

PATROLOGIÆ CURSUS COMPLETUS

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, ECONOMICA,
OMNIVM SS. PATRUM, DOCTORVM Scriptorumque Ecclesiasticorum

AB AËVO APOSTOLICO AD INNOCENTII III TEMPORA

FLORERUNT;

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QMÆ EXSTITERE MONUMENTORVM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

JUVENTU EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUNQUE NONNULLIS CODICIBVS MANOSCRITIS COLLATAS,
PERQVM DILIGENTER CASTIGATA;

DIMENTATIONIBVS, COMMENTARIIS LECTIONIBVSQUE VARIANTIBVS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBVS OPERIBVS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QMÆ TRIBVS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTAS, AUGTA;

INDICIBVS PARTICULARIBVS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUVS NOMEN
SUBSEQUENTIBVS, DONATA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARVM PAGINARVM MARGINIBVS
SUPERIORE DISTINGUENTIBVS SUBJECTANQVE MATERIAM SIGNIFICANTIBVS, ADORNATA;
OPERIBVS CUM DUBIIS TUM APOCRYPTIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBVS, AMPLIFICATA;

DUOBUS INDICIBVS GENERALIBVS LOCUPLETATA: ALTERO SCILICET RERUM, QVO CONSULTO, QUIDQUID
UNUSQUISQUE PATRUM IN QUODIBET THÉMA, SCRIPSERIT UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO
SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QVO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINQUA PATERES
ET IN QUIBUS OPERUM SUORVM LOCIS SINGULOS SINGULARVM LIBORVM
SCRIPTURA TEXTUS COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQVE OMNIBVS FACILE ANTRPONENDA, SI PERPENDANTUR: CHARACTERVM MUNDITIAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORVM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQVM COMMODA SIBIQUE IN TOTO OPERIS DECURSU CONSTANTE
SIMILIS, PRETI EXIGUITAS, PRESERTIMQVE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORVM FRAGMENTORVM OPUSCULORVMQUE HACTenus HIC ILLIG SPARSORVM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, ET OPERIBVS AD OMNES ETATES,
LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBVS, COADJUTORVM.

SERIES SECUNDA,

IN QUA PRODEUNT PATERES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIA LATINA
A GREGORIO MAGNO AD INNOCENTIUM III.

Accurante J.-P. Migne,

BIBLIOTHECA CLERCI UNIVERSALIS,

AVB

CURSVM COMPLETORVM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA BINA EDITIONE TYPIS MANDATA EST, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.—VENERUNT
MILLE ET TRECENTIS FRANCIS SEXAGINTA ET DUCENTA VOLUMINA EDITIONIS LATINA; OCTINGENTIS
ET MILLE TRECENTA GRÆCO-LATINA. — MERE LATINA UNIVERSOS AUCTORES TUM OCCIDENTALES,
TUM ORIENTALES EQUIDEM AMPLECTITUR; HI AUTEM, IN EA, SOLA VERSIONE LATINA DOHANTUR.

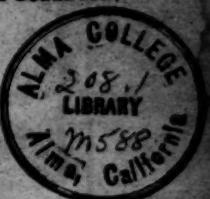
PATROLOGIÆ TÖMUS CCXVI.

INNOCENTIUS III PONTIFEX ROMANUS.

EXCLUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORVM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE.

1855

8056

QUO
AN
TE
IN
VA
TO

IN VIA

SÆCULUM XIII

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

OPERA OMNIA

TOMIS QUATUOR DISTRIBUTA

QUORUM PRIORES TRES REGESTORUM BALUZIANAM RECENSIONEM COMPLECTUNTUR, AGGREDENTIBUS
ANECDOTARUM EPISTOLARUM LIBRIS, QUOS FRUSTRA OLIM A BALUZIO EXPETITOS EX BIBlio-
THECA VATICANA IN LUCEM EMISERUNT LA PORTE DUTHEIL ET BREQUIGNY; QUARTO VOLUMINI
INSUNT EPISTOLE EXTRA REGESTUM VAGANTES, PONTIFICIS DENIQUE SERMONES ET OPUSCULA
VARIA, TUM JAM OLIM EDITA, TUM RECENTIUS AB EMINENTISSIMO CARDINALI MAIO, D. LUIGI
TOSTI, ETC., ETC., TYPIS MANDATA.

ACCURANTE J.-P. MIGNE

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSI

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOIS SCIENTIIS ECCLESIASTICIS RAMOS EDITORE

TOMUS TERTIUS

VENEUNT 4 VOLUMINA 30 FRANCIS-GALLICIS

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIE PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM
SEU PETIT MONTROUUGE

1855

8056

ELENCHUS

AUTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXVI CONTINENTUR.

INNOCENTIUS III PONTIFEX ROMANUS.

	Col.
Regestorum continuatio.	992
Excerpta de rebus Gallicis.	993
Registrum super negotio Romani imperii.	995
APPENDIX AD REGESTA. — Prima Collectio Decretalium Innocentii III ex tribus primis Regestorum ejus libris composita a Rainero diacono et monacho Pomposiano.	1173

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER DUODECIMUS

PONTIFICATUS ANNO XII, CHRISTI 1209.

I.

ABBATI SANCTI THEODORICI REMENSIS DIOCEESIS, ET
DECANO ET CANTORI MAJORIS ECCLESIE REMENSIS.

De conflatione ecclesiae Ribodomontis.

(Laterani, iv Kal. Martii.)

Cum olim nostris fuisse auribus intimatum quod abbas et conventus Sancti Nicolai de Pratis Laudunensis diocesis pribendas quae in ecclesia Sancti Germani de Ribodomonte fuerant instituta ad ipsorum donationem spectantes, canonicos institutis ibidem sublatis de medio, propriis usibus applicant, propter quod eadem ecclesia consueto defraudabatur officio, et in populo fuerat scandalum non modicum generatum, dilecto filio II. de Cociaeo canonico Sancti Quintini et conjudicibus ejus per litteras nostras dedimus in mandatis ut inquisita super iis plenius veritate, quod canonicum esset appellatione remota statuerent et facerent quod decernerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Postmodum autem abbas et conventus predicti sua nobis conquestione monstrarunt quod cum super ipsius ecclesiae prioratu, quem per annos quadraginta et amplius possederant sine lite, a predictis judicibus traherentur in causam, nemine comparente qui vellet agere contra eos nisi duntaxat illis qui esse moliebantur et judices et actores, ipsi se videntes tam contra jus commune quam contra privilegia sedis apostolicę aggravari, sedem apostolicam appellarent. Unde nos causam super iis venerabili fratri nostro Remensi archiepiscopo et conjudicibus ejus sub certa forma commisisimus terminandam. Interim autem prememorati judices per suas nobis litteras, intimarunt quod auctoritate prime commissionis vocatis quos noverant evocando, testes receperant et examinaverant diligenter. Quorum depositionibus in scriptis fideliter jam redactis, abbas et prior ejusdem loci commissionis litteras intuentes, asseruerunt seipsas propter litteram modicam et rasuram que apparebant in ipsis habere de falsitate suspectas, et ne ulterius illarum auctoritate procederent, pro se pariter et conventu ad nostram audientiam appellarent, octavas Penteco-

A stes proximo tunc futuras appellationi sue terminam præfigendo. Ceterum, cum per depositiones hujusmodi videretur ostensum quosdam canonicos secularares dudum in Ecclesia ipsa fuisse, ac denum eis defunctis per abbatem et conventum prædictos quosdam exstitisse monachos substitutos, et nobis suggesteretur quod iidem abbas et conventus diutius expectati appellationem suam prosequi non curarent, nos depositiones ipsas sub bulla nostra judicibus aliis destinantes, per apostolica eis scripta mandavimus ut nisi abbas et conventus præfati aliquid rationabile ostenderent et probarent per quod licuisset eisdem in prædicta ecclesia monachos canonicos substituere, ipsam in statum pristinum appellatione postposita reducentes, facerent memoratas pribendas per eosdem abbatem et conventum personis idoneis assignari: quod si forsitan illi hoc efficeret recusare, iidem judices auctoritate nostra suffulti, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, id exequi non different. Nuper autem dilectus filius B. monachus, procurator dictorum abbatis et conventus, cum litteris predicti archiepiscopi et collegarum suorum processum continentibus eorumdem ad præsentiam nostram accedens, per dilectum filium Petrum, tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem, per quem fecimus eundem examinari processum, rescriptum authenticum instrumenti Bartholomaei quondam episcopi Laudunensis diocesani loci sub sigillo venerabilis fratris nostri successoris ejusdem, ac privilegium felicis recordationis Innocentii papæ prædecessoris nostri nobis protulit intuenda: per quæ comprimus abbatem et conventui memoratis exstitisse concessum, ut decentibus clericis qui tunc in ecclesia ipsa erant, non clerici, sed monachi de ipsorum cœnobio substituerentur ibidem. Cum igitur ex hoc pateat abbatem et conventum eosdem prædictos instituere monachos in eadem ecclesia licite potuisse, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eisdem judicibus auctoritate apostolica inhibere curetis ne in negotio ipso procedant litterarum prætextu per quas eis

conditionaliter injunxiimus procedendum, videlicet A quoque ac populo supradictis simili modo inhibere nisi abbas et convenius rationabile aliquid objicerent et probarent per quod eis monachos canonicis substituere licuisset. Qui, si forsitan occasione ipsarum aliquid immunitarunt, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstacle, illud in statum pristinum revocetis; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, ita quod eidem ecclesie faciat per monachos congrue deserviri. Quod si omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani iv Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

II.

PATERNUS AQUILEGENSI ET EPISCOPO PADUANO.

De libera peregrinatione ad loca sancta.

(Laterani iii Kal. Martii.)

(1) Angit nos cura sollicititudinis pastoralis ut dilectos filios ducem ac populum Venetorum ab iis que famam offuscant et salutem impediunt sollicite revoceamus. Quantum enim dudum offenderint abducent peregrinos damnabiliter et damnose a subsidio terre sancte, non est, sicut credimus, vobis incognitum, cum toti pene sit Ecclesia manifestum. Unde cum sperassemus quod præterita penitentes offensæ, sic am pœnitendo diluerent quod nequam ultra similem attarent, non possumus non dolere quod, sicut nostris est auribus intimatum, quidam eorum in contrarium spei nostræ nonnullos peregrinos ad terram properantes eamdem in suis navibus receptantes, eos a propria intentione frustatos deduxerunt, non solum in Græciam, sed in Cretam. Qui tandem corde sicut et itinere deviantes, propositum quod contra crucis inimicos conceperant, in servorum crucis oppressionem convertunt, Christianos partium adjacentium ad ducum suorum offebendo suasum, qui eamdem indulgentiam mentionant a nobis taliter procedentibus esse concessam, que concessa est illis qui ad defensionem terræ sanctæ procedunt. Cum igitur hoc in ejusdem terræ dispendium, opprobrium nostrum, et peccatum reddinet illorum, fraternalitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictos ducem et populum moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut de cætero ab hujusmodi abstinentiæ, nec Deum provocantes ulterius, quem ex præteritis provocasse graviter dignoscuntur, quin imo retroactam offensam per satisfactionem expiantes sequentem, peregrinos qui terram sanctam visitare disponunt a suo itinere nec in Cretam nec in alias partes distorquere præsumant, sub divini judicij nibilominus et excommunicationis interminatione vetantes ne hujusmodi peregrini opus itineris salutaris mutant, in væ damnabile, quod ingredienti terram duabus viis sapiens imprecatur, Christianos qui sunt in Creta seu etiam ubicunque locorum audient impingnare, sed votum suum contra inimicos crucis cum puritate | debita prosequantur. Duci

curetis ne contra inhibitionem prescriptam aut culpabiliter ipsi veniant, aut peregrinos jam dictos damnabiliter venire compellant. Quod si non omnes, etc., alter vestrum ex nihilominus exequatur.

Datum Laterani iii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

III.

CLERICIS ET LAICIS PEREGRINIS IN CANDIDA CIVITATE
CRETÆ MORANTIBUS.

De eodem arguento.

(Laterani ii Kal. Martii.)

Angit nos enra sollicitudinis pastoralis, etc., ut in alia usque in contrarium spei nostræ, vos et nonnullos alios peregrinos, etc., ut supra usque peccatum redundet illorum, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Aquilegensi et episcopo Paduano dedimus in preceptis ut dictos ducem et populum efficaciter moneant et inducant ut de cætero ab hujusmodi abstinentes, etc., ut in alia usque venire compellant. Quocirca universitatem vestram monemus attentius et hortamur, sub eadem vobis intermissione mandantes quatenus et vos que superius sunt expressa quantum in vobis fuerit efficaciter observetis, et denuntietis aliis peregrinis inveniabiliter observanda.

Datum Laterani iii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

IV.

NOBILI VIRO HENRICO COMITI MALTE.

De negotio Cretæ, et de laudibus ejusdem Henrici.

(Laterani vi Kal. Martii.)

Litteras quas nobis tua devotio destinavit ea qua decuit benignitate recepimus; et earam tenore perspicaciter intellecto, prudentiam tuam in Domino commendamus, quod et ad succursum terræ sanctæ ferventer aspiras, et ad honorem apostolicæ sedis diligenter intendis, devotum in utraque respectum habens ad Deum, pro cuius reverentia hujusmodi propositum concepisti. A quo, si voluntatem ad actum perduxeris, mercedem, non solum æternam, sed temporalem etiam consequeris, cum secundum Apostolum pietas promissionem habeat vita que nunc est pariter et futura. Sane pensatis omnibus circumstantiis rerum et personarum, temporum et locorum, vix aliquid aliud etiam secundum seculi statum de negotio Cretæ potuisti prudentius meditari quam quod per dilectum filium magistrum Petrum Acconensem nuntium tuum, virum utique providum et fidelem, nostro apostolatu suggessisti. Quia vero in litteris per eumdem directis non expresse vidimus contineri ut ea quæ super eodem negotio idem nuntius nobis ex tua parte proponeret crederemus, quantumcunque te in Domino diligamus et ad tuum velimus intendere commodum et honorem, habito super hoc consilio diligent, ad presens non vidimus aliud respondendum nisi quod intellectis quæ idem nuntius a nobis auditæ tue

(1) Vide gesta Innoc. III, cap. 85 et seqq.

discretioni retulerit, et dilectus filius noster Petrus A multa et magna bona contulimus, inferioris conditionis esse non debes quam illi fuerunt quibus diversis temporibus de mandato et assensu praedecessorum nostrorum eadem Lateranensis Ecclesia castrum ipsum sub certa forma locavit, jussimus et statuimus ut eum finita fuerit illa locatio, secundum eamdem formam tibi et heredibus tuis Lateranensis Ecclesia relocet castrum ipsum, nisi forsitan in aliam formam super ipsa locatione concordare possitis. Ne igitur in tuum et heredum tuorum dispendium valeat redundare quod non solum ad vestrum comodum, verum etiam tam apostolicæ sed etiam Lateranensis Ecclesiæ ac totius viciniae noscitur procuratum, nos et ea quæ præscripta sunt auctoritate apostolica confirmamus et presenti statuto decernimus ut contra ea nullo unquam tempore quisquam venire præsumat, ita ut sit irritum et inane quidquid de ipso castro contra præscriptam formam foret a quoilibet attentatum. Si ergo prior et canonici Lateranensis Ecclesiæ contra statutum apostolicum venientes locatione finita nollent præfatum castrum tibi vel tuis heredibus relocare, vos nihilominus illud ex hac concessione apostolicæ teneatis, ne premium multum quidem et magnum, quod propter utilitatem communem pro emptione ipsius castri partim a nobis et partim a te datum est, amittatur. Ita tamen ut parati sitis locationem recipere secundum præcedentium locationum tenorem, et faciatis illi persolvi annuam pensionem. Prælibati vero instrumenti tenorem ad majorem cautelam huic pagina fecimus adnotari. Quod quidem est tale: In nomine Domini. Anno Incarnationis dominice millesimo ducentesimo octavo, pontificatus vero Domini Innocentii tertii papæ anno undecimo, indictione undecima, mense Octob. die 6. Acta publica si litterarum memoriarum tradita fuerint nube oblivionis remota, perpetua inspectione claruscunt. Quapropter ego Joannes de Sancto Laurentio S. R. E. scrinarius mandato et præcepto Domini Innocentii III, pape juramentum præstitum eidem Domino papæ successoribusque suis et Ecclesiæ Romanae in palatio episcopi Ferentini a comite Ricardo, sicut vidi, audivi et interfui, publicis litteris scribere curavi. Comes Ricardus de Sora ju-ravit fidelitatem et fecit ligium homagium domino pape Innocentio successoribusque suis et Ecclesiæ Romanae in presencia dominorum Joannis Albanensis, Joannis Sabinensis, Nicolai Tusculanensis, Iulogolini Ostiensis episcoporum, Cynthii tituli Sancti Laurentii in Lucina, Cynthii tituli Sanctorum Joannis et Pauli, Benedicti tituli Sancte Susanne, Rogerii tituli Sancte Anastasie, Petri tituli Sancte Pudentianæ presbyterorum cardinalium, et Joannis Sancte Marie in Cosmida S. R. E. cancellariae, Joannis Sancte Marie in Via Lata, Pelagi Sancte Luciae in septem soliis diaconorum cardinalium, Rainaldi domini papæ acolythi, et laicorum subscriptorum. Pro Polo et alia terra quæ olim fuit Oddonis de Polo, quam ipse tenet, eo salvo quod si ali-

Datum Laterani vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

V.

NOBILI VIRO RICARDO GERMANO NOSTRO SORANO COMITI.

Ei confirmat castrum Soranum.

(Laterani vi Kal. Martii.)

Cum castrum Vallis Montonis pro multa et magna pecunia quantitate sub gravibus esset pignoratum usuris, ita ut de alienatione ipsius multiformiter ageretur, nos preccavere volentes ne ad illos forsitan perveniret per quos tam apostolica sedes quam Lateranensis Ecclesia nec non et tota vicinia grande et grave incurret detrimentum, cogitavimus emere idem castrum. Sed cognoscentes quod Lateranensi Ecclesiæ dispendium generaretur si castrum ipsum immediate ad sedem apostolicam perveniret, sicut etiam prior et canonici ejusdem Ecclesiæ a nobis consulti sunt multoties protestati, nos habita deliberatione prudenti, ex omni parte providere volentes, castrum ipsum de illorum fecimus emi consensu, partim de bonis tuis, et partim de nostris, ad opus utique tuum, sub nomine nostro, ne venditionem ipsam forte contingat ab aemulis impediendi, qui de tuis successibus typo invide contabescunt. Quia vero per Dei gratiam omnia fuerunt sine turbatione completa, nos castrum ipsum cum omnibus pertinentiis suis, salvo jure Lateranensis Ecclesiæ, tibi ad opus et utilitatem tuam et heredum tuorum concessimus, assignavimus et tradidimus, tali quidem tenore ut pro pecunia quam nos ad emptionem ipsius castri contulimus, tu et heredes tui de Castro ipso interposito juramento pacem et guerram ad mandatum Romani pontificis contra quolibet homines facias. Tu vero in presentia nostra et fratrum nostrorum super hoc juramentum corporaliter præstisti. Et ut devotionem quam ad Romanam habes Ecclesiam plenius demonstrares, de aliis quoque terris que ad te proprietario jure pertinent exhibuisti simile juramentum, sicut per publicum instrumentum apparet quod Joannes de Sancto Laurentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ scrinarius de nostro ac fratrum nostrorum mandato conscripsit. Quia vero tu, qui germanus noster existis, apud Lateranensem Ecclesiam, cui nos

B decernimus ut contra ea nullo unquam tempore quisquam venire præsumat, ita ut sit irritum et inane quidquid de ipso castro contra præscriptam formam foret a quoilibet attentatum. Si ergo prior et canonici Lateranensis Ecclesiæ contra statutum apostolicum venientes locatione finita nollent præfatum castrum tibi vel tuis heredibus relocare, vos nihilominus illud ex hac concessione apostolicæ teneatis, ne premium multum quidem et magnum, quod propter utilitatem communem pro emptione ipsius castri partim a nobis et partim a te datum est, amittatur. Ita tamen ut parati sitis locationem recipere secundum præcedentium locationum tenorem, et faciatis illi persolvi annuam pensionem. Prælibati vero instrumenti tenorem ad majorem cautelam huic pagina fecimus adnotari. Quod quidem est tale: In nomine Domini. Anno Incarnationis dominice millesimo ducentesimo octavo, pontificatus vero Domini Innocentii tertii papæ anno undecimo, indictione undecima, mense Octob. die 6. Acta publica si litterarum memoriarum tradita fuerint nube oblivionis remota, perpetua inspectione claruscunt. Quapropter ego Joannes de Sancto Laurentio S. R. E. scrinarius mandato et præcepto Domini Innocentii III, pape juramentum præstitum eidem Domino papæ successoribusque suis et Ecclesiæ Romanae in palacio episcopi Ferentini a comite Ricardo, sicut vidi, audivi et interfui, publicis litteris scribere curavi. Comes Ricardus de Sora ju-ravit fidelitatem et fecit ligium homagium domino pape Innocentio successoribusque suis et Ecclesiæ Romanae in presencia dominorum Joannis Albanensis, Joannis Sabinensis, Nicolai Tusculanensis, Iulogolini Ostiensis episcoporum, Cynthii tituli Sancti Laurentii in Lucina, Cynthii tituli Sanctorum Joannis et Pauli, Benedicti tituli Sancte Susanne, Rogerii tituli Sancte Anastasie, Petri tituli Sancte Pudentianæ presbyterorum cardinalium, et Joannis Sancte Marie in Cosmida S. R. E. cancellariae, Joannis Sancte Marie in Via Lata, Pelagi Sancte Luciae in septem soliis diaconorum cardinalium, Rainaldi domini papæ acolythi, et laicorum subscriptorum. Pro Polo et alia terra quæ olim fuit Oddonis de Polo, quam ipse tenet, eo salvo quod si ali-

qua persona pro dicta terra prefato comiti movere A voluerit questionem, ipse comes teneatur ei in curia Ecclesiae Romanae justitiae plenitudinem exhibere. Ceterum de castro Vallis Montonis, de Sacco, de Plumbinaria, juravit facere guerram et pacem contra omnes homines ad mandatum eorum, et ad hoc haeredes et successores suos in perpetuum obligavit. De comitatu vero Sorano juravit similiter facere guerram et pacem ad mandatum ipsorum. Salva fidelitate et salvo mandato regis Sicilie. Et idem dominus papa investitiv dictum comitem per empain argenteam deauratam, presentibus et consentientibus et approbatibus omnibus prescriptis episcopis, presbyteris, diaconibus cardinalibus, et injungentibus mibi scrientario ut hujusmodi. **B** juramentum publicis litteris exararem. Hi interfuerunt in palatio Ferentini coram domino papa, episcopis, presbyteris, diaconibus cardinalibus. Dominus Lotherius, dominus Stephanus Theobaldi, dominus Romanus de dominus Guido de Colle de Medio, Baroncho, nobiles cives Romani; dominus Lando de Montelongo, dominus Lando de Colle de Medio, Benedictus de Aversa, et alii. Et ego Joannes de Sancto Laurentio S. R. E. scririarius, sicut vidi, audiui et interfui, scripsi, complevi et absolvi. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostrae confirmationis, constitutionis, concessio-
nis, et inhibitionis infringere, vel ei ausu tenerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

VI.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI SANCTI STEPHANI, ET PRIORI
SANTICI THEODORI JANUENSIS.

*Scribitur eis pro ecclesia S. Mariæ de Castello.
(Laterani ii Kal. Martii.)*

Significarunt nobis dilecti filii G. præpositus et fratres Ecclesiae Sanctæ Mariæ de Castello Januensi quod cum olim inter ipsos ex parte una et clericos Sancti Damiani et Sancti Nazarii ex altera super eo quod prædicti clerici contra decretum bonæ memoriæ Cyri archiepiscopi Januensis in ecclesiis suis in honore beatæ Virginis altaria construere presumpserunt, coram bone memoria Hugone archiepiscopo Januensi et G. abbe civitatalius auctoritate proptere recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri quæsto verteretur, iidem cognitis causæ meritis protes dissimilitavim sententiam protulerunt, sicut in authentico exinde confecto evidenter appareat. Proptere recordationis Urbannus papa prædecessor noster prefatam confirmans sententiam, cum inter præpositum et fratres ex parte una et clericos Sancti Georgii Januensis ex altera super eodem coram ipso quæsto verteretur, pro eis sententiam promulgavit, decernens in altari quod iidem clerici in honore beatæ Virginis per Bruniensem episcopum

(2) Cap. *In quadam*, De celebr. miss.

(3) In tert. collect. additur, rerus. Se' tamen vox illa non exstat in codice Andegavensi.

A fecerant consecrari, licet idem ob reverentiam sacramenti remanserit consecratum, officium celebra*i* divinum de cetero non debere. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiente uandamus quatenus prefatas sententias, exigente justitia, promulgatas faciatis per censuram ecclesiasticam sublatu*o* appellationis obstaculo firmiter observari. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes iis exsequendis, etc., tu ea, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani ii Kal. Martii, anno duodecimo.

VII.

FERRARIENSI EPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani iii Non. Martii.)

(2) In quadam nostra epistola decretali asseris te legisse illud esse nefarium opinari quod quidam dicere præsumperunt, in sacramento videlicet eucaristiae aquam in slegma converti. Nam de latere Christi, non aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse. Licet autem hoc magnos et authenticos viros sensisse recensas, quorum opinionem dictis et scriptis hac tenus es secutus, ex quo tamen in contrarium nos sentimus, nostra compelleris sententiae consentire. Sed verbum Joannis apostoli te multum movere fateris dicentis: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis, et hi tres unum sunt* (*I Joan. v.*). Quamvis hoc ultimum in plerisque codicibus minime habeatur, quod dicas ab omnibus sic exponi, illos videlicet esse unum, id est, de una et eadem re, scilicet de huminitate Christi, testari. Porro si vera fuit aqua quæ fluxit de latere Christi, et non humani corporis humor, qualiter per illam probetur quod Christus sit homo (3), non vides. Glossa namque super illum locum sic habet: *Spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione, aqua et sanguis quæ fluxerunt de latere Christi; quod fieri non posset si non haberet veram carnis naturam.* Sic ergo tam ex textu quam ex glossa proponis per illam aquam probari quod Christus sit verus homo. Et ideo si dicatur quod illa non existit vera aqua, sed aquaticus humani corporis humor, tam expositoris quam apostoli verba intelligibilis tibi esse videntur. Sed dicto quod fuerit vera aqua, sicut nos credimus et fatemur, nec ista nec illa sufficienter intelligis. Unde nobis humiliiter supplicasti quatenus ad generalem utilitatem legentium et nebulam de tuo corde tollendum sufficienter et evidenter hoc exponere dignaremus. Nos igitur ad tuae supplicationis instantiam respondemus quod quidam dixerunt; sed erraverunt Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut miseri Ariani. Alii vero Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, ut impii Manichæi. Adversus has hereses Joannes apostolus in Epistola sua loquitur, dicens: *Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, et Spiritus san-*

ctus; et hi tres unum sunt (*I Joan. v.*), per hoc inten-
dens ostendere quod Christus sit verus Deus. *Et tres*
sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et
sanguis (*ibid.*), per hoc intendens ostendere quod
Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo
principaliter exiguntur, videlicet corpus et anima,
ex quorum conjunctione verus homo subsistit. Per
hoc autem quod in articulo mortis Christus incli-
nato capite tradidit spiritum, de quo voce magna
clamaverat: *Pater, in manus tuas commendabo spiri-*
tum meum (*Luc. xxiii.*), manifeste probatur quod
ipse spiritum habebat, non solum vitalem flatum,
sed animam quoque rationalem, de qua praedixerat:
Tibi est anima mea usque ad mortem (*Math. xxvi.*);
et: *Potestatem habeo ponendi animam meam et iterum*
sumendi eam (*Joan. x.*). Per hoc autem quod unus
militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit
sanguis et aqua, probatur aperte quod Christus ve-
rum corpus habebat. Nam de phantastico corpore
nec sanguis nec aqua potuisse exire. Unde ille qui
vidit, testimonium quidem perhiboit, et testimonium
ejus est verum, *quod tres sunt qui testimonium*
dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis, quod vide-
licet Christus sit verus homo ex anima rationali
subsistens: quod probatur ex eo quod tales (4)
spiritum emiserit ex vero corpore; quod inde pro-
batur, quoniam ex eo sanguis exivit et aqua. Ra-
tionalis quippe anima non posset vivificare nisi cor-
pus humanum, ex quibus verus homo consistit.
Cæterum, sicut verus fuit spiritus et verus sanguis,
ita procul dubio vera aqua, cum Christus sit veri-
tas, et a veritate omnis fallacia sit penitus aliena.
Nam si non fuisset aqua sed flegma quod de latere
Salvatoris exivit, ille qui vidit et testimonium ve-
rum (5) perhibuit, profecto non aquam sed flegma
dixisset. Nec in hoc verum regenerationis sacra-
mentum fuisset ostensus, cum per sacramentum
baptismi non regeneremur in flegmate, sed in aqua.
Neque per hoc vero (6) posset argumento probari
quod in sacramento eucharistiae admiscenda sit
aqua vino, si de latere Christi non aqua sed flegma
cum sanguine profluxisset. Sed nec vera fuisset
figura quæ super hac re præcessit in veteri testa-
mento, quando videlicet Moyses virga percussit
silicem, et ex ea quidem non flegma sed aqua
manavit. Restat igitur ut qualiscunque fuerit illa
aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo
divina virtute creata, sive de componentibus ex
parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuerit, cum
naturaliter possit et compositum in componentia et
elementatum in elementa resolvi; quemadmodum
verus exstitit sudor ipsius, sicut guttae sanguinis
decurrentes in terram. Cum autem ad compositionem
humani corporis quatuor elementa concur-
rant, videlicet terra et aqua, aer et ignis, et ad

A vegetationem ejusdem corporis quatuor humores
similes illis convenient, videlicet sanguis et cholera,
flegma et melancholia, ut veritatem humani cor-
poris expressius demonstraret, unum ex illis et
unum ex istis Joannes expressit, illaque potius ex
illis et istis, quæ magis mysterio congruebant, ex
elementis aquam, et ex humoribus sanguinem, in
quibus duobus duo maxima sacramenta, redemptio-
nis videlicet et regenerationis, eluent.

Datum Laterani iii Non. Martii, anno duode-
cimo.

VIII.

PATRIARCHE HIEROSOLMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

B De translatione episcopi Yporiensis ad patriarcha-
tum Antiochenum (7).

(Laterani iii Non. Martii.)

Gratul gerimus et acceptum et tuam prudentiam
dignis in Domino laudibus commendamus quod
inter imminentia circumquaque discrimina, circa
ea quæ tua sollicitudini sunt commissa ita te fortis-
ter et prudenter exerces ut ex magna parte tuae
possimus operæ imputare si quid nunc orientali
provinciæ vel de persecutione subtrahitur vel ad
requiem procuratur. Attendentes igitur quod ad
utrumque poterit proficer postulatio quam dilecti
filii canonici Antiocheni de venerabili fratre nostro
Yporensi episcopo, tuo (8) studio mediante fecer-
runt, de consilio fratrum nostrorum illam duximus
approbandam, sperantes quod cum ipse sit simplex,
rectus ac timens Deum, et in ejus lege probatus,
non solum Ecclesiæ quæ vocavit eumdem utiliter
presidebit, verum etiam eo tibi teque illi ad mu-
tuum solatium assistente, per unanimem charitatem
duorum generalis terræ sanctæ profectus poterit
efficacius promoveri. Quapropter ipsum per literas
apostolicas exhortati ut onus illud cum humilitate
prompta suscipiat, per presentem nuntium, in cuius
recessu nondum poterat ad nos ejusdem episcopi re-
currisse responsum, fraternitati tuae super hoc ad pre-
sens aliud non duximus respondendum nisi quod eum,
quem firmiter credimus super hoc nostro mandato et
consilio paritum, celerius quam poterimus ad te
simul et Antiochenam Ecclesiam transmittemus, non
solum patriarchalia sibi conferentes insignia quæ
conferri deinceps a nobis, verum etiam in necessariis
hilariter providentes, in quibus possit commode per-
transire. Tu ergo, sicut expedire cognoveris provi-
deas interim diligenter universa quæ negotium hoc
contingunt (9). Cæterum super iis quæ de discordia
inter illustrem regem Armeniæ ac dilectos filios
fratres militiæ Templi, nec non et inter comitem
Tripolitanum ac regem eundem pro nepote suo
nostro apostolatui suggestisti, hoc providimus ex-
pedire, ut cum, donec fidelium cervicibus imminet

(4) In tert. Collect. *vitalem.*

(5) Hæc vox deest in tert. collect.

(6) Hæc item vox deest in tert. collect. Habetur
tamen in cod. Andeg.

(7) Vide intra epist. 58, 59.

(8) Vide supra lib. xi, epist. 110.

(9) Vide gesta Innoc. III, cap. 111 et seqq.

gladius paganorum, ii quos illis concorditer oportet opponi sine periculo gravi nequeant ad invicem discordare, adhuc opportune importune prudenter studias et diligenter iisistas ad treugas invicem ineundas, si forte dissensionum causas nequiveris inter eos judiciali calculo terminare, excommunicationis sententiam pro Templariis rationabiliter promulgatam usque ad satisfactionem condignam faciens inviolabiliter observari. Regi quoque praedicto suadeas diligenter ut ea quae praefatis Templariis ablatâ detinet minus juste restituat, et alia nec auferre nec detinere præsumat injuste, ex parte tam nostra quam tua sibi fortiter comminando et interminando prudenter quod cum abstulerit illis ea per quæ repugnare possent perfidia paganorum, vendendum procul dubio sibi erit ne, non obstante quod Christianos non impugnare noverunt, armentur in ipsum, qui sic eos debilitando videtur paganos contra ipsos armare, maxime dum propter hoc est a communione fidelium segregatus. Cum autem de terræ sanctæ necessitatibus, quantum in ea potest ab homine procurari, in tuam specialiter inter homines fiduciam respiremus, rogamus et obsecramus in Domino Iesu Christo quatenus etsi peccata populi tanta sint quod nedum vetus flagellum avertere mereantur, verum etiam novum excipere digni essent, quia tamen Deus infinita misericordia iniquitates singulas non observat, nec sperantium in se afflictionibus delectatur, tribulationem pauperum pronuntiantes ante ipsum, et in conspectu ejus tuam orationem effundas, ut et culpam diluat et penam avertat, cum ipsis adjutorio præbens operam, prout poteris, efficacem ad terram ipsam inter circumstantes angustias conservandam. Nos enim, qui pro suis doloribus meroe afflicimur tota die, nec cessavimus hactenus, nec cessamus, in quantum vires Dominus administrat, opportunum sibi procurare succursum. Et cum jam Philippo quondam duec Sueviae interempto, ac charissimum in Christo filio nostro illustri rege Ottone in Romanorum imperatorem electo totum imperium obtinente, ipsis discordia sit sedata, quæ succursum ejusdem terræ multipliciter impedivit, insistimus incessanter ut ei plenius et fortius succurratur. Præterea non te lateat quod in proximo quamdam pecuniam non modicam disponimus destinare, assignandam tibi et Templariis ac fratribus Hospitalis, et in utilitates ejusdem terre, prout expedire videbitur, exponendam.

Datum Laterani iii Non. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

IX.

CISTERCIENSI, DE FIRMITATE, DE PONTINIACO, DE CLAVALLE, DE MORIMUNDO, ET UNIVERSIS CISTERCIENSIS ORDINIS ABBATIBUS.

De negotio interdicti Anglican

(Laterani ii Non. Martii.)

(10) Expositis nobis iis quæ ad petitionem vestram

(10) Vide supra lib. xi, epist. 250, 250.

A super interdicti negotio in regnum Angliae promulgati nos inducta putasti, intellectum ea maxime circa quatuor comprehendendi. Primo quod privilegium speciale per antiquam, nec aliquando, sicut dicitis, violatam, consuetudinem approbatum, cum nihil demerueritis circa ipsum, conservari vobis humiliatur flagitatis. Secundo, quod cum extra communes sitis positi mansones, tanto sine scando quanto sine consortio celebrare poteritis aliorum. Tertio, quod ex dissuetudine celebrandi gravis in religione jactura et in ordine dissolutio secutura timetur. Quarto, quia per immolationem hostie salutaris Deus, in cuius manu cor regis est, et quocunque voluerit vertet illud, citius super hoc speraretur esse placandus, ut ipsum a sua duritia revocaret. Habitato itaque eum fratribus nostris diligentí traciatu, et iis quæ pro petitione prædicta cum illis quæ contra ipsam facere videbantur mutua compensatione collatis, causas causis invenimus repugnare. Licet enim nobis ab initio placuisse ut circa vos juxta privilegii vestri tenorem ejusdem interdicti fuisset sententia temperata, quia tamen hi qui tolerant eamdem auctoritatem apostolicam habuerunt, nihil in ipsis privilegii præjudicium factum esse videtur, quod salva semper auctoritate prædicta noscitur esse concessum. Propter quod ipsi quoque consuetudini, quæ nimur et ex ipso et cum ipso processit, non est præjudiciler derogatum, pro qua in hoc presertim articulo conservanda rogare sero videmini recordati; quandoquidem super hoc postquam interdictum cepistis, nec privilegio nec consuetudine vos tuendo, servare, præposterioris ad nos precibus recurrantis, non attendentes forsitan quod res ipsa multipliciter est ex multis circumstantiis aggravata, propter quas difficile jam est vestris præcibus condescendi, quibus forte facile potuisset in principio provideri. Sane si rex, cum quo remisse non est in hac pugna luctandum, ex quacunque parte lentescere nos sentiret, de nostra fortasse sumeret debilitate vigorem, et suspicatis ex pusillanimitate nos facere quod ex providentia sacerdos, prævalenti fiducia tanto contrà manus arctantis eum pertinacius se opponeret quanto lentius eas suo conamini restituisse putaret. Præterea visum est quod non solum clerci sæculares, sed et alii quoque religiosi, si petitio vestra consequeretur effectum, ad grave possent scandalum commoveri, cum isti religionem vestram quodammodo, ex eo quod decimas ipsorum percipitis, emulcentur, ac solatium reputantes socios habere peñarum, gravius torquentur ex eo, si tacentibus ipsis vos intermissa viderent officia resumpsisse, quam si nunquam ab initio cessassetis, quos potius suis vellent moribus conformari, ut sicut gaudetis cum gaudientibus, ita etiam cum lugentibus lugeretis, et illi qui, quantum ad hoc, vobiscum gaudent quasi similibus privilegiis, gratiam vobis factam suam injuriam reputarent, nisi permitteretur eisdem saltem clausis januis

et non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis A ^Dgia sua fuisse ab initio temperatum, circa illos interdictis, secundum sua privilegia celebrare, quia quanquam ista non sunt in privilegiis vestris expressa, utraque tamen privilegia, vestra videlicet et illorum, quantum in hoc, ad eundem tendere videntur effectum, eo quod illa que in iis exprimi familiaris hominum monuit habitatio, taceri suasit in vestris remotior solitudo. Alioquin in hujusmodi easu tam accusabiliter excommunicatis vel interdictis accedentibus et praesentibus contare; nra a vobis quam excusabiliter ipsis recedentibus et absentibus celebraretur ab illis. Aliud quoque petitioni vestrae videbatur obstare, confusio scilicet executorum nostrorum. Qui cum in hoc zelum secundum scientiam procul dubio habuisse noscantur, imo cum pro causa praesenti nec iram principis nec exsilium declinarint, sed usque ad mortem obedire parati, quod injunctum est eis laudabiliter et constanter sint haec tenus executi, profecto indignissimum reputamus ut quasi quod ab eis bene actum est reprobando, non solum confusionem inducamus in ipsos, verum etiam totum quod in eis ex magna parte consistit negotium enervemus. Illud autem quod de dissolutione ordinis, que timetur ex celebrandi dissuetudine proventura, non est visum se usquequa cum alio periculo compensare; quia cum in hac lucta pro universalis pugnetur Ecclesie libertate, periculosius universi quam partis pro universo commoditas laderetur, quanquam et aliter valeatis cum Domini adjutorio a dissolutione vos hujusmodi præservare. Ceterum licet satis religiose credatur quod salutaris hostiae immolatio finem optatum huic negotio citius impetraret, speratur tamen quod si poenam hanc indebitam pertuleritis patienter, spiritus qui pro vobis inenarrabilibus gemitibus interpellat, felicem exitum super hoc celeriter obtinebit ab illo qui per poenam indebitam patientiam, que non rapuit exsolvendo, redemit nos Dominus Jesus Christus. Quapropter rogamus et obsecramus vos, filii dilectissimi, quatenus attendentes quod jam quasi negotium est in fine, illud interturbare nolitis, sed pensatis omnibus que superioris sunt expressa propter Deum et nos, qui ferventissima charitate zelamus vos et ordinem vestrum, imo etiam veneramur, hoc in patientia sustinentes, insistatis orationibus apud Deum ut actorem culpe sic molliat quod poenae latores absolvat, pro certo sperantes quod propter indignam poenam, non solum a Deo, verum etiam et a nobis digna vobis retributio reservatur.

Datum Laterani ii Non. Martii, anno duodecimo.

X.

LONDONIENSI, ELIENSI ET WICORNIENSI EPISCOPIS.

De eadem re.

(Datum ut aliae.)

Cum Cisterciensis ordinis fratres sincerissimo diligamus affectu, fraternitatem vestram rogandum duximus et monendum, per apostolica vobis scripta mandantes attente quatenus interdicti rigorem, de quo nobis extitisset acceptum, si secundum privile-

temperare curetis, quantum fieri poterit, sine gravi scando aliorum, ita quod non rumpatur nervus ecclesiasticae disciplinae? que nervo propterea comparatur, ut dissolvi non debeat, sed possit inflecti cum necessitas postularit. In quo quanto benignius nos vobis deferimus, tanto vos illis benignius deferratis, quorum providentia cuncta que ad hunc spectant articulum ab initio commisisimus moderanda. Quod si non omnes iis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea, etc.

Datum ut in alia per totum.

XI.

ROFRIDO TITULI SANCTORUM MARCELLINI ET PETRI,
PRESBYTERO CARDINALI, CASMENSI ABBATI ET MA-
CISTRO ROBERTO DE ARBETO.

Committitur eis causa quædam Marsicana.

(Laterani xv Kal. Aprilis.)

Cum causam que inter monasterium Casmarii et Ecclesiam Marsicanam, super eo quod quedam permutatione ecclesie de Pertuso et Sancti Nicolai de Capellis facta in ejusdem monasterii prajudicium dicebatur, dilectis filiis priori de Furca et vicedominio Verulano duxerimus committendam, ipsis testes utrinque productos recipere curaverunt. Verum attestacionibus publicatis, coepérunt prædicti testes constanter asserere se nequam, ut scriptum fuerat, deposuisse: quod parati erant interpositio juramento firmare. Unus quoque judicium prædictorum per suas nobis litteras intimavit dicta ipsorum testium per scriptoris incuriam vel malitiam aliter quam testes deposuerint conscripta fuisse. Propter quod ex parte monasterii fuit nobis humiliiter supplicatum ut eidem in tanto gravamine succurrentes, interrogari prædictos testes iterum faceremus. Sed ad hoc fuit ex adverso propositum quod cum publicatis attestacionibus dicta testium partes didicerint, dicti testes interrogari super veteri articulo secundum juris ordinem non debebant, eo quod possent de facili subornari; maxime cum eorum dictum super hujusmodi articulo esset inutile, quod forent in singulis assertionibus singulares. Sed nec judici esset in hac parte credendum, cum id quod præmissum est absque collegæ sui conniventia scriperit et suam videatur turpidinem allegare. Nos ergo in hoc æquitatem sequi volentes, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si persone testium tales sunt de quibus ne pejerare velint merito præsumatur, et prædicti judices vel alter eorum, salem reliquo nequam contradicente, de veritate dicenda qualiter testes deposuerint supradicti præstare voluerint juramentum, vos eorum juramento recepto, ea que ipsi vel supradicti testes super illo articulo dixerint fideliiter conscribatis, sub sigillis vestris eadem ad nostram presentiam remittentes, ita videlicet ut nullum ex hoc alterutri parti prajudicium generetur. Nos enim postquam eorum dicta inspexerimus diligenter,

In eodem negotio, prout expedire viderimus, pro- A Datum Laterani x Kal. Aprilis, pontificatus nostri cedemus.

Datum Laterani xv Kal. Aprilis, anno duodecimo.

XII.

NICOLAO ALEXANDRINO PATRIARCHÆ.

Littera consolatoria scribitur.

(Laterani x Kal. Aprilis.)

Fraternitatem tuam in Domino commendamus quod in medio pravae ac perversæ positus nationis, quasi lillum inter spinas devotionis odorem emittis, et ab uberibus sanctæ Romanae Ecclesie matris tue te ac eos qui pro Christi nomine captivi tenentur nihilominus servitute postulas consolari, quorum te angit angustia et scandalum saepè urit. Deus autem patientiae ac solatii te ac illos consolari dignetur, et omni gaudio et pace repletat in credendo, ut in spe ac virtute sancti Spiritus abundetis ad æternæ satietatis gaudia perventuri. Licet igitur ipsi variis tribulationibus affligantur, tu tamen, tanquam pius Pater et pastor, eosdem ad patientiam non desinas exhortari, ne in tribulationibus ipsis deficiant; quia id quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis ipsis, supra modum in sublimitate æternum gloriae pondus operabitur in eisdem. Non enim sunt condigae passiones hujus temporis ad futuram gloriam quaæ revelabitur in nobis, juxta quod Apostolus protestatur. Hi sane qui tribulaciones pro Christi nomine patiuntur, procul dubio conregnabunt, si tamen fiduciam et gloriam spei usque ad finem contineant inconcessam. Virtutum enim tribulatio est adjutrix, et auditui dat vexatio intellectum. Æternitatis namque præmia præstolantes, ex adversitatibus sumunt vires; quia crescente pugna, sibi manere victoriam non ambigunt gloriosem. Sic equidem desideria electorum ex adversitate proficiunt, dum presumunt, sicut ignis flatu premitur ut ex crescet, et ex eo quod extingui cernitur roboratur. Tu ergo, venerabilis frater, omne gaudium estimato cum in varias tentationes incideris, sciens quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Fidelis autem Deus, qui te non paliet tentari supra id quod potes, sed faciet etiam eum tentatione proventum, ut valeas sustinere. Quae confortare in Domino et in potentia virtutis ipsius, qui etsi te ad mortuum dereliquerit, educet tamen quasi lumen justitiam tuam et judicium tuum tanquam meridiem, cum venerit cum senatoribus terræ, et impii tunc in tenebris conticescent. Nos enim, qui secundum Apostolum cum infirmantibus infirmamur et cum scandalizatis exurimur, tibi et ipsis, quantum Paracletus concesserit Spiritus, consolationis suffragia curabimus importiri, sperantes in eo qui diebus istis novissimis antiqua coepit miracula innovare quod circa vos mirabiliter et misericorditer operabitur ad laudem et gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula seculorum.

(II) Cap. Veniens, De convers. conjugatoris.

A Datum Laterani x Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

XIII.

EPISCOPO PATAVIENSIS, ET 'ABBATI DE BOVINGARDENBERG
PATAVIENSIS DIOCESES.

De eo qui monachus factus est consensu uxoris.

(Laterani iii Non. Aprilis.)

(II) Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius L. lator præsentium nobis humiliiter intimavit quod cum olim intrandi monasterium propositum conceperisset, pluribus sacerdotibus, militibus et aliis bonis viris præsentibus apud uxorem suam precibus instituit ut super hoc suum impertiret assensum, eisdem presbyteris primitus exoratus ne prædictæ mulieri exponerent quod et ipsam oportaret, derelinquere seculum, si viro suo daret licentiam ad monasterium convolandi. Cumque ipsum mulier ne ab ea discederet vice mutus precaretur, ipse asserens quod nisi ab ea posset super hoc obtainere licentiam, non solum ei se inutilem redderet, sed etiam toti mundo, illa deinde tam ipsius quam metitorum astantium precibusque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua: qui, ea presente, tonsoratus ibidem monasterium adiit, et, finito probatio-nis tempore, professionem fecit solemniter monachalem; illa vero in seculo remanens, in honestos amatores admisit. Unde idem L. metuens ne suæ continentia illius incontinentia imputetur, an in monasterio perseverare debeat a nobis consilium postulavit. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus si est ita, prædictum L. in monasterio quod intravit absque inquietatione cuiusquam perseverare libere permittatis. Licet enim videatur in hoc non modicum delinquisse quod captiose asseruit quia, nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi quam toti mundo se inutilem redderet, et cum presbyteros exoravit ne prædictæ mulieri exponerent quod eamdem relinqueret seculum oportaret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamen eadem mulier caput viri altari sponte supposuit, et postmodum, sicut asseritur, vixit incontinenter, super revocatione ipsius non esset aliquatenus audienda, cum eius intentio, si eudem forte repe-teret, exceptione possit commissæ fornicationis elidi; maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

Datum Laterani iii Non. Aprilis, anno duodecimo.

XIV.

HUGBALDO ARCHIEPISCOPO RAVENNATI.

De correctione monasterii S. Adelberti.

(Laterani ii Non. Aprilis.)

Correctione monasterii Sancti Adelberti supra Padum in Ravennatensi dioecesi, sicut asseris, constituti tibi tunc Fayentino episcopo et venerabili fratri nostro episcopo Lucensi et dilecto filio abbatii Sancti Joannis evangelistæ Ravennat. dudum au- cloritate nostra commissa, cum ad idem monaste-

rum venissetis, invenistis illud graviter collapsum in temporalibus et in spiritualibus deformatum. Unde cum non esset ibidem qui faceret bonum usque unum, paucissimos monachos in eodem inventos et viventes in multorum scandalum dissolute juxta mandati nostri tenorem exinde depulisti, cui nequivisit postmodum in rectore idoneo providere, quolibet curam ejusdem monasterii recusante. Cum autem nuper ad sedem apostolicam veniens proponueris coram nobis Ravennatem Ecclesiam olim dictum monasterium tenuisse, quod etiam per privilegium felicis recordationis Innocentii pape, predecessoris nostri ei exstitit confirmatum, illud tibi restituisti petiisti. Quia vero de jure ipsius Ecclesie nobis plene lique non potuit, volentes tibi gratiam facere specialem, de fratribus nostrorum consilio ex benigna providentia tibi personaliter duximus supradictum monasterium committendum, ut liberam provisionem atque correctionem auctoritate nostra obtineas in eodem. Tu ergo, sicut vir providus et discretus, gratiam tibi factam attendens, per diligentiam sollicitam et sollicitudinem diligenter illud studeas taliter in spiritualibus et temporalibus reformare ut circa idem factum pleniorum apostolicae sedis gratiam mercaris.

Datum Laterani ii Non. Aprilis, etc., ut supra.

XV.

ABBATI DE TILIETO.

Eum horratur ut electioni de se factae consentiat.

(Laterani anno duodecimo.)

(12) Novariensis Ecclesia nova necessitas novum onus et a nobis imponi et a te suscipi persuadet. Quae pastoris regimine destituta, cum in quemquam de suis concordare nequisset, in te demum unanimi voto convenit, valde quidem et ad promovendum bonum sui regiminis necessarium, et ad removendum malum schismatis opportunum. Proinde licet sedeas ad pedes Domini cum Maria circa unum necessarium meditante, Marthae tamen erga plurima satagentis non debes ministerium aspernari, quia Dominus et Mariam diligebat et Martham; nec illas duas tantum sorores amabat, sed et Lazarum fratrem earum quartiduanum mortuum et fetidum in monumento jacentem. Qui nisi peccatores amasset, de cœlis ad terras minime descendisset. Non enim venit vocare justos, sed peccatores, ut quererent quod perierat et salvaret. Cujus utique si te verum discipulum confiteris, et sicut ille dilexit diligere didicisti, non refuges profraternæ utilitatis amore ad exterioris atrium de cubiculo interiori procedere, quandoquidem illum nosti propter nimiam charitatem quia delexit nos de secreto Patris ad publicum humanæ conditionis exisse, cum subtrahere tibi de charitate non modicum videreris, si monachum episcopare non valeat quæ Deum potuit humanare. Inter duarum ergo sororum constitutus amplexus,

A utraque sibi te vendicare volente, subtiliter intuere quod licet Rachel pulchrior esset facie, Lia tamen secundior erat prole; quoniam etsi contemplativa sit vita suavior, tanquam magis quieta, vita tamen activa est fructuosior, tanquam amplius opportuna. Nam ubi gravior est conflictus, gloriosior est triumphus, Apostolo attestante, quod non coronabitur quis nisi legitime certaverit. Unde Christus secundum carnem non de Rachele natus est, sed de Lia; nec Maria, sed Martha, ipsum in domum suam legitur recepisse. Cum autem dona gratiae quibus preemines non pro te tantummodo sed pro aliis accipies credaris, non te decet ita solius contemplationis studii inardescere quo minus ubi necesse fuerit utilitatis proximorum studeas imminere ne, si per speculationis secessum quietem tuam saluti pretuleris aliorum, reus judiceris ex tantis quantis potuisses ad publicum veniendo prodesse.

Quapropter etsi præteriorum oblitus, et ad anteriora cum Apostolo te extendens, retrocedere non disponas, attendere tamen debes quod sanctis animabus præcurrere non valebis, de quibus cum prophetæ dixisset quod ibant et non revertebantur, quoniam ad virtutes ibant et non revertebantur ad vitia, protinus quod ibant et revertebantur adjunxit, quoniam ad contemplationem ibant et revertiebantur ad actionem; quemadmodum Moyses ibat in montem ut loqueretur cum Domino, et confessim revertebatur ad castra ut intenderet necessitatibus populorum. Christus quoque cum ascendisset in montem solus orare, descendit illico ad discipules periclitantes in mari. Hæc autem, fili charissime, tibi proponimus, ut electionem Ecclesie memorias canonice de te factam devote recipias, qui tanquam Aaron vocaris a Domino, ne forsan jugum Domini subterfugiens illud alleges quod nemo militans manum et resciplens retro, aptius est regno Dei, cum uxor Lot retro respiciens in salis statuam sit conversa; quodque sponsa dicit in Canticis: *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos* (Cant. v)? cum ille qui lotus est non indiget nisi ut pedes lave, et mundus est totus. Quantumlibet enim anima tua contemplandi dulcedine delectata inter amoena Domini suavi somno soporata quiescat et quies ejus suscitator non debeat importuno turbari, velle tamen debet evigilare cum expedit; quoniam sponsus qui dicit: *Adjuro vos, filia Jerusalem, per capras cervosque camporum ne suscitetis nec evigilare faciat* dilectam donec ipsa velit (Cant. ii), non ut penitus non excitetur adjurat, sed cum adjuncto, videbilet donec velit. Et utique velle debet cum paucis interpositis idem addat: *Surge, amica mea, sponsa mea, et reni* (ibid.). Et illa inquit: *Surrexi ut aperi rem dilecto meo, manus meæ distillaverunt in myrrham, digiti mei probatissima myrrha pleni* (Cant. v). Ad quod signandum cum Dominus dixisset apostolis: *Dormite jam et requiescite; in continentia, sur-*

(12) Vide lib. xi, epist. 187, et lib. xiii, epist. 154.

gite, inquit, eamus (Matth. xxvi). Dicente itaque tibi a Domino: Surge de somno intermittet quietis, et eamus in exercitium necessariae actionis, quid tibi, quid est aliud faciendum nisi hoc quod animæ tue dicitur: *Surge, prope, amica mea, et veni.* Nec tantum surge dicitur, sed prope, ut sit obedientia sine mora. Post testimonia quoque proponimus et exempla, ut ad majorem firmitatem basis sit sub columna. Beatus quippe Gregorius de monasterio fuit ad apostolatum assumpitus, et sanctus Martinus de monachatu ad presulatum vocatus, cuius verbum te volumus prudenter advertere. Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua, imitatus Apostolum, qui dicebat: *Cupio dissolvi et esse cum Christo. Necessarium autem est propter vos in carne manere (Philip. 1).*

Sed dices (13): Impar sum illis meritis. Monachus enim, non predicatoris officio me ingerere, sed me ac mundum legendo adventum Domini debo pavidi exspectare. Sciens enim imbecillitatem meam et fragile vas quod porto, vereor offendere, ne impingens corruam et confringar. Castigator mei sum, ita ut etiam qua tutam sunt pertimescam. Expertus naufragium ad pelagus redire pavesco. In eremi pace sedeo, quia mundi bella formido. Secessum appeto solitudinis, quia tumultum vereor civitatis. Odorem coelestis patriæ concupisco, quia fetorem abominator hujus mundi. Quod si responderemus tibi, hoc non est pugnare sed fugere (14). Sta in acie, adversarii armatus obsiste ut postquam viceris coroneris, fortasse subjuges: Fateor, inquiens, debilitatem meam. Nolo spe pugnare victoriæ, ne victoriæ aliquando pugnans perdam. Si fugero, devitavi periculum; si stetero, aut vincendum mihi est aut cadendum: qui pugnat, et superari potest et vincere; sed ego cum fugero, non vincor in eo quod fugio, sed ideo fugio ut non vincar. Non est enim securum vicino serpente dormire; quoniam etsi possit contingere ut non moriar, potest tamen ut aliquando mordeat evenire. Cæterum si propterea pugnam vitas quoniam utrum superaturus sis vel superandas ignoras, quoniam speras quod in eremo vincere tantum valeas et non vinci, cum certum sit non leviora, licet occuljora, frequenter ibi bella moveri. Nam et Lucifer cecidit ab empyreō; Adam exsulavit a paradiiso; Lot etiam in monte peccavit, et Christus tentatus est in deserto, non tamen vicius, sed vincens, ut post multa perditionis exempla ipse unicum nobis fieret liberationis exemplar. Unde cum utrobique magna sit pugna, sed incerta victoria, cur non potius illud eligis unde, si viceris, glorijsior est corona? Sed et coluber juxta foramen suum existentem hominem sepe pertransivit intactum, qui tamen alium suo quandoque thalamo venenavit inclusum. Quocirca discre-

A tionem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, ac in remissionem peccatum injungentes (15), quatenus cum communis utilitas sit præponenda privata, tuum jactans in Domino cogitatum, ad regimen Ecclesiæ supradictæ promptus accedas, ut cum beatus sit qui seminat super aquas, et maledictus qui frumentum abscondit in populo, talentum tibi a Deo creditum nec in sudario liges nec in terra suffodiás, sed nummulariis tribuas ad usuram, pro temporalibus recepturus æterna, diligenter atténdens quod nemo accedit lucernam et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat cunctis qui sunt in domo. Cum autem secundum leges humanas ad suscipienda publica munera quidam B sint compellendi, cur non magis secundum leges diuinæ cogendi sint aliqui ad ecclesiastica officia exsequenda, dicente Scriptura: *Compelle illos intrare (Luc. xiv).* Tu ergo coactionem nequaquam exspecies, sed sponte offeras voluntatem; quoniam ei excusatio quam hactenus prætendisti approbari potest ejus exemplo qui dicit: *A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quoniam puer ego sum (Jer. 1), ei obediens commendari valebit ad instar ejus qui dixit: Ecce, Domine, mitte me (ibid.).* Illam enim excusationem non credimus admittendam quod ideo nolis de monachatu ad pontificatum transire quia non vis de quiete regredi ad laborem, prætendendo forte verbum Psalmistæ dicentis: *Quis dabit mihi penas sicut columba et volabat et requiescam; ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, exspectari qui me salvum faceret a pusillo animo et tempestate (Psal. lvi).* Absit ut illi te non solum preferre sed conferre præsumas qui protinus post baptismum duxit est a spiritu in desertum, et cum quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunasset, nox ad dispensationem sibi creditam exequendam exivit, factus obediens Deo Patri usqne ad mortem crucis. Et tu cave prudenter ne circa bonum obediens, quæ victimis antefertur, inobediens effera ris, ariolis et idololatris comparandus; præsertim cum non sic semper evoceris ad publicum ut deseras omnino secretum, quin potius quod in olio contemplationis didiceris in exercitio doceas actionis. Nam D et unigenitum Patris Verbum non sic a Patre descendit ut non remaneret cum Patre, ipso testante: *Nemo ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit Filius hominis qui est in cælo (Joan. iii).* Flumina quoque non sic egrediuntur de mari ut non revertantur ad mare; quia, juxta sententiam Salomonis, ad locum unde flumina exuent revertuntur; et tu sic frequenter impendes te aliis quod te nonnunquam restitues ipse tibi.

Datum Laterani anno duodecimo.

(13) Hieronym. in epist. ad Rustic.

(14) Ex eadem epistola.

(15) Vide supra lib. x, epist. 1.

XVI.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO CUMANIS.

De dissolvendo matrimonio ejusdem.

(Laterani iii Non. Aprilis.)

Preces dilecti filii nobilis viri A. Cumani civis nobis accepimus supplicantis ut cum M. mulier Cumana, cum qua matrimonialiter per viginti annos et ultra permansit, consanguinea sua sit, et non solum ipsa Cathara sit effecta, verum etiam ad corruptendum eum et familiam suam pariter et vicinos die nocturne laborans, quamdam sororem suam ad haeresim provocarit, quinimo ipsi viro suo carnali debito denegato recesserit ab eodem, ac venire ad judicium citata contemnat, eos judicio faceremus Ecclesiae ab invicem separari. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, et consanguinitas inter eos legitime coram vobis accusata fuerit et probata, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo inter ipsos divorci sententiam promulgetis. Si vero prefata mulier citata legitime praesentiam vestram adire vel judicio vestro parere contempserit, cum excommunicationem non timere dicatur, vos nihilominus testes adversus eam a pradito viro productos recipere procuretis.

Datum Laterani iii Non. Aprilis, anno duodecimo.

XVII.

ARCHIEPISCOPO SANCTÆ R. E. CARDINALI ET CAPITULO MEDOLANENSI.

De negotio Durandi de Osca et sociorum suorum.

(Laterani iii Non. Aprilis.)

(16) Ex tuarum, frater archiepiscopo, tenore accepimus litterarum quod cum dilectus filius Durandus de Osca et quidam alii socii ejus, qui pauperes catholici nuncupantur, ad te cum nostris litteris accessissent, eos benignitate debita suscepisti, et quod pro illis tuae fraternitati mandavimus satagens pro viribus adimplere, quosdam de sociate ipsorum in Italia commorantes, juxta formam qua idem Durandus reconciliatus fuerat coram nobis, reconciliasti ecclesiastice unitati. Idem quoque Durandus et socii ejus suis nobis litteris intimarunt quod reconciliatis Ecclesiae per te dictis fratribus eorumdem, quidam alii fere centum reconciliari volebant, dummodo quoddam pratum quod commune Mediolanense ipsis olim concesserat, in quo sua schola constructa consueverant convenire ac exhortari fratres ad invicem et amicos, quam bona memoria praedecessor tuis destrui fecerat dum essent excommunicationis vinculo innodati, et nunc iterum est erecta, ipsis concedere velles, ut ad exhortationem mutuam faciendam fratribus et amicis libere valeant convenire. Unde nobis humiliter supplicarunt ut pratum praedictum eisdem faceremus concedi ad proponendum in schola praefata more solito verbum Dei. Cum igitur non propter

(16) Vide lib. vi, epist. 196, et lib. xiii, epist. 77, 78.

A rem temporalem, sed propter aeternam mercedem, reconciliari debeant ecclesiastice unitati, cum nullus salvari valeat extra arcam, petitionem hujusmodi non duximus approbandam, cum in reconciliatione ipsorum conditio non debeat hujusmodi adhiberi. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si propriæ salutis intuitu Deo et Ecclesiæ reconciliari voluerint, eos juxta formam qua reconciliatus in praesentia nostra Durandus extitit supradictus, et quam tibi, frater archiepiscope, per alias litteras nostras expressimus, ipsis in Ecclesiæ gremium recipere mansuetudine debita satagatis, et si demum secundum datum vobis a Deo prudentiam tam ecclesiastice honestati quam eorum saluti videritis expedire, pratum praedictum seu alium locum idoneum, in quo ad exhortandum seipsos et amicos eorum cum timore Domini valeant convenire, concedatis eisdem sine gravi scandolo aliorum, quoniam aliter est cum conversis quam cum perversis agendum.

Datum Laterani iii. Non. Aprilis, anno duodecimo.

XVIII.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Conceditur, ei ut pallio uti possit extra provinciam.

(Laterani iv Non. Aprilis.)

(17) Ex tuarum tenore litterarum accepimus quod cum fuerit in concessione pallei tibi dictum ut ipso infra tuam Ecclesiam utereris, et tibi tam de mandato regio quam etiam pro Ecclesiæ tuae negotiis procurandis frequenter extra tuam suas provincias commoranti verecundum sit absque palleo ministrare, cum consuetudo sit, sicut asseris, in Hispania generalis quod archiepiscopi extra provincias palleo indifferenter utantur, ut extra tuam provinciam uti palleo valeas indulgeri tibi a sede apostolica postulasti. Licet autem usus hujusmodi sit abusus, et consuetudo talis dicenda sit potius corruptela, et ii graviter offendere dignoscantur qui utuntur palleis extra suas provincias absque licentia sedis apostolicae speciali, nos tamen in hac parte volentes fraternitati tuae facere gratiam specialem, auctoritate tibi presentium indulgemus ut si quando necessitate aliqua praepeditus ad Ecclesiam tibi subjectam accedere forte nequeriveris pro concessionis suffraganeis tuis vel clericis ordinandis, et ad Ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo is ad quem eadem Ecclesia pertinet id permittat, utendi palleo in jam dictis easibus liberam habeas facultatem.

Datum Laterani iv Non. Aprilis, anno duodecimo.

XIX.

FRISIensi EPISCOPO, ET PREPOSITO ET DECANO MOS-

BURGENSI FRISIENSIS DIOCEESIS.

De homicidio casuali.

(Laterani iii Non. Aprilis.)

Veniens ad praesentiam nostram dilectus filius

(17) Cap. Ex litterat. De auctor. et usu pall.

A. humiliiter proposuit coram nobis quod cum apud Bononiam causa studii commorans, repetende electionis occasione ad hospitium H. quondam sui socii accessisset, dum ambo in solario domus starent, et verbis jocosis præmissis idem H. manibus collum ejus complexus cum dejicere conaretur, et ipse dicto H. resistendo caput suum de illius manibus astraxisset, eodem H. in dominus parietem corruente ac ad terram cadente, cum ipso ejus tibia fracta fuit; qui postmodum alia superveniente infirmitate, per incuriam medicorum in die quartadecima exspiravit. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, eidem A. ad cautelam injuncta penitentia competenti, ipsum et sua beneficia retinere et ad ordines superiores ascendere absque contradictione cuiuslibet permittatis. Quod si non omnes, etc., in, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani iii Non. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

XX.

CLAROMONTENSI EPISCOPO.

Utrum licet bona sua dare Ecclesiæ pro beneficio obtinendo.

(Laterani iii Non. Aprilis.)

Cum pro beneficiorum ad donationem tuam spectantium paucitatem paucissimos possis clericos, velut asseris, ordinare, a nobis sollicite requisisti utrum aliqui possint de bonis suis in aliquibus Ecclesiis mittere in communii, ut ex hoc beneficiis instituti, tam ipsi quam eorum perpetui successores ad eorum titulum valeant canonice promoveri. Super quo tibi duximus respondendum quod quanquam si hujusmodi bona oblatæ fuerint cum conditione vel pacto, ut videlicet is qui obtulerit ea, illa postmodum pro præbenda retineat, et ad sacros ordines ad titulum promoveatur eorum (18), talis oblatio seu etiam ordinatio fieri non possit absque viito Simoniae, cum in talibus omnis pactio ac conventio cessare debet juxta canonicas sanctiones, si tamen pure ac sine pacto et conditione qualibet quisquam offerat aliqua bona sua rogans humiliiter ut ea retinere sibi licet pro præbenda et ad titulum ordinetur Ipsi, procul dubio id fieri poterit absque viito Simoniacæ pravitatis.

Datum Laterani iii Non. Aprilis, etc. ut supra.

XXI.

BUGONI ABBATI ECCLESIAE SANCTÆ MARIE DE GEDDER-WRDE EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS CANONICAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani ii Idus. Aprilis.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nō decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii,

A vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfata ecclesiam beate Marie, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordinationis predecessorum nostrorum Eugenii, Adriani, Alexandri et Lucii Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut Ecclesia vestra honore ac dignitate abbatie juxta institutionem bona memorie Herberti quondam Glasguensis episcopi et concessionem successorum ejus perpetuis temporibus potiatur et ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuo ibi inviolabiliter observeur. Præterea quascunque possessiones, quæcumque bona eadem B Ecclesia in decimis, redditibus, aquis, pascuis, silvis, terris cultis et incultis, vel aliis rebus impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitate regum vel principum, oblatione fideliū, seu aliis justis modis, præstante Dōmino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoriis et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis, Ecclesiam ipsam cum decimis utriusque Gedderwrdie et Lenton et Nesebih, etc., usque sicut chartæ eorum donatorum testantur. Sane novalib[us] vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Licet quoque vobis clericis et laicos, etc., usque retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, etc., usque celebrare. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, has sit sine abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de claustru recedere. Disceduntem vero absque communium litterarum cautione nullus audiat retinere. In parochialibus quoque ecclesiis quas habetis licet vobis sacerdotes eligere et diœcesanos episcopo præsentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debat respondere. Pro chrismate vero, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive pro benedicendo abbatie aut deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis aut alio quolibet modo quidquam audeat postulare. Sepulturam præterea ipsius loci, etc., usque nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Interdicimus etiam ne quis in vos vel monasterium vel strum excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sententias sine manifesta et rationabili causa audeat promulgare. Novas quoque et indebitas exactiones seu consuetudines ecclesiis aut capellis

(18) Vide supra lib. x, epist. 160.

vestris nullus imponat. Nulli omnino ecclesiastico A de nostro mandato testes receperint ab utraque parte productos, depositiones eorum demum ad nostram presentiam transmiserunt. Nos autem easdem, nondum coram partibus publicatas, in secreto perlegi facientes, invenimus testes ipsos de causis et circumstantiis ad negotium facientibus nullatenus interrogatos suisse, cuius videlicet conditionis, opinionis atque fortunae denuntiatorum existant, et an criminosi, vel episcopi inimici, utrum etiam bono zelo vel odio, et an canonica commonitione premissa fuerit ad hujusmodi denuntiationem processum. Item utrum ante denuntiationem talis opinionis exstiterit episcopus memoratus. Rursus de personis, causis, loco, tempore, auditu, visu, fama et certitudine; de quibus interrogari prudenter et B sollicite debuerunt juxta legitimas et canonicas sanctiones. Volentes igitur ut quod semiplene factum est, per vestram diligentiam suppleatur, arrestationes ipsas sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, presentium auctoritate mandamus, quatenus eosdem testes jampridem ab utraque parte productos vestro facialis conspectui presentari, ad hoc eos, si opus lucerit, per censuram ecclesiasticam compellendo; quibus sub debito praestiti juramenta et excommunicationis pena firmiter injungatis ut plenam et meram dicant de omnibus veritatibus super quibus a vobis fuerint requisiti; vosque tam super circumstantiis praenotatis quam aliis negotiis contingentibus inquirentes diligenter C veritatem, universa studiose conscripta sub sigillis vestris nobis fideliiter transmittatis, partibus injungendo ut ad presentiam nostram per se vel procuratores idoneos veniant sic instructae ut attestacionibus publicatis sententiam a nobis, Domino auctore, reportent. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

XXII

JOANNI DE DOMINICO JUDICI SABINENSI.

Ut testes examinet in quadam causa.

(Laterani Idibus Aprilis.)

(19) Significavit nobis dilectus filius B. presbyter Sancti Nicolai diocesis Sabinensis quod fundatores ejusdem ecclesie liberam eam esse volentes, foundationis tempore se in ea nihil juris penitus retinere dixerint. Unde timens ne processu temporis probationis copia valeat depreri, provideri sibi super hoc idem presbyter postulavit. Quocirca presentium tibi auctoritate mandamus quatenus testes idoneos, quos dictus presbyter super hoc tibi duxerit presentandos, examines diligenter, et eorum dicta in publica reduci facias munimenta, denuntiando fundatoribus antedictis vel eorum haeredibus ut receptioni testium, si velint, intersint, et super denuntiatione sic facta confici D facias publicum instrumentum.

Datum Laterani Idibus Aprilis, anno duodecimo.

XXIII.

ASCULANO, RAPOLLANO, ET LAVELLINO EPISCOPIS.

De accusatione adversus episcopum Potentinum.

(Laterani xiii Kal. Maii.)

Cum P. et I. presbyteri super intrusionem, dilapidatione, Simonia et insufficientia detulissent olim episcopum Potentinum, et super iis venerabiles fratres nostri Acheroninus archiepiscopus et episcopus Venusinus primo de dilecti filii nostri Gregorii Sancti Theodori cardinalis A. S. L. et postea

Datum Laterani xiii Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecim.

XXIV.

RATISPOENSI EPISCOPO.

De reformandis abusibus in clero.

(Laterani xiv Kal. Maii.)

Cura de pastoralis officii exhortatur ut circa commissum tibi gregem Ita diligenter invigiles quod non possis de negligientia reprehendi. Sane ad nostram noveris audientiam pervenisse quod Plebani de rure tue diocesis et quidam eorum Decani, qui eos deberent corrigeri et ad penitentiam revocare, cohabitationibus manifestis polluti, cum ad generalem synodus singulis annis accedunt, excessus suos nequierit occultantes, et se invicem confoventes, nihil inter se denuntiant, et sic in detrimentum animarum suarum et scandalum plebis in suo peccato permanent perinaces. Praeterea milites quidam, qui se asserunt de suis excessibus non debere sacerdotium judicio subjacere, adulteria, incestus et alia peccata committunt impune, hec

(19) Cap. Significavit, De testib.

etiam corriguntur. Plurimi etiam virorum, mulierum ac puerorum, qui pro sacramento confirmationis percipiendo ad episcopalem sedem non consueverunt accedere, indifferenter decedunt sine susceptione hujusmodi sacramenti. Cum igitur eorum diocesanas existas, et ex injuncto tibi officio tuam debeas parochiam visitare, ac tanquam proprius medicus unde illis infirmitates eveniant cognoscere tenaris, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus per te ipsum ad inquisitionem infirmatum hujusmodi et curationem ipsarum sollicitudine diligent procedas; quia si putredinem vulneris apertione non ejicis, sana caro nequaquam in loco putredinis coalescat. Ceterum, cum nemo tenetur suis stipendiis militare, nec bovi os claudi debeat tritranteri, praesentium tibi auctoritate concedimus quatenus, cum propter hoc tuam duxeris diocesim visitandam, liceat tibi moderatam procurationem percipere; ita quidem quod ex hoc Ecclesia non graventur, sed potius per adventum tuum suscepisse se gaudeant tam in spiritualibus quam in temporalibus incrementa.

Datum Laterani xiv Kal. Maii, anno duodecimo.

XXV.

EIDEM.

De clericis non residentibus.

(Datum, ut alia.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod Ratisponensis Ecclesiae ac aliorum episcopatuum canonici, qui nolunt in parochiis suis, quas habent in tua diocesi, residentiam facere, ut tenentur, vicarios instituunt in eisdem. Qui cum nec ad archidiaconum vel decanum respectum habeant, correctionem nolunt aliquam pro suis excessibus sustinere. Quare nobis humiliter supplicasti quod, ne ipsa Ecclesiae debito servitio defraudentur, tibi licentiam concedere dignaremur ut auctoritate nostra fraternitati tue licet perpetuos instituere vicarios in eisdem. Cum igitur honestis tuis onus annexum, et exequi debeat officium qui beneficium est sortitus, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus canonicos ipsos ad debitam in eisdem parochiis residentiam faciendam, vel saltem idoneos vicarios instituendos in illis, per quos dietis parochiis debita servitia impendantur, monitione premissa per censuram ecclesiastican appellazione remota compellas.

Datum ut in alia.

XXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MEDARDI SUSSIONENSIS.

Ut pueram quendam ad monasterium admittant.

(Laterani xi Kal. Maii.)

Cum ad supplicis petitionis instantiam Marie pauperis mulieris dudum vobis direxerimus scripta nostra ut... puer nato ejus victum et vestitum liberaliter ministrantes, erudiri faceretis eundem in scientia litterali, vos, sicut praefata mulier iterata

A nobis supplicatione monstravit, mandatum apostolicum circa puerum memoratum juxta plu[m] ejus desiderium non impletis. Nolentes igitur hoc pietatis opus relinquere imperfectum, per iterata vobis scripta mandamus et districte precipimus quatenus dictum puerum apud monasterium vestrum in litterali pariter et morali scientia prompta facientes instrui charitate, ac interim in virtut et vestitu providentes eidem, cum ad quintum decimum annum pervenerit, ipsum in fratrem et monachum admittatis. Alioquin, ne vel ejus vel predictae sue matris anima in dubium suspendatur, quæ gravis infirmitatis incommodo fatigata, circa provisionem ejusdem pueri minus commode potest maternæ scelitatis officium exhibere, venerabili fratri nostro archiepiscopo Remensi et dilectis illis abbati Longipontis Suessionensis diocesis et cantori Remensi dedimus in praecipit ut vos ad id monitione premissa per censuram ecclesiastican appellazione remota compellant.

Datum Laterani xi Kal. Maii, anno duodecimo.

Scriptum est illis super hoc.

XXVII.

ILLUSTRI REGI FRANCIE.

De succursu terræ sanctæ.

(Laterani ix Kal. Maii.)

Illud quod quidam ad injuriam tuam referunt et incommodum regni tui, ad utriusque procul dubio redundat gloria et profectum, cum videlicet ingens laus et grandis honor tibi simul et regno ipsi provenierit ex eo quod inter alios mundi reges et regna pro communibus necessitatibus et utilitatibus universalis Ecclesiae seu etiam populi Christiani et recursum ad te specialiter sit ac illud, et potenter eis sit ab utroque succursum. Propter quod, ut recentia ponamus exempla, gloriam tuam et potentiam regni tui titulis hoc illustrat insignibus quod per Constantinopolitani acquisitionem et detentionem imperii ac subsidia et praesidia terræ sanctæ nec non adjumenta fidei orthodoxæ magnanimitate tuorum fortium procurante, ipsos quasi praecipuos visa est iis temporibus Latinitas habuisse quos adversus Graciam insolentem opponeret aut gentem incredulam seu etiam haeresim sevientem; ut jam pene de omni quæ sub celo est natione non desit qui victorem manum tuam fortiumque tuorum vel non laudet in aliis, vel non formidet expertus. Sed et nunc celesti consilio, sicut creditur, est provisum quod cetero terrarum orbe postposito, de tuo specialiter regno, quasi de publico virorum thesauro, vir queri qui Hierosolymitani regni gubernaculo præfatur (20), dilecto filio nobili viro Joanne Brenensi comite ad dilectæ in Christo filiæ (Mariæ) ipsius regni dominæ conjugium evocato; quasi te simul et regnum tuum specialiter in hoc velit rex altissimus honorare, ut is qui subditus tuus erat, regnum suæ peculiaris haereditatis accipiat, et orientali provin-

(20) Vide Sanatum, lib. iii, part. ii, cap. 5, 4.

ciae in urgente necessitate succurrat. Quapropter A obolos et dimidium inter novos, veteres, atque duplices, novem Skifatos, septem marabutinos, et præterea in Skifatis et auro fracto ad pondus Romanum uncias octoginta; quæ videlicet omnia summa octingentorum quinquaginta librarum. Proveniensium senatus attingunt (21) discretioni vestra per apostolica scripta mandantes quatenus ea in necessitatibus terræ sanctæ, prout melius expedire videritis, expendatis, habentes prædictum fratrem in Dominum commendatum, et eum ad domum suam, cui satis esse noscitur necessarius, quantocius potueritis remittentes. Tantumdem etiam assignari fecimus magistro et fratribus Aventini, qui per nuntium suum debent illud vobis similiter destinare. Misimus quoque vobis anno præterito per Templarios summae auri mille librarum Proveniens monete valentem, de qua nullum adhuc habuimus responsum a vobis. Disponimus etiam mittere vobis per Hospitalarios et Templarios mille quadrangentes marcas argenti, cum consilio vestro et nobilis viri Joannis Brenen comitis, cum ad vos, Deo duce, pervenerit, expendendas. Sed et electo Antiocheno proposuimus pro necessitatibus suis pecuniam mutuare, quam ipse demum reddet pro necessitatibus terre sanctæ.

Datum Laterani anno duodecimo.

XXIX.

JOANNI ABBATI S. BERTINI, etc.

(*Hanc epistolam ex notis chronologicis, libro II restituimus. Est nunc in hoc libro ordine 38 bis.*)

EDIT.

XXX.

MILONI SUBDIACONO.

Dispensatur cum eo super defecit natalium.

(Laterani XIII Kal. Maii.)

In iniurialibus cum Prophetæ conceptus non erubuisti nobis expovere quomodo in delictis te peperit mater tua; gratiaque redimendo naturam, ad submovendum impedimentum casualis originis, apostolicæ implorasti beneficium pietatis. Nos igitur attendentes ingenuos mores ingenuis natalibus antecellere, nataeque conditionis fortunæ virtutis factæ gloriæ anteire, intellectu tam ex compatriotarum tuorum laudabili testimonio quam eorum qui apud sedem apostolicam ex conversatione diutina te novere quod fortuitum nativitatis defectum per industrium bonitatis redimis supplementum, de misericordia quæ superexaltat judicio, auctoritate tibi præsentium indulgemus quatenus, dummodo aliud non obviet de canonice institutis, hoc quod Pater tuus in diaconatu de simplici te genuit conculi. a non officiat tibi meritis sic adjuto quo minus ecclesiasticum beneficium, cui cura non sit anniarum annexa, valeas obtinere canonice ac obtinent libere retinere. Nulli ergo omnino hominum dicat hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani XIII Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO ET MAGISTRIS HOSPITALIS AC TEMPLI.

Mittitur eis pecunia.

(Laterani anno duodecimo.)

Ecce mittimus vobis per dilectum filium Joannem de Sammico fratrem Hospitalis Jerosolymitani, hospitalis Sancti Basillii bis mille ac ducentos et sex

(21) Vide supra lib. I, epist. 109.

XXXI.

HUGONI DE SADURANO RECTORI ECCLESIAE DE VOLOBRICA.

Suscipitur protectione apostolicae sedis.

(Laterani x Kal. Maii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios, etc., usque confovere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quae impresentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, praestante Domino, poteris adipisci sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem ecclesiam de Volobrica cum appendicis ejus ecclesiae de Massiano et de Confolenz, ac omnibus aliis pertinentiis suis, sicut ea ex collatione sancte recordationis Petri de Castronovo apostolicae sedis legali ac assignatione bona memoriae E. Uticensis Episcopi juste possides et quiete auctoritate tibi apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostrae protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani x Kal. Maii, anno duodecimo.

XXXII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO STRIGONIENSIS.

Confirmatur eis donatio facta a rege Hungariae.

(Laterani xii Kal. Maii.)

In authentico scripto charissimi in Christo filii nostri Andreæ, illustris regis Hungariae, nobis ostendo perspeximus contineri quod ipse miserationum Domini recordatus, quibus post tribulationes multas et malas recognoscet se in patrum suorum solio residere, in sua coronationis memoriam, quam per manum tuam, frater archiepiscopi, desursum se receperit fatur, ecclesiae vestrae beati Adelberti martyris religiosa devotione concessit ut annuatim in festo ipsius martyris canonici serventibus in eadem centum argenti marce, contradictione sublata, de regali ærario persolvantur. Nos igitur vestris precibus inclipiati concessionem ipsam, sicut pie ac provide facta est, et in prelibato authentico continetur, quod de verbo ad verbum præsentis paginæ duximus inferendum, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus: cuius tenor est talis: « In nomine sanctæ Trinitatis et individua unitatis. ANDREAS Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Choracie, Ramae, Serviae, Galicie, Lodomiriaeque rex, in perpetuum.

Cum ex regiæ dignitatis officio quibuslibet Deo dicatis dominibus teneamus manum: pietatis clementer porrígere et earum utilitatib[us] modis omnibus intendere, cupientes tamen aliquid in gazophylacium cum panpercula mittere, veteris instar testamenti, quo mellis, inter cetera, primitiae ponit videbantur in sacrificio, benigniores regie serenitatis oculos illis accommodavimus quas a primis credulitatis nostræ cunabulis et ampliori dignitate præeminere et

A ardenter orationum affectione pro salute nostra cognovimus assurgere. Sane miserationum Domini, quibus post tribulationes muitas et malas in solic patrum nostrorum sedimus, recordantes, ecclesias beati Adelberti martyris (22) quam matrem regni esse et metropolim quamque patribus et predecessoribus nostris cum insignibus fidei sacramenta regalibus administrasse constat, in nostra coronationis memoriam, quam desursum capiti nostro per manum venerabilis patris Joannis archiepiscopi Strigoniensis Deus imponere est dignatus, has donorum nostrorum primitias, licet exiguum munus, attri buimus, ut annuatim in supradicti martyris Christi festivitate canonice Deo illuc deservientibus centum marce argenti contradictione confusa de regali offerantur ærario. Quod ut ratum et stabile perseveret in posterum, præsentem paginam in argumentum nostri muneric adnotatam sigilli nostri roboramus impressione.

« Datum per manus Gothfridi Orodiensis prepositi Aule regie cancellarii anno Dominicæ Incarnationis 1206, venerabili Joanne Strigoniensi archiepiscopo existente, Calano Quinquecclesiensi, Boleslao, Vaciensi, Petro Guriensi episcopis, Mochone Latino et comite Bichoriensi, Chepano filio Muianabo; Benedito Vayavoda, Chepano comite Baciensi Smaragdo Zodakiensi et comite Curiae, Gula comite Budruigiensi, Marcello Supruniensi, Tiburcio Albensi, Poth. Musuniensi comite. » Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Laterani xii Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BERTINI.

De electione Abbatis Alciacensis.

(Laterani ii Kal. Maii.)

(23) Abbatte Sancti Silvini Alciacensis olim viam universæ carnis ingresso, cum ejusdem loci monachi elegissent quemdam de ipsius gremio in abatem, et ejusdem confirmationem electionis a bona memorie Morinensi episcopo nequivissent aliquatenus obtainere, per procuratorem suum confirmationem ipsam a sede apostolica petierunt. Cæterum procurator vester proposuit ex adverso quod cum secundum approbatam consuetudinem et privilegia pontificum Romanorum abbates Alciacenses debent de monasterio vestro semper assumi, hujusmodi electio erait non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam et privilegia sedis apostolicae attulata, et Alciacenses monachi debent de jure compelli ut de monasterio vestro personam idoneam sibi eligerent in abbatem. Cumque super hoc iis et aliis coram dilecto filio Guala Sanctæ Mariæ in Portico diacono cardinali, qui pro curatoribus ipsis auditorem concessimus, allegatis

(22) Vide lib. xiv, epist. 156.

(23) Cap. Abbate, De verbis signific.

nobis nequierit fieri plena fides, dilectis filiis de Balantii, de Longovillari, et Sancti Joannis abbatis Ambianensis et Morinensis dioecesum dedimus in mandatis ut auditis que utraque pars duceret proponenda, causam ipsam cum quibusdam antiquioribus privilegiis, a quibus alia originem traherent, ad examen nostrum remitterent sufficienter instructam, assignato partibus termino competenti quo nostro se conspectui presentarent sententiam recepturæ. Qui juxta mandati nostri continentiam in negotio procedentes, receperunt testes ab utraque parte productos, et attestacionibus publicatis, denum eamdem causam instructam ad nostram presentiam remiserunt. Nos vero depositionibus testium diligenter inspectis, invenimus sufficienter esse probatum quod a sexaginta annis et infra monachi Alciacenses abbatem sibi de vestro monasterio elegerunt, ita quod infra prescripti temporis spatium de vestro econobio septem fuerunt in Alciacenses abbates assumpti. Unde cum iuxta legitimas sanctiones leges ipsas consuetudo antiquitus approbata tenaciter immitetur, et quod collegiis praestitum fuisse cognoscitur perpetua legis vicem debeat obtinere, secundum præcedentem usum in Alciaciensi econobio erat electio celebranda, maxime cum consuetudo hujusmodi diuturno tempore introducta videatur quodam modo contradictio judicio approbata; quia cum quadam vice Guarinum Alciensem monachum elegissent, ejus electio rcbur habere non potuit donec apud monasterium vestrum professione facta post aliquantum temporis, quando scilicet abbat et conventu monasterii vestri plauuit, in Alciensem exsiliit abbatem assumptum. Ex privilegiis quoque Romanorum pontificum monasterio vestro concessis argui poterat evidenter Alciensem abbatem fore de vestro collegio eligendum. Nimurum privilegio felicis recordationis Paschalis papæ prædecessoris nostri hujusmodi capitulum appetit insertum: *Subrogationem abbatis penes monasterium Sancti Silvini apud Alciacum juxta præteriti temporis morem in vestra semper cedimus dispositione persistere.* Cujus verbis bona memorie Innocentius papæ prædecessor noster prorsus inhæsit. In privilegio quoque Calixti secundi papæ capitulum hujusmodi invenitur: *Porro juxta Domini prædecessoris nostri sanctæ memoriae Paschalis papæ decretum abbatis subrogationem penes Alciacum non aliunde quam de vestro monasterio fieri apostolica auctoritate decernimus.* Ad hanc autem pars adversa respondit quod etsi evidenter per dispositiones testium probaretur quod infra prædicti temporis spatium de monasterio vestro semper fuerit abbas Alciacensis assumptus, ex hoc tamen nullum Alciacensibus monachis præjudicium probabatur, cum hoc non ex necessitate aliqua factum fuerit, sed ex libera voluntate. Præterea licet consuetudinis ususque longævæ non sit vilis auctoritas, non est tamen usque adeo sui validura momento ut rationem vincat aut legem. Unde cum lege canonica

A caveatur, que probabilem in se continet rationem, ut abbat defuncto non assumatur extraneus in abbatem, sed de congregatione ipsa, quem propria voluntate concors fratrum societas duxerit eligendum; quod si aptum inter se invenire nequierint, solerter sibi de aliis monasteriis eligant ordinandum, per usum hujusmodi nequit sacris canonibus derogari. Sed nec dici poterat quod ex eo consueto aliqua quasi contradictio judicio fuerit introducta quod prædicto modo existit in memorati Guarini electione processum, cum illud pro bono pacis factum extra judicium dignoscatur. Sed ad hæc vestra pars replicavit ex hoc colligi evidenter quod in electione ipsius Guarini, non pro bono pacis, sed ex debito potius fuerat sic processum, quia plures alios postmodum de vestro monasterio Alciacenses monachi elegerunt, cumque filia matre adeo sit conjuncta ut aliena vel extranea non intelligatur ab illa, et ecclesia vestra sit mater Alciacensis Ecclesie spiritalis, profecto Alciacensis conventus non intelligitur extraneum vel alienum eligere cum de vestro collegio sibi assumit abbatem. Fuit insuper ex parte Alciacensium allegatum, quod cum Paschalis papæ subrogationem abbatis Sancti Silvini monasterio vestro juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec de præteriti temporis more seu consuetudine fiat fides, per ejas privilegium et similia nullum super hoc Alciacensi monasterio poterat præjudicium generari. Contra quos fuit ex parte vestra responsum quod hæc determinatio secundum præteriti temporis morem, et causalis et conditionalis potest intelligi, et tam ad personale quam impersonale verbum referri. Sienim impersonale verbum determinet, conditionaliter intelligitur, et talis est sensus. Concedimus subrogationem abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere secundum præteriti temporis morem, id est, si mos præteriti temporis talis fuit. Si vero verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus: Concedimus secundum præteriti temporis morem, id est, quia mos præteriti temporis obiunxit, subrogationem abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere. Hic autem sensus rectior esse videtur: Quia, cum privilegium sit lex privata, et lex non debet esse obscura vel captiosa, sed certa et manifesta, nec esset privata nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba ut res de qua agitur valere possit potius quæcumque perire; maxime cum supradictus Calixtus papa, qui eidem Paschali e vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam prorsus amoverit ut ambiguitas tolleretur; et quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in dispositione vestra semper existere, ipse mutaverit, decernens subrogationem illius abbatis non aliunde quam de vestro monasterio faciendam, ut electio ad jus communem posset ex

parte reduci. Eadem quoque verba sic esse interpretenda subsequens consuetudo declarat; quae prohibetur esse optima legum interpres. His igitur et aliis ad eamdem causam spectantibus diligenter auditis et perspicaciter intellectis, de consilio fratrum nostrorum monasterio vestro adjudicavimus hujusmodi dignitatem, ut quotiescumque in Alciacensi monasterio abbatis electio imminent facienda, Alciacenses monachi de cœnobio vestro personam idoneam sibi eligant in abbatem, ita videlicet quod tandem monasterium vestrum hac honoris debeat prærogativa gaudere donec in eo viguerit observantia regularis, ut idoneæ personæ inveniantur in ipso quæ possint in abbates assumi. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est episcopo et cantori Atrebatenibus et abbati de Monte Sancti Eligii Atrebatenensis diæcesis in modum executionis usque assumi. Quocirca electionem a præfatis Alciacensis monachis temere attentatam omnino cassantes, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum facialis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam concipientes. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum ut in alia per totum.

XXXIV.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

De testibus admittendis in accusatione matrimonii.

(Laterani, iii Non. Maii.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum D. laicus tue diæcesis S. mulierem tria denuntiatione premissa juxta consuetudinem Ecclesie Scoticane duxerit solemniter in uxorem, postmodum E. mulier in tua comparens præsentia constanter asseruit quod prædictus D. prius dederat ei fidem de ipsa ducenda, et postea carnaliter fuerat commissus eidem, suscepta ex ea prole quam sibi prædictam S. publice copulasset, et licet idem D. fuerit de plano confessus se prius illam carnaliter cognovisse D. ac suscepisse sobolem ex eadem, nihilominus tamen quod fidem ei dederit omnino negavit. Verum, cum ad hoc probandum prædicta E. tres testes induxerit, idem proposuit ex adverso quod cum præsentes existiterint iidem testes quando denuntiatio facta fuit et matrimonium cum prædicta S. publice celebratum, cum etiam convivio interfuerint nuptiarum, nunc, tanquam suspecti, utpote qui multo tempore tacererunt, erant non immerito repellendi. Unum quoque ipsorum testium, qui ejusdem D. germanus existit, idem D. repellere nitebatur tanquam adversarium manifestum, pro eo quod ad exhaeredatio-

A nem ipsius modis omnibus intendebat. Præterea fratrem ejusdem D. fuisse confessum in pleno capitulo se perjurum et in fratribus sui odium falsum perhibuisse testimonium adjecisti, et quod licet E. primus fuerit in jure confessa se adversus prædictum D. questionem malitiose movisse, poste tamen hujusmodi se dixisse proposuit pecunia præmissione decepta, quodque sibi constat legitime dictos testes tam denuntiationis tempore quam cum etiam idem D. matrimonium cum prædicta S. contraxisse dignoscitur fuisse præsentes. Licet autem confessio fratris predicti D. qui post depositionem suam propriam turpitudinem allegando asseruit se perjurum et falsum perhibuisse testimonium in odium fratris sui, sit penitus responda, cum hoc modo quilibet posset suum testimonium infirmare, ac mulier confessionem in jure factam eo praetextu revocare non possit quod se fatetur corruptam præmissione pecuniae hoc dixisse, quia tamen an supradicti testes sint contra matrimonium admittendi, apostolicæ sedis oraculo postulas edoceri, fraternitati tue insinuatione præsentium innotescat quod felicis recordationis Alexander papa prædecessor noster consultus utrum si de propinquitate illorum qui sunt matrimonio copulandi aliqua fiat mentio, et presbyteri per ecclesias publice dicant ut qui novit aliquid infra terminum qui præfigitur exeat et proponat, an illi qui posterius veniunt, ad accusacionem debeat vel testificationem admitti, taliter C legitur respondisse, quod si suspicione carent posterius venientes, ab accusatione vel testificatione repelli non debent (24); ceterum si commoniti a presbyteris tacent, et postmodum accusare vel testificari voluerint, tanquam suspecti merito repellentur.

Datum Laterani, iii Non. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXV.

NOBILI VIRO E. COMITI IRSUTO.

Suscipitur sub protectione apostolicæ sedis.

(Datum ut in alia.)

Ex sincero devotionis affectu quem ad beati Petri apostolorum principis sedem habere dignosceris, villam quæ Sulcem nunenupatur Romanae Ecclesie liberaliter contulisti, unum aureum apostolicæ sedi annuatim ex ipsa solvendo. Nos igitur donationem ipsam tam gratiam quam ratam habentes, ut ejusdem apostolicæ sedis præsidium tibi sentias non deesses, personam tuam cum omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, dante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque in finem.

Datum ut in alia per totum.

(24) Cap. *Ad hæc*, Qui matrimon. accus. possint, in 1 Collect.

XXXVI.

MELDENSI EPISCOPO ET ARCHIDIACONO PARISIENSI.

Eis committitur causa camerarii Carnotensis.

(Laterani, iv Idus Maii.)

Cum olim venerabilis frater noster episcopus Carnotensis dilectum filium Radulphum quondam camerarium suum decano, cantori, subdecano, et succentori Carnotensis Ecclesie ad quamdam praebendam in ipsa vacante presentasset ex more, idem decanus offerens se legitime probaturum quod publica quorundam criminum laboraret infamia, ipsum admittere recusavit. Cumque dilecti filii P. praepositus, S. G. et H. et quidam alii canonici Carnotenses super hoc inquisitionem fieri petiissent, abbas de Sarnaio et conjudices ejus, quibus idem negotium delegavimus, quia dictum camerarium, sicut ex litteris eorum accipimus, non solum publica laborantem infamia, verum etiam illis irretitum criminibus invenerunt, silentium imposuerunt eidem super memorata praebenda, ipsum ab omni officio et beneficio ecclesiastico suspendentes, et retinentes in manibus nostris ecclesiastica beneficia que habebat ad restitutionem eorum quos variis rapinis, videlicet usuris, matrimoniorum venditione, ac ruptione testamentorum asserebatur, ne quiter spoliasse. Qui licet ad presentiam nostram accedens provideri sibi super sententia praefatorum judicium postulasset, quia tamen nondum ad nos pervenerat relatio judicium eorumdem, nihil a nobis tunc potuit obtinere. Sed tandem eorum relatione recepta, quod factum per ipsos fuerat approbamus, dantes vobis per nostras litteras in preceptis ut illud per censuram ecclesiasticam faceretis, appellatione remota, firmiter observari. Nuper autem litteras multorum accepimus cum ipso supplicantium et pro ipso, ut cum occasione inquisitionis predictae, quam fieri non tam charitatis zelo quam invicile typo aliqui procurasse dicuntur, graves incurserit in persona labores et difficiles in rebus expensas, sed quasi mutatus in virum alterum, per cor contritum et humiliatum sese venia dignum reddat, super beneficis suis eum respicere miseris corditer dignaremur; maxime cum illis pro quorum restitutione in nostris manibus sunt retenta et jam satisfecerit juxta posse, et adhuc sit cuilibet conquerenti paratus satisfactionem debitam exhibere. Nos igitur de consueta sedis apostolicæ pietate misericordiam in iudicio facere cum ipso volentes, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum a presbyteris memorialis vel eorum aliquo super quolibet præmissorum fueritis requisiiti, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita et cognita veritate, quod canonicum fuerit statutis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam sublatu appellatiois obstatculo in violabiliter observari, excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententiam, si quam inveneritis promulgatam injuste, canonice revocando, contradictores, etc. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

A tradictores per censuram ecclesiasticam appellati postposita compescendo.

Datum Laterani, iv Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXVII.

IGNACENSI ET VALLIS CLARE ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS, REMENSIS ET LAUDUNENSIS DIOCESEM, ET DECANO REMENSI.

Adversus iniquas excommunicationes.

(Laterani, ii Idus Maii.)

Cum simus secundum Apostolum et majoribus et minoribus ex suscepta servitutis officio debitores, providere tenemur ne contra doctrinam ipsius enjus imitatores debemus existere personas accipere videamus, et nimium deferendo prælatis, indebitè gravare subjectos. Sane dilecti filii presbyteri Snessionensis episcopatus nostris auribus intimarunt quod episcopus et archidiaconi eorumdem nonnunquam eis exactiones indebitas imponentes, subito contra juris ordinem, non solummodo per seipsos, verum etiam per suos officiales, eos et eorum Ecclesiæ irrationalib[us] excommunicationis et interdicti promulgatione fatigant. Unde suppliciter petierunt ut tam super iis quam aliis gravaniibus paterna sollicitudine consuleremus eisdem, auctoritate apostolica prohibendo ut nullus in aliquem eorum absque manifesta et rationabili causa sententiam excommunicationis vel interdicti proferre seu quidquam pro restitutione officii a quilibet eorumdem exigere, aut eos proculib[us], talliis, et aliis exactiōibus contra justitiam aggravare præsumat, vel invadere bona cujuslibet qui decederet intestatus que intuita Ecclesiæ acquisisset, aut temere impedire quo minus ea in utilitatem Ecclesiæ convertantur cui præfuerit defunctus, per tres ex ipsis quos ad hoc provide duxerint deputandos. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum a presbyteris memorialis vel eorum aliquo super quolibet præmissorum fueritis requisiiti, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita et cognita veritate, quod canonicum fuerit statutis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam sublatu appellatiois obstatculo in violabiliter observari, excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententiam, si quam inveneritis promulgatam injuste, canonice revocando, contradictores, etc. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Idus Maii, anno duodecimo.

XXXVIII.

DECANO ET MAGISTRIS R. ET P. CANONICIS ANTIOCHENIS, ET UNIVERSIS CLERICIS IN CASTRO CURSARI COMMORANTIBUS.

Ut patriarcham suum suscipiant reverenter.

(Viterbiæ vn Kal. Junii.)

(25) Pizæ matris officium, que non potest propriæ sobolis obliuisci, apostolica sedes adimplens, sic

(25) Vide supra epist. 8, et lib. xi, epist. 106.

interdum suæ consolationis aberibus inediā relevat mœrentium filiorum ut, imminente necessitatē articulo, eorum commodi propriis commoditatibus anteponat, in eo sibi aliquid accrescere reputans in quo sibi quidquam ex circumspectione provida subtrahendo profectus considerat subditorum. Hinc est siquidem quod cum Antiochenæ Ecclesia proprio viduata pastore venerabilem fratrem nostrum Petrum nunc patriarcham Antiochenum, tunc Ypôriensem episcopum, postulaverit in pastorem, te, fili decane, cum quibusdam aliis tunc absentibus per litteras tuas venerabili fratri nostro Jerosolymitano patriarcha A. S. L. directas præbentibus eidem postulationi consensum, quanquam a principio durum nobis non immerito videretur tam fructiferam plantam in partibus Italicis transplantare ac illum ad remotas transmittere regiones qui, ut veræ religionis cultor, potens in opere et sermonе, vita, scientia et fama præclarus, et in partem nostræ sollicitudinis specialiter evocatus, injunctum sibi visitationis officium in tota provincia Lombardiae laudabiliter adimplebat, contritioni tamen et angustiis Ecclesie supradictæ, quam inter cæteras patriarchales sedes sincerae charitatis brachiis amplexam, paterno condescendentes affectu, nutantem quodammodo statum ejus solida volentes columna fulcire, postulationem prædictam ex benignitate apostolica duximus admittendam; quin imo eum Ecclesie memorata concessimus ex plenitudine apostolice potestatis cuius operam diligentem et diligentiam operosam, non solum Ecclesie Antiochenæ, verum etiam universæ orientali province, Domino disponente, speramus firmiter fructuosam, per quam tam in spiritualibus quam etiam temporalibus gratia utrique provenient incrementa. Cum igitur patriarcha prefatus cum pallo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii, de beati Petri corpore sumpto et gratia nostræ favor ad Ecclesiam Antiochenam accedat, devotionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus ipsum congruo suscipientes honore, ac eidem, utpote patriarchæ Antiocheno, debitam obedientiam et reverentiam exhibentes, ejus salubribus monitis et mandatis intendatis humilietur et devote, castro Cursarii com pertinentiis suis et rebus mobilibus et immobiliis eundem contingentibus patriarcham sine difficultate qualibet restitutis, juramento aliquo non obstante, si quod forsan alicui super hoc minus provide præstisistis. Alioquin sententiam quam patriarcha prædictus propter hoc rationabiliter tulerit in rebellis ratam habentes, eamdem præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Viterbiæ, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem modum scriptum est episcopis, abbatis, prioribus et universo clero Antiochenæ diœcesis.

(26) Vide epist. superiorum.

A In eundem modum scriptum est militibus, burgenibus, servientibus, Sirianis, Armeniis, et aliis ligiis hominibus Ecclesiæ Antiochenæ in castro Cursarii commorantibus.

XXXIX.

NOBILI VIRO COMITI TRIPOLITANO.

Ut patriarcham Antiochenum habeat commendatum.

(Datum ut prima.)

(26) Caput Ecclesiæ Jesus Christus, qui se honori fatetur in membris et etiam molestari, tunc feliciter dirigit actus nos cum piis locis et viris ecclesiasticis, qui ejus sunt obsequio specialiter deputati, tuum exhibueris auxilium et favorem. Sic utique Regi regum, qui dominatur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos quibus terræ, B gratum te ac devotum ostendis, si ad nos tu regis gloriam et utilitatem Ecclesiæ sponsæ sua omnia missa tibi usus fueris potestate. Si enim gloriam tuam queris et finem tui laboris ponis commodum temporale, formidare non immerito poteris ne, quod absit! te reddat inglorium qui te fecit successibus temporalibus glriosum. Tu ergo, fili, quanto majori præmices dignitate, tanto potius in conspectu Altissimi te humilem exhibeas et devotum, Ecclesiæ catholicæ matrem tuam potentiam tue brachio defensando. Porro inter cæteras Ecclesias quas fovere te convenit, Antiochenam Ecclesiam tanto te decet gratia specialiori diligere quanto eam, utpote devotissimam, inter alias parochiales ecclesias apostolica sedes sincerae charitatis brachiis amplexatur. Quocirca nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccatum injungentes quatenus tam Ecclesiam quam venerabilem fratrem nostrum Petrum patriarcham Antiochenum ad ipsam cum gratia nostræ plenitudine accedentem habens propensius commendatum, eidem ob reverentiam apostolice sedis et nostram ad castrum Cursarium, possessiones et jurisdictiones Antiochenæ Ecclesie obtinendas, auxilium tribuas opportunum, ab ipsis et hominum et rerum ejusdem Ecclesie per te actuos omnimoda molestatione desistens. Alioquin sententiam quam patriarcha præfatus in molestatores hujusmodi vel ecclesiasticarum rerum illicitis detentores rationabiliter duxerit proferendam ratam habentes, eamdem præcipimus inviolabiliter observari.

Datum ut in prima.

XL.

DECANO ET CAPITULO BITURICENSI.

De electione archiepiscopi Bituricensi.

(Viterbiæ, vii Kal. Junii.

Auditio processu quem circa electionem venerabilis fratris nostri Guillelmi archiepiscopi vestri vos habuisse scripsistis, et intellecto quod ipse pro reverentia dilecti filii nostri Gualæ Sanctæ Marie in Portu diaconi cardinalis, apostolicae sedis legati, qui volebat ut ab eo prius confirmatio peteretur, oblati sibi regalia recipere noluit ad nostram præ-

sentiam accessurus, cum dilecti filii P. cancellarius A et M. fratres et concanonici vestri, quos pro ipso et cun ipso ad sedem apostolicam direxistis, nobis humiliiter supplicassent ut ei munus consecrationis et donum: pallei concedere dignaremur, nos secundum morem canonicum in Romana Ecclesia observatum per quosdam ex fratribus nostris factum electionis et meritum electi examinari lecimus diligenter: qui cum selectionis formam canonicanam et electi personam idoneam reperissent, sicut nobis fideliter retulerunt, habitu tandem tam cum ipsis quam cum aliis fratribus nostris diligenter tractatu, electionem ipsam auctoritate curavimus apostolica confirmare, ac deinde celebrato scrutinio ipsum electum consecravimus in pontificem, eique palium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, fecimus assignari. Cum igitur eudem archiepiscopum ad gerendam Ecclesiae sue curam cum gratiae nostrae favore suique officii plenitudine remittamus, devotionem vestram rogandum duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus obedientiam et reverentiam ei debitam impendatis, ipsius salubribus monitis et praeceptis humiliiter intendentes, ita quod per ejus sollicitudinem circumspectam Bituricensis Ecclesia, facente Domino, et spiritualibus proficiat institutis et temporalibus amplificetur augmentis.

Datum Viterbiæ, vii Kal. Junii, anno duodecimo.

XLI

ARCHIPRESBYTERO ET CAPITULO GARGANICÆ ECCLESIE.

Ut Bartholomæum recipient in canonicum.

(Laterani, ii Idus Maii.)

Dilectus filius D. basilice principis apostolorum canonicus præbendam quam olim in Ecclesia vestra tenuerat sponte in nostris manibus resignavit: quam nos dilecto filio Bartholomæo clericu et familiu nostro, quem sue probitatis obtemperu nos et fratres nostri charum habemus admodum et acceptum de benignitate sedis apostolice duximus conferendas, et eum de ipsa cum pertinentiis suis, manibus propriis curavimus investire. Quocirca universitatì vestrie per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Bartholomæum in fratrem vestrum et canonicum admittentes, et ei stallum in choro et locum in capitulo assignantes, præbendam ipsam cum intregitate omnimoda ipsius nuntio sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo assignetis, mandatum apostolicum taliter impleturi quod idem Bartholomæus, qui vobis et Ecclesie vestra poterit existere fructuosus, teneatur apud nos de cæstro vestra negotia promovere, ac nos devotionem vestram debeamus merito commendare.

Datum Laterani, ii Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

(27) Vide lib. xiv, epist. 156.

XLII.

JOANNI STRIGONIensi ARCHIEPISCOPO ET SUCCESSORIBUS

EJUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum (27).

(Laterani, Idibus Maii.)

Justis petentium precibus dignum est facilem nos præbere assensum, et vota que a rationis tramito non discordant effectu prosequente completere. Cum ergo, venerabilis in Christo frater, postulasses a nobis ut jus coronandi Hungaricos reges, quod ad te ac successores tuos asseris pertinere, tibi et illis apostolico dignaremur privilegio confirmare, nos inspecto regesto felicis recordationis Alexandri papæ predecessoris nostri, in eo perspeximus contineri quod cum principes et barones Hungarici regi ab eodem predecessorre nostro cum multa precium instantia postularint ut si bona memoria Laurentius predecessor tunc juxta mandatum ipsius inclytæ recordationis Belam tune in regem Hungarorum electum contradiceret coronare, ipsi per alium imponi regni ficeret diadema, ne regno et Ecclesiae Hungaricæ gravia possent pericula provenire si dictus Bela celeriter unctionem non reciperet et coronam, idem predecessor noster præfato predecessori tuo per apostolica scripta mandavit et in obedientiæ virtute præcepit ut supradictum electum in regem omni dilatione, contradictione, et appellatione postpositis coronaret, aut si per seipsum eum forte pro debilitate corporis coronare non posset, bona memoria Colocensi archiepiscopo intimaret ut eum absque præjudicio honoris et dignitatis ipsius ac Strigoniensis Ecclesiae, congregatis episcopis regni in loco ubi reges coronari consueverunt, in regem inungeret, et sibi coronam imponere non differret, recepto prius ab eodem electo in regem scriptio de consilio et assensu ipsorum et principum regni aperte suo sigillo bullato, quod ex hoc nullum ei vel Strigoniensi Ecclesiae prejudicium fieret quominus Hungarici reges ab archiepiscopis ejusdem Ecclesiae semper debeant coronari, præfato Colocensi dans nihilominus in præceptis ut si saepedictus predecessor tuus coronare nollet eumdem nec in hac parte ipsi committere vices suas, idem auctoritate apostolica fretus, contradictione ac appellatione postpositis, absque præjudicio illius et Strigoniensis Ecclesiae non postponeret coronare, ita quidem quod idem electus in regem ante coronationem suam Ecclesiae saepet scriptum ficeret supradictum: quod idem ipsi fecit postmodum in hæc verba. *Ego Bela Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramaeque rex, divina disponente clementia, suscipio coronam de manu Colocensis archiepiscopi, sed non in præjudicium Strigoniensis Ecclesiae quominus Hungarici reges ab ejusdem Ecclesia archiepiscopis semper debeant in posterum coronari.* Felicis quoque recordationis Clemens et Celestinus ad instar præfati predecessoris nostri dignitatem coronationis regum Hungarorum successoribus tuis et Ecclesiae tibi com-

missæ auctoritate apostolica confirmarunt. Nos igitur eorumdem prædecessorum nostrorum vestigiis iubarentes, præfatum jus, ut videlicet Hungarici reges ab archiepiscopis Strigoniensibus semper debeat coronari, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti privilegio communimus. Salva semper apostolicæ sedis auctoritate, a qua Hungarici regni corona processit. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Cunctis autem vobis jus idem servatibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quantum et hic fructum bona actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis iuvant.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, inductione XII, Idibus Maii, Incarnationis Dominiæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

XLIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO STRIGONIENSI.

De eadem re.

(Laterani VII Idus Maii.)

Sollicitudinis nostræ debitum exigit ut cum ad universalis Ecclesiæ regimen simus, Domino disponente, vocati, sua jura screremus quibuslibet illibata, illos apostolico patrocinio munientes, ne super eis perpetui valeant calumnias malignorum. Inde est, venerabilis frater archiepiscope, quod olim tuis precibus annuentes, jus quod a bona memoria Alexandro papa prædecessore nostro et inclytæ recordationis Bela Hungarorum rege ac Ecclesia Colocensi, videlicet ut Hungarici reges ab archiepiscopis Strigoniensibus semper debeat coronari, Strigoniensi metropoli fuit manifestate recognitum, sicut in eorum authenticis continetur, et felicis recordationis Clemens et Coelestinus prædecessores nostri suis litteris confirmarunt, jus quoque quod habes in conferendis ecclesiasticis sacramentis regibus et reginis Hungariae ac hæredibus eorumdem, et jurisdictionem ecclesiasticam quam in præpositos et officiales regie domus habes, quam idem prædecessor noster Coelestinus Ecclesiam Strigoniensem habere decrevit jurisdictionem etiam quam obtines in præposituris et abbatis regalibus Ecclesia Strigoniensi per Hungariam ubique subjectis (28), decimas insuper, primitias, et incensum quæ de camera regis Ecclesiae memoratae debentur, sicut omnia de ratione vel consuetudine ad Ecclesiam tuam pertinere noscuntur, tibi suisque successoribus auctoritate curavimus apostolica confirmare. Volentes igitur ea quæ per nos et prædecessores nostros vestrae sunt Ecclesiæ confirmata eidem in perpetuum illi-

A bata servari, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne vos vel ipsam Ecclesiam super eis præsumat quisquam temere molestare. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Laterani, VII Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLIV.

EPISCOPO ET MAGISTRIS P. CIRCATORI MAJORIS ECCLES. ET CANONICO SANCTI SALVATORIS METENSIS.

Et J. monachum cogant ad monasterium suum redire.

(Viterbiæ, VII Kal. Junii.)

Constitutis in præsencia nostra Hysemardo monacho et procuratore abbatis Sancti Vincentii Metensis dilectum filium A. subdiaconum et capellum nostrum concessimus auditorem. Coram quo monachus propositus memoratus quod cum olim infra annos existens in monasterio Belliprati Cisterciensis ordinis monachalem habitum suscepisset, et fuisset ibidem aliquandiu conversatus, tandem per abbatem loci ejusdem ab observantia ordinis absoluens, et a parentibus traditus litteribus disciplinis, postmodum fuit ad servitium Metensis cancellarii evocatus. Tandem vero ad apostolicam sedem accedens, de mandato nostro a præfato abbate receptus exstitit in monachum et in fratrem, et ipso et conventu consentientibus præposituram et administrationem, duobus monachis amotis ex ea, fuit regulariter assecutus. Cujus promotioni dicti monachi plurimum invidentes, quadam nocte cum complicibus suis irruentes in eum, ipsum nequiter verberarunt, et plagiis impositis abiuerunt semivivo relicto. Cumque super hoc per abbatem prædictum suum non posset assequi rationem, tandem querela deposita coram venerabili fratre nostro archiepiscopo Treverensi, ab ipso et judicibus assignatis ab eo ad nostram fuit audientiam appellatum. Quare a Metensi monasterio violenter ejectus, ab ipsis fuit nequiter verberatus, et arreptio itinere ad sedem apostolicam veniendi, dictus abbas de consilio monachorum ipsorum positis eidem ipsidiis ipsum capi fecit et rebus omnibus spoliatum carceri mancipari: a cuius manibus, prout Domino placuit, liberatus, iter quo incepérat consummavit, et in nostra præsencia constitutus super prædictis et aliis multis excessibus contra præfatum abbatem litteris ad quosdam judices impestratis a nobis, ad propria est reversus. Cumque fecisset citari abbatem, idem ira commotus intempestivæ noctis silentio ad domum in qua manebat destinata multitudine armatorum ostia frangi fecit; nec mortis evasisset periculum, nisi submissus per tectum clanculo recessisset. Cæterum idem abbas per alias litteras iterato citatus ab eis, ipsas projectis in lutum. Propter quod et alia multa dicti judices ipsum excommunicationis sententia

(28) Vide Baron. ad an 1169, § 52.

innodarunt. Cum ergo dictus monachus vagus iret et profugus super terram, abbas Medianus ejus mendicati compalens, de consensu capituli sui eundem in monachum recepit et fratrem, donec cum abbatis prefati gratia posset ad suum monasterium remeare. Quo manente ibidem, dictus abbas sibi promisit quod si absolutionis litteras ab abbatore Beliprati obtentas ipsi ostenderet, praebendam et locum sibi restitueret sine mora. Quod, visis litteris, noluit adimplere, sumens contra ipsum occasionem ex eo quod nollebat eidem in haereses crimen consentire. Tandem vero dictus monachus a quibusdam judicibus, quos pars adversa contra eum obtinebat, evocatus, ad locum sibi praesumum accessit, uno tantum ibidem invento recedens, et adversarii ejus ad duos reliquos alibi accesserunt, et obtinuerunt ab eis in absentia sua iniquam proferri sententiam contra ipsum. Postmodum autem per alias litteras ipsum iterum citari fecerunt: quas cum haberet de falsitate suspectas, et judices utpote adversae partii favorabiles et benigni, hollent ejus legitimas exceptiones admittere nec ad probandas causas suspicionis arbitros sibi dare, idem ad nostram audienciam appellavit, festum Omnium Sanctorum proximo præteritum terminum suæ appellationi praefigens: et sic lite minime contestata, nec super principali habita mentione, recessit a presentia eorumdem, nobis humiliter supplicans ut parentes ejus laboribus et expensis, ipsum recipi faceremus in pace, ad correctionem abbatis et monachorum ipsorum manus nostras nihilominus apponentes. Ceterum procurator praedictus proposuit ex adverso quod cum idem monachus in duobus monasteriis Cisterciensis ordinis facta professione, in uno illorum monachalem habitum suscepisset, tandem apostatare non metuens, ad prefatum abbatem, hoc tacito, super receptione sua nostras litteras impetravit; a quo fuit cum summa devotione receptus. Sed cum postmodum comperisset eumdem Cisterciensis ordinis habitum suscepisse, de consilio fratrum eidem injunxit ut rediret ad claustrum et ibidem viveret juxta Cisterciensis ordinis instituta. Idem ergo a monasterio Metensi recedens, boves ejus subripuit fraudulenter; quibus ab ejus manibus postmodum liberatis, cum idem nollet a prefati monasterii vexatione cessare, saepatus abbas ad dilectum filium Vilarieensem abbatem et conjudices suos contra eum obtinuit scripta nostra, ut videlicet si constaret eidem dictum J. fuisse monachum ordinis supradicti, auctoritate nostra sibi sub anathematis pena injungerent quod ad monasterium rediens derelictum, abbatem non presumeret ulterius infestare.

Qui cum vellent procedere juxta traditam sibi formam, dictus J. ad presentiam nostram accedens, ad venerabilem fratrem nostrum Tullensem episcopum et conjudices suos nostras litteras impetravit, nullam facientes de aliis mentionem. Quod abbas attendens, ipsis fecit per suos judices inhiberi ne occasione illarum in causa procedere attarent. Quibus id

A efficere non curantibus, idem abbas ad nostram audienciam appellavit. At ipsi, appellatione contempta, sententiam excommunicationis in eum nihilominus protulerunt. Quare ipse, nuntio ad sedem apostolicam destinato, ad abbatem Sancti Arnulphi et conjudices suos a nobis obtinuit demandari ut si constaret eidem prefatum abbatem post appellationem ad nos interpositam a prefato episcopo suisque conjudicibus excommunicatum fuisse et processisse in causa dictum episcopum post inhibitionem judicium praedictorum, latam sententiam excommunicationis in eum denuntiantes penitus esse nullam, si praedictum monachum invenirent Cisterciensis ordinis habitum suscepisse. et quod abbas cum receperisset ignarus, eumdem redire ad claustrum censura ecclesiastica coercent, ab impetitione ipsius dictum abbatem nihilominus absolventes. Quod ipsi super iis inquisita et cognita veritate fideliter exequi, procurarunt, nobis humiliter supplicantes ut processum illorum, tanquam legitimum dignarentur auctoritate apostolica confirmare. Cum igitur capellanus praedictus haec et alia quæ proposita fuerant coram eo nobis plene ac fideliter retulisset, quia per confessionem ipsius J. fuisse receptum in alio monasterio constitutus evidenter, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ne dictum cœnobium Sancti Vincentii ulterius gravetur laboribus et expensis, ipsum ab impertitione ipsius J. sublatio appellationis obstaculo absolvatis, cum ecclesiastica censura cogentes ut ad monasterium suum redeat et suum ibidem impendat domino simulatum. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Viterbiæ, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLV.

ILLUSTRI REGI ARMENIE.

Persuaderet ut treugas ineat cum comite Tripolitano.

(Viterbiæ, ii Non. Junii.)

Super discordia quæ de principatu Antiocheno inter te occisione nepotis tui et comitem Tripolitanum peccalis exigentibus est suborta vehementissime contristramur, verentes ne adhuc de ipsa proveniat grave rerum dispendium, multa corporum strages, et ingens periculum animarum, quodque non leviter est timendum, a perfidis Saracenis nobilis Antiochia occupetur in tuam non solum et suam, verum etiam totius Christianitatis injuriam et jacturam. Quantumlibet autem partem tuam justificare nitaris, sicut per litteras tuas et dilectos filios Tarsensem electum et... fratrem hospitalis Teutonicorum nobis suggerere studiasti, videtur tamen viris prudentibus tam in divino quam in humano jure peritis tua in hoc petitio minus justa quod postulas ante litis ingressum absque judicio nepoti tuo restitui Antiochiam vel apud alium sequestrari, cum etsi alterutrum fuerit faciendum, cognitione habita in judicio per sententiam debeat diffiniri, eo quod cum praedictus comes ipsius civitatis possessio-

nem oblineat, absque judicio non debeat illa destitu secundum leges et consuetudines approbatas. In hoc etiam tua videtur intentio minus recta quod super eodem negotio et justitiam tibi postulas exhiberi et violentiam non desinis exercere, cum simul non sit et armis et legibus contendendum. Hec autem, fili charissime, sententiando non dicimus, sed multorum sententias referendo, ut intelligas quam benigne curaverimus te tractare, cum te haec tamen ab impugnatione Antiochiae non cessante, ad tuam petitionem jam tertio causam istam diversis judicibus duxerimus committendam, qui semper tibi secundum juris ordinem obtulerunt justitiam exhibere. Unde prefatus comes de nobis conqueritur pro eo quod te per censuram ecclesiasticam non compellimus ab ejus impugnatione cessare, cum ipse paratus sit secundum ordinem juris subire judicium, et tu nolis. Multiplici tamen necessitate pensata, ita duximus providendum, ut dictum contentem precibus, monitis et consiliis efficaciter inducamus quatenus venerabili fratri nostro Petro patriarchae Antiocheno, viro utique honesto, provido, et fidelis, neutri parti de jure suspecto, castellum Antiochiae tenendum committat donec in judicio de justitia cognoscatur, ut ei tandem illud assuasset pro quo fuerit justa sententia promulgata, provisa sibi expensis a partibus ad ipsius castelli custodiad opportunis, et promissione sibi a magistris Hospitalis et Templi solemniter facta quod eum ad custodiendum ipsum castellum pro posse juvent.

Nos enim, aciore Deo, virum a latere nostro disponimus destinare qui sine acceptance personarum et munerum de causa ista cognoscatur, et eam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo prævia ratione decidat. Unde serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus cum praefato comite treugam inreas et observes, ut præscripta possint discrimina evitari. Sieque Templarii, de quibus valde conquereris, a tua offensione cessabunt, dummodo tu illos desistas offendere, ac de castris Gaston postulatam sepe justitiam non deneges exhibere (29). Hæc est enim causa præcipua quam contra te habere videntur, quod videlicet castrum illud eis restituere contradicis, nec etiam vis de illo eis exhibere justitiam st̄pe monitus et rogatus a nobis. Unde cum vim vi repellere omnes leges et omnia jura permittant, ab his maxime qui vim repellendo irregularitatem non contrahunt, cum clerici non existant, videtur plerisque quod contra te offendentem se possint defendere tibique impugnanti valeant repugnare; præsertim cum illa eis subtrahas violenter per quæ consueverunt et debent expugnare paganos; cumque in castris illud contra eos detineas et defendas, mirabile non videtur si ipsi contra te Antiochiam manuteneant et defen-

dant, in cuius pertinentiis non minimam obtinēti portionem, cum longe aliud sit defendere quam offendere, ac repugnare sit quam impugnare diversum. Fatentur enim hoc quoque sibi ex indulgentia bona memoriae Alexandri papæ prædecessoris nostri licere, postulantes id ipsum a nobis in instanti sibi necessitatis articulo indulgeri, aliquin plures ex ipsis terram sanctam se asserunt relikturos. Quos tamen blande studiuimus consolari, volentes ut, si super datum fuerit, inter te et illos firma concordia reformatur; quia, cum sint viri strenui et potentes, multum tibi et prodesse possunt et, quod Deus avertat, obesse. Monemus ergo celsitudinem tuam, quam sincere dilectionis brachiis amplexamur, et exhortamur in Domino quatenus ad ea quæ prædiximus plium habeas cum devotione respectum. Nec putes quod illa dixerimus in favorem præfati comitis, qui per illud horribile facinus quod in patrem et dominum suum inique commisit (30) favorem demeruit, nec ob gratiam Templariorum, quos magis volumus in suæ religionis puritate persistere quam adversum te hostiliter dimicare. Sed prudenti consilio ista pensavimus propter necessitates urgentes, ut communis utilitas præferatur. Quocire modis omnibus expedit et oportet ut si etiam dictus comes ad sequestrationem castelli non posset induci, cum ad eam non possit forsan de jure compelli, treugæ nihilominus sicut et firmiter observentur, donec hujusmodi controversia mediante justitia terminetur; ad quam utique sopiaendam virum prudentem, sicut prædiximus, cum Dei auxilio curabimus destinare, per quem testes qui fuerint nominati, si se gratia; odio, vel timore subtraxerint, compelli mandabimus perhibere testimonium veritati. Si vero partium tam necessaria et sano consilio noluerit acquiescere, per censuram ecclesiasticam et tam per indigenas quam etiam peregrinos eam præcipimus coegeri.

Datum Viterbii, ii Non. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BENEDICTI FLORIACENSIS.

Ut bona alienata revocare possint.

(Viterbii Nonis Junii.)

Quoniam per administrationem improvidam et dissolutam incurians prælatorum pro alienationibus illicitis factis ab ipsis quamplyores Ecclesie in temporalibus non modicum sustinent detrimentum, nobis, quibus est Ecclesiarum omnium sollicitudo commissa, ex officii debito pastoralis incumbit post causam taliter vulneratam remedium competens invenire, quod obducere possit et debeat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum igitur a nobis duxeritis postulandum ut revocandi ea quæ de nobis Ecclesie per abbates ejusdem illicite alienata fuerint vel concessa in ejus præjudicium et gravamen vobis auctoritatem tribuere dignaremur, nos vestris

(29) Vide supra lib. II, epist. 259.

(30) Vide supra lib. X, epist. 214.

precibus inclinati, vobis duximus concedendum ut ea quæ ab ipsis abbatibus inveneritis alienata illicite vel concessa vobis licet ad jus ipsius appellatione remota legitimate revocare. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostra concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentre presumperit, etc. Usque incursum.

Datum Viterbiæ, Nonis Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLVII.

EISDEM.

Confirmatur compositio facta cum archiepiscopo Senonensi.

(Viterbiæ, iii Kal. Junii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentum precibus favorem benevolam impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex parte una et bone memorie Willelmum archiepiscopum et capitulum Senonense ex altera super Ecclesia de Loriaco initum et scriptis authenticis roboratum, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in eisdem authenticis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnipotio hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc. Usque incursum.

Datum Viterbiæ, in Kal. Junii anno duodecimo.

XLVIII.

ABBATI ET FRATRIBUS SANCTI BENEDICTI SUPER LIGERIM.

Confirmatur eis quoddam privilegium Alexandri Papæ.

(Viterbiæ, iii Kal. Junii.)

In litteris felicis recordationis Alexandri papæ predecessoris nostri haec de verbo ad verbum perspeximus contineri.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei dilectis filiis abbati et fratribus Sancti Benedicti super Ligerim salutem et apostolicam benedictionem.

Quod, aliqua necessitate instantे, noscitur institutum, postinum necessitate cessante delet, et quod ejus gratia est inductum simili modo cessare. Hac siquidem consideratione provocati, et Ecclesie vestre, que proprie beati Petri juris existit, tranquillitat et paci in posterum præcavere volentes, auctoritate apostolica [duximus statuendum ut licet archiepiscopi aut episcopi propter praesentiam nostram aliquod onus ad præsens obedientiis vestris imponant, nulli eorum fas sit post hac occasione illa contra antiquam consuetudinem vestram a fratribus vestris per obedientias constitutis alias exactiones imponere aut quidlibet ab eis exigere.

Datum Senonis, vi Idus Martii. Quod igitur ab ipso predecessorre nostro provida fuit deliberatione statutum ratum et firmum habentes, ad exemplar ejusdem illud præcipimus inviolabiter observari.

A Datum Viterbiæ, in Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLIX.

EISDEM.

Ut burgenses suos non depriment onere servitutis.

(Viterbiæ, iii Kal. Junii.)

Nemini debet titulus servilis conditionis apponi qui privilegio debet libertatis gaudere. Inde est quod ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ III predecessoris nostri, auctoritate duximus apostolica prohibendum ne burgenses suos, qui infra tempus statutum legibus, super statu suæ conditionis nulla sunt questione pulsati, deprimere quisquam presumat onere servitutis.

Datum Viterbiæ in Kal. Junii, etc.

L.

ABBATI SANCTI BENEDICTI FLORIACENSIS.

De limitatione prochiræ de Villari.

(Datum ut in aliis.)

Ea quæ ratione prævia statuuntur, firma debent et illibata persistere, et in recidive contentionis scrupulm relabantur apostolico convenit præsidio communiri. Ea propter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus inclinati, limitationem parochialis ecclesie vestre de Villari, sicut a bona memorie Henrico Senonensi archiepiscopo rationabiliter facta est, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

C Datum ut in aliis.

LI.

ABBATI CONVENTU BEATI GERMANI AUTISSIOORENSIS.

Ut licent illis revocare bona alienata.

(Viterbiæ, iii Kal. Junii.)

Quoniam per administrationem improvidam et dissolutam incuriam prælatorum pro alienationibus illicitis factis ab ipsis quamplures Ecclesiae in temporalibus non modicum sustinent detrimentum, nobis, quibus est Ecclesiarum omnium sollicitudo commissa, ex officio debiti pastoralis incumbit, post causam taliter vulneratam, remedium competens invenire quod obducere possit et debeat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum igitur a nobis duxeritis postulandum ut revocandi ea quæ de bonis Ecclesiae vestre per abbates ejusdem illicite alienata fuerant vel concessa in ejus præjudicium et gravamen, vobis auctoritatem tribuere dignaremur, nos vestris precibus inclinati vobis duximus concedendum ut ea quæ ab ipsis abbatibus inveneritis alienata illicite vel concessa, vobis licet ad jus ipsius appellatione remota legitimate revocare. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbiæ, iii Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LII.

ABBATI ET CONVENTU SANCTI BENEDICTI FLORIACENSIS.

Ne Ecclesiae illorum possint interdici vel excommunicari.

(Viterbi, vi Idus Junii.)

Justis potentium desideriis dignum est nos faciem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente completere. Cum igitur monasterium vestrum, sicut in authentico bone memoriae Alexandri papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri, ad jus et proprietatem beati Petri nullo mediante pertineat, nos vestris precibus inclinati, auctoritate presentium inhibemus ne quis archiepiscopus vel episcopus in Ecclesiæ monasterio ipsi subjectas absque manifesta et rationabilis causa excommunicationis vel interdicti sententias audeat promulgare, vel ab eodem monasterio procurationem exigere, vel correctionem a ipsum exercere præsumat nisi de mandato sedis apostolicae speciali. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Viterbi, vi Idus Junii, anno duodecimo.

LIII.

EPISCOPO, ET STEPHANO CANONICO, ET JOANNI ARCHI-PRESBYTERO SANCTI JOANNIS SUTRINENSIS.

Confirmatur sententia quedam lata pro ipsi.

(Viterbi, xiii Kal. Julii.)

Cum dilectis filiis Ottoviano et archipresbyteris et cleris ecclesiarum Sancti Laurentii de Capranica ex parte una, et Sancti Christini Sutrinensis diaconis ex altera litigantibus super bonis Vita quondam archipresbyteri ejusdem ecclesiæ Sanctæ Christiniæ, dilectum filium Alatrinum subdiaconum et capellani nostrum concesserimus auditorem, ex parte clericorum sancti Laurentii fuit positum coram eo eundem V. annum quarumdecimum tunc agentem se suaqne obtulisse ipsi Ecclesiæ materno interveniente consensu, ac de bonis illius Ecclesiæ per quatuordecim annos et amplius enutritum, et in ea omnes ordines assecutum, nec non peritiam scribendi adeptum, litteras, cantum et alia officia ecclesiastica didicisse, quorum omnium exercitio hujusmodi acquisierat facultates; et eo intuitu asserebant ad se bona omnia pertinerè ipsius, qui decesserat intestatus. Dicci autem clerici Sancte Christiniæ proponere curaverunt econtra quod cum dictus V. ab Ecclesiæ suæ clericis in eorum concanonicum electus fuerit, et per bonæ memorie diaconatum episcopum translatus ad ipsam nullo penitus reclamante, nec non per decem et septem annes pacifice commoratus ibidem, ac per te, frater episcope, dicti episcopi successorum archipresbyter in sua Ecclesia institutus, archipresbytero Sancti Laurentii preces specialiter interponente pro ipso, ea que postmodum et primitus per parcimoniam, artificium, et studium suum, et puerorum doctrinam nactus fuerat ad eamdem Ecclesiam devolvi debebant sine aliqua

A quæstione. Pars vero altera stnduit replicare sea te, frater episcope, postulasse prefatum archipresbyterum, tunc simplicem canonicum sibi restitui vi suum oblatum, et te precibus quorundam devictum id efficerre noluissse: sicutque suam negligentiam, si qua fuerat, excusabat. Nos igitur iis et aliis a patribus propositis coram auditore prefato intellectis, cum de oblatione ac pacifica translatione archipresbyteri sepedicti nobis facta fuerit plena fides, ea quæ idem archipresbyter habuerat antequam ad secundam Ecclesiam a prima translatus fuissest primæ, cetera omnia curavimus adjudicare secundæ; ita tamen quod si probatum fuerit de bonis prioribus vel eorum proventibus ab eodem aliqua postea conquista fuisse, illa ipsi ecclesiæ Sancti Laurentii applicentur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus id quod a nobis est sententialiter diffinitum faciat per censuram appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Viterbi, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LIV.

ARCHIDIACONO ET W. ET R. PRIMICERIIS CIVITATENSIBUS.

Confirmatur sententia quædam.

(Viterbi, xiii Kal. Julii.)

Cum olim inter clericos Sancti Severini de castro Sancti Severi ex parte una, et ecclesiarum Sancti Nicolai, Sanctæ Mariæ, ac Sancti Joannis castri ejusdem Civitatis diœcesis ex altera, super processionalibus in diebus Rogationum tam in eundo quam redendo ad Sancti Severini ecclesiam exhibendis, celebando sextam ibidem, et sermonem in Dominica Palmarum ad populum faciendo, nec non etiam pulsationibus campanarum quæstio mota esset, abbas Terra Majoris ordinarius judex eorum de meritis ipsius causæ sufficienter instructus, clericos prædictarum ecclesiarum super præmissis omnibus ecclesiæ Sancti Severini per diffinitivam sententiam condemnavit: quam profecto sententiam cum iidem clerici receperissent et aliquanto tempore sine contradictione servassent, nitentibus demum eis venire temere contra ipsam, clerici Sancti Severini ad bonæ memorie Dragoniensem episcopum et magistrum P. Canonicum Trojanum apostolicas litteras imprimarunt, quarum auctoritate clerici prefatarum ecclesiarum ab episcopo ipso citati, mandato apostolico intellecto promiserunt se supradicta omnia firmiter servaturos, eaque inviolabiliter observare dictus episcopus eis sub excommunicationis pena præcipit, et sic postmodum quod per antedictum abbatem et eundem episcopum provide factum fuit, per selem extitit apostolicam confirmatum. Nuper autem cum inter Nicolaum ecclesiæ Sancti Severini ex parte una, et Thomam Sancti Nicolai ac Mauritium Sanctæ Mariæ ex altera procuratores, super iis quæstio verteretur, dilecto filio Tullio subdiacono et capellano nostro eos commisimus audiendos: in eujus præsencia procuratores clericorum dictarum eccl-

siarum, videlicet Sancti Nicolai et Sancte Marie, recognoverunt omnia supradicta, eo quod de sexta canenda premissum est duntaxat excepto. Ne igitur lites quae justo iudicio sunt decisae calumniantium vitio reviviscant, discretioni vestre per apostolica scripta praecepido mandamus quatenus dictos clericos Sancti Nicolai et Sancte Marie ad haec omni inviolabiliter observandum, secundum quod a predictis abbat nec non etiam et episcopo est statutum, monitione premissa per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LV.

CONSULIBUS ET CIVIBUS JANUENSIBUS.

Ut treugas ineant cum Pisani.

(Viterbii, xii Kal. Julii.)

Licet ubique locorum scissura discordiae fraternitatem divideret Christianam, nos, qui secundum Apostolum non valemus, quounque scandalizante, non uri, ferventi compassionis sartagine frigeremur, de discordia tamen inter vos et cives. Pisanos exorta, tanto ardenteri charitati igne perurimus quanto graviora per eam et provenisse jam et posse adhuc etiam provenire pericula intuemur. Per hanc enim non solum grandia damna rerum et gravia discrimina personarum cum immanibus animarum dispendiis utrique supereminent civitati, verum etiam Ecclesia pene tota colliditur, et necessarium terra sancte subsidium impeditur; quinimo verendum est plurimum ne quatuor illi angeli, quibus datum est secundum Joannem nocere terra ac mari, lethalia instrumenta sibi de civitatibus vestris faciant, per que maris et aride universitate affligant, dum vos utriusque contermini per multe seditionis offensas, sic unius etiam littora suprema concutitis quod alterius quoque non modica spatia conturbatis. Hoc igitur quidam Patrum et predecessorum nostrorum pro sui officio attendentes, multisfaria multisque modis operam impenderunt ut inter vos pacis fodera reformarent; et cum in aliquibus aliqui profecissent, novissime tandem felicis recordationis Clemens papa predecessor noster pacem perfecit eandem. Quae cum postmodum, super seminante Tizianu homine inimico, in malum fuerit discordiae recidiva relapsa, nos demum, propitiante Domino, ad officium summi pontificatus assumpti pacem inter vos, tum ex officiis nostri debito, tum ex sincero quem circa utramque gerimus civitatem dilectionis affectu, zelantes multifomiter laboravimus per sollicitudines utique multiformes, sepiissime dirigendo litteras, nuntios et legatos, ut ad unitatis concordiam et concordiae unitatem reducere vos possemus: et nisi eo qui operibus pacis invidet faciente processus dilectorum filiorum de Tilioto et Sancti Gualgani abbatum, qui super hoc diu multumque studiosissime laborarunt, impeditus fuisset,

(51) Vide Matth. Paris ad an. 1209, et infra epist. 91.

Autraque jam civitas in deliciis bonae voluntatis et requie opulenta sedere. Quapropter etsi re ipsa per astutias Satane in malignum reducta, ne novissima ejus fiant prijora, prioribus formidetur, sperantes tamen in eo qui est actor pacis et charitatis amator quod sicut incipere nos permisit, ita quoque nos faciet hujusmodi sanctum pacis negotium consummare, universitatem vestram rogamus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta sub divini iudicij obtestatione mandantes, quatenus non tam privatis vestris incommodis quam publicis universalis Ecclesiae dispendiis occurrendo que de predicta noscuntur discordia provenire, cum memorias civibus saltem trengas interim ineat, quibus apostolica scripta direximus ut satisfaciant vobis de dannis que noviter intulisse dicuntur, vel in manibus venerabilis fratris nostri Pisani archiepiscopi cautionem praestent idoneam quod ad mandatum nostrum competenter satisfaciant super ipsis, et una cum eodem ac venerabili fratre nostro Jannensi archiepiscopo simul etiam et abbatibus antedictis ac nuntiis Pisani, quos propter hoc ad nostram presentiam evocamus, usque ad festum Assumptionis beatae Marie proximo venturum, vel ante quam clausus posset fieri, aliquos viros providos ad sedem apostolicam destinatis, commissa sibi plenaria teste ut omnium vestrum vice circa singula contingentia processuri observanda recipient que cum consilio nostro presentibus archiepiscopis memorias praedicti abates super ipso providerint negotio disponenda, de nullo penitus hascitantes; quia, cum auctoritatem plenariam super eosdem habeamus abates, eos sicut oportuerit ei decuerit inducemos ut non declinantes ad dexteram vel sinistram, regiantur via, utriusque partis committitae prospecta procedant, adhuc etiam eis sub interminatione anathematis injunctri ut in eo quod concorditer statuerunt aut modo statuerint, vel in alio, si quod postmodum fuerit statuendum, debitam providentiam et rectitudinis aequitatem observent. Alioquin, ne tantum periculum animarum, rerum damnum, et personarum dispendium negligere videamur, aduersus eos qui tam sanctam exhortationem contemplaverint in enormem jacturam totius populi Christiani, officii nostri debitum exsequemur.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii, anno duodecimo.

LVI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO. S. R. B.

CARDINALI.

De electione episcopi Lincolniensis.

(Viterbii, xi Kal. Julii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod decanu[m] et capitulum Lincolniensis Ecclesiae recepto mandato nostro super electione pontificis canonice celebranda, dilectum filium Hugonem Vellensem archidiaconum sibi concorditer in Episcopum elegerunt (51); cuius electioni rex suum assensum dicitur praestitisse. Utrum autem in ipsa electione

canonice sit processum, an illa prava consuetudo servata propter quam interregnum et sacerdotium gravis est suscitata discordia, ignoramus. Tenor enim litterarum praefati regis ad utrumque se habet, cum contineatur in ipsis quod decanus et capitulum Lincolnense, requisito assensu regis ac praestito, praedictum archidiaconum in episcopum elegunt. Licet autem assensus hujusmodi electioni non facie sed facienda sit praestitus, potest tamen intelligi de assensu qui pro facienda pontificis electione requiritur; et hoc non prejudicat ecclesiastica libertati, dummodo sine mora et difficultate praestetur, ne proviso vacantis Ecclesiae nimium differatur. Et potest intelligi de assensu qui praestatur pro aliqua certa persona in episcopum eligenda. Et hoc ecclesiasticam libertatem impugnat; quoniam electionis perit judicium si eum eligi tantum oporteat quem rex prius duxerat approbadum. Cum igitur a te sit hujus electionis confirmatio postulanda, fraternitati tuae per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus tres ad minus canonicas de iis qui presentes interfuerint universo ipsis electionis tractatu tibi facias praesentari, et eos super electionis processu diligenter examines, adjurans illos districte in virtute Spiritus sancti sub obedientiae debito quo nobis et tibi tenentur, ut omni gratia et timore postpositis plenam et meram dicant per omnia veritatem, sub hac ipsa distinctione injungens per litteras tuas decano aliasque personis Ecclesiae memoratae, ut singuli tibi sub testimonio litterarum suarum plene ac districte referant hujus electionis processum, et si per examinationes hujusmodi electionem ipsam inveneris de persona idonea canonico celebrantan, metropolitica illam auctoritate confirmes; alioquin ea penitus irritata, veritatem nobis non differas intimare. Circa personam autem electi quedam presumpciones vindentur esse notabiles, videlicet quod cum ipse in curia regis officium exercuerit cancellarii, multas litteras sigillaverit de spoliationibus clericorum, invasionibus ecclesiarum, mutilatione membrorum, et aliis abusionibus et injuriis multipliciter irrogatis, quod etiam communicaverit illis qui propter expulsionem monachorum Cantuariensem auctoritate nostra sunt excommunicationis vinculo publice innotati, quodque de carnis incontinentia sit suspectus, cum filias habeat matrimonio copulatas. Quia vero presumpciones hujusmodi validae non videntur, cum non solum minores clerci, verum etiam plures episcopi sint quorundam principum cancellarii, quibus tamen non impingitur talis culpa, cum per alios ad hoc etiam deputatos possint hujuscemodi litteras sigillari, ne facile posset ostendi quod scienter communicaverit excommunicatis in casibus non concessis, quodque incontinentia ejus sit recens, maxime si parvulum prolem non habeat recentis incontinentiae sua testem, cum premissam incontinentiae sua testem, cum premissam inconti-

A nentiam vel excusare conjugium vel poenitentia potuerit abolere, satis eas poteris pertransire, si non appareat coram te qui velit illas sufficienter opponere ac probare. Illud autem est sequanimiter tolerandum, si forte Lincolnense capitulum praefatum archidiaconum sponte ad preces regis elegit. Ne vero Ecclesiarum substantiam occasione filiarum ipsius deperire contingat, astringi poterit ad indemnitudinem earum per idoneam cautionem!

Datum Viterbii, xi Kal. Julii, anno duodecimo.
LVI.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS
De excommunicatione regis Angliae.

(Datum ut in alia.)

Cum ad nostrum exequendum mandatum, maximè pro ecclesiastica libertate, promptos vos et patres esse credamus, discretionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta praeципiendo mandantes quatenus cum requisiti fueritis a venerabili fratre nostro Stephano, Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali, excommunicationis sententiam in Joannem regem Anglorum, assistentibus vobis venerabilibus fratribus nostris Londoniensi, Heliensi et Wigorniensi episcopis, vel saltem duobus ex ipsis, secundum formam litterarum quas illis direximus, publice ac solemniter proferatis. Quod si non ambo, etc. alter vestrum, etc.

Datum ut in alia per totum.

LVII.

(Viterbii, iii Kal. Julii.)

Requisisti de his quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter episcopum et Ecclesias dividenda. Et quidem regulariter verum est, etc., ut supra lib. xi epist. CCLXII, usque ad hæc verba, patrocinari non debet.

Datum Viterbii, iii Kal. Julii, anno duocimo.

LIX.

ABBATI SANCTÆ TRINITATIS DE MALOLEONE.

Irregularē esse qui alium lethaliē percussit.

(Viterbii, Kal. Julii.)

(32) Significasti nobis per litteras tuas quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam de Bleiseio, Dei timore posthabito, Eucharistiam cum ornamenti altarium et librī ecclesiasticis extra ipsam ecclesiam asportasset, dilectus filius Laurentius presbyter lator presentium Ecclesiae tuæ regularis canonicus, quem in praefata ecclesia de Bleiseio institueras capellanum, praefatum iniquitatis filium fessorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuerit ictus hujusmodi, tu et ipse penitus ignoratis. Cum autem parochiani ecclesiae memoratae viderent prædictum maleficum ornamenta ecclesiae asportantem, arreptis gladiis et fistibus ipsum in eodem loco protinus occiderant. Praefatus vero Laurentius de sua salute præcogitans, evoluto anno sub titulo confessionis tibi rei ordinem revelavit. Pro quo nobis humiliter supplicasti ut cum eo misericorditer age-

(32) Cap. *Significasti*, De homicidio.

re dignaremur. Licet autem contineatur in causa, tum ratione partis in qua fuit ille percussus, in quod si quatuor (33) homines aut quinque vel plures contra unum hominem rixati fuerint, et ab iis mortuus fuerit vulneratus, quicunque illorum ei plagam imposuit homicida secundum statuta canonum judicetur, quia tamen in alio canone dicuntur de presbytero qui diaconum equitantem percussit, et ipse cadens ex equo cervice fracta interit; quod si non ad mortem percussus est, incante agenti presbytero est poenitentia indicenda, ita quod aliquanto tempore a missarum suspensus solemnis, denno ad sacerdotale officium revertatur; quod si veraciter qualicunque percussione presbyteri mortuus est diaconus, nulla hic ratione more sacerdotis permittendus est ministrare, etiamsi voluntatem non habuit occidendi, nos in premisso casu creditus distinguendum utrum constare possit quod praefatus sacerdos non inflixit percussionem lethalem, de qua videlicet, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minime interisset, quodque percussor voluntatem non habuit occidendi, nec ipsius studio, consilio, vel mandato processerunt alii contra illum. Et quidem si hoc ita se habet, quod forsitan ex eo posset ostendi si certa apparueret percussio ab eodem inflicta tam modica et tam levis in ea corporis parte in qua quis leviter percuti non solet ad mortem ut peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis, cum de ceteris ipsis credendum sit sacerdoti, qui non accusatus vel denuntiatus ab aliquo, sed per seipsum de sua salute sollicitus consilium expedit salutare, post poenitentiam ad cautelam injunctam in sacerdotali posset officio ministrare, religionis accidente favore, cum sit canonicus regularis, et sine omni scandalo sacerdotale possit officium exercere. Quod si discerni non possit ex cuius iectu percussus interiti, in hoc dubio tanquam homicida debet ipse sacerdos, et si fersan homicida non sit, a sacerdotale officio abstinere, cum in hoc casu cessare sit tutius quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur. Utrum autem de illis sit simile sentendum quorum unus, sed quis omnino nescitur, homicidium perpetravit, si fersan ad recipiendos sacros ordines presententur, ut omnes sint pariter repellendi, cum D discerni non possit qui debeant inculpabiles judicari, diligens investigator advertat, [quamvis hic casus sit ab illo valde diversus. Si vero, quemadmodum perhibetur, sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilogo, mox eum cum ligone in capite repercutit, quamvis vim vi repellere omnes leges et omnia iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem sacerdos a pena homicidiis penitus excusandus, tum ratione instrumenti cum quo ipse percussit, quod cum sit grave, non solet levem plagam infer-

(33) 23, q. 8, cap. *Si quatuor.*

(34) Cap. *Ex tenore, De consang., in 4 Collect.*

A re, tum ratione partis in qua fuit ille percussus, in quod de modico iectu quis solet lethaliter iedi; maxime cum secundum vulgare proverbium asseratur quod qui ferit primo, ferit tangendo; qui vero ferit secundo, ferit dolendo. Unde, pensatis omnibus, ei creditur expedire ut cum humilitate abstineat a sacerdotali officio exceundo.

Datum Viterbiæ Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LX.

FRATRI ASTORIO MONACHO DE MANSO ADE CISTERCIENSIS ORDINIS.

De monacho qui medicinam exercuit.

(Viterbiæ, Kal. Julii.)

Oblata nobis tua petitio continebat quod cum adhuc in seculo morareris et medendi officium exerceres, adhibuisti cuidam monacho medicinam, verum cum te illicitis negotiis implicato et tardante regredi ad eundem, ipse cum purgatus jam esset, mandatum quod ei dederas super sua custodia vilipendens, sibi a prohibitis non cassisset, morbum pariter et mortem incurrit. Licet autem de abbatis tui consilio sacros ordines gradatim fueris assecutus, quia tamen ex eo conscientia te remordet quod si adhibuisses exactiorem diligentiam circa eum, eventum tales forsitan evitasses, nos consulere studiasti an in susceptis debeat ordinibus ministrare. Quo circa discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, et aliud canonicum non obsistat, sub timore divino ministres in ordinibus iam susceptis, pro lis et aliis excessibus expandis monasticam regulam diligentius observando.

Datum Viterbiæ, Kal. Julii, anno duodecimo.

LXI.

PRIORI S. HONORATI ARELATENSIS.

De causa quadam matrimoniali.

([34] Viterbiæ, vi Kal. Julii.)

Ex tenore tuarum litterarum accepimus quod cum Petrus et M. mulier in annis majoribus constituti per verbo de presenti matrimonium contraxissent, quidam dicens illos quinto se consanguinitatis gradu contingere, coram te cepit matrimonium accusare: qui demum juxta formam canonis præstito juramento ad fundandum intentionem suam duos testes inducens, consanguinitatem ipsam taliter computavit. Malenutrita, inquiens, et vir ejus Causitum atque Mariam, Causitus vero Guiscardum, Guiscardus Mariam, Maria Gilium, Gilius nuptram Petro. item, Maria uxorem Bernardi Amalrisci, quæ Beatricem uxorem Bernardi Aldeberti, quæ Beatricem uxorem Bernardi de Regordano, qui Petrum de quo agitur genuerunt: quem alter testium in omnibus est secutus; reliquus vero consanguinitatis gradus hoc modo distinxit. Malenutrita et vir ipsius Causitum atque Mariam, Causitus autem Guiscardum, Guiscardus matrem Gilii, Gilius sponsam Petri. item, Maria

uxorem Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti, uxor Bernardi Aldeberti Beatricem matrem Petri genuisse noscuntur (35). Porro accusatoris pars consanguinitatem sufficienter probatam asservit ex depositionibus praedictorum. Cum enim consanguinitatis gradus competenter distinxerint, nocere non poterat quod nomina quarundam non expresserunt personarum, cum demonstratio seu circumlocutio loco proprii nominis habeatur (36), adjiciens quod etsi dictum unius testis, qui trium personarum nomina non expressit, reputaretur forsitan invalidum assertioni tamen accusatoris et testis alterius in hoc articulo standum erat, cum in decreto Paschalis inveniatur quod in omni (37) negotio principialis persona de re sibi nota veritatem dicens pro teste merito est habenda, cui quidem uno adhibito, duo testes efficiuntur. Praeterea supervacuo videretur esse statutum ut cum juramento deberet recipi accusator, nisi ei credereturⁱⁿ hoc articulo tanquam testi. Ad haec autem fuit adverso propositum quod cum juxta canonicas sanctiones non solum gradus distinguendis sed etiam personarum nomina designanda, et praediti accusator et testes in quarundam defecerint nominibus personarum, profecto ex depositionibus eorumdem nihil penitus probabatur (38). Nec obstat quod altera pars proposuit demonstrationem vicem nominis (39) obtinere; quia tunc demum demonstratio seu circumlocutio proprii nominis vicem supplet cum potest de corpore seu persona constare. Unde cum personarum illarum quarum nomina minime sunt expressa nulla prorsus memoria habeatur, utpote longis retroactis temporibus defunctarum, hujusmodi circumlocutio non est pro nomine proprio admittenda, maxime cum videatur ibi obscuritatem ingerere manifestam ubi dicitur: *Maria genuit uxor Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci genuit uxor Bernardi Adelberti*, cum ista compossibilia esse potuerint, ut et *Maria uxorem Bernardi Amalrisci et alia uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti* generint que *Maria filia non fuisset, ut verbi gratia, si Bernardus Amalrisci diversas habuisset uxores*. Ex eadem quoque fuit parte propositum regulariter esse verum ut nulli prorsus accusatori credi debeat tanquam testi, cum juxta sacramonum canonum instituta nullus in eodem negotio simul esse possit accusator et testis. Supradictum vero Paschalis capitulum dicebatur ad fraternalē correctionis causam, in qua non secundum judicariū ordinem, sed potius juxta regulam evangelicā proceditur, restringendum quod ex ipsis tenore capituli colligitur evidenter. Sic enim in Evangelio continetur: *si*

(35) In tert. Collect. monstratur. Sed in cod. Colbertino scriptum est *noscitur*.

(36) Cap. *Licet*, De testib.

(37) Cap. *In omni*, cod. tit.

(38) 35 q., cap. *De parentela*. Vide Reginonem, lib. II, c. 231.

A peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Si te non audierit, adhube tibi unum vel duos testes (Luc. xvii), etc. Et tunc etiam hujusmodi testis adhibitus, non quidem commissi criminis, sed fraternalē commotionis potius testis erit. Fuit quoque subsequenter adjunctum quod non idea accusator cum juramento recipitur (40) ut ei credi debeat tanquam testi, sed cum in causa matrimonii quoad quedam laxius quam in aliis negotiis procedatur, dum ad testimonium admittuntur tam domestici quam affines, et recipitur etiam testimonium de auditu, cujusdam compensationis intuitus fuit a sacris canonibus introductum ut accusator cum solemnitate quadam, videlicet juramento, recuperetur. Nec tamen ideo ut testis debet recipi dictum ejus. Nam et in aliis controversiis, licet quis præstet calumniae sacramentum, non tamen ei creditur tanquam testi. Praeterea dictum unius testis, qui propinquitatem habere asserit per se notam, ex eo invalidum videbatur quia, cum secundum communem loquendi usum, dum quis dicit librum aliquem per se nosse, intelligatur illum suo studio didicisse, dictus testis videbatur impossibile fuisse testatus: qui cum nondum quinquagesimum annum attigerit, illorum consanguinitatem suo studio se nosse proposuit qui jam centum annis elapsis decessisse noseuntur. Praeterea cum alias testis ea quae super consanguinitatem depōsuerit a Maria Lamberti se didicisse firmaverit, ac Maria jurata postmodum dixerit se de illis nihil scisse penitus vel etiam audivisse, illorum dicta sic asservit pars altera benigne interpretanda, ne alteruter de perjurio arguatur, ut videlicet ille que dixit didicerit a Maria, et Maria de illis nihil omnino novisset aut etiam audivisset, et tamen ea quae nec scivit nec auditiv ab aliquo, per se fingens dixerit ipsi testi. Unde cum ipse de iis fuerit instructus ab ea que illa penitus ignorabat, hujusmodi testimonium debet invalidum judicari. Cum igitur nos duxeris concilios quid tibi sit in præmisso negotio faciendum, nos tam supradictis quam aliis intellectis, devotioni tuae taliter respondemus, quod cum tolerabilius sit aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare, per depositiones hujusmodi non est ad divortii sententiam procedendum (41).

Datum Viterbii, vi Kal. Julii, anno duodecimo.

LXII.

B. SCHOLASTICO BREMENSI.

Ei confirmatur sua scholastria.

(Viterbii, vi Non. Julii.)

Cum dilectus filius magister G. in nostra esset praesentia constitutus, coram nobis humiliiter est

(39) In tert. Collect. *proprieti nom.* etiam in cod. Colbertino.

(40) In tert. Collect. *admittitur*, etiam in cod. Colbert.

(41) Vide Concil. Lateran. Innoc. III, c. 52.

confessus quod super scholastria Bremensis Ecclesie ac præbenda quas aliquando possederat in eadem te nec molestabat nec volebat in posterum molestare, sed observare diligenter arbitrium quod inter te ac ipsum super iis fuerat promulgatum. Unde super eisdem ipsi perpetuum silentium duximus imponendum.

Datum Viterbiæ, vi Non. Julii, anno duodecimo.

LXXXII.

**ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.**

Adversus Waldemarum episcopum Slevicensem.
(Viterbiæ, vi Non. Julii.)

Cum vir iniquus et apostata Waldemarus quoniam episcopus Slevicensis ad sedem apostolicam accessisset, per eam de durissimo carcere liberatus in quo suis meritis diu fuerat detentus inclusus, et nos ei humanitatem omnimodam ostendere cuperassemus, exagitatus non divino Spiritu, sed malo, a nobis clanculo illicientiatu abscessit, collate sibi gratia se ostendens ingratum, et administrationi Bremensis Ecclesie nequiter se ingessit (42), priori Ecclesia temere derelicta, non curans advertere quod secundum canonica instituta qui a cathedra priori deserta sine Romani pontificis connivenitia præsumpsit ad aliam se transferre, et prima carere debet, quam per superbiam sprevit, et repellit nihilominus a secunda, quam per avaritiam concupivit, presertim cum in presentia nostra dilectus filius prepositus Sancti Lucii Roskildensis ei læse majestatis, apostasie, adulterii, perjurii, dilapidationis, et conspirationis crimina objecisset, quodque irregularis existeret, utpote de duplice adulterio procreatus, dispensatione ipsius olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod osset spurius et expresso quod existeret naturalis, cum et paternæ incontinentiae imitator filios habeat post sacros ordines generatos: quæ omnia idem præpositus contra eum se obtulit probaturum.

Quamvis ergo durissime animadvertere potuissemus in eum, quia tamen sedes apostolica consuevit mansuetudine temperare rigorem, pœnam ipsi debitam differentes ad tempus, venerabilibus fratribus nostris Magdeburgensi archiepiscopo suisque ac Bremensis Ecclesiae suffraganeis, Osnaburgensi prætrei et Monasteriensi episcopis districte dedimus in præceptis ut præfato Waldemaro ex parte nostra districte præciperen quatenus omni excusatione ac dilatione cessante infra mensem post commonitionem eorum iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, veniam humiliter petiturus, alioquin ex tunc sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, depositum et degradatum ab omni ecclesiastico officio et beneficio auctoritate nostra nuntiarent eumdem, et facerent tanquam anathematizatum usque ad satisfactionem condignam arctius evitari; omnibus nihilominus inhibentes ne quis ei commu-

A dicare præsumeret vel favere, ita quod si qui venire in contrarium attarent, laicos hujusmodi excommunicationi subjectos et a Bremensi Ecclesia beneficium obientes, eo in perpetuum spoliatos: clericos autem auctoritate nostra nuntiarent omni ecclesiastico beneficio et officio destitutos, civitatem vero seu castrum aut hominum quodunque commune, si contra inhibitionem hujusmodi dicto Waldemaro præsumerent adhaerere, supponerent districtissime interdicto, ita quod preter penitentias morientium et parvolorum baptisma nullum ibi divinum officium nullumque celebretur ecclesiasticum sacramentum: quod si quis clericus violaret, ab omni ecclesiastico beneficio et officio deponerent violentem, si qui vero super re tam illicita jumentum ei aliquod præstisset, denuntiarentur eo penitus non teneri. Sed Waldemarus prædictus arcum sic tenuit non metuens, nec fugiens a sagitta, in sua damnabiliter pertinacia perseverat, cum Dathan et Abiron, quos terra vivos absorbuit, portio nem, nisi resipuerit, habiturns. Cum igitur factum sit adeo insipiens cor ipsius ut viens non videat et auribus non percipiat, nec corde intelligat ut conversus sanetur, sed iram in die iræ ac revelationis justi judicii Dei sibi thesanizare non cesseat, ut ejus cervix indomita et suorum sequacium fortius valeat edomari, serenitatem regiam rogandam duximus et monendum quatenus sicut Deum times et Ecclesiam Romanam diligis et justitiam amplexaris, taliter in eum et complices suos tuæ vim exercetas potestatis, enidem Waldemarum a civitate Bremensi et ejus fiuibus potenter expellens, et ubique suerit tandem persecutus tanquam Dei et Ecclesiae inimicum donec sibi vexatio tribuat intellectum, illosque quos suos constituerit esse fanatores, per prenas quas videris infligendas a tam temeraria præsumptione compescens quod per effectum operis cognoscatur Deo te velle placere, nostramque injuriam vindicare, ac justitiae sedulo deserire. Insuper dilectos filios A. electum, H. scholasticum, G. cellararium, et H. canonicum Bremenses, qui propter bonam obedientiam suis redditibus hactenus sunt privati, non permittas eisdem in posterum defraudari.

Datum Viterbiæ vi Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem sere modum venerabilibus fratribus Monasteriensi et Osnaburgensi episcopis et suffraganeis Bremensis Ecclesiae usque non teneri. Cum igitur Walderamus prædictus arcum sic tenuit non metuens, nec fugiens a sagitta ad apostolicam sedem non venerit infra terminum prefinitum a nobis, sed in sua pertinacia damnabiliter perseveret, per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eumdem sententiam, quam incurrisse dignoscitur, per vestras et vicinas dioceses publicantes, et contra eum et suos complices idem man-

(42) Vide supra, lib. x, ep. 209.

datum per omnia fideliter exsequentes, in locis in quibus fuerint tam divinum officium quam alia ecclesiastica sacramenta praeter baptismata parvorum et paenitentias morientium ipsi presentibus facialis omnino cessare, contradictores appellatione remota per censuram ecclesiasticam compescendo, et illos canonicos qui juxta continentiam ejusdem mandati ad nos accedere contempserunt, ac saepdicio Waldemaro favore presumunt; denunciando in electionis negotio partes aliquas non habere, clericos seu monachos vel etiam laicos qui eidem impertinentur favorem, excommunicacionis vinculo innodetis, nisi admoniti resplicant, eos qui abbatias vel alias prelaturas aut beneficia reperunt ab ipso, auctoritate nostra dignitatibus et beneficiis talibus sine spe restitutionis in perpetuum spoliantes.

Datum Viterbii, vi Non. Julii, etc. ut in alia.

LXIV.

EPISCOPO CONCORDIENSI.

Ut admittitur cessionem episcopi Tervisini.

(Viterbii iv Non Julii.)

(43) Sicut venerabilis frater noster Tervisinus episcopus per suas nobis litteras intimavit, cum biennio iam elapo quidam Ecclesie sua canonicus corporis infirmiate detentus inter cetera cuidam confessus fuerit sacerdoti quod ipse ac quidam laicus, aduentus videlicet Ecclesie Tervisinae, a quadam consanguineo ejusdem episcopi quasdam promissiones et securitates acceperant si eum episcopatum contingenter obtinere, idem consilio sacerdotis inductus hoc in secreto eidem episcopo revelavit. Et licet episcopus apud consanguineum supradictum precibus, terroribus atque minis srypiis institisset ut eidem exponeret an securitatem aliquam seu promissionem pro sua electione fecisset, ipse tamen constanter universa negavit. Nuper autem jamdictio episcopi consanguineo corporis infirmate gravato, cum episcopi conscientiam id quod a canonico audierat stimularet, omni studio ac diligentia coepit eundem laicum per eum qui judicaturus est vivos et mortuos obtestari ut si qua pro electione ipsius aliquando promisisset, nullatenus occultaret. Qui postmodum eidem episcopo sic respondit, quod bona memoriae Conrado episcopo Tervisino defuncto, canonico et advocate prædictis quasdam promissionem fecerat si eundem contingenter ad episcopatum assumi, sed tunc nulla de ipso electio facta fuit, quodam alio E. videlicet nomine in episcopum Tervisimum electo. Sed eodem E. post triennium carnis debitum exsolvente: idem episcopi consanguineus pro electione ipsius quasdam pecunie quantitatem advocate supradicto promisit, cuius partem tempore procedente dicto advocate persolvit. Quæ omnia memoratus episcopus, divinum testimonium invocando asseruit se penitus ignorasse, nec soluisse aliquid pro eadem pecunia consanguineo saepdicio, quin-

A imo pro eo quod se fecisse proposuit, odiosus sibi ex tunc extitit et ingratis. Et licet idem episcopus ab hujusmodi pravitatis excessu alienum se reputaverit et immunem, ad dubietatis tamen serupulum amputandum rei seriem nostro censuit apostolatui reserandam. Et sive super præmisso facto culpabilis esset, sive inculpabilis judicandus per dilectos tamen filios magistrum Gallum et J. Ecclesia sue canonicos, quibus super hoc mandatum dederat speciale, a nobis cedendi licentiam postulavit, ut pote qui præ multis angustiis pastoralis sollicitudinis fatigatus ad umbram quietis aspirat. Porro dictius episcopus in multis se reddidit merito commendandum, tum quia tanquam fidelis et diligens dispensator injunctum sibi villicationis officium B prudenter implevit, et tanquam arbor fructifera in vinea Domini sabaoth gratos fructus uberes produxit, sub cujus provisionis umbraculo commissa sibi Ecclesia in spiritualibus et temporalibus dignoscitur floruisse; tum quia studium Simoniacæ præstatutæ exacta diligentia investigans, quanto potius erat innocens, tanto minus illud voluit palliare; sed cum bonarum mentium sit ibi culpa propriam formidare ubi culpa non est, alienum excessum, quo hedi timuit, nobis quasi proprium indicavit, ut conscientiae nubilum, quod peccatum alienum induxerat, apostolica responsionis oraculum serenaret; tum etiam quia sub pastoralis officii sarcina ingemisceens, exonerari humiliter petuit ab eadem, et qui laudabiliter injuncti sibi ministerii curam implebat, insufficientem se judicans, subesse appetit potius quam præesse, ac in hunili statu devotum exhibere Domino famulatum quam in dignitatis apice gloriari. Licet autem ex ejusdem absentia Ecclesie Tervisina timeantur dispendia provenire, quæ sub provisione ipsius multa recepisse dignosciuntur incrementa, quia tamen se propriis meritis dignum reddidit gratia speciali, nos ipsius supplicationibus inclinati postulationi ejus ex benignitate apostolica duximus annuendum. Quocirca fraternitati tuae presentium auctoritate mandamus quatenus cessionem ipsius recipiens vice nostra, eundem absolvias ab onere officii pastoralis, competenter eidem de bonis episcopalibus provisionem assignans.

Datum Viterbii, iv Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXV.

CAPITULO TERVISINO.

De eadem re.

(Datum ut supra.)

Sicut venerabilis frater noster, etc., in eundem fere modum ut in alia usque in finem. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus et monendum, per apostolica vobis scripta sub obtestatione divini iudicii districte præcipiendo, mandantes quatenus post cessionem ipsius convenientes in unum,

(43) Vide lib. xvi, epist. 19, 160.

sancit Spiritus gratia invocata, omni carnali gratia, humano favore, ac commodo privato posthabitis, habentes præ oculis solum Deum, personam idoneam, quæ tanto congruat oneri et honorí, et prodesse debeat potius quam præesse, canonice vobis in episcopum eligatis.

Datum, ut supra.

LXVI.

TERRACONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De negotio Durandi de Osca (44).

(Viterbii, iii Non. Julii.)

Ejus exemplo, etc., ut in cateno penultimo regestis undecimi anni usque censimus proponendum fratribus et amicis, cum prælatorum conscientia et assensu, ita quod ab eis proper hoc nec ecclesiærum frequentatio, nec clericorum prædicatio postponatur, etc., usque in finem. Ad majorem vero cautelam alias quasdam litteras, quas vobis dirigimus incipientes hoc modo: *Si quemadmodum* (45), et quasdam alias quas illis direximus hoc habentes principium: *Gravem contra vos* (46), ab eis volumus præsentari.

Datum Viterbii, iii Non. Julii, anno duodecimo.

LXVII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De eadem re.

(Viterbii, iii Non. Julii.)

Si, quemadmodum nobis per litteras vestras et duos fratres Cisterciensi ordinis intimasti, Durandus de Osca cum complicibus suis infideliter agit, vel ad fallendum Romanam Ecclesiam, vel ad eludendum canonicam disciplinam, illud sibi profecto continget quod de talibus Scriptura testatur: *In insidiis suis capientur iniqui* (Prov. xi), cum astutias Satanæ non penitus ignoremus. Si vero de pristica superstitione quidquam retineat ad cautelam, ut facilius capere possit vulpeculas qua molliunt vineam Domini demoliri, tolerandus est prudenter ad tempus, donec arbor a fructibus cognoscatur, dummodo circa substantiam veritatis de corde puro et conscientia bona et fide non ficta procedat, quandoquidem Paulus apostolus dicat, *cum essem astutus, dolo vos cepi* (II Cor. xi), dolum appellans prudentiam quam multa dissimulando gerebat ut animas diabolica fraudem deceptas multifariam multis modis reduceret ad illum qui via, veritas est et vita, cum et ipse longius se fixerit ire quando duobus discipulis se ostendit in effigie peregrina. Quod si etiam a prisca consuetudine non subito recedat ex toto, aliquid sibi de illa reservans ut reverendæ parcendo quasi veterem legem sepeliat cum honore, nec sic est penitus confutandus, dummodo, sicut prædictum, non aberret in substantia veritatis. Consuetudinum quippe diversitas, in habitu presertim extrusco, deformitatem in sancta Ecclesia non inducit, cum assistat a dextris Sponsi

circumamicta varietate regna, velut castrorum aries ordinata. Verum ista non dicimus quod remulationem hujusmodi approbemus, sed ut illius sequamur exemplum qui factus est infirmis infirmus, immo qui omnibus omnia factus est ut omnes luciferaret ei qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Nunquid, amantissimi fratres, arguendus est medicus qui aliqui aliquando minus sanum indulget segroto nimium cupienti? Nequaque, quoniam, etsi parum obsit ad aliquid, nonnunquam tamen ad aliud valde prodest, cum et crustula non abs re permittatur ad tempus tenebam contegere cicatricem donec ipsa sub illa melius solidetur, et renascente novo, vetus unguis non totus pariter excludatur. Vos ergo, fratres, hujusmodi supportetis in spiritu lenitatis, non abjiciens sed allicientes eosdem; quia plerique homines faciliter commonitionibus quam communiationibus revocantur, et nonnullos affabilitas gratie magis corrigit quam asperitas discipline. Prius enim infundendum est oleum, et, si necesse fuerit, superinfundendum est vinum, quamvis circa conversos hujusmodi modo post vinum infusum sit oleum infundendum, cum dudum perversi excommunicationis facient mucrone percussi, nunc vero conversi communionis sint amplexu fovendi. Nam et prudens chirurgicus ad curationem diri vulneris prius adhibet medicamenta mordacia; sed, cum sanari jam coepit, curam ipsis suavi unguento consummat. Verum, si male sanata cicatrix reddit in vulnus, nonnunquam adhibet ferrum vel ignem, ne pars sincera contrahat corruptelam. Sic et vos, fratres, more prudentis medici faciat, maxime si perniciosa etiam cum murmure se curari, non calumniantes conversationis eorum propositum, quod in litteris nostris vobis ostenditur comprehensum, maxime datis eodem tempore cum præsentibus ad cautelam, cum pensatis undique circumstantiis non sit temere improbandum. Quod si vestram contempserint medicinam, relatione fideli nostri quantocius auribus intimetis, ut adhibeamus remedium quod videbimus expedire. Sic enim erroreos ab heretica pravitate intendimus revocare ut velimus fideles in catholica veritate fovere, cum tolerabilius sit perversos in sua perversitate perire quam justos a sua justitia declinare.

Datum Viterbii, iii Non. Julii, etc.

LXVIII.

TERRACONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eadem.

(Sicut supra.)

Si quemadmodum venerabiles fratres nostri, Narbonensis archiepiscopus et suffraganei ejus, etc. sicut supra.

(44) Vide supra lib. xi, epist. 190.

(45) Epist. 67.

PATROL. CCXVI.

(46) Epist. 69.

LXIX.

BURANDO DE OSCA ET FRATRIBUS EJUS RECONCILIATIS
ECCLESIASTICAE UNITATI (47).

De eadem re.

(Viterbi, iii Non. Julii.)

Gravem contra vos venerabilium fratrum nostrorum Narbonensis archiepiscopi et Biterrensis, Uticensis, Nemanensis et Carcassonensis episcoporum querelam recepimus quod vos plus debito de gratiae nostrae favore jactantes, adversus ipsos nimium insolescitis, adeo ut in eorum aspectu quosdam Valdenses haereticos nondum reconciliato ecclesiastice unitati duxeritis ad Ecclesiam ut vobis cum consecrationi Dominicis corporis interessent, participantes in omnibus cum eisdem. Quosdam quoque monachos, qui a suis monasteriis exierunt, et alios quosdam sui propositi desertores in vestro vos assurant consorio retinere. Habitum etiam pristinæ superstitionis scandalum apud Catholicos generantem in nullo vos penitus immutasse testantur. Occasione præterea doctrinalis sermonis, quem in schola vestra proponitis fratribus et amicis, ab Ecclesia multi recedunt, non curantes in ea divinum officium aut sacerdotalem prædicationem audire. Sed et clerici qui sunt de vestro consortio in sacris ordinibus constituti, divinum officium secundum institutiones canonicas non frequentant. Adhuc insuper aliqui vestrum affirmant quod nulla secularis potest sine mortali peccato potest judicium sanguinis exercere.

Nos igitur, iis auditis, tacti sumus dolore cordis intrinsecus, verentes non modicum ne tendat ad novam quod providimus ad salutem. Ne igitur error novissimus fiat peior priore, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus memores legis divinæ, secundum quam positi extra casta propter maculam lepræ sine iudicio sacerdotis non reducebantur ad illa, vos quoque illos studiose vitetis qui propter labem haereticæ pravitatis a gremio sunt Ecclesiae separati, donec ad eam pontificalis auctoritatis iudicio revocentur, ne, si securus egeritis, et evangelicam et apostolicam sententiam contempnatis, cum is, qui non audit Ecclesiam, sicut ethnicus sit et publicanus habendus, et haereticus homo post primam et secundam admonitionem sit penitus devitandus. Nam, qui tangit immundum, immundus efficitur; et qui picem contingit, inquinatur ab ea. Modicum quippe fermenti totam massam corruptit. Licet autem qui spiritu Dei aguntur non sint sub lege, quoniam ubi spiritus Dei est, ibi libertas, apostolatas tamen, qui viri censentur inutiles, a suo proposito leviter recedentes in vestrum non admittatis consortium, nec retineatis admissos, sed eos ad suos remittatis prelatos, ut in ea vocacione permaneant in qua vocati fuerint; quia tales non agit divinus Spiritus, sed malignus ne, cum ipsis al-

A terius professionis existant, et in quibusdam forsitan arctioris, si associaveritis eos vobis, contra divinum præceptum in bove aretis et asino, serentes agrum diverso semine, ac induentes vestem de lana linoque contextam. Cumque non sit in exteriori habitu sed in interiori potius regnum Dei, scandalum quod de pristino habitu adhuc a vobis retento fortius ingravescit, sedare curetis, ipsum habitum, prout nobis estis polliciti, taliter variando ut sicut interiori habitu, sic etiam exteriori vos ab hereticis ostendatis esse divisos, ut secundum Apostolum quæ sunt pacis sectemini, et quæ aedificationis sunt invicem observetis, nolentes propter calceamenta destruere opus Dei, memoris ejus quod idem Apostolus ait: *Si propter cibum frater tuus scandalizatur, jam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est (Rom. xiv). Quapropter si esca, inquit, scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem (I Cor. viii).*

Si ergo Apostolus hoc præcipit observandum de cibo, quanto magis de calceamento est observandum, ut scandalum evitetur, maxime de cordibus infirmorum, propter quod Veritas ait: *Si quis scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, etc. (Matth. xviii).* Nam vœ homini illi per quem scandalum venit. Ideoque monemus, consulimus et hortamur ut ii qui de vobis nondum signum hujusmodi acceperint, vel qui vobis fuerint associandi de cetero, non se astringant proposito utendi sandaliis desuper perforis, neque talibus calceamentis utantur, ut sic scandalum penitus evanescat. Vestros autem amicos et fratres, qui ad audiendum sermonem vestrum conveniunt, moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut frequentent ecclesias et in eis audiant verbum Dei, maxime diebus statutis, ne sacram tempulum aut sacerdotale officium contemnatur, cum utrumque pia devotione sit a fidelibus venerandu*m*. Domus enim mea domus orationis vocabitur (Matth. xxi), cunctis gentibus ait Dominus: quæ tanta credenda est efficacie ad orandum in ipsa ut de templo etiam manufacto Salomon dicat ad Dominum: *Si celum et cali celorum capere te non possunt, quanto magis dominus haec, quam ego construci! sed respicias ad orationem servitui et ad preces ipsius, Domine Deus meus: audi hymnum et orationem quam orat serenus tuus coram te hodie, ut sint oculi tui aperi super domum hanc nocte et die, super domum de qua dististi: Erit nomen meum ibi (II Par. ii), et cætera quæ magnifice de ipsis templi commendatione sequuntur. Unde David Prophetarum eximius de se dicit in psalmo: In conspectu angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum (Psal. cxxxvi); quoniam in sacris basilicis angeli sancti orantibus fidelibus creduntur adesse. Ideoque idem Psalmista consulti, dicens: Adorare Dominum in aula sancta ejus (Psal. xxviii). Quapropter et clerici*

(47) Vide lib. xi, epist. 196.

vestri horas diurnas atque nocturnas secundum institutionem canonica non abuent in ecclesiis celebrare, ne forte sint clericalis ordinis transgressores. Illud vero, tanquam erroneum, nullus vestrum presumat asserere, quod secularis potestas sine mortali peccato non possit judicium sanguinis exercere, cum lex potius quam judex occidat, dummodo ad inferendam vindictam, non odio, sed iudicio, non incute, sed consule procedat. Apostolo de seculari potestate dicente: *Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit (Rom. xiii).* Ecce, inquit Apostolus, gladius duo hic; de quibus respondit Dominus: *Satis est (Luc. xxii);* quia, sicut ab orthodoxis doctoribus et catholicis expositoribus perhibetur, non solum spiritualis gladius, quo utitur sacerdotalis auctoritas, sed etiam materialis, quem exerit secularis potestas, est necessarius ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Ut autem et vos spiritualem gladium, qui est verbum Dei, adversus haereticos sine suspicione commodius exeratis, volumus et mandamus ut in praedicationis officio adversus eujusmodi vulpes molientes vineam Domini demoliri alii catholicis praedicatoribus vos jungatis, ejus exemplo qui jussit segregari sibi Barnabam et Saulum in opus quo illos assumpit, ut quemadmodum ex praecipto Spiritus sancti antiquus praedicator adjunctus est novo de persecutore ad fidem converso, sic et vobis ab errore nuper ad veritatem conversis praedicatores jamdudum in sana probati doctrina jungantur, ut ipsi vobiscum et vos cum illis sine suspicione qualibet verbum Domini seminetis, archiepiscopis et episcopis aliisque prelatis obedientiam et reverentiam humiliter impendentes, ut super humilitatis fundamentum edificium boni operis construatis, illius imitantes doctrinam qui de se dicit: *Discite a me quia misericordia est et humilia corde (Math. xi).*

Datum Viterbi, in Non. Julii, anno duodecimo.

LXX.

PREPOSITO ET CAPITULO SANCTI MICHAELIS DE BUCALEONIS CONSTANTINOPOLITAN.

Suscipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Viterbi, iv Non. Julii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum in quo divino estis obsequio mancipati, cum his quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem casale Sancti Focardi cum pertinentiis suis, sicut illud ex largitione charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani imperatoris illustris juste ac pacifice possidetis, vobis et Ecclesiæ vestre per vos auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam

A nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbi, iv Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXI.

WILLEMUS DE ULTRAPORTU PRESBYTER.

Confirmatur sibi beneficium.

(Viterbi, v Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, beneficium quod in Caligrant terra nobilis viri G. de Scornai te canonicæ proponis adeptum, sicut illud iuste possides et quiete auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet, hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbi, v Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXII.

PREPOSITO ET CAPITULO SANCTÆ MARIE DE BLAKERNA CONSTANTINOPOLITAN.

Suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Viterbi, v Non. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati personas vestras et dictam Ecclesiam, ejus estis obsequio mancipati, cum his quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis, etc., usque incursum.

Datum Viterbi, v Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXIII.

ARCHEPISCOPO ET MAJORI PREPOSITO ET CAPITULO MAGUNTINENS.

Ut Petrum Viterb. inducant in possessionem prebende Mogunt.

(Viterbi, xiiii Kal. Julii.)

Dilectus filius magister Petrus Viterbiensis capellanus noster in nostra proposuit presentia constitutus quod cum olim in, frater archiepiscope, sinceritatem suæ devotionis erga te per exhibitionem operis cognovisses, et forsitan existimares quod pro familiari gratia in quam eum suis meritis evocavimus gratum nobis existeres beneficium quod tua sibi duceret liberalitas impendendum, præbendum quæ primo vacaverat post custodiæ in Ecclesia Maguntina ipsi liberaliter concessisti, eoque de ipsa per librum propriis manibus investito, ad osculum pacis recepisti eundem in canonicum Maguntinum stallum in choro, vocem in capitulo, locum in mensa, et integrum ei stipendium conferendo, sicut per publicum instrumentum ac litteras tuo sigillo munitas evidenter apparet. Cum igitur, si velitis attendere quantum vobis et Ecclesia vestre possit

idem capellanus existere fructuosus, qui nobis ac fratribus nostris sue probitatis obtentu charus et acceptus existit non solum jam concessa servare sibi utile putaretis, verum etiam concedenda largiri, universitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus concessionem omnium premissorum vobis [sibi] factam ob reverentiam apostolice sedis et nostram illibatam servantes, ipsum per dilectum filium Rotaldum cellararium Maguntinum procuratorem suum in corporalem eorum possessionem inducere procureatis, proventus memorati stipendii medio tempore perceptos assignantes eidem, nonobstante illo quod novi canonici presentialiter facere consueverint dicuntur ibidem, preces apostolicas et mandatum taliter adimplendo quod et nos gerere possimus acceptum et idem capellanus ad devotionem obsequium vestrum fortius, accendatur. Alioquin dilectis filiis custodi Maguntino, praeposito et decano Pinguensi Maguntinensis diocesis dedimus in mandatis ut quod super hoc duxeritis faciendum nobis describere non omitterit, ut per eorum relationem instruet, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus.

Datum Viterbii, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum, usque fortius accendatur. Quo circa discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus predictos archiepiscopum, praepositorum et capitulum ad hoc inducere diligentius procurantes, quod super hoc duxerint faciendum nobis describere procureatis; ut per vestram relationem instructi, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, *ut in alia.*

LXXIV.

CUSTODI MAGUNTINENSI, ET PRÆPOSITO ET DECANO PINGUENSI MAGUNTINENSIS DIOCESIS.

De endem re.
(Viterbii, xiii Kal. Julii.)

Quanto dilectus filius magister Petrus Viterbiensis capellanus noster dudum studuit venerabilis fratri nostro Maguntinensi archiepiscopo et adhuc etiam sese studet exhibere devolutum tanto speramus quod mandatum apostolicum sibi factum pro ipso debeat adimplere, maxime cum ignorare non debet quin existat nobis acceptum quidquid honoris et gratiae sibi duxerit conferendum. Cum igitur, sicut eodem capellano nobis innotuit exponente, dictus archiepiscopus liberaliter concederet ei dudum Ecclesiam cuius proventus anni valeant decem marcas, sicut per litteras suas et instrumenta publica evidenter appetit, eidem archiepiscopo per scripta nostra mandavimus ut dictam Ecclesiam dilecto filio R. cellarario Maguntinensi procuratori suo non differat assignare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus predictum archiepiscopum ad hoc diligenter, etc., *ut in alia*

A usque in finem. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est eidem archiepiscopo super hoc.

LXXV.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

De peregrinis liberandis.

(Viterbii, vii Idus Julii.)

Sincerissima charitatis affectio quam erga tuam regalem personam gerimus nos inducit quando propensius regium zelamus honorem, tanto sollicitius tibi suadere curemus ne quid unquam per te vel tuos improvide attinetetur per quod ei valeat derogari. Sane, cum non solum a nobis, sed ab Ecclesia pene tota speretur quod necessarius terre sanctae succursus tanto studiosius et potentius per tuam debeat magnificentiam promoveri quanto misericordius et miserabilius manus Dei specialiter te ob hoc creditur exaltasse, sine grandi et gravi multorum scandalo non est factum quod dilectus filius vicecomes castri Ayrardi et quidam alii peregrini de transmarinis partibus redeentes de mandato, sicut dicitur, venerabilis fratris nostri patriarcha Aquilegensis legati tui nuper apud Cremonam, qua de causa nescimus, detenti sunt, nec permissi ad propria libere reueare. Cujus utique detestandi facinoris patriarcham eundem executorem vix credimus extitisse, te vero nunquam fuisse credimus praetorem, cum ille non ignoraverit cruce signatos hujusmodi eundo et redeundo sub speciali sedis apostolica protectione consistere ac tam a se quam ab aliis Ecclesiarum prelatis non opprimi sed consoveri debere, tuque dudum excessum similem saltem in illustris memorie Richardi regis Anglie avunculi tui captione didicis detestari, ut jam ipse committere perhorrescas quod prius in illo damnaveras cui te gaudemus in folio, non in scelere, successisse. Ceterum, cum in detentione peregrinorum ipsorum non ipsi tantum offendantur, sed quivis alias, immo Christus, ut de nostra et apostolicae sedis taceamus offensa, in cuius contumeliam id noscitur redundare, regali mansuetudini est summopere providendum ne de hujus enormitatis initio non solum gravius scandalizetur Ecclesia, nisi per te, sicut sperat, quam cito fuerit emendatum verum etiam et Dominus irascatur, cum in hoc jam ita graviter sit excessum ut quantalibet peregrini jam dicti festinantis dimittantur, minus plenum remedium videatur adhibitus dispendio terrae sanctae, nisi detentionem eorum tua regalis modestia ita sibi disciplinasse demonstret quod ille qui forsitan auditio qualiter isti fuerint per insidias deprehensi torpere coepissent in proposito quod conceperant de predicta terrae succursu, auditio demum quanto zelo illos praeciperis liberari, fiduciam succurrendi sibi secundiori corde resumant. Quocirca serenitatem regiam rogandum duximus attentius et monendam, per no-

men et potentiam Iesu Christi, cui flectitur omnis genus, et cuius causam in hoc prosequimur, obstantes quatenus peregrinos predictos, quacunque sint occasione detenti, cum omnibus rebus suis protinus facias liberari et in pace dimitti; ut zelus quem ad terram sanctam habera te credimus claret in effetu, et macuia tanti criminis in tua gloria ponatur; sciturus pro certo quod, nisi hoc fuerit quanto-
cuis emendatum, nequaquam illud poterimus aqua-
nuntius sustinere quin ad emendationem ipsius ad-
versus impios presumptores officii nostri debitum
exequanur. Quod utique tue regalis prudentie non
solum non credimus fore molestum, sed speramus
potius fore gratum.

Datum Viterbiæ, vñ Idū Julii, anno duodecimo.

LXXVI.

PATRIARCHÆ AQUILEGENSI.

De eadem re.

(Datum ut in alia.)

Sincerissima charitatis affectio quam erga charis-
sum in Christo filium nostrum illum rem regem
Otonem in Romanorum imperatorem electum gerimur nos inducit ut quanto propensius regium zela-
mur honorem, tanto sollicitius ea cupimus devitari
per quæ derogari possit eidem. Sane, etc., de man-
dato tuo nuper, etc., facinoris te quidem executo-
rem, etc., redundare, prefato regi et tibi, si vera-
citer eum diligis, est summpore, etc., nisi deten-
tionem eorum idem rex et tu etiam in eo quod
potes per ipsum tibi displicuisse demonstres, quod
ii, etc., auditio demum quanto zelo jussi fuerint
liberari, etc., resumant. Quocire fraternitatem
tuam rogandam duximus et monendam, per aposto-
līca tibi scripta mandantes quatenus cum hoc ad
divinam et nostram ac regiam redundet injuriam,
dictos peregrinos, quacunque sint occasione detenti,
etc., liberari facias ac in pace dimitti, etc., in ma-
gnifici regis gloria non ponatur, etc., usque in finem.

Datum ut in alia.

In eundem fore modum scriptum est nobili viro
camerario illustris regis Otonis in Romanorum im-
peratorem electi usque in finem sicut in illa que
mittitur patriarchæ. Sperantes igitur quod in hoc
tuum studium possit utiliter operari, prudentiam
tuam monemus attentius et hortamur, per aposto-
līca tibi scripta mandantes quatenus et dictum pa-
triarcham ad id diligenter inducas, et quantum in
te fuerit, per te ipsum operam efficacem impendas.

Datum ut in alia.

LXXVII.

CREMONENSIS ET ALIIS EPISCOPIS IN QUOREM DIOCESE-
BUS PEREGRINI REDEUNTES DE TRANSMARINIS PARTI-
BUS DETINENTUR.

De eadem re.

(Viterbiæ, vii Idū Julii.)

Grave gerimus et indignum quod, sicut nostri-
est auribus, intimatum, dilectus filius vicecomes
castri Ayraudi et quidam alii peregrini noviter re-
deuntes de obsequio Crucifixi apud Cremonam, qua-

A de causa nescimus, detenti sunt, nec permisit ad propria remeare, licet ab aliquibus asseratur quod hoc attentatum fuerit de mandato venerabilis fratris nostri Aquilegensis patriarchæ regalis aule legati. Quod utique de sua religione de facili credere non valemus, cum credamus eundem erga terram sanctam zelum habere ferventem ac nosse quod sino grandi et gravi divina pariter et regali non sit hoc perpetratum offensa, ut de nostra et apostolicae sedis injuryia taceamus, in quam tantum facinus di-
gnoscitur redundare, cum bujusmodi peregrini rundo et redeundo sub ejus speciali protectione consistant. Licet igitur patriarchæ jam dicto pro liberatione ipsum nostras litteras dirigamus, quia tamen vix jam poterunt ita cito dimitti quin fortasse nonnulli ex auditu captionis eorum in proposito succurendi prædictæ terre torpescant, proprie quod expedit ut iis quantocius liberatis de insecuritate istorum quasi quædam securitas eis fiat, frater-
nitati vestra per apostolica scripta mandamus atque
præcipimus quatenus captiores et detentores ipso-
rum auctoritate nostra moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut præfatos peregrinos, quacunque sint occasione detenti, cum in omnibus rebus suis sine mora deliberent et in pace dimittant. Quod si usque ad quindecim dies post communionem ve-
stram efficeri non curaverint, vos ex tunc in eos excommunicationis sententiam proferatis, et civi-
tates seu villas in quibus lidem peregrini seu ipso-
rum aliqui taliter detinentur supponatis ecclesiasti-
co interdicto, facientes utramque sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, singulis diebus Dominicis ac festivis pul-
satis campanis et candelis accensis tam solemniter innovantes. Quod si non omnes, etc., singuli ve-
strum, etc.

Datum Viterbiæ, vii Idū Julii, anno duodecimo.

LXXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.

Commendat civitatem Florentinam.

(Viterbiæ, v Idū Julii.)

Licet venerabilis frater noster Aquilegensis pa-
triarcha regalis aule legatus honorem et profectum
imperii studiose procuret, ubi tamen cognoscimus
quod illum possit prudentius promovere, libenter
eum et monitis et consiliiis in viam dirigimus me-
liorem; quoniam, et si tam ipse quam etiam multi
alii sincere te diligant, nullis tamen in hac parte
deserimus ut credamus quod eorum circa te charitas
sincerius sit quam nostra. Probatio quippe dilectionis
est operis exhibitio, et sicut arbor a fructu
cognoscitur, ita charitas ab effectu. Cum ergo di-
lecti filii Potestas et populus Florentinus prefatum
patriarcham pro reverentia nominis tui honorifice
suscepissent, parati, sicut ab ipsis per publica
instrumenta nobis ostensa didicimus, ei nomine tuo
fidelitatem plenam et integrum exhibere, ac insuper
juramentum præstare quod in adventu tuo tam de-

comitatu qnam de omni jure ad imperium pertinente A
mo per omnia mandato parerent, ipse hoc minus
aceplans, nisi protinus restituerent universa quae
ipse dicebat ad ius imperii pertinere, nam sine admis-
tione multorum eos in continentem decem milium
marcarum banno subjicit, nolens eis inducias in-
dulgere saltem usque ad redditum nuntiorum suorum
quos ad team presentiam destinarent. Quia vero
civitas Florentina semper ad nostrum consilium
devotam se tibi exhibuit et fidem, predictio patriarchæ monendo et consulendo mandavimus ut
agens modestius circa eam, oblatæ recipiat que a
te ipso recipienda fuissent, cum et arcus, ne vires
amittat, non semper debeat esse tensus: quod ulti-
que verbum a te diligenti volumus meditatione
pensari. Et certe, nisi litteris nostris, quas idem
patriarcha postulavit et impetravit ad Lombardos et
Tuscos, necessario fuisset adjutus, forsitan ejus legati-
tio non tam prospere processisset, sicut ipse per
nas litteras recognoscens, devotas propter hoc no-
bis gratiarum retulit actiones. Quocirca, serenitatem
regiam rogandam duximus et monendam, fide-
liter consulentes quatenus predictam civitatem in
his et aliis taliter habeas commendatam quod et
devotionem suam et intercessionem nostram apud
te sibi sentiat fructuosam.

Datum Viterbiæ, v Idus Julii, pontificatus nostri
anno duodecimo.

*In eundem fere modum scriptum est super hoc
patriarchæ Aquilegensi. Licet honorem et profectum
imperi studiouse proceres, etc., usque recipienda
fuissent, et sic impositum ei bannum remittas, cum
et arcus, etc., usque propterea curavisti devotas
gratiarum actiones referre.*

Datum, ut in alia.

LXXIX.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Super injectione manuum violentia.

(Viterbiæ, vi Idus Julii.)

Ex tuarum perpendimus serie litterarum quod,
cum lator presentem W. Polverel presbyter post
absolutionem obtentam a dilecto filio Benedicto
filiu Sancte Susanne presbitero cardinali, qui
tunc in partibus illis legationis officio fungebatur,
super injectione manuum violentia, in quemdam cle-
ricum violentias manus instigante diabolo injecisset,
a celebratione non abstinuit divinorum: propter
quod tu eum tibi reatum summum humiliter confiten-
tem ab officio beneficioque suspensum ad nostram
duxisti presentiam destinandum. Cum igitur non
sine multo labore ac dispendia ad nostram presen-
tiat properarit, volentes ei de misericordia, que
superexaltat judicium, gratiam exhibere, per aposto-
licæ sibi scripta mandamus quatenus si aliud canon-
icum non obsistit, facias eum per triennium tan-
tum ab officio manere suspensum, et cum eo post-
modum poteris misericorditer dispensare.

(48) Cap. *Oblate*, De appellat.

(49) In quarta Collect. protulissent, etiam in cod. Colberti.

Datum Viterbiæ vi Idus Julii, anno duodecimo.

LXXX.

POTESTATI ET POPULO URBEVETANO SALUTEM ET SP-
RITUM CONSILII SANIORIS.

Redarguntur de presumptione.

(Viterbiæ, v Idus Julii.)

Dia mukumque sustinuimus expectantes si forte
benignitas nostra vos ad penitentiam revocaret.
Sed ecce, quod dolentes referimus, ex patientia
nostra gravius insolescitis, ut sint novissima vestra
pejora prioribus et error novissimus sit pejor
prior; quoniam impius, cum venerit in profundum
vitiorum, contemni. Ad plagam quippe vestram
curandam diversis sepe tentavimus uti remedis,
quibus vos semper estis abusi, ut jam non supersit
B nisi apponere ferrum vel ignem. Non enim vestris
susfecit offensis nos in multis hactenus provocasse,
qua longum esset per singula numerare, nisi et
hoc adjicere presumperitis ad cumulum offensarum,
ut nuper in oculis nostris prædam abduxeritis ab
Aquapendente, nulla nobis exposita vel oblate querela.
Nolentes igitur vestram ulterius insolentiam
sequanimiter sustinere, per apostolica yobis scripta
principiendo mandamus quatenus et prædam ex in-
tegro restitutatis ablatam, et a molestatione prædicti
burgi omnino cesseris, de terra insuper Vallis lacus
infra quindecim dies satisfacturi nobis ad plenum.
Alioquin noveritis nos venerabilis fratri nostro epi-
scopo vestro nostris dare litteris firmiter in præ-
cepitis ut ex tunc te, fili Potestas, consiliarios et
principales fautores tuos solemniter excommunicet
et tam civitatem quam castra in quibus temporealem
jurisdictionem quomodolibet exercetis districto sub-
jiciat interdictio, vosque denuntiet qualuor milium
marcarum banno subjectos, ut de cæstro sentiatis
pondus apostolicæ gravitatis: que contra vos etiam
advocabit brachium secularis, ut dupli contritione
vos conterat Dominus ultionum.

Datum Viterbiæ, v Idus Julii, anno duodecimo.

Scriptum est super hoc episcopo Urbevetano.

Datum, ut in alia.

LXXXI.

ABBATI SANCTI FELICIS, ET G. DE BAGNOLO CANONICO
BONONIENSIS.

Respondetur ad eorum consulta.

(Viterbiæ, vii Idus Julii.)

(48) Oblatae nobis vestre littere continebant quod
cum quidam judices, quibus causa que inter de
Sambro et de Rivocornacianario plebes super qui-
busdam possessionibus vertebatur absque appella-
tionis remedio fuerat ab apostolica sede commissa,
pro plebe Sambri sententiam promulgasset (49), et
a procuratore plebis de Rivocornaciaro ad nos sine
termino fuerit appellatum ab ipsa, nec delatum
appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius
terminus a judicibus partibus assignatus, plebanus
de Sambro super observatione dictæ sententiae, sicut

rationabiliter lata erat, nostras ad vos litteras, et alia pars (50) super infirmando vel confirmanda eadem postmodum ad alios judices impetravit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione. Unde in dubium revocato an posteriores judices vel vos de illa cognoscere debeatis, nos super hoc consulere studiis (51), adjacentes nihilominus a quibusdam sapientibus pro parte latae propositum appellante quod cum in tali articulo de legi beneficio annum habeat infra quem secundum se communiter ipsam exequi item possit, medio tempore pro suo arbitrio, quando vellet, prosequi poterat appellationem eamdem, nec ad id compelli debebat antequam idem temporis spatium haberetur. Quare nullius esse valoris primas litteras asserebant, etsi de ipsis nulla sit habita mentio in secundis. Pro parte vero altera quosdam alias jurispersonas dixisse quod cum interesset ejusdem ne tardi sententia maneret suspensa et ipsis confirmatione differretur, et judices qui eam protulerant appellationem predictam non duxerint admittendam, tum quia fuerat a nobis inhibita, tum quia frivola videbatur, licet pars potuit appellata hujusmodi litteras interim impetrare; præsertim cum, si aliter dicereatur, gravem interdum Ecclesie sustinerent jactram, cum in causis ecclesiasticis secundum canones appellare licet quoties gravamen occurrit vel alia justa causa. Unde contingere posset si taliter annus euilibet provocanti daretur, quod causa usque ad sex vel octo annos debitum non sortiretur effectum. Quosdam insuper alios opinatos quod prima valebant litteræ, non secundæ, sed pars qua appellaverat infra annum suam appellationem prosequi minime tenebatur. Licet igitur appellanti legitime a sententia indulgeatur annus a lege aut etiam ex justa causa biennum ad appellationem interpositam prosequendam, quia tamen hujusmodi terminus potest restrixi, non solum a provocante, verum etiam a judice a cujus sententia provocatur, cum id fuerit constitutum, non ut terminus ipse præveniri non possit, sed ne valeat prorogari, credimus distinguendum in quo casu litteræ impetrantur. Et quidem quando certus terminus ab appellante vel judice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus litteras impetraverit, hujusmodi litteræ, tanquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis certus terminus a judice vel appellante præfixus, pars appellata potest infra terminum a lege statutum, dummodo nimum non præcurrat ut appellantem in impecunia commissione supplantet, litteras impetrare quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur; ita quod si appellans in causa voluerit appellationis procedere, oportebit eum agere sub judice sic obtento, nisi

(50) In quarta Collect. additur, *alias commissionis litteras a nobis sup.* Ita etiam codex Colbertinus.

(51) In quarta Collect., *voluistis*, etiam in cod. Colbertino.

A possit eum legitime recusare. Quod si agere noluerit appellans, appellatus nihilominus potest prosequi causam ipsam, maxime si ex dilatione sibi sentiat imminere gravamen. Superior quoque judex si videat ex dilatione periculum imminere, potest et debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur. Puta, si a sententia lata super confirmatione alicujus electi fuerit provocatum, et ultra pars velit usque (52) ad annum prosecutionem appellationis differre, potest utique, immo debet judex superior, ad quem fuerat appellatum, tempus (53) provide moderari, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris. Ex iis igitur consultationi vestrae noveritis esse responsum, quia per posteriores litteras non derogatur prioribus legitime impetratis, per quas ad confirmandum vel infirmandum sententiam prævia potest ratione procedi.

Datum Viterbii, vii Idus Julii, anno duodecimo.

LXXXII.

ABBATI ET MONACHIS SANCTI BENEDICTI SUPRA PADUM.

Super electione, visitatione et correctione.

(Viterbii, iii Idus Julii.)

Venientibus ad apostolicam sedem dilectis filiis S. monacho Cluniacensi et H. monasterii vestri procuratoribus, idem S. proposuit coram nobis quod cum monasterium vestrum a felicis recordationis Gregorio papa prædecessore nostro Hugoni Cluniacensi abbati et successoribus ejus fuerit dudum commissum, ut in ejus gubernatione atque custodia potestatem haberent et studium procurationis impenderent, ac obeunte abbate ipsius loci, eorum diligentia provideret ut in loco regiminis juxta beati Benedicti Regulam persona subrogaretur idonea, et quidquid in monasterio ad augmentum et observantiam monasticae religionis instituti vel emendari etiam oporteret, eorum semper dispositione ac magisterio (54) impleretur, prout in felicis memorie Lucii et Clementis prædecessorum nostrorum authenticis asseruit contineri, vos abbati Cluniacensi et Ecclesie sue obedientiam et reverentiam subtrahentes, super premissis et aliis graves eis injurias irrogatis, a sua et Ecclesie sue subjectione vos ac monasterium vestrum subtrahere molientes; vos quoque, filii monachi, abbatem vobis eligere non veremini absque abbatis Cluniacensis et fratrum suorum conniventia et concensu. Procurator vero monasterii vestri proposuit ex adverso quod cum monasterium ipsum ad jus et proprietatem Ecclesie Romanae pertineat, et per privilegia pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, dicto Cluniacensi abbati vel Ecclesie sue respondere vel subesse in aliquo minime tenebatur; quinimo ad fratres ejusdem loci tam dispositio quam abbatis electio pertinebat, adjiciens

(52) In quarta Collect., *etiam.*

(53) In quarta Collect., *terminum.*

(54) In Bullario Cluniac., *ministerio.*

Insuper quod, et si jns aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Cluniacensi Ecclesiae competierit, illud penitus est absorptum, cum hactenus neglexerit uti eis et monasterium supradictum longissimo tempore plena fuerit libertate gavisum. Proposuit insuper monasterium vestrum super capitulis prænotatis per bonæ memorie Eugenii papa prædecessoris nostri sententiam (55) absolutum. Cum ergo super iis et quibusdam aliis procuratores ipsi non desinerent altercari, et per venerabiles fratres nostros Joannem Sabinensem et Nicolaum Tusculonum episcopos de mandato nostro de amicabilis fuerit compositione tractatum, nobis mediantibus demum inter procuratores ipsos hujusmodi compositio intervenit, ut cum in monasterio vestro fuerit abbatis electio celebranda, fratres ejusdem loci absque requisitione abbatis et conventus Cluniacensis personam idoneam regulariter sibi eligant in abbatem. Qui si concorditer electus exsisterit, munus benedictionis accipiat et libere administret, nulla super iis ab abbate vel conventu Cluniacensi licentia expedita; ita videlicet quod is, qui fuerit in abbatem electus, infra spatium primi anni duos vel unum fratres cum suis litteris ad abbatem et conventum Cluniacense transmittat, in quibus eidem abbati et successoribus suis super observantia monastici ordinis obedientiam reprobmitat; et tunc Cluniacensis abbas per se vel alium ad monasterium vestrum accedat, ab abbate ipsius loci corporalem super ordinis observantia obedientiam recepturus, vel transmissas sibi litteras, si maluerit, in testimonium obedientiam sibi promisse reservet. Quod si abbatis electio fuerit in discordia celebrata, pro dirimendo hujusmodi dissensionis articulo ad sedem apostolicam recurratur. Vos quoque de quadriennio in quadriennium aliquem ex confratribus vestris ad Cluniacense capitulum destinetis, qui audiat et recipiat quod ibidem fuerint super observantia ordinis constituta. Praeterea, quolibet quadriennio Cluniacensis abbas duos ex fratribus suis ad visitandum monasterium vestrum mittat. Quibus decenter ac benigne receptis, ab eodem monasterio moderata procuratio tribuatur, et ipsi abbatis ejusdem loci consilio requisito corrigant si quid in ipso monasterio circa monachos et conversos aliasque personas corrigendum invenerint, et statuant quod circa eos fuerit statuendum; si vero aliquid corrigendum invenerint in abbate, ad Romanum pontificem illud referant, et sicut ipse mandaverit, in ejus correctione procedant. Cum autem Cluniacensis abbas ad monasterium vestrum accesserit, abbas ejusdem ei tanquam Patri abbati cedat in enoro, capitulo et in mensa. Abbas vero Cluniacensis in membris corriget quod fuerit corrigendum; si quid forte in abbatis persona correctione dignum inveniret, id ad aures Romani pontificis perferre proferet, ut juxta beneplacitum ejus in ipso negotio

A procedatur. Praeterea Cluniacensis abbas ad monasterium vestrum accedens, viginti quinque equitaturis et triginta personis, fratres vero cum illuc causa visitationis accesserint, quatuor equitaturis et sex personis tantummodo sint contenti. Ut igitur in perpetuum compositio suprascripta de procuratorum assensu facta inviolabiliter observeretur, nos eam auctoritate apostolica confirmamus, sicut uentes ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbiæ, illis Idibus Julii, anno duodecimo.
LXXXIII.

NOBILI VIRO PETRO DUCI ET POPULO VENETORUM.

Mone eos ut redeant ad obsequium.

(Viterbiæ, Idibus Julii.)

Quoniam juxta sententiam Salomonis meliora sunt amici verbora quam oscula inimici, cum ista correctionem, illa vero deceptionem inducent, non debetis ferre molestie si quando nos, qui de corde paro et conscientia bona et fide non ficta vestram diligimus civitatem, vos arguius et corripimus in spiritu lenitatis; quia non indignationis, sed dilectionis est argumentum, eo quod pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat; maxime cum ad hoc ex apostolice servitutis officio teneamus, juxta quod docet Apostolus, dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (II Tim. 1). Memores igitur obsequiorum que apostolica sedi civitas vestra reverenter impendit et beneficiorum que apostolica sedes civitatis vestre gratauerit indulxit, gemimus et dolamus illam intervenisse materiam que non sinit ad praesens ut preces quas nobis multoties porrexistiis pro palleo destinando abbati Sancti Felicis, quem vos Jadertinum praesulem appellatis, cum nostra possimus admittere honestate, propter excessum quem in divinæ majestatis offensam, apostolica sedis injuriam, et terra sancta jacturam in Jadertinæ civitatis excidio commisistis (56). Et certe, nisi correctionem vestram ex paternæ benignitatis affectu voluissemus hactenus expectare, potuissimus quidem ex canonici juris rigore in eo vos punire quo peccastiis, subtrahendo patriarchatu vestro metropolim Jadertinam, quam ei apostolica sedes propter vestrum subjecit honorem. Adhuc autem experiri volentes si hujusmodi plagam medicinali possimus arte curare, disposuimus ad vos nuntium dirigere speciale, sicut dilectus filius B. nuntius vester, vir uique providus et fidelis, pio nobis suggestus affectu, per quem efficacius viva voce nostram vobis beneplacitum exponamus; quatenus si cor vestrum gratia divina tetigerit ut propriam non excusat sed accusatis offensam satisfactionem congruam exhibendo, et in iis et in aliis que digne duxeritis postulanda mereamini exaudiri. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus

(55) In Bullario Cluniac. additur *fuisse*.

(56) Vide gesta Innoc. III, capp. 86, 89, 90.

et monendam, obsecrantes in Domino quatenus in A Datum Viterbiæ, xii Kalend. Augusti, anno due-
eius vos humiliantes conspectu qui exaltat humiles
et deponit elatos, ad satisfaciendum ei vestros ani-
mos inclinetis, recepturi ab ipso et gratiam in præ-
senti et gloriam in futuro.

Datum Viterbiæ, Idibus Julii, anno duodecimo.

LXXXIV.

GUIDONI SUBDIACONO ET CAPPELLANO NOSTRO.

Confirmatur ei ecclesia S. Laurentii.

(Viterbiæ, xiii Kal. Augus.)

Anditis et intellectis attestationibus et allegatio-
nibus universis in quaestione quam venerabilis
frater noster Joannes Albaniensis episcopus contra-
te moverat de ecclesia Sancti Laurentii posita in
territorio civitatis Novingæ, te ab ipsius imputatione
de fratum nostrorum consilio decrevimus absolvendu-
mum, cum nobis per testes constiterit quod idem
episcopus tibi concessit ecclesiam memoratam. Ut
autem haec nostra diffinitio perpetuam obtineat
firmitatem, eam auctoritate apostolica confirmamus
et presentis scripti patrocinio communimus, statuen-
tes ut nulli omnino hominum licet hanc paginam
nostræ diffinitionis et confirmationis infringere vel
ei, etc., usque incursum.

PROCESSUS NEGOTII RAYMUNDI COMITIS TOLOSANI.

CAP. I. Prima obligatio comitis facta apud (57) Va- lentiam.

Manifestum sit universis quod anno Dominicæ Incarnationis 1209, mense Junii, ego Raymundus Dei gratia dux Narbonæ, Tolosæ, marchio Provinciæ, mitto corpus meum et septem castella, scilicet Opedam, castrum de Monteferrando, castrum de Balmis, castrum de Monartio, castrum de Roccamaura, castrum de Furcis, castrum de Argentaria, scilicet Famavon, in misericordia Dei et libera potestate Ecclesie Romanae, domini papæ, et vestrae domini Milonis apostolicae sedis legati ad satisfaciendum et cavendum vobis super illis capitulis pro quibus sum excommunicatus, et ex nunc confiteor me præfata castra nomine Romana Ecclesiæ possidere, et eadem quam cito volueritis et quibus voluntari corporaliter assignabo, et homines eorumdem castrorum, quandiu ipsa castra in Ecclesiæ Romanae fuerint potestate, custodibus castrorum, sicut ordinaveritis, juramenta faciam securi-
tatis exhibere, nonobstante fidelitate qua mihi tenetur. Insuper memorata castra meis custodian-
tur expensis.

CAP. II. Forma juramenti comitis (58).

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papa III duodecimo, xiv Kal. Iulii. Ego R. dux Narbonæ, comes Tolosæ, et marchio Provinciæ, sacrosanctis reliquis, eucharistia, et ligno crucis Dominicæ coram positis, supra sancta Dei Evangelia corporaliter manu tacta jure quod super singulis et universis capitulis pro quibus a domino papa vel ejus legato seu aliis vel ipso jure fui excommunicatus vel sum, stabo omnibus mandatis ipsius domini papæ ac vestris, magister Milo domini papæ notarie, apostolicae sedis legate, vel alterius legati seu nuntii sedis apostolicae, ita videlicet ut quidquid per se, litteras suas, nuntium vel legatum

(57) Vide Historiam Albigensem, cap. 11.

(58) In codice quo Catellus utebatur, hic erat ti-
tulus. *Hæc est forma juramenti facta a Raymundo*

Datum Viterbiæ, xiii Kalend. Augusti, anno due-
decimo.

LXXXV.

CEPHALUDENSI EPISCOPO.

Dantur ei quædam monita.

(Viterbiæ, Idibus Julii.)

Etsi secundum rigorem juris potuissemus in inquisitione de te facta procedere, quia tamen super eo quod ibi principaliter est objectum, de castro videlicet Cephaludensi, juxta mandatum nostrum asseritur satisfactum, nos ad preces maxime regias duximus subsistendum, de attestationibus taliter provisuri quod per eas fama nominis tui non poterit denigrari. Quocircum fraternalitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem te studeas exhibere quod apostolice sedi fias ex devoto devo-
tior et regiae celsitudini fidelior ex fidei, curam et sollicititudinem pastoralem diligenter ac fideliter ex-
sequendo.

Datum Viterbiæ, Idibus Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

mibi præceperit super universis capitulis pro quibus excommunicatus fui vel sum, bona fide sine fraude ac malo ingenio adimplebo, super istis præcipue capitulis que hic nomino, videlicet quod pacem alii jurantibus dicor noluisse jurare; item quod juramenta qua feci super expulsione hereticorum vel eis credentium non servasse dicor; item quod hereticos dicor semper fuisse eisque favisse; item quod de fide suspectus habeor; item quod ruptarios sive mainadas tenui; item quod dies Quadragesima, festorum, et Temporum, qui securitate gaudere debant, dicor violassæ; item quod adversariis meis, qui se justitia offerebant pacemque juraverant, dicor noluisse justitiam exhibere; item quod Judæis publica commissi officia; item quod monasterii Sancti Willelmi et aliarum ecclesiarum possessio-
nes et ecclesias injuste detineo; item quod in castellis, lavi ecclesias et incastellatas detineo; item quod indebat pedagia vel guidagia colligo vel colligi facio; item quod Carpenteractensem episcopum a propria sede depuli; item quod de intersectione sanctæ memorie Petri de Castroovo suspectus habeo, pro eo maxime quod intersectorem ipsius in magnam familiaritatem recepi; item quod Vasionensem episcopum et ejus clericos cepi vel capi feci, et palatium ejusdem episcopi et domos canoniconum destruxi et castrum Vasionense per violentiam abstuli; item quod in religiosis personas manus violentias injecisse dicor et multas rapinas commisisse. Super iis salnariis et aliis, si qua poterant inveniri, prædicto modo juravi et alios jurare feci, et septem castrorum tradidi cautiones, quorum nomina sunt haec: Furca, Opeda, Balmæ, Roccamaura, castrum Mornacii, Famaus in Argenteria, Mons Ferrandi. Si autem ea, quæ circa supradicta capitula et alia injuncta mihi fuerint, in perpetuum bona fide non servavero, volo et concedo ut septem comite Tolosano apud sanctum Egidium in manu domini Milonis.

supradicta castra cadant in commissum Romanæ Ecclesie, et jus quod habeo in comitatu Melgorensi ad Romanam Ecclesiam plenissime revertatur. Volo etiam et concedo ut persona mea excommunicetur et terra supponatur ecclesiastico interdicto, et conjuratores mei tam consules quam alii et successores eorum ex hoc ipse absoluti a fidelitate, jure, ac servitio quibus mihi tenentur, Romanæ Ecclesie pro feudis et juribus quæ habeo in villis, civitatibus, et castris de quibus erant tam consules quam alii qui jurarunt fidelitatem facere teneantur pariter et servare. Item sub eodem juramento et eadem poena stratas publicas securas servabo. Eisdem penam subjacere volo si predicta omnia non servavero vel aliquod prædictorum,

CAP. III. *Mandata ante absolutionem.*

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xiv. Kal. Julii. Ego Milo domini papæ notarius apostolicæ sedis legatus præcipio tibi domino Raymundo, comiti Tolosano sub debito præstiti juramenti et sub poena ejusdem juramenti adjecta ut dominum episcopum Carpinteractensem tam in civitate quam extra pleno jure restituas, et de damnis datis tam de rebus quam de fructibus eidem episcopo resarcierendis fidejussores præstes idoneos, et universos cives Carpinteractenses a juramento quod circa triennium tibi vel alii tuo nomine prestiterunt absolvas omnino, et munitionem quam ibi fecisti fieri mihi vel cui jussero facias assignari. Item præcipio tibi sub eadem poena ut dominum episcopum, præpositum et canonicos Vasionenses tam in castris quam alii pleno jure restituas, et de damnis datis, ædificiis destrutis, et rebus aliis, et fructibus resarcierendis eisdem fidejussores præstes idoneos, castrum autem Vasionense mihi vel cui jussero facias assignari. Item sub eadem poena tibi præcipio ut Aragonenses, Ruptarios, Cotarellos, Bramenones, Blascones, Mainadas, vel quocunque alio nomine censeantur, de tota terra tua et posse tuo prorsus expellas, nec in alienam terram eos immittias vel alii concedas, nec eorum auxilio tempore ullo utatis. Item sub eadem poena tibi præcipio ut universos Judeos in tota terra tua et posse ab omni administratione publica vel privata prorsus amoveas, nec unquam eos ad ipsam vel aliam restituas, vel alios Judeos ad aliquam administrationem assumas, nec eorum consilio ullo tempore contra Christianos utaris. Item sub eodem juramento et eadem poena tibi præcipio ut stratas publicas securas observes. Salvis iis que dominus papa vel ego vel alius de mandato ipsius eodem tempore vel diversis tibi duxerit in posterum injuncta.

CAP. IV. *Mandata post absolutionem.*

In nomine Domini, pontificatus domini Innocentii papæ III anno duodecimo, xiii. Kal. Julii. *Hec sunt præcepta facta domino comiti Tolosano postquam fuit absolutus.* Ego Milo domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, præcipio tibi domino Raymundo, comiti Tolosano, sub debito præstiti juramenti et sub poena in forma ejusdem juramenti adjecta ut hereticos et eorum manifeste credentes in tota ditione tua retineas tradendos cum rebus suis ad arbitrium signatorum (59); reliquos vero hereticos et eorum credentes cum crucisignatis et sine illis fideliter in perpetuum persequearis. Item præcipio ut hereticos de cætero nullo tempore foveas vel defendas, nec eis unquam præstes consilium, vel favorem. Item præcipio ut dies Dominicales et Quadragesimales et alios in Lateranensi concilio designatos nullo unquam tempore violes vel ab aliis pro posse tuo violari permittas. Item præcepio ut adversariis tuis et universis ecclesiis et dominibus religiosis et miserabilibus personis justitiam facias cum fueris requisitus. Item præcipio ut per bajulos

tuos facias coram eis conquerentibus justitiam exhiberi. Item ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diœcesanorum episcoporum diruas, vel etiam reserves, si quas duxerint reservandas; quas diœcesanis episcopis vel alii Ecclesiarum prælatis ad quos pertinere noscuntur continuo tradas, ut ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut ecclesiæ et domos religiosas in libertate plenaria conserveas, videlicet quod in eis albergarias, procurations vel exactions quacunque nullatenus exigas vel percipias, et defunctis earum episcopis vel alii rectoribus, ipsas nullo modo spolies, nec administratione earum seu custodie occasione alcujus consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ facienda per te vel per quacunque personam nullatenus te admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod præstes quo minus electio libere et canonice celebretur. Item præcipio ut pedagiorum seu guidagiiorum exactiones tam in terra quam in aquis penitus dimittas, nisi quas regum vel imperatorum concessione probaveris te habere, nec dimissa guidagia seu pedagia deinceps resumas. Item præcipio ut salnarias, ubiunque habeas, dimittas; nec alicubi de cætero instituas, nec impediás liberum transitum viatorum tam in terris quam in aquis. Item præcipio ut pacem seu truagam, secundum quod tibi injunctum fuerit, observes. Item præcipio ut de te conquerentibus secundum memum vel alterius legati seu judicis ordinarii vel delegati arbitrium justitiam facias. Item præcipio ut stratas publicas securas serves, nec transsteantes ab antiquis stratis deviare compellas. Item præcipio ut hereticos quos diœcesani episcopi vel alii Ecclesiarum rectores hereticos, receptatores, vel fautores eorum tibi vel tuis bujilis nominabunt, tanquam hereticos habeas. Item præcipio ut pacem et legatis statutam vel deinceps statuendam jures et serves inviolabiliter secundum ipsius pacis statuta, et universos homines tuos eandem pacem jurare facias et secundum statuta pacis servare. Item præcipio ut septem castra qua mihi nomine Romanæ Ecclesie tradidisti vel aliquod non auferas per te vel per aliam quamcumque personam et si aliquod illorum fuerit per quacunque personam ablatum, cum toto posse tuo ad recuperandum illud viriliter laborabis, et statim illud pristinae custodiae restituas. Hac omnia tibi præcipio perpetuo observanda, et si qua alia super predictis capitulis vel alii pro quibus excommunicatus fuisti dominus papa vel eius legatus tibi duxerit in posterum injungenda.

CAP. V. *Juramentum consulum.*

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xii. Kalend. Julii. Nos consules Avinionenses de consensu et voluntate domini R. comitis Tolosani præcisè juramus supra sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod bona fide, sine omni mali ingenio, et sine omni fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dictus dominus comes tam per se quam per successores suos super his omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet expoununtur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet; ita ut si quod illorum non fecerit, vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium se obsequiūm per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso diei comitis dilecto absolutos nos esse a fidelitate, si qua vel servitio illi ullo modo tenebanur; immo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel eis

(59) Vide infra epist. 151.

nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, non obstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur; a quo tam in quam dictus comes nos absolvistis et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra precepta quae sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis vel castris nostri consulatus et ipsa civitate habere dignoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesie faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas secutas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transuentibus per stratas vel per flumina nullatenus accipiemus, nisi que vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionē consisterit nos habere. Item ecclesiæ omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigimus, et defunctis carum episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos carum nullo modo spoliabimus, nec administrationi carum seu custodie occasione aliquicunq; consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserveruntur. Et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesie facienda per nos vel per quacumque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quoniam electio libere ac canonice celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item, si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsum cognoscere poterimus aliquos haeresim predicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persecuerem secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus episcopi nostri successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortitur.

In eundem modum juraverunt alii consules, scilicet Nemausenses et Sancti Egidii (60), et multi alii quos exegi.

CAP. VI. Hæc est indulgentia.

Ego R. Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolose, et marchio Provincie, pro animæ meæ remedio et progenitorum meorum omnibus ecclesiis et domibus religiosis provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonensis, Auxitanensis, Burdigalensis, et Bituricensis immunitatē secundum statuta canonum et plenissimam libertatem concedo (61); ita videlicet quod albergarias, procurations, vel exactions quascunque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, et requirent sive postulantes pro posse meo fideliter coercebo. Defunctis etiam eorum episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos ecarum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationi earam custodia occasione aliquicunq; consuetudinis vel aliqua alia nullatenus immiscebo; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserveruntur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesie facienda per me vel per quacumque personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum praestabo quo minus electio canonice ac libere celebretur. Praeterea possessiones omnes et jura ecclesiarum, si qua injuste detinere, eis restituam pleno jure. Promitto insuper quod omnia jura ecclesiarum et domorum religiosarum, sicut decet catholicum principem, in prefatis pro-

(60) In Hist. Albig. cap. 45 legitur S. Georgii. Male. At in codice Colbertino recte Sancti Egidii.

A vincillis totis viribus protegam et defendam. Si quis autem contra prefata immunitatem et libertatem a me induxit ecclesiis et aliis domibus religiosis venire presumpserit, ipsum pro posse meo viriliter coercebo. Istam autem concessionem et promissionem feci apud Sanctum Egidium anno pontificatus domini Innocentii III duodecimo, xii Kal. Julii, ad mandatum et exhortationem magistri Milonis domini papæ notarii, apostolicæ sedis legati, presentibus domino Michaele Arelatensi archiepiscopo cum episcopis infrascriptis, videlicet Marsiliensi, Avenionensi, Cavellensi, Carpenteractensi, Vasionensi, Tricastrinensi, et Nemausensi, et Agathensi, et Magalonensi, Lodovensi, Tolosano, Biterrensi, et domino archiepiscopo Aquensi, et episcopo Fojuliensi, et Niciensi, et Aptensi, et Sistericensi, et archiepiscopo Auxitano, et episcopo Aurasicensi, et Vivariensi, et Uticensi.

CAP. VII. Forma pacis.

B In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, x Kalend. Julii. Ego Milo, domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, precipio vobis domino R. comiti Tolosano et vobis baronibus, scilicet Villelmo et Hungoni et Raimundo de Baucio, P. Bermundi, Rascatio, et aliis baronibus et coadjutoribus vestris, sub debito prestiti juramenti et pœna in eodem jamento adjecta, quatenus secundum statuta pacis olim a legatis Romanæ Ecclesie promulgata, inter vos pacem perpetuam observetis, et eamdem pacem a vestris hominibus et coadjutoribus faciatis jurari pariter et servari. Si vero orta sunt inter vos aliqua questiones vel in posterum forsitan orientur, per venerabiles patres Hungonem Regensem episcopum, apostolicæ sedis legatum, ad hoc de voluntate ipsius assumptum et Arelatensem, archiepiscopum, et episcopum Uticensem, et Avignonensem propositum, vel per alios qui pro tempore per Romanam Ecclesiam fuerint substituti, eas statuo concordia vel iudicio terminari. Salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato.

CAP. VIII. Juramentum quod prestiterunt custodes castrorum.

In nomine Domini. Pontificatus domini Innocentii papæ III anno duodecimo, xii Kal. Julii. Ego Michael Arelatensis archiepiscopus juro tibi Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod castra de Mornas et de Furcis sine omni male ingenio et sine omni fraude pro posse meo faciam fideliter custodi, nec eadem castra vel eorum aliquod comiti Tolosæ vel alii personæ restituam vel restituam scienter permittam sine mandato domini papæ bullatis litteris ejus inserto, vel sine mandato vel alterius Romani pontificis nuntii sive legati ad hoc specialiter cum litteris bullatis deputati. Sane illi vel illis cui vel quibus dominus papæ, vel tu, vel alius nuntius sive legatus domini papæ cum supradicta forma ad hoc specialiter destinatus iussi, prædicta castra restituam, nonobstante eo quod eadam castra dicuntur ad meam Ecclesiam pertinere, tempore legitimò mibi tunc assignato; restitutis tamen prius mibi universis expensis et usursum gravaminibus pro castrorum custodia tunc factis iuramento bajulorum meorum, quos in predictis castris posuero, absque alia probatione declarandis. Expensas autem de concessione tua intelligo faciendas de redditibus et omnibus preventibus castrorum illorum et mandamentorum quos de voluntate comitis, et concessione, et mandato tuo bajuli mei ibidem percipere debent, jurisdictionem plenariam duntaxat pro castrorum custodia et sufficientibus ad expensas redditibus colligendis per omnia exercentes. Porro, si predicti provenient ad predicta complenda non sufficient, nec comes nec

(61) Haec clausula deest in editione Catelli.

aliquis pro eo expensas juxta voluntatis meae mode-
ramicae ministraverit, ego ex munia pecunia expen-
sas faciam, nec predicta castra tenebor restituere
donec predictae expense cum omnibus suis grava-
minibus mihi fuerint plenius restituta. Hæc omnia
sicut supra scripta sunt bona fide servabo. Sic me
Dens adjinet et hæc sancta Dei Evangelia.

Et ego Milo domini papæ notarius, apostolicae sedis legatus, hanc fideliatem auctoritate domini papæ et Romanae Ecclesie accipiens, concedo tibi, Michael Arelatensis archiepiscopo, eadem auctoritate ut omnia suprascripta possis exigere et percipi-
re et pro tua voluntatis arbitrio bona fide disponere, volens et statvens te et Ecclesiam tuam in-
demnum super expensis et omnibus gravaminibus
occasione custodias memoratorum castrorum quo-
cunque tempore factis conservari. Ad perpetuam
ante omnia horum firmatatem hanc chartam si-
gilli mei munimine facio roborari.

In eundem modum juraverunt ali barones.

CAP. XI. Precepta baronum.

In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, x Kal. Junii. Ego R. Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolose, et marchio Provinciae: iuro super sancta Dei Evangelia corporali manu tacta quod quando principes crucesignati ad partes meas accident, mandatis eorum parebo per omnia iam super securitate quam alii quis milii pro utilitate ipsorum et totius exercitus duxerint injungenda.

Hoc juramentum exegi a comite cum sibi contra hereticos crucem imposui.

CAP. IX. Juramentum pro principibus crucesignatis et exercitu.

In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, x Kal. Junii. Ego R. Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolose, et marchio Provinciae: iuro super sancta Dei Evangelia corporali manu tacta quod quando principes crucesignati ad partes meas accident, mandatis eorum parebo per omnia iam super securitate quam alii quis milii pro utilitate ipsorum et totius exercitus duxerint injungenda.

Hoc juramentum exegi a comite cum sibi contra hereticos crucem imposui.

CAP. X. Juramentum baronum.

In nomine Domini. Pontificatus domini Innocentii III papæ anno duodecimo, xiv Kal. Julii. Nos Willermus de Baucio et Hugo frater ejus, et Raimundus nepos noster, Draconetus, Willermus Arnaudi, Raimundus Dagout, Ricavus de Cariunpo, Bertrandus de Lauduno, et Willermus frater meus, Bernardus de Andusia (62), et P. Bermundi filius mens, et Rostagnus de Posqueris, et Raimundus de Uescia, et filius meus Decanus, et Raimundus Gaucelini de Lunello, et Pontius Gaucelini, juramus tibi magistro Milioni domini papæ notario apostolicae sedis legato, coram sancta Eucharistia et cruce Dominiæ et sanctorum reliquiis supra sancta Dei Evangelia corporali manu tacta quod stabimus omnibus mandatis Ecclesiæ seu tuis vel alterius nuntiis seu legati domini papæ super istis capitulis quæ in-
ferius exprimuntur, videlicet super abjuraciones mai-
nadarum perpetua; item super Iudeis ab omni ad-
ministracione seu officio perpetuo amovendis et
nullo unquam tempore restituendis, vel alii Iudeis
ad aliquam administrationem nullatenus assumendis;
item super pedagiis et guidaginis dimittendis et
nullo unquam tempore resumendis; item super
pace vel treuga juxta mandatum tunum vel alterius
legati domini papæ instituenda pariter servanda;
item super plena ecclesiæ libertate servanda;
item super ecclesiæ incastellatis demolendi et pe-
nitius dimittendis et nullo unquam tempore incas-
tellandis; item super damnis per nos datis ecclesiis et aliis personis, sive laicis sive clericis resar-
ciendis; item quod de nobis querelantibus justitiam
exhibebimus. Hæc omnia sicut supra scripta sunt,
et in omnibus supra scriptis articulis et aliis, si qui
forsitan emerserint, et in cautionibus tibi dandis
pro posse nostro fideliter adimplebimus. Sic Deus

A nos adjuvet et hæc sancta omnia. Similiter sub eodem juramento stratas publicas securas servabimus, et eos, quos episcopi nostri hereticos nominabunt, et receptatores et fautores eorum animadversatione debita puniemus.

In eundem modum juraverunt ali barones.

CAP. XI. Precepta baronum.

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xiv Kal. Julii. Ego Milo, domini papæ notarius, apostolicae sedis legatus, vobis baronibus, videlicet Willermo de Baucio, Hugoni de Baucio, R. de Baucio, Draconeto, Willermo arnaudi, R. Dagout, Ricavo de Cariunpo, B. de Lauduno, Willermo de Lauduno, Bernardo de Andusia, Petro Bermundi, R. de Uescia, et Decano filio vestro, R. de Posqueris, R. Gaucelini, et Pontius Gaucelini, sub debito praestiti juramenti præcipio ut mainadas nullo unquam tempore habeatis, item ut Iudaos ab omni administratione publica vel privata removatis omnino, et nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituatis, nec alios Iudaos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utamini. Item ut ecclesiæ incastellatas ad arbitrium diœcesanorum episcoporum diruatis, veletiam reservetis si quis duixerint reservandas: que diœcesanis episcopis vel ab his Ecclesiæ prælatis, ad quos pertinere no-
scuntur, traduantur, et ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut ecclesiæ et domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procurations, vel exactiones quascunque nullatenus exigatis vel perecipiat, de defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus ipsas nullo modo spoliatis, nec administratione earum seu cœstodiis occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reservetur, et electione episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ facienda per vos vel per quamecumque aliam personam vos nullatenus admisceatis, nec aliquam violentiam faciatis vel impedimentum aliquod præstatis quo minus electio libere et canonice celebretur. Item præcipio ut pedagiis seu guidagiorum exactiones penitus dimittatis, nisi quas regum vel imperatorum con-
cessione probaveritis vos habere, nec dimissa pe-
dagia seu guidagia deinceps resumatis. Item præcipio ut pacem seu trengam, secundum quod vobis injunctum fuerit, observeatis. Item præcipio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati arbitrium justitiam faciatis. Item præcipio ut stratas publicas securas servetis. Item præcipio ut eos, quos episcopi hereticos no-
minabunt, receptatores vel fautores eorum, tanquam hereticos habeatis.

CAP. XII. Obligatio castrorum baronum.

Noscant presentes et futuri quod anno Dominicæ Incarnationis 1209, mense Junio, apud Sanctum Egidium, Willermus de Baucio princeps Aurasica, et Hugo de Baucio, et Raimundus de Baucio reddiderunt pro pignoribus pro se et pro proceribus qui morantur ultra Rhodanum, et pro filiis Rostagni de Fabrano, et pro Bertrando de Lauduno, et pro Willermo fratre ejus, castrum de Vitrola, et castrum Montismirati, et castrum de Clarenzaens in manu magistri Milioni apostolicae sedis legati, promittentes se stare ejusdem mandato et cognitione de capitulo infrascriptis, scilicet de pedagiis et guidaginis et de Iudeis et de mainadis et de ecclesiæ incastellatis et earum libertatibus, et quod de querelis comitis justitiam exhibebunt.

CAP. XIII. Eadem obligatio pro aliis baronibus.

Noscant presentes et futuri quod P. Bermundi de Salve, et R. Peleti, et Rascatus de Uescia, et R. de Posqueris, et R. Gaucelini reddiderunt pro pignoribus pro se castrum de Grefoila, et castrum de

(62) Vide lib. xv, epist. 220.

Roccaforeada, et castrum de Sado in manu magistri Milonis apostolicae sedis legati, promittentes se stare mandato suo et cognitioni de pedagiis et Judicis et de mainadis et de ecclesiis incastellatis et carum libertibus, et quod de querelis comitis justitiam exhiberent.

CAP. XIV. *Mandatum episcopis factum.*

Arelatensi archiepiscopo.

Präsentum vobis auctoritate mandamus sub obedientia virtute districte præcipimus quatenus ea que apud Sanctum Ägidium his diebus statuta sunt clericis et laicis vestrarum diœcesum cœlerniter et fideliter publicetis, et ea faciat per excommunicationis et interdicti sententias tam in locis quam in personis inviolabiliter observari. Relaxetis etiam interdicti sententiam secundum formam in eodem colloquio vobis datum, quæ talis est : *De absentibus nominatum excommunicatis vel etiam interdictis, si*

A magna persona fuerint, hæc forma servetur, ut cum litteris diœcesani veritatem rei continentibus absolvendi ad aliquem legatorum accedant. De minoribus militibus et popularibus personis hæc forma servetur. ne diœcesanus per se vel per interpositam personam idoneum ad loca interdicta accedat, et receptis ab omnibus juramentis quod pareant mandatis Ecclesie, prius extumulentur illi per eorum tumulatores qui, interdicto durante, fuerant tumulati, et postmodum relaxato interdicto solemniter tumulentur, nisi nominatio excommunicati fuissent, qui perpetuo careant ecclesiastica sepultura, et statim pacem jurare et ipsius statuta servare sub debito juramento compellantur. Hæc dicimus observari in locis in quibus non sunt haeretici manifesti.

In enodium modum scripum est archiepiscopis et eviscopis aliis.

LXXXVI.

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI ET ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESIAJUM PRÆLATIS ET UNIVERSIS PERSONIS ECCLÉSIASTICIS QIBUS HOC SCRIPTUM AB APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS FUERIT EXHIBITUM.

De subsidio præstanto crucis signatis.

(Viterbii, v Kal. Augsti.)

Is qui dat omnibus affluenter et non impropperat, qui non solum spiritualia dona concedit, sed etiam temporalia bona largitur, ita terrene nobis substantia admirationem inducit ut bona nobis ad vitæ sustentationem commissa in necessitatibus articulo nostro ministerio proximus dispensentur, et de iis eis quasi de propriis gratiam faciamus quæ communia omnibus fecerat jus natura. Licet autem ad succurendum in necessitatibus proximis fideles quilibet teneantur, personæ tamen ecclesiasticæ, quibus commissum est patrimonium Crucifixi, obligare ad hoc specialiter dignoscuntur, et eo se potius in administratione ipsius exhibeant liberales quo principalius est ad opus indigentum deputatum. Hinc est siquidem quod cum fidelis populi multitudine ad impugnandum orthodoxæ fidei subversores viriliter se accingant assumpto charactere Crucifixi, et absurdum sit procul dubio ut qui pro communi utilitate laborent, propriis tantum debant stipendiis militare aliquam vestrorum reddituum portionem deputare vos convenit in subsidium eorumdem. Cum enim sacris sit canonibus institutum ut thesauri et alia bona ecclesiasticum ingruente necessitatibus articulo in redemptiōne exponi debeant captivorum (65.) tunc proculdubio debent plenius dispensari cum periculis occurritur animarum quæ falsis dogmatibus captivate in erroris carceribus detinentur, cum pretiosior sit anima corpore, ac perditioni unius animæ multorum interitus corporum nequeat comparari. Illud etiam in hoc vobis est subtilius advertendum, quod, quamvis illi qui ad capiendas vulpeculas quæ demoluntur vineam Domini se accingunt, universorum fidelium causam agant, utilitatibus præcipue virorum ecclesiasticorum insistunt, dum illi quorum intendunt duritiam inter clades bellicas edomare, apostolicam

B doctrinam impugnant, ecclesiasticam auctoritatem evacuent, et viris ecclesiasticis astruant non esso aliquatenus intendendum, dominis temporalibus magnifice servientes. Unde, cum videatur consentaneum rationi ut Christi milites, qui pro vestris utilitatibus militant, vestris munificentis recreantur, universitatem vestram rogandam duximus et monenda, per apostolica vobis scripta in remissionem peccaminum injungentes quatenus illam vestrorum unius anni preventum portionem quam venerabilis frater noster episcopus Regensis et dilecti filii abbas Cisterciensis et magister Milo notarius noster, apostolicae sedis legati, quibus super hoc vices nostras committimus, deliberatione provida doxerint designandam, ad crucis signatorum subsidium assignetis. Alioquin, cum sustinere nolimus ut propter necessariorum defectum prædictorum signatorum exercitus dissolvatur, noveritis nos eisdem legis injungere ut vos ad id ecclesiastica censura compellant. Ne vero gravia vobis onera imponere videamur quæ digitio nostro movere nolimus, quantamcumque vos gratis de vestris preventibus consuleritis portionem nos profecto majorum de nostris offerimus largiendam.

Datum Viterbii, v Kal. Augsti, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXXVII.

REGENSI EPISCOPO, ET ABBATI CISTERCIENSI, ET MAGISTRO MILONI NOTARIO NOSTRO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De eodem argomento.

(Viterbii, vi Kal. Augsti.)

Ut hi qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandum haereticam pravitatem vivifice crucis characterem assumpserunt eo ferventius publicam causam gerant quo se viderint proximorum subsidiis adjuvari efficacius, a vobis, frater episcope ac filii abbas, et a nonnullis aliis nobis fuit sæpe suggestum quod tam clericos quam laicos constitutos in terris nobilium qui contra provinciales haereticos sunt crucis signati cogi per censuram ecclesiasticam faceremus ut de preventibus suis saltem unius anni

(65) S. Greg. lib. vi, epist. 13; q. 2, 12, cap. 70, Aurum.

ad tam sanctum et sumptuosum opus implendum A dictis crucesignatis portionem decimam largirentur. Et quidem commonitorias litteras super hoc nos meminimus destinasse; sed, ut ad id aliqui cogarentur ad quod erant monitis et exhortationibus inducendi, nobis et fratribus nostris durum admodum videbatur. Ceterum, ad multam yestrae suggestionis instantiam, quam ex devotionis credimus fervore procedere quem habetis ad explendum obsequium Iesu Christi, super hoc committendas vobis duximus vices nostras, ita videlicet quod eosdem non precise tantum ad decimam, sed quantumlibet vobis expedire videbitur, sollicitis exhortationibus inducatis, ad coactionem, si aliter unquam poteritis minime processuri. Quod si forsitan inceptum negotium nequeritur aliter expediri, ne, quod absit! occasione tali dissolvatur exercitus et opus tam uile deseratur, volumus et mandamus quatenus universas personas ecclesiasticas tam regulares quam alias, quibus transmissum ad eos mandatum apostolicum fuerit a vobis exhibitum, ad praestandum illam suorum reddituum portionem quam eisdem duxeritis designandam qua convenit censura cogatis, attentius provisuri ut ad compulsionem hujusmodi nullatenus procedatur a vobis si suscitari grave scandalum timeatur. Laicos vero, si forte ad coactionem fuerit procedendum, compelli nullatenus volumus absque consensu principalium dominorum. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Viterbi, vi Kalend. Augusti, etc., ut in alia.

LXXXVIII.

UNIVERSIS FIDELIBUS CONSTITUTIS IN TERRIS NOBILUM
QUI ADVERSUS PROVINCIALES HERETICOS SUNT CRU-
CESIGNATI.

Super eadem materia.

(Viterbi, vii Kal. Augusti.)

Cum domini vestri pro defensione fidei orthodoxae personas et res exposuerint ad obsequium Iesu Christi, universorum fidelium communem causam agentes, justum est ut a vobis et aliis recipiant subsidia opportuna, quibus adjuti tam sanctum et fructuosum propositum valeant adimplere. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus et monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus pro ejus amore, qui vobis animam donavit et corpus et bona omnia que habetis, immo etiam qui seipsum vobis donavit in premium ut suo sanguine pretioso redimeret vos a diaboli potestate, aliquam portionem de preventibus vestris, saltem unius anni, juxta dispositionem venerabilis fratris nostri Regensis episcopi et dilectorum filiorum Cisterciensis abbatis et magistri Milonis notarii nostri, sedis apostolicae legatorum, tam hilariter quam liberaliter conferatis, ut per haec et alia bona que, Domino inspirante, feceritis, ad aeternae beatitudinis premia mereamini pervenire. Nos enim eisdem legatis vices nostras in hoc duximus com-

mittendas, habituri ratum et gratum quidquid pie ac provide super eo duxerint statuendum.

Datum Viterbi, vii Kal. Augusti, anno duodecimo.

LXXXIX.

MAGISTRO MILONI NOTARIO NOSTRO APOSTOLICE SEDIS
LEGATO.

Mandatur ei ut caput negotium persequeatur.
(Viterbi, vi Kal. Augusti.)

Sollicitudinis tuae studium, quod per operis evidentiam declaratur, tanto nobis prudentiam tuam reddit amplius commendatam quanto celestis altitudo consili. circa commissum tibi negotium majora dignoscitur per tuum ministerium operata. Illi ergo qui pertingit a fine usque ad finem fortier et disponit suaviter universa, quique, cum imperet ventis et mari, facit in turbatione tranquillum, quas valemus gratias referentes, discretionem tuam dignis super hoc laudibus commendamus. Licet autem redditus tuus utilis nobis esset et presentia tua grata, quia tamen in ministerii tui cura multis te fore credimus non solum necessarium sed etiam fructuosum, devotioni tuae presentium auctoritate mandamus quatenus prudenter considerans quod non qui cooperit sed qui perseveraverit, salvis erit, et finis non pugna coronat, his quae ad injunctum tibi spectant officium sollicite ac solerter intendas, ad illum principiter habens absque intermissione respectum qui pro sua causa, quam agis, dirigit gressus tuos, reditque tibi mercedis aeternae denarium pro labore, a nobis etiam, qui non sumus tuae devotionis immemores, consolationis solatia percepturns.

Datum Viterbi, vi Kal. Augusti, anno duodecimo.

XC.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO,
Hortatur eum ut perseveret in bono.

(Viterbi, vi Kal. Augusti.)

Gaudemus in Domino et in potentia virtutis ipsius quod licet contra te dudum fuerint multa suggesta que famam tuam videbantur multiformiter denigrare, tu tamen, ut eam omnino purgares, totum te nostris exposuisti mandatis, exhibens canticiones quantas et quales dilectus filius magister Mile notarius noster, apostolicae sedis legatus, exegit; et sic qui multis fueras in scandalum, factus es pluribus in exemplum, ut circa te manus Domini videatur mirabiliter operata. Cum ergo pro certo credamus quod hoc tibi, non solum spiritualiter ad salutem, verum etiam temporaliter ad profectum debeat redundare, ut amodo inter fideles fructifices et abundes in pace catholica qui hactenus inter perfidos dispergebas et consumebas in bellica elade, nobilitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem in omnibus te studeas exhibere quod nos, qui tuum desideramus in Domino commodum et honorem, ad exhibendum tibi gratiam et favorem merito debeamus induci, pro certo confidens quod indebitum tibi nolumus inferri gravamen.

Datum Viterbii, vi Kal. Augusti, pontificatus no- A sti anno duodecimo.

XCI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO, S. R. E.
CARDINALI.

De electione episcopi Lincolniensis.
(Viterbii, iv Kal. Augst.)

(64) Super negotio Lincolniensi electi non solum discretionis spiritum, verum etiam discretionem spiritus te oportet habere, ne facile credas omni spiritui, sed zelum habetas secundum scientiam, diligenter attendens quod qui nimium emungit, elicit sanguinem, cum tempus et tempus sit omni rei quae sub celo consistit. Unde: *Omnia bona in tempore suo.* Tuis ergo consultationibus breviter respondemus quod si Lincolniense capitulo alias litteras de assensu regio vel noluerit vel nequiverit impretrare, sufficiunt impetratae, ne forte sub specie consuetudinis approbatæ quererere videaris utilitatem magis propriam quam communem. Si autem electus canonicanam purgationem obtulerit super iis de quibus probabiliter est suspectus vel publice infamatus, purgationem ejus accusatore deficiente recipias, moderando ipsum cum quinta probabilium personarum ordinis sui manu. Quod si nec inquisitionem subire nec purgationem exhibere voluerit super iis de quibus, ut diximus, probabiliter est suspectus vel publice infamatus impedientibus promotionem ipsius secundum canonicas sanctiones, electionem ejus poteris de jure cassare. Ad hæc, si Lincolnienses canonici præceptio tuo juxta formam mandati nostri parere noluerint, in eos tanquam inobedientes et contumaces canonicanam poteris proferre censuram. Ceterum, hæc omnia tibi neveris non tanquam delegato, sed quasi ordinario, esse rescripta.

Datum Viterbii, iv Kal. Augusti, anno duodecimo.

XCII.

ABRATI ET CONVENTUI FARSENSI.

Absolvuntur ab impetitione episcopi Sabinensis.

(Viterbii, ii Non. Augst.)

(65) Cum venerabilis frater noster Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris Rogerio tituli Sanctæ Anastasie presbytero et Pelagio Sancte Lucie ad septa solis diacono cardinalibus, quos sibi et R. procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam Sancti Viti de Granica cum suis possessionibus et suis pertinentiis petiisset, asserens eamdem ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere, idem procurator, nondum ejusdem episcopi intentione fundata, præpropere sic respondit, quod, etsi dicta ecclesia dudum fuerit Ecclesia Sabinensis, eam tamen episcopus non poterat vindicare, quam ex permutationis causa Farfense monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur quod Theodo episcopus cum suorum sacerdo-

tum assensu prædictam ecclesiam Sancti Viti pro quibusdam ecclesiis et rebus aliis in concambium vestro duxerat monasterio concedendam. Ad hæc autem episcopus propositus memoratus intentionem suam per responsionem bujusmodi esse fundatam. Cum enim pars vestra responderit se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinensem episcopum obtainere quam etiam publico nitebatur instrumento probare, confiteri per consequentiam videbatur se credere quod ecclesia sepedita tempore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabinensem, cum permutatione inter contractus bona fidei computetur, nec cum alio quam cum domino vel cum eo qui habetur loco domini legitime valeat celebrari, adjiciens quod, etsi confessioni bujusmodi stare vellet in quantum contra vos facere videbatur, instrumentum tamen bujusmodi contra se minime admittebat, quod nec tabellionis auctoritate, nec subscriptione testium dignoscitur esse fulcitum. Sed ad hoc pars vestra respondit quod, cum procurator id in modum exceptionis objicerit, non videbatur ex adversæ partis intentione fuisse confessus; quia juxta legitimas sanctiones, qui exceptione uitur, non estimatur de intentione adversarii, cum quo agitur, confiteri, adjungens quod; etsi permutationis tempore canonib[us] Farfense crediderit dictam ecclesiam Sancti Viti ad Sabinensem Ecclesiam pertinere, procurator tamen prædictus ex certis causis seu verisimilibus conjecturis credulitatem suam postea odij potuit taliter informare ut nunc credere eandem ecclesiam ad Sabinensem Ecclesiam tunc temporis non spectasse. Porro memoratus episcopus, ad probandum quod jamdicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere quod tam dictam ecclesiam quam molendina, terras et alia bona ejus Sabinenses episcopi diutius possederunt, de illis pro sua voluntatis arbitrio libere disponendo. Quidam quoque testes ad probandum præscriptionem ex vestra fuc- runt parte producti; per quorum aliquos vester procurator asseruit sufficier ostensum quod a nonaginta annis eandem ecclesiam cum molendinis et aliis bonis ejus vestrum monasterium possederat in quiete. Sed ad hoc pars episcopi respondebat quod etsi quidam testes de nonaginta annis depone videantur, quia tamen de juris ordine tempora (66) schismatum quæ temporibus bonæ memoriæ Innocentii et Alexandri Romanorum pontificu[m] intercessisse noscantur, et de nostra indulgentia speciali episcopo memorato concessa tempus Conradi quondam Sabinensis episcopi, cum propter ejus absentiam, qui pastoralem curam gessit in Ecclesia Magontinensi, et illorum incuriam quibus Sabinensis episcopatus diversis temporibus fuit cura commissa, ejusdem episcopatus jura neglecta fuerint, debeant de computatione subduci, cum eundem episcopum in eo statu quoad defendenda Sabi-

(64) Vide supra epist. 59.

(65) Vide epist. seq.

(66) Vide supra, lib. xi, epist. 84, 167.

nensis episcopatus jura duxerimus reponendum quem habuit quando idem Conradus Sabinensis Ecclesie præsulatum accepit, residuum temporis procul dubio ad legitimam prescriptionis limitem minime perlingebat. Super iis igitur et aliis propositis coram cardinalibus supradictis deliberatione cum fratribus nostris habita, intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minime fundavisse per depositiones testium vel procuratoris supradicti responsum, qui, sicut premissum est, exceptionem objiciens, de intentione adverse partis non intelligitur fuisse confessus, vel etiam per instrumentum ex adverso exhibitum, cum in eo Theodo episcopus, a quo permittatio facta proponitur, non dicatur episcopus Sabinensis, quanquam in transcripto quo procurator utebatur appositum fuerit *Sabinen.* per vitium falsitatis. Licit autem nimis excesserit qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personæ non debet in damnum Ecclesie redundare, ac non solum ante sententiam, verum etiam post, objici potest exceptio falsitatis, cum falsorum instrumentorum praetextu lata sententia usque ad viginti annorum spatum valeat retractari, veritate comperta noluius ut id vestro monasterio praejudicium generaret. Quia vero nobis constituit supradictam ecclesiam Sancti Viti constitutam esse in diœcesi Sabinensi, episcopale jus in omnibus spiritualibus eidem episcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis que per authentica scripta ei dignoscuntur esse substraeta, cum per privilegium vel prescriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta. Verum quia dictus episcopus, qui eamdem ecclesiam sibi quoad temporalia vendicabat, munitum se super hoc prescriptione legitima non ostendit, quanquam probaverit episcopos Sabinenses bona ejusdem ecclesie aliquando tempore possedisse, vos ab impetitione ipsius quoad temporalia ejusdem ecclesie sententialiter duximus absolvendos. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, ii Non. Augusti, anno duodecimo.

XCHI.

EISDEM.

De eadem re.

(Viterbii, ii Non. Augusti.)

(67) Cum venerabilis frater noster Joannes Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris Rogerio tituli Sanctæ Anastasie presbytero et Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinalibus, quos sibi et Ricardo procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam Sancti Angeli de Tancia (68) cum suis possessionibus et pertinentiis petiisset, asserens eamdem ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere, primo possessori et post-

(67) Cap. *Cum venerabilis.* De relig. domib.

(68) In quarta Collect. *Cantia.*

(69) Vide tom. I Ital. sac., pag. 182.

A ea petitiorum intentando, allegavit ante omnia jus commune, quia, cum eadem ecclesia sit constructa in Sabinensi diœcesi, ut dicebat, sub ipsius debebat consistere juxta canonicas sanctiones. Verum, cum ex vestra fuisse parte negatum eamdem ecclesiam in predicta diœcesi constitutam, idem episcopus ad hoc probandum privilegium bonæ memorie Anastasii papæ predecessoris nostri coram ipsis exhibuit, in quo mons Tancia pro Sabinensis episcopatus termino ponitur, et inter alias ecclesias Sabinensis episcopatus eadem ecclesia Sancti Angeli numeratur, ac in predicto monte dicitur esse constructa, hoc idem per publicum instrumentum quo procurator vester utebatur ostendens, in quo dicitur quod dicta ecclesia sita est in territorio Sabinensi, cum B Sabinensis diœcesis longe amplius quam Sabinense territorium extendatur. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere idem episcopus nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continetur expresso Joannem episcopum Sabinensem (69) Ilugoni Farfensi abbati et duobus personis post ipsum Gualdum Pontianellum, in quo est dicta ecclesia, cum suis pertinentiis locavisse pro annua quatuor solidorum Papiensium pensione in Assumptione beatæ Virginis persolvenda. Sed pars vestra proposuit instrumento predicto nullam fidem penitus adhibendam: propter superlinearem scripturam et rasuram in loco suspecto factam, ubi videicet adnotatio temporis recenseretur. Fuit insuper ex episcopi parte propositum quod cum (70) ecclesia Sancti Angeli nomine multo tempore fuerit certa pensio ecclesie Sabinensi soluta, manifeste liquebat ad eamdem ecclesiam, a qua locatio facta fuerat, supradictam ecclesiam jure proprietario pertinere. Præterea, cum bona memoria Lucius papa predecessor noster injunxit Sabinensibus ut ad recuperationem Tanciæ, quam eo tempore tenebatur, intenderent, et per eosdem Petro de Bono tunc Sabinensis episcopatus procuratori tam Tancia quam ecclesia Sancti Angeli fuerit restituta, et vos eamdem ecclesiam postea duxeritis occupandam, ejusdem erat episcopo restitutio facienda, sicut idem episcopus ea omnia per idoneos testes asserbat esse probata. Ad hæc autem procurator respondebat

D predictus quod, etsi quidam testes se vidisse depontant ecclesiam Sancti Angeli pensionem quatuor solidorum Sabinensi episcopo persolvisse, nullum tamen ex hoc vestro monasterio poterat praejudicium generari, cum non appareat pensionem ipsam ex parte monasterii fuisse solutam. Quanquam etiam testes asserant se vidisse multoties prætaxatam pensionem exsolvi, non tamen ostenditur tanto tempore prestita quod usque ad prescriptionem legitimam porrigitur. Item, sicut ad rei propriæ probationem locatio facta non sufficit, ita nec solutio nec perceptio pensionis. Licit

(70) In quartâ Collect. ab ecclesia S. A. nomine monasterii restri multo tempore.

etiam idem Lucius predecessor noster suprascri-
ptum mandatum Sabinensibus dederit circumventus,
credens, prout ei suggestum fuerat, ad Sabinensem
episcopatum praedictum locum et ecclesiam perti-
nere, ac Farsenses monachi propulsando injuriam ab
eisdem Sabinensibus irrogatam retinere curaverint
ecclesiam memoratam, propter hoc non erat episcopo
restitutio facienda; maxime cum e vicino contra-
riam esset sententiam super petitiori excepturus, et
qui petit quod redditurus est, dolum facere digno-
seatur, sicut in civilibus legibus continetur. Medic-
tatem quoque oblationum specialium quorundam
dierum idein episcopus in eadem sibi ecclesia ven-
dicabat, quam eidem de plano procurator vestri
monasterii recognovit. His igitur et aliis intellectis
qua coram cardinalibus supradictis pars utraque
proponere procuravit, quia nobis constituit supradic-
tam ecclesiam Sancti Angeli constitutam esse in
diocesi Sabinensi, de consilio fratrum nostrorum
episcopale jus in omnibus spiritualibus eidem epi-
scopo adjudicavimus in eadem, illis duxataxat ex-
ceptis qua per authentica scripta ei dgnoscuntur
esse subtracta, hoc ad cautelam expresso, ut me-
diatalem oblationem praedictorum dierum, que, sicut
dictum est, ipsi procurator recognovit jamdictus, in
eadem ecclesia percipit [percipiatur] annuatim. Qdia
viro instrumentum praedictum, per quod episcopus
supradictam ecclesiam intendebat sibi quoad tem-
poralia (71) vendicare, ad faciendam super hoc si-
dem invalidum esse cognovinus, utpote propter
praedicta de jure suspectum, vos ab impetitione
ipsius quoad temporalia ejusdem ecclesie senten-
tialiter duximus absolventos, eidem super hoc si-
lentem imponentes. Nulli ergo, etc. hanc paginam
nostrae diffinitionis, etc. usque incursum.

Datum Viterbiæ xxi Non. Augusti, anno duodecimo.

XCV.

PADUANO ET CENETENSI EPISCOPI, ET ABBATI SANCTI
MARTINI DE COLLE CENETENSIS DIOCESIS.

Scripturæ pro archiepiscopo Duraciensi.

(Viterbiæ, xv Kal. Septembriæ.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis
archiepiscopi nostris est auribus intimatum quod
cum Ecclesie Duraciensis canonici eundem in
archiepiscopum elegissent, et venerabilis frater no-
ster Constantinopolitanus patriarcha electionem
confirmasset ipsius et in episcopum consecrasset,
eumque direxisset ad regimen ecclesie memoratæ,
rector Venetorum, qui domos, possessiones, the-
saurem et alia bona dictæ Ecclesie occuparat, non
permisit enidem Duraciensem ingredi civitatem
nec in ejusdem territorio commorari, et cum qua-
dam vice tanquam extraneus eamdem civitatem in-
trasset, ipsum per suos satellites recedere coegit ab
illa: propter quod accedens Venetias, a nobili viro
duce Venetorum et consiliarii ejus humiliter petuit
ut archiepiscopatum praedictum ipsum permetterent

A libere possidere, sed ille non solum preces non
admiserunt ipsius, verum etiam noluerunt aliquatenus sustinere quod ipsum quisquam archiepiscopum
nominaret, asserentes neminem in suo districtu nisi
Venetum debere vel posse perfui ecclesiastica di-
gnitate, nisi forsan de ipsorum consensu extiterit ordinatus. Cum igitur haec, si vera sunt, in prejudicium sint libertatis ecclesiastice attentata, discre-
tioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus praedictos ducem et populum Venetorum ut
ipsum in archiepiscopatu praedicto, prout ad ejus officium pertinet, permittant libere ministrare, praeci-
pientes rectori et Venetis apud Duracum commorantibus ut restitutis bonis Duraciensis Ecclesie universi, eidem super archiepiscopatu praefato et
pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel grava-
men, moneatis prudenter et efficaciter inducatis, ipsos ad hoc, nisi aliquid rationabile quare id fieri non debeat objectum fuerit et ostensum, per censuram ecclesiasticam subtalo cuiuslibet contradic-
tions et appellacionis obstaculo compellentes. Quo si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

B Datum Viterbiæ, xv Kal. Septembriæ, pontificatus
nostræ anno duodecimo.

XCV.

ALBANIENSI EPISCOPO.

De eadem re.

(Viterbiæ, xv Kal. Septembriæ.)

C Ex litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis
archiepiscopi nostris est auribus intimatum quod
cum Ecclesie Duraciensis canonici eundem in ar-
chiepiscopum elegissent, et venerabilis frater no-
ster Constantinopolitanus patriarcha electionem, etc. ut
in alia usque rector Venetorum apud Duracum com-
morantium, etc. ut in alia usque recedere coegit ab illa. Cum igitur haec, si vera sunt, in prejudicium
sint libertatis ecclesiastice attentata, fraternalitate
tue per apostolica scripta mandamus quatenus me-
moratum rectorem et Venetos apud Duracum com-
morantes, ut restitutis bonis Duraciensis Ecclesie universi, eidem super archiepiscopatu praefato et
pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel grava-
men, prudenter moneas et inducas, ipsos ab hoc,
etc. ut in alia usque compellens.

D Datum Viterbiæ, xv Kal. Septembriæ, anno duo-
decimo.

XCVI.

NOBILI VIRO MICHALICO CUMINIANO ROMANIE.

Super eadem materia.

(Viterbiæ, xvi Kal. Septembriæ.)

Si te servum recognoscis illius qui servos suos
adoptat in filios et coronat in reges, ipsius sponsam,
qua a dextris ejus in vestitu deaurato consistit, non
solum te convenit non offendere, verum etiam ho-
noribus prævenire. Inde est quod nobilitatem tuam
rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi
scripta mandantes quatenus venerabilem fratrem

(71) In quarta Collect. spiritualia. Male. Codex Colbert. habet temporali

nostrum Duraciensem archiepiscopum possessiones quas ejus Ecclesia in terra tua obtinere dignoscitur permitas pacifice possidere, fructus quos ex illis a morte prædecessoris ipsius diceris perceperisse sibi restituens universos, ejus intuitu qui bonum irremoneratum aliquod non relinquunt et malum non præterit impunitum.

Datum Viterbiæ, xvi Kal. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

XCVII.

ABBATO SANCTI PETRI DE LINCRARICA, ET ARCHIDIACONO DURACIENSI.

De eadem re.

(Viterbiæ, xvii Kal. Septembris,

Querelam venerabilis fratris nostri Duraciensis archiepiscopi recepimus continentem quod nobilis vir Dametrius judex Albanorum quasdam possessiones Ecclesiae suæ ac alia bona contra justitiam detinet occupata. Unde ipsi nostris dedimus litteris in mandatis ut possessiones ipas et alia cum fructibus perceptis ex eis archiepiscopo memorato restituat, ut tenetur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus Dametrius quod mandavimus neglexerit adiungere, vos eum ad restitutionem ipsorum per censuram apostolicam appellatione remota, justitia mediante, cogatis.

Datum Viterbiæ, xvii Kal. Septembris, anno duodecimo.

Scriptum est eidem nobili super hoc.

Datum, ut in alia.

XCVIII.

MARTINO ABBATI ET FRATRIBUS MONASTERII SANTÆ MARIE DE SERENA.

De revocatione alienationum.

(Laterani, iv Idus Martii.)

In nostra præsentia constitutis tibi, fili abbas, et dilecto filio F. venerabilis fratris nostri episcopi Lucani procuratori de rato litteras exhibentis audiencie benigna concessa, tu alienationem integre medietatis Podii castelli, curtis de Monte castello, cum omnibus casis, casaliniis, terris et rebus ad prædictum castellum et ejus curtem pertinentibus, et cum omnibus casis, casaliniis, terris et rebus quas dictum monasterium ullo modo habet vel requiri potest a Cecina usque ad Arnum et usque ad Elsam : scilicet in curte de colle Carelli, et in loco et curte de Taverle, aë in curribus de Padule, de Capanule, de Sancto Petro de Camuliano, de Ceule, de Perignano, de Lucagnano, de Lavaiano, de Miliano, de Aqui, de Morrono, de Scupeturo et de Cumulo, a Guidone prædecessore tuo Lucano episcopo dudum factam petisti humiliiter revocari; allegans venditionem ipsam in enormem monasterii lesionem, cum ultra quintuplum fuerit tunc deceptum, et contra formam canonicanam, utpote cui nec superioris auctoritas, id est Romani pontificis, cui nullo medio suberal, nec consensus seu subscriptio monachorum accessisse dignoscitur, attentatam. Ad

A quod procurator episcopi sic respondit, quod dicta venditio non in monasterii detrimentum sed utilitatem potius facta fuit, cum de centum libris denariorum veterum solutorum pro ipsa, qui longe chariores erant usualibus denariis qui nunc currunt, utiliores possessiones ad opus monasterii empiae fuerint, et residivi in ejusdem loci utilitatem conversi. Præterea de consilio fratrum et fidei monasterii dictus prædecessor tunc ad hujusmodi alienationem processit, sicut evidenter arguitur ex instrumenti tenore super ipsa confecto. Sed hoc ultimum tu prorsus insicias, ad id quod præmissum est respondebas quod licet abbas in instrumento profiteatur venditionem hujusmodi se fecisse defratrum suorum et fidei voluntate, de illorum tam non testatur. Adjectis insuper procurator quod cum Ricoverus olim abbas ejusdem loci movisset super hoc Lucano episcopo questionem, et bonæ memorie G. papa prædecessor noster Wierrano episcopo et priori Sancti Fridiani Lucanensis et magistro J. Pisano canonico, quibus causam ipsam commiserat, injunxit ut ante omnia laborarent ad compositionem amicabilem faciendam, per quasdam prudentes viros fuit compositum inter eos, ita quod dictus abbas trecentis et duabus libris ab episcopo de novo receptis, de consilio et assensu G. presbyteri ecclesiæ Sancti Blasii de Bibon, ut dicebatur, ad monasterium pertinentis, et Rusticellis Castaldionis, Hugolini Guidonis, et quorundam aliorum fidei ejusdem monasterii, ut dicebant, finem, refutationem, transactionem et pactum de non petendo fecit de omnibus supradictis. Processu quoque temporis inter Lucanum episcopum et monasterium tuum super præmissis questione suborta, coram abbate Sanctæ Mariæ de Masio et Mercato judice arbitris electis a partibus Aimericus abbas prædicti loci, sexaginta octo libris ab episcopo Lucano receptis, cum consilio et assensu H. monachi, A. conservi, et laicorum quorunque fidelium monasterii, ut dicebant, eo modo quo Ricoverus abbas fecerat omnia refutavit. Unde cum compositionem prædictam idem prædecessor noster postmodum confirmarit, suam ad id intelligitur præstissime auctoritatem; præsertim cum usque adeo conventionem illam duxerit approbadam ut confirmationis sue litteris tenorem ejus de verbo ad verbum fecerit adnotari.

Præterea coram magistris B. et C. Pisani canoniciis judicibus delegatis a nobis ad observationem compositionis ipsius poena interposita te astrinxisse dicebat. Unde firmiter asserebat te contra venditionem et compositions prædictas nullatenus audiendum, sed potius condemnandum ad poenam in alienationis contractu quam in compositionibus comprehensam. Verum ex parte tua fuit ad præmissa responsum quod per compositions hujusmodi lœdi monasterium non debebat, tum quia ipsis que speciem alienationis pretendunt nec su-

perioris auctoritas nec capituli consensus accessit, cum etiam eti prædicti abbates pecuniam compo-nendo receperint, nihilominus tamen monasterium tam in prima compositione quam etiam in secunda ultra quadruplicem ladebatur: quod facile probari posse dicebas. Sed nec obstat poterat confirmatione prælibata, utpote per nimiam ejusdem prædecessoris nostri occupationem obtenta: qui licet tenorem compositionis jussiter adnotari, cum tamen depre-hendere nequiverit ex eodem quam graviter mo-nasterium ladebatur, absque alterutrius partis injuria vel jactura confirmationem illam intelligitur concessisse. Sic enim in jure civili reperitur ex-pressum, quod si quis a principe simpliciter im-petraverit ut in publico loco sedificet, non est intel-ligendum ut cum incommodo alicuius id fiat; nisi forsitan et hoc fuerit impetratum. Et ideo cum rescriptum contra jus elicitorum, nisi tale sit quod petenti prosit nec laedit alium, ab omnibus debeat refutari, ex confirmatione hujusmodi datus episcopus communione consequi non debebat.

Præterea irrefragabili arguento videbaris ostendere quod intentionis prædecessoris nostri non exstitit compositionem prædictam in dispen-dium monasterii confirmare. Cum enim post mo-dicum temporis dictus prædecessor tuus, qui præ-dicta distraxerat, super diversis suis excessibus incusatus, et Suanensis episcopus de mandato ejusdem prædecessoris nostri inquisisset super illis plenius veritatem, ac pro eo præcipue quod confessus est coram eo se medietatem Montis Ca-stelli et trium villarum pro trecentis duodecim libris et una cultra Lucano episcopo vendidisse, ipsum ab administratione removerit, abbas dictus præ-decessor noster quod a Suanensi episcopo factum fuerat approbando mandavit ut quamvis venditio-nem factam Lucano episcopo confirmasset, nihilominus tamen idem episcopus super possessionibus ab abbatе predicto emptis taliter cum substituto componeret ne ad eum propter id querimonia perferretur. Fuit insuper ex tua parte propositum quod monasterio nocere non poterat quod tu super compositionem ipsam promisisti coram supradictis delegatis a nobis judicibus observare, cum hoc nimis incaute in monasterii lationem absque nostra et tui capituli conniventia promisisses. Sed ad hoc pars altera respondebat quod eti a principio con-sensum capituli non haberit, postea tamen lit-teras super hoc obtinuit ab eodem, licet non fuerint judicibus presentatae. Verum tu hoc prorsus in-ficians allegasti quod cum nobis de promissione hujusmodi postea constituisse, nos nolentes quod incuria vel delictum personæ in damnum Ecclesie redundaret, dictis dedimus judicibus in præceptis ut juxta mandati nostri tenorem in negotio proce-dere non tardarent. Sed nec quadragenaria præ-scriptio, de qua, licet perfuntorie, mentio facta fuerat, locum sibi poterat contra monasterium ven-dicare; quia licet quinquaginta et unus anni a

A tempore venditionis elapsi sint, quia tamen cum quarto anno pontificatus ejusdem C. prædecessoris nostri coram judicibus a sede apostolica delegatis super prædictis possessionibus lis fuerit contestata, tam quatuordecim anni a tempore motu litis elapsi quam etiam tempus vite illicite alienantis debent juxta sanctiones canonicas de computatione sub-duci, residuum temporis ad quadraginta annorum limitem non accedit. His igitur et aliis intellectis quæ tan tu quam pars altera proponere curavistis, de fratribus nostrorum consilio tam alienationem quam compositions etiam supradictas duximus re-vocandas, procuratorem prædictum super lis sen-tentialiter condemnantes, ita videlicet ut tam ad recuperationem supradictæ pecuniae quam etiam expensarum qua pro melioratione rerum monasterii forsitan factæ sunt idem episcopus, cum voluerit, suam iustitiam prosecuratur. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Martii, pontificatus nostrum anno duodecimo.

XCIX

EPISCOPO ET P. ET V. ARCHIDIACONIS SALAMANTINIS.
Confirmatur sententia lata pro monasterio Colim-briensi.

(Viterbiæ, iii Non. Augusti.)

Inter dictos filios, priorem et conventum mo-nasterii Sanctæ Crucis Colim briensis ex parte una et M. et I. presbyteros, G. I. P. et M. diaconos et P. I. et M. ac quosdam alios clericos capellæ mo-nasterii memorati ex altera, quos ad presentatio-nem eorumdem prioris et fratribus ad titulum ipsius monasterii dicebatur venerabilis frater noster Colim briensis episcopus ordinasse, super ordinatione ipsorum et restitutione sententia a dilecto filio ma-gistro P. priore Sanctæ Mariae Montis majoris et conjudicibus suis auctoritate nostra lata pro eis exorta materia quæstionis, post altercationes mul-tiplices et varias allegationes propositas coram ve-nerabili fratre nostro episcopo et dilectis filiis decano et cantore Zamorensibus, quibus ultimo commisimus causam ipsam, quasdam ejusdem Colim briensis episcopi litteras exhibuerunt duo ex clericis memoratis, videlicet P. Bartholomaei et J. Nunonis, in quibus continebatur expresse quod P. Colim briensis episcopus ad titulum monasterii Sanctæ Crucis et præsentationem prioris et con-ventus ejusdem promoverat quosdam clericos, unum in Presbyterum, et alios in diaconos et subdiaconos et Ostiarios, quorum nomina in suis litteris expri-mebat, inter quæ videbantur præscriptorum clejorū nomina contineri, quibus in ejus præsentia competens fuerat beneficium repromisum. Cumque fuisse a priori et fratribus allegatum easdem litteras nunquam de conscientia episcopi emanasse, ac super hoc fuisse aliquandiu litigatum, in hoc de-mum partes pariter convenerunt, abrenuntiationis om-

nibus quae gesta erant in causa ut si Colim-briensis episcopus tenorem recognosceret litterarum, ipsi Judices juxta suum arbitrium sacerent clericis ipsis, pro quibus predicta sententia lata fuerat, in monasterio provideri; si vero non recognosceret tenorem earum, ex toto absolverent priorem et conventum ab impetitionibus clericorum. Cum autem judices certiorari per dictum episcopum petiissent, licet episcopus nimis obscure primitus rescripsisset, postmodum tamen minus intricate respondit hoc modo: *Recordamur quosdam clericos ecclesie Sancte Crucis ad titulum monasterii et presentationem duorum vel trium canonicorum ejusdem loci promovisse ad ordines ac eisdem super ordinatione sua nostras litteras concessisse; sed qui fuerint, et an litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus.*

Super hujusmodi vero responsione conscribi fecit idem episcopus tria paria litterarum; quorum unum *sæpedictorum* clericorum parti et aliud prioris et fratrum nuntio assignavit, apud se ad cautelam tertio reservato. Verum cum utraque pars traditas sibi ab episcopo litteras judicibus presentasse, pars prioris et fratrum asseruit litteras Colim briensis episcopi clericis traditas per eosdem fuisse falsatas, cum in eo loco in quo scriptum fuerat, *utrum litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus*, loco negativæ particulae videlicet *etiam*, litteris quibus utebantur clerici ponere. Porro cum tam super hoc articulo quam etiam super alio, an videlicet ex iis que rescripsit episcopus recognovisset continentiam litterarum, fuisse utrinque diutius allegatum, judices de consilio peritorum sententiando dixerunt episcopum *sæpedictum* litterarum recognovisse tenorem, priori et fratribus injungentes ut *prædictis* duobus clericis providerint juxta formam in authentico eorumdem expressam, pro ceteris sententiā confirmationis quam tulerant super *prædicta* restitutionis sententis, sed ad tempus se suspendisse fatebantur eamdem, in statum pristinum reducendo, et præcipiendo eam firmiter observari. Quorum sententiam magister J. monasterii procurator nuper apud sedem apostolicam constitutus coram dilecto filio nostro Pelagio Sanctæ Luciæ ad septa solis diacono cardinali, quem ipsi et *prædicto* Joanni Nunonis procuratori clericorum ipsorum auditorem concessimus, petit revocari, allegans eos contra conventionis seu compromissi tenorem sententiā protulisse; quia cum Colim briensis episcopus scripserit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, ergo an is tenor litterarum fuerit dubitavit: ergo tenorem ipsum minime recognovit; et ideo mandare judices ne quiverunt supradictis clericis provideri, utpote conditione in compromesso apposita non extante. Proposuit insuper manifeste constare litteras quas judicibus clerici supradicti obtulerant fuisse falsatas, cum litterarum tenor quas nobis nuper Colim briensis

A episcopus super eodem facto transmisit litteris quibus pars monasterii usa fuerat, sicut idem episcopus asseri, omnino concordet, a quibus clericorum litteras non est dubium discordasse.

Ceterum procurator clericorum easdem litteras fuisse falsatas prorsus inscians, proponebat alterius tenoris fuisse litteras quibus monasterium usum fuerat quam sint illæ quas ad nos Episcopus destinavit, adjiciebat quod etsi ejusdem tenoris forsitan existissent, contra sententiam tamen auctoritate apostolica promulgatam in *præjudicium* clericorum credendum non erat, episcopo in hac parte, cum non juratus extra *judicium* testimonium dederit, et sit in assertione propria singularis, et ideo sibi soli credendum non erat, quantacunque fulgeat dignitate.

B Allegavit præterea compromissi verba non captiose, sed sane potius esse intelligenda, ut scilicet verba negative concepta in affirmationem resolvantur hoc modo: Si episcopus tenorem recognosceret litterarum, secundum arbitrium *judicium* provideretur clericis memoratis; si vero non recognosceret, id est, si recognosceret, non fuisse illam continentiam litterarum, prior et fratres ab imputatione absolverentur ipsorum. Et hæc interpretatione videbatur merito admittenda, tum quia negantis factum per rerum naturam nulla est probatio juxta legitimas sanctiones, tum quia multi potuerint causas occurrere in quibus episcopus non recognovisset continentiam litterarum, ut, si forsitan interim fuisse moribus, vel mutus seu mente capitus efficitus, aut in remotis partibus agens, vel etiam pressens, et requisitus nollet aliquatenus respondere, et sic clerici debita fuissent provisio frustrata, quod intentioni tam partis quam *judicium* obviasset. Adjecit etiam quod illa verba: *Si episcopus tenorem recognosceret litterarum, non ad verborum seriem sed ad factum de quo in litteris agebatur erant potius referenda.* Unde cum episcopus dixerit se recolere quosdam clericos capelle Sanctæ Crucis ad presentationem quorundam fratrum ejusdem loci ad titulum monasterii ordinasse ac dedisse litteras ordinatis, oblatas sibi litteras super quibus erat contentio recognoscens proprio sigillo munitas, licet dixerit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, tenorem recognovisse intelligitur litterarum quas veras et authenticas reputabat; sicut si aliquæ nobis litteræ offerrentur nostra bullæ munitæ, que nec rasæ, nec cancellatæ, nec abolitæ viderentur in aliqua sui parte, neque vitium apparereret in filo, stylo, charta, vel bullæ, nec in honestum continerent aliquid vel iniquum, etsi non essemus memores sic fuisse in facto processum quemadmodum litterarum series contineret quia omnium habere memoriam divinum est potius quam humanum, procul dubio litteras approbaremus easdem et per consequentiam earundem intelligeremur continentiam approbare.

His igitur et aliis coram *prædicto* cardinale propositis plenius intellectis, de statu nostrorum

consilio sententiam predictorum judicium Zamoren-
sium approbantes illam auctoritate apostolica con-
firmamus. Quocirca discretioni vestrae per apostolica
scripta pricipiendo mandamus quatenus eamdem
sententiam faciat appellatio remota inviolabili-
ter observari, contradictores, si quos inveneritis, vel
rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo.
Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum
corum altero, etc.

Datum Viterbiæ in Non. Augusti, anno duodeci-
mo.

C.

CANONICIS REGULARIBUS ECCLESIAE BEATI PETRI DE
TORGATONA.

De canonicis instituendis in ecclesiis parochialibus.
(Viterbiæ, in Non. Septembris.)

Cum a sede apostolica postulatur quod aquitati
sit consonum et conveniat rationi, ad concedendum
debemus prompti et faciles inveniri et justa poscen-
tium vota propensiō cura et sollicitudine promo-
vere, ut tanto in amorem et devotionem sacrosancte
Romane Ecclesiae ferventius exardescant quanto se
cognoverint majore apud eam affectionem et gratia-
tiam invenisse. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus grato concurrentes as-
serim, ad exemplar felicis recordationis Alexandri
pape predecessoris nostri auctoritate vobis apo-
stolica indulgemus ut in ecclesiis vestris, cum vaca-
verint, liberum sit vobis quatuor vel tres ad minus
de canonicis vestris instituere, ex quibus unum
diocesano Episcopo presentetis ut ab eo curam
suscipiat animarum, et vobis de temporalibus, illi
vero de spiritualibus, debeat respondere. Decernimus
ergo ut nulli omnino hominum licet hanc [pagina] in
nosrta concessionis infringere vel ei, etc. usque se
noverit incursum.

Datum Viterbiæ, in Non. Septembris, pontificatus
nostri anno duodecimo.

Cl.

SOFFRIDO PISTORIENSI, EPISCOPO, EJUSQUE SUCCES-
SORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.
(Laterani, xiv Kal. Novembbris.)

Quoniam universalis Ecclesiae curam, Deo, prout
ipsi placuit, disponente suscepimus, oportet nos
fratres nostros episcopos ampliori charitate diligere
et Ecclesias eorum gubernationi commissas protec-
tione sedis apostolica communire, quatenus tameis
quam Ecclesiae que ipsorum regimini sunt com-
missæ sub apostolica tutione manentibus et apo-
stolorum principis patrocinium contra pravorum in-
cursus adeptis, et ipsi officii sui prosecutioni va-
leant propensius immovere, et commissæ ipsorum
passioni oves Dominicæ vita pabulum apud eos,
cessantibus pravorum molestiis, uberiori et quietius
possint jugiter invenire. Eapropter, venerabilis in
Christo frater Soffrido Pistoriensis episcope, et tux-

A honestatis et antique devotionis qua Pistoriensis
Ecclesia semper in apostolice sedis reverentia
et veneratione permanuit consideratione induit,
ad exemplar felicis recordationis Urbani Pas-
chalis, Innocentii, Anastasii, Alexandri et Urbani
tertii predecessorum nostrorum Romasorum pon-
tificum eamdem Ecclesiam sub beati Petri et no-
stra protectione suscipimus et praesentis scripti pa-
troncio communimus, statuentes ut quascunque
possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia im-
præsentiarum juste et canonice possidet, aut in
futurum concessionem pontificum, largitate regum vel
principum, oblatione fidelium, seu alijs justis modis
præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuis-
que successoribus et illibata permaneant. Sancimus
etiam ut diocesis Pistoriensis episcopatus (72), sic-
ut ejus termini predictorum predecessorum no-
strorum privilegiis distincti sunt, sic in jure et con-
ditione Pistoriensis episcopi sine alicujus molestia
vel inquietudine perseverent; per quos niminum
terminos subscriptas capellas et ecclesias constituae
esse noscuntur, capella videlicet de Capraria, ca-
pella hospitalis de Rosaria, pl. de Massa, capella
de Vinci, capella de Bucuniano, capella de Castel-
lonovo, capella Sancti Martini in Monteculli, ca-
pellas sanctæ Mariæ Magdalena in Colle, capella de
Valazano, capella de Verruca, super quam præfati
predecessoris nostri Urbani post tertiam et quartam
discussionem est prolata sententia, capella
hospitalis de Fanano, capella Prati episcopi, ca-
pella de Rotie, capella de Cerbaria, capella Montis-
acuti, capella de Insula, capella Sancti Salvatoris
sita prope Pratum juxta flumen Bisentium, capella
Sancti Martini in Cojano, curtem etiam quæ voca-
tur Pavana infra Pistoriensem comitatum cum castello
Sambucæ infra curtis confinia constructo, sanctæ
Pistoriensi Ecclesiae confirmamus, sicut a venerabilis
memoriæ comitissa Mathilde beati Petri filia post
diu examinatam a compluribus judicibus ac juris-
peritis actionem per judicium Bernardi S. R. E. pre-
sbyteri cardinalis et jam dicti Paschalis papæ vicarii
in manus dignæ recordationis Ildebrandi predecessoris
tui et fratrum ejus restituta esse cognoscitur.
Porro decimationes de Monte muro, de Prato, de
Sancto Paulo, de Colonita, de Montemagno, de Ca-
sale, de Lamporecho, de Creti, de Spauareclio,
quas de laicorum manibus solertia predicti prede-
cessoris tui eripuit, nullus unquam ab Ecclesia juro
et clericorum usibus alienare presumat. Idipsum
de ceteris curtibus prædictis precipitus quæ ho-
bie in Ecclesie Pistoriensis possessione persistunt,
videlicet de Lizano, de Mammiano, de Caumana,
de Batoni, de Satoriana, Brandellio, Piscia, Grop-
pule, Vinaciano, Tobiano, publica silva mortua, Vi-
zule, Plathaneze, Celleri, et de terra sita infra
episcopatum Bononiensem, quam tenuerunt homines
de Valle Biderla, curte de Spallio.

(72) Vide tom. III Ital. sac., pag. 359.

Insuper confirmamus vobis plebem Sancti Hippolyti in Alpe, plebem Sancti Laurentii, plebem in Montemurlo, plebem de Villiano, plebem Sancti Quirici, plebem in Monte Cucuili, plebem in Sartornana, plebem de Brandellio, plebem de Caumannia, plebem Sancti Marcelli, plebem de Lizano, plebem de Popilio, plebem de Pitellio, plebem de Furfalo, plebem de Celle, plebem de Calliora, plebem de Vinaziano, plebem de Massa, plebem de Creli, plebem de Lamporecelo, plebem de Limite, plebem de Artimino, plebem de Sciano, plebem de Quaranta, plebem de Montemagno, plebem de Tobiano, plebem Sancti Hippolyti, plebem Sancti Pauli, plebem de Aiolo, plebem Sancti Justi, plebem de Colonica, in Prato plebem Sancti Stephani. Ad haec adjicientes sancimus ut occasione privilegii quod Pratenses a B Romana Ecclesia se habere congaudent, nulla injuria vel diminutio aut inobedientia matri sua Pistoriensi Ecclesiae seu cuiilibet supradictarum plebium, vide- licet Sancti Pauli, Sancti Hippolyti, Sancti Petri de Aiolo, Sancti Justi, et de Colonica, vel alicui in aliquo inferatur, nec Pratensis Ecclesia vel clerici ipsius loci eodem scripto contra justitiam vel dignitatem aut obedientiam Ecclesiae seu episcopi Pistoriensis utantur, sed quemadmodum prædecessorum nostrorum Urbani, Paschalis, Innocentii et Alexandri atque aliorum, seu etiam bonæ memorie Petri et Ildebrandi Pistoriensium episcoporum tempore exsilit, ita jam dicta Praensis Ecclesia absque aliqua diminutione potestatis aut dignitatis Pistoriensis Ecclesiae vel episcopi, eis in omnibus et per omnia obediens et subjecta permaneat. Prohibemus insuper ne infra episcopatum tuum ullus ecclesiam vel oratorium sine assensu tuo vel successorum tuorum de novo construere audeat: salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesie. Liceat quoque tibi et successori- bus tuis baptismales ecclesias in eadem dioecesi constituere, si necessitas visa fuerit imminere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfata Pistoriensem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra et illibata serventur tam tuis quam tuorum fratrum et pauperum usibus profutura, salva sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona hanc nostræ constitutione paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniuritate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni sub- jacent. Cunctis autem eidem loco sua jura servan- tibus, etc. usque in finem. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mat- rix in Cosmidin, diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii xiv Kal. Novembris, indictione xiii, Incarna-

A tions Dominice anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CII

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

De conversione Fialandæ.

(Laterani, iii Kal. Novembris.)

Ex tuarum perpendimus serie literarum quod cum quedam terra que Finländia dicitur, operante Patre luminis, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit, nuper quorundam nobilium mediante sollicititudine ad fidem conversa sit Christianam, in qua modo puer Jesus proficit sapientia et ætate, episcopo ejusdem terre postquam in propagatione catholice fidei cursum suum ibidem legitime consummavit, ad celestis remunerationis bravum evocato, nullus est ei hacenus substitutus. Nam cum propter novellam plantationem et ejusdem regionis hominum pertinaciam ac loci etiam intemperiem electus ibidem non ad honorem assumptus sed expositus martyrio reputetur, nullus fere ad illius regimen sedis aspirat nisi qui divini verbi zelo succensus pati exoptat pro Christi nomine cruciatus. Verum cum vir quidam moribus, ut asseris, et ætate maturus et scientia et virtutibus redimitus, qui propter verbum Dei, quod populo illi aliquandiu prædicavit, ab eis plura iam sustinuit piacula passionum, ad illius Ecclesie regimen sit vocatus, ut sic præsis aspirans ad illud quod magis consequatur martyrium quam honorem, ipsi, ex eo quod non est de legitimo matrimonio natus, sine licentia nostra munus consecrationis impendere noluisti. Cum igitur urgens exposcat necessitas et evidens utilitas id requirat, nobis humiliter supplicasti ut cum eo dispensare misericorditer dignaremur. Nos igitur tuis postulationibus inclinati, per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, cum eovice nostra dispenses, injungens eidem ut, sicut incepit, camdem novellam plantationem informet verbo, pariter et exemplo et insistere studeat diligenter ad extirpandum paganitatis errorem et terminos Christianæ fidei dilatandos; quia licet omnes virtutes ad bravum, sola tamen perseverantia coronantur.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb. pontificatus nostri anno duodecimo.

CIII.

ILLUSTRI REGI DACIE.

Suadetur ut pugnet adversus paganos.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Suggestor scelerum semper antiquus, qui semper querens quem devoret, tanquam leo absorbet fluviū nec miratur, habens fiduciam quod Jordanis influat in os ejus, quosdam jumentis insipientibus, quibus vere sunt similes, comparando adeo excavavit quod factorem suum, qui pelle ac carnibus illos vestit, nervisque compactis et ossibus vitam et misericordiam eis dedit, penitus ignorantes, reverentiam exhibent creature quam deberent impendere Creatori, et damnabiliter idolorum cultibus inhæ-

rentes Christiani nominis professores abhorrent, et eosque qui sibi prædicanter verbum Dei tanquam maleficos persequuntur. Licet autem adversus hujusmodi barbaras nationes regno tuo conterminas prælium Domini præliando multos sepe labores sustinueris et expensas, nuper tamen imber divinae gratiae terram cordis tui sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit, quod divinæ zelo legis accensus apprehendere arma et scutum iterato proponis, ut juxta parabolam evangelicam debiles et infirmos, cæcos et claudos ad nuptias summi Regis intrare compellas, tractisque barbaris nationibus in sagenam fidei orthodoxæ, illuc viror junci et calami valeat suboriri ubi habitaverant hactenus struthiones. Nos igitur tuum propositum in Domino commendantes, devotionem regiam monemus attentius et hortamur, et in remissionem tibi peccaminum injungimus quatenus amore illius qui captivitatem nostram sua duxit virtute captivam, ad extirpandum paganitatem errorem et terminos Christianæ fidei dilatandos viriliter te accingas, neque timeas passiones hujus sæculi, quæ condigne non sunt ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, sed in forti brachio et extento confundas cum suis idolis spuriæ paganorum, ac tanquam strenuus miles Christi fortiter et potenter in hujus certaminis agone contendas, gloria sempiterna, quæ in cor hominis non ascendit, si legitime certaveris, coronandus.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, etc., ut in alia.

CIV.

OTTONI ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER AUGUSTO.

De eodem argumento.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Suggerior scelerum serpens antiquæ, etc. ut in alia usque persequuntur. Licet autem charissimus in Christo filius noster Waldemarus, rex Danorum illustris, adversus hujusmodi barbaras nationes regno suo conterminas prælium Domini præliando multos sepe labores sustinuerit et expensas, nuper tamen imber divinae gratiae terram cordis ejus sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit quod idem zelo divinæ legis accensus apprehendere arma et scutum iterato propositus, etc. ut in alia usque hactenus struthiones. Sed quoniam rege ipso in tam sancta peregrinatione profecto quidam Teutonici regnum ejus crudeliter devastarunt, ex eo forsan sumentes audaciam delinquendi quod rex absens eorum non poterat incursibus obviare, idem nobis devotissimo supplicavit excelleniam tuam nostris litteris admoneri ut ex tua fiat permissione securus quod quandiu fuerit in executione peregrinationis ejusdem, ipsum ab ænulis et persecutoribus regni sui sub imperiali potestate detentibus non oporteat formidare. Cum autem idem rex nostris exhortationibus invitatus magnificientiæ tue semper in necessitatibus tuis astiterit, tuumque

A procuraverit incrementum modis quibus potuit et honorem, decet imperiale excellentiam, tum ex hoc, tum etiam quia pergit in servitum Jesu Christi, tuum favorem impendere ac ipsius petitioni præstare consensum. Nonemus igitur celistudinem tuam attentius et hortamur quatenus universos tibi subditos ab ejusdem regni molestatione ita cohibeas et refrenes quod pium ipsius regis propositum propter infestationem ipsum non possit vel non debet impediri, sed interim regnum ejus taliter assecures quod hujus peregrinationis particeps effici merearis, et tam regem ipsum quam alios qui audierint te ipsi vices debitas impendiisse per hoc devotus ad servitum imperatorie sublimitatis inclines. Quod autem super hoc duxeris faciendum, imperialis nobis celistudo rescribat.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, etc. ut supra.

In eundem modum scriptum est universis Christi fidelibus in regno Daciæ constitutis, usque struthiones. Nos ergo pium ipsius regis propositum in Domino commendantes, universitatem vestram monemus attentius et hortamur, vobis in remissionem peccaminum injungentes quatenus amore illius qui captivitatem nostram, etc. usque dilatandos, cum ipso rege vos viriliter accingatis, neque timeatis passiones hujus sæculi, quæ condigne non sunt ad futuram gloriam quæ in nobis revelabitur, sed, in forti brachio et extento confundentes cum idolis suis spuriæ paganorum, regi vestro taliter assistatis quod tanquam strenuus miles Christi fortiter et potenter in hujus certaminis agone contendat, pro tam sanctæ peregrinationis labore retributionis æternæ præmium recepturi.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, anno duodecimo.

CV.

LITTERÆ MISSÆ DOMINO PAPÆ.

De negotiis terræ sanctæ.

Reverentissimo in Christo Patri ac domino INNOCENTIO Dei gratia sanctæ sedis apostolice summe pontifici J. Salembriensis, P. Panedocensis, J. Gagliopolensis episcopi, licet indigni, tam promptum quam devotum famulatus obsequium. Sanctitudinem vestram scientes nullis in sua velle deesse justitia cunctisque qui vestræ protectionis implorant subsidium pro qualitate sue petitionis libenter velle semper adesse, quanto magis obedientiæ filium vestras propitiationis gratitudine credimus confovendum, tanto minus judicamus alicui fore tutum si vel remissus pro viribus adimplere non curaverit quod pro justitia vestra paternitas ei jusserit faciendum. Proinde cum detractoribus, Pater sanctissime, sit a quolibet qui Deum recte colit et sanctorum Patrum regulas custodire dignoscitur studiosius et vivaciter occurrentum, domino patriarchæ Constantinopolitano qualiter quod in vestris super institutione Sanctæ Sophiæ recepit in mandatis fuerit efficaciter prosecutus, ne miscendo falsa veris pestifera

maledicorum pernicies vitam macelet innocentis et justus existimetur injustus, testimonium perhibendum duximus veritatis. Literas igitur ad eundem super causa quæ vertebatur inter ipsum et clericos peregrinos qui Constantinopolim convenerant moraturi cum vestra paternitas destinasset, eas, sicut in veritate recognovimus, ea qua debuit devotione suscepit, nosque licet indignos episcopos et alios festinanter ad se, secundum quod earundem litterarum tenor comprehendebat, convocavit. Verum quia temporis asperitas alios qui de longinquu vocati fuerant ad ejus vocationem venire prohibuit, nobis et aliis quibusdam, quos sibi fideliter consultatores sperabat, in sua praesentia constitutis, literas quas ex parte vestra suscepserat, ut ex omni parte, licet ejus sufficientia super hoc interprete non indigeret, certius per vestrum posset irreprehensibiliter adimplere mandatum, presentavit et fecit per legi diligenter, a nobis consilium postulans instantissime super eo quod praeter eos quos dominus Benedictus institutos a se canonicos et a domino Petro cardinali nominatim recipi præceperat (73), contra quos et nullos alias qui Sanctæ Sophiae canonicos a predictis cardinalibus se dicentes institutos, ad vestram per appellationem configurata audiencem, de quibus tantum vestra præceptio quæ facta fuerat a partibus per ordinem memorando satis aperie, secundum quod arbitramur, faciebat mentionem, nullis aliis etiam ad examen vestrae sanctitatis, qui contra dominum patriarcham super canonicanum Sanctæ Sophiae moverent querimoniam per se vel per suos nuntios accidentibus comparebant et alii, qui cum litteras concessionis canonicae Sanctæ Sophiae demonstrarent quas a domino Benedicto tempore sui recessus, sicut creditur, receperant et hactenus occultaverant, vestrum pro se recipiendis, sicut pro aliis qui per se vel per nuntios suos vestro conspectui presentarunt, ad dominum patriarcham firmiter astruebant emanasse rescriptum, cuius tenore dicebant se velle canonicanum repetere nominatum. Quocirca licet in iam dicto rescripto nullius dubitationis scrupulus esse videatur, ejus tamen tenore vigilantis examinato, prout ingenii nostri capacitas potuit comprehendere, nos predictas rationes considerantes, et quia generalis est et juri conveniens haec apostolica sedis consuetudo quod de iis tantum quæ sunt in questionem deducta diffiniat ordine judicario, domino patriarchæ consilium quod nobis rectius videbatur dedimus hujusmodi, vestrae non fuisse scilicet intentionis quod alias dominus patriarcha per litteras vestras sanctitatis recipere teneretur quam quos dominus Benedictus a se canonicos institutos et a domino Petro cardinalibus nominatim præceperat recipiendos : qui postquam nostro fuit et aliorum prudentum virorum consilio confirmatus, prosequendi mandatum vestrum festinanter sibi præpa-

A rans opportunitatem, cunctum clerum civitatis convocavit, coramque nobis et illis presentibus vestra dispositionis litteras, quas prima die Jovis intrante mense Novembri se recepisse dicebat, clericis peregrinis hæc etiam consitentibus in omnium audienciam decimo octavo Kalend. Januarii fecit a quadam suo capellano publice recitari : quæ plures continebant excessus quibus ab adversariis suis coram vestra paternitate dictus erat. Lasse transgressus, ipsum jurasse Venetiis memorabant quod in ecclesia Sanctæ Sophiae nullus nisi foret Venetus vel Venetii per decennium commoratus institueretur canonicus (74), et canonicos omnes quos in eadem reciperet ecclesia ad consumile faciendum cogeret juramentum, firmiter etiam promittens eisdem quod per totam Romaniam pro posse suo nemo nisi Venetus episcopus crearetur vel archiepiscopus. Dicebatur etiam quod non solum cardinalium, verum etiam jussioni vestrae steterat inobediens, imo, quod deterius est, ut non posset obedire de cætero præsterat sacramentum. Suam quoque centum millibus marcarum argenti et eo amplius expolians ecclesiam, non solum dilapidasse, sed et alias, peregrinorum videlicet ecclesias, bonis suis expoliasse ferebatur. Super quibus omnibus qualiter ab ipso foret procedendum vestra moderationis provisio cum statuisset, in eisdem litteris eidem super sacramento præmemorato specialiter duxistis distictius præcipiendum quatenus si spontaneus hujusmodi juramentum se fecisse recognosceret, ipsum deberet publice cunctis presentibus abjurare, et quod illud de cætero non servaret, similiter iuramento firmaret. Ad quæ dominus patriarcha sub hac verborum serie, secundum quod tam fideliter quam memor potuimus recolligere, vel sub aliis verbis eamdem sententiam continentibus respondit, dicens : « Fratres, tanquam filius obedientiae, utpote qui præceptis sedis apostolicae dominoque meo papæ Innocentio cupio semper esse fidelis et devotus existere et ab ejus obedientia pro nulla causa quandoque divertere, coram Deo et vobis vere protestor quod hujusmodi sacramentum quod dominus papa narrando vobis auditibus me fecisse commemorat, in suis litteris non debo nec possum spontaneus salva conscientia per singulas sui partes recognoscere me fecisse, cum plura continet quæ tanto magis distant a veritate quanto magis ab adversariis meis ipsa non dubito domino papæ mendaciter suis suggesta. Nihil enim de promovendis vel non promovendis episcopis nisi Veneti forent a me fuit per Venetos vel alios aliquando requisitus, nec aliquam feci super hoc eis aliquando sponzionem, nec ullum Venetus præstiti sacramentum per quod aliquo tempore domino papæ reverentiam non exhiberent vel exhibere non possem tam debitam quam devotam, vel quod in aliquo suorum mandatorum mihi licentiam demere videretur ei semper et ubi-

B

C

D

(73) Vide lib. xi, epist. 76, 77.

(74) Vide lib. xi, epist. 76, 77, lib. xiii, ep. 18.

que perfectius famulandi. Nihilominus tamen ea quæ de his quæ per adversarios meos contra me fuerunt proposita, ne super hæc aliqua dubietas in cordibus vestris, quæ me vobis suspectum reddere possit, ulterius remaneat, cum omnimodæ simplicitatis paritate vobis per ordinem declarabo. Me igitur Roma redeunte, priusquam Venetos pervenisset, jam deductis iis ad notitiam Venetorum quæ super ecclesia Sancte Sophiae communiter et indifferenter omnibus participanda dominus papa mihi præcepit, ducis filius cum suis consiliariis et popularium numerositas adversum me, quam cito Venetiis applicui, tumultuosius exclamando surrexerunt, mihi quidquid factum fuerat imputantes. Dolentes etenim multum timere videbantur ne si de natione qualibet in ecclesia jam dicta canonici fierent indiferenter, eadem quæ mediante pactione quam dominus imperator et ipsi tempore divisionis imperii concorditer celebrarunt cesserat in partem suam, tandem multiplicato numero peregrinorum, processu temporis ad alios deveniret. Quocirca remedia laborantes studiosius invenire quibus evacuare vel impeditre possent quod dominus papa recte faciendum statuerat, quoddam postularunt a me sibi fieri sacramentum: quod quia sapienti et instantissime requisitus eis facere non consensi, mili passagium denegabam et civitatis egressum. Creditores quoque mei, quibus sacramento tenebat Venetiis pecuniam reddere mutuatam, cum tanta duritia requiebant eamdem ut inducias ad solutionem pecuniae vel modicas indulgere mihi nullatenus consentirent; præcipue cum recessum meum, quem Veneti prepedierant, timerent plurimum retardari; et ita creditorum me coarctabat importunitas ut non soluta pecunia, quam solius adjutus patrimonii facultate restituiri non poteram, nec aliquis qui me vellit ab eorum manibus absolvere creditor comparebat, mihi, etiam si copia recedendi cum passagio concederetur, sine perjurio recedere non licet. Ex ana parte præterea vehementissime perurgebar, pro eo quod si quamlibet moram me Veneti ulterius detinere contingeret, imminere mihi pariter et Ecclesie prævidebam periculum. Nam Veneti properanter Constantinopolim proficii jam parati, de basilica Sancte Sophiae thesauri residuum quod ibi remanserat, de quo mihi debebat et servitoribus Ecclesiæ in posterum provideri, violenter recipere proposuerant, et hoc se facturos manifestius minabantur. Quod jam dicti creditores evenire posse pertimescentes, prædictum debitum, cum sublatu per Venetos memorato thesauro non sperarent aliunde fore solvendum, fortius et instantius repetebant. Inter hæc igitur mihi diutius fluctuanti de consilio prudentum virorum, quorum satis erat celebris auctoritas, occurrit nihil aliud consultius faciendum quam Venetis facere sacramentum, per quod eis quoquo modo satisfieri

A videretur, et meus Constantinopolim acceleratus accessus efficeret ut quod ipsi se facturos in absentia mea nequier cogitaverant et etiam prædicebant, me presente cohibiti facere non attarent. Quod in veritate, praesentiam meam postmodum reverentes, cum effectu facere nullatenus præsumperunt; per quod etiam sacramentum sedis apostolice vigor in aliquo perdere minime videretur auctoritatem. Juravi siquidem quod nullus in ecclesia Sancte Sophiae per me reciperetur canonicus nisi foret Venetus natione vel in ecclesiis Venetorum decennium commoratus, et quod neminem canonicarem qui simile non faceret sacramentum (75); non ita tamen præcise sicut a principio Veneti postulabant, sed cum tali adjectione, salva scilicet obedientia sedis apostolice et juramento quod exhibui domino pape Innocentio; salvoque speciali mandato quod ipse vel ejus successores mihi super hoc aliquando demandarent; et operam me daturum bona fide promisi quod per totam Romaniam nullus promoveretur in archiepiscopum nisi foret Venetus. Hæc igitur et nulla alia quæ spectant ad præsens negotium, me fecisse salva conscientia spontaneus recognosco: quæ, sicut Dominus papa mihi mandavit, abjurare vobis præsentibus non recuso. »

Quibus dictis, manibusque libro superpositis, prædictum sacramentum, et quod in posterum illud non servaret libenter juramento firmavit, canonicos etiam cogens abjurare quod in sua receptione se C juraverant servatuos. Quo facto, clericos omnes super quibus cum vestrum constabat recepisse mandatum, recepit in canonicos, præter illos quos interim gradus sublimior ad episcopalem vocaverat dignitatem, taliter quod illos quos habere potuit presentes, omnes in osculo pacis recepit, locumque singulis assignans in choro, constanter eisdem contra quoslibet qui mandato vestro contradicentes eis nocere molirentur usque ad mortem suam pro viribus se daturum protectionem promisit. Absentes vero, quos animo jam receiverat, se promisit quando Constantinopolin redierint, corporaliter admisurum, dicens etiam quod a principio, si voluissent ejus consilii acquiessse, longo jam retro tempore peractum fuisset quod videbatur tunc ultimo consummum. Consequenter, ut per experientiam super Ecclesie communitate manifeste monstraret semper observare se velle quod, mediante sacramento, de vestra jussione promiserat, quemdam clericum natione Placentinum, qui dicitur magister Blasius, cunctis præsentibus instituit ibidem canonicum. Ad ea vero quæ contra ipsum super ecclesiæ quarundam expoliatione dicebantur sic respondit, suum dirigens ad omnes sermonem: « Vobis universis et singulis ex parte Dei omnipotens et sub obtenu fidelitatis et obedientie quam jam mihi fecistis, districte præcipio quatenus super expoliatione ecclesiæ, de qua nuntii pere-

(75) Vide gesta Innoc. III, cap. 99, et infra epist. 140.

grinorum apud dominum papam me diffamarunt, veritatem non taceatis, sed si quis vestrum scit quod res ecclesiae suae vel alterius furtive vel alias injusie vel quoquo modo receperim, palam dicat coram omnibus, in instanti duplicitia recepturus. » Nemine vero profitente quod de suis vel ecclesiarum quidquam recipisset, adjunxit, dicens : « Summam thesauri quem de basilica Sancte Sophiae dico usque ad centum milia marcarum sustulisse, decem et octo milia marcarum cunctis qui tunc erant canonicis praesentibus et scientibus vix fuisse protestor.

Super eo autem quod ab imperatore sexcenta hyperpera dicebatur injuste recepisse, quorum restitucionem, sicut in vestris litteris continebatur, clerici requirebant instanter, respondit, nullius reprehensionis note de hoc tali ratione se demonstrans obnoxium, et ab eorum petitione sese penitus absolvendum (76). Dicebat enim quod illa trecenta hyperpera qua ratione quartæ spectabant ad ipsum, cum nondum tamen per vos quota sit ejus pars futura fuerit terminatum, recepit ideo, nec in prærationem domini cardinalis ejusdem, sicut clerici postulabant, ergaverit, quia computatis iis que non adiutus a communitate de suis bonis in præratione dicti cardinalis expendit, et collatis cum iis quæ dominus imperator, qui communitati clericorum tenebatur in ejusdem sustentationem, de bonis eorumdem distraxit, non eis ipse debitor appareret, sed ipsos ei multa restituere potius oporteret : de quo ne liceret eis aliquatenus dubitare, paratus erat per illos quorum ministerio dominus cardinalis ex parte sua fuerat procuratus, eos manifestius certificare. Alio vero trecenta hyperpera, quæ non sibi sed clericis a debitoribus communitatis cum instantia magna recuperaret, cuidam clero nomine Theodorico, qui tunc temporis clericorum fuerat procurator, se fatebatur assignasse : qui præsens ibi confessus fuit eamdem pecuniam se nomine clericorum jam longo retro tempore suscepisse. Silentium vero cunctis tenentibus, cum adversus ea quæ dominus patriarcha tam rationabiliter proposuerat respondere minime prævalerent, surrexerunt illi de quibus supra memoratum est, qui litteras quas dominus Benedictus cardinalis eis super ecclesia Sancte Sophie concesserat demonstrabant, supplicantes domino patriarchæ quatenus mandatum vestrum, quod in aliis fuerat prosecutus, in eis, ipsos in canonicos recipiendo, similiter observaret. Quibus dominus patriarcha rationes opponens prædictas, rescriptum vestrum super eorum receptione se recepisse penitus denegabat, dicens, quod vestra sanctitas de illis nullatenus diffiniret, de quibus ei per auctores causarum vel eorum nuntios nihil penitus innotuisset, multipliciter etiam astruens quod si de illis ei sicut de ceteris constitisset, licet tanto numero clericorum facultates Ecclesiae minime suppetere non du-

Abitentur, tamen in eis integre mancatum vestrum prosequi libentissime non omisisset.

In eundem fere modum scripsit universitas clericorum apud Constantinopolim commorantium.

CVI.

LITTERÆ MAGISTRI MILONIS MISSÆ AD DOMINUM PAPAM.

De negotio fidei in Provincia.

Sanctissimo Patri et domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Milo humilis servus ejus voluntarium debite servitutis obsequium. Postquam cum exercitu signatorum a Lugduno per Provinciam usque ad Montempessulanum processi, reverendo Patri Cisterciensi abbatи et principibus visum fuit plurimum expedire quod ad terram nobilium virorum comitum Provinciæ et Furecalciensis, partim pro reformatione concordia inter eos, partim pro collecta facienda per ecclesiias ad opus et subsidium exercitus Iesu Christi, celeriter remearem. Cumque ad Arelatensem civitatem venissem, oculata fide perspexi quod alias fama intellexeram nuntiare [nuntiante]; videlicet quod vir nobilis Willelmus Porcelleti munitionem quamdam fortissimam super duabus ecclesiis et in cœmeterio ipsarum constructam in insula quadam juxta ripam Rhodani non longe ab eadem civitate in periculum transeuntium possidebat, domosque Domini converterat in speluncas latronum. Innumera enim maleficia, rapina scilicet, exactiones indebitæ, furtæ et ceteræ abominationes committebantur in ea, et timebantur nihilominus in futurum committi. Propter quod me cum circumstantibus civitatibus continuo ad ipsam destruendam accinxii. Et quia timuit dictus nobilis ne terra ipsius tota in exterminium et direptionem veniret, non expectata manu militari, quamvis invitus, præstatam munitionem mihi tradidit subvertendam. Ea igitur funditus demolita, continuo Massiliam properavi, civesque Massilienses diligenter admonui ut pacem et alia quæ circumadjacentia loca juraverant jurarent, et ipsi, et præcipue de facto Roncelini, in quo multum Ecclesiam Dei scandalizaverant, satisfacient competenter. In quorum nullo preces meas seu mandatum exaudire curarunt, excusationes in peccatis suis frivolas, scilicet Roncelini absentiam, allegantes; et, quod non sine verecundia multa et rubore sustinui, mihi publice, licet falso, in faciem objecerunt quod cum Romana Ecclesia ei communicasset in multis, non tanquam apostolam seu excommunicatum ipsum vitare debebant (77). Exinde per Aquensem civitatem Avenionem revertens, præstatum comitem Fulcalciensem vocavi, eum diligenter inducens ut sicut comes Tulosanus, cæteri barones et civitates, se ad observantiam pacis et eorum quæ statuta fuerant apud Sanctum Egidium obligaret. Ad quod, licet a principio difficultis multum extiterit, postmodum tamen secundum voluntatem meam et consilium archiepiscoporum et episcoporum qui apud Avenionem ad concilium fuerant congregati,

(76) Vide lib. xi, epist. 78.

(77) Vide lib. xiv, epist. 93.

ad observandum quæcunque volui præcipere tam suam quam multorum commilitum suorum juratiorum mihi et insuper trium casiorum pignorativam exhibuit cautionem: que castra quibusdam discretis personis ecclesiasticis nomine vestro custodienda commisi. Circa vero comitem Provincie ac terram ipsius, pro eo quod in Siciliam cum sorore profectus fuerat, que stabilienda fuerant stabilire nequivi. Ad communem tamen utilitatem et quod:stem totius Provincie multo in præfecto concilio statuta fuerunt; et predictus Roncelius præcipue tanquam apostola et perjurus cum omnibus sautoribus suis et complicibus fuit nominatim anathematis vinculo innovatus, totaque civitas Massiliensis et terra ipsius ecclesiastico districtissime interdicto subjecta. Præfati quoque domini Cisterciensis abbatis fuit consilium et voluntas ut formam juramenti baronum, civitatum, aliorumque locorum, sicut in authenticis que penes me habeo continetur, vobis seriatim transmitterem, ponandam, si vestræ sanctitati videbitur, in Regestis. Quæ forma ab originalibus sumpta et diligenter correcta in quaterno meo sigillo signata, quem attulit lator præsentium, plenius continetur. Quia igitur, sancte Pater, ad hoc res per Dei gratiam jam devenit ut in tota Provincia sit summa pax et tranquillitas reformata, dummodo facile non solvantur que multa sunt deliberatione statuta, beatitudinem vestram humili supplicatione deposco quatenus si forsitan, sicut a multis creditur, Tolosanus comes, pacis et justitiae inimicus, ad presentiam vestram accesserit pro recuperandis castris que mihi vestro nomine assignavit, quod se jactat posse facile obtinere, non vos moveat ejus lingua solis mendacis et contumeliis erudita; sed, sicut meruit, de die in diem manus Ecclesie sentiat graviores. Cum enim super quindecim ad minus capitulis preter alias juratoriam ab eo receperim cautionem, fere in omnibus manifestissime dejuravit, in his præcipue que in aliis litteris continentur factis (78) nomine domini Regensis et meo. Unde a jure quod habet in civitate Melgorii cecidit manifeste, et septem munitissima castra que de suis habeo in commissum Romanæ Ecclesie cederunt. Avenionenses quoque, Nemavenses et homines Sancti Egidii, sicut in forma juramenti quod mihi vestro nomine præstiterunt plenius continetur, de omni jure quod in civitatibus illis habet dominum Romanæ Ecclesie parati sunt exhibere. Verum, sicut in prefatis habetur litteris, adhuc usque ad proximum festum Omnium Sanctorum exspectabitur; in quo si non venerit satisfactorius de omnibus, contra ipsum tam spiritualiter quam temporaliter procedetur. Castra siquidem que de suis habeo adeo sunt artificio et natura loci munita ut cum auxilio civitatum, locorum etiam et baronum, qui Ecclesie multa sunt devotione ac juramento astricti, facillimum sit ipsum exterminare de terra quam sua vita turpissima diutius macula-

A vit. Ad haec, in eo quod Romana Ecclesia tenet castra ultatenus ipse non leditur; imo per hoc et his diebus extremum evasit supplicium, et illæsa remansit alia terra sua. Comes quoque Fulcalcariensis multique alii barones et nobiles, qui mihi multa castra munitissima reddiderunt, non solum ea non repetunt, sed offerunt alia incessanter, quoniam id tranquillitat Provincie admodum expedire cognoscunt. Si autem, quod Deus avertat, idem Tolosanus comes sine alia satisfactione recuperaverit sua castra, quidquid factum est contra hereticos et pro pace ac quiete Provincie stabilitum, prorsus ad nihil redigetur, et melius esset nihil ineboatum fuisse quam relinquere taliter inchoata. Parcat mihi vestra benignitas, sancte Pater, si prælixi vel aliter quam debuerim forsitan scripsi. Nam ex abundantia cordis os loquiur; et zelum bonum habeo, qui utiliam scientiam sit conditus! Licet enim tam comes ipse quam præfatus nobilis, eujus adeo munitionem destruxi quod pro centum milibus solidorum in statum pristinum reparari non posset, occulte mihi exitum machinetur, sicut multorum certa relatione cognovi, nihil me tamen ab eo quod cœpi poterit revocare, quamvis uterque mortem fuerit machinatus legati. Nam et comes semper postea intersectorem ipsius familiarem habuit et amicum, cum esset antea inimicus, et Willelmus Porcelleti germanum intersectoris ejusdem postea semper habuit commensalem.

CVII. DOMINO PAPE.

Super facto comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio Del gratia summo pontifici Hugo Regensis episcopus, et Milo humilis servus ejus, voluntarium debite servitutis obsequium. Cum nuper apud civitatem Avenionensem pro statu Provincie cum multis archiepiscopis et episcopis et aliis Ecclesiarum prælatis essemus in concilio congregati, de concilio et assensu reverendi Patris abbatis Cisterciensis et sacri approbatione concilii comitem Tolosanum anathematis vinculo innovavimus et totam ipsius terram ecclesiastico supposuimus interdicto pro eo quod idem comes venerabiles Patres Carpenteratensem et Vasionensem episcopos cum suis clericis non restituit pleno jure, sicut ego Milo ei præceperam sub religione præstiti juramenti et pena in ipso juramento adjecta, pro eo etiam quod hereticos et credentes de terra sua non expulsi, nec eos ad arbitrium tradidit signatorum, Ecclesiis quoque et religiosis dominibus ac personis miserabilibus justitiam, sicut ei præceptum fuerat, non exhibuit, nec ad respondendum de se conquerentibus aliquos constituit responsales, similiter incastellatas ecclesias ad diœcesanorum episcoporum arbitrium non destruxit, et pedagia seu exactiones indebitas non dimisit. Hanc autem sententiam ita duximus moderandam, quod si comes ipse usque ad proximum festum Omnium Sanctorum ad presentiam nostram accesserit et super predictis

(78) Vide epist.

satisficerit competenter, non sit hac excommunicatione ligatus; alioquin tam ipse quam terra ipsius, ut supra diximus, et excommunicationis et interdicti sententia teneatur. Quia igitur, sancte Pater, veridica multorum relatione didicimus quod comes ipse ad sedem est apostolicam accessurus, ut intercessione illustris regis Ottonis, regis quoque Francie, ac plurium aliorum, de quorum dilectione se jactat, terrae sue, que tota pene in manibus vestris consistit, restitutionem obtineat, et sic esset novissimus error longe priore deterior, totius negotii veritatem vestre sanctitatis auribus duximus declarandam; ut si forsitan idem comes ad vos, sicut speratur, accesserit, in successore Petri petra, que Christus est, inveniat firmitatem, indubitanter scientes quod per Dei ac vestram gratiam taliter est ligatus quod deinceps recalcitrare non poterit nec vestris sanctis iussionibus obviare, nisi forsitan, quod Deus avertat, quod circa ipsum factum est aliquorum instantia dissolvatur. Roncelinum quoque Sancti Victoris Massiliensis monachum apostolatum et perjurum in eodem concilio anathematizavimus et malediximus, non solum propter quamdam nobilium quam traduxit, sed propter alias causas multiplices quas, cum sint notoria, supervacuum credimus enarrare. Hugonem etiam serum castaldum ipsius Roncelini seu bajulum excommunicavimus nominatum, et om-

A nes qui ei sicut ipsius gastaldo vel bajulo de cetero responderent. Multos alios quoque nobiles et burgenes Massilienses sententia eadem ligavimus, qui dictum Roncelinum in sua iniustitate defendunt. Civitatem Massiliensem similiter ac totam aliam terram Roncelini praedicti ecclesiastico supposuimus interdictio pro eo quod eundem Roncelinum de monasterio per violentiam extraxerunt, et ipsum in sua malitia et pertinacia manu tenuerunt, hucusque ejus dominium tanto tempore sustinentes. Item pro eo quod violentiam quam hominibus Montispessulani et peregrinis tam in rebus quam in personis idem fecerunt Roncelinus non prohibuerunt, cum possent. Pro eo etiam quod ea que statuta fuerant apud Sanctum Egidium pro quiete ac statu totius Province no[n] luerunt sicut aliae civitates et castra jurare. Praesatus etiam dominus abbas de consilio omnium praetorium Ecclesie qui fuerant in exercitu congregati, consules et consiliarios Tolosanos excommunicationis sententia innodavit totam civitatem ecclesiastico supposuit interdictio, pro eo quod haereticos et eridentes, quorum ibi est maxima multitudo, noluerunt cum rebus suis ad arbitrium tradere signatorum. Haec ideo, Pater sancte, vestris auribus duximus intimanda, ut si forsitan aliqui praedictorum ad presentiam vestram miserint vel accesserint, de his que acta sunt circa eos sciatis plenius veritatem.

FORMA JURAMENTI BARONUM, CIVITATUM, ALIORUMQUE LOCORUM, DOMINO PAPÆ DANDA.

CAP. I. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duo-decimo, xiv Kal. Julii. Nos consules villa Sancti Egidii de consensu et voluntate domini Raymundi comitis Tolosani præcise juramus super sancta Dei Evangelia manu facta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolice sedis legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine omni fraude conslemus et operam dabitur pro posse nostro quod dictus dominus comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, que videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesie, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per hominem sive amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso dicti comitis delicto absolutos nos esse a fidelitate, si qua vel servitio illi ullo modo tenebamur. Ino quoque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel eius nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, nonobstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipso ullo modo tenebamur; a quo tam tu quam dictus comes nos absolvistis et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra precepta quae sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis nostri consulatus et Ecclesie Sancti Egidii, scilicet in villa de Seura et de Stagello et de Sancta Columba et de Speirano et de toto territorio Camarinnani, et in aliis, si quae sunt, quae ipsa villa Sancti Egidii habere dignoscitur, fidelitatem Romanae Ecclesie faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas securas servabimus, et faciemus per totum

C nostro districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transiuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quae vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionis constituerit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districto tam in villa quam extra in plenaria servabimus libertate; videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum abbate vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodie occasione alienus consuetudinis vel aliqua alia; nisi forte rogati ab abbate vel capitulo, nos immiscebimus; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni abbatis vel alterius rectoris Ecclesie facienda per nos vel per quamcumque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabilitus quod minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu trengam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si abbas vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim predicare vel facere convenientia aliqua, ipsos persecuemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona infiscabimus. Hac autem omnia singulis annis per manus abbatis nostri successores nostros jurare faciemus. Si quis autem hec jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiarum.

CAP. II. Ego Willelmus de Balcio princeps Aurasicensis pro animæ meæ remedio et progenitorum meorum omnibus ecclesiis et domibus religiosis situs

in meo districtu immunitatem secundum statuta canonum et plenissimam libertatem concedo, ita videlicet quod albergarias, procuraciones, vel exactiones quascumque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alias requiram in eis, et requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coerco. Defunctis etiam earum episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationem earum seu custodiae occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia me nullatenus immiscebo, sed sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae facienda per me vel per quamcumque aliam personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum praestabo quominus electio canonice ac libere celebretur. Praterea possessiones omnes et jura ecclesiarum, si qua injuste detineo, eis restituо pleno jure. Insuper promitto quod omnia jura ecclesiarum et domorum religiosarum, sicut decet catholicum principem, in prafato meo districtu totis viribus protegant et defendant. Si quis autem contra praefatam immunitatem et libertatem a me indultam ecclesiis et aliis dominibus religiosis venire prae sumptserit, ipsum pro posse meo viriliter coerco. Istam autem concessionem et promissionem feci apud Sanctum Egidium anno pontificatus domini Innocentii papae III duodecimo, xii Kal. Julii, ad mandatum et exhortationem magistri Milonii domini papae notarii, apostolicae sedis legati.

CAP. III. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papae III duodecimo, xii Kal. Julii. Nos consules Nemausenses de consensu et voluntate domini Raymundi comitis Tolosani praeceps juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papae notario A. S. L. quod bona fide, sine omni malo ingenio et sine omni fraude consulemus et operam dabinus pro posse nostro quod dictus dominus comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, que videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium, vel auxilium, seu obsequium per nos vel per homines sen amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso dicti comitis delicto absolutos non esse a fidelitate si qua vel servitio illi ullo modo tenebamur. Imo quoque plene paruerit faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel eius nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, nonobstante fidelitate vel jure aliqua vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur, a quo tam tu quam dictus comes nos absolvisti et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra praecepta quae sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis et castris nostri consulatus et ipsa civitate habere dignoscitur, fidelitatem Romana Ecclesie faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas securas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones alias a transentibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi que vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constituerit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones alias seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationem earum seu custodiae occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminu-

tione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae facienda per nos vel per quamcumque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nosmet ipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim praedicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persecuerim secundum legitimas sanctiones, et eorum bona infuscabimus. Haec omnia singulis annis per manus episcopi nostri successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hac jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur.

CAP. IV. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papae III duodecimo, xii Kal. Julii. Ego Milo domini papae notarius A. S. L. tibi Willemo Porcellut sub debito praestiti juramenti praeceptio ut mainadas nullo unquam tempore habeas. Item ut Iudeos ab omni administratione publica vel privata removetas omnino, et nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restitas, nec alios Iudeos ad administrationem aliquam assumas, nec eorum consilio contra Christianos utaris. Item ut ecclesias incastellatas ad arbitrium dioecesanorum episcoporum diruas, vel reserves si quas duxerint reservandas; qua et diocesanis episcopis vel alii Ecclesiarum prelati, ad quos pertinere noscuntur, tradantur et ab eis perpetuo possideantur. Item praeceptio ut ecclesias et domos religiosas in plenaria libertate conserves, videlicet quod in eis albergarias, vel procuraciones, aut exactiones quascumque nullatenus exigas vel percipias, et defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus, ipsas nullo modo spolieas, nec administrationi earum seu custodiae occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliquas eorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae facienda per te vel per quamcumque aliam personam te nullatenus admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod praestes quominus electio libere ac canonice celebretur. Item praeceptio ut pedagiorum seu guidagiorum exactiones penitus dimittas, nisi quas regum vel imperatorum concessione probaveris te habere, nec dimissa pedagia seu guidagia deinceps resumas. Item pacem seu treugam secundum quod tibi injunctum fuerit observes. Item ut de te conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati arbitrium justitiam facias. Item praeceptio ut stratas publicas securas serves.

CAP. V. In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papae III, vii Kal. Julii. Nos consules et consiliarii Aurasicenses de consensu et voluntate domini Willelmi de Baucio principis nostri praeceps juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papae notario; apostolicae sedis legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine omni fraude consulemus et operam dabinus pro posse nostro quod Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus excommunicatus fuit, que videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines vel amicos nostros aliquatenus impendemus; imo quoque plene paruerit faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel eius nuntius vel legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabi-

mus et faciemus per totum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transcurrentibus per stratas vel etiam flumina nullatenus accipiemus, nisi que vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionem constituerit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plena servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigimus, et defunctis earum episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationem earum seu custodie occasione alienus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesie facienda per nos vel per quamcumque aliam personam nos nullatenus immiscebimus; nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim praedicare vel facere conventionem, ipsos persecutemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabimus. Haec omnia singulis annis per manus principis nostri praedicti successores nostros faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo ejus sortietur.

CAP. VI. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii pape III duodecimo, vi Non. Julii. Ego Artaudus de Rosilo juro tibi magistro Miloni domini pape notario, apostolicae sedis legato, quod quidquid dominus papa vel tu seu nuntius alius vel legatus ejus mihi de pedagiis seu guidagiis tam in terra quam in aqua dimittendis praecepit, bona fide observabo. Similiter stratas publicas securas servabo. Item pacem seu treugam, secundum quod mihi injunctum fuerit, jurabo et tenebo. Item haereticos vel credentes pro posse meo persecutar, et eorum bona ubi potero occupabo. Iudeos ab administratione publica vel privata penitus in meo removetbo districtu, nec illos vel alios unquam ad aliquam administrationem assumam; ecclesias incastellatas secundum mandatum diocesani episcopi destruam, vel ei restituam, nec alias de caero incastellabo vel incastellatas retinebo. Ecclesias in plena libertate servabo. Et confiteor quod pro his omnibus observandis et aliis, si qua mihi praecepta fuerint, ut dictum est; castrum meum de Rosilon vobis nomine Romana Ecclesia tradidi, quod neque vobis neque custodibus ejusdem castri per me vel per aliam quamcumque personam auferam, vel auferri faciam, imo si ab aliquo fuerit ablatum, pro posse meo ad recuperandum illud et restituendum vobis vel custodibus qui pro tempore fuerint dabo operam bona fide. Volo etiam ut idem castrum meis sumptibus custodiatur. Haec omnia, sicut supra scripta sunt, bona fide observabo. Sic Deus me adjuvet et haec sancta Dei Evangelia.

CAP. VII. In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii pape III, vi. Non. Julii. Nos episcopos, decanum, vicarius et ceteri canonici Valentini praecepsis juramus super sancta Dei Evangelia tibi magistra Miloni domini pape notario, apostolicae sedis legato, quod si Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per successores suos super his omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, non paruerit omnibus mandatis Ecclesie, vel ea in perpetuum non

A servaverit, vel contra ipsa vel aliquod illorum veniret manifeste, ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per amicos seu homines nostros aliquatenus impendemus, imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transcurrentibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi que vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionem constituerit nos habere. Item pacem seu treugam, sicut nobis a legato vel nuntio Romana Ecclesie injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus nostros homines observare pariter et jurare. Item haereticos et credentes seu receptores et fautores eorum prout poterimus persequemur, eorum bona omnia, ubi potestatem habebimus, infiscantes. Et haec omnia faciemus universos cives nostros et alios homines jurare, et faciemus tam eos quam successores eorum in posterum, prout melius poterimus, observare.

CAP. VIII. In nomine Domini. Anno ab incarnatione Domini 1209, iv Idus Julii. Ego Milo domini papae notarius A. S. L. vobis G. Aidemari et Lamberto Domini de Montilio sub debito praestiti juramenti principio ut pedagia seu guidagia, in toto vestro districtu tam in terra quam in aqua nullo unquam tempore accipiantur, nisi que antiqua regum vel imperatorum concessionem probaveritis vos habere. Item principio ut pacem seu treugam, secundum quod vobis injunctum fuerit, observetis, et faciatis a vestris hominibus observari pariter et jurari. Item principio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciat. Item principio ut stratas publicas securas servetis, et crucis signatos tam in eundo quam in redeundo pro posse vestro ab omnibus defendatis. Item principio ut eos quos episcopi vel alii clerici vobis haereticos nominabunt et receptores vel fautores aut credentes eorum tanquam haereticos et puniatis per bonorum infiscationem et alias secundum legitimas sanctiones. Item principio ut ecclesias et domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procurations, vel exactiones quascunque seu tallias nullatenus exigatis vel percipiatis, et defunctis earum rectoribus, ipsas nullo modo spoliatis, nec administrationem earum seu custodiae occasione alienus consuetudinis vel alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni rectoris Ecclesie facienda per vos vel per quamcumque aliam personam vos nullatenus immisceatis, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum praestabis quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item principio ut Iudeos ab administratione publica vel privata removetis omnino, et nullo unquam tempore eos ad eamdem vel ad aliam restituatis, nec alios Iudeos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utaminis. Item principio ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diocesanorum episcoporum diruatis, vel etiam reservertis si quas duxerint reservandas; quas ipsis diocesanis episcopis tradatis, vel alii Ecclesiarum prelatis ad quos perirentur noscentur, ut perpetuo possideantur ab eis. Item principio ut si comes Tolosanus tam per se quam per haeredes suos contra praecepta quae sibi facta sunt vel sicut in posterum super hys omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, venerit manifeste, vos nullum consilium vel auxilium seu obsequium per vos vel per vestros homines seu amicos et aliquatenus impendatis, imo quousque plene pa-

ruerit, facialis contra ipsum pro posse vestro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus mandaverit faciendum. Item praeceps ut per vos, vel vestros homines, vel aliam quamcunque personam, consilium vel opem non detis ut munitiones vestrae, quas modo facio per Vivariensem episcopum nomine Romanæ Ecclesie custodiri, eidem vel custodibus ejus vel aliis qui pro tempore fuerint, auferantur; et si forte aliquo casu eis ablati fuerint, modis omnibus quibus poteritis laborabit ut recuperetur et restituatur eisdem. Item praeceps ut homines de Montilio facialis Vivariensis episcopo fidelitatem pro custodia munitionum secundum voluntatem ipsius jurare, et pro expensis quas in munitionibus vestris Montiliis custodiendis fecerit, cum eas a vobis petierit, secundum suum arbitrium ei etiam antequam factae fuerint, si voluerit, satisfaciat. Item praeceps ut si forte per vos vel hæredes vestros contra supradicta vel aliquod predictorum aliquando veneritis manifeste, jus omne quod habet Ecclesia Romana in Montilio et ejus pertinentiis in ipsis potestate sine contradictione aliqua penitus dimittatis, ita quod dominus papa per se vel legatum suum disponat et faciat de castro illo sicul decreverit faciendum. Similiter tibi G. Aidemari praeceps ut si forte, ut dictum est, per te vel hæredes tuos contra supradicta veneris manifeste, jus omne quod habes in castro de Rochamaura Vivariensi episcopo qui pro tempore fuerit penitus sine aliqua questione dimittas, sicut tu ipse, quando mihi jurasti, te ad hoc obligasti spontanea voluntate.

CAP. IX. In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, ix. Kal. Augusti, anno pontificatus domini Innocentii pape III duodecimo. Nos consules Montispessulanii juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario A. S. L. de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio et sine fraude consulentes et operam dabimus pro posse nostro quod dominus Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, que videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesie, et quod ea in perpetuum servet; ita ut si quod illorum non fecerit, vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, imo quoque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas serbabimus et faciemus inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones alias a transcentibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi que vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionem constituerit nos vel alios habere. Item ecclesiæ omnes et domos religiosas in nostro episcopatu tam in villa Montispessulanii quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones alias seu talias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsis vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodie occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserveruntur, et electione episcopi vel alterius rectoris Ecclesie facienda per nos vel per quamcunque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per

A Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si episcopus vel capitulum Magalonense vel alia persona ecclesiastica aliquos hæreticos nobis in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persecuemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Judeos ab omni administratione publica vel privata omnino removemus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eamdem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos numerum, nec in dominis suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittemus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Judeorum quam Christianorum morantur cum eis bona omnia infiscabimus. Item ecclesiæ incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesanis nostri episcopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus dirimus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas; quas ipsi episcopo vel alii prælatis trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum tuum vel alterius legati seu judicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et commonitus ab ecclesiastico judice non satisficerit infra mensem, ei centum solidos Mulgorienses [Meldor] auferemus; uno quolibet mense in quo excommunicatus permanerit, ei summam auferemus prefatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos, si ab ecclesiastico judice certioriter fuerimus. Hæc omnia successores nostros singulis annis faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tanquam hereticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et ego supra memoratus Milo domini papæ notarius apostolice sedis legatus, auctoritate legationis qua fungor ad prædicta eæsequenda vobis prædictis consulibus et successoribus vestris potestatem et auctoritatem concedo. Hæc omnia pro posse suo bona fide et sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observavimus. B. Caput de bove, Deodatus de Rocennaco, P. de Bisanchis, Regordus, P. Belliani, et G. de Planterio consules. Et hoc idem simpliciter juravit se tenere pro posse suo, pro seipso, J. Luciani Montispessulanii Bajulus. Actum est hoc in ecclesia Sanctæ Crucis in presencia domini Willelmi Magalonensis episcopi, B. Praepositus, B. de Mesca sacrista, P. de Agrifolio, P. de Lunello, J. de Montelauro archidiaconi, B. de Maurino sacerdotis, Michaelis de Sauzeto diaconi, Berengarii Lamberti, J. de Latis, P. de Montelauro Causidicorum, et Vigenis Laurentii notarii publici, qui rogatus hæc scripsit.

CAP. X. In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, iii Kal. Augusti, anno pontificatus domini Innocentii pape III duodecimo. Nos consules civitatis Arebatensis juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolice sedis legato, de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulentes et operam dabimus pro posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos super iis pro quibus fuit excommunicatus, que videlicet exprimuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat, omnibus mandatis Ecclesie, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines

sive amicos nostros aliquatenus impendemus; imo quousque plane paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas servabimus et faciemus inviolabilitatem observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transenitibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi qua vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionem nos vel alios habere constituerit. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro episcopatu tam in civitate Arelatensi quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab archiepiscopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni archiepiscopi vel alterius rectoris Ecclesiae facienda per nos vel per quancunque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum prestatibimus quomodo electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus et faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si archiepiscopus vel capitulum Arelatense vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim praedicare vel facere conventu illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Iudeos ab omnibus administrationibus publica vel privata omnino removebimus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eamdem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos uteatur, nec in dominibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittemus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Iudeorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item ecclesias incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesani nostri archiepiscopi vel aliorum prelatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas, quas ipsi archiepiscopo vel alii prælati trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum tuum vel alterius legati vel judicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et communius ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos Mulgari auferemus; imo quolibet mense, ex quo excommunicatus permanserit, ei sumnum auferemus prefatum; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos discimus facturos si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Haec omnia singulis annis successores nostros faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sorbiatur. Et ego supra memoratus Milo domini papae notarius A. S. L. auctoritate legionis qua fungor ad predicta exequenda vobis predictis consulibus et successoribus vestris potestatem et auctoritatem concedo. Hec omnia pro posse suo bona fide et sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observatores B. Roniarda, R. Petrus de super Rhodano, Gabritus, B. Ferreoli, R. de Farnaria, R. Garmerus, consules. Et hoc idem iuraverunt simpliciter se tenere

A pro posse suo cives Arelaten. Infrascripti, scilicet Ugo de Arenis Cepo, P. de Leone, R. Berennus, B. Scopha, P. Bonus, D. de Nemauso, M. Gervasius, P. de Thoro, P. Raymundi, V. de Thoro.

Actum est hoc in palatio domini archiepiscopi super portam Sancti Stephani, in presentia S. Prepositi Arelatensis Ecclesiae, Ber. sacristarum, Theodis canonici Januensis, et P. Fortis notarii Arelatensis, qui rogatus haec scripsit.

Cap. XI. In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Anno ejusdem incarnationis 1209, iv Non. Augusti anno pontificatus Domini Innocentii papæ III duodecimo. Nos consules et omnes homines Argentariæ juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta vobis Burno Vivariensi episcopo et G. Bodi ad hoc specialiter delegatis a domino Milone domini papæ notario A. S. L. de mandato et auctoritate ipsius legati quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulemus et operam dabimus pro

B posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus tam per se quam per heredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, que videlicet expoununtur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel amicos nostros aliquatenus impendamus, ipso quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum Vivariensem episcopatum securas servabimus et faciemus inviolabilitatem observari. Item ecclesias omnes et domos religiosas in Vivariensi episcopatu tam in civitate Vivariensi quam extra in plenaria conservabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicuius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae facienda per nos vel per quancunque aliam personam nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum prestatibimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus per episcopatum Vivariensem pro posse nostro in perpetuum observari. Item si episcopos vel capitulum Vivariense vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos in episcopatu Vivariensi nominaverit vel credentes, vel per nosmet ipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim praedicare, vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona pro posse nostro infiscabimus. Item Iudeos ab omnibus administrationibus publica vel privata omnino removebimus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eamdem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos uteatur, nec in dominibus suis Christianos vel Christianas ad servitium eorum permittemus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Iudeorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item ecclesias incastellatas Vivariensis episcopatus ad arbitrium diocesani nostri episcopi vel aliorum prelatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas: quas ipsi episcopo vel aliis prælati trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum arbitrium magistri Milonis domini papæ notarii A. S. L.

vel tuum, domine Vivariensis episcope, vel alterius legati seu judicis ordinarii vel delegati justitiam faciemus. Item, si quis de Vivariensi episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et communitus ab ecclesiastico judge non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos Podienses auferemus; imo quolibet mense, in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferemus praefatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos si ab ecclesiastico judge certiorati fuerimus. Haec omnia singulis annis successores nostros consules faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, eum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et nos B. Vivariensis episcopus et G. Todi vobis ex parte domini legati supradicti ad praedicta omnia exequenda auctoritatem et potestatem concedimus vobis praeditis consulibus et toti populo Argentariae. Haec omnia pro posse nostro nos observatores juramus in animam nostram et in animam totius populi ego W. Garns, R. Besceda, Ber. Roquerius, Argentariae consules, P. Mazel, S. Mascals, R. Chalricus, Beru, Dalbiges, Ermengauds, R. de Ribeira, R. Salgues, Ber. de Fijac, W. Esteves, P. Faber, et totus populus Argentariae.

CAP. XII. Nos. Ugo et R. nepos ejus de Baucio promittimus vobis domino Miloni domini papae notario A. S. L. sub debito juramenti quod vobis apud Sanctum Ägidium prestimut quod quam cito per vos vel nuntium vestrum fuerimus requiriti, castrum de Alansone vobis vel cui mandaveritis assignari omni occasione postposita faciemus, et ex nunc idem castrum profitemur nos vestro nomine possidere. Volumus etiam ut idem castrum nostris custodiatur expensis.

CAP. XIII. In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, 11 Non. Septembris, anno pontificatus domini Innocentii papae III duodecimo. Ego G. de Fabrano Dei gratia comes Forncalecariensis juro super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papae notario A. S. L. quod stratas publicas per totum meum districtum securas servabo et faciam inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transcentibus per stratas mei districtus vel etiam per aquas nullatenus accipiam vel permittam accipi, nisi quae vel quas antiqua regum vel imperatorum concessionem me habere constituerit. Item ecclesias omnes et domos religiosas in toto meo districtu in plenaria libertate servabo, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu talias nullatenus exigam vel exigi faciam, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum minime spoliabo vel faciam spoliari, nec administrationi earum seu custodie occasione alienus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogatus ab episcopo vel capitulo, me immiscere præsumam, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserverint, nec electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesia facienda per me vel per quancunque aliam personam me immiscebo, nec aliquam violentiam faciam

A vel impedimentum præstabo quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut mihi per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide servabo et faciam per meum districtum pro posse meo inviolabiliter observari. Item, si aliqua persona ecclesiastica in neo districtu aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per meipsum cognoscere potero aliquos haeresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequar secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabo. Item Iudeos ab omni administratione publica vel privata penitus removebo, et nullo unquam tempore eosdem vel alias ad eamdein administrationem assumam vel aliam, nec corum consilio utar contra Christianos, nec in dominis suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittam habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenerint, tam Judgeorum quam Christianorum morantur cum eisdem bona omnia infiscabo. Item ecclesias incastellatas moi districtus ad arbitrium diœsesani episcopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diram, vel etiam reservabo si quas duxerint reservandas; quas ipsis prælatis tradam, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de me conquerentibus secundum tuum vel alterius legati, vel judicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciam. Item, si quis de meo districtu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et communitus ab ecclesiastico judge non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos moneta cursil. auferam, imo quolibet mense in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferam praetaxatam; si vero solvendo non fuerit, eum ponam sub banno. Hoc autem me dico facturum si ab ecclesiastico judge fuerit certioratus. Ut autem haec omnia per me ac successores meos firmius observentur, haec castra, videlicet castrum de Lurmarin, et Perosum, et Cesaristam, tibi duxi obliganda nomine Romanæ Ecclesie, et cuicunque et quandocunque volperis assignabo corporaliter possidenda, meis custodienda expensis, nec ea per me vel alias auferam, et si ablata fuerint, bona fide recuperabo ea, et restituant custodibus qui per te, vel itinanam Ecclesiam, fuerint deputati. Cum comite juraverunt Bertrandus de Vilamauri, Ricavus de Insulamajor, Raimbaldu Dalmi, W. de Sabrano, W. Gaufridus de Avenjone, W. Cucuron, Bertrandus de Sancto Maximo, Guigo Roza, R. de Subrano, W. Raimundi de Yacheris, Bertrandus de Pertuso.

CAP. XIV. In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, 14 Idus Septembris, anno pontificatus domini Innocentii papae III duodecimo. Nos consules et cives Cavellicenses juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papae notario A. S. L. de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus, etc., sicut in forma juramenti quod præstiterunt homines de Montepessulano plenius continetur.

CVIII.

DOMINO PAPÆ.

De victoria habita contra haereticos.

Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, frater AENALDUS dictus abbas Cisterci, et MILO humilis servus ejus, tam debitum quam devotum voluntaria servitutis obsequium.

Benedictus omnipotens Dominus qui cum sit ma-

PATROL. CCXVI.

gnus in magnis, mirabilia gloriösus operatus in minimis, prosperum fecit verbum quod egressum est de ore vestro contra fidei subversores, qui peccatis exigentibus nimium pullularant in provincia Narbonensi. Ipso siquidem faciente dissipati sunt inimici ejus, et mox a facie ipsius fugerunt qui eum oderant et dissipaverant legem ejus. Advenientibus sane illustri duce Burgundie aliisque magnatibus

cum tanta multitudine signatorum quanta inter Christianos non creditur aliquando convenisse, in eorum adventu usque adeo invasit tremor hypocritas ut quasi miraculose fugerent ante faciem subsequentem, maxime post civitatis Biterrensis excidium et ruinam. Licer enim cives civitatis ejusdem per nos et suum episcopum diligenter communiti fuerint, eisdemque sub excommunicationis pena luxerimus injungendum ut vel haereticos quos habebant cum rebus suis crucesignatis tradarent, vel, si hoc non possent, exirent de medio eorumdem, alioquin sanguis eorum super capita sua esset, ipsi tamen nostris non acquieverunt monitis et mandatis, imo super defendenda civitate contra signatos cum ipsis haereticis juramento interposito convenient. Appropinquante igitur exercitu civitati, domini quorundam castrorum adjacentium male sibi consci, a facie signatorum fugerunt; sed milites et fideles reliqui castrorum ipsorum ad exercitum fiducialiter accedentes, se sua, et ipsa castra in manus signatorum dederunt, fidelitatem eis et hominum facientes; et in vigilia beate Marie Magdalene redditum fuit nobis nobile quoddam castrum quod dicitur Servianum, cui alia plura castra, et ipsa bona admodum, appendebant. In crastino vero, in festo sancte Magdalene, in cuius ecclesia cives Bitterrenses dominum suum (79) dudum proditionaliter interfecerant, mane obsessa est civitas: quae quidem natura loci, viris et virtutibus adeo videbatur munita quod per longum temporis potaretur posse quantumlibet exercitum sustinere. Verum, quia non est fortitudo, non est consilium contra Deum, dum tractaretur cum baronibus de liberatione illorum qui in civitate ipsa catholici censebantur, ribaldi et alii viles et inermes personae, non exspectato mandato principum, in civitatem fecerunt insultum, et mirantibus nostris, cum clamaretur: *Ad arma, ad arma, quasi sub duarum vel trium horarum spatio, transensis fossatis ac muro, expa est civitas Biterrensis, nostrique non parentes ordini, sexui, vel aetati, fere viginti millia hominum in ore gladii pereierunt; factaque hostium strage permaxima, spoliata est tota civitas et succensa, ultiione divina in eam mirabiliter saeviente. Disseminato ergo rumore tanti miraculi usque adeo territi sunt universi, ut montana petentes et invia, inter Bitterensem et Carcassonam reliquerunt castra nobilia plusquam centum, referta tamen cibariis et reliqua supellectili quam fugientes secum nequiverant asportare: inter quae castra erant quamplurima adeo natura loci, viris divitiisque munita ut viderentur insultum nostri exercitus posse facile longissimo tempore sustinere. Inde, duce Domino, cujus ducebatur amore, in festo sancti Petri ad vincula totus Christi exercitus Carcassonam perenit (80), civitatem utique populosam et in sua perfidia tam loci fortitudine quam divitiarum abun-*

(79) Trinacvelum. Vide Hist. Albig. c. 15 et Guill. de Podio Laur. c. 15.

A dantia gloriantem. Obsessa igitur civitate in crastinum nostri fecerunt insultum in primum suburbium: quod utique licet vallo, muro et propugnaculis valde munitum esset, nostri tamen inter imbras lapidum, inter tela balistarum, inter lanceas et gladios defendantium, quasi sub duarum horarum spatio omnia transcendenties, tam potenter quam mirabiliter intravere suburbium, ipsumque incendio vastaverunt. Inde vero erectis machinis, octavo die captum est majus suburbium, et ab ipsis civibus incendio devastatum.

Conclusis igitur hostibus infra civitatis angustias, cum supra quam crederetur a nostris multa interiorius cives ipsius laborarent inedia, se ac sua omnia et civitatem ipsam obtulere signatis, dummodo eis vita ex misericordia servaretur, et deducerentur securi tantummodo una die. Habito itaque communis consilio, quasi necessario principes sunt inducti ad hanc misericordiam faciendam; tum quoniam apud homines non videbatur civitas facile posse capi, utpote loci positione et humana industria munitissima, licet hoc facile Deo esset, qui omnia faciebat; tum quia plurimum timebamus nisi vi civitas caperetur, sicut de aliis locis jam contigerat, etiam invitis principibus, sive ab his qui nobiscum erant corpore sed non mente, sive ab ipsis hostibus omnia incendio vastarentur; et sic hujusmodi necessitate inducti, sub praedicta forma recipi permisimus civitatem, ut ea per catholicos viros munita, reliquæ civitates et castra quæ occupavit exercitus ab heretis per Catholicorum prudentiam expientur, qua per incolarum nequitiam fuerant hactenus turpiter maculata. Ut igitur terra, quam in servorum suorum manibus Deus dedit, ad honorem ipsius sancte Romanae Ecclesiae ac totius Christianitatis servetur, nobilis vir Simon de Monteforti, sanctitati vestre, sicut credimus, bene notus, vir armis strenuissimus, fide devotissimus, ac totis viribus persecuti desiderans haereticam pravitatem, in principem et dominum terræ ipsius de communi consilio est electus; cuius quantum sit desiderium circa reparandum in partibus illis Ecclesiae Dei statum ex hoc evidenter apparet, quoniam jam ipse dispositus ut de tota terra quam ibidem dederit ei Deus decima et primitia Ecclesiæ cum integritate solvantur (81), ac si quis huic suo proposito contrariebat, ipsum tanquam suum et Ecclesiae inimicum totis viribus impugnaret, ac de singulis laribus terræ suea vult annuatim Romanae Ecclesiae denarios tres persolvi; et, ne possit in dictione sua censura ecclesiastica vilipendi, constituit ut si castellanus per quadraginta dies in excommunicatione permanserit antequam reconcilietur Ecclesie, centum solidos, si miles fuerit, vel burgensis quinquaginta, si plebeius quilibet, viginti solidos componat; et in recognitionem dominii Romanae Ecclesiae aliorum dominorum in omnibus salvo jure, dis-

(80) Vide Hist. Albig. cap. 16.

(81) Vide Hist. Albig. cap. 17.

posuit annis singulis certam vobis solvere pensio. A resistentes, donec ipsorum spureitia victrice Dei dextera comprimatur. Oportet siquidem me conducere soldarios qui mecum remanserunt grandiori pretio quam in aliis guerris. Vix enim possum aliquos retinere nisi duplice remunerentur remuneratione. Statutum est vero quod Ecclesia Romana, quae caput nostrum et fidei catholicæ esse dignoscitur fundamentum, solutione trium denariorum ab unoquoque hospilio annuatim per illam terram perenniter congaudebit; et hoc peto a vestra sanctitate firmiter confirmari. Decimas siquidem, quas hucusque haeretici detinuerunt, dignum duxi ecclesiæ terræ et ecclesiarum ministris sine aliqua diminutione portatam terram fideliator dispensare. Cæterum, his ita jam pro posse meo ad honorem Dei dispositis, B vestram mea parvitas depositit sanctitatem ut dictam terram quæ mihi ex parte Dei et vestra, et per legatum vestrum abbatem Cisterci, communicatio super hoc tenus exercitus consilio, mihi et haeredibus meis, illis etiam qui laboris participes ejusdem terre secundum merita acceperint portionem, benigne dignemini confirmare. Venerabilem siquidem virum abbatem Cisterci præ ceteris negotio Dei fideliores et priores in omnibus inveni, sermone, opere, consilio, fide integra constaniorem. Et, quia non nocet admisso subdere calcar equo, vestra supplico paternitati ut de me et de terra sit ipse sollicitus, sicut consuevit, per apostolicam munitionem dignemini communere. Verum, quia que expediunt non valeo penitus prenotare, sanctitatem vestram dilectum et fidelem meum nobilem virom R. latorem presentium transmittere decrevi, cuius absentiam graviter me expedit sustinere, cum ipse mihi fuerit pars consilii et auxilii supplementum, ut quæ vestre sanctitatæ ex parte mea dixerit firmiter rata habeatis.

CIX.

DOMINO PAPÆ.

De expugnatione haereticorum.

(83) Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia apostolice sedis summo pontifici SIMON comes Leicestriæ, dominus Montisfortis, Biterrensis et Carcassonensis vicecomes, salutem et tam debita subjectionis quam reverentiæ plenitudinem.

Noverit sanctitas vestra quod auditio mandato vestro mihi specialiter destinato, omni mora postposita ad partes Albenses iter meum super haereticos preparavi; ubi Dei vocatione et assensu procerum crucesignatorum, quamvis indignus, ad terræ illius regimen et dominatum advocatus et unanimiter electus, ibi ad honorem Dei et fidei catholicae supplementum, si valeam, proposui remanere, spem habens in Domino præcipuum quod pravitas haeretica in illis partibus funditus destruetur, si vestro fruar auxilio, præveniente gratia Dei, quæ duo mihi conserunt spem totius consilii post laborem. Verumtamen, quia labor est sumptuosus duplice de causa, oportet ut cura pervigili, sicut bono inchoasti principio, fine peroptimo terminetis. A terra enim illa proceres terrarum qui ibi in expeditionem super haereticos confluxerant, me fere solum inter inimicos Christi per montes et scopulos vagantes cum non multo milite reliquerunt; et terram præ nimia paupertate, cujus bona destructa sunt, sine vestro et fideliolum auxilio non potero dignus gubernare. Ipsi enim haeretici partim castella reliquerunt vacua et subversa fugientes, partim vero ex illis fortioribus adhuc tenent, Dei exercitui

A resistentes, donec ipsorum spureitia victrice Dei dextera comprimatur. Oportet siquidem me conducere soldarios qui mecum remanserunt grandiori pretio quam in aliis guerris. Vix enim possum aliquos retinere nisi duplice remunerentur remuneratione. Statutum est vero quod Ecclesia Romana, quæ caput nostrum et fidei catholicæ esse dignoscitur fundamentum, solutione trium denariorum ab unoquoque hospilio annuatim per illam terram perenniter congaudebit; et hoc peto a vestra sanctitate firmiter confirmari. Decimas siquidem, quas hucusque haeretici detinuerunt, dignum duxi ecclesiæ terræ et ecclesiarum ministris sine aliqua diminutione portatam terram fideliator dispensare. Cæterum, his ita jam pro posse meo ad honorem Dei dispositis, B vestram mea parvitas depositit sanctitatem ut dictam terram quæ mihi ex parte Dei et vestra, et per legatum vestrum abbatem Cisterci, communicatio super hoc tenus exercitus consilio, mihi et haeredibus meis, illis etiam qui laboris participes ejusdem terre secundum merita acceperint portionem, benigne dignemini confirmare. Venerabilem siquidem virum abbatem Cisterci præ ceteris negotio Dei fideliores et priores in omnibus inveni, sermone, opere, consilio, fide integra constaniorem. Et, quia non nocet admisso subdere calcar equo, vestra supplico paternitati ut de me et de terra sit ipse sollicitus, sicut consuevit, per apostolicam munitionem dignemini communere. Verum, quia que expediunt non valeo penitus prenotare, sanctitatem vestram dilectum et fidelem meum nobilem virom R. latorem presentium transmittere decrevi, cuius absentiam graviter me expedit sustinere, cum ipse mihi fuerit pars consilii et auxilii supplementum, ut quæ vestre sanctitatæ ex parte mea dixerit firmiter rata habeatis.

CX.

ADULPHO QUONDAM COLONIensi ARCHIEPISCOPO.

Confirmatur ei pensio 250, marcarum.

(Laterani, vi Idus Novembri.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis potentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, provisionem ducentarum et quinquaginta marcarum quam tibi venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus de consilio et assensu priorum et conniventia nobilium terræ ac ministerialium et civium Coloniensium ad mandatum nostrum percipiendam annis singulis assignavit, sicut in ejus authenticò continetur, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc. usque incursum.

Datum Laterani, vi Idus Novembri., pontificatus nostri anno duodecimo.

(82) Vide infra epist. 123.

(83) Vide infra, epist. 123.

CXI.

PRIORI ET FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS
SANCTI AGIBILI.

*Confirmatur eis donatio facta a comite Forcalciensi.
(Laterani, 11 Kal. Novembris.)*

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, castrum, burgum et palatum de Manuascha et alia omnia cum suis pertinentiis a Guillelmo, quondam comite Forcalciensi domui vestrae pio concessa, sicut ea justae ac pacifice possidetis, et in instrumento ipsius comitis continetur, vobis et per vos domui vestrae auctoritate apostolica confirmamus, ei praesentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem cautelam instrumentum predictum de verbo ad verbum huic nostrae paginae duximus inserendum; cuius tenor est talis: « Ego Guillelmus, Dei gratia comes Forcalciensis, filius domini comitis Bertrandi et dominae comitissae Jancerande, pietatis intuitu et in redēptione peccatorum meorum et parentum meorum, et in compensatione damni Hospitali et fratribus a me illati, dono et jure perfectae donationis inter vivos tradō in perpetuum, sine omni retinēmento, Domino Deo et fratribus Hospitalis Jerosolymitani præsentibus et futuris in manus de te fratre Petro de Falcone ejusdem Hospitalis priore propriam domum meam, scilicet palatium de Manuascha, cum omnibus pertinentiis suis, quod meis sumptibus aedificavi, et præterea quidquid quoconque jure ad me pertinet vel quandocumque pertinuit in burgo et castro de Manuascha et in eorum pertinentiis et in totas auras intus et extra, cum terris cultis et inculisis, pratis, nemoribus, aquis, aquarum decursibus, et cum hominibus et feminabus, et cum iustitiis, firmantiis, et jurisdictione, et expletis, sicut melius generaliter vel specialiter posset nominari, sicut ego vel aliquis de genere meo per nos vel per alium unquam melius vel plenius habuimus vel posseditum vel habere vel possidere visi sumus ubique in omnibus suprascriptis territoriis, seu in quolibet eorum, hoc est, usque ad territorium Sancte Tuliæ, et usque ad territorium Petrarviridis, et usque ad territorium Montisfuronis, et usque ad territorium Sancti Martini, et usque ad territorium Dalsini, et usque ad territorium de Vols, et usque ad flumen Durentiæ: quæ utique omnia in eadem donatione in formam suprascriptam concluso, et profiteor et in veritate recognoscō me eamdem dudum domui Hospitalis celebrosse donationem, et a tempore prædicta donationis omnia prædicta pro domo Hospitalis possedisse. Et modo in præsenti totum prædictum palatum, et burgum, et castrum de Manuascha, et totas auras, et si quid meo nomine in prædictis vel infra prædicta loca possideo, nomine Hospitalis et fratrū ibidem Deo servientium præsentium et futurorum me con-

A situo possidere, tantum dum vixero, ut exinde fratres Hospitalis sua auctoritate, nullius requisito consilio, nec alicuius voluntate exspectata, omnium suprascriptorum possessionem absque contradictione valeant occupare et ut proprium habere ad omnes voluntates suas inde faciendas. Præterea corpus meum vovens et offerens pro sepultura cœmeterio domus Hospitalis, proficer et in veritate recognoscō Guigonem avunculum menim bona memorie predictorum locorum omnium domui Hospitalis et fratribus præsentibus scilicet et futuris fecisse donationem, quam specialiter bona fide et sine dolo laudo et in perpetuum confirmo. Omnia itaque et singula sicut superioris scripta sunt me perpetuo bona fide servaturum per me successoresque meos nec aliquo jure scripto vel non scripto, vel ratione contravenaturum per stipulationem promitto, et me et meos inde devestio, et domum sive domos Hospitalis et fratres scilicet præsentes et futuros inde investio. Et, ut prædicta donation et omnia suprascripta post obitum meum majori et perpetua gaudeant firmitate, barones et proceres meos et homines de Manuascha, quorum nomina infra scripta sunt, per sacramentum fidelitatis et hominii quo mibi tenentur astricti commoneo, eosque de novo jurare præcipio ut prædictam donationem tam devote factam pro posse suo servent et servari procurent; et, si quis in posterum contra predictam munificentiam aliquo modo venire tentaret, contra illum vel illos pro posse suo domui et fratribus Hospitalis auxilium et consilium impendant, ab omni violentia defendant, et ipsis Hospitaliis homines de Manuascha in omnibus et per omnia tanquam veris dominis obedientes existant, et de prædictis, si necessitas exigere, testimonium ferant. Prædictæ quoque donationi specialiter adjicio, scilicet ut jure perfectae donationis habeant in perpetuum omnes hæreditates, seu possessiones, vel honores qui fuerunt militum vel hominum castri de Manuascha, quas pro malitia seu perfidia vel proditione quam contra me commiserunt jure confiscationis occupavi, ita ut nullus eorum aliquo tempore suas valeat possessiones recuperare, nisi ad cognitionem domini prioris pro tempore in prioratu Hospitalis residentis a criminis tantæ perfidiæ ac proditionis sese purgaverint. Ad maiorem omnium suprascriptorum firmitatem atque cautelam hanc chartam præsentari volo domino papa et domino imperatori, et in eorum notitia quidquid in ea continentur deduci; et ad perpetuam rei memoriam et indubitabilem fidem eorum sigillis præsentem paginam precor communiri. Ad hæc, nos barones et proceres et homines infra scripti pia domini comitis donationi gratum præbentes assensum, bona fide promittimus et tactis sacrosanctis Evangelii juramus quod omnia et singula et prædicta pro posse nostro domui et fratribus Hospitalis præsentibus et futuris defendemus, et contra omnes ad tuitionem prædicta donationis auxilium et consilium ipsis præstabimus, et nos homines de Ma-

nuascha ipsi post obitum domini comitis tanquam A Petrus Robaudus, Ugo Bernardus, Joannes Garinus, Joannes Frenerius, Joannes Mercerius, W. Bos, Bernardus de Recluso, Columbus Pipel, Ugo Martini, Poncii Gebelini, W. Robaudus, Roma Senoreti, Geraudus Furgoni, Bertrandus de Salto, W. Gase, W. Furgoin, Germanus Audebertus de Valentiola, W. Bibensquam murator, Joannes Faber, Jacobus Borgarelli, W. Imberti, Ramundus Rainandi, Imbertus Faber, Petrus Barbaroti, W. Felicis Joannes Niger, Petrus Gontardus, W. Bibensquam berbegerius, Poncii Mexonieri, Aymus Capuci, Guigo Capuci, Petrus Olive, W. Garemberge, Petrus de Curello, Petrus Squeire, Raimundus Motetus, Petrus Remusat, Bernardus Faber, Simon Ramundus Bexonius, Martinus Garini, Ramundus Buerius, Rostagnus Hospitalarii, Bertrandus Testa, W. Recobreire, Petrus Bernardus, W. Ramundus, Geraudus Faidil, W. Gaufredi, W. Guido, Isnardus Cosini, Martinus Corderii, Joannes Furnerius, Martinus Florentii, Ramundus Arnaldus, Ramundus Sauner, Isnardus Rostagni, Petrus Revelli, Joannes Fretun, Petrus Robaudi, Geraudus Gerini, Is. Joannes Merceeri, W. Bos, Bernardus W. Robaudi, Bernardus Jacobus, Ramundus Guavaudani, Joannes Burseri, Petrus Alvernaci, Poncii Cabri, Joannes berbegeri, W. Braidun, Gaufredus Ranulf, Petrus Berni, Ramundus Astorgo, Petrus de Mura. Petrus notarius domini supradicti comitis W. mandato hanc hujus piae donationis chartam dictavit, et propriis manibus conscripsit, et cum hoc presenti plumbeo sigillo ipsius comitis corroborando publice sigillavit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei, etc., usque incursum.

C Datum Laterani, ii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXII.

NOBILI VIRO PONCIO LUGDUNENSI.

Datur ei facultas conferendi decimas.
(Laterani, iv Non. Novembris.)

Com a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicititudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensi, ut decimas possessionum castri de Keriscoth et Calavath Ecclesiae ipsius castri cum episcopi dioecesani assensi sine juris prejudicio alieni possis conferre, auctoritate tibi presentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Novembris, anno duodecimo.

CXIII.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

*Ut quendam canonicum recipi faciat
(Laterani, ut in alia.)*

Si preces apostolicas pro iis tibi dirigimus et mandatum quorum habes notitiam pleniorum, tanto nos convenit facilius exaudiri quanto eis pro quibus scribimus, praeter nostra monita, propria merita suffragantur. Inde est quod pro dilecto filio G. clero charissimi in Christo filii nostri Henrico Constantinopolitani imperatoris illustris fraternitate tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus eundem pro reverentia beati Petri et nostra, intuitu quoque imperatoris ejusdem, qui nobis pro eo humiliter supplicavit, in ecclesia Sanctæ Sophie recipi facias in canonicum et infra fratrem, mandatum apostolicum taliter impleturus quod tua fraternitas possit exinde merito commendari.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

CXIV.

VARISSENSI THEBANO, ET LARISSENSI ARCHIEPISCOPIS.

*De fidelitate praestanda imperatori,**(Datum, ut in alia.)*

Charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus, imperator illustris sua nobis conquestione monstravit quod quidam, tam Latini quam Græci archiepiscopi et episcopi, et imperialium monasteriorum abbates, de toto imperio Romaniae fidelitatem ei debitam facere contradicunt. Nolentes igitur quod idem sua justitia defraudetur, fraternitatibus vestras per apostolica scripta mandamus quatenus, si dictus imperator de aliquo prælatorum ipsorum, qui ei recusant fidelitatem debitam exhibere, suam coram vobis deposuerit questionem, vos eos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo prævia ratione cogatis. Quod si non omnes iis exequendas, etc., duo vestrum, etc., ut in alia

CXV.

ARCHEPISCOPO VARISSENSI, ET EPISCOPO SALIMBRIENSI,
ET DECANO SANTÆ MARIAE DE BLAKERNÆ CONSTANTINOPOLITANO.*De præpositis ab imperatore constitutis.**(Laterani, ut in alia.)*

Gravem ad nos charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator illustris querimoniam destinavit, quod venerabilis frater noster patriarcha Constantinopolitanus in præposituris ad eum spectantibus pro sua voluntatis arbitrio volens præpositos ordinare ipso penitus inconsulto, præpositos institutos in eis et eundem clericos tanquam excommunicatos evitare in ipsius præjudicium et gravamen. Unde eidem dedimus in mandatis ut ab ipsius super præmissis molestatione indebita conquescent, præpositos institutos in eis taliter in pace dimittat, quod inter

(84) Vide epistolam 130 libri noni.

A cum ac imperatorem ipsum, quod absit! non possit scandalum exoriri. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictum patriarcham ad id moneatis attentius et inducere procuretis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ut in alia

CXVI.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO

*De eadem re,**(Laterani, ii Non. Novembris.)*

B Gravem ad nos, etc., in eundem fere modum usque gravamen. Cum igitur illius jura debeas servare illæsa qui te super tuis justitiis non molestat, fraternitatibus vestras per apostolica scripta mandamus quatenus ab ipsis super præmissis molestatione indebita conquescent, præpositos institutos in eis taliter in pace dimittas quod inter te ac imperatorem ipsum, quod absit! non possit scandalum exoriri.

Datum Laterani, ii Non. Novembris, anno duodecimo.

CXVII.

*EIDEM.**Non licere patriarchæ unire sedes episcopales**(Laterani, ii Non. Novembris.)*

C Oblata nobis charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris conquestio patefecit quod episcopatus Dan. et Eu-thlochi existentes in parte Venetorum unisti, eo penitus inconsulto, in ipsius præjudicium et gravamen. Cum igitur, etc., ut in alia, usque mandamus quatenus si est ita, unionem ipsam taliter studeas revocare quod inter te, etc., usque suboriri. Alioquin venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Varissensi et episcopo Salimbiensi et dilecto filio decano Sanctæ Mariae de Blakerna Constantinopolitano dedimus nostris litteris in mandatis ut quod in præjudicium ipsius imperatoris super præmissis presumptum invenerint, sublatu appellationis obstaculo non differant legitime revocare, significaturi nobis si ad unierendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro tibi non licet, procedere attentasti (84).

D Datum Laterani, ii Non. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis in eundem modum usque quod venerabilis frater noster patriarcha Constantinopolitanus, etc., usque univit, etc., ut in alia, usque gravamen. Unde eidem dedimus in mandatis, ut si est ita, unionem ipsam taliter studeat revocare quod inter eum, etc., usque suboriri. Quo circa discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus patriarcha mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos quod in præjudicium ipsius imperatoris super præmissis presumptum inveneritis, sublatu appellationis obstaculo non differatis legitime

revocare, significaturi nobis si ad uniuendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro sibi non licet, idem patriarcha procedere attentavit. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Non. Novembris, anno duodecimo.

CXVIII.

OTTONI ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER

AUGUSTO,

De negotio episcopi Bambergensis.

(Laterani, Idibus Novembris.)

Quantumcunque sit detestabile illud horribile factus quod in nece claræ memorie Philippi quondam ducis Sueviæ commissum fuit a filii Belial, (85) detestandum est tamen et illud iniquum judicium quod contra venerabilem fratrem nostrum Pabembergensem episcopum occasione necis illius nimis exstitit inordinate presumptum; quoniam, etsi forte culpabilis super hoc idem episcopus potuisset ostendti ordinatio tamen et aequo debuerat examine judicari. Unde nos ipsum negotium volentes reducere ad tramitem rationis, dudum venerabili fratri nostro Hugolino Ostiensi episcopo, et dilecto filio Leoni tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali tunc apostolicae sedis legatis, illud commisimus sub hac forma, ut si super nece praedicti ducis, accusatore contra predictum episcopum legitimo comparente, fuisset coram ipsis culpabilis comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponere non posse; alioquin indicerent ei purgationem canonicanam; in qua si forte deficeret, censura eum simili condemnarent; quod si legitime se purgaret denuntiarent eum subiecto crimine penitus innocentem; ante omnia providentes ut si quid contra eum vel ejus Ecclesiam esset perperam attentatum, in statum debitum revocarent. Cumque postmodum ab eisdem legatis memoratus episcopus evocatus se gravibus exponentibus periculis, ad ipsorum præsentiam accessisset, ejusdem impedientibus adversariis et ad sedem apostolicam appellantibus, in negotio non exstitit memorato processum. Verum licet præfixo ab illis termino propter hoc idem episcopus ad apostolicam sede in accesserit, hi tamen qui duxerant appellandum, quanquam in comitatu tuo fuerint cum coronandus ad nostram præsentiam accessisti, coram nobis tamen contra dictum episcopum comparare per se vel responsales idoneos minime curaverunt. Licet ergo juxta juris rigorem aliter potuerimus in negotio ipso procedere, ad abundantioriem tamen cautelam venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Maguntino et Heribolensi episcopo et dilecto filio abbatii Fuldensi Heribolensis diœcesis nostris damus litteris in præceptis ut in statum pristinum revocent quidquid contra sepefatum episcopum vel ipsius Ecclesiam perpetram invenerint attentatum, contradictores, si qui

A fuerint, vel rebelles per excommunicationis sententiæ in personas et interdicti, si necesse fuerit, in terras eorum, appellatione postposita coercendo, nonobstante sententia quæ contra ipsum dicitur promulgata cum ipso jure nulla penitus sit censenda. Denuntiatione vero publice facta, si super nece præfati ducis, accusatore legitimo infra tres menses contra dictum episcopum comparente, culpabilis coram eis fuerit comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponere non postponant. Alioquin ex tunc omni contradictione, appellatione, ac excusatione cessante, purgationem canonicanam eidem indicant: in qua si forte deficerit, eum simili censura condemnent. Quod si legitime se purgaverit, denuntiant eum super objecto criminis penitus innocentem, molestatores ipsius per censuram canonicanam appellatione postposita compescendo. Quocirca serenitatem tuam rogandum duximus et monendam quatenus diligenter efficias ut quod nobis rationabiliter est provisum, efficaciter impleatur, non permittens ut quisquam difficultatem ingerat vel impedimentum opponat, universis rebus dictis episcopi et Ecclesie sue quas, prout asseritur, detines, eidem sine difficultate qualibet restitutis.

Datum Laterani, Idibus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXIX.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO HERIBOLENSI,
ET ABBATI FULDENSIS HERIBOLENSIS DIOCESIS.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Quantumcunque sit detestabile illud horribile facinus quod, etc., ut in alia per totum usque quantum in comitatu fuerint charissimi in Christo filii nostri Ottonis illustris Romanorum imperatoris cum ad nos coronandus accessit, in nostra tamen præsentiæ contra dictum episcopum comparere per se vel responsales idoneos, etc., ut in alia usque cautelam, discretioni vestre præsentium auctoritate præcipiendo mandamus quatenus in statum pristinum revocetis quidquid contra sepefatum episcopum, etc., in eundem fere modum ut in alia usque culpabilis coram vobis fuerit comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponatis, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque compescendo. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut in alia.

CXX.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

De eadem re.

(Laterani, ut in alia.)

Quantumcunque sit detestabile illud, etc., ut in alia usque judicari. Cum igitur dilectus filius nobilis vir dux Austriae quedam bona ipsius et Eccle-

(85) Vide supra lib. xi epist. 220.

sua sua occasione hujusmodi detineat, sicut dicitur, eumdem nobilem rogamus attentius et monemus per apostolica sibi scripta mandantes ut bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto episcopo vel ejus nuntio sine qualibet difficultate restituere non postponat. Quocirca fraterritati tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si dictus dux quod mandamus neglexerit adimplere, tu eum ad id per excommunicationis sententiam in personam et interdicti, si opus fuerit, in terram suam appellatione remota compellias.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

CXXI.

NOBILI VIRO DUCI AUSTRIÆ.

De eadem re.

(Laterani, Idibus Novembbris.)

Quantumcunq[ue] sit detestabile illud facinus, etc. ut in alia usque judicari. Cum igitur quedam bona ipsius et Ecclesie sua occasione hujusmodi detineas, sicut dicitur, occupata, nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes quatenus bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto episcopo vel ejus nuntio sine difficultate qualibet restituere non postponas. Alioquin venerabili fratri nostro Salzburgensi archiepiscopo nostris damus litteris in preceptis ut te ad id per excommunicationis sententiam in personam et interdicti, si opus fuerit, in terram tuam appellatione remota compellat.

Datum Laterani, Idibus Novemb., pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI, COMITI LECESTRIÆ,
VICECOMITI BITERRENSI.

Confirmantur ei omnia facta per legatos sedis apostolicæ.

(Laterani, ii Idus Novembris.)

Habuisse bajulos Dominicini verbi fidem ad sinapis evangelice quantitatem felix tuae translatio promotionis ostendit, dum nominationis tuae non solum sed et denominationis vocabula bonis interpretationis operibus, in auditu auris obedisti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire (86), ac sicut mons infirmas partes Ecclesie muniturus, ad verbum prædicatorum fidelium es translatus, ut tuae denominationis deludendo vocabulis in bello Domini fortis es, pugnandoque cum ministris antiqui serpentis, atrum haeticorum atrium a fortidudine custoditum armato fortior superveniens de ipsis erueres potestate, et non solum ejus spolia distribueres, verum etiam arma in quibus confidebat auferres. Hujus itaque considerationis obtentu, cum in manibus tuis et aliorum fortium quos in sanctum exercitum congregatos zelus Domini contra fidei subversores armavit nec non etiam legatorum

A nostrorum Carcassonensem et Biterrensem civitates ac alias haeticorum terras mirabiliter Altissimus tradidisset, principes ejusdem exercitus cum præfatorum legatorum consilio tuo ipsas regmini commiserunt, sperantes in Domino quod per providentiam tuam omnis ab ea debeat haeticæ pravitatis eliminari spuritia et ibidem salubriter reformari puritatis catholicae disciplina. Nos igitur quod ab ipsis pie ac provide factum est ratum et gratum habentes, civitates et terras ipsas, sicut tibi sunt ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis et fidei defensione concessæ, tibi et haeredibus tuis in fide catholica et devotione sedis apostolicae permanentibus auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, principalium dominorum et aliorum etiam, si quibus forte competit, jure salvo, exceptis prorsus haeticis, fautoribus, credentibus, defensoribus et receptatoribus eorumdem: in quos etiam secundum sacre legis censuram auctoritatis est aculeus dirigidus, cum facientes et consentientes pari pena canonica provisio persequeatur. Ad indicium autem quod terras ipsas in devotione apostolice sedis et sancta religione conservare disponas (87), tres denarios statuisti per singulas domos ejus annualiter Ecclesie Romanæ solvendos, et illorum pravam consuetudinem, qui secundum partium finitimarum abusum decimas et primitias ecclesiasticas haeredario jure, immo injurya sibi vendicant, abolerem, ipsas iuxta legitimas sanctiones ad Ecclesias revocando. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque in cursum.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXIII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI.

Respondet epistola 109.

(Laterani, iii Idus Novembris.)

Nuntios et apices tuos paterna benignitate receperimus, et suggesta per ipsos intelleximus diligenter, omnipotenti Deo laudes et gratias referentes de iis que contra pestilentissimos hostes suos per te simul et alios ad hoc opus orthodoxa fidei zelo succensos misericorditer est et mirabiliter operatus. Illud autem auditui nostro dedit gaudium et laetitiam quod terris haeticorum contagione purgatis consilium Altissimi te præfecit, quod speremus in Domino quod per prudentiam tuam in his quæ gesta sunt et gerenda Ecclesia sua sit multipliciter profectura. Quapropter petitiones tuas nobis oblatas, in quantum honestas potuit gratia præstare favorem, grataanter admisisimus, terras ipsas tibi ac haeredibus tuis, prout expedire cognovimus, confirmantes, et litteras ad nonnullas provincias et potentes viros ac nobiles mulieres pro tuo successu, cum aliis quoque litteris ad idem negotium facien-

(86) Vide lib. XIII, epist. 86.

(87) Vide supra epist. 108-109.

tibus (88), concedentes, charissimos in Christo filios A nos tristos Ottinem Romanorum imperatorem, Aragonum ac Castellae reges illustres ad hoc satis affectuose per speciales litteras exhortando. Et fortassis amplius fecissemus, nisi propter necessitatem urgentissimam terrae sanctae per magnos et speciales nuntios ad nos inde transmissos pro succursu ejus paulo ante destinasssemus litteras generales, quarum procul dubio impediremus effectum, si et alias pro re hac e vestigio mitteremus, cum jam ii, quorum animæ inter ejusdem terræ pene penitus deficiente seruinas, in sola post Deum auxili quod hinc vadat exspectatione respirant, nobis graviter sunt conquesiti quod ex indulgentia quam concessimus haereticorum expugnatoribus, succursus praedictæ terræ periculose fuerit impeditus. Monemus ergo strenuitatem tuam et exhortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus attendo prudenter quod non minor est virtus quam querere parta tueri, hoc quod Ecclesie Dei tuis et aliorum est laboribus acquisitum, a cunctis expiatum perversitatibus expeditum, in sancta religione studeas conservare, ac taliter juxta mandatum legatorum nostrorum ad extirpandas reliquias haereticæ pravitatis intendere quod gratiam divinam et nostram inde possis uberioris promerer, sciturus pro certo quod haec agens, in quibus illud duxeris requirendum, consilium a nobis recipies et auxilium opportunum.

Datum Laterani, iii Idus Novembri, pontificatus C nostri anno duodecimo.

CXXIV.

OTTONI ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER AUGUSTO.

Ut opem ferat Simoni de Monteforti.

(Datum, ut in alia.)

Licet ad promovendum qualibet opera pietatis prompta debeat imperialis celsitudo consistere, in his tamen que fidei causam continent speramus eam, prout etiam exoptamus, voluntariam invenire. Sane cum in provincia Narbonensi haeretica dudum pestis usque adeo pullulasset ut veluti cancer serpens partes etiam timeretur finitimas infectura, quinimo in aliquibus infecisset, multifarie multisque modis eam secundum traditam nobis a Domino sancti Spiritus disciplinam laboraverimus abolere, ita quod post multorum praedicatorum et exhortatorum instantiam (89), post occisionem denique viri justi, qui a nobis missus ad ipsos gloriosius demum creditur occisus profecisse quam vivus, novissime fide magna et numero catholicorum exercitus per inspirationem divinam et sollicitudinem apostolicam congregatus, de ipsis mirabiliter triumphavit, captisque fere quingentis tum civitatibus, tum castellis, quæ per possessos suos diabolus habitabat, Spiritui paraclo in repletis suis sanctum est ibi habitaculum reparatum. Cum igitur terra ipsa taliter ab haeretica

B A pravitate mandata dilecto filio nobilii viro Simoni de Monteforti superno consilio sit commissa, et non soluna ad eam in sancta religione servandam, verum etiam ad extirpandas reliquias hujus pestis, Christianæ fraternitatis ei necessarius sit succursus, parunque prosit lolium de una parte messis avelli si radicaturum in alia transplantetur, imperiale magnificientiam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus orthodoxæ fidei zelo succensus, per vires et viros imperii tui subditos necessarium opis et opum consilium et auxilium illuc pro tantæ opere pietatis promovendo transmittas, et si quos haereticorum exinde depulsorum confugere contigerit in imperium, non solum recipi non permittas eosdem, verum etiam piissimam Augustorum in eos facias exerceri censuram, ut per haec et alia bona que Domino feceris inspirate augeat tibi Deus et gratiam in presenti et gloriari in futuro.

Datum, ut in alia, anno duodecimo.

CXXV.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Licet ad promovendum qualibet opera pietatis prompta debeat regalis celsitudo consistere, etc., ut in alia, usque transplantetur, regalem magnificientiam, etc., usque per vires et viros potentias tuæ subditos, etc., ut in alia, usque verum etiam piissimam sacræ legis in eos facias exerceri censuram, etc., ut in alia, usque in futuro. Illud autem te ab hujusmodi non revocet pietate quod pro suspecto paganorum incursu ad exterminandum pestilentes jam dictos tibi sit opera minor danda; cum, etsi reputandi utrique sint hostes, quanto ex his exonerare tibi curaveris unum latus, tanto aliud possis adversus aliorum machinamenta firmare; illo insuper ad tuam fortitudinem accidente, quod in loco vicinorum haereticorum catholicos amodo vicinos habebis, et tales quorum obsequia domi militiæque gratiosiora tibi esse poterunt quam illorum.

Datum, ut supra.

In eundem modum scriptum est illustri regi Castellaræ

CXXVI.

ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRELATIS IN PARTIBUS NARBONENSIBUS, BITERRENSIBUS, TOLOSANIS ET ALDIGENSIBUS CONSTITUTIS.

De bonis haereticorum confiscatis.

(Datum, ut in aliis.)

Optaveramus ut orthodoxæ fidei subversores, qui se in partibus vestris a communione fidelium præciderunt, non solum ea que sua dicebant, haereticam pravitatem imitando, non perderent, sed ad puritatem catholicam redeundo, nobiscum in charitate ac pace que nostra sunt etiam possiderent. Verum quia, propter impenitens cor eorum, super iniqui-

(88) Vide epist. 121, 123.

(89) Vide supra lib. II, epist. 29.

*sua sua occasione hujusmodi detineat, sicut dicitur, A
occupata, eundem nobilis rogamus attentius et
monemus per apostolica sibi scripta mandantes ut
bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis
ex eis dicto episcopo vel ejus nuntio sine qualibet
difficultate restituere non postponat. Quocirca fra-
ternitati tuae per apostolica scripta præcipiendo
mandamus quatenus si dictus dux quod mandamus
neglexerit adimplere, tu eum ad id per excommu-
nicationis sententiam in personam et interdicti, si
opus fuerit, in terram suam appellatione remota
compellas.*

Datum Laterani, etc., ut in alia.

CXXI.

NOBILI VIRO DUCI AUSTRIÆ.

De eadem re.

(Laterani, Idibus Novembris.)

*Quantumcumque sit detestabile illud facinus, etc.
ut in alia usque judicari. Cum igitur quadam bona
ipsius et Ecclesie sua occasione hujusmodi deti-
necas, sicut dicitur, occupata, nobilitatem inam ro-
gamus attentius et monemus, per apostolica tibi
scripta præcipiendo mandantes quatenus bona ipsa
cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto
episcopo vel ejus nuntio sine difficultate qualibet
restituere non postponas. Alioquin venerabili fratri
nostro Salzburgensi archiepiscopo nostris damus
litteris in præceptis ut te ad id per excommunica-
tionis sententiam in personam et interdicti, si opus
fuerit, in terram tuam appellatione remota com-
pollat.*

Datum Laterani, Idibus Novemb., pontificatus
nostrii anno duodecimo.

CXXII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI, COMITI LECESTRIÆ,
VICECOMITI BITERRENSI.

*Confirmantur ei omnia facta per legatos sedis apo-
stolica.*

(Laterani, ii Idus Novemb.)

*Habuisse bajulos Dominici verbi fidem ad sinapis
evangelicas quantitatem felix tua translatio pro-
motionis ostendit, dum nominationis tuae non solum
sed et denominationis vocabula bonis interpretatus
operibus, in auditu auris obedisti secundum nomen
tuum in locum peregrinationis exire (86), ac sicut
mons infirmas partes Ecclesiae muniturus, ad ver-
bum predicatorum fidelium es translatus, ut tuae
denominationis deludendo vocabulis in bello Do-
mini fortis essem, pugnandoque cum ministris anti-
qui serpentis, atrum haereticorum atrium a fortis
dudum custodium armato fortior superveniens de
ipsius erueres potestate, et non solum ejus spolia
distribueres, verum etiam arma in quibus confide-
bat auferres. Hujus itaque considerationis obtenuit,
cum in manibus tuis et aliorum fortium quos in
sanctum exercitum congregatos zelus Domini contra
fidei subversores armavit nec non etiam legatorum*

A nostrorum Carcassonensem et Biterrensem civi-
tates ac alias haereticorum terras mirabiliter Al-
tissimus tradidisset, principes ejusdem exercitus
cum praefatorum legatorum consilio tuo ipsas regi-
mini commiserunt, sperantes in Domino quod per
providentiam tuam omnis ab ea debeat haereticae
pravitatis eliminari spureitia et ibidem salubriter
reformari puritatis catholice disciplina. Nos igitur
quod ab ipsis pie ac provide factum est ratum et
gratum habentes, civitates et terras ipsas, sicut
tibi sunt ad divinam majestatis honorem pro tutela
pacis et fidei defensione concessæ, tibi et haeredibus
tuis in fide catholica et devotione sedis apostolicae
permanentibus auctoritate apostolica confirmamus
et præsentis scripti patrocinio communimus, prin-
cipalium dominorum et aliorum etiam, si quibus

B forte competit, jure salvo, exceptis prorsus haereti-
cis, fautoribus, credentibus, defensoribus et re-
ceptatoribus eorumdem: in quos etiam secundum
sacræ legis censuram auctoritalis est aculeus diri-
gendas, cum facientes et consentientes pari pena
canonica provisio persequatur. Ad indicium autem
quod terras ipsas in devotione apostolicae sedis et
sancta religione conservare disponas (87), tres de-
narios statuisti per singulas domos ejus annualiter
Ecclesia Romana solvendos, et illorum pravam
consuetudinem, qui secundum partium finitimarum
abusum decimas et primitias ecclesiasticas haereditario
jure, imo injuria sibi vendicant, abolere, ipsas
juxta legitimas sanctiones ad Ecclesias revocando.
Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque in-
cursurum.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, pontificatus
nostrii anno duodecimo.

CXXXIII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI.

Respondeat epistolæ 109.

(Laterani, iii Idus Novemb.)

Nuntios et apices tuos paterna benignitate rece-
pimus, et suggesta per ipsis intelleximus diligenter,
omnipotenti Deo laudes et gratias referentes de iis
que contra pestilentissimos hostes suos per te si-
mul et alios ad hoc opus orthodoxæ fidei zelo suc-
D censos misericorditer est et mirabiliter operatus.
Illud autem auditui nostro dedit gaudium et læti-
tiam quod terris haereticorum contagione purgatis
consilium Altissimi te præfecit, quod speremus in
Domino quod per prudentiam tuam in his quæ gesta
sunt et gerenda Ecclesia sua sit multipliciter pro-
flectura. Quapropter petitiones tuas nobis oblatas,
in quantum honestas potuit gratiæ prestatæ favo-
rem, grataanter admisisimus, terras ipsas tibi ac ha-
redibus tuis, prout expedire cognovimus, confir-
mantæ, et litteras ad nonnullas provincias et po-
tentæ viros ac nobiles mulieres pro tuo succursu,
cum aliis quoque litteris ad idem negotium facien-

(86) Vide lib. XIII, epist. 86.

(87) Vide supra epist. 108-109.

tibus (88), concedentes, charissimos in Christo filios A nostros Ottонem Romanorum imperatorem, Aragonum ac Castellae reges illustres ad hoc satis affectuose per speciales litteras exhortando. Et fortassis amplius fecissemus, nisi propter necessitatē urgentissimam terrae sanctae per magnos et speciales nuntios ad nos inde transmissos pro succursu ejus paulo ante destinasssemus litteras generales, quarum procul dubio impediremus effectum, si et alias pro re hac e vestigio nitteremus, cum: jam ii, quoram anime inter ejusdem terra pene penitus deficientes aerumnas, in sola post Deum auxili quod hinc vadat exspectatione respirant, nobis graviter sunt conquesli quod ex indulgentia quam concessimus haereticorum expugnatoribus, succursus praedictæ terra periculose fuerit impeditus. Monemus ergo strenuitatem tuam et exhortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus attendendo prudenter quod non minor est virtus quam querere parta tueri, hoc quod Ecclesiae Dei tuis et aliorum est laboribus acquisitum, a cunctis expiatum perversitatibus expeditum, in sancta religione studeas conservare, ac taliter juxta mandatum legatorum nostrorum ad extirpandas reliquias haereticæ pravitatis intendere quod gratiam divinam et nostram inde possis uberioris promerer, sciturus pro certo quod haec agens, in quibus illud duxeris requirendum, consilium a nobis recipies et auxilium opportunum.

Datum Laterani, iii Idus Novembris, pontificatus C nostri anno duodecimo.

CXXIV.

OTTONI ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER AUGUSTO.

Ut opem frat Simon de Monteforti.

(Datum, ut in alia.)

Licet ad promovendum quilibet opera pietatis prompta debeat imperialis celsitudo consistere, in his tamen que fidei causam continent speramus eam, prout etiam exoptamus, voluntariam invenire. Sane cum in provincia Narbonensi haereticæ dudum pestis usque adeo pullulasset ut veluti cancer serpens partes etiam timeretur finitimas infectura, quinimo in aliquibus infecisset, multifarie multisque modis eam secundum traditam nobis a Domino sancti Spiritus disciplinam laboraverimus abolere, ita quod post multorum prædicatorum et exhortatorum instantiam (89), post occisionem denique viri justi, qui a nobis missus ad ipsos gloriiosius demum creditur occisus proficisse quam vivus, novissime fide magna et numero catholicorum exercitus per inspirationem divinam et sollicitudinem apostolicam congregatus, de ipsis mirabiliter triumphavit, captisque fere quingentis tum civitatibus, tum castellis, quæ per possessos suos diabolus habitabat, Spiritui paraclo in repletis suis sanctum est ibi habitaculum reparatum. Cum igitur terra ipsa taliter ab haeretica

B pravitate mandata dilecto filio nobilii viro Simoni de Monteforti superno consilio sit commissa, et non solum ad eam in sancta religione servandam, verum etiam ad extirpandas reliquias hujus pestis, Christianæ fraternitatis ei necessarius sit succursus, parumque prosit lolium de una parte messis avelli si radicaturum in alia transplantetur, imperiale magnificientiam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus orthodoxe fidei zelo succensus, per vires et viros imperii tui subditos necessarium opis et opum consilium et auxilium illuc pro tantæ opere pietatis promovendo transmittas, et si quos haereticorum exinde depulsorum confugere contigerit in imperium, non solum recipi non permittas eosdem, verum etiam piissimam Augustorum in eos facias exerceri censuram, ut per hæc et alia bona quæ Domino feceris inspirante augeat tibi Deus et gratiam in presenti et gloriam in futuro.

Datum, ut in alia, anno duodecimo.

CXXV.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

De endem re.

(Datum, ut supra.)

Licet ad promovendum quilibet opera pietatis prompta debeat regalis celsitudo consistere, etc., ut in alia, usque transplantetur, regalem magnificientiam, etc., usque per vires et viros potentie inæ subditos, etc., ut in alia, usque verum etiam piissimam sacra legis in eos facias exerceri censuram, etc., ut in alia, usque in futuro. Illud autem te ab hujusmodi non revocet pietate quod pro suspecto paganorum incursu ad exterminandum pestilentes jam dictos tibi sit opera minor danda; cum, eti si reputandi utrique sint hostes, quanto ex his exonerare tibi curaveris unum latus, tanto aliud possis adversus aliorum machinamenta firmare; illo insuper ad tuam fortitudinem accidente, quod in loco vicinorum haereticorum catholicos amodo vicinos habebis, et tales quorū obsequia domi militæque gratiosa tibi esse poterunt quam illorum.

Datum, ut supra.

In eundem modum scriptum est illustri regi Castellæ

CXXVI.

ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESIA RUM PRELATIS IN PARTIBUS NARBONENSIBUS, BITERRENSIBUS, TOLOSANIS ET ALBIGENSIBUS CONSTITUTIS.

De bonis haereticorum confiscatis.

(Datum, ut in aliis.)

Optaveramus ut orthodoxæ fidei subversores, qui se in partibus vestris a communione fideliū præciderunt, non solum ea quæ sua dicebant, haereticam pravitatem imitando, non perderent, sed ad puritatem catholicam redeundo, nobiscum in charitate ac pace quæ nostra sunt etiam possiderent. Verum quia, propter impenitens cor eorum, super iniqui-

(88) Vide epist. 121, 123.

(89) Videlicet supra lib. II, epist. 29.

tates suas Dominus de caelo prospexit, ad extermi-
nationem suam rerumque publicationem suarum
secundum constitutiones civiles et canonicas est
processum, ut, quemadmodum scriptum est, impio-
rum spolia justi tollant, et divitias thesaurizent
ipsorum. Licet igitur ea, que apud vos quidam ha-
retici deposuisse dicuntur, sicut et aliae res eorum,
pro confiscatis sint merito computanda, quia tamen
Christianæ religionis non est ex occasione legalium
præceptorum obtenui cupiditatis hoc fieri quod potius
causa debet correctionis impleri, universitati
vestrae per apostolica scripta precipiendo manda-
mus quatenus ea quæ penes vos ab hereticis sunt
deposita, nisi forsan ad hoc præmoniti sine dilata-
tione curaverint ad Ecclesie unitatem redire, ut sic
de miserationum Domini multitudine sit cum eis B
misericordia facienda, dilecto filio nobili viro Simoni
de Monteforti, cui terra de hujusmodi pestilentium
sordibus expiata noviter est commissa, cum consilio
et mandato legatorum nostrorum assignare et tra-
dere procureatis, in pios usus pro publicis ejusdem
terra utilitatibus expendenda.

Datum, *ut in alia.*

CXXVII.

ABBATI SANCTI VICTORIS, ET SANCTÆ GENOVEFÆ ET
SANCTI VICTORIS PRIORIBUS PARISIENSIBUS.

Ut tueantur Robertum Malivicini.

(Laterani, ii Idus Novembbris.)

(90) Attendentes devotionem dilecti filii nobilis viri Roberti Malivicini, qui orthodoxæ fidei zelo succensis contra pestilentes hereticos non solum laudabiliter jam pugnavit, verum etiam constanter disponit amodo ad ipsorum exterminationem intendere, terram de qua per manum Domini sunt depulsi cum aliis catholicis habitando, dignum duximus eum pro ecclesiastica libertate pugnantem Ecclesie patrocinio confovere. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus si quis eum ac socios suos in his quæ pacifice possidebant cum iter arripuerunt ad hujusmodi Dei servitium exsequendum molestare præsumperit, aut ea quæ sibi tenentur reddere solvere recusarint, seu etiam unicam ejus filiam auferendo nobilem offenderit memoratum, vos eum ut ab eorum omnino vexatione desistat, et de dannis ac D injuriis irrogatis satisfaciat competenter, eisdem per censuram ecclesiasticam sublatu appellatiois obstaculo, sicut justum fuerit, compellere præconit, matrem et sororem ejusdem nobilis viduas, quarum ipse solus quasi post Deum tutor et custos existit, in jure proprio defendantes, et quilibet injuste molestans easdem appellatio remota distinctione simili facientes ab earum indebita molestatione cessare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Idus Novembbris, pontificatus nostri anno duodecimo.

(90) Vide infra epist. 150, 131, 133.

(91) Vide supra epist. 127 et infra epist. 153, 134, 135,

CXXVIII.

EISDEM.

De simili arguento.

(Datum, *ut in alia.*)

Attendentes devotionem dilecti filii nobilis viri Burchardi, qui orthodoxæ fidei, etc., ut in alia usque recusarint, seu etiam alias indebita nobilem offendit memoratum, etc., ut in alia, usque procuratis, matrem et ejusdem nobilis viduam, cujus ipse solus quasi, etc., usque injuste molestantem eamdem appellatione remota distinctione simili facientes ab ejus indebita molestatione cessare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, *ut in alia.*

CXXIX.

NOBILIBUS VIRIS BARONIBUS ET MILITIBUS QUI CUM NO-
BILI VIRO SIMONE DE MONTEFORTI DE SIGNATORUM
EXERCITU REMANSERUNT.

(Inducuntur ut assistant Simoni de Monteforti.)

(Laterani, Idibus Novembbris.)

Devotionem vestram dignis in Domino laudibus commendamus quod orthodoxæ fidei zelo succensi, contra nostræ fiduci subversores tam pie quam strenue certavistis, ac recepto mirabili de ipsorum contritione triumpho, terraque dudum a præambulis Antichristi possessa ad fidem Jesu Christi redacta, in defensionem ipsius cum dilecto filio nobili viro Simone de Monteforti, cujus est commissa regimini, remansistis, attendo prudenter quod non minor est virtus quam querere parta tueri. Quia igitur filius, non pugna coronat, nobilitatem vestram rogamus attentius et monemus, in remissionem vobis peccatum in jungentes quatenus laudabile propositum vestrum laudabili studente perseverantia coronare, ad protegendum eamdem terram prefato nobili viriliter assistatis, expensis contenti a proximo Pascha deinceps, donec novum auxilium, quod multipliciter procuramus vobis et ei, dante Domino, transmittatur.

C Datum Laterani, Idibus Novembbris, pontificatus nostri anno duodecimo,

CXXX.

ABBATI ET PRIORI SANCTI VICTORIS, ET PRIORI SANCTÆ
GENOVEFÆ PARISIENSIS.

De eleemosynis concessis piis locis.

(Laterani, iv Idus Novembbris.)

(91) Præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eleemosynas piis locis a nobili viro Roberto Molavicino et matre sua provida pietate concessas faciat a locis ipsis auctoritate nostra quam justo tam pacifice possideri, contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatio posposta compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iv Idus Novemb. anno duodecimo.

CXXXI.

ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.
De quodam privilegio concessio R. Malovicino.

(Datum, ut in alia.)

(92) Profecturus ad habitandum dilectus filius nobilis vir Robertus Malusvicinus terram ab haereticis nuper incolis expiatam, nobis humiliter supplicavit ut aliquem clericum religiosum vel secularis per tuam faceremus sibi sollicitudinem deputari cuius consilio, quandiu in terra ipsa morabitur, ad salutem animarum suarum in confessionibus et hujusmodi tam ipse quam ejus uxor utatur. Nos igitur annuentes hujusmodi proposito pietatis, discretioni tue per apostolica scripta praincipio mandamus quatenus petitionem suam in hoc, prout expedire cognoveris, cum consensu diecesani episcopi auctoritate nostra non differas adimplere.

Datum, ut in alia,

CXXXII.

ABBATI DE VALLIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS.
Ut accedat ad Simonem de Monteforti.

(Laterani, v Idus Novembbris.)

Cum dilectus filius abbas Cisterciensis A. S. L. tibi dare providerit in mandatis ut ad terram nuper ab haeretica pravitate mundatam accedas, dilecto filio Simoni de Monteforti, cuius est commissa regimi, aliis ibidem ad Dei servitium residentibus salutare consilium præbiturus, discretionem tuam monemus attenius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad exsequendum opus hujusmodi pietatis secundum abbatis prædicti monitionem accedere non postponas.

Datum Laterani, v Idus Novemb., anno duodecimo.

CXXXIII.

NOBILI VIRO ROBERTO DE MALOVICINO, MATRI ET UXORI EJUS.

Ejusdem argumenti cum epistola 130
(Laterani, v Idus Novembris.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petitionum precibus favorem benevolum imperari. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus annuentes, eleemosynas piis locis a vobis charitable collatas, sicut eas loca eadem juste possident et quiete, ipsis auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Novembbris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXXIV.

MONIALIBUS PARRASII CISTERCIENSIS ORDINIS.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

Justis petitionum desideriis dignum est facilem nos præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere.

(92) Vide supra epist. 127.

A eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis petitionibus annuentes, eleemosynas quas nobilis vir Robertus de Malovicino et mater ipsius vobis pietatis intuitu contulerunt, et alia bona Ecclesie veteræ, sicut ea justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXXXV.

GALTERO PRESBYTERO ECCLESIE DE CORBERON.

De eodem argumento.

(Datum, ut in alia.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis petitionibus annuentes, eleemosynas a nobili viro Roberto de Malovicino tibi pietatis obtenuit collatas et alia bona Ecclesie tua, sicut ea justæ possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXXXVI.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De negotio haereticorum.

(Laterani, iii Idus Novembris.)

Gloriantes haec tenus in malitia et in sua iniquitate potentes destruere tandem incipiens manus Dei, miraculose jam fecit eos de suis tabernaculis emigrare, dum eo terram populi sui misericorditer emundante, pestis haereticæ pravitatis, quæ serpens ut cancer Provinciam pene totam inficerat, mortificata depellitur, captisque in potentissima manu sua numerosis castris et civitatibus quas per possessos a se diabolus habitabat, in locis expulsorum haereticorum Spiritui paracleto per repletos ab ipso sanctum habitatcum præparatur. Super quo laudes et gratias Omnipotenti referimus quod in una eademque misericordia sua causa duo dignatus est justitiae opera exercere, ita per fidem faciendo dignam supervenire perniciem ut quam multi fideles meritam assequerentur ex ipsorum exterminatione mercedem, cum etsi eos in solo spiritu oris sui potuisse quandocunque conterere, suorum tamen exercitui signatorum in illorum contritione dignatus sit salutis causam imo salvationis occasionem præbere: quo nuper sub nostrorum magisterio legatorum de ipsis mirabiliter triumphantे, dilectus filius nobilis vir Simon de Monteforti, vir utique strenuus et catholicus, terris a quibus illi depulsi sunt provida est deliberatione præfectus, ut per prudentiam ejus in his quæ gesta sunt vel gerenda negotium pacis et fidei possit ibidem efficacius promoveri. Quia

igitur, et si tantæ pietatis initia prospere hucusque processerint, fine tamen non sunt adhuc necessario solidata, fraternitatem vestram rogandam duximus attentius et monendam, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus apud subditos vestros studio sedule prædicationis et exhortationis instetis ut ad reliquias hujus pestis penitus extirpandas, cum ad similitudinem hydræ, quæ locupletior fertur fieri damno capitum gravius possent, si neglectæ fuerint, reviviscere, tam per se quam per sua obsequium Deo devotum et auxilium Ecclesiæ opportunum impendant, scientes remissionem peccaminum a Deo ejusque vicario universis indultam qui orthodoxæ fidei zelo succensi se ad opus accinxerint hujusmodi pietatis, ut eis labor tam sanctius ad operis satisfactionem sufficiat super illis offensis pro quibus cordis contritionem et oris confessionem veram obtulerint vero Deo. Cum autem pro fraterna defensione pugnantes a fraternis deceat injuriis expediri, volumus et mandamus ut si qui nobilium, clericorum, seu etiam laicorum contra pestilentes hujusmodi procedentium ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum in vestris diocesis constitutos, cum ab ipsis fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis ut eos a juramento penitus absolventes, ab usurarum penitus exactione desistant. Quod si quisquam creditorum ad solutionem ipsos coegerit usurarum, eum ad restituendas ipsas, postquam fuerint persolutæ, simili censura sublato appellationis obstaculo coaretis, creditores talium quam diligenter poteritis inducentes ut terminos ad solutionem debitorum præfixos, donec illi labori vacaverint hujusmodi pietatis, elongent; quo sic demum retributionis eorum gaudeant participio quorum certamen tali promoverint adjumento. Præterea, cum non absonum videatur ut qui publicam causam gerunt, publicis stipendiis sustententur, universos clericos per vestras dioceses constitutos efficaciter monetatis, in remissionem sibi peccaminum suadentes, quatenus cum predictæ terræ desertæ sint et vastate, atque ad defensionem ipsarum sumptus sint non modici necessarii, aliquotam de suis, preventibus partem ad ejus sustentationis transmittant, deputatis aliquibus viris providis et fidelibus ad eleemosynam hujusmodi colligendar, qui collectam assignent sicut predicti legati duxerint disponendum. Quia igitur apud eos districtio forsan proficiet temporalis a quibus super hoc spiritualis inducitio non admittitur, illos qui super Iudeos in vestris diocesibus permanentes habere noscuntur dominium temporale diligenter inducere procuretis ut eos inducant et tradita sibi potestate compellant quod suis debitoribus in hujusmodi Dei obsequium protecturis omnino relaxent usuras et terminos ad exsolvendum sortem præfixos, si fieri potest, prorogent competenter.

Datum Laterani, iii Idus Novemb., pontificatus nostri anno duodecimo

In eundem modum Bisantino archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum scriptum est Vienensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Aquensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Narbonensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Lugdunensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum archiepiscopo Ebredunensi et suffraganeis ejus. In eundem modum Auxitano archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem sere modum Albiensi episcopo. In eundem modum Ruthenensi episcopo. In eundem modum Agennensi episcopo. In eundem modum Gaturcensi episcopo.

CXXXVII.

CONSILIBUS ARELATENSIBUS.

*Super extirpatione hereticorum.
(Laterani, iii Idus Novembr.)*

Gloriantes hactenus in malitia, etc., ut in prima usque solidata, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus ad reliquias hujus pestis penitus extirpandas, etc., ut in alia usque reviviscere, tam per vos quam per vestra obsequium Deo devotum et auxilium opportunum Ecclesiæ impendatis, scientes, etc., usque vero Deo. Quapropter exergescimini, boni filii, et ad palmarum hujus glorijs certaminis festinate, plaque poenitentia ducti quod tam secundis ejus principiis neglexeritis interesse, felicissimo fini vestram studeatis et operam et præsentiam exhibere; quia, cum evangelicus retributor illis æqualiter retribuerit qui novissime venerunt in vineam et qui primo, licet hi qui cœperunt forsan amplius laborarint, præcedentibus lamen atque sequentibus par merces pro pari devotione reddetur.

Datum Laterani, iii Idus Novembr., anno duodecimo

In eundem modum Avenionensibus consulibus. In eundem modum consulibus Sancti Egidii. In eundem modum consulibus Nemausensibus. In eundem modum consulibus Montispessulani. In eundem modum nobili viro Amalrico et civibus Narbonensibus. In eundem modum consulibus Terasconensibus. In eundem sere modum scriptum est nobili viro Folcalciensi comiti. In eundem modum nobili viro comiti Sancio. In eundem modum nobili viro comiti Savoyæ. In eundem modum nobili viro comiti Gembennensi. In eundem modum nobili viro comiti Stephano. In eundem modum nobili viro comiti W. Matisconensi.

CXXXVIII.

EPISCOPO SEGUNTINO.

*Indicitur ei purgatio super quodam facinore.
(Laterani, viii Kal. Decembr.)*

Olim nobis per tuas litteras intinasti quod cum te presente archipresbyter quidam missam in sua ecclesia celebraret, et populi multitudo in chorum canoniconum et usque ad altare se ingereret importune, tu diligenter monuisti ministros ut turbam

irruentem arcerent, quatenus sic divina possent liberius officia celebrari. Quibus id efficere non valentibus, existimans quod super hoc tibi majorem reverentiam exhiberent, populum arcere accepit baculo incopisti, quosdam impellens, quosdam percutiens leviter, quosdam terrens, ut sic saltem opportunitas præberetur sacris officiis peragendis. Alii siquidem tecum percutiebant cum baculis populum repellendo : inter quos juvenis quidam in capite dicitur fuisse percussus, qui postea per mensem sanus apparet, et indifferenter utens cibis et potibus universis, ad lapides ferendos et calcem in diebus Maii, prout sibi expediebat, locavit operas suas ad vineas fodientes, intrans nihilominus balnea et tabernas. Post tricesimum vero diem ad suggestiōnem quorundam, te quidem inscio et ignaro, quidam medicus imperitus et senex carnem capitis ejus et testam secuit indiscrete, licet nullum percussio-
nis signum in capite appareret. Quem in sectione illa quatuor supervenientes medici erravisse dixerunt, asserentes hujusmodi sectionem inducere causam mortis. Juvenis autem quarta decima die post sectionem eamdem diem clausit extremum : post cuius obitum in populo rumor insonuit quod ex percussione tua mortuus fuerat homo ille. Quia quidem infamia, sicut firmiter per easdem litteras intimasti, a personis vilibus, temulis atque malevolis dignoscitur initium habuisse. Unde humilitatis causa, licet tua te conscientia minime reprehenderet, abstinendum duxisti a celebrazione missarum donec super hoc nostra reciperes benefacitum voluntatis. Nos autem dilecto filio Toletano electo nostris dedimus litteris in mandatis ut inquireret super hoc diligentissime veritatem, et si ei de premissis constaret, tibi daret licentiam cum timore Dei divina officia celebrandi, injungens etiam ut de cetero studiosius vacares operibus pietatis, pro eo quidem quod verbum Apostoli minus provide observasti dicentes: *Oportet episcopum esse non percussorem (I Tim. iii)*, cum etsi non illum, alios tamen leviter percussisse dicaris, ex quo rumor hujusmodi est subortus; oblocutores insuper et infamatores tuos, ut ab hujusmodi presumptione desisterent, monitione premissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere non differret. Praefatus vero electus, sicut ex litteris ejus accepimus, nostris volens obediens mandatis, accessit ac Ecclesiam Seguntinam, et ab omnibus canonicis quos ibidem invenit amicis et inimicis tuis juramenta exigens, ab unoquoque super praedicto facto rei veritatem diligentissime inquisivit; et quæ dixerat in scriptis redigens, licet jurisprudenti et quidam episcopi ei consulerent ut tibi licentiam concederet celebrandi, quia tamen ei consultius visum fuit ut negotium ipsum ad nos instructum remitteret, dicta canonicorum et aliorum suo sigillo signata nobis destinare curavit. Cæterum nobis inquisitionem

A ipsam examinari cum diligentia facientibus, examinatores ipsius nobis fideliciter retulerunt quod unius tantum de visu depositum, allii de auditu. Duo vero chirurgici et unus physicus jurati dixerunt quod non ex percussione, sed indiscreta incisione obierat juvenis memoratus. Nos igitur inter culpam et infamiam distinguentes, quia culpa probata non est, tuæ te conscientiae relinquimus quoad Deum, et super infamia quoad homines ita tibi duximus providendum ut clero et populo convocatis chirurgicorum et physici testimonia publicentur, qui tuam videntur innocentiam expurgare; ut cum infamia conqueverit, pontificale officium liberius exsequaris, dantes venerabili fratri nostro episcopo Segobiensi et dilectis filiis Palentino electo et archidiacono Septempublicensi Segobiensis diecessis in mandatis ut si quis super hoc te præsumperit temere molestare, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

B Datum Laterani, viii Kal. Decemb., pontificatus nostri anno duodecimo

CXXXIX.

EPISCOPO SEGOBIENSI, ET PALENTINO ELECTO, ET ARCHIDIACONO SEPTEMPUBLICENSIS SEGOBIENSI DIOCEESIS.

De eadem re.

(Datum, ut in alia)

C Olim per litteras suas significavit nobis venerabilis frater noster episcopus Seguntinus quod cum, eo presente, archipresbyter quidam missam in sua ecclesia celebraret, et populi multitudo in chorum canoniconum et usque ad altare se ingreret importune, ipse ministros monnit diligenter, etc., in eodem fere modum ut in alia usque subortus, oblocutores, etc. fere in eudem modum usque differret. Præfatus vero electus, sicut ex litteris ejus accepimus, etc., usque publicentur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus in eodem negotio juxta prescriptam formam procedere procuretis. Si quis autem super hoc enim temere molestare præsumperit, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita rompescatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum ut in alia.

CXL.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHE.

Cassatur promissio facta Venetiis.

(Laterani, ix Kal. Decembbris.)

E (93) Sicut ea qua circa Ecclesias vel ecclesiasticos viros circumspectione provida disponuntur, apostolica dignum est auctoritate fulciri, sic illa quæ presumptuosa temeritate nequieri attentantur, ejus magisterio convenit in statu rectitudinis revocari. Cum ergo, sicut accepimus, dum per Venetiis transiit faciens ad Constantinopolitanam Ecclesiam

properares, et Veneti tibi passagium denegantes, A ad perjurium te consequenter urgendo, qui nisi ad Ecclesiam Constantinopolitanam accederes, creditoribus satisfacere non poteras de pecunia mutuata super confirmatione quarumdam Ecclesiarum quas Constantinopoli detinent coactione multiplici quod-dam extorserint publicum instrumentum, nos honestati ecclesiasticee provide volentes, presentium auctoritate decernimus instrumentum ipsum per hujusmodi coactionem extortum viribus omnino carere. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostrae diffinitionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Decembris, anno duodecimo.

CXLI.

EIDEM.

De decimis solvendis.

(Datum, ut in alia.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humilis filios ex assuetate pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tanquam prius mater suae protectionis munimine confovere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus inclinati, presentium tibi auctoritate concedimus ut ab ecclesiis-tua diocesis cathedralicū exigere valeas, et per censuram ecclesiasticā appellatiōne postposita Gracos cogere ad decimas tibi debitas persolvendas. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostrae concessionis infringere, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXLII.

EIDEM.

Arma non esse tribuenda infidelibus.

(Datum, ut in alia.)

Cum avaritiae fervor in tantum animos quorundam accenderit ut, sicut nostris est auribus intimatum, ligna et arma prohibita in Alexandriam defērāt, per quae in injuriam nominis Christiani subsidia infidelibus subministrant, fraternitatī tuae presentium auctoritate concedimus quatenus hujusmodi tibi subjectos ut a sua super hoc temeritate desistant monitione præmissa per censuram ecclesiasticā appellatiōne remota compellas. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostrae concessionis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXLIII.

EIDEM.

De exemptione archiepiscopi Patracensis.

(Laterani, ut in prima.)

Requisivit a nobis tua fraternitas an venerabili fratri nostro Patracensi archiepiscopo sit a nobis privilegium exemptionis indulunt. Super quo fraternitatī tuae insinuatione præsentium innotescat nos eidem archiepiscopo nullum exemptionis privilegium concessisse. Ipse tamen constanter asseruit coram nobis Patracensem archiepiscopum immediate ad sedem apostolicam pertinero.

Datum Laterani, etc., ut in prima.

CXLIV.

ARCHIEPISCOPO ERALENSI ET SALIMBRIENSI EPISCOPO,

ET DECANO DE BLAKERNA CONSTANTINOPOLITANO

Eis committitur executio cujusdam sententiae.

(Datum, ut in aliis.)

{ Venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha nostro apostolatui reseravīt quod cum homines de Spigant, ubi nunquā episcopus existit, dari sibi episcopum postularent, idem hoc facere metuens absque nostra licentia speciali, ad eorum instantiam episcopatui de Pario commisit eosdem. Cumque postmodum episcopum de Pario accedentem ad ipsos admittere recusasset, in ipsos post admonitionem s̄p̄ius iteratam patriar-B cha prefatus excommunicationis sententiam promulgavit, quam auctoritate petit apostolica confirmari. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam, sic rationabiliter est prolata, faciat auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam appellatione postposita firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut in aliis.

CXLV.

EIDEM.

De monasteriis patriarchalibus.

(Laterani, ix Kal. Decembris.)

Ex conquestione venerabilis fratris nostri patriarche Constantinopolitani ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod quidam tam clerici quam laici in partibus Romaniae quādām patriarchalia monasteria contra justitiam detinent in ejus et Ecclesiae sua prejudicium et gravamen. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus tam clericos quam laicos memoratos ut monasteria patriarchalia, videlicet qua ad patriarche jurisdictionem de jure spectant, eidem sine difficultate qualibet restituant, ut tenentur, monitione præmissa per censuram ecclesiasticā appellatiōne postposita compellatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

D Datum Laterani, ix Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXLVI.

ARCHIEPISCOPO ET DECANO ET P. DE LAGERIO CANONICO

REMENSI.

Executoria super quadam Ecclesia.

(Laterani, iii Kal. Decembris.)

Cum dilecti filii magister D. et H. procurator G. presbyteri ad sedem apostolicam accessisset, dilectum filium nostrum Guidonem Sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem ipsis concessimus auditorem. Coram quo magister proposuit memoratus quod cum olim in forma communi pro eo bonae memorie Suessionensi episcopo, qui cumdem ordinatar in subdiaconum, scripsissemus, et postmodum dicto episcopo nostris nolente obtrem-

perare mandatis, idem contra ipsum executores obtinuerat nobis, tandem illis quod mandavimus noentiibus adimplere, dictus magister ad presentiam nostram iterato accedens, ad judices Cameracenses nostras litteras impetravit, ut videlicet prefatum episcopum vel officiales ejusdem ad providendum ipsi juxta mandati nostri tenorem censura ecclesiastica coercent. Qui attentes rebellionem ipsorum, a collatione beneficiorum tam eos quam dictum episcopum tandem decrevere suspensos docet esset supradicto magistro in beneficio competenti provisum. Verum, cum illi postmodum sibi vellent insufficiens beneficium assignare, dicti judices super hoc veritate comperta prefatam suspensionis sententiam innovarunt. Unde prefati officiales quadraginta solidos et unum modium bladi assignarunt eidem nomine pensionis sub exspectatione beneficii competentis; dicta tamen sententia in suis viribus permanente, donec mandatum nostrum super provisione ipsius foret effectui mancipatum. Demum vero, cum memoratus episcopus a Constantinopolitanis partibus ad propria remeasset, et per biennium moram fecisset ibidem, ipse dicta suspensionis sententia vilipensa, Ecclesiam quamdam vacantem supradicto G. assignare presumpxit. Quod cum innotuisset judicibus memoratis, ipsi concessionem hujusmodi penitus irritantes, discretis mandare personis ut dictam Ecclesiam, utpote de jure vacantem, prefato magistro auctoritate apostolica facerent assignari. Quorum mandatum fideliter exsequentes, ipsi eamdem Ecclesiam contulerunt, et tunc abbas de Cartovoro pro sepefato G. nepote suo in eorumdem apparenſe praesentia responsalis, illorum factum per quasdam exceptiones frivolas nisus est multipliciter impedire. Sed idem magister nihilominus ad juris sui tutionem contra eundem G. nostras postmodum litteras ad decanum et cantorem Sancti Frambaudi et R. de Sancto Medardo Silvanectensem canonicum impetravit. In quorum praesentia cum esset hinc inde diutius disputatum, parte altera proponente dictam Ecclesiam fuisse a suspenso collata, et alia id negante, tandem testes super hoc recipere curaverunt, depositiones eorum sub sigillis suis nostro apostolatui transmittentes. Quare dictus magister nobis humiliter supplicavit ut prefatam Ecclesiam, concessione a suspenso facta nequaquam obstante, faceremus ab ipso, qui pro beneficium obtinendo toties ad sedem apostolica laboravit, pacifice possideri. Ad hoc vero procurator predicti G. proposuit ex adverso quod cum sepefatus episcopus dictam sibi Ecclesiam canonice contulisset, supradictus magister per subdelegatos ab executoribus quos obtinuerat contra episcopum memoratum post appellationem ad nos rationabiliter interpositam postmodum in ejusdem se fecit possessionem in ipsius gravamen induci, et, ut posset eundem amplius fatigare, ad præmissos judices contra ipsum super prefata Ecclesia, quam se mentiebatur canonice assecutum, cum id postea

A non probari, nostras litteras impetravit: qui causam sufficienter instructam, prout superior est expressum, sub sigillis suis nobis fideliter remiserunt. Unde dictus G. a nobis humiliter postulavit ut super jam dicta Ecclesia sibi a prefato episcopo tunc temporis non suspenso canonice assignata, praesentim cum judices supradicti illum suspendere non valuerint fines mandati apostolici excelendo, jamdicto magistro silentium imponentes, ipsum faceremus ejusdem pacifica possessione gaudere. Cum igitur cardinalis predictus haec et alia quæ proposita fuerant coram eo nobis plene ac fideliter retulisset, nos attentes predictam suspensionis sententiam in eundem episcopum latam nullam penitus extitisse, prefato D. clero super ipsa Ecclesia silentium duximus imponendum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus quod a nobis est ratione prævia diffinitum facialis auctoritate nostra firmiter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebeller per censuram ecclesiasticam appellatione posposta compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iii Kal. Decembris, anno duodecimo.

CXLVII.

FULCONI PRIORI ET CONVENTUI SANCTI MARTINI DE CAMPIS PARISIENSIS.

Adjudicatur eis medietas proventuum Ecclesie S. Jacobi de Carnifexaria.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

Olim coram dilectio filio nostro Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinale, quem dilectis filiis archipresbytero Sancti Jacobi Parisiensis et magistro H. procuratori vestro concessimus auditorem, idem proposuit procurator quod cum vos, ad quos jus patronatus ecclesie Sancti Jacobi pertinet, coram abbate Sancti Joannis de Valleis, archidiacono et cantore Carnotensis, judicibus delegatis a nobis, medietatem proventuum ejusdem ecclesie Sancti Jacobi petissetis, (ad vestram fundandam intentionem instrumentum bona memorie Stephani Parisiensis episcopi ostendisti, in quo videbatur idem episcopus inter cetera profliteri quod concessione antecessorum suorum et sua monasterium vestrum cum presentatione presbyteri medietatem omnium beneficiorum, qua pro presbyterio ecclesie Sancti Jacobi ad presbyterum vel ejus utilitatem quoquo modo pervenient, in eadem ecclesia obtinebat. Quod archipresbyter prorsus inficians allegavit se vel ecclesiam suam non nisi tantum in decem libris annuatim solvendis ecclesiae vestre pensionis ratione teneri. Cumque super hoc coram præmissis fuisset judicibus litigatum, super eo utraque pars testes induxit. Verum, cum interim pars vestra proponeret se per dictum archipresbyterum centum solidis pendente iudicio spoliatam, et pars altera nullam penitus rationem quare hoc fecerat allegaret, judices archipresbytero præceperrunt ut usque ad certum terminum solidos restitue-

ret praetaxatos : qui mandaio judicium parere contemnens, excommunicatus exstitit ab eisdem. Sed archipresbytero se postmodum per consumaciam absentante, cum judices de sententia ferenda tractarent, prior Sancti Victoris, archipresbyter Sancti Severini, et magister P. Pulverel canonicus Parisiensis quasdam eis litteras transmisserunt, per quas injungebant eisdem ne in praejudicium jurisdictionis ipsorum, quibus appellationis causa super predictis centum solidis committebatur a nobis, in causa procederet vel aliquid statuerent in gravamen archipresbyteri memorati. Sed judices attentes appellationis causam a predicta interlocutoria interpositae, que tantummodo commissa videbatur eisdem, negotium non contingere principale, maxime cum eo tempore quo archipresbyter procuratorem miserat ad sententiam audiendam partes non fuerint secundarum litterarum auctoritate citatae, instrumento Parisiensis episcopi diligenter inspecto, et utriusque partis rationibus intellectis, habito prudentum consilio, saepedictum archipresbyterum ad reddendum annuatim ecclesie vestre medietatem omnium proventuum ecclesie Sancti Jacobi condemnarunt : quam sententiam procurator uester petit confirmari. Cum igitur haec et illa que archipresbyter ad impugnandam tam interlocutoriam quam diffinitivam sententiam judicum predictorum proposuit coram eo idem cardinalis nobis fideliter retulisset, nos interlocutoriam supradictam, pro eo quod juris ordine non servato a duobus tantum judicibus, tertio se nullatenus excusante, prolata fuerat, irritam decrevimus et inanem. Verum, quoniam archipresbyter ad diffinitivam sententiam reprobadam hanc viam a nobis requisitus elegit ut instrumentum Parisiensis episcopi, quod secuti judices sententiam tulerant, non fuisse jure subnixum ostenderet, dilectis filiis abbati Sanctae Genoveſae, et W. archidiacono Parisiensi et decano Meldensi dedimus ut audirent quæcumque archipresbyter memoratus contra instrumentum, infra sex menses postquam foret exhibitum coram eis duceret proponenda, et si tale quid contra ipsum objectum esset forsitan et ostensum propter quod merito reprobari deberet, ipsi sententiam judicum predictorum, qui fidem instrumenti sequentes eamdem tulerant, sublati appellationis obſtaculo retractarent, ecclesie vestre super medietate proventuum ecclesie Sancti Jacobi perpetuum silentium imponentes, cum per depositiones testium, quas inspici fecimus diligenter, vel alio legitimo modo nihil sufficienter constaret esse probatum. Alioquin, cum archipresbyter nihil proposisset aliud quod valeret contra sententiam supradictam, ipsi eamdem auctoritate nostra appellatione postposita confirmantes, ipsam per censuram ecclesiasticam facerent inviolabiliter observari. In quorum postmodum praesentia partibus constitutis, archipresbyter quædam contra predictum proposuit instrumentum, propter quæ asseruit nullam

A ei fidem penitus adhibendam. Primo, quia in sigillo eidem apposito nova cera communista videbatur antiqua. Secundo, quia legi ejusdem sigilli litteræ non valebant, quanquam contra juris auctoritatem, secundum quod nihil debuit pendente judicio innovari, dictum sigillum inter moras judicij fucatum fuerit et politum. Tertio, quia Parisiensis capituli sigillum non erat eidem instrumento appositum, cujus consensus de jure fuerat in concessione hujusmodi requirendus. Quarto, quia paucorum canonnicorum subscriptiones adnotatae videbantur in ipso. Quinto, quia concessiones predecessorum Stephani Parisiensis episcopi, de quibus in eodem instrumento fit mentio, nullatenus apparebant. Praescriptionem insuper ad reprobandum instrumentum predictum archipresbyter memoratus objecit. Sed, licet super iis omnibus fuisse hinc inde coram dictis judicibus litigatum, et archipresbyter quæ objeccerat se assereret probaturum, nihil tamen ex ipsis probare curavit infra semestre tempus in nostris litteris comprehensum. Quo transacto, post duos menses praesentiam predictorum judiciorum adiens allegavit predicti episcopi concessionem ipso jure viribus caruisse, cum non constaret ad hoc intervenisse consensum presbyteri ecclesie memoratae, qui requirendus non immerito fuerat, cum ex hoc ei prejudicium pararet. Unde, cum super his et aliis partibus non desineret altercari, judices de consilio peritorum vos et partem alteram cum negotio sufficienter instructo ad sedem apostolicam remiserunt. Partibus itaque propter hoc nuper in nostra praesentia constitutis, cum archipresbyter supradicta, que contra instrumentum objecrat, coram nobis etiam iterasset, adjiciens nihil minus quod predicta concessio per episcopum absque presbyteri parochialis assensu erat invalida judicanda, pars vestra inter cetera sic respondit, quod super iis quæ archipresbyter contra instrumentum objeccerat non erat ulterius audiendus, cum illa nequaquam probaverit infra tempus praefinitum a nobis. Sed et illud pars vestra frivolum reputabat quod de consensu presbyteri, qui non intervenierat, archipresbyter ultimo introduxit, cum non probandi episcopi concessionem invalidam sed reprobandi solummodo instrumentum facultas ei dudum fuerit reservata; maxime cum infra praetaxati temporis spatium hoc proponere non curarit. His igitur et aliis quæ utraque pars proposuit intellectis, de fratribus nostrorum consilio sententiam predictorum judicium approbantes, archipresbyterum saepedictum super medietate omnium proventuum ecclesie Sancti Jacobi annuatim monasterio vestro reddenda sententialiter duximus condemnandum. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc. Si quis autem, etc., usque incursurus.

Datum Laterani, XIII Kal. Januarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXLVIII.

DECANO ATREBATENSI.

Respondetur ad ejus consulta.

(Laterani, Nonas Januarii.)

Cum quidam presbyteri Atrebatensis ecclesiam altario ministrantes, orariorum utriusque humero impo-nendo, illud supra pectus in modum crucis disponant, publice proponentes quod qui aliter portant illud, excommunicationis sunt vinculo innodiatis, et tam ibidem quam in nonnullis ecclesiis in modum crucis orariorum a presbyteris minime preparetur, quid in hac diversitate tenendum sit a nobis tua de-votio requiritur. Super quo devotioni tuae taliter duximus respondendum quod, licet inveniatur in concilio Bracarensi ut sacerdos de uno eodemque orario cervicem pariter et utrumque humerum pre-mens, signum crucis in suo pectore preparet, si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitae sit subiectus, quia tamen iuxta Ecclesias Romanas consuetudinem aliter observatur, tam hoc quam illo modo potest orarium a presbyteris absouere omni culpa disponi⁽⁹⁴⁾.

Datum Laterani, Non. Januarii, anno duodecimo.

CXLIX.

CAPITULO TULLENSI.

De electione episcopi.

(Laterani, Nonas Januarii.)

(95) Impedito dudum (Mahero) quondam vestro episco-po super dilapidatione atque perjurio et super eo etiam quod suspensus proponebatur divina officia celebrasse a Gaufrido Tullensi archidiacono coram nobis, venerabilibus fratribus nostris Cabilonensi et Catalaunensi episcopis et dilecto filio priori Clareval-lensi sub certa forma commisimus causam ipsam (96) attestations quasdam post item in nostra presen-tia super praedictis articulis legitime contestatam receptas eisdem transmittentes inclusas. Coram quibus postmodum partibus constitutis, iidem ju-dices denum tam attestations ipsas quam alias ab utraque parte receptas ab eis solemniter publicarunt; et licet ambae partes a judicibus requisitae se velle in testium personas objicere re-spondissent, testes tamen aliquos contra testes pro-ductos inducere neglexerunt, altercatione inter ipsos exorta utra illarum prius testes producere te-netur. Unde cum super hoc interlocutoriam postularent, judices eidem supersedentes negotio, illud ad nos instructum cum utriusque partis attestatio-nibus remiserunt. Cumque propter hoc nuper tam magister Poncii procurator episcopi quam praedi-cus archidiaconus ad nostram presentiam accessis-sent, quanquam procurator ipse dilationem ad re-probandos testes cum instantia postulasset, quia tamen episcopus coram judicibus memoratis id sa-cere neglexerat saepius requisitus, et per testes ipsius

A fides siebat non minima contra ipsum, petitioni ejusdem procuratoris non duximus annuendum. Attestationibus ergo diligenter inspectis, intelleximus su-pradicata, super quibus denuntiatus fuerat episcopus memoratus, sufficientissime fuisse probata. Unde venerabilis frater noster Hugolinus, Ostiensis epi-scopus, juxta Romanam morem Ecclesias nobis et fra-tribus nostris in auditorio residentibus, eundem episcopum per sententiam ab Ecclesia Tullensi pror-sus amovit, dando vobis liberam facultatem alium eligendi. Quocirca praesentium vobis auctoritate mandamus quatenus convenientes in unum, sancti Spiritus gratia invocata, personam idoneam, qua-od prosedes velit potius quam praesesse, ac tanto con-gruat oneri et honori, eligatis vobis canonice in pa-storem. Alioquin venerabili fratri nostro Catalau-nensi episcopo et dilectis filiis de Insula Cisterciensis et Flabonimontis Pramonstratensi ordinum abbatibus Tullensi diocesis nostris damus litteris in mandatis ut nisi infra quindecim dies post commo-nitionem vobis ab eis factam mandatum nostrum exsecuti fueritis per vos ipsos, ipsi vobis auctoritate nostra subtato cujuslibet appellationis obstaculo personam idoneam in episcopum praeferre procurent, contradictores, si quos invenierint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo.

Datum Laterani, Non. Januarii, pontificatus no-stri anno duodecimo.

CL.

C CATALAUNENSI EPISCOPO, ET DE INSULA CISTERCIENSIS ET FLABONIMONTIS PRAMONSTRATENSIS ORDINUM AB-BATIBUS TULLENSIS DIOCESES.

Ejusdem argumenti cum superiori.

(Laterani, Nonas Januarii.)

Impedito dudum... quondam Tullensi episcopo, etc., ut in alia, usque coram nobis, tibi, frater Cata-launensis, et venerabili fratri nostro Cabilonensi episcopis ac dilecto filio priori Clarevallensi sub certa forma commisimus causam ipsam, attestations quasdam, etc., usque prorsus amovit, dando dilectis filiis capitulo Tullensi liberam facultatem alium eligendi. Quare per nostras litteras eisdem dedimus in praecipuis ut convenientes in unum, etc., ut in alia, usque honoris, elegant sibi canonice in pastorem. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus nisi ipsi infra quindecim dies post commonitionem eis factam a vobis mandatum nostrum exsecuti fuerint per seipso, vos eis auctoritate nostra subtato cujuslibet appellationis obstaculo personam idoneam praeferre in episcopum pro-duceatis, contradictores, si quos invenieritis, vel re-belles per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum corum altero ea nihilominus exequaris.

Datum Laterani, Non. Januarii, anno duodecimo.

(96) Vide supra lib. v, epist. 13.

(94) Concil. Bracar. iii, c. 4.

(95) Vide Richer. lib. iii chron. Senon. cap. 4.

CL.I.
JUDICIBUS, CONSULIBUS, ET UNIVERSO POPULO BENE-
VENTANO.

Eis confirmatur remissio fidantiarum.
(Laterani, ii Idus Januarii.)

Soleat annuere sedes apostolica pii votis et honestis petentium precibus favorem benevolum impetrari. Cum igitur imperator Henricus, dum ratione clarae memorie Constantiae regine Siciliae conjugis sue regnum Siciliae obtineret, tam vobis quam Ecclesiae et personis ecclesiasticis civitatis prestatiosas quasdam, que fidantiae (97) vulgariter appellantur, remiserit, statuendo ut possessionibus omnibus que propter cessationem earum occupatae fuerant restitutis, pascua vobis habere ac cædus incidere ligna liceret in suo demanio per dietam dimidiati in circuitu Beneventi, et charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliae rex illustris, prædicti patris sui vestigia inherendo, eadem vobis nuper duixerit concedenda, prout in authenticis exinde confectis plenius continetur, nos vestris precibus inclinati concessionem ipsam, sicut pie ac provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Idus Januarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLII.

NARBONENSIS ET ARELATENSIS ARCHIEPISCOPIS.

De negotio comitis Tolosani.

(Laterani.)

Veniens ad praesentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus comes sua nobis exposuit questione se super processu legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, et licet bona memoria magister Milo notarius noster gravia mandata eidem injunxerit (98), illa tamen pro magna parte se asserit implevisse, ad hoc quarundam Ecclesiarum testimoniales litteras exhibendo in quibus continebatur expresse quod eisdem satisficerat competenter, adjiciens se paratum ad ea que nondum impleverat sufficienter implenda. Unde a nobis suppliciter postulavit ut super fide catholica, de qua dudum, licet injuste, habitus est suspectus, indicta sibi purgatione legitima, in nostra praesentia ipsum purgari ac demum sua sibi castra restituи saceremos, ne sub præstite cautionis obtentu in perpetuum illa detineri contingat in ejus præjudicium et gravamen. Quamvis autem juxta obligationis ab eo præstite formam castra eadem asserantur ad jus et potestatem Romanæ Ecclesiae devoluta, cum multa ex iis que sibi fuerant injuncta non curaverit adimplere, quia tamen non decet Ecclesiam cum aliena jactura ditari, nos eundem comitem apostolica benignitate tractantes,

(97) Vide glossar. Dufresnii.

(98) Vide supra pag. 346.

(99) Vide lib. xvi, epist. 39.

(100) Vide lib. xi, epist. 26 et seqq.

A de fratribus nostrorum consilio ita duximus providendum, ut propter hoc a prædictorum castrorum jure comes ipse non decidat, nec ei obstet quod quosdam snbditorum suorum a jure ac servitio et debito fidelitatis absolvit si ea que injuncta fuerant non impleret, dum tamen adhuc devotus adimpleat que injuncta sibi esse noscuntur: cui ex eo quoque curavimus utiliter providere quod terram suam illesam fecimus conservari ab exercitu Christiano qui ad expugnandum haereticos de mandato nostro processit, et per eundem adversarii ejus pene penitus sunt destructi. Quia vero inter exteras causas que ad apostolicæ sedis magisterium referuntur, in illa est cum subtiliori examinare ac maturiori providentia procedendum in qua de artieulis agitur fidei Christianæ, legatis nostris duximus injungendum ut infra tres menses, postquam litteras nostras reperient, in competenti loco archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, baronum, militum et aliorum etiam quorum praesentiam neverint opportunam (99), concilio convocato, si ante completum concilium contra præfatum comitem, quem interim ea que injuncta sibi sunt præcipimus adimplere, super deviatione fidei orthodoxæ ac nece sanctæ memorie Petri de Castronovo tunc apostolicæ sedis legati legitimus apparuerit accusator (100), ipsi, auditis utrinque propositis, usque ad sententia diffinitionem procedant, et remittentes ad nos causam sufficienter instructam, præfigant partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent sententiam recepturæ: quod si accusator non appearerit contra eum super articulis antedictis (101), ipsi consilio prudenti deliberent cum qualibus et qualiter idem comes legitimate debeat se purgare, ut ubi orta est ejus infamia moriatur; et si purgationis formam ab ipsis cum concilii approbatione provisam dictus comes duxerit acceptandam, ipsi eam indicant eidem: in qua si forte defecerit, idem, præfatis castris in sua potestate retentis, nobis rei seriem intimare procurent, idipsum facturi si forsitan ex hujusmodi forma indicendarunt sibi purgationis queratur injuste sibi immixtum gravamen, et in utroque casu apostolicae responsionis oraculum expectetur; quod si legitimate se purgaverit, sicut ab ipsis receperit in mandatis, ipsi eum virum catholicum publice nuntient, et super dicti legati nece penitus innocentem, supradicta castra plenarie restituentes eidem cum ea que sibi mandata fuerunt ab ipso surrint adimplita; recepta tamen super observatione pacis, ad quam se in perpetuum obligavit, alia idonea cautione; proviso prudenter ne proprie malitiosas et frivolas quæstiones mandati nostri valeat executio impediri.

Datum Laterani, (102) pontificatus nostri anno duodecimo.

(101) Vide hist. Albig. cap. 39.

(102) Deest in hoc loco adnotatio diei quo data est haec epistola. Verum ex epistola CLXVIII videtur posse colligi istam datam fuisse VIII Kal. Februarii.

CLIII.

EPISCOPO REGENSI, ET MAGISTRO THEDISIO JANUENSI
CANONICO.

Super eodem.

Veniens ad presentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus comes sua nobis exposuit questione se superprocessu vestro et aliorum legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, et licet bona memoriae magister Milo notarius noster, etc., usque fidei Christianæ, volumus et mandamus ut infra tres menses post suspicionem presentium, etc., usque quorum presentiam noveritis opportunam, concilio convocato, etc., ut in alia usque accusator, vos auditis utrinque propositis, etc., usque ad sententiae calculum procedatis, et remittentes ad nos causam sufficienter instructam, præfigatis partibus terminum competentem, etc., usque articulis antedictis, vos prudenti liberetis consilio cum qualibus et qualiter idem comes, etc., usque acceptandam, vos ipsum indicatis eidem: in qua si forte defecerit, vos, præfatis castris in vestra potestate retentis, nobis rei seriem intimetis, etc., ut in alia in eundem fere modum usque mandati nostri valeat executio impeditiri. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sub lato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstatu ea, etc.

CLIV.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO.

Declarantur quidam articuli mandatorum Milonis.

(103) Super quibusdam mandatorum articulis tibi a bona memoria magistro Milone notario nostro tunc apostolicæ sedis legato factorum apud quosdam dubitatione suborta, tua devoto postulavit a nobis qui sint dicendi haeretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum illos in hoc casu intelligentes manifestos haereticos qui contra fidem catholicam publice prædicanter, aut profitentur seu defendunt errorem, vel qui coram prælati suis convicti sunt vel confessi aut ab eis sententialiter condemnati super haeretica pravitate, quorum bona propria confiscentur, et ipsi juxta sanctiones legitimas puniantur. Præterea cum pedagia, guidagia et salnarias tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate presentium duximus declarandum illa esse pedagia, salnarias, et guidagia interdicta que non apparent imperatorum vel regum ante Lateranense concilium largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore cuius non existat memoria introducta. Rursum cum ab eodem in mandatis accepis ut de te conquerentibus secundum suum vel alterius legati seu judicis ordinarii vel etiam delegati arbitrium justitiam exhiberes, hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa quæ ratione personarum vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super universis capitulis quæ

(103) Cap. *Super quibusdam, . e verbor. signific.*
Vide *Processus negotii Raymundi*, cap. 1, supra.

(104) In hoc loco deest annotatio diei quo data est hæc epistola. Sed cuin ea ejusdem ferme tenoris sit

A pro pace servanda per jam dictum legatum statuta sunt, vel auctoritate apostolica statuenda, item viuidis, pupillis, orphanis et personis miserabilibus teneatis in ecclesiastico judicio respondere. Volumus insuper ut ab ecclesiis et domibus religiosis albergarias vel procurations nullatenus exigas, sicut in mandatis dignosceris recepisse: quas tu etiam liberalitate proprio remisisti. Item cum incastellatas ecclesias ad arbitrium diocesanorum episcoporum diruere ac servare, si quas ipsi servandas duxerint, tenearis, volumus ut circa barones et milites alios qui aliquas incastellatas ecclesias delinent censura similis observetur. Præterea cum legis nostris per alias litteras duxerimus injungendum ut, postquam universa compleveris que in eisdem litteris sunt expressa, super observatione pacis, ad quam in perpetuum observandam dignosceris obligatus, idoneam recipiant cautionem, eisdem etiam injungemus ut secundum modum et statum tuum tam a te cautionem recipiant quallem ab aliis magnatibus et baronibus juxta modum et statum suum duxerint exigendam.

Datum Laterani (104).

CLV.

Cum nobilis vir R. Tolosanus comes adversus quosdam injuriatores suos, qui tunc temporis cum excommunicationis erat vinculo innodatus ei damna gravia intulerunt, suam disponat prosequi rationem, presentium vobis auctoritate mandamus quatenus eumdem agentem vel reconvenientem etiam per scipsum vel procuratorem suum libere admittatis in causis quarum ad vos spectat examen.

Datum Laterani, etc.

CLVI.

CISTERCIENSIS ABBATI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ut absolvat cives Tolosanos a censuris.

(Laterani.)

Litteras tuas paterna benignitate recepimus, et que continebantur in eis intelleximus diligenter. Cum autem omnia Dei opera ipsum benedicere nos admoneant, ex his que ad honorem nominis sui noviter est per tuam sollicititudinem operatus, benedicere, laudare, ac superexaltare debemus eumdem, instantie tue laborem et laboris instantiam quam in extirpatione pravitatis haereticæ ac reformatione fraternali pacis hactenus habuisti dignis in eo laudibus commendantes, qui per magnam misericordiam suam fecit ut tantus labor nequaquam infructuosus existeret, quinimo fructum, non solum tricesimum aut sexagesimum, verum etiam centesimum reportare, reposita tibi corona justitiae, quam redet in illa die Dominus justus iudex. Scimus equidem et veraciter confitemur quod ea que in hujus pietatis opere tu fecisti, tua specialiter bona sunt; que vero collegatorum religio seu devotione

cum epistola clxxix, illa vero data sit x Kal. Februarii, probabile est istam quoque codem die suiscriptam.

signatorum peregit, bona tua sunt communiter et ipsorum, eo quod per gratiae prævenientias et subsequens auxilium initiorum tuorum æmulatoribus ipse qui coperas tribuisti sanctas consecrationis effectum. Specialiter autem eo quod recolendae memorie magister Milo notarius noster egit, manifestissimum tuæ perhibent testimonium sanctitati: qui cum ita in Ecclesia causa et proficiendo processerit et procedendo profecerit ut per hoc nullatenus ambigamus placuisse Domino vias ejus, tuam non diffidentur ipsius opera sapientiam, utpote qui ad ea viam sibi aperuisti et subministrasti doctrinam. Quapropter exemplo boni navigatoris, qui cum subito gubernaculis destitutus quibus navicula regebat, ad omnia que potest regiminis argumenta configuit, tibi est sollicite providendum ut subito quasi case boni regiminis adminicule destitutus, navim inter imminentia circumquaque naufragia sub tuo regmine fluctuantem ita satagas per anchoram providentie tuæ regere, ne Dominicæ merces in ipsa positas pelagi possit frenitus absorbere, considerando prudenter quod cum aliquem de ferentibus simul pondus deficeret sub ipso contigerit, socius bonus statim, ne fascis corruat, humerum suum fortius ipsi suffigit, et tota plerunque fabrica, que diversis columnis regitur, una cadente, per aliam sustentatur. Cum ergo jam totum ædificii sancti pondus, quod super inceptionis tuæ fundamentis excrevit, tibi quasi columna unica innitatur, eoque per alterius subtractionem nutante ruina timor imminent, nisi humeros tuos ei fortiter se suffigat, discretionem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolicæ tibi scripta in remissionem peccatum in jungentes quatenuis caute proviso quod res est in articulo tali sita ut, si necessaria cautela non adsit, parta metuamus amittere, ne dum querere alia confidamus, postpositis aliis tuis occupationibus universis quibus per alios intendere poteris opportune, ad loca legationis tuæ sine dilatione qualibet personaliter revertaris, et negotium pacis ac fiduci tibi commissum una cum venerabili fratre nostro Regensi episcopo apostolicæ sedis legato studeas, sicut Dominus tibi dederit, efficaciter promovere. Ceterum, licet nobilem virum R. comitem Tolosanum ad sedem apostolicam accedenter ac omnimoda satisfactione promissa veniam humiliiter postulantem curaverimus honorare, illud tamen quod imperavit a nobis date super hoc ei litteræ te poterunt edocere. Quia vero cautelam quam dudum in reconciliatione ipsum per prefatum notarium adhibuimus, et nunc etiam necessariam esse putamus, dilecto filio magistro Thediso clero et familiari quondam antedicti magistri, eo quod instructus est de negotio, et a multis ac bonis ei laudabile testimonium perhibetur quod serventi zelo et ardentí animo idem negotium æmulatur, sollicitudinem super hoc duximus injungendam; non utique quod ei le-

(105) Hinc patet erratum esse in postrema editione Concilior. ubi t. XI, pag. 41, 51, 90, 96 Thedi-

A gationis officium committamus (103), cum, etsi laudata sit satis ipsius bonitas, nobis tamen per experientiam non sit nota, sed ut tanquam delegatus quod eidem injungimus exequatur; ante omnia et in omnibus observatio ut prorsus in verbo vel opere non procedat nisi quemadmodum ei in dictaveris procedendum, sed in proponendis gerat se velut organum, et in disponendis se tibi exhibeat instrumentum, in hamo sagacitatis tuæ positur quasi esca, ut per eam piscem capias fluctuantem, cui tanquam sauberriman tuæ punctionis abhorrenti doctrinam quodam prudenti mansuetudinis artificio severitatis ferrum necessarium est abscondi, quatenus exemplo dicentes Apostoli: *Cum essem astutus, dolo vos cepi (II Cor. xi)*, per hujusmodi sancti doli captiatur astutiam, et more languidi, cui mitigat amor medici potionis horrorem, per alterius manum patientius tuam accipiat medicinam. Præterea volumus te latere quod puntii Tolosanorum civium ad nostram præsentiam accedentes, super iis pro quibus censuram ecclesiasticam incurserunt satisfactionem nobis omnimodam obtulere, quamplurium magnorum virorum litteras exhibendo pro ipsis rogantium et cum ipsis ut absolutionis beneficium eis impendere dignaremur. Unde volumus et mandamus ut, secundum quod in aliis litteris continetur expressum, necessaria cautione recepta, lata in eos sententia relaxetur, et injuncto eis quod secundum Deum videbitur expediri, si forsan illud neglexerint observare, non solum in priorem sententiam reducantur, verum etiam vehementius onus temporalis oppressionis inducatur in ipsos.

Datum Laterani, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLVII.

ILLUSTRIBUS REGIBUS ET PRINCIPIBUS ET UNIVERSIS DEI FIDELIBUS REGNO DACIE CIRCUMPOSITIS CATHOLICAM SERVANTIBUS UNITATEM.

Rez Danie suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.
(Laterani, iii Kal. Februarii.)

(106) Quanto specialius regnum Dacie ad Romanæ Ecclesies nosciū jurisdictionem speciare, tanto ad conservationem ejus propensioni studio debemus intendere; quia non immerito multa reprehensione digni existere videtur, si quod est juris Romanæ Ecclesie pateretur imminui vel turbari. Inde est quod ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub interminatione anathematis districtus inhibemus, ne quis præscriptum regnum invadere vel turbare præsumat, aut iura charissimi in Christo filii nostri illustris Danorum regis vel hæredum suorum minuere audeat, vel sibi quomodolibet usurpare. Si qui autem hujus nostræ prohibitionis transgressores extiterint, indignationem nostram et Romanæ Ecclesie se noverint incursuros et anathematis jaculo feriendos.

sius vocatur legatus apostolicus.

(106) Vide lib. XIII, epist. 65.

Datum Laterani, iii Kal. Februarii, pontificatus A Iacu de Verrano, medietatem de lacu et palude de Vaiano, quintam partem de Aquatico, quartam partem decimarm et oblationum in ecclesiis ad ius Senensis Ecclesiae pertinentibus, quintam partem de Monte Acutulo, qui est super fluvium de Rusia, tertiam partem de castello et curte de Radi in episcopatu Vulterrano, quartam partem de castello et curte de Valle aspera in episcopatu Massanensi, cum omnibus pertinentiis partium supradictarum. Castella quoque et possessiones quae a Traduto filio Bernardi comitis tam in comitatu Senensi quam Vulterrano, Florentino, et Fesulano, Senensi ecclesiæ concessæ sunt. Illud quod dedit Adalasia de Bibiano, quod Rigettina filius Reinaldi dedit in Paterno putido, quod habes de hereditate Rolandini Longobardi, possessiones quas habes in comitatu castelli Felicitatis, quod habes in castello de Sirove et in Castellione, castella et possessiones omnes quas tu vel alius per te tenet in comitatu Senensi, Vulterrano, Florentino, Fesulano et Aretilino. Ordinationes etiam ecclesiæ quæ sunt in tua jurisdictione constitute, sicut praedecessores tui eas habuerunt, et tu ipsas haec tenus habuisti, devotioni tue auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo ut nulli orunno, etc., usque profutura. Salva nimism per omnia apostolica sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona hanc nostræ constitutionis, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque inveniant. Amen.

In eminenti sedis apostolice speculâ, licet im-
meriti, disponente Domino, constituti fratres no-
stris tam propinquos quam longe positos fraterna
tenemus charitate diligere et Ecclesiis quibus Do-
mino militare noscuntur suam dignitatem et justi-
tiam conservare. Eapropter, venerabilis in Christo
frater Bone episcope, tuis justis postulationibus
clementer annuimus et prefatam Ecclesiam, in qua
Deo auctore, præesse dignosceris, praedecessorum
nostrorum felicis memorie Celestini, Eugenii, Ana-
stassii, Adriani, Alexandri et Clementis Romanorum
pontificum vestigiis inhærentes, sub beati Petri et
nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti
privilegio communimus, statuentes ut ecclesiæ,
xenodochia et castella cum omnibus bonis et pos-
sessionibus quæ in præsentiarum justæ Ecclesia tibi
comissa et legitime possidet, aut in futurum con-
cessione, etc., usque permaneant; in quibus hæc
propriis duximus exprimenda vocabulis: Baptisma-
les signidem ecclesiæ cum prioratibus eorum at-
que capellis quæ ad jurisdictionem Ecclesiæ tibi
commissæ pertinere noscuntur, plebem videlicet
Sanctæ Agnetis cum omnibus antiquis pertinentiis
suis, plebem de Liliano, plebem de Lornano, ple-
bem de Sciatæ, plebem Sancti Andreæ de Bozone,
plebem Sancti Martini in Grana cum omni jure
quod habes in eodem castello et in Villanova, plebem
Sanctæ Christinæ de Liciano, plebem de Sparena,
plebem Sancti Nazarii, plebem de Saturniano cum
omni jure quod habes in ecclesia Sancte Marie quæ
est in burgo Sancti Quirici in Ozenna et in circum-
adjacentibus locis, plebem de Oppiano, plebem de
Anciano, plebem de Monte Codano, plebem San-
cti Georgii in Valona, plebem Sancti Valentini,
plebem de Coppiano, plebem Sanctæ Innocentie,
plebem de Karli et Murlo, plebem de Creola, plebem
Sanctæ Christinæ in Caio, plebem de Monte Alcino,
ecclesiæ Sanctæ Marie de burgo Sancti Quirici, D
Cascianum etiam, quod specialiter ad tuam guber-
nationem et providentiam pertinet, titulum Sancti
Angeli de Tressa, plebem de Coartiano, plebem de
Ricensa, plebem de Ruscia, plebem de Pentulina,
plebem de Suvicelle, plebem de Folliano, plebem
Sancti Justi in Casciano, plebem de Marmoraria,
cum omnibus rebus et pertinentiis earum. Castel-
lum de Porclano, castellum de Pognia, castellum de
Montielo, castellum de Furculæ, castellum de
Suvicelle, castellum de Murlo, castellum de Creole
cum arce nominis ejusdem, castellum de Monteci-
ano cum curte sua et omnibus eorum pertinentiis.
Quod habes in castello Silvula. Quod habes in
Montepiscino et in Valerano. Medietatem de silva et

Iacu de Verrano, medietatem de lacu et palude de Vaiano, quintam partem de Aquatico, quartam partem decimarm et oblationum in ecclesiis ad ius Senensis Ecclesiae pertinentibus, quintam partem de Monte Acutulo, qui est super fluvium de Rusia, tertiam partem de castello et curte de Radi in episcopatu Vulterrano, quartam partem de castello et curte de Valle aspera in episcopatu Massanensi, cum omnibus pertinentiis partium supradictarum. Castella quoque et possessiones quae a Traduto filio Bernardi comitis tam in comitatu Senensi quam Vulterrano, Florentino, et Fesulano, Senensi ecclesiæ concessæ sunt. Illud quod dedit Adalasia de Bibiano, quod Rigettina filius Reinaldi dedit in Paterno putido, quod habes de hereditate Rolandini Longobardi, possessiones quas habes in comitatu castelli Felicitatis, quod habes in castello de Sirove et in Castellione, castella et possessiones omnes quas tu vel alius per te tenet in comitatu Senensi, Vulterrano, Florentino, Fesulano et Aretilino. Ordinationes etiam ecclesiæ quæ sunt in tua jurisdictione constitute, sicut praedecessores tui eas habuerunt, et tu ipsas haec tenus habuisti, devotioni tue auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo ut nulli orunno, etc., usque profutura. Salva nimism per omnia apostolica sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona hanc nostræ constitutionis, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque inveniant. Amen.

C

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Ma-
rix in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. can-
cellarii iii Non. Februarii, inductione tercia decima,
Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo
nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III
anno duodecimo.

CLIX.

RANERIO PLEBANO PLEBIS DE LORNANO.
Suscipitur sub protectione sedis apostolice.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum,
tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut
id per sollicitudinem officii nostri ad debitum per-
ducatur effectum. Eapropter, dilekte in Domino
fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes
assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ
in præsentiarum rationabiliter possides, aut in fu-
turum justis modis, præstante Domino, poteris
adipisci, sub beati Petri et nostra protectione sus-
cipimus. Specialiter autem concessionem parochiæ
ac decimarum tibi pia liberalitate a venerabili fra-
tre nostro Bone Senensi episcopo factam, sicut pio
ac provide facta est, et in ipsius authenticâ plenius
continetur, ac tu ea juste possides et quiete, tibi
et per te plebi tue auctoritate apostolica confir-
mamus et præsentis scripti patrocinio communimus.
Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis
et confirmationis infringere vel ei, etc., usque in-
cursorum.

Datum Laterani, xiiii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLX.

EIDEM.

Super eodem.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, disflnitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus Senensis episcopus pro ecclesia Sancti Georgii Senensis contra ecclesiam Sancti Angeli de Monton super quibusdam dominibus, sepulturis, et rebus aliis exigente justitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatio suspensa, et in instrumento confecto exinde plenus continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum libeat hanc paginam nostra protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kalend. Februarii, anno duodecimo.

CLXI.

PRESBYTERO DIETAJUVÆ, RECTORI ECCLESIE SANCTI PAULI

De confirmatione privilegiorum.

(Datum ut in alia.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis qua in presentiarum, etc., usque suscipimus. Specialiter autem concessionem ecclesie Sancti Pauli tibi pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsis authenticis plenus continetur, ac tu eam juste obtines et quiete, tibi auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum ut in alia.

CLXII.

SPINELLO RECTORI ECCLESIE SANCTI GEORGII SENENSIS.

Confirmatur sententia episcopi Senensis.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, disflnitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus episcopus Senensis pro ecclesia Sancti Nicolai de Maiano contra populum ipsius Ecclesie super parochiali jure ac aliis controversiis exigente justitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatio suspensa, et in instrumento publico confecto exinde plenus continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, etc.

CLXIII.

EIDEM.

Ejusdem argumenti.

Laterani, in Non. Februarii.

Cum a nobis petitur, etc., usque tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, disflnitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus Senensis episcopus pro ecclesia Sancti Georgii Senensis contra ecclesiam Sancti Angeli de Monton super quibusdam dominibus, sepulturis, et rebus aliis exigente justitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatio suspensa, et in instrumento confecto exinde plenus continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, in Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXIV.

GUIDONI RECTORI ECCLESIE SANCTI MATTHEI SENENSIS

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis potentium precibus favorem benevolum imperiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, personam tuam et ecclesiam Sancti Matthei Senensis, in qua divine esse obsequio mancipatus, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis qua in presentiarum eadem ecclesia rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis prestante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem libertatem quam venerabilis frater noster Bonus Senensis episcopus eidem ecclesia provida deliberatione concessit, sicut in authenticis confecto exinde plenus continetur, tibi et per te ipsi Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kalend. Februarii, anno duodecimo.

CLXV.

JOANNI RECTORI ECCLESIE SANCTI ANDREÆ SENENSIS.

Ei confirmatur collatio ipsis Ecclesie.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Justis potentium desideriis dignum est nos faciem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente completere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, concessionem parochiae tibi et ecclesie Sancti Andreæ Senensis pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsis authenticis plenus continetur, ac eadem ecclesia eam juste obtinet et quiete, tibi et per te ipsi Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et praesentis

scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus
nostris anno duodecimo.

CLXVI.

PRIORI MONASTERII DE BIKELINGE, EJUSQUE FRATRIBUS
TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM
PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum

(Laterani, in Non. Februarii.)

Religiosam vitam diligentibus apostolicum convenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursum aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacre religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer animimus, et monasterium sancte Dei genitricis et Virginis Marie Sanctique Augustini de Hikelinghe, in quo divino mancipio estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et Beati Augustini regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabilitatem observeretur. Praeterea quasunque possessiones, quaecunque bona idem monasterium in presentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, prestante Domino, poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant: in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo praeformatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, parochialem ecclesiam Omniaum Sanctorum de Hikelinghe, cum capella beatarum Mariarum et omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancte Mariae et capellam Sancti Andreæ de Perham cum pertinentiis suis, ecclesiam et capellam Omniaum Sanctorum de Hatchetun cum pertinentiis suis, ecclesiam de Hannewirche cum pertinentiis suis et decinis de Ructon, jus quod habetis in ecclesia Sancti Joannis Baptista de Wastonesham, jus quod habetis in ecclesia Sancte Margarite Norwicensis sita in Westwic, jus patronatus ecclesiae Sancte Margarite de Palinge, totam terram quam habetis de feudo de Palinge et de Wastonesham, terras et redditus quos habetis in civitate Norwicensi, terras et redditus quos habetis in villa de Gernemue, et annum redditum quatuordecim marcarum quas ex dono quondam Hamonis de Valenis debent vobis mousachi de Gerwalle nomine villa de Rocwie. Sane novatum vestrorum qua propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquerre presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos et absolutos et saeculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum post factam

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ
in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii III

Non. Februarii, indictione XIII, incarnationis Domini nascitae anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno duodecimo.

CLXVII

PRIORISSE AC MONIALIBUS DE CAMPESSEA
Eiusdem argumenti.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Justis potentiis desideriis dignum est nos facilem prebere consenatum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente completere. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum in quo divino estio obsequio mancipate, cum omnibus bonis que in presentiarum rationaliib[us] possidet, aut in futurum justis modis prstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem terras, possessiones, et alia bona vestra, sicut ea omnia justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem loco auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXVIII.

AGENNENSI EPISCOPO.

Super factu comitis Tolosani.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Veniens ad presentiam nostram nobilis vir R. comes Tolosanus sua nobis exposuit quæstione super processu legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, et licet bona memorie magister Milo notarius noster gravia mandata eidem injunxit, etc., sicut in alia, per totum, quæ scripta est in tertio tomo (107) folio supra usque in finem.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXIX.

EIDEM.

Qui sint dicendi haeretici.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Super quibusdam mandatorum articulis dilecto filio nobili viro R. comiti Tolosano a bona memoria magistro Milone notario nostro tunc apostolicae sedis legato factorum apud quosdam dubitatione suborta, ipsius comitis devotio postulavit a nobis qui sint dicendi haeretici manifesti; super quo eidem duximus respondendum, etc., sicut continetur in alia supra in eodem tertio folio usque puniantur. (108) Præterea cum pedagia, guidagia, et salnaria ipsi comiti legatus interdixerit memoratus, auctoritate litterarum nostrarum duximus declarandum, etc., ut in ipsa usque introducta. Rursum cum præfatus comes ab eodem notario receperit in mandatis, etc., ut in alia, usque justitiam exhiberet, hoc ta-

(107) id est, epist. 152 hujus libri.

(108) Id est, epist. 154 eiusdem libri.

A liter intelligendum esse sensimus, etc., n[on]que personis miserabilibus teneatur in ecclesiastico iudicio respondere. Volumus insuper, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXX.

ARCHIEPISCOPO, ET SANCTI ANDREÆ ET SANCTI SEVERINI DECANIS BURDEGALENSIBUS.

Scribitur ei pro episcopo Agennensi.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

(109) Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Telosanus in nostra præsentia constitutus, venerabilis frater noster Agennensis episcopus aduersus eum proposuit questionem quod ab ipso ac suis ecclesiis albergarias et procurations indebat exigit. Quia igitur idem comes illas, sicut a bona memorie magistro Milone notario nostro apostolicae sedis legato in mandatis dognoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate litterarum nostrarum duximus inhibendum ne quis eundem episcopum aut suas ecclesiias super albergarias et procurationibus hujuscemodi molestare præsumat, sed ipse pariter et successores sui perpetuo earum immunitate letentur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si præfatus comes contra prohibitionem nostram super hoc eundem episcopum aut suas ecclesiias molestaverit, præsumptionem ejus per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, anno duodecimo.

CLXXI.

EISDEM.

De eadem re.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, venerabilis frater noster Agennensis episcopus est conquisitus quod tam ipse quam nobilis mulier uxori ejus in villa Marmanda et in Villafranca nec non etiam aliis locis diœcesis Agennensis nova passagia extorquebat. Quia igitur idem comes ab hujusmodi passagiorum extorsione desistere se promisit, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si forte, quod non credimus, idem comes in memoratis locis contra Lateranensis statuta concilii passagia presumpserit extorquere, præsumptionem hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, ii Non. Februarii, anno duodecimo.

(109) Vide infra epist. 175.

CLXXII.

EPISCOPO VASATENSI, ET PRIORI SANCTI MACHARI ET
ARCHIDIACONO VESALMENSI BURDEGALENSIS ET AGEN-
NENSIS DIOCESEM.

*Ubi haeretici prirentur terris quas tenent ab Ecclesia.
(Laterani, v Kal. Februarii.)*

Cum manifestis haereticis a diocesi Agennensi divina providentia depulsi, quidam credentes et factores eorum latitent in eadem ecclesiarum et ecclesiasticorum virorum molestationibus insistentes, sicut venerabilis frater noster Agenneensis episcopus proposuit coram nobis, praesentem vobis auctoritate mandamus quatenus eis qui legitime convicti fuerint super hujusmodi pravitate seodis, possessionibus, et bonis aliis que ab ecclesiis detinent spoliatis, eadem ad jus et potestatem ecclesiarum ad quas pertinent devolvantur, ponam consimilem ecclesiarum agricolis et hominibus infligentes qui convicti fuerint super haeretica pravitate. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum coram altero, etc.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXIII.

AGENNENSI EPISCOPO.

Eiusdem argumenti cum epistola 170.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra praesentia constitutus, adversus eum proposuisti querelam quod a te ac tuis ecclesiis albergarias et procurations indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut a bona memoria magistro Milone notario nostro, apostolicæ sedis legato, in mandatis dignoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate presentium inhibemus ne quis te aut ecclesias tuas super albergarias et procurationibus hujuscemodi molestare presumat, sed tu pariter et successores tui earum immunitate perpetuo gaudetis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXIV.

CAPITULO ECCLESÆ SANCTI CAPRASII AGENNENSIS.

Super eodem.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra praesentia constitutus, Stephanus canonicus et procurator vester adversus eum proposuit questionem quod ab ecclesia vestra albergarias et procurations indebitas exigebat. Quia igitur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

A

CLXXV.

APITULO ECCLESÆ DE MANO.

Super eodem.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

B Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra praesentia constitutus, adversus eum venerabilis frater noster Agennensis episcopus procurator vester proposuit questionem quod a vobis albergarias et procurations indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut a bona memoria magistro Milone notario nostro, apostolicæ sedis legato, in mandatis dignoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate presentium inhibemus ne quis vos super albergarias et procurationibus hujuscemodi molestare presumat, sed vos pariter et successores vestri earum immunitate perpetuo gaudetis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Non. Februarii, anno duodecimo.

CLXXVI.

PRIORI MEDICINI CLUNIENSIS ORDINIS.

Super eodem.

(Laterani, Non. Februarii.)

C Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra praesentia constitutus, adversus eum P. monachus procurator tuus proposuit questionem quod a te albergarias et procurations indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque incursum.

Datum Laterani, Non. Februarii, anno duodecimo.

CLXXVII.

EPISCOPO ET S. DE AUNES ARCHIDIACONO OSCENSIDUS,

ET DECANO TIRASONENSI.

De electione episcopi Pamplonensis.

(Laterani, iii Idus Februarii.)

D Cum olim tam contra illegitimum processum electionis venerabilis fratris nostri Pamplonensis episcopi quam etiam contra personam ipsius, qui de Simoniacæ pravitate, dilapidatione, lapsu carnis, et quibusdam aliis excessibus culpabilis dicebatur, multa fuissent nostris auribus intimata, venerabili fratri nostro Aquensi episcopo et dilectis filiis abbati de Oliva Pamplonensis diœcessis et R. de Luco archidiacono Bajonensi dedimus in præceptis ut ad Pamplonensem Ecclesiam accedentes, tam super premissis quam aliis proponendis sive contra episcopum sive pro defensione ipsius inquirerent diligenter veritatem, et quæ invenirent fideliiter redigentes in scriptis, ad nos sub sigillis propriis destinarent. Qui juxta mandatum nostrum veritatem super propositis inquirent, depositiones ipsorum per quos inquisitio facta fuit ad nostram transmisserunt præsentiam consignatas. Nuper autem Hel. procuratore dicti episcopi et S. Pamplonensi canonico propter hoc apud sedem apostolicam constitutis, procurator ipse duodecim ex testibus introditus,

etis, scilicet G. de Leotz et. Roscide vallis priores, A de Navas cantorem, et A. de Ponte, P. de Léoz, P. de Andrequiam, J. Lupi, J. Martini, S. Petri, et Garsian canonicos Pamplonenses, proposuit repellendos, utpote conspiratores et criminatos ac inimicos episcopi capitales : quod se tempore opportuno asseruit probaturum, adjungens episcopum ipsum super præmissis omnibus præmonitum non fuisse. Verum parte altera respondentem quod per testes alios, in quos procurator ipse nihil objeccerat, quæ contra episcopum propria fuerant probabantur, depositiones easdem publicari fecimus et inspici diligenter. Sed idem S. postmodum requisitus a nobis an illorum depositionibus quibus nihil opponebatur vellet esse contentus, respondit male decisionem negotii prorogari quam depositionibus illorum non ut in quos prædicta objeccerat procurator, per quas utique quæ fuerant objecta episcopo evidenter asserebat esse probata. Nos igitur de utriusque partis assensu idem negotium sub hac forma vobis duximus committendum, attestaciones easdem sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, ut nisi prædicti duodecim testes ab episcopo Tuerint legitime reprobati, vos depositionibus omnium, vel si aliqui forsitan reprobati fuerint, residuorum dictis diligenter inspectis, si ea quæ objecta fuerunt

A episculo memorato vel eorum aliquod quod sufficiat ad condemnationem ipsius probata legitime fuerint, vos eundem sublato appellationis obstaculo a Pamplonensi Ecclesia removere cureatis, facientes eidem de persona idonea per electionem canonicanam provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam compellendo. Quod si nihil probatum fuerit quod sufficiat ad condemnationem episcopi membrati, vos ab impitione prefati canonici absolutivis eundem. Quia vero nobis est aliquatenus de dilapidatione suspectus, volumus et mandamus ut circa temporalium administrationem dilectos filios maiorem priorem, R. archidiaconum de Longuida, et A. de Ponte canonicum Pamplonensem coadjutores interim assignetis eidem, sine quibus de bonis episcopilibus disponere nihil possit, et ipsi sibi circa distractionem eorum nullum presumant adhibere consensum. Quod si alterutra partium maluerit per nostram sententiam negotium disliniri, vos ipsum sufficienter instructum ad nostram presentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent recepturæ a nobis, dante Domino, Judicium aequitatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

B Datum Laterani, iii Idus Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

APPENDIX LIBRI DUODECIMI.

CLXXVIII.

EPISCOPO REGENSI, CISTERCIENSI ABBATI, ET MAGISTRO MILONI, APOSTOLICA SEDIS LEGATIS.

Eis commititur tutela civium Montispessulan.
(Laterani, Kalendis Martii.)

Quanto Montispessulan homines nunc et hactenq[ue] sese mundos conservasse noscuntur et nobis et apostolicæ sedi se semper exhibuere devotos, tanto nos decet sollicitius providere ne per alicujus prævæ suggestionis astutiam ab his qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandos hereticos se accingunt quidquam injuriæ patientur. Quapropter discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus homines memoratos et terram eorum, tanquam viros Catholicos et Ecclesie Romane devotos, in quibus expedit confovendo, non permittatis eos a fideli exercitu signatorum in aliquo contra justitiam molestari.

Datum Laterani, Kalendis Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXIX.

MICHAELI ABBATI SANCTI MICHAELIS DE VERRUCA, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSI IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.
(Viterbiæ, vii Idus Junii.)

Cum omnibus ecclesiis et personis ecclesiasticis

C debitores ex apostolicæ sedis auctoritate existamus, illis tamen attentius providere non convenit, et eas a prævorum incursibus hominum defensando arctiori debemus charitate diligere quas beato Petro et sancte Romanæ Ecclesie non est dubium specialius adhædere et tanquam jure proprio subjectas esse. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et beatae Mariæ semper virginis ac sancti Michaelis monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis recordationis Paschalis, Innocentii, Eugenii, Adriani, Urbani et Clementis Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut idem cœnobium et monachi ad ipsum pertinentes ab omni secularis servitii sint infestatione securi, omniq[ue] mundanae oppressionis gravamine liberi in sanctæ religionis observantia, Domino cooperante, persistant, nec ulli alii nisi Romanæ atque apostolicæ sedi, cuius juris est locus ipse, aliqua teneantur occasione subjecti. Præterea quæcumque bona, quæcumque possessiones a bonæ memorie Hugone duce atque marchione ipsius cœnobii fundatore seu ab aliis Dei fidelibus eidem loco pro animarum suarum remedio sunt collatae, universa etiam quæ in præsentiarum idem cœnobium juste et canonice possident, aut in

totum concessionem pontificum, largitione regum A et conversos seu familiam regulari professioni obnoxiam, que intra ipsam Verrucam arcem ad monasterii custodiam commorantur, interdictio vel excommunicatione subjacere; siquidem in debita sanctae Romanae Ecclesie fidelitate persistant. Prohibemus etiam ne ullus in dicta ecclesia Sancti Michaelis et Sanctae Mariae aut ejus officinis aliquam violentiam audeat exercere. Sepultram quoque ipsius loci liberare esse decernimus, ut eorum devotioni et extremae voluntati qui se illic sepeliri voluerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint aut etiam publici usurarii, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, etc., usque vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, sive de sno, aut de alieno, si opportunum fuerit, collegio providerint eligendum. Electus autem ad sedem apostolicam benedicendum accedat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet prefatam ecclesiam seu monasterium temere perturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in supradictis ecclesiis dioecesanorum episcoporum canonica justitia. Ad indicium autem hujus a sede apostolica percepta libertatis, et quod idem conobium beati Petri juris existit, nobis nostrisque successoribus duos aureos annis singulis persolveretis. Si quia igitur in futurum ecclesiastica, etc., usque subjebeat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque inventiant. Amen.

B

Datum Viterbiæ per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vir Idus Junii, inductione XII, Incarnationis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CLXXX.

DILECTIS FILIIS DOCTORIBUS ET UNIVERSIS SCHOLARIBUS
PARISIENSIBUS.

Confirmat eorum statuta.

(Anagniæ, iv Non. Julii.)

Quoties pro communi utilitate aliqua statuuntur per quæ paci ac tranquillitati consultum ac publice honestatis et honoris procuratur augmentum, conveniens est et decens ut eadem ab omnibus irresistibiliter observentur. Cum igitur, sicut accepimus, quidam ex vobis ad tractanda negotia universitatis vestre communiter deputati statuta et ordinaciones ex alia qua utilitati et honori vestro congruere noscuntur certa pena et juramentis interpositis decreverint observanda, universitatem vestram roganus, monemus et hortamur attente, per apostolica scripta mandantes quatenus si est ita, statuta et ordinaciones praedictas et alia perinde ordinata studeatis inviolabiliter observare.

Datum Anagniæ, iv Nonas Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXXI.

BARTHOLOMEO EPISCOPO THEATINO, EJUSQUE SUCCESSIONIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.
(Laterani, xiv Kal. Novembris).

In eminenti sedi apostolicae specula, disponente Domino, constituti, ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio fratres nostros episcopos sincera charitate diligere et Ecclesie sibi commissis suam debenuis justitiam conservare, pro ipsorum quoque statu nos oportet satagere, atque eorum quieti salubriter, auxiliante Domino, providere. Eapropter, venerabilis in Christo episcope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar felicis memorie Nicolai, Paschalisi, Eugenii, Alexandri et Clementis predecessorum nostrorum Romanorum pontificum beati Thomae Theatinae Ecclesiam, cui, Domino auctore, praesesse dignoscere, sub beati Petri e' nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quaecunque possessiones, quaecunque bona, etc., usque permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Parochiam Theatinae ecclesie, sicut antiquis et justis limitibus terminatur, scilicet a Staffilo inter montes, et ipso monte de Ursa, et quomodo pergit in Cola, et ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, et quomodo pergit in Cola, et ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, et quomodo pergit usque in montem de Teste, et cadit per Crinis montem, et qualiter pergit usque montem Selavi, et quomodo pergit in ipsum flumen quod dicitur Triguum usque ad littora maris, et per littora maris usque in Piscariam, et reddit in priorum finem, videlicet in priori Staffello. Praeterea ipsam Theatinam civitatem, castellum Trivilianum, Villam Magnam, Montem Filardi, castellum Orvi, castellum Muceala, castellum Sancti Pauli, castellum quod dicitur Furea, castellum Genistale, castellum Sancti Cesidii, cum eorum pertinentiis. Ultra Piscariam vero castellum montis Silvani, ecclesiam Sancte Marie in Rigoli, castellum Sculenze, castellum Lastiniam, ecclesiam Sancte Marie de Palatio, ecclesiam Sancti Justi cum pertinentiis suis. In Atero plebem Sancti Leguentiani et Domitiani, ecclesiam Sancti Thomae, Sancti Salvatoris, ecclesiam Sancte Jerusalem et ecclesiam Sancti Nicolai, cum omnibus earum pertinentiis. Decimam pontis et portus Nicini. In Bucellaria ecclesias Sancti Salvatoris et Sancti Angeli, cum decimis comitis. Plebem Sancti Silvestri. Decimas comitis in castello Sancti Angeli, in castello Trium-Fontium, et decimas castellorum quae in Theatino episcopatu sub dominio comitis Roberti de Rotello fuerunt, et quod Theatina ecclesia in castello Septi tenet, ecclesiam Sancte Marie in Bari, ecclesiam Sancti Blasii in Lanciano, monasterium Sancti Martini de Palectu, ecclesiam Sancti Lecri in Atissa cum omnibus pertinentiis suis, monasterium Sancti Joannis in Aoclano, monasterium

A Sancti Angeli in Comacu: cum omnibus pertinentiis suis. In monte Oderisii ecclesiam Sancti Nicolai, et medietatem ecclesiae Sancte Marie, ecclesiam Sancti Salvatoris, et ecclesiam Sancti Petri cum pertinentiis earum, monasterium Sancti Mauri cum beneficio suo, monasterium Sancti Salvi, ecclesiam Sancti Nicolai de Eremitorio. In Ortona ecclesiam Sancte Marie et Sancti Georgii cum earum pertinentiis, monasterium Sancte Marie in basilica. In civitate Luparelli plebem Sancti Petri cum pertinentiis suis, monasterium Sancti Mandi in Palatio, ecclesiam Sancti Jacobi de Turcella cum pertinentiis suis, monasterium Sancti Pancratii, monasterium Sancte Marie de Lecto cum casali aliisque ad ipsum pertinentibus, monasterium Sancti Martini in Valle, monasterium Sancti Justi in Decosule. In castra Gessi plebem Sancte Marie cum pertinentiis suis, plebem Sancti Martini filiorum Tresidii, ecclesiam Sancte Marie de Casa Candidilla, ecclesiam Sancti Petri in castro Lori, ecclesiam Sancte Marie in Bario, ecclesiam Sancti Blasii, monasterium Sancti Petri in campo, ecclesiam Sancti Nicolai de Suanno viculo, ecclesiam Sancte Marie de Lacento in Abbateio, plebem Sancti Martini cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Joannis de plebe, plebem de Juliano, plebem Sancti Cecolidi, plebem de Pizzo Corbario, ecclesiam Sancte Luciae de Argelli, ecclesiam Sancti Lini, plebem de Orcula, plebem Sancte Marie in Valle, plebem Sancte Marie de Caramanico, plebem Sancti Joannis de Abbateio, ecclesiam Sancti Cesidii et ecclesiam Sancti Ponti de Sancto Valentino. In castello de Tocco ecclesiam Sancti Eustachii, ecclesiam Sancti Martini de Fara inter montes, ecclesiam Sancti Joannis de Pedara, ecclesiam Sancti Nicolai de Cantalupo, ecclesiam Sancti Salvatoris de Linari, ecclesiam Sancte Marie de Sparpalia, ecclesiam Sancte Marie de Illice, ecclesiam Sancti Salvatoris de Valle Surda, ecclesiam Sancte Marie de Valle Coruvelli, ecclesiam Sanctissime Trinitatis de Fragne, ecclesiam Sancti Joannis de Vicaldo, cum omnibus pertinentiis earum, ecclesiam Sancti Petri de Troia, et ecclesiam Sancte Marie de Tasso. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet predictam Ecclesiam temere perturbare, etc., usque profutura, salvo beati Petri jure proprietatis et apostolicae sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sancte Marie in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xiv Kal. Novemb., indictione xii, Incarnationis Dominica anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno duodecimo.

CXXXII.

ROFRIDO TITULI SANCTO^{MI} MARCELLINI ET PETRI
PRESBYTERO CARDINALI ABBATI CASINENSI.

Dantur ei quadam monita.

Dilecti filii, Joannes et Thomas, monachi Casinenses in nostra proposuerunt presentia constituti quod cum olim inter cetera opera pietatis quibus monasterium Casinense pollebat, hospitale fuerit ibi ad erogandas eleemosynas deputatum, nunc ad tantam tenuitatem est idem hospitale redactum quod possessionibus et tenimentis ejus alienatis et illicite distractis, vix aliquid in eo reperitur solitae pietatis. Cum autem apostolica dudum fuerit auctoritate statutum ut notarius qui de contractibus monasterii publica conficeret instrumenta, juramento deberet astringi ne de possessionibus ejus ullum fieret instrumentum præter consensum capituli aut sanioris partis ejusdem, tu, relicto notario, qui monasterio fuerat astrictus hujusmodi, alium sacramento assumpsisti, per quem in detrimentum monasterii supradicti nonnulla sunt instrumenta confecta. Murations et castra insuper, que semper consueverunt per monachos custodiri, de quo grave, quod absit! posset monasterio incommodum evenire, laicorum custodiae commisisti. Fideles etiam monasterii nonnquam datus et tallis aggravasti, cum nec tibi nec eidem monasterio expediret. Quia igitur haec, C

A attentius et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus hospitale predictum juxta monasterii facultates ad solitas eleemosynas reformare procurans, quæ de possessionibus et tenimentis ipsius illicite sunt distracta legitime ad ipsum studeas revocare. Notarium vero, quem ab executione commissi sibi officii removisse diceris in præjudicium monasterii, vel resumas ad ipsum, vel illum quem postmodum assumpsisti prælibatum juramentum monasterio facias exhibere, instrumenta illa quæ per eum in detrimentum ipsius confecta dicuntur, sicut justum est, infringi facere non postponens, et memorata castra, sicut ter jam tibi dicimus injunxisse, remotis laicis ab eisdem, reducas ad custodiam monachorum, homines abbatis dañiarum vel talliarum indebita non præsumas exactione gravare; præsentim ea quæ in utilitatem non fuerint monasterii convertenda, monachos vero, in quorum aliquos interdum diceris ultra quam deceat effervescere, nec capi facias enormiter nec expelli; sed si quos in aliquo constiterit excessisse, in eorum correptione regularis discipline modestiam non excedas, ut erga subditorum languores videaris medici vices agere, non in ejus pœnis ipsis languoribus deservire, sciturus pro certo quod nisi admonitionem nostram curaveris adimplere, nequaquam ea dissimulare poterimus quin ad ipsa te per officii nostri debitum compellamus.

B

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM
LIBER DECIMUS TERTIUS.

PONTIFICATUS ANNO XIII, CHRISTI 1210.

I.

SILVANECTENSI EPISCOPO, ET ABBATI LATINIACENSI
PARSIENSIS DIOECESIS, ET DECANO SILVANECTENSI.

Committitur eis causa abbatis Corbeiensis.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(1) Ad petitionem Walteri quondam monasterii Corbeiensis abbatis dilectis filiis magistro scholarum et magistris Roberto de Corzon et P. canonice Noviomensis ejusdem loci a nobis dudum correctione commissa, ipsi bis ad idem monasterium accedentes, quibusdam correctis ibidem, nonnulla quæ statuenda fuerant statuerunt, inquisitionis instantiam quorundam impidente malitia retardando,

D ad quorum contumaciam reprimendam sacerdotali intendebant brachium invocare. Verum dilectus filius noster Gual, Sanctæ Mariæ in Portico diaconus cardinalis, tunc apostolica sedis legatus, interim ad idem veniens monasterium, supradicto Waltero præsente nec reclamante, super statu monasterii memorati cœpit inquirere diligenter, et eum inquisitione finita prædictum Walterum Parisius evocasset propositurum contra inquisitionem eamdem si quid rationabiliter duceret proponendum, idem W. presentiam ejus adiens allegavit quod in monasterii correctione procedere non valebat, quæ prædictis judicibus prius fuerat auctoritate nostra

(1) Cap. *Ad petitionem De accusat.*

comissa, et cardinalem ipsum ex justis causis se A asserters habere suspectum, vocem ad nos appellationis emisit. Porro cardinalis inspectis his quae probata fuerant contra eum, de consilio peritorum ipsum amovit a regimine abbatiæ, dando fratribus ejusdem loci liberam facultatem alium eligendi. Qui dilectum filium Joannem abbatem Corbeensem, tunc priorem de Argentolio, virum providum et honestum, elegerunt concorditer in abbatem. Cum autem dictus W. postmodum ad sedem apostolicam accessisset, asserters se per cardinalis ipsum quorundam falsis suggestionibus circumventum ab abbatis sine rationabili causa remotum, nos ejusdem cœnobii tranquillitati paterna sollicitudine providere volentes, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Remensi et Atrebateni episcopo dedimus in mandatis ut ad compositionem inter eumdem W. et substitutum ei darent studium et operam efficacem, alioquin tam per jam dictum legatum quam per alios inquirent ^l diligenter veritatem, et eam nobis usque ad festum sancti Remigii proximo tunc venturum fideliter intimarent, ut per eorum relationem certiores effecti, procederemus in codem negotio prout procedendum utilius videbemus. Qui cum super reformatione pacis proficeret nequivissent, sicut ex literis eorum accepimus, processerunt ad inquirendum super præmissis omnibus veritatem, testibus ab utraque parte receptis; et ea que tam per se quam per cardinalis inquisitionem inventarant nobis sub sigillis propriis transmisserunt. Nuper autem præfatis W. atque J. in nostra propter hoc presentia constitutis, idem W. quod a legato post appellationem ad nos interpositam factum fuerat petiti revocari, allegans quod, cum correctio monasterii fuerit judicibus memoratis injuncta, et ipsi quibusdam correctis, et nonnullis statutis ibidem, aliorum correctionem ex causa duxerint rationabili differendam, cardinalis interim de jure non potuit procedere ad eamdem, cum generale mandatum non deroget speciali. Ad quod fuit ex adverso responsum quod, cum, W. presente nec reclamante, ad inquisitionem processerit cardinalis, idem W. videtur in hoc tacite consensisse ut inquisitione facta corrigeret cardinalis quæ corrigenenda videret. Contra quod idem W. taliter proponbat, quod licet statim ut coepit inquirere cardinalis; non duxerit reclamandum, credens eum nolle procedere contra ipsum, sed absque sui gravamine aliquid in Ecclesia utiliter ordinare, postquam tamen evocatus ab ipso cognovit quod adversus eum procedere intendebat, ejus declinavit examen, ad nostram audienciam appellando. Proposuit insuper pars adversa quod cum prædicti judices omisissent in monasteri correctione procedere, ac periculum traheret ad se mora, cardinalis ipse, ad quem spectabat ex injuncto sibi legationis officio cura ejus, ad reformationem ipsius loci interponere potuit partes suas. Cum enim secundum juris civilis auctoritatem, in

B illis etiam casibus in quibus solemnia ordo judicarius observatur, in criminali causa ultra biennium a contestatione litis non sit ejus instantia protrahenda, et nos quoque consulti quandiu delegatus a nobis, qui sententiam tulerat, jurisdictionem suam interponere valeat ut sententiae pareatur, respondisse noscamur quod usque ad annum integrum jurisdictionem sibi commissam ad exequendum sententiam valeat exercere, dictis judicibus differentibus in correctione procedere, cum jam decem et septem essent menses elapsi ex quo noscuntur mandatum apostolicum recepisse, ac de criminibus, licet non criminaliter ageretur, correctioni non immerito cardinalis insistere potuit memoratae (2). Sed ad hoc altera pars respondit quod hoc colorem excusationis haberet si prædicti judices a legato commoniti ad correctionem procedere neglexissent. In quo casu eorum forte defectus per diligentiam potuisset legati suppleri, sicut de metropolitano in canonibus legitur quod tunc demum ea potest facere que ad suffraganeos pertinent cum illa suffraganei negligunt adimplere.

His igitur et aliis quæ utraque pars proponere curavit auditis, inquisitione utraque, cardinalis videlicet et archiepiscopi, et episcopi prædicatorum, diligenter inspecta, intelleximus ex depositionibus juratorum quod cum tempore promotionis ipsius W. octo millium librarum debito monasterium gravaretur, et non multo tempore post idem debitum usque ad duo millia librarum fuerit diminutum, nunc tamen usque ad sex millium librarum summam excrevit, cum, sicut prius contigerat, de preventibus monasterii debitu potius diminui debuerit quam augeri, nisi rectoris incuria obstitisset. Et quanvis ad excusationem suam proposuerit idem W. quod propter expensas factas in causa quam contra Cluniacense monasterium habuit, in qua quedam prioratum evicit, idem fuerat debitum augmentatum, fuit tamen ei ex adverso responsum quod propter expensas illas debitum interim augmentari non debuit, cum propter hoc possessiones quasdam ejusdem obligaverit prioratus, maxime cum in ejusdem prosecutione negotio vix expense fuerint mille librae. Adjecit etiam dictus W. quod occasione ejusdem domus quam in villa Corbeie de novo construxerat, debitum supradictum excrevit. Ad quod pars adversa respondit quod ex preventibus monasterii expensas hujusmodi facere potuit absque onere debitorum, præsertim cum propter hoc non modicum auxilium a burghensis fuerit eidem impensum. Præterea cum ex confessione ipsius constiterit quod in capitulo præsiterat juramentum ne debitum de novo contraheret, ac postea contraxerit debitum contra juramentum proprium veniendo, sicut testes deponunt, argui de perjurio videbatur. Ad quod idem W. hoc modo respondit, quod etsi primo hujusmodi prestiterit

(2) Cap. Quarenti, De off. jud. deleg.

juramentum, postea tamen quoddam factum fuit in capitulo constitutum, per quod juramentum extitit relaxatum. Sed contra hoc pars altera replicavit quia, cum non constiterit quod per tale statutum revocatum fuerit juramentum, et appareret eundem W. non solummodo juramentum de debito non contrahendo praestasse, sed venisse postea contra illud, manifeste liquebat ipsum reatum perjurii incurrisse. Sed et ipsius insufficientia et negligientia dissoluta videbantur manifeste probari. Et quanquam aliqui testium eum, quantum in se, dixerint esse bonum, nulli tamen deposuerunt expresse quod utilis esset ejus provisio monasterio sapientio. Cum ergo nobis de talibus fuerit sufficiens in tali negotio facta fides propter quae praefatus W. erat merito amovendus, et si restituendus foret propter judicarium ordinem non servatum, ob causas tamen predictas ipsum providimus manere privatum regimine abbatiae; Joannem nihilominus supradictum, quem pro eo quod, praefato W. propter juris ordinem non servatum quodanmodo inordinate remoto, intelleximus ob eamdem causam per consequentiam minus legitimate substitutum, per sententiam amoventes: quem quia non propter personæ vitium vel defectum, sed propter juris solennitatem, sicut præmissum est, prætermissam amovimus, ipsum postmodum restituimus in abbatem, et memorato W. in loco qui dicitur Guidocum pertinentiis suis in imperio constitutis jussimus provideri, ita videlicet quod ibi cum uno Corbeiensi monacho commoretur, et censem quinque marcarum ad pondus Coloniense in festo Purificationis beatæ Virginis abbatii et successoribus suis annuatim persolvat, et personalibus ac ecclesiæ ejusdem balivæ jamdicti abbatis et successorum suorum donationi liberæ reservatis, eisdem fidelitates et homagia liberorum hominum eorumdem locorum debeant exhiberi, ac in juramento fidelitatis quod eisdem fuerit præstitum exprimetur quod iidem homines supradictum W. super suæ provisionis preventibus nullatenus damnificare presumant; ita videlicet quod et ipse W. super indemnitate prædictæ balivæ, ne ipsam dilapidet, corporale præbeat juramentum. Si quid autem post sententiam nostram super utriusque amotione prolatam circa electionem abbatis, quam in prolatione ipsius sententiae nostræ duximus providentias reservandas, a Corbeiensibus monachis vel quilibet alio in ejusdem abbatis præjudicium fuerit attentatum, id decernimus non valere. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est pro ipsis monasterii utilitate provisum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, corrigentes circa priorem et monachos et prioratus monasterii memorati cum consilio abbatis ipsius quæ secundum Deum et beatij Benedicti Regulam fuerint corrigenda, et statuentes ibidem quod regulare fuerit et honestum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellata-

A tione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, vii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

II.

SANCTI PETRI LATINIACENSIS ET CAROLI-LUCI ABBATIBUS PARSIENSIS ET SILVANECTENSIS DIOCESESUM, ET DECANO SILVANECTENSI.

De eodem arguento.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Cum sicut dilectus filius abbas Corbeiensis nostris auribus intimavit monasterium sibi commissum in spiritualibus et temporalibus non modicam incurrit laesionem, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ad ipsum personaliter accedentes, ad levamen ipsius monasterii ac prioratum ejus monachos quos et quo transferendos videritis, potestate seculari ad hoc, si opus fuerit, invocata, donec monasterium respirare valeat inter angustias imminentes, in aliis monasteriis ordinis consimilis colloctis, duos aut tres religiosos monachos, quos de alienis monasteriis duxeritis evocando, ad reformationem ordinis inducentes ibidem, et abbates nihilominus ad quorum ecclesias ipsos duxeritis transmittendos ad receptionem eorum, si necesse fuerit, censura canonica, sublati appellationis obstaculo, compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kalend. Martii, anno tertio decimo.

III.

EPISCOPO ET DECANO ET R. DE SANCTO MEDARO CANONICO SILVANECTENSIBUS.

De eodem negotio.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Cum dilectus filius abbas Corbeiensis ad nostram presentiam, ut Ecclesiæ suæ procuraret negotia, duxerit accedendum, pati aliquatenus non debemus ut si quid, postquam iter arripuit ad nostram presentiam veniendi, a quoquam est in ipsius Ecclesiæ gravamen et sui præjudicium attentatum, obtineat firmitatem. Ideoque discretioni vestrae, per apostolica scripta, mandamus quatenus si quid, postquam idem abbas iter ad nos veniendi arripuit, attentatum inveneritis in sui præjudicium et Corbeiensis Ecclesiæ detrimentum, illud in irritum sublati appellationis obstaculo revocetis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

IV.

R. ABBATI SANCTI MARTINI LAUDUNENSIS PREMONSTRATENSIS ORDINIS.

Ut monasterii sui sollicitam curam gerat.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(3) Intelleximus quod cum antequam essemus assum-

(5) Cap. *Intelleximus*, De ætate, qual. et ordine præficiend.

plus ad regimen abbatiae in monasterio tuo fueris A exortum fuerit quæstione, salva tamen in omnibus londabiliter conversatus, ad monasterium Sancti Vincentii Laudunensis nigri ordinis accessisti; ubi cum aliquandiu in ipso habitu permansisses, deum ad eorū reversus, de metropolitani et aliorum religiosorum consilio ad primam domum curavisti redire; in qua tandem in regularis observantiae disciplina taliter Deo et hominibus placuisti quo pro tuorum exigentia meritorum fratres tui te sibi præfecerunt unanimiter in pastorem. Quia igitur in suspecto regimine laudabiliter diceris profecisse, ne occasione moræ quam in predicto monasterio protaxisti, quasi de ipsa teneram conscientiam retinendo, in suscepcta administrationis execuctione tepercias (4), attendentes quod in canone (5) cautum est ne quis canonicus regularis, nisi, quod absit! publice lapsus fuerit, efficiatur monachus, et si factus fuerit, ad ordinem canonicum revertatur, ultimus in choro manendo, cucullam in memoriam delaturus, discretionem tuam monemus attenius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus circa curam gregis tibi commissi sollicitudinem gerere studeas indefessam, et taliter sequentia bona contineare prioribus quod dignum exinde possis a Deo meritum expectare.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

V.

RODERICO TOLETANO ARCHIEPISCOPO HISPANIARUM PRIMATI, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Non. Martii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia in beato Petro apóstolorum principe ab ipso Salvatore omnium Domino Iesu Christo, caput est Ecclesiarum omnium constituta. Unde membra non decet a capite dissidere, sed eminenti ratione et supernae provisioni capitis obediere. Moderatrix autem discretio capituli, singulorum membrorum officiosas actiones considerans, unicuique jus et ordinem a natura constitutum conservat, et quibusunque nobilibus venustatis suæ dignitatem sine invidia sociali charitate custodit. Ille igitur ratione prudenter inducti, jura nobilis et famosæ Toletanae Ecclesiæ apostolice sedis propriae ac specialis filie conservare, tuis, venerabilis frater Roderice, quem vera in Christo charitate diligimus, rationabilibus postulationibus paternæ pietatis affectu duximus annuendum. Ideoque per presentem privilegii paginam, ad exemplar felicis recordationis Urbani, Gelasii, Calixti, Honorii, Eugenii, Adriani, Alexandri I, Alexandri II, Alexandri III, Urbani et Cœlestini prædecessorum nostrorum, primatus dignitatē per Hispaniarum regna tibi et Ecclesiæ Toletanae auctoritate apostolica confirmamus, teque primatē præsules Hispaniarum respiciens, et ad te referent si quid inter eos dignum

(4) In quarta Collect. quasi ipsa te conscientia remordeat, in susc.

A exortum fuerit quæstione, salva tamen in omnibus apostolicae sedis auctoritate. Verum personam tuam in manu nostra propensiō gratia retinentes, censemus ut solius Romani pontifris judicio ejus causa, si qua fuerit, decidatur. Sane Toletanam Ecclesiam præsentis privilegii stabilitate munientes, Complutensem parochiam et Concham ei tanquam metropoli subditas esse decernimus cum terminis suis, nec non et ecclesias omnes quas jure proprio ab antiquo possedisse cognoscitur confirmantes. Episcopales præterea sedes quas in praesentiarum justæ et canonice possides, scilicet Palentiam, Segobiā, Oxomam, Seguntiam, reliquas vero quas ab antiquis ei temporibus subjacebant, cum Dominus omnipotens Christianorum restituerit potestati suæ dignatione misericordiæ, ad caput proprium referendas decreti hujus auctoritate sancimus. Porro illarum dioceses civitatum quæ Saracenis invadentibus metropolitanos proprios amiserunt eo tenore vestrae subjicimus ditioni ut quandiu sine propriis metropolitanis extirpint, tibi ut proprio debeat subjacere, ita quidem ut in sedibus episcopalibus liberam auctoritatem nostra habeas potestatem episcopos, in castellis vero et villis presbyteros instituere, et prout tibi Dominus administraverit ordinare tam in his episcopatibus qui de antiquis Ecclesiæ tuae terminis esse noscuntur quam in illis qui proprium non habuerint metropolitanum. Si quæ autem metropoles in statum fuerint proprium restitutæ, suo queaque diocesis C metropolitanu restitutor, ut sub proprii regimine pastoris super divini collatione beneficij glorietur. Præterea quascunque possessiones, quacunque bona prædicta Ecclesia Toletana in praesentiarum justæ et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, prestante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc proprii duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam Sanctorum Justi et Pastoris, abbatiam Sanctæ Leoncadiæ, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Tocha, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Batres, ecclesiam Sancti Vincentii de Monte, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Valle ecclesiarum, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Valadelmech, D ecclesiam de Calatrava, castrum quoque Alcalæ, castrum de Brioga, castrum de Canales, castrum Alfamini, cum pertinentiis eorum. Domum reginæ in Toletio, cum hereditate sibi pertinente. Domum Sanctæ sororis illustris memoria regis Aldefonsi, cum hereditate patris sui Raymundi comitis, quam ipsa consensu fratris sui Ecclesiæ tuae donavit et scripto confirmavit. Castrum quoque Bencarentiæ, et Aldeam quæ vocatur Azucuch, cum pertinentiis suis, et Alcobrogam. Decimas quoque omnium regalium reddituum de Sancta Eulalia, de Maqueda, de Ascalona. Statuimus etiam ut universi parochie tuae fines qui jam Deo auctiore a Christicolis habi-

(5) 19. q. 3, cap. Mandamus.

tantur, vel qui in futurum a Saracenorum potestate, auxiliante Domino, eripientur, omnino integri tam tibi quam tuis successoribus in perpetuum conserventur. Nominis vero oppidorum que in tua dioecesi a Dei fidelibus incoluntur, in praesenti pagina duximus adnotanda : Talavera, Alfamir, Makeda, Sancta Eulalia, Hulmus, Canales, Maieritum, Alcala; Wadalfaiara, Fita, Pennafora, Belegna, Uzeda, Talamanca, Butracum, Calatalifa, Ascalona, Zurita, Calatrava, Almoguera, et Alcolea. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfata Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniuritate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantib⁹ sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinali sanctæ Romanae Ecclesie cancellarii, iv Nonas Martii, indictione XIII, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

VI.

ARCHIEPISCOPO ATHENIENSIS, ET THERMOPILENSI ET SIDONIENSIS EPISCOPIS.

Ut Ecclesia Corinthiensis reducatur ad ritum Latinorum.

(Laterani, iv Non. Martii.)

Cum et alias oves quas habet Dominus nos oporteat in ovili nobis commisso suis ovibus aggregare, D de cura Corinthiorum sollicititudinem decet nos gerere pastoralem, ut cum eorum civitas ad dominium Latinorum credatur in proximo per ventura vel jam forsitan pervenisse, oves Domini quæ sunt ibi, post greges sodalium non vagentur, sed ad unum redeuntes pastorem, et cognoscant eum secundum evangelicam veritatem, et cognoscant ab ipso. Quocirca fraternali vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si civitatem ipsam, velut ex relatis rumoribus spem concepimus, dilecto filio nobili viro G. Romaniae seneschalco reddere se contingat aut jam redditum semetipsam, et aliquis

B archiepiscopus est in ea, prudenter et efficaciter in ducatis eundem ut ad obedientiam et reverentiam apostolicæ sedis ac nostram humiliiter convertatur, juramentum exhibens super hoc quod exhiberi a talibus consuevit. Qui si forsitan id perfidere recusaverit, vos eo ab administratione pontificali prorsus amoto, cum pro rei novitate non possit ex more aliarum Ecclesiarum ad usitatum electionis modum procedi, dilectum filium H. decanum Catalaunensem, virum utique vita, fama et scientia commendabilem, Ecclesie civitatis ejusdem auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis et appellatio-
nē obstaculo in archiepiscopum assignetis, id ipsum facturi si forsitan, ut acceptimus, eamdem Ecclesiam inveneritis defuncto archiepiscopo destitutam, monendo clericos, si qui fuerint, ut ei reverentiam et obedientiam debitam ac devotam impendant. Alioquin eidem decano potestatem auctoritate apostolica conferatis, amotis illis, instituendi tales in locis ipsorum qui sibi studeant sicut membra capiti per devotam obedientiam cohærere. Contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrūm-ea, etc.

Datum Laterani, iv Non. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

VII.

EPISCOPO VENETENSI.

De exemptione monasteri⁹.

(Laterani, iii Non. Martii.)

(6) Cum movisset olim adversus Rotonense monasterium quæstionem, asserens monasterium ipsum ac parochiales ecclesias ejus ad te de communione jure spectare, utpote in tua dioecesi constituta, in eisdem jura tibi episcopalia vindicando. et ex parte monasterii diceretur idem monasterium cum parochialibus ecclesiis suis Romanorum pontificium privilegiis ab antiquo libertate donatum, super eadem causa frequenter fuerunt litteræ apostolice impetratae. Denique autem utraque pars in venerabiles fratres nostros Nannetensem et Briocensem episopos sub certa pena et juramento interposito compromisit: qui rationibus utriusque partis auditis, et monasterii privilegiis diligenter inspectis, de consilio peritorum illud in capite liberum sententialiter decreverunt. Verum quia ecclesie parochiales ipsius exemptæ nullatenus probabantur, pronuntiaverunt easdem ad jurisdictionem tuam sicut alias tuae dioecesis ecclesias pertinere, nihilominus statuentes ut quatuor procurations duntaxat tibi a sex ecclesiis monasterii præstantur, quarum unam perciperes in parochiali ecclesia de Roton, aliam in ecclesia de Sancto Godalo, aliam in ecclesia de Bani, ac aliam in ecclesia de Langon; ita videlicet quod abbas et priores ecclesiarum ipsarum tres partes, et capellani quartam partem in procurati-
bus ipsis ponant, et a duabus ecclesiis, scilicet de

(6) Vide cap. *Cum venissent*, De in integr. restit., et quintam compilat. lib. I, tit. 16, c. 4.

Brim. et Sancti Petri de Roton, quatuor solidos A pro singulis procurationibus ad sublevationem suam recipiant capellani. Porro cum monasterium ipsum super iniuriam arbitrii ad audientiam dilecti filii nostri Gualze Sancte Marie in portico diaconi cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, detulisset postea quæstionem, asserens illud in Romanæ Ecclesie præjudicium, ad quam dictum monasterium nullo medio pertinet, inique prolatum, dictus cardinalis illud ultraquæ parte præsente cassavit, fratribus monasterii memorati præcipiens ut jurejurando super observatione ipsius hinc inde præstito non obstante, illud nullatenus observarent. Cum autem super hoc nuper dilectus filius magister Rollandus tuus et P. monachus sæpedicti monasterii procuratores ad sedem apostolicam accessissent, et super premissis litigassent aliquandiu coram nobis, demum in privilegio monasterii nobis exhibito perspeximus contineri monasterium sæpefatum, quod beati Petri juris existit, sedis apostolicæ prærogativum communum, in quo subsequeatur adjungitur ut in parochialibus ecclesiis monasterii liceat abbatii et monachis ejusdem loci, cum eas vacare contigerit, idoneos eligere sacerdotes et diocesano episcopo præsentare, qui ei de spiritualibus, illis vero de temporalibus debeant respondere. Ex quibus verbis arguitur quod etsi dictum monasterium sit exemptum in capite, ipsius tamen parochiales ecclesiæ nullatenus sunt exceptæ.

Illi igitur et alii quæ utraque pars proposuit intellectis, de consilio fratrum nostrorum pronuntiavimus monasterium sæpedictum in capite liberum et a tua jurisdictione prorsus exemptum, decernentes parochiales ecclesiæ ejus, que minime probabant exemptæ, tibi diocesana lege subjectas, venerabili fratri nostro archiepiscopo Turonensi et dilecto filio abbatii Salmuriensi Andegavensi diocesis et magistro scholarum Andegavensi nostris danjes litteris in mandatis ut quod a nobis est sententialiter diffinitum faciant appellatione remota firmiter observari, contradicentes per censuram ecclesiasticam compescendo. Quia vero ipse parochiales ecclesiæ in procuratione ab antedictis episcopis prætaxata nimis, sicut asseritur, aggravantur, ipsis injunxit ut si constaret eisdem procurationem ipsam prædictis ecclesiæ existere onerosam, nisi tu ab ipsis commonitus ad æquum volueris condescendere moderari, ipsis pensatis facultatibus carumdem prouertire eam, sublato appellationis obstaculo, moderari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Nonas Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

VIII. ABBATI ET MONACHIS ROTONENSIBUS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum venerabilis frater noster Venetensis episcopus movisset olim adversus Rotonense monasterium quæstionem, asserens monasterium ipsum ac parochiales ecclesiæ ejus ad se de communi jure spectare, utpote in sua diœcesi constituta, in eisdem iura sibi episcopalis vindicando, et ex parte vestra præponeretur idem monasterium etc., ut in alia, usque pronuntiaverunt easdem ad jurisdictionem episcopi sicut alias sua diœcesis ecclesiæ pertinere, nihilominus statuentes ut a sex parochialibus ecclesiæ monasterii quatuor procurations duntaxat eidem B episcopo præstarentur, quarum unam perciperet, etc., usque recipient capellani. Porro cum vos super, etc., usque apostolicæ sedis legati detulissetis postea quæstionem, asserentes illud in Romanæ Ecclesie præjudicium, ad quam idem monasterium, etc., usque nonobstante illud nullatenus servaretis. Cum autem propter hoc nuper dilectus filius magister Rollandus ejusdem episcopi et P. monachus monasterii vestri procuratores, etc., ut in alia, usque pronuntiavimus monasterium vestrum in capite liberum et ab episcopi juridictione prorsus exemptum etc., usque ante dicto episcopo diocesana lege subjectas, venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo et dilecto filio abbatii Salmuriensi, etc., ut in alia usque onerosam, nisi præfatus episcopus Venetensis ab ipsis commonitus ad æquum voluerit condescendere moderari, etc., ut in alia usque in finem

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum usque moderamen. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratae. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum, ut in alia.

IX.

CAPITULO TOLETANO.

Ut procuratorem sui subdiaconi mittant in possessionem canoniciatus.

(Laterani, Kal. Martii.)

D Examinata fides et probata devotio qua se nobis dilectus filius Andreas de Gabiniano subdiaconus et capellanus noster charum exhibuit hactenus et jugiter exhibere non desinit nos inducit ut ad sua comoda promovenda tanto sibi specialius assistamus quanto manifestius hoc exigere sua merita dignoscuntur. Hinc est quod cum placuerit dudum venerabili fratri nostro Roderico archiepiscopo, dilecto filio Hispano decano, et concanonicis vestrīs qui cum ipso erant apud sedem apostolicam constituti, ipsum ad preces nostras in fratrem et canonicum recipere coram nobis, nos id tanto gratum habuimus et habemus quanto subdiaconus ipse pro sua merito bonitatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus existit. Cum igitur ex hoc non minus Ecclesiæ in

B
nib
per
faci
noti
fund

persona quam personæ in Ecclesia credamus esse A occasum in firmamento sequuntur, ita in ecclesiasticis gradibus generationes justorum, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis et tenebras nostras veri solis splendor illuminet, per tempora sibi succedant, et sicut multi sœpe per caudam draconis dejiciuntur in terram, ita et per adoptionem spiritus quotidiana fiat reparatio perditorum, et de profundo inferni ad querenda multi cœlestia erigantur, et ita corpore teneantur in terra ut tanquam cives sanctorum et domestici Dei cognatione ac desiderio conversentur in celis. Hoc sane temporibus(7) felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri in partibus Hispaniarum de divino factum munere gratulamur; ubi nobiles quidam viri peccatorum vinculis irretiti, ex miseratione illius qui vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, superna gratia sunt afflati, et taciti super multis transgressionibus suis dolore cordis intrinsecus, et prateritorum agentes pœnitentiam peccatorum, non solum possessiones terrenas, sed et corpora sua in extrema queaque dare pericula pro Domino decreverunt, et ad exemplum Domini nostri Jesu Christi, qui ait: *Non veni facere voluntatem meam, sed eis qui misit me Patis (Joan. v)*, in habitu et conversatione religionis sub unius magistri statuerunt obedientia commorari, eo utique moderamine propositum suum et ordinem temperantes ut quia universa turba fidelium in conjugatos continentis que distinguitur, et Dominus Jesus Christus non solum pro viris, sed et pro feminis quoque de femina nasci voluit et cum hominibus conversari, habeantur in ipso ordine qui cælibem, si voluerint, ducant vitam, et consilium beati Pauli sequantur qui dicit: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do (ICor. vii)*, (8) sint etiam qui juxta institutionem Dominicam ad precreandam sobolem et incontinentie præcipitum evitandum conjugibus suis utantur, et una cum eis ad incolatum supernas patris de convalle lacrymarum et terrena transire peregrinatione nitantur, et lacrymis diluant et operibus pietatis si eos supra fundamentum suum, quod Christus est, pro cura carnis et affectibus liberorum ligna, fenum, stipulam ædificare contingat, cum aliis expeditiores et contientes ædificant aurum, argentum et lapides pretiosos, et isti tamen et illi militent uni regi, et supra fundamentum cœlestem unam ædificant mansionem, promissione Psalmista in Domino roborati, qui minora quoque membra Ecclesia confortat, et dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur (Psal. cxxxviii)*. In horum autem fidelium Christi collegio cum bonæ memorie P. Fernandi per voluntatem Dei magistrum super alios et providentiam suscepisset, cum quibusdam fratrum suorum ad præsentiam ejusdem nostri prædecessoris accedens, cum humilitate qua debuit a sede apostolica requisivit ut eos, tanquam peculiares filios, in defensionem suam, et locum in

Datum Laterani, Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

X.

HISPANO ECCLESIE TOLETANÆ DECANO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Placuit venerabili fratri nostro Roderico archiepiscopo ac tibi, fili decane, et canoniciis Toletanis qui cum ipso erant apud apostolicam constituti, dilectum filium Andream de Gabiniano subdiaconum et capellananum nostrum ad preces nostras in fratrem et canonicum recipere coram nobis. Quod nos tanto gratum, etc., ut in alia, usque provisum, dilectos filios Toletanum capitulum per scripta nostra rogavimus attentius et monuimus, nihilominus eis præcipiendo mandantes ut quod per dictos archiepiscopum et canonicos liberaliter, etc., usque sibi canonicus inducant, etc., usque debita conferre procurent, juramento quod fecisse dicuntur nequaquam obstante, etc., usque obstat. Cum igitur subdiaconus antedictus de tua sinceritate confidens, vices suas super his tibi duxerit committendas, devotionem tuam rogamus attentius et monemus quantum ea taliter studeas procurare quod et sibi utile et nobis esse possit acceptum.

Datum, ut in alia per totum.

XI.

FERNANDO GONDISALVI MAGISTRO MILITIAE BEATI JACOBI, EJUSQUE FRATRIBUS CLERICIS ET LAICIS TAM PRÆSENTIBUS QUAN FUTURIS COMMUNEM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, VIII Idus Martii.)

Benedictus Deus in donis suis, et sanctus in omnibus operibus suis, qui ecclesiam suam nova semper prole fecundat, et sic pro patribus filios in ea facit exsurgere, sic a generatione in generationem notitiam nomini sui et lucem fidei Christianæ diffundit ut sicut ante ortum solis stellæ sese ad

(7) Vide Anton Nebriss. decad. I, lib. II, c. 9.

(8) Vide Jacob. de Vitriaco, cap. 26 hist. occidental.

quo caput ordinis factum fuerit, in jus et proprietate sacrosancte Romanae Ecclesiae recipere dignatur. Cum igitur ipse devotionem suam et bonum attendens in Domino desiderium, de communi fratribus suorum consilio pia petitioni eorum duxerit annuendum, nos humilibus vestris precibus inclinati, ad exemplarum prefatū prædecessoris nostri, in speciales ac proprios sacrosancte Romanae Ecclesiae filios vos recipimus, et ordinem vestrum auctoritate apostolica confirmantes, præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascumque possessiones, quacumque bona in praesentiarum justa et legitime possidetis, aut in futurum concessionem pontificum, lurgitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu alii justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Lodum et monasterium cum cauto et pertinentiis suis, burgum de ponte Minii contra Lodum cum suis pertinentiis, Crescente cum cauto et pertinentiis suis, Quintanella de Petro Heres cum cauto et pertinentiis suis, Baria cum cauto et pertinentiis suis, Lintanio cum suis pertinentiis, Sanctum Salvatorem de Listriana cum cauto et pertinentiis suis, Mosot cum cauto et suis pertinentiis, Penagosen cum pertinentiis suis, Sanctam Mariam de Pinel cum suis pertinentiis, Ucles cum suis pertinentiis, Alfarella cum suis pertinentiis, Orella cum suis pertinentiis, Mora cum suis pertinentiis, Moravega cum pertinentiis, decima de Valera et de Portatgo cum suis pertinentiis, Alcazar cum suis pertinentiis, Almadana cum suis pertinentiis, Laruda cum suis pertinentiis, Lazarza cum suis pertinentiis. Sancimus præterea ne occasione antiqua detentionis sive scripture quisquam vobis possit auferre quæ ultra memoriam hominum sub Saracenorum detenta sunt potestate, et de munificentia principum seu vestro studio et labore aut jam obtenta sunt aut in futurum, auxiliante Domino, poteritis obtinere.

Cum enim unica sit vobis intentio et singularis cura semper immineat pro defensione Christiani nominis decerare, nec solum res sed et personas ipsas pro tuitione fratrum inunctanter expondere, plurimum posset hoc pium opus et laudabile studium impediri, si labores et stipendia vestra, quæ in commune proficiunt, præriperebant ab aliis, et otiosi ac desides, atque in laboribus suis non quæ Jesu Christi sed quæ sua sunt requirentes, emolumenta illa periperent quæ pro tantis laboribus vobis et pauperum Christi usibus sunt provisa, dicente Apostolo: *Qui non laborat, non manducet (1 Thess. iii).* Inter ea sane quæ in professionis vestræ ordine statutum est observari primum est ut sub unius magistri obedientia in omni humilitate atque concordia sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes qui ad fidem Christianam apostolorum predicatione conversi, vendebant omnia, et ponebant premium ad pedes illorum, dividebaturque singulis prout cuique opus erat, nec aliquis eorum quæ pos-

A selerat quidquam suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Ad suscipiendam quoque problem que in timore Domini nutritur, et infirmitatis humanae remedium juxta institutionem Domini et indulgentiam Apostoli, qui ait: *Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, et similiter virum mulier suum (1 Cor. vii)*, qui continere nequiverit conjugium sortiatur, et servi inviolatam fidem uxori, et uxor viro, nec tori conjugalis continentia violetur. Si autem viri pre mortui fuerint, et relicte ipsorum, que ordinem suscepserunt, nubere voluerint, denuntietur hoc magistro sive commendatori, ut cum illius conscientia cui mulier ipsa vult nubat, secundum verbum apostoli Pauli dicentis: *Mortuo viro, soluta est mulier a lege viro; cui vult nubat, tantum in Domino (ibid.)*; quod etiam de viris intelligitur observandum. Una etenim utrique lege tenentur.

Statuimus quoque ut nullus frater sive soror post susceptionem ordinis vestri et promissam obedientiam vel redire ad sæculum vel ad alium ordinem sine magistri licentia audeat se transferre, cum sint in ordine vestro loca statuta ubi quisque districtus valeat conversari. Discedentem vero nullus audeat retinere, sed ad ordinem suum per censuram ecclesiasticam qui discesserit redire cogatur. Ut autem in ordine vestro cum majori omnia deliberatione tractentur, statutum est inter vos ut locus aliquis ordinetur in quo per singulos annos in solemnitate Omnium Sanctorum generale capitulum teneatur, et sit ibi clericorum conventus et prior, qui eorum et aliorum clericorum qui de ordine vestro fuerint curam possit habere, ac fratribus, cum necesse fuerit, prævideat animabus; sint autem et tredecim in ordine fratres, qui magistro, cum opus fuerit, in consilio et dispositione domus assistant, et eligendi magistri curam habeant competentem. Prior siquidem clericorum, cum magister de hac luce migraverit, de domo et ordine sollicitudinem gerat; cui sicut magistro omnes obedientes existent, donec per providentiam tredecim predictorum fratrum magistri electio celebretur. Is, cum transitus magistri fuerint auditus et cognitus, tredecim illos fratres sine dilatione aliqua convocabit; et si quisquam eorum infirmitate vel alia ex causa infra quinquaginta dies adesse nequiverit, cum aliorum consilio qui præsentes fuerint alium absens loco constituet, ut magistri electio ex aliquorum absens minime differatur. Illi vero tredecim fratres, si magister qui pro tempore fuerit perniciosus aut inutilis apparuerit, cum consilio prioris clericorum et sanioris partis capituli majoris domus corrigendi aut etiam admonendi eum habeant potestatem. Et si inter eum et capitulum aliquid emerserit quæstionis, debitum ei finem imponant; ne per aliena judicia vel dilabatur ordo, vel temporalis substantia dissipetur. In nullam autem ex hoc fratres illi superbiam eleventur, sed magistro suo devoti et obedientes existant.

Quod si quis eorum ex hac vita transierit, vel pro

culpa seu alia quacunque fuerit occasione mutandus, A clero suo designatos sibi redditus et possessiones et episcopalia jura percipiat; reliqua vero cedant in usus vestros, et in vestra dispositione sine cuiusquam contradictione persistant. Profecto in parochialibus ecclesiis quas habetis nolumus episcopos suo jure fraudari. Si autem in locis desertis aut ipsis terris Saracenorum de novo ecclesias construxeritis, ecclesiae illae plena gaudent libertate, nec aliqua per episcopos decimarum aut alterius rei exactio graventur. Liceatque vobis per clericos vestros idoneos easdem ecclesias cum suis plebis gubernare; nec interdicto per episcopos vel excommunicationi subdantur, sed fas sit vobis tam in majori ecclesia, qua caput fuerit ordinis, quam in illis etiam, excommunicatis et interdictis exclusis, divina semper officia celebrare. Præterea ne huanus vexationibus et calumniis a defensione Christianorum retrahi valeatis, apostolica auctoritate decernimus ne personas vestras, præter legatum apostolica sedis a latere Romani pontificis destinatum, interdicere quisquam aut excommunicare presumat. Quod etiam de familiis et servientibus vestris statuimus, qui stipendia vestra percipiunt, donec justitiam parati fuerint exhibere, nisi forte talis fuerit culpa ex qua ipso facto ecclesiasticam censuram incurvant. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipiatis episcopo; siquidem Catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit, et ea gratis et absque ulla pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritatis adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate quod postulatur indulget. Liceat præterea vobis in locis vestris ubi quatuor vel plures fratres fuerint oratoria construere, in quibus fratres et familie vestrae tantum et divinum audire officium et sepulturam Christianam possint habere. Ita enim volumus necessitatibus vestrae consulere ut non debeat ex hoc adjacentes ecclesiae injuriam sustinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Presenti nihilominus decreto sancimus ut si quis in aliquem vestrum, fratum videlicet vel sororum, violentas manus injecerit, excommunicationis sententia sit astrictus, et illud idem pro tutela vestra tam in sententia quam in pena servetur quod sub felicis memoria papa Innocentio prædecessore nostro de tutione clericorum in generali concilio nosciuit institutum (9).

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet et jurá vel possessiones vestras temere perturbare, aut vestra bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus

(9) 17, q. 4, cap. *Si quis suadente.*

omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate. Ad indicium autem hujus a sede apostolica perceptae libertatis decem malachinos nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetus. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerularis persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo teriove commonita, nisi presumptionem suam digna satisfactione corixerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniustitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem vobis vestra jura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus et hic fructum bone actionis percipient, et apud districtum judicem premia eternae pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctae Mariæ in Cosmidio diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Martii, inductione tertia decima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

XII.

CENADIENSIS EPISCOPO, ET ABBATI DE CIKEDON QUINQUECCLESIENSIS DIOCESES.

Scribitur pro episcopo Quinquecclesiensi.

(Laterani, vii Idus Martii.)

Cum in juventute sua venerabilis frater noster

(10) Verba quæ hic desunt, repetenda sunt ex cap. *Cum in juventute*. De presumptionib. et ex cap. eod. De purgat. canon. in tertia collectione, ubi sic legitur: « Postquam ad senilem peruenit ætatem, turpiter abjecerit jugum Domini, felores et feditates libidinis amplexando, cum labes hujusmodi, que nonnunquam in juventute contrahitur, in senectute frequenter expietur. Quis præterea de facili crederet quod vir præditus scientia litterarum, proprie salutis obliuio, ad eam passionis ignominiam se converteret ut cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, cum etiam secundum sententias ethnicorum naturale fœdus inter tales personas nihil permittat scevi criminis suspicari? Licet igitur illustris rex Hungariae eudem episcopum nobis interdictum per nuntios et literas de tali crimine detulisset suppliciter postulans et instanter ut malum hujusmodi perniciosum exemplo de Ungarica Ecclesia tolleremus, quia tamen ejus suggestio de charitatis radice sed ex odii fomite procedere videbatur, cum ipsum tanquam inimicum persequi non cessaret, sicut est in tota provincia manifestibus, noluiimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare; sed ut probaremus spiritus si esset ex Deo, bona memoria Jauriensi (a) episcopo deditus nostris litteris in mandatis ut prudenter ac caute a coepiscopis indagaret utrum prefatum episcopum crederet tali labe respersum. Qui nobis postmodum rescriperunt quod eum virum honestæ conversationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes. Quia vero pater filium quem diligit corripit, nos eudem episcopum per literas nostras corripimus, injungentes eidem ad majorem cautelam ut ab illius familiaritate cessando, apud Deum et homines taliter se haberet quod sinistra de

A C. Quinquecclesiensis episcopus adeo se maturum honestum et providum exhibuerit ut propter suavem suæ probitatis odorem ab Ecclesia Romana meruerit ornamento pallei decorari, non est de levi credendum quod postquam ad senilem peruenit ætatem, etc. *Require supra in Regesto noni anni ejusdem domini Innocentii tertii papæ.*

Datum Ferentini Nonis Julii, in eundem modum per totum usque non duximus iterandum, cum et charissimus in Christo filius noster A. rex Ungarorum illustris eum per suas litteras valde nobis reddiderit commendatum, asserens, etc., usque praecipiendo mandamus quatenus cum per episcopum ipsum non steterit quo minus purgaverit semet ipsum, quando purgationem curavit offerre, non ut ratum haberet quod a nuntio suo fuerat procuratum, sed ne mandatum apostolicum contempnere videtur, non sinatis ipsum ulterius occasione prædicti mandati ab aliquo molestari, sed si videritis contra eum studia concinnari maligna, non permittatis ipsum inquis machinationibus conculcari; quia vehementer præsumimus ex verisimilibus conjecturis quod aliqui contra eum invidia torqueantur, dejectionem ipsius exaltationem propriam estimantes; significatur nobis, cum expedire videritis, de singulis circumstantiis veritatem.

Datum Laterani vii Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo (10).

C ipso suspicio non possit haberi. Sed inimicus homo rescriptum litterarum illarum subripiens, apud prædictum regem et magnates regni ipsum nequiter publicavit, ut sic idem episcopus deberet amplius infamari, cum videretur nobis incredibilis et suspectus. Unde nos tantam zemulorum nequitiam attentes, licet pulsati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adversus eum potiuimus commoveri, scientes quod facile dominum sequitur multitudine. Ubi vero idem episcopus ad Strigonensem metropolim exstitit postulatus, quidam qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impediérent, illius criminis carbones reaccendere sunt moliti. Unde quidam procurator ipsius in nostra præsentia constitutus, de consilio quorundam amicorum suorum, qui super hoc quidem bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, copit a nobis in præsentia fratribus nostrorum cum instantia postulare quatenus eidem episcopo purgationem canonican faceremus indici, ut suam innocentiam demonstrarem. Nos autem hujusmodi postulationem minus providam, imo nimis improvidam reputantes, procuratorem ipsum ab ea sepe voluimus revocare; tum quia sepefatus episcopus non videbatur apud bonos et graves de illo crimine infamatus, cum coepiscopi super hoc ex mandato apostolico requisiti laudabile testimonium de ipso nobis curaverint exhibere; tum quia talis infamatio videbatur ab inimicis et emulis processisse, sicut superiorius est expressum. Unde cum anteacta ejus vita commendabilis existisset et hujusmodi facinus incredibilis videretur, non credebamus ei purgationem aliquam indicendam. Ceterum quia procurator instabat, compulsi fuimus, non juris necessitate, sed importunitate

(a) Cod. Colb., Georiensi

XIII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET CERMOPILENSI EPI-
SCOPO, ET ELECTO AVELENSI.

De electione archiepiscopi Thessalonicensis.

(Laterani, v Idus Martii.)

Olim dilecti illi canonici Sanctæ Sophiæ Thessalonicensis suas nobis litteras direxerunt, per quas una cum dilecta filia in Christo filio nobili muliere relicta marchionis Montisferrati necnon et dilectis filiis nobilibus viris comite de Blandraco Bajulo et aliis Thessalonicensis regni baronibus, qui super hoc ipso sua nobis scripta misere, nostro humiliter apostolatui supplicarunt ut postulationem quam iidem canonici, predictorum accedente favore, de venerabili fratre nostro Verisiensi archiepiscopo se fecisse dicebant admittere dignaremur, cum per ipsius circumspectam prudentiam et circumspectionem prudentem singulariter quasi sperarent non solum Ecclesia sed et regni posse necessitatibus provideri. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Larissensi et Thebano archiepiscopis dedimus in præceptis ut inquisita diligenter et cognita veritate (11), si postulationem ipsam ab his qui eam celebrare potuerant et debuerant invenirent canonice celebratam, et præfatum archiepiscopum, sicut a quibusdam nobis fuerat intimatum, administrationi Thessalonicensis Ecclesiæ se minime ingessisse, propter multam necessitatem admitterent vice nostra postulationem eamdem. Nuper autem idem archiepiscopus ad presentiam nostram accedens, litteras nobis non solum charissimi in Christo filii nostri Constantinopoli imperatoris illustris et præfati Thebani archiepiscopi, verum etiam aliorum multorum præsulum et magnatum causam ejus multipliciter commendantium præsentavit; inter quos specialiter memoratus Thebanus archiepiscopus se scire veraciter fatabatur quod ab illis quos communis clerici et populus habebant in Ecclesia Thessalonicensi canonicos unanimiter fuerat postulatus, assentiente præfata nobili, et predicto comite tunc Bajulo cum aliis regni baronibus hoc ipsum propter necessitatis instantiam expetente. Qui tandem licet ab eodem imperatore compulsus ad civitatis custodiæ remansisset, non tamen in archiepiscopalibus dominibus, sed in quadam turri ejusdem civitatis se cum suis militibus et familia recollectus, in qua laudabiliter opus injunctæ sibi custodiæ procuravit implere. Quæ omnia quanquam idem Thebanus plene novisset, nostro tamen mandato recepto, una cum collega suo Larissensi archiepiscopo ad predictam civitatem accessit: ubi familiares predicti comitis contra

petentis, ut ei per vos purgationem canonicanam cum duobus abbatis mandaremus indici; quamvis eidem procuratori fuerimus protestati quod ex alia quoque causa talis petitio minus provide tunc fiebat, quia videlicet Strigoniensis Ecclesiæ suffraganei vix eo tempore purgaret eundem, quia in facto postulationis contradicabant eidem, et suffraganei Colocensis Ecclesiæ ipsum minime tunc purgaret, quia inter eum et Colocensem archiepiscopum de Strigo-

A postulatum instrueti, Albertus videlicet Thessalonicensis canonicus, qui eum canonicare, postulaverat, prout idem Thebaeus se a pluribus asserit didicisse, ac etiam imperator illum hō in sua praesentia recognovisse testatur, et II. qui dicti comitis extiterat cancellarius, eorum se conspectui praesentarunt, quos vitare minime potuerunt quin attestations eorum apud conscientiam ipsius Thebani archiepiscopi, prout quidem asserit, minus veras tanquam inquisidores negotii diligenter audirent, easque nostro examini reservantes, eidem postulato administrationem temporalium commisere, considerantes desolationem Ecclesiæ, regni anxietatem, et favorem imperatoris ac etiam omnium Latinorum.

Idem autem Verisiensis archiepiscopus in nostra praesentia recognovit quod statim post postulationem suam requisitus a comite ut sibi unam et cuiusdam nobili laico aliari daret præbendam, respondit quod ad se minime pertinebat; et subjungente comite quod ratione sedis vacantis ipsem sibi et illi nobili hujusmodi præbendas conferret, adiecit quod hoc ipse nec concedebat nec etiam denegabat, cum ad se talis concessio vel negatio non spectaret. Recognovit insuper quod in ingressu Thessalonicensis Ecclesiæ canonici et clerici civitatis *Te Deum laudamus*, ipso dicente: *Non mihi, sed vobis cantatis*, motu proprio cecinerunt, et illis eum intronizare volentibus, non est passus. Temporalia quoque ipsius Ecclesiæ de præfata nobilis et hujus voluntate, clericis Ecclesiæ præsentibus et non contradictentibus, ad sustentandum se ac suos pro civitatis defensione percepit, exigens et recipiens adjutorium nihilominus a Græcis tam clericis quam laicis propter sustentationem eamdem. Et propter necessitatem terre, ad nimiam commorantium ibidem instantiam, ad titulum Verisiensis Ecclesiæ, sicut viator, duos presbyteros et totidem diaconos ac subdiaconos unumque acolythum ordinavit; nec non prænominate nobili, non utique pro regalibus, sed pro suspicione tollenda, solummodo tutum et honestum, quandiu esset cum ipsa, promisit. Quia igitur archiepiscopo ipso apud sedem apostolicam expectante, non comparuit pars adversa, nec prælibatae attestations nobis presentatae fuerunt, nolentes ex tali dilatione Thessalonicensem Ecclesiam sustinere jacturam, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus cum memorata nobilis nuper etiam per speciales nobis litteras intimaverit quod et sibi placeat quidquid nobis de negotio ipso placet, attestaciones ipsas vel

nensi metropoli contentio vertebatur. Unde enim non sint alii pontifices in Hungaria, merito videbatur quod per episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare. *Desunt nonnulla. Ceterum quæ hic descripta sunt ex tertia collectione, emanata sunt ope duorum veterum exempliarum manuscriptorum: quorum unum ad nos pervenit ex urbe Andegavensi, aliud exstat in bibliotheca Colbertina.*

(11) Vide lib. XI, epist. 171.

earum originalia, quæ apud inquisitores credimus A lit memoratis liberaliter : qui tandem humiliter posse remansisse, si forsitan interim vobis fuerint destinatae, faciatis vobis absque dilatione qualibet exhiberi, et facientes interim eundem archiepiscopum administratione gaudere quæ sibi commissa fuit, sicut superioris est expressum, attestationibus ipsis diligenter inspectis, nisi aliquid grave sufficienter inveneritis esse probatum quod postulationem merito impedit debuerit, vice nostra, sublato ejuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, admittatis eamdem, et absolventes eum a vinculo quo Verisiensi Ecclesiæ tenebatur, præfigatis ei terminum competentem infra quem palleum quod sub nomine ipsius Ecclesiæ Verisiensis accepit nobis remittere non postponat, aliud, dante Domino, prout convenit, ad nomen Thessalonicensis Ecclesiæ recipiatur; facientes eidem a subditis obedientiam et reverentiam debitam exhiberi. Si autem casu aliquo attestations predictas vel earum habere originalia nequiveritis, nihilominus ad finem negotii per inquisitionem debitam procedere non tardetis.

Quod si forsitan grave aliud inveneritis esse probatum propter quod eadem postulatio sit merito responda, cassata ipsa, illos ad quos pertinet electione Thessalonicensis Ecclesiæ moxatis ut personam idoneam, si quidem in partibus illis reperta fuerit, absque mora per electionem seu postulationem canonicanam concorditer sibi præficiant in pastorem. Si vero propter personarum defectum, quo non solum ipsam Ecclesiam, sed et totam provinciam credimus laborare, personam idoneam non potuerint ad ejus regimen invenire, vos in nobis per vestras litteras intimetis. Qui, si canonici memorati cum favore nobilis expedite per litteras quas a vobis ad hoc diligenter communita nobis duxerit destinandas expresso poposcere, eis, auctore Domino, dignum pontificem de nostris manibus consecratum et decoratum palleo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii, curabinus destinare, qui et sciet et poterit cum sapientia divinae potentia commissam sibi Ecclesiam spiritualiter et temporaliter gubernare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XIV,

R. ET A. ATHENIENSIBUS ET MAGISTRO G. DIMICENSIS
CANONICIS.

De congrua portione canonorum Thebanorum.
(Laterani, vii Idus Martii.)

Cum olim ad petitionem dilectorum filiorum canonorum Ecclesiæ Thebanæ dilecto filio Nazorescens electo et suis coniudicibus dedissemus nostris litteris in mandatis ut venerabilem fratrem nostrum Thebanum archiepiscopum almonerent eisdem canonicis portionem de rebus Ecclesiæ sua congruam assignare, idem archiepiscopus, prout nostris auribus est relatum, monitionibus illorum inductus, consideratis redditibus ejusdem Ecclesiæ ac facultatibus universis, medietatem earum canonicis contu-

stularunt a nobis ut concessionem hujusmodi dignaretur auctoritate apostolica roborare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus concessionem ipsam, sicut provide facta est, faciatis firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo verstrum, etc.

Datum Laterani, vii Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XV.

THEBANO ARCHIEPISCOPO.

Mandatur ei ne vexet canonicos

(Laterani.)

B Dilecti filii Thebani canonici nobis graviter sunt conquesti quod tu pro qualibet levi causa, juris ordine prætermiso, sententiā excommunicationis in ipsis sapiens jaculatori præsumis, cumque propter varia maris et terræ pericula, pro beneficio absolutionis habendo ad nos accedere nequeant, Ecclesia sua sèpissime hæc de causa ulterius quam deceret debito servitio defraudatur. Ne igitur nimium deferendo prælati, subjectos opprimere videamus, fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus quatenus in canonicos ipsis præcipitate sententiā contra juris ordinem non præsumas, sed ita satisficias de injuriis super hoc irrigatis eisdem quod justam de te materiam non habeant consequendi. Alioquin pro certo cognoscas quod si nobis super hoc fuerit iterata querela, officii nostri debitum conquerentibus reddemus.

Datum, ut in alia per totum.

XVI.

ATHENIENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Latinia det proprios sacerdotes.

(Laterani.)

Dilectus filius nobilis vir O. de Roca dominus Atheniensis per litteras nostras vestram petiti prævidentiam admoneri ut in castris suis et villis, in quibus duodecim Latini abundantes certas habuerint mansiones, proprios sacerdotes, quibus integræ a Latinis laicis decimali persolvantur, instituere curareis; præsertim cum iidem laici sint parati hujusmodi presbyteris, quibus decimali non sufficerent, providere. Quocirca fraternitatì vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus petitionem ejusdem nobilis super hoc, prout videritis expedire, benevolum præbeat assensum. Alioquin dilecto filio magistro R. decano Davaliensi et B. cantori et Terrico canonico Thebanis dedimus in mandatis ut veritate super hoc diligentius inquisita, illam nobis studeant fideliter intimare.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum usque in finem. Quod si non omnes, etc. Datum ut in alia per totum.

XVII.

PRÆCEPTORI ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI SAMSONIS CONSTANTINOPOLITANI.

Confirmat dona facta ab imperatore.

(Laterani, xviii Kal. Aprilis.)

Annuere consuevit sedes apostolica piis votis, et honestis potentium precibus favorem benevolum impetrari. Eapropter, dilecti in Domino Clii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, castellum quod Garelis vulgariter appellatum vobis cum pertinentiis suis charissimum in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator pia liberalitate donavit, domos quoque, casalia, terras, vineas et possessiones alias, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xviii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XVIII.

PATRIARCHE CONSTANTINOPOLITANO (12).

De ordinandis clericis ex omni natione.

(Laterani, Idibus Martii.)

(13) Si tua fraternitas consideraret attente quod ab

(12) Patriarchæ Constantinop. Mauroceno Veneto, qui præerat Ecclesiae Constantinopolitanae anno Domini 1211, pontificatus domini Innocentii papæ tertii xiii, qui rescripsit hanc epistolam, et Graecos diebus suis in obedienciam sedis apostolicae reverentes fore voluit, c. *Licet*, De baptismo et c. 4 concilii Lateranensis. Ideo videmus Constantinopolitanum patriarcham dicto audientem in eodem calculum ferre, qui præerat Innocentius noster, quippe Colonia *πόλεις μητρόπολι* ex Sozomeno lib. iii, c. 7, scilicet nova Roma seniori cedere debuit apie ad novellam 131, c. 2.

Hinc synodi Nicænae primæ decreto fretus Julius papa primus in Orientis partibus illibatum spirituale imperium retinet. Si quidem ad sedem apostolicam Athanasius Alexandriæ episcopus appellavit. Socrates, lib. i, c. 2; Sozomen. ibidem, et Damasus papa primus Nectario patriarchæ Constantinopolitano præfuit. Deinde, annuentibus episcopis, Ephesini concilii legati a Celestino, cumdem totius Ecclesiae curam habere, Patresque ἄγιοτας κατίπα dixerunt apud Evagrium lib. i, c. 4, eodemque elogio donatur Leo papa primus a Lucentio apostolicae sedis legato nemis pro rorsus discrepante in Chalcedonensi concilio, Patresque provincie proconsularis in codice canonum Ecclesiae Africanae cap. 56, vocant Anastasium papam primum προσκύνοντος ἀγίου τὸς ἀποστολοῦ. Καθίδρας Ἐπισκόπου. Secundum quæ eleganter Justinianus imperator ejusdem novelle contextu decretivit, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικῶν καύσονων ὄρους, τὸν ἀγιότατον τὴν προσθυτήρας Ρώμης πάτερνον πρότον τίναι τὸν ἵερον. Quem secuti Theodosius et Valentinianus novella de episcop. ordinat., et Carolus Calvus imperator rex Christianissimus Joanni universalis papa VIII prescribit apud Hincmarum ep. 9, c. 5.

Recite itaque Innocentius S. R. E antiquæ dignitatis assertor, patriarchæ votum animi suggestit, ut omnia ordine servato in Ecclesia Constantinopolitana ex æquo et bono procedant, quæ alias fuerat inobediens et rebellis c. *Inter*, De majorit. et obedientia.

A uno patre descenderimus universi, et quod non sit

personarum acceptio apud Deum, sed ei de omni gente qui timet Deum et operatur justitiam est acceptus, in dispensando talenta tibi credita non personas sed merita potius attenderet personarum. Verum quia, sicut charissimus in Christo filius noster imperator Constantinopolitanus (14) illustris sua nobis insinuatione monstravit, hoc minus attente consideris quam deceret, prout caro et sanguis revelavit tibi, solos Venetos (15) vel subjacentes eisdem in ecclesia tua promoves, Francos et alios probos viros alterius nationis quam tuae promovere contemnens, volentes ut ab hujusmodi revocaris abusu, per quem divinam et nostram incurrire posses offensam, fraternitatem tuam monemos attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus de personis idoneis et honestis undecunque acceptis ecclesiam tuam taliter ordinare proceres quod in ordinatione ipsarum magis merita quam personas attendere videaris. Specialiter autem ipsius precibus imperatoris inducti, pro dilectis filiis H. presbytero, Jacobo subdiacono, et Petro de Christo, apostolicas preces tibi duximus destinandas, monentes attentius et hortantes quatenus eis ob reverentiam (16) apostolicae sedis et nostram in ecclesia tua conferas beneficium præ-

(13) Vide lib. xii, epist. 405, et *Gesta' Innoc.* III. cap. 99.

(14) *Imperator Constantinopolitanus.* Henricus frater Baldinii comitis Flandriæ primi ex Latinis, (sed melius ex Gallis) Byssantio dominati, Nicetas Choniates Annal. lib. ult. Καὶ εἰς βασιλέα χρήσοται ἐδόκει, ὃς ἂν αὐτοκατεστυντος Βαλδούνιον τοῦ πρότοις ἐλαττινού. Τοῦ Κονσταντίνου κατάρχοντος. Paulus Lan-gius in *Chronico Citizenis anno Domini 1200*, quo defuncto in carcere custodia, imperium nova Romæ nactus est Henricus frater a Martino Polone Alcinœ, a Genebrardo S. Pauli comes dictus.

(15) *Solos Venetos.* Quoniam ipsem patriarcha Venetus. Decretum siquidem fuerat, ut si Gallus imperio potiretur, Venetus Ecclesiæ Constantinopolitanæ primatum obtineret, quod evenit ex mart. Polono et Niceta ibidem et Platina in *Innoc.* III. Ceterum ad interpretationem hujus epistole vide c. *Scriptum*, c. *Ad decorum De institution.*, nec obstat l. in *Ecclesiis* c. *De episc. et cleri*, et c. *Bona* § nec cæteri versic. intelleximus de postul. prælatorum, ex quibus clerici unius provinciæ, clericis alterius præpolent; sed ratio decidendi existat in eodem contextu ex quo desumptus § 4. Ordinationis regiæ, quæ in comitiis Blesensis sancita fuit, Jo. Ferrantius privil. 9 Liliorum; alienigena non potest in regno beneficiari, sine regis permissione, quæ desumpta sunt ex proclam. Pragmaticæ Sanctionis § 4, in verbo *exterorum*; ideo comitatus Burgundie incole ex S. C. 17. Novemb. 1599. Beneficiorum administratione, quorum titulu in ducatu gan-dent, superesse non possunt, donec a rege tanti beneficij gratiam meruerint, ejusdemque rescriptum senatus Divionensis annotari; pari ratione cautionem judicatum solvi præstare tenentur, priusquam in judicio experiantur, licet inter utramque provinciam fraternitatis, (quam vulgo Neutralitatem vocamus) fœdus S. C. (certo annorum decursu peracto) feriatur, ut faciliori via omnia mutuo peragantur.

(16) *Ob reverentiam*, quæ debetur matri a filia; I. congruentius c. *De pat. potest.*

bendale; preces nostras taliter impleturus quod de- A
volionem tuam inde possimus merito commendare.

Datum Laterani, Idibus Martii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

XIX.

DECANO DE BLAKERNA, ET MAGISTRIS P. DE MONTINIACO
CANTORI ET G. CANONICO SANCTI PAULI CONSTANTI-
NOPOLITANIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Si venerabilis frater noster Constantinopolitanus
patriarcha consideraret attente quod ab uno patre
descenderimus universi et quod non sit personarum
acceptio apud Deum, sed ei, etc., in eumdem fere mo-
dum ut in alia, usque in ecclesia sua conferat bene-
ficium præbendale. Ideoque discretioni vestrae per
apostolica scripta mandamus quatenus eum ad id
monere diligentius et efficaciter inducere procura-
retis. Quod si non omnes . . . duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XX.

JOANNI TURONENSI ARCHIEPISCOPO.

*Confirmatur compositio facta inter archiepiscopum
Turon. et abbatem Cormaria.*

(Datum Laterani, iv Kal. Martii.)

Mota jampridem quæstione inter bonæ memoriae
prædecessorem tuum et canonicos Beati Martini
Turonensis et Rogerium abbatem Cormariensem
super subjectione ac obedientia quam idem præ-
decessor tuus a prædicto abbate sibi conquerebat
injuste subtractam, partes ad felicis memorie Alex-
andri papæ prædecessoris nostri præsentiam ac-
cesserunt. Qui cum non posset causæ debitum
finem imponere, eam bonæ memorie Trecensi et
Claromontensi episcopis terminandam commisit.
Cum autem coram Claromontensi de assensu Tre-
censis episcopi partes propter hoc constituta fuisse-
sent, eodem Claromontensi et viris aliis honestis
et discretis qui sibi assidebant mediabitibus inter
predictum prædecessorem tuum et Sulpicium suc-
cessorem prædicti abbatis et decanum et canonicos
Sancti Martini de libero et spontaneo assensu par-
tium amicabilis facta est compositio et in authenticio
scripto redacta, sicut ex eodem scripto manifeste
comparet. Nos autem quæstionem scepitam nolentes
indebet suscitar, qui tenemur litibus finem impo-
nere, ad exemplar prædicti prædecessoris nostri
compositionem ipsam, sicut de assensu partium in
præsentiæ prædicti Claromontensis provide facta est,
et hinc inde sponte recepta et hactenus observata,
et in scripto authenticio ipsius episcopi continetur,
ratam habemus et firmam, eamque auctoritate apo-
stolica confirmantes, præsentis scripti patrocinio
communimus, statuentes quod nulli omnino homi-
num licet hanc paginam nostræ confirmationis in-
trin gere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Martii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

XXI.

ABBATO DE SICHEN HALBELSTATENSIS DIOCESES ET MAJORI

DECANO HALBELSTATENSI.

Committitur eis postulatio marchionis Brandenburg.

(Datum Laterani, vii Kal. April.)

Ex parte dilecti filii nobilis viri Marchionis Bran-
deburgensis nostris est auribus intimatum quod
cum non modica terræ pars ad marchiam suam per-
tinens per suos et fratris ac patris avique sui labo-
res de manibus eruta paganorum sterilis jaceat et
inculta, ipsam ad cultum redigere ac de colonis
fidelibus dispositi stabilire. Unde nobis humiliiter
supplicavit ut cum pro ampliatione divini cultus
conventualem ecclesiam desideret in terra ipsa
construere, licentiam super hoc ei concedere di-
gnaremur, et ipsam ab omni onere pontificis jurisdictionis
exemptam in jus et proprietatem sedis apostolicæ retinere, ita profecto quod due partes
decimaru[m] ejusdem terræ ad marchionem ipsum et
hæredes ipsius pro ecclesiæ fabrica, quam ipsi de-
bent propriis sumptibus reparare, necnon etiam pro
stipendiis militum devolvantur, sine quibus terra
memorata non posset contra Sclavorum impetum
gubernari sicut catholicam impugnantum vel ec-
clasiasticam unitatem, aut terram ipsam occupare
volentium, pro eo quod patres eorum, cum essent
pagani, per eumdem marchionem vel progenitores
ipsius ab ea fuerunt potenter ejecti, tertia vero pars
integra persolvatur ecclesiæ construendæ, quam
idem marchio competenter dotabit, ut in ea duode-
cim canonici commode possint cum suo præposito
deservire, qui pro tempore canonice debeat præsen-
tari per eum ac successores ipsius, et per solum
Romanum pontificem aut ejus mandato per alium
confirmari, ac denique confirmatus gerat adminis-
trationem temporalium, quæ poterunt administrari
per ipsum in ecclesiis construendis in terra præ-
dicta; alia vero spiritualia, quæ officium episcopale
requirunt, idem præpositus exigat et obtineat a
quocunque maluerit episcopo apostolicæ sedis gratia
obtinebit. In recompensatione autem decima-
rum illarum, quæ, sicut superioris est expressum,
ad præstatum marchionem et hæredes ipsius pro
ecclesiæ fabrica et stipendiis militaribus devolven-
tur, de singulis quinquaginta mansis unam maream
puri argenti nobis et successoribus nostris facient
idem marchio et successores ejus annuatim exsolvi.
Licit igitur petitionem suam providerimus admit-
tendam, volentes tamen absque gravi alieno preju-
dicio pium ejus propositum promovere, cum ei hoc
dilectus filius procurator venerabilis fratris nostri
Brandeburgensis episcopi acceptaverit in nostra
præsenta constitutus, discretioni vestrae per apo-
stolica scripta præcipiendo mandamus quatenus
inquisita diligenter et cognita veritate, si terram
illam esse constiterit solitariam aut desertam, ma-
xime quod non sit in memoria hominum illam fuisse
per christicos habitatam, sed paganos habitatores
inde fuisse depulsi in memoria hominum teneaturs,

recipialis appellatione remota fundum in jus et proprietatem Romanæ Ecclesie vice nostra, in quo hujusmodi ecclesia construatur, ac super solemnii ejus concessionem publico instrumento confecto, et ad opus ejus dotibus competentibus assignatis, tributatis auctoritate nostra suffulti liberam facultatem præstatam ecclesiam construendi ab omni prorsus onere jurisdictionis episcopalis exemptam, et in jus ei proprietatem apostolice sedis perpetuo remansuram; ita quod in recompensationem duarum partium decimaru[m] quæ causa prescriptæ necessitatis dimittentur marchioni jam dicto, prælibati censu concessionem recipere procuretis, ut de ipso per nostram providentiam disponatur sicut fuerit disponendum. Quod si non ambo his exequendis volueritis vel valueritis interesse, alter vestrum ea nihilo minus exequatur.

Datum Laterani, vii Kal. April., pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXII.

MISSINO FUNDATORI ET FRATRIBUS LEPROSORUM DE MISSINO.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolica.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et hohestis potentium precibus favorem benevolum impetrari. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, domum hospitalis de Missino ad exemplar felicis recordationis Cœlestini papæ prædecessoris nostri in jus et proprietatem beati Petri cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem terras, domos, silvas et quidquid in Faventino, Foroliensi, et Imolensi episcopatibus idem hospitale habere dignoscitur, sicut ea omnia juste ac pacifice possidet, vobis et per vos eidem hospitali auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus perceptæ a sede apostolica libertatis sex denarios obtulisti tu, fili Missine, prefato præcessori nostro ejusque successoribus annualiter persolvendos, quos pietatis intuitu nos misericorditer relaxamus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostra protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

XXIII.

ELECTO ET CAPITULO CORONENSI.

Confirmat remissionem crusticæ.

(Datum Laterani, xi Kal. April.)

Justis potentium desideriis dignum est nos faciem præbere consensem, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente compiere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris precibus inclinati, remissionem crusticæ a nobili viro Gaufrido de Villa Arduini principe Achaiæ

A pietate provida vobis factam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXIV.

PATRACENSIS ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO MOTONENSI, ET CORONENSI ELECTO.

Scribitur adversus quosdam præsumptores.

(Datum, ut in alia.)

Ad audientiam nostram nobili viro Gaufrido de Villa-Arduini principe Achaiæ significantे pervenit quod quidam clerici, milites, et alii ad partes Achaiæ accedentes, recepis in feudum terris ab ipso et aliis, homines suos ad redemptionem indebitam cogere non formidant; sive maxima pecunia quantitate collecta recedunt, deserentes terram penitus desolatam. Præterea quidam ex Latinis ibidem morantibus, ut alios Latinos impugnant, Græcis temere adhaerere præsumunt. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus præsumptores hujusmodi, ut a sua præsumptione desistant, monere ac inducere procuretis, eos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XXV.

TIMESAURARIO THEBANO, ET R. ATHENIensi ET T. THEBANO CANONICIS.

De archidiaconatu Andrevillensi.

(Datum Laterani, ix Kal. Apr.)

Preces dilecti filii nobilis viri Gaufridi principis Achaiæ recepimus supplicantis ut archidiaconatum vacantem in Andrevillensi ecclesia dilecto filio magistro Joanni capellano suo, viro scientia et moribus commendabili, et in ejus obsequio pericula multa passo, concedere dignaremur, maxime cum ipse illum concedere dubitaverit, quanquam præcessor suus eum contulisse dicatur, et dilectus filius noster D Benedictus tituli Sanctæ Susanne presbyter cardinalis, legationis officio fungens ibi, collationem ejus postmodum approbasset. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quod si predictum archidiaconatum vacare constiterit, amoto ab eo quolibet illicito detentore, sublatio cuiuslibet appellationis obstaculo, præfato magistro cum integritate debita conferat eumdem, et faciat eum ipsius pacifica possessione gaudere, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, etc., ut in alia.

XXVI.

UNIVERSIS LATINIS EPISCOPIS IN ACHAIA CONSTITUTIS.

Ut contenti sint suis terminis.

(Datum Laterani, viii Kal. April.)

Quanto novella plantatio Latinorum, quam ad partes Achiae transstulit manus Dei, minus firmas habere videtur ex recenti mutatione radices, tanto nobis est magis sollicite praecavendum ne inter vos dissensionis serupulus oriatur, per quem plantatio-nis hujusmodi novus status valeat impediri. Nolentes igitur quod exorta super episcopatum vestrum finibus, sicut accepimus, quæstiones vestrum valeant impedire profectum, præsentium vobis auctoritate mandamus quod in episcopatibus vestris illis contenti terminis existatis quos Græcos prædecessores vestros constiterit habuisse.

Datum Laterani, viii Kalend. Aprilis, anno tertio decimo.

XXVII.

PRÆLATIS ECCLESiarum IN ACHAIA CONSTITUTIS.

Ne quis excommunicetur ex ieri causa.

(Datum Laterani, x Kal. April.)

Gravem nobis dilecti filii clerici Achiae querimoniā destinarunt quod quidam vestrum pro qualibet levi causa, juris ordine prætermissō, sententiam excommunicationis in ipsos sepius jaculari presūmunt, et quidam etiam nullam in eos jurisdictionem habentes, de facto, cum de jure non possint, gravare ipsos modo simili non verentur. Ne igitur nimium deferendo prælati, subjectos opprimere videamur, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus in clericos ipsos de cæstro nullus vestrum absque manifesta et rationabili causa sententiam præcipitare presumat. Qui vero in eos jurisdictionem non habent, ab hujusmodi eorum injurya omnino desistant, ita quod eos justam nobis ulterius querimoniam non oporteat replicare. Alioquin pro certo sciatis quod si nobis super hoc fuerit iterata querela, offici nostri debitum conquerentibus reddemus.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

XXVIII.

THESAURARIO, ET TERRICO ET W. DE MIRABELLO CANONICIS THEBANIS.

Confirmatur statutum de institutione personatum.

(Datum Laterani, viii Kal. April.)

Dilecti filii canonici Morthonienses nobis humili-ter supplicarunt ut ordinationem quam provide su-per institutionem personatum pro ecclesia sua utilitate fecerunt apostolico dignaremur munimine roborare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, ordinationem ipsam, sicut provide ad utili-tatem ejusdem ecclesie facta fuerit, auctoritate apostolica facialis firmitatem debitam obtinere, contradictores appellatione remota censura eccl-

(17) Vide lib. I, epist. 188, et lib. X, epist. 90.

A siastica compescentes. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

XXIX.

ODDONI PATRACENSI, ET TERRICO ET W. DE MIRABELLO CANONICIS THEBANIS.

De consecratione episcopi Amiclenensis.

(Datum Laterani, etc.)

Dilecti filii canonici Amiclenenses gravem nobis exposuere querelam quod venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis Gilibertum (17) quondam abbatem de Flaviniaco propter suos enormes excessus apud sedem apostolicam condemnatum in episcopum Amiclensem, Imberto ejusdem loci electo vivente, post inhibitionem canonicorum ipsorum illicite consecrare præsumpsit. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita super hoc diligentius veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statutatis, facientes quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari. Quod si non omnes... duo ve-strum, etc.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

XXX.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum Laterani, ix Kal. April.)

Dilecti filii canonici Amiclenenses gravem nobis exposuere querelam quod G., quondam abbas de Flaviniaco, qui apud sedem apostolicam proprie suos enormes excessus sententialiter condemnari meruit et deponi, post inhibitionem ipsorum in episcopum Amiclensem, Imberto ejusdem loci electo vivente, se fecit per venerabilem fratrem nostrum Patracensem archiepiscopum minus canonice consecrari. Quia igitur nobis non constitit de præmissis, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit appellatione postposita statutatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXXI.

ANTIPOLITANO EPISCOPO.

Confirmatur concordia inita inter ipsum et abbatem Lirinensem.

(Datum Laterani, Kal. Apr.)

Bis nos convenit robur apostolicum specialius impertiri quæ aliquando in contentionem deducta, nostra interveniente auctoritate amicabili concordia sopiuntur. Sane cum inter te ac dilectum filium abbatem Lirinensem super ecclesia Sancti Honorati de Grassa et quibusdam aliis fuisset apud sedem apostolicam aliquandiu litigatum, demum de tui ei

ipsius abbatis assensu, nobis mediantibus, hujusmodi compositio intervenit, ut abbatii et monachis Lirinensibus licet in ecclesia memorata celebrare divina et exercere cetera ecclesiastica sacramenta; ita videlicet ut circuitiones cum aqua benedicta, processiones, et etiam litanias non faciant absque Antipolitani episcopi licentia vel assensu, nec in desponsatione virginum vel purificatione parientium missas cantent vel orationes seu benedictiones exsolvant, nec aliquem etiam, nisi forsan in casu necessitatibus, recipient ad baptismum, campanas quoque ad divina officia celebranda non prius pulsent quam in ecclesia parochiali pulsantur, dummodo clerici ejusdem ecclesiae horas Dei laudibus deputatas non negligant vel excedant, eisdem abbati et monachis pulsandi ad matutinas et completorium omnimoda libertate servata; præterea dicta Sancti Honorati ecclesia liberam habeat sepulturam; sed eorum que in aliquorum ultima voluntate obtenuit sepulturæ ipsi obvenerint, preterquam de lectis lignicis, tertiam partem ecclesia illa percipiat a qua mortuorum corpora sunt assumpta; sed si aliquid ecclesiae parochiali legetur ab eo qui apud membranam ecclesiam Sancti Honorati elegerit sepulturam, et id excesserit tertiam eorum quæ ipsi ecclesiae in ultima voluntate legantur, ecclesia parochialis integraliter id obtineat quod ei dignoscitur esse reliquum; si vero minus tercia legetur eidem, quod defuerit tercia per abbatem et monachos fideliiter suppleatur; in præcipuis etiam solemnitatibus, C videlicet nativitate Domini, festo Sancti Stephani, Epiphania, Purificatione, Parasceve, Resurrectione Dominica, et die luna sequenti, Ascensione, Pentecoste, Assumptione beatae Marie virginis, Omnium Sanctorum festo, et die sequenti, tercia oblationum pars ad Antipolitanum episcopum devolvatur; capellanus vero corundem abbatis et monachorum obedientiam Antipolitano episcopo faciet, ac excommunicatos et interdictos ab eo non recipiet ad divina; sed cum generale illius terræ fuerit interdictum, licet ei voce suppressa, exclusis excommunicatis et interdictis, divina officia celebrare. Ut igitur in perpetuum compositio suprascripta, de utriusque partis assensu nobis mediantibus facta, inviolabiliter observetur, nos eamdem auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio commun-

(18) *Mariae Pannoniae*, cuius meminit Nicetas ibid. in principio quondam Constantinop. quoniam Isaacio Angelo imperatori Constantinopolitano nupta fuerit ex eodem Niceta.

(19) *Bonifacius*, qui una cum sociis Constantinop. cepit deditio, et Thessalonices regnum adeptus est, apud Nicephorun Gregor. Hist. Rom., l. 1, c. 3.

(20) *Romanæ imperio*, in quo Ραβέννη μετρόπολις. Φλαυρίας πόλις ἀρχαία apud Zozimus lib. v, que sibi principatum ascripsit apud Anastasium in domino, aemulationis vitio intercepta et Piceni caput provinciae in veteri inscriptione appellatur, passimque exarchatus Ravennæ, cui primum præfecit Justinus Junior Longinus anno Domini 569, Dec. 1, lib. viii: quæ dignitas in Italia viguit usque ad annum 726, quo Paulus in prælio τικνοπαξιας (cui

A minus, statuentes ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXXII.

ABBATI ET MONACHIS LIRINENSIBUS.

Super eodem.

(Datum Laterani, ut in alia.)

His non convenit, etc., ut in alia, usque sopiuntur. Sane cum inter te, fili abbas, et venerabilem fratrem nostrum Antipolitanum episcopum super ecclesia Sancti Honorati de Grassa, etc., usque litigatum, demum de tui et episcopi ipsius assensu nobis mediantibus hujusmodi compositio intervenit, ut vobis licet in ecclesia memorata, etc., usque processiones et etiam litanias non faciat absque Antipolitani episcopi, etc., usque missas cantare vel orationes seu benedictiones exsolvare attentatis, nec etiam, etc., ut in alia, usque celebranda, non prius pulsatis quam in ecclesia memorata, etc., usque excedant, vobis pulsandi ad Matutinas, etc., usque quod defuerit tertia per vos fideliiter suppleatur; in præcipuis etiam, etc., usque devolvatur. Capellanus vero vester obedientiam Antipolitano episcopo faciet, etc., usque in finem.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

XXXIII.

MARIE QUONDAM CONSTANTINOPOLITANE IMPERATRICI

ILLUSTRI (18).

Confirmat donationem propter nuptias

(Datum Laterani, iii Kal. Apr.)

Justis petentium desideriis dignum est nos faciem præbere consensum, et vota quæ a rationis trame non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, charissima in Christo filia, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, donationes propter nuptias a clare memoria Bonifacio (19) marchione Montisferrati in Romanie imperio (20) tibi legitime factas auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communius. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Leo Isauricus subscripterat) una cum filio mortem oppetiit, deinde anno 754, Pipinus rex Christianissimus Astulphum regem Lombardorum tributo Romani et Romaniolam prementem ejusdem ditione abdicavit, et Stephano summo pontifici donavit apud Krantzium. Ex quibus patet Cujacium conterraneum nostrum ad lib. iv feudorum, c. 36, ei auctorem Provincialis Romani male Romaniolam exarchatum Ravennæ appellasse: distincta siquidem corpora, sed utrumque in Piceni provincia, una cum donatione comitisse Melchitidis, quæ omnia cum Ravenna, totoque exarchatu Romani pontificis nomine nuncupantur, licet priscis temporibus Romana diverso sensu usurpata fuerit ad distinctionem barbarie ex Casaubono ad Lampridium in Alexandro Severo.

XXXIV.

EISDEM.

Conformat donationem factam ab imperatore.

(Datum Laterani, ut in alia.)

Justis potentium desideriis, etc., ut in alia per totum usque concurrentes assensu, Vissenam, Dimitriatam, Arcontocoru, duo Almurus tibi et filii tuis a charissimo in Christo filio Henrico Constantiopolitano imperatore illustri, prout in ejus authentico continetur, concessas, sicut eas juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo... hanc paginam nostrae confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

XXXV.

BEMANVELI INTERPRETI M. QUONDAM CONSTANTINOPOLITANI IMPERATORIS ILLISTRIS.

Confirmatur ei donatio facta ab imperatore.

(Datum Laterani, ii Kal. Apr.)

Solet annuere sedes apostolica pliis votis, et honestis potentium precibus favorem benevolum imperari. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu domos apud Stagonicariam, trium barcarum et domus propriæ libertatem, quas tibi charissimum in Christo filius noster Henricus imperator Constantinopolitanus illustris imperiali liberalitate concessit, sicut eas juste possides, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Kalend. Aprilis, anno tertio decimo.

XXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI ACAPNI.

Suscipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Datum Laterani, iii Kal. Apr.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicititudinem officii nostri ad debitum perdutatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino fili, charissimæ in Christo filie Marjæ, quondam Constantinopolitanæ imperatricis illustris, nunc dominæ Thessalonicensis, precibus inclinati, personas vestras et monasterium ipsum in quo divino estis obsequio mancipati, cum his quæ in presentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptæ decem hyperpera gratis oblata nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Nulli ergo omnino hominum... hanc paginam nostræ protectionis infringere vel ei, etc., etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

A

XXXVII.

HERACLIENSI ARCHIEPISCOPO, ET CARDICENSI ET FERMOPILENSI EPISCOPIS.

Maria imper. suscipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Datum, ut in alia.)

B Cum ex injunctio nobis apostolatus officio generaliter omnibus, et specialiter viduis et pupillis, sumus in justitia debitores, charissimam in Christo filiam Mariam quondam Constantinopolitanam imperatricem illustrem, regni Thessalonicensis procuratricem, ac filios suos una cum regno prefato sub beati Petri et nostra protectione suscepimus. Quibus volentes, quantum ad officium nostrum pertinet, paterna sollicitudine providere, ne dictam imperatricem oporteat pro querelis singulis ad sedem apostolicam laborare, fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum ab ea fueritis requisiti super his quæ canonicaem censuram exposcunt, malefactores ipsius ac filiorum ejus, ut eis ablata restituant, et de damnis et injuriis irrogatis satisfacient competenter, vel in aliquos compromittant qui appellatione remota justitiae mediante procedant, per censuram ecclesiasticam sublatam appellationis diffugio compellatis. Nullis litteris veritati et justitiae præjudicantibus a sede apostolica impletatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XXXVIII.

EISDEM.

De eadem re.

(Datum Laterani, ii Kal. Apr.)

Cum, sicut charissima in Christo filia Maria quondam Constantinopolitanæ imperatrix illustris nostris fecit auribus intimari, per casale Agtriade, quod ad Thessalonicensem spectat ecclesiam, terra ipsius gravem sustineat lesionem, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus cum præfata ecclesia provisum fuerit in pastore, ipsum moneatis prudenter et efficaciter inducat ut illud cum ea sine dispendio juris sui salvagat permutare. Quod si nequierit ad permutationem induci, vos negotii circumstantias nobis fideliter intimeatis; ut per relationem vestrarum instructi, plenius et securius in ipso procedere valeamus. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Aprilis, etc.

XXXIX.

EISDEM.

De libertate monasteriorum regalium.

(Datum Laterani, iv Kal. Apr.)

Dum libera monasteria, qua imperialia nuncupatur, Græcorum quoque dominio nulli essent archiepiscoporum vel episcoporum subjecta, presentium vobis auctoritate mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, in monasteriis illis regalibus regni Thessalonicensis, quæ Græcorum tempore archi-

episcopis vel episcopis subjecta non erant, non permittatis archiepiscopos vel episcopos juris aliquid indebet usurpare, facientes ab eis charissimae in Christo filiae Mariae quondam Constantinopolitane imperatrici illustri, procuratrici regni praedicti, honorificientiam debitam exhiberi, contradicentes appellatione remota censura ecclesiastica compescentes. Si quis autem archiepiscoporum aliquid juris in eis sibi vindicare contendenter, suam per eos poterit justitiam obtinere. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iv Kal. April., etc.

XL.

EISDEM.

De custodia monasteriorum Montis Sancti.

(Datum Laterani, iii Kal. Apr.)

Cum dilectus filius Benedictus tituli Sancte Susanne presbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, Sebastiani episcopo salvo mandato nostro custodiā monasteriorum Montis sancti, quæ ad sedem apostolicam immediate pertinere dicuntur, duxerit committendam, et ipse illa multipliciter aggravarit, easque committat enormitates, quæ non sunt dignæ relatu, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum a custodia monasteriorum ipsorum penitus amoventes, ipsa monasteria cum consilio charissimæ in Christo filiae nostræ Mariæ quondam Constantinopolitane imperatricis illustris, quæ Thessalonicensis regni ratione filii curam gerit, alieni personæ discreta auctoritate nostra usque ad adventum legati nostri quem in imperium Romanie auctore domino destinare proponimus, committatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Kal. April., anno tertio decimo.

XLI.

FERMOPILENSI ET CARDICENSI EPISCOPIS.

De libertate cleri.

(Datum Laterani, iv Kal. Apr.)

Clerus Græcorum Thessalonicensis dioecesis, qui ad obedientiam sacrosanctæ Romanæ ecclesie est reversus, nobis humiliter supplicavit quatenus ipsum ea libertate quam tempore Græcorum habuerant, quamque dilectus filius Benedictus tituli Sancte Susanne presbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, ipsius concessit, faceremus gaudere, ac ab ecclesiis sustentationem congruam ministrari. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eos qui ad obedientiam sedis apostolicæ redierunt super hujusmodi libertate non permittatis a quoquam indebet molestatari, et molestatores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublatio appellationis obstaculo compescentes, faciat eisdem in vita necessariis ab Ecclesiis juxta facultates ipsarum congrue provideri.

Datum Laterani, iv Kal Aprilis, etc.

XLI.

EISDEM.

Ut archiepiscopus Larissenus desistat ab indebitis exactionibus.

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse quod venerabilis frater noster archiepiscopus Larissenus Vessinensi ac Damitriado episcopatibus et monasteriis Kelliæ indebitas exactiones imponens, ipsis in aliis injuriosus plurimum et molestus existit. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quod archiepiscopum memoratum, ut debito et consueto jure contentus, ne ultra id in præfatis episcopatibus vel monasteriis usurpare præsumat, ab eorum injuriis et molestatione indebita penitus conquiescens, monitione premissa per censuram ecclesiasticam sublatio appellationis obstaculo sicut justum fuerit, compescatis.

Datum Laterani ii Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

XLII.

ABBATI SANCTI AMBROSI, ET ARCHIDIACONO MEDIOLANENSIS.

Ut relaxent interdictum Pergamense.

(Laterani, Nonis Aprilis.)

Per litteras venerabilis fratris nostri episcopi et dilectorum filiorum capituli Pergamensis ad aures nostras pervenit quod cum civitas Pergamensis, pro eo quod Pergamenses cives ecclesias et ecclesiasticos viros indebitis exactionibus aggravantes, jugum indebitæ servitutis ipsis imponere nitebantur in derogationem ecclesiasticae libertatis, diu supposita fuerit ecclesiastico interdicio, propter divisionem subtractionem quidam indevoiores effecti, amplius duruerunt, et sectatores haereticæ pravitatis falsa sui erroris dogmata liberiori fronte proponunt. Cum igitur nuper nobilis vir Lambertinus potestas civitatis ejusdem satisfactionem super premissis obtulerit misericordiam postulando, et supradicti episcopus et capitulum satisfactionem hujusmodi recipere voluerint absque nostra licentia speciali, presentium vobis auctoritate mandamus quatenus ad civitatem ipsam personaliter accedentes, et eodem cives sollicitis exhortationibus inducentes ad concordia unitatem, a supradicta potestate ac ipsis civibus recipiat super prædictis satisfactionem idoneam, prout videritis expedire, relaxantes postmodum sententiam interdicti, et propter hoc excommunicatis absolutionis beneficium impendentes.

Datum Laterani, Nonis Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XLIV.

EPISCOPO CALIPOLENSI, ET SANCTÆ SOPHIE AC DE BLAHERNA DECANIS CONSTANTINOPOLITANIS.

Pro clero Constantiop. adversus patriarcham.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Suam nobis dilecti filii Constantinopolitanus electus querimoniam destinarunt, quod cum decima ac quintæ decima, quæ inter ipsos dividi de jure de-

bent, triennio jam elapo in grave ipsorum incommodum posite fuerint in sequestro, medietatem earum venerabili fratre nostro patriarcha Constantinopolitano sibi vindicare volente contra statutum dilecti filii nostri Petri tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinalis, qui tunc in partibus illis legationis fungens officio quartam partem ipsarum, cum his quæ in castro Danii ad dictum patriarcham pariter et ad clerum spectabant, eidem solvendam decrevit, hactenus dividi, prout decuit, nequiverrunt. Propter quod ex earum defectu magnam sepsi queruntur necessariorum penuriam sustinere. Quanquam dilectus filius magister B. procurator patriarchæ predicti negaverit aliquod factum suis per eundem legatum super divisione hujusmodi constitutum; maxime cum quintadecima nondum esset Ecclesiis deputata, nec ipse legationis officio fungetur quando ad preces clericorum obtinuit ut intuitu paupertatis eorum idem patriarcha maneret quarta decimorum parte contentus. Unde ipsi dedimus in mandatis ut si preces cleri veritate nituntur, statuta decimaru[m] et quintarum decimaru[m] hujusmodi parte contentus, non impediat nec faciat impediri quominus idem cleru[m] assignatas a memorato legato ex eisdem percipient cum integritate debita portiones. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si ipse quod mandavimus neglexerit adimplere, vos eum ad id sublatu[m] appellationis obstaculo qua convenit distinctione cogatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum, etc.

Datum Laterani, viii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XLV.

MORELLO TULLENSI CANONICO

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Cum olim de præbenda Tullensi canonice investitus, stallum in choro et vocem in capitulo non haberet, ad judices quosdam litteras super hoc apostolicas impetrasti: coram quibus capitulum Tullense citatum, per clericum quemdam ad nostram fecit audientiam appellari; quorum appellationem judices ipsi frivolam reputantes, in corporalem possessionem ipsius præbende te inducere curaverunt, p contradicentes excommunicationis sententia percellentes. Post haec autem tibi et F. archidicono Tullensi procuratori præfati capitulo propter hoc in nostra presentia constitutis, venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Ostiensem episcopum concessimus auditorem; coram quo sententiam quam predicti judices pro te tulerant postulasti humiliter confirmari, adversa parte in contrarium proponente quod minime confirmari debebat, et quod idem capitulo appellatione quam interponi fecerat persequendo, ad venerabilem fratrem nostrum episcopum et primicerium Virdunensem litteras obtinuerint a nobis, quarum auctoritate in sententia alter condemnatus, remotus fueras a præbenda quod se ioco et

A tempore competenti adeo constanter proposuit probaturum ut etiam solvere promisisset expensas, nisi per ipsum exceptio hujusmodi probaretur. Quapropter venerabili fratri nostro Catalaunensi episcopo et conjudicibus suis nostris deditus litteras in mandatis ut inquisita super præmissis plenius veritate, si prædictus procurator in probatione illius exceptionis desiceret quam objicit, ipsi eum juxta præmissionem suam in expensis factis post exceptionem oppositam condemnarent. Cumque demum elapo triennio infra quod procurator prædictus peremptorie citatus multoties a judicibus memoratis suam noluit exceptionem probare, tu et præfatus F. iterum in nostra suissetis præsentia constituti, ac coram dilecto filio Hyacintho subdiacono ei capellano nostro, quem vobis auditorem concessimus, haec et alia retulisses, dictus procurator proposuit ex adverso quod quia procurator esse desierat in hac causa, et ad prosequendam ipsam aliis de voluntate capitulo ei fuerat substitutus, non tenebatur super hoc ulterius respondere, maxime cum non esset a judicibus ultimis ad nostram audientiam appellatus; qui licet nondum in negotio processissent, adhuc tamen eorum expectabatur processus. Adjecit insuper quod cum multis habuerit terminos, nullus ei fuit peremptori assignatus, ex abundanti permittens ut in ipso procederent negotio prout esset procedendum de jure, si tu probares peremptorium sibi diem suisse præfixum.

Cum igitur testibus tuis coram eodem auditore productis, non solum sufficienter probasses per illius procuratorem ipsum peremptorie suisse citatum, ita quod sex vel septem hebdomadas sive duos menses terminus peremptorius continuisset ad minus; quinimum judices ipsos in eorum præsentia suisse confessos quod terminus ille continuuit duos menses, ac procuratori saepesato dixisse quod ei multis terminos et tres peremptorios assignaran ad probandum exceptionem prædictam, unde nisi eam probaret termino prælibato, nullatenus super hoc ulterius audiretur, idem procurator ex adverso respondit quod veniendi ad eos iter arripuerant testes sui, allegans insuper quod etsi peremptoria sibi dies fuerit assignata, non tamen judices per totam diem in loco quem sibi prefixerant exspectarunt. Quod tu probasti penitus esse falsum, nihilominus allegans quod illi procuratori (qui si remansisset in illis partibus post transactum peremptorium, et triennium jam elapsu[m], nulla facultas exceptionem ipsam prohandi de jure remansit) non debuit alias substitui procurator. Adjecisti etiam quod cum judices nec sententiam ferre vellent, nec remittere ad apostolicam sedem de processu causæ rescriptum, deinde tibi taliter responderunt, ut ad presentiam nostram accederes, quia causa debitum finem sortiri non poterat per eosdem. Quos licet procurator prædictus confessus fuerit sic dixisse, subiectus tamen quod id demum iidem judices revocarant, sed

revocationem hujusmodi, quam factam esse negabas, probare postmodum non curavit. Cum igitur haec et alia coram subdiacono ipso proposita hinc inde fuissent, ipse tandem rationibus utriusque partis diligenter auditis et perspicaciter intellectis, facta taxatione ac juramento recepto super praebatis expensis de consilio dilectorum filiorum nostrorum Guale Sanctæ Mariæ in Porticu et Pelagii Sanctæ Luciae ad septa solis diaconorum cardinalium prænominatum F. tibi pro ipsis in tringita libris denariorum Trecensium sententialiter condemnavit, et confirmavit sententiam pro te super præbenda predicta prolatam. A cujus sententia licet pars adversa nostram audientiam appellaverit, nos tamen appellationem hujusmodi malitiosam ex frivola reputantes, sententiam approbamus prædictam et auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno tertio decimo.

XLVI.

CAPITULO TULLENSI.

Super eodem.

(Laterani.)

Olim dilectus filius Morellus clericus de præbenda Tullensi canonice investitus, etc., ut in alia usque coram quibus vos citati per quemdam clericum ad nostram fecistis audientiam appellari, cuius appellationem, etc., usque ipsius præbendæ dictum M. clericum induxerunt, contradictores, etc., usque Post hæc autem eidem clero, et F. archidiacono Ecclesiæ vestræ procuratori vestro, etc., in eundem fere modum ut in alia usque frivola reputantes sententiam ejusdem subdiaconi auctoritate apostolica duximus approbadam. Unde dilectis filiis Christianitatis et capellæ ducis decanis et magistro G. canonico Divisionensi nostris dedimus literis in mandatis quatenus dictum F. ad solutionem pecunie prætaxatae per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant, et sæpedictum Morellum inducent in corporalem possessionem prefatæ præbendæ, ac tueri procurent inductum, stallum in choro et locum in capitulo assignantes eidem; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per eamdem censuram subtalo cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compescendo. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictis executoribus super hoc vos nullatenus opponatis, sed mandatum eorum recipiatis humiliiter et servetis, permittentes eundem Morellum pacifica ipsius præbendæ possessione gaudere.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

Scriptum est ipsis executoribus super hoc fere in eundem modum ut in alia usque compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

PATROL. CCXVI.

NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO CITHONIENSIS,
ET AVELENSI ELECTO.

Confirmatur sententia quædam.
(Laterani, vi Idus Aprilis.)

Venerabilis frater noster Cermopilensis [Thermopylensis] episcopus nobis humiliiter supplicavit ut diffinitivam sententiam quam pro ipso judices delegati a nobis adversus abbatem et monachos monasterii de Chamenu super fundo ejusdem monasterii quem idem episcopus ad suam proponebat ecclesiam pertinere rationabiliter protulerunt, apostolico dignaremur munimine robore. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam ipsam, sicut est justa, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

B Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno tertio decimo.

XLVIII.

DONATO CASSELLENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.
(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Ex commissione nobis a Deo apostolatus officio fratribus nostris episcopis tam vicinis quam longe positis paterna nos convenit provisione consulere, et ecclesiis in quibus Domino militare noscuntur suam justitiam conservare, ut quemadmodum, disponente Domino, Pâtres vocamur in nomine, ita nihilominus comprobemur in opere. Hujus rei gratia, venerabilis in Christo frater Donatus Cassellensis archiepiscope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Ecclesiam Cassellensem tibi commissum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentos ut quaecunque possessiones, quæcumque bona Ecclesia eadem impræsentiarum juste et canonice possident, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis : Cassellum cum omni jure, terris, possessionibus et aliis pertinentiis suis, Ceallmumenoch cum omnibus pertinentiis suis, Ceallmuthini cum omnibus pertinentiis suis, Gleannan cum omnibus pertinentiis suis, Geallbecam cum pertinentiis suis, Cealloscathan cum omnibus pertinentiis suis, Cluam Argutum cum pertinentiis suis, Caaltulach cum omnibus pertinentiis suis, Ceallehurrigi superior cum omnibus pertinentiis suis, Ceallehurrigi cum pertinentiis suis, et omnes alias possessiones cum pertinentiis suis, usque Cathedrales vero ecclesias que metropolitico sunt tibi jure subjectæ, sicut haec tenus fuisse noscuntur, tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica nihilominus confirmamus et presentis scripti privilegio communimus, videlicet Ecclesiam Luminensem, Laoniensem, Finnabarensem,

Waterfordensem, Ardmorensem, Lesmorensem, Cluanensem, Corcaiensem, Rossensem, Ardfercensem, et Imblicensem. Pallium etiam, plenitudinem videlicet pontificalis officii, fraternitati tuae apostolicæ sedis liberalitate largimur; quo intra ecclesiam tuam ad missarum solemnia celebranda uti memineris eis diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephanii, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica de *Gaudete*, Dominica *Lætare*, *Jerusalem*, Dominica in ramis Palmarum, *Cœna Domini*, Sabbato sancto, Pascha, secunda feria post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus beatae Dei genitricis et virginis Mariæ, natalito beati Joannis Baptiste, conmemoratione Omnium Sanctorum, solemnitatibus omnium apostolorum, dedicationibus ecclesiærum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesiæ tuae principalibus festivitatibus, et anniversario tuae consecrationis die.

Convenit ergo te diligenter providere quomodo sit hujusmodi indumenti honor modesta actuum vivacitate servandus, et ut ei morum tuorum ornamenta convenient, et tu esse valeas utробique, Deo auctore, conspicuus, et quem pastoralis curæ constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere, ut ipsi etiam adversarii propter mandatum Dominicum tuo circa te copulentur affectu. Pacem sequaris cum omnibus, piis vices operibus, virtutibus poiteas, fulgeat in pectore tuo rationale judicium cum superhumeralis actione conjunctum. Ita procedas in conspectu Dei et in oculis hominum quatenus gregi tibi commissio virtutis præstes exemplum, ut et ipsi videntes opera tua bona glorificent Patrem nostrum qui est in cœlis. Sit in lingua tua ædificationis sermo, sit zeli fervor in animo. Et præter hæc, cuncta quæ officio tuo convenient cum ea temperantia agas ut quæ pallei dignitas expedit videaris ferventer amplecti et gloriam semipternam acquirere tibi possis in cœlis. Adjicimus quoque ut, cum te vel aliquem suffraganeorum tuorum mori contigerit, baculus pastoralis et annulus in ecclesia romaneant propria sub fidei custodia constituti ad successoris usum, cum, Deo favente, consecrationem acceperit, conservandi. Cœmeterio quoque ecclesiærum ac ecclesiastica beneficia nullus hereditario jure possideat. Quod si quis hoc facere contenderit, censura canonica compescatur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci archiepiscopo vel tuorum quolibet successorum, nullus ad eamdem Ecclesiam in archiepiscopum eligatur, nisi quem suffraganei episcopi ei canonici ejusdem Ecclesiae vel major pars consilii sanioris, sicut est hactenus observatum, secundum Deum providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet prefatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibus-

A libet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur tuis ac tuorum successorum, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, etc., usque districtu ultiō subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque inveniant Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, viii Idus Aprilis, indictione xiii, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno tertio decimo.

XLIX.

MAGISTRO NICOLAO MISNENSI ET BURCARDO WRCINENSI
CANONICIS.

Committitur eis quædam causa.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

(21) Cum dilecti filii Otto subdiaconus noster et Gualterius, qui se gerit pro Magdeburgensi preposito, coram nobis de sententia litigarent quam super prepositura Magdeburgensi venerabilis frater noster Maguntinus archiepiscopus et condelegati sui pro ipso subdiacono promulgarant, petente illam altero infirmari, reliquo vero ipsam multipliciter defendente, nos tandem volentes de principali negotio et contingentibus illud fieri certiores, cum ex litteris apostolicis, in quibus videbatur processus negotii exaratus, perpendi non posset an super eos litis fuerit contestata, nec coram archiepiscopo et condelegatis suis fuerit contestatio litis facta, sed a jam dicto Gualterio ad declinandum eorum judicium appellatum, decrevimus ut, eadem sententia nonobstante, praefatus Otto facultatem haberet proponendi de novo contra electionem et personam Gualterii si qua vellet et ipse se ad singula defendendi. Proposuit igitur dictus Otto quod electione sua, quæ facta fuerat pluribus canoniciis presentibus et nequaquam contradictientibus, non cassata, cui tanen idem non pro ipsa promovenda, sed pro alia infirmandatum insistit, electio memorati Gualterii, dum excommunicationis vinculo teneretur, præsumpta fuit, non solum post diversas appellations ab ipso rationabiliter interpositas et iter arreptum ab eo pariter et Ludolpho ac Lodoico atque Crassone concanonicis suis ad sedem apostolicam accedendi, verum etiam legitimis eorumdem concanonicorum suorum appellacionibus vilipendiis, ultra mestre quoque tempus, et circa terminum a venerabili fratre nostro Magdeburgensi archiepiscopo assignatum, infra quem idem Otto et socii sui poterant ad ecclesiam pro facienda electione redire. Super quibus testes suos recipi postulavit. Ad hæc dilectus filius custos Magdeburgensis contra eamdem electionem objicit quod post appellationem ab eo legitime interpositam fuerat attentata, et super hoc quosdam testes coram dilecto filio nostro Pelagio

(21) Vide lib. xiv, epist. 31.

Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinale eis a nobis auditore concesso produxit, et adhuc alios intendit producere coram nobis. Præfatus vero Gualterius ex adverso respondens, et negans quæ proposita fuerant contra eum, quædam super facto electionis sue, quædam etiam contra excommunicationis exceptionem sibi objectam proposuit replicando, et ea se obtulit opportuno tempore probatum, petens interim quosdam testes, quos præsentes habebat, recipi super illis, videlicet quod sæpe dictus Otto appellatio quam fecerat, super eo quod non respondebat litteris nostris pro ipso directis, renuntiavit expresse, quod archiepiscopus, cum oportet ipsum legatis nostris occurrere, appellavit, ne capitulo ante redditum suum ad electionem procederet, cui de more interesse debebat, quod major et sanior pars capituli consensit induciis quas idem archiepiscopus postulavit, ut scilicet electio usque ad ejus redditum differretur, ei Conradus et Crasco socii ejusdem Ottonis ipsis induciis consenserunt, et quod demum a majori et saniori parte capituli in prepositum sit electus, adjiciens quod memoratus Otto admittendus non esset ad exceptionem quam de ipsis excommunicatione proponit; tum quia Simoniām in sua nominationis facto ipsum commissione dicebat, tum etiam propter alias causas quas asserebat consistere circa factum, cum illum communicasse sibi tam ante causam astrueret quam in causa.

Sed ad hæc idem Otto respondit quod, licet omnino nullam commiserit Simoniām, quin potius ipse Gualterius Simoniacam commiserit pravitatem, per replicationem tamen præmissam de jure non posset excommunicationis probatio impediti, cum exceptio nē hujusmodi talis replicatio non contingat. Etsi etiam verum esset quod tam ante causam quam in causa præfato communicasset Gualterio, ipse tamen non debuissest eum in manifesto vitare; tum quia denuntiatus non fuerat, et tam a prælatis quam aliis communicabatur eidem; tum quia, etsi crederet cum in canonem latæ sententiae incidisse, sicut ei fuerat intimatum, non tamen hoc viderat per se ipsum, sed confidebat per alios id posse probare. Quia igitur replicationes hujusmodi non solum invalidæ sunt, sed et frivola reputandæ, nos eis nequaquam obstantibus, quosdam testes super aliquibus præmissorum recipi fecimus utrinque productos, et depositiones eorum sub ejusdem cardinalis sigillo apud sedem apostolicam reservari, discretioni vestra per apostolica scripta mandantes quatenus recipiatis aliis testes, tam super his super quibus jam sunt testes producti, qnam etiam super aliis in narrati vibus partium comprehensis, et eos insuper quos ad replicationem testium partis adversæ utrilibet pars duxerit producendos, et depositiones eorum examinetis prudenter, ac fideliter conscribatis, easque sub sigillis vestris inclusas ad sedem apostolicam destinetis, præfigentes partibus terminum

A competentem quo se nostro conspectui repræsentent, justam, auctore Deo, sententiam receptura. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si quidquam humanitus alterutri vestrum continget, ut his fideliter exsequendas, sicut juramento præstio uterque tenetur, usque ad Kalend. Octobris proximo futuras interesse non posset, extunc dilectus filius Florentius abbas de Sichem omni contradictione ac appellatione cessantibus præmissa cum reliquo auctoritate præsentium exequatur. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani, v Idus April., pontificatus nostri anno tertio decimo.

L.

NOBILI MULIERI A. SORORI NOBILIS VIRI MARCHIONIS MISNENSIS.

De causa divorcii cum rege Bohemia.

(Laterani, Idibus Aprilis.)

(22) Dudum ad aures nostras ex parte tua quæstione perlata quod cum charissimus in Christo filius noster rex Bohemis illustris te duxisset legitime in uxorem, ac decem et octo (23) annis et amplius velut conjugem legitimam pertractasset, filii et filiabus ex te susceptis, ac venerabilis frater noster Pragensis episcopus ad petitionem et mandatum ejusdem regis, te volente ad causam accedere ut tuas coram eo proponeres rationes, sed a satellitibus memorati regis prohibita, post appellationem ad nos interpositam divorcii sententiam promulgasset, a qua fecisti per capellanum tuum infra decendum [decem dies] appellari, eodem rege superducente postmodum charissimam in Christo filiam C. sororem charissimi in Christo filii nostri regis Hungarorum illustris, post diversas litteras super eodem negotio impetratas, denuo venerabilibus fratribus nostris Halberstatensi et Hambembergensi [Havelbergensi] episcopis et dilecto filio abbati de Porca dedimus in mandatis ut vocatis ad suam præsentiam quos noscerent evocandos, inquirerent diligenter veritatem, et quod invenirent, per suas nobis litteras intimarent, ut ex eorum relatione sufficienter instructi, procedere liberius in negotio valeremus. Ipsi vero testes postea receperunt ex tua parte productos, qui juraverunt pro utraque parte dicere veritatem, et depositiones eorum propriis sigillis inclusas ad nostram præsentiam transmiserunt. Verum cum procurator tuus et nuntius ejusdem regis propter hoc apud sedem apostolicam constituti coram dilecto filio nostro Petro tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale, quem ipsis dedimus auditorem, aliquandiu litigassent, et procurator ipse attestations easdem approbadas assereret, et nuntius ex adverso eas, utpote lite non contestata et post appellationem ad nos legitime interpositam inordinate receperat,

(22) Vide supra lib. II, epist. 184.

(23) In quarta Coll. xiv.

peteret reprobari, nos intellectis p̄r cardinalem ipsum utrinque propositis, attestations p̄fatas nec approbandas duximus nec etiam reprobandas, sed eas tempori discussionis decrevimus reservari, ut tunc contra illas allegaretur a partibus et pro illis, venerabilis fratri nostro Salzburgensi archiepiscopo et ejus cōjūndicibus injungentes ut partibus ad locum idoneum convocatis, omni excusatione ac occasione [contradictione] cessantibus, recipieren testes quos pars tua vel regis, cum nondum didicissetis testifīcata, super processu Pragensis episcopi vel p̄dictorum judicūm duceret producendos, ita quod in testes quos prius induxeras, vel alios, si velles, Inducere minime veterarēs, cum non renuntiasses testibus producendis, et gesta omnia redacta in scriptis ad sedem apostolicam destinarent, p̄fientes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui p̄senterarent sententiam recepturā.

Qui quoniam propter impedimenta varia procedere nequiverunt, venerabilis frater noster Hugo-nus Ostiensis episcopus et dilectus filius Leo tituli Sancta Crucis presbyter cardinalis, qui tunc legationis officio in Teutonia fungebantur, auctoritate tam nostra quam sua Avelbergensi episcopo tunc electo et Sancti Georgii et de Sichem abbatis justa p̄scriptiam formam idem negotium commisere. Qui post multos causae circuitus, sicut ex lūteris p̄dictorum episcopi et abbatis de Sichem nobis innouit, memorato regi, qui propter contumaciam manifestam fuerat excommunicatus ab eis, absolutionis beneficium impenderunt, ab eodem recepta juratoria cautione quod pareret justitiae coram ipsis. Cui cum diem et locum ad prosequendum negotium peremptorio assignassent, propter contumaciam suam denuo in priorem eum sententiam reduxerunt, recipientes testes ex tua parte productos. Cum autem postmodum iteratos clamores nostris auribus inculcasses, et nos deliberaverimus cum fratribus nostris quid ad expediendum negotium toties impeditum agere deberemus, hoc tandem occurrit, ut sub examine nostro causa eadem ventilata finem debitum sortiretur. Unde venerabili fratri nostro Maguntinensi archiepiscopo dedimus in p̄ceptis ut ex parte nostra partibus pro termino peremptorio Kalendas Octobris proximo p̄teritas assignaret, infra quas per se aut responsales idoneos cum omnibus quæ ad causam necessaria noscerent nostro se conspectui p̄senterarent sententiam recepturā. Supradictæ quoque C. sorori regis Hungarie quam sibi rex Bohemiæ copularat, citationis tenorem jussimus intimari, ut si vellet, ad defensionem suam idoneos dirigeret responsales. Porro cum nuper dilecti filii tuus et... ac... tam ipsius regis quam C. sororis regis Hungarie procuratores propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, procurator tuus depositiones testium coram primis et secundis judicibus p̄dictorum petit publicari et tibi beneficium restitutionis impendi, sententia p̄dicti Pragensis episcopi reprobata; ad asser-

A tionem propriam roborandam multis juris canonici et civilis argumentis inductis. Procuratores vero partis adversæ attestations ipsas aperiendas non esse dicebant, neque secundum eas in negotio procedendum; quoniam iudices lite non contestata, et juris ordine p̄termisso, ac postposita appellatione ad nos legitime interposita, pro eo quod locum suspectum assignaverant ipsi regi, in negotio processerant memorato, et quia p̄fata soror regis Hungarie ad causam evocata non fuerat, ad quam ejusdem negotii defensio perinebat.

Cum enim ipsa, postquam super sententia divortii inter te ac sape dictum regem a p̄fato episcopo promulgata exstitit coram multis p̄latiis Hungarie facta fides, eidem regi fuerit in conspectu ecclesiæ copulata, ea indefensa et non citata, que in quasi possessione ipsius regis, cuius restitutio petebatur, tunc temporis existebat, non debuit in supradicto negotio procedi; maxime cum expressum fuerit in litteris transmissis eisdem ut vocarent quos noscerent evocando. Unde non solum rex, sed et ipsa quoque C. debuit evocari, cum taliter fuisse nostra intentio videretur, ex eo quod ultime citationis tenorem non solum regi, sed etiam dicti nobilis mandavimus intimari; ut si vellet, p̄fixo termino ad defensionem suam idoneos dirigere responsales. P̄dicta vero probare procuratores ipsi multis rationibus nitiebantur. Attestations quoque secundo loco receptas eadem pars proposuit respondas, cum iudices qui testes receperant, postquam ab eis, utpote manifeste suspectis, ad nos fuerat appellatum, ejusdem regis nuntio proprie hoc specialiter ad sedem apostolicam destinato, duxerunt in negotio procedendum. Ex eadem insuper fuit parte propositum quod tu nequaquam eras restitutio postulans audienda, cum spoliata fueris auctoritate judicis, qui p̄sumitur legitimate processisse, nec absque ipsius C. poteras p̄judicio et jactura restitui, quæ in p̄fati regis quasi possessione ecclesiæ auctoritate tunc erat, cum is qui auctore p̄tore possidet justè possidere regulariter videatur. Eadem quoque pars proponebat te non debere contra sententiam p̄dicti episcopi Pragensis audiri, quam tua sponte olim duxeras D approbadam; maxime cum ex parte p̄dicti sororis regis super consanguinitatis linea inter te ac p̄fatum regem in continentis probationes legitimate offerrentur; cum, etsi ferretur forsitan sententia contra regem, nihilominus ejus esset executio differenda, ne antedictæ C. circa possessionem regis posset p̄judicium generari, sicut in quodam alio casu non multum huic absimili dicimur diffinire. Ceterum ad hoc quod p̄missum est, lite non contestata priores iudices processisse, fuit ex tua parte responsum quod hoc pars altera non poterat allegare. Cum enim confiteretur item coram Pragensi episcopo contestatam, qui divortii sententiam promulgavit, in appellationis causa, quæ intelligitur eadem cum priori, item non oportuit denuo con-

testari. Sed eti⁹ litem non fuisse coram episcopo A contestata pars eadem fateretur, cum tamen testes fuerint ab ipsa produeti contra te, non poterat allegare quod lite non contestata testes minus legitime produxisse, cum frustra legis auxilium invocet qui committit in legem. Sed nec dicta soror regis Hungariae, imo rex solummodo debuit a judicibus memorias citari, quem causa principaliter continebat; cum principali quaestione decisā, causa ipsius C. quae accessoria videbatur, per consequentiam sopiretur; maxime cum ad defensionem cause quae publice agebatur, si sibi præjudicari timebat, se potuerit obtulisse. Sed nec omnes quos quaestio mota contingit, ad examinationem evocantur ipsius, sicut in multis casibus est videri civilibus legibus comprehensis: quanquam ad cautelam et ex gratia speciali mandaverimus archiepiscopo Maguntinensi ut citationis tenorem supradictas nobili nuntiare. Proposuit etiam procurator tuus non posse partem alteram allegare quod attestations ultime post appellationem ad nos interpositam a judicibus fuerint inordinate receptæ, cum postmodum eorumdem judicio se promiserit juramento interposito pariuram, propter quod renuntiassæ appellationis beneficio videbatur. Contra quod pars adversa dicebat quod sub conditione fuerat præstitum hujusmodi juramentum, nisi videlicet regis nuntius propter hoc specialiter ad nostram presentiam destinatus mandatum ex parte nostra contrarium reportaret. Restitutionem quoque a te petitam, a dicta sorore regis impediti non posse dicebat, eo prelextu videlicet quod auctore prætore cœperat possidere. Nam ex facto episcopi, qui post appellationem ad nos legitime interpositam inordinate processerat, hujusmodi fuerat auctoritas usurpata. Sed nec consanguinitatis objectu per eam poterat restitutio impediti, cum et rex ipse hoc idem allegans minime audiret. Illud nihilominus frivolum esse dicebat quod tu approbas sententiam dicebaris, cum per approbationem tuam sententia nequerit robur sumere que irrita fuerat ipso jure.

Cum igitur super his et aliis utrique propositis nobis nequiverit fieri plena fides super processu Pragensis episcopi coram nobis lite legitime contestata, et quibusdam testimoniis super ipso pro parte regis receptis, universis exceptionibus salvis, de procuratorum utriusque partis assensu tam tibi quam parti adverse dilationem usque ad festum Sancti Martini primo venturum duximus concedendam, presentium tibi auctoritate mandantes quatenus, nisi forsan interim inter vos honesta poterit concordia provenire, in eodem termino, quem tibi peremptorium assignamus, per responsales idoneos et sufficienter instructos super omnibus quæ spectant ad causam compareas coram nobis, ut per nos causa ipsa diligenter examinata, finem debitum sortiatur.

Datum Laterani, Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

B
Scriptum est in eundem fere modum illustri regi Bohemiae.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

In eundem fere modum scriptum est nobili mulieri C. sorori regis Hungariae, usque duximus concedendum. Unde memoratis regi et nobili dedimus in mandatis quatenus, nisi forsan interim inter vos, etc., ut in alia in eundem fere modum usque finem debitum sortiatur. Tibi quoque mandamus ut, si volueris, procuratorem ad eundem terminum pro te dirigas sufficienter instructum.

Datum, ut in alia.

LI.

RANULPHO PRIORI ET CONVENTUI HOSPITALIS SANCTI THOMÆ MARTYRIS ET BEATI ANTONII ABBATIS DE PORTA MILETI DE CADOMO TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURI REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Religiosam vitam elegantibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacras religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus clementer annuumus, et præstatum hospitale, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observeatur. Præterea quascunque possessiones, quaenam bona idem hospitale in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, prestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præstatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis; de dono Wilhelmi comitis de Magnavilla, dimidium modium frumenti, et dimidium hordei in suo molendino de Molineaus; de dono Roberti de Harecourt, unum sextarium D frumenti apud Posteinie; de dono Thomæ Malflaste, nemus suum de Roella et dimidium modium avenæ apud Cussie; de dono venerabilis fratris nostri R. Baiocensis episcopi, pratum quod fuit Radulphi Leveel, et redditum quem inde percipiebat, videlicet quatuor sextarios frumenti; de dono Martini Fobert et Ricardi fratris sui, de assensu et voluntate Petronillæ et Nicolæ uxorum suarum, tres aeras terræ et dimidiæ; de dono Rogerii de Ammundevilla, octo aeras et dimidiæ et unam virgam terræ in territorio de Borgesbu; ex dono Wilhelmi de Oillie archidiaconi Andegavensis, unum sextarium frumenti et duos sextarios hordei in molendino suo de Oillie; ex dono Lohulidi de Flamanvill, sex solides Turonenses in fendo Willelmi filii

Rohais apud Aumarsnil, ex dono Ricardi filii Ricardi Henrici, decem libratas redditus in villa Cadomi acquisitione Willelmi de Sancto Martino; ex dono Rogerii filii Roberti Tioudi, dimidium modium hordei apud Soliers, et sex solidos Turenneses, et duos capones, duas gallinas et viginti ova; ex dono Simonis de Locheles, terras apud Broie ad dimidium modium frumenti; ex dono Radulphi de Clinchamp et Hugonis fratris ejus, terras apud Rosel ad tredecim sextarios frumenti; ex dono Ricardi militis, apud Colomp. sex sextarios frumenti, et unam gallinam; ex dono Ricardi de Berner. quinque sextarios hordei apud Columbell; ex dono Willelmi Motin, quinque acras terræ et dimidiad apud Eschai; ex dono Iovis de Alemania, sex sextarios frumenti, duas gallinas et viginti ova, et quartam partem cujusdam molendini apud Maletot; ex dono Reginaldi et Gausfridi Lesblayers, quinquaginta tres solidos et quatuor denarios in vico Oxomensi; ex dono Thome Graverenc, viginti solidos apud Wauecles; ex dono Roberti Gouz, tres sextarios frumenti in molendino suo apud Wadum de Condrei; ex dono Willelmi de Merlai, unam acram terræ et dimidiad apud Audrei; ex dono Walteri de Aignealil, tres minas frumenti et tres minas hordei in territorio Cadomensi; ex dono Simonis de Buesvill, unum sextarium frumenti in molendinis de Buesvill; ex dono Maneri Sellonis, duodecim acras terræ apud Feugeroloes; ex dono Roberti de Briscort, tres sextarios hordei in molendino de Babamvill; ex dono Roberti Jugan, decem et octo acras terræ apud Capellam Engeger; ex dono Reginaldi de Barneres, duodecim solidos, duos capones, et triginta ova apud Bovealvill; ex dono Ricardi de Audrie, tertiam partem terræ sua apud Fontenei; ex dono Hurtaudi, unam acram terræ apud Maletot; ex dono Willelmi Bacun de Formignie, unam acram terræ apud Arthence; terras et redditus quos Alanus Lebret, Radulphus Pucras, et Willelmus Lavieille, et fratres ipsius, domui vestra pietatis intuita concesserunt. Sane novalium vestrorum que propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e saeculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in hospitali predicto professionem fas sit sine prioris sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem vero absque communione litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Statuimus insuper ut nulli liceat novas et indebitas consuetudines aut exactiones vobis aut capellis vestrīs imponere, aut in vos vel donum sive capellas predictas sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias promulgare. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis

B

pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratum major pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam providerint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet prefatam domum temere perturbare, aut eis possessiones auferre, vel ablata restringere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicas auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc., usque districto subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

C

Datum Laterani per manum Joannis Sancti Mariæ in Cosmedin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Aprilis, indictione decima tercia, Incarnationis Dominicae anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

III.

R. DE SOUREBI CLERICICO.

Ei confirmatur præbenda Eboracensis.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

Cum Ecclesia Suwellensis in proventibus et in clericorum numero penuriam pateretur, venerabilis frater noster Galfridus Eboracensis archiepiscopus ad supplendum defectum hujusmodi et cultum divini nominis ampliandum, cum consensu capituli ejusdem Ecclesie, de quadam magna præbenda in eadem Ecclesia tunc vacante duas præbendas instituit, duobus clericis in perpetuum conferendas: quarum unam, scilicet ecclesiam de Muskeham cum pertinentiis suis, idem archiepiscopus dudum magistro T. de Disce clericu suo contulit, eoque illam postmodum resignante, ipsam tibi liberaliter assignavit, quam postulasti tibi per sedem apostolicam confirmari. Nos igitur tuis justis pestulationibus grauconcurrentes assensu, dictam præbendam cum communia pertinente ad ipsam, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LIII.

ALBERTO FERENTINATI EPISCOPO.

Conceditur quidam locus pro construendo molendino.

(Laterani, vii Kal. Maii.)

Quia te, sicut venerabilem fratrem, vinculo sinceræ charitatis amplectimur, in his quæ secundum Deum possumus prompta tibi volumus benignitate deferre. Quocirca, venerabilis in Christo frater, tuis precibus inclinati, locum qui dicitur Molendum de Papa, cum omni jure nostro, ad construendum ibidem molendum, tibi et duobus successoribus tuis titulu locationis sub annua pensione unius librae cere concedimus; ita videlicet quod post decepsum eorumdem successorum tuorum locus ipse cum omni melioratione sua libere ad Romanam Ecclesiam reveratur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hac paginam nostræ locationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se neverit incursum.

Datum Laterani, vii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LIV.

NICIENSI EPISCOPO, ET LIRINENSI CLAUSTRALI ET DE MOGENIS PRIORIBUS ANTIPOLITANÆ DIOCESES.

Ut mulierem quamdam ad maritum suum redire cogant.

(Laterani, vii Kal. Maii.)

Accedens olim ad apostolicam sedem R. de Fonte laicus sua nobis conquisitione monstravit quod cum Rixendam filium Benedicti de Grassa Antipolitanæ diocesis duxisset legitimate in uxorem, et inter eos fuisset carnalis copula subsecuta, dictus B. in contrarium voluntate mutata, ipsum coram venerabili fratre nostro Antipolitano episcopo traxit in causam, dictam filiam asserens sibi coactam nupsisse. Cujus dictus episcopus favere cupiens voluntati, probationes ejusdem R. admittere recusavit, cum impietu proferens quod antedicta mulieri nubendi alii licentiam concedebat. A quo gravamina idem vir ad sedem apostolicam appellavit, praefatae inhibens mulierie ne alii viro se præsumeret copulare. Sed dictus pater eamdem filiam suam clam, non in facie Ecclesiæ, nihilominus cuidam Bertrando nomine minus licite copulavit. Quare venerabili fratri nostro Vigintimiliensi episcopo et dilecto filio abbatii Sancti Honorati et magistro R. rectori ecclesiæ Sancti Michaelis Antipolitanæ diocesis dedimus in mandatis ut inquisita super præmissis diligentius veritate, quod canonicum esset statuerent procurarent, facientes quod statuerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Ad quorum ire presentiam, sicut eorum transmissæ nobis litteræ continebant, pars mulieris sæpius citata contempsit. Accedens tandem post multum temporis intervallum et asserens mandatum apostolicum per suppressionem veritatis obtentum, proposuit mulierem

A eamdem dicto R. cui coacta nupsisset, minus legitimate copulatam, nec intervenisse carnalem copulam inter eos, inficians et improbare contendens quod dictus Antipolitanus probationes ipsius R. admittere recusari, et quod præcipiarit sententiam contra eum. Praefato igitur R. probationes super omnibus quæ ad obtainendum mandatum nostrum dixerat offerente, ipsi testes receperunt hinc inde. Et quoniam ad multas dilations quas dederant ad probandum, et ad unum peremptorium pars non venerat mulieris, cum vellet dicta testimonia publicare, procurator mulieris ipsius, qui venerat ad aliud peremptorium quod assignaverant, appellavit, litteras arguens falsitatis, et bullam volens astruere, quia punctus debeat, esse falsam. Cumque dicti B judges appellationi ab eo interpositæ detulissent, eamdem causam cum attestationibus receptis ad nos sufficenter remiserunt instructam, festum beati Lucae proximo præteritum utrique parti terminum præfigentes, quo cum ipsis nostro se conspectui presentarent. Nos igitur auditis attestationibus ipsis et plenius intellectis, quia nobis constitut per easdem mulierem ipsam in dictum virum suum præstissime consensum, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eamdem, ut ad virum suum redeat et affectui ei adhæreat conjugali, patrem quoque ac matrem, ne consilium et auxilium ei præstent quo minus revertatur ad ipsum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Nullis litteris veritati et justitia præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LV.

MONACHIS SANCTI JULIANI, ET ... PERSONÆ ECCLESIE SANCTI DIONYSII DE AMBASIA.

Confirmatur quædam compositio.

(Laterani, x Kal. Maii.)

Cum inter vos ex parte una et canonicos S. Florrentini diocesis Turonensis ex altera super jure parochiali ejusdem castri per utrinque partis procuratores in nostra presentia quæsio verteretur, ad D hanc tandem concordiam spontanei devenerunt, ut videlicet dominus castri prædicti cum familia sua, quam exhibet, milites vero cum familiis illis quæ percipiunt victimum et vestitum ab eis quotidianum, nec non omnes clerici ejusdem castri cum familiis suis quas exhibent, præter illos duntaxat sive clericos sive laicos [qui de familia Sancti Thomæ ac Sancti Dionysii et Sancti Salvatoris esse noscuntur, canonici memoratis et eorum ecclesiæ de extero parochiali sint jure subjecti; ipsi quoque canonici in quindecim baliis inferius adnotatis habeant decem et octo baliros, cum familiis eorum victimum et vestitum quotidianum percipientibus ab eisdem; ita quod id nec minui valeat nec augeri. Nomina vero baliorum et baliarum sunt istæ. Præpositura

castri, pedagaria, pontonaria, annonaria, praepositura varannae, praepositura Joannis de Ambasia, praepositura Peronellae de Vindocino, villicus domini de Nereio, praepositura Bertranni militis, carpentaria domini Ambasie, calderaria domini, bucheria domini, exclusaria, tabernaria et forestaria. Verum in tribus ultimo nominatis sex habere debebunt, et unum in qualibet premissarum. Sane corpora parochianorum suorum in coemeterio ecclesiae Sancti Dionysii, quod tam vobis quam prefatis canonicis est commune, de cætero tumulabuntur a canonicis memoratis, nisi alias decedentes elegerint sepulturam. Et eadem corpora prius per eos in præfatam Sancti Dionysii ecclesiam inferentur, et missarum officiis, si quidem tempus fuerit celebrandi, a monachis vel presbytero celebratis, oblatione ad monachos et presbyterum devolvetur, quod si tempus non fuerit celebrandi, hujusmodi corpora deferri ad sepulturam ab ecclesia memorata debentur. Reliquum autem officium ad sepulturam pertinens, pro sui dignitate conventus celebrent canonici antedicti, quod non solummodo de parochianis eorum statutum est esse servandum, sed etiam de omnibus aliis ad quorum exequias in ecclesia Sancti Dionysii celebrandas fuerint evocati. Chrismata vero et oleum sanctum ab ecclesia ipsa recipient simul et semel in anno. De feudariis insuper est statutum ut quicunque ipsum habuerit plura feuda vel unum, etsi plura integra feuda ad plures personas devenerint, quicunque habuerit integrum, cum omni familia sua, quam exhibet, si vero integrum feudum in plures fuerit partes divisa, is qui partem tenuerit principalem, ecclesia Sancti Florentini parochianus existet. Reliquos autem omnes ecclesia Sancti Dionysii obtinebit. Nos igitur concordiam approbantes eamdem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LVI.

CANONICIS SANCTI FLORENTINI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum inter vos ex parte una et monachos Sancti Juliani ac... personam ecclesiae Sancti Dionysii de Ambasia diœcesis Turonensis ex altera, etc., ut in alia, usque esse noscuntur, vobis et ecclesiae vestre de cætero parochiali sint jure subjecti. Præterea vos in quindecim baliis inferius adnotatis habeatis decem et octo baliros, etc., ut in alia, usque ultimo nominatis sex habere debebitis, et unum in qualibet premissarum. Sane corpora parochianorum vestrorum in coemeterio ecclesiae Sancti Dionysii, quod tam vobis quam capellano et monachis est commune, de cætero tumulabuntur a vobis, nisi alias

Acedentes elegerint sepulturam, et eadem corpora prius per vos in præfatam Sancti Dionysii ecclesiam inferentur, etc., ut in alia, usque pertinens pro vestri dignitate conventus celebrabitis. Quod non solummodo de parochianis vestris statutum est, etc., ut in alia, usque celebrandas fueritis evocati. Chrisma vero et oleum sanctum ab eadem recipietis ecclesia simul et semel in anno. De feudariis insuper est statutum, etc., ut in alia, usque in finem per totum.

Datum similiter ut in alia per totum.

LVII.

EPISCOPO ET MAGISTRO FLO. ARCHIDIACONO ZAMORENSI,
ET ABBATI DE MOREROLA DIOCESES ZAMORENSIS.

B Commititi inquisitionem super excessibus canoniconum
Portugalenorum.

(Datum Laterani, iii Id. Maii.)

Grave gerimus et indignum quod cum venerabilis frater noster, Portugalensis episcopus, post diuinas persecutionis angustias quas a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Portugalensi et ejus noscitur sustinuisse ministris, evasis demum fugae præsidio custodiis violentis, bonisque suis, non solum ecclesiasticis, verum etiam patrimonialibus dierit, compulso sit pariter cum decano suo et aliis, licet paucis, tribulationis propriae participibus, pro commissione sibi ecclesiae libertate, ad sedem apostolicam confugere quasi nudus, canonici Portugalensis ecclesiae, quos ejus, utpote boni patris, oppressionibus compati decuisse, non solum filialis compassionis dicuntur ei subtraxisse solatum, quinimo tanto nocentiores alii quanto pejus fagiiliaria solat hædere inimicus, saeviendi adversus ipsum temeritate sua præbuisse videntur extraneis incentivum, dum tam ipsi quam ecclesiae memoratae portionarii excommunicationi subjecti divina non erubuerunt officia celebrare, contempto temere interdicto primo vel secundo per eundem episcopum pronulgato, super quo non relaxando ad sedem fuerat apostolicam appellatum, et perjurio nihilominus vilipenso quod iidem canonici dignoscuntur circa præsens negotium incurrisse. Nolentes igitur tantam præsumptionis audaciam relinquare incorrectam, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quod inquisita et cognita veritate, si rem inveneritis ita esse, canonicos et portionarios memoratos sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo beneficiis ecclesiasticis et officiis spoliatis, nisi forsitan ad interventum et consilium præfati episcopi temperandum duxeritis hujus canonice disciplina rigorem. Volumus insuper et præcipimus ut circa omnia quæ præmissa sunt, tam super principali quam super incidenti appellatione postposita procedatis. Quod si non omnes... tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iii Idus Maii, anno tertio decimo.

LVIII.

BURGENSI EPISCOPO.

De libertate monasterii Onensis.

(Datum Laterani, x Kal. Maii.)

(24) Orta inter te et monasterium Oniense super statu ipsius monasterii questione, cum venerabilis frater noster Segobiensis episcopus et dilectus filius Palentinus electus eam de nostro examinassent mandato, ipsamque sufficienter instructam ad nos-trum remisissent examen, nos tandem instrumen-tis, attestacionibus, confessionibus et allegationibus diligenter auditis et perspicaciter intellectis, de communi fratrum nostrorum consilio te ac L. mo-nacho procuratore predicti monasterii consensum praebentibus, ita duximus providendum ut Burgen-sis episcopus singulis annis semel ad idem monas-terium causa visitationis accedat; ubi devote re-cepitus, et per diem unum honeste de bonis ipsius monasterii procuratus, capitulum intret, et habitu ad abbatem et fratres exhortationis sermone, de statu ejusdem diligenter inquirat, ac super his quae in eo respondata vel ordinanda cognoverit, abbas episcopi salubre consilium studeat adimplere; si vero infra octo dies illud exequi non curaverit, totius negotii veritatem idem episcopus Romano pontifici per litteras suas studeat fideliter intigare. Ipse tamen nec in abbatem nec in conventum ex-communicationis vel suspensionis aut interdicti sen-tentiam hac vel alia occasione inconsulto Romano pontifice ferre prasumat; sed mandatum ipsius Romani pontificis exspectetur, ut in eodem nego-tio juxta quod ipse mandaverit procedatur. Et si abbas fuerit inventus culpabilis super eo quod episcopi consilium non admisit, satisfaciat ei de moderatis expensis quas propter hoc eum fecisse constiterit nuntium ad sedem apostolicam desti-nando. Cum autem post consecrationem suam prima vice Burgensis episcopus ad monasterium ipsum accesserit, recipiatur ab abbatore ac monachis cum processione solemni, et si voluerit, celebret ibi missam. Quoties etiam invitatus accesserit pro exhibendis ecclesiasticis sacramentis, procuretur ab eis; ita quod nunquam numerum personarum et evectionum excedat in Lateranensi concilio diffini-tum. Omnia siquidem ecclesiastica sacramenta, quoties indigerint, ab eodem et non ab alio epi-scopo exigant et recipient; dummodo gratiam apo-stolicam sedis habuerit, et ea gratis voluerit exhibere. Alioquin licet illis quemcunque maluerint catholicum adire pontificem, qui ea sibi apostolica fretus auctoritate concedat. Oniensis autem electus a Burgensi episcopo benedictionem reverenter ex-posecat; quam ipse illi gratauerit impendat, difficultatem aut moram nullatenus ingerendo; nisi forsitan ex publica fama vel manifesta causa seu denun-tiatione canonica rationabile quid obsistat. Et tunc etiam Romanus pontifex consulatur, et ipsius be-

A neplacitum exspectetur. Ita quod si constiterit¹ episcopum fuisse culpabilem super eo quod bene-dictionem impendere noluisset electo, justas ei re-fundat expensas quas fecisse probabitur sedem apostolicam consulendo. Cum autem ab eo fuerit benedictus, reverentiam ei super his tantummodo quae præscripta sunt reprobrit, professione hu-jusmodi super altare in scriptis oblata. In ceteris autem præfatis monasterium plena gaudeat liber-tate. Ne igitur quod a nobis pre parte tam Burgen-sis ecclesie quam monasterii Onensis salubriter est provisum, occasione qualibet in posterum possit in-fringi, præsentium auctoritate statuimus ut contra præscriptam formam nulla summorum pontifi-cum privilegia vel sæcularium principum scripta, nulla denique munimenta vel argumenta valeant prævalere. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ provisionis et constitutionis infringe-re, vel ei ausu temerario contraire. Si quis au-tem hoc attentare presumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apo-tolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LIX.

ZAMORENSI ET LEGIONENSI EPISCOPIS.

De eadem re.

(Laterani, viii Kal. Maii.)

(25) Suscitata super diversis articulis inter vene-rabilem fratrem nostrum Burgensem episcopum et Oniense monasterium quæstione, cum venerabilis frater noster Segobiensis episcopus et dilectus filius T. Palentinus electus, quibus auctoritate nostra dicta fuit causa commissa, eam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remisissent, nos eidem epi-scopo et L. monacho monasterii procuratori, qui propter hoc ad sedem apostolicam venerant, aucti-entiam concessimus liberam et benignam. Qui cum cœpissent principaliter litigare super statu monasterii memorati, quod ad se de jure communi sperare dictus episcopus proponebat, utpote in sua diecesi constitutum, cuius juris usum Burgensem ecclesiam longis retroactis temporibus habuisse fir-mabat, et ex parte monasterii dicerebatur illud per principes sæculares et Romanos pontifices ab antiquo libertate donatum, et ipsum longissimo tempore usum fuisse plenaria libertate, nos auditis utrinque propositis, de voluntate partium denum ex providen-tia inter eas duximus componendum; prout in aliis nostris litteris super hoc confessis plenius con-tineatur. Postmodum vero partibus super subjectione ac libertate membrorum ejusdem loci, monasteriorum videlicet, capellarum, cellarum, et prioratum, perséquentibus quæstionem, quatuor sibi dictus epi-scopos in præfatis locis ad se de jure communi spe-ctantibus, ut dicebat, cujus juris usum habuerat ab antiquo, specialiter vindicabat, eorumdem locorum

(24) Vide infra epist. 59 et 69.

(25) Vide epist. seq.

clericos asserendo teneri ad episcoporum, archidiaconorum, et archipresbyterorum Burgensem accedere synodos, excommunicationis vel interdicti servare sententias promulgatas ab eis, procurationes annuas exhibere, ac singulos aureos solvere Burgensi episcopo noviter substituto; ad intentiōnē propriam roborandam super primis tribus articulis jus commune, secundum quod dictos clericos, sicut et alios suae diocesis, ad predicta teneri dicebat, ac juris ipsius usum liberum ab antiquo, et super quarto antiquam et approbatam consuetudinem allegando. De quibus omnibus per depositiones testium fidem factam esse dicebat. Verum pars altera proposuit ex adverso supradicti monasterii membra, sicut et ipsum cenobium, ab antiquo fuisse secularium principum et Romanorum pontificum Urbani II, Paschalis II, Eugenii III, et Alexandri III privilegiis libertate donata, et longis retroactis temporibus hujusmodi fuisse libertate gavisa; sicut per ipsa privilegia exhibita coram nobis, ac instrumentum Victoris quondam Burgensis episcopi, et suorum depositiones testium manifeste constare dicebat. Nos igitur auditis et intellectis quae utraque pars proposuit coram nobis, super quatuor premissis capitulis monasterium Oliense de consilio fratrum nostrorum iustitia condemnavimus exigente. Sententia vero late procurator prefatus ad probandum præscriptionem, tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super quibusdam decimis post transactionem acquisitis a monasterio, ecclesiis et colonis ipsius ex episcopi parte petitis, quarum controversiam volebamus sententiae calculo terminare, et in qua fuerat coram judicibus supradictis conclusum, restitucionem in integrum nomine monasterii postulavit. Et cum super hoc coram nobis fuisset aliquandiu litigatum, nos deliberatione prohibita, restitucionem in integrum ad præscriptionem probandum, tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super controversia decimarum, eidem procuratori nomine monasterii duximus indulgandam; tibi, frater Zamorensis, et dilectis filiis magistris Mauricio archidiacono Toletano et Michaeli canonico Segobiensi dantes nostris litteris in mandatis ut recipiatis testes quos pars monasterii ad probandum præscriptionem legitiman super quatuor articulis sepedictis et super capitulo decimaru, vel etiam episcopus ad interruptionem probandum duxerit producendos; et si de partium voluntate processerit, causam ipsam appellatione remota fine debito terminetis; alioquin remittatis eamdem ad nos sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent sententiam dante Domino recepturæ. Ne vero per excogitatum malitiam, sicut ex quibusdam presumptionibus pluribus videbatur, effectum sententia in damnum episcopi continget impediri, neve monasterium per executionem sen-

A tentia propter ipsas suspiciones incurreret detrimentum, nos æquitate pensata ita duximus providendum, ut ante omnia supradicta sententia a nobis prolatâ per vos executionis mandetur. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam ipsam sublatâ appellationis obstaculo executioni mandantes, facialis eamdem inviolabilitatem observari, contradicentes per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non ambo his exsequendis potueritis interesse, alter vestrum ex nihilominus exequatur.

Datum Laterani, viii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LX.

ZAMORENSI EPISCOPO ET MAGISTRIS MAURITIO ARCHIDIACONO TOLETANO ET MICHAELI CANONICO SEGOBIENSI.

De eadem re.

(Datum, *ut in alia.*)

(26) Suscitata super diversis articulis, etc., in eundem modum *ut in alia per totum, usque duximus indulgenda.* Quocirca presentium vobis auctoritate mandamus quatenus recipiatis testes quos pars monasterii ad probandum præscriptionem legitimam, etc., *ut in alia, usque a nobis prolatâ sublatâ appellationis obstaculo executioni mandetur, cujus executionem tibi, frater Zamorensis, et venerabili fratri nostro Legionensi episcopo duximus committendam.* Volumus nihilominus et mandamus ut ab episcopo recipiatis idoneam cautionem quod si monasterium in causa ipsa per sententiam prævaluerit, universa quæ medio tempore ipsius sententiæ occasione percepit monasterio restituat memorato. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

Datum, *ut in alia per totum.*

LXI.

EISDEM.

De negotio capellæ S. Mariæ de Castro Soris.

(Romæ apud S. Petrum, iv Kal. Maii.)

Cum in causa quæ inter Burgensem ecclesiam et clericos Sanctæ Mariæ de castro Soris super quibusdam ecclesiis et rebus aliis veritut, ad dilectum filium abbatem de Retorta et priorem de Corrubis fuerint a sede apostolica litteræ impetratae, ipsi reputantes venerabilem fratrem nostrum Burgensem episcopum contumacem, in rerum petitarum possessionem causa rei servandæ partem induxerunt adversam. Verum cum super eorumdem processu, quem menoratus episcopus, utpote post appellacionem ad nos legitime interpositam attentatum, revocari petebat, inter ipsum et... partiæ adverse procuratorem fuisset in nostra praesentia diutius illigatum, taliter fuit demum a nobis de ipsorum voluntate provisum, ut tam super dictarum rerum omnium possessione quam etiam fructibus, quos nunc possunt dicti clerici restituere, præfato epi-

scopo restitutis, de restituendis aliis, quani cito se A facultas obtulerit, idoneam exponant dicti clericorum cautionem; ad quod eos, si necesse fuerit, per vos volumus et mandamus, appellatione remota, ecclesiastica censura compelli. Postmodum autem episcopus petiti coram nobis ut clericos ejusdem ecclesie, qui post interdicti ab eodem episcopo et excommunicationis sententias a Palentino electio et suis coniunctibus delegatis a nobis p. opter eorum contumaciam rationabiliter promulgatas divina presumperant officia celebrare praefatis sententiis vilipensis, pena dignaremur canonica castigare, ac quorundam eorum corpora faceremus de coemeterio ecclesiastico exhumari, quae interim fuerant tumulata. Procurator vero praedictus tam super libertate libere sibi eligendi praecatum quam etiam super tertii ipsius ecclesie, medietate domorum, molendinorum, vinearum, terrarum et hortorum ad ipsam ecclesiam in eodem castro spectantium, et ecclesiarum ac terrarum ejusdem castri et circumadjacentium eremitarum, item Sancti Nicolai, Sancti Dominici, Sancte Cæciliae, Sancti Jacobi, Sancti Stephani, Sancti Joannis, Sancti Michaelis, et Sanctæ Eulaliae ecclesiarum et eremitarum circumadjacentium eis, rursum Sancti Michaelis de Tavanera, Sancti Stephani de Castrillo, Sanctæ Marie de Villaflos, Sancti Martini et Sancti Andreae ecclesiarum, cum adjacentibus eis eremitorii universis, terrarum quoque ac vinearum et molendinorum medietatis et de Arnelas et de Palatios et de Fitero ecclesiarum, necnon et de Pontifero, et de Feneiosa, et Villas-Viridis, et de Alcobella, et Sancti Cypriani ecclesiarum, ac eremitarum omnium circumadjacentium eis, procurationum quoque et obedientiarum et interdictorum de Valbonella, de Fonte Lesina, et de Valvinchera, et de Valvas ecclesiarum, et medietatis de solaribus, hortis, terris, vineis, molendinis ecclesiarum de villa Serigo, et circumadjacentium eremitarum, de Villimara et de Villaquiran ecclesiarum, terrarum et vinearum ecclesie de Valdemoro, cum adjacentibus eis eremitorii universis, de Quintanella quoque et de Fontan, de Castellanos et de Villa Aios ecclesiarum, medietatis insuper de solaribus, terris, hortis, vineis et molendinis ecclesie de Fano, et de Fenestrosa, cum eremitorio, et de Pedrosa, cum circumadjacentibus eremitorii, Sancte Eugeniae et Sancti Joannis de Pisverga ecclesiarum, ac instituendi praecatos et archipresbyteros in eisdem, et hereditatis cuiusdam apud Ormaza restitutionem humiliiter postulavit. Petiti quoque ut quasdam res mobiles, scilicet thuribulum et scyphum argentea, mulum et mulum, centum oves, et tris juga boum apparibus suis, duodecim porcos, et sex modios panis, dolium vini, gallinarum quoque et anserum, ac valentiam annonarum quae praedictus Burgensis episcopus per tres menses in quindecim equitatus expendit, tapeta duo, linteamina tria, et totidem pulvinaria, mantas tres, culcitram unam, mantilia

A quatuor, sogam carralem de corio, ferrum caldarium, acerum, tres aczados, totidem aczadas, quatuor cistas scutellis plenas, quatuor fulera, et anicularia tria, cooperiorum unum, necnon et lectum de corio, cuppam de Villa Aios ad villam de Silos tunç temporis deportata, duas cuppas alias de civitate Burgensi ablatas, et aliam venditam in Levis, scanna tria, carrum ferratum, quibus omnibus pars sua spoliata fuerat, ei restitui mandaremus. Adicit insuper quod dictus Burgensis episcopus claves saeculare abstulit violenter, codicemque privilegiorum ablatum non reddidit donec ea que contra ipsum et suam ecclesiam in eo continabantur abrasit; quædam nihilominus detinens quæ delegati a nobis judices sub excommunicationis pena restituvi præceperunt. Quæ omnia sibi procurator praedictus cum fructibus perceptis ex eis restitui postulabat, et super his satisfactionem sibi congruam exhiberi. Lite igitur coram nobis super præmissis legitime contestata, quia super utrinque propositis nobis non potuit fieri plena fides, causam ipsam de ipsorum episcopi et procuratoris assensu vobis duimus committendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus absolutis clericis ejusdem ecclesie ad cautelam, auditio causam, et eamdem, si de partium voluntate processerit, appellatione remota fine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin ipsam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui repræsentent justam auctore Domino sententiam recepturæ. Testes autem qui ab utraque parte fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraherint, per censuram eamdem appellatione remota cogatis veritatem testimonium perhibere. Nullis liuebris obstantibus præter assensum partium a se apostolica imprestat. Quod si non omnes his exsequendis... duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

C Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Maii, anno tertio decimo.

LXI.

EISDEM.

De causa monasterii de Ortega.

(Romæ ap. S. Petrum, iv Kal. Maii.)

Burgensi capitulo dudum ad nos suam querimoniam destinante quod monasterium Sancti Joannis de Ortega ab Burgensem ecclesiam pertinebat, cui G. Martini sacerdos et quidam alii debitam recusabant obedientiam exhibere, violenter ipsum monasterium detinentes, nos bonæ memorie episcopo et dilectis filiis archidiacono et thessurario Palentini commisimus causam ipsam. Coram quibus P. Joannis Burgensis ecclesie procurator contra Petrum Bartholomæi, Petrum Joannis, Dominicum Martini, Joannem et Gundisalvum, singulariter videlicet contra quemlibet, suam exeruit quæstionem; et possessorum judicium intentando, proposuit ab eisdem violentiam Burgensi ecclesie fuisse illata,

restitutionem portionis unius canonici petens a quolibet praedictorum; postulans nihilominus ut expellerentur a monasterio memorato, utpote violenter intrusi, et propter inobedientiae vitium pœna canonica punirentur. Econtra praedicti canonici prorsus inficiantes se aliquam Burgensi ecclesie violentiam intulisse aut exitisse inobedientes eidem aliquatenus vel rebelles, dixerunt quod cum essent canonici regulares, nihil penitus possidere poterant, vel agere seu etiam respondere absque sui prioris licentia et mandato. Adjecerunt insuper quod cum divisæ non essent in præfata sancti Joannis ecclesia portiones, ipsi, cum nihil certum penitus possiderent, etiam si essent clerici saeculares, ad restituendam aliquam portionem non poterant condemnari, nec a præfata ecclesia supradicta occasione depelli. Judices vero, utriusque partis attestacionibus et allegationibus diligenter inspectis, in tribus primis capitulis, super quibus fuerat possessorum intentatum, antefatos quinque canonicos absolvèrent, condamnantes eosdem ad canonicanam obedientiam Burgensi episcopo exhibendam. A qua sententia cum Burgensis episcopus appellasset, nos venerabili fratri nostro Oscensi episcopo et dilectis filiis Tirasonensi decano et praeposito iacensi dedimus in mandatis ut in appellacionis causa legitime procedentes, eamdem sententiam sicut justum esset confirmare vel infirmare curarent. Qui utriusque partis confessionibus et rationibus intellectis, et advertentes supradictas petitiones ex parte Burgensi ecclesie contra præfatos clericos nimis inepite ac irrationabiliter fuisse conceptas, antedictam sententiam confirmarunt, verba in eadem expressa tenori sue sententia adnectentes: qui sententia in scriptis redacta, et in ejusdem serie annis Incarnationis Dominicæ adnotatis, hujusmodi clausulam subjecerunt: *Præterea de illata Burgensi Ecclesia violentia, et interdictio a praedictis quinque clericis non servato, ac expensis a procuratore clericorum de Ortega petitis, reservamus nobis licentiam cognoscendi.* Cum autem nuper venerabilis frater noster Burgensis episcopus et supradictorum clericorum procurator in nostra presentia super præmissis aliquandiu litigassent, nos utrinque propositis intellectis sententiam ultimorum judicium in eo duximus sententialiter confirmandam in quo supradictorum judicium dignoscunt sententiam confirmasse. In eo vero quod jam lata sententia sibi licentiam cognoscendi super quibusdam articulis reservarunt, dictum eorum decrevimus irritum et inane. Quocirea discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus supradictam sententiam auctoritate apostolica confirmatam faciat per censuram ecclesiasticam appellacione remota inviolabilitatem observari. Quia vero super libera administratione monasterii memorati et rebus ejusdem, quibus Burgensem ecclesiam dicebat episcopus spoliatam, et super fructibus et

A rebus aliis quas canonici ab eodem episcopo repetebant, lis coram nobis fuit solemniter contestata, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus recipiatis testes quos utraque pars duxerit producendos, et causam ipsam, si de partium voluntate processerit, sublati appellationis obstaculo sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin eamdem ad nos remittatis sufficienter instruam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent sententiam dante Domino receptione. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eamdem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo vestrum, etc.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXIII.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESIE NARBONENSIS.

De negotio Durandi de Osca.
(Laterani, iv Idus Maii.)

C (27) Cum talis esse debeat ars eorum quibus regenda annua committuntur, ut non solum a Dominico grege subductas sollicitudine pastorali reducere, verum etiam reductas ad ipsum paterna in eo studeant mansuetudine confore, procul dubio nobis et vobis est sollicite providendum ut dilecti filii Durandus de Osca et Guillelmus de Sancto Antonino cum sociis suis reconciliatis ecclesiastice unitati taliter foventur in ipso quod cum ipsis se letabunt ibidem invenire favorem speratae dulcedinis, alii eorum inducantur exemplo errorem sua deserere cœcitatibus. Quapropter fraternitatem vestram monemus attentionis et hortamur, per apostolica vobis scripta principiendo mandantes quatenus ipsis procedentes secundum Deum, charitable tractantes, non permitatis eos aut illos qui suum ipsis intuitu charitatis impenderint beneficium in vestris diœcesibus constitutos hujus occasionis prætextu a quoquam temere molestari, contradictores ecclesiastica censura appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes.... singuli vestrum in diœcesi sua ea nihilominus exsequantur.

D Datum Laterani, iv Idus Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

In eumdem modum scriptum est archiepiscopo et suffraganeis ecclesie Tarragonensis. Datum ut in alia per totum. In eumdem modum scriptum est archiepiscopo Mediolanensi et suffraganeis ejus.

Datum, ut in alia per totum.

(27) Vide lib. xi, epist. 196, et lib. xii, epist. 18, 66 et seqq.

LXIV.

A

PRIORI ET CAPITULO BEATE MARIE DE SALIS
BITURICENSES.

Confirmat statuta Ecclesiae de Salis.

(Laterani, vii Idus Aprilis.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis potentium & precibus favorem benevolum impertiri. Sane, sicut ex tenore vestram litterarum accepimus, vos ad dissensionis materiam amputandam, quæ pro donationibus præbendarum Ecclesie vestre sepius emergebat, de assensu venerabilis fratris nostri Guillelmi Bituricensis archiepiscopi communiter statuistis quod postquam Ecclesie vestrae præbenda ad duodenarium devenerint numerum, qui per ipsum archiepiscopum et vos etiam in vestra est Ecclesia institutus, præbendas quæ vacaverint Bituricensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, personis quibus voluerit secundum Deum conferat et assignet, ita quod is qui ab eodem fuerit institutus, priori obedientiam faciat, et circa eum prior correctionem habeat, quemadmodum circa tales habere hactenus consuevit. In hominibus vero, terris Ecclesie ac omnibus aliis prior et capitulum debitam jurisdictionem obtineant, et hactenus consuetam. Vacante vero Bituricensi Ecclesia, si quam in Ecclesia vestra præbendam vacare contigerit, illam absque contradictione cujusquam conferat solus prior. Cedente vero vel decedente priore ipsius Ecclesie, canonici ejusdem loci liberam eligendi priorem habeant facultatem, et illa in hoc articulo gaudent libertate qua Ecclesie alia in Bituria possunt gaudere noscuntur. Hoc etiam constitutum sacrosanctis tactis Evangelii servaturos vos in perpetuum promisistis. Nos igitur vestris precibus inclinati, statutum ipsum, sicut pie ac provide factum est, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus, salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., neque incursum.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, anno tertio decimo.

(28) Vide lib. xii, epist. 103, 104.

(29) *Regiae Franc.* Enge sive Ingebergæ (quam Bottilei, Hoveden Anglus vocat) non Gerba, ut vult Bzovius ex Emilio Caouti 6 (non Caini apud Nauclerium), cui successit Waldemars I, Daniæ regis sorori, non filie regis Hungariae, ut vult Belo in Domani Francici unione, qua dimissa post obitum Elizabethæ, sive Alisie Balduni IV, comitis Hannoverianæ filie, Philippus Augustus colore affinitatis quæsito, ut in c. *Porro de divortio Agnetem* (non Mariam, ut vult idem Belo loco supra citato) Bertoldi IV Meranie (non Bohemorum ut apud Guaguinum,) ducis filiam (non marchionis, ut apud Surium in Vita S. Hedwigis 15 Octob.) superinduxit. Qua de causa concilium Divonne convocatum ad reformatiōnē conjugii, cui praeerat Petrus Capuensis apostolicus sedis legatus, ita ut prius matrimonium copulatum fuerit. Quibus peractis Agnes diem suum obiit, Nauclerius Gen. IV, 1183 (sed dicendum 1198);

A

LXV.

ILLUSTRI REGI DANORUM.
Recipitur sub protectione sedis apostolice.
(Laterani, Nonis Maii.)

(28) Quod orthodoxæ fidei zelo succensus ad laudem divini nominis et Christianæ religionis honorem signo crucis assumptio, ad reprimendam feritatem incredulæ nationis regalis exercere decrevisti gladium potestatis, pium devotionis tue propositum in Domino commendamus; illudque favoris apostolici gratia prosequentes, personam et regnum tuum cum omnibus bonis tuis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, statuentes ut quādiū vacaveris operi hujusmodi pietatis, integra maneant, et a cujuslibet temeritatis incursu quieta consistant. Verum tuam regalem prudentiam commonemus ut ita provide tibi et tuis caueas undecunque, ne, quod absit! sub nostra protectionis praetextu quālibet te contingat sustinere jecuram.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXVI.

ILLUSTRI REGINE FRANCORUM (29).

De causa divortii.

(Datum, ut in alia.)

(30) Super amaritudine in qua es paterno tibi compatiientes affectu, serenitatem tuam consolando monemus ut quæ alios cum rege consorte tuo per matrimonialem ipsius copulam accessisti rectura, veneranda regina tui, te regas in imminentis pugnæ molestia (31), per quam Deus tuam voluit examinare virtutem; sic in omnibus quæ adversa videntur et dura te formans ut plus ex formidine mentis ea quam ex necessitatibus instantia perferendo, non tam pareas quam super his assentias voluntati divinæ, nec unquam tristis excipiens quod acciderit contra votum, tributum tuum hilaris, non invita, persolvias; attendens quod universa quæ in miserie hujus mundo a quoque penduntur, quasi quædam necessaria sunt humanae vite tributa, quorum immunitatem nemo poterit cum effectu vel petere vel sperare. Quapropter, charissima in Christo filia, de tua te consolare fortuna, et animum induendo

D Guaguinus, lib. vi Rerum Gallic.; Nic. Vignierius bibl. hist., anno 1199; Bzovius in Innoc. III, 1193, § 3; Krantzus Danic, lib. vii, c. 13; Paulus Emil. lib. xvi, ex quibus facilius conjicies deliria Jacobi Meyeri' Annal. Fland., lib. vi, anno Domini 1184 et Naucleri sonnum circa Engebergam, dumque unum eundemque ducentum Bohemiam et Meranie constituit, cum apud Joannem Dubravium Histor. Bohem. scriptore eidem regno aliquem Bertholdum nomine imperasse nusquam repererim.

(30) Vide supra lib. x, epist. 176; lib. xi, epist. 180, 181, 182, 183.

(31) *Pugna molestia in divortio, de quo Photii Nomocanon tit. 12, c. 4. W. GG. Isidori diffarreatio, dissolutio inter virum et uxorem.* Scholiastes Lycophronis in verbo παρθενοτόνον, Ἀδαιμονία κατὰ Ήρας προστάγμα. Ἀποπιμψαμένος τὸν Ιησού, καὶ ἐπεγέρας τὴν Νεφέλην.

virilem, ab ipsis constantia non recedas, ut quasi de proprio fato conquesta, illud tibi gemas accidere quod multis indignioribus non videris evenire. Cum enim sine adversario virtus marceat, quae quantas sit, aut quid valeat, tunc appareat cum illam patientia manifestat, in exaggerationem doloris nequam est pervertendum quod verius potest ad consolationis materiam imputari. Pater quippe coelestis carnalium more parentum, non educantium filios in deliciis, quos intendunt ad virtutem componere, te per haec voluit experiri, et sibi, non tanquam delicatam, sed sicut electam filiam preparare. Qua de re periculosius reputans quod in reprobis alitur audacia per licentiam quam quod virtus per disciplinam proficit in electis, patientiam tuam feras humiliter exerceri, et quis patientibus patienter passio non est pati, sic aequanimitate sustineas universa quod ille in cuius manu cor regis (32) est, et quo cunque voluerit vertet illud, humiliatis tuæ merito provocatus, non solum adversitatis causa submota, conciliando tibi animum viri tui, tuam remuneret patientiam, verum etiam gratia sui (Spiritus), qui verus sponsus est fidelium animarum, expectacionis tuae angustiam recompenset, secura de nobis quod in quibus oportuerit et decuerit, nequam tibi suffragium favoris apostolici subtrahemus.

Datum, ut ni alia per totum.

LXVII.

EBORACENSI ARCHIEPISCOPO.

De negotio Eboracensi.

(Laterani, ii Non. Maii.)

(33) Domus Domini comedit nos tunc zelus et igne illo succendimur vehementer quem. Filius hominis mittens in terris voluit ut arderet cum hi contra ecclesiasticam libertatem insurgunt qui, si se recollerent, ut deberent, a Domino suscepisse ad malefactorum vindictam gladii potestatem, illam deberent pro viribus defensare, ut passeret spirituales videlicet nidificarent in eos velut in cedros Libani plantatos a Domino, et turtur nidum ubi suos pullos reponeret inveniret. Sane gravis ex parte tua nobis est oblatia querela quod, cum Joannes rex Angliae ab ecclesiis et dominibus eleemosynariis Eboracensis provinciae tertiam decimam disposuisset recipere, tu id praesentiens, pro ecclesiastica libertate tuenda sedem apostolicam appellasti, te ac tua et universos ejusdem provinciae clericos nostra protectioni supponens. Verum rex ipse à proposito quod præconcepserat non recedens, non solum de demanio tuo et a te tenentibus, sed etiam a religiosis et plerisque clericis Eboracensis provinciae tertiam decimam preventuum eorumdem extortis contra ecclesiastica libertatem. Comque tu, haec ferre non prævalens, recessisses de partibus Anglicanis, ad nostram praesentiam accessurus, idem rex te ac tuos temporalibus mobilibus et immobilibus spoliis, juridi-

(32) *Cor regis*, eisdem verbis alloquitur Joannes papa II Justinianum imperatorem in l. inter c. *De summa Trinit.*

A ctionem tuam circa spiritualia multipliciter juxta sue voluntatis arbitrium impedivit, et possessiones et nemora tua in grave prejudicium Eboracensis Ecclesie distrahi faciens, in plurimis aliis tibi et tuis injuriosus exstitit admodum et molestus. Cum igitur tantam Dei et Ecclesie sue injuriam, non tantum propter dispendium temporalium quantum propter periculum animarum, nequeamus conniventibus oculis pertransire, qui, si necessitas id exposceret, pro tuenda ecclesiastica libertate non dubitaremus exponere nosmetipsos, licet super hoc venerabilibus fratribus nostris Heliensi, Wigorniensi, et Herefordensi, et postmodum Londoniensi et Roffensi episcopis, et dilecto filio decano Lincolniensi litteras nostras duxerimus destinandas, nihilominus tamen fraternalitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus regem eudem moneri facias efficaciter et prudenter induci ut suæ saluti consulens ei honori, tam tibi quam Ecclesiis et aliis ad te spectantibus ablata restituat universa, et de dannis et injuriis irrogatis satisfaciat competenter. Alioquin prædictis litteris non obstantibus, per quas nondum exstitit plene in negotio ipso processum, tu propter hoc officii tui debitum in Eboracensi provincia separaris, quod per appellationis objectum nolumus impediiri.

Datum Laterani, ii Non. Maii, anno tertio decimo.

LXVIII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI JOANNIS IN VINEIS

ET DECANO SUSSIONENSI.

Eis committitur causa præbenda Casletensis.

(Laterani, viii Kal. Maii.)

Dilectus filius Bartholomæus canonicus Casletensis in nostra propositus praesentia constitutus quod cum præpositus Casletensis Morinensis diœcesis, qui filii, nepotibus et cognatis Ecclesie sue conferre præbendam quasi jure hereditario consuevit, præbendam... filii sui defuncti a sua nolens cognitione disjungi, eam... nato... filiæ suæ tunc lacienti dedisset, nos venerabili fratri nostro Silvanectensi episcopo et conjudicibus suis dedimus in mandatis ut præbendam eamdem, utpote de jure vacante, apostolica sibi auctoritate conferrent. Ad quorum impediendum processum dictus præpositus et quidam de canonice ipsi animo et parentela conjuncti, frustratorie nostram audientiam appellant, appellationem emissam persequi non curarunt, exceptio quod unus eorum, R. videlicet pueri dicti pater, tandem ad praesentiam nostram accedens, coram bonæ memorie Mattheo Sancti Theodori diacono cardinali, a nobis sibi auditore concesso, ad hoc se asseruit non venisse. Quare dicto præposito et capitulo Casletensi per scripta nostra mandavimus ut eidem præscriptam præbendam sine difficultate conferrent, dilectos filios abbatem Sancti Alberti Cameracensis et collegas ipsius executorum

(33) Vide lib. xi, epist. 87, et Matth. Paris, ad an. 1207.

sibi nihilominus concedentes. In quorum præsentia pars adversa comparens, litteras quasdam exhibuit continentis quod præbendam præposito confirmaveramus eamdem, sicut ipsam justæ ac pacifice possidebat; per quas ipsum ab intentione sua excludere nitebatur. Verum judices attendentes confirmationem hujusmodi non valere, cum præbendam illam præpositus possidere non posset, et procedentes in nostri executione mandati, in corporalem possessionem præbendæ ipsum inducere curaverunt: propter quod pars adversa vocem ad nos appellationis iterato emisit, quam, sicut et primam, persequi non curavit. Cumque occasione illius possessionem ipsius canonici per annum et amplius multipliciter perturbasset, idem ad abbatem Sancti Nicasii Remensis et conjudices suos nostras litteras impetravit. Qui ex capituli relatione comperto quod sibi periculum existaret in ecclesia residere, ipsi fecerunt securitatem præstari firmatam præstito juramento. Qua recepta, cum crederet se securum, præpositus et complices ejus in fratre ipsius in ecclesia coram altari astantem in die Cœnæ Domini manus sacrilegas injecerunt, et tumultu exorto, auxilio canonorum et presbyterorum astantium vix manus ipsorum effugere potuerunt. Ceterum cum coram dicto abbate Sancti Nicasii suisque collegis super hoc persequeretur jus suum, idem præpositus ad abbatem de Bergis et conjudices suos, nulla de ipso vel negotio memorato habita mentione, nostras litteras impetravit. Quos idem canonicus habens certa ratione suspectos, utpote quorum unus præposito erat affinis, et alter in eadem causa ipsius extiterat advocatus, eumque ad loca suspecta vocantes frequenter, præcipitabant sententiam excommunicationis in eum per contumaciam non absentem, et prædictum præpositum a præfatis judicibus excommunicatum pro eo justitia exigente absolverant, licet standi mandatis eorum cautionem juratoriam prestitisset, et nolebant supersedere negotio ad mandatum ipsum, cum super hoc nullam jurisdictionem habebant, ad nostram duxit audientiam appellandum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si est ita, revocato in irritum quidquid occasione litterarum illarum, quæ per veritatem tacitam fuerant impetratae, ab eisdem judicibus in ejus præjudicium inveneritis attentatum, memoratum canonicum faciat eisdem præbendæ auctoritate nostra pacifica possessione gaudere, ac de damnis et iniuriis irrogatis eidem satisfactiōnem debitam exhiberi, tam prefatum præpositum quam contradictores quolibet per censuram ecclesiasticam subtato appellationis obstaculo compescentes. Non obstantibus aliquibus litteris quæ de his omnibus non faciant mentionem, et in quibus non contineatur insertum quod de nostra certa scientia emanarint. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, etc.

(34) Vide supra epist. 58, 59, et infra epist. 70.

A Datum Laterani, viii Kal. Maii, anno tertio decimo.
LXIX.

FRATIBUS MONASTERII ONIENSIS.

Confirmatur concordia facta inter episcopum Burgensem et monasterium Oniense.
(Laterani, Nonis Maii.)

(34) His nos convenit robur apostolicum imperiri quæ semel in contenditionem deducta, judicio sunt vel concordia terminata, ne sotipæ querimonie reviscant, et relabuntur iterum in recidivæ scrupulum questionis. Sane cum olim inter Ecclesiam vestram et bonæ memorie Victorem Burgensem episcopum super tertiarum decimaru[m] quæstio suborta fuisse, tandem inter eos hujusmodi compositio intercessit, quod videlicet memoratus episcopus de suorum canoniconum assensu concessit et confirmavit Joanni tunc Oniensi abbati ejusque catholicis successoribus in perpetuum tertias deciminarum in omnibus ecclesiis suis quas idem abbas eo tempore possidebat, nec non decimas quas usque tunc in villis de Arenis, Sant. Tamaio, Terminon, Ventretea, Solas et Pelluegas recipere consueverat episcopus memoratus. Præfatus vero abbas, cum capituli sui consensu, prænominate episcopo et successoribus ejus villam Ribillam cum omnibus pertinentiis suis concessit perpetuo possidendam. Cum autem nuper venerabilis frater noster Gar. Burgensis episcopus et Lopus procurator vester, inter alias quæstiones utrinque propositas coram nobis, cœpissent super præfatis decimaru[m] tertias litigare, tandem compositionem præfamat memoratus episcopus recognovit, eamdem se velle servare proponens. Nos igitur vestris precibus inclinati, compositionem jam dictam, sicut pie ac provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, ad exemplar bonæ memorie Alexandri pape prædecessoris nostri auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXX.

EPISCOPO ZAMORENSI, ET MAURICIO ARCHIDIACONO TOLSTANO, ET MAGISTRO MICHAELI CANONICO SEGOBIENSI.

De recipiendis testibus super præscriptione.

(Laterani, Nonis Maii.)

(35) Cum Lopus procurator monasterii Oniensis proposuisset inter alia coram nobis ad illud in suis Ecclesiis ratione cuiusdam transactionis inter ipsum et bonæ memorie Victorem Burgensem episcopum olim initæ parochiale jus integre pertinere, ac venerabilis frater noster Burgensis episcopus, successor ipsius, in eisdem quædam sibi jura parochialia vindicaret, nos eamdem causam sententiae curavimus calculo terminare, prout in aliis litteris ad vos directis plenius continetur. Sed cum lata

(35) Vide supra epist. 69.

sententia, procurator ipse ad probandum prescri-
ptionem super quibusdam articulis fuisse a nobis
per beneficium in integrum restitutionis admissus,
cepit nos humiliter supplicare ut per in integrum
restitutionis auxilium eum ad probandum admittere
dignaremur quod Burgensis Ecclesia ratum habuit
et consensit ut Oniense monasterium in omnibus
ecclesiis quas tunc temporis possidebat, jus paro-
chiale in integrum obtineret, sicut per quamdam
transactionem asserebat sibi fuisse concessum. Quo-
circa discretioni vestre per apostolica scripta man-
damus quatenus recipiat testes quos utralibet
pars super praedicto ratificationis consensu duxerit
produceendos, et depositiones eorum super jam dicto
recipientes articulo, quas per vos nulli penitus vo-
lamus revelari, penes vos reservatis fideleriter consi-
gnatas, donec negotio super ceteris ventilato, de
ipsius processu per vos redditu fuerimus certiores,
et per nostrae responsionis oraculum qualiter in ipso
procedendum sit declaretur; cum non hoc ipso quod
testes super dicto capitulo taliter recipi volumus
ad cautelam intendamus adhuc in integrum resti-
tutionis auxilium monasterio indulgere. Volumus
etiam et mandamus quod si causam eamdem ad
nostrum remiseritis examen instructam, attestatio-
nes hujusmodi simul ad nos cum aliis remittatis.
Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

LXXI.

AURELIANENSI EPISCOPO (36), ET ELEMOBYNE CI-
STERCIENSIS ET BONAEVALLIS ABBATIBUS.

De electione abbasissae S. Aviti.

(Laterani, v Nonas Maii.)

Cum post alia circa quae super correctione mo-
nasterii Sancti Aviti de mandato nostro provide-
processistis, abbatissam ejusdem loci, prout erat
exigente justitia faciendum, ab administratione
suspensam excommunicationis quoque vinculo cu-
raveritis innodare, ad depositionem ipsius, quainvis
expedire plurimum videretis, propter appellatio-
nem (37) quae ab ipsa dicitur interposita, sine
conniventia nostra, sicut accepimus, procedere du-
bitatis. Quia igitur intelleximus abbatissam pra-
dictam a monasterio ipso merito annoventam, ea-
que ibi praesidente vel residente, statum praefati
monasterii commode reformari non posse, discre-
tioni vestre per apostolica scripta mandamus qua-
tenus eidem ab ipso pro rursus amote, juxta quod
ordini et statui suo congruit, auctoritate nostra
sublato appellationis obstaculo provideri alibi fa-
cientes, injungatis sororibus monasterii supradicti

(36) Aurelianensi suffraganeo archiepiscopi Seno-
nensis, de quo infra.

(37) *Appellationis* interposita ad sedem apostoli-
cam, que in cibibus suspendit, ita ut quae post
appellationem facta non valeant, c. *Consideravimus*
de elect. Sed in hac parte appellatione nondum ter-
minata, rescribit suminus pontifex provideri.

A ut per regularem electionem (38) sibi praeficiant
personam idoneam (39) in rectricem. Quod si non
omnes, etc., tu, frater episcope, etc.

Datum Laterani, v Nonas Maii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

LXXII.

HERVEO TRECENSI EPISCOPO.

De quadam praebenda Trecensi.

(Romæ, Kal. Maii.)

(40) Dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Puden-
tianæ presbytero cardinale dilectis filiis R. de Avalon
cellarario Senonensi et R. de Noa clero pro-
curatori tuo auditore concesso, idem cellararius pro-
posuit coram eo quod cum bona memoriae Guillermo
Remensis archiepiscopus, tunc apostolice
sedis legatus, ad Trecensem accessisset Ecclesiam,
in qua G. nepoti suo praebendam concedere inten-
debat, cum nulla penitus vacaret ibidem, dictus
cellararius, non tam ei quam nobis etiam cupiens in
hac parte placere, praebendam quam in ipsa obti-
nebat Ecclesia in ejus manibus resignavit. Qui li-
beralitati ejus volens postmodum grata vicissitudine
respondere, de capituli Trecensis assensu, presente
quoque venerabili fratre nostro Senonensi archi-
episcopo, tam praefatum nepotem suum quam etiam
cellararium in canonicos Trecenses instituit; et
ambobus idem capitulum stallum in choro et locum
in capitulo assignavit. Quibus idem Remensis archi-
episcoporum fructus supradictæ praebendæ tandem
C dividens communiter assignavit donec praefatus
G. integrum esset praebendale stipendum assecu-
tus, in eos qui contravenire presumerent excom-
municationis sententia promulgata; quorum re-
ceptionem generalis procurator bone memoriae
praedecessoris tui in Constantinopolitanis partibus
tunc agentis postmodum approbavit. Unde dictus
cellararius in eadem ecclesia lectiones et evange-
lium in hebdomada sua postea legisse dignoscitur,
et tam decani quam episcopi electioni et aliorum
negotiorum tractatibus sicut canonicus Trecensis
interfuit, et domum quamdam per capitulum memo-
ratum obtinuit quae non nisi canonico consueverat
assignari. Tu quoque cum ad eamdem accessisti ec-
clesiam consecratus, dictum cellararium cum cano-
nicis aliis ad osculum recepisti, cum tamen tunc
temporis nonnisi canonici ad osculum admittantur,
et eidem super praeditis non movisti per biennium
D quæstionem. Unde petiit ut te ab ipsis super hoc
molestatione indebita compescere dignaremur. Ver-
rum dictus R. procurator tuus proposuit ex adverso
quod cum idem cellararius praebendam suam in
praefati Remensis archiepiscopi manibus resignas-

(38) *Electionem*, cui succedit regia nominatio ex
pacto Concordatorum.

(39) *Personam idoneam*. Idem statuitur ob electi
incapacitatem c. *Priusquam* 28, distinct. et in c. *Ar-
chidiacionum*, dist. 85, forte quia corrupta, que in
abbatissam non est pronovenda c. *Juvenculas* 20,
q. 4, et decisiones, cap. *Tolos.* q. 295.

(40) Cap. *Dilecto*, De praebend.

set, ipse de medietate illius nepotem suum (41), et de medietate alia dictum cellararium investivit; quam adhuc detinere presumit in tuum praedium et gravamen, non permittens te libere de ipsa disponere, prout ad te dignoscitur pertinere. Et licet ad dilectos filios decanum et magistros G. Cornutum Parisiensem et S. Remensem canonicos super hoc nostrae fuerint littere impetratae, cellararis demum ad nos frustratorie appellavit, ut te posset gravare laboribus et expensis. Idem quoque proposuit procurator quod cum in Trecensi ecclesia institutus olim fuerit certus canonorum numerus et capituli juramento firmatus, supradictus archiepiscopus, qui etsi legatus fuisset in Theutonia, in Senonensi tamen provincia eidem non fuit officium legationis injunctum, institutionem hujusmodi facere non potuit ut legatus; quinimo, et si legatus in eadem provincia exstitisset, ad unicum tamen spirituale jus, quod vacabat ibidem, duos insimul canonicos instituere sibi non licuit contra canonicas sanctiones. Nam si duo unicam præbendam haberent, id esset contra Turonense concilium, quod præbendarum inhibet sectionem. Si vero duobus in canonicos et fratres receplis, uni tantummodo præbenda daretur sub expectatione, alius contra Lateranense concilium remaneret. Præterea, licet in Ecclesia in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam præbenda vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam jus eligi quod ex electorum assensu de novo creatur, et cum electo in canonicum nascitur, et desinit cum defuncto, in ecclesia tamen quæ determinatum habet numerum præbendarum, uno duntaxat individuo jure vacante, duo insimul eligi non possunt ad illud, cum hujusmodi spirituale jus dividi seu communi cari nequeat inter eos. Quanquam interdum ii ad quos spectat electio, de communi consensu augmentare valeant numerum præbendarum, quoddam jus spirituale de novo creando; nisi forte statutum aliquod obviaret, quod esset juramento firmatum, vel cui sedis apostolicae confirmatio accessisset, hujusmodi clausula prohibitionis adjecta, ut si quidquam contra id fieret non valeret. Propter quod institutionem præfamat nullam fuisse dictus assurrit procurator, cum in Trecensi ecclesia, sicut præmissum est, certus sit præbendarum numerus, quem capitulum vel legatus augmentare minime intendebat, vel jus aliquod de novo creare, quod ex eo argui proponebat, quia non fuit unus ad vacantem præbendam et alius simpliciter institutus, sed ad præbendam unicam supradicto modo vacantem existiterunt ambo recepti. Sed nec Trecense capitulum, ad quod præbendarum collatio nullatenus pertinebat, vel dictis procurator prædecessoris tui, receptionem hujusmodi approbare potuit, utpote contra canones attentatam. Tibi quoque nequaquam obsuisse dicebat quod cellararium præfatum ad osculum inter

(41) In quart. Coll. *medietate una dictum G. nep.*(42) Cap. *Dilectus, De præbendis.*

A canonicos Trecenses admiseras, vel quod aliquanto tempore super hoc negotio siluisti, cum tunc temporis ecclesiae tuae consuetudines, et quæ in ea minus legitime facta fuerant, ignorares. Ad hæc autem cellararius sic respondit, quod cum idem archiepiscopus in Trecensi capitulo suæ legationis litteras legi fecerit, et legatus eo tempore ab omnibus haberetur, an legatus in illa provincia fuerit, non debebat ulterius in dubium revocari; maxime cum tu in prædictis litteris, quas obtinueras contra eum, memoratum archiepiscopum legatum duxeris nominandum. Adjecti insuper, quod licet quis ad spiritualem fraternitatem eligi potest in canonicum et in fratrem, nulla etiam præbenda vacante (43), argumentum ad hoc cujusdam epistole decretalis inducens, in qua legitur quod cum T. clericus, nulla in Lingonensi ecclesia præbenda vacante, ab episcopo et canonicis Lingonensibus supradicti archiepiscopi judicis delegati a nobis interveniente auctoritate in canonicum receptus fuisset et fratrem, ita quod nullius præbenda fructus perciperet nisi loco proximo vacatura, nos attentes quod dictum T. in canonicum et fratrem recipi non occurrebat canonicis institutis et vacaturam exspectare præbendam Lateranensi concilio non esset dubium obviare, illico reprobato, quod licitum erat duximus approbandum. Unde cum videretur indignum ut is qui receptus erat in canonicum et in fratrem, præbendæ beneficio fraudaretur, episcopo et canonicis Lingonensibus dedimus in mandatis ut si res taliter se haberet, eidem T. præbendam, cum se facultas offerret, assignare curarent. Allegavit insuper quod ab apostolica sede frequenter hujusmodi littere impetrantur, ut in ecclesia, in qua certus est numerus præbendarum, nulla præbenda vacante recipiat quis in canonicum et fratrem, et eidem præbenda, cum se facultas obtulerit, conferatur. Item licet Turonense concilium sectionem inhibeat præbendarum, nihilominus tamen Romana Ecclesia receptionem eorum qui ad dimidias præbendas assumpiti sunt in canonicos approbando, nonnunquam sectas præbendas eis præcipit integrari. Sed ad hoc fuit ex adverso responsum quod etsi Romanus pontifex dimidiam quoad temporalem proventus præbendam contra concilium Turonense illi quandoque præcipiat integrari cui jus spirituale vacans fuerat cum debita integritate collatum, pro eo tamen quod ad hujusmodi jus dimidium de facto, cum de jure non valeat, est receptus, id mandare minime consuevit, et ex plenitudine potestatis ad unicum jus spirituale non vacans aliquem recipi utilitate vel necessitate pensata valeat indulgere; sicut de Augustino in canone inventitur (43), qui novo modo proiectus et consecratus episcopus, incolum Venerio episcopo ecclesie Hippomensi accessit in cathedra, non successit. Et sicut de non vacante præbenda, concessa tamen et confirmata per Romanum

(43) Cap. *Non autem, 7, q. 1, c. 12.*

pontificem, cuidam clero in ecclesia Lingonensi et per executorem ipsius ad eamdem etiam non vacantem recepto, in praetalegata legitur decretali, praefatus tamen archiepiscopus, qui etsi legatus fuisse in provincia, absque nostra saltem licentia speciali contra juris scripti tenorem ad unicum jus spirituale quod vacabat in ecclesia supradicta, in qua certus erat numerus prebendarum, instituere non potuit nepotem et cellararium supradictos, cum hoc non solummodo Turonensi sed etiam Lateranensi concilio obviaret; maxime cum nec novum jus creare intenderet, nec prebendarum numerum augmentare, quod inde colligitur, quia resignatione cellararii procurata, eosdem instituit ad unicam prebendam vacantem. Unde nos his et aliis intellectis, cellararium antedictum, quem praefatus prebendam constituit prius libere resignasse, ad restitutionem eorum quae ratione supradicta investitura tenebat de consilio fratum nostrorum sententialiter duximus condemnandum, ei super prebenda ipsa vel ejus parte silentium impONENTES; ita quod per hoc supradicto G. nullum praetudicium generetur, maxime cum res inter alios acta non noceat regulatiter aliis juxta canonicas et legitimas sanctiones. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostras diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXIII.

EPISCOPO, ET I. ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO N. DE DUACO CANONICO CATALAUNENSIS.

De endem re.

(Datum, ut in alia.)

Dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Pudentiane presbytero cardinali dilecti filii R. de Avalon cellarario Senonensi et R. de Noa clero procuratori venerabilis fratris nostri Trecensis episcopi auditori concesso, etc., ut in alia, usque bona memoriae prædecessoris supradicti episcopi Trecensis Constantinopolitanus partibus, etc., ut in alia, usque assignari. Episcopus quoque, cum ad eamdem accessit ecclesiam consecratus, dictum cellararium cum canoniciis aliis ad osculum dignoscitur recepisse, cum tamen, etc., ut in alia, usque super prædictis non movit per biennium quæstionem. Unde petiit ut

(44) *Episcopis suffraganeis archiepiscopi Cantuariensis in majori Britannia, cui subdit sunt viginti episcopi provinciales.*

(45) *Vide lib. II, epist. 223, 224.*

(46) *Joannes, frater Ricardi primi, et patruus Ariuri ducis Britanniae nepos ex fratre, quem jussit trucidari, ut faciliori via regium apicem sortiretur. Quibus patratis, judicio Parium Franciæ interposito, bellum initum est in regno Franciæ et Angliæ, de quo in c. *Novit. de judicis*, et c. ex parte *De foro competenti*, ubi legendum auctoritate bonæ memoriarum Innocentii papæ, non Joannis. Illi siquidem Honoriæ tertius auctor rescripti successit, et primum lis contestata fuit in judicio coram Innocentio III; deinde agitata sub Honorio III, in dicto c. ex parte*

A episcopum ipsum ab ipsius super hoc, etc., usque dignaremur. Verum dictus R. procurator ejusdem episcopi proposuit ex adverso quod cum, etc., ut in alia, usque presumit in memorati episcopi præjudicium et gravamen, non permittens eum libere de ipsa disponere, prout ad se dignosciur pertinere. Et licet, etc., usque frustratorie appellavit, ut episcopum ipsum posse, etc., usque vel dictus procurator prædecessoris ipsius episcopi receptionem hujusmodi, etc., ut in alia, usque attentatam. Ipsi quoque episcopo nequaquam obsuisse dicebat, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque duxerit nominandum. Adfecit insuper, etc., ut in alia per totum, usque sanctiones. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta maudamus quatenus quod est a nobis B sententialiter diffinitum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradicentes per censorum ecclesiasticam compescentes. Quod si omnes, etc, tu, frater episcope, cum eorum altera ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

LXXXIV.

ROFFENSI ET SARESBERIENSI EPISCOPIS (46).

De dotalitio B. reginae Anglorum.

(Datum Laterani, iv Idus Maii (45))

C Utinam [charissimus in Christo filius noster] Johannes (46) [rex] Angliæ, nostris acquiescens monitis et consilii, sic regeret semetipsum ut nos, qui de corde puro, conscientia bona, et fide non fleti ejus salutem diligimus et honorem, in ipsum non cogerat ecclesiasticam exercere censuram (47) nec contra se divinam iracundiam provocaret illis injurias inferendo quibus impertiri deberet gratiam et favorem. Compellimur etenim vel inviti scribere contra eum, qui toties nostra monita præterit aure surda, ut querella charissime in Christo filia Berengariae (48) quondam Anglorum reginæ illustris indicat sepe sa-pius nostris auribus inculcata; a cuius clamore nec possimus nec debemus avertire aures nostras, qui sumus omnibus in justitia debitores; illius vicem, licet immeriti, gerentes in terris qui hominis personam non accipit, sed cum tranquillitate judicans, facit misericordiam et judicium omnibus injuriam patientibus, et reddit retributio-nem superbis. Sæpe namque ipsum recolimus monuisse ut suæ saluti consulens et honori, eidem reginae super dotalitio suo, medietate mobiliu-m (49) inclytæ recordationis regis Richardi fra-

et c. ex parte *De fide instrument.*

(47) *Ecclesia censuram, excommunicationem, expatriationem in codice canonum Eccl. Afr. c. 100. V. Hincmarum, epist. 9, c. 38.*

(48) *Berengariae*, quondam uxoris Richardi primi, que filia fuit Garsia regis Navarra. Polydorus Virgilius, Hist. Angl., lib. xiv, in principio, de qua in dictis capitibus supra citatis, male Bzovius, qui Berengariam Joannem reginam Angliae uxorem fuisse scribit anno Domini 1228, § 10. Isabellæ siquidem meminisse debuit ex eodem Virgilio lib. xv, que nuptia fuit Joanni.

(49) *Medietate mobilium.* Quæ consuetudo viget in variis Gallia provinciis ex jure municipaliter Parisiensium, Burgundionum et aliarum gentium; mo-

bris sui, et quibusdam aliis que ipsa sibi competeret asserit, qasifaceret competenter. Sed quia nec id curavit efficere, nec coram judicibus illis quibus negotium ipsum plures dignoscimur commisisse, ipsi justitiam exhibuit super eis, nos tandem ipsi dedimus in mandatis ut usque ad festum nativitatis beatæ Mariæ proximo tunc venturum per procuratorem idoneum nostro se conspectui præsentaret, exhibitorus præfata reginæ vel procuratori ejusdem super premissis et aliis, si qua forte adversus eum duceret proponenda, quod ordo posceret rationis. Ipse vero, licet dilectus filius prior Wigorniensis de mandato venerabilis fratris nostri Wigorniensis (50) episcopi, exhibitus ei litteris nostris, præfatum terminum ex parte nostra sibi peremptorium assignarit, sicut venerabilis frater noster Eliensis (51) et præfatus Wigorniensis episcopi, quibus super hoc direximus scripta nostra, per suas nobis litteras intimarunt, id tamen facere contempsit omnino, procuratore ipsius reginæ ad prædictum terminum ad sedem apostolicam accidente, ac per quatuor menses et amplius expectante. Nos igitur in nostræ salutis dispendium nolentes ulterius deferre homini contra Deum, ipsum per litteras nostras monuimus et exhortati sumus attentius, in virtute Spiritus sancti eidem firmiter injungentes ut usque ad sex menses post susceptionem litterarum nostrarum aut præfata reginæ satisfaceret congrue de predictis, aut componeret, si fieri posset, amicabiliter cum eadem, vel per sufficientem et idoneum responsalem (52) apostolico se conspectui præsentaret, exhibitorus eidem vel ejus procuratori super his et aliis que adversus eum duceret proponenda justitiae complementum. Alioquin extunc civitates, villas, castra, et maneria (53) quæ ad dotalitium præfata reginæ spectare noscuntur, in ipsis litteris suis nonnibus adnotata, licet ex alia causa supposita sint sententiae interdicti, propter hoc tamen pari sententia specialiter decrevimus alligata; ut in omnibus illis nequaquam interdicti sententia relaxetur, donec super hoc item rex satisficerit competenter. Dantes vobis districte nihilominus in præceptis ut humana gratia et mundano timore postpositis eamdem publicaretis sententiam, et faceretis sublato enjuslibet contradictionis et appellationis obstaculo auctoritate nostra firmiter observari. Vos autem, licet pridie Idus Julii proximo præterito, sicut ex litteris vestris accepimus, nostras curveritis eidem litteras præsentare, et ipsarum continentiam sibi exposueritis diligenter, ei idem nec præfata reginæ satisficerit, nec amicabiliter composuerit cum eadem, nondum tamen ad publicationem ipsius sen-

bilia antem nomine Massaryci continentur lib. iv, c. 16 Constitut. Venet.

(50) *Wigorniensis*, suffraganei archiepiscopi Cantuariensis, de quo in c. *Innotuit de elect.*

(51) *Heliensis*, qui et suffraganeus ejusdem archiepiscopi.

(52) *Responsalem*, procuratorem in item ad actionem factum. L. *Sed etsi de pactis*, c. *Cum olim*, c.

A tentia processisti, pro eo quod vobis non consistit regem prefatum infra sex menses non direxiisse, juxta nostri mandati tenorem, ad nostram præsentiam responsalem. Cum igitur a tempore quo sibi nostras litteras præsentasti novem mensium spatium et amplius sit elapsum, nec rex idem ad præsentiam nostram propter hoc aliquem direxerit responsalem, procuratore reginæ diutius expectante, ac eadem per decennium et amplius post nos clamererit incessanter, fraternitati vestrae per literata scripta mandamus et districte præcipimus quatenus humano favore ac timore postpositis, ad publicationem ejusdem sententia ac observationem ipsius, juxta priorum continentiam litterarum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo procedatis; præceptum nostrum taliter impleturi quod plus Deo quam homini deferre probemini, et vestra possit inde obedientia merito commendari. Qualiter autem in executione præcepti apostolici processeritis, tam nobis quam scepatae reginæ cureritis litteris vestris fideliter intimare. Quod si non ambo... alter vestrum ea nihilominus exequatur.

Datum Laterani, iv Idus Maii, anno tertio decimo.

LXXV.

EPISCOPO, ET MAGISTRO FLORENTIO ARCHIDIACONO ZAMORENSI, ET ABBATI DE MOREROLA ZAMORENSIS DICESIS.

Scribitur pro episcopo Portugalensi.

(Datum Laterani, iii Idus Maii.)

(54) Graves oppressiones et enormes injurias a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Portugaliensi venerabili fratri nostro Portugalensi episcopo irrogatas nec ipse propter hoc ad sedem apostolicam coactus confugere quasi nudus præ ipsorum multitudine facile nobis potuit viva voce sub compendio brevitatis exponere, neque nos vobis presenti pagina recensere. Cum enim super variis gravaminibus qua præfatus rex exercuerat in eundem, dudum compositio inter eos medianibus delegatis nostris celebrata fuisset, quam idem rex, sicut patet ex authentico suo scripto promisit se fideliter servaturum, ipse demum super articulis contentis in ea veniens contra ipsam, adversus memoratum episcopum graviores innovavit calumnias, et sæviore angustias instauravit. Indignatus siquidem ei pro eo quod illicitis nati sui nuptiis interesse ac eidem transeunti per civitatem processionem facere denegavit, post appellationem ad nos interpositam domos quorundam canoniconum ipsi episcopo assistentium fecit dirui, ac eis præbendas et equituras auferri, seras portorum ecclesiæ violari, ex-

ex parte *De privileg.*

(55) *Maneria*, cum hic agatur de virtute comprehensiva, late et favorabiliter debemus verba interpretari. Itaque non hic accipiemus manerium pre illa parte domus, quæ habitatur ab ipso patresfamilias, sed pro universa ædificiorum mole.

(54) Vide supra epist. 57.

communicatos in ecclesiam intromitti, defunctorum in interdicto corpora sepeliri, et eumdem episcopum ac decanum aliosque tribulationis sua consocios in episcopali domo quinque pene mensibus per portarium summum et burgenses Portugalenses sic atrociter ob sideri ut non solum facultatem exenndi de ipsa, verum etiam superveniente infirmitate ad confitendum et adorandum sacerdotis et crucis copiam nequiverit obtinere, donec multis de honestatis opprobriis, et magnis periculis circumseptis, inter haec omnia canonicas et portionariis Portugalensis ecclesiae post interdictum in appellationis nostrae contemptum ad cumulum doloris sui divinae solemniter celebrantibus, compulsus est nuntiis regis dicere quod se illius exponeret voluntati. Qui sic demum a custodia liberatus, intelligens quod rex eum ad compositionem iniquam et appellationum renuntiationem intenderet coarctare, nocturnae fugae praesidio, recursurus ad nos, regni sibi praeclusos exitus vix evasit. Praefatus autem portarius bona episcopatus invadens et in suos ac regios usus expendens, hominem quem dictus episcopus ad necessaria sibi deferenda transmisserat carceravit. Cum igitur haec et alia que contra saepe fatum episcopum et ecclesiam, in Deum, per eumdem regem enormiter attentata dicuntur, ex injuncto nobis apostolatus officio corrigeret teneantur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus et districte praeципimus quatenus ipsum ad restitutionem ablatorum et satisfactionem injuria rum super his et aliis tam debitam quam plenariam episcopo, decano et aliis ejus sociis impendandam, necnon etiam observandam compositionem prae dictam monere prudenter et efficaciter inducere procuretis. Qui si forsitan infra tempus quod ei duxeritis praefigendum id non curaverit adimplere, extunc eidem ingressum ecclesiae ac universa interdicatis ecclesiastica sacramenta, prohibentes in locis ad quae ipse devenerit, eo praesente divina officia celebrari. Et si nec sic duritia sua poterit emolliri, per litteras vestras hoc nobis intimare curetis; ut si morbum, quod absit! contigerit aggravari ad curationem ipsius graviori medicina, quemadmodum expedierit, insistamus. Dictum autem portarium et M. Martini ac G. servientes ipsius, nonnulli. Album, P. Feudum. Tirou et omnes alias quos constituerit praefatum episcopum ac decanum et ejus socios inclusos in domo sua temere tenuisse, cum et idem portarius quemdam ejusdem episcopi subdiaconum vincutum catena ferrea tenuisse dicatur, tandem denuntietis excommunicationi subjectos et ab omnibus faciat tanquam excommunicatos arcuus evitari donec passim injuriam satisficerint competenter et eum vestrarum testimonio litterarum ad sedem accesserint apostolicam absolvens; sententiam ipsam singulis diebus Dominicis ac festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per totam Portugalem diocesem facientes solemniter innovari, solli-

A cite providendo ut praeceptum apostolicum taliter impletatis quod Deum videamini potius quam hominem revereri; ne, si aliter ageretis, negligentiam vestram cum exactissima pena require cogemur. Volumus insuper et praeципimus ut circa omnia que praenissa sunt, tam super principalibus quam super incidentibus, appellatione postposita procedatis. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iii Idus Maii, anno tertio decimo.

LXXVI.

PORUGALENSI EPISCOPO.

De eadem re.

(Laterani, iii Idus Maii.)

B Justis potentium desideriis dignum est nos faciem praebere assensum, et vota quae a rationis tramine non discordant effectu prosequente completere. Eapropter, venerabilis frater, tuis justis postulacionibus grauo concurrentes assensu, compositionem inter te ac charissimum in Christo filium nostrum illumitem regem Portugalensem super articulis comprehensis in ipsa mediantibus venerabili fratre nostro Zamorensi episcopo et collegis ipsius delegatis ut nobis provide celebratam et ab utraque parte sponte receptam, sicut in authentico scripto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus, cuius tenor est talis: Sancius Dei gratia Portugalensis rex M. eadem Zamorensi episcopo et magistro P. Legionensi et I. Zamorensi decanis salutem et sinceram dilectionem. A memoria vestra non credimus excidisse quod super negotio quod inter me et Portugalensem episcopum vertitur, in hunc modum mihi litteras destinasti. Illustrissimo ac venerabili domino Sancio Dei gratia Portugalensi regi M. eadem Zamorensis episcopus et magister P. Legionensis et I. Zamorensis decani salutem et promptum devotionis famulatum. Notum facimus excellentiae vestre quod nos, mediantibus procuratoribus vestris, Portugalensem episcopum ad tales induxit compositionis modum, inspecto prius diligenter summi pontificis rescripto, ut vos prius ipsum episcopum et suos in plenitudine gratiae vestrae bona fide recipiatis, super quo ei tam apertas litteras quam alias similes judicibus transmittatis, et episcopatum suum cum debita integritate eidem et patrimonium suum cum inde ablatis restituatis; de causis religiosorum et quorumcunque clericorum episcopatus sui vos non intromitteris per vos vel per homines vestros, nisi requisitus ab eo, et ab omni ipsorum gravamine deinceps desistatis; et si causam vel querimoniam adversus aliquem de predictis habueritis, non per vos, sed per eum, iustitiam consequemini; si autem adversus episcopum vel adversus suos per archiepiscopum vel per summum pontificem tantum, si ad eum appellatum fuerit, vobis, nisi cum eo aliter conveneritis, satisficiat; et vobis non recipientibus in protectione

vestra contra eum aliquem de suis subditis, nec in A aliquo modo eum gravantibus, neque impediens, omnia quae ad eum et ad officium ejus et ad ius ecclesiae suae pertinent habeat, libere exerceat et quiete. Statuimus præterea cum præfato episcopo ut vos ei, cum ad excellentiam vestram destinaretur, equitaturas suas et supellectilia et alia quae in civitate Portugalensi et ejus patrimonio invenia fuerint ad ipsum et ad suos pertinentia restitui, et P. Roderici militem absolvit facietis. De his vero quæ ad præsens inveniri non poterunt, quæ ad ipsum vel ad suos spectare noscuntur, sic disponimus; ut a die qua vos viderit, vel vobis innovetur per nuntium ejus ipsum Portugalensem civitatem intrasse, quando et ipse debet pro se et pro judicibus episcopatum ab interdicto absolvere, usque ad duos menses ipsi episcopo et suis plenariam restitutionem, nam jura sic postulant, facietis. De satisfactione vero sibi exhibenda celsitudinis vestra discretioni committet, si circa restitutionem sibi faciendam et alia quæ diximus vos promptum invenierit et benignum; ut vestra honestate ac sua pensata, et Dei timore præ oculis habito, quomodo satisfaciendum videritis satisfactionem exhibere curetis. Et si prædicta, quæ pro bono pacis et honestate regia tractavimus, majestati vestra placuerint, per litteras vestras apertas nobis et per alias domino Portugaleensi voluntatem vestram intimare omnino non postponatis. Si autem placuerint, et aliquid de præmissis per vos, quod non credimus, omissum fuerit, apostolici rescripti coertio, circa ea quæ defectum patientur, in suo statu apud nos interius perdurablebit; ita ut medio tempore nec vobis nec ipsi licet super causa quæ inter vos et ipsum vertitur ad appellationis diffugium convolare. Addidimus etiam præterea, ut fabricam ipsius ecclesie cum omnibus pertinentiis suis ecclesiae libere reliquatatis. Ipsa enim ecclesia debet de ipsa fabrica disponere prout viderit expedire. Vestram igitur discretionem indubitanter certifico quod omnes praedictos articulos compositionis inter me et Portugalensem episcopum facta admitto gratauerit et approbo, et promitto firmiter me in omnibus et per omnia sine dubio fideliter servaturum. Si vero, quod Deus avertat! a die qua ipse intraverit super his quæ inventa non fuerint in episcopatu contentio aliqua de restitutione facienda emerserit, concedo ei securitatem bona fide et hominibus atque rebus ejus eundi et redeundi ad vos, quoties voluerit, pro sua justitia super restitutione illorum quæ desuerint consequenda. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, iii Idus Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

(55) Vide supra epist. 63, et infra epist. 78. 94.

LXXVII.

DURANDO DE OSCA, ET WILLELMO DE S. ANTONINO,
EORUMQUE FRATRIBUS IN FIDE CATHOLICA-PERMANENTIBUS.

De negotio Durandi de Osca et sociorum.

(Laterani, iii Idus Maii.)

(55) Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate presentium inhibemus ut nullus vobis qualibet violentia vel subreptionis astutia in prepositum præferatur, nisi quam vos cum consilio diocesani episcopi, virum quem idoneum, in fide recta, sana doctrina, et honesta conversatione probatum, duxeritis eligendum. Nullus ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

B Datum Laterani, iii Idus Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXVIII.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS TERRACONENSIS
ECCLESIE.

De eadem re.

(Laterani, iv Idus Maii.)

Cum inestimabile pretium sanguinis Iesu Christi teneamur in animabus redemptis ex injuncto nobis apostolatus officio custodire, non solum veraciter penitentibus clementer impendere veniam nos oportet, verum etiam pertinaciter delinquentes instanter ad penitentiam provocare; ne si vel his paternam consuetudinem, vel illis sollicitudinem subtraxerimus pastoralem, tot videamur ejusdem pretii redemptioni subtrahere quo in salvatione ipsius nostra potuissemus vigilantia conservare. Quapropter venientes dudum ad apostolicam sedem dilectos filios Durandum de Osca et Guillelmum de sancto Antonino et Joannem de Narbona et Ermen-gaudum et Bernardum Bitterrenses et Raymundum de Sancto Paulo et Ebrinum ac socios eorum paterna benignitate suscepimus, et ea quæ nobis tam pro se quam pro fratribus suis exponere curaverunt pleno concepimus intellectu. Ex his ergo quæ nobis de articulis fidei et sacramentis Ecclesie diligenter examinati dixerunt cognovimus eos fidem sapere orthodoxam et catholicam astrarere veritatem. Ad maiorem tamen expressionem, appositis evangelii, et scripto confessionis eorum imposito super illa, recepimus ab eis hujusmodi juramentum. Ego, inquit, Durandus de Osca, etc., ut supra, lib. xi, epist. 196. Scriptum autem confessionis eorum est tale: *Pateat omnibus fidelibus, etc., ut supra paucis mutatis, quæ illic adnotata sunt in margine, usque Ecclesie debitas persolvendo. Nos igitur habito fratrum nostrorum consilio, per apostolica vobis scripta mandavimus ut receptio a ceteris fra-*

tribus simili juramento, reconciliaretis eos ecclesia-
sticæ unitati, et denuntiaretis eos vere catholicos
ac recte fideles, in præscriptis et aliis ipsos secundum
Deum ab omni scandalio et infamia servantes
immunes, et in litteris testimonialibus et aliis ad-
miniculis ipsos propter Deum misericorditer ju-
ratetis. Quia vero sicut accepimus, occasiois præ-
textu quod mandatum hujusmodi communiter sus-
ceptis, ad reconciliationem illorum qui sub præ-
scripta forma reconciliari Ecclesie poposcerunt
nondum a vobis fuit processum, uno se per alium
excusante, qua de causa multi qui humiliiter pe-
tierunt intrare, hactenus remansisse foras ecclesiam
asseruntur, nolentes, sicut eliam nec vello debe-
mus, ut qui trahi gratia divina creduntur, per duri-
tatem vestram ab infinita Dei misericordia repellantur;
fraternitati vestre per apostolica scripta man-
damus et districte præcipimus quatenus si non om-
nes his exequendis potueritis interesse, tu, frater
archiepiscope, cum quolibet aliorum constitutos in
Terraconensi provincia hujusmodi pœnitentes juxta
præscriptam formam appellatione remota reconci-
liare proores; circa prefatum Durandum de Osca
et Willelmum de Sancto Antonino ac eorum socios
secundum præmissum mandatum nihilominus pro-
cedendo, eis autem in fide recta et sana doctrina
manentibus exhortandi licentiam tribuentes com-
petentibus horis et locis.

Datum Laterani, iv Idus Maii, anno tertio de-
cimo.

*In eundem modum scriptum est archiepiscopo et
suffraganeis ecclesiæ Narbonensis.*

Datum, ut in alia ver totum.

LXXXIX.

PRIORI ET CANONICIS SANTÆ CATHARINÆ WATERFOR-
DENSIS.

Recipiuntur sub protectione apostolicae sedis.

(Laterani, ii Idus Maii.)

(56) Cum a nobis petitur quod justum est et hono-
stum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis
ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum per-
ducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus grato concurrentes
assensu, ecclesiam sancte Catharinæ Waterforden-
sis et personas ibidem Domino famulantes, cum
omnibus bonis qua in presentiarum rationabiliter
possidet, aut in futurum justis modis, præstante
Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra
protectione suscipimus. In primis siquidem statuen-
tes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati
Augustini regulam atque institutionem fratrum do-
mum Sancti Victoris Parisiensis in eodem loco insti-
tutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus
inviolabiliter observetur. Specialiter autem insulam
extra muros Waterfordie, in qua sita est ecclesia
ipsa, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de
Kiloteran cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam

A de Inesbrie cum Killolonan et una carrucata terra
ac aliis pertinentiis, ecclesiam de Kilveronete cum
omnibus pertinentiis suis, Mullochpissi cum omni-
bus pertinentiis suis, ecclesiam de Balliclerechan
cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Fidum
cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Kilme-
dinoc cum omnibus pertinentiis suis, et omnia ec-
clesiastica beneficia de Odagatha Omilium cum omni-
bus pertinentiis suis, et unam piscariam in Odaga-
tha Omilium, et duas piscarias apud Fidum, et unum
mesuagium cum horto suo, et quamdam terram
apud Inesbrie ad grangiam construendam, quam
nobilis vir Helias filius Northmanni pia vobis libe-
ralitate concessit, sicut in ipsius authentico plenius
continetur, et capellam de Radlathgenam cum per-
tinentiis suis, et unum mesuagium cum sex acris
terra, et duo curtilagia inter insulam et muros
Waterfordie, sicut ea omnia juste ac pacifice pos-
sidentis, vobis et per vos ecclesiæ vestrae auctoritate
apostolica confirmamus et præsentis scripti patro-
cinio communimus. Nulli ergo omnino hominum
liceat hanc paginam nostræ protectionis, constitu-
tionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pre-
sumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum
Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit
incursurum.

Datum Laterani, ii Idus Maii, anno tertio de-
cimo.

LXXX.

HUGONI RAYMUNDI CANONICO EBREDUNENSI.

Absolvitur ab impetitione cuiusdam mulieris.

(Laterani, iv Non. Junii.)

Cum M. mulier Bononiensis, que te in præsencia
dilecti filii nostri Guale Sanctæ Marie in Portu
diaconi cardinalis, quem ipsi et tibi concessimus
auditorem, petebat in virum, tandem post alterca-
tiones multiplices coram venerabili fratre nostro
Tuscelano episcopo libera et spontanea voluntate
continentiae votum emiserit, et tu militaturus Do-
mino in clericali proposueris ordine permanere, a
nobis humiliiter postulasti ut tibi super hoc paterna
dignaremur in posterum sollicitudine providerere.
Volentes igitur quieti et honestati tuae de consueta
sedis apostolicae providentia præcavere, tam
votum mulieris prædictæ quam propositum tuum gra-
tum habentes et ratum, et cum pro matrimonio,
quod te secum contraxisse dicebat, nihil coram au-
ditore probaret, te ab impetitione absolventes ipsius,
ne occasione hujusmodi matrimonii molesteris
ulterius ab eadem, auctoritate apostolica inhibemus.
Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam
nostræ inhibitionis infringere vel ei ausu, etc. Si
quis autem hoc, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iv Nonas Junii, anno tertio de-
cimo.

LXXXI.

ROBERTO ABBATI MONASTERII SANCTI MARTINI TROARNENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, Kalendas Junii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et potentum desideriis congruum suffragium imperitri. Esopropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prefatum monasterium Sancti Martini de Troarno, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabilitatem observetur. Preterea quascunque possessiones, quacunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus vocabulis exprimenda: Locum ipsum in quo prefatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, burgum Troarnense cum honore ac omnibus appendiciis suis, Joanvillam, Sanctum Paternum cum Rainat, Toffrevill, Salnervill, Lirrosa, Bures cum mariscis, boscis, terrariis, piscariis, pasnagiis, vineis, pascuis, pratis, guarandis, mercatis, teloneis, nundinis, molendinis et aliis libertatibus, immunitatibus, consuetudinibus et pertinentiis suis, ecclesiis de Sancta Cruce, de Sancto Agadio Troarnensi, de Joanvilla, de Sancto Paterno de Toffrevill, de Salnervill, de Lirosa, de Buris, et de Sancto Silvino, et capellas de Reinerii Manili et de Folletot ab episcopali jurisdictione per amicabilem compositionem exemptas, ecclesiis de Fontenet, de Varavill et de Castrovir, et quidquid ex concessione venerabilium fratrum nostrorum S. Sagiensis et L. prædecessoris ipsius ac bonæ memorie... Baicensis episcoporum habetis in eis; ecclesiam, decimam, et burgum Sancti Samsonis, prioratum de Deserto, maneria de Tallevill, de Diva, de Olnebach, de Cantapia, de Clevill, de Caigneo, de Raimbhom cum tota insula, de Goleto, et de Rigivill. Et in Anglia, maneria de Horselea et de Rongentonn, cellas, capellas, redditus et provenitus, ac alia, quæ scilicet prædictorum maneriorum ratione ad vestrum monasterium spectare noscuntur, cum omnibus libertatibus et immunitatibus suis; ecclesiam de Airam, ecclesiam de Lengronia, ecclesiam de Trumo, ecclesiam de Croceio, ecclesiam de Piru, ecclesiam de Grantevill, ecclesiam de Gisnervill, ecclesiam de Dumovill, ecclesiam de

A llan, ecclesiam de Calidoloco, ecclesiam de Agoneo cum duabus garbis decimis ipsius villæ, ecclesiam de Milleo, ecclesiam de Campagnol, ecclesiam de Beneio, ecclesiam de Retuleio, ecclesiam de Praeriis, ecclesiam de Muscampis, ecclesiam Sancti Hippoiti, ecclesiam de Burceio et ecclesiam de Caravill cum decimis, capellis, obventionibus et aliis, quæ habetis in ipsis, capellam Sanctæ Margarite de Ponceio, capellam de Roca, capellam Sancti Thomæ, capellam Sancti Michaelis de Bosco, et capellam Sancti Blasii de Ulmo, cum adjacenti grangia, et aliis pertinentiis earumdem; ecclesiam de Caigneio, cum quibusdam terris et decimis. In Anglia ecclesiam de Weneleoch, ecclesiam de Malpedra et ecclesiam Sancti Andreæ de Witteherst, cum decimis et aliis pertinentiis suis, grangiam de Malni, grangiam de Casteller et grangiam de Clevill, capellam de Deserto, cum decimis et aliis pertinentiis suis. Sano novulum vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimenti, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e saeculo fugientes ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit, nisi arctioris religionis obtenu, de claustrō vestro discedere. Discedentem vero absque communione litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terra fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ne ullus in vos vel monasterium vestrum excommunicationis vel interdicci sententias sine manifesta et rationabili causa proferre seu novis et indebitis exactiōibus vos aggravare præsumat. Chrismá vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et communionem et gratiam sacrosanctæ Romanæ sedis habuerit, et ea voluerit vobis sine pravitate aliqua exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem communiōinem et gratiam apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Prohibemus insuper ut infra fines parochiæ vestræ nullus sine assensu episcopi dioecesani et vestro capellam seu oratorium de novo construere audeat. Salvia prælegiis pontificum Romanorum. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo presentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum commitat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illuc

se peliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunite vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communis consensu vel fratrum pars major consilii sánioris secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Paci quoque et tranquillitati vestre paterna in posterum sollicitudine provide volentes, auctoritate apostolica inhibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Libertates quoque et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro concessas et hactenus observatas, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præstatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt ueibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qna igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniustitate cognoscat, et a saceratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit Pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Kalend. Junii, indictione xiii, Incarnationis Domini anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno tertio decimo.

LXXXII.

GNEZNENSI ARCHIEPISCOPO ET UNIVERSIS SUFFRAGANEIS
EJUS.

De statuto quodam facto a duce Poloniae.

(Laterani, v Idus Junii.)

(57) Significavit nobis dilectus filius nobilis vir dux Zlesie quod cum (Boleslaus) quandam dux Poloniae certam dederit singulis filiorum suorum in Polonia portionem, principalem civitatem Cracoviæ majori nati reservans instituit ut semper qui esset de

A ipsius genere prior natu, civitatem teneret eamdem; ita quod si major decederet, vel cederet juri suo, qui post eum de toto genere major esset, ipsius civitatis possessionem intraret. Hoc autem perpetuis temporibus observari præcipiens, per sedem apostolicam obtinuit approbari, omnes illos faciens excommunicatione percelli qui statutum hujusmodi auctoritate apostolica roboratum præsumerent violare. Unde nobis humiliiter supplicavit ut nostris vobis daremus litteris in mandatis quod nec vos ipsi statutum violaretis hujusmodi, nec permitteretis ab aliis violari, illos qui contravenire præsumerent anathematis sententia ferientes. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quantum institutionem de majoritatis præminentia, sicut ad utilitatem et pacem totius provinciae dignoscitur esse facta, faciat per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari, contradictores censura simili competentes.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXIII.

FREDERICO ILLUSTRI REGI SICILIE.

Ut Cathan. episcopum recipiat in gratiam.

(Laterani, vii Kal. Julii.)

Cum jam annos pueriles evaseris, decet te, fili charissime, actus deserere pueriles, et quanto tibi et regno tuo majora pericula imminent, tanto studiosius debes intendere ad illa fortiter evitanda. Consilia quoque discretorum et te diligentium debes diligenter amplecti, et inter ingratos ac bene notos discernere te oportet, ne minus diligentes plus diligas, et qui te ferventius diligunt, illos remissioris charitatis brachiis amplexeris. Cum enim venerabilis frater noster Cathaniensis episcopus, regni Sicilie cancellarius, te custodierit hactenus et nutriterit, ac pro defensione tua et regni tui labores et angores, anxietates et necessitates multiplices sustinuerit, nunc, si verum est quod asseritur, tot beneficiorium oblitus, a tua ipsum familiaritate recedere permisiisti in scandalum et odium pariter plurimorum. Propter quod alii regni nobiles, dum eudem multis meritis prædictum debita intellexerint remunerazione fraudatum, in tua fidelitate lentescent, et nonnulli se a tuis obsequiis subtrahent, qui ad ea ex ipsis poterant retributionibus provocari. Ex his enim que post ejus sunt secuta recessum, satis appareat utrum ejus presentia tibi fuerit opportuna, et nisi quantoce revocetur, secura dispendiā te plenius edocebunt. Ubi namque sunt illi qui tibi mendaciter suggerebant quod illo repulso multi converterentur ad te qui propter familiarem ejus presentiam a tuis se obsequiis subtrahebant? Unde nisi haec et alia que de te non absquo dolore frequenter audimus celeriter reformare studeris, temetipsum ac uberioris frugis exercitium erigendo, non solum

(57) Vide Dlugossum, lib. iv Hist. Polonicae, pag. 403, et lib. vi, pag. 536.

tu gravia detimenta percipies, sed et nos, licet invitos, oporteret super hoc aliud cogitare, ne ob tuam negligentiam vel defectum Romana, quod absit! Ecclesia graviter laderetur, que pro te non solum alii, sed etiam imperatori, se potenter opponit. Quocirca serenitatem tuam rogamus attentius et monemus sub obtentu gratiae nostra: firmiter injungentes quatenus cancellarium memoratum ad familiaritatem tuam nullatenus differas revocare, omnimoda sibi, quem sub beati Petri et nostra protectione suscepimus, securitate provisa, ejusque consiliis devotus intendas; ut et ipse tot et tanta pro te sustinuisse se gaudeat, et alii ad similia provocentur, provisurus attentius ne quid a quolibet contra salutem et honorem ipsius valeat attentari; quia cum nos ei districte præcipiendo mandemus ut ad tuæ familiaritatis obsequium revertatur, si quid contra eam fieret a quoconque, nobis reputaremus inferri.

Datum Laterani, vii Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXIV.

CONSTANTIE ILLUSTRI REGINÆ SICILIE.

De donatione ei facta propter nuptias.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetate pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitatur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis minime confovere. Sane cum charissimum in Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris, sicut in ipsis authentico super hoc confecto plenius contineri perspeximus, in donarium seu donationem propter nuptias in Sicilia Carinum, quod in partibus Panormitanis existit, cum omnibus casalibus, tenimentis, et pertinentiis suis, in valle Demensi Caroniam, Sanctum Filadellum, et Sanctam Mariam cum omnibus casalibus, pertinentiis et tenimentis eorum, nec non et omnia casalia in eadem valle Demensi consistentiæ que ad suum demanium pertinentiis noscentur; insuper Oliverium et Montem Albanum cum omnibus casalibus et tenimentis eorum, in servitio vero Sanctum Petrum de Ficara et castrum Ficaræ, Galatum, et Militellum; item Tauromenium cum omnibus tenimentis et pertinentiis suis tam demanii quam servitii, in partibus vero Apuliae totum honorem comitatus Montis Sancti Angeli, cum omni honore, jure, tenimentis et pertinentiis suis tam demanii quam servitii, videlicet quod in demanio, in demanio, et quod in servitio, in servitium, in demanio siquidem Montis Sancti Angeli, Siponti et Veste civitates atque Casale novum, in servitio autem omnia castra, villas, terras, casalia et totum aliud quod ad honorem ipsius Montis dignoscitur.

(58) *Simoni*, cui varias rescripsit epistolas Iuncentius. Is originem ducet ab Almarico filio naturali Roberti regi Christianissimi, Tilius in Roberto a quo Castrum Montisfortis Amalici in solo Carnutensi denominationem accepit. Illic Albigensium heresim extinxit vi armorum et administriculo verbi evangeli, cuius seriem ore rotundo B. Dominicus

perinere, liberaliter tibi duxerit concedenda, nos tuis precibus inclinata, ad supplicationem ejusdem regis concessionem ipsam, sicut provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum: ejus se noverit incursum.

Datum Laterani xv Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXV

TURONENSI ET BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPIS, ET
EPISCOPO PICTAVENSI.

B *Redditur pristinus status presbytero paenitentis.*
(Laterani, x Kal. Julii.)

Ejus exemplo qui cum iratus est, non obliviscitur misereris, nec suas continet miserations in ira, sed postquam infuderit vinum, superinfundit et oleum vulneribus sauciati, et post virginem correctionis adhibet manus dulcedinis, que cum tabulis legis divinæ in arca fœderis reservantur, nos, qui dilectum filium Robertum de Sepulcro presbyterum ex severitate percussimus, volentes ex benignitate sanare, cum longo jam tempore impositam sibi paenam in multa cordis et corporis humilitate portaverit, non sine magnis laboribus et angustiis, gravi pressus onero paupertatis, apud sedeim apostolicam misericordiam exspectando, hanc cum eo duimus misericordiam faciendam ut ad execucionem restituantur officii, et si beneficia quæ prius habuerat non sunt alii rite collata, reddantur eidem, nec ex lata in ipsum impediatur sententia quo minus ad obtainenda ecclesiastica beneficia possit assumi, et tam in civitate ac diœcesi Nannetensi quam in aliis libere conversari. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus circa eum sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo que prescripta sunt exequi procuretis, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo, non obstante quod in his litteris totius negotii series non narratur, cum hac ad cautelam utamur ex certa scientia brevitate. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, x Kalend. Julii, anno tertio decimo.

LXXXVI.

NOBILI VIRO SIMONI (58) DE MONTEFORTI, COMITI LECASTRE, VICECOMITI BITERRENSI ET CARCASSONENSI (59).

Confirmat ei civitatem Albensem.

(Laterani, iv Kal. Julii.)

Habuissé bajulos Dominicæ verbi fidem ad sinapia, evangelice quantitatem felix tuæ translatio promovit.

Gusmanus ordinis Predicatorum præsul, et abbates ordinis Cisterciensis diffusiori explanatione docuerunt. Bellum porro initum bonis avibus anno Domini 1209, et inclinata hæresi peneque deleta, anni 1218 circulo ad extremum vertente, fere exspiravit.

(58) *Biterrensi et Carcasson. Investitus ob res egregias.*

tionis ostendit, dum nominationis tue non solum sed et denominationis vocabula bonis interpretatus operibus, in auditu auris obedisti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire, ac sicut mons infirmas partes Ecclesiæ muniturus, ad verbum predicatorum fidelium es translatus, etc., in eundem modum ut in alia littera que scripta est in ultimo quaterno Regesti (60) duodecimi anni, usque cum in manibus tuis, quem zelus Domini contra fidei subversores armavit, idem Dominus civitatem trididerit Albiensem (61), nos super hoc in Domino gratulantes, civitatem ipsam cum omnibus pertinentiis suis, sicut tibi est ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis et fidei defensione concessa, tibi et hereditibus tuis in fide catholica et devotione sedis apostolicæ permanentibus auctoritate apostolica confirmamus, etc., ut in eadem per totum, usque Ad indicium autem quod terram ipsam in devotione apostolicæ sedis, etc., usque in finem.

Datum Laterani, iv Kal. Julii, anno tertio decimo.

LXXXVII.

REGENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ
SEDIS LEGATIS.

Eis committit vices suas in causa fidei.

(Laterani, v Kal. Julii.)

Ut hi qui orthodoxa fidei zelo succensi ad expugnandam hereticam pravitatem vivifice crucis characterem assumperunt eo serventius publicam causam gerant quo se viderint proximorum subsidii efficacius adjuvari, a vobis et a nonnullis aliis nobis sicut sepe suggestum, etc., sicut continetur in penultimo quaterno Regesti (62) duodecimi anni, de data Viterbii, per totum in eundem modum, usque ad exemplum obsequium Jesu Christi, in Burdegalensi, Bisuntina et Viennensi provinciis, nec non Pampilonensi, Lemovicensi, Claromontensi, Aniciensi, Mimatensi, Caturcensi et Ruthenensi episcopatibus super hoc committendas vobis duximus vices nostras, etc., ut in eadem per totum usque in finem. In aliis vero provinciis non omnis et precibus insistatis ut ad tantum fidei Christianæ negotium consummandum de bonis sibi a Deo collatis subsidia conferant opportuna.

Datum Laterani, v Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXVIII.

EISDEM.

Eis committitur accusatio aduersus archiepiscopos Narbon. et Auxitanum.

(Laterani, iv Kal. Julii.)

(63) In tantum clamor qui dudum ascendit contra Narbonensem et Auxitanum archiepiscopos invadet quod dissimulare ipsum ulterius sine periculo

gestas ex regis mandato a sede apostolica, feudo harum civitatum et Albige, quæ sitæ sunt in Gallia Narbonensi, Paradinus, Annal Burg., lib. ii; in Odone iv. V. infra epist. 13 et 14, lib. xv. Regest.

(60) Id est, lib. xii, epist. 122.

(61) Albiensem. Alba a Mattheo Paris. in Historia Philippi Augusti anno Domini 1213 et regio Al-

A non valemus. Ne igitur ex nequitia sua possint commodum aliquod reportare, cum non solum neglientes sint, ut asseritur, sed etiam pestilentes, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super omnibus que proponuntur contra eos diligentius veritatem, ac habentes præ oculis solum Deum, quod super hoc canonice fuerit statuendum subtato appellationis obstaculo statutus, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, iv Kalend. Julii, ahno tertio decimo.

LXXXIX.

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSI.

De ecclesia constituenda in fundo Romanae Ecclesiae.

(Laterani, ii Kal. Julii.)

B Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius nobilis vir Herde comes de Similione quendam fundum summum beato Petro apostolo et Romane Ecclesie obtulit humilietur et devote; in quo ad honorem ejusdem apostoli ecclesiam aedicare disponit, et eidem nonnullas de suis possessionibus assignare. Nos igitur pius ejus propositum in Domino commendantes, praesentium tibi auctoritate mandamus quatenus venerabilem fratrem nostrum Cenadiensem episcopum loci diocesanum monere prudenter et efficaciter inducere non postponas, ut pro suis iustitiis, quas de ipsis esset possessionibus percepturus, ab eodem comite moderatam recompensationem recipias, et superabundantem gratiam recognoscas quam ei facimus in hac parte, cum in hujusmodi fundo absque omni recompensatione libera posset ecclesia fabricari, sicut Hospitalariis et Templariis aliisque nonnullis per privilegia est concessum. Quod si monitis tuis memoratus episcopus acquiescerit forte nollet, tu id auctoritate nostra, subtato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exequi non omittas, recipiens in utroque casu præfatum fundum in jus et proprietatem apostolicæ sedis per publicum instrumentum, et concedens eidem aedificandi ecclesiam in eodem liberam facultatem. Præterea cum idem comes decimas quas præfato episcopo persolvere consuevit, eidem ecclesie cupiat assignari, compensatione propter hoc ipsi exhibita competenti volvitus et mandamus ut eundem episcopum monere D ad hoc prudenter et efficaciter inducere non retardes.

Datum Laterani, ii Kal. Julii, anno tertio decimo.

XC.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI DE PRATIS
PARISIENSIS (64).

De muris urbis Paris.

(Laterani, iv Kal. Julii.)

Cum per medium vinearum vestrarum infra paro-

bigenium vocatur a Naucleoro eodem anno Gener. 40, quæ adhuc nomen retinet.

(62) Id est, lib. xii, epist. 87.

(63) Vide supra lib. x, epist. 63; lib. xiv, epist.

52, et lib. xvi, epist. 5.

(64) Parisiensis diocesis, cuius templum Childebertus rex jussit construi in urbe Parisiaca propo-

chiam Sancti Sulpicii positarum, quæ ad vestrum monasterium pertinet pleno jure, ad munitionem civitatis Parisiensis construantur de novo muri, sicut ex vestra insinuatione didicimus, provideri super hoc vobis auctoritate apostolica petiatis. Ne igitur hujusmodi occasione murorum parochiale jus in monasterii vestri dispendium immutetur, praesentium vobis auctoritate concedimus ut idem jus (65) in ædificiis (66) ejusdem parochie construendis et ipsorum habitatoribus habeatis quod in ipsis veteribus ædificiis et habitatoribus eorumdem dignoscimini hactenus habuisse. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCI.

EISDEM.

Confirmatur eis privilegium Lucii papæ.

(Laterani, v Kal. Julii.)

Quanto specialius monasterium vestrum beati Petri juris existit, et majorem devotionem apostolice sedi saepius exhibetis, tanto celerius, ubi cum Deo possumus, petitiones vestras admittimus, et indemnitatí monasterii vestri volumos attentius providere. Eapropter ad exemplar felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica prohibemus ne illi qui terras, vineas, aut domos censuales nomine vestro tenent, aliis ad maiorem censum sine assensu vestro concedant, neque C alienis personis vel Ecclesiis in eis sine vestra licentia pensionem aliquam annuatim solvendam assignent, per quæ monasterio vestro dispendium valeat provenire. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ prohibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Julii, etc.

XCH.

SANCTÆ MARIE DOLENSIS ET SANCTI JOANNIS ANGELICENSIS ABBATIBUS, BITURICENSES ET XANCTONENSIS DIOCESESM, ET ARCHIDIACONO BITURICENSE.

Scribitur adversus episcopum Pictavensem.

(Laterani vi Kal. Julii.)

Ex parte venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepiscopi per dilectum filium G. procuratorem ejusdem fuit propositum coram nobis quod cum venerabilis frater noster Turonensis archiepiscopus de mandato nostro insisteret, et tam gravamen Petragoricensis ecclesiæ metropolitico sibi jure

muros civitatis, ut utar verbis rescripti regii 6 Decemb., anno 48, postquam regnare coepit, scilicet anno Domini 557, apud Aymonium, licet alii scribant solum 45 annorum curriculo imperasse, ut patet ex titulo sepulcri, quem in eodem templo videre licet, Guaguinus lib. vi.

(65) *Idem jus*, fundiarium sive censuale, ejusdem siquidem suburbii verus dominus censetur abbas, ex lucrative regiae liberalitatis causa.

(66) *In ædificiis*, quoniam superficies solo cedit, et abbas dominus soli, habet intentionem fundatam. L. *Inferiorem*, c. *De rei vindict.* L. *Adeo*, § *Cum in suo*

A subjectæ, que magnis dispendiis et laboribus diutius fuerat fatigata, quam consueta quorumdam malitia consecrationem Petragoricensis episcopi volentium impedire, accelerandam ipsius consecrationem episcopi perurerent, et nonnisi tres tantum episcopi essent in Burdegalensi provincia tunc præsentes, venerabili fratri nostro Pictavensi episcopo, qui ex quo promotus fuit in episcopum, nunquam metropolitanam ecclesiam postmodum visitavit, licet pluriæ vocatus fuerit ad eamdem, in virtute obedientia ac sub debito juramenti quo Ecclesie Burdegalensi tenetur, poena suspensionis adjecta, præcepit ut ad consecrationem ipsius episcopi proparearet. Et ut omnis occasionis materia tolleretur, licet nullum periculum immineret, cum generales treugæ inter Francorum et Angliae reges initæ servarentur, tam per litteras seneschalci regis Angliae, qui regalium negotiorum procurationem babebat in eisdem partibus generalem, quam per venerabilem fratrem nostrum Henricum episcopum Xanctonensem, qui eum securum ducere ac reducere promittebat, securum conductum præparavit eidem. Sed idem et venire postposuit, et suspensionis sententiam non servavit. Cumque postmodum idem archiepiscopus ad locum quem de nuntiorum ipsius episcopi voluntate in Pictavensi diœcesi assignarat, ut tunc saltem præcedentem inobedientiam per obedientiam redimeret subsequentem, prædicto termino cum aliis episcopis convenisset, idem Pictavensis venire contempsit. Ut autem idem archiepiscopus omnem ipsius contumaciam superaret, diem et locum alium in Pictavensi diœcesi assignavit; ubi cum ceteri suffraganei eidem Pictavensi metropolitani sui exparent quæstionem, ipse quod venire non omiserat propter contemptum vel odium Ecclesiæ vel personæ, sed propter metum regis Angliae se obtulit juraturum. Sed cum hoc memoratus archiepiscopus sibi ab eisdem suffraganeis expositum acceptaret, idem Pictavensis se obtulisse juramentum hujusmodi contradixit. Propter quod et latam in eum per ipsum suspensionis sententiam confirmari et debitam sibi poenam infligi pro tanta contumacia postulabat. Procurator vero ejusdem episcopi proposuit ex adverso quod licet olim dicto archiepiscopo dederimus in mandatis ut ad loca suspecta eumdem episcopum non vocaret, ipse tamen mandato nostro contempto ad ea loca pro consecratione ipsius Petragoricensis vocabat eumdem ad quæ,

de acquir. rerum dominio; nisi sint pacto separabilia, ut in l. *Si seruitutes de seruitut.*, quoniam tunc diverso jure habentur, addé ex l. certo de servit. præd. rustic. vineam (eius sit mentio in hac epistola) ad solum magis quam ad superficiem pertinere; ideo sublati vineis seruitus manebit, secus si acquisita esset vitibus non solo, ut eleganter ait Cujacius ad l. in *De servitut.*: nam in superficie recte seruitus imponitur, decis. cap. *Tolos.*, quest. 161. Secundum quæ pontifex clarissimus legum vates in specie proposita respondit.

propter Brabantionum et capitalium inimicorum snorum insidias, sine proprii corporis periculo accedere non audebat. Unde tam propter haec quam propter alia quae inferebat gravamina nostram audentiam appellavit, tam per litteras suas quam per W. archidiacorum suum et alios clericos suos legitime se excusans. Cum autem apud Cheseum, ubi de venerabilium fratrum nostrorum Xanctonensis et Engolismensis episcoporum consilio archiepiscopus et ipse convenerant, excusationes suas esse justas per testes omni exceptione majores fuit probare paratus, et idem archiepiscopus hoc recipere noluisset, super hoc ab eo exigens juramentum, ipse appellationem primo interpositam innovavit; sed archiepiscopus, appellatione contempta, suspensionis sententiam protulit in eundem. Unde tam dictam sententiam quam quidquid post appellationem in ejus est præjudicium attentatum petit irritari. Cum autem nobis non constiterit de præmissis, contentionem hujusmodi de procuratorum consensuali providimus moderamine sopiaendam, ut præfatus episcopus coram vobis exhibeat juramentum quod nec in contemptum archiepiscopi memorati nec ut ipsius se jurisdictioni subduceret, sed propter metum hostilem, ad consecrationem Petragoricensis episcopi accedere detrectavit. Quo præstito coram vobis latam in ipsum suspensionis sententiam revocari faciat per præsumtum archiepiscopum ad cautelam, nec ei deputetur ad ponnam quod post suspensionem hujusmodi divina officia celebavit. Alioquin usque ad satisfactionem idoneam dicta suspensionis sententia inviolabiliter observetur. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis taliter est provisum, faciat per censuram ecclesiasticam appellatione remota executioni mandari, nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetrata. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v: Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XIII.

EISDEM.

Adversus eundem episcopum.

(Laterani, xiv Kal. Julii.)

Significante venerabili fratre nostro Burdegensi archiepiscopo nos accepisse noscatis quod cum venerabili fratri nostro Pictavensi episcopo suffraganeo suo ad querelam subditorum ipsius pena suspensionis adjecta inhibere curasset ne pecuniarias procurations ab ecclesiis quas non visitabat exigeret, vel collectas majores quam prædecessores sui facere conserverant, in subditis sibi ecclesiis exerceret, idem, ejus inhibitione contempta, et pecuniariam pro procurationibus et collectas solito majores exigit, suspensionis sententiam, in quam propter hoc incidit, non observans. Ad expellendum quoque Ruptarios et Bramantones de Burdegensi provinci sibi auxilium, prout præsta-

A fide promiserat, non impendit, inhibens et impediens ne ipse Pictavensem diocesim ex officio suo visitans procurationibus consuetis et debitis honoretur. Clericos quoque quos dictus archiepiscopus ad præsentationem vicarii sui, eodem episcopo non existente in diocesi, ordinarat, ab ordinum susceptorum ab eo executione suspendit, nec voluit ad mandatum ipsius eamdem suspensionis sententiam relaxare, sententias excommunicationis ab eodem episcopo in subditos suos latus, quas idem archiepiscopus auctoritate metropolitana, justitia exigente, confirmat, eo inconsulto, nullaque super hoc obtenta potestate, relaxans. Quamdam insuper pecuniae quantitatem ab Helia prædecessore suo mutuatam episcopo Pictavensi et in ultima ejus

B voluntate ad fabricam Burdegalensis ecclesie deputatam sibi restituere contradicit, in his et multis aliis contra juramentum Burdegalensi Ecclesiae ac prædecessori suo præstitum temere veniendo. Ex parte vero ipsius episcopi fuit propositum ex adverso quod intrans idem archiepiscopus annis singulis pluries diocesem Pictavensem non vocatus ab eo vel a terra principi invitatus, nullaque necessaria causa tractus a suis subditis frequentius debito, de leuga fere in leugam dietas faciens, exigit procurari, correctiones tanquam ordinarius faciens per totam diocesem Pictavensem, in qua ipse, præter ordinariam, delegatam a nobis super correctionibus obtinet potestatem. Sententias quoque in rapiore et alios qui injuriant Ecclesiis vel personis ecclesiasticis, sive illis qui sub Ecclesia protectione consistunt, ab eo exigente justitia promulgatas, juris ordine prætermisso relaxans, tractat causas in eadem diocesi et committit, licet ad eum non fuerit appallatum. Qui, eo quondam apud seDEM apostolicam existente, ad ecclesiam Pictavensem accedens, et in ejus et subditorum suorum gravamen procurations ibidem recipiens, quosdam diocesis sue clericos, licet super hoc ab eo mandatum non habuerit, ordinavit. Et licet componentibus inter eos venerabili fratre nostro Nannetensi episcopo et decano Pictavensi aliquis pluribus, idem archiepiscopus promisisset quod nihil unquam contra eum vel honorem suum machinari de cætero

D attinetaret, nisi forsitan ipsi primitus requisiti terminare non possent si quid adversus eum proponeret questionis, multa tamen, contra compositionem eamdem et præmissionem suam temere veniens, in ejus et honoris sui dispendium attentavit, super his et aliis injuriosus existens eidem plurimum et molestus. Quia vero nobis non constituit de præmissis, discretioni vestre de procuratorum utriusque partis assensu per apostolica scripta mandamus quatenus competenti loco partibus convocatis, et rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, si de partium processerit voluntate, causam ipsam appellatione remota fine canonino decidatis et faciat quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin eamdem suili-

cienter instructam ad nostram presentiam remittentes, præfigatis partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent recepturæ judicium æquitatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eamdem appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratae. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCIV.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS AD QUOS LITERÆ ISTÆ PERVENERINT.

De negotio Valdensium conversorum.

(Laterani, xviii Kal. Julii.)

Cum inestimabile pretium sanguinis Iesu Christi, etc. Require (67) supra in littera scripta codem quaterno per totum, usque Quapropter venientes ad apostolicam sedem dilectos filios Bernardum Primum, et Willelmum Arnaldi et quosdam alios paterna benignitate suscepimus ac ea quæ nobis, etc. ut in eadem, usque intellectu (68), eosque diligenter examinatos atque correptos hoc modo reconciliavimus ecclesiasticæ unitati. Ego, inquit, Bernardus primus, appositis Evangelii, et scripto confessionis imposito super illa, hoc præsto inter manus tuas, summe pontifex, juramentum, Deum invoco testem in animam meam, quod ita, etc., sicut in ipsa usque pro posse resistam. Hoc autem profitor non esse juramentum quale Christus legitur prohibuisse in Evangelio, sed quale a sanctis doctoribus Augustino et aliis perhibetur esse præstandum causa necessitatis cum veritate et justitia et iudicio. Scriptum autem confessionis est tale: « Pateat omnibus fidelibus quod ego Bernardus Primus et omnes fratres moi propositis nobis sacrosanctis Evangelii corde credimus, fide intelligimus, ore confitemur, et simplicibus verbis, id est, sine duplicitate, fideliter affirmamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum tres personas esse, unum Deum, et sicut in Credo in Deum, et in Credo in unum Deum, et in Quicunque ruit continetur, confitemur esse per omnia sentendum. Item corde credimus et ore confitemur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum, de quo nobis est sermo, esse creatorem et gubernatorem ac dispositorem omnium rerum visibilium et invisibilium, corporalium et spirituallium. Item corde credimus et ore confitemur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum, legem Moysi dedisse, et ipsum in prophetis locutum fuisse et Joannem Baptistam ab ipso missum esse sanctum et justum et in utero matris sue Spiritum sancto repletum. Item corde credimus et ore confitemur Incarnationem Domini nostri Iesu Christi, ut qui erat Filius Dei in divinitate Patri

A æqualis, fieret homo in utero sancte Marie matris sue, veram carnem assumens ex visceribus matris, qui natus est vera carnis nativitate, et manducavit, et bibit, etc., dormivit, et fatigatus ex itinere quietit, et passus est vera carnis sue passione, et mortuus est vera carnis sue morte, et resurrexit vera carnis sue resurrectione; in qua postquam veraciter manducavit et bibit, ascendit in cœlum, et sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Item corde credimus et ore confitemur unam esse Ecclesiam catholicam et apostolicam, sanctam et immaculatam, extra quam neminem salvari fatemur. Sacraenta vero quæ in ea celebrantur, inestimabili atque invisibili virtute Spiritus sancti, licet a peccatore sacerdote ministrantur, dum Ecclesia eum recipit, in nullo reprobamus, neque ecclesiasticis officiis vel benedictionibus ab eo celebratis detrahimus, sed benevolo animo, tanquam a justissimo, amplectimur.

Approbamus quoque baptismum infantium; et si defuncti fuerint post baptismum, antequam peccata committant, fatemur eos salvari. Confirmationem quoque ab episcopo factam, id est impositionem manuum, sanctam et venerande accipientiam esse censemus. In sacrificio eucharistiae, quæ fuerint panis et vinum ante consecrationem, post consecrationem esse corpus et sanguinem Iesu Christi simpliciter affirmamus et credimus; in quo nihil a bono majus nec a malo minus perficitur sacerdote. Peccatores veraciter pœnitentes veniam a Deo consequi concedimus, et eis libentissime communicamus. Unctionem infirmorum cum oleo consecrato veneramur. Conjugia carnalia esse contrahenda secundum apostolum Paulum non negamus; legitimate vero contracta disjungere omnino prohibemus. Ordines ecclesiasticos, id est episcopatum et presbyterium ac cæteros, et omne quod in Ecclesia ordinabiliter sancitum legitur aut canitur, humiliiter collaudamus, et fideliter veneramur. Item corde credimus et ore confitemur resurrectionem hujus carnis quam gestamus, et non alterius, et vitam æternam, et unumquemque hominem secundum opera sua esse recepturum. Eleemosynas et sacrificium, cæteraque beneficia fidelibus defunctis prodesse non dubitamus. Et quia fides sine operibus mortua est, ut dicit apostolus Jacobus, sæculo abrenuntiavimus, et quæ habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, et pauperes esse decrevimus. Ita quod solliceti esse de crastino non curamus, nec aurem vel argentum vel aliquid tale præter vestimentum et victum quotidianum a quoquam accepturi sumus. Consilia quoque evangelica velut præcepta servare poposuimus. Remanentes autem in sæculo, et sua possidentes, et hanc fidem supradictam firmiter et integre credentes, præceptaque Domini servantes, salvari fatemur. Ad hæc in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti et beatissimæ Virginis Mariae, ad æli-

(67) Id est epist. 78.

(68) Vide lib. xv, epist. 135.

ficationem universalis sancte Dei Ecclesiae, et ad salutem animarum omnium ad quorum aures per-
venit, sicut fideliter credimus corde, fidem prædi-
cam ore firmiter confiteri et nuntiare proposuimus,
et usque ad animam et sanguinem adversus omnes
sectas haeresium defendere viriliter. Consistentes
sub magisterio et regimine unius et veri magistri
Domini nostri Jesu Christi ac piissimi vicarii ejus
papæ Innocentii et successorum ejus, semper per-
manentes tam corpore quam spiritu in communione
sanctæ Romane ac universalis Ecclesiae, quam san-
ctam et catholicam, et apostolicam supra diximus,
quia credimus esse, omnes baptizatos in nomine Pa-
tris et Filii et Spiritus sancti, nisi a supradicta fide
recesserunt, ubi boni cum malis convenient, per-
mista quippe est diversitate filiorum; cui Ecclesie
præfatum dominum Innocentium papam credimus
præesse pastorem, et ipsum et omnes episcopos et
sacerdotes et cæteros ordinatos fidem supradictam
tenentes, in ipsa Ecclesia ministros esse fatemur et
credimus.

Idecirco ab ipsis, et non ab aliis, petimus et cupi-
mus susciperre ecclesiastica sacramenta. Specialiter
autem de fractione panis, super qua infamati sumus,
diximus et dicimus quia nunquam factum fuit causa
præsumptionis, nec causa contemptus sacrificii sa-
cerdotis, sed causa ardoris fidei et charitatis et causa
deliberationis, ne indurarentur simplices fideles in-
ter haeticos permanentes, et sacramentum eucha-
ristiae non accipientes; sed nunc et in perpetuum
abdicamus et abjicimus et abdicabimus a nobis et
ab omnibus nobis creditibus, secundum nostrum
posse, ab opere et a credulitate, corde credentes et
ore confitentes sacramentum corporis et sanguinis
Christi nec esse conficiendum nec posse confici nisi
a sacerdote per impositionem manus visibilis episco-
pi secundum morem Ecclesiae visibiliter ordinato.
Habemus autem mandatum orare ut Deus mittat
operarios in messem suam, id est, prædicatores in
populum suum, qui debent benigne et humiliter
impertrare sibi dari ex licentia summi pontificis et
prælatorum Ecclesiae ut possint admonere et exhorta-
ri in doctrina sana et adversus omnes haeticos,
gratia Dei adjuvante, cum omni virtute animi et stu-
dio ut eos ad fidem catholicam convertant, desudare,
et credentes eorum privatis et publicis admonitioni-
bus, sicut decet, ab eorum credulitate et haesi se-
parare, et Ecclesie supradictæ incorporare, et ab
omnibus vitiis et peccatis compescere tam seipso
quam suos auditores; a superbia scilicet et inani
gloria, invidia, ira, cupiditate et avaritia, gulositate,
luxuria, mendacio, detractione, blasphemia, odio,
fraude, perjurio et homicidio! Et quamvis ista nos
prædicemus, tamen potestatem seculariem secundum
leges officium suum in malefactores peragente non
judicamus, neque ob hoc damnandam esse dicimus
vel credimus. Verumtamen, sicut filii Ecclesiae, reos
sanguinis defendimus pii interventionibus, quia
scriptum est: *Reos sanguinis defendat Ecclesia.*

A Quamvis autem propter vitandum perjurium non sit
appetendum juramentum, jurantes tamen ex delibera-
tione causa necessitatis cum veritate et justitia
non culpamus, neque propter hoc credimus con-
demnando. In omnibus vero episcopatibus, diœcesi-
bus, vel parochiis in quibus sumus vel fuerimus,
disposuimus jejunare secundum morem et consuetu-
dinem prælatorum et catholicorum virorum ortho-
doxorum illarum provinciarum, tam in vigiliis quam
in jejunis Quatuor Temporum et Quadragesime.
Denique licet dicat Christus: *Oportet semper orare,*
non deficere (*Luc. xviii.*), et Apostolus: *Sine inter-
missione orate* (*1 Thess. v.*), tamen quidam nostrorum
per viginti quatuor vices inter diem ac noctem, alii
quindecies, alii duodecies, qui autem minus, septies
pro omnibus hominibus secundum eorum gradus
orant. Et quanquam officium nostrum sit præcipue
ut omnes discant, et omnes qui sunt idonei exhorte-
tur, tamen cum tempus ingruit, propriis manib[us]
laboramus, ita duntaxat ne pretium accipiamus con-
ventum. Qui autem nobis credunt, a quibuscumque
aliquid per aliquam fraudem habuerint, necesse est,
si potuerint, et nobis acquiescere voluerint, ut ip-
sis et non aliis restituant. Decimas siquidem et pri-
mitias et oblationes et cætera secundum usum loco-
rum servitia prælati et aliis clericis sub quorum
diœcesibus victitaverint fideliter persolvant: quod
omnibus fidelibus Christianis efficaciter suademus.

Licet autem in suscriptis articulis, sicut a quibus-
dam accepimus, assererentur errasse, quod videlicet
soli Deo esse obediendum, et si homini, soli justo,
qui Deum habet in se, ac licere laico ac litterato
sine licentia cuiuslibet hominis prædicare, bonumque
laicum confiendi eucharistiam potestatem habere,
malum autem sacerdotem nequaquam, et ejus
orationes aut missas vivis vel mortuis non proficere,
ac Romanam Ecclesiam nequaquam Ecclesiam Dei
esse, nec non etiam juramentum in quolibet articulo
sub Ecclesie forma factum peccatum esse mortale
dogmatizasse dicantur, ipsi tamen ex præscripta
confessione, in qua tanguntur articuli prænotati,
super his suam innocentiam excusarunt, illud insi-
ciantes omnino quod videlicet mulieribus Evangelium
in Ecclesia licitum esse docere, ac indulgentias
D que sunt a summo pontifice vel aliis episcopis non
proficere, justumque laicum confitentes sibi absolu-
vere posse, quidam eos referunt astruxisse. Cæterum
super eo quod nonnullos clericorum scandali-
zasse dicuntur, eis in plurimis detrahendo, ipsis
aspere redargimus, in virtute obediencie quam
præstiterunt nobis districtus injungentes eisdem,
quod et ipsi sub eadem servare obediencia promis-
erunt, ut clericos in omni qua convenient habentes re-
verentia et honore, ab eorum omnino infamacione
seu detractione desistant, præcipientes eisdem ne
passim sibi præsumant prædicationis officium arro-
gare, sed præterquam Ecclesiarum rectores in fido
recta et sana doctrina noverint esse probatos, licen-
tiam eis tribuant exhortandi competentibus horis et

non sit
delibera-
tus ita
con-
ciec-
imus,
suetu-
orthos
quam
simæ.
orare,
inter-
orum
a, alii
repties
radus
cipue
thor-
nibus
con-
nque
e est,
t ip-
pri-
loco-
rum
quod
bus
dilect
usto,
erato
num-
ha-
ejus
ere,
Dei
culo
rtiale
cripta
tati,
inli-
nge-
tias
non
sol-
ele-
ali-
posos
nam
em,
se-
re-
one
ne
ro-
ro-
ido
en-
et

circa custodiam delinquebant, et quod ad abbatis et locis; cumque continentiam repromiserint, suspectum mulierum consortium prorsus evitent; qui super his et aliis promiserunt devotam et debitam nobis obedientiam exhibere. Nos igitur, habito fratum nostrorum consilio, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus receptio a ceteris fratribus simili juramento, ecclesiastica unitati reconcilietis eosdem, et denuntietis ipsos vere catholicos ac recte fideles, in prescriptis et aliis eos secundum Deum ab omni scando et infamia servantes immunes, et in litteris testimonialibus et aliis administrulis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCV.

DECANUS ET CANONICUS WATERFORDEN.

Recipiuntur sub protectione apostolica sedis.

(Laterani, vi Kal. Julii.)

(69) *Sacrosancta Romana Ecclesia humiles et devotos filios ex assuetate pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitantur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine consovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga beatum Petrum et nos ipsos habere dignoscimini attendentes, personas vestras et universa bona quæ in praesentiū rationabiliter possidetis, aut in futurū justis modis, dante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suspicimur. Specialiter autem locum in quo Ecclesia vestra sita est, cum pertinentiis suis, ecclesiam de Kilros, ecclesiam de Kilmelassi, ecclesiam de Cluoneda, ecclesiam de Tibrada, ecclesiam de Kilimelach, ecclesiam de Kilmaclug, cum omnibus pertinentiis suis, decimas piscium in Waterford, beneficia terrarum Ricc. Scadan. et Terri, villam de Corbali, villam de Balikassin, villam de Tachethen, terram de Kaldbeck, terram Roberti le Franceis juxta Kilmemilog, cum omnibus pertinentiis suis, et omnia bona communitatii et sustentationi vestrae nihilominus assignata, sicut ea juste ac pacifice possidetis vobis et per vos ecclesiæ vestrae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis D infringere vel ei, etc., usque incursurum.*

Datum Laterani, vi Kal. Julii, pontificatus nostri anno tercio decimo.

XCVI.

ABBATI SANCTE MARIE ROTUNDÆ.

Pineta ei adjudicatur.

(Laterani, Nonis Julii.)

Olim causam que inter te ac commune Ravenna super pineta et quibusdam aliis vertebatur venerabili fratri nostro Cæsenatensi episcopo duximus committendam. Qui licet cum dilecto filio Pomposiano abbatem, quem sibi postmodum in cause cogni-

A tione adjunximus, usque ad receptionem testium et publicationem attestationum processerit in eadem, quia tamen ad sententiam per triennium procedere distulit, venerabili fratri nostro Populiensi episcopo et dilecto filio abbati Sancti Laurentii Cæsenatensi mandavimus ut in ea juxta formam priorum procederent litterarum. Verum quoniam ad Ravennatum instantiam eis tandem dedimus in mandatis ut ad nos instructam remitterent causam, iidem gesta omnia sub sigillis suis cum procuratoribus partium ad nos remittere curaverunt, per quæ cognovimus manifeste quod inter partes de pineta Palazoli et vargo Badareni possessione, in qua sit forum, et sale monasterii, quem commune mutuo accepérat, fuit actum. Nam super vargo Badareni commune petebat ne quid nomine pedagii tuum monasterium a Ravennatis extorqueret; sed illud ad se pertinere pars ejusdem monasterii respondebat, et se ibi hactenus pedagium accepisse. Ceterum possessionem in qua forum siebat, dictum monasterium afferens suam esse, ne in ea præter ejus assensum forum de cætero fieret, et quod commune exinde perceperat, sibi restitu cum instantia postulabat. Sed commune dicebat quod nec ad monasterium tota illa possessio pertinebat, nec si pertineret, etiam quo minus in ea forum fieret, commune debebat ant poterat prohiberi, cum hujusmodi tam in ecclesiariis quam privatorum possessionibus exercere soleant in partibus illis communia civitatum. Verum cum commune certam suminam salis, quam centum et sexaginta libris emeras, a te mutuo recepisset, ad restitutionem ipsius se obligans juramento, quia pro eo non nisi centum reddiderat, petebas reliquum tibi reddi. Sed ad hoc pars altera respondebat quod facta ratione salis ad pretium quod valebat quando solutio pecuniae facta fuit, triginta vel quadraginta solidos eidem ecclesie solverat ultra id quod sal tunc temporis vendebatur.

Licet autem utraque partium possessionem pinetæ multipliciter nisa fuerit comprobare, asserente parte communis et ostendente per testes quod pro facto suo de arboribus ejus quoties fuerat opus accepérant et donarant, quod munierant etiam silvam ipsam et fecerant custodiri, et Ravennates ad enucleandas pinos in hebdomada Natalis et portandos truncos arborum, quos ipsi zoccos vel capitones appellant, accedere conseruerant annuatim et quod servientes custodum, quos nowiniant partiales, pinetam pro communi custodiare jurabant, pars tua per testes similiter sufficienter ostendit quod pro necessitatibus monasterii libere accepérat, dederat et vendiderat de lignis pinetæ, quod partiales per monasterium certum numerum trahim in feundum percipiebant de silva, et juramento fidelitatis eidem propterea tenebantur, et quod servientes eorum jurabant pro monasterio silve custodiam in abbatis præsentiâ, et amovebantur ad ejus arbitrium quando-

(69) Vide supra epist. 79

parlatum instantiam eam bannierant Ravennates, et qui venabantur in ipsa reddebat eidem annis singulis spallam porci, et cultores agrorum decimas, et gregum pastores certos redditus exsolvebant. Addebat etiam pars communis quod cum partes intentionem suam sufficienter utrinque fundassent, utramque poteramus, imo debebamus in sua de jure possessione tueri cum (70) tantum rem diversi possent quoad diversos usus et varios possidere. Nos igitur attestacionibus diligenter inspectis, intelleximus quod monasterium per testes plures numero et aptiora negotio et vero proximiora in suis depositionibus exprimentes possessionem pinetae respectu præteriti temporis et præsentis evidentius et generalius ostendebat, et cum per privilegia tam archiepiscoporum Ravennatis Ecclesia quam pontificum Romanorum ipsam ad se pertinere monstraret, illud juste possedisse constabat, et commune, quod nullum suæ possessionis ostendebat titulum, aliqua in eadem contra justitiam per impressionem vel potentiam usurpasse, cum eamdem rem non possint diversi eodem modo in solidum possidere. Unde cum probationes monasterii existerent potiores, et sic per consequentiam ipsum esse in interdicte superius yconomum communis Ravennæ yconomy monasterii super eadem pineta, quantum ad possessoriū, decrevimus condemnandum et imponendum perpetuum silentium yconomy Ravennati, et prohibendum eidem ne monasterium spēdictum super ea presumat ulterius molestare. Iterum cum vargum Bardareni ad monasterium pertinere testes utriusque partis ostendant, super eo yconomum monasterii ab impetione yconomy Ravennatis statuimus absolvendum. Et cum per testes sit sufficienter ostensum quod super sale sufficienter satisfactum fuit monasterio quoad pretium quo solutionis tempore vendebatur, nec viros religiosos debeat inhibere lucris secularibus et cum alterius jactura ditari, yconomy monasterii super hoc silentium decrevimus imponendum. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, Nonas Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCVII.

EPISCOPO CARDICENSIA.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, iii Nonas Julii.)

Justis potentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota que a rationis tramite non discordant effectu persequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus grato concurrentes assensu, personam et Ecclesiam tuam, cum omnibus bonis que impræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci,

(70) In Bullario Casin. eamdem.

(71) Vide infra epist. 110, et lib. II, epist. 12 et seqq.

A sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis, infringere vel ei, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iii Nonas Julii, anno tertio decimo.

XCVIII.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De libera potestate testandi in favorem ecclesiasticum.

(Laterani, vi Idus Julii.)

(71) Gravem venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et dilectorum filiorum aliorum prælatorum imperii tui recepimus questionem quod tu et barones tui in eorum inhibuisti gravissimum detrimentum ne quis de possessionibus suis in vita sua conserat, vel in extremo articulo condat ecclesiæ testamentum. Cum igitur ex inhibitione hujusmodi et ecclesiasticum dispendium et inhibentium interitus procuretur, excellentiam tuam monemus attentius et hortamur quatenus hujusmodi pravam inhibitionem et tu ipse relaxes et a tuis baronibus facias potestate tibi tradita relaxari.

Datum Laterani, vi Idus Julii, nno tertio decimo.

XCIX.

EIDEM.

De restitutione ablatorum facienda ecclesiæ.

(Datum, ut in alia.)

Significantibus venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis ac prælatis aliis Constantinopolitani imperii, nos accepisse cognoscas quod cum barones, milites et alii nobiles Romania monasteria, possessiones, homines, decimas tam Greco-rum quam Latinorum, et alia bona ecclesiasticarum suarum contra justitiam detinerent, eos per venerabiles fratres nostros Larissenum archiepiscopum et Davaliensem episcopum ad restitutionem integrum detentorum censura mandavimus ecclesiastica coercendos. Qui licet propter expeditionem ad quam properabant proponerent quod tunc non poterant quod injungebatur implere, quidam tamen in judicium et prælatorum manibus resignarunt, promittentes firmiter quod residua in integrum post redditum restituerent et ab eis ad quos pertinent pa-

Dcisce possideri permitterent restitura : quod non observarunt postmodum redeentes; immo detinentes predicta omnia sicut prius, ea restituere contradicunt. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Thebano et Neopatrensi archiepiscopis dedimus nostris litteris in mandatis ut detentores eosdem ad restitutionem integrum detentorum cum satisfactione perceptorum fructuum competenti monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota, compellant. Quocirca excellentiam tuam monemus attentius et hortamur quatenus detentores predictos ad hoc tradita tibi potestate compellas.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est ipsis super hoc usque restituere contradicunt. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus detentores eosdem ad restitutionem integrum detentorum cum satisfactione perceptorum fructuum competenti monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem, etc., usque prohibere. Nullis litteris veritati et justitiae praejudicantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii, anno tertio decimo.

C.

EIDEM

De eodem argumento.

(Laterani, Nonis Julii.)

Ad ecclesiastica bona manus extendere non debet, cum Ecclesiae sponsus Christus ampliaverit tibi manus, nec gravare debes ecclesias, quarum credis ministrorum precibus electi Christum, ut te ab hostium gravaminibus tueatur. Inde est quod imperiale celsitudinem rogandam duximus et monendum quatenus restituens Ecclesiae Larissenae si qua de ipsis bonis detines minus juste, permittas venerabilem fratrem nostrum Larissenum archiepiscopum et suffraganeos ejus ecclesias, abbatias, clericos et possessiones, decimas et alia jura quae ad ecclesias pertinent eorumdem, pacifice possidere.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CI.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET PRIORI SANCTI DEMETRII THESSALONICENSES ET PROCURATORI EPISCOPATUS DIMICENSIA.

Scribitur pro episcopo Cardicensi.

(Laterani, v Idus Julii.)

(72) Lacrymabilem venerabilis fratribus nostri Cardicensis episcopi receperimus questionem quod cum obtentas a nobis litteras, rediens post labores, capiones, et angustias plurimas quas sustinuit Romaniam, praeseari fecerit fratribus hospitalis Sancti Joannis Jerosolymitani, qui episcopatum ipsius cum Cardensi castro et res alias detinentes nec restituere volunt ei, nec de perceptis a promotionis sue tempore proventibus, quos in usus proprios converterunt, in aliquo subvenire, ipsi earum latore gravissime verberato, turpiter ipsas litteras projercent, et comminantes ipsum interficere, asseverant quod pro nullis litteris vel mandato episcopatum praedictum ei resignabunt aliquatenus vel dimittent : qui praeter haec quamdam in Armiro cum suis pertinetiis, in qua propriam mansionem faciunt, detinent abbatiam, quam nos ei duximus concedendam. Propter quod idem episcopus factus pauper, et ad extremam deductus, inopiae, exsul ab episcopatu

(73) Vide infra epist. 415, 120.

(73) In margine istius epistole scriptum erat antiquitus : Vacat. Quo vocabulo ostenditur illam hoc

A suo compellitur mendicare. Verum, quia venerabiles nostri Atheniensis et Thelensis archiepiscopi et episcopus Fermopilensis, quibus episcopus ipse causam super hoc obtinuit delegari, pro eo, sententiam protulerunt fratres ipsos super restitutione castri praedicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum omnium pertinentium ad Ecclesiam Cardicensem praedicto episcopo condemnatos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodantes, nobis humiliiter idem episcopus supplicavit ut tam diffinitivam quam excommunicationis sententiam rite latas auctoritate dignaremur apostolica roborare. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus diffinitivam, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, excommunicationis vero sententiam, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactiōnem idoneam auctoritate nostra facialis appellatione remota inviolabili observari ; attentus pro visu ut fructus ecclesiae sua, quos idem fratres perceperisse dicuntur, et castrum praedictum, quod detinetur ab ipsis, eidem subtato appellationis obstatculo restitui cum integritate debita facialis, contradicentes censura ecclesiastica compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

B Datum Laterani, v Idus Julii, anno tertio decimo (73).

CII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO DAVALIENSIS,

ET AVALONENSI ELECTO.

Ut bona ablata restituantur ecclesiis.

(Laterani, Nonis Julii.)

Conquesti sunt nobis venerabiles fratres nostri Larissenus archiepiscopus et suffraganei ejus quod abbas de Plaero (74), nobilis vir Comestabulus Romaniae, W. de Larissa dominus de Armiro, Balivus charissimi in Christo filii nostri Constantiopolitani imperatoris illustris, dominus de Valestino, et quidam alii Larissenae diocesis monasteria, abbatias, ecclesias et possessiones alias ad eos de jure spectantes contra justitiam detinent occupatas, se habere jus patronatus in monasteriis, abbatias et ecclesiis asserentes : qui etiam quosdam laicos Latinos et Grecos sua diocesis nolentes debitas sibi decimas exhibere super hac nequitia confovent et tueruntur : contra quos licet plures obtinuerint scripta nostra, non potuerunt justitiam obtinere, cum illi quibus super hoc scripsimus, postponentes humano timori divinum, plus hominibus quam Deo duxerint deferendum, processum super injuncto sibi negotio non habentes. Ne igitur jura ecclesiastica pereant per insolentiam laicorum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus abbatem et nobiles memoratos et alios, ut detentum cum integritate restituant, et ab hujusmodi presumptione desistant, monitione praemissa per censu-

loco esse inutilem et alibi melius haberi, nimiriū infra num. 415.

(74) Cod. Colbert., Plarr.

PATROL. CCXVI.

10

ram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CIII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET NAZORESCENSI ET
CITRENSE ELECTIS.

Scribitur pro archiepiscopo Larisso.

(Laterani, vi Nonas Julii.)

(75) Jam semel, secundo et tertio dilecta in Christo filie nobili mulieri relictæ bona memoriae marchionis Montisferrati nostras dicimus litteras destinasse ut episcopatus, abbacias et alia jura ecclesiastica quæ ad venerabilem fratrem nostrum Larissenum archiepiscopum pertinentia detinet occupata restituere Ecclesie Larissenæ. Sed ipsa nec ad monitiones venerabilium fratrum nostrorum Atheniensis et Thebani archiepiscoporum, per quos eam ad hoc mandavimus præmissa monitione compelli, voluit restituere supradicta. Quinimo non solum ea detinet, verum etiam quosdam episcopos Græcos suffraganeos ejus et alios abbates et clericos nolentes sibi exhibere reverentiam manu tenet, favorem eis super tanta eorum nequitia exhibens contra ipsum. Nolentes igitur sustinere quod per eamdem nobilem defraudetur idem archiepiscopus jure suo, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam ut et detenta restituat et ab hujusmodi præsumptione desistat monachis attentius et efficaciter inducatis, ipsam ad hoc, si cœnatur, censura ecclesiastica sublatio appellationis obstaculo, sicut justum fuerit, compellentes, ac cogentes censura simili episcopos, abbates et clericos supradicatos ad debitam obedientiam eidem archiepiscopo exhibendam. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Nonas Julii, anno tertio decimo.

CIV.

STODONIensi ET CARDICENSi EPISCOPIS, ET ELECTO NA-
ZORESCENSI.

Ut Dimicensis episcopus ad Ecclesiam suam redire cogatur.

(Laterani, iii Nonas Junii.)

Significarunt nobis venerabilis frater noster Larissenus archiepiscopus et dilecti filii procurator et canonici Dimicensis Ecclesie quod venerabilis frater noster episcopus Dimicensis post tertium consecrationis suæ diem ab Ecclesia Dimicensi recedens, bona ejus, quæ ad ipsum spectant, reliquit in manibus nobilis viri comestabuli Romanie: ad quam redire cum jam trium annorum spatium præterierit, hactenus non curavit; propter cuius defectum ad tantam devenit eadem Ecclesia paupertatem quod vix possunt in ea tres clerici sustentari. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, episcopum ipsum ut ad

(75) Vide infra epist. 112 et lib. xi epist. 152.

A suam Ecclesiam revertatur, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Nonas Julii, anno tertio decimo.

CV.

NOBILIBUS VIRIS COMESTABULO ROMANIE, W. DE LA-
RISSA DOMINO DE ARMIRO, ET DOMINO DE VALESTINO,
ET ALIIS BARONIBUS AC MILITIBUS PROVINCIE LA-
RISSENÆ.

Scribitur eis ut restituant bona Ecclesie Larissenæ.

(Laterani, Nonas Julii.)

B Ad ecclesiastica bona manus extendere minime deberitis, cum Ecclesiæ sponsus Christus ad ampliaverit vobis manus, nec gravare deberetis ecclesias, quarum creditis ministrorum precibus fleeti Christi, ut vos ab hostiis gravaminibus tueatur. Inde est quod nobilitatem vestram rogandam duximus et monendam quatenus restituentes Ecclesie Larissenæ si qua de bonis ipsius minus licite detinetis, permittatis venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Larissenum et suffraganeos suos ecclesias, abbatas, clericos, possessiones, decimas et alia jura que ad ecclesias pertinent eorumdem pacifice possidere.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CVI.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO.

Ut sublevet paupertatem episcopi Cardicensis

(Laterani, iii Nonas Julii.)

Cum venerabilis frater noster Cardicensis epliscopos multa laboret inopia, multaque paupertate prematur, cum ex Ecclesiæ sua redditibus vix posset simplex clericus sustentari, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ipsius paupertati compatiens, ejusque indigentiam miseratus, ei procures in aliquo providere, ut mendicare in clericalis ordinis vituperium non cogatur.

Datum Laterani, iii Nonas Julii, anno tertio decimo.

CVII.

COMESTABULO ROMANIE, DOMINO DE ARMIRO, A. DE
PLAERIO, ET ALIIS BARONIBUS ET POPULIS LATINI-
ET GRÆCIS IN CARDICENSIS DIOCESSI CONSTITUTIS.

Scribitur pro eodem.

(Laterani, ii Nonas Julii.)

Sanctam Dei Ecclesiam sponsam Christi honorare vos convenit, non gravare, ne forsitan Christus Dominus sponsus ejus, ipsius gravamine provocatus, vos aggravet, et dum auferre sibi modicum quod habet intenditis, plura perdere vos contingat. Cum igitur venerabilis frater noster episcopus Cardicensis quedam Ecclesiæ sua jura vos asserat minus licite detinere, universitatem vestram monemus atque exhortamur in Domino quatenus detenta omnia divinae considerationis obtenuit et pro sedis apo-

300
ssa,
po-
ve-
de-

LA-
INO,
LA-
en.

me
plia-
sias,
Chri-
Indo-
us et
sense
mit-
opum
tias,
te ad
mo.

epli-
terate
pos-
tuam
a tibi
com-
cures
is or-
o de-

A. DE
ATINIS.

orare
us Do-
beatus,
quod
. Cum
dicen-
minus
nemus
ta om-
s apo-

stolicæ reverentia eidem Ecclesiæ restituere cum A integritate debita procurantes, non impediatis quoniam idem episcopus abbatis, ecclesias, possessiones, decimas tam Græcorum quam Latinorum, et alia Ecclesiæ suæ jura valeat pacifice possidere.

Datum Laterani, u[er]o No[n]as Julii, anno tertio decimo.
C^{VIII}.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De ablatis restituendis episcopo Citrensi.

(Laterani, vi Idus Julii.)

(76) Conquestionem dilecti filii Citrensis electi nobis accepimus presentatam quod nobilis vir V. Alemannus et quidam alii milites et homines tui ecclesias Citrensem et Platamonensem, castellum etiam de Citro, decimas tam Latinorum quam Græcorum, ac possessiones alias ad ipsum et ecclesias memoratas rationabiliter pertinentes per violentiam invaserunt, et detinent contra justitiam occupatas. Ideoque imperiale excellentiam monemus et exhortamur in Domino quatenus eos ut ecclesias et possessiones easdem ac decimas electo restituant memorato, et de perceptis satisfactionem exhibeant competentem, tradita tibi a Deo potestate compellas.

Datum Laterani, vi Idus Julii, anno tertio decimo.

CIX.

EPISCOPO SIDONIensi, ET ELECTO KALORESCENSI, ET PROCURATORI DIMICENSI.

De ablatis restituendis ecclesiæ Cardicensi.

(Datum, ut in alia.)

Conquestus est nobis venerabilis frater noster episcopus Cardicensis quod nobilis vir comestabulus Romanie, dominus de Arniro, A. Plaorio, dominus de Valestino, Balivus charissimi in Christo illi nostri Constantinopolitani imperatoris illustris, et quidam alii Cardicensis diœcesis monasteria, abbatis, ecclesias, decimas tam Latinorum quam Græcorum, et possessiones alias ad ipsum de jure spectantes contra justitiam detinent occupatas, se habere jus patronatus in monasteriis, abbatiis et ecclesiis asserentes qui etiam quosdam laicos Latinos et Græcos ipsius diœcesis nolentes decimas sibi debitas exhibere super hac nequitia confovent et tuerantur: contra quos, licet pluries obtinuerit scripta nostra, non potuit justitiam obtinere, cum illi quibus super hoc scripsimus, postponentes humano timori divinum, plus hominibus quam Deo duxerint deferendum, processum super injuncto sibi negotio non habentes. Ne igitur jura ecclesiastica pertinant per insolentiam laicorum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus nobiles predictos et alios, ut et integre detenta restituant, et ab hujusmodi præsumptione desistant, monitione premissa, censura ecclesiastica appellatione remota sicut justum fuerit, compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrū ea, etc.

Datum, ut in alia.

(76) Vide infra epist. 111.

(77) Vide supra epist. 98.

CX.

ARCHIEPISCOPO THEBANO, ET DAVALIENSIS ET SYDONIENSIS EPISCOPIS.

De libera potestate testandi in favorem Ecclesiarum.
(Datum, ut in alia.)

(77) Venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum ac dilectorum filiorum aliorum prælatorum Constantinopolitaní imperii gravem super accepimus questionem quod nobilis vir Otto de Roca dominus Athenarum, et alii barones, et milites ipsius imperii communiter inhibuerunt in eorum gravissimum detrimentum ne quis de possessionibus suis in vita sua conferat, vel in extremo articulo condat ecclesiæ testamentum. Cum igitur ex inhibitione hujusmodi et ecclesiarum dispendium et inhibentium interitus procuretur, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus illos ut eamdem inhibitionem relaxent moneatis attentius et efficaciter inducat, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrū ea, etc.

Datum, ut in alia.

CXI.

SYDONIENSIS ET CARDICENSES EPISCOPIS, ET ELECTO NAZORESCENSI.

De ablatis restituendis Ecclesiæ Citrensi.

(Datum, ut in alia.)

(78) Conquestionem dilecti filii Citrensis electi nobis accepimus presentatam quod nobiles viri V. Alemannus et quidam alii Citrensis diœcesis ecclesias Citrensem et Platamonensem, castellum etiam de Citro, decimas tam Græcorum quam Latinorum, ac possessiones alias ad ipsum et ecclesias memoratas rationabiliter pertinentes per violentiam invaserunt, et detinent contra justitiam occupatas. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus illos ut ecclesias, decimas et possessiones easdem electo memorato restituant, et de perceptis satisfactionem exhibeant competentem, monitione premissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eamdem, appellatione remota, cogatis perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes, etc., duo vestrū ea, etc.

Datum, ut in alia.

CXII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO DAVALIENSIS, ET ELECTO CITRENSI.

Ee decimis solvendis.

(Datum, ut in alia.)

(79) Conquesti sunt nobis venerabiles fratres nostri Larissenus archiepiscopus et suffraganei ejus quod nobilis mulier relicta bona memorie marchionis Montisferrati decimas ipsis debitas nec ipsa persol-

(78) Vide supra epist. 108.

(79) Vide supra epist. 103.

wit, nec ab hominibus suis Græcis videlicet et Latinis permittit exsolvi. Cum igitur decimæ, quæ tributa sunt egenitum animarum, a laicis sine salutis periculo detinere non possint, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eamdem nobilem, ut debitas decimas et ipsa persolvat eisdem, et ab aliis persolvi permittat; monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia, etc.

CXIII.

**ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET PRIORI SANCTI DEMETRII
THESSALONICENSES, ET PROCURATORI EPISCOPATUS
DIMICENSIS.**

(Laterani, Nonis Julii.)

Lacrymabilem venerabilis fratris nostri Cardenensis episcopi, etc., ut supra epist. CI. per totum.

Datum Laterani, Nonis Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo (80).

CXIV.

CARDICENSI, SYDONIensi, ET FERMOPILENSI EPISCOPIS.

De subjectione monasterii de Sciro.

(Laterani, Idibus Julii.)

Dilecti filii prior et capitulum Dominicini sepulcri suam nobis obtulere querelam quod cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, qui tunc in partibus Romanie legationis officio fungebatur, monasterium Sancti Luca de Sciro cum pertinentiis suis ipsis et eorum ecclesiæ pia devotione duxerit concedendum, abbas et monachi ejusdem monasterii Græci Davaliensis diocesis dieti cardinalis temere obviantes, fulti quorundam auctoritate potentum, debitam eisdem obedientiam et reverentiam contumaciter denegant exhibere, et tam ipsi quam predicti potentes ipsis super eodem monasterio graves molestias inferre presumunt. Nolentes igitur predictos priorem et fratres in sua pati justitia lassionem, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus abbatem et monachos memoratos, ut ipsis priori et capitulo debitam exhibeant obedientiam et honorem, et laicos, ut ab eorum molestationibus indebitis penitus conquescant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris veritati et justitiae prædicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De eadem re.

(Laterani, Idibus Julii.)

Si te servum recognoscis illius per quem datur potentialiter omnis honor et conceditur principatus, honorare te concedet sanctam Dei Ecclesiam, spon-

(80) In veteri exemplari sequens nota adjecta erat in margine superioris epistole et duarum quæ se-

A sam Christi, et ejus ministros sceptro tua potentia ab hostiis incurvis defensare, ut dum communitatibus summi Regis pie intenderis ministrorum, in temporali regno te ipsius dextera tueatur. Sane, sicut a dilectis filiis priori ac capitulo Dominicini sepulcri nobis exstitit reseratum, cum eisdem monasterium Sancti Luca de Sciro cum pertinentiis suis auctoritate sedis apostolica sit concessum, imperialis excellentia super eodem monasterio ipsis non exhibet, prout convenit, se benignam, sed potius permittit eos ab aliis indebet molestari. Propter quod nobis humiliter supplicarunt ut pro eis tibi scribere dignaremur. Nos igitur ipsorum supplicationibus inclinati, serenitatem tuam monemus attentius et exhortamur in Domino quatenus divinæ considerationis obtentu, et pro sedis apostolica reverentia, et te ipsis exhibeas super eodem monasterio favorabilem et benignum, ac eorum molestatores ab ipsorum vexationibus desistere compellas tibi tradita potestate, non impediens aliquatenus quo minus iidem dictum monasterium valcent pacifice possidere.

Datum Laterani, Idibus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXVI.

**ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO SIDONIensi,
ET ELECTO NAZORESCensi.**

Dantur conservatores episcopo Cardicensi.

(Laterani, vi Idus Julii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum B. Cardicensem episcopum et Ecclesiam sibi commissam sub protectione sedis apostolicae receperimus, nolumus, sicut nec velle debemus, ut a quoquam temere molestetur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus non permittatis cum contra tenorem protectionis nostræ ab aliquo indebet molestari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXVII.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De tuitione episcopi Cardicensi.

(Laterani.)

D Querelam venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi receperimus continentem quod dilecti filii fratres hospitalis Jerosolymitani sub tua jurisdictione morantes ei super castro Cardicensi, ecclesiis, possessionibus et rebus aliis violentiam inferrunt et gravamen, quamvis predicta sint ipsi episcopo per judices a sede apostolica delegatos sententialiter restituta. Ideoque imperiale excellentiem monemus et hortamur in Domino quatenus predictum episcopum, ne ab aliquibus super his quæ ipsi sunt ratione prævia restituta indebet molestetur, potestate tibi tradita tuearis.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

quantur: Istæ litteræ fuerunt rescriptæ, et sic correptæ, postquam fuerunt ambæ bullatae.

CXVIII.

SAI ZEBURGENSI ET MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPIS (81),
ET ABBATI DE PIGAVIA MERSEBURGENSIS DIOCESES (82).

De matrimonio filia Marchionis Misnensis.

(Laterani, ii Kal. Augusti.)

(83) Dilectus filius nobilis vir dux Austriae (83) per suas nobis litteras intimavit quod cum insignitus sit charactere crucifixi, cum multitudine armatorum proficisci disponens in subsidium terre sanctae, ac filium in etate tenera constitutum et terram suam nulli commodius quam nobili viro marchioni Misnensi (85) valeat commendare, per suos et ejusdem marchionis amicos habitus et tractatus de matrimonio inter filium suum et ejusdem marchionis filiam contrahendo, ut hoc facto securius ei committeret terram suam: Verum nonnullis firmiter asserentibus quod in quinto et quarto consanguinitatis gradu se dicti pueri contingebant, non fuit ulterius in eodem facto processum. Unde tam supradicti nobiles quam multi magnates alii per suas nobis litteras humiliter supplicarunt ut multiplici utilitate pensata que speratur ex hujusmodi copula proventura, dispensare cum predictis personis ex benignitate apostolica dignaremur, quatenus eisdem matrimonialiter copulari ex nostra permissione licet. Quocirca presentium vobis auctoritate mandamus quatenus de gradibus consanguinitatum utrinque ac universa genealogie serie, a stipe scilicet usque ad personas illas de quarum conjunctione tractatur, et an scandalum ex hoc facto valeat subhoriri, et de necessitate urgente ac evidenti utilitate, que dispensationis gratiam (86) solent in hujusmodi suadere, inquiratis diligentissime veritatem, et quod invenieritis per vestras litteras fideliter intimetis; ut per vos certiores effecti, prout expedire videimus in eodem negotio procedamus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CIXIX.

MAGISTRO ET FRatribus JEROSOLYMITANI HOSPITALIS.

Confirmat donationem factam a rege Armeniae.

(Laterani, iii Nonas Augusti.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Leonis Armenie regis illustris accepimus quod ipse ob re-

(81) *Archiepiscopis in Germania quorum alter octo, postremus vero quinque suffraganeos habet, quem instauravit Otto apud Siffridum epist. lib. 1, anno Domini 940.*

(82) *Merseburgensi suffraganeo Magdeburgensis archiepiscopi.*

(83) Vide supra epist. 50.

(84) *Dux Austriae Lupoldus sive Leopoldus vulgo gloriosus dictus, de quo Naclerus in expeditione belli Hierosolymitani Gener. 40, et adversus Albigenses in Chronico Hirsauensi, post cujus et Friderici obitum Austria cornu discit servire tributo apud Krantzium Metropo. lib. viii, c. 43.*

(85) *Misnensi, sive Miseno, Bernardo scil. de quo Nacl. Gener. 40. dubito an is sit qui prope civitatem Euphordanum castra metaturus, resedit anno Domini 1248, apud Lambertum Schafhaburgensem,*

A verentiam apostolica sedis et nostram, et quia necessarium ei contulisti aduersus barbarorum multitudinem regnum ejus volentium intrare succursum. civitatem Saleph, castellum novum, et Camard, cum omnibus ipsorum pertinentiis et divisionibus assignatis, et cum omni jure ad ea terra et mari spectante, sieut in privilegio confecto suo exinde continetur, domui contulit Hospitalis. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, praedicta omnia, sieut juste ac pacifice posseditis, vobis et per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem dominus vestre cautelam, ejusdem regis litteras de verbo ad verbum praesentibus duximus litteris inserendas: quarum tenor est talis: Reverendissimo in Christo Patri et domino Innocentio Dei gratia sancte et universalis Ecclesiae summo pontifici Leo per eamdem et Romani (87) imperii gratiam rex Armenie, sanctitatis sue servus, sanctaque Romanae Ecclesiae nova, devota, et obediens planta, cum omnimoda reverentia grata servitia et pedum oscula. Reverenda ac recolenda dominationi vestre cupimus innotescat venerabiles magistrum et conventum sanctarum domus Hospitalis preterita aestate, mense videlicet Augusto, sancta sedis apostolicae amore atque reverentia, non solum nobis, verum etiam universae Christianitati magnum et necessarium contulisse succursum contra infinitam paganorum barbariem super nos et regnum nostrum aggregatam, quam Deus disperdat. Pro quo a beatitudine vestra, tanquam viri strenui vicem Machabeorum gerentes, promeruerunt dignus commendari. Eapropter, reverende Pater et domine celeberrime, pro tam fortunato ac necessario succursu nobis et Christianitatibz ab eisdem collato, Deo, a quo bona cuncta procedunt, sancta Romanae Ecclesiae et vobis ipsis vices digne gerenti copiosas exsolvimus gratiarum actiones et a beatitudine vestra illos petimus inde regratiari. Unde quia dignus est operarius mercede, ex regalis largitatis nostrae munificentia, pro salute animae nostrarum nostrorumque omnium progenitorum, habentes prae oculis cordis qui arient aqua extinguit ienam, ita eleemosyna extinguit peccatum, donamus et corcedimus sancte domini

porro episcopi Miensis nemini Gofridus anno Domini 1002, in Henrico II imperatore, et Krantzus Metropo. lib. iii, c. 11.

(86) *Dispensatio gratiam, si forte in quarto gradu constituti reprariantur; ram in quinta generatione recte conjugantur 55, q. 2, et in computacione chronologica, que Siffridi Auctuariorum subjungitur, Innocentius decrevit, ut ultra quartum gradum licite contrahatur matrimonium, et c. penult., § Prohibitio de consang. et affinit.: nam ante concilium Lateranense usque ad sextum gradum prohibite nuptiae, Yvo decreti parte ix, c. 46 et 54, nisi variis de causis ex indulgentia dispensationis ut in c. 5, De consang. et affinit. v. epist. 10, lib. xvi, Regest.*

(87) Vide Gesta Innoc. III, cap. 116.

Hospitalis amodo in perpetuum, respectu et reverentia sancte sedis apostolice, atque honorum meritorum suorum exigentia, civitatem Saleph, castellum novum, et Camard. eum omnibus pertinentiis ipsorum et divisionibus signatis, et cum omni jure per terram, per mare sibi pertinente, secundum continentiam scripti inde privilegii sigillo nostro regali muniti et corroborati. Insuper de sanitate ac religione eorum plenam habentes spem et fiduciam, venerabilibus fratribus Garino de Monte Acuto magistro et conventui sancte domus Hospitalis specialiter personam nostram et personam dilecti nepotis nostri Raymundi Rupini legitimi haeredis nostri et totam terram nostram; quam modo habemus, et quam, Deo dante, acquisituri sumus, post Deum et Dominum nostrum in vita nostra et post decessum nostrum attentius recommendamus. Cujus donationis et concessionis nostra beneficium et recommendationem factam venerabilibus predictis fratribus a circumspecta dominatione vestra flagitamus per apostolica privilegia confirmari et corroborari, ut ne quis deinceps cognito hujus nostrae donationis, concessionis et recommendationis tenore auctoritate apostolica confirmato, in aliquo ausu temerario contraire praesumat.

« Datum Tharsi Ciliciæ, medio mense Aprilis. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Nonas Augusti, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXX.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET PRIORI SANCTI DEMETRII THESSALONICENSES, ET PROCURATORI EPISCOPATUS DIMICENSIS.

Committitur eis causa episcopi Cardicensis adversus Hospitalarios.

(Laterani, xix Kal. Septembbris.)

Lacrymabilem venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi, etc., ut supra epist. CI, usque Feropoliensis, quibus episcopus ipse causam super hoc obtinuit delegari, eum in possessionem castri praedicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum pertinentium ad Ecclesiam Cardicensem causa rei servandæ miserunt, fratres ipsos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodantes, nobis humiliiter idem episcopus supplicavit ut eamdem excommunicacionis sententiam auctoritate dignaremur apostolica robore ac ratum habere processum judicium praedictorum. Cæterum quidam de fratribus dicti Hospitalis coram dilecto filio Benedicto tituli Sanctæ Suzzannæ presbytero cardinale, quem eis dedimus auditorem, mandatum ab eorum magistro procuratorum exhibentes, proposuerunt econtra quod idem episcopus super præmissis composuerat cum eisdem, nobis humiliiter supplicantibus ut compositionem ipsam auctoritate curaremus apostolica confirmare. Prae-

A fatus vero episcops humiliiter supplicavit ut quia eadem compositio redundant in enorme damnum Ecclesiae Cardicensis et sine consensu capituli facta fuit, pro qua etiam compositione irritanda nuntius et procurator capituli ad hoc specialiter destinatus nobis humiliiter supplicavit, illam irritare auctoritate apostolica dignaremur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter est prolatæ, usque ad satisfactionem idoneam auctoritate nostra facientes appellatione remota inviolabiliter observari, causam convocatis partibus audiatis, et quod canonicum fuerit appellatione postposita decernentes, faciatis quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; attenuatus provisuri ut fructus Ecclesie suæ, quos iidem fratres perceperisse dicuntur, et castrum praedictum, quod detinetur ab ipsis, eidem sublatro appellationis obstatculo restituì cum integratè debita faciatis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscope, cum eorum altero ea, etc.

B Datum Laterani, xix Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXI.

MABILIE MULIERI JANUENSI.

Ut fructus pignoris in sortem computentur.

(Laterani, xv Kal. Septembbris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, sententiam quam dilectus filius noster Pelagius Sanctæ Lucie ad septa solis diaconis cardinalis pro causa que vertebatur inter te ac dilectum filium Henricum Mallon. super medietate domus et turris de Moneta, terra de Sauri, et quadam summa pecunie, de mandato nostro rationabiliter promulgavit, sicut est justa, et in ipsis cardinalis authentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus: cuius tenor est talis: « Pelagius Dei gratia Sanctæ Lucie ad Septa Solis diaconis cardinalis, dilecta in Christo D Mabilie mulieri Janensi salutem in omnium Salvatore. Cum olim ab Ottone judge sexaginta libras mutuo accepisset, Henrico Mallon. fratre tuo et deobus aliis, præter obligationem aliam, fidejussionibus sibi datis, licet sub pena dupli eos indemnes promiseris conservare, adveniente solutionis termino non solvisti. Propter quod præfatus Henricus frater tuus, creditore sibi suam contra te actionem cedente, in sexaginta libris satisfecit eidem. Cumque post annum, quo in mora fuisti solvendi, dicitus Henricus te coram consulibus Januensibus convenisset, centum viginti libras a te nomine sortis et penæ seu dationi potens, tu sexaginta libras te sibi debere, quas idem pro te creditor solverat, recognoscens, alias sexaginta negasti, asserens

quia
num
facta
entius
atus
itate
estrae
etam
militar
au
envio
s au
post
per
tten
idem
cum,
tionis
atis,
com
rechi
ntifi

nullum eum ex hoc damnum aliquatenus incurrisse. **A** Denum cardinale marito tuo, quem procuratorem institueras, nec pignus banni dare consulibus nec respondere volente, iidem consules laudaverunt quod idem Henricus valens centum viginti libras in tuis bonis haberet, per civitatem praconizari nihilominus facientes quod quicunque medietatem domus et turris de Moneta et terram de Sauro ad te pertinente vellet emere, cum predicto Henrico de pretio conveniret. Interim autem a te ac marito tuo pro centum viginti libris possessionibus quibusdam distractis, memorati consules auferentes vobis sexagiinta de illis, memorato Henrico solverunt, pignoribus eidem post sexagiinta libris tantummodo remanentibus obligatis. Ceterum post biennium elapsum a sententia consulum praedictorum, idem Henricus pignora, quæ ducentas quinquaginta libras communis estimatorum estimatione valebant, duobus consanguineis suis pro libris sexagiinta distractis, pro eadem summa recomparans postea eadem ab eisdem. Qui cum processu temporis a sepedicto cardinale, marito tuo super restituendis praedictis possessionibus et usuris fuisse coram veneribili fratre nostro archiepiscopo Januensi conventus, ad sedem apostolicam appellavit. Ubi cum de communi assensu partium ad eundem archiepiscopum litterae fuissent obtulente, idem archiepiscopus, auditis hinc inde propositis, consulum sententiam confirmavit, actione de fraude venditionis eidem cardinali servata; qui ab eodem archiepiscopo reputans se gravatum, ad sedem apostolicam appellavit. Eodem itaque cardinale ac B. adverse partis procuratore in nostra presentia ex delegatione apostolica constitutis, idem B. ab observatione judicis memorati petit se absolvit, cum causa ipsa, sicut idem conabatur astruere, civilis esset et inter personas laicas agitata, et ipsius cognitio ad Ecclesiam nullatenus pertineret; maxime cum jam dudum pro H. fuerit sententia lata, quæ in auctoritatem rei transitu judecata. Ex tua vero fuit parte propositum quod cum causa eadem de utriusque partis procuratorum assensu fuerit archiepiscopo memorato commissa, et ab eodem pro Henrico sententia lata, quam etiam idem H. sub eo litigans approbavit, viginti sex libras sex solidis minus, quæ fortis sibi debitæ minus licite accesserunt, percipiens ultra fortem adjudicatam eidem, jure ad judicium ecclesiasticum pertinebat. Nos igitur utrinque partis allegationibus, instrumentis, concessionibus et rationibus alii diligenter inspectis et cognitis, quod a sepedicti Henrici procuratore de ecclesiastice jurisdictione proponitur omnino frivolum reputantes, cum idem H. in judicium Ecclesiae consenserit sua sponte, de prudentum virorum consilio sententiam consulum confirmamus. Verum cum post solutionem sexagiinta librarum, quas consules eidem H. fecerunt persolvi, nonnisi pro residuis sexagiinta memorata

B B
hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Laterani xv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXII.

CATHOLICO, ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPIS PER ARMENIAM CONSTITUTIS.

Datur eis privilegium.

(Laterani, xiii Kal. Septembris.)

Comjuxta canonicas et legitimas sanctiones sententia que a non suo iudice fertur in quemquam, nec nomen sententiae mereatur habere, presentium auctoritate statuimus ut nullus omnino qui ordinariam vel delegatam jurisdictionem in vos vel vestros subditos non habuerit, sententiam ferre præsumat: quæ si forsitan lata fuerit, ipsam decernimus irritam et inanem. Firmiter etiam inhibemus ne quis jurisdictionem in vos vel subditos vestros habens, vos aut ipsos injuste molestet. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ constitutionis et inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xiii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXIII.

EPISCOPO CREMONENSI.

De controversia pro principatu Antiocheno,

(Laterani.)

(88) Occasione discordiæ quæ inter charissimum in Christo filium nostrum Leonem illustrem regem Armenie nomine R. nepotis sui ex parte una et dilectum filium nobilem virum comitem Tripolitanum ex altera super principatu Antiocheno agitari dignoscitur, gravia personarum et rerum hactenus pericula provenerunt, et nisi fuerit iudicio vel concordia terminata, graviora timentur procul dubio preventura. Unde nos, qui juxta verbum Apostoli facti sumus sapientibus et insipientibus debitoribus, et de regno Dei tollere scandala ex debito tenemur officit pastoralis, diversis personis sepe super ipso negotio

(88) Vide lib. II epist. 252, 259 et lib. XII epist. 45 et *Gesta Innoc. III*, cap. 141 et seqq.

direxisse meminimus scripta nostra. Sed humani generis inimico, qui paci fidelium invidet, faciente, idem non potuit negotium terminari, sed nequum auspicio judicialis conditionis accepit. Nuper autem praefatus rex, dilectis filiis abbate Sanctae Mariae trium arcuum et Arcivardo milite et Bovone Latino cancellario suo ad sedem apostolicam destinatis, per eosdem nobis humiliiter supplicavit ut cum ejus desiderii votum existat ut contra Christianos nullatenus arma sumat, sed acies suas dirigat contra inimicos fidei Christianæ, supradicto pupillo nepoti suo super principatum jamdicto justitiae faceremus plenitudinem exhiberi. Cum igitur plena geramus de tua discreione fiduciam, et ejusdem negotii merita ex magna tibi parte sint nota, de fratribus nostrorum consilio causam ipsam sub hac forma sibi duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus cum ad partes illas, Deo duce, perveneris, ad concordiam utramque partem moveres efficaciter et inducas. Quæ si forte nequiverit provenire, tu associatis tibi duobus viris providis et Lonestis in quos partes convenerint, audias causam ipsam, et eamdem cum ipsis vel eorum altero, si ambo nequiverint interesse, sublato cuiuslibet contradictionis vel appellationis obstaculo fine debito terminare proores, illud idem neutro eorum interesse valente facturus nihilominus per te ipsum. Quod si partes in hujusmodi viros nequiverint convenire, venerabiles fratres nostros Jerosolymitanum apostolicæ sedis legatum et Antiochenum patriarchas in collegas assumas, cum quibus vel eorum altero secundum prescriptam formam eamdem causam appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Si vero alterutra partium duxerit resistendum, tam per indigenas terre quam etiam peregrinos rebellionem ejus facies edomari. Proviso prudenter ut interim nulla penitus inter dictos regem et comitem guerræ fiat, sed treuge ad invicem obseruentur, ad quas utrunque partem volumus et mandamus, si fuerit necesse, compelli, cum simul non sit et armis et legibus contendendum. Cæterum quidquam humanitatem tibi contigerit, propter quod iudicatum non possis apostolicum adimplere, illud ipsum duo pariter patriarchæ freti auctoritate presentium excequuntur.

Datum Laterani, etc., per totum ut in alia.

(89) *Nigri ordinis*, albi monachi et nigri c. ex parte 10, *De decimis*, et in bibliotheca S. Benigni Divisionensis, quam nuperim ordinavimus, ex stat theoria M. S. Pantegni, monachi nigri, de Physica.

(90) *Per Rothomagensem provinc.*, de qua in Autuario Sigeberti, secunda Lugdunensis super Sequanam, id est Rothomagensis, olim Neustria, hodie Northmannia; cuius metropolis Rothomagus, a qua Rothomagensis provincia dicta.

(91) *Semel in anno*, ideo Carthusia nunquam reformata, quoniam nusquam deformata, quod ita evenit, dum singulis annis capitulum initur, sub reverendissimo totius ordinis preposito generali in extremo Allobrogum, quam B. Bruno Spiritu sancto

CXXIV
UNIVERSIS ABBATIBUS NIGRI ORDINIS (89) PER ROTHO-
MAGENSEM PROVINCIA (90) CONSTITUTIS.

De capitulo celebrando semel in anno.
(Laterani, xiii Kal. Septembbris.)

Ordinem religionis plantare ac fovere plantatum ex officiis nostri debito provocamus, et sic religiosorum petitionibus apostolicum nos convenit præbere patrocinium et favorem quod sub regimine ac gubernatione nostra valeant assiduis proficer incrementis. Sane gaudemus in Domino, a quo est omnium optimum et omne donum perfectum, quod divinitus inspirati ad corrigendos excessus qui aliquando in vestris monasteriis, suadente inimico humani generis, committuntur, studium efficax adhibetis ut inquinamentis malitiae ac dissolutionis vitiis abdicatis, efficacius possitis vos divinæ subdere servituti, et per opera pietatis gratiorem prestare Altissimo famulatum. Ut autem per favorem apostolicum regularia suscipiant instituta vigorem, neque possint per alienus insolentiam enervari, ut licet vobis de nostra promissione petistis semel in anno (91) sub aliquo abbatte (92) religioso et humili ejusdem provincie capitulum celebrare; ubi per consultationem omnium, tam abbatum excessus quam dissolutiones monachorum, salvo per omnia jure (93) prelatorum comprovincialium, compescantur, volentes de quarto in quartum annum per vos vel nuntios vestros ad apostolorum limina visitanda teneri, receptiuri a nobis salubria monita et precepta, quibus vigor religionis monastica foveatur. Nos vero vestris postulationibus annuentes, charitati vestrae concedimus ut hoc salutare propositum incipiatis exequi diligenter, et quid ex ipso proveariat nobis fideliter intimetis, ut si viderimus quod per executionem ipsius religionis honestas suscipiat incrementum, quod ad robur perpetua firmatatis super eo fuerit statuendum, securius et causitatis statuamus.

Datum Laterani, xiii Kal. Septembbris, anno tertio decimo.

CXXV.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS TEUTONICORUM
ACCONENSI.

Ne alba pallia deferant.
(Laterani, vi Kal. Septembbris.)

Soam nobis disfici filii fratres militia Templo suadente manu propria et industria sociorum ædificavit, spatium etiam anni unius comitii regiæ concessum. Eginartus in Vita Caroli magni: « Sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebratur, ire, sic domum redire solebat. »

(92) *Sub aliquo abbatte*, ut majori religionis incremento augetur anachoretarum ordo, ideoque titulo non commenda abbates donentur, nec enim religionis ritum aut humilitatis gratiam novit commenda; et quisque ad ecclesiasticum regimen absque ulla venalitate provehi debet, *Hincmarus epist. 3, c. 9.*

(93) *Salvo jure. c. IIoc tantum, 18, 4, 2, et c. I De statu monach.*

querimoniam obtulerunt quod cum in primordio institutionis ordinis sui eis fuerit ab apostolica sede concessum ut in religionis signum milites militie Templi albis palliis utearentur ad differentiam aliorum, vos, in confusionem ordinis supradicti, nuper alba pallia portare coepistis. Nolentes igitur ut ex hoc inter vos et ipsos aemulationis seu discordiae materia suscietur, presentium vobis auctoritate praeципiendo mandamus quatenus vestro contenti habitu existentes, hujusmodi alba pallia, que, sicut premissum est, in signum religionis concessa fuerunt Templariis antedictis, nullatenus deferatis. Alioquin venerabilis fratri nostro patriarchae Ierosolymitanico apostolice sedis legato nostris damus litteras in mandatis ut inquisita plenius et cognita veritate, id⁹⁴ appellatione remota super hoc statuat quod religioni pariter et saluti viderit expedire.

Datum Laterani, vi Kal. Septembri, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXVI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Suam nobis dilecti filii, etc., in eundem modum ut in alia, usque ad differentiam aliorum, dilecti filii magister et fratres Hospitalis Teutonicorum Accensis in confusionem ordinis supradicti nuper alba pallia portare coeperunt. Nolentes igitur ut ex hoc inter predictos fratres aemulationis seu discordiae materia suscietur, eisdem magistro et fratribus Hospitalis dedimus in praeciptis ut suo contenti habitu existentes, hujusmodi alba pallia nullatenus deferant, que, sicut premissum est, in religionis signum concessa fuerunt Templariis antedictis. Quocirca fraternitatibus per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius et cognita veritate, id super hoc statuas appellatione remota quod religioni pariter et saluti videris expedire, faciens quod statueris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum ut in alia per totum.

CXXVII.

ROTHMAGENSI ARCHIEPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani, Kal. Septembri.)

(94) Cum contingat interdum quod laici ad monasteria conabantur, a suis abbatibus tonsorentur, apostolica sedis oraculum requisiti an clericatus ordo in tonsura hujusmodi conferatur. Super quo fraternitati tuae taliter respondemus, quod cum in septima synodo sit statutum ut lectors per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsi ab episcopo, secundum morem perficiendorum abbatum, manus impositio facta noscatur, et constet eum existere sacerdotem, per primam tonsuram a talibus abbatibus iuxta formam Ecclesiae datam cle-

A ricalis ordo confertur. Præterea cum quidam super aliquo litigantes, ad diversos judices litteras impetrant, quorum quidam obtenti a parte altera tibi mandant ut partem adversam denunties excommunicationis sententie subiacere, aliis judicibus tibi postmodum injungentibus ut eandem denuntias absolutam (95), queris a nobis an utriusque, vel neutrī, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. Super quo tuae prudentiae respondentes, credimus distinguendum an cum primum mandatum receperisse dignosceris, tibi forsitan innotuit inter illos et alios super jurisdictione discordiam suscitata, an super hoc nihil omnino scivisti. Et quidem si super contentionem hujusmodi nihil tibi penitus innotescit cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea contrarium tibi ab aliis demandetur, tunc litterarum ad utrosque a sede apostolica obtentarum copia postulata, quas auctoritate presentium districte præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderis evidenter, ita quod non sit aliquatenus hesitandum, quod litteræ que ad illos a quibus secundum mandatum receperis impetratae noscuntur, expresse revocent litteras aliorum, tu illud intrepidus exsequaris quod secundo tibi loco mandatur. Si vero ex litterarum inspectione manifeste (96) tibi constet quod litteræ obtenta ad illos qui primum dedere mandatum per alias minime revocantur, secundum mandatum nullatenus exsequaris. Quod si super hoc tibi fuerit merito dubitandum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet donec juxta cujusdam nostræ constitutionis tenorem inter eos hujusmodi contentio sopianatur. Et id ipsum facere debes, si primo mandato recepto, et nondum executioni mandato, tibi forsitan innotuerit quod inter se, super jurisdictione videlicet demandata, coeperint disceptare (97). Ceterum in his omnibus puram et providam te convenient intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas ubi dubitandum non est, vel ad mandatum etiam exequendum te asseras esse certum ubi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina qualiter in hujusmodi debas te habere, nulla tamen attribuitur potestas ut inter delegatos aut partes de jurisdictione debeas judicare. Insuper requisisti, cum quis conqueritur in se a suo episcopo post appellationem ad nos legitime interpositam vel alias injusto excommunicationis sententiam promulgatam (98), et nos judicibus damus nostris litteris, in mandatis ut si ita est, vel juxta formam Ecclesie illis beneficiis absolutionis impendant, vel eamdem sententiam denuntient nullam esse, ac episcopus paratus sit probore se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel alias juste hujusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis, judicibus

(94) Cap. *Cum contingat*, De ætate et qual. ord.

(95) Cap. *Cum contingat*, De rescript.

(96) In quarta Collect. manifestissime.

(97) Cap. *Pastoralis*, De rescript.

(98) Cap. *Cum contingat*, De causa possess.

liceat excommunicatum absolvere, vel denuntiare sententiam nullam esse. Ad quod tibi taliter respondemus, quod super jam dicto casu non consuevimus, si bene meminimus, sub prescripta forma judicibus scribere, sed sub ista, ut videlicet, si excommunicationis sententiam post appellationem ad nos legitime interpositam invenerint esse latam, ipsam denuntiantes penitus nullam esse, audiunt si quid fuerit questionis (99); alioquin recepta juxta formam Ecclesiae cautione impendant absolutionis beneficium conquerenti, et injuncto sibi quod de jure fuerit injungendum, audiunt causam, et eamdem fine debite terminare procurent. Sed si forsan appareat nos in jam dicto casu sub prænotata quandoque forma scrispsisse, et in altero utique casum prædictorum, cum videlicet quis conqueritur se post appellationem ad nos legitime interpositam excommunicatione fuisse notatum, semper utriuslibet partis probationes sunt admittenda antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur; per quas denique apparebit an absolutione indigeat conquerens, vel denuntiandus sit potius non ligatus. In reliquo vero casu, cum videlicet excommunicatum quis se asseverat injuste, *vix unquam* (100) ejus est, antequam absolutus fuerit, probatio admittenda, nisi tunc tantum cum asserit in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur. Verum si proponat se simpliciter excommunicatum injuste, ac episcopos ad probandum quod juste ipsum excommunicaverit suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem illius aliquatenus audiendus, cum eti pro certo constaret in illum rationabiliter excommunicationis sententiam promulgatam, nihilo minus ei esset absolutio secundum formam Ecclesiae impendenda (101) humiliiter postulanti. Et ideo in hoc casu illum credimus juxta formam Ecclesiae protinus absolendum, ut sic demum probationibus utrinque partis admissis, utrum juste an injuste ligatus fuerit decernatur.

Datum Laterani, Kal. Septembbris, anno tertio decimo.

CXXVIII.

GNESNENSI ARCHIEPISCOPO.

De Prussiæ noriter conversis.

(Laterani, ii Nonas Septembbris.)

(102) Cœlestis agriculta Jesus Christus semetipsum vitem veram et fertilem in vinea sua electa plantavit, ex qua multitudine palmitum prodiens, non solum illam amœnam viroribus, verum etiam fructibus redderet gratiosam. Ex ista nimurum vite tot quotidie palmites pullulant quod in ecclesiastice unitatis radice fundati, ad sanctæ conversationis

(99) In quarta Collect., inveneritis, et denuntietis, et audiatis.

(100) Cod. Colbert. *vix aut nunq.*

(101) Cod. Colbert. *Ro. Ec. consuetudinem imp.*

(102) Vide lib. xv, epist. 145, 146.

A studium extendent se per opera pietatis, non solum internæ gratiæ virore turgescunt, sed etiam laudabili exercitatione fructificant in profectibus proximorum. In hac siquidem laborare vinea dilecti filii Christianus, Philippus et quidam alii monachi pio desiderio cupientes (103), illius dudum amore successi qui neminem vult perire, ad partes Prussiae de nostra licentia in humilitate spiritus accesserunt, ut ibidem semen verbi Dominici seminando, in umbra infidelitatis et tenebris ignorantiae positos ad semitam reducerent veritatis. Quod cum in terram bonam et fertilem cecidisset, fructum protulit opportunum; et ejus gratia præeunte, qui vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, et ex lapidibus suscitat filios Abrahæ, quidam magnates et alii regionis illius sacramentum baptismatis receptorum, et de die in diem proficere dignoscuntur in doctrina fidei orthodoxæ, sicut iidem monachi nuper ad sedem apostolicam venientes nostro apostolatu resepararunt. Cum igitur hujusmodi novella plantatio beneficio irrigationis indigeat, fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus eidem monachis et fratribus suis nec non et aliis ad fidem de novo conversis in ecclesiasticis sacramentis et aliis quæ ad ampliandum Christianæ religionis cultum spectare noscuntur tandem curam officii pastoralis impendas, donec, divina faciente clementia, adeo ibidem numerus fidelium augetur ut proprium possint episcopum obtinere (104). Episcopos et alios ecclesiarum prelatos ac terræ magnates moneas sollicitius et inducas ut pro Deo et propter Deum eis propitius ac favoribiles existentes, ubi dignum fuerit gratiam, solarium et humanitatem impendant.

Datum Laterani, ii Nonas Septembbris, anno tertio decimo:

CXXIX.

JOANNI EPISCOPO ALBANENSIS.

Confirmat quamdam sententiam.

(Laterani, ii Kal. Septembbris.)

His que judicio sunt vel concordia terminata detinet nos robur apostolicum impertiri, ne sopiae querimoniae reviviscant, et relabantur iterum in recidivæ scrupulum questionis. Cum igitur dilectus filius Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis causam quæ inter te ex parte una et monasterium Cryptæ ferrata ex altera verbebatur super institutione ac destitutione presbyteri ecclesie Sancti Nicolai de Neptuno sententiaz calculo duxerit terminandam nos tuis justis precibus inclinati eamdem sententiam, exigente justitia promulgatam, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus; cuius tenorem de verbo ad verbum præsentibus fecimus adnotari:

(103) Vide Raynald. an. 1210, § 27, et an. 1212, § 5.

(104) Eis postea idem Christianus datus est episcopus. Vide Bzovium ad an. 1220, § 5.

n so-
etiam
rtibus
dilecti
nachi
more
ussie
runt,
um-
os ad
rram
op-
t ea
libus
ii re-
runt,
trina
se-
rese-
be-
præ-
dem
dem
is et
cul-
sto-
nia,
ium
iam
ates
pter
di-
im-
er-

A In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. A dantes, de tante devotionis indicio gratiarum tibi referimus actiones. Dignum itaque reputantes ut de tuo munere tuo satisfiat affectui, præbendam ipsam dilecto filio Benedicto consanguineo nostro, adolescenti siquidem bonæ indolis, quem non minus signa virtutum, quæ in tenera videntur aetate præludere, quam sanguis aut caro nobis reddunt acceptum, duximus concedendam, sperantes quod tunc maxime prælibatam præbendam ordinatam esse gaudebis ad votum eum per ipsum et ex ipso Domino concedente videbis tibi et Ecclesia tuæ gratum provenire profectum. Quocirca fraternitatem tuam monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dilectum filium magistrum Peregrinum capellanum nostrum vice ac nomine prefati Benedicti ad eamdem præbendam recipi facias in canonicum et in fratrem, et stallu chorii ac loco capituli sibi assignato, de more ipsum in corporalem ejusdem præbendæ possessionem inducas, et inductum facias eam pacifice possidere. Nos enim eundem Benedictum ac ipsum, opportunitate recepta, dante Domino, transmitemus.

Datum Laterani, idibus Septembbris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXXI.

MAGISTRO PEREGRINO CAPELLANO NOSTRO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

C Ad signandum devotionis affectum quam venerabilem fratrem nostrum Parisiensem episcopum erga nos non ignoramus habere, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque profectum. Unde ipsi per scripta nostra mandamus ut te vice ac nomine prefati Benedicti ad eamdem præbendam recipi facias in canonicum et in fratrem, et stallu chorii ac loco capituli ibi assignato, de more te in corporalem ejusdem præbendæ possessionem inducat, et inductum facias pacifice possidere. Nos enim eundem Benedictum ad ipsum, opportunitate reperta, dante Domino, transmitemus. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus super hoc quod ad te pertinet exsequaris.

Datum, etc., ut in alia per totum.

CXXXII.

D TURONENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO ENCOLMENSIS

ET ABBATI GRATIE DEI CISTERCIENSIS ORDINIS.

Scribitur adversus canonicos Cellenses.

(Laterani, iii Kal. Octobris.)

Detestabile facinus et piaculare flagitium quod a quibusdam filiis Belial, nonnullis canonicis Cellensis Ecclesiae instigantibus, sicut nobis venerabilis frater noster Pictaviensis episcopus intulavit, nuper exstitit in Cellensi Ecclesia perpetratum, maximum non immerito menti nostræ amaritudinis causam ingessit, dum viperae soboles in proprii parentis necem exarsit, et perditionis filii sui patris interitum inofficioso non sunt veriti malignitatis studio machinari. Quem siquidem tam crudelis horror et horribilis crudelitas audit non

Datum Laterani, ii Kal. Septembbris, anno tertio decimo.

CXXX.

EPISCOPO PARISIENSIS.

Ut præbenda reservata conferatur consanguineo papæ.

(Laterani, idibus Septembbris.)

Ad signandum devotionis affectum quam erga nos te non ignoramus habere, præbendam in Ecclesia Pariensi vacantem, in manu propria reservasti, cuicunque vellemus, sicut per tuas nobis intimasti litteras, conferandam, habiturus gratissimum si alicui de sanguine nostro conferre dignaremur eamdem, quem ob nostram reverentiam et amorem honoraturum te asseris et sincerissime dilecturum. Super quo liberalitatem tuam in Domino commen-

moveat, dum pastori ob ovibus, magistro a discipulis, et patri a filiis mortis dispensis procurantur? In hac nimirum parricidii horrendi atrocitate naturalis affectionis juri detrahitur, vituperatur ministerium clericale, ac regularis reverentiae puritas dissipatur. Sicut enim tenor litterarum ejusdem episcopi nos edocuit, sibi et capitulo Pictavensi multis abbatis et aliis viris peritis praesentibus est relatum quod Joanne cantore, A. eleemosynario, Guillelmo de Lobe et Guillelmo de Sancto Leodegario canonis Cellensibus procurantibus, a quatuor sicariis, qui ab illis ob hoc sexaginta libras acceperant, abbas Cellensis, vir providus et honestus, dum ad matutinas accederet, nequiter exstinctus interfactus quadraginta plagiis et amplius inflicti eidem (105). Cum autem haec vera esse non solum per bonos viros et sacerdotes, verum etiam per eosdem sicarios, qui dum in carcere principis tenerentur, coram nuntiis suis et multis aliis ea publice confessi fuerant, praefatus episcopus didicisset, et deliberasset cum viris prudenteribus et discretis qualiter esset in hoc negotio procedendum, diversa reperit consilia diversorum, nonnullis assertibus hujusmodi perversissimis actores, non per seculare brachium, sed per ecclesiasticum iudicium puniendos; aliis affirmantibus ipsos propter enormitatem criminis relinquendos] curiae seculares, ut ultore materiali gladio, penam exciperent sibi dignam. Alios quoque canonicos illius malignitatis ignaros asseverabant aliqui in detestationem criminis de ipsa Ecclesia depellendos, ut, secundum evangelicam veritatem malis male perditis, vinea Domini Sabaoth bonis agricolis locaretur; maxime cum paucis quandoque peccantibus, ira Dei deservisse legatur in multos. Quidam vero dicebant quod culpa suos tenere debebat autores, ne ultra progrederetur penaquam inveniretur delictum, cum nullius crimen maculet nescientem. Liceat autem in tanta varietate consilii coperit jam dictus episcopus fluctuare, attendens tamen exemplo pernicisum existere si omittetur tantum facinus impunitum, et quod canonici supradicti longe ante incorrigibiles fuerant et rebelles, et commonitionis suae ieratae sepius contempentes, quodque essent fornicators; adulteri, negotiatores, et usurri manifesti, tandem consilium hoc providit, ut universis canonis ab ecclesia memorata depulsis, loco eorum Sancti Victoris Parisiensis canonici subrogentur, hoc ipsum in suspenso tenendo donec super eo nostras recipiat beneplacitum voluntatis. Volentes igitur ut in tanti criminis pena discant alii a consimili culpa cessare, communicato fratrum nostrorum consilio, presentium vobis auctoritate praepiendo mandamus quatenus illos quos vobis constituerit hujus fuisse iniquitatis actores ab omni ordine clericali sublati cujuslibet appellationis obstaculo degradetis, eosdem si grave scandalum non timetur, apud aliqua monasteria singillatim in arctis carceribus concludentes,

(105) Vide tom. IV, Gall. Christ., pag. 257.

(106) Eadem inscripta est epistola 15, lib. xii.

A in quibus pane tribulationis et aqua doloris ad agendam perpetuam penitentiam sustentetur. Si vero grave scandalum formidetur, quod minime conquiescat posquam etiam reos sanguinis vestris curaveritis intercessionibus defensare, vos eosdem publice degradatos, ad penitentiam studiose commonitos, relinquatis curiae seculari juxta constitutiones legitimas puniendos. Quod si alii canonicus hujus criminis insci incorrigibles hactenus extiterunt, et prelibatis sunt criminibus irretiti de quibus in suis fecit memoratus episcopus mentionem, volumus et mandamus ut per ordinem Sancti Victoris Cellensis Ecclesia reformetur: quem si aliqui ex predictis canonis recipere voluerint humilliter et servare, vos eosdem ibidem remanere sinatis. Alioquin ad arcta monasteria transmittatis eosdem; contradictores, si quos inveniretis, vel rebelles per censorum ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

B Datum Laterani, xii Kalend. Octobris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXXIII.

PETRO NIGRO CANONICO SANCTI URSINI BITURICENSIS.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, x Kal. Octobris.

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetate pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitantur, eos tanquam pia mater, sue protectionis munimine conseruere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, personam tuam cum omnibus bonis que impræsentiarum rationaliter possides, aut in futurum, præstante Domino, justis modis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem præbendam Sancti Ursini Bituricensis, sicut eam juste possides, et quiete, tibi auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, x Kal. Octobris anno tertio decimo.

CXXXIV.

NOVARIENSI (106) ELECTO.

De causa episcopi Albiganensis

(Laterani, Kal. Octobris.)

(107) Ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Antiocheni, tunc Yporiensis episcopi, et tui tunc de Tilieto abbatis, meminimus recepisse quod cum dudum ad Albigensem Ecclesiam una cum venerabili fratre nostro Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellensi, accessissetis, visitationis officium

(107) Vide lib. II, epist. 187.

impleturi, Albiganensis episcopus, inter cetera quæ A proposita fuerant contra ipsum, hoc vobis ore proprio est confessus, quod cum quidam in villa quædam ad ipsius jurisdictionem spectante infamaretur de furio, et idem illud inficiaret omnino offensum quod carentis ferri judicio se purgaret, adjicciendo ut suspendio puniretur si deficeret in eodem, dictus episcopus a judice requisivit quid super hoc videretur eidem, et cum iudex respondisset ut fieret prout sur ipse petierat, ferrum candens in ipsius episcopi praesentia est allatum : quod cum arripisset sur ille, combustus est. Unde iudex expavescutus, quid sibi super hoc videretur episcopum consuluit memoratum : qui respondit quod si fur sic evaderet, malum esset, quanquam per litteras quas nobis tunc idem direxit episcopus affirmari se talibus verbis usum fuisse : *Auditus quantus est clamor populi, omnes dicunt quod malum est si evaserit impunitus*; et sic episcopus et iudex eamdem villam cum multitudine populi sunt egressi : in quorum praesentia fur prædictus ipsius fuit episcopi auctoritate suspensus; propter quod eundem cum vestris litteris ad nostram praesentiam destinasti; sed ipse nihil unquam super his proposuit coram nobis. Quinimo statim ut dictus archiepiscopus ad apostolicam sedem accessit, qui nobis rei seriem plenarie indicavit, idem episcopus a nostra discessit praesentia, et perquisitus non potuit inventari. Unde nos cum fratribus nostris deliberatione habita diligenter, quia saepatum episcopum, non solum in carentis ferri judicio, verum etiam in furis suspendio graviter intelleximus delinquisse, cum his non tantum auctoritatem præstiterit, sed etiam praesentiam exhibuerit corporalem, ipsum reputavimus ministerio altaris indignum. Et quia pontificale officium absque altaris ministerio non poterat adimplere, supradicto patriarchæ ac tibi tunc dedimus in mandatis ut ad cessionem eundem episcopum monerentis alioquin auctoritate nostra ipsum ab Albiganensi Ecclesia sublatu appellatio- nis obstaculo amoventes, facerentis eidem de persona idonea per electionem canonicanam provideri. Dictus vero episcopus postmodum ad sedem apostolicam rediens, apud quam moram fecisse dignoscitur diuturnam, et se multipliciter satagens excusare, inter cetera proposuit coram nobis quod aliter rei veritas se haberet quam in litteris fuerit supradictis expressum : quod se proposuit opportuno tempore probaturum. Quocirca devotioni tuae praesentium auctoritate mandamus quatenus auditus que super præmissis idem episcopus duxerit proponenda, et probationibus ejus admissis, si de his tibi per probationes legitimas sufficiens fuerit facta fides per quæ constet veritatem rei se aliter habuisse quam in litteris fuerit supradictis expressum, et super præmissis innocentem episcopum exstissem, cum per sententiam ad falsam suggestionem latam eidem præjudicari non debeat, tu eum super præmissis absolvens, officium suum exsequi libere permittas eundem. Alioquin quod a nobis dudum super hoc

B exstitit diffinitum facias appellatione remota execu- tioni mandari contradictores, si qui fuerint vel rebellés censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, Kal. Octobris, anno tertio decimo.

CXXXV.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO MAGDEBURGENSI.

Confirmatur quædam concordia.

(Laterani, v Nonas. Octobris.)

Cum dilectus filius nobilis vir Albertus de Barnestem ad sedem apostolicam accessisset, litteris tuis et aliorum frater archiepiscope, qui simul intercessere pro ipso, nobis humiliiter presentatis, absolutionis munus suppliciter postulavit et clementer obtinuit juxta formam Ecclesie, super eo quod ex violentia detentione dilecti filii præpositi Odonis subdiaconi nostri ecclesiasticam se dolebat incurrisse censuram. Licit autem se multipliciter excusaret, quod videlicet nec ex malitia preconcepit, nec ex præcogitato consilio, sed ex subita moti pectoris levitate ac repentina cordis ad prolationem quorundam verborum inflammati colore id fuerit per- petratum, demum tamen ad compositionem hujusmodi pro satisfactione subdiacono ipsi præstanda spontanei devenerunt, ut videlicet idem nobilis ho- norificientiam illi et sibi verecundiam faciendo, C enm ducentis milibus a loco in quo prefatum subdiaconum captivavit usque ad civitatem Magdeburgensem et per omnes conventuales ecclesias portet opprobrium quod harmiscare vulgariter ap- pellatur, detque sibi centum milites in vassallos, qui nunquam a sua fidelitate recedant, ac turris in qua fuerat carceratus, funditus destruatur, et quinque libras usualis monetæ cui vel quibus ecclesiis voluerit subdiaconus antedictus, assignet annualiter in perpetuum exsolvendas, petaque ab ipso veniam cum viginti nobilibus, reverentiam corporalem ex- hibendo de more; cum quibus etiam ipse juret se nequaquam preconcepisse in persona vel rebus eidem subdiacono lesionem inferre, sed ex quadam vehementia et calore animi quod factum fuerat evenisse : que omnia infra sex hebdomadas postquam fuerit a prædicto commonitus subdiacono, nisi forsan ipse majus spatum ei duxerit indul- gendum, procurabit implere. Cum igitur idem subdiaconus ad preces et præceptum nostrum hæc ei de prescripta forma duxerit remittienda, ut nec turris in qua detentus exstisit dirutatur, nec memo- ratus nobilis reverentiam corporalem, quam sibi apud sedem exhibuit apostolicam, per se cogatur iterum exhibere, ipsum et socios suos qui cum eo ad sedem apostolicam accesserunt ad vos eum gra- tia et benedictione nostra duximus remittendos, injuncto sibi sub debito præstiti juramenti ut præscriptam compositionem observet, quam spontaneus noscitur iniisse ; hanc etiam sibi gratiam ad preces ejusdem subdiaconi facientes, quod ceteri

eius socii, qui propter hoc fuerint absolvendi, pro A
absolutionis munere obtinendo laborare ad sedem
apostolicam non cogantur. Quocirca discretioni
vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus
dictum nobilem de cetero propter hoc nec vos in
aliquo molestetis, nec permittatis ab alio molestari,
et tu, frater archiepiscope, absolvendos ipsius
socios secundum Ecclesie formam absolvens, in-
jungas eisdem quod ex tenore compositionis praedictae
videris injungendum.

Datum Laterani, v Nonas Octobris, pontificatus
nostri anno tertio decimo.

CXXXVI.

ATHENIENSIS ET NEOPATRENSIS ARCHIEPISCOPIS, ET EPIS-
COPO DAVALIENSIS.

Scribitur pro Templariis.

(Laterani, xv Kal. Octobris.)

Gravem dilectorum filiorum fratrum militiae
Templi recepimus questionem quod cum nobilis
vir G. marchio Pelavicinus et Melhoffa comestabu-
lus quondam marchionis Montisferrati quendam
locum qui Sydonius dicitur, pertinentem ad ipsos,
jamdictis fratribus concesserint intuitu pietatis, et
ipsi quoddam castrum ibidem ad defensionem ter-
re construxerint non absque gravibus laboribus et
expensis, charissimus in Christo filius noster imperator
Constantinopolitanus illustris castrum ip-
sum cum pertineniis suis et quedam alia eis pro
sue abstulit arbitrio voluntatis, que quidam nobilis
R. de Trabalia Citrensis diocesis ejus nomine
in ipsum fratrū detinet præjudicium et grava-
men : qui licet sepius super hoc obtinuerint scripta
nostra, scam tamen ob ipsius imperatoris favorem
et potentiam supradicti R. nequiverunt hactenus
consequi rationem. Cum igitur dictos fratres, qui
pro servitio Iesu Christi multis laboribus se expo-
nunt, nolimus ab aliquibus indebet prægravari,
per apostolica vobis scripta mandamus quatenus
detentorem ejusdem castri et aliarum rerum mo-
nere prudenter et efficaciter inducere procuretis,
ac, si necesse fuerit, per excommunicationis in
ipsum et in jam dictum castrum interdicti senten-
tias, sublato appellationis obstaculo, compellatis ea
omnia, sicut justum fuerit, fratribus restituere
memoratis; supradicto imperatori ex parte nostra
nihilominus intimantes ut detentori predicto vel
aliis in eorumdem fratrum injuriam vel gravamen
nullum impendat auxilium vel favorem, cum ex
hoc graviter oculos divinae majestatis offendat.
Alioquin, quantumcumque sibi, utpote charissimo
in Christo filio, deferre velimus, cum eorumdem
fratrum tantam dissimulare injuriam nequeamus,
in ipsum etiam officii nostri debitum exequi cog-
eremur. Quod si non onnes, etc., duo vestrums
ta, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Octobris, anno tertio
decimo.

(108) Vide lib. xiv, epist. 109.

CXXXVII.

EISDEM.

De eodem arguento.

(Datum, ut in alia.)

(108) Dilectorum filiorum fratrum militiae Templi
exposita nobis querimonia patefecit quod cum clara
memoria Bonifacius marchio Montisferrati eis Ra-
vennicam cum omnibus pertinentiis, honoribus, et
juribus suis pia devotione contulerit ad subsidium
terra sanctæ, prout in ejus authentico super hoc
confecto plenus continetur, et eamdem terram in
vita marchionis ipsius pacifice possiderint et quiete,
postmodum charissimus in Christo filius noster
imperator Constantinopolitanus illustris ad partes
illeras accedens, supradictam terram eisdem abstulit
B violenter, quam quidam nobilis R. de Trabalia Ci-
trensis diocesis ejus nomine detinere presumit in
eorum præjudicium et gravamen; et licet propter
hoc sepius miserimus scripta nostra, dicti tamen
fratres suam nequiverunt hactenus consequi ratio-
nem. Cum igitur dictos fratres, qui pro servitio
Iesu Christi multis laboribus se exponunt, nolimus
ab aliquibus indebet prægravari, per apostolica
vobis scripta mandamus quatenus detentorem ejus-
dem castri et aliarum, etc., per totum ut in alia
usque in finem. Quod si non omnes, etc., duo ve-
strum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CXXXVIII.

De electione archiepiscopi Thebani.

(Laterani, iv Nonas Octobris.)

Thebana dudum Ecclesia viduata pastore, A. ar-
chidiaconus vester cum Gerardo de Besentun. et I.
cognatio suo propria vota direxit in venerabilem
fratrem nostrum Davaliensem episcopum pro ves-
tro pontifice postulandum, appellationem ad sedem
apostolicam interponens ne ceteri canonici proce-
derent ad electionem aliam faciendam. Qui tandem
convenientes in unum, appellatione hujusmodi pro
inutili reputata, dilectum filium A. capellatum
charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani
imperatoris illustris concorditer in archiepiscopum
elegerunt. Postmodum autem electione ipsius vene-
rabilis fratris nostro Constantinopolitano patriarchæ
D presentata de more, cum sibi denum per testes
ab archidiacono et ejus sociis introductos de appella-
tione interposita constitisset, negotium ipsum ad
nostram presentiam destinavit. Constitutis itaque
partibus coram nobis, et quæ fuerunt hinc inde
proposito plenus intellectis, postulationem de me-
morato episcopo tantummodo factam a tribus,
quoniam persona commendabilis. habetur, non
diximus admittendam, electionem vero de capel-
lano præfato a sedecim regulariter celebratam, quia
studis et meritis potioribus juvabatur, justitia con-
firmavimus exigente. Quocirca discretioni vestrae
per apostolica scripta præcipiendo mandamus qua-

tenuis eidem electo tam in spiritualibus quam temporalibus reverentiam et obedientiam debitam impendatis.

Datum Laterani, iv Novas Octobris, anno tertio decimo.

CXXXIX.

CASTRIENSI ET ZARATORIENSI, EPISCOPIS ECCLESIE THEBANE SUFFRAGANEIS.

Ut electo Thebano obedientiam præstent.

(Datum, ut in alia.)

Thebana dudum Ecclesia viduata pastore, A. ipsius Ecclesiae archidiaconus cum Gerardo de Be-sentun. et l. cognato suo propria vota direxit in venerabilem fratrem nostrum Davaliensem episcopum pro Thebano pontifice postulandum, appellationem, etc., ut in alia per totum, usque exigente. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eidem electio reverentiam et obedientiam debitam impendatis.

Datum, ut in alia per totum.

CXL.

PRIORI SANCTI JOANNIS IN MONTE BONONIENSI, ET ARCHIPRESBYTERO DE CAMPO GALLANO MUTINENSIS DIOCE-SIS, ET G. DOCTORI DECRETORUM BONONIÆ COMMORANTI.

Adversus abbatem sancti Bartholomæi Ferrariensis.
(Laterani, iii Idus Octobris.)

Ex litteris piæ memorie Iluguccionis episcopi et dilectorum filiorum archipresbyteri et præpositi Ferrariensem intelleximus quod cum olim inter B. tunc abbatem et monachos Sancti Bartholomæi de Ferraria gravi dissensione suborta, ipsi omnes communicato consilio in eundem episcopum compromiserint, jurantes in omnibus ejus observare mandata, quæcumque faceret pro statu ipsius Ecclesia reformando, proponentibus demum monachis et conversis quod sub ejusdem abbatis cura nunquam proficeret posset ecclesia memorata, idem abbas in manu ipsius episcopi administrationi et abbatis spontaneus resignavit, assentiens quod alius eligeretur ad ipsum. Ejus itaque cessione recepta, dictus episcopus annum sibi præbendum cum consensu constituit monachorum, quendam nihilominus ei capellam assignans, et curam sibi conferens animarum. Cumque postmodum capitulum vota sua in duos fratres et præfatum episcopum contulisset, ipsi sancti Spiritus gratia invocata dilectum filium Joannem tunc priorem Sancti Danielis, virum idoneum, elegerunt concorditer in abbatem; sub cuius tandem regimine cum Ecclesia proficere imcepisset, memoratus B. diabolica suggestione compulsus ad abbatiam cui sic renuntiarat aspirans, litteras apostolicas ad archipresbyterum de Greczano subripuit, facti premissi tacita veritate. Qui rationabiles substituti abbatis exceptions recusans admittere per procuratorem suum probare volentis litteras ipsas fuisse per mendacium impetratas, post appellationem ab eodem procuratore ad nostram audientiam interpositas, lite non contestata, pro sacerdoto B. tem-

A riam sententiam promulgavit, præcipiens eam per abbatem Nonantulanum et quosdam alias executioni mandari. Et licet idem abbas appellationem suam postmodum prosecutus, ad abbatem Sancti Michaelis apostolicas litteras obtinuerit, super ea nihilominus tamen præfatus B. ipsum non desit per quasdam litteras molestare quas super confirmatione prælibate sententie se a nobis obtinuisse dicebat. Quapropter ad præsentiam nostram memoratus Joannes abbas accedens, non tam sibi quam commissæ sibi Ecclesia petit provideri, quæ hujus occasionis prætextu graviter lesa est et gravius ledenda timetur. Volentes igitur indemnitati et paci ejus, sicut tenemur adesse, discretioni vestrae per apostolicas scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, si dictum B. taliter abbatis ipsi renuntiassse constiterit, revocantes in irritum quidquid per litteras per ipsum vel pro ipso subreptas inveneritis attentatum, silentium super hoc ei perpetuum imponatis, et pro eo quod abusus gratia sibi facta, repetendo improbe prælaturam cui sponte ressignarat, ecclesiam suam enormiter asseritur offendisse, compellatis eundem, præbenda et capella memorata dimissa, vacare arctius regularibus disciplinis, ac prædictum abbatem administrationis et loci sui faciatis pacifica possessione gaudere; contradictores, si qui fuerint, vel rebellis per censuram ecclesiasticam appellatione postposita competentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, anno tertio decimo.

CXLI.

AL. RIGENSI EPISCOPO.

Confirmatur quadam compositio.

(Laterani, xiii Kal. Novembri.)

Cum inter te ac fratres militiæ Christi super sorte terrarum quæ per gratiam sancti Spiritus nuper sunt ad cultum fidei Christianæ conversæ sub examine nostro controversia verteretur, medianibus demum nobis ad hanc concordiam devenistis, ut videlicet ipsi fratres tertiam partem carumdem terrarum, Lectia scilicet ac Livonia, teneant a Rigensi episcopo, nullus sibi ex ea temporale servitium præstituri nisi quod ad defensionem Ecclesie ac provinciæ perpetuo contra paganos intendant, verum magister eorum qui pro tempore fuerit obedientiam semper Rigensi episcopo reppromitteret, sed fratres aut clerici qui eis spiritualia ministrabunt, nec decimas nec primitias nec oblationes nec cathedralicæ ei solvent; coloni vero prædictæ sortis, de parte proventuum ad ipsos spectante decimas ecclesiis suis reddent; de quibus quartæ pars eidem episcopo persolvetur, nisi hoc idem episcopus, inspecta necessaria et rationabili causa, sponte duxerit remittendum; ipsi autem fratres et successores eorum jus habebunt ad prefatas ecclesias, cum vacaverint, Rigensi episcopo personas idoneas præsentandi, quas ipse de cura investire non differet animarum. Ceterum cum tu ac tuorum quilibet

successorum ipsos duxeritis visitandos, in domo sua cum viginti evasionibus semel vos procurabunt in anno; in plebatibus autem suis bis in anno vos exhibere curabunt. De terris vero quas amodo extra Livonię seu Lectiam cum auxilio Dei dicti fratres acquirent, Rigensi episcopo minime respondebunt, nec ipse de illis eos aliquatenus molestabit; sed cum episcopis creandis ibidem quoquo rationabil modo component, vel observabunt quod apostolica sedes super hoc providerit statuendum. Regulam quoque fratrum militie Templi servantes, alind in habitu signum praeferent, ut ostendant se illis nequaquam esse subjectos. Sepulturam quoque ad opus fratrum et familie suae, nec non etiam et eorum qui apud ipsos elegerint sepeliri, liberam predicti fratres habebunt, salva canonica portione ipsarum ecclesiarum a quibus assumuntur corpora mortuorum. Nos igitur compositionem approbantes eamdem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc., usque incursum.

Datur Laterani, xiii. Kalen. Novemboris, pontificatus nostri anno tertio decimo

CXLII.

WOLFGANG MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE CHRISTI IN

LIVONIA CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum super sorte terrarum, etc., ut in alia, usque conversae inter vos et venerabilem fratrem nostrum Rigensem episcopum subexamine nostro controversia verteretur, mediantebus demum nobis ad hanc concordiam devenisstis, ut videlicet vos tertiam partem earumdem terrarum, Lectia scilicet ac Livoniae, ab eodem episcopo teneatis, nullum sibi, etc. ut in alia usque provinciae contra paganos perpetuo intendetis. Verum magister vester qui pro tempore fuerit, etc., ut in alia, per totum usque duxerit remittendum. Vos autem et successores vestri jus habebitis ad ecclesias ipsas vacantes Rigensi episcopo personas idoneas praesentandi, quas ipse de cura investire non differet animarum. Ceterum cum ipse vos duxerit visitandos, in domo vestra cum viginti evasionibus semel in anno eundem curabitis procurare; in plebatibus autem vestris eum exhibebitis bis in anno. De terris vero quas amodo extra Livonię seu Lectiam cum Dei auxilio acquiretis Rigensi episcopo minime respondebitis, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem.

Datum, ut in alia per totum.

CXLIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI.

Confirmatur eis ecclesia data a legato.

(Laterani, xv Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tem vigor aquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicititudinem officii nostri ad debitum perduca-

(109) Vide infra epist. 153.

A tur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus annuentes, ecclesiam Sanctę Lucię que Fotæ Greco vocabulo nuncupatur, extra Thebarum positam civitatem, cum pertinentiis suis, quam dilectus filius noster Benedictus tituli Sancta Susanna presbyter cardinalis, tunc apostolicę sedis legatus in partibus Romanis, vobis ad terrę sanctę subventionem liberaliter assignavit, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXLIV.

EISDEM.

Confirmat diversas possessiones.

(Datum, ut in alia.)

Justis potentiis desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramie non discordant effectu prosequente completere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, concessionem terræ de Rupo et Joannis filii Nicolai de Vianet cum fratribus et sororibus suis ac possessionibus et rebus aliis eorumdem a nobilibus viris Rolandino de Canusa et Albertino germano ejus nec non a bone memorie Hugone de Colongi vobis factam intuitu pietatis, sicut pie ac provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLV.

EISDEM.

De eodem argumento.

(Datum, ut in alia.)

D
Annuerit consuevit sedes apostolica pli voisi, et honestis potentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, domum Philocali apud Thessalonicanam cum pertinentiis suis, quam dilectus filius noster Benedictus tituli Sancta Susanna presbyter cardinalis, tunc apostolicę sedis legatus in partibus Romanis, vobis ad terrę sanctę subventionem liberaliter assignavit, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVI.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

(109) Solet annuere sedes apostolica, etc. Eapropter,

in Nigroponte, et domum de Lageran, et casale de A
Oizparis, cum eorum pertinentiis, ac alia que te-
netis in insula Nigripontis, a nobili viro Ravano et
bonae memorie Jacobo de Avenn. et Guberto vobis
pia devotione concessa, sicut ea omnia juste ac pa-
cifice possidetis, vobis et per vos domui vestre a-
uctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo omnino, etc.,
hanc paginam nostrae confirmationis, etc., usque in-
cursurum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVII.

FRATRIBUS MILITIE TEMPLI IN ROMANIA.

Confirmat donationem viridarii.

(Datum, ut in alia.)

Justis potentium desideriis, etc. Eapropter, dilecti B
in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, viri-
darium quod est a bona memoria Thelano archi-
episcopo, tunc electo, pia vobis devotione conces-
sum, sicut illud juste ac pacifice possidetis, vobis
et per vos domui vestre auctoritate apostolica con-
firmamus et praesentis scripti patrocinio communimus.
Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc.,
usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVIII.

EISDEM.

Confirmat donum Pasalani.

(Laterani, xiv Kal. Octobris.)

Justis potentium desideriis, etc., ut in alia, usque C
vestris justis precibus inclinati, casale quod dicitur
Pasalan cum suis pertinentiis a nobili viro Guillermo de Resi vobis pia devotione concessum, et a
Goffrido de Villa-Arduni postea confirmatum, sicut
illud juste ac pacifice possidetis, vobis et per
vos domui vestre auctoritate apostolica con-
firmamus et praesentis scripti patrocinio communimus.
Nulli ergo, etc., nostrae confirmationis, etc., usque
incursum.

Datum Laterani, xiv Kal. Octobris, anno tertio de-
cimo.

CXLIX.

EISDEM.

Confirmat donum Paliopolis.

(Datum, ut in alia.)

Justis potentium desideriis, etc. Eapropter, dilecti D
in Domino filii, vestris justis postulationibus incli-
nati, casale quod Paliopolin dicitur cum suis perti-
nentiis a nobili viro Hugone de Bezenon vobis pia
devotione concessum, et a Goffrido de Villa-Arduni
postmodum scripto authenticō confirmatum, sicut
illud juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos
domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et
praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli
ergo, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

PATROL. CCXVI.

CL.

EISDEM.

Confirmat casale Laffustan.

(Laterani-xiv Kal. Octobris.)

Justis potentium desideriis, etc., ut in alia, usque
vestris justis precibus inclinati, casale quod dicitur
Laffustan cum pertinentiis suis a bona memoria
Guillelmo Campaniensi pia vobis devotione conces-
sum, sicut illud juste ac pacifice possidetis, vobis
et per vos domui vestre auctoritate apostolica con-
firmamus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiv Kal. Octobris, pontificatus
nostrī anno tertio decimo.

CLI.

FERMOPILENSI EPISCOPO, ET ELECTO CITRENSI, ET PRIORI
SANCTI DEMETRII THESSALONICENSES.

Scribitur pro Templaris adversus episcopum Cito-
niensem.

(Datum, ut in alia.)

Dilectorum filiorum fratrum militiae Templi In
Romania receperimus questionem quod episcopus
Citonensis in quendam capellatum eorum, pro eo
quod ad porrigidum viaticum eidem confratri eo-
rum accesserat, manus injiciens, calicem cum en-
charistia ei abstulit violenter, et ipsum turpiter ac
inhoneste tractatum in fovea quadam inclusit in
clericis opprobriis honestatis: præterea eidem
eorum famulo posito in extremis in ipsorum injuri-
am denegari fecerit ecclesiastica sacramenta; unde
absque penitentia et viatico diem clausit ex-
tremum. Quocirca discretioni vestre per apostolica
scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et
inquisita super premissis et cognita plenius veritate,
quod canonicum fuerit appellatione postposita sta-
tutis, facientes quod statueritis per censuram ec-
clesiasticam firmiter observari. Nullis litteris veri-
tati et iustitiae præjudicantibus a sede apostolica im-
petratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope,
cum eorum, etc.

Datum, ut in alia

CLII.

LARISSENO ET NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPIS, ET ELECTO
CITRENSI.

Pro iidem adversus marchionissam Montisferrati

(Datum, ut in aliis.)

Inter ceteros religiosos viros, quos quilibet con-
venit divina retributionis intuitu honorare, dilecti
filii fratres militiae Templi tanto debent speciali gra-
tia confoveri quanto majoribus laboribus se expo-
nunt pro servitio Iesu Christi, ac favorem apostoli-
cum meruisse plenius dignoscuntur. Verum dilecta
in Christo filia nobilis mulier relieta claræ memorie
marchionis Montisferrati, sicut ex ipsorum gravi
conquestione didicimus, eos super possessionibus et
rebus aliis a claræ memorie viro suo de ipsius con-
niventia et consensu ipsis pia devotione concessis
multipliciter aggravat et molestat. Unde nos eidem
nobili per scripta nostra mandamus ut ob reveren-
tiam apostolice sedis et nostram ab eorumdem fra-

trum super premissis indebita molestatione desistat. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictam nobilem ad id, monitione premissa, distictione qua convenit, appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut in aliis per totum.

Scriptum est eidem nobili mulieri super hoc.

CLIII.

DAVALIENSI ET ZARATORIENSI EPISCOPIS, ET ELECTO NAZORESCENS.

Pro iisdem aduersus dominum Nigriontis.

(Laterani, iv Nonas Octobris.)

Suum ad nos dilecti filii fratres militiae Templi querimoniam transmisere quod nobilis vir Ra. dominus insula Nigriontis quasdam possessiones a Jacobo quondam domino de Aenis pietatis intuitu concessas eisdem in anima sua dispendium detinere presumit. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum nobilem ut easdem possessiones sine qualibet difficultate fratribus memoratis assignet monere prudenter et efficaciter inducere procuratis, ipsum ad hoc, si neccesse fuerit, per censuram canonicam, sicut justum fuerit, sublatio appellationis obstaculo compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Octobris, anno tertio decimo.

CLIV.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET EPISCOPO DAVALIENSI, C ET NAZORESCENS ELECTO.

Pro iisdem.

(Laterani, xii Kal. Octobris.)

Exposita nobis dilectorum filiorum fratrum militiae Templi petitio continebat quod nobilis vir Ni. de Sancto Amoro diocesis Thebanæ super quibusdam terris a Rolandino et Albertino fratre ipsis in elemosynam concessis eisdem ipsos contra justitiam aggravat et molestat. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum nobilem ut ab ipsorum fratribus super eisdem terris indebita molestatione desistat, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem qui nominati fuerint, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram eamdem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Octob., anno tertio decimo.

CLV.

GARDICENSI ET DAVALIENSI EPISCOPIS, ET ELECTO (110) ZARATORIENSI.

De causa Templariorum cum archiepiscopo Patrascensi.

(Laterani, vii Kal. Novembris.)

Cum olim causam quæ inter dilectos filios fratres

(110) *Infra lib. xiv epist. 111, dicitur, Nazorescensi.*

A militiae Templi ac venerabilem fratrem nostrum Patracensem archiepiscopum vertebatur super domo de Geracomita et rebus mobilibus ad valentiam duorum millium et sexcentorum decem octo hyperberorum, quibus dicti fratres per eundem se querebantur archiepiscopum contra justitiam spoliatos, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Atheniensi et Fermopiliensi episcopo duxerimus committendam, iidem reputantes archiepiscopum contumacem, memoratos fratres in ipsius domus possessionem causa rei servandæ inducendos sententialiter decreverunt. Licit autem predicti fratres nuper in nostra praesentia super premissis cum eodem archiepiscopo litigantes, et proponentes se ipso mandato judicium reniente, corporalem ipsius domus possessionem apprehendere nequivisse, petierint auctoritate nostra in eamdem induci, quia tamen idem archiepiscopus standi juri sufficientem exposuit cautionem, petitionem fratrum in hoc nullatenus admitientes, de ipsius archiepiscopi et alterius partis procuratoris assensu per apostolica vobis scripta mandamus quatenus si dicti fratres domo et rebus aliis supradictis se probaverint contra justitiam spoliatos, vos eisdem, sicut jusum fuerit, restitutis, audiatis si quid fuerit questionis, et illud appellatione remota fine debito decidatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus praeter assensum partium a sede apostolica imperatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vii Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLVI.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

Cum inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Patracensem et dilectos filios fratres militiae Templi super abbatis quæ Provata vocatur, de qua per dictum filium electum Montanensem et archidiaconum Andrevillæ delegatos a nobis jam quædam fuerat contra ipsos Templarios sententia promulgata, sub examine nostro controversia verteretur, auditis et intellectis quæ proposita hinc inde fuerant, sententialiter duximus decernendum ut idem archiepiscopus possessionem ipsius obtinet abbatæ; reservata predictis fratribus facultate probandi, sicut dicebant, eam sibi a domino terra, accedente postmodum consensu archiepiscopi, concessam fuisse. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus dictam abbatam facientes ab archiepiscopo ipso pacifice possideri, probationes fratrum admittere procuratis. Quod si legitime prescripta probaverint, eundem archiepiscopum distictione qua convenit, appella-

tione remota, cogatis abbatiam ipsam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea fratibus restituere memoratis, in pace perpetuo possidendum. Quod si praefatus archiepiscopus infra mensem post susceptionem praesentium per se vel responsalem idoneum propter hoc coram vobis non curaverit comparere, vos nihilominus, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, procedatis, cum lis jam fuerit contestata, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CLVII.

EPISCOPO ET CANTORI ZANORENSE, ET ABBATI DE HOREROLA DIOCESES ZANORENSIS.

Confirmatur electio cantoris.

(Laterani, v Kal. Novembri.)

(111) Dilecto filio nostro Petro tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale bona memorie A. thesauro Salamantino Paschasi et Dominico Garsiae clericorum procuratoribus apud sedem apostolicam constitutis auditore concesso, idem thesaaurarius propositus coram eo quod cum in Salamantina Ecclesia, in qua cantoris electio ad episcopum et capitulum communiter pertinet, cantoria vacante, dictum capitulum sapientius episcopum monuisse ut ad celebrandam cantoris electionem cum eo pariter conveniret, eodem episcopo infra semestre tempus id facere negligente, capitulum uti cipiens jure suo, in Ecclesiae memorie capitulo, sicut est moris, supradictum Paschasi ejusdem loci canonicum in cantorem elegit, ne quid in ejusdem electionis praedictum fieret appellando, quam supradictus thesaaurarius auctoritate petit apostolica confirmari, ac electionem quam venerabilis frater noster Compostellanus archiepiscopus post appellationem hujusmodi de G. clero multis criminibus irretito ac tunc temporis vinculo excommunicationis astripte fecerat, tanquam minus canonice celebratam cassari. Dictus vero dominicus propositus ex adverso quod emenso sex mensium spatio, infra quod ad episcopum et capitulum cantoris electio pertinebat, decanus et quidam canonici Salamantini, episcopo, archidiacono et non nullis canonicis, qui praesentes in civitate aderant, inconsultis, non consueta hora vel in capitulo juxta morem, sed in ecclesia potius, quibusdam laicis advocatis, stule et inordinate nimis eligere presumserunt: et cum jam dicti archiepiscopi, qui eosdem propter hoc evocaverat (112), adire praesentiam nolissent, ipse intelligens eligendi auctoritatem ad se juxta Lateranensis statutum concilii deolutam, supradictum G. in cantorem elegit, et eumdem fecit de cantoria corporaliter investiri. Postmodum autem decanus et sui complices nobis, de his mentione non habita, suggerendo quod epi-

(111) Cap. *Dilecto filio, De supp. neglig. prælat.*

(112) In quarta Collect. *excommunicaverat, etiam in codice Colbertino.*

A scopus, qui monitus sapientius infra sex menses eligere noluerat in Ecclesiae detrimentum, cantore qui ab eodem decano cum majori parte capituli institutos fuerat spoliato, alium instituerat in cantorem, ad decanum, archidiaconum et archipresbyterum Abulenses nostras litteras impetrarunt: quarum auctoritate cum supradictus G. ab eisdem fuissest judicibus evocatus, eisdem inhibuit ne per dictas litteras procederent contra eum, cum in eis de sua electione facta per archiepiscopum nulla mentio haberetur, et cum propter hoc, tum etiam quia prima citatione ad loca remota peremptorie citatus extiterat, tum etiam quia iudices quosdam ex electoribus dicti Paschasi consanguinitatis linea contingebat, ad sedem apostolicam appellavit. Sed iudices nihilominus ad Salamantinam accedentes ecclesiam, spedictum P. in cantoris possessionem causa rei servandæ contra justitiam induxerunt. Cum igitur super his et aliis coram eodem cardinale procuratores ipsi aliquandiu litigassent, et ipse nobis fideliter retulisset que proposita fuerant coram eo, quia nobis constituit a supradicto decano et ejus sequacibus post elapsum sex mensium spatium infra quod episcopo et capitulo memoratis, prout communiter spectabat ad eos, procedere ad cantoris electionem neglexerant, electionem supradicti P. minus canonice celebratam, eamdem decrevimus irritam et inanem, et appellationem ab eodem decano et suis fautoribus interpositam, factum archiepiscopi, ad quem jam erat eligendi auctoritas devoluta, nequivisse aliquatenus impedire. Quia vero contra personam ipsius G. quedam objecta fuerunt de quibus nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, nisi jam dicto G. aliquid canonicum obviet, electionem de ipso factam sublato appellationis obstaculo confirmetis, facientes ipsum eisdem cantoris pacifica possessione gaudere, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kal. Novembri, anno tertio decimo.

CLVIII.

D MINDENSI ELECTO, ET ABBATI LESBURNENSIS MONASTERIENSIS DIOCESES, ET CUSTODI MONASTERIENSI.

De translatione episcopi Osnaburgensis.

(Laterani, iii Kal. Novembri.)

(113) Venerabiles fratres nostri Lubicensis et Livoniensis episcopi et dilectus filius major decanus cum ceteris canonicis Bremensis Ecclesiae suis nobis litteris intimarunt quod cum olim Waldemarum quondam Sleuvinensem episcopum a nobis in archiepiscopum postulassent, quia id non potuit effectui mancipari, quidam ex eis electionis suæ vota in dilectum filium B. ejusdem Ecclesiae majorem pre-

(113) Vide lib. x, epist. 209, 213; lib. xi, epist. 173; lib. xii, epist. 63, et lib. xv, epist. 3.

positum contulerunt, verum quia ipsius non exstitit, electio confirmata, ipsi, quantum in eis exstitit, de alia persona tractantes, Ecclesiae suae consulere curaverunt: propter quod non tantum rerum, verum etiam personarum, a laicis adhuc adhaerentibus propter diversas causas Waldemaro praedito graves jamdudum persecutioe sunt et impedimenta perpessi, et adhuc etiam patiuntur. At, quoniam mora præteriti temporis Ecclesiae viduatæ ad nibilum fere redactæ fuit quamplurimum huc usque damosa, et futuri protractioe perniciosa poterat magis esse, idem in manus hominum incidere potius eligentes quam pro domo Dei murum non opponere se ac sua, rei quam incooperant insister fortiter necessarium decreverunt. Unde tam ipsi quam dictus prepositus per suas litteras speciales a nobis humiliiter postularunt ut venerabilem fratrem nostrum Osnaburgensem episcopum, eisdem vicinum, et per omnia cognitum, ipsis in archiepiscopum concedere dignaremur: per quem, cum sit vir nobilis, et scientia prædictus, ac generis nobilitate præclarus, et Ecclesiam sibi commissam hactenus viriliter defensarit, præfata Ecclesia poterit in statum pristinum reformari, et compesci nihilominus insolentia laicorum. Nos igitur consuli volentes Ecclesiae diutius desolatæ, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super his et cogita veritate, si res ita se habet, auctoritate nostra eidem episcopo injungatis ut ad præfata Ecclesiam Bremensem accedat, ejusdem regimen in nomine Domini recepturus: cum quo, propter necessitatem temporis, hanc gratiam duximus faciendam ut usque ad susceptionem pallei Osnaburgensem Ecclesiam sicut proprius pastor retineat et gubernet; injungentes nihilominus clero, ministerialibus et populo Ecclesiae memoratæ quod eidem usque ad susceptionem pallei tanquam pastori proprio intendant ut hactenus et exhibeant obedientiam debitam et honorem; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nos enim venerabilibus fratribus nostris suffraganei et dilectis filiis capitulo ac ministerialibus Bremensis Ecclesiae nostris damus litteris in mandatis ut postquam idem de mandato nostro per vos sibi facta ad sapientiam Ecclesiam accesserit gubernandam, tanquam pastori suo ipsi obedientiam et reverentiam debitam exhibentes, eidem intendant humilietur et devote. Ad hæc, volumus et mandamus ut contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censura simili appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, filii electi, cum eorum altero nihilominus exsequaris, etiamsi jam fueris in episcopum consecratus.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno tertio decimo.

Scriptum est ipsis suffraganeis et aliis supradictis hoc modo: Ex litteris vestris, fratres Lubicensis et Livoniensis episcopi, et filii decane ac capitulum,

A nostro est apostolatui reseratum quod cum oīm Waldemarum quondam Sleuicensem episcopum in archiepiscopum postulassetis a nobis, quidam vestrum electionis suæ vota in dilectum filium B. Ecclesiae vestre majorem prepositum contulerunt; verum, quia ipsius non exstitit electio confirmata, vos, quantum in vobis exstitit, de alia persona tractantes, eidem Ecclesiae consulere curavistis; propter quod, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque diutius desolatæ, dilectis filiis Mindensi electo et abbatii Lesberensi Monasteriensis diocesis et custodi Monasteriensi nostris dedimus litteris in mandatis ut inquisita super his et cognita veritate, si rem invenerint ita esse, dicto episcopo auctoritate nostra injungant ut ad præfata Ecclesiam Bremensem accedat, ejusdem regimen in nomine Domini recepturus, etc., ut in alia, usque gubernet; injungentes nihilominus clero, ministerialibus et populo Osnaburgensis Ecclesiae quod eidem episcopo, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque honorem, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quocirca universitatí vestre per apostolica scripta mandamus quatenus postquam idem de mandato nostro sibi facta per executores eosdem ad sapientiam Bremensem Ecclesiam accesserit gubernandam, etc., ut in alia, usque eidem intendatis humilietur et devote. Alioquin dictis executoribus nostris damus litteris in mandatis ut contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescantur.

Datum, ut in alia per totum.

Scriptum est episcopo Osnaburgensi super hoc in eundem fere modum ut in prima usque recepturus. Quocirca fraternalitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus cum a præfatis executoribus tibi fuerit injunctum, accedas ad Ecclesiam membratam, et in Christi nomine regimen ejus suscipias ac fideliter exsequaris. Nos enim tecum proper necessitatem temporis speciale gratiam, etc., ut in alia, usque gubernes, dantes supradictis executoribus in mandatis ut injungant clero, etc., usque compescendo. Præterea suffraganeis et decano, et capitulo, et nobilibus viris ministerialibus Bremensis Ecclesiae nostris duximus litteris injungendum ut, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem.

Datum, ut in alia.

CLIX.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSEI.

Ut canonicos S. Ruffi institut in ecclesia Patracensi. (Laterani, iii Kal. Novemb.)

Cum ecclesia cathedralis extra civitatem posita Patracensem, occasione secularium clericorum, qui iam in ea plures ordinati, motu demum proprie voluntatis dereliquerunt eamdem, debito servitio fraudaretur, nobis humilietur supplicasti ut licentiam instituendi conventum regularium canonicoe rum in ipsa de collegio Sancti Ruffi tibi concederemus.

dignaremur: quibus ita es pollicitus providere. In primis siquidem terras eis et vineas assignabitis de quibus frumentum et annona sufficiens quinquaginta et vinum sufficiens sexaginta personis percipient, sine suis laboribus aut expensis in eorum cellarium deferenda. Præterea statuet ut eis pisces et sal ad sufficientiam sine pretio ministrentur, datus ipsi nihilominus olivetum de quo percipient oleum quod ad opus ecclesie nec non etiam ad victimam sexagiuta sufficiat personarum, conferens eis quoque villanos trecentas gallinas, ducentas oves, trintigia porcos, et centum libras cerae ipsi annualiter tributarios, in presentiarum ipsis ducentos porcos et oves largiens septingentas; pro vestibus autem assignabitis eis in certis locis ducentos perperos [hyperperos] annualiter persolvendos. Ceterum pro recipiendis pauperibus et hospitibus dabitis eis quinquaginta carrugatas bona terræ, quadraginta boves, et totidem vaccas, bubulosque trintigia, et tantum vineæ de qua vinum pro decem personis proveniat annualiter, assignans nihilominus eis rusticos qui sine mercede vel expensis eorum in domo sua labores exerceant universos, omnium preventuum archiepiscopatus in decimis, mortuariis et eleemosynis eisdem medietate concessa. Quod si haec omnia non duxerint acceptanda, dimidiabis cum eis cunctas possessiones Ecclesiæ Patracensis; sic tamen quod ipsi persolvant crosticam annualiter quam principi terræ ipsa Ecclesia persolvere consuevit. Nos igitur piis tuis precibus inclinati, considerato quod non solum Ecclesia memorata poterit in religione sic in se plantanda proficere, verum etiam ad alias que nuper sunt ad ritum Latinitatis adducte propagationis suæ palmites dilatare, de consilio fratrum nostrorum hoc tibi duximus concedendum; ita nimirum ut si qui de canonicis sæcularibus qui sunt ad præsens in ipsa voluerint ordinem suscipere regularem, hoc eis libere concedatur, illis autem qui ordinem ipsum suscipere recusaverint, dummodo per continuam residentiam Ecclesia ipsi curaverint deseruire, provideatur de preventibus ejus in congrua portione. Ad hæc, presentium auctoritate statuimus ut fratres ipsi tantum priorem sibi regulariter eligentes, ipsum tibi vel tuis repræsentent successoribus confirmandum, D iure apud ipsos in perpetuum residente Patracensem archiepiscopum secundum statuta canonum eligendi. Nulli ergo, etc., nostra concessionis et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLX.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BUFFI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum ecclesia cathedralis, etc., ut in alia, usque fraudareetur, venerabilis frater noster Patracensis

A archiepiscopus nobis humiliiter suppliavit ut licetiam, etc., ut in alia, usque de collegio Ecclesia vestrae sibi concedere dignaremur: quibus ita est pollicitus providere. In primis siquidem terras eis et vineas assignabit, de quibus, etc., usque defenda. Præterea statuet ut eis pisces, etc., usque pro vestibus autem assignabit eis in certis locis, etc., usque pauperibus et hospitibus dabit eis quin quaginta carrugatas, etc., ut in alia per totum, usque acceptanda, dimidiabit cum eis cunctas possessiones, etc., usque consuevit. Nos igitur piis ejus precibus inclinati, etc., usque de consilio fratrum nostrorum hoc sibi duximus concedendum, ita nimirum, etc., usque regulariter eligentes, ipsum sibi vel suis repræsentent successoribus confirmandum, B etc., usque eligendi. Quocirca devotionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus hujusmodi propositum prompto prosequentes favore, conventum de fratribus vestris eidem archiepiscopo in suis deducendum expensis propter hoc assignare curetis.

Datum, ut in alia per totum.

CLXI.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO, ET EPISCOPO CITHONIENSIL
Contra nobiles Achaiae detinentes bona ecclesiastica.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

Exposituit nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis quod nobilis vir.. dominus Achaiae et quidam alii Latini habentes in illa terra dominium corporale, possessiones quas Ecclesiæ sub annua certa pensione consueverant Græcorum temporibus retinere, per violentiam auferentes, secundum curiæ sue judicium ipsas ordinant et disponunt, cogentes ecclesiarum prelatos de litigiosis possessionibus in foro contendere sæculari et consuetudinibus ac institutionibus quas illic ipsi noviter creavere subesse, nullam inter laicos et clericos aut ecclesiæ differentiam faciendo. Negotia vero ecclesiastica que vel apostolice commissionis auctoritate, vel jurisdictionis ordinariæ ratione, a viris ecclesiasticis sunt tractanda, sine licentia sua terminari non sinunt: que si forsitan præter voluntatem eorum decisa fuerint, quod statuitur non servatur. Qui etiam propriis episcopis inconsultis abbatias, ecclesiæ ac præbendas, nec non etiam qualibet ecclesiastica beneficia laicis et clericis indifferenter tribuunt sicut volunt, et vacantes ecclesiæ per proprium ordinari prælatum minime permittentes, canonicos quoque in nonnullis ecclesiis intrudere non verentur, excommunicatos tam clericos quam et laicos in sua pertinacia confovendo. Cumque dudum ad bellum contra Michalicum processuri, recipientes corpus et sanguinem Jesu Christi, omnes pariter promisissent, quinquo per votum obligaverint se solemne, quod de ipso prælato reddituri, decimas ecclesiis suis solverent, et subditos suos tam Latinos quam Græcos cogerent ad solvendum: id postmodum efficerent non curarunt. Quocirca fraternitatì vestre per apostolica scripta

mandamus quatenus Latinos hujusmodi, ut decimas A tanæ urbis acquisierant captione, uni eorum octingentis ob hoc perperis ab eadem archiepiscopo persolutis, Patracensi Ecclesiae contulissent, nobilis vir Gaufridus de Villa-Arduni Achaia dominus feudum ipsum auferens Ecclesiae memoratæ, illud cuidam militi pro sua voluntate concessit. Ideoque fraternitatì vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam eundem Gaufridum quam prefatum militem ad restituendum idem feudum, sicut justum est, cum fructibus inde perceptis Ecclesiae supradictæ monere prudenter et efficaciter inducere procureatis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum est, compellentes. Si quid autem recurrerit quod apostolica indigere providentia videatur, illud ad nostram audientiam referatis.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., anno tertio decimo.

CLXIL

EISDEM.

Super eodem.

(Laterani, iv Kal. Novembris.)

Venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum... quondam Constanti. imperator abbati Pantocrator in urbe Constantinopolitana fecisset, redditum viginti quinque librarum perperorum, quem antiquius Patracensis Ecclesia pro quibusdam possessionibus imperiali cameræ persolvebat, eidem contulit abbatiæ: sed cum, tempore procedente, difficile foret Ecclesiae memoratæ pro possessionibus ipsis quantitatem exsolvere prætaxatam, ad hanc denum compositionem cum eadem abbatis devenit ut pro possessionibus prædictis quinque tantummodo libras perperorum sibi redderet annuatim, et sic possessiones easdem recuperavit et habuit usquequo in Achiam intravere Latini, per quos illis fuit contra justitiam destituta. Unde nobis idem archiepiscopus supplicavit ut detentores prædictarum possessionum restituere cogeremus easdem Ecclesiae Patracensi sub præscriptio quinque librarum redditu retinendas. Quia igitur nobis non constituit de premissis, fraternitatì vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis quos propter hoc neveritis esse vocandos, audiatis causam, et appellatione remota fine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris D veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impeletis.

Datum Laterani, iv Kal. Novembirs, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXIII.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

(114) Querelam venerabilis fratris nostri archiepiscopi Patracensis recepimus continentem quod cum nobiles viri Guiardus et Guillelmus quidquid juris habebant in feudo quod in Constantinopoli-

mandamus quatenus Latinos hujusmodi, ut decimas A tanæ urbis acquisierant captione, uni eorum octingentis ob hoc perperis ab eadem archiepiscopo persolutis, Patracensi Ecclesiae contulissent, nobilis vir Gaufridus de Villa-Arduni Achaia dominus feudum ipsum auferens Ecclesiae memoratæ, illud cuidam militi pro sua voluntate concessit. Ideoque fraternitatì vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam eundem Gaufridum quam prefatum militem ad restituendum idem feudum, sicut justum est, cum fructibus inde perceptis Ecclesiae supradictæ monere prudenter et efficaciter inducere procureatis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes. Testes autem, etc.

Datum, ut in alia per totum.

B

CLXIV.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum, ut in aliis.)

Expositus nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis quod cum a prima institutione Patracensis Ecclesiae in ecclesia beati Theodori archiepiscopalis consueverit sedes esse, in qua novi pontifices primo inthronizari solebant, ac certam ibi mansionem nec non etiam sepulturam habere, sedisfacto castro circa ipsam, non solum ossa tumulatorum ibi pontificum sunt effossa, verum etiam sedes eadem ipsi archiepiscopo est ablata. Unde nobis humiliiter supplicavit ut detentores predictæ sedis ad ejus restitutionem compelli et Ecclesiae ipsi competens spatium in circuitu dimitti liberare mandaremus. Volentes igitur archiepiscopo memorato in Ecclesiae suæ jure, sicut tenemur, adesse, fraternitatì vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus detentores prædictos ad restitutionem prefatae sedis, prout justum fuerit, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellentes, faciatis in canonico circa ipsam spatio provideri.

Datum, ut in aliis.

CLXV.

ARCHEPISCOPO PATRACENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola 163.

(Laterani, iii Kal. Novembirs.)

Justis potentium desideriis dignum est nos faciem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus inclinati, concessionem Dimossarii Patracensis et totius Autumpnæ ac omnium casalium de Exahilina, que nobiles viri Guiardus et Guillelmus in captione Constantinopolis acquisisse noscuntur, Ecclesiae Patracensi liberaliter factam ab ipsis, sicut pie ac provide facta est, tibi ac per te ipsi Ecclesiae auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino

(114) Vide infra epist. 165.

hominum licet hanc paginam nostræ confirmatio- A eidem archiepiscopo, in suis deducendum expensis, nis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Kalend. Novembris, pontifi- catus nostri anno tertio decimo.

CLXVI.

DECANO, ARCHIDIACONO DE LOSEO, ET MAGISTRO HUGONI CANONICO CABILONENSI.

De libero accessu laicorum ad ordinem Cisterciensem.
(Laterani, ix Kal. Novembris.)

Dilecti filii abbas et conventus Cisterciensis transmisso nobis petitione monstrarunt quod quidam re- ctores ecclesiarum provinciae Lugdunensis ab eis qui vivi et incolumes ad eorum ordinem transeunt, sibi fieri exiunt testamentum, et in eos quos iidem relinquunt in seculo, propter hoc ecclesiastica exercent censuram, ac capitulum illud quo eis a sede apostolica indulget ut licite liberos et absolu- tos a seculo fugientes recipient interpretantes si- nistre, asserunt eos, licet alias absoluti existant et liberi, sine ipsorum licentia non posse ad religionem transire, pro eo quod Jure parochiali eisdem obli- gati tenentur. Quocirca discretioni vestra per apo- stolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præsumptores prædictos a præsumptione hujusmodi, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo compescatis. Quod si non onnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ix Kalend. Novembris, pontifi- catus nostri anno tertio decimo.

CLXVII.

PATRACENSI ARCHIEPISCOPO.

De sustentatione ballivi.
(Laterani, Nonis Novembris.)

(115) Cum S. ballivo quondam tuo, qui pro eo quod jura Ecclesiae tuae fideliter defendebat, non solum naso est mutilatus, verum etiam graves alias iacturas incurrit, de bonis Ecclesiae tuae disponas liberaliter providere, sicut ex tua insinuatione didi- cimus, nos in hac parte pium tuum propositum in Domino commendantes, fraternitatii tuae præsentium auctoritate mandamus quatenus de bonis Ecclesiae tuae sibi ad sustentationem suam decenter provide-re procureas.

Datum Laterani, Nonis Novembris, anno tertio decimo.

CLXVIII.

ABBATI ET CONVENTUI ALTECUMBRI.

De monachis mittendis ad archiepiscopum Patracensem.

(Datum, ut in alia.)

Cum nobilis vir Gaufridus de Villa-Arduni domi- nus Achaiae ad suggestionem venerabilis fratris nostri Patracensis archiepiscopi, sicut ipse proposuit coram nobis, multas possessiones et alia bona vobis duxerit concedenda, de quibus conventus valeat sustentari, devotioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus hujusmodi propositum prompto prosequentes favore, conventum de fratribus vestrīs

(115) Vide infra epist. 171.

A eidem archiepiscopo, in suis deducendum expensis, propter hoc assignare curetis.

Datum, ut in alia.

CLXIX.

NOBILI VIRO GAUFRIDO PRINCIPI ACHAEI.

De munienda ecclesia Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

Ad tuitionem ecclesiarum tanto te intendere con- venit quanto ex hoc Regi regum dignosceris com- placere. Cum igitur Ecclesia Patracensis, in mari littera constituta, incursibus pateat piratarum, et venerabilis frater noster Patracensis archiepisco- pus eam intendat ædificiis necessariis communire, ut clerici et servitores ipsius tute ibidem valeant commorari, nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus super hoc archiepiscopum non impediatis memoratum. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Lariseno archiepiscopo et episcopo Cithoniensi daamus nostris litteris in mandatis ut te ad hoc, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, justitia mediante, compellant.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsos super hoc.

CLXX.

LARISENO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO CITHONIENSI.

Ut archiepiscopus Patracensis fruatur terra de Larsa.
(Laterani, Nonis Novembris.)

Ex insinuatione venerabilis fratris nostri archi- episcopi Patracensis accepimus quod, cum bona memoriæ Willelmus Campaniensis, dudum in Apuliam transiturus, nobilem virum, Hugonem de Cham- suum ballivum et procuratorem fecerit generalem, promittens firmiter ut quidquid disponeret vel do- naret, ratum haberet et firmum, sigillum sibi pro- prium committendo, idem Hugo positus in extremis terram de Larsa Ecclesiae Patracensi reliquit, et licet id postmodum nobilis vir Gaufridus princeps Achaiae approbasset, spontanea voluntate dictum archiepiscopum de terra illa investiens coram multis, cum tamen idem archiepiscopus ad percipiendas fructus illius terre suum destinasset ballivum, no- bilis vir P. de Becciniaco, asserens se terram ipsam auctoritate principis possidere, ballivum ipsum fructus percipere non permisit, eosdem occupans pro sue arbitrio voluntatis. Quocirca fraternitatii vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus princi- pem et nobilem memoratos, ut ab ejusdem archi- episcopi super hoc indebita molestatione desistant, permitentes eumdem terram ipsam pacifice possi- dere, ac eidem de fructibus perceptis ex ea satisfa- ctionem idoneam exhibentes, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si ne- cessesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appella- tionem remota, sicut justum fuerit, compellentes. Te- stes autem qui fuerint nominati, etc.

Datum Laterani, Nonis Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXI.

EISDEM.

De satisfactione facienda archiepiscopo Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

(116) Conquestionem venerabilis fratris nostri Patracensis archiepiscopi recepimus continentem quod C. miles et quidam socii sui Patracensis diocesis in domum suam nequiter irruentes, manus in ipsum temerarias injecerunt, ac ballivum suum, quem inter brachia contra eorum sevitiam tuebatur, per violentiam capientes, pro eo quod jura Ecclesiae fideliter defensabat, nasum ei crudeliter amputarunt. Per ipsius quoque militis servientes idem archiepiscopus captus fuit, et per quinque dies in carcere diro retentus, multis alias eidem ab eodem milite ac suis complicibus damnis et injuriis irrogatis. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum militem et alios, ut eidem archiepiscopo super datis damnis et irrogatis injuriis satisfactionem exhibeant competentem, motione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem, etc.

Datum, ut in alia.

CLXXII.

EISDEM.

De reverentia exhibenda prælati.

(Laterani, viii Idus Novembbris.)

Venerabilis frater Patracensis archiepiscopus proposuit eoram nobis, quod domini terre illius, pro eo quod sacerdotes et monachos Graecos angariare mituntur, eosdem non permitunt sibi et aliis Latinis prælati debitam obedientiam et reverentiam exhibere in animarum suarum dispendium et gravamen. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos dominos, ut ab hujusmodi presumptione desistant, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem, etc.

Datum Laterani, viii Idus Novembbris, anno tertio decimo.

CLXXIII.

EISDEM.

Ut possessiones restituantur Ecclesia Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

Cum nonnulla possessiones ac jura et pertinentiae quas Graecorum temporibus habuit Ecclesia Patracensis, quarum etiam possessione in ingressu Latinorum in Achaiam gaudebat, eidem per Latinos asserantur esse subtracta. Fraternitati vestrae apostolica scripta mandamus quatenus detentores earum, ut ipsas restituant venerabili fratri nostro archiepiscopo Patracensi, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit,

(116) Vide supra epist. 167.

(117) De monasterio S. Judoci vide notas ad Luppum Ferrar. p. 349.

A per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes.

Datum ut in alia.

CLXXIV.

MONOTHONENSI ET AMICLIENSI EPISCOSPI.

De piis legatis Ecclesia Patracensis.

(Laterani, Nonis Novembbris.)

Venerabilis frater noster Patracensis archiepiscopus nobis exposuit conquerendo quod dominus terræ illius Ecclesiae suæ diecesis ea quæ a Christi fidelibus in ultima voluntate legantur, eisdem contra justitiam auferre presumunt in suum et Ecclesia præjudicium et jacturam. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos dominos, ut ab hujusmodi presumptione desistant, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit appellatione postposita compellentes. Testes autem, etc.

Datum Laterani, Nonis Novembbris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXV.

DE CLAROMARISCO ET DE LONGOVILLARI ABBATIBUS
CISTERCIENSIS ORDINIS, ET DECANO MOSTEROLI, BORINENSIS ET AMBIANENSIS DIOCESESUM.*De reformatione monasterii S. Judoci (117).*

(Laterani, vii Idus Martii.)

Sicut per vestras nobis, filii abbates, litteras intimasti, cum vobis dederimus in mandatis ut ad monasterium Sancti Judoci supra mare personaliter accedentes, corrigeretis in capite ac in membris quæ limam correctionis exposcerent, vos, filii abbates, te, fili decane, tuam absentiam excusante, accedentes ad locum, nostris obtemperantes mandatis, tam abbatem quam universum capitulum invenisti, duobus duntaxat exceptis, Ingelranno et Clalberdo monachis, qui cum essent suis exigentibus culpis per abbatem et conventum ipsius loci excommunicationis vinculo innodati, duos alios sedentes, quos viros perniciosos, rebelles, et contumaces attestatione plurim didicistis, rejecto habitu monachali contumaciter recesserunt, correctione domus nullatenus expectata. Vos autem capitulo convocato, cum abbas juxta mandatum vestrum universis et singulis fratribus in virtute obedientie ac animarum suarum periculo injunxit ut super conversatione ipsius et statu Ecclesiae dicentes veritatem, vos singulariter examinantes eosdem super his quæ personam contingebant abbatis, laudabile omnium testimonium invenisti; sed laudabilius juxta nonnullorum assertionem invenissetis, si se circa quosdam perversos et contumaces severius habuisset. Invenisti præterea sub ejusdem abbatis regimine, qui oppressiones multiplices est percessus, immunitum Ecclesiae debitum et redditum augmentatum, et tam in ædificiis quam aliis necessariis domus expensas factas, sicut oculata fide perpen-

344
345
346

ditur, quæ usque ad mille librarium Parisiensium A nobis humiliiter supplicavit ut ad stabilitatem perpetuam concessionem ipsius apostolico dignaremur munimine robore. Nos igitur paci et quieti monasterii vestri providere volentes, ac devotionem regiam comunitates, concessionem eamdem ad perpetui roboris firmitatem auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursurum.

B Datum Laterani, vi Kal. Novembris, anno tertio decimo.

CLXXVII.

ADULPHO QUONDAM COLONIENSIS ARCHIEPISCOPO.

Conceduntur ei quedam gratia.

(Laterani, ii Idus Novembris.)

(118) Ad hoc exemplaria coelestis imaginis in divinis voluminibus sunt descripta ut ea non solum venerari curemus, sed etiam imitari, non tam auditores verborum quam rerum factores effecti; quia non auditores legis, sed factores, justi sunt apud Deum. Sacra quippe Scriptura docente, didicimus quod in area foederis Domini cum tabulis legis virga continebatur et manna; quoniam in pectore summi pontificis, quod per arcum frideris designatur, cum scientia legis divinae debet virga correctionis et manna dulcedinis contineri, ut sciat vulneribus sauciati oleum infundere super vinum, et quem novit ex rigore percutere, sciat etiam ex benignitate sanare, humiliando superbos et humiles erigendo. Hinc est igitur quod licet in eo non parum deliqueris quod sine nostra licentia speciali, quin etiam contra nostram prohibitionem expressam, Ottone dimisso, adhaesisti Philippo; quia tamen impositam tibi propter hanc culpam a sede apostolica disciplinam patienter hactenus et humiliiter supportasti, dignam pro meritis penitentiam peragendo, ac per hoc quod idem Otto contra nos indigne se gerit, qui eum toto conamine studiuimus promovere, validissime presumatur quod etiam contra te indigne se gessit, qui promotionis ipsius inter homines fueras prima causa, post rigorem justitiae tibi rorem misericordie instillare volentes, fraternitatit tuæ auctoritate presentium indulgemus ut cum de mandato nostro non fueris a pontificali ordine degradatus, sed ab officio tantum pontificali remotus, licet tibi cum pontificalibus celebrare, paleo dimitata excepto, et ex permissione pontificis vel abbatis in cuius diecesis vel cenobio fueris constitutus, clericos vel monachos tibi canonice præsentatos ad minores ordines promovere, benedicere vestes, et vasa sacra. In quibus omnibus illam te custodire volumus honestatem et modestiam adhibere ut scandalum evitando sic interdum prodesse possis aliquibus ut nullis omnino velis obesse. Ad haec etiam tibi concedimus ut si citra curam pontificalis officii evocatus fueris ad aliquam ecclesiasticam dignitatem, licenter illam assumas; sed, si ad præsumatum fueris postulatus,

67, 80, 100, 112, 115, 116, 117, 114, 165.

CLXXVI.

ABBTI ET CONVENTUI MONASTERII SANTÆ MARIE DE CARRAZETO CISTERCIENSIS ORDINIS.

Confirmat concessionem regis Legionensis.

(Laterani, vi Kal. Novembris.)

Charissimus in Christo filius noster A., rex Legionensi illustris, suis nobis litteris intimavit quod cum castrum de Ventosa, ex parte in possessionibus monasterii vestri situm, quod desertum fuerat ab antiquo, redificare ac in eodem populum congregare coepisset, idem attendens quod castro populo prædicto, tam vos quam alia loca religiosa vicina et villa nihilominus adjacentes ex eo paterentur non modicam lesionem, penitentia ductus, destituit ab incepto, vobis et aliis locis religiosis ac adiacentibus villis concedens ne unquam in posterum ibidem populus collocetur, super hoc vobis et aliis fieri faciens publicum instrumentum. Qui etiam

(118) Vide lib. x, epist. 19; et lib. xi, epist. 88; et lib. De negotio imper., epist. 9, 11, 19, 39, 55;

Mum suscipere non presumas nisi de alia Romani A pontificis indulgentia speciali, qui super hoc suo discreto consilio providebit quod viderit expedire. Tu ergo talem te studeas in omnibus exhibere ut gratiae tibi factae aut etiam facienda non reddaris ingratus, sed ad hæc et alia forte majora dignus et idoneus comproberis. Nulli ergo, etc., nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Id. Novemb., anno tertio decimo.

CLXXVIII.

MAGISTRIS PALMARIO ET RICARDO CANONICIS LUCANIS.
De presbytero contra sententiam latam tergiversante.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

Inter dilectos filios plebanum et clericos de villa Basilica ex una parte ac forense presbyterum Lucanae diœcesis ex altera super ecclesia Sancti Genesii de Boellio dudum quæstione suborta, cum dilecti filii prior et magister Zenobius subdiaconus noster canonicus Sancti Fridiani Lucani de nostro eam examinassent mandato, tandem de meritis ipsius sufficienter instructi, electionem rectoris ipsius Ecclesie, cum aliis quæ in eorum sententia continentur, plebi supradictæ villæ adjudicare curarunt, dictum presbyterum ab eadem sententialiter removentes. Quin cum ab eorum sententia nostram audientiam appellas, ei demum in nostra præsentia constituto dilectum filium Angelum subdiaconum et capellanum nostrum concessimus auditorem. Et quia quedam, qua contra prælibatam sententiam opponebat, asservuit se coram eo probare non posse, idem subdiaconus probationes suas recipiendas Pratensi præposito suoque collegæ commisit, nihilque coram ipsi probato, partes denouo ad ipsius subdiaconi præsentiam redierunt. Et predictorum plebani et clericorum procuratore petente præfata sententiam confirmari, eo quod idem presbyter in probatione defecrat objectorum; ipso autem presbytero in contrarium asserente quod probationes suas producere coram eodem præposito et collega ipsius ex causa rationabili recusarat, eo quod contra mandatum suum procurator ejus convenerat in judicem in quem non debuit convenire, subdiaconus ipse, ad convincendam ejus astutiam, alias ei duxit inducias concedendas, infra quas probaret, si vellet, coram aliis iudicibus ea quæ coram prioribus non probarat. Super quo dictus presbyter apud subdiaconum memoratum, proprio procuratore dimisso, recessit. Sed hujusmodi procurator, licet vellet in judices convenire, litteras tamen accipere denegavit.

Interim autem sepefato presbytero in urbe callide laitante, procurator supradictæ plebis apud subdiaconum sepeditum diu fatigatus instabat ut procederet contra illum; sed respondente ipso quod jam esset officio suo functus, dilectus filius Alatrianus subdiaconus et capellanus noster denouo sibi concessus auditor a nobis citari jussit presbyterum memoratum; eoque coram ipso minime comparente, cum nec procurator ejus sepius requisitus litteras vellet accipere deferendas ad judices coram quibus

A objecta contra sententiam probarentur, præmissa nobis ex ordine recitavit. Nos autem priori Sanctæ Reparate ac M. canonico Lucanis injunximus ut eamdem sententiam, quemadmodum erat justa, executioni mandarent. Sed idem presbyter ex illa clausula, quemadmodum erat justa, diffugii occasionem assumens, ad sedem apostolicam appellavit. Propter quod sententia ipsa non exstitit executioni mandata. Cum autem postea coram dilecto filio G. subdiacono et capellano nostro ad impugnandam supradictam sententiam quasdam exhibuisset litteras venerabilis fratris nostri episcopi Florentini, ex quibus colligi videbatur quod prædictus magister Zenobius tempore latæ sententiae fuerat excommunicationis sententia innodatus, litteris tamen circa tenorem atque sigillum appensum habitus manifeste suspectis, pronuntiavit subdiaconus antedictus de consilio sapientum sepeditum presbyterum, qui diutius super ipso negotio litigando hujusmodi litteras nunquam duxerat exhibendas, contra supradictam sententiam nullatenus ulterius audiendum; perpetuum super hoc eidem silentium impendo. Et licet eidem presbytero ab ipsa sententia provocanti dilectus filius S. subdiaconus et capellanus noster fuerit post hæc concessus auditor, nunquam tamen per se aut procuratorem idoneum, expectatus diutius, comparuit coram eo. Nuper etiam, licet quidam laicus, cui pro presbytero memoria clamanti dilectum filium Rainaldum acolythum et capellanus nostrum concessimus auditorem, quoddam coram eo exhibuerit instrumentum, in quo in verbo veritatis idem presbyter fatebatur se illa corporis infirmitate gravatum quod sedem non poterat apostolicam visitare, ad defensionem tamen illius nihil aliud allegavit. Volentes igitur finem imponi hujusmodi controversiae toties suscitare, ne sepeditus presbyter lucrum de tanta tergiversatione reportet, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eundem presbyterum contra dictam sententiam nullatenus audientes, sententiam ipsam appellazione remota executioni mandetis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, anno tertio decimo.

CLXXIX.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

De reducendis monalibus in monasterium de Lorbano.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

Causam, que vertebatur inter abbatem et monachos de Lorbano ac illustrem reginam Tarasiam, post multas commissions tibi duximus delegandam: qui diligenter in illa procedens, eam nobis remisisti sufficienter instructam. Nos igitur utriusque partis attestationibus et allegationibus intellectis, ita duximus sententialiter providendum, ut quia constitut nobis præfatos abbatem et monachos per vim et metum fuisse coactos monasterium de Lor-

bano deserere disponendum prædictæ reginæ, quæ, A sicut conata fuerat ab initio, sic demum quasdam in illud monachas introduxit, quas tanquam propriam familiam ibi continet et gubernat, illis honeste remotis ab ipso, idem abbas et monachi reducantur in illud et restituuntur ad plenum, ita quod ejus bona dilapidare non possint, debitis tamen ab ipsa regina solutis quæ prop' er justas et moderatas expensas necessario contraxerunt. Cum autem plenam fuerint restitutionem adepti, quia probatum est evidenter predictum monasterium per eosdem abbatem et monachos multis et magnis crimibus detritos in spiritualibus et temporalibus esse colapsum, ipsi de illo protinus excludantur, et per monasteria quæ bene sint ordinata singuli collocentur, ut locus inquinatus ab ipsis ab eorum spuriis emundetur, et ipsi in locis aliis dignam agant pœnitentiam pro peccatis; quatenus, hac adhibita providentia, nec libertas ecclesiastica per sæcularem insolentiam ancilletur, nec enormes excessus remaneant incorrecti. Monasterio denique sic vacante, si sapientia regina fervore religionis accensa voluerit illud, a debitis liberando, tam in officinis quam aliis necessariis taliter præparare quod conventus quadraginta monialium possit in eo secundum statuta Cisterciensis ordinis congrue sustentari, moniales prædictæ de nostra licentia reducantur in illud, et secundum institutiones prædicti ordinis disponantur. Alioquin per honestos monachos nigri ordinis de diversis monasteriis assumentos idem monasterium reformetur. Volentes igitur ut hæc quæ provide sunt statuta per sollicitudinem tuam fideliter impleantur, fraternitatim tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ea sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo facias adimpleri, contradicentes, si forsitan apparuerint, sive mulieres fuerint, sive viri, per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si prædicti abbas et monachi secundum prescriptam formam redire noluerint, tu in ceteris mandatum apostolicum proseparis.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, anno tertio decimo.

(119) Non Margareta, ut vult auctor Theatri principum, quæ fuit filia Sanchii quinti regis Navarræ, qui primus, devictis Saracenis, avito Stemmati catenas, quibus infidelium castra vallata fuerant, inseruit. Notandum autem Hallanum in extremo vita Philippi Augusti et Beloum de domanii Francisci unione non intellexisse istius prosapiaæ seriem, dum Joannam, quæ fuit uxor Philippi Pulchri regis Christianissimi, Theobaldi minoris (cujus fit mentio in hac epistola), asserunt filiam. Ista siquidem Henrico Crasso Navarræ regi qui successit Theobaldo hæres exstitit, que collegium Navarræ Musarum alumnis dedit Augustæ Parisiorum.

(120) *Nati tui.* Theobaldi minoris, cujus fascibus succurrerit, quemadmodum regina Blanca Ludovico Pio, et serenissima regina Maria Medicis Ludovico XIII, semper Augusto, ob teneriorem etatem, infirmiori sceptro fidem præstitere ex senatus consilio

NOBILI MULIERI BLANCHA (119) COMITISSÆ CAMPANIE.

Confirmatur compositio facta cum rege.

(Laterani, x Kal. Decembris.)

Justis potentiis desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter te ac charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem super custodia nati tui (120), et ab ipso nato eidem regi hominio (121) faciendo, et quibusdam aliis articulis initam, sicut provide facia est et ab ultraque parte sponte recepta et juramento firmata (122), et in authenticis exinde consecatis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc. Si quia autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Decembris, anno tertio decimo.

EPISCOPO TIBURTINO.

Quod filius censendus est quem pater et mater publice recognoverunt.

(122*) Per tuas (123) nobis litteras intimasti quod cum T. Tiburtinus civis quandam per septennium habuerit concubinam (124), nec prolem interiori suscepit ex eadem, ac ipsa postmodum divertens ab eo, ad ipsum post non multum temporis rediisset, filium quem reversa in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse. Qui licet a principio dixerit illum nequam filium suum esse, cum mulier illa per septennium eidem cohabitans ex eo minime concepisset, mulieris tandem et aliorum devictus instantia, cum suum filium recognovit, Rainaldum eum nomine appellando. Cum autem idem Rainaldus ad virilem pervenisset etatem, ac domum Saturnellæ sororis ipsius T. frequentaret, quæ ipsum nepotem suum publice nominabat, et Sophiam ipsius Saturnellæ filiam, cum qua quoti-

D Parisiensi, quod postea edicto regio approbatum, eiusdemque formula actis curiae sacrata fuit.

(121) Hominio sive homagio (hominatum dixit Yvo Carnutensis) ab homine et vassallo, cuius submissionis sive obedientiae solemní ritu (ut dicitur in homagio ducis Britanniæ apud Ferratum De jure regni, privil. 2, et Vinerium in Britanniæ hominum ligium regis Christianissimi se constituebat, ut inf. epist. 7, lib. xvi).

(122) *Juramento firmata per Deum ut in. 3, § ult. et l. iii, De jurejur. V. infra epist. 5, lib. 1.*

(122*) Cap. *Per tuas.* De probat.

(123) *Per tuas corrigere et amplia ex hac epistola c.* *Per tuas of probat.* et addé epigraphen.

(124) *Concubinam,* v. g. Graecum ἡ συζῆσσα. Τίνεται τῷ οὐρῷ αὐτοῦ νομίως χώρις γένους, de qua in l. XLIV De verb. significat.

dianam conversationem (125) habuerat, in vinea A proventuum ecclesiae Sancti Jacobi condemnarunt, invenisset, arravit (126) et carnaliter cognovit eamdem. Quod cum pervenisset ad noctiam Saturnellae, acriter increpavit urumque; et apud se filiam retinens, supradictum R. removit a domo. Cum autem mater ipsius Rainaldi accepisset quod (127) pater ejusdem Sophia dicto R. graviter minabatur, in civitatis platea juravit publice coram multis quod Rainaldus supradictam Sophiam propinquitatibus linea minime continebat, affirmans sub virtute presertim juramenti se de alio quam de supradicto T. antefatum suscepisse Rainaldum. Cum ergo nos duxeris consulendos an mulieris assertioni standum sit in hac parte, et an memoratus R. supradictam Sophiam habere valeat in uxorem, insinuatione tibi presentium respondemus quod cum idem Rainaldus, quem dicta mulier filium dicti T. primitus constanter asservauit, et ille, ipius præcipue devictus instantia, ipsum suum filium publice recognovit, filius dicti T. minoratus communiter fuerit et habitus ab ambo b s, ejusdem mulieris jurationi postmodum in contrarium præstite non est standum (128), cum nimis indignum sit, juxta legitimas sanctiones (129), ut quod (130) sua quisque voce dilucide protestatus es, id in eundem casum proprio valeat testimonio confirmare. Unde apparet per consequentiam quod predictus R. memoratam Sophiam, cuius prima facie præsumitur consobrinus, habere non potest aliquatenus in uxorem.

Datum Laterani, v. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXXII.

ABBATI SANCTI VICTORIS, CANCELLARIO, ET DECANO
SANCTI MARCELLI PARISIENSIS.

Confirmatur epistola 147 libri XII.
(Laterani, ii Kal. Decembris.)

Cum causam, que inter monasterium Sancti Martini de Campis et archipresbyterum ecclesiae Sancti Jacobi Parisiensis, cuius jus patronatus ad ipsum monasterium perinet, super medietatem proventuum ejusdem ecclesiae, quam in ea sibi monasterium vindicabat, dilecto filio abbatii Sancti Joannis de Valleia, archidiacono et cantori Carnotensis olim duxerimus commitendam, ipsi demum de meritis D cause redditu certiores, habito prudentum consilio, supradictum archipresbyterum ad reddendum annuatim monasterio antefato medietatem omnium

Super qua sententia cum tam coram judicibus delegatis a nobis quam coram nobis diutius fuerit litigatum, nos deum iis quæ utraque pars proposuit intellectis, de fratribus nostrorum consilio sententiam predictorum judicium approbantes, archipresbyterum antedictum super medietatem omnium proventuum ecclesiae suæ annuatim monasterio Sancti Martini reddenda sententialiter meminimus condemnasse, dilectis filiis abbatii et priori Sancti Germani de Pratis et magistro Roberto de Corzon canonico Parisiensi nostris dantes litteris in mandatis ut quod fuit a nobis sententialiter diffinitum facerent appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Cum autem archipresbyter, sicut executores ipsi per suas nobis litteras intimarunt, sepedictam proventum medietatem monasterio integraliter solvere detrectaret, et ad querimoniam monasterii ejus sapius iteratam ipsi archipresbyterum pluries mouissent ut apostolico mandato parendo, a monasterii super hoc inquietatione cessaret, ac eidem satisfaceret de subtractis, et id postea sub excommunicationis poena et sepe mandassent, quia tanen archipresbyter, eorumdem monitis vilipensis, nostra præsumebat sententia obviare, parochianos suos contra monachos Sancti Martini ad ecclesiam Sancti Jacobi pro suis accidentes justitiis nequiter incitando, eum excommunicationis vinculo innodarunt, facientes per dilectum filium archidiaconum Parisiensem in universis Parisiensibus ecclesiis excommunicatum publice nuntiari. Unde, cum nuper idem archipresbyter ad nostram presentiam accessisset, recepto ab ipso corporaliter juramento, juxta formam Ecclesie ipsi fecimus beneficium absolutionis impendi, firmiter injungentes eidem sub debito presertim juramenti ut medietatem omnium proventuum ecclesiae Sancti Jacobi, nulla prorsus vel pro expensis vel pro alia causa deductione facta, reddit integraliter annuatim monasterio memorato. Quocirca discretione vestre per apostolica scripta mandamus quatenus faciat idem sublatio appellationis obstaculo adimpleri, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescentes: ita videlicet quod si dictus archipresbyter mandato nostro præsumperit ulterius obviare, tam pro perjurio quam pro præsumptione hujusmodi ipsum appellatione remota pena canonica

(125) Conversationem, consuetudinem I. xxiv. De rito nupt. § ult. De nuptiis apud Justinianum.

(126) Arravit tanquam legitimam uxorem, Hesychius in verbo Μνήστωρ τοῦ γάμου αρρένων V. g arrha sponsio conjugalis, et Genes. 58 eadem vox.

Ἄρρενος usurpat, ubi LXX Interpretes ἵνδως; αρρένων Arrhatet et pactæ conjugis meminunt, Achilles Tatius lib. viii de amor. Leuc. et Clitoph. et toto tjt. De sponsal. et arrhis sponsant.

(127) In quarta collect. vir ejusd. male.

(128) Non standum, quoniam non valet juramentum præstum in præjudicium juramenti superiori-

ris, ut ait glossa in c. *Venientis De jurejur. et mulieri*, quæ præstisit juramento asservat, aliquem in matrimonium consensisse, probationem aliam non habenti minime creditur in c. *Mulieri*, eodem titulo.

(129) Vide l. *Generaliter Cod. de non numer. pecun.* — *Legitimas sanctiones*, jus civile quod vocatur jus legítimum, quoniam a lege 12 Tabularum originem sumpsit, hinc legítimum jus Quiritum apud Tullium pro domo sua.

(130) Ut quod, ex l. *Generaliter. De non numer. pecun.*

castigatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.
Datum Laterani ii. Kal. Decembris, anno tertio
decimo.

CLXXXIII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER HISPANIAM CONSTITUTIS.
De subsidio præstanto regibus adversus Saracenos.

(Laterani, iv Idus Decembris.) *

(131) Significavit nobis dilectus filius Fernandus primogenitus charissimi in Christo filii nostri Alfonsi illustris regis Castellæ quod ipse militia sua primitias omnipotenti Deo desiderans dedicare, ad exterminandum inimicos nominis Christiani de finibus haereditatis ipsius, quam impie occuparunt, intentionis studium toto conamine satagit impertiri, suppliciter postulans et devote requirens ut ei ad hoc opus fideliter consummandum et nos ipsi apostolicum impendamus suffragium et ab aliis faciamus opportunum subsidium exhiberi. Nos igitur pium ejus propositum in Doninio commendantes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus reges et principes vestros, qui non sunt cum illis ad trengas observandas astriati, ad opus simile peragendum sedulius exhortationibus inducatis, monentes ex parte Dei et nostra subdilos vestros, et in remissionem eis omnium peccaminum injungentes, quatenus tam præfato primogenito regis Castellæ quam aliis regibus et principibus vestris ad hoc opus salubriter intendentibus necessarium impudent auxilium in rebus pariter et personis, ut per hæc et alia bona quæ fecerint, coelestis regni gloriani consequi mereantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos qui propria devotione undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Taliter autem studeatis exequi quod mandamus ut sollicitudo vestra clareat in effectu, nosque devotionem vestram valamus merito commendare.

Datum Laterani, iv Idus Decembris, anno tertio decimo.

CLXXXIV.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHE.

Ne Græci saveant Michalicio.

(Laterani, vii Idus Decembris.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris nostro est apostolatui reseratum quod Michalicius, fidelitate quam eidem præstiterat imperatori contempta, hominibus ejus minime diffidatis, et spreto nihilominus juramento quod eidem imperatori et E. fratri ejus, cui idem Michalicius filiam suam primogenitam tradiderat in uxorem, præstiterat, A. imperii comestabulum cum militibus et aliis usque centum in dolo capiens, quosdam flagellavit ex ipsis, quosdam retrusit in carcerem, et quibusdam nequiter imperfectis, comestabulum ipsum cum tribus aliis et capellano suo, quod est horribile dictu, suspendit in cruce. His autem ad nequitiam postmodum ani-

(131) Vide infra lib. xiv, epist. 3, 4, 154, 155; lib. xv, epist. 15; et lib. ii. Miscellanor. nostror. pag. 251.

a matus, Latinorum fretns potentia, qui cupiditate cœcati ad ipsum Michalicum confugerunt, casta ejusdem imperatoris obsedit, villas combussit, et omnes Latinos presbyteros quos capere potuit, et quemdam electum in præsulem et etiam confirmatum, fecit capitibus detruncari. Præterea Lascarus, (132) qui pro imperatore se gerit, stipatus viribus Latinorum, qui postpositis Dei timore ac hominis reverentia, spretis etiam stipendiis quæ idem imperator ipsis poterat exhibere, ab inimicis ejus recuperare majora quam ipse illis valeat erogare, quemdam de principibus ejus cepit, et ut dicitur, excoriari fecit eundem. Quia vero si Græci recuperarent imperium Romaniae, terræ sanctæ succursum pene penitus impedirent, ne occasione succursus ipsius iterum perderent locum et gentem, cum et antequam idem imperium a Græcis translatum fuerit ad Latinos, ipsi a nobis sæpe moniti et rogati nunquam terræ sanctæ voluerint subvenire, quin etiam Iachius imperator ob gratiam Saladi fieri fecerit in urbe Constantinopolitana meskitam; et quia si possent exterminare Latinos, in apostasie sive vito fortius perdurarent in odium Latinorum, quos etiam nunc canes appellant, siue novissimus error fieret peior priore, cum subincurvare non cessent quod per apostolica sedis ingenium exercitus Latinorum in Constantinopolim declinaverit captivandam, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus Latinos diligenter moneas, inducas, et eis sub poena excommunicationis injungas ne Græcis, et præsertim præfato Michalicio, qui faciendo necari presbyteros laqueum excommunicationis incurrit, contra imperatorem prædictum vel fideles ipsius auxilium prebeant vel favore, commonens nihilominus imperatorem eundem ut ipsis congrua stipendia subministret, ne se ad Græcos transferre præ inopia compellantur; illos autem qui tua monitione contempta Græcis contra eundem imperatorem et fideles ipsius præsumperint adhaerere, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescere non postponas; ita quod sententias quas propter hoc tuleris in eosdem nullus relaxare præsumat, nisi de mandato sedis apostolicae speciali.

Datum Laterani, vii Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopis, episcopis, et dilectis filiis universis prælatis Romaniae per totum, usque captiavandum, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque compescatis; ita ut si qui propter hoc laqueum excommunicationis incurserint, et postmodum redierint ad cor, offerentes se mandatis Ecclesie parituros, auctoritate præsentium juxta formam Ecclesiæ ipsis absolutionis beneficium impendatis.

Datum Laterani, vii Idus Decembris, anno tercio decimo.

(132) Vide lib. xi, epist. 47.

CLXXXV.

BALIMBRIENSI EPISCOPO, ET SANCTE MARIE DE BLAKERNA
ET SANCTI GEORGII DE MANGONIA DECANIS CONSTAN-
TINOPOLITANIS.

De unione Ecclesiae Medensis cum Verisiensi.

(Datum, ut in alia.)

Cum Ecclesia Verisiensis, quæ metropolitica est prædicta dignitate, in redditibus sit exsilis, ne præ nimia paupertate in ea nomen episcopale vilescat, nobis fuit humiliiter supplicatum ut Medensem Ecclesiam in ejus provincia constitutam eidem adjungere diguaremur, cum nondum quisquam ejus regimini sit praefectus. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si eam vacare ac de ipsis provincia esse constituerit, en- B ram ejusdem dilecto filio Varisiensi electo auctoritate apostolica committatis ut eam teneat commendatam donec de illa nos vel successores nostri aliter duxerimus disponendum; ita quod distrahendi vol alienandi quoquo modo possessiones ipsius nullam habeat penitus potestatem, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CLXXXVI.

SALIMBRIENSI EPISCOPO.

De dividendis proventibus ecclesiasticis.

(Laterani, vii Idus Decembris.)

C

(133) Cum clerici præ nimia paupertate non valeant, sicut dicitur, apud Constantinopolim remanere, nobis fuit humiliiter supplicatum quatenus decimas et quintas decimas inter venerabilem fratrem nostrum Constantinopolitanum patriarcham et ipsos clericos dividi congre faceremus, ut de ipsis valeant sustentari. Quocirca præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus, duobus tecum assumptis, quorum unus ab eodem patriarcha et alter ab ipsis clericis eligatur, componas una cum illis super his, si fieri poterit, infra mensem animabiliter inter eos; alioquin ex tunc tu et illi usque ad adventum legati, quem ad partes illas in brevi proponimus destinare, super eis auctoritate nostra sublatu appellationis obstaculo, de plano, sine strepitu litis, provide arbitremini quod utrique parti videritis expedire; ita quod si non omnes poteritis concordare, quod duo vestrum statuerint robur obtineat firmitatis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si alterutra partium noluerit eligere arbi-

A trium, tu nihilominus cum eo qui fuerit electus a reliqua præscripto modo procedas.

Datum Laterani, vii Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXXVII.

PALENTINO ET BURGENSI EPISCOPIS, ET ABBATI DE MO-
RIMUNDO CISTERCIENSIS ORDINIS.

*De benedictione monialium et prædicatione retita
abbasiss.*

(Laterani, iii Idus Decembris.

(134) Nova quedam nuper, de quibus miramur non modicum, nostris sunt auribus intimata, quod abbatissæ videlicet in Burgensi et Palentinensi diocesis constituta moniales proprias benedicunt, ipsarumque confessiones criminalium audiunt, et legentes Evangelium presumunt publice predicare. Com igitur id absonum sit pariter et absurdum, nec a nobis aliquatenus sustinendum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ne id de cætero fiat auctoritate curetis apostolica firmiter inhibere; quia licet beatissima virgo Maria dignior et excellentior fuerit apostolis universis, non tamen illi, sed istis, Dominus claves regni cœlorum commisit.

Datum Laterani, iii Idus Decembris, anno tertio decimo.

CLXXXVIII.

NOBILI VIRO COMITI TOLOSANO (135).

Ut hereticos de terris suis ejiciat.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Non decet tanti nominis virum super justis promissionibus suis desistere vel tepere, quin eas sic studiosus adimpleat prout factas sibi desiderat promissiones impleri. Cum igitur de terris tuis hæreticos promiseris amovere, miramur non modicum et dolemus quod ipsi adhuc in terris eisdem, sicut accepimus, tua faciente negligentia, ne, te permittente, dixerimus, commorantur. Quia vero præter animæ tuæ periculum, quod ex hoc posses incurere, grave fame sue dispendium patereris, nobilitatem tuam rogamus, monemus attentius et hor tamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus exterminare a terris eisdem hæreticos, prout te coram nobis promisso recolimus, non posponas. Alioquin exterminatoribus eorundem terras ipsorum noveris esse concessas divino iudicio possidentas.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii, anno tertio decimo.

Narbonæ et marchiò Provinciae dicuntur, et Raymundus senior in chronicô de præclaris Francorum facinoribus, ubi insepultum videmus, quoniam vinculo excommunicationis innodatus, et ejusdemque caput in turri S. Joannis Hierosolymitani usque in hanc diem servatur. Ex eodem chronicô. Vide Hollagrai Historiam.

(133) Vide supra epist. 44.

(134) Cap. Nova quedam, De paenit.

(135) Raymundo quarto, qui S. Egidii comes Tolosæque vocatur apud Guill. Britonem Philipp. lib. viii. Comes fani Egidii a Polyd. Virgilio Hist. Angl. lib. xiii, ann. 1162. Male S. Eligii apud Guaguinum, lib. vi. Item in Fastis consul. Tolosan. dux

CLXXXIX.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI LEICESTRIE (136), DOMINO
MONTISFORTIS.

Ut censum exigit apostolicae sedi debitum.
(Laterani, xv Kal. Januarii.)

Ut tua nobilitatis devotio, quam expertam habemus in multis, nobis sit semper obnoxior, ea tibi duximus committenda per quae nobis et apostolicae sedi possis et debeas amplius complacere. Ideoque nobilitati tuae, de qua plene confidimus, per apostolica scripta mandamus quatenus cum fidelio rem non possimus in ipsis partibus invenire, istud onus pro nobis assumas ut census trium denariorum (137) quos de unaquaque domo de terra contra haereticos acquisita sedes apostolica debet recipere annuatim fideliter colligas et reserves, ipsum nobis per fidem nonum transmissurus, vel assignaturus eis quibus per nostras litteras tibi duxerimus injungendum (138).

Datum Laterani, xv Kal. Januarii, anno tertio decimo.

CXC.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut regalia restituat episcopis Aurelian. et Antissiodorensi.

(Laterani, xvii Kal. Januarii.)

(139) Cum alii reges et principes rationes et libertates ecclesiasticas persequantur, nos, fili char-

(136) *Comiti Leicestriæ, qui uxorem duxerat Eleonoram sororem Henrici III, regis Anglie, ex his restituo Bzovium 1212, § 15, qui vult comites Montisfortis et Leicestriæ census sedis apostolicae a Volkis debitos misse, sed dicendum esse comitem Montisfortis et Leicestriæ. Unus enim et item ut patet ex hac epistola.*

(137) *Census trium denariorum. Qui jampridem in desuetudinem abiit, ab eo tempore, quo Gallia Narbonensis rogo Liliorum fasces subjecit, sub imperio Philippi III anno Domini 1272, post obitum Agnati ex Alphonso patruo, qui Joannam Raymundi quinti sive junioris filiam, uxorem duxerat, sub ea conditione, ut si sine liberis decederent, Langothia, sive Occitania, ceteraque provinciae ditione comitis Tolosani subdita, regno Christianissimo, jure accrescendi adiarentur: quod ita evenit, ut patet ex Fastis consularibus Tolosatum. Cum enim secundum ad originem a qua fluxerat redisset (siquidem a Carolo Magno Torsinus sive Tortinus feudo Gallicarum nobilissimo investitus anno Domini 778, postquam aqua regenerationis intinctus est), ejusdem naturae et qualitatis factum est, cuius censorum regis imperio subditas nationes. Censum autem accipiemus hic tributum capitis, qui viritum et ratione personae per singula capita, sive, ut ait Innocentius, pro unaquaque domo praestat, ut in l. cum antea de agric. et cens. lib. xi. Non autem, tributum soli pro modo jugerum, ut in l. immunitates G. e. t. Itaque hic intelligitur capitatio, non vigatio, quæ obtinet in redditu annuo Ruparæ quarto a Divione lapide, quam vulgo nuncupamus les, Matroces de Rouvre.*

(138) Vide lib. cxx, epist. 108, 109, 122.

(139) Vide lib. x, epist. 495; lib. xiv, epist. 52, 102, 106, 107; et lib. xv, epist. 39, 40.

(140) *Proposito permanere. Quod ita evenit; etenim in fluvium projici divini nominis pejera-*

A rissime, te illis objicimus in exemplum quod eas in regno tuo custodis illesas: proprie quod et Dominus justus iudex te ac regnum tuum hactenus custodivit illesum, quin etiam magnifice augmentavit, nec augmentare ac custodiare desistet quandiu tu et haeredes tui fideliter curaveritis in hoc laudabili proposito permanere (140), quod et apud Deum est meritorum et apud homines gloriosum. Nam, si ad regna vicina pariter et remota oculos tuæ considerationis extendas, manifeste videbis quam graviter Deus illa contriverit quorum reges et principes rationes et libertates ecclesiasticas infringere presumperunt. Nuper autem, quod dolentes referimus nostris est auribus intinatum quod tua regalis sublimitas contra venerabiles fratres nostros Antissiodensem et Aurelianensem episcopos indignata rem agi præcepit non utique sui moris, sed nec etiam sui juris, dum eorum saisis fecisti regalia (141), imo etiam quedam alia præter illa; cum nedum de aliquo foris factio confessi fuerint vel convicti, nec etiam ad satisfaciendum commoniti vel inducti, levio occasione prætensa, quod quidam eorum milites (142) in tuo exercitu constituti ad locum, quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, absentibus eisdem episcopis per licentiam a te liberaliter impetratam. Et cum tam per seipso quam etiam per venerabiles fratres nostros Senonensem (143) archiepiscopum et coepiscopos (144) suos tibi humiliiter supplicaverint ut faceres eis reddi regalia (145) sic

tores sancivit, Hebreos [regno expulit, Albigenses deleri mandavit, et Hierosolymitanæ expeditiones milites suos accinxit. Guaguinus in ejus Vita.

(141) *Regalia jura scilicet, sive regalias, quas, ut rescribit Philippus IV in ordinatione regia nos et nostri, predecessores percipere consuevimus et habere in aliquibus Ecclesiis regni nostri, quando eas vacare contingit, quæ confirmata est a Joanne anno Domini 1381, in ordinat. reg. parte iii veteris styli parl. tit. 31, et ex locorum fundatione et antiqua consuetudine jura hujusmodi vindicantur c. Generali, § Qui autem de elect. in 6, c. et c. Hinc 16, q. 1, et c. Adrianus, distinct. 63, v. infra epist. 7 lib. XVI.*

(142) *Milites, quia desertores exercitus regii, quod ex præsumptione nunquam tentassent, nisi voluntibus aut conniventibus episcopis contra fidelitatis jusjurandum quod ab initio regi præstiterant, ratione feudi, stola ad collum posita, et manu ad pectus. Jo. Ferrautus De jurib. reg., privil. 10, nosque et alios præfatos de regno, quorum quidam per homagium et fere o mnes juramento sumus fidelitas astrixi, ad jus et honorem ipsius, et regni servandum teneri ex cod. ms. Sancti Victoris Parisiensis in epistola prælatorum Francie ad Bonifacium papam VIII.*

(143) *Senonensem. Quarta Lugdunensis Senonis super Icaniam in Auctuario Sigiberti, super quam prima Lugdunensis primatum obtinet.*

(144) *Coepiscopo, sive suffraganeos, c. Hec quippe, 8 q. 6, qui sunt intra provinciam Senonensem, c. Si quis 23, q. 8, ad ejus judicium omnes cause episcoporum ei sacerdotiorum ejusdem provinciae referuntur. c. Scitote 6, q. 3, et cui secundum canones subjecti sunt in lege Longobard. C. De episc. et cleri et can. 25 concil. Chalcedon.*

(145) *Regalia, quæ competunt regi in diocesi Senonensi. Jo. Ferrautus, De juribus regni, privil. 5,*

subtracta, paratis postmodum curia tuae (146) subire A judicium, sicut in talibus fieri consuevit, tu suppli cationes eorum admittere noluisti, sed cogis eos miserabiliter exsulare. Propter quod ipsi de prudenter virorum consilio terram tuam in eorum dioecesis constitutam supposuerunt ecclesiastico interdicto; sed nec sic poterunt a te satisfaci entem aliquam obtinere: unde coacti sunt apostolice cum patrocinium implorare. Quocirca serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus pro divini nominis gloria et apostolice sedis honore facias prefatis episcopis subtracta restitu universa, et eos secundum consuetudinem approbatam juste ac modeste tractari, donando, nobis intercedentibus, pro Deo et propter Deum, si quam prefati pontifices aduersum te commiserunt offensam, ne hac occasione contingat inter regnum et sacerdotium (147) scandalum exoriri; quia non in majoribus tibi curabimus grata, favente Domino, vicessidine respondere.

Datum Laterani, xvii Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXLI.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESIE SENENSIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Scribimus charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri regi Francorum quod cum aliis reges et principes rationes et libertates ecclesiasticas persequuntur, nos eumdem regem illis objiciamus: propter quod et Dominus justus iudex ipsum, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem. Quocirca fraternitati vestra per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus prefatum regem ad hoc moneatis prudenter et efficaciter inducatis quod super his Deo et Ecclesie satisficiat ut tenetur, impendentes, auctoritate nostra suffulti, predictis episcopis in jure suo consilium et auxilium opportunum, ne vigor ecclesiasticae libertatis per novae presumptionis insolentiam violetur. D

Datum, ut in alia per totum.

cujus ambitu Aurelianensis quondam et Altissiodensis episcopatus, de quibus quæstio continentur.

(146) Curia tua. Parlamenti Parisiensis, cuius jurisdictioni dioeceses, de quibus quæstio, subjacent. Octo siquidem curiis supremis, quas parlementa vulgo nuncupamus, Gallia temperatur, quæ ad instar praefectorio hodierna die, secundas partes, ut utar verbis Cassiodori in imperio tenent, sed oniso judiciorum ordine primo ac per se de causis quando aliquod beneficium vacat in regalia cognoscere solet curia Augustae Parisiorum parte II, vet. styl. parlam., c. 3; ideo addidit Innocentius, sicut in talibus fieri consuevit, xxi apò τῶν ἀνθεταῶν

CXII.

ATHENIENSI, NEOPATRENSI, ET LARISSENO ARCHIEPISCOPI, ET DAVALIENSI, FERMOPILENSI, AVALONENSI, SYDONIENSI, CASTORIENSI, ET ZARATORIENSI EPISCOPIS, ET THEBANO, CITRENSI, NAZORESCENSI, ET VALACENSI ELECTIS.

De resignationibus ecclesiistarum factis per nobiles Thessalonicenses.

(Laterani, xii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis et id per sollicititudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, venerabiles fratres archiepiscopi et episcopi, et dilecti in Domino filii electi, vestris justis precibus inclinati, resignationem ecclesiistarum, monasteriorum, possessionum cum pertinentiis suis, nec non etiam presbyterorum et ecclesiasticarum personarum cum omni jure suo, quam nobiles viri principes et barones commorantes a confinio Thessalonicensis regni usque Corinthum in manus venerabilis fratris nostri Constantinopolitani patriarchæ, consentiente ac approbante charissimo in Christo filio nostro Henrico Constantinopolitano imperatore illustri (salvo tamen terrarum censu qui crustica Graeco vocabulo nuncupatur, et dudum solvebatur a Græcis), unanimi voluntate fecerunt, sicut provide facta est, et vos eam juste ac pacifice obtinetis, vobis et per vos ecclesiæ vestris auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani xii Kal. Januarii, anno tertio decimo.

CXIII.

S. C. POTESTATI, CONSILIARIS, ET UNIVERSO POPULO PISANIS.

Ne Ottoni imperatori excommunicato dent favorem.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

Per vestras nobis litteras intimasti quod, cum sacrosancta Romana Ecclesia in omnibus et per omnia fidelissimi extiteritis hactenus, et illeas modis omnibus servaveritis Jura ejus, credere non debuimus quod apostolice sedis jura velletis, sicut nec convenit, usurpare, ad cuius honorem atque profectus tanto vos decet intendere quanto civitas vestra per eam majora dignoscitur commoda receperisse; adjientes quod mirari non debuimus vel

τοῦτων οἱ συσίλογοι τῶν Φωκίων κατίζουται, apud Phocenses ex Paus. in Phocacis et magistri canera parlamenti vocantur a Joan. Fabro in l. fin. *De legibus.*

(147) Regnum et sacerdotium, quæ sunt a Deo et tanquam frater et soror, Bartolus novella 6, in principio, et duo sunt, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas summa pontificum, et regalis potestas. C. Duo sunt, distinct. 86, in quibus personis sicut ordine sunt divisa vocabula, ita et in unaquaque professione ordinacionum officia. Hinemarus epist. 4, c. 1, et c. Solita, § præterea De major. et obedient.

moverti, si nobilem virum marchionem Calaritanum, A tam sen penam aliam incurris. Nos enim non mutamus, sed roboramus sententiam quam per alias vobis litteras fecimus intimari. Super eo vero pro quo nobis humiliiter supplicasti, ut providere vobis super mandato quod dicto episcopo fecimus dignaremus, ita duximus providendum, quod eidem episcopo nostris damus litteris in mandatis ut audiat super excusationibus vestris et his que proposita fuerint ex adverso quia utrumque pars duxerit propoundit, et illi nobis, diu in modo interim vos contra mandatum nostrum minime procedatis, fideliter intimare procuret ut, utriusque partis rationibus intellectis, quod statnendum fuerit statnamus, illud autem pro certo noveritis, quia, sicut jurisdictionem nostram nobis subtrahi nolumus, ita rationem vestram vobis volumus conservari; ne forte, quod absit! inde nascantur injuriae unde jura nascentur.

B Datum Laterani, xi Kalend. Januarii, anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc episcopo Florentino in eundem fere modum ut in alia, usque in finem, verbis competenter mutatis. Alioquin, in negotio ipso procedas juxta quod per alias tibi litteras est injunctum:

CXCIV.

GIMMUNDO (148) MILITI ALATRINO.

Clerici defuncti patrimonium pertinet ad ejus heredes.

Cum inter economen Sancti Stephani de Alatro ac te nomine bonae memoriae Heleazari canonici Sancti Pauli Alatrini super acquisitionibus praefati Heleazari coram venerabili fratre nostro Verulano episcopo ex delegatione nostra quæstio vertetur, idem auditus hinc inde propositis, receptis testibus et eorum depositionibus publicatis, causam ipsam ad nostrum remisit examen sufficienter instructam. Tibi ergo et procuratori praefati economi in nostra presentia constitutis dilectum filium nostrum A. subdiaconum et capellatum nostrum concessimus auditorem. Coram quo propositum procurator economi antedicti, sicut et propositum fuerat coram episcopo memorato, quod cum Heleazarus memoratus administrationem et pælaturam habuerit in pælata eccllesia Sancti Stephani, de bonis ejus disponens pro sua arbitrio voluntatis, et antequam in ipsa eccllesia fuerit institutus; pauper exsisteret, et postmodum acquisierit plurima; dives factus, presumi non immerito poterat quod de bonis ipsius eccliesia illa fuerant acquisita: quod tam per depositiones testium, qui dixerunt dictum Heleazarum defraudasse plura de bonis eccliesia supradictæ ac ea in suis acquisitionibus erogasse, quam etiam per famam publicam astruere nitebatur. Unde dicebat ea quæ dictus Heleazarus acquisierat, ad eamdem ecclesiæ pertinere, postulans illa, terras videlicet de Pede montis in Acolis, de Torreta et ante Sanctum Quintianum a flumine, ac domum

quam tenet Grimaldus, adjudicari eidem. Quia etsi expresse illa in initio cause petita non fuerint, quia tamen ea constat sepedictum Heleazarum habuisse, cum ipsius acquisita petita extiterint et haec acquisisse de bonis ecclesie presumatur, ea merito intelliguntur fuisse petita. Nec obstat dicebat quod dictus ille fuerat ad ecclesiam Sancti Pauli translatum, cum simplex tantum canonicus ibidem existens, in tantum tenues redditus receperit ab ipsa quod ex ipsis vix sibi poterat in necessariis providere, nedum quod exinde potuerit tot et tantas possessiones emisse; adjiciens etiam privatae personae prodesse non posse, si de bonis secundae ecclesiae fuerint aliqua acquisita. Porro ex parte tua fuit propositum ex adverso quod super petitione incerta certa sententia non poterat promulgari, sed potius debet absolviri, cum contra te probatum non extiterit quidquam certum. Nam quid vel quantum de bonis ecclesiae Sancti Stephani praesatus Heleazarus in suis acquisitionibus erogavit, nec per testes, nec modo aliquo est ostensum. Præterea, cum sepedictus Heleazarus a supradicta ecclesia Sancti Stephani fuerit ad ecclesiam Sancti Pauli translatus, et quodam feodium obtinuerit ab eadem, in qua per triginta fere annos permansit, et in quibusdam bonis successerit patri suo, ex quorum proventibus possessiones alias comparavit, sicut testes tui depucrari evidenter, elisa erat præsumptio quam opposuit pars adversa, cum constet eumdem Heleazarum aliunde bona que habuit acquisisse, præsentium cum eum habuisse vel acquisisse aliquid non probetur dum in prima ecclesia resideret, sed eo potius tempore quo in secunda permansi. Unde, si pro aliqua illarum ecclesiarum presumi debet, præsumendum esset potius pro secunda; propter quod ab ipsius impetione postulabas absolviri. Nos igitur his et aliis que fuerant proposita coram auditore predicto per relationem ipsius plenius intellectis, te ab impietatione economi memorati et ipsius ecclesie Sancti Stephani super acquisitionibus memoratis sententialiter absolventes, perpetuum illis silentium imponimus super eis. Nulli ergo, etc., nostra diffinitionis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kalend. Januarii, anno tertiodécimo.

CXCV.

LAONIENSIS (149) ET FINDBARENSI EPISCOPIS, ET ABBATI DE MAGIO LIMIRENSIS DIOCESES.

Cassat electionem episcopi Ymilicensis.

(Laterani, Nonis Januarii.)

(150) Dilectus filius W. Ymilicensis canonicus nostro dudum apostolatu reseravat quod Ymilicensi Ecclesia suo viduata pastore, concanonicis sui de substitutioni pastoris electione tractantes, ipsum unanimiter elegerunt. Qui, cum esset citra sacros ordines constitutus, venerabilis frater noster Casselen-

A sis archiepiscopus metropolitanus eorum episcopo Roffensi mandavit ut eum uno eodemque die ad tres sacros ordines promoveret. Quod cum ille non auctoratio, sed de mandato ipsius archiepiscopi perfecisset, demum idem archiepiscopus requisitus, consecrationis ei munus, hujusmodi ordinationis occasione prætensa, impendere recusavit. Unde fuit nobis humilior supplicatum ut super hoc circa præfatum W. dignaremus de benignitate sedis apostolica dispensare; maxime cum ad ordines ita suscipiendos non ex voluntatis propriæ diceretur festinatio properasse, sed tam de magna necessitate quam de utili providentia pene omnium ibi præsentium se permiserit taliter ordinari, pro eo quod Ecclesia Ymilicensi multiplex periculum imminentia ei ejusdem W. citra presbyteratus officium ordinatio differretur. Lieet autem contra normam ecclesiasticam in facto ipso enormiter fuisse excessum, de misericordia tamen, que superexaltata judicio, venerabili fratri nostro Armachano archiepiscopo et episcopo Midensi et dilecto filio archidiacono Armachano dedicis recolimus in mandatis ut, inquisita super præmissis diligentius veritatem, si rem invenirent taliter se habere ac eundem W. alias idoneum et utilem Ecclesie Ymilicensi, dispensative ipsi tribuerent licentiam consecrandi, et quidquid in hoc per eundem invenirent archiepiscopum attentatum per suas nobis litteras intimarent, ut per eorum relationem certioris effecti, providere in eo, sicut esset expediens, curaremus. Ipsi vero vocatis quos noverant evocando, et investigata plenius veritate, depositiones testium productorum utrinque ad nostram præsentiam transmisserunt. Quibus inspectis, intelleximus evidenter quod celebrata de predicto W. electione, cum die sequenti fuisse idem W. a supradicto Roffensi episcopo ad ordinem subdiaconatus promotus, idem episcopus archidiacone et canonicis Ymilicensibus scorsim vocatis, dies quod propter turbationem terræ ac multos malevolos, qui eidem W. insidias præparabant, nolebat ipsum circa ordinem presbyteratus relinquere, jumento firmavit id supradictum archiepiscopum tam metu mortis ipsius W. quam propter imminentis periculum Ymilicensi Ecclesie præcepisse, et quod officialis ejusdem archiepiscopi ex parte ipsius episcopo memorato inhibuit ne jam dictum W. jam in subdiaconum ordinatum, tunc ad uliores ordines promoveret. Cui eodem episcopo respondente quod plus archiepiscopo, qui hoc ei ore suo mandaverat quam illi crederet in hac parte, extensa super altare manu, per sacrosancta juravit quod id mandaverat archiepiscopus sepedictus; et sic in diaconem et presbyterum W. sepedictum promovit. Probatum insuper sufficienter invenimus quod dictus archiepiscopus Joanni decano de Hely injunxit ut de prefato episcopo inhiberet ne dictum W. eo die quo ad tres ordines promotus existit, nisi ad sub-

(149) Cod. Colbert., Laornen.

(150) Cap. *Dilectus*, De tempor. ordinandor.

diaconatus ordinem promoveret, eidem W. nihilominus inhibendo ne se promoveri ulterius pateretur. Verum, cum idem decanus ad Ymilensem Ecclesiam accessisset, tam sacerdicio episcopo, qui jam subdiaconos ordinarat, vocatis his qui erant in diaconos promovendi et silentio cunctis indicto, ex parte Dei ac archiepiscopi Cassellensis inhibuit ne tamdictum W. ad ulteriores ordines promoveret, quam prefato W. ne se promoveri ulterius sustineret. Constituit quoque nobis ex litteris judicium predictorum quod sacerdos episcopus interrogatus in jure respondit quod archiepiscopus non mandarat eidem ut W. codem die ad tres ordines promoveret, sed ex verbis archiepiscopi eum creditur illud velle. Hoc idem etiam dictus episcopus per suas nobis litteras intimavit. Præterea ex ipsorum judicium litteris intelleximus quod idem episcopus ultrojuravit in jure quod universa que continebantur in ejusdem W. attestationibus vera erant. Ex litteris quoque tam supradicti archiepiscopi quam capitulo Ecclesiae Ymilicensis accepimus quod cum tam super electione ac ordinatione sacerdici W. quam etiam super quibudem eius excessibus in concilio apud Kelmoelio celebrato coram prefato archiepiscopo inter dictum W. et canonicos questio suborta fuisse, et demum ab utraque parte ad nostram audentiam appellatum, idem W., non exspectato termino quem appellationi sue duxerat presigendum, supradictas a nobis litteras veritate tacita impetravit. Cum igitur ex premissis nobis constiterit sacerdicitum Rossensem episcopum in pluribus deliquesce, tum quia sine mandato archiepiscopi, sicut ipse confessus exstitit, ad hujusmodi ordinationem inordinate processit; tum quia, etsi de archiepiscopi mandato constaret, cum illi hujusmodi dispensatio a canone minime sit permissa, quam ad solum Romanum pontificem non est dubium pertinere, ipsi obtemperare non debuit in hac parte; tum etiam quia cum reatu perjurii sèpius variavit, jurando prius quod archiepiscopus id preceperat et postea quod illud non mandaverat in judicio confitendo: ipsum de fratribus nostrorū consilio tandi ad ordinandi suspendimus potestate donec nostram meruerit gratiam obtinere. Sacerdicitum quoque W. per falsitatis suggestionem et suppressionem etiam veritatis litteras supradictas a nobis intelleximus extorsisse. Suggestit siquidem nobis supradictum archiepiscopum episcopo memorato mandasse ut ipsum uno die ad tres ordines promoveret, de quo nobis non exstitit facta fides; quinimo contrarium, quod videbilet archiepiscopus id prohibuerit, fuit manifeste probatum. Nonnulla quoque vera suppressit, quod videlicet tam episcopo memorato quam sibi fuerit ex archiepiscopi parte prohibitus ne promoveretur nisi ad subdiaconatus ordinem illo die, quodque coram archiepiscopo super electione ac ordinatione ipsius questio mota fuisset, et tam a se ad certum

A terminum quam ab Ymilicensibus canonica appellatum. Sed nec, sicut asseruit, quod urgens necessitas Ymilicensis Ecclesie id exposceret demonstravit. Cum igitur illa expresserit et suppresserit que si fuissent taciti vel expressa tales litteras minime dedissemus, per quod appareat ipsum existisse indignum gratia quam duxeramus ei ex benignitate apostolica faciendam, et eundem constet nimis presumptuose ad supradictos ordines irrepissse, ab executione diaconatus et presbyteratus ordinum, donec a nobis misericordiam obtinuerit, decrevimus manere suspensum, super electione de ipso ad Ymilensem Ecclesiam illicite celebrata perpetuum illi silentium imponentes. Quia vero praefatus archiepiscopum circa haec non invenimus delinquisse, B ipsius innocentiam commendamus. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciat, appellatione remota, inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXCVI.

EPISCOPO ET GERVASIO ARCHIDIACONO SUSSIONENSI, ET
ABBATI VALLIS CLARE CISTERCIENSIS ORDINIS LAUDUNENSIS DIOCEESIS.

Prorumpens contra judicem arbitrio superioria puniatur.

(Laterani, Nonis Januarii.)

C (151) Dilectus filius Jacobus, electus Sancti Petri ad montes, ad apostolicam sedem accedens, gravem querelam contra dilectos filios Molismensem (152) abbatem et J. archidiaconom Catalaunensem exposuit, asserens eos adversus ipsum in causa sua, quæ fuerat illis commissa, perperam processisse. Cumque dilectus filius T. clericus Catalaunensis dioecesis cum litteris eorumdem continentibus causam processum ad nostram presentiam accessisset, et idem Jacobus niteretur processum ipsum multipliciter improbare, relationem eorum in quibusdam asserens esse falsam, nos, quia praefatus clericus non habebat nisi ad contradicendum vel impetrandum mandatum, ad majorem cautelam processum ipsum nec confirmandum decrevimus nec cassandum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, partibus convocatis, ei auditis hinc inde propositis, si praefatos judices inveneritis rationabiliter processisse, ipsorum confirmetis processum et faciat illum per censuram ecclesiasticam, sublatio appellationis obstaculo, firmiter observari. Alioquin eo, sicut justum fuerit, irritio, juxta formam priorum litterarum in causa procedatis eadē facientes quod decreveritis firmitatem debitam obtinere. Si quos autem ex monachis propriè hoc inveneritis excommunicationis vinculo innodatos, secundum formam Ecclesie absolvatis, injungentes eisdem quod de jure fuerit injungendum. Quia vero sèpe con-

(151) Cap. *Dilectus*, De penit.

(152) In quart. Coll., *G. Decan. Morin.*, etc.

Ingit quod contra falsam assertionem inique judicis A
innocens litigator veram non potest negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas veritati pre-judicet aut iniquitas prævaleat æquitati, necessaria videtur et æquum ut cum quis legitimam exceptionem opponit, illam probare paratus, vel ad declinandum judicium, vel intentionem alterius elidendam, si forsan verbo vel facto ab illa recesserit, vel eam non probaverit infra terminum competentem a judece præfigendum, modestus iudex non ante procedat quam super hoc instrumentorum vel testimoniis cautelam adhibeat opportunam, per quam, si necesse fuerit, possit de veritate constare ut si contra relationem seu processum ipsius fuerit suborta contentio, hujusmodi probationibus ipsius iudicis possit assertio roborari; quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis et discretis deferratur judicibus quod per improbos et iniquos innocentum justitia non hedatur; et ne judicialis vi-lescat auctoritas, cum de litigatoris improhibitæ constituerit adversus assertionem judicis temere prorumpentis, juxta superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri. Testes autem, etc. per censuram eamdem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc. tu frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii, anno tertio decimo.

CXCVII.

PRIORI ET FRATRIBUS SANCTORUM QUATUOR CORONATORUM.

Confirmatur concordia.

(Laterani, ii Idus Decembris.)

(153) Cum super usu et jure parochia inter vos et priorem ac conventum Lateranensem controversia vertetur, dilectum filium nostrum C. tituli Sanctorum Joannis et Pauli presbyterum cardinalem deditimus partibus auditorem. Qui petitiones audivit, et testes utrinque recepit, ac demum attestationibus publicatis et exhibitis instrumentis, nos ad talam concordiam vos et ipsos induximus, ut videlicet vos non extendatis jus et usum parochiae citra ecclesiam Sancti Nicolai de formis ex parte illa, nec circa arcam Joannis Basillii ex parte altera intra formam, et ipsi similiter ultra eosdem terminos versus vos jus et usum parochiae non extendant. Hanc ergo concordiam a nobis pro bono pacis provisam, et a vobis ut illis sponte receptam, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus, ita ut per eam non derogetur in aliis limitationi parochiae quam felicis memorie Calixtus papa suo privilegio designavit. Statuentes ut nulli omnino, etc. nostræ provisionis et confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, ii Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

(153) Vide lib. xv, epist.

CXCVIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIAE TEMPLI IN HUNGARIA CONSTITUTIS.

Confirmatur commutatio

(Laterani, xi Kal. Februarii.)

Justis petentiū desideriis dignum est nos f. ci-lem præbere consensum, et vota que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus inclinati, commutationem inter vos et venerabilem fratrem nostrum Zagabriensem episcopum super quibusdam decimis et aliis rebus initam, sicut pie ac provide facta est, et in authentico super hoc confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

B Datum Laterani, xi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXCIX.

EISDEM.

Confirmantur eis donationes factæ a rege Hungaria.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica plis votis et honestis plenium precibus favorem benevolum im-pertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus inclinati, locum Sancti Martini cum appendicii suis, villas, possessiones et alia vobis a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Hungariae pia dovitio collata, sicut ea justè

C ac pacifice possidetis, et in ipsius authenticō super hoc confecto plenius continetur, vobis et per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CC.

ABBATI ET CONVENTUI SIMIGIENSI.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, vii Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est ei honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicititudinem officii nostri ad debitum perdu-eatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et Simigiense monasterium, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti patrocinio communimus, libertates et immunitates a regibus et principibus monasterio vestro concessas, dignitates quoque ac antiquas et rationabiles consuetudines obtentas et hactenus observatas auctoritate vobis apostolica confirmantes. Ad indicium autem hujus nostræ protectionis et confirmationis perceptæ fertonem auri gratis oblatum nobis et successoribus nostris annis singulis persolveretis. Nulli ergo, etc. nostræ protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CCL.

MAGISTRO PETRO BOIOL CANONICO LEMOVICENSE.

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, ix Kal. Februarii.)

Proposuisti dudum coram dilecto filio Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinali, quem tibi et pœnitentiario Lemovicensi concessimus auditorem, quod cum dilecto filio nostro Gualæ Sancte Mariae in Porticu diacono cardinali, tunc in partibus illis apostolicae sedis legato, quidam de Lemovicensibus canonici supplicassent ut in eorum ecclesia, quæ debito fraudabatur servitio, clericos ordinaret, pro te ac magistro Andreæ scriptore nostro preces specialiter porrigit, ipse Lemovicensem evitatem ingressus, canonicos interpositis precibus monuit ut vos recipierent in socios et in fratres; maxime cum quinque præbendas vel quatuor ab ultima ipsius ecclesiae ordinatione vacassent. Qui monitione ipsius devote suscepta, deliberatorias inducias petierunt; post quas primo et secundo concessas, eis non curantibus respondere, de præbendis Lemovicensibus vos investivit cardinalis praedictus, stallum in choro et locum in capitulo vobis præcipiens assignari: quod quorundam impidente malitia non exstitit executioni mandatum. Unde cum instantia postulata ut quod a legato factum fuerat faceremus firmitatem debitam obtinere. Verum pœnitentiarius proposuit ex adverso quod, antequam legatus præbendas contulisset easdem, Lemovicense capitulum ab ejus gravamine appellavit, tam episcopi quam multorum canonorum Lemovicensium qui erant in exercitu contra haereticos absentiam allegando. Asseruit insuper facultates Ecclesiae diminutas et vos sufficenter in aliis ecclesiis præbendatos, proponens te forte Simoniacum et ingratum Lemovicensi Ecclesiae, ac eo tempore quo fueras de præbenda Lemovicensis Ecclesiae investitus excommunicatum ab eodem episcopo exstissem.

His autem et aliis per cardinalis relationem auditis, cum convenissemus postmodum eumdem pœnitentiarii per nos ipsos, per responses ipsius cætera esse frivola, præter id quod de sententiæ excommunicationis contra te proposuerat, intelleximus evidenter. Unde venerabili fratri nostro archiepiscopo et dilectis filiis magistro M. canonico Bituricensi et H. cellarario Sancti Frontonis Petragoricensis dedimus in mandatis ut nisi pœnitentiarius infra mensem post commonitionem eorum te legitime a sacerdotio episcopo tempore investituræ tue excommunicatum fuisse probaret, quod per dictum legatum de te factum exstiterat, sublatu appellationis obscurculo, confirmarent; si vero probaret te excommunicatum tunc temporis exstissem, non postponerent quod de te factum fuerat revocare.

A Qui mandatum apostolicum exsequentes, utriusque partis receptis testibus, et confessionibus ac allegationibus intellectis, eamdem causam sufficienter instructam ad nostrum remiserunt examen. Cum autem propter hoc nuper tam tu quam dilectus filius G. Lemovicensis capituli procurator in nostra suis setis præsentia constituti et acta ipsa inspici fecerimus diligenter, per pœnitentiarii testes intelleximus factam fidem quod Lemovicensis episcopus pluribus annis antequam tu de præbenda jam dicta fueris investitus, clericos et burgenses castri Lemovicensis et te nominatum, quem eorum dicebat consiliarium et fauorem, vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes vero tuos exstissem manifeste probatum quod, etiæ dictus episcopus in burgenses et eorum fautores excommunicationis sententiam tulerit, et tu apud sedem apostolicam adjutor exstiteris eorumdem, idem tamen episcopus generaliter universos burgenses et eorum fautores tam clericos quam laicos ante tres annos absolvit, quibusdam presbyteris usque ad certum tempus retentis qui contra interdicti sententiam presumperant celebrare, quodque idem episcopus tibi communicavit postea in ecclesia et in mensa.

His igitur et aliis quæ fuerunt hinc inde proposita intellectis, quia juxta mandati nostri tenorem te investituræ tue tempore a præfato excommunicatum episcopo exstissem dictus pœnitentiarius, sicut obtulerat, non probavit, cum ex adverso de absolutione ac communione dicti episcopi fuerit facta fides, quod per dictum legatum de te factum est de fratribus nostrorum consilio per diffinitivam sententiam duximus approbadum. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, ix Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc in eundem sere modum decano et subdecano Pictavensi et magistro Americo de Longovado canonico Petragoricensi (154). Proposuit olim dilectus filius magister Petrus Boiol clericus venerabilis fratri nostri episcopi Tusculani coram dilecto filio Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinali, quem sibi et pœnitentiario Lemovicensi, etc., in eundem sere modum ut in alia, usque approbadum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciat appellazione remota inviolabiliter observari, eidem magistro P. stallum in choro et locum in capitulo assignamus, contradicentes per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quod si non omnes illi exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

(154) Cap. *Proposuit*, De cler. excom.

Datum Laterani, vi Kalend. Februarii, anno tertio A Parisiensis accederet; quatenus in eo dignos potestitiae fructus perageret, et etiam regularia, que nondum plene novit, disceret instituta, emendando in melius vitam suam. Quod licet idem primitus acceptarit, spiritu tamen postmodum suo ductus, a nobis illicientatus recessit ad prefatum Sancte Genovesa monasterium, a nobis super receptione sua litteris non obtentis. Nos igitur quieti monasterii vestri paterna volentes sollicitudine praecavere, ipsum Herveum a praefato monasterio, prioribus et eius obedientiis removentes, vos et monasterium ipsum, obedientias ac prioratus pertinentes ad illud, ab immissione dicti R. tam super receptione sua quam expensis et alijs super quibus vos hactenus fatigavit decernimus absolutos. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostrae diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, vii Kal. Februarii, anno tertio decimo.

CCIV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BERTINI,
Nihil esse dandum pro benedictione abbatum,
(Laterani, ii Kal. Februarii.)

Justis potentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate vobis praesentium indulgemus ne vel episcopo aut archidiacono seu capitulo Morinensi pro consequenda benedictione abbatis monasterii vestri, qui benedicendum pro tempore fuerit, cappam sericam, palefridum, pastum et his similia seu aliam consuetudinem persolvatis, districtius inhibentes ne ipsi a vobis ea exigere vel extorquere presument, sed munus benedictionis abbatii ab eodem episcopo gratis et sine pravitate qualibet impendatur. Alioquin, licet vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsi electo munus benedictionis impendat. Ita tamen quod per hoc nullum Morinensi Ecclesie in posterum præjudicium generetur. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ concessionis et inhibitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc majori archidiacono, cantri, magistro Mansredo canonico Bituricensi. Proposuit olim dilectus filius magister P. clericus, etc., ut in alia in eundem fere modum, usque evidenter. Cum ergo dilectus filius G. Lemovicensis capituli procurator propter hoc nuper apud sedem apostolicam constitutus contra te nihil prorsus objecerit, nos, etc. ut in alia usque approbandum. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis, etc., ut in alia, usque observari, eidem magistro Andreæ stallum in choro, etc., ut in alia, usque compescendo. Quod si non omnes iis exequendis potueritis interesse, duo vestrū ea nihilominus exsequantur.

Datum ut in prima præcedenti per totum.
CCIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI STEPHANI DIVONENSIS
LINGONENSIS DIOCESES.

Adversus Herveum canonicum Divisionensem.
(Laterani, vii Kal. Februarii.)

Cum Herveus et R. canonici Ecclesiæ vestrae pro se ac dilectus filius magister Hugo, procurator vester, pro vobis in nostra essent presentia constituti, nos intellecto Inquisitionis processu que contra ipsum Herveum ad venerabilem fratrem nostrum Lingonensem episcopum et dilectum filium Virziliensem abbatem emanarat a nobis, ab ipso Herveo, pro eo quod erat vinculo excommunicatus astrictus, quod nostris mandatis pareret recipi fecimus corporaliter juramentum, et eidem injunxiimus viva voce ut ad monasterium Sancte Genovesæ

(155) Vide lib. xiv, epist. 12, 26, 27, 161.

Datum Laterani, vi Kalend. Februarii, anno tertio decimo.

CCV.
EISDEM.

Ne beneficia non vacantia promittentur.
(Laterani.)

(155) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio

Ecclesiarum omnium sollicitudinem gerere tenemur, ea corrigerre nos oportet quæ interdum in gravamen ipsarum temere seu etiam improvide attentatur. Sane ad audientiam nostram vobis referentibus est delatum, quod ad importunam instantiam nobilium et potentium et etiam prelatorum, quibusdam beneficia non vacantia promisisti, annuan pensionem eisdem ipsorum nomine concedentes in vestri monasterii lesionem. Quia igitur id contra statuta Lateranenca concilii noscitur attentatum, promissiones hujusmodi decernerentes iritas et inanes, et pensiones concessas beneficiorum non vacantium nomine non solvendas, auctoritate praesentium districtus inhibemus ne contra prefatum concilium beneficia promittere non vacantia vel pensionem cuiquam taliter assignare de cætero presumatis. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ concessionis et inhibitionis infringere, vel ei ausu tenerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

CCVL

EISDEM.

Confirmat quasdam possessiones.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis potentiis precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, terragum et decimam de Felchinel, quæ vobis R. de Alneto miles pia liberalitate donavit, terram quoque quæna a G. Bacon laico acquisitis, terram etiam et mansuras monasterio vestro in eleemosynam a Gi. de Clusa collatas, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu tenerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CCVII.

UNIVERSIS MONACIS OBEDIENTIARUM MONASTERII

SAXIVIVI.

De reformatione monasterii ejusdem.

(Laterani, XII Kal. Martii.)

(156) Quantum et quandiu laboraverimus pro reformando statu monasterii Saxivivi vestra devotio non ignorat. Licit etiam ad id dilectus filius abbas vester operam adhibuerit diligenter et non parum profecerit super eo, quorundam tamen habitantium in eodem impediente nequitia, qui ei non solum inobedientes et rebelles existere præsumperunt,

(156) Vide lib. xi, epist. 92, et lib. xv, epist. 218.

A contra ipsum multa nequiter machinando, verum etiam mortis periculum detestandis conspiracionibus intentarunt, non potest perficere quod incipiit. Unde non absque dolore dicere possumus cum propheta: *Curavimus Babylonem, et non est sanata* (*Jer. li*); quia impii cum venerint in profundum peccatorum contemnunt, ut qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. Cum igitur dictus abbas in profato monasterio Saxivivi profiscere nequeat, illorum, tanquam olla successa, subbuliente malitia qui cum sint origine Fuliginates, confisi de potentia propinquorum, non verentur contra stimulum calcitrare, excutientes a cervicibus jugum obedientiae incolenter: de fratribus nostrorum consilio ita duximus providendum, ut ad aliquam ejusdem monasterii obedientiam ad hoc aptam cum deliberatione seniorum et saniorum ejusdem cœnobii monachorum se transferre procuret, illis secum in Dei servitio aggregatis, qui sub iugo monasticae regule dignum Deo cupiunt impendere famulatum; cui omnes ejusdem professionis et ordinis fratres tanquam abbati suo intendant humiliiter et devote in loco hujusmodi de nostra licentia commoranti; aliquos vero de gravioribus fratribus dimittat apud Ecclesiam Saxivivi, per quos locus ipse regatur. Supradicte vero perversitatis actores tandem tanquam anathematizatos et maledictos ab omnibus volumus et mandamus arctius evitari et a monasterio supradicto manere dejectos donec illam eidem abbatis satisfactionem obtulerint quam de graviorum ipsis fratrum consilio merito valeat acceptare. Ita videlicet quod postquam eadem fuerit, prout decet, exhibita, ipsis in loco quem elegit secum, vel etiam in ecclesia Saxivivi commorari nullatenus patiatur; sed eosdem in aliis locis collocet, in quibus sua possint peccata defiere. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod a nobis est provida deliberatione præsumit, vos prompta devotione servitis, et prefato abbati vestro in loco quem elegit ad exhibendum dignitu Domino famulatum obedientiam et reverentiam impendatis tam debitam quam devoutam.

Datum Laterani, XII Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CCVIII.

ABBATI DE BIEVALLIS CISTERCIENSIS ORDINIS EBORACENSIS DICECESIS ET DECANO ET THESAURARIO EBORACENSIBUS.

Ecclesia quædam deputatur usibus hospitalitatis

(Laterani, Idibus Decembris.)

Cum dilecti filii prior et canonici Gisoburnenses, qui, sicut ex multorum testimonio litterarum acceptimus, omni potenti se tribuunt et bona sua hospitalitatis usibus applicant incessanter, ita quod nullus recedit vacuus ab eisdem, ut hospitalitatis uberioris exequantur officium nobis humiliiter supplicarent ut ecclesiam de Hesel, quam de mandato nostre

bonae memorie magistro Britio subdiacono et nota-
rio nostro liberaliter contulerunt, deputare hospita-
litatis usibus dignaremur, nos eorum precibus incli-
nati, discretione vestre per apostolica scripta man-
damus quatenus cum per vicinitatem loci veritatem
possitis super hoc plenus indagare, dictam Ecclesiam,
si sine scandalo fieri poterit, auctoritate no-
stra hospitalitatis usibus, sublato appellationis ob-
staculo, applicetis, ministro ejusdem congrua su-
stentatione de ipsis preventibus reservata. Contra-
dictores autem, si qui fuerint, per censuram ecclesiasti-
sticam appellatione postposita compescatis. Quod si
non omnes iis exequendis potueritis interesse, duo
vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Idibus Decembris, anno tertio
decimo.

CCIX.

MORINENSI EPISCOPO ET MORINENSI ET SANCTI AUDO-
MARI MORINENSIS DIOCEESIS DECANIS.

De congrua portione danda capellani.

(Laterani, xii Kal. Martii.)

Ex parte dilecti filii abbatis et conventus Sancti
Bortini fuit nobis humiliiter supplicatum ut cum
quendam parochiales ecclesias ipsis fuerint in eleemo-

A synam assignata ut in usus suos et pauperum pro-
ventus cederent earumdem, et ipsa ante paucos
annos ita pauperes fuerint, quod ipsorum mona-
sterium in eisdem servientibus necessaria mini-
strariet, et nunc, divina disponente clementia, fre-
quentatione ac multiplicatione hominum valde
sint in temporalibus augmentatae, ipsos faceremus
divitiarum esse particeps qui fuerint socii pauper-
tatis. Cum igitur satis congruat rationi ut sint emolu-
menti particeps qui oneris fuere consorts, discre-
tioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus
earumdem ecclesiarum facultatibus diligenter
inspectis, secundum eas ipsarum servitoribus assi-
gnatis ad sustentationem eorum honestam et con-
gruam sublato appellationis obstaculo portionem,
ut reliquam ad usum predictorum fratrum cedat ei
pauperum juxta desiderium et voluntatem illorum
qui eis praefatas ecclesias contulerunt, contradicto-
res per censuram ecclesiasticam, appellatione pos-
posita, compescentes. Quod si non omnes, etc. tu,
frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus
exsequaris.

Datum Laterani, xii Kal. Martii, pontificatus no-
stri anno tertio decimo,

APPENDIX LIBRI TERTII DECIMI.

CCX

ARCHEPISCOPO RAVENNATENSI ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Adversus Ottonem imperatorem.

(Laterani, iv Non. Martii.)

(157) Deo et vobis de imperatore conqueri-
mur, qui beneficiorum nostrorum ingratus, et pro-
missionum suarum oblius, retribuit nobis mala
pro nobis, odium pro dilectione, offensam pro gra-
tia, injuriam pro honore, tanquam filius indevo-
nts a persecutione pie matris incœpit, que ipsum
contra communem pene omnium voluntatem tota
conamine studuit ad imperium sublimare, sicul vo-
bis et aliis est plenissime manifestum, multis insultan-
tibus nobis quod merito ea patimur, cum nos fe-
cerimus gladium de quo graviter vulneramur. Sed
insultatoribus nostris respondeat pro nobis Altissi-
mus, qui puritatem animi nostri plene cognoscit,
nec sine causa legitur de se ipso dixisse: *Panitet
me fecisse hominam* (Gen. vi). Illudque debet ab omni-
bus iniquum et impium reputari quod ad occupan-
dum regnum Siciliæ manus extendit, quod a nobis
charissimus in Christo filius noster rex Fridericus
illustris, orphanus et pupillus, obtinet ex succe-
sione materna, tanquam sibi nequaquam sufficiat
quod ejus patrimonium injuste detinet occupatum.
Quis ergo de cetero sibi credat aut quis de ipso
confidat, quandoquidem nobis fidem non servat

(157) Vide supra epist. 177, 193.

C qui, licet indigni, locum Christi tenemus in terris,
qui tot et tanta sibi contulimus beneficia! etc.

Datum Laterani, iv Non. Martii, anno tertio de-
cimo.

CCXI.

AUTISSIDORENSI EPISCOPO.

De erectione novarum parochiarum.

(Laterani, xiii Kal. Octobris.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et bone-
stis potentium precibus favorem benevolum imper-
tiri. Sane, sicut ex tua insinuatione recepimus, cum
in tribus capellis quæ sunt apud burgum de Charitate
unicus consueverit presbyter ministrare, ut multi-
tudini populi ejusdem loci exhiberi possent commo-
dius ecclesiastica sacramenta, maxime cum idem
locus infectus dudum fuerit fermento hereticæ præ-
vitalis, (158) de tuo et prioris aique conventus de
Charitate consensu exstitit constitutum ut in qua-
cunque capellarum ipsarum sacerdos proprius mi-
nistraret, certis parochianis earum cuiilibet assigna-
tis. Nos igitur tuis precibus inclinati constitutum
ipsum, sicut pie ac provide factum est, auctoritate
apostolica confirmamus et presentis scripti patro-
cinio communimus. Nulli ergo omnino hominum li-
ceat hanc paginam nostræ confirmationis infrin-
gere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem
hoc attentare præsumperit, indignationem omni-

(158) Vide lib. II, epist. 63, 99, et lib. X, epist.
206.

potentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum A crescente multitudine plebis in tantum quod unius non sufficiebat ad eam regendam sollicitudo pastoria, de assensu et voluntate dilecti filii Gaufridi prioria et conventus ibidem constitutimus tres parochiales ecclesias, scilicet ecclesiam beate Marie, ecclesiam Sancti Petri et ecclesiam Sancti Jacobi, salvo jure monachorum, videlicet ut id joris habeant in singulis trium quod habebant in una, tam in presentationibus personarum quam in aliis. Quod ut ratum sit et firmum, praesentem chartam fecimus sigillo nostro firmari.

Datum Laterani, xiii Kal. Octobris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

GUILLERMUS, Dei gratia Antissiodorensis episcopus, omnibus praesentes litteras insueturis, in Domino salutem.

Universitatem vestram scire volun.us quod cum villa de Charitate ab antiquo non habuisset nisi unicam parochiale ecclesiam, tanquam novella plantatio quae paucos habebat inhabitatores, tandem

A crescente multitudine plebis in tantum quod unius non sufficiebat ad eam regendam sollicitudo pastoria, de assensu et voluntate dilecti filii Gaufridi prioria et conventus ibidem constitutimus tres parochiales ecclesias, scilicet ecclesiam beate Marie, ecclesiam Sancti Petri et ecclesiam Sancti Jacobi, salvo jure monachorum, videlicet ut id joris habeant in singulis trium quod habebant in una, tam in presentationibus personarum quam in aliis. Quod ut ratum sit et firmum, praesentem chartam fecimus sigillo nostro firmari.

Actum anno gratiae 1209, iv Kal. Martii.

INNOCENTII III ROMANI PONTIFICIS REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER DECIMUS QUARTUS.

PONTIFICATUS ANNO XIV, CHRISTI 1214,

L

EPISCOPO BASILIensi (159), ET DE LUXILA ET DE TANIBACH ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS, CONSTANTIENSIS (160) ET BASILIENSIS DIOCESEUM.

Confirmat electionem praepositi Constantiensis.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Dilectus filius Walterus Constantiensis praepositus (161) nuper proposuit coram nobis quod Constantiensi praepositoria vacante, cum ejusdem canonici ad celebrandam electionem praepositi convenissent, vota dividi contigit eorumdem, et tredecim ex presentibus canonici, quorum erant quinque presbyteri, ac tres diaconi, et quinque subdiaconi, eundem Walterum concorditer diligentibus, sex alii, quorum unus erat decanus et presbyter, et quatuor subdiaconi, ac unus acolythus, vota sua in A. praepositum de Sindolvingen et Ecclesia supradictae canonicum contulerunt, et subsequenter praedictus A. vocem ad nos appellacionis emisit, ne venerabilis frater noster Constantiensis episcopus ad examinationem seu confirmandam electionem ipsius Walteri procederet inhibendo. Sed episcopus electionem ipsam, utpote a majori parte capituli celebratam, nihilominus confirmavit. Cum autem dictus Walte-

rus nuper electionem ipsam auctoritate peteret apostolica confirmari, praefatus A. quasdam causas propositus, propriez quas eamdem asseruit reprobandum; quia videlicet, electores ipsius Walteri non fuerant, iuxta Ecclesiam consuetudinem, in virtute obedientiae requisiti, et quia idem Walterus erat ultimus in capitulo, et nondum integrum stipendum obtinebat, nec etiam ad dispensationem praepositoriae videbatur idoneus, cum nondum domui sua bene praepositus exstitisset, et quoniam ad carnales preceps episcopi fuerat nominatus; item quia post appellationem ad nos interpositam ejus fuerat electio confirmata, et ipse ante confirmationem obtentam stallum (162) sibi praepositi usurpavit. Ad haec autem ex ipsius Walteri fuit parte responsum quod, etiam canonici non fuerint adjurati, ex eo tamen ejus non debebat electio vitari, quae alias fuerat canonica celebrata. Sed nec id ei nocere debebat quod fuerat ultimus in capitulo, cum et inferiores loco, dum modo alias reputentur idonei, ad dignitates elegi non sit in sacris canonibus interdictum; maxime cum dictus W. illius aetatis (163) existat quae in ea sufficeret si fuissest ad episcopatum electus; qui curam quoque rei familiaris provide habuisse di-

(159) *Basil.*, suffraganeo archiepiscopi Bizantiniensis.

(160) *Constantiensis*, provincialis archiepiscopi Mognitini.

(161) *Præpositus*, qui administrationi rerum temporalium incumbit ex antiqua decretali c. *Salvator* 1, q. 3, et primus ab episcopo censetur lib. 1 feud.

tit. 4. Ubi vide Cajacium.

(162) *Stallum* in choro et locum in capitulo c. *Delectio* De præl. et dignit. Stella itaque legendum apud Petrum Vall. Sarn., c. 16, Hist. Albig., ubi Camuzatius perperam restituit perystilia, et Sorbinus in pro- riphraesi Gallica ejusdem Historie, stabula vertit.

(163) *Illius aetatis*, triginta annorum ex concilio

gnoscitur, dum scholasticis studiis laudabiliter inservavit. Nec preces ab episcopo memorato interpositae carnales sunt reputandæ, quas pro digno dignoscitur porrèxisse. Propter appellationem etiam interpositam minime videbatur confirmatio episcopi revocanda, cum id ei licere prima facie videretur, ex eo quod a majori et saniori (164) parte capituli eadem videbatur electio celebrata; cum in Lateranensi concilio inveniatur expressum ut nisi a paucioribus et inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit et ostensum, semper appellatione remota prævaleat et suum consequatur effectum quod a majori et saniori parte capituli fuerit constitutum (165). Quinimo, etsi episcopus minus provide processisset, id eidem W. officere non debebat. Præterea, etsi processus episcopi foret per appellationem hujusmodi retractandus, eadem tamen electio, utpote a majori et saniori parte capituli celebrata, a nobis confirmari debebat. His igitur et aliis intellectis quæ utraque pars proposuit coram nobis, de fratribus nostrorum consilio electionem de ipso W. celebratam duximus confirmandam, memorato A. super hoc silentium imponentes. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, quod a nobis est sententialiter diffinitum, faciat per censuram ecclesiasticam firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani viii, Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

II.

WALTERO (166) PRÆPOSITO CONSTANTIENSIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

In nostra nuper proposuisti præsentia constitutus quod Constantiensis præpositura vacante, cum ejusdem canonici ad celebrandam electionem præpositi convenissent, vota dividi contigit eorumdem, et tredecim ex præsentibus canonicis, quorum erant quinque presbyteri, ac tres diaconi, et quinque subdiaconi, te concorditer ligentibus, etc., in eundem sere modum ut in alia, usque silentium imponentes. Nulli ergo, etc., dissensionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia,

III.

ARCHIEPISCOPO TOLETANO ET TIRASONENSI, COLIMBRIENSI, ET ZAMORENSI EPISCOPIS.

De subsidio præstanto regibus adversus Saracenos.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Significavit nobis dilectus filius F. primogeni-

Lateranensi c. 98, *De pactis secundo*, et c. *Quicunque distinet*. 77, et c. *Cum in cunctis De electione*, et c. *2 ordinationis Blesensis*.

(164) *A majori et saniori*, d. c. *Constitutis et c. Duximus De electi*, in quibus continentur decreta Innocentii nostri super electione præpositi, quæ eluci-

dantur ex contextu hujus epistole. Vide infra epistolam 2.

A tus, etc., ut supra lib. xiii, epist. CLXXXIII, usque exhortationibus inducere minime postponatis, monentes ex parte Dei et nostra subditos vestros, in remissionem eis omnium peccaminum injungendo, et tam præfato primogenito regis Castellæ, etc. usque exsequendum. Ceterum ne ipsius F. laudabile propositum ab aliquo possit temere impediri, praesentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus si forte aliquis regum Hispanie, cum quo prædictus rex Castellæ treugam vel pacem firmavit, tempore quo idem rex vel filius ejus Saracenos impugnat, ipsum presumperit violare, vos eum per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstatu compescatis.

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

In hunc etiam sere modum scriptum est pro chrysostomo in Christo filio Petro illustri rege Aragonum quibusdam prælatis Hispaniæ.

IV.

ALDEFONSO ILLUSTRI REGI CASTELLÆ.

Super eodem.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Cum personam tuam inter Christianissimos reges et catholicos principes specialis dictionis prærogativa in Domino amplexemur, preces ac petitiones tuas, in quibus possumus, libenti animo exaudimus, et ad ea gratarer intendimus quæ serenitati regie novimus placere. Sahe venientem ad apostolicam sedem dilectum filium Palentinum electum nuntium tuum, virum utique providum et honestum, benigne recepimus, et petitiones quas nobis ex parte tua porrexit libenti animo curavimus promovere. Super eo autem quod ex parte tua legatum requisivit a nobis ad partes Hispanie destinandum, ad præsens propter tempora impacata nequivimus regiae satisfacere voluntati; sed opportunitate accepta, petitioni regiae, dante Domino, satisfacti. Nos vero, ne laudabili tuum et F. filii tui propositum valeat ab aliquibus aliquatenus impediri, venerabili fratri nostro archiepiscopo Toletano et Zamorensi, Tironensi et Colimbriensi episcopis nostris damus litteris in mandatis ut si quis regum Hispanie, cum quo treugam vel pacem firmasti, tempore quo tu vel filius tuus Saracenos impugnatis, ipsam presumperit violare, ipsis eum per censuram ecclesiasticam, sublatu appellationis impedimento, compescant. Monemus igitur serenitatem regiam attenuatis et hortamur, quatenus in devotione nostra et sacrosancta Romana Ecclesie matris tue firmiter perseveres; quia nos in his quæ a nobis secundum Deum duxeris postulanda, regiae serenitati assensum apostolicum libenti animo impendemus.

(165) Cap. *Cum in cunctis*, De his quæ si a mar. Capit.

(166) Cod. Colbert., Woltero,

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus A ricii et Sancti Leodegarri ecclesias de Vico, cum suis pertinentiis; ecclesiam Sancti Petri de Buxeria sitam super fluvium Garimpe cum pertinentiis suis; Sancti Aniani de Rampeio, Sancti Martini de Tornum et de Izorio ecclesias sitas super fluvium Croæ cum omnibus pertinentiis suis; Sancti Petri de Capella rubea et Sancti Petri de Longopratu ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, de ecclesia Sancti Nicolai de Letone septem solidos censuales Pictaviensis monetæ, in ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalene de Ruffiaco decem solidos Andegavensis monetæ, in ecclesia Sancti Vincentii de Noum quinque solidos Andegavensis monetæ, decimas de campagnia Fontisterlandi, de Tornum, de Izorio e de Vico, decimas de Exodun, de Podio Ergnos, de Saleriis, de Lestap, de Closu Petri, de Cenius, e de Closu Samuelis de Thaeco, molendina de Tornum et de Beraut, grangias de Monte-alto, de Beraut, de Villena, de Blieria, de Fontanis, de Rocha et de Perereio cum omnibus pertinentiis suis. Prepositum autem seu abbatem vel cuiuslibet dispensationis ecclesiastice ministrum, nisi quem se professionis communis electio fratrum vel pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam elegerit, vobis praeserri auctoritate apostolica prohibemus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc prefatam Ecclesiam temere periturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, etc., usque subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque inveniant. Amen.

B

F. PRIMOGENITO CHARISSIMI IN CHRISTO FILII NOSTRI

A. ILLUSTRIS REGIS CASTELLE.

Super eodem.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Cum personam tuam inter Christianissimos principes speciali prærogativa in Domino amplexemur, preces ac petitiones tuas, in quibus possumus, libenti animo exaudimus, et ad ea grataanter intendimus quæ devotioni tuae novimus complacere. Sanè venientem ad apostolicam sedem, etc., ut in alia, usque promovere. Nos vero, ne laudabile tuum et patris tui propositum valeat ab aliquibus aliquatenus impeditur, etc., usque Hispaniæ, cum quo idem pater tuus treugam vel pacem firmavit, tempore quo ipse vel tu Saracenos impugnatis, etc., usque compescant. Monemus igitur discretionem tuam, etc., ut in alia, usque postulanda, tibi assensum apostolicum libenti animo impendemus.

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

VI.

ABBATI ECCLESIE SANCTÆ CRUCIS SITE SUPER FLUVIUM
ANGLIE JUXTA OPPIDUM EJUSDEM NOMINIS, EJUSQUE
FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS RECULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Martii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annimus, et Sanctissima Crucis ecclesiam a bona memoria Iseberto quondam Pictaviensi episcopo et matre ejus Theberga ejusque fratribus Senebaldo et Manasse constructam, ad exemplar pia recordationis Urbani papæ secundi prædecessoris nostri, cuius privilegium inspeximus, licet in parte corrossum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis idem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia in presentiarum juste ac canonicæ possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimentia vocabulis: Locum ipsum in quo ecclesia ipsa sita est, cum omnibus pertinentiis suis, Sancti Martini, Beata Maria et Sancti Petri ecclesiæ in Anglia, cum omnibus pertinentiis suis; Sancti Mau-

B

ricii et Sancti Leodegarri ecclesias de Vico, cum suis pertinentiis; ecclesiam Sancti Petri de Buxeria sitam super fluvium Garimpe cum pertinentiis suis; Sancti Aniani de Rampeio, Sancti Martini de Tornum et de Izorio ecclesias sitas super fluvium Croæ cum omnibus pertinentiis suis; Sancti Petri de Capella rubea et Sancti Petri de Longopratu ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, de ecclesia Sancti Nicolai de Letone septem solidos censuales Pictaviensis monetæ, in ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalene de Ruffiaco decem solidos Andegavensis monetæ, in ecclesia Sancti Vincentii de Noum quinque solidos Andegavensis monetæ, decimas de campagnia Fontisterlandi, de Tornum, de Izorio e de Vico, decimas de Exodun, de Podio Ergnos, de Saleriis, de Lestap, de Closu Petri, de Cenius, e de Closu Samuelis de Thaeco, molendina de Tornum et de Beraut, grangias de Monte-alto, de Beraut, de Villena, de Blieria, de Fontanis, de Rocha et de Perereio cum omnibus pertinentiis suis. Prepositum autem seu abbatem vel cuiuslibet dispensationis ecclesiastice ministrum, nisi quem se professionis communis electio fratrum vel pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam elegerit, vobis praeserri auctoritate apostolica prohibemus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc prefatam Ecclesiam temere periturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, etc., usque subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque inveniant. Amen.

C

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Martii, indictione xiv, incarnationis Dominicæ anno 1210, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno quartodecimo.

VII.

RAYNALDO BRANCALEONI SITINO.

Recipitur sub protectione beati Petri.

(Laterani, v Kal. Martii.)

D

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, personam tuam cum omnibus bonis quæ in presentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem possessiones tuas, sicut eas juste possides et quieto, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

E

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

VIII.

ILLUSTRI REGI PORTUGALENSI.

Redarguitur de quibusdam excessibus.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(167) Si te diligenter attenderes, ut deberes, quod cum ejus sponsam offendis qui te ad regni solium sublimavit, sponsi etiam indignationem incurris, ecclesias, quarum sponsus est Christus, vel ministros earum nullatenus aggravares, ne dum eas ancillare niteris et redigere sub tributo, ob ingratitudinis vitium Dominus in servitatem redigat regnum tuum, et in potestatem antiqui te tribuat exactoris; quia non oppressor esse debes, sed defensor potius earumdem, utpote qui ad malefactorum vindictam, laudem vero honorum suscepisti gladium bajulandum. Verum, sicut ex litteris venerabilis fratris nostri episcopi Colim briensis acceperimus, tu hac prout convenit non attendens, nec salutis tuae consulens et honori, omissa reverentia Redemptoris, te de rebus ecclesiasticis plus debito intromittens, ecclesias et ecclesiastica beneficia consers quibusvis personis et ansers, destituendo illos qui sunt canonice per dictum episcopum in ecclesiis sua diocesis instituti, ac per proprios homines proventus earum faciens occupari, baliatarios, canes, aves et equos tuos in illis, quarum nulli vel pauci sunt redditus, introducis, ut ipsis provideatur de proventibus earumdem. Præterea clericos capi faciens et publicæ custodie mancipari, eos coram te et tuis judicibus secularibus litigare compellis, atque ipsis in exercitum tecum trahis, eisdem injurias et opprobria multa inferens et gravamen, et, quod sine dolore non dicimus, pro diro reputans nonnunquam augario cum tibi vides religiosum aliquem vel clericum occurrentem. Cætorum in animæ tuae periculum detinens pythoniassam, excommunicatos defendis et usurarios que Ecclesiæ inimicos, continentis viduas invitatis hominibus tuis tradens, et liberos nihilominus depiptans perpetuae servituti, personas insuper ecclesiasticas a regno exire prohibes et intrare: et si forte illarum aliqua licentiam tenet exundi, ne ad apostolicam. sedem accedat prius præstat corporaliter juramentum, et si securus attinet agere, capitur, spoliatur, et publicæ custodie mancipatur. Que omnia dictis episcopos personaliter est experitus. Cum enim super his non immerito fueris redargitus ab eo, et monitus diligenter ut dimitteres pythoniassam, quam quotidie consulebas, ita quod licet vocatus ob hoc ad te accedere noluissest, tu querens malignandi occasionem in eum, dari tibi in quadam villula ecclesie sue ab eo procurationem indebitam petiisti: quam cum præstare repuerit, sicuti pec debebat, tam suam quam canonicorum ejusdem loci domus dirui faciens, atque equitaturas eis proprias auferens, ecclesiam, quam jam pro magna parte spoliaveras, eis que reman-

A serant fecisti bonis omnibus spoliari. Quare idem suam diocesim sententiae supposuit interdicti, et ne Bracarensis electus ipsam præsumeret relaxare, vocem ad nos appellationis emisit.

Quod cum ad tuam notitiam pervenisset, more solito quolibet hujusmodi sententiam observantes et nolentes etiam celebrare mandasti rebus omnibus spoliari, illos tuos reputans inimicos et etiam preditores qui quemlibet illorum recipere attentarent. Postmodum vero præfatus electus ipsum, missis eius suis et tuis litteris de conductu, apud Bracaram evocavit, promittens quod ibidem ipsi et Ecclesiæ satisfaceres competenter. Qui cum ad ejus præsentiam accessisset, et dictus quæsivisset electus ab eo quare protulisset sententiam supradictam, idem innovans appellationem emissam, ei causas prædictas pro quibus hoc fecerat explicavit. Die vero sequenti electus a te cautione recepta, mandavit eidem ut dictam sententiam relaxaret: quod idem efficeret noluit, præsertim cum nulla esset satisfactio de tot et tantis injuriis subsecuta, nec tu etiam ab inceptis quiesceres, licet ipsam postmodum, pro eo quod clericos ad mandatum electi, qui eam relaxare solebat, celebrare nolentes coram propriis parentibus et amicis, ut asserebatur eidem, exoculari mandavera, et crudelitatem alias exerceri, ne punirentur insones, ad tantum evitandum periculum relaxarit, in his et aliis damna plurima sustinens et gravamen; et, ut adderes afflictionis afflicto, eudem pro gravaminibus ipsis volentem ad sedem apostolicam properare fecisti sub publica custodia detineri. Hæc autem de tua regali magnificencia non facile crederemus, nisi nuper quasdam nobis litteras indiscretione plenas et præsumptione non vacuas direxisses; quibus inter cetera que non sunt digna relatu, haec nobis scribere presumpsti, quod cuiilibet de te sinistra suggesterent aures libenter apponere consuevimus, et coram omnibus contra te non erubescimus in verba prorumpere in honesta. Quod nostram non illustrat providentiam, sed offuscat; quia sancti successores Petri non consueverunt inferre convicia, sed ea exemplo Christi cum patientia sustinere. Sane nullus principum, quantumlibet magnus, nisi forsitan hereticus aut tyranus, tam irreverenter et arroganter nobis aut predecessoribus nostris scribere attentavit, propter ejus reverentiam et honorem cuius representamus in apostolatu personam. Sed et illud quod in eisdem litteris subscripsisti non sapit catholicam puritatem, sed hereticam videtur perfidiam exhalarare; quod videlicet nullatenus in eis qui religionem simulant, et maxime in prelatis et clericis, melius potest frangi vel communii simularum luxus atque superbia quam si eis nimis superabundantia temporalium, quam a te habent et patre tuo in regni tui ac successorum tuorum maximum prejudicium, subtrahantur, et filiis tuis ac regni defensoribus in

(167) Vide infra epist. 68, 60.

nullis patientibus indigentiam assignetur. Nobis autem pro minimo est ut a te vel ab humano die, sicut dicit Apostolus, judicemur, quoniam qui nos judicat Dominus est; nec agere desistamus quod idem Apostolus ait: *Argui, increpa, obsecra, in omni patientia et doctrina* (II Tim. iv). Quare argentes et increpantes more pii patris, qui filium quem diligit corripit, obsecramus te, fili charissime, per misericordiam Jesu Christi quatenus, illa mensura contentus quam Deus tibi donavit, ad ecclesiastica Jura non extendas aliquatenus manus tuas, sicut nec nos ad regalia jura manus nostras exten-dimus, relinquens nobis iudicium clericorum, sicut et nos laicorum iudicium tibi relinquimus; quis secundum Apostolum servus suo domino stat aut cadit, ne si alienum tibi officium usurpaveris, exemplo Oziæ regis divinam sentias ultionem.

Quoniam igitur excessus hujusmodi multipliciter apud homines obnubilant famam tuam et conscientiam maculant apud Deum, serenitatem tuam rogamus attentius et monemus, salubriter consulentes, quatenus habens respectum ad illum cui modis sunt quilibet et aperta, qui etiam nec falli poterit nec corrupti, prædictum episcopum proprie restituens libertati, ablata eidem restitutas universa, et de dannis, injuriis et gravaminibus supradictis sibi et Ecclesie irrogatis satisfaciens competenter, ab eisdem et similibus sic desistas, ut maiestatem divinam, quam propter hoc graviter offendis, valeas complacare, ac, cum defeceris, in tabernacula recipiari aeterna. Alioquin, quantumcunque te in Domino diligamus et honori tuo deferre velimus, quia magis est regi Deo quam regi homini deferendum, noveris quod in jure suo non deerimus episcopo memorato, qui sumus omnibus in justitia debitores.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, anno quarto decimo.

.A.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Vehementer nos comedit zelus dominus Dei, ad eujus sumos, licet immeriti, custodiam deputati, cum ab illis affligitur qui eam deberent potius confovere, ac gravatur ab eis per quos deberet ab aliis D defendari, quibus paterno compatiientes affectu, non minus urinur pro eisdem quam pro domine Domini quam affligit. Sane, sicut ex litteris venerabilis fratris nostri episcopi Colimbriensis accepimus, charissimum in Christo filium noster rex Portugaliensis illustris hoc prout convenit non attendens, nec saluti sua consulens et honori, omissa reverentia Redemptoris, se de rebus ecclesiasticis plus debito intromittens, ecclesias, et ecclesiastica beneficia conferit quibus vult personis et auctoritate, destituendo illos qui sunt canonice per dictum episcopum in ecclesiis sua diocesis instituti, etc., *in eundem fera modum ut in alia, usque detineri*. Quapropter dilectum filium M. capellano suum, qui cum ipso in hujusmodi

A tribulationibus specialius permanebat, de nocte in tenero mutato habitu quasi nudum ad sedem apostolicam destinavit. Cum autem dictus episcopus appellationem interpositam per procuratorem idoneum memoratum capellanum suum fuerit prosecutus, dictus rex non curavit idoneum mittere responsalem, licet quicquam simplex nuntius ipsius P. dictus abbas nobis ex parte sua litteras minus prævidas presentarit. Quia vero quanto prædictum regem ampliori charitate diligimus, tanto majori dolore turbamur quoties nobis ea de ipsis actibus referuntur quæ famam ejus obnubilant apud homines et conscientiam maculant apud Deum, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eundem regem moneas attenti et efficaciter inducere non postponas ut memoratum episcopum propria restituat libertati, ablata eidem restituens universa, et de dannis, injuriis et gravaminibus supradictis sibi et Ecclesie irrogatis satisfaciens competenter, ab eisdem et similibus sic desistas quod offensam divisæ majestatis evitem, quam propter hoc creditur incurrisse, et apud homines ejus opinio, quæ per predicta maculata fuerat, relevetur. Alioquin, quantumcunque ipsius velimus honori deserre, quia tam homini contra Deum deserre nolumus aliquatione, omni gratia, timore ac amore postpositis ipsum ad hoc per illam quam magis videris expedire censuram et per poenam in compromisso statutam, qua se, sicut ex litteris Bracarensis electi nuper accepimus, voluntarie obligavit, sublatu cujuslibet contradictionis et appellacionis obstaculo compellere non postponas.

C Datum, ut in alia per totum.

X.

EIDEM.

De negotio episcopi Colimbriensis cum Egitanensi.

(Datum, ut in alia.)

Licet venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus, pro eo quod inter ipsum et Egitanensem episcopum suffraganeum tuum super limitationem episcopatum suorum et quibusdam aliis questio ventilatur, te in causa sua possit judicem recusare, nos tamen de discretione tua ac prudential plene confisi, causam suam, quam habet contra charissimum in Christo filium nostrum regem Portugalensem illustrem, tibi de certa scientia duximus committendam. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus habens præ oculis solum Deum, taliter in negotio ipso procedas quod et idem episcopus suam et Ecclesie sitæ justitiam prosequeatur, et nos devotionem tuam possimus exinde merito commendare. Ceterum, quia, sicut accepimus, cancellarius ejusdem regis litteras nostras vel delegatorum nostrorum, quæ mittuntur eidem, ob favorem ipsius aut interpretatur aliter quam se habent, aut omnino subiect quod noscit regi auribus displicere, volumus et mandamus quatenus litteras quas super eodem negotio ipsi regi dirigimus,

per tuum clericum ei presentari facias, et legi A
etiam continentiam earumdem; ipsum cancellarium
monens auctoritate nostra pariter et inducens ut
sicut divinam non vult et nostram indignationem
incurrere ab opere tam inquo de cetero conque-
scat.

Datum, ut in alia.

XI.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESÆ SENO-
NENSIS.

De clericis promotis ab episcopis non suis.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Adversus quosdam clericos vestrarum diocesum, qui dudum ad sedem apostolicam accedentes, a vicinis episcopis, Castellano videlicet, et Ortano, Subtrino, et Népesino, temere se fecerunt ad sacros ordines promoveri, gravi fuius indignatione commoti, pro eo maxime quod quosdam eorum per falsas litteras et Simoniacam pravitatem accepimus fuisse promotos. Unde ordinatores a potestate suspendimus ordinandi, et ordinatis executionem interdiximus ordinum taliter susceptorum, super hoc vobis litteras apostolicas destinantes. Nuper autem multi de ipsis ad nostram presentiam reverentes, cum multo fletu et ejulatu quotidie non cessabant ad nos opportune importune clamare, suppliciter obsecrantes ut cum eis misericorditer agere dignaremur. Quibus diu nos difficilem exhibamus et severos in tantum quod eis sub poena excommunicationis injunximus ut redirent, nec nos super hoc diutius molestarent. Sed nec sic quidam eorum ab obsecrationis instantia desistere voluerunt, quo magis repellebantur a nobis, eo magis apud nos ut misereremur instantes. Ejus denique nos exemplo qui cum iratus fuerit non obliviscitur miserefi, rigorem mansuetudine providimus temporerandum; cum et ipsi, exemplo Jacob luctanti cum angelô, nullatenus nos dimitterent, nisi eis beneficere curaremus. Quocirca fraternali vestre per apostolica scripta mandamus quatenus his qui de predictis duobus criminibus canonice se purgaverint, falsitate videlicet litterarum et Simoniacâ pravitate, suspensionis sententiam quam in eos testimonia relaxetis, ut si alias digni sint et idonei, et vos eis concedere volueritis, in vestris possint diocesibus ministrare. Ad haec, per dioceses vestras ex parte tam nostra quam vestra publice ac districte vetelis ne quis ulterius se faciat taliter ordinari. Et ne facilitas venie incentivum tribuat delinquendi, quicunque de cetero fuerit taliter ordinatus, eo ipso se noverit ab ordinis executione suspensus.

Datum Laterani, ii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(168) Cap. Cum in presentia, De sent. et re Jud.
In 4 Collect.

XII.

ABBATISSÆ ET MONIALIBUS AURIGNIACENSIBUS.

Ne beneficia non vacanta promittantur.

(Laterani, vi Nonas Martii.)

Cum ex Injuncto, etc., ut supra lib. xiii epist. CCV, usque attentantur. Sane, te, filia abbatissa, referente ad nostram audientiam est delatum quod abbatis sa que te praecessit et vos ad multorum instantiam importunam quibusdam non vacantia beneficia promisisti, pensionem eidem ipsorum nomine concedentes in vestri monasterii lesionem. Quia igitur id contra statuta, etc., ut supra, usque incursum.

Datum Laterani, vi Nonas Martii, anno quarto decimo.

XIII.

HENRICO ELECTO SANCTI STEPHANI HERDIPOLENSIS.

Ejus electio confirmatur.

(Laterani, vi Idus Martii.)

(168) Olim in dilecti filii nostri Benedicti tituli Sancte Suzanna presbyteri cardinalis, quem tibi et O. (169) procuratori venerabilis fratris nostri Wirzburgensis episcopi auditorem concessimus, presentia constitutus, proponere curavisti quod cum in abbatem monasterii Sancti Stephani fuisses electus, et electionem tuam praedictus noluisset episcopus confirmare, ad venerabilem fratrem nostrum Heistetensem episcopum et dilectum filium abbatem Halsbrunensem(170) commissionis litteras impetrasti, cumque coram ipsis inter te ac quosdam monachos adversarios tuos lis fuissest legitime contentata, quoniam pars aduersa non solum comparebantur, in terminis peremptorio etiam assignatis, sed quemdam alium in praedictum monasterium intrusere, judices receptis ex parte tua quibusdam testibus, te in possessionem causa rei servandæ militentes, eum quem aduersarii tui duxerant in monasterio intrudendum cum omnibus auctoribus suis excommunicationis sententiae subjecerunt. Ad haec autem respondebat episcopi procurator quod et tu per falsi suggestionem praedictas litteras impetraveras, et inordinate processerant judices memorati, quia cum inter te ac episcopum fuissest causa commissa, ipsi, episcopo non citato, contra praedictos monachos, de quibus in commissione mentio non siebat, post appellationem ad nos interpositam presumperant judicium exercere. Nos igitur his et aliis quæ coram eodem cardinale proposita fuerant plenius intellectis, tam id quod de illo existimat attentatum qui lite pendente per adversarios tuos intrusus fuerat in abbatem, quam illud quod te in possessionem causa rei servandæ judices induxerant memorati, decrevimus irritum et imane ac de sensu partium venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis majoris ecclesiae et Sanctæ Crucis prapositis Augustensibus dedimus in mandatis ut vocatis ad presentiam suam quoscunque noscerent evocandos, te ac sociis tuis ad stipendia restitutis,

(169) In quart. Coll. C. etiam in cod. Colbertino.

(170) In quart. Coll. Aspertinen.

et absolutis secundum formam Ecclesie absolvendi, audirent causam, et tam recipiendis attestacionibus quam receptis legitime publicatis, eam sine canonico subtalo appellationis obstaculo terminarent. Ipsi vero receptis per quosdam viros discretos testibus, et per se tandem attestacionibus publicatis, post multas exceptiones et alia utrinque proposita, quia quidam testes eius contrarii videbantur, causam ad nos remiserunt iusticiam, vigiliam Beati Andreæ partibus terminum praesigentes quo nostro se conspectui præsentarent sententiam receptiur. Quavis autem ut propter hoc ad sedem apostolicam accessisses, pro parte tamen altera nullus comparuit responsalis. Quare te oportuit diutius expectare. Tandem vero, ne pars altera lucrum de contumacia reportarel, sed ejus absentia Dei præsentia suppleretur, aperiri gesta fecimus et examinari omnia diligenter. Contra te igitur videbatur propositum et probatum quod cum juri eligendi renuntiatum in episcopi manu fuisset, ipse monachis sub hac forma licentiam tribuerat eligendi si possent in personam idoneam de gremio ipsius Ecclesie convenire, alioquin, ne sine ipso vel nuntio suo procedere attentarent districtius curaverat inhibere. Ipsi ergo super electione tractantibus, in quatuor arbitros fuit ab omnibus compromissum, sic videlicet ut si unus etiam ab aliis discordaret, quod tres facerent non valeret. Qui, cum in quadam camera convenienter nec potuerint ad invicem concordare, sed recessissent de loco ipso discordes, Joannes cum sociis suis accelerans ad eos, ex episcopi parte prohibuit ne ulterius ad arbitrium considererent, quia ipsi de cætero eorum arbitrium non servarent.

Cæterum tres eorum prohibitioni factæ minime deferentes, contradicente quarto, absentia Joannis et Cononis capitata, te sibi eligere præsumperant in abbatem. Quare quod ab eis factum fuerat, videbatur penitus non valere; quia, cum in manu episcopi renuntiatum juri eligendi fuisset et sub hac forma duntaxat electionis restituta facultas si possent unanimitate convenire, ipsi non fecerant electionem concordem, sed contra formam prescriptam convernerunt in arbitrios, quorum tres contra compromissum tenorem, contradicente quarto et arbitrandi licentia revocata, contemptis absentibus, te, qui bona cellulari, cuius administrationem prius habueras, asserbaris enormiter dissipasse, in abbatem presumperant nominare. Verum ad hoc fuit ex tua parte resonsum quod non fuerat sufficienter ostensum vos juri eligendi renuntiasse in manu episcopi, quod ipsis secundum canones competebat, præsertim cum nullus testium quod tu cum parte tua renuntiaveris ausus fuerit affirmare, licet aliquis dixerit se ab episcopo sic audisse. Præterea si fuisset renuntiatum ab omnibus, episcopus tamen facultatem restituerat eligendi si possent concorditer convenire. Ipsi quoque quatuor arbitros concorditer assumpserunt, qui etiam intelligendi sunt concorditer processisse; cum, etiæ quartus dixerit quod te, obstante

A juramento quod abbati premortuo de te non eligen-
do presliterat, eligere non valebat, personam tamen
tuam multipliciter commendarit et sibi dixerit com-
placere. Præterea concorditer illud intelligitur esse
factum a quo non poterant obstante juramento ab
omnibus unanimiter præstilio resilire, cum fuisset
juratum ab omnibus quod cum in quem quatuor vel
tres arbitri convenirent, etiamsi quartus contradiceret,
reciperent in abbatem. Eadem quoque ratio-
ne dicebas quod arbitrandi seu eligendi facultas
revocata non fuerat, nec poterat revocari, præser-
tim cuim, etiæ arbitrii nondum publicassent arbitrium,
jam tamen in te pariter convenissent. Nec nocet in
aliquo quod quibusdam absentibus arbitrii proces-
serunt, cum Joannes, qui absuisse dicitur, staret
præ foribus, et Cono scienter se duxerit absentian-
dum, illaque hora instare qua electionem publicare
decebant, et qua elapsa, eligendi arbitrium expirat.
Super dilapidatione vero etiæ nihil contra te
fuerit sufficienter ostensum, per testes tamen inos
erat aperte probatum quod officium tuum melioratum
reliqueras, et de omnibus sufficienter reddideras rationem. Nos igitur his et aliis diligentibus et
pleniis intellectis, electionem de te factam auctoritate
apostolica confirmamus et præsentis scripti patroci-
nio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc.,
usque incursum.

Datum Laterani, vii dñi Martii, pontificatus nostri
anno quarto decimo.

XIV.

RATISPOLENSI EPISCOPO, ET DE SANCTO ENNERANNO
RATISPOLENSI ET PRWENINGENS RATISPOLENSIS DICE-
CESIS ABBATIBUS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Olim dilectus filius Henricus electus monasterii Sancti Stephani Heribopolensis in dilecti filii nostri Be-
nedicti tituli Sancte Susanne presbyteri cardinalis,
quem sibi et O. procuratori venerabilis fratris nostri
Wirseburgensis episcopi auditorem concessimus,
præsentia constitutus proponere curavit quod cum in
abbatem ejusdem monasterii fuisset electus, et
electionem suam predictus noluisset episcopus con-
firmare, etc., in eundem fere modum ut in alia, us-
que examinari omnia diligenter. Itaque contra eundem
electum videbatur propositum et probatum, etc.
usque manu fuisset, ipse monachis dicti monasterii
sub hac forma, etc., usque capitata, eum sibi eligere
præsumperant in abbatem. Quare, etc., in eundem
fere modum ut in alia, usque contemptis absentibus,
ipsum, qui bona cellulari, cuius administrationem
prius habuerat, asserbatur enormiter dissipasse,
in abbatem præsumperant nominare. Verum ad hæc
fuit ex sua parte resonsum quod, etc., in eundem fere
modum ut in alia, usque plenus intellectis, electionem
de dicto electo factam auctoritate apostolica per dif-
finitivam duximus sententiam confirmandam. Ideo-
que discretioni vestre per apostolica scripta man-
damus quatenus sententiam ipsam executioni man-

dantes, eumdem Henricum in corporalem abbatiae possessionem inducere procureatis, et ab universis monachis ei faciat obedientiam exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione posposita compescentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XV.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI, ET NIVERNENSI EPISCOPO, ET MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARISIENSIS.

De presbytero Lingonensi accusato de hæresi.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Venerabilis frater noster Lingonensis episcopus quædam nobis contra G. canonicum Lingonensem presbyterum de Mussiae per suas litteras intimavit quæ sapere præsumuntur hæreticam pravitatem: quarum tenorem de verbo ad verbum vobis sub bullâ nostra remittimus interclusum. Unde, cum dictus episcopus eumdem G. suspectum de hæresi habuisset, coagit eumdem cautionem tam juratoriam quam fidejussoriam exhibere quod terminis quos sibi præstigeret ejus se conspectui presentaret, prout decoret super his omnibus responsurus. Sed, cum dictus episcopus apud Barrum super Secanam die quo terminum assignarat sibi cum multis viris religiosis et prudentibus, quos ad hoc convocaverat, convenisset, idem G. juramento religione contempta, nec comparuit, nec suam absentiam excusavit. Quare sæpedictus episcopus, pensatis omnibus quæ tam priua die quam secunda servato iuris ordine, ac pre oculis habito Dei timore, acta fuerant coram eo, et toto processu diligentie deliberatione pensato, de consilio et consensu tam religiosorum quam iurisperitorum omnium qui assistebant eidem, sepe dictum G. super his de quibus fuerat accusatus pro convicto decrevit habendum, ipsum sententia diffinitiva pronuntians tanquam hæreticam condemnandum, et sententiam in scriptis redigi faciens, et multorum sigillis, episcoporum videlicet, abbatum et archidiaconorum reservari munitam. Dictus autem G. in nostra presentia constitutus proposuit quod præfatus episcopus eum post appellationem ad nos interpositam ceperat, et prefatam præstare compulerat cautionem; nitens se multipliciter excusare. Nos igitur attendentis quod ea quæ circa ipsum fuerint inquirenda vos plenius poteritis indagare, illum ad vos duximus remittendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus nisi usque ad festum Pentecostes comparuerit coram vobis, super his quæ sapiunt hæreticam pravitatem suam sufficienter, si poterit, innocentiam ostensurus, vos sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstacle exerceatis in ipsum rigorem ecclesiastice disciplinae: quod si se ostenderit inculpabilem, ejus innocentiam opprimi non sinatis, cum sincera diligentia et diligentí sinceritate in negotio fidei processuri. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

A Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, anno quarto decimo.

XVI.

MAGISTRO GILIBERTO CANONICO SANCTORUM APOSTOLORUM CONSTANTINOPOLITANO.

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Justis potentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis trahite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, præbendam quam in ecclesia Sanctorum Apostolorum Constantinopolitana es canonice assecutus, sicut eam justis possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, anno quarto decimo.

XVII.

A. CANONICO SÆCTÆ SOPHIE CONSTANTINOPOLITANO.

De eodem arguento.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica pili volis, et honestis potentium precibus favorēm benevolūm impertiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, præbendam quam in Constantinopolitana Ecclesia obtines, sicut eam, etc., ut in alia, usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

XVIII.

HUGONI ABBATI MONASTERII SANCTI SALVATORIS EN- ROFFENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Venerabilis locorum cura nos admonet de eorum perpetua securitate tractare, et quæ pro ipsorum quiete recte statuta sunt, cooperante Domino, stabilire. Eapropter, dilecti in Domino, filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Salvatoris, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Alexandri secundi, Urbani secundi, Calixti, Lucii secundi, Anastasii et Alexandri tertii, prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis signum statuentes ut ordo monasticus, etc. usque perpetuus ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum justæ et canonice possidet, ab in futurum, etc., usque permaneant, in quibus haec propriis duximus vocabulis exprimenda: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, burgum videlicet ipsi cœnobio adjacentem cum ecclesiis et parochiis suis, ecclesiam de Anelis,

Plevilia, de Genuliaco, de Suriaco, de Lubiliaco, de Sancti Martini Arsi, de Enerciaco, cum terra de Podio calvo, ecclesias de Melen, de Maslerant, de Marcelliaco, de Bellomonte, de Argentunio, de Clarea, de Parisiaco, de Goia, de Chel, de Exactius, de Malopreshytero, de castro Garnerii, de Solmeria cum Brenaco, de Siurim, de Benajas, de Loa, de Claromonte, de Belloloco, de Camboira et de Adaco; ecclesias Sancti Fermerii, Sancti Maxentii, Sancte Marie et Sancte Sophiae de Niorio cum parochia sua; Sancti Leodegarii, Sancti Cirici, Sancte Marie de Cornu cum ecclesiis suis et parochia; Sancti Nicolai de Monte Maurilii, Sancti Martini de Heremo, de Tursarco, et de Basiano. In Lemovicensi episcopatu monasterium castri de Rupe Cavardi cum cemeterio et pertinentiis suis; monasterium Sancti Angeli cum castro et ecclesiis sibi pertinentibus; ecclesias de Colonia, de Magnaco, de Monasterio et de Cella; ecclesiam Sancte Marie de Tellicio cum appendiciis suis de Oratorio et de Asneriis; ecclesias Sancte Eulaliae et Sancti Vincentii de Sancto Germano, cum capella de insula; castrum de Nuntronio et monasterium cum ecclesiis suis; oratorium Sancti Laurentii de Tolia cum villis de Arbergiis, de Pollac, de Gaschonolas, de Brillac et de Campellis cum terris, vineis, decimis, redditibus, nemoribus et aliis pertinentiis suis; oratorium Sancti Nicolai de Aubis cum vineis, terris, pratis, molendinis et aliis pertinentiis suis. In Xantonensi dioecesi ecclesiam de Jarniaco cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Marviaco, de Claun, de Cadenaco, de Fornes, de Solunianes, de Cressiaco, de Colunes et de Avia cum pertinentiis suis; ecclesias Sancte Columbae et Sancte Leverinse cum decimis, redditibus et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Macovilla, de Ribaniaco cum terris et aliis pertinentiis suis; ecclesias Sancti Florentii et Sancti Bibiani cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Petragoricensi monasterium Sancti Petri de Sorziaco cum villa, terris, vineis, decimis, molendinis et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancte Marie de Moscidanio cum decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Medardi cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancte Columbae cum pertinentiis suis; ecclesiam novam de Fractojoco, ecclesia Sancte Marie de Capella Fulcherii cum pertinentiis suis; ecclesias de Ladas et Sancti Praejecti de Faugas et de Paracollo cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesiam de Cosa cum altaribus et aliis pertinentiis suis. In dioecesi Caturensi monasterium de Monte-Pesato cum decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Bonoloco et de Misericordia Dei cum pertinentiis suis. In episcopatu Agennensi ecclesiam de Vitraco cum appendiciis suis, ecclesias de Artaldo, de Margarola et de Bertino cum pertinentiis suis. In Engolisuensi dioecesi ecclesiam de Voerta cum villis, decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Fontaniliis, de Canuillet, de Sargucoco, de Donazaco de Suriaco mona-

sterio et de Caleias cum pertinentiis suis. In Burdegalensi dioecesi ecclesias de Tella et de Ribaniaco cum pertinentiis suis. In Andegavensi dioecesi ecclesiam Sancti Saturnini cum ap- dicitis suis. In Belvacensi dioecesi ecclesiam de Fraxinetum cum villa, terris, decimis, redditibus, et altari suo de Oddonis curte et aliis pertinentiis suis; domum de Audecuria cum villa, vineis et aliis pertinentiis suis. In Remensi dioecesi ecclesiam de Villa Dominica cum altari et aliis pertinentiis suis. In Morinensi dioecesi abbatiam ouae jicitur Ham, statuentes ut abbatis qui in eodem loco successerit electio in Karrofensis abbatis provisione consistat; quia ab ipso pene fundationis exordio Ilamensis ecclesia Karroffensi monasterio oblatum, Karroffensis fratrum studio expensis exerevisse cognoscitur. Abbatiam de Andria, ecclesiam de Beureria cum terris pratis et aliis pertinentiis suis. Ecclesiam de Aleannia cum villa, terris et aliis pertinentiis suis. In Anglia, in episcopatu Lincolniensi, monasterium de Dardunaco cum pertinentiis suis; ecclesias de Tantunaco, de Cantunaco, de Caulo et de Canturbeio. In Bituricensi dioecesi ecclesiam Sancti Vincentii de Monz cum villa, terris, molendinis et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Monstero cum villa, pratis, molendinis et omnibus pertinentiis suis; In Claramontensi dioecesi castellum Sancti Ivnii, abbatiam Wodoreensem, ecclesias de Cadilogio, de Morengia, de Nobiliaeo; de Grossogilo, de Perusia, de Gadiniaco et de Plevis cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Dionysii de Lascesas, ecclesiam Sancti Petri de Noallac, ecclesias de Ambernac, unam beatae Mariæ, alteram beati Petri; ecclesiam Sancti Martini de Ambazac super fluvium Drone, ecclesiam de Macovilla et ecclesiam de Cella cum omnibus pertinentiis suis. In Rothomagensi dioecesi ecclesiam Sancte Marie de Alneto cum decimis et aliis pertinentiis suis. Anbianensi dioecesi ecclesiam de Boaressia cum villa, terris, decimis, nemoribus; et ecclesia Sancte Marie de Formariis cum tercia parte decimorum totius parochiae.

Ad hæc, supradictorum Patrum vestigiis insistentes interdicimus ne dioecesis ipsius episcopus, nisi ab abate invitatus fuerit, in eodem monasterio missas publicas aut consecrationes vel ordinationes quaslibet agat, neque sanctiones [stationes] indicat, neque paratas vel mansionaticos exinde requirat, salva hospitalitatibus gratia competenti. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos in vestro monasterio absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratum vestrorum post factam in loco vestro professionem fas sit absque licentia abbatis sui, nisi obtentu arctioris religionis, discedere. Discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus sudeat retinere. In parochialibus vero ecclesiis quas tenetis liceat vobis sacerdotes eligere et epi-

scopis præsentare : quibus, si ilionei fuerint, episcopi enram animarum committant, ita ut de plebis quidem cura ipsis, vobis vero pro temporalibus debeant respondere. Interdicimus etiam ne in altare ecclesie vestre, quod prædicti antecessoris nostri Urbanii manibus consecratum est, secundum constitutionem ejus quisquam præter apostolicæ sedis pontificem vel ejus legatos excommunicationis vel interdictionis audeat proferre sententiam. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque præviderint eligendum : qui a diœcесano episcopo benedicatur, siquidem gratiam et communionem apostolicæ sedis habuerit, et si benedictionem gratis ac sine pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin licet vobis pro benedictione eadem catholicum quem malueritis adire antisitem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si quo igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, etc., usque ultioni. Cunctis autem eidem locos jura servantibus, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sancte Marie in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xii Kal. Aprilis, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1210, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quartodecimo.

XIX.

HUGONI ABBATI ET CONVENTUI KARROFENSIS.

De electione abbatii Andrenensis.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

(171) Inter ecclesiam vestram et Andreense cœnobium super jure eligendi abbatem Andrensem dum quæstione suborta, postquam super ea fuit in nostra præsens diuinus disceptatum, dilectis filiis decano Saresberiensi et archidiacoно et magistro P. Pulverel canonico Parisiensi dedimus in mandatis ut auditis hinc inde propositis, si ex parte vestra talis foret consuetudo probata quæ juri communi prejudicaret, merito in hac parte ipsi secundum consuetudinem eamdem decernerent electionem Andrensis abbatis ulterius faciendam : quod si talis consuetudo, per quam in hoc case prejudicaretur juri communi, minime probaretur, ipsi Andrenibus monachis jus eligendi abbatem, subtato appellacionis obstatulo, adjudicare curarent, ut sic postmodum obtinerent liberam facultatem vel de Ecclesie sua gremio vel etiam aliunde per electionem canonicanam eligendi personam idoneam in abbatem, præsentandam capitulo Karrofensi, ut si esset canonica confirmaretur ab ipsis. Quod si forsitan partes malleant ut nobis sententia servaretur, ipsi causam instrutam ad nostrum examen remittere procurarent, præfigentes partibus terminum competentem quo in nostra comparerent præsens recepturæ judicium equitatis; quod si omnes his exsequendis interesse non possent, duo eorum ea nibilominus exequi procurarent. Qui postmodum testibus utriusque par-

A tis receptis, et tam instrumentis et rationibus quam confessionibus et allegationibus etiam diligenter inspectis, cum judices super sententia proferenda tractarent, et unus eorum, videlicet decanus, asserret sibi de causa meritis non liquere, quam ad nostrum cupiebat examen remitti, reliqui duo judices, sicut ex litteris intelleximus eorumdem, cupientes negotium expedire, prout partes plures instanter petierant, postquam in causa renuntiatum fuerat et conclusum, audiit specialiter postea quæ fuerunt a partibus proposita coram eis, cum jam sententiam quam de consilio peritorum conscriperant intendenter promulgare, Andrensis monasterii procurator quasdam suspicionis causas proposuit contra eos, de quibus ante nullam fecerat mentionem, et ad cognoscendum de ipsis, arbitris non petitis, recessit ab eis. Sed dicti judices nihilominus sententialiter decreverunt ut cum in Andreensi cœnobio immineret abbatis electio facienda, Andrenses monachi ab abbate et capitulo Karrofensi eligendi abbatem licentiam peterent, et eligerent postmodum personam idoneam de gremio et professis Ecclesie Karrofensis, ita quod in capitulo Karrofensi eligere minimo tenerentur. Cum autem nuper dilecti filii Gaufridus Daubis monachus vester et Willelmus Andrensis Ecclesie procuratores propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, et super antedicta sententia litigassent aliquandiu coram nobis, nos, qui ex officiis nostri debito bis quæ pacis sunt tenemur insistere, compositionem amicabilem et utriusque monasterio utilem fecimus iuter eos, quam ipsi demum pariter acceptarunt, ut videlicet Andrenses monachi qui nunc sunt, et qui pro tempore fuerint, Karrofensi abbati professionem facient apud Andrense cœnobium, promittendo eidem obedientiam et reverentiam regularem. Cum autem in Andreensi Ecclesie occurrerit electio facienda, Andrenses monachi de professis monasterii Karrofensis, sive de suo, sive de monasterii Karrofensis collegio, personam idoneam libere sibi eligant in abbatem. Electus vero Karrofensi præsentetur abbatii : qui electionem de illo factam confirmare vel infirmare procuret, sicut de jure fuerit faciendum. Confirmatus autem a diœcесano benedicatur episcopo, et singulis trienniis monasterium visitet Karrofense, ac census nomine viginti solidos sterlingorum annuatim persolvat eidem. Præterea Karrofensis abbas annis singulis, si voluerit, per seipsum vel per duos ex suis monachis Andrense monasterium visitet : cur Andrensis abbas in choro, capitulo, refectorio, et aliis locis, utpote Patri abbatii, cedat. Qui cum consilio Andrensis abbatis corrigat si quid in membris Andrensis cœnobii fuerit corrigendum. Quod si quidquam corrigendum fuerit in abbatie, id cum seniorum et saniorum fratrum ipsis loci consilio abbas corrigat Karrofensis. Nos igitur compositionem eamdem a præfatis procuratoribus approbatam de communis fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica confirmam-

(171) Vide lib. xi, epist. 205.

miss et præsentis scripti patrocinio communimus, A et Aternani præter quatuor araturas, quibus per statuentes eamdem perpetuis temporibus inviolabiliter observandam. Nulli ergo, etc., confirmatio- nis et constitutionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, x Kal. April. pontificatus nostri anno quartodecimo.

XX.

FRATRIBUS MILITIE TEMPLI SANCTI PHILIPPI DE PLANO
AUXIMANAE DIOCESES.

*De concordia inter eisopum et Templarios Auxi-
manos.*

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Inter vos ac venerabilem fratrem nostrum Auxi- manum episcopum super quibusdam mortuariis, decimis, synodalibus et aliis episcopalibus juribus, ac super eo quod excommunicatos et interdictos recipiebatis, ut idem episcopus asserebat, ad divina officia et ecclesiasticam sepulturam, venerabilibus fratribus nostris, Esino, Anconitano, et Fanensi episcopis dedisse recolimus in mandatis ut auditis utrinque propositis causam ipsam ad nos remitte- rent sufficenter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Cum autem partes comparuissent postmodum coram eis, prædictus episcopus per procuratorem suum in Sancti Philippi, Sanctæ Mariæ, ac Sancte Marinæ ecclesiis episcopale sibi jus vindicando, tam sextam partem ecclesie Sancti Philippi, quam ex donatione ecclesie Sancti Coronati asserebat ad se de jure spectare, quam tertiam mortuariorum que vobis obveniunt in diœcesi Auxinana, nec non fructuum quarumdam terrarum decimam, quas vos obtinetis ab ipso, ra- tione terragii sibi debitam postulavit, et ut tam decimas Sancte Mariæ ac Sancte Marinæ ecclesi- rum sibi huc usque subtractas quam etiam ca- thedralicu[m], quod integre sibi hactenus solutum non fuerat, vos restituere cogeremini et compelli ad præstandum de cætero integraliter supradicta. In- stitutionem præterea et destitutionem etiam cleri- corum in præfata Sancti Philippi ecclesia vindicavit, petens vobis nihilominus inhiberi ut excommunicatos et interdictos ab eo non recipieretis ad divina officia vel ecclesiasticam sepulturam. Quadrigen- tos quoque perperos pœna nomine petiti, quam ex eo dicebat esse commissam quod vos contra conventionem inter vos et ipsum initam venientes, circa culturam agrorum, quos in emphyteosim ab ecclesia tenetis ipsius, non impenderatis ope- ram diligentem, et castellanos atque villanos suos in suum receperatis præjudicium et gravamen, postulans vos ad illos dimittendum compelli ac compesci, ne illos absque ipsius recipieretis de cætero voluntate. Verum vos tamen decimas a rivo montis Marii usque in flumen et pontem Consæ ac usque ad Planum, quam etiam quasdam terras ac pascua que vobis concessisse dignoscitur, nec non etiam pratum de Walvadrono, et campos Rigiberte

B his testibus ab utraque parte productis, eamdem causam ad nos remiserunt sufficenter instructam.

Cum autem propter hoc nuper vester et alterius partis procuratores in nostra præsentia constituti super premissis aliquandiu litigassent, nos utriusque partis inspectis attestacionibus diligenter et rationibus intellectis, de communi fratribus nostrorum consilio vos super sexta parte ecclæsie Sancti Philippi duxiimus absolvendos; quia, etsi per testes ipsius episcopi fuerit facta fides quod ecclesia Sancti Coronati eamdem sibi sextam partem donaverit, ex aliorum tamen testimoniis depositionibus consistit quod anteriori tempore vobis donaverat partem illam. Decrevimus etiam ut quarta mortuariorum que in ipsius diœcesi vobis obveniunt debeat manere contentus, armis et equis ex eadem quarta deductis, que juxta indulgentias Romanorum pontificum vobis indultas retineri debent in subsidiu terre sanctæ. Et ut vos pro singulis ecclesiis supradictis unum quartum grani et unum annonæ pro decimationis quaria, et duos solidos usualis monetæ annis singulis eidem episcopo pro cathedralico persolvatis, inhibentes vobis ut excommunicatos et interdictos ad divina non recipiatis officia vel ecclesiasticam sepulturam, salvis indulgentiis super hoc vobis ab apostolica sede concessis. Super institutione vero et destitu- tione clericorum in ecclesiis supradictis vos ab imputatione absolvimus episcopi memorati, cum in Romanorum pontificum privilegiis vobis indultis id occurreret manifeste. Ad restitutionem quoque prati et camporum supradictorum, quibus vos probasti contra justitiam spoliatos, sæpedictum episcopum sententialiter condemnavimus, super proprietate sibi defensione legitima reservata. Quia vero procurator ipsius episcopi requisitus a nobis prætaxatam pœnam vobis sponteremisit, dummodo vos castellanos et villanos suos sine difficultate di- mittere curaretis et illos absque sua non recipereatis de cætero voluntate, ac procurator vester a petitione subtractarum vobis hactenus decimarum de- D stiterit, dummodo ipsas de cætero idem episcopus percipere vos permittat pacifice, nos in hac parte ipsorum desideriis concurrentes, et vos ab imputatione ipsius episcopi super prædicta pœna et cumdem episcopum super decimis vobis subtractis du- ximus absolvendos, firmiter injungentes ut et vos castellanos et villanos illius absque ipsius recipiatis minime voluntate, ac ipse vobis predictorum locorum spirituales percipere decimas sine difficultate permittat, salvo prædicto decimo quod ipsi episcopo terragii ratione debetur. Nulli ergo, etc. usque diffinitionis, constitutionis et inhibitionis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XXI.

CANTORI, MAGISTRO. E. DE HENNIN. ET HER. PEDIAR-
GENTI CANONICIS ATREBATENSIBUS.

De quadam præbenda Ariensi.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

(172) Dilectus filius magister Wibertus presbyter corani dilecto filio nostro Joanne Sancte Marie in Via Iata diacono cardinale, quem sibi et I. nuntio decani et capituli ecclesiae Ariensis, Morinensis diocesis auditorem concessimus, proponere procuravit quod cum ei sacerdotalis præbenda in eadem ecclesia dudum canonice collata fuisset, ac decanus et capitulum memorati nollent ei postmodum fructus reddere præbendales, ad conquestionem ipsius dilectis filiis magistro scolarum et Waltero et Joanni de Albengi canonicis Morinensis commisimus causam ipsam. Qui decano et capitulo Ariensi, postquam citati sepius et denum editio pereemptorio evocati comparere noluerant coram eis, inhibere curarunt ne quid in apostolici mandati elusionem vel supradicti magistri gravamen, questione pendente super eisdem fructibus, innovarent. Verum in praesentia eorumdem judicium postea partibus constitutis, cum prefatus magister suam edidisset super eisdem fructibus actionem, Wilhelmus de Duaco capituli procurator respondit quod quæstio super fructibus coram eisdem judicibus procedere non debebat donec causa super concessione sex sacerdotalium præbendarum, de quarum numero erat præbenda illa quæ præfato dignoscetur magistro collata, quæ venerabilis fratri nostro episcopo Atrebatensti et conjudicibus suis auctoritate nostra fuerat commissa, utpote prejudicialis, finem debitum sortiretur. Cum autem judices de partium voluntate quorundam peritorum consilium, an illa quæstio prejudicialis existeret, requirere studuissent, nondum ab eisdem receptione responso præpositus Ariensis B. clericu primam tantummodo tonsuram habent præbendam supradictam concessit, cuius fructus magister petierat memoratus, ejusdem præbendae fructibus post inhibitionem judicium assignatis eidem, contra ecclesiae privilegia temere veniendo. Post hæc vero judices memorati causam Atrebatenstibus judicibus delegatam quæstioni sibi commisso nequaquam prejudiciale existere, prout in consilio receperant a peritis, per interlocutoriam sententiam declararunt: a qua non fuit pro parte capituli provocatum, sed lite super quæstione fructuum contestata, utraque pars præstitit calumnæ juramentum.

Cumque privilegiorum transcripta magister obtulerit supradictus, per quæ filium facere intendebat quod præbendam illam canonice fuerat assecutus procurator capituli ea esse vera privilegiorum transcripta coram judicibus recognovit. Quibus procuratori mandatibus ut authenticæ privilegia exhiberet, ipse certum ad hoc diem sibi petiit assignari,

(172) Vide lib. xi, epist. 255.

A quem obtinuit, et recessit. Et licet procurator ipse postea sepefato magistro, prescriptionem ob'ecrit decennalem, et ad illam probandam dies sibi fuerit assignatus, illam tamen seu aliam exceptionem legitimam ille vel aliis procurator capituli non probavit. Quinimo magister Ingebertus ultimus capituli procurator, constanter affirmans illa vera transcripta privilegiorum existere, ac ea rata grataque haberi a capitulo Ariensi, ut secundum ea procederent judices ad sententiam postulavit. Unde ipsi habito consilio sapientum, expedito magistro per diffinitivam sententiam fructus adjudicavere predictos: quam idem magister petiit auctoritate apostolica confirmari, relationem judicum exhibito supradicta et alia plenius continentem. Ad hoc nuntius proposuit memoratus quod processus illorum debebat non immerito retractari; tum quia in litteris obtentis ad eos de prioribus litteris ad Atrebatenstibus judicis impetratis super sex præbendarum collatione, de quarum numero fuerat dicta præbenda cuius fructus idem magister petiit, mentio non siebat; tum quia illa quæstio, videlicet de præbendarum concessione, utpote prejudicialis alterius, fuerat primitus dirimenda, cum et causa fructuum quæstionis super præbenda sit accessoria, et causarum continentia non sit juxta sanctiones legitimas dividenda; tum etiam quia idem magister nunquam ad eamdem fuerat præbendam admissus. Verum ad hoc pars altera respondebat, allegationes hujusmodi ex eo esse supervacnas judicandas, quia judicum prædictorum examen partes spontane subierunt. Proposuit insuper idem nuntius dictos judices minus rite ob causas alias processisse; quia videlicet in causa spirituali præstari fecerant calumnias juramentum, et capitulo memorato manda verant sua coram eis privilegia exhibere, in deca num ob hoc excommunicationis et in capitulum suspensionis sententias proferendo, cum nemo ad fundandam adversæ partis intentionem suas teneatur edere rationes: item, quia nullo pro capituli parte presente, post appellationem ad nos interpositam, non in procuratorem, sed in capitulum sententiam protulerunt, adjiciens quod nequaquam relationi judicium standum erat, que cum in publicam non sit redacta scripturam, non in prima persona sed ter tia dignoscitur esse concepta; præsentim cum asserant judices se privilegiorum tenore cognito processisse, que minime inspexerunt. Ceterum ad prædicta pars adversa respondit quod in prefata quæstione fructuum, utpote temporali, non incompetenter præstari potuit calumnias juramentum; sed et mandari a judicibus potuit privilegia exhiberi, quorum transcripta per magistrum memoratum oblatâ vera esse procurator capituli fatebatur, cum et ultimus procurator ipsius petierit secundum ea negotium terminari.

His igitur et aliis quæ coram eodem cardinale utrinque proposita fuerant per ejusdem relationem

plenus intellectis, cætera hinc inde proposita frivola reputantes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus supradicto clero convocato, seu aliis qui fuerint evocandi, inquisita plenus et cognita veritate, si vobis constiterit quod prefato B. lite pendente præbenda concessa fuerit memorata, vel quod præbenda ipsa, quæ sacerdotibus duntaxat consueverat assignari, eidem collata fuerit in sacris nondum ordinibus constituto vel aliud canonicum obviet propter quod præbendam ipsam nequeat obtinere, vos supradictam sententiam pro eodem magistro super fructibus latam a judicibus sæpedictis faciat appellatio remota firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatio postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XXII.

ABBATI ET CONVENTU FOSSENOVA.

Confirmatur compositio facta cum Pipernensibus.

(Laterani, iv Kal. Aprilis.)

Illi potentiū desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente completere. Eapropter, etc. usque assensu, compositionem seu transactionem inter vos ex parte una et consules ac populum Pipernensem ex altera super possessionibus constitutis in loco qui Laurentii vulgariter appellatur amicabiliter initam, sicut provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in instrumento publico exinde confecto plenus continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem evidentiam tenorem ipsius instrumenti de verbo ad verbum huic nostræ pagine duximus inserendum.
 In nomine Domini. Amen. Anno ejus millesimo centesimo nonagesimo tertio, anno tertio domini Celestini papæ III, inductione xi, mense Augusto, die tertia. Quoniam ea quæ refutationis sive transactionibus vel aliis conventionibus inter homines fiunt, plerunque memoria commendari non possunt, idcirco ego Guido sanctæ Romanæ Ecclesie serenarius transactionem sive refutationem vel etiam conventionem inter fratres Fossenovæ et populum Pipernensem habitam rogatus in hoc publicum scriptum reduco, ut si de ea dubitatum fuerit, per hoc scriptum veritas rei ostendatur. Conventione itaque sive transactione vel refutatio talis est. Fratres Fossenovæ dant Pipernensibus centum tres libras bonorum Provesinorum pro molendinis communibus recolligendis, que pignori tenebantur. Et consules Piperni, scilicet Petrus domini Leonis, Belbelius, Transmundus Donnæ Nuvæ, Philippus domini Gregorii milites, Roscemannus, Staldö, Jordanus, Roffridus, Guastapane, Massarrii nomine universita-

A tis refutant monachis omnem liten et querimoniam et omniprem actionem quam habebant vel habere possent in Laurentiis, scilicet inter hos fines sicut vadit in directum a Gorga Palumbi in Mazoclam, et inde pergit per Mazoclam usque ad aquam quæ descendit de Fontana de Ficu, sine omni conditione, et inde ascendit usque in lacum. Concedit etiam populus quidquid juris habet commune inter Fontanam de Ficu, et Lirecaduti, salvo unicuique jure proprietatis, si quis ibi aliquid habet. Coneidunt etiam a Gorga palumbi inferius ut sandalariam faciant sine contradictione aliqua usque flumen majus; sicut melius viderint expedire: quæ tamen sandalaria communis erit et fratribus et civibus. Silva quæ est a fontana Gricilli usque ad Recaduti est monachorum absolute, sicut hactenus fuit; præter consuetudinem quam habet in ea populus in venando, pascendo, ligna cædendo, et salva consuetudine tabulandi. Silvam quæ est a Fontana de Ficu usque ad Recaduti non incident monachi ad casas faciendas studiose, sed renanebunt ad communes usus et ci-vium et monachorum ad ligna cædenda, et ad venandum, et pascendum. Si tamen aliquo modo per venerit quod sit apta ad agriculturam, monachorum erit. Piscaria lacus libera est monachorum, sicut hactenus fuit. Persandalariam totam liberum erit omnibus Pipernensibus sine apparatura aliqua piscari, non in illis locis ubi et monachi et certae persona civitatis habent suas proprietates. Et quidem non licet alieni nisi monachis aliquod adiudicium facere ad piscandum a Gorga Palumbi usque ad lacum; pena trecentarum librarum Provesinorum ab utraque parte promissa, si aliqua pars contra hanc conventionem vel refutationem seu etiam transactionem amicabili pace firmatam venire voluerit vel etiam observare noluerit; et pena soluta, hæc charta conventionis sive transactionis in sua stabilitate perpetuo perseveret. Unde rogati sunt testes, Gregorius Paganus, Rainone Sancti Laurentii, Joel de Sito, Bertraymus Laudini, Berardus Romane, Guido de Arnaria. Ego Guido sanctæ Romanæ Ecclesie et Piperni scribiarius interfui et subscripsi. Nulli ergo, etc. nostra confirmationis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, iv Kal. Aprilis, anno quartodecimo.

XXIII.

PRIORI ET CONVENTUI ANDRENSI.

Dé fidejussione retita monachis.

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc. usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate apostolica prohibemus ne aliquis (173) monachus sive conversus sub professione vestre domus astrictus sine consensu (174)

Fidejussion.

(173) *Sine consensu, qui est requirendus.* c. *Pa-*
storibus, De denat. sine quo abbatis gesta non ob-

(173) *Ne quis, c. i, et c. Quod quibusdam, De fidejuss, quod desumptum est ut habe epistola ex coacilio Lateranensi sub Innocentio III, c. 59, De*

et licentia abbatis et majoris partis vestri capituli pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra pretium capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam (175) domus vestre utilitatem. Quod si facere forte presumperit, non tenetur conventus pro his aliquatenus respondere. Nulli ergo, etc. nostræ prohibitiōnis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, ii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quarto.

XXIV.

EISDEM.

Ut eis licet divina officia celebrare tempore interdicti.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere, etc. usque impertiri. Eapropter, etc. ut in alia usque assensu, ut quoiescunque terram nobilis viri comitis Gisnensis patroni monasterii vestri pro suis excessibus, debitis, aut aliquibus causis alias suljici contigerit ecclesiastico interdicto, juxta quod vobis est a felicis recordationis Alexandro papa (176) prædecessore nostro indultum, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina vobis licet officia celebrare, devotioni vestrae auctoritate presentium indulgenzias (177). Decernimus ergo, etc. nostræ concessionis, etc. usque incursurum.

Datum, ut in alia.

XXV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI AUBERTI CAMERACENSIS.

Confirmat eorum possessiones.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Cum a nobis petitur, etc. ut in alia usque assensu, altare Sanctæ Bovæ vobis a bona memorie Vu Rotomagensi archiepiscopo de assensu capituli sui collatum, altaria de Wildebroc et de Vrimede, quæ bona memorie R. Cameracensis episcopus, et altare de Herentoth, quod venerabilis frater noster J. successor Ipsius in eleemosynam consentiente Cameracensi capitulo vestro monasterio canonice contulerunt, decimas de Grievecuer, Barastro, et de Haepelaincort ad ipsum monasterium de manu laica rationabiliter consensu ipsius Cameracensis episcopi revocatas, et partem decimæ de Kion, et omnia alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice possidentis, vobis et per vos eidem monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis

tinent firmitatem c. Ea noscitur, De his quæ flunt a pra. sine, etc.

(175) *Manifestam*, ut in pupillo cui meliorem conditionem facere licet sine tutoris auctoritate, deteriorem vero minime, § 1 De auctor. tut. apud Justinian. ; et Ecclesia more minoris debet semper illæsa servari, c. 1 De restit. in inteq. Ileoque pari beneficio adjuvatur, c. Auditis, eod. tit.

(176) *Alexandro papa tertio.*

(177) *Indulgenzias*. Ut episcopis et aliis qui nullam ullatenus ipso jure incurront sententiam excommunicationis, nisi in ipsa de iisdem expressa mentio habeatur, in c. *Quia periculosum*, De sentent. excommunication. in 6, et c. *Quod in te*, De pœnit. et remiss.

A scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimoquarto.

XXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI QUINTINI BELVACENSIS.

Ne beneficia non vacantia promittantur.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio Ecclesiarum omnium curam et sollicititudinem gerere teatur, ea in ipsis corrigerem oportet quæ in gravamen carum noscuntur plurimum redundare. Sane ad nostram audientiam vobis referentibus est delatum quod tam vos quam vestri prædecessores ad multorum instantiam importunam quibusdam promisesse de non vacantibus Ecclesiis facientes, pensiones eisdem quasdam interim contulitis. Quia igitur id contra statuta, etc. ut supra lib. xi, epist. 205, usque auctoritate vobis apostolica strictius inhibemus ne contra, etc. inhibitionis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XXVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI ELIGH NOVIOMENSIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum ex concessa nobis a Domino potestate ad omnium Ecclesiarum curam aciem nostræ considerationis extendere teneamur, ea corrigerem oportet quæ interdum in ipsis gravamen temere attentantur. Sane ad nostram audientiam vobis referentibus est delatum quod, etc. ut in alia per totum usque in finem.

Datum, ut in alia.

XXVIII.

PETRO (178) ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

Revocat donationes ab eo factas in minori aetate.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

Cum donationes (179) nonnullas intra ætatis tuae (180) legitimæ tempora te fecisse proponas in enorme tui dispendium redundantes, majorem partem tuorum reddituum sic donando, nec expedire te nimis egere, quem oportet graves et grandes expensas subire in expugnando (181) Christiani nominis inimicorum, præsentium tibi auctoritate concedimus ut omnes donationes predictis temporibus illi-

secundum quæ prescribit Innocentius in hac epistola.

(178) *Petro*, secundo filio Alfonsi secundi, de quo infra lib. xv, epist. 13.

(179) *Donations ex lege quam nobilitas imponit* c. 1 De donation.

(180) *Ætatis, c. Ex presentia, § præterea de probat.*

(181) *In expugnando*. Secus tamen evenit : alligatus enim vinculo excommunicationis et pravitatem Albigensium sectatus prope Murellum (rectius Muratum) quæ est civitas Convenarum, occubuit in exercitu comitis Tolosani, Petrus Vallis Sarn. c. 72, adversus quem armata vi manus conseruentem (sed male) describit Tarafa De reg. Hispan. in Alfonso IX.

cite (182) a te factas legitime valeas revocare. Illoc A infra annum pro debitis monasterii persolvitis. expresso specialiter ad cautelam, ut donationes factae ecclesiae vel aliis piis locis, si quæ fuerint revocandæ, per ecclesiasticum judicem (183) revocentur.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, anno quartodecimo.

XXIX.

EPISCOPO LINGONENSIS (184), ET NOBILI VIRO DUCI
BURGUNDIAE (185).

De reformatione monasterii S. Benigni Divisionensis.
(Laterani, xvi Kal. Maii.)

Sicut ex litteris dilectorum filiorum abbatis (186) et conventus Sancti Benigni (187) Divisionensis dioecesis Lingonensis accepimus, cum tu, frater episcope, in tuae promotionis initio ad monasterium eorumdem, de cuius miserabilis lapsu multa didiceras, accessisses gratia visitandi, memoratus conventus in te ac eumdem abbatem et priorem ejusdem loci nec non et duos alios clericos super reformatione domus tam in capite quam in membris compromittere curaverunt, promittentes interposito juramento se ordinationi vestre humiliter parituros. Vos autem compromissione hujusmodi a festo Sancti Reinigii tunc proximo ad futuro usque ad annum terminum praefigentes, communiter statuistis ut quod super debitorum solutione a vobis ordinare iur, interim servaretur; et capitulo inter cetera injungentes ut ordo monasticus, qui relaxatus ibidem aliquatenus fuerat, districius servaretur, duo millia librarum et eo amplius

(182) *Ilicet* propter lubricum aetatis l. ult. c. De filiof. min. in tantum, ut etiam donatio facta matri non valeat ex SC. 13 Martii 1594, propagnante Joanne Bury in Ecclesia Nivernensi canonico adversus Philibertum Catin, cui benevolo animi affectu, in tenera aetate nimis facilis et proclivi assensu, bona et substantiam patris dederat. Exceptiones tamen a 'hibe ad dictam regulam, nec enim minor adversus minorem aut universitate in integrum restituitur, et muletæ æremodicii subjicitur SC. 16 Maii 1611, ex cuius decreto cancellaria prefectus diplomata regia in hac parte imposteriori largiri prohibetur; sed in continentia et ex apposito in sacro senatoria amplitudinis auditorio palam sanctum fuit tutorem et curatorem a pupillo et minore in eadem hypothesi jure optima actione subsidiaria recte posse conveniri.

(183) *Per eccl. jud.* Argumento ducto ex rubrice C. ubi et apud quem cog. in integ. restit. agitanda sit.

(184) *Lingonensi* duci et pari Franeice, provinciali archiepiscopi Lugdunensis, de quo in c. *Cum capella*, De privilegiis, et passim in decreto Gratiani.

(185) *Duci Burgundiae* Othoni sive Odoni IV, de quo infra lib. xv, epist. 12.

(186) *Abbatis*. Quis ille fuerit non facile dignosci potest in Chronico Sancti Benigni Divisionensis cuius series anno Domini 1212 (quo Innocentius hanc rescripsit epistolam) expirat in abbatum eligiis; sic, regnante Roberto rege Christianissimo, Maiolo abbat Cluniacense a Brunone pontifice Lingonensi suggestum est, ut monasterium egregium martyris Benigni juxta Divisionense castrum, ad reintegrandum divini cultus ordinem, qui in eodem loco omnino defecerat, susciperet, qui beato Willelmo anno Domini 1055 dulci imperio paternam ovis Christi curram commisit ex yet. cod. ms. S. Benigni.

(187) *S. Benigni* Burgundionum apostoli in cod.

A infra annum pro debitis monasterii persolvitis. Appropinquante vero termino compromissioni præfixo, cum fuisset a vobis primitus constitutum ut omnes obedientiarum (188) proventus insimul ad natu ad solutionem cederent debitorum, quodquo obedientiarii, ne statutum hujusmodi præpedirent, ad suas obedientias mitterentur earnudem proveniens fideliter servaturi, ipsi proventus illius anni in usus proprios vel potius inabusus nequiter converterunt. Unde cum adhuc multa debita superessent, pro quibus nondum fuerat satisfactum, quæ non nisi cum multarum possessionum distractione ac maximo Ecclesiæ detrimento poterant expediri, et malitia creditorum nonnisi per te, fili dux, cujus jurisdictionis existunt, posset ulteriori refrrenari, vobis pariter exsistit ab eisdem abbate ac fratribus cum instantia supplicatum ut ascito vobis tertio viro provido et potente, in manu vestra tardi possesiones ecclesiæ teneritis donec absque rerum ecclesiæ venditione seu obligatione aliqua ipsius debita solverentur (189), et quinquaginta monachis (190) facheret honeste in eadem ecclesia juxta loci consuetudinem provideri; ipsique ad prædicta servanda se juramento præstito astrinxerunt, tibi, frater episcope, patentes super hoc litteras concedentes: quod vos demum eorum devicii precibus acceptastis.

Cum igitur idem abbas et fratres devote nobis duxerint supplicandum ut quod premissum est auctoritate dignaremur apostolica confirmare, cum ad

ms. vite B. Gregorii episcopi Lingonensis, cuius templo Guntramnus Clotari filius, eorumdem rex, liberalissime auxit, Vignerius in biblioth. histor. anno Domini 566.

(188) *Obedientiarum* sive administrationum, ut in Clement. I De supl. neg. prel. vel officiorum. c. *Cum singula*, De præb. et dignit. in 6, que nulli conferri possunt, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem, Clem. I ne in agro, § sane de statu monach. et religiosis idoneis assignari debent in pragmatica sanctione de Collat., § illi vero Rebuffus De nominat., q. 15, n. 13, quoniam, ut abbas debent monachari c. *Cum ad nostram*, Be election, ut monasteriorum utilitatibus præpositi sint in cod. ms. Vite B. Guillielmi abbatis S. Benigni, de adhuc obedientie vocabuli vis in eremo Allobrogum eodem sensu usurparunt.

(189) *Solerentur*, ut in c. *Cum ad nostram*, De jurejur., fructus siquidem imputantur in sortem, non autem cedunt lucro creditoris jure pontificio, in vicem usurparunt, et in ἀριχηστα, quæ jure civili comprobata l. si ea lege C. De usuris W. GG. Lablhei ex Bassil. Ἀριχηστας οὐ ἀπὸ τοῦ ἴντερπασθέντος ἄρρων παρπόν, ὑπὲρ τούτων διάλυτος, ubi lege τιμωράσθετος, et ὑπὲρ τόκου. q. super legitimum modum usurie.

(190) *Monachis*, qui a nobili prosapia, ut monasterio S. Benigni libertatis Christianæ gratia mancipentur, origine docere debent, ideo subjungit (honeste) ut honesto loco natos decet, inter quos (filii per transennam subijciam) Walislaus dux Albus Cazimir et Walislaus Polonia regum, proximus agnatus Dei Opt. Max. misericordiam in solitudinis aula ambivit; deinde a principibus in imperium accitus in ade S. Benigni voti reus sepeliri voluit, ut patet ex Chronico ejusdem cœnobii et titulo sepulcri; Cromerus, lib. xiii Polon. in Ludovico, et in oratione a Gallos et Sarmatas, quæ in caico libri reperitur.

præsens alio modo nequeat monasterio consuli memorato, nos, qui super ejusdem loci sumus reformatione solliciti, provisionem hujusmodi ratam habentes et gratiam, cum eredamus eamdem ad ipsius monasterii commodum redundare, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus suprascripta taliter ad honorem Dei et utilitatem monasterii supradicti ad debitum perducatis effetum, qua ad reformationem loci statuta sunt facientes in suo robore perdurare, ut diligenter vestrum studium claret in effectu, ac divinam et apostolicam gratiam propter hoc vobis uberioris comparetis; contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles, tu, frater episcope, censura ecclesiastica, et tu, fili dux, si necesse fuerit, potestate tibi tradita (191), subtalo appellationis obstaculo compescentes.

Datum Laterani, xvi Kal. Maii, anno quartodecimo.

XXX.

LINCONENSI EPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum, igitur nostris est auribus intimatum, Willelmus de Bregdum monachus, qui seditiosus et dilapidator existit, a multis retro diebus cum quibusdam suis fautoribus, qui ab aliis monasteriis ad Sancti Benigni cenobium convolarent, irregulariter vixerit, contra juramentum proprium, quod super servanda provisione ipsius Ecclesiae præstiterat, veniendo, nec eisdem præsentibus pax possit in eodem monasterio reformari, fraternitati tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si est ita, supradictum W. et ejus complices ab eodem monasterio et membris ejus subtalo appellationis obstaculo penitus amovendo, ipsos in aliis monasteriis ejusdem observantie collocare procures, contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens.

Datum, ut in alia per totum.

XXXI.

MAGISTRO NICOLAO MISNENSI ET ARNALDO DE STENDAL
HALBERSTADENSIS DIOCESES CANONICIS.

Ejusdem argumenti cum epistola 49 libri xiii.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Causam quæ inter dilectos filios Ottонem subdiaconum nostrum et Walterum, qui pro preposito Magdeburgensi se gerit, super Magdeburgensi praesitura dignoscitur agitari, tibi dudum, fili magister Nicolae, et bonae memoriae Broccardo Wric-

(191) *Potestate tradita* a rege Christianissimo; eni imperio hominem ligium se, et successores ex jure coronæ regiae devoverat. Ideo post obitum Caroli, feudum deficientibus masculis domano, reique private principis a quo fluxerat, ex lege Salica redendo, accrebit. Ceterum potestatem hic accipe publicum auxilium, de quo in c. 1 De offic. jud. ordin. sive invocationem brachii secularis apud Aërod. hb. 1, c. 11 in π, ex constitutione Henrici III 1580,

A bensi canonico de partium voluntate sub certa forma meminimus commissemus, vobis inter cetera injungentes quod si quidquam humanitus alterutri vestrum continget, ut mandato nostro fideliter exsequendo, sicut eterque vestrum juramento prestito tenebatur, usque ad Kalendas Octobris proximo præteritas interessé non posset, ex tune dilectus filius Florentius abbas de Sichem, omni contradictione vel appellatione cessante, quæ vobis injuncta fuerant cum reliquo vestrum earumdem litterarum auctoritate exequi procuraret. Interim vero prædicto Broccardo subtractio de medio, subdiaconus memoratus nobis exposuit se habere præfatum abbatem certa ratione suspectum, nobis humilior supplicans ut loco præfati B. subrogare alium dignarumur. Nos igitur attendentes nullum ex hoc præjudicium parti alteri generari, ut judicium sine suspicione procedat, te, fili magister Arnalte, obtenuit prædicti O. loco præfati B. duximus subrogandum, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus in ipso negotio juxta priorum continentiam litterarum, appellatione remota, ratione prævia procedatis. Quod si alteruter vestrum his exsequendis noluerit vel nequiverit interesse, loco ejus a parte sua infra triduum alias eligatur; et si pars illa noluerit eligere, vel electus ab ea procedere non curaverit, residens nihilominus in causa procedat. Nisi vero tu, fili Arnalte, simile præsteris juramentum, tu, fili magister Nicolae, a juremento quod præstisti te neveris absolutum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo

XXXII.

AUXITANO ARCHIEPISCOPO.

Ut cedat oneri episcopali.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

(192) Sicut is qui sufficiens est ad curam sollicitudinis pastoralis, si forsitan episcopatum affectet, desiderat bonum opus, sic is qui non sufficit ad huiusmodi oneris sarcinam supportandam, utiliter sibi consultit, si eamdem prius caute deponat quam sub ea in suum et aliorum dispendium comprimat. Cum igitur ad pontificalem curam regiminis cognoscere te debeas minus aptum, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus salutem tuam et aliorum lucris temporalibus anteponens, et compatiens nihilominus contritioni Ecclesiae Auxitanæ, quæ sub tuae provisionis umbra in temporalibus et spirituibus graviter est collapsa, pontificalem curam spontaneus resignare procures, ut ex hoc divina u

§ 24. Nam privilegium clerici cessat in crimen, de quo extra ordinem sit questio, c. 6 De homine. in 6; sic publica judicia in concil. Tolet. c. 5 dicuntur jurisdictiones magistratus secularis quæ diverse sunt ab ecclesiasticis cognitionibus c. Placuit 11, q. 1. Vide decisiones capellæ Tolos., q. 162 et infra epist. 2, lib. xvi.

(192) Vide lib. v, epist. 96, et lib. xvi, epist. 5.

et apostolicam gratiam tibi valeas comparare. Alioquin, cum tam tuae saluti quam Ecclesiae memorare utilitati ex apostolice teneamus servitutis officio providere, super hoc, prout expedire viderimus, disponemus.

Datum Laterani, xvii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

In eundem modum scriptum est episcopo Valentensi. Scriptum est etiam in eundem fere modum venerabili fratri Uticensi episcopo et dilecto filio abbatu Cisterciensi apostolice sedis legatis, ut dictum archiepiscopum ad id moneant efficaciter et inducant.

Datum, ut in alia.

XXXIII.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

In eundem modum scriptum est sicut in prima episcopo Ruthenensi usque procures, cum jamdudum ad tuam instantiam cedendi tibi licentiam per nostras duxerimus litteras concedendam. Alioquin, ne videaris nobis forsitan illusisse, venerabili fratri nostro Uticensi episcopo et dilecto filio abbatu Cisterciensi apostolice sedis legatis litteris nostris injungimus ut te ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsis legatis in eundem fere modum super hoc. Quod si non ambo, etc., alter, etc.

Datum, ut in alia.

XXXIV.

UTICENSIS EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

De electione episcopi Carcassonensis.

(Datum, ut in alia.)

Cum venerabilis frater noster Carcassonensis episcopus, supportare nequians sarcinam sollicitudinis pastoralis, multis incommodis et defectibus praeditus, officii sui curam resurgare disponat, sicut per tuas litteras nobis intimasti, fraternitatibus tuis per apostolica scripta mandamus quatenus cessionem ipsis accipiens vice nostra, ipsun a cura Ecclesiae Carcassonensis absolvias, ejusdem Ecclesiae capitulo injungendo ut infra octo dies post commotionem tuam cum tuo consilio talem sibi personam eligant in pastorem per quam hoc tempore maxime Carcassonensi Ecclesiae utiliter consulatur, alioquin ex tunc personam idoneam appellatione remota

(193) *Arelatensi*, qui olim primas et *Ezephios* Galiarum, cum Flavius Constantinus (qui etiam nomen urbi dedit) Galiarum septem provincias vi armorum sibi vindicavit apud Hinemarum epist. 6, cap. 17, et ejusdem privilegia confirmantur a Symmacho papa, epist. ad Cesarium Arlatensem episcopum, et a beato Gregorio epist. ad Vergilium. Ideo vocat unum primatem Gallicanum idem Hinem. in ead. epist. c. 16, cum in Cisalpinis provinciis, delegatio vice sedis apostolicae, propter Simoniacam heresim fuit exorta c. 17 ejusdem epist. Fuit et posteriori seculo ubs regia dicta Nauclerius vol. I. Gener. 62, Arlatum Burgundie regni caput. Vide Josephum Scaligern Aeson. lect. lib. i, cap. 24.

(194) *Sterilitatis*, quae usuras reddidit, dum post

A preficias Ecclesiae memorare; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censorum ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum, ut in alia.

Scriptum est super hoc Carcassonensi capitulo in eundem fere modum usque compescendo. Quocirea discretioni vestra per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus talem vobis personam juxta praescriptam formam eligatis canonice in pastorem que tanto congruat oneri et honori.

Datum ut in alia.

XXXV.

UTICENSIS EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSIS APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

B *Ut comitatum Melgoriensem recipient.*

(Datum, ut in alia.)

Præsentium vobis auctoritate precipiendo mandamus quatenus comitatum Melgoriensem, qui beati Petri juris existit, in vestris recipiat manibus, et tandem faciat fidelier custodiri donec super eorum rescriperimus beneficium voluntatis.

Datum ut in alia.

XXXVI.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO (195) ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De sententia lata contra comitem Tolosanum.

(Datum, ut in alia.)

Cum exspectaverimus hactenus ut nobilis vir Raymundus Tolosanus comes, tanquam arbor fructifera communitionem nostrarum rivulis irrigata, fructus ederet opportunos, et tanquam princeps catholicus honoraret sanctam Ecclesiam sponsam Christi, ipse pravo circumventus consilio, non solum damna sterilitatis (194) incurrit, ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiae exspectatos fructus nullatenus producendo, verum etiam dispositionibus ecclesiasticis nequiter se opponit, contra promissa (195) et juramenta sua veniens impudenter. Unde cum in ipsum a venerabili fratre nostro episcopo Uticensi (196) et dilecto filio Cisterciensi abate (197) apostolica sedis legatis de multorum prælatorum consilio sententia promulgata fuerit ob ejusdem contumaciam manifestam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eamdem sententiam rationabiliter promulgatam publicari per vestras dioeceses facialis, et appellatione remota per

obitum Joannae Richardi I regis Anglorum germanæ Eleonora Petri II Aragonum regis soror, Raymundum, qui postea junior dictus est, celo penitentiam sedente procreavit, ut patet ex Fastis consularibus Tolosatum, Marius lib. x De reb. Hisp. in Alfonso II.

(195) *Promissa*, dum Albigenenses protegit, quorum memoriam monet Innocentius lib. xiii, epist. 9. V. Petrus Vall. Sarn. c. 59.

(196) *Uticensi suffraganeo archiepiscopi Narbonensis*.

(197) *Cisterc. abb.* Arnaldo sive Arnaldo, idem Petrus Vall. Sarn. c. 5, qui postea Narbonensis archiepiscopus apud eundem c. 60. Vide infra lib. xv, epist. 6 et lib. xvi, ep. 5.

censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam firmiter observari.

Datum, ut in alia.

XXXVII.

EISDEM.

Super eodem.

Cum exspectaverimus, etc. usque manifestam et nos mandemus eamdem sententiam usque ad satisfactionem condignam appellatione remota firmiter observari, fraternitati vestre per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus ad recuperanda castra et alias possessiones et terras que ab ecclesiis vestris tenet insistatis viriliter et prudenter.

XXXVIII.

VIVARIENSI EPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum exspectaverimus hactenus ut nobilis vir R. Tolosanus comes, tanquam arbor fructifera, etc. in eundem fere modum ut in alia usque in finem.

Datum, ut in alia per totum.

XXXIX.

UTICENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

Ne indebita pedagia exigantur.

(Datum, ut in alia.)

Cum in nobilibus viro comitem Folcalcariensem G. Adeinari, Lambertum de Montilio, dominos et dominas Castri Novi et Dozara, Silvium de Crista, Alasiem de Roca, praepositum Valentinem, Artaldum de Russillon, fratrem ipsius, et quosdam alios, proprie pedagia, exactiones indebitas, et alias iniquitates quas in stratis publicis et fluminibus committere non verentur, a te, fili abbas, de multorum prelatorum consilio sententia fuerit promulgata, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eamdem sententiam rationabiliter latam facias appellatione remota per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam firmiter observari.

Datum, ut in alia.

XL.

EISDEM.

De sententia lata contra Roncelinum.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

Cum in Roncelinum apostolam et perjurum et cives Massilienses, pro eo quod ei obediunt et favent in suis abominationibus manifeste, a vobis de multorum prelatorum consilio, etc. ut in alia usque in finem.

Datum Laterani, xvii Kal. Maii, anno quartodecimo.

XLI.

CAPITULO ECCLESIE ROMANENSIS.

Confirmantur eis regalia dona.

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Justis potentium desideriis dignum est nos faciem præbere conensem, et vota que a rationis

A tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, regalia vobis ab imperatoribus et aliis principibus sæcularibus, in foro videlicet et in nundinis, nec non et transitu fluminis Isare, pia vobis devotione concessa, sicut et ea justa ac pacifice possidetis, vobis et per vos Ecclesia vestra auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XLII.

EISDEM.

Confirmantur eorum statuta.

(Datum ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis potentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, laudabiles et honestas contumulines ac statuta que ad Ecclesia vestre utilitatem provide facta esse noscuntur, sicut hactenus pacifice sunt obtenta, et in authenticis super his confessis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. usque incursum.

Datum ut in alia per totum.

XLIII.

GNEZNENSI ARCHIEPISCOPO.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Cum illius locum, licet immeriti, teneamus in terris qui sanctam Ecclesiam sponsam suam absque macula et ruga conservat, his nos convenit ex offici nostri debito robur apostolicum impertiri que ad statum ipsius pertinent et quietem, et ad conservationem ecclesiastice libertatis. Cum igitur dilecti filii nobilis viri Lesco, Conradus, et Waldislavus Oldonis, duces Poloniae, tibi et suffraganeis Ecclesie tue nec non et successoribus vestris privilegium super ecclesiastica libertate pia devotione ad statum debitum revocando concederint, nos tuis precibus inclinati, concessionem ipsum, sicut pie

D ac provide facta est, ac in authenticis continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Quia vero in eodem privilegio est expressum ut si aurum vel argentum sive pretiosas vestes aut palafridos decedentium episcoporum supradicti duces invenerint, et episcopus decesserit intestatus, in usus suos omnia convertantur, dum tamen hoc ipsum eis a nobis fuerit vel a legato nostro concessum, dictis ducibus conculnus et mandamus ut nequam in usus suos supradicta convertant, cum id in sua salutis cederet detrimentum, sed Ecclesiae qui defunctus episcopus prefuit illa facient integraliter assignari. Nulli ergo, etc. confirmationis et jussionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, xi Kalend. Maii, pontificatus no-
stri anno quartodecimo.

XLIV.

EPISCOPO QUONDAM HALBERSTADENSIS, ET ABBATI DE
SICNEM.

Scribitur ei pro archiepiscopo Gneznensi.

(Datum, ut in alia.)

Is qui paci ecclesiasticae invideat et quieti quam in cœlis non potuit sua præpedientia malitia retinere, non solum adversarios manifestos saepe concitat contra ipsam, verum etiam proprios filios ad molestationem ipsius nonnunquam instigat, a quibus defensionis præsidia exspectabat; ut eo dispendiosior sit illius infestationis offensa, quo minus de ipsius molestia timebatur. Sane, sicut venerabilis frater noster Goeznensis archiepiscopus gravi nobis conquestione monstravit, nobilis vir Wadislavus dux Poloniae, qui diuturnis eum injuriis et molestiis lassessivit, dudum thesaurum Gneznensis Ecclesiae occupavit, ex hoc danna ipsi gravia inferendo, quasdam insuper villas Ecclesia memorata combusit, et quibusdam aliis nequiter devastatis, multa canonicis et hominibus Gneznensis Ecclesiae damna et injurias irrogare præsumperit, homines quoque de Gnezna ad eamdem Ecclesiam pertinentes bonis suis per violentiam spoliavit postquam idem archiepiscopus iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi. Cum igitur dissimulare tot ejusdem Ecclesiae gravamina nequeamus, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus eosdem archiepiscopum atque ducem personaliter, secundum quod in prioribus litteris nostris vobis injunxi-
mus, adeantes, dictum ducem ut eidem archiepi-
scopo et suis hominibus super datis dampnis et injuriis irrogatis satisfacial competenter, ablatis omnibus restitutis, monere prudenter et inducere procurati-
sium, ipsum ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita ratione præ-
via compellentes. Testes autem, etc. usque perhi-
bere.

Datum, ut in alia per totum.

XLV.

ABBATISSÆ AUREGNIACENSI.

Ne monasterium temere excommunicetur.

(Laterani, v Kal. Maii.)

Ex assuetate benignitatis officio sedes apostolica consuevit eas qua montana religionis ascendunt, ut cum Maria secus pedes Domini sedeant, confovere, ac illis, ne cuiusquam temeritatem incursu quies vel profectus impediatur earum, apostolicum præsidium impertiri. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuæ ac monasterii tibi commissi tranquillitatì paterna volentes sollicitudine præcavere, auctoritate presentium inhibemus ne dioecesanus episcopus vel archidiaconus loci seu quilibet alius ordinarius iudex sine manifesta et rationabili causa in te vel monasterium tibi commissum excommunicationis vel interdicti sententiam promulgare præsumat, statuentes ut si te in aliquo gravari persenseris,

A libere tibi licet sedem apostolicam appellare. Si quis vero post appellationem ad nos legitime interpositam in te vel Ecclesiam tuam excommunicationis vel interdicti sententias contra præscriptam formam præsumperit promulgare, ipsas decernimus non servandas. Nulli ergo, etc. inhibitionis et constitutionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Maii, anno quartodecimo.

XLVI.

ABBATISSÆ AC CONVENTUI AUREGNIACENSI.

Ne quid exigatur pro benedictione abbatissæ, etc.

(Datum, ut in alia.)

Justis petentium desideriis, etc. Eapropter, dilecta in Domino filia, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate presentium inhibemus ne pro consequenda benedictione vel installatione abbatissæ monasterii vestri, que benedicta pro tempore fuerit, consecrationibus altarium vel ecclesiarum, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio ecclesiastico sacramento. dioecesanus episcopus vel archidiaconus loci sub obtentu consuetudinis vel quolibet modo alio quidquam exigere vel extorquere præsumant; sed hec omnia gratis et sine pravitate quilibet vobis supendant. Nulli ergo, etc. usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

XLVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI QUINTINI BELVACENSIS.

De electione abbatis.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Justis petentium, etc. Cum igitur, sicut ex parte vestra nostro est apostolatui reseratum, a felicis recordationis Alexandro et Clemente Romanis pontificibus vestro monasterio sit indultum, ut obiectu ipsius loci abbate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia preponatur nisi queta fratres communis consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam providerint eligendum, et inter vos ac venerabilem fratrem nostrum Belvacensem episcopum super possessione electionis abbatis in monasterio vestro dudum quæstione suborta, et per dilectos filios abbatem de Briostel Cisterciensis ordinis, M. præpositum Remensem, R. Meldensem decanum ex delegatione dilecti filii nostri Guake tituli Sancti Martini presbyteri cardinalis, tunc apostolicae sedis legati, de voluntate ipsius episcopi taliter exsisterit causa ipsa sopita, ut eligendi abbatem plenam habeatis et liberam facultatem, petita tamen prius a Belvacensi episcopo licentia eligendi: nos vestris precibus inclinati, quod per eosdem judices super hoc est cum episcopi memorati assensu delibera-
tione provida diffinitum, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti pagina communimus, inhibentes ne quis contra diffinitionem hujusmodi super abbatis electione vos audeat molestare. Nulli ergo, etc., confirmationis et inhibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Maii, pontificatus nostri anno quarto decimo. A Datum Laterani xi Non. Maii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XLVIII.

EPISCOPO BRIXINENSI, ET AQUELEGensi DECANO, ET MAGISTRO HUG. CANONICO RATISBONENSI.

De causa capituli Gurcensis.
(Laterani, xi Non. Maii.)

(198) Diligenter auditis et perspicaciter intellectis qua a dilecto filio procuratore venerabilis fratris nostri Salzeburgensis archiepiscopi ex parte una et procuratore Gurcensis capituli ex parte altera super excommunicationis sententia quam idem archiepiscopus in ipsum capitulum promulgavit fuere proposita coram nobis, sic duximus providendum, ut cum a tribus ex majoribus ipsius ecclesiae canonice fuerit requisitus, infra quindecim dies ipsum capitulum absolvit faciat ad cautelam, mittens aliquem ad Gurensem ecclesiam qui recepta secundum formam Ecclesie juratoria cautione quod nostro vel vestro mandato parebit, eidem capitulo beneficium absolutum impendat, exceptis preposito et V. et F. canonicis, qui de mandato nostro fuerunt apud sedem apostolicam absoluti; ac deinde coram vobis, quibus hoc negotium duximus commitendum, tam de principali causa quam de ipsa sententia nec non et de ecclesia Sancti Laurentii, qua post commissionem factam a nobis et post appellationem ad nos interpositam spoliati fuerunt per nuntios ipsius archiepiscopi, cognoscatur; et si de partium voluntate processerit, fine canonico terminetur: alioquin negotium ipsum sufficienter instruendum ad nostrum remittatur examen, preffixo partibus termino competenti quo nostro se conspectui repräsentent justam, auctore Deo, sententiam recepturæ; quod si infra prescriptum tempus archiepiscopus ipse non fecerit illos absolvit, per dilectum filium Junensem præpositum Aquilegensis diœcesis eos absolvit jubemus. Ceterum interrogatus in judicio coram nobis procurator Gurcensis episcopi utrum idem episcopus pro excommunicato se haberet, respondit quod revera Salzeburgensis archiepiscopus excommunicavit episcopum et capitulum quarta feria, et post tertiam vel quartam diem dedit ipsi licentiam audiendi divina et ut divisionis officiis interesset, quia ipse propter debilitatem manus celebrare non potest; et ex tunc divina sibi fecit officia celebrari, et exercuit ea que consueverat exercere. Nos autem interloquendo respondimus quod si res taliter se haberet, episcopus idem pro absoluto esset habendus, nisi postea excommunicationis sententiam exceperisset. Testes autem qui fuerint nominati, etc. usque perhibere, nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

(198) Vide lib. x, epist. 54, et lib. xi, epist. 99.

(199) Cod. Colbert. *Murdeco.*

(200) *Wladislao.* Sputatori. Cromerus lib. vii Polon. in Lesco Albo.

XLIX.

ABBATI ET CONVENTUI MONASTERI CAURIENSIS.
Recipiuntur sub protectione apostolica sedis
(Laterani, Nonis Maii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, monasterium et personas vestras cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis que interpresentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum, dante Domino, justis modis poteritis adipisci, sub beati Petri et nostri protectione suscipimus. Specialiter autem villas Sancti Tirsi, Sanctæ Mariae de villa Cibran, Sancti Salvatoris de Cinvio, Sancti Michaelis de Varzen, Sancti Salvatoris de Bergundio, Sancti Michaelis de Canneru, Sancti Antonini de Villanova, Sanctæ Mariae de Miudes et Sancti Salvatoris de Mari Mortuo, cum omnibus pertinentiis earundem, et universas possessiones vestras, sicut eas justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis et confirmationis perceptæ duos obolos aureos gratis oblatis persolvetis nobis nostrisque successoribus annuatim. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc. confirmationis et protectionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

L.

SORORIBUS DE MURCEDO (200).

Confirmatur quoddam statutum.
(Laterani, vii Idus Maii.)

Justis potentium desiderijs, etc. Cum igitur dilectus filius Albanensis electus ad locum vestrum, in quo relictis sæculi vanitatibus Domino militatis, de mandato nostro dudum accedens, quoddam fecerit institutum secundum quod vivere debeatis, nos vestris supplicationibus inclinati, institutum ipsum, sicut pie ac provide factum est, approbantes, illud statuimus robur debitum obtinere, inhibentes ne quis contra illud vos audeat molestare. Nulli ergo, etc. constitutionis et inhibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, vii Idus Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

LI.

NOBILI VIRO WLADESLAO (200) NATO QUONDAM NOBILIS

VIRI ODDONIS (201) DUCIS POLONIE.

Recipiuntur sub protectione beati Petri.

(Laterani, iii Idus Maii.)

Cum a nobis petitur, etc. Eapropter, dilecte in

(201) *Odonis* sive Ottonis ducis Pomeraniae, cuius dominium exploso patre Mieslao sene sili vindicaverat, Kazimiri partes secutus. Porro ducem Polonicæ vocat Ianocentius, quia Pomerania major Pan-

Domino fili, devotionis tue sinceritatem quam circa libertatem ecclesiasticam geris, et quam Ecclesiis et personis ecclesiasticis in tuo ducatu recognovisse dignorceris (202), attendentes, ut ab Ecclesia protectionis, gratiam sentias quam satagis honorare, persoam tuam cum universi bonis que in praesentia cum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis poteris adipisci, sub beati Petri et nostra (203) protectione suscipimus et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptae quantu[m] marcas gratis oblatas singulis trienniis nobis nostrisque successoribus ad Poloniae pondus persolues. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iii Idus Maii; anno quartodecimo.

LII.

ARCHIEPISCOPO SENONensi (204) ET SUFFRAGANEIS EJUS.
De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Datum, ut in alia.)

(205) Ille sincera dilectionis affectus qua charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris zelamur salutem nos vehementer inducunt ut si quando contra rationes et libertates ecclesiasticas, quas in regno suo illas hactenus custodivit, aliquid dicitur commisso, apud ipsum opportune monitis et precibus insistamus; quatenus illius intuitu in cuius oculis nuda sunt omnia et aperta, qui propter progenitorum suorum (206) devotionem et suam Ecclesiae sue reverenter exhibitam regnum suum custodivit illas, quin etiam magnifice augmentavit, contritis graviter regnis illis quorum reges rationes et libertates ecclesiasticas infringere presumperunt, illud corrigat et emendet, viuens salubriter semetipsum pro Deo et propter Deum; eum sic vinci sibi non cedat ad dedecus, sed potius ad honorem, sitque nihilominus sibi apud homines magis quam vincere gloriosum. Sane cum dudum no-

nonia dicitur a Cromero ibidem et lib. vi in Cazinario.

(202) *Dignoscens.* Dispari consilio patrum sui Waldisai Magui, sive Losconogi, qui bei tempa vi armata concilaverat.

(203) *P. Petri et nostra* male igitur Bzovius qui in Honorio III 1218, § 6, vult eundem pontificem Ladislaum dic. Waldisaum sputatorem ducem et Ecclesiam Calistiensem in Polonia x Kal. Junii sub protectione B. Petri suscepisse, sed aliter sensisset eruditus vir si sorte magistra epistole istius contextus legisset. Haec enim gesta fuere anno Domini 1212, Innoe. pontificatus anno 14.

(204) *Senonensi* de quo lib. xiii, epist. 14, quam vide ad interpretationem hujus epistole, et epist. 1, lib. xvi.

(205) Vide lib. xiii, epist. 190, 191

(206) *Progenitorum* Pippini et Caroli Magni, qui orthodoxus imperator in tumuli inscriptione ex Chron. S. Benigni Divisionensis dicitur, adde Robertum et alios qui regiae munificentiae liberalitate S. R. E. imperium auxere. Vide lib. xvi, epist. 2 et Ferrantum, *De iuribus regni privil. 2*, c. *Adrianus*, c. *In synodo 63*, distinct.

Astris fuisse auribus intimatum quo ipse contra venerabiles fratres nostros Antissiodorensem et Antelia-nensem episcopos indignatus, rem agi praeceperit non utique sui moris, sed nec etiam sui juris, eorum faciens saisiri regalia, nec non etiam quedam alia praeterea, licet nondum essent confessi de forisfacto aliquo vel convicti, nec ad satisfaciendum communiti vel inducti, pro eo quod quidam milites eorumdem in suo exercitu constituti ad locum quem eos adire praeceperat cum aliis accedere recusarunt, absentibus ipsis episcopis per licentiam ab ipso liberaliter impetratam, ac super his ipsorum et vestris supplicationibus minime acquiescens, coegerit eos misericorditer exsulare; nos serenitatem suam rogandum duximus et monendam, et in remissionem sibi suorum injunxiimus peccatorum, ut pro divini nominis gloria et apostolice sedis honore faceret prefatis episcopis subtracta restitui universa, et eos secundum consuetudinem approbatam juste ac modeste tractari, donando nobis intercedentibus pro Deo et propter Deum si quam prefati pontifices adversus eum commisissent offensam, ne hac occasione contingenter inter regnum et sacerdotium scandalum subori, quia nos in majoribus curaremus grata eidem, faciente Domino, vicissitudine respondere. Ipse vero inter cetera per suas litteras se excusat quod alia quam regalia saisiri non fecerat, nec ipsos coegerat exsulare, cum libere possent in suis diocesis commorari, et si super his curiae sue vellet subire judicium, quod quandoque acceptarent audire, ob reverentiam nostram condonare paratus erat emendam, si scrisserant tenerentur sibi aliquam exhibere. Licit autem iidem episcopi in regno suo libere commoren tur, ex eo tamen exsules possunt dici quod a propriis dominibus sunt ejecti et rebus aliis spoliati. Alia etiam quam regalia saisisse videatur cum domos episcopales, quae eadem immunitate qua ecclesiae gaudent (207), et eorum utensilia et mobilia undecunque deducta fecerit occupari. Judicium autem spoliati subire non debent, cum ex ge-

(207) *Gaudent*: quamvis privilegii metas transgreli non esseat, c. *Porro*, *De privilegiis*, quoniam lex priva. 4, de privato lata apud Gellium lib. x Noct. Attic. c. 20, ino nec privati regni metas excedit ex S. C. adversus unum aut alterum Helvetiorum, quorum limite Bernensi senatus augusti purpurata D jurisdictione terminatur. Abnubebant siquidem in suprema curia contestari, quod apostolicam Romanam Ecclesiam religionem non sectarentur, ideoque privilegio socrorum, qui regis imperio famulari gloriantur, fori præscriptionem proponebant, sed publice pro tribunali liliato, eo quod in iudicio ex citationis libello non stetissent, contumacia notati sunt, patronoque eorumdem in excusationis allegatione, attestatio coram omnibus concessa fuit 9 Julii 1609. Ceterum animadverte ex hac epistola, ubi majus conceditur privilegium, minus concessum videri c. ex parte xxvii De decimis, et ibidem glossa. Quod si dominus augusta privilegio gaudet toto tit. De privilegi. dom. aug. lib. xii. cod. Ecclesia parentium titulum immunitatis consequetur, quem Trajanus nostri Christianissimi eidem jamdudum concesse.

nerali, sicut accepimus, consuetudine regni sui (208) A fidelis a domino sine judicio (209) spoliatus nec diem ab ipso super spoliatione sua vel alio teneatur recipere, nec in ipsis curia experiri, nec etiam vinculum fidelitatis servare.

Cum igitur super predictis se duxerit excusandum, et illud silendo transierit quod eorum fecit sisiri (210) regalia, cum needum de aliquo forisfacto confessi fuerint vel convicti, nec etiam ad satisfaciendum commoniti vel inducti, tacite id concessisse videtur. Quod etiam ex tenore litterarum suarum, quas praefatis episcopis direxit, evidenter apparat; in quibus continetur expresse quod militibus corum praeceperat ut irent cum baronibus (211) illis quos ad quemdam locum duxerat destinandos ei quia illi ad preceptum ipsius illuc accedere non noluerunt, dixit ipsos episcopos erga se de exercitu defecisse, et propterea illorum saisisivit regalia et illa qua in eis pertinent ad jurisdictionem terrenam. Unde presumitur quod in causa et modo minus ordinate processerit contra eos, cum pro aliena culpa, videlicet militum, si qua fui, spoliasset eosdem non convictos nec monitos vel citatos. Verum quia suæ salutis magis expedit et honori in intuitu pretiosi sanguinis Iesu Christi, quo sibi sponsam suam, Ecclesiam videlicet, despontavit, eidem condonet si ab ipsius ministris in ipsum aliquid sit commissum quam illi molestiam inferat indebitam vel gra-

(208) *Consuetudine regni sui*, que dicitur jus non scriptum ὡραῖον νόον τε ἐπιτηδεῖον σχολ. Taucydius in illa verba Periclis καὶ οὐσιῶν ὡραῖοι ὄντες αἰσχύλος ἐποδογράψιν πίπονται, jus consensu et moribus τοῦ τοῦ σώματος παραδειγματικόν receptum, Theophilus, § 4 De officio judicis apud Justinianum.

(209) *Sive judicio*. Malo more aliquem interpretationem adulteram juris municipalis Innocentio suggestisse patet ex illis verbis (sicut accepimus). Nam si subjiciamus Philippum regni consuetudini, ex ejusdem formula, rite et jure optimo sine judicis auctoritate feudum prehendere potuit, ratione directi dominii, cuius intentionem habet fundatum, in re. i. in universo regno; feudorumque omnium est dominus directus ut ipse, ideoque proprietatem dominii habet per vassallum (sicut ceteri feudi domini) cum is possideat, cuius nomine quid possidetur, argumento ducto a filiolafamilias et servi, quorum nomine pater et dominus possidere dicuntur l. xxiv, quod servus de acquir. vel omitti. poss. que non tantum est corporis, quod remanet penes vassallum, sed etiam juris et directi dominii in hac specie, cuius illibatum imperium sibi dominus feudi retinuit l. ait praeator, § ult. deprecario. Plurimum eni ex jure possessio mutuatur l. Possessio 49. De acquir. vel omitti. possess. ; sed et jure communis idem praeстare potuit, cum prehendens nullum judicium exerceat, sed suo jure utatur argumento l. 4 C. si servus export. ven. Etenim via facti, l. extra judicium concepta jure suo utenti conceditur apud Chass. in consue. Burg. § 1 et ult. De feudis. Mansuerius in praxi de feudis § 1; deinde agit coram judge, ex constitutione regia Philiippi IV. De feudis et Caroli IX anno Domini 1565, § 11, cuius sententia decernitur, an bone vel male, prehensione sive feudi vindicatio facta fuerit. Lucius Plac. tit. 5, c. 1. que omnia ordine judicario in supra curia processere, cum nobilis vir Gaspardus Lourdinus de Saligny ratione castri Sancti Joannis in comitatu Cadrolensi siti experie-

B vamen, apud eum iterata partium instantia duximus insistendum, excellentiam regiam rogantes attentius et monentes, hoc a sua magnificencia praentes in donum, ut pro reverentia nostra judicio supersedeat, salvo jure tam illorum quam suo, illosque restituti, donata nobis emenda (212), sicut per litteras suas promisit, si quam sibi exhibere tenetur, ut ex quo intendit facere nobis gratiam faciat eam plenam, prout eum facere ac nos recipere decet; ita quod propter hoc magnificencia sue grata teneamur vicissitudine respondere. Credentes igitur prudentiam et sollicititudinem vestram apud eumdem regem posse proficere in hac parte, fraternitatem vestram per iterata scripta praecipiendo mandamus quatenus dictum regem ad ea quæ pacis sunt sollicite ac prudenter rogantes, ipsum sedulis exhortationibus et monitoribus inducatis ut nostris precibus acquiescens exequatur promissa liberaliter ac libenter, ut ex hoc divinam consequatur gratiam in praesenti et gloriam in futuro; exhibentes auctoritate nostra suffulti predictis episcopis auxilium et consilium necessarium ad libertatem ecclesiasticam conservandam, ita ut non debeatis de timiditate (213) vel remissione (214) redargui, sed de rigore ac sollicitudine commendari.

Datum Laterani, ii Idus Maii, pontificatus nostri anno xiv.

Scriptum est in eumdem fere modum super hoc regi

batur adversus Theophilam du Bois mense Decembri anno Domini 1613. Nam etiam in jure municipali Burgundiae, prescriptis verbis non concipiatur seudiprehensio, tamen ab emphesi ad feudum argumento ducto obtinet, utpote, quæ dominum directum privative spectet, in tantum ut ab eodem cedi, et tanquam privatum commodum domini transferri aliquo titulo possit, quidquid sentiat interpres consuetudinis Parisiensis § 1, glossa 4, in verbo *Le Seigneur*, n. 54; secus in jure gentilium retractus ex S. C. 15 Junii 1607, quia proximus agnatus kreditur ex jure municipali, cuius religio in hac parte adversarius communis vulgaris i. *Dudum* C. de contrah. empt.

(210) *Saisiri*. Prehensionem, saisiranum vocat.

(211) *Baronibus*. Proceribus Francie, plures etiam optimates et barones congregari fecit Aymonius lib. v De gestis Francorum c. 53. V. Boerium in consuetud. Biturig. et jurisd. omni jud. § 3, glos. 3.

(212) *Emenda* 60 librarium Parisiensium si super appellacionis causa episcopi non obtinuerint ex prescripto constitutionis regiae § 4, parte i vet. St. parlam., tit. De appell. et emenda, vel si vadimino contracto in judicio dicta die non stetissent, tunc enim aremodiciis vinculo astricti fuissent. Hujusmodi autem multas, fructus jurisdictionis vocat Baldus i. 4, C. De fruct. et litium exp. Tacitus, xiv Annal., c. 10: *Auxitque Patrum honorem statuendo, ut qui a privatis judicibus ad senatum provocassent, ejusdem pecunia periculum facerent, cuius ii qui imperium appellavere. Nam antea, multa pecuniaria nequam irrogata temere appellantibus reperitur;* quod justus Lipsius non animadverit, dum in genere, loco supra citato, de appellacionibus tractat.

(213) *Timiditatem* que a cumabulis regni florentissimi dannata est, ut libertatem seu franchisiam, quæ eidem Francie nomen imposuit, oculis et sinu oscularetur.

(214) *Remissionem* quam diligentissimi Ecclesie Gallicane Patres ingenua virilis animi sanctitatem

usque grata teneamur vicissitudine respondere. In A eundem fere modum ut supra scriptum est Carnotensi et Trecensi episcopis et dilecto filio Willermo archidiacono Parisiensi usque gloriam in futuro, ac sollicitudo et diligentia vestra claret in effectu, cumulusque vobis ex hoc aeternae retributionis accrescat, et nos devotionem vestram possimus non immerito commendare.

Datum, ut in alia.

LIII.

TURRITANO ARCHIEPISCOPO.

Datur episcopo Sorrano facultas cedendi.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Suplicavit nobis venerabilis frater noster Sorranus episcopus ut ei cedendi licentiam concedere dignaremur. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si videris expedire, cum etiam dilectus filius nobilis vir Turritanus iudex saepius hoc per suas literas nos rogari, eidem auctoritate nostra licentiam cedendi concedas, iungens eidem ut ad claustrum suum redeat et ibidem suum impendat Domino famulatum.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

LIV.

ABBATI ET CONVENTUI REOMENSI.

Adversus exactiones episcoporum.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(215) Cum a nobis petitur quod justum est, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, praesentium auctoritate districtius inhibemus ne venerabiles fratres nostri Lugdunensis archiepiscopos et episcopos Lingonensis vel aliqui vester prelati procurationes aut exactiones indebitas a vobis extorquere præsumat, sed his quæ juxta Laterancensis statuta concilii debentur eisdem contenti existant, statuentes ne aliquis in vos vel villas vestras sine manifesta et rationabili causa excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiam audeat promulgare. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc. inhibitionis et constitutionis, etc. usque incursurum.

Datum Laterani, viii Kalen. Junii, anno quarto decimo.

LV.

ABBATI THEOLOGI, ET PRIORI CISTERCIENSIS.

De reformatione monasterio Reomensi.

(Datum, ut in alia.)

(216) Quoties per suggestionem falsitatis et veritatis suppressionem circumvenire nos aliqui satagent, circumveniunt potius semetipsos; quia cognita veritate, quidquid taliter impetrant, nullius decernitur esse valoris, cum mendax preceptor carere debeat impetratis. Sane cum olim ad

sunt, a negotiis quæ saepius reipublicæ Christianæ incremento, aggressi sunt, totis viribus abdicarunt, ita ut de vigore et sollicitudine, debitæ laudis elogio

A nostram audientiam pervenisset quod Reomense monasterium tam in spiritualibus quam in temporalibus non modicum foret collapsum, venerabili fratri nostro Eduensi episcopo et dilecto filio abbati de Buxeria dedimus in mandatis ut ad idem monasterium accedentes, quæ ibi tem corrigenda essent corrigerent tam in capite quam in membris. Ipsa vero, sicut ex litteris eorum accepimus, mandatum apostolicum exsequentes, ad locum personaliter accesserunt, et inquisitione præhabita diligenti, præstatum monasterium tam in spiritualibus quam in temporalibus invenerunt multo melius se habere quam se longe retroactis temporibus habuisse. Quosdam etiam de fratribus, qui cum dilecto filio ejusdem conobii abbate discordes erant, ad veram pacem et firmam concordiam revocarunt. Nuper autem nuntius venerabilis fratris nostri episcopi Lingonensis ad præsentiam nostram accedens, a nobis inquisitionem contra dictum abbatem ad vos, predictorum mentione non habita, impeiravit. Cum igitur, sicut ex multorum religiosorum virorum testimonio nec non et capituli Reomensis accepimus, idem abbas monasterium ipsum, sicut vir providus et discretus, tam in spiritualibus quam in temporalibus per Dei gratiam non modicum augmentarit, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus supersedentes negotio memorato, in facienda inquisitione auctoritate litterarum nostrarum nullatenus procedatis, ne innocentia confundatur aut veritas conculcetur.

C Datum, ut in alia per totum

LVI.

SANCTÆ COLUMBÆ SENONENSIS ET SANCTI GERMANI ANTISIODORENSIS ABBATIBUS, ET DECANO ANTISIODORENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola. 54.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

D Cum dilectis filiis abbati et monachis Reomensibus duxerimus indulgendum ne venerabiles fratres nostri Lugdunensis archiepiscopos et episcopos Lingonensis vel aliqui eorum prelati procurationes aut exactiones indebitas ab ipsis extorquere præsumat et districtius inhibuerimus auctoritate apostolica statuendo ne aliquis in eos vel villas ipsorum sine manifesta et rationabili causa excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiam audeat promulgare, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus illos qui contra inhibitionem et constitutionem nostram duxerint temere veniendum, ut ab hujusmodi præsumptione desistant, censura canonica sublato appellationis obstaculo compescatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrums, sc.

Datum Laterani, xvi Kal. Junii, anno xiv.

a pontif. max. commendentur.

(215) Vide infra epist. 56.

(216) Vide infra epist. 61.

TOLETANO ARCHIEPISCOPO.

*Excusat se quod non possit de primatia judicare.
(Laterani, Kal. Junii.)*

(217) Quod petitiones quas obtulisti nobis per M. clericum tuum super negotio primatice nondum admisi-
mus, non ex duriitia, sed ex providentia noveris pro-
cessisse, cum et in his et in aliis opportuno tem-
pore te velimus, quantum cum Deo possumus, ex-
audire. Sed cum ex Saracenorū incurso grave
nunc timeatur Hispaniae disperdiū imminere, non
oportet occasione hujusmodi primatice aliud in Hi-
spania modo scandalum suscitat; presertim cum
tibi jus tuum minime negligenti providentiam ipsam
nolimus esse damnosam. Ejus igitur exemplo qui
ait: *Cum accepero tempus, ego justitiam judicabo* (*Psal. lxxiv*), cum opportunum tempus advenerit,
tibi judicium et justitiam faciemus.

Datum Laterani, Kal. Junii, pontificatus nostri
anno quartodecimo.

LXVIII.
ILLUSTRI REGI PORTUGALIE.
Confirmat ejus testamentum.
(Laterani, vi Kal. Junii.)

(218) Is qui tangit montes et fumigant cor tuum
teligisse videtur ad pénitentiam salutarem, dum
corporali aegritudine te affligens, ad sanandas spiri-
tuales aegritudines te induxit, quatenus recognitando
annos tuos, in amaritudine animæ tuae pro excess-
ibus tuis, quibus Creatorem tuum multipliciter
offendisti, offerres ei sacrificium vespertinum. Unde
licet infirmus corpore, animo tamen sanus, legiti-
mum condidisti, sicut accepimus, testamentum, in
quo, pro tuorum remedio peccatorum, piis locis et
viris religiosis nec non infirmis et indigentibus multa
legasti, de filiis et filiabus, nepotibus et neptibus
tuis, nec non et aliis quibusdam personis, ac etiam
ipso regno provida deliberatione dispones. Quæ
omnia suppliciter postulasti per sedem apostolicam
confirmari, sicut in scriptis authenticis continentur
expressa. Nos autem ipsius seriem testamenti coram
nobis perlegi fecimus diligenter, et intelleximus
omnia rite disposita; illis duntaxat exceptis que
de quibusdam monasteriis disponere præsumpsisti, p
visi forsitan de jure intellexeris patronatus, cum
juxta canonicas sanctiones nulla si laicis de rebus
ecclesiasticis attributa facultas disponendi. Quare
tuis supplicationibus inclinati, testamentum ipsum
in ceteris omnibus approbantes, illud juxta finale
tuae dispositionis arbitrium statuimus et præcipimus
inviolabiliter observandum. Nulli ergo, etc., appro-
bationis, constitutionis et præceptionis, etc., usque
incorsurum.

Datum Laterani, vi Kal. Junii, anno quartode-
cimo.

(217) Vide lib. xiii, epist. 5.

(218) Vide infra epist. 60, 115 et seqq.

(219) Ex tenore litterarum tuarum accepimus
evidenter quod cum apostolica sedes inclyte recordationis Adelfonsum progenitorem tuum nomine
regio ac regalibus insigniis decorari, et ipsum ac
successores suos adoptans in beati Petri filios spe-
ciales, eos et regnum Portugalese specialibus pri-
vilegiis suaque protectione curaverit communire,
tu in regno, Domino disponeente, succedens eidem,
ad clementiam ejus recurris sub confidentia speciali,
non hesitans ullo modo te ab ipsa in justis petitio-
nibus exaudiri. Inde est quod volens anima in
saluti et regni tibi commissi tranquillitat consulere,
nec non in posterum tuo generi providere, ne in-
testatus decederes, de rebus tuis mobilibus et in-
mobilibus testamentum, episcoporum et baronum
terre tuae consilio, ac assensu etiam primogeniti
fili tui, qui tibi debet in regno succedere, condi-
disti: postulans illud per sedem apostolicam confir-
mari, ne ipsum cujusquam temeritas violare pre-
sumat. Et quoniam ex humana fragilitate pro vi-
olenta clericorum et religiosorum virorum captione
in canonem sepius incidisti sententiae promulgatae,
in gravi aegritudine constitutis quod de pro-
prii corporis salute desperas, a venerabili fratri
nostro Baracensi electo absolutionem humiliiter po-
stulasti; qui tibi eamdem impedit juxta formam
Ecclesiae consuetam. Verum quia nullatenus du-
bitas quin quod in excessibus hujusmodi et aliis
quampluribus, quæ, instigante humani generis ini-
mico, te commisso vehementissime doles, divisa
gravissime offenderis majestatem nobis humiliiter
supplicasti ut pénitentiam tibi a præfato electo
injunctam et absolutionem impensam ratam digna-
remur habere, teque absolvere a debito quo teneris
pro excessibus memoratis apostolicam sedem adire.
Nos igitur existimantes præfatum electum, utpote
virum providum et honestum, circa te in prædictis
provide processisse ac maturitatem debitam obser-
vasse, processum ejus ratum habentes, serenitatem
tuae duximus injungendum ut injunctam tibi ab eo
pénitentiam salutarem humiliiter exsequaris. Et
quoniam salutem tuae credimus expedire ut ea quæ pro
tuorum peccatorum remedio in testamento legasti,
te vivente facias erogari, excellentiam tuae consuli-
mus bona fide ut id adimpleri facias cum præsens
vita vegetat tuos artus, non expectans ut post mor-
tem tuam ea alii exsequantur quæ potes facere per
te ipsum.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, anno quartode-
cimo.

(219) Vide supra epist. 8 et lib. 1, epist. 99, et
lib. xv epist. 24.

LX.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET BRACARENSI ELECTO, ET ZAMORENSI EPISCOPO.

Ut faciant observari testamentum regis.

(Laterani, vi Kal. Junii.)

Is qui tangit montes et sumigant eorū charissimū in Christo filiū nostri illustris regis Portugalie tetigisse videtur ad pénitentiam salutarem, dum ipsum affligens aegritudine corporali, eundem ad sanandas aegritudines spirituales induxit; quatenus, etc., in eundem fere modum ut in (220) prima, usque illis duntaxat exceptis que de quibusdam monasteriis ordinare præsumpsit, nisi forsas de jure intellexerit patratus, cum juxta canonicas sanctiones, etc., in eundem fere modum ut in eadem, usque inviolabiliter observandum. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus testamentum ipsius faciat auctoritate nostra firmiter observari, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublatō appellationis obstaculo compescendo. Quod si noui omnes, etc., singuli vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, vi Kal. Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXI.

GUDONI ABBATI MONASTERII SANCTI JOANNIS REOMENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

(221) Desiderium quod ad religionis propositum et animarum salutem pertinere monstratur, actore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Eapropter, dilecti in [Domino] fili, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prefatum beati Joannis monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, gloriosorum virorum Clodovei et Caroli et aliorum regum Francorum preceptis munitum, et fratrum nostrorum Segalldi, Brunonis, Joceranni, Guillenci et aliorum Lingonensis episcoporum scriptis roboratum, ad exemplarum Patrum et prædecessorum nostrorum sanctæ recordationis Alexandri (222), Innocentii et Eugenii, Romanorum pontificum, cum possessionibus et bonis suis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis D scripti privilegio communimus, statuentes ut quasunque possessiones, quæcumque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam videlicet de villa que dicitur Corpus Sancti, ecclesiam Atteensem, ecclesiam Sancti Georgii de Simiriaco, ecclesiam de Biriac, ecclesiam de Vineis, ecclesiam de Trultriaco, ecclesiam de Asiaco, ecclesiam de Niudis, ecclesiam de Asinariis, ecclesiam de Cortemmiaco, capellam Montis Barri, ecclesiam de Buciaco, ecclesiam de Riciaco, ecclesiam

A de villiaco [Julia]co, capellam Sancti Medardi, ecclesiam de Scolis, ecclesiam Estivei, ecclesiam Camedonensem, ecclesiam de Stez [Estet], ecclesiam de Beleun cum capella de Reu, ecclesiam de Barro cum capella de Torcello, quidquid juris habetis in villis Sancti Remigii, videlicet Betfontis, Visarnei, Teleliaci; quidquid etiam frater noster Godefridus Lingonensis episcopus vobis juste concessit et scriptio suo firmavit. In Eduensi episcopatu ecclesiam de Jonao, ecclesiam de Suiciaco, ecclesiam de Sancto Germano de Mondavit [Mundaum], ecclesiam de Tisiaco, ecclesiam Sanctæ Magnentizæ, capellam de Rouredo, ecclesiam de Cadriaco cum capella ejusdem villa, ecclesiam Sancti Medardi, ecclesiam Sanctæ Maria in villa Jovis. In episcopatu B Matisconensi, in Saturniaci ecclesiam Sancti Andreæ cum capella Sancti Leodegarii, ecclesiam Sancti Martini de Cereis cum capellis ad eam pertinentibus, capellam de Bucheria [Bufaria] cum appendicibus suis, in episcopatu Niverensi monasterium Sancti Petri de Glanno. In Tullensi episcopatu ecclesiam Sancti Stephani. Concordiam præterea inter vos et sorores ecclesia Sanctæ Maria de Rubeomonte de parochia Asiaca a fratre nostro Gottefrido Lingonensi episcopo utriusque partis assensu rationabili providentia factam favoris nostri munimine roboramus. Ex donatione Galteri quondam Lingonensis episcopi ecclesiam de villa Morien, cum appendicibus suis. Ex donatione Manasseri quondam Lingonensis episcopi ecclesiam de Marmajaus, Ecclesiam de Santingne, ecclesiam de Pise cum appendicibus suis, capellam Sancti Thomas apud Montem [Turin] Barrum, ecclesiam de Columbe. Ex donatione Hilduini quondam Lingonensis episcopi domum Dei de Espessia. Ex donatione Hugo-ni quondam ducis Burgundiæ gestum quod habebat in villa monasterii Sancti Joannis, et domum beati Thomæ juxta capellam apud Montem Barrum, furnagium hominum ultra pontem manentium, jus quod nullus ibi furnum adficeret præter vos, presoria Montis-Barri, et proventus ipsorum. Ex donatione Oddonis ducis Burgundia filii prædicti Hungonis gestia quæ habebat in villis, scilicet Vineis, Barro, et Athies, tam in hominibus quorumlibet aliorum. Ex donatione Galteri quondam Lingonensis episcopi, in ecclesia de Eposse quatuor libras, in ecclesia de Pisa quatuor libras, in ecclesia de Columbe quadraginta solidos moneta Divionensis Compositionem. [ducis. Concordiam] quoque inter vos et canonicos de Espessia super decem libris censualibus usualis moneta per terram nobilis viri ducis Burgundiæ et aliis rebus, sicut in authentico Hilduini quondam Lingonensis episcopi continetur, rationabili providentia factam, nec non et compositionem inter vos et nobilem virum Guidonem de Capis super capella quam idem nobilis construxit apud Juleium [Juliacum], sicut provide facta sunt

(222) Apud Roverium pag. 241, *Innoc.*, *Eug.*, *Ale-xandri et alior. pont.*

(220) Supra ep. 58.

(221) Vide supra epist. 54, et seqq.

PATROL. CCXVI.

et ab utraque parte sponte receperit. Ad hoc etiam prohibemus ne aliquis monachus vel conversus sub professione, etc., ut supra epist. 23, usque respondere. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et dioecesano episcopo praesentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum commitiat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat praefatum monasterium temere perturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et dioecesorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica usque aeternae pacis inventiant. Amen.

Datum Laterani, per manum Iohannis Sancti Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, n^o Kal. Junii, inductione xiv, Incarnationis Domini nostri anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papae III anno decimo quarto.

LXXII.

GUIDONI ABBATI MONASTERIIS SANCTI MICHAELIS DE TORNODORO, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Super eodem.

(Laterani, Kal. Junii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, etc., usque clementer annuimus, et praedecessorum nostrorum felicis recordationis Innocentii, Lucii et Clementis Romanorum pontificum vestigiis inherentes, praefatum monasterium Sancti Michaelis de Tornodoro, in quo divino mancipati est obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quescunque bona, etc. ut in alio privilegio, usque illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo praefatum monasterium situm est, cum terris, hominibus in eodem burgo manentibus, et aliis omnibus suis pertinentiis. Quidquid Guillelmus filius Guidonis quondam comitis et Mathildis comitissae Nivernensis in eodem burgo libere vobis concessit, scilicet totum territorium quod infra metas continetur. Decem libras censuales, et ventas illius terre, de qua census colligitur in villa Tornodori; ecclesiam Sancti Ambrosii de Athelis, cum terris, decimis et pertinentiis suis; ecclesiam de Laniaco villa cum pertinentiis suis, et tertiam partem decimam de Laniaco castro; capellam et villam de Scisciaco cum pertinentiis suis, capellam de Melleniaco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Valle Pelletana cum terris et molendino, capellam de Floigniaco, et villam, et molendinum, cum justitia, terris et appendiciis suis; villam quae Carriacus dicitur, cum molendi-

A dinis, terris et justitia; ecclesias et villas de Caniaco, cum justitia et appendiciis suis; ecclesiam de Spineolo cum duabus partibus decimam, et decimam molendini Camelli; ecclesiam Sancte Columbae cum decimis et appendiciis suis; capellam Sancti Wine mari, cum decimis et redditibus suis; ecclesiam de Anziaco servili, cum tertia parte decimam et tertia parte molendinorum, et molendinum quod juxta castrum situm est, cum terris et possessionibus suis; ecclesiam de Pinella, et villam, cum justitia et omnibus appendiciis suis; decimam finagii de Passum, et tertiam partem ejusdem nemoris, cum terris et justitia; ecclesiam de Grusiacono, cum decimis et redditibus suis; ecclesiam de Puteis, cum domo; ecclesiam et villam de Curtegradu, cum justitia et omnibus appendiciis suis; ecclesiam de Ebroillo, et medietatem decimam, terras et redditus, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Turgeio, cum tertia parte decimam, cum terris, pratis et silvis; ecclesiam Sancti Laurentii de Corz, et tertiam partem decimam; usuarium silvarum de Wanlai et de Turecio et de Ebroilo ad omnes usus et officinarum ecclesiae Sancti Michaelis, et molendinorum de burgo Tornodori, et ad omnes usus domus et furni de Curtegradu, et pasturam animalium ejusdem villa, et pastiaticum sexaginta porcorum, duas partes decimam de villa quae dicitur Viros. Quidquid juris habetis in ecclesia de Lentagio tam in redditibus quam in decimis; ecclesiam de Prataleno, cum tertia parte decimam, terris et possessionibus suis; decimam finagii quod Stet dicitur; ecclesiam Sancte Trinitatis de Barro supra Secanam, cum terris et molendinis ad eamdem ecclesiam pertinentibus, et aundinis festivitatibus sancta Trinitatis, id est Dominica, secunda et tertia feria, et tertiam partem molendinorum de Villa Morini, cum terris et pratis; terras et redditus de Valeriis et de Chaale et de Estorviaco; terras cum pratis et redditibus de Sanctis Virtutibus; capellam de Monasteriolo, cum terris, pratis, silvis, cum tertia parte justitiae; capellam et medietatem villa Campaniaci, cum justitia, terris, aquis, sylvis ad eamdem villam pertinentibus. In episcopatu Trecenti ecclesiam Sancti Petri in villa quae dicitur Jassanz, cum decimis, terris, molendinis, pratis et omnibus appendiciis suis. Et in eadem parochia, in villa que Trena dicitur, capellam Sancti Michaelis; molendina de burgo Beralgi et de burgo Tornodori, et molendina Bernerii; duas partes sedis molendini quod Chamelli dicitur; capellam de Capa, et totum finagium, cum justitia et vineis; et terram quae dicitur Charum, et campum Bamfredi, et tertiam partem communis justitiae, Vallis Plana. Sane novalium vestrorum, etc., usque exigere ac extorquere praesumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos et sacerdos fugientes ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, etc., usque discedere. Discedentem vero, etc., usque re-

tinere. Cum autem generale interdictum terrae fuerit, etc., usque officia celebrare. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis licet vobis, etc., ut in alio privilegio, usque debeat respondere.

Statuimus præterea ut quicunque in castro Tornodori et in parochia Sancti Aniani moriuntur, sicut antiquitus obtentum est et hactenus pacifice observatum, non alibi quam ad vestrum monasterium deferantur, nisi sui compotes alibi elegerent sepulturam. Indulgemus etiam vobis ut in toto castro Tornodori nulli licet cœmeterium benedicere seu ecclesiam vel oratorium de novo construere, salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc., ut in alio, usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et dioecesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., in eundem modum ut in alio, usque præmia æternæ pacis invenerint. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S.R.E. cancellarii, Kalend. Junii, indictione XIIII, Incarnationis Domini anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno quarto decimo.

LXIII.

ELECTO ET CLERO LAUDUNENSI.

De non temere excommunicando.

(Laterani, iii Kal. Junii.)

Sic nervo ecclesiastice disciplinae coereri debet insolentia perversorum ut eo non opprimantur insontes, cum censura ecclesiastica non debat esse innocentium oppressio, sed correctio delinquentum, ut servus amputata sibi auricula dextera, gladio, quem Petrus per seipsum exercit fiat Malchus se gerens et dirigens in Dei semitam mandatorum. Sane dilectis filiis Majore, Juratis, Scabinis, et universitate communione Laudunensis conquerentibus, nostro est apostolatu reseratum quod vos et alii viri ecclesiastici saepe in eos et in terras ac familias eorum excommunicationis et interdicti sententias sine causa rationabili ac pretermisso juris ordine promulgatis, ipsos per hujusmodi sententias multipliciter contra justitiam aggravantes, licet super his de quibus impetrunt a quoquam sint exhibere parati quod postulat ordo juris. Nolentes igitur eosdem ecclesiastica districione indebet pregravari, cum ex apostolica servitutis officio sublevare teneamus injuste depresso, vobis et aliis auctoritate praesertim districtius inhibemus ne in ipsis vel eorum quilibet seu terras aut familias eorumdem sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias proferatis, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos propter hoc legitime interpositam fuerint promulgatae, penitus non tenere.

Datum Laterani, iii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno quartu decimo.

(223) Vide lib. II, epist. 239, et lib. XII, ep. 45, et Gesta Innoc. III, cap. 113.

LXIV.

PATRIARCHE JEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De excommunicatione regis Armeniae.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

(223) Cum inter Armeniæ regem illustrem et dilectos filios magistrum et fratres militiae Templi super castro Gastonis et rebus aliis questio verteatur, tibi nostris dedimus litteris in mandatis ut questionem ipsam concordia vel judicio terminares, faciens quod statueres per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Cum igitur quidam ex fratribus ipsis ad hoc a magistro et aliis fratribus constituti fuissent ut in eisdem causis agendo contra ipsum regem, ac eidem respondendo, procederent, et patrati essent haec omnia, prout eis injunctum fuerat, adimplere, idem rex respondere noluit quibusdam petitionibus eorumdem; et sic judicio non recepto, ad quod se Templariorum offerebant, bona ipsorum que habebant in portu Bonelli et aliis Armeniae locis, ex quibus pro majori parte sustentabantur fratres deputati ad subsidium terræ sanctæ, per violentiam occupavit, ponens in dominibus eorum custodes, qui suis rebus illos ut more solito prohiberent. Ceterum, quia neque precibus neque monitis idem rex ab hujusmodi proposito potuit revocari, eidem regi ex parte nostra et auctoritate qua fungebaris mandasti ut custodibus a dominibus et rebus Templariorum amotis, eosdem circa dispositionem rerum suarum consuetæ restitueret libertati. Sed, quia nec sic aliquatenus flecti potuit aut induci, diem præfixisti eidem infra quem desisteret ab hujusmodi maleceptis, et res suas dimitteret pacifice possidentes; quia paratus eras, si quid adversus eos vellet propone quæstionis, exhibere ipsi quod postulat ordo juris; alioquin, si duceret in sua iniustitia persistendum, se sciret excommunicationis sententiae subjacere. Cumque ipse in sua contumacia perduraret, ac tu eundem excommunicationis vinculo innodasses, auctoritate Dei et nostra omnibus indigenis et peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus districtius inhibere curasili ne ipsi regi ad faciendam aliquam injuriam vel violentiam Templariorum vel rebus eorum impenderent auxilium vel favorem; alioquin, postquam ad eorum notitiam perveniret, cum ipso rege pariter se scirent excommunicationis vinculo innodatos. Propter quod contra Templarios magis ipsis regis ira deserviit. Nam cunctis possessionibus earumque fructibus, quas in regno habebant Armeniae, sunt iidem fratres ipso afferente privati, exceptis duabus illorum munitionibus, quas dictus rex non potuit obtinere. Ut autem ipse illos amplius affligeret et gravaret, cum ad partes Antiochenas jam dicti Templariorum accessissent ad arces suas, quas adhuc in illis partibus obtinenter, virtualibus necessariis muniendas, idem rex, sicut ex litteris tuis accepimus, destruxit penitus casalia eorumdem, quæ adhuc integræ permanebant, licet

ad ipsum omnes eorum redditus devenirent; et sic cultoribus effugatis ipsorum, usque hodie deserta et absque habitatore perdurant. Alia quoque vice cum ivissent sacerdicii Templarii ut unam de suis arcibus victualibus communirent, homines regis aggressi sunt eos in quibusdam locorum angustiis constitutos, et magistrum ac plures de fratribus et suis sociis vulnerarunt, unum ex eisdem fratribus crudeliter occidentes, praeter alia damna rerum, quae tunc ipsis gravia irrogarunt. Nos igitur sustinere nolentes ut sacerdaci frates suis possessionibus spoliarentur, quae ad defensionem terrae sanctae sunt potissimum deputatae, præsertim cum ipsis semper parati fuerint eidem regi justitiam exhibere, ac ipse contempta justitia possessiones easdem per violentiam occupavit, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Antiocheno et archiepiscopo Tyrensi, et Sidonensi, Tripolitano, Anteradensi, Nimociensi, et Famagustanensi episcopis nostris damus litteris in præceptis ut auctoritate nostra prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicantes, eamdem faciant per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Charissimum quoque in Christo filium nostrum Joannem regem Jerosolymitanorum illustrem per scripta nostra monendum duximus et hortandum, universis etiam tam indigenis quam peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus dedimus in mandatis ut pro reverentia beati Petri et nostra nec non et intuitu terra sanctæ fratribus ipsis, quorum subsidium eidem terre noscitur non modicum profuturum, juxta quod tuo consilio discreo duxeris providendum, ad recuperandum jura sua præsentem suum auxilium et favorem. Quocirca fraternitati tuae præsentium auctoritate mandamus quatenus tam prædictum regem Jerosolymitanum quam alios ad prædicta efficaciter adimplenda moneas diligenter et inducas.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificeatus nostri anno quarto decimo.

LXV.

PATRIARCHÆ ANTIQHENO.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Cum inter Armeniæ regem illustrem, etc., et in alia, usque questio verteretur, venerabili fratri nostro Jerosolymitano patriarchæ apostolicæ sedis legato nostris dedimus litteris in mandatis ut questionem ipsam concordia vel judicio terminaret, faciens quod statueret per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Cum igitur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque per violentiam occuparit, fraternitati tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicans, eamdem facias auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam per

A censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstacle inviolabiliter observari.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est archiepiscopo Tyrensi et episcopo Sydonensi. In eundem modum scriptum est Tripolitano et Anteradensi episcopis. In eundem modum scriptum est Nimociensi et Famagustano episcopis.

LXVI.

JOANNI REGI JEROSOLYMITANO ILLUSTRI.

Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Junii.)

Cum inter Armeniæ regem illustrem, etc., in eundem fere modum ut in littera patriarchæ Antiocheni, usque occuparit, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Tyrensi et Sidonensi episcopo nostris damus litteris in præceptis ut auctoritate nostra prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicantes, eamdem faciant per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam sublato appellationis obstacle inviolabiliter observari. Quocirca serenitatem regiam monemus attentius et hortamur quatenus pro reverentia beati Petri et nostra nec non et intuitu terra sanctæ fratribus ipsis, quorum subsidium eidem terre noscitur non modicum profuturum, ad recuperandum jura sua regium præstes auxilium et favorem, juxta quod supradictus patriarcha suo discreto consilio duxerit providendum.

Datum Laterani, xiv Kal. Junii, anno quarto decimo.

In eundem fere modum scriptum est ipsis super hoc. In eundem modum ut in littera regis Jerosolymitani scriptum est universis tam indigenis quam peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus usque observari. Quocirca universitatem vestram rogamus attentius et hortamur, per apostolica volis scripta mandantes quatenus, etc., ut in eadem regis Jerosolymitani, usque jura sua vestrum præstetis auxilium et favorem, juxta quod supradictus patriarcha suo discreto consilio duxerit providendum.

Datum, ut in alia per totum.

LXVII.

DECANO ET CONVENTUI CASINENSIS.

De electione abbatis Casinensis.

(Laterani, ii Nonas Junii.)

Cum electionis confirmatio postulatur, is qui præsidet examinare debet et processum eligentium et personam electi, ut si canonicum processum invenierit et personam idoneam, electionem rite celebratam confirmet; quandoquidem unum sine altero non sufficiat, sed necessarium sit utrumque. Licet ergo dilectum filium Adiulpum Casertanensem omnes pariter elegeritis in abbatem, quia tamen in ejus electione præter formam quam nobis præfiximus processistis, et ipse, quamvis de industria plurimum commendetur, nobis tamen ad plenum cognitus non existit, volentes et traditionem canonicanam et con-

suetudinem apostolicam observare, tam processum A quanto ex eo quod inimici Christianæ fidei conculantur, non tam apud homines tituli eis laudis acriunt quam apud coelestem Dominum, cui militant, æternæ retributionis premia cumulantur. Cum igitur, progenitorum tuorum vestigis inhærendo, ad patrimonium Jesu Christi contra perfidios detentores ipsius tam devote quam potenter insistas, propter quod devotionis tue propositum dignis in Domino laudibus commendamus, celsitudinem tuam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi et tuis peccaminum injungentes quatenus inspiratum tibi divinitus tuae salutis propositum per amplius et perfectius prosequaris ad paganorum perfidiam comprehendam, ut per inquietudinem sollicitudinis temporalis, æternæ felicitatis quietem tibi valeas comparare, ac is pro cuius obsequio laboras in terris, in participium sui regni te admittat in celis.

B Datum Laterani, vii Idus Junii, anno quarto decimo.

LXIX.

NOBILI VIRO SOLDANO DE ALAPIA, AD VERITATIS PER-
VENIRE NOTITIAM, ET IN EA SALUBRITER PERMA-
NERE.

Commendat ei patriarcham Antiochenum.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Sicut veridica multorum relatione didicimus, et si nondum Christianæ religionis suscepseris sacramenta, fidem tamen catholicam veneraris, in multis Christi fidelibus deferendo. Unde de illius immensa pietate confidimus quod te suæ visitationis radiis illustrabit, ut gratia divinæ cognitionis accepta, ad cultum æterni et veri Dei, qui pro salute hominum factus est temporaliter verus homo, devotus aspires. Quapropter, in nomine Jesu Christi te attentis exhortam quatenus justitiam excolas et diligas veritatem, quæ in salutis semitam dirigent gressus tuos, et venerabilem fratrem nostrum Antiochenum patriarcham, quem suæ probitatis intuitu inter ceteros fratres et coepiscopos nostros sincera diligimus in Domino charitate, habens ob reverentiam nostram propensius commendatum, ipsum et Ecclesiam ejus non permittas, quantum in te fuerit, ab aliquibus indebet molestari, quinimo eidem exhibeas auxilium et consilium opportunum, ut per hoc divinæ magestatis gratiam et apostolicæ sedis favorem tibi valeas comparare.

C Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXX.

PETRO PATRIARCHE ANTIOCHENO (225).

Ut duas prætendas creare possit in sua Ecclesia.

(Datum, ut in alia.)

Cum præter decem et octo præbendas, quæ in Ec-

(224) Cod. Colbert. *Anogiaæ.*

(225) *Antiocheno.* Rodulpho II, ex Genebrardi chronologia, alteri patriarcharum Orientis. Primus siquidem Constantiopolitanus, secundus Hierosolymitanus, tertius Alexandrinus, quartus Antiochenus in synodo Constantiopolitanæ I, licet in

concilio Nicæno, primus Eustathius Antiochenus, Macarium Hierosolymitanum præcedat in synopsi οἰκουμενικῶν Συνόδων, cui subscripsit Innocentius noster in concilio Lateranensi c. 5, ubi tertium patrict locum obtinet Antiochenus patriarcha.

clesia tua esse noscuntur, duas de novo de redditibus mensa tuae creare disponas et de tuorum canonicorum assensu statuere, ut vicesimo canonicorum numero eadem Ecclesia sit contenta, fraternitati tuae, de cuius discretione plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus id super his, sublato cujuslibet appellationis et contradictionis obstaculo, de tuorum canonicorum assensu constituas quod animarum saluti et ejusdem Ecclesiae utilitati videris expedire.

Datum, ut in alia.

LXXI.

EIDEM.

De possessionibus dandis in emphyteosin.

(Datum, ut in alia.)

Cum quedam possessiones Ecclesiae tuae deterioratae sint plurimum propter guerras (226), ei concedendi easdem in emphyteosin vel ad firmam a nobis licentiam duxeris postulandam, fraternitati tuae, de cuius discretione plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus super his ad Ecclesiae tuae commodum cum capituli tui assensu (227) facias quod videris expedire.

Datum, ut in alia per totum.

LXXII.

EIDEM.

Hortatur eum ad constantiam.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Si terra illa, in qua vera pax nostra Dominus Jesus Christus, qui fecit utraque unum, pro salute humani generis nasci dignatus est, illo perturbante qui noviter universa pene orbis terrae fundamenta commovit, pressuris diversis exponitur, perturbationibus conquassatur, et impugnatur etiam ab inimicis nominis Christiani, non sic tuus animus debet pro his dejici et interius commoveri quin te taliter per spiritus fortitudinem ad tentationes exponas quod idem circa tribulationes huiusmodi potius dilatetur, in infirmitatibus gloriando, quia fidelis Deus, qui non patitur servos suos ultra posse tentari, te ac alios, quorum fidem per instantem temptationem examinat, consolabitur citius quam creditur et sustinentium se timoribus in abundantia votiva securitatis occurret. Vasa namque figuli probat fornax, et justi opera tribulationibus enitescunt; et unde justitia interduum extingui creditur, roratur. Monemus igitur fraternitatem tuam et in Domino propensius exhortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus in illo sperans qui servos suos edocuit, cum audirent seditiones et praelia, non terri, et altissimum refugium tuum ponens, in tribulationibus, que tibi cedent ad gloriam, non deficias, sed conforteris in eo qui bella conterit, et cui nomen est

(226) *Guerras.* Quoniam in luctuoso belli examine diminuta fuerunt, ideo dantur in emphyteosim perpetuam ut in c. *Boc jus*, § *Perpetua* 40, q. 2, vel hereditario jure sub anno censu tenenda c. *Ad aures* 7, De rebus eccles. alienand. quæ exceptio firmitat regulam in c. *Nulli*, eodem titulo, ubi lege conditionem ex specie c. 9, ad audientiam cod. tit.

A Dominus, quique multorum superbiam paucorum humilitate prostravit; sicut vir strenuus et robustus dans studium diligens et operam ahibens cum aliis fidelibus efficacem ad eliminandam a terra sancta, divina praeunte potentia, spurcitiam paganorum, de gratia nostrâ favore securus quod apostolicum tam tibi quam illi terra non deerit auxilium in his que viderimus expedire ac nobis divina misericordia ministrabit. Quia vero dilectus filius S. thesaurarius Antiochenus se multis pressuris exposuit prout negotiis apud apostolicam laborando, et ea tanquam vir prudens executus est diligenter, ipsum tibi apostolicis litteris duximus commendandum, rogantes quatenus ob reverentiam beati Petri et nostram taliter habeas commendatum eundem quod idem apostolicas preces apud te sibi sentiat profuisse, ac alli exemplo ipsius ad tua et Ecclesiae Antiochenas obsequia fortius animentur. Ad haec, de cruce aurea et diaspro nobis ex parte tua per eundem liberaliter presentatis gratiarum tibi referimus actiones.

Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXIII.

NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super dissensione de regno Norwegiae.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Ad nostram poveritatem audientiam pervenisse quod obeunte Swero, qui Norwegiae regno presederat, sautores eius, qui Birkibani dicuntur, quendam ipsius nepotem Ingonom nomine sublimare nitebantur in regem. Quorum conatus viri prudentes et nobiles, qui genus regium Norwegiae plene noverant, resistentes juvenem quendam Philippum nomine, a claræ memorie Magno et Ingone antiquis et catholicis Norwegiae regibus trahentem originem, insignem genere, ac morum honestate præclarum, in regem concorditer elegerunt. Ipsi itaque pro regno certantibus et destruentibus male terram, tandem divina ex alto prospiciente clementia pertuam, frater archiepiscopi, ac venerabilis fratris nostri Aloensis episcopi sollicitudinem et operam diligentem sic sunt inter eos pacis foedera reformata ut utroque dignitate et nomen regium retinente, C si hoc tamen ex dispensatione noster approbat assensus, Ingo in quadam, Philippus vero in altera Norwegiae parte regnet. His igitur ita dispositis contigit quod idem Philippus, ad quem regnum, sicut accepimus, hereditario jure spectat, cum adversariis suis colloquium habiturus accessit: quem iidem adversarii sui cum innumera multitudine circumdantes, licet prius fuerit datis obsidibus diffinitum cum quantis deberent utrique copiis convenire, assere-

quidquid Cujacius deleri censeat ad interpretationem ejusdem capituli.

(227) *Capituli sens.* Isdem fere verbis rescribit Celestinus papa tertius in c. *Utrum super*, § ultimo, eod. tit. Vide librum i Constitutionum Venetarum c. 4 et seqq., et supra epistolam 2 hujus libri, et infra epist. 1 lib. xv Regest.

bant firmiter se cum ipso Philippo pacis fœdus nul- latenus inituros, nisi a se nome regum abdicaret. Qui constitutus in arcto, ne nobilitatem sui generis macularet infamia et fœdus pacis initie violaret, ad appellationis remedium convolavit, committens cau- sam suam nostro arbitrio terminandam, ut videlicet quem magis idoneum judicaremus, ille regio sublimaretur nomine ac honore. Quod principes Bir- kibancorum penitus renuebant, se nostro nunquam stare velle iudicio proponebant. Licit autem super his quorundam testimoniales litteræ nobis fuerint destinatae, quia tamen per eas non est facta nobis sub tali et tanto negotio plena fides, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, inquiratis super his plenissime veritatem, et eam nobis per litteras vestras fideliter intimetis, ut per vestram relationem instructi, secu- rius in ipso negotio procedere valeamus.

Datum Laterani, vii Idibus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXIV.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

Quid liceat tempore interdicti.

(Laterani, xvi Kal. Julii.)

Ex parte tua fuit nobis humiliter supplicatum ut eum civitatem Neapolitanam supposueris interdicto, et credatur a pluribus quod secundum tenorem literarum nostrarum, que continent excommunicationem Ottonis (228) dicti imperatoris et ejus sequacium, civitas ipsa non debuerit interdicci, tibi exponere dignaremur utrum illud debeat observari. Ad quod tibi breviter respondemus quod cum Neapolitani, jurando et praestando favorem eidem, sententiam excommunicationis incurrerint (229), et excommunicatis sint absque dubio interdicta divinia officia et ecclesiastica sacramenta, illud est usquequaque ad satisfactionem idoneam observandum, nec morientes sunt ad penitentiam admittendi, nisi jurent se mandatis Ecclesiae parituros, et abjurent dicto imperatori præstata juramenta; nec etiam si juraverint, tradi debent ecclesiasticae sepulturæ, si absque excommunicatorum et interdictorum obsequio nequeunt tumulari (230). Ad hoc autem (231), utrum

(228) *Othonis quarti imperatoris, quem Innocentius anathemate feriti certis de causis, quas vide licet apud Pandulfum Collentium Histor. Neapol. lib. iv, Fazellum De rebus Sicilis poster. decad., lib. viii, cap. 2, et tandem profligatus fuit a Philippo Augusto rege Christianissimo reicta imperatoria aquila apud Guaginum lib. vi.*

(229) *Incurrerint ex. c. Cum desideres, De sent. excommunic., adhibenda tamen distinctio ex c. Sciens, De his quæ vi metuus causa fiunt.*

(230) *Tumulari, quoniam coemeterii aditus religiosus c. Consultisti, De consecr. eccl. vel altaris et totu. tit. De reli. ei sumpt. funer. tunc geminae aræ Hectoreum ad tumulum iii Aeneid. Vv. GG. Isidori. Aræ mortuorum pulvinaria, lego Aræ, xai βόμοι ἐνθρυμένοι τοῖς νεκροῖς apud Artemid. in ὄντες. Ideo locus cuius religioni cineres fidelium usque ad novissimum diem commendatur, excommunicationi subditis intercludiur, argumento ducto ex c. Sicut apostoli 11, q. 3, et Fabius papa in decreto qui non*

A pueri, cum patrimi (232) excommunicationi sint et interdicto suppositi, debeant baptizari, fraternitati tuæ taliter duximus respondentum quod cum ba- ptismus sacramentum necessitatis (233) existat, propter patrimoniorum delictum illud non debet talibus denegari.

Datum Laterani, xxi. Kal. Julii, anno quarto de- cimo.

LXXV.

CYRINO SCRINARIO URBIS.

Ne gravetur ab aliquo ob acta rupta iussu papæ.

(Laterani, iv Idus Julii.)

Super commissa nobis Ecclesiarum cura, et earum specialiter que in Urbe consistunt, quarum debemus potissimum indemnitatibus præcavere, gerentes sollicitudinem, prout convenit, diligenter, tibi dedimus in præceptis ut dicta quæ super locatione ab abbatissa monasterii Sancti Cyriaci de urbe de bonis ipsius monasterii consanguineis suis facta confeceras, destrueres et deleres. Ne igitur tibi propter hoc, vel ab illis quibus locatio facta fuit, aut etiam a senatu, sive a quolibet alio, aliquo tempore gravamen aliquod inferatur, præsentium auctoritate statuimus, sub excommunicationis pena districtus inhibentes ne quis te super hoc præsumat aliquo tempore molestare. Nulli ergo, etc., institu- tionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iv Idus Julii, anno quarto de- cimo.

LXXVI.

CREMONENSI EPISCOPO, ET ALBANENSI ELECTO APOSTO- LICE SEDIS LEGATO, NEC NON ET ABBATI DE CO- LUMBA.

Ut Ferrariensi Ecclesia idoneum pastorem præfi- ciant.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Per litteras quas nobis olim vos, frater Cremo- nensis et filii abbas, transmittere procurasti, in- telleximus evidenter vos gratum et acceptum pa- riter habuisse quod de eligendo in Ecclesia Ferrarensi pastore, nominando Sancti Joannis priorem, archidiaconum Parmensem et magistrum Jordanum Reginum doctorem, aut quemlibet alium secun-

D deb. admi. ad recusand. idem describit. Vide infra epist. 2 lib. vi.

(231) *Ad hoc autem, c. 11, non est de sponsal. et matrim., ad ejus interpretationem Mathæus Parisiensis in Joanne rege. Cessarunt in Anglia nostra ecclesiastica sacramenta, præter confessionem et viaticum in ultima necessitate, et baptismus par- vulorum, quod evenit sub Alexandro papa III dicto c. Non est, que exceptio cuiilibet censuræ ecclesiastice subiectitur, c. Responso, De sentent. excom- municat.*

(232) *Patrimi ex c. Venerabili 52, De sentent. ex- commun. Τὰ νομούμενα τῶν νεκρῶν (ut est in V. Glos- sario) intelligit, καὶ τὰ περὶ τοὺς θνήσκοντας οὐνα apud Plutarchum in Numa.*

(233) *Sacramentum necessitatis necessarium est visible sacramentum aquæ c. 1, distinct. 4, De con- secrat.; et lex tinguendi imposita obstrinxit fidem ad baptismi necessitatem, Tertull. De baptis. c. 13*

dum quod vobis melius videretur, benigna vos in destructione curavimus erudire. Vos autem cupientes mandatum nostrum executioni mandare, quia priorem et archidiaconum praescire nimis grave propter consanguineos uni parti contrarios videbatur, ad promovendum illorum aliquem cautius evitastis; Jordanum vero apud Reginum doctorem neminem invenire valentes, fratrem Jordanum Padianum, quem sciebatis opere ac sermone potenter, elegistis concorditer in pastorem. Verum, cum hoc idem penitus recusari, et Estensis marchio capta Ferraria instanter peteret dilationem hujus electionis proper novitatem eventus nostris auribus intinmandam; cumque præterea quidam assererentur parati objicere vos vestro esse functos officio, quia vobis magis congruum videbatur ut cautionem reciperetis de rebus episcopii gubernandis ac disponendis, eidem electioni supersedere curastis, et quid superesset agendum, nostras reliquistis beneplacito voluntatis. Nolentes igitur ut dicta Ferrarensis Ecclesia diutius pastoris solatio defraudetur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ante omnia Deum præ oculis habentes, eidem Ecclesie provideatis personam idoneam in pastorem, ut ex hoc apud Deum et homines debeatis merito commendari. Quod si non omnes, etc., tu, fili electe, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vii Idus Junii, anno quarto decimo.

LXXVII.

ARCHIEPISCOPO RAVENNATI.

Ut castrum Argentæ custodiat.

Fraternitate tua præsentium auctoritate mandamus quatenus castrum Argentæ taliter custodiire studeas et munire quod ex eo non possis incurrire aliquod detrimentum. Si vero id non poteris efficiere per te ipsum, a dilecto filio nobili viro marchione Estensi sufficienti cautione recepta quod ipsum fideliter custodiat ad opus Ecclesie Ravennatis, illud eidem committere non postponas.

Datum Laterani, ii Non. Junii, anno quarto decimo.

LXXVIII.

ALBANENSI ELECTO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De excommunicatione Ottonis imperatoris.

Cum Otto dictus imperator, maledictus, et excommunicatus, non cesseret Romanam Ecclesiam impugnare, venerabilibus fratribus nostris Aquilegensi et Gradensi patriarchis, Ravennati et Januensi archiepiscopis, eorumque ac Mediolanensis Ecclesie suffraganeis, nostris damus litteris in mandatis et in virtute obedientie districte præcipimus ut excommunicationem in ipsum et fautores ejus prolatam postposita omni occasione solemniter innovent et a suis faciant subditis innovari. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si aliquis eorum, quod non credimus, mandati nostri extiterit negligens executor, tu eum, appellatione remota, canonica pena percellas.

A Datum Laterani, vii Idus Junii, anno quarto decimo.

In eundem sere modum scriptum est ipsis super hoc.

LXXIX.

POTESTATI ET POPULO BONONIENSIS, SPIRITUM CONSILII SANORIS.

Ut relinquant partes Ottonis.

(Datum, ut in alia.)

Mirari cogimur et moveri quod, cum Otto dictus imperator, excommunicatus et maledictus, non cesset Romanam Ecclesiam impugnare, vos non tantum ei sed et fautoribus ejus, qui sunt excommunicati cum ipso, vestrum impendit auxilium et favorem. Quocirca universitatē vestram monemus B attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ab hujsmodi proposito desistentes, nullum sibi vel suis auxilium aut consilium impendatis. Alioquin noveritis nos dilecto filio Albanensi electo apostolicæ sedis legato nostris dedisse litteris in mandatis ut personas excommunicationi et terram subjiciat interdictio; quod si nec sic duxeritis resistendum, scholas de ipsa facient civitate transferri.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem modum.

LXXX.

ALBANENSI ELECTO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De adificatione castri Ferrarie.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Dilectus filius nobilis vir marchio Estensis nobis humiliter supplicavit ut in Ferrarensi civitate construendi castrum, per quod ipsam melius defendere valeat et ad fidelitatem Romane Ecclesie conservare, licentiam concedere dignaremur. Nos igitur id tunc prudentiae committentes, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus super hoc statuas ad honorem et profectum Ecclesiae quod videris expedire.

Datum Laterani, vii Idus Junii.

LXXXI.

EPISCOPO CAPDAQUENSI, ET ABBATI CAVENSI SALERNITANE DIECESIS.

De electione episcopi Policastrensis.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Policastrensi Ecclesia dudum proprio viduata pastore, cum ipsius capitulum, sicut pro ejus parte fuit propositum coram nobis, obtenta licentia eligendi dilectum filium archipresbyterum de Sapona in episcopum unanimiter elegissent, quosdam ex canonice in Siciliam transmisserunt ad assensum regium obtainendum. Unde cum rex nec super hoc nee super quibusdam personis aliis postea, quod non licuit, nominatis ad eorum potuisse desideria inclinari, et ex parte ipsius regis suggestum fuisse eidem, communionibus intentatis, ut Jacobum ejus medicum nominarent, ipsi regis metuentes indignationem incurriere, dolentes pariter et inviti, dictum Jacobum elegerunt, qui cum dilecti filii

nostri Gregorii tituli Sancti Theodori diaconi car-
dinalis, apostolicæ sedis legati et regis litteris ad
venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Sa-
lernitanum accessit pro confirmationis et consecra-
tionis gratia obtainenda. Sed archiepiscopus prius-
quam in negotio ipso procederet, nostræ respon-
sionis oraculum requisivit. Cui dedisse recolimus
in mandatis ut super electionibus in Policastrensi
et Sarnensi Ecclesiis celebratis procedere retardare,
cum disponeremus ad regis presentiam
nostros nuntios destinare, per quos super his et
quibusdam aliis nostram plenius intelligeret volun-
tatem. Unde cum archiepiscopus memorato Jacobo
responsum apostolicum rescripsisset, propriis litteris
nostrarum tenore litterarum inserto, idem
commotus dicitur respondisse: *Revertar ad regis curiam, et ab his qui eligi me fecerunt, super consecratione mea favorem et auxilium obtinebo.* Verum eodem postmodum apud regis curiam multipliciter laborante pro consecrationis munere obtainendo, supradicti capituli nuntii cardinali præfato mandatum nostrum ad archiepiscopum memorato di-
rectum exponere curaverunt, et supplicantes eidem ne dicto Jacobo ad consecrationis gratiam obti-
nendam auxilium vel favorem impenderet, ad sedem apostolicam appellarent. Cum autem cardinalis nostraras ab eis litteras quæsivisset, et ipsi earum penes se authenticum non haberent, ipse inducias eidem induxit, infra quas dictas ei litteras vel earum tenorem sub sigillo supradicti archiepiscopi presentarent. Quorum recessu propter turbationem temporis retardata, ad cardinalis presentiam redentes, cum peterent inducias prorogari, cardinalis ipse respondit se nullum eis terminum assignare, sed ipsi bona fide quam cito possent ad ipsius presentiam cum nostris litteris vel earum transcripto redire curarent.

Cumque maris turbatione pacata se ad iter accin-
gerent redeundi, in ejusdem cardinalis presentia provocacionem primitus interpositam innovarunt. Dictus vero Jacobus apud Messanensem remanens civitatem, per venerabiles fratres nostros Tarentinum et Sanctæ Severinæ archiepiscopos et episco-
pum Gerontinum de mandato cardinalis ipsius obtinuit consecrari; et prædictis canonici reversis ad propria, e vestigio subsecutus, ad Policastrensem Ecclesiam consecratus accessit; quanquam eum Policastrenses canonici tanquam episcopum recipere renuisserunt. Porro cum iidem nobis postmodum suplicassent ut quod de dicto Jacobo tam perperam factum fuerat auctoritate dignaremur apostolica retractare, venerabili fratri nostro Cusentino archiepiscopo et dilecto filio abbatи Floris dedimus in mandatis ut tam sacerdotio Jacobo et Policastrensi capitulo quam etiam Salernitano archiepiscopo evocatis, ut comparerent per se vel responsali idoneos coram eis, inquirerent super premissis plenius

A veritatem, et quod inventirent per suas nobis litteras fideliter intimarent, ut per ipsos certiores effecti, prout expediret in eodem negotio procedere eura-
remus. Unde archiepiscopus, conjudice non valente propter guerrarum pericula interesse, de ipsis tamen consensu in negotio jam dicto procedens, admissis testibus super ipso productis, indagavit diligentius veritatem, quam sub suo sigillo ad nostram presentiam destinavit. Cum autem propter hoc nuper procuratores partium ad sedem apostolicam accessissent, per dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem ipsis auditorem concessum acta inspicci fecimus diligenter. Qui cum nobis quæ inventerat explicasset, intelleximus per depositiones testium et litteras cardinalis prædicti coram archiepiscopo Cusentino exhibitas manifeste probatum quod Ecclesia Policastrensi vacante, de prefato archipresbytero concors fuerat electio celebrata, et quod nuntii destinati ad assensum regum obtainendum, illum cum instantia requisitum obtainere minime poterunt, quodque per regis familiares ipsis cognita voluntate quod prædictum Jacobum eligi cupiebat, eum postmodum nominarunt; item quod postquam innotuit dicto Jacobo per apostolici rescripti tenorem eidem ab archiepiscopo Salernitano transmisum quod archiepiscopo memorato a nobis inhibi-
tum fuerat ne super electionibus Policastrensis et Sarnensis Ecclesiarum procederet, ipse ad regis curiam rediit pro consecrationis munere obtainendo; rursum quod postquam cardinali præfato hujusmodi prohibitory exstitit per Policastrensis ecclesie nuntios reserata, et dilatio ad nostras super hoc litteras vel earum tenorem sub sigillo Salernitani archiepiscopi exhibendas ab eodem nuntiis ipsis indulta, nec non post appellationem ad nos interpositam, dictus Jacobus fuerat in episcopum consecratus.

Cum ergo nobis constiterit electionem ipsius Jacobi non solum contra statuta canonica (234), verum etiam contra constitutionis tenorem inter Romanam Ecclesiam et illustris memoriae imperatricem Constantiam super episcoporum electionibus initæ, qua procul dubio dicto innotuit cardinali, cum et nos illam sibi miserimus, et ipse in litteris quas Cusentino archiepiscopo destinavit, de illa fecerit mentionem, minus canonica celebratam, alia non cassata, de consilio fratrum nostrorum, inquisitione super gravibus que in personam ipsius Jacobi publice dicebantur omissa, cum factum in se ipso existeret vitiosum, electionem ipsam irritam decrevimus et inanem, interdicentes eidem executionem pontificalis officii non rite suscepit; Poli-
castrensi capitulo nostris litteris injungendo ut in electionis negotio de præfato archipresbytero cele-
bratæ concorditer procedentes, eamdem metropolitano suo presentare procurent confirmandam vel infirmandam ab ipso prout de jure fuerit faciendum.

(234) Vide lib. I, epist. 410, 411, 412, et lib. II, epist. 208, et Gesta Innoc. III, cap. 21.

Quocirea discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum, facialis appellatione remota firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, xv Kal. Julii, anno quarto decimo.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum Policaudensi capitulo. Ecclesia vestra dudum, etc., usque de jure fuerit faciendum.

Datum Laterani, etc.

In eundem fere modum scriptum est super hoc Salernitano archiepiscopo.

Datum, etc.

LXXXII.

EPISCOPO UTICENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO, ET
P. DE MONTE LAURO AQUENSI ARCHIDIACONO, ET MA-
CISTRO THEDISIO NUNTIO NOSTRO CANONICO JA-
NUENSI.

De reformatione monasterii Massiliensis.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Cum super reformatione monasterii Massiliensis, de ejus lapsu multa nobis fuerint intimata, venerabilibus fratribus nostris Tolosano et Aurasicensi episcopis et dilectis filiis priori Sancti Honorati Arelatensis dudum direxerimus scripta nostra, priusquam suisset illorum auctoritate in negotio memorato processum, D. monachus Massiliensis ad sedem apostolicam veniens, pro se ac magna parte conventus nobis denuntiando monstravit quod cum in eodem loco videret per abbatis incuriam enormia quamplurima committi, utpote farta, perjuria, Simonias et dissolutionem ordinis miserabilem, bonaqua ipsius loci multiplici nihilominus dilapidatione vastari, et alia plurima fieri contra monasticam honestatem, et apud abbatem, quem super his charitablementer monuerat, nullatenus profecisset, ad sedem apostolicam appellavit. Unde venerabilibus fratribus nostris Regensi, Missiliensi et Aurasicensi episcopis dedimus in mandatis ut ad monasterium ipsum personaliter acrederent, inquirent super premissis et aliis plenius veritatem, et appellatione remota corrigerent tam in capite quam in membris quae corrigenda viderent. Interim autem priores judices ad monasterium accedentes, cum multorum discretorum virorum consilio inter abbatem et monachos ejusdem loci amicabiliter componere curaverunt, interposito a monachis juramento ut contra compositionem hujusmodi non venirent, et si quas litteras dictus D. reportaret, qui ad sedem apostolicam venerat, essent cassae. Cum autem postea iidem Massiliensis et Aurasicensis episcopi, cum interesse tertius nequivisset, litteris nostris acceptis, quas prefatus monachus reportavit, procedere vellet super articulis in eisdem expressis, ejusdem loci monachi ad nostram audiendum appellarunt. Abbas quoque post citationes multiplices in eorum comparvens presentia, vocem ad nos appellationis emisit, allegans quod illæ litteræ nullius prorsus erant

A momenti, in quibus de prioribus, quarum auctoritate compositio inter abbatem et monachos facta fuerat, mentio non siebat. Sed, cum judices, exceptionem hujusmodi ac quasdam alias frivolas reputantes, intenderent in inquisitione procedere ac recipere a fratribus juramenta, major prior et quidam alii responderunt se super hoc nullum posse juramentum prestare, utpote qui se juramento astrikerant compositionem interpositam observare ac non uti litteris a praefato monacho impetratis. Unde judices, propter exceptions propositas et intricationem negotii dubitantes procedere in eodem, nos super ipso consulere curaverunt; nosque dilecto filio Arelatensi praeposito, qui ob hoc nostram praesentiam adiit, dicimus respondisse quod propter causas hujusmodi judices supersedere negotio non debebant.

B Qui amissis in via litteris quas super hoc receperisse proponitur, tam viva voce quam suis litteris dictis judicibus nuntiavit ut nonobstantibus exceptionibus supradictis, in negotio procederent memoria. Unde judices in negotio procedentes, receptis testibus super articulis prænotatis, abbatem ipsum tandem ab abbatico regimine removerunt. Porro dilectis filiis P. camferario Arcellæ et S. priore Mure ejusdem abbatis et B. priore de Tritis ac D. monacho partis adversæ procuratoribus propter hoc nuper in nostra praesentia constitutis, petierunt procuratores abbatis processum judicum prædictorum, qui contra eum sententiam tulerant, irritum judicari; tum quia post appellationem ad nos interpositam per antedictas litteras, in quibus de prioribus mentio non siebat, tum quia consultatione ad nos directa, priusquam apostolica responsionis oraculum per nostras litteras receperissent in eodem negotio processerunt, cum assertioni dicti præpositi judices minime stare debuerint in hoc casu, super quo nostra responsionis litteras exspectabant; tum etiam quia conspiratores, excommunicatos, perjuros et capitales etiam inimicos, in testimonium adversus abbatem admiserant memoratum. Sed ad hæc procuratores partis responderunt adverse quod cum priores litteræ super lapsu monasterii generales fuerint, et posteriores extiterint super certis excessibus speciales, in subsequentibus non oportuit fieri de præcedentibus mentionem, cum speciale mandatum deroget generali; adjiciens quod, etiæ consultatione ad nos delata, non fuerit super responsione nostra supradicti præposito verbo standum, quia tamen juramento quod monachi super servanda compositione præstiterant juramentum quod super illis excessibus præstabatur nullatenus occurrebat, nec promissio quam de non utendo litteris a dicto D. monacho impetratis mandatum nostrum potuit impedire quod super inquisitione dictorum excessum feceramus, iudicis de consilio peritorum non immerito procedere in negotio potuerunt; et asserens nihilominus falsum esse quod conspiratores, excommunicati, perjuri et capi-

tales inimici adversus abbatem admissi fuerint A et suos conjudices postmodum impetravit : quas procurator jam dictus asserebat ratione multiplici non valere ; tum quia in ipsis talis extiterat veritas occultata qua expressa obtentum rescriptum apostolicum non fuisse , tum etiam quia quorundam canoniconum litterae , quas prænominatus magister se nostro apostolatu exhibuisse asseruit , per falsi suggestionem et circumventionem quamdam obtenta fuerant ab eodem mendaciter asserente quod ad ipsum canonicanum dictorum canonico-rum vota convenerant singulorum . Sed falsum id esse procurator jam dictus se proposuit probatum.

His igitur et aliis quæ fuerunt coram nobis utrinque proposita intellectis , quia cognovimus dictum cœnobium in spiritualibus et temporalibus graviter collapsum existere , per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum providendum sit non tam personis in Ecclesiis quam Ecclesiis in personis , si per hanc viam facilius et utilius ad restauracionem ipsius monasterii poterit perveniri , ut videlicet de alia persona idonea jam probata eidem monasterio consulatur , vos auctoritate nostra suffulti , sublatio cujuslibet contradictionis et appellatio-nis obstaculo , id exequi procuretis . Alioquin præfatum restituatis abbatem ; et in utroque casu exclusis de ipso cœnobia personis indignis , quas merito videritis excludendas , inducatis in illud ex aliis monasteriis personas idoneas , per quas idem monasterium debeat reformari ; contradictores , si qui fuerint , vel rebelles appellatione remota censura ecclesiastica compescendo . Taliter autem mandatum apostolicum exsequamini ut in novissimo districti examinis die super hoc dignam Deo possitis reddere rationem . Quod si non omnes , etc. , duo vestrūm ea , etc.

Datum Laterani , vii Idus Junii , pontificatus nostri anno quarto decimo .

LXXXIII.

PRIORI SANCTI BILARII DE CELLA , ET B. SANCTI PETRI ET MAGISTRO STEPHANO GASCHET SANCTÆ MARIE MAJORIS CANONICIS PICTAVENSIBUS .

De quadam recipiendo in canonicum.

(Laterani , xii Kal. Junii.)

Accedentibus ad apostolicam sedem dilectis filiis R. Rozelini dilecti filii P. Xantonensis decani procuratori et magistro R. Bovi pro se dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susanne presbyterum cardinalis concessum auditorem . Coram quo dicti decani proposuit procurator quod cum idem magister obtentu mandati nostri pribendale beneficium obtinuerit olim in ecclesia Xantonensi , et in receptione ipsius juramento firmarit se nihil unquam ulterius in eadem Ecclesia petiturum , processu temporis ingratus gratia sibi factæ , ac præstiti juramenti oblitus , a dilecto filio nostro Gualalto tituli Sancti Martini presbtero , tunc Sanctæ Marie D in Portico diacono cardinali et apostolicae sedis legato , litteras impetravit , nulla in eis de juramento præstito habita mentione ; per quas importuna molestabat instantia Ecclesiam memoratam , ut ex eo quod pribenda integræ commodum adeptus fuerat , in eadem jus obtineret canonici et honorem ; sumens inde materiam jurgii unde devotior erga ipsam Ecclesiam effici debuisset . Ceterum , cum dictus magister per litteras cardinalis ipsius in hac parte nequivisset consequi sua voluntatis effectum , sub venerabilis fratris nostri episcopi et quorundam canoniconum Xantonensium nomine super canonico-tu præmisso litteras apostolicas , tacita de jura-mento præstito veritate , ad decanum Burdegalensem

B impetratio rescripti ad B. canonicum Pietavensem et suos collegas super eodem canonicatu apostolicas litteras obtinuit delegari , quæ nullam faciebant de prioribus mentionem . Propter quod asserebat ipsis procurator prædictus pluribus de causis nullius esse valoris quoad antefatum decanum , magistrum scholarum , et contradictores cæteros Xantonensis Ecclesie compellendos ; tum quia priorum jurisdictio judicium minime fuerat per secundas litteras revoca-ta ; tum etiam quia per illam generalem clausulam I. canonicus et quedam persone majores aliae Xantonenses vocari ad judicium non debebant , nec non et dictus decanus ad sedem super hoc apostoli-cam provocarat . Unde ipsorum factum erat merito irritandum , et sepeditus magister carere debebat utriusque rescripti commodo , in quorum altero de alio mentio non siebat , postulans ob hæc et alia decanum , magistrum scholarum , et contradictores prædictos ab ipsius magistri super hoc impietitione prorsus absolví . Ad hæc præfatus magister ex ad-verso respondit quod cum ad Xantonenses canonicos nostrarum precum et mandati primitias de conferenda eidem præbenda integra reportasse , ipsi canonici medietatem tantum ipsius , in elusionem mandati apostolici potius quam ex devotione quam haberent ad illud , eidem magistro , sicut rei effec-tus indicat , contulerunt . Et licet idem nullum tunc beneficium obtineret , præfati tamen canonici eumdem sic jurare fecerunt quod nihil ulterius ab ipsis absque communi totius voluntate capituli postularet , quemadmodum nominatus decanus ad mandatum venerabilis fratris nostri Bituricensis archiepiscopi et suorum a nobis delegatorum conjudicium coram dilectis filiis cantore ac priore Sancti Viviani Xantonensis firmavit proprio juramento . Sane quia ipsius præbendæ medietatem reliquam ad interven-tum prædicti Xantonensis episcopi , post præsta-tionem juramenti jam dicti , eidem magistro præ-nominati canonici unanimiter contulerunt , cum ipsi temporali spirituale beneficium sit annexum , licet illud memoratus magister se posse petere proponebat , presertim cum nec etiam postulet , sed petatur potius ab universis fere canoniciis antedictis , sicut per viginti trium ipsorum , episcopi , archidiacono-

rum et cantoris litteras, et relationes prænotatorum Judicum evidentissime ostendebat, subjungens quod cum plures videntur in Xantonensi Ecclesia canonice, ne nullus sit de tanto numero qui posset in perceptione spiritualium, si receptus fuerit, prægravari, nec alius appareat in hujusmodi contradictor, prænominatus decanus, qui aliquando consenserat in eundem, prout coram judicibus Pictavensibus confessione propria propalarat, solus in hac parte non debebat audiiri, maxime cum ad exceptiones probandas, si quas vellet contra ipsum proponere, fuisset plures evocatus, nec ex ipsis alias, sicut promiserat, probavisset, nec etiam usus fuerit apostolicis litteris quas super hoc impetraverat contra eum. Verum, cum idem magister ad canoniam ipsam vocetur per capitulum saepatum, sicut ipsorum litteræ clarius manifestant, nullusque per nos canonizatus fuerit in ecclesia supradicta de novem clericis pro quibus nostras litteras jam recepit nisi magister C. Natalis, qui per episcopum et archidiaconum specialiter obtinuit canoniam, et ad id obtinendum apud sedem apostolicam per annorum quatuordecim spatium undecies accesserit personaliter laborando, nobis humiliiter supplicabat ut suis laboribus providere misericorditer dignaremur. Nos igitur intellectis per cardinalem prædictum quæ proposita fuerant coram eo, de consensu partium disertationi vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si vobis infra tres menses post harum susceptionem legitime constiterit ipsum magistrum simpliciter et absolute jurasse quod nihil amplius peteret in ecclesia Xantonensi, eidem super petitione sua silentium imponatis. Alioquin, cum major et senior pars capitulo suum ipsi præstet assensum, nonobstante contradictione paucorum, eundem recipi faciat in canonicum et in fratrem, ipsi stallum in choro et locum in capitulo, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, assignantes; et decanum in expensis factis pro negotio isto condemnetis eidem, ipsumque ut eas præfato magistro restitutus per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis; contradicentes, si quos inveneritis, vel rebelles, remoto appellationis obstaculo, censura simili compescendo; nullis litteris obstantibus a sede apostolica præter assensum partium impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Julii, anno quarto decimo.

LXXXIV.

ANDREÆ ILLUSTRI REGI UNGARIE.

De discordia inter Ecclesias Strigoniensem et Colocensem.

(Laterani, Idus Julii.)

(235) Recepitis et intellectis litteris regiis, hoc tibi, illi charissime, duximus respondendum, quod

(235) Vide infra epist. 156, et lib. xii, epist. 32, 42, 43.

A si forsitan inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesiæ super dignitatibus suis aliqua pullulat dissensionis materia, gratum nobis existet ut tu cum prælatis ac suffraganeis et capitulo eorumdem ad amicabilem secundum Deum compositionem intendas sine præjudicio utriusque; in qua, si ex privilegiis quæ alterutri sunt Ecclesiæ ab apostolica sede concessa quidquam difficultatis occurrerit, quia de ipsis nobis est solummodo judicium reservatum, illud ad nostrum referatur examen. Nos enim, qui pacem eorum et tranquillitatem tuam et regni tui ferventi desiderio affectamus, ad eam, quantum cum ratione poterimus, impendemus operam efficacem.

B Datum Laterani, Idibus Julii, anno quarto decimo.

LXXXV.

ULTRASILVANO EPISCOPO.

Confirmatur electio præpositi Scibiniensis.

(Datum, ut in alia.)

(236) Significatum est nobis quod Scibiniensi præpositura vacante, quæ ad Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, dilectus filius magister R. cui honesta merita suffragantur, ad eam canonice est electus. Unde supplicatum est nobis ut electiōnem ipsius auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Quocirca fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus veritate diligentius inquisita, si rem inveneris ita esse, ipsam auctoritate nostra confirmes, eique concedas ut in spiritualibus administret.

Datum, ut in alia.

LXXXVI.

NOBILI VIRO PETRO ANIBALDI SENEscalco NOSTRO.

Concedit ei dominium et regimen castri Corani.

(Laterani, xi Kal. Augusti.)

Cum dilecti illi consules populusque Corani per litteras suas et nobiles viros Rainaldum consulem et Albericum militem instantissime nos rogassent ut pro ipsorum defensione, qua plurimum indigebant, te illis in dominum et rectorem concedere dignaremur, nos devotionem et fidem quam erga nos et Romanam Ecclesiam habere dignosceris attinentes, eique volentes nihilominus providere, de communis fratrum nostrorum consilio justicias et rationes quas habemus in castro Corano tibi pro illorum regimine duximus concedendas, quandiu Romano pontifici complacerebit. Tu igitur ita semper proficere studeas circa obsequium apostolicæ sedis ut apud eam te non solum hoc sed majori beneficio dignum reddas. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xi Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(236) Vide infra epist. 153.

LXXXVII.

HUGONI ABBATI ET CONVENTUI MAJORI MONASTERI
TURONENSIS.

Confirmat eis monasterium Fontis Giardi.

(Laterani, ii Idus Julii.)

Com cansas quæ inter dilectos filios eremitas
Fontis Giardi ex parte una et vos et Juellum de
Meduana patronum Fontis Giardi Cenomanensis
diocesis super codem loco ex altera vrebatur
dilectis filiis abbati de Chalocheio, G. archidiacono
et B. magistro scholarum Andegavensibus olim
duxerimus committendam, partibus in ipsum
præsentia constitutis, ipsis Fontis Giardi fratres
eiusdem diocesis coram eis exponere curarunt
quod cum ab institutione ipsius domus secundum
beati Augustini regulam conversantes vixissent ibi-
dem vita et habitu in ordine regulari, venerabilis
frater noster Hamelinus Cenomanensis episcopus
vos introduxit pro sue voluntatis arbitrio in eam-
dem, quibusdam ex ipsis fratribus per violentiam
consentire compulsa, aliis per Simoniacas et illi-
citas pactiones a vobis inductis ut ordinem susci-
perent monachalem, nonnullis de ipso collegio re-
clamatibus et invitis propter quod petebant se ac
domum suam in statum pristinum auctoritate apo-
stolica reformari. Ad que a parte vestra fuit et con-
verso responsum quod cum olim premissa domus
tam in temporalibus quam in spiritualibus ob vitam
et conversationem in eadem habitantum dishonestam
fere ad nihilum devenisset, jam dictus episcopus,
eiusdem domus consentientibus fratribus, vos ibi-
dem statuit in humilitatis spiritu Domino servituros,
domum ipsam assignans vobis cum suis pertinentiis
universis. Sed his postmodum coram ipsis judicibus
propositis, seriatim de causa mutationis illius, et
an fratres Fontis Giardi consenserint spontanei vel
inviti, nec non et de aliis circumstantiis, ex parte
ipsorum fratrum exstiterunt producti testes in præ-
sentia eorumdem. Quorum tandem attestationibus
publicatis, quia eisdem judicibus arduum negotium
et ad expedientum per ipsis difficultimum quodam
modo videbatur, sicut eorum transmisse nobis
littera continebant, causam ipsam cum attestatio-
nibus, actis et instrumentis ad nos dicti judices
transmiserunt. Cumque demum dilecti filii Gaufridus
et Calterus monachi vestri et I. fratum de
Linceio procuratores propter hoc se nostro consepe-
ctui præsentassent, dilectum filium L. capellum
nostrum eis concessimus auditorem. Coram quo
prædicti procuratores vestri proponere curarunt
quod is qui ex parte dictorum eremitarum una cum
priore de Linceio se sibi contrarium opponebat,
non erat idoneus procurator, cum esset a fratribus
de Linceio tantum constitutus in lite quæ a præ-
dictis fratribus Fontis Giardi fuerat contestata,
licet illorum nullum posset exhibere mandatum.
Nam, quanquam locus ille, Linceius videlicet, Fonti
Giardi tanquam capitii sit subjectus, et de ipso com-
missionis litteræ faciant mentionem, quia tamen

A actum exstitit super capite atque membris, procur-
ator membri non poterat agere pro capite ubi lis
per caput exstiterat contestata; nihilominus hac salva
exceptione iidem procuratores adjicientes nihil
horum fuisse probatum de his qua fuerant in litteris
commissionis expressa, quia, cum super hoc
essent litteræ impetratae quod prefati fratres Fontis
Giardi fuerant, ut dicebant, violenter ejecti, lis
exstitit super alii prouersus coram ipsis judicibus
quam super ejectione ac violentia contestata, et
testes etiam omnino de aliis deponebant; pro-
curator vero a vobis concessus ad causam coram sa-
pedictis judicibus peragendam in his videbatur
tantummodo institutus que in litteris fuerant com-
missionis expressa, unde, si super alii lis exstitit
B contestata, non potuit illorum judicium jurisdictione
prorogari. Et propter id firmiter asserabant judices
ipsos minus ordinare in eodem negotio ac perperam
processisse. Quare vos ab ipsis judicibus ad no-
stram audiendum postmodum appellatis, licet testes,
qui fuerant ab adversa parte produci, tam super
motu quam illicita pactione deponere videbantur,
essent in suo testimonio singulares. Proinde, cum
nihil esset de alterius intentione probatum, et ex
litteris bonæ memorie Willelmi Cenomanensis
episcopi manifeste constaret, confirmationibus quo-
que felicis recordationis Eugenii et Alexandri præ-
decessorum nostrorum pontificum Romanorum
postmodum subsecutis, saepatim locum cum per-
tinentiis suis de consensu fratrum habitantium in
eodem monasterio vestro fuisse collatum, et pre-
missus Hamelinus Cenomanensis episcopus moder-
nis temporibus, pro eo quod loci ejusdem fratres
vitæ ac conversationis exstiterant dissolutæ, duorum
C confirmationibus metropolitanorum obtentis, eum-
dem locum de consensu fratrum vestro monasterio
concessisset, prædicti procuratores vestri a nobis
postulabant instanter ut saepatim Fontis Giardi
fratribus perpetuum silentium imponere dignaremur.
Ad haec autem pars aduersa respondit quod præ-
dictus procurator fratrum de Linceio satis erat ido-
neus ad agendum, cum rescriptum illud tam nomine
ipsorum de Linceio quam Fontis Giardi fratrum
fuisse communiter impetratum; præsertim, cum
D assereretur domus eadem unum corpus, et causa in-
ter eos proponeretur communis; allegans illud fir-
miter non obstare quod a parte vestra exstitit tunc
objectum, procuratorem dictum, a vobis videlicet
constitutum, non potuisse item super aliis con-
testari quæ non fuerant in litteris commissionis an-
nexa, nec judices etiam partes suas interponere
potuisse, cum ad ipsos nequiverit jurisdictione proroga-
gari. Nam, cum lis per principales personas con-
testata fuisse, sicut in relatione judicium conspici-
tur contineri, nec in litis contestatione nec post
publicationem testimoniis id exstisset objectum, nec
quod per procuratorem eudem factum fuerat, a
vobis protinus contradicturnum, hujusmodi objectio
debeat frivola reputari. Demum autem ex parte

dictorum fratrum Fontis Giardi in modum exceptionis exstitit allegatum quod litteræ præmissi Wilhelmi Cenomanensis episcopi erant falsoe, pro eo scilicet quod sigillum ejus erat positum ex transverso, petens ad id probandum judices sibi dari. Quam exceptionem, quia frustratoria videbatur, nullatenus duximus admittendam. Nos igitur intellectis his et aliis per prædictum capellanum quæ a partibus proposita fuerant coram eo, et habito cum fratribus nostris diligent tractatu, vos et monasterium vestrum ab impetione præmissorum fratrum Fontis Giardi prorsus absolvimus, perpetuum ipsis super hoc silentium imponentes. Donationem vero bonæ memorie Guillelmi Cenomanensis episcopi a felicis recordationis Eugenio et Alexandro nostris prædecessoribus confirmatam, nec non ei concessionem quam prædictus Hamelinus Cenomanensis episcopus cum assensu fratrum et I. patrōni Fontis Giardi fecit, confirmatam postmodum a Gaufrido quondam Turonensi archiepiscopo et Joanne successore ipsius, ratam habentes auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, etc., diffinitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, 11 Idus Julii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXXVIII.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI ANDEGAVENSIBUS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum causam quæ inter dilectos filios eremita Fontis Giardi ex parte una et abbatem et conventum majoris monasterii Turonensis et Juellum de Meduana patronum Fontis Giardi Cenomanensis diocesis super eodem loco ex altera vertiebatur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque confirmamus. Volentes igitur ut quod a nobis est ratione prævia diffinitum debitum obtineat firmatatem, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus id faciat auctoritate nostra firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione posposta compescentes. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

LXXXIX.

HENRICO GNEZNENSI ARCHIEPISCOPO.

De electione episcopi Posnaniensis.

(Datum, ut in alia.)

(237) Cum Posnanienses canonici electionem quam de dilecto filio magistro Paulo celebrasse noscuntur auctoritate peterent apostolica confirmari, dilectus filius S. cantor Posnaniensis Ecclesiae pro se ac procuratorio nomine pro G. ejusdem loci præposito petitioni hujusmodi se opposuit, propendo electionem ipsam usque post appellationem ad nos legitime interpositam celebratam. Cum enim

A ad nos fuerit appellatum ut nonnisi de Ecclesiæ gremio et in loco tuto electio fieret, supradicti canonici non solum de persona extranea, verum etiam in loco non tuto, electionem celebrarunt eamdem, quia, dum dominus terræ, persecutor et impugnator ecclesiastice libertatis, in civitate tunc temporis esset presens, libera ibidem non poterat electio celebrari.

Proposuit insuper idem cantor quod se ac præposito memorato contemptis, in eadem fuerat electione processum, et electores tunc temporis excommunicationis erant vinculo innodati. Cum enim tu, [Philippo] quondam episcopo et... decano Posnaniensis nec non et suffraganei plerisque præsentibus, V. cancellarium Posnaniensem in plena synodo vinculo excommunicationis astrinxeris, iidem

B canonici diutius communicaverunt eidem, quantum ipsis non licuerit ignorare sententiam in provinciali concilio solemniter promulgatam. Sed ad hæc fuit ex adverso responsum quod contra provocationem prædictam nihil fuerat attentatum, cum et de canonicis ipsis Ecclesiæ, et in loco consuelo et tuto, videlicet in ecclesia cathedrali, electio celebrata fuisset. Licet enim dux in civitate præsens existiterit, nullam tamen vim sive impressionem canonicis intulit, sed pro quibusdam tantummodo preces fudit. Unde tanta in electione usi sunt canonici libertate quod omissis his pro quibus dux preces porrexerat, supradictum magistrum libere elegerunt. Duo quoque canonici, qui electioni contra-

C dixerunt præfata, libere recesserunt sine quibuslibet injuriis et jacturis. Dicitus autem cantor contemptus non fuerat, ut dicebat; cum, sicut ipsem proposuit coram nobis, tribus hebdomadibus ante electionem de provincia exiens, iter arripuisse ad sedem apostolicam veniendi; maxime cum juxta confessionem suam, etiamsi præsens in provincia tunc fuisset, propter metum principis ad præfata nullatenus accessisset Ecclesiam, etiam evocatus. Sed nec præpositus dicendum erat fuisse contemplus, quem ad electionem canonici vocaverunt. Sicut enim Lambertus et Matthias Posnanienses canonici apud sedem apostolicam interposito juramento dixerunt, Geras eorum concanonicus per tres dies ante electionem exstitit ad vocandum præpositum desti-

D natus, qui rediens, in capitulo constantier asservit quod præpositus venire solebat, eo quod ibat in Calis, ubi capellam et fratrum regimen obtinet, sed consensum et verba sua in ore decani ponebat, et loco præpositi postmodum decanus elegit. Unde, cum decanus vice ipsius elegerit, ipse per illum præsens intelligitur elegisse. Insuper ad canonicorum notitiam non pervenerat hactenus excommunicationis cancellarii supradicti de qua nuper iidem Lambertus et Matthias mentionem apud sedem apostolicam audierunt; cum etiam præfatus episcopus usque ad mortem suam et decanus usque nunc in ipsius cancellarii communione permanserint, qui

(237) Vide Dlugossum, lib. vi Histor. Polon., pag. 544.

dicuntur in prefata synodo fuisse præsentes. Sed eti dictos canonicos excommunicato communicasse constaret, cum per hoc nonnisi minori essent excommunicatione ligati, non ideo esset eis actus legiimus interdictus. In personam quoque predicti magistri objectum exstitit quod excommunicatus erat pariter et perjurus, quia præfato duci, non solum in verbo, sed et in crimen communicaverat contra ecclesiasticam libertatem, et qui cum excommunicatis se non communicaturum juraverit, contra proprium veniens juramentum, eidem duci excommunicato communicare præsumpsit. Fuit insuper propositum contra eum quod aut confirmationem obtentam receperat annulum et baculum pastoralem. Pro eo vero fuit responsum ad primum quod præfato duci nequaquam communicaverat, nisi tantum in his quæ ad correctionem spectabant ipsius, ut videlicet ab Ecclesiæ persecutione desistens, ad tua mandata rediret. Sed, etsi communicasset eidem in aliis, ex eo tamen esset non immerito excusandus quod idem dux per omnes ecclesiæ cathedrales Poloniæ fecerat nuntiari, priusquam in eum excommunicationis sententia promulgata fuisset, se ad sedem apostolicam appellasse. Unde merito potuit opinari quod non fuerit sententia supradicta ligatus, cum et adhuc super hoc controversia ventiletur. Sed nec illud poterat magistro stapedio nocere quod ante confirmationem receperat annulum et baculum pastoralem; cum non hoc ex ambitione factum fuerit, sed cautela. Cum enim dux episcopatum consueverit pro sua voluntate conferre, insigniis hujusmodi assignatis, ad hujusmodi consuetudinem imo corruptelam potius abwendam super altare posita fuerunt insignia supradicta, ne ad illa dux manus extendens, electionem ipsam, quæ ibidem tunc primo celebrata regulariter fuerat, impediret: que postmodum magister exinde decano porrigente recepit, ne dux illa præcipient secundum consuetudinem sibi tradere niteretur abusum. Proposuit insuper dictus cantor quod cum electionis decretum nobis minime offerretur, petitioni hujusmodi annuere nullatenus debebamus. Ad quod altera pars respondit ex ejusdem S. confessione constare quod decretum confectum fuerat et oblatum tibi apud Bononiam constituto, a quo ad nostrum examen fuerat idem negotium per appellationem delatum. Supradicti quoque Lambertus et Matthias jurati dixerunt quod viginti unus ex canonice Posnaniensibus qui præsentes electioni consenserant, subscripserant in decreto; uno tantum excepto, qui recedens proposuit se nolle propter tuam offensam in capitulo remanere. Contra quod pars altera replicavit quod decretum hujusmodi nullius momenti exstitit, cum illo non fuerit sigillo munatum quod capitulum consuevit habere. Sed ad hoc pars adversa respondit quod, etsi sigillo absque litteris uti consueverit capitulum memoratum, quod non canonorum sigillum sed potius jumentorum cauterium videbatur, habitu tamen ab ipsis ante

A electionem de illo innovando tractatu, post electio nem exstitit innovatum, et sic electionis decretum novo sigillo postea munierunt.

B His igitur et aliis intellectis quæ utrinque fuere proposita coram nobis, licet electio supradicta suspecta nobis quodam modo prima facie videretur ex eo quod tuum ei favorem impendere nolueris; præsentim cum eo amplius in his et aliis disponamus favorem tibi apostolicum exhibere quo promptius, propria quiete postposita, multis laboribus et periculis te exponis ob defensionem ecclesiasticae libertatis, quia tamen cum Posnaniensi Ecclesia, quæ in electione prædicta nova cepit libertate gaudere, benigne agere nos oportet, postquam probationibus et allegationibus fuit renuntiatum hinc inde, admonitione multiplici imo districta iussione præmissa, ut idem electus ad libertatem ecclesiasticam conservandam assistere tibi studeat fideliter et devote, de fratribus nostrorum consilio electionem ipsam sententialiter duximus confirmandam: Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus eundem electum devote tibi obsequi cupientem habens ob nostram reverentiam commendatum, circa eum tempore opportuno quæ ad tuum officium pertinent exequaris. Nos enim tam Posnaniensi capitulo quam clero et populo civitatis et diaecesis Posnaniensis nostris damas litteris in mandatis ut eidem tanquam electo suo reverentiam et obedientiam exhibentes, ejus intendant salubribus monitis et mandatis.

C Datum Laterani, xvi Kal. Augusti, anno quarto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc capitulo Posnaniensi. Cum electionem, quam de dilecto filio magistro Paulo noscimini celebrasse, etc., usque novo sigillo postea communistis. His igitur, etc., in eundem fere modum, usque confirmandam Quocirca devotioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus eidem tanquam electo vestro reverentiam et obedientiam exhibentes, ejus intendatis salubribus monitis et mandatis. Nos enim præfato archiepiscopo litteris nostris injungimus ut eundem electum devote sibi obsequi cupientem habens ob nostram reverentiam commendatum, circa eum tempore opportuno quæ ad suum officium pertinent exequatur.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est clero et populo civitatis et diaecesis Posnaniensis. Cum Posnanienses canonici electionem, etc., in eundem fere modum ut in prima, usque confirmandam. Quocirca universitatibz vestra per apostolica scripta mandamus quatenus eidem tanquam electo vestro, etc., sicut in secunda usque in finem.

Datum, etc.

XC.

EPISCOPO SALIMBRIENSI, ET VARISIENSI ELECTO, ET
THEODERICO CANONICO CONSTANTINOPOLITANO.

*Confirmatur electio episcopi Nicomediensis.
(Laterani, vii Kal. Augusti.)*

Tam ex litteris dilectorum filiorum capituli Nicomediensis Ecclesie quam charissimi in Christo filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris accepimus quod... ejusdem loci electo viam universae carnis ingresso, iudicium capitulum convenientes in unum, dilectum filium S. ejusdem ecclesiae thesaurarium, sancti Spiritus gratia invocata, elegerunt unanimiter in pastorem; sed, cum electionem ipsam a bone memoria patriarcha Constantinopolitano petierint confirmari, ipse nihil objiciens quare id fieri non deberet, eamdem confirmare penitus recusavit. Unde cum tam a predicio imperatore quam alii exoratus ipsam hujusmodi adjecta conditione voluerit postmodum confirmare ut sibi partem possessionum ejusdem ecclesiae retineret, ipsi deliberatione præhabita id facere penitus recusantes, dilectum S. ad sedem apostolicam destinarunt, electionem ipsam auctoritate postulantes apostolica confirmari. Quocirea discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si electionem eamdem de persona idonea repereritis canonice celebratam, vos eam auctoritate nostra sublatu enjuslibet contradictionis et appellationis obstaculo confirmetis. Quod si non omnes... tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCI.

FRATRIBUS MILITIAE TEMPLI DE AVENTINO.

Confirmatur quedam transactio.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

Examinata causa quæ inter vos ex una parte ac dilectos filios abbatem et monachos Criptæ ferratae ex altera super ecclesia Sanctæ Mariæ de Sorresco cum pertinentiis suis in nostra præsentia vertebatur, testibus et instrumentis utrinque productis, tandem inter vos et eos compositio nobis mediatis intervenit, ut vos ecclesiam memoratam cum omnibus ad ipsam spectantibus perpetuo habeatis libere ac quiete, quibus abbas et monachi supradicti D omni liti et petitioni cedentes remiserunt quodlibet jus, quin etiam concederunt quod habere videbantur in eis; ita quod vos tringita solidos Proveniensium senatus, census nomine, annuatim eisdem in festo Assumptionis beatæ Mariæ persolvatis in urbe. Nos igitur compositionem ipsam ab utraque parte sponte receptam auctoritate apostolica confirmantes eamdem decernimus inviolabiliter observari. Nulli ergo... nostræ confirmationis et definitionis, etc., usque incursurum

(258) *Heraciensi qui μητροπολίτης, πρόεδρος καὶ ὑπερτημῶν (sic) κατέχερχος τὸς πάσης θρακῶν καὶ Μακεδονῶν dicitur in veteri epistola subscriptione apud Crucis in Turcogræcia lib. iv.*

A Datum Laterani, iv Non. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCII.

ABBATI ET MONACHIS CRIPTÆ FERRATAE.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

B Examinata causa quæ inter vos ex una parte ac dilectos filios fratres militie Templi de Aventino ex altera, etc., per totum ut in alia, usque intervenit, ut iidem fratres ecclesiam memoratam cum omnibus ad ipsam expectantibus perpetuo habeant libera ac quiete, quibus vos omni liti et petitioni cedentes remisistis quodlibet jus, quin etiam concessistis quod habere videbantini in eisdem; ita quod dicti fratres tringita solidos Proveniensium senatus, census nomine, annuatim vobis in festo Assumptionis beatæ Mariæ persolvant in urbe. Nos igitur, etc., per totum ut in alia usque in finem.

Datum, ut in alia per totum.

XCIII.

PATERARCHAE GRADENSI, ET EPISCOPO CASTELLANO.

De electione episcopi Durachiensis.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

C Ex litteris dilectorum filiorum capituli Durachensis accepimus quod bone memoriae M. ipsorum archiepiscopo viam universæ carnis ingresso, iudicium ecclesiae, que jamdudum per tempora ex defectu pastoris lapsum gravem senserat et ruinam, patris absentiam dintius deploraret, convenientes in unum, et Spiritus sancti gratia invocata, dilectum filium A. Constantinopolitanum præpositum Venetiis existentem sibi elegerunt concorditer in pastorem, nobis humiliiter supplicantes ut quia Constantinopolitana Ecclesia noscitur nunc vacare, a qua fuerat confirmationis gratia expetenda, et ipsam electionem confirmare auctoritate apostolica dignaremur, et electo faceremus munus consecrationis impendi. Quocirea fraternitatii vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis de ipsa electione diligenter veritatem, et si eam inveneritis canonice de persona idonea celebratam, ipsam auctoritate nostra sublatu appellationis obstaculo confirmetis, electo consecrationis munus postmodum impendentes.

Datum Laterani, iv Non. Augusti, anno quarto decimo.

XCIV.

ARCHIEPISCOPO HERACLIENSI (258), ET DECANO SANCTORUM QUADRAGINTA CONSTANTINOPOLITANO.

De ablatis Ecclesiæ Sanctæ (259) Sophiae restituendis.

(Laterani, ii Non. Augusti.)

Dilecti filii capitulum Sanctæ Sophiæ ecclesiae Constantinopolitanae nostris auribns intimarunt quod nobilis vir comes Bertoldus (240) ac nobilis mu-

(258) *Sanctæ Sophiae. De quo proxima epistola.*

(240) *Bertoldus, alter procerum qui in expeditione Constantinopolitana Bonifacium marchionem Montisferrati comitati fuerant.*

lier (241) relicta Marchionis Montisferrati (242) et A minibus, qui eundem sincerissime diligunt, non praesesset, ecclesiis, piis locis, et aliis gravia possent dispendia provenire. Cum etiam multas violentias commiserit et rapinas, et magna subierit hactenus onera debitorum, si prohiberetur eidem provisio terre sue, vix quicquam inveniretur qui satisficeret de praedictis, et multi multipliciter, non absque gravi scandalo, suis justitis fraudarentur. Quoniam igitur sacrosancta Romana Ecclesia nulli humiliiter redeunti gremium suum claudit, nos illius exemplo qui non vult mortem peccatoris, sed potius ut convertatur et vivat, cum majus gaudium sit angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta novem justis qui se credunt penitentia non egere, de jam dicti R. penitentia exultantes, qui diu fuerat in vanitatibus saeculi evagatus, venerabili fratri nostro Pisano archiepiscopo dedimus in mandatis ut ipsi juxta formam ecclesiae beneficium absolutionis impendat, et injungat eidem ut mandatis vestris humiliiter pareat quae super praedictis ipsi duxeritis facienda. Porro super patrimonii sui cura ita duximus ex benignitate apostolica providendum, ut idem R. cum participibus suis prius dividat totam terram infra civitatem et extra, et de portione qua ipsum de jure contingit, cum abbatis sui conniventia et assensu eidem conobio alia congrua portio designetur, de residuo vero cum vestro et ejusdem abbatis consilio pro praedictorum omnium satisfactione disponat prout melius videbitur expedire. Portionis vero monasterio designandae provisio, propter necessitatem urgentem et evidentem utilitatem, eidem R. a suo committatur abbatte; ita quod ipse ob gratiam sibi factam novae conversationis studio se reddere studeat omnibus gratiosum, tam in habitu quam in aliis nihil prorsus attentans contra monasticam honestatem. Quocirea fraternali vestre per apostolica scripta mandamus quatenus juxta formam praescriptam in ipso negotio sublatu appellationis obstaculo procedatis, contradictores censura ecclesiastica compeundo.

Datum Laterani, ii Non. Augusti anno quarto decimo.

XCV.

EBREDUNENSI ARCHIEPISCOPO, ET UTICENSI APOSTOLICÆ
SEDIS LEGATO ET REGENSI EPISCOPIS.

De absolutione Roncelini.

(Laterani, ii. Non. Augusti.)

(243) Cum Roncelinus, qui habitu monachali reiecto Massiliensis civitatis dominium sibi temere usurparat, propter apostasiam, perjurium, et incestum, nec non rapinas, et quedam alia dudum a nobis et postmodum a te, frater Regensis, et bonæ memorie magistro Milone notario nostro tunc apostolice sedis legatis excommunicatus extiterit, tam civitate Massiliensi quam universa terra ipsius ecclesiastico supposito interdicto, sano consilio tandem ductus,..... nobili muliere dimissa, rejectum habuitum reassumpserit humiliiter et devote, ac a te, frater Uticensis, excommunicationis et interdicti sententias petierit relaxari, tu sufficienti ab ipso cautione recepta, in civitate Massiliensi relaxasti sententiam interdicti, eidem R. firmiter injungendo ut per se ipsum vel per fidem nuntium, si forsan infirmitate vel alia justa causa personaliter ad nos accedere non valeret, nostro se curaret conspectui presentare, apostolice benignitatis misericordiam petiturus. Qui humiliiter tuis mandatis obtemperans, laborem subiit ad sedem apostolicam veniendo; sed tam propter viarum pericula quam propter invalidinem corporis præpeditus procedere non potuit ultra Pisas. Propter quod exinde dilectos filios P. de Montelauro Aquensem archidiaconum et cellarium monasterii Sancti Victoris et V. canonicum Massiliensem procuratores suos ad nostram D presentiam destinavit; per quos fuit nobis humiliiter supplicatum ut et absolutionis beneficium dicto R. faceremus impendi, et patrimonii sui curam habere permitteremus eundem, tam tuis, frater Uticensis, et metropolitani ac abbatis sui quam venerabilis fratris nostri episcopi, capituli, ac militum, et universi populi Massiliensis, necnon et aliorum quamplurium prælatorum nobis super hoc litteris præsentatis, qui nos ad id triplici præcipue ratione inducere satagebant. Cum enim nullus preter ipsum in domo sua masculus sit superstes, si terræ sue ho-

(241) Nobilis mulier. Maria Pannonia, de qua superiori libro epist. 2.

(242) Montisferrati Bonifacii III, marchionis 8.

PATROL. CCXVI.

B exultantes, qui diu fuerat in vanitatibus saeculi evagatus, venerabili fratri nostro Pisano archiepiscopo dedimus in mandatis ut ipsi juxta formam ecclesiae beneficium absolutionis impendat, et injungat eidem ut mandatis vestris humiliiter pareat quae super praedictis ipsi duxeritis facienda. Porro super patrimonii sui cura ita duximus ex benignitate apostolica providendum, ut idem R. cum participibus suis prius dividat totam terram infra civitatem et extra, et de portione qua ipsum de jure contingit, cum abbatis sui conniventia et assensu eidem conobio alia congrua portio designetur, de residuo vero cum vestro et ejusdem abbatis consilio pro praedictorum omnium satisfactione disponat prout melius videbitur expedire. Portionis vero monasterio designandae provisio, propter necessitatem urgentem et evidentem utilitatem, eidem R. a suo committatur abbatte; ita quod ipse ob gratiam sibi factam novae conversationis studio se reddere studeat omnibus gratiosum, tam in habitu quam in aliis nihil prorsus attentans contra monasticam honestatem. Quocirea fraternali vestre per apostolica scripta mandamus quatenus juxta formam praescriptam in ipso negotio sublatu appellationis obstaculo procedatis, contradictores censura ecclesiastica compeundo.

Datum Laterani, ii Non. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCVI.

PISANO ARCHIEPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum Roncelinus etc., ut in alia, usque a nobis et postmodum a venerabili fratre nostro Regensi episcopo et bona memorie magistro Milone notario nostro, etc., usque humiliiter et devote, ac a venerabili fratre nostro Uticensi episcopo apostolice sedis legato excommunicationis et interdicti sententias petierit relaxari, memoratus legatus sufficienti ab ipso cautione recepta in civitate Massiliensi relaxavit seu sententiam interdicti, eidem R. firmiter injungendo,

Vide eamdem epistol.

(243) Vide lib. xii, epist. 106, 107.

etc., usque petiturus. Qui humiliter legati mandatis obtinerans, etc., per totum ut in alia, usque permetteremus eundem tam supradicti legali et metropolitani ac abbatis sui, etc., per totum ut in alia, usque in vanitatibus seculi evagatus, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi juxta formam ecclesiae beneficium absolutionis impendas, et injungas eidem ut mandatis venerabilis fratris nostri Ebredunensis archiepiscopi ac dictorum Uticensis et Recensis episcoporum, quibus super hoc dirigimus scripta nostra, humiliter pareat que super praedictis ei duxerint facienda.

Datum, ut in alia per totum.

XCVII.

CAPITULO SANCTE SOPHIE (244), AC UNIVERSIS PRELATIS CONVENTUALIUM ECCLESiarum CONSTANTINOPOLITANARUM.

De electione patriarchae Constantinopolitani.

(Laterani, Non. Augusti.)

Per litteras vestras, filii Praelati, nostro nuper apostolati reseratis quod bonae memoriae Thoma (245) patriarcha Constantinopolitano apud Thessaloniam extrema aegritudine laborante, vos, ne circa patriarchae substituendi electionem vobis præjudicium fieret metuentes, in ecclesia Sancte Sophie, decano et canonicis ejusdem præsentibus, nostræ constitutionis authenticum, quod super forma electionis in Constantinopolitana ecclesia celebrandæ a nobis dudum obtentum fuerat, perlegistis; sed cum propter quorundam canonorum absentiam certum recipere nequiveritis tunc responsum, auctoritate studiis apostolica prohibere ne super electione in vestrum præjudicium sive contra mandati nostri tenorem aliquid fieret, ad sedem apostolicam appellantes; cumque die tertia pro recipiendo responso, prout condicium fuerat, venissetis, multitudinem Venetorum in eadem ecclesia invenistis tam in staliis quam circa altare irreverenter armata, et eis qui electioni se Venetorum opponenter, membrorum truncationem ac mortem non absque multis clamoribus intentantem. Vobis autem exspectantibus desoris, quedam Venetorum canonorum pars prosiliens subito de conclavi, ubi fuerant obserati, nonnullis ex canoniciis aliis recedentibus a consilio eorumdem, decanum ejusdem ecclesie nominavit. Quod vos extrinsecus positi sentientes, electioni hujusmodi studiis contradicere juxta posse, in crastino appellationem prius ad nos interpositam coram Constantiopolitani cleri multitudine innovando. Postmodum vero tres personas, videlicet venerabilem fratrem nostrum Cremonensem episcopum et dilectos filios Petrum tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem (246) et magistrum Robertum de Corzon canonicum Parisiensem, unanimiter

(244) *Sophia.* οὐαὶ αἱ Κρυπταὶ lib. 1, Ἡρογρ. ἀγρυπός οὐρανός, καὶ ἡ νίκη Σιών, καὶ τὸ ἄγαλμα τῶν ἐπικλητῶν appellatur.

(245) *Thomæ.* Mauroceno Veneto, de quo superiori lib. epistol. prima.

A nominantes, easdem a sede apostolica postulasti ut earum aliqua juxta nostræ voluntatis arbitrium preficeretur ecclesiae memoratae. Cum autem nuper utriusque partis procuratoribus propter hoc ad sedem apostolicam constitutis super electione ac postulationibus memoratis inquisissemus plenus veritatem, licet ex parte vestra, filii capitulum, propositorum fuerit quod prius quam statutum apostolicum vobis ostensem aut aliqua prohibitio facta fuerit, tractatus habitus fuerat super prædicti electione decani, que nondum exstiterat publicata, quia nobis constituit evidenter electionem ipsam a vobis, filii capitulum, post statutum apostolicum vobis ostensem et appellationem ad nos legitime interpositam, quibusdam exclusis atque contemptis qui volebant et debebant pariter interesse, minus canonice celebratam, ut de ceteris que tam contra electionis processum quam contra personam electi fuere propria taceatur, et ad postulationes praefatas a vobis, filii prælati, inconsulta processum, tam illam quam istas de fratrum nostrorum consilio duximus reprobandas, devotioni vestrae per apostolica scripta districte præcipiendo mandantes quatenus omni viuo simulatis exploso, tam loco quam voto convenientes in unum, et sancti Spiritus gratia invocata, talēm vobis personam eligatis canonice in pastorem quæ scientia, vita et fama præpollens, tanto congruenti et honori, ut vestris parcat laboribus et expensis, et apostolicum vobis favorem ex hoc valeatis plenus comparare, pro certo scientes quia si vel persona non esset idonea vel forma canonica, nos defectum vestrum auctoritate apostolica suppleremus.

Datum Laterani, Non. Augusti, anno quarto decimo

XCVIII.

EPISCOPO ZARATONIensi ET DECANO TEBANO, ET CANTORI DAVALIensi.

De legale inquisitione contra episcopum Neopatrensem.

(Apud Cryptam ferratam, xii Kal. Septembbris.)

Dilecti filii decanus et capitulum Neopatrensis Ecclesiae nobis denuntiando monstrarunt quod venerabilis frater noster... eorum archiepiscopus, antequam ad dignitatis apicem ascendisset, licet esset in sacerdotali officio constitutus, comam tamen natans, contra Latinos in Græcorum auxilium cum Arguro quondam Corinthi Domino tanquam laicus pariter arma sumpsit, et circa eundem in militi officio per annum et amplius serviens, nonnullos Latinos dicitur occidisse. Verum cum postmodum per electionem quorundam canoniconum, qui ejusdem flagitia penitus ignorabant, adeptus fuit regimen Ecclesiae memoratae, abjecta pene penitus modestia pastorali, neglexit prorsus consulere famam suam; sed ipsam potius evacuans vivendo perverse,

(246) Petrum tit. Sancti Marcelli cardinalem quondam apostolicae sedis legatum in Constantiopolitani patriarchæ curia, ad quem rescribit Innocentius in c. *Ad decorem*, De institut. Vide superiori libro epistolam primam.

contemnit tanquam hæreticus celebrare ac audire A potenter quo se nostro conspectui presentarent divina, nec, ut tenetur, per se ipsum horas canonicas Deo reddit, nec coram eo ipsas facit per ministros Ecclesie decantari, bona ipsius ecclesie dilapidans enormiter pro sua voluntatis arbitrio et devastans. Præter hæc autem, cum in praesentia bone memorie Thomæ Constantinopolitani patriarcha præstisset astantibus pluribus corporaliter juramentum quod tam possessionum quam proveniuum ipsius ecclesie portionem, per eundem patriarcham sententialiter adjudicatam eisdem, ipsos perritteret pacifice possidere, nec super ea eosdem aliquatenus molestaret, ipse suis perversitatibus volens iniquitatum cumulum aggregate, dicto patriarcha carnis debitum exsolvente, præfatos canonicos eadem portione auctoritate propria spoliavit, contra juramentum proprium temere veniendo. Insuper etiam idem archieписcopus quedam monachum in habitu monachali et quedam alium sacerdotem, quem ad presbyteratus officium fecerat promoveri, et tres alios laicos homines ecclesie supradictæ per quosdam servientes suos suspedio jussit tradi, sumen qua iidem extiterunt suspensi eisdem servientibus manu propria tribuendo, et ipsos compellendo ad hoc flagitium in salutis sue dispendium et scandalum plurimorum. Unde nobis dicti canonici humiliter supplicarunt ut ad excessus hujusmodi corrugendos manus nostras apponere dignaremur. Nolentes igitur hæc, si vera sunt, conniventibus oculis peritansire, qui nedum arbores extirpare inutiles, verum etiam plantare fructiferas in dominico agro tenemur, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super premissis diligentissime veritatem, et quæ inveneritis fideliter redigentes in scriptis, ea nobis sub sigillis vestris transmittatis inclusa; ut per vestram relationem instructi, securius in his procedere valeamus. Quod si non omnes . . . tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum apud Cryptam ferratam, xii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCIX.

ABBATI ET CONVENTUI DE FLORE.

Confirmatur eis Ecclesia Calabromariæ.

(Ap. Cryptam ferratam, xi Kal. Septembris.)

Inter vos et monachos Curacenses super Ecclesia Calabromariæ, quam ipsi cum suis pertinentiis ad suum monasterium de jure spectare dicebant et a vobis minus licite detineri, diu est quæstio agitata, sed tandem venerabilibus fratribus Squillacensi et Marturano episcopis et dilectio filio abbati Sambucinæ de consenso partium a nobis sub hac forma commissa, ut partibus convocatis audiret hinc inde proposita, et usque ad calculum definitivæ sententiae appellatione postpositi procedentes, si de partium voluntate existeret, causam ipsam sine debito terminarent, alioquin eamdem sufficienter instrucent sub sigillis suis nobis transmittere procurarent, præsidentes partibus terminum com-

A potenter quo se nostro conspectui presentarent sententiam recepturæ. Partibus igitur in ipsorum præsentia constitutis, proposuerunt Curacensi monachi coram ipsis quod cum ipsi pro utilia mutua et charitate fraterna quam cum abbatte ac monachis Calabromariæ haberant, eisdem abbatii et monachis penuria laborantibus opportuna frequenter subsidia ministrassent, demum eodem abbatte defuncto, economus ejusdem et monachi, tum quia eorum monasterium collapsum erat in rebus temporalibus, tum quia ob paucitatem eorum illud per ipsos regi non poterat opportune, dictum monasterium, quantum eisdem licuit, obtulerunt celario Curacensi, recipientes ab ipsis postmodum per eorum economum tam indumenta, calceamenta, B corrigas, quam etiam alia necessaria, præter victum, qui suppetebat eisdem monachis competenter. Sed quia id sibi absque regis consensu, quem asserebant patronum ipsius ecclesiæ principalem, ad vindicandum prorsus ipsam ecclesiam sufficere non credebant, charissimi in Christo filii nostri Frederici Siciliae regis illustris privilegium per manus venerabilis fratris nostri Gualteri de Palea regni Siciliae cancellarii super eadem ecclesia impetrarunt, confirmationem capituli Sancte Severine, in cuius diœcesi dictum monasterium est constructum, super eodem per litteras post obtenta. Insuper etiam adjecerunt ipsi monachi Curacenses quod metropolitanus eorum, videlicet archieписcopus Sancte Severine, secundo die post consecrationem suam factum præfati capituli et dictam eisdem ecclesiam confirmavit, ipsis exinde privilegio assignato. Et cum hæc omnia per testes ab eis sint sufficienter probata, super proprietatem ecclesiæ memoratae profonebant suam his plenius intentionem esse fundatam. Præter hæc autem Curacenses ipsi adversus vos etiam intentarunt quod cum vobis in his omnibus suum consilium propalariint, et vos super narratis fraternum eisdem auxilium et consilium promiseritis impensuros, vestre postmodum promissionis obliiti, ad nobilem virum Petrum Guiscardi, qui erat illius terræ dominus, accedentes, monasterium illud ab eo concedi vobis cum instantia postulatis. Sed cum idem id vobis D primitus denegasset, interventu conjugis sue tandem benivole annuit votis vestris. Eo itaque sic obtento, jamdictæ Sancte Severine canonicos pro ipsa vobis ecclesia conferenda precibus propulsastis. Super quo licet emissæ preces, pro eo quod electus eorum erat apud sedem apostolicam constitutus, a principio frustrarentur, communionibus tamen ejusdem nobilis de propriis eis auferendis uxoribus, cum sint Graeci, sibi acriter intentatis, ipsam vobis ecclesiam iidem postremum confirmaverunt inviti. Post hæc vero prænominate electo a sede apostolica rediunti extra sedem propriam occurritis, prædictam ab eo ecclesiam petituri. Sed cum repulsam pateretur vestra petitio in hac parte, pro eo quod idem electus nondum sedem prorioram

visitarat, per impressionem tandem et violentiam nobilis memorati prædictam vobis ecclesiam compulsa est confirmare. Ad hec autem vos in nostra præsentia respondistis econtra quod licet ecclesia ipsa per oeconomicum et monachos supradictos concessa fuisset monasterio Curacensi, prout ipsius monachi astruebant, concessionem talem his rationibus dicebatis penitus non tenere; tum quia per illos eadem facta fuerat qui personæ non extiterant principales, ecclesia tunc vacante; tum etiam quoniam longe ante per Kirolum quondam dicti loci Calabromariæ abbatem, de consensu et voluntate suorum fratrum, tempore bone memorie Joachim (247) primi abbatis vestri, dicta ecclesia vobis concessa fuerat, et post ipsius Kiroli obitum per ejusdem monachos ipsius concessio extiterat plures innovata, processu temporis, primo quidem capituli, et secundo electi confirmationibus accedentibus, non per impressionem vel violentiam nobilis antedicti, sed potius mera eorum et libera voluntate, assignando nihilominus rationes quod privilegium antedictum Curacensibus non suffragaret in aliquo, quia predicta concessio, quæ facia fuerat minus juste, per illud non intelligitur rationabiliter confirmata; maxime cum notam expresse contineat falsitatem, cum legatur in ipso quod Panormi per manus jam dicti cancellarii eo tempore datum fuerit quo idem utique non Panormi sed alibi longe a Panormo manebat, et rex, cuius auctoritate fieri videbatur, tunc temporis non custodiretur ab ipso, sed a Guillelmo Capparone temere teneretur, qui etiam verum sigillum detinebat ipsius (248). Ad excusandum nempe privilegium supradictum premissa pars monachorum Curacensium replicando respondit quod, cum dictus cancellarius a clara memoria Constantia imperatrice ordinarius totius regni et regis administrator extiterit constitutus, id potuit facere ipsius regis auctoritate licenter, utpote qui vices gerebat regias in hac parte. Insuper etiam Curacenses monachi addiderunt quod, et si dictum privilegium per manus cancellarii ob premissa obtinere non posset robur debita firmatis, censeri debebat validum pro eo quod dictus rex illud ex certa scientia postmodum confirmavit, cum ratihabitio retrotrahatur et mandato comparetur juxta legitimas sanctiones; nihilominus proponentes quod, et si neutrum privilegiorum deberet legitimum judicari, ultimum debet eis sufficere, quod idem rex, postquam uxorem reduxit, super eadem ecclesia concessit monasterio Curacensi. Cæterum pars vestra ex adverso respondit quod, si confirmationem aliquam obtinuerunt de privilegio supradicto monachi Curacenses, ipsa nullius erat roboris vel vigoris; quia, cum ipsum privilegium a principio irritum extisset, rata esse non poterat obtenta taliter confir-

A matio; super eo assignantes talem de privilegio ultimo rationem quod de ipso non emolumenatum sed ponam deberent ipsi monachi potius reportare, quia, cum jam quæstio ipsius ecclesie ad nostrum fuerit examen deducta, petierunt sibi rem litigiosam per potestatem secularis concedi seu etiam confirmari. Contra confirmationem autem seu concessionem archiepiscopi allegastiis quod rem a vobis possessam, et ab eodem etiam confirmatam, ipse illis concedere vel confirmare non debuit; maxime postquam in item deducta extitit, et ad censuram examinis nostri perlata. Unde concessio vel confirmationis hujusmodi nullius debebat censeri valoris. Propter que super ecclesia supradicta silentium imponi Curacensibus monachis et ab ipsorum impetitione absolvii penitus petebatis. Cum vero dicti judices super cause meritis adinvicem discordarent, et partes causam ipsam nostro potius quam eorum optarent judicio terminari, tam ipsam causam quam partes cum rationibus quæ pertinebant ad eam juxta mandati nostri tenorem ad nostram præsentiam remiserunt. Demum itaque dilectis filiis Nicolao Curacensi et Hugone priore Sancti Georgii et Joseph vestris monachis nostro conspectui præsentatis, et que acta fuerant coram judicibus supradictis et rationes alias nobis expovere procurantibus, nos illis diligenter auditis et perspicaciter intellectis, vos ab impetitione Curacensium super eadem Ecclesia per diffinitivam sententiam prorsus absolvimus, eisdem super ipsa perpetuum silentium imponentes; præsentim cum illis regulam et institutionem Cisterciensis ordinis ab ipsa monasterii fundatione professis, absque superioris dispensatione non extiterit ad obtinendum sic ecclesiam laborare. Nulli ergo... diffinitio nis infringere, etc., usque incursum.

Datum apud Cryptam ferratam, u Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quarto.

C.

ARCHIEPISCOPO ET DECANO ET CANTORI CUSENTINIS.
Super eodem.

(Datum ut in alia.)

Inter dilectos filios abbatem et conventum de Flore ac monachos Curacenses super Ecclesia Calabromariæ, quam ipsi cum suis pertinentiis, etc., in eundem fere modum ut in alia usque laborare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum, vos per censuram ecclesiasticam sublati cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo faciat inviolabiliter observari. Quod si non omnes... tu ea, frater, archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum, ut in alia per totum,

(247) Is est Joachim abbas cuius vaticinationes celebres sunt.

(248) Vide Gesta Innoc. III, cap. 23, 36.

CII.

NOBILI VIRO C. JUDICI TURRITANO.

Adversus Ottонem imper. Siciliæ inhiantem.

(Datum ap. Cryptam ferratam, iii Non. septembri.)

Cum Pisani contra probationem et excommunicationem nostram Ottoni dicto imperatori ad impugnandum regnum Siciliæ, quod ecclesiæ patrimonium esse dignoscitur, navalem exercitum destinari, et sit tibi et aliis Sardinie principibus sollicite præcavendum ne si forsitan contra vos vel aliquem vestrum, paci quorum invident et quieti, vellent aliquid machinari, vos inveniant imparatos, nobilitatem tuam monenmus et exhortamus attentius, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus si dicti Pisani Sardiniam ingredi attenterint, tu ipsis una cum aliis magnatibus Sardinie totis viribus resistere non omittas. De terra vero Galuari quam tenes, nullum cum Pisani vel aliis sine nostro speciali mandato contractum inire præsumas.

Datum apud Cryptam ferratam, iii Non. Septembri, pontificatus nostri anno decimo quarto.

In eundem fere modum scriptum est nobili viro Hugoni de Basso usque non omittas.

Datum, ut in alia ver totum.

CIII.

TURRITANO ET ARBORENSI ARCHIEPISCOPIS.

Quod consilium tribuant judici Calaritano.

(Datum, ut in alia.)

Fraternitati vestre præsentium auctoritate mandamus quatenus auditis his que dilectus filius nobilis vir W. judex Calaritanus super negotio Arboresi vobis duxerit proponenda, et pensatis prudenter circumstantiis rerum et personarum, temporum et locorum, salutare sibi consilium auctoritate apostolica tribuatis.

Datum, ut in alia.

CHI.

TURRITANO ARCHIEPISCOPO.

De matrimonio ejusdem judicis.

(Datum, ut in alia.)

Dilectus filius nobilis sir W. Calaritanus judex petitorio nobis oblatu suggestit quod inter ipsum et nobilem mulierem G. filiam comitis Guidonis, quam duxerat in uxorem, illa consistit linea parentæ que inter eos lepitimum existere conjugium non permitit. Unde nobis humiliiter supplicavit ut super hoc apostolico dignaremur ei suffragio providere. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus assumptis venerabili fratre nostro Arboresi archiepiscopo et alio viro prudente quem dicta mulier duxerit eligendum, audias causam cum illis vel eorum altero, si ambo nequierint vel noluerint interesse, et eam appellatione remota canonico fine decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si præfata nobilis infra terminum quem duxeris præsigendum tibi neglexerit conjudi-

A cem assignare, tu nihilominus secundum formam prescriptam in causa procedas; præserit si carinalis commissio, sicut accepimus, inter eos non fuerit subsecuta.

Datum, ut in alia.

CIV.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHE APOSTOLICE SEDIS

LEGATO.

De causa Comestabuli regni Cypri.

(Laterani, viii Kal. Octobris.)

B Gravi nobis dilectus filius nobilis vir G. Montis-Beliardi regni Hierosolymitani comestabulus conquestione monstravit quod cum ipse charissimum in Christo filium nostrum Hugonem Cypri regem illustrem et regnum ejus sicut bajulus fidelior custodierit, idem rex, postquam ad legitimam pervenit statem, ipsi pro bonis mala retribuens, eundem et suos, licet in ipsum defectum aliquem non invenierit, sine iudicio curie a regno ejus ejecit, et sibi abstulit terram suam. Licet autem dictus nobilis viribus, sicut asserit, jus suum recuperare potens existat, ob reverentiam tamen apostolice sedis et terræ sanctæ necessitatem, cui ex hoc posset periculum imminere, viribus adhuc uti noluit contra eum, sed potius ratione. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum regem efficaciter moneas et prudenter inducas ut pro reverentia apostolice sedis et nostra necnon terra sanctæ subsidio, in quo idem nobilis strenue C proponitur laborare, ipsum in gratiam suam recipiens, sine difficultate sibi restituat jura sua; injungendo nihilominus nobili memorato ut eidem regi servitum exhibeat et honorem. Licet autem non intelligamus ad præsens super hoc aliud expressius injungendum, tibi tamen, de quo plene confidimus, vices nostras duimus committendas ut prævia ratione procedas sicut providentia dictaverit procedendum.

Datum Laterani, viii Kal. Octobris

CV.

PATRIARCHE ANTIOCHENO.

De revocanda eccl. O. de De Impero.

(Laterani, viii Kal. Octobris.)

D Querelam dilecti filii nobilis viri O. de Dempera (249) recepimus continentem quod, licet ipsa nobilem mulierem E. sororem charissimi in Christo filii nostri Hugonis Cypri regis illustris legitime duxerit in uxorem, et inter eos matrimonium consummatum exstiterit commissione carnali, nobilis tamen vir R. nepos illustris regis Armenie sibi eamdem illicite copulans, in animæ sua periculum ipsam detinere præsumit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audias causam, et si de partium fuerit voluntate, ipsam canonico fine decidas; alioquin inquisita super his plenius veritate, nobis eam si-

deliter nuntiare procures, ut de vultu nostro judicium prodeat aequitatis.

Datum Laterani, viii Kalend. Octobris.

CVI.

PRIORI ET FRATRIBUS SANCTI BARTHOLOMEI DE TRISULTO CARTHUSIENSIS ORDINIS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS EREMITICAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Kal. Octobris.)

Vinea culturae cœlestis, in qua manu divina Carthusiensis est ordo plantatus, ita jam palmites suos longe lateque diffudit flores producentes et fructus uberes ac suaves ut eorum delectati fragrantia decreverimus Juxta nos ipsius desiderabile germe habere, non solum ut ejus intercessionibus apud Dominum efficacius adjuvemur, verum etiam ut ipse ordo ex apostolice sedis vicinitate familiarius sibi jungatur in visceribus charitatis. Unde nos ecclesiam Sancti Bartholomæi de Trisulto jamdudum ordinis vestro concessimus, facientes ibidem construi monasterium secundum ipsius ordinis instituta. Vestris igitur justis precibus annuentes, prefatum Sancti Bartholomæi monasterium, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut eremiticus ordo, qui secundum Deum et institutionem Carthusiensem fratrum in eodem loco per nos institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quæcunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum rationabiliter obsinet, aut in futurum, etc., usque consistant. Terminos autem qui domui vestre provide sunt statuti, auctoritate apostolica confirmamus. Qui profecto sunt hi, videlicet Rivus veniens de Guarciño usque dum jungitur flumini Colopardi apud Sanctum Calixtum de Antonna, inde tenditum circumneundo per Sanctum Gregorium de Obscurano, per Lavacellum, per Sanctum Egidium de colle, per collum de Arella, inde descendit ad rivum Vallis ex parte Casemarii, ad ecclesiam Sanctæ Mariæ de Macena. Ibi ex altera parte vallis incipiunt quædam montana usque contra Petrammalam pervenientia per hec loca, videlicet Sanctum Joannem de Pratellis, Sanctum Angelum de Mortaria, vallem Fraxinorum. A Petramala itur circumneundo per montana usque dum venitur ad Campum vanum supra Guarciuum; et inde descendit per vallem citra Guarciuum usque ad rivum ejusdem castri in principio nominatum. Ad instar quoque felicis memorie Cœlestini papæ prædecessoris nostri, qui capitula subsequentia ordini vestro concessit, sicut in ejus privilegio nos ipsi perspeximus contineri, auctoritate apostolica interdicimus et sub interminatione anathematis prohibemus ne quis infra prædictos terminos domus vestre homi-

A nem capere, furtum seu rapinam committere, aut ignem apponere, vel homicidium perpetrare audeat, aut homines venientes ad domum vestram vel redentes, ab ea quomodolibet perturbare, ut ob reverentiam Dei et domus vestre infra præfatos terminos non solum vos et fratres vestri, sed etiam alii plena pace gaudent et quiete. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conversionem vestram recipere, et eos absque ullius conradictione in vestro collegio retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem absque licentia sui prioris fas sit de claustris vestro discedere. Discedentem vero absque litterarum communium cautione nullus audeat retinere. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis, etc., usque præsumat. Adjacentes quoque statuimus ut infra dimidiā leugam a terminis possessionum vestrarum nulli religioso liceat quodlibet aedificium de novo construere vel possessiones acquirere sine vestro consensu vel Romani pontificis licentia speciali. Consecrationes vero altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipiatis episcopo communionem et gratiam apostolice sedis habente, si ea vobis gratis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quæcumque malueritis catholicum adire auctistitem, qui nimium nostra fultus auctoritate vobis quod fuerit postulatum impendat. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne diocesanus episcopus vel alia quæcumque persona vos ad synodos vel conventus ire forenses, seu iudicio sæculari de vestra propria substantia vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec ad domum vestram non vocatus ratione ordinis celebrandi, causas tractandi, vel aliquos publicos convocandi conventus venire præsumat, nec regularem electionem vestri prioris impedit, aut de instituendo vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra statuta Carthusiensis ordinis se aliquatenus intronitat. Porro si diocesanus episcopus vel alii ecclesiæ rectores in monasterium vestrum, etc., usque decernimus irritandæ; nec litteræ illæ habeant firmitatem quas tacito nomine Carthusiensis ordinis contra tenorem apostolicorum privilegiorum constitutæ impetrari. Statuimus etiam ut propter interdictum terre commune monasterium vestrum, excommunicatis et interdictis exclusis, a divinis non cogatur officiis abstinere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore, etc., usque profutura. Salva sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc. Cunctis autem eidem loco, etc. usque in finem.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii ii Kal. Octobris, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

CVII.

PRIORI ET FRATRIBUS CARTHUSIENSIBUS

De presbytero qui causavit aborsum.

(Laterani, iv Non. Octobris.)

(250) Sicut ex vestiarum tenore perpendimus litterarum, cum quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat consuetudinem in honestam, et quæ asserebat se concepisse ab eo, per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa postmodum mulier sic ex eo se asserit fore lesam quod occasione hujusmodi abortivit. Propter quod idem presbyter proborum virorum usus consilio, se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. Quare nobis humiliter supplicasti ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos vero devotioni vestrae insinuatione presentium respondemus quod, si nondum erat vivis factus conceptus, poterit ministrare; alioquin ab altaris officio (251) debet abstinere.

Datum Laterani, iv Non. Octob. pontificatus nostri anno quarto decimo.

CVIII.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS AD QUOS LITTERE ISTAE PERVERNERINT.

De terminandis pacifice litibus Carthusiensem et Cisterciensem.

(Laterani, iv Non. Octobris.)

Cum inter omnes religiosos nostri temporis viros Cisterciensis et Carthusiensis ordinum fratres magna per Dei gratiam polleant honestate, si quam forsitan inter eos, humani generis inimico disseminante zizania, materia litis exortitur, per quam apud eos sanctæ quietis otium perturbetur, nos, qui puritatem religionis ipsorum ferventi charitate zelamus, non possumus non moveri, scientes quod contentiones hujusmodi, a suo proposito alienæ, religionis maculant puritatem, cum secundum Apostolum servum Dei non oporteat litigare. Ut igitur diabolice fraudis astutia quæ, ut in eis religionem commaculet, lites suscitat inter ipsos, per apostolicæ sollicitudinis studium celeriter elidatur, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, cum in diæcesibus vestris aliqua fuerit inter eos materia litis exorta, vos sine mora partes vestras interponatis ad pacem inter eos amicabiliter reformatam. Quod si forsitan hoc modo provenire non poterit, sine sumptu et strepitu causam inter eos mediante justitia terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo firmiter observari.

Datum Laterani, iv Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo

A

CIX.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO HENRICO ILLUSTRI
CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.*Ut castrum de Situm restituat Templaris.*

(Laterani, iii Non. Octobris.)

(252) Grave gerimus et molestum quod, cum tu et alii crucesignati ad hoc debueritis circa captionem et detentionem imperii Romanie intendere principaliter ut per illud subveniretis commodius terras sanctæ, tu non solum eidem nullum curasti adhuc subsidium ministrare, verum etiam fratribus militiae Templi, qui pro ipsis terræ defensione totis viribus elaborant, infers molestias et jacturas, casirum de Situm super Ravenica cum pertinentiis suis ipsis auferens pro tua arbitrio voluntatis. Et licet jam saepè pro restitutione ipsius tibi direxerimus scripta nostra, tu tamen preces nostras pertransisti hactenus aure surda, prout debueras non attendens quam benigne ac efficaciter tuas preces curaverimus exaudire, quantumve nostrum auxilium tibi fuerit hactenus opportunum: quod si tibi forsitan, tua promerente duritia, duxerimus subtrahendum, experimento cognoscere quantum tibi utile fuerit, quantumve subtrahit afferat detrinendum. Quocirca serenitatem tuam rogamus atque monemos et exhortamur in Domino quatenus castrum prefatum cum pertinentiis ejus sine difficultate restituas fratribus antedictis et nullam super eo de cætero ipsis molestiam inferas vel gravamen. Alioquin, cum eis ulterius nolimus, sicut nec debemus, in suo jure deesso, qui sumus omnibus in justitia debitores, pro certo cognoveris quod super hoc offici nostri debitum exequemur.

Datum Laterani, iii Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CX.

THEBANO CAPITULO.

Confirmat remissionem crusticæ.

(Laterani, Kal. Octobris.)

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod, cum vos nobilibus viris Oddoni de Roca domino Athenensi et G. nepoti ejus trecenta viginti hyperpera et amplius teneremini nomine crusticæ reddere annuatim, dictus Odo medietatem ipsius crusticæ pertinentem ab ipsis vobis pia liberalitate remisit; pro remissione vero medietatis alterius prefato G. quingenta hyperpera solvere certo termino promisisti. Unde cum nobilis. vir Gaufridus princeps Achaie, ad quem ratione feudi dicta crusticæ pertinebat, remissionem hujusmodi liberaliter acceptari, nobis humiliter supplicasti ut remissionem eamdem dignaremur vobis auctoritate apostolica confirmare. Nos igitur vestris precibus inclinati, remissionem crusticæ memoratæ, sicut pie ac provide facta est, et in authenticis inde confessus plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus.

bet officio.

(252) Vide lib. 13, epist. 135.

(250) Cap. *Sicut ex litterarum*, De Homicid.

(251) In quart. Coll., ministerio. Sed Colbert. ha-

Noll ergo... nostre confirmationis , etc., usque in-
cursum.

Datum Laterani, Kal. Octobris pontificatus no-
stri anno quarto decimo.

CXI.
ARCHIEPISCOPO ET DILECTIS FILIIS DECANO ET T.
CANONICO THEBANIS.

Ejusdem argumenti cum epistola 155 anni xiii.

Venerabiles fratres nostri Davaliensi et Cardi-
censis episcopi per suas nobis litteras intimarunt
quod, cum causam que super domo de Iheracomite
ac rebus aliis valentibus duo millia sexenta et de-
cem et octo hyperpera inter dilectos filios fratres
militiae Templi ex parte una et venerabilem fratrem
nostrum Patracensem archiepiscopum ex altera
vertebatur, eis et dilectio filio Nazarocensi (253)
electo duxerimus committendam, ipsi, cum idem
electus eis commiserit vices suas, et eisdem con-
stituerit plenus praedictos fratres rebus praefatis
fuisse contra justitiam spoliatos, possessionem
earum salva questione proprietatis, de prudentum
vigorum consilio sententialiter adjudicarunt eisdem,
et condemnantes praefatum archiepiscopum in mo-
deratis expensis, in eos qui præsumerent eorum
sententiae contraire excommunicationis sententiam
promulgarunt. Quocirca discretioni vestrae per apo-
stolica scripta mandamus quatenus praedictas senten-
tias, disputationem videlicet, sicut est justa, per censu-
ram ecclesiasticam, et excommunicationis, sicut
rationabiliter est prolati, usque ad satisfactionem C
idoneam faciat auctoritate nostra sublato appella-
tionis obstaculo firmiter observari. Quod si non
omnes... tu, frater archiepiscope, cum eorum altero
ea, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Octobris pontificatus
nostrii anno quarto decimo.

CXII.

ABELONENSIS EPISCOPO, ET DILECTO FILIO THESAURARIO
ET T. CANONICO THEBANIS.

*Confirmatur compositio facta inter archiepiscopum et
capitulum Atheniense.*

(Laterani, ii Kal. Octobris.)

Dilecti filii Atheniense capitulum nobis humiliter
supplicarunt ut compositionem inter eos ex parte D
una et venerabilem fratrem nostrum eorumdem
archiepiscopum ex altera super ipsius ecclesie redi-
tibus ac facultatibus amicabiliter initam auto-
ritate dignaremur apostolica confirmare. Quocirca
discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus
quatenus compositionem ipsam, sicut ad utilitatem
Ecclesie sine pravitate provide facta est et ab utra-
que parte sponte recepta, ac in authenticis inde con-
fecto plenus continetur, faciat per censuram ec-
clesiasticam appellatione remota firmiter observari.
Quod si non omnes... tu ea, frater episcope, cum
eorum altero ea, etc.

(253) Supra lib. xiii, epist. 155, Zaratorien.

A Datum Laterani, ii Kalend. Octobris, pontificatus
nostrii anno quarto decimo.

CXIII.
ARCHIPRESBYTERO SANCTI LAURENTII, ABBATI SANCTI
GENIM ET SANCTE MARIE NOVÆ ET SANCTI ANGELI
DE SPATA, SANCTI STEPHANI DE PLATEA FRAIANORUM.

Confirmatur eis relatio procurationum.

(Laterani, viii Id. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Esprop-
ter, dilecti in Domino filii vestris justis postulatio-
nibus grato concurrentes assensu, relaxationem
procurationum quam venerabilis frater noster Ray-
nerius Viterbiensis episcopus sponte ac provide vo-
bis induxit, sicut pie ac provide facta est, et in
instrumentis publicis noscitur contineri, auctoritate
B apostolica confirmamus et presentis scripti patro-
cinio confirmimus. Decernimus ergo, etc., usque
nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, viii Idus Octobris, pontificatus
nostrii anno quarto decimo.

CXIV.
ABBATI SANCTI STEPHANI BONONIENSIS, ET MAGISTRO
GREGORIO DECRETORUM DOCTORI BONONIÆ COMMO-
RANTI.

Ut suspendant episcopum Alexandrinum.

(Laterani, iv Id. Octobris.)

Illi testimonium invocamus qui testis est in
celo fidelis quod quantum ipse nobis donare digna-
tur, a quo est omne datum optimum et omne donum
perfectum, negotia quæ ad sedem apostolicam per-
feruntur cum puritate ac honestate tractare ac expedire
coramus, venalitatis vitium, quod ex cupiditate pro-
cedit, quæ radix est omnium vitiorum, omnino modis
detestantes; sicut etiam illi possunt perhibere testi-
monium veritati qui pro diversis negotiis exsequen-
dis ad Romanam Ecclesiam frequenter accedunt,
quam per divini munera gratiam ab hujusmodi
labis contagio servare satagimus expiatam; ut quod
gratis accepimus, gratis demus, nullatenus susci-
entes quod in causis ecclesiasticis aliqua pactio
vel conventione seu etiam promissio intercedat, quan-
tenus si quid interdum post finem negotii fuerit ex-
hibitum, non per necessitatem extortum, sed per
devotionem appareat esse collatum. Verum mirari
cogimur et moveri super eo quod ab Alexandrino
episcopo didicimus attentatum, ex juramento quod
ipsest præstulit in causa quæ inter ipsum et quos-
dam mercatores Romanos coram vobis ex dele-
gatione nostra existit ventilata; qui cum ab eo
quamdam repeteret pecuniae quantitatem, quam
Romanis suis procuratoribus mutuaverant litteras ejus
habentibus de mutuo contrahendo, ipse suum re-
cognoscens esse sigillum, quod litteris erat im-
pressum, sed negans eas de sua conscientia pro-
cessisse, constanter asseruit quod centum libras
eis solverat pro expensis, et potestatem illis
concesserat ut si possent forsitan oblinere quod

Ecclesie quæ ad Alexandrinam Ecclesiam, sicut A olim statutum fuerat accedebant, ire ad eam minime tenerentur, et quod idem episcopus octo locorum Ecclesias pacifice possideret, usque ad centum quinquaginta libras mutuum contrahere licet eidem; si vero impetrare possent ut omnes possessiones ecclesie Sancti Martini de Foris ad Alexandrinam ecclesiam pertinerent, usque ad trecentarum librarum summam possent libere a mercatoribus mutuare. Ex his quidem evidenter appetit quid de nobis idem episcopus senserit, quos ad bona ecclesiastica concedenda per interventionem pecuniae induci posse putabat, quidve dari mandaverit pro bonis ecclesiasticis obtinendis, cum expresse taxaverit quantum pro istis et quantum pro illis possent pecuniam mutuare. Quia vero non solum a malo, sed ab omni specie mali præcipit Apostolus abstinere, nos zelo ecclesiastice honestatis accensi, tantæ presumptionis ac turpitudinis malum corrigere cupientes, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus auctoritate nostra suffulti præfatum episcopum ab executione pontificalis et sacerdotalis officii, sublatu eujuslibet contradictionis et appellantonis obstaculo, publice suspendatis, ut ejus exemplo similia cæteri agere pertimescant; facientes sententiam suspensionis hujusmodi per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, iv Idus Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXV.

NOBILI MULIERI M. FILIE SANCHII QUONDAM REGIS PORTUGALENSIS.

Recipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, iii Id. Octobris.)

(254) Olim ad petitionem inclytæ memorie Sancii patris tui regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia dubitas ne super his que tibi eodem testamento legavit ab aliquibus tibi molestia inferatur, nobis humiliter supplicasti ut eadem tibi auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Nos igitur tuis precibus inclinati, personam tuam cum omnibus bonis que in presentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis prestante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus; et tam Baucias, Tuias et Aoruca cum pertinentiis suis, quæ jamdictus pater et mater tua cum omnibus filiis et filiabus suis tibi donavit, quam hereditates quas tibi nobiles mulier, V. Egee nomine, quæ te nutrit et adoptavit in filiam, hereditario tibi jure concessit, sicut justæ ac pacifice possides, devotione tuæ auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, pontificatus nostri anno xiv.

(255) Vide supra epist. 58

CXVI.

ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLANO, ET JULIXBONENSI ET EGITANIENSIS EPISCOPIS

Super eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inclytæ memorie Sancii regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia nobilis mulier M. filia regis ipsius dubitas ne super his que sibi eodem testamento legavit ab aliquibus ei molestia inferatur, nobis humiliter supplicavit ut eadem sibi confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur ipsius precibus inclinati, personam suam cum omnibus bonis, etc., ut in confirmatione in eundem fere modum usque sicut ea justæ ac pacifice possidet, eidem curavimus auctoritate apostolica confirmare. Quocirca fraternitati vestra per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis prædictam nobilis super bonis prædictis præsumpsert temere molestare, vos illum a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo ratione prævia compescatis. Quod si non omnes his exsequendis, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Nonis Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXVII.

NOBILIBUS MULIERIBUS TARASIE REGINE ET S. FILIA-BUS S. QUONDAM REGIS PORTUGALENSIS.

Super eodem.

(Laterani, iii Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inclytæ memorie Sanei patris vestri regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia dubitas ne super his que vobis eodem testamento legavit ab aliquibus vobis molestia inferatur, nobis humiliter supplicasti ut eadem vobis confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur vestris precibus inclinati, personas vestras cum omnibus bonis que in presentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, et sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et castrum Montismajoris et villam Higuerra, quod tibi regina Tarasie, et castrum de Alanquer, quod tibi S. cum pertinentiis eorumdem dictus pater cum omnibus filiis et filiabus suis donavit, sicut ea justæ ac pacifice possidetis, devotioni vestre auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Nonas Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXVIII.
COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET ZAMORENSI ET
ASTORICENSI EPISCOPIS.

De eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inclite memoriae Sancti regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia nobiles mulieres, Tarasia Regina et S. filiae regis Ipsi, dubitant ne super his que sibi dictus rex eodem testamento legavit ab aliquibus eis molestia inferatur, nobis humiliter supplicarunt ut eadem eis confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur ipsarum precibus inclinati, personas suas cum omnibus bonis, etc., ut in confirmatione in eundem fere modum, usque sicut ea justae ac pacifice possident, ipsis curavimus auctoritate apostolica confirmare. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis praedictas nobiles super bonis predictis presumperit temere molestare, vos illum a presumptione sua per censuram ecclesiasticam, sublatio appellationis obstaculo, ratione prævia compescatis. Quod si non omnes, etc., nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXIX.

PRIORI ET CONVENTUI SANCTI VINCENTII ULIXBONENSIS.
Confirmatur compositio facta cum episcopo Ulixbonensi.

(Laterani, Non. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque assensu, compositionem quam dilecti filii F. prior et P. cantor Alcobatæ judices a sede apostolica delegati super libertate, exemptione ac aliis rebus monasterii vestri inter vos et venerabilem fratrem nostrum episcopum Ulixbonensem fecerunt, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in eorum authentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nosire confirmationis, etc., usque incursumur.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXX.

ABBATI, SUPERIORI ET SACRISTÆ ALCOBATÆ ULIXBONENSIS DIOCESES.

Super eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Dilecti filii prior et conventus monasterii Sancti Vincentii Ulixbonensis a nobis humiliter postulaverunt ut compositionem quam dilecti filii F. prior et P. cantor Alcobatæ, judices a sede apostolica delegati super libertate, exemptione ac rebus aliis ejusdem monasterii, inter ipsos et venerabilem fratrem

A nostrum episcopum Ulixbonensem fecerunt, prout in eorum authentico continetur, apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, facialis per censuram ecclesiasticam, sublatio appellationis obstaculo, inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXI.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO RIGENSI

De dispensatione obtenta per falsitatem.

(Laterani, vii Id. Novembri.)

B Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod Strango civis Lundensis, per suggestionem falsitatis et veritatis suppressionem, in quarto affinitatis gradu, quo suam contingit uxorem, a nobis dispensationis litteras impestravit. Aseruit namque quod ante contractum matrimonium gradum affinitatis ejusdem ignorarat omnino, ac sibi vitæ periculum imminebat nisi cohabitaret eidem. Quod utique a veritate, sicut accepimus, est penitus alienum. Quin potius, si hujusmodi copula permittatur, quamplures exemplo ipsius ad contractus illicitos aspirabunt, nec ab eis poterunt cohiberi. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, vocalis qui fuerint evocandi, si praemissis veritas suffragratur, cum intentionis nostræ non fuerit hujusmodi prelatori mendaci dispensationis beneficium indulgere, litteris illis nequaquam obstinibus, quod canonicum fuerit sublatio appellationis obstaculo statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, vii Idus Novembri, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXII.

CESARAUGUSTANO ET TYRASONENSI EPISCOPIS, ET R.
LAIN ARCHIDIACONO JACCENSI OSCENSIS DIOCESIS.

De electione episcopi Pamplilonensis.

(Laterani, Non. Novembri.)

Ne vinea Domini Sabaoth redigatur in solitudinem ex neglectu, et uvas non valens producere, tribulos germet atque spinas, oportet nos in eam mittere operarios, cum ipsam personaliter excolare non valeamus, qui extirpatis nocivis et amputatis superfluis, ac propaginibus subrogatis, ad fructus producendum optatos habilem eam reddant. Sane ex litteris Pamplilonensis conventus nostris est auribus intimatum quod, cum venerabilis frater noster episcopus et dilecti filii de Aoeies (253) archidiaconus Oscensis et decanus Tyrasonensis judices delegati a nobis, Joannem quondam eorum episcopum a Pamplilonensi Ecclesia removissent, ac sub pena excommunicationis injunxissent eisdem ut electionem de persona idonea celebrarent, ipsique

charissimo in Christo filio illustri regi Navar-
re mandatum hujusmodi ostendissent, idem
il non sustinens patienter, ad sedem apo-
stolicam appellavit, et inhibuit eis ne aliquatenus
eligerent sine ipso, graves minas intentans tam illis
qui eligerent quam ei qui electionem reciperet de
se factam. Propter quod ipsi ultra terminum ad
eligendum sibi proximum eligere differentes, excom-
municationis sententiam incurserunt. Postmodum
vero redeuntes ad cor, et Deum homini praeferentes,
absolutionis beneficium impetrarunt, juratoria juxta
formam Ecclesie praestita cautione: ex qua sumpta
occasione rex idem totum sere conventum, praeter
septem qui favebant eidem, et divina officia cele-
brabant excommunicationis sententia parvipensa, a
regno suo pro rorsus ejicit, personatus eorum, benefi-
cia ac qualibet bona Ecclesie, que ad dispositio-
nem pertinébant illorum, pro sua occupans arbitrio
voluntatis. Præterea idem episcopus, defuncto bo-
na memorie P. Eximini mensæ ipsorum archidia-
cono, archidiaconatum illius fretus regis potentia
eisdem contradicentibus occupavit, ipsum M. Petri
post interpositionem ad nos appellationem assignans,
licet de antiqua et approbata consuetudine Pampi-
lonensis Ecclesie assignatio archidiaconatus ejuſdem
simul ad episcopum et capitulum pertinet. Pro-
pter quod non modicum scandalum est exortum,
quia, sicut fama publica protestatur, dictus M. pro
collatione archidiaconatus illius quatuor millia pre-
fato episcopo præstitit obolorum, et conventus nihil
de sua mensa recepit a tempore quo dictus archi-
diaconatus fuit collatus eidem. Unde non immerito
metuunt quod bona mense ad nihilum redigi de-
beant, si dictus M. non removeatur ab illo. Ipse
namque elemosynæ ac infirmitate bona destruxit
dissolute vivendo, et archidiaconatum Sanctæ Gem-
mae, cui tunc temporis præsidebat, Ignorante capitulo
pro magna pecunie quantitate pignori cuidam
militi obligavit, quem jam per octo annos delinuit
et adhuc delinet idem miles. Idem quoque episcopus
ad alienationes illicitas manus extendens, castra de
Huarch et Montejardin, que inter bona Pampilo-
nensis Ecclesie pretiosissima reputantur, irrequi-
sito capitulo predicto regi concessit, qui ea detinet
violentia in enorme ipsius Ecclesie detrimentum. In
cujus prejudicium prefatus episcopus, ante latam
in eum remotionis sententiam, multa de bonis ejus
illicite alienare presumpxit, non solum capitulo ve-
rum etiam illorum irrequisito assensu quos ei
coadjutores duximus deputandos. Porro prefatus
M. quia idem conventus mandato prædictorum ju-
dicum paruerunt, in eorum Ecclesia sacerdotes cle-
ricos introduxit, qui spreta sententia judicium
eorumdem, in ipsa cum excommunicatis prefatis
divina non metuunt celebrare. Cum igitur saepe-
dicta Ecclesia sit adeo, sicut asseritur, desolata,
quod, nisi ei per nostræ sollicitudinis studium suc-

A curratur, vix addicere valeat ut resurgat, ei excom-
municatorum illorum malitia faciente quasi redacta
in solitudinem, spinas et tribulos jam coperit ger-
minare, discretioni vestrae per apostolica scripta
mandamus et districte præcipimus quatenus ad
prefatam Ecclesiam personaliter accedentes, et ha-
bentes pro oculis solum Deum, ac super statu
ipsius inquisita plenius et cognita veritate, auto-
ritate nostra, gratia, odio, et mundano timore post-
positis, ex ea evellatis nociva, et plantatis utilia, ac,
revocatis ejectis, detis capitulo eligendi sibi pontifici-
cem liberam facultatem, injungentes eisdem ut vobis
presentibus electionem de persona idonea canonice
satagant celebrare; ea vero quæ de bonis ipius
Ecclesie tam ab ipso episcopo quam ab aliis aliena-
tata inveneritis illicite vel distracta, ad jus ei pro-
prietatem ipsius legitime revocantes, et illa quæ
sunt per violentiam occupata cum fructibus percep-
tis ex eis, sicut justum fuerit, capitulo restitui
facientes, super mense archidiaconatu predicto
quod canonicum fuerit statutus: in his omnibus
appellatione postposita processuri, contradictores,
si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasti-
cam compescendo, nullis litteris veritati et justitiae
præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod
si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Non. Novembris, pontificatus
nostrí anno quarto decimo.

CXXIII.

EPISCOPO ET DILECTIS FILIIS ABBATI SANCTI VICTORIS
ET CANCELLARIO PARISIENSIS.

Scribitur pro monachis Veziliacensibus.

(Laterani, ii Id. Novembris.)

(256) Dilecti filii abbas et conventus Virziliacen-
sis sua nobis insinuatione monstrarunt quod, cum
nobilis vir comes Nivernensis ab eorum monasterio
pro ipsius custodia duas procurations, in Pascha
videlicet et festo beatæ Mariæ Magdalæ, exigeret
annuatim, et in receptione ipsarum ipsum monasterium
enormiter prægravaret maxima militum et ser-
vientum multitudine constitutus, iidem mille quin-
gentas marcas argenti super procurationibus illis
ei tali conditione mutuo concesserunt ut in unaqua-
que prædictarum solemnitatum, si Virziliacum ace-
deret, quinquaginta libris Antissiodorensis monete
pro moderata esset procuratione contentus, nec
plus pro illa posset exigere donec ipsi monasterio
redderet prætaxatam pecunia quantitatem. Verum
nunc, sicut dicitur, ut dictum possit monasterium
in præfatis procurationibus prægravare, terra suæ
questam indixit pro eadem pecunia persolvenda.
Cum igitur jus suum in injuriam convertere non
debeat idem comes, discretioni vestrae per apostolica
scripta mandamus atque præcipimus quatenus, si
forsitan expedictum monasterium per immoderata
procurationem gravare voluerit, vos ipsius immo-
derantiam, gratia, odio et timore postpositis, redi-

(256) Vide infra epist. 126.

gatis ad justum sublato appellationis obstaculo moderamen, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, pontificatus nostri anno decimo quarto.

CXXIV.

EPISCOPO, ET DILECTIS FILIIS ABBATI SANCTI LUPI, ET
DECANO TRECENSI.

Pro iisdem.

(Laterani, ii Id. Novembris.)

Cum, sicut dilectis filiis abbate et conventu Virziliacensibus intimantibus nostro est apostolatui reseratum, nobilis vir dux Burgundiae gravis eis B damna et injurias inferens, ter vel quater in anno villas eorum faciat deprædari occasione cuiusdam consuetudinis, quam in eisdem villis falso asserit se habere, et nimis dispendiosum esset et grave fratribus antedictis pro singulis querellis toties apostolicam sedem adire, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, cum ab eis fueritis requisiti, dictum ducem, ut eis de dannis et injuriis irrogatis coram vobis exhibeat justitia complementum, monitione premissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis, jurisdictione hujusmodi usque ad biennii tempus usuri. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXV.

GEENNENSI EPISCOPO, ET DILECTIS FILIIS ABBATI DE
ABUNDANTIA ET PRIORI DE CONDAMINA GEENNENSIS
DIOCEESIS.

Committitur eis inquisitio contra archiepiscopum Bisuntinum.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

(257) Dilectis filiis Humberto, Stephano et Petro presbyteris Bisuntinæ diœcesis denuntiantibus nos acceperisse noscatis quod venerabilis frater noster Bisuntinus archiepiscopus, qui deberet esse in dignitate pontificali ex suscepto administrationis officio suis subditis ad exemplum, ipsam non tantum negligens famam suam evacuat vivendo perverse, verum etiam probrosis et diversi excessibus factus multarum laqueus animarum, turpiter ac publice sic coinquinare præsumit quod de candelabro in quo sedet sumum quibus preest emituit in salutis sue dispendium potius quam splendorem. Nam usque adeo est deditus Simoniacæ pravitati quod penes eum sine ipsis vix ecclesie aliquæ consecrantur vel alicui aliquid spirituale confertur, compellens clericos, in apostolice sedis contemptum, ad sacros ordines promovendos jurare quod per litteras alias, a sede apostolica impetratas, aliquod

A ab eo beneficium petere non præsumant, et illos sustiens qui religionem exuant, et alios in sacris ordinibus constitutos ac etiam moniales contrahere matrimonium et in sæculo sæculariter conversari; cuius frater uxorem legitimam, eo sciente, relinquentis, cum quadam moniali contraxit, eam in domo publice detinens ut uxorem; et ut patrum scelus ab alio fratre suo difficilior revocari valeret, relictam ab eo, licet illitteratam, in cuiusdam consecravit monasterii abbatissam, ipso fratre manente in sæculo et continentiam non servante; presbiteros et clericos suos exactionibus jugibus adeo defatigans quod ipsi onere paupertatis depressi, tanquam rustici viliter in ignominiam honestatis ecclesiasticae incedere compelluntur. Præter haec autem cuidam presbytero conferens interveniente pecunia decanatum, quemdam presbyterum qui manus in alium injecrerat violentas, et eum custodiæ tradiderat carcerali, sustinet celebrare, scienter communicans et participans capientibus et vendentibus sacerdotes, et legalium matrimoniorum divortium, si pecunia interveniat, celebrari permittens. Et cum quidam Bisuntini ac fere omnes presbyteri civitatis et diœcesis suæ publice delinquent concubinas, ipse corrigeret illorum aliquem non attentat, graviori contagio maculatus; quia cum abbatissa Romarici Montis consanguinitatis eum linea contingente incestum perpetrat impudenter, sicut fama publica ipsum vexat, et prolem a quadam monisi suscepit, cum cuiusdam sacerdotis filia quasi publice fornicando. Et cum in ejus domo interfectorus fuerit quidam presbyter, nullam suscepit de ipsis interfectoribus, quos bene noverat, ultiōnem, et excommunicatos in mensa sua recipiens, ac possessiones laicorum titulo pignoris detinens obligatas, quas recepta sorte reddere contradicit. Incendiarios autem omnes, qui ei pecuniam pollicentur, absolvit, se de absolventis illis potestatem asserens obtinere; ac nullam vel modicam residentiam faciens in Ecclesia Bisuntina, saepissime in diebus solemnibus, quibus eamdem Ecclesiam sua deberet honorare presentia, se absentat, sic lubricæ vitæ patenter deserviens et intendens carnis luxuri manifeste quod jaici scandalizati ex eo fornicationem non esse peccatum astruunt criminale. Quia vero super his clamor ad nos frequenter ascendit, volentes exemplo Domini descendere ac videre, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his et aliis diligentius veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, causam ipsam sufficenter instructam ad nostrum remittentes examen, præfigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui representent æquitatis judicium recepturæ. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

(257) Vide lib. I, epist. 277

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXVI.

EPISCOPO ET DILECTIS FILIS ABBATI SANCTI VICTORIS, ET MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARISIENS.

Scribitur pro monachis Veziliacensibus.

(Laterani, Id. Novemboris.)

(258) Non solum zelus domus Domini, qui nos comedit quoties ab illis opprimitur per quos deberet ab opprimentibus extenso brachio defensari, nos vehementer inducit: verum etiam ille sinceræ dilectionis affectus, quo dilecti filii nobilis viri comitis Nivernensis zelamus salutem et honorem diligimus, exhortatur ut, si quando nobis aliqua de ipsius actibus referuntur quæ famam suam obnubilant apud homines et conscientiam maculant apud Deum contra libertatem ecclesiasticam attentando, apud eum monitis et exhortationibus insistamus; quatenus prædecessorum suorum sequens vestigia, qui Ecclesiam Dei studuerunt honore congruo venerari, ea pro Deo et propter Deum per se ipsum corrigat et emendet, diligent meditatione considerans quod Dominus justus judex principes illos, qui se in conspectu ejus humilient et Ecclesie suæ exhibent se devotos, non solum glorificat in futuro, verum etiam magnificat in præsenti, et illorum posteritas est præcisa de terra qui libertatem ecclesiasticam infregerunt. Ad nostram sane audientiam dilecto filio Gualterio abbate Virziliacensi significeant pervenit quod, cum comes præfatus monasterii Virziliacensis defensor esse deberet et pro eodem se murum defensionis opponere ascendentibus ex adverso, ipse non solum opprimentibus non obsistit, verum etiam de defensore factus est, quod non sine amaritudine cordis referimus, persecutor, non minus compatiens eidem quam monasterio memorato, quia, etsi monasterio intulerit damnum rerum, sibi tamen damnum innocentiae, quod est gravius, irrogavit. A quadriennio namque quo ad regimen monasterii assumpitus extitit idem abbas, eumdem favorabilem non potuit invenire, quin potius ipsum monasterium in rebus interioribus graviter molestavit, licet per partes de bonorum virorum consilio in quingentis libris Proveniens et amplius servierit sibi gratis, cum ad nullum servitium ex debito teneretur, nec novus abbas, sicut comes eidem objeceral, aliquod sibi deberet servitum exhibere. His igitur non contentus, cvidam civi Bituricensi nongentas libras, in quibus ei monasterium minime tenebatur, abbatem eundem solvere compulit idem comes, asserens se fidejussorem illi fuisse de predicta pecunie quantitate. Cuidam quoque Judæo, qui baptismi suscipiens sacramentum præfato monasterio dimiserat centum libras, reverso ad Judaismum quasi canis ad vomitum, abbatem ipsum coegit persolvere præfata quantitatem pecunie pro suæ libito voluntatis, et servientes ipsius pre-

das, somarios, quadrigas et res alias ejusdem monasterii et suorum hominum de terra monasterii sæpenumero acceperunt, in quibus etsi per eum illa fuerint restituta, monasterium tamen damnum non modicam nosciur incurrisse. Idem etiam servientes nemora monasterii pro libito destruunt; et quadrigas ejusdem pro castrorum ipsius comitis munitionibus capientes, ipsas interdum per ares hebdomadas, et quandoque per mensem detinere præsumunt. Præterea ejusdem monasterii malefactores sæpedius comes receptans, ipsius homines contra illud agentes manuenero ac defensare contendit, qui sæpe dicti cœnobii jura deberet ubique illibate servare. Et licet nec ad ejusdem comitis nec ad alterius curiam idem abbas et monachi super aliquibus trahi debeant sæcularem, sicut patet per privilegia pontificum Romanorum, ipse tamen eosdem ad forum suum super multis multoties evocavit, moliens ejusdem infringere monasterii libertatem. Pluries quoque vias et semitas circa Virziliacum fecit arte adeo custodiri quod nec ligna nec aqua illuc afferri neque alia necessaria potuerunt, anno præterito locum eundem vindemiarum tempore sic constringens quod monasterii homines nec ad vindemianum egredi poterant, nec somarii ad mustum vel ad aliud deferendum, impediendo mercatum, et capiendo somarios victualia et quilibet alia necessaria deferentes. Et cum ad mandatum charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris a molestatione hujusmodi detinisset, quamplyres ipsis et eorum hominibus multas et enormes injurias manifeste ac clanculo intulerunt. Quidam namque prædones per terram ejusdem comitis ingressum et egressum habentes, qui comedentes in quadam villa ipsius cum præda monasterii sunt inventi, Virziliacum per aliquantulum temporis sic vallarunt quod nec monachis nec aliquibus hominum monasterii tutus patebat egressus. Porro cum Jocelinus miles, homo ejusdem comitis, equitaturis et rebus aliis quosdam de monachis spoliari, eisdem opprobria inferendo, quemdam prioratum ad ipsum monasterium pertinentem invaserit violenter et subripuerit bona ejus, idem ab eodem abbatte et ipsius fratribus humiliiter requisitus, nec illius nec aliorum malefactorum malitiam voluit refrenare, licet id solo verbo facere potuisset. Quin potius afflictionem superaddens afflictis, prioratum de Dornetiaco sasivit ad idem monasterium pertinentem; et bona ipsius per dimidium annum detinens occupata, ipsos decimis ejusdem ville, quas per annos plurimos possederant, spoliavit; et extendens ad hactenus inaudita postmodum manus suas, molendinorum eorumdem ferros per servientes suos fecit exinde asportari. Propterea quod cœnobii supradicti conventus adeo fuit arcatus quod nisi ad preces quorundam virorum bonorum restuisset eosdem, necessitate cogente claustrum fuisse

(258) Vide supra epist 124, et lib. xv, epist. 83.

Egressus. Cæterum Joanni nato quondam prepositi Asconii, qui hereditario jure in ipsius loci prepositura succedere nittitur, qui potius deberet obsistere, se favorablem exhibens idem comes, abbatem et conventum prædictos compellere nittitur ut eidem in foro civili respondeant super illa; licet coram civili vel ecclesiastico judice super ipsa cuiquam respondere non debeant nisi de mandato sedis apostolicæ speciali. Verum cum ab eis ipse fuerit sæpius requisitus ut super his et aliis injuriis ipsiis multipliciter irrogatis satisficeret competenter ab ipsorum indebita molestatione quiescens, processus eorum surdis auribus pertransivit: quin imo priorem monasterii et quasdam personas alias in stagnum suum est projicere comminatus. Et licet fere conventus medietas Nivernum accedens, et coram eo humi prostrata, eidem super hoc humiliiter supplicari, eorum tamen precibus nequivit aliquatenus inclinari. Demum ejus consiliariis prefati monachi supplicarunt ut cum eo tractarent de pace inter se et sepedictum monasterium reformatum: qui eis, post multos tractatus habitos cum eodem, taliter responderunt, quod ejus non possent benevolentiam obtinere nisi ab eis sibi et a burgensibus Virziliaci mille libræ Proveniens solverentur, quod iidem exequi utique nequivissent sine gravi et enormi monasterii detimento. Ex hoc siquidem prædicti burgeses perterriti adeo extiterant quod nisi abbas præfatus arripuissest propter hoc iter ad sedem apostolicam veniendi, se deserto Virzeliaco in urbibus et oppidis regius receperissent, præsertim cum per archiepiscopos et episcopos, abbates, et alios viros religiosos, et per nobilem virum ducem Burgundia ac barones alios, ac tandem per regem præfatum moneri eum fecerint et rogari, ut ab ipsorum molestatione desistens et satisfaciens eis de damnis et injuriis irrogatis, monasterium ipsum cum villa et suis hominibus manuteneret et defendere, ut tenetur, nec sic potuerit ad haec ejus animus inclinari. His etiam non contentus, hoc anno, postquam idem abbas iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, per ministros suos comes ipse vindemias Virziliaci fecit adeo impediri quod ejusdem loci burgenses vindemiare tempore congruo nequierunt, ipsis ministris mercenarios de vineis expellentibus, et uvas spargentibus per plateas, quampluribus de hominibus monasterii vulneratis, captis somariis et ex eis pluribus interficiis. Unde idem monasterium damnum ad valentiam quingentiarum librarum, et burgenses trium millium marcarum et amplius incurrisse dicuntur. Illud autem quod monasterium et burgenses de vendemias habuerunt, regis prædicti beneficio est obtentum, qui hujusmodi prohibuit malefactum. Praeterea iidem ministri molendinum præpositi ejusdem monasterii confringentes, molas et ferrum ipsius per violentiam asporiarunt.

(259) Id cst, Ottone. Vide lib. xv, epist. 20, 51, 158.

A De quibus omnibus tanto gravius sumus moti quanto magis sepedictum monasterium majori amplectimur in Domino charitate. Cum igitur haec noscantur in salutis ejusdem comitis dispendium redundare, et ejus honori non congruat hoc tempore tam nobile membrum sedis apostolicæ, videlicet ipsum monasterium, persecuti quo iidem et alii catholici principes in persecutione quam Dei Ecclesia patitur a tyranno (259), ipsi viriliter adesse deberent, sicut devoti filii piae matris, nobilitatem ejus per nostras litteras rogamus attentius et monemus et exhortamur in Domino, in remissionem sibi peccaminum injungentes ut, ob ejus reverentiam et honorem qui dat humilibus gratiam et superbis resistit, se in conspectu ejus humilians, præfatis abbat et B ventui sic per se ipsum satisfaciat de prædictis, ab ipsorum et monasterii sui indebita molestatione quiescens, quod eis de ipso nulla remaneat justa materia conquerendi, et divinam, quam in his offendit graviter, majestateum valeat complacare, ac per hoc apostolicæ sedis mereatur propensius gratiam et favorem. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipiens quatenus, nisi rex præfatus, cui super hoc dirigimus scripta nostra, infra duos menses pacificare et terminare sine firmatione duelli ortas inter eumdem comitem et abbatem et monachos memoratos poterit quæstiones, vos ex tunc, cognita veritate, ipsum comitem ad satisfaciendum eisdem de datis damnis et irrogatis injuriis, et ab ipsorum molestatione indebita desistendum, per excommunicationis sententiam in personam, et, si necesse fuerit, interdicti in terra sua, sublato appellationis obstaculo, compellere absque moræ dispendio non tardetis, commissione ista, quoties opus fuerit, usque ad triennii tempus usuri, jurisdictionem vestram ad alia maleficia, si qua interim contra idem monasterium commiserit, extendendo, ita quod ea quæ sibi a sede apostolica sunt indulua facialis per distinctionem ecclesiasticam firmiter observari, nonobstantibus litteris, si quæ apparuerint, harum tenore tacito, a sede apostolica impetrante. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Idibus Novembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Scriptum est super hoc nobili viro commi Nivenensi. Scriptum est super hoc regi Francorum illustri.

CXXVII.

SENONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Decembris.)

Cum quieti Virziliacensis monasterii, quod sedem apostolicam nullo respicit mediante, paterna volentes sollicitudine providere, inter cætera quæ nos, prædecessorum nostrorum sequentes vestigia, eidem

monasterio duximus indulgenda, auctoritate apostolica interdicere curaverimus, sub excommunicatio-
nis vinculo inhibentes ut infra ejusdem monasterii
pertinentias crucibus terminatas nullus hominem
capere, invadere, seu bona sua auferre, sive assul-
tum facere, vel quamlibet offensionem irrogare
præsumat, et nonnulli filii Belial, Dei timore post-
habito, tempore hoc, quo superabundat iniquitas,
refrigescente charitate multorum, apostolica inhibi-
tione contempta, contravenire presumant immuni-
tatem hujusmodi sæpius infringendo, sicut dilecto-
rum filiorum abbatis et conventus ejusdem loci no-
bis conquestio patefecit, fraternitati vestrae per
apostolica scripta mandamus atque præcipimus qua-
tenus, cum ab ejusdem monasterii abbatæ ac fratri-
bus fueritis requisiti, quilibet vestrū parochianos
suos, quos constiterit immunitatem prædictam temere
infregisse, tandem faciat, nisi congrue satisficerint,
excommunicationis sententia subjacere excommuni-
catus ab omnibus arctius evitari donec satisfa-
ctione de perpetratis excessibus exhibita competenti, per
eum beneficium absolutionis oblineant, vel si
forte delicti quantitas id exegerit, ad sedem acces-
serint apostolicam absolventi.

Datum Laterani, xiv Kal. Decembris, pontificatus
nostri anno quarto decimo.

*In eundem modum scriptum est Lugdunensi archi-
episcopo et suffraganeis ejus.*

CXXVIII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSIS, ET EPISCOPO ET DILECTO FILIO
DECANO TRECENSI.

*De negotio episcopi Aurelianen. et camerarii regis.
(Laterani, xvi Kal. Decembris.)*

Sicut dilectus filius nobilis vir Ursio Camerarius
charissimi in Christo filii nostri Philippi Fran-
corum regis illustris transmissis nobis suis litteris
indicavit, cum a venerabili fratre nostro Aureli-
anensi episcopo super duobus feodis que dicebat
ad se dictus episcopus pertinere coram dilecto
filio decano Carnotensi et conjudicibus suis au-
toritate nostra traheretur in causam, memoratis
episcopus proposuit in ipsorum judicium præsentia
contra ipsum quod domum quamdam eorum feodo-
rum alteri pertinentem idem camerarius devasta-
rat, deportans ibidem inventa pro libito violenter,
et alterum feodum occupans minus juste, licet dictus
episcopus de suis hominibus nunquam sibi debi-
tam justitiam denegasset. Propter quod et domum
reædificari destructam cum ablitorum restituione
ac feodum taliter occupatum sibi ab eodem restitui
cum instantia postulabat. Sed ad hæc ex parte ipsius
responsum fuit taliter ex adverso, quod non debebat
super his coram ipsis judicibus litigare, pro eo
quod si quid in ipsis vel de ipsis feodis fecerat,
prætextu castellaniae de Mereville potuit fecisse
licenter, et id tanto tempore obtinuerat quod non
exstabat memoria aliter esse factum. Proposuit in-

A super quod ipsam castellaniam de feodo regio pos-
sidebat, et tale jus erat castellanæ ipsius quod si
quis infra ejusdem metas homicidium perpetraret,
Dominus Mereville in homicidiam exercens publi-
cam ultiōem, non tantum bona ipsius capere, ve-
rum etiam suas potest possessiones positas infra
metas dictæ castellanae diripere, sive in feodium
sive modo alio illas a quocunque teneat homicida,
et id sibi etiam licet illi facere vel inferre qui dicto
domino castri Mereville debitam custodiā dene-
garet. Propter quæ si domum vastaverat memora-
tam, sibi vindicatis bonis, in homicidiam, cuius erat
ipsa, vindictam publicam exsequendo, et de feodo
alio, pro eo quod ipsi debita dicti castri custodia
negabatur, se posuit in saisinam, nullam ob hoc
dicto episcopo injuriam irrogabat, ino in his utebar-
tur potius jure suo; præsertim cum in præsenti dicti
regis de feodo ipso dicto episcopo justitiae plenitudi-
nem obtulerit se facturum, et ipsum regem asse-
ruerit inhibuisse sibi ratione dominii viva voce ne
de premisso feodo spectante ad ipsum nonnisi coram
eo alicui responderet, exhibens litteras ejusdem regis
monitorias judicibus memoratis ut pœfato superse-
derent negotio, quia paratus erat eidem episcopo
super feodo justitiam exhibere, sed causam ipsam ad
eudem regem remitterent audiendam. Sed ipsi
judices, non contestata lite, ipsius camerarii exce-
ptiones hujusmodi minime admittentes, terram suam
sub interdicti sententia posuerunt. Propter quod gra-
vamen idem camerarius verebatur ne adversus eum
præsumerent graviora. Quocirca discretioni vestre
per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis
constiterit cognitionem et decisionem ipsius negotii,
non ad ecclesiasticum, sed ad secularem judicem
pertinere, ipsumque camerarium paratum fuisse hoc
in delegatorum præsentia comprobare, vos inter-
dicti sententiam prolatam ab eis in terram ipsius
faciat subtlate appellationis obstaculo non servari.
Nullis litteris veritatib[us] et justitiae præjudicantibus a
sede apostolica impetratis. Quod si non omnes his
exsequendis potueritis interesse, duo vestrū es, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris, pontificatus
nostri anno quarto decimo.

CXXIX.

EPISCOPO ESCULANO.

Ne clericis sint tabelliones.

(Laterani, vi Kal. Decembris.)

(260) Sicut te accepimus referente, cum venerabilis
frater noster episcopus Hostiensis olim per
tuam transiens civitatem tibi dederit in mandatis
ut presbyteros, diaconos, et subdiaconos, quos
ibidem invenit passim tabellionatus officium exerce-
entes, excommunicationis vinculo innodares et eos
qui ab illis publica recipierent instrumenta, tu licet
id feceris, ex mandato tamen episcopi dicti dissimu-
lasti postmodum de subdiaconis, donec qualiter
contra ipsos et alios in sacris ordinibus constitutos

(260) Cap. *Sicut*, Ne clerici, etc

deberes procedere sedem duceres apostolicam consulendam. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem appellatione postposita interdicas.

Datum Laterani, vi Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXX.

ALBANESE ELECTO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Uijuniores canonici cogi possint ad forticrem gradum.

(Laterani, iii Non. Decembris.)

Ad audiendum nostram te significante pervenit quod, licet quamplures Ecclesiae Lombardie certum numerum habeant prebendarum, illarum tamen canonici dictum numerum excedentes, plerumque ad unam prebendam plures de suis eligunt consanguineis et amicis: qui cum sint juvenes et insufficientes ad obsequium earumdem, et nolint vel forte non debeant ad superiores ordines promoveri, contingit ibidem propter eorum schismata idonearum personarum interesse defectum, et maxime sacerdotum. Quare in spiritualibus et temporalibus non modicum sustinent detrimentum. Unde nobis humiliiter supplicasti ut certo numero nonobstante, dictas Ecclesias de personis idoneis, que velint et possint onus hujusmodi sustinere, tibi licet ordinare. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si quos inventeris, in ipsis idoneos ad gradum sacerdotii assumendum, tu illos, ut se ad superiores ordines faciant promoveri, per subtractionem beneficiorum appellatione cessante compellas. Alioquin in praefatis Ecclesiis personas idoneas, per quas hujusmodi possint suppleri defectus, juxta quod videris expedire, appellatione postposita ordines, removendo prorsus ab illis eos qui ad unam eamdemque prebendam contra statuta canonica insimul sunt assumpti, nonobstante contradictione insufficientium vel eorum qui tales eligere vel assumere presumperent.

Datum Laterani, iii Non. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXI.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De libertate testandi in favorem ecclesiarum.

(Laterani, iv Non. Decembris.)

(261) Sinceræ charitatis affectio quam erga personam tuam gerimus nos inducit ut quanto propensius regium zelamur honorem, tanto sollicitius tibi suadere curemus ne quid unquam per te vel tuos erga sanctam Ecclesiam Christi sponsam aut ipsius jura improvide atenteatur per quod ei valeat derogari, praesertim cum illius intuitu a quo ad ipsius defensionem Ecclesiae gladium suscepisti, eamdem tenearis potius defensare. Sane ad nostram neveris audiendum referente venerabili fratre nostro Rothomagensi archiepiscopo pervenisse quod justitiarii

A tui per Northmaniam constituti et quidam alii regi ditioni subjecti, postponentes penitus zelum Dei, praeponunt laicos aegritudine laborantes ne de terris suis vel hereditatibus aliquid in eleemosynam aliqui largiantur sive pro suarum apimarum salute, secundum ecclesiasticam sanctionem, vel condant testamentum exinde in ultima voluntate, imponentes illis post obitum crimen, sicut asserit, usurarum qui penitentes judicio Ecclesiae satisfactione premissa, viam sunt universa carnis ingressi, ut pretextu criminis usurarum decadentem bona fisco regio in detrimentum juris ecclesiastici applicentur. Quia igitur te non decet hujusmodi sustinere, cum hoc vergat in derogationem ecclesiasticae libertatis, serenitatem regiam rogamus et monemus quatenus executores praefatos taliter ab hujusmodi temeritate tradita tibi potestate compescas quod moderamine regio haec detestanda extorsio extirpetur, et praeter aeternam gloriam, quam ex hoc promovereberis in futuro, gratiam tibi Dominus augeat in presenti.

Datum Laterani, iv Non. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Super hoc scriptum est dilectis filiis abbati Sancti Victoris, W. archidiacono, et cancellario Parisiensi, ut dictum regem ad hoc efficaciter moneant et prudenter inducant.

CXXXII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI DE PRATIS PARISIENSIS.

Confirmatur quædam sententia lata pro eis.

(Laterani, Id. Decembris.)

Cum olim ex parte vestra nobis fuissest querimonia presentata quod nobilis mulier H. de Nongento et filii ejus ac quidam alii Suessionensis diœcesis homines monasterii vestri sua potentia deprimentes carceri manciparent, et eis imponentes exactiones indebitas, prata, vineas et alias possessiones vestras invaderent violenter, venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis decano Sancti Frambaldi et magistro I. canonico Silvænectensi nostris dedimus litteris in mandatis ut praefatam nobilem et alios, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerent ab hujusmodi præsumptione desistere et, ut tenebantur, restituere occupata. Cum igitur iidem prædictam nobilem legitime citavissent, et ipsa per magistrum H. procuratorem summum ipsum se conspectui presentasset, super diversis capitulis et querelis que in eorumdem judicium sententia continentur expresse hinc inde propositis lis exstitit contestata, et legitimis induciliis assignatis, testes quæ pars utraque produxit iidem judices receperunt. Quorum depositionibus postmodum de consensu partium publicatis, et competentibus terminis disputatione pluries habita super eis, tandem partibus injunxerunt ut suas redigerent allegationes in scriptis, et eas sibi termino

D D

(261) Vide supra epist. 110, et infra lib. xv, epist. 76

quem eis assignaverant praesentarent. Verum pro curator nobilis antedicto statuto termino comparuit coram eis, et temporis præscriptionem allegans, ad probandum eamdem inducias postulavit. Judices vero, quia jam erant depositiones testium publicatae, interloquendo dixerunt quod super hoc testes non erant aliqui admittendi, sed si haberet aliqua instrumenta, illa exhibere curaret. At procurator predictus ab interlocutoria ipsa vocem ad nos appellatio nis emittens, appellatio nis suæ certum terminum assignavit. Verum quia in nostris litteris remotus erat appellatio nis objectus, dicti judices, habito super hoc juris peritorum consilio, appellatio nem ipsam frivolam reputantes, et ad proferendam sententiam certum terminum praesigentes, prefata nobilem peremptoriam citaverunt; in quo vobis comparentibus, ipsa nec per se nec per aliquem responsalem ipsorum se conspectui præsentavit. Propter quod iterato illam peremptoriam citaverunt; sed quia tunc comparere contempsit, tertio peremptoriam eocarunt eamdem ad sententiam audiendum. Cum ergo tunc etiam eorum contempnisset adire præsentiam per se vel idoneum responsalem, ipsi habito prudenter virorum consilio, visis et auditis attestationibus, et utriusque partis rationibus diligenter inspectis, diffinitivam in scriptis sententiam protulerunt. Postmodum vero cum B. procurator monasterii vestri a nobis postulasset eamdem sententiam confirmari, et II. ejusdem nobilis procurator se opposuisset eidem, dilectum filium I. subdiaconum et capellum nostrum eis concessum auditorem. In cujus præsentia licet procurator prefata nobilis nihil rationabile obiecisset, sicut ab eodem didicimus auditore, occule tamen, ut dicitur, super ipso negotio contra inhibitionem auditoris ejusdem litteras impetravit, et illicientius abscessit. Nos igitur, ne idem ex fraude sua videretur commodum reportasse, dilectis filiis Sancti Dionysii et de Strata et Sancti Dionysii prioribus Parisiensis dicæssis dedimus in mandatis ut hujusmodi litteris non obstantibus inquirerent de predicta sententia diligentius veritatem, et si justam reperirent eamdem, ipsam auctoritate apostolica confirmarent, et facerent per censuram ecclesiasticam appellatio ne postposita firmiter observari. Partibus igitur in eorum præsentia constituti, pars vestra postulavit instanter ut juxta mandatum apostolicum inquirerent de sententia memorata, et confirmarent eamdem, si juste ac rite cognoscerent promulgatam, ipsam sententiam producens in medium sigillis predictorum judicum communitatam. Cæterum procurator nobilis saepdictæ sententiam ipsam sibi petiit exhiberi et terminum assignari infra quem plenus super transcripto ipsius deliberare valeret. Quibus ipsi concessis, cum tandem post altercationes multiplices adinvicem habitas, pluribus terminis partibus assignatis, eamdem essent in ipsorum præsentia constitutæ, ac pars vestra in postulatione confirmationis sententia perseverans, super ea veritatem petiisset inquiri, judices

A ipsi a procuratore ipsius nobilis quiescerunt utrum aliquid sententiae vellet objicere propter quod ad ipsius confirmationem procedere non deberent. Qui se nihil contra sententiam coram eis proponere velle respondens, nec aliquid agere in ipsorum præsentia, in vocem appellationis prorupit, et recessit contumaciter ab eisdem. Ipsi vero eamdem nobilis peremptoriam citaverunt. Coram quibus procurator ipsius comparvens, appellationem quam prius emiserat innovavit, recedens ab eorum præsentia contumaciter iterato. Porro judices ipsi attentes quod hujusmodi frustratoriae appellationis obtenuisse non esset negotium differendum, cum in nostris litteris appellationis esset diffugium interclusum, inquisiverunt de prefata sententia, diligenter inspicientes dicta testium coram prioribus judicibus productorum; et cum nihil rationabile invenissent propter quod deberet ipsius confirmatione retardari, de prudentum consilio juste ac rite prolatam prouinziaverunt eamdem et auctoritate apostolica confirmarunt, juxta quod in eorum authentico plenus continetur. Postmodum autem vos gravem in auditorio nostro fecistis querimoniam recitari quod cum super prefatis querelis ad dictum episcopum et conjudices suos nostras litteras impetraveritis, et ipsi testibus hinc inde receptis, sicut superius est expressum, et rationibus utriusque partis plenus intellectis, in quibusdam pro dicta nobili et in quibusdam pro monasterio vestro sententiam promulgaret, et prefatus abbas Sancti Dionysii et collegæ ipsius de mandato sedis apostolice sententiam confirmarunt eamdem, prefata nobilis, confusa potius de sua potentia quam de jure, utrique sententia se contumaciter opposuerat, nec monasterium vestrum super rebus adjudicatis eidem desierat molestiare. Propter quod ex parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum ut finem litibus imponentes, quod a predictis judicibus nostra fuerat auctoritate statutum apostolico dignaremur munimine roborare. Econtra vero R. dictæ nobilis procurator tunc proposuit coram nobis quod cum eadem nobilis a primis judicibus manifeste sentiens se gravari, nostram audientiam appellasset, ipsi appellationi ejus minime deferentes, tam diffinitivam quam excommunicationis tulerunt sententiam contra eam, quam cum postmodum per judices posteriores confirmari peteretis instanter, ac ipsa coram eis legitimas exceptiones proponeret, quas offerebat se coram arbitris continuo probaturam, quia ipsi judices hujusmodi noluerunt exceptiones admittere, ab eis tanquam sibi certa ratione suspectis, nostram iterum audientiam appellavit. Sed ipsi appellatione contempta nihilominus in negotio processerunt. Nos igitur finem litibus volentes imponi, dilectis filiis decano et magistris Gualtero Cornuto et Roberto de Corzon canonicis Parisiensibus nostris dedimus litteris in mandatis ut si constaret eisdem posteriores judices perperam processisse, revocato in statum debitum quidquid factum esset per eos,

sententiam a prioribus judicibus promulgata, prout justum foret, appellatione remota confirmare vel infirmare curarent, alioquin quod a posterioribus judicibus auctoritate nostra provide factum esset per censuram ecclesiasticam facherent sublati appellations obstatculo inviolabiliter observari. Nullis litteris obstantibus prater assensum partium a sede apostolica impetratis. Sane duo illorum, decanus videlicet, et magister Gualterus, tertio collega ipsorum se legitime excusante, partibus convocatis, exannatis testibus, et publicatis attestationibus eorumdem, ac allegationibus diligenter auditis, jurisque ordine in omnibus observato, de prudentum virorum consilio processum posteriorum judicem per diffinitivam sententiam confirmarunt, auctoritate qua fungebantur firmius inhibentes ne quisquam in praeciducium confirmationis ipsius temere aliquid præsumeret attentare. Tunc vero dicta nobilis per suas est patentes litteras protestata quod prefatae sententiae parebat atque paret. Demum nos saepdictam sententiam a secundis et terciis judicibus approbatam auctoritate apostolica confirmantes, dilectis filiis abbati Sanctae Genoveſe ac priori Sancti Martini de Campis per scripta nostra mandavimus ut eamdem, sicut et iusta, auctoritate nostra, sublati appellations obstatculo, facherent firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Qui Willimum militem filium ejusdem nobilis legitime citaverunt; et eo in ipsum præsentia constituto, ex parte vestra propositum existit contra eum quod ipse contra saepdictam sententiam temere veniens, non servabat eamdem, sed ipsam potius per violentiam infringebat. Unde pars vestra postulavit ut juxta mandatum apostolicum ipsum compellerent ad observationem ejusdem. At ipse contra sententiam rationabile nihil objiciens, quasdam opposuit exceptiones frivolas ad negotium differendum, asserens dictum priorem Sancti Martini sibi esse suspectum, pro eo quod tu, fili abbas, in causa Sancti Martini executor tunc eras, quod tamen verum non fuerat, sicut ex parte vestra exsisterat negatum omnino. Adjecit etiam quod cum monachi Sancti Martini accedunt ad monasterium vestrum, tanquam fratres recipiuntur in eo, et e converso monasterii vestri monachi recipiuntur ab illis, propter quod super his arbitrios postulavit. Ad hoc autem ultimum pars vestra respondit quod non alio fraternitatis vinculo monachis Sancti Martini quam aliorum monasteriorum monachis nigri ordinis eratis astricti. Prædicti vero judices, licet hujusmodi cause frivole videbentur, et primam scirent penitus esse falsam, ad malitiam tamen ipsius militis convincendam quæsiverunt ab eo utrum se vellet pœnæ alicui obligare si forsitan in probatione deficeret prædictorum, si probandi sibi haec concederent facultatem, quod idem facere recusavit omnino. Unde judices ipsius evidens subterfugium attendentes, auctoritate sibi apostolica præceperunt ut saepdi-

A etiam diffinitivam sententiam firmiter observaret, nec venire præsumeret contra eam; alioquin ipsum et omnes contradictores et excommunicationis vinculo innodabant. Sed idem non solum contra ipsum sententiam venire præsumpsit, verum etiam vobis et hominibus vestris graves injurias irrogavit. Propter quod idem judices in ipsum, tanquam in rebellem et contumacem, excommunicationis sententiam proferentes, fecerunt cumdem excommunicationis publice nuntiari, id ipsum suis litteris nuntiantes. Ipse vero iniquitatem iniquitat et contemptum contemptum apponens, monachos vestros qui apud Nongentum manebant crudeliter petractavit, et in domibus suis detinuit sic inclusos quod ipsi nec exire poterant nec ad eos aliqui introire; quos postmodum violenter ejiciens, rebus suis nequiter spoliavit, alias eis damna et injurias inferendo. Et ut monasterium vestrum fatigaret laboribus et expensis, quasdam a nobis veritate suppressa et suggesta nihilominus falsitate ad dilectos filios Sancti Lupi et Sancti Martini abbates et R. de Sancto Quintino canonicum Trecensem fecit litteras impetrari; in quibus continebatur quod cum vos eum super quibusdam possessionibus et rebus aliis coram prefatis abbatibus Sancta Genoveſe ac priore Sancti Martini de Campis auctoritate nostra traxissetis in causam, idem legitimas exceptions admittere recusantes, in ipsum et quasdam homines suos excommunicationis et in terram ejus interdicti sententias post appellationem ad nos legitime interpositam promulgarant. Propter quod nos prefatis abbatibus et canonico nostris dedimus litteris in mandatis ut si sententias ipsas inventirent post appellationem ad nos legitime interpositam esse latas, denuntiantes eas auctoritate nostra penitus nullas esse, in causa ipsa procederent juxta priorum continentiam litterarum; alioquin partes remitterent ad judicium priorum examen. Cum igitur dicti posteriores judices vos ad suam præsentiam citavissent, procurator vestri monasterii in ipsorum præsentia constitutus ne occasione hujusmodi litterarum procederent inhibuit appellando, eo quod falsa suggestione ac veritate suppressa fuerant impetratae, cum de his omnibus quæ superiori sint expressa nullam facerent mentionem. Quia igitur mendax precator carere debet penitus impetratis, dilectis filiis A. archidiacono, succentori, et decano Sancti Germani Antisiodorensis Parisiensis nostris dedimus litteris in preceptis quatenus prædictis litteris, quas constat veritate tacita impetratas, nequaquam obstantibus, et revocato in irritum si quid occasione ipsarum invenerint attentatum, latum in eum et alios contradictores excommunicationis sententiam tandem facient auctoritate nostra sublati appellations obstatculo firmiter observari donec de dannis et injuriis irrogatis monasterio vestro satisfaciat competenter, et sufficienter exhibeat cautionem quod nec ipse nec ejus hæredes contra saepdictam diffinitivam sententiam venient, sed eam de cetero firmi-

ter observabant. Ne igitur super sententia toties A confirmata possitis ulterius molestari, nos eamdem sententiam, veritate perspicaciter intellecta, inviolabili confirmationis munimine roboramus, perpetuum alteri parti silentium imponentes, ac decernentes irritum et inane si quid de cætero apparuerit imperatum. Nulli ergo ... nostræ confirmationis et constitutionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXIII.

MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARISIENSIS ET CONJUDICIBUS SUIS.

Dantur inducæ ad executionem roti.

(Laterani, iii Idus Decembris.)

Dilectos filios nobilis vir Walterus dominus de Avesnis transmissa nobis petitione monstravit quod cum affixo suis humeris signo crucis ad subsidium terræ sanctæ voverit proficisci, et se ad iter peregrinationis accinxerit exsequendum, B. (262) subdiaconus frater suus cantor quandam Ecclesiæ Lundunensis, qui devastaverat, Dei timore postposito, et abjecto habitu clericali, hostiliter terram suam incendio multiplici et rapinis, accinctus balteo militari, ab ipso Waltero monitus assecurare noluit usque ad ejus redditum dictam terram, sed ab eo recedens animo indignanti, eidem fratri ac ejus terræ graviter adversatur. Unde cum ex discessu suo irreparabile damnum per ipsum B. sibi ac ejus terræ timeat proventurum, nobis humiliiter supplicavit ut propter necessitatè hujusmodi ad exequendum votum emissum sibi et familiæ suæ concedere dignarem inducias competentes. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Suessionensi et Meldensi episcopis et dilecto filio abbati Longipontis Suessionensis diocesis nostris deditimus litteris in mandatis ut auctoritate nostra dilationem exequendum votum peregrinationis prædictæ, quandiu eis constituerit durare hujusmodi absque dolo et fraude necessitatis articulum, concedant eidem, ipsum et familiam suam non permitentes super hoc ab aliquo molestari; ita quod, eo cessante, ad nostrum consilium et mandatum reddat Domino quod promisit, in terræ sanctæ subsidium properando, et interim ad subventionem ipsius juxta possibilitatem suam, quamadmodum cum fratre Aimaro thesancario domus militiæ Templi Parisiensis, cui super hoc scribimus, poterit convenire, competens mittat subsidium; cum, sicut pro certo didicimus, eo plus solito indigeat ipsa terra. Ne igitur occasione cautionis quam receperistis ab ipso cum relaxasti excommunicationis sententiam, quam pro eo quod votum non exequebatur emissum tulistis in eum, mandatum nostrum valeat impediri, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus permittatis ut iuxta prescriptam formam in ipso negotio procedatur.

Datum Laterani, iii Id. Dec., anno quarto decimo.

(262) Bochardus. Vide Meyer. lib. viii Annal ad. an. 1212; et appendicens hujus libri.

CXXXIV.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHE APOSTOLICE SEDIS

LEGATO.

De electione archiepiscopi Nicosiensis.

(Laterani, iii Kal. Januarii.)

Presentata nobis electione quam dilecti filii capitulic Nicosiensis Ecclesiæ de dilecto filio magistro Durando ejusdem Ecclesiæ thesaurari celebrarunt, licet ejusdem capituli et suffraganeorum ac charissimi in Christo filii nostri Cypri regis illustris et plurium aliorum litteras receperimus super ea, quia tamen nonnisi unus de electoribus se nostro conspectui præsentavit, electionem eamdem sufficienter examinare nequivimus secundum apostolicæ sedis morem. Unde nec ipsam valuimus confirmare, cum et nobilis vir Gualterus de Montebelardo, qui dicitur parochianus ipsius, de persona ejusdem electi per litteras suas quædam nobis suggerit quæ idem electus asseruit esse malitiose conflictæ propter odium quo idem nobilis regem persecutur memoratum. Verum quia onerosum esset et grave, propter maris et viarum pericula, ob hoc ierato ad sedem apostolicam laborare, pallium, insigne pontificalis officii, ad te, tradendum eidem, duximus destinandum; fraternalitatem tuæ per apostolica scripta mandantes quatenus si post denuntiationem super hot a te factam talis infra mensem apparuerit persona quæ legitime velit et possit aliquod impedimentum canonicum oblicere contra ipsum, tu causam audias, et eam appellatione remota canonico fine decidas; et si vel impetus non fuerit, vel extiterit absolutus, tu ipsum præcias consecrari, ac deinde conferas et pallium sub forma quam tibi transmittimus nostris litteris in terclusam.

Datum Laterani, iii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXV.

ABBATI ET CONVENTU SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS.

Confirmatur quædam compositio.

(Laterani, ix Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Dominio filii, vestris justis precibus, etc., usque assensu (263), compositionem quæ inter bona memorie Martinum abbatem vestrum ex parte una et l. (264) quandam et ejus hæredes Bethunienses advocates ex altera super quibusdam transactionibus tallarium, rogationum, violentiarum exactionum, et aliarum rerum, in præsencia bona memoriae Samsonis Remensis archiepiscopi de assensu partium amicabiliter intervenit, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, necnon et in ipsis archiepiscopi super hoc conlecto authentico declaratur, auctoritate apostolica confirmans

(263) Exstat in probationib. Hist. Bethun., p. 52.

(264) Leg. Robertum.

et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXVI.

REPOSITO ECCLESIE SANCTI EVASII DE CASALI, EJUSQUE FRATRIBUS TAN PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iii Kal. Januarii.)

Piae postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri; quatenus et devotionis sinceritas landabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, petitionibus vestris benignitate debita gratum impertientes assensum, praefatam Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et ad exemplar prædecessorum nostrorum bonæ memorie Calixti, Paschalis, Innocentii, Lucii, et Urbani Romanorum pontificum presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et Beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quaecunque possessiones, quaecunque bona eadem ecclesia vestra in præsentiarum justo et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. In eodem loco Casalis, ecclesiam Sanctæ Mariæ, et ecclesiam Sancti Stephani, cum hospitali ibidem sedis loco omnibus suis pertinentiis. Omnes ecclesiæ sitas in curia Casalis, cum omnibus suis pertinentiis. Ecclesiam Sancti Hilarii, et domum laboris ecclesiastici. In Paciliano, ecclesiam Sancti Germani, ecclesiam Sancti Michaelis de Casteneto. In loco Sancti Georgii, ecclesiam Sancti Martini, Sanctæ Mariæ, Sancti Hilarii, Sancti Vitalis et Sancti Petri. In Cianiglo, ecclesiam Sanctorum Cosme et Damiani, cum quatuor mansis et omni decima totius loci. In Rodolasco, ecclesiam Sancti Michaelis, cum pertinentiis suis. In Torcello, ecclesiam Sancti Clementis et Sancti Nicolai. In loco Casalis, tres mansos terra quos propriis bobus excolitis, sex jugera vinearum ad propriae labores, mansum Brisce, mansum Gramine, mansum Officiani, mansum Ambrosii Tisinnasci, mansum filiorum Gisi, mansum Hilarii, mansum Adae Duamani, mansum Spatecaldarii, mansum Henrici Fine, mansum Setacharrii, mansum Cavatorte, mansum Oberti Prisiliani, mansum Quirici Balde, mansum Radulphi Keke, cum pertinentiis et tercia parte decimaru totius loci Casalis, et tota decima Braydarum episcopi, et quidquid ecclesia de Paciliano de jure vel longa consuetudine vestre ecclesiæ facere consuevit. Villam Liuentini, cum decimis et omnibus pertinentiis suis. In Sancto Georgio, quatuordecim mansos, sextam decimam partem

A Torcelli, et tenimentum quondam Petri Crassi, cum omnibus pertinentiis suis. In Monteclo, tres mansos. In Marabello, quinque mansos. In pertinencia Cellæ, septem mansos. In Sermacia, quinque mansos. In Paciliano, quatuor mansos. In vico Borroni, mansum unum. In Luco, mansum unum. In Agelido, mansum unum. In Ozano, mansum unum. In Rubiano, mansum unum. In Otimiano, mansum unum. In Fraxeneto, mansum unum et dimidium. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut somptibus colitis, sine de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas presumat auferre. Liceat quoque vobis, etc., usque in ecclesia vestra sine contradictione qualibet retinere. Prohibemus insuper, etc., usque in loco vestro professionem fas sit absque prepositi sui licentia de claustru vestro discedere. Discedentem vero sine communi litterarum cautione nullus audeat retinere. Chrismà vero, oleum sanctum, etc.; usque gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit, et ea gratis et absque pravitate aliqua vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum quemcunque malueritis adire antistitem, qui nimur nostra fultus auctoritate quod postulatur indulgeat. Obenite vero te nunc ejusdem loci preposito vel inorum, etc., usque providerint eligendum. Decernimus ergo, etc., usque integra et illibata serventur, eorum pro quorum gubernatione, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, iii Kal. Januarii, inductione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

CXXXVII.

CAPITULO SANCTI EVASI DE CASALI.

De subjectione Ecclesiæ Pacilianensis.

(Laterani, iv Non. Januarii.)

Cum dilecti filii V. ecclesiæ vestre ac Guaz et A. Sancti Germani et communis de Paciliano procuratores ad sedem apostolicam accessissent, nosque illis benignam audientiam dedissemus, prædictus procurator ecclesiæ vestre proposuit coram nobis quod cum olim inter ecclesiæ vestram ex parte una et ecclesiæ Sancti Germani de Paciliano ex altare coram venerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitano, tunc episcopo Vercellensi, super subjectione quam vestra ecclesia petebat ab illa questio vertetur, syndicus ecclesiæ vestre proposuit coram eo quod eadem ecclesia ecclesiæ vestre in omnibus debebat esse subjecta, utpote suæ plebi, et tempore solemnis baptismi, videlicet vigilia Paschæ ac Pentecostes, expensis Paciliacensis ecclesiæ vestre fontes debebant repleri, ac presbyter Paciliacensis pro scrutinis faciendis tempore constituto et pueris baptisandis temporibus supradictis ad ecclesiæ ve-

stram accessum debatur, et indifferenter praesentatos A pueros baptizaret oblatos, ordinandi vero de sepe dicta Pacilianensi ecclesia per vestram praesententur ad ordines; nisi forte prepositus qui pro tempore fuerit, aut capitulum a presentatione ipsorum callide se duxerint subtrahendos; ita tamen quod clericus Pacilianensis qui esset ad ordines praesentandus, praesentatorem procurare minime teneatur, et si clericus Casalensis sine dilatione vellet accedere ad presentandum eundem, praesentandus cum eo accederet sine mora; quod si praesentator ire differret, ordinandus accederet sine ipso, et usque ad tempus representationis exspectaret eundem. Statuit etiam ut Pacilianenses clerici in synodo surgerent cum Casalensi preposito, starent cum eo quandiu ipse stelerit, sicut clerici Casalenses.

B Chrisma quoque idem prepositus Pacilianensi presbytero baptizanti sicut aliis sacerdotibus faceret ministrari, et celebrato baptismate, chrisma et oleum sanctum Pacilianenses clerici de manu prepositi recipierent spedicti. A repleione vero fontium et alii quae a vestra ecclesia fuerant postulata ecclesiam Pacilianensem prorsus absolvit. Proprie quod ab ecclesia vestra fuit ad sedem apostolicam appellatum; et eadem prosequente appellationem emissam, bona memoriae Clemens predecessor noster appellationis causam Mortariensi preposito et magistro Jacobo Papiensi canonico delegavit. In quorum praesentia partibus constitutis, magister Garganus syndicus Pacilianensis ecclesiae proposuit coram illis quod a prefata sententia ab ecclesia vestra nec prima die qua lata fuit coram prefato iudice viva voce, nec postmodum infra decem dies in scriptis in ejus praesentia exstitit appellatum, et appellationem ipsam ecclesia vestra non fuerat infra tempus legitimum prosecuta. Unde ab impetitione ipsius Pacilianensis ecclesia debebat absolviri. Judices vero praedicti, visis et intellectis rationibus utriusque partis, et depositionibus testium praedictorum diligenter inspectis, prefato magistro prestante corporaliter juramentum quod a prefata sententia nec prima die nec infra decem dies, sicut superius est expressum, ab ecclesia vestra fuerat provoratum, eundem magistrum nomine Pacilianensis ecclesie ab impetitione Casalensis ecclesie sententialiter absolverunt, prefatam diffinitivam sententiam confirmantes. Cum igitur spedicti Pacilianenses per decennium et amplius prefata sententia paruisserint, et postmodum ipsam servare temeritate propria recusassent, nos ecclesiae vestre querela super hoc proposita coram nobis, venerabili fratri nostro Lothario Pisano archiepiscopo, tunc Vercellensi electo, nostris dedimus litteris in mandatis ut eos ad observationem ipsius sententiae per censuram ecclesiasticam, sicut justum esset, compelleret, appellationis diffugio non obstante. In cuius praesentia partibus constitutis, G. syndicus ecclesiae vestre petiit ut prefatam sententiam a praedicto episcopo promulgatam et confirmatam per judices a sede apostolica delegatos, sicut per instrumenta publica ex-

C

D

Inde consecuta plenius apparebat, faceret execu-
tioni mandari. Sed pars altera proposuit ex adverso
quod cum tam diffinitiva sententia quam ea que-
lata extiterat pro confirmatione ipsius, sicut nisa
est probare per testes, fuerit per appellationem sus-
pensa, præfata diffinitiva non erat executioni man-
danda, sed potius de causa ex integro cognoscendum.
Cæterum ecclesiæ vestre syndicus objectum ap-
pellationis inficians, asseruit quod si fuisset etiam
provocatum, nihilominus tamen ipsa sententia in
rem transierat judicatan, cum non solum biennium,
sed decennium etiam fuerit a tempore prolationis
elapsum. Nec illud debebat obstat quod allegaverat
pars adversa, videlicet quod lis quæ speratur in
consistorio principis absque damno mora manet
intacta; eo quod id locum babet, si postquam ad
principis venit notitiam, cause tractatum distulerit
variis occupationib[us] præpeditus. Præterea syndi-
cus asseruit memoratus quod de prædicta senten-
tia viribus non erat amplius inquirendum, cum
clericis Pacilianens[is] ecclesia proprio motu in
omnibus capitulis paruerint sententiæ memoratæ, quod
nisi est testium assertione probare. At Pacilia-
nensis præpositus id penitus negans, proposuit quod
hoc verisimile minime videbatur, cum semper a
longis retro temporibus in Sabato vigilia Paschæ
ac Pentecostes solemne baptismum Pacilianensis
ecclesia celebrarit, quod et voluit probare per
testes, adjiciens quod etsi omnia vera essent quæ
pro vestra ecclesia fuerant allegata, parti sue
tamen non debebant obesse; cum præpositus vester,
vobis assentientibus, super his quæ præfata sen-
tentia vel ratione alia vestre competebant ecclesia
transegerit cum eodem, et bona memoriz Cœlestinus
papa prædecessor noster transactionem super his
habitam confirmarit, quasdam litteras nomine ipsius
prædecessoris nostri consecutas producens in medium
ad suam intentionem fundandam. Ad hoc præfatus
syndicus ecclesiæ vestre respondit quod hoc nec
verum erat nec verisimile videbatur, cum tempore
quo patriarcha prædictus præfuerat ecclesiæ Ver-
cellensi plures de clericis Pacilianensis ecclesia
suspensi fuerint pro eo quod dictam sententiam
non servarant, et ab eis usque tunc id non exti-
terit allegatum, firmiter asseverans instrumentum su-
per transactione consecutum et præfatas confirma-
tionis litteras esse falsas. Verum præfatus archi-
episcopus de litterarum illarum dubitans falsitate,
ipsas examinandas ad nostram presentiam destina-
vit cum suarum testimonio litterarum (265). Nos
igitur litteris ipsis diligenter inspectis, ipsis descri-
pimus quod eas tam ex dictamine, quod a stylo can-
cellarie nostre discrepabat omnino, quam ex bulla
qua fuerat extracta ex litteris aliis, et illis frau-
dulenter inserita, falsas esse comperimus manifeste.
Porro archiepiscopus memoratus, visis et intellectis
his et aliis quæ hinc inde fuere proposita coram eo,

A et habito prudentum virorum consilio, super pre-
missis pronunciavit quemadmodum, dictus pronun-
tiaverat patriarcha, ecclesiæ vestre syndicum sen-
tentialiter ab impetione syndici communis Pacili-
anensis absolvens super eo quod proposuerat quod
vestra perturbarat ecclesia quasi possessionem
Pacilianensis communis super suorum baptismatem
parvulorum. Licet autem præfati Pacilianenses a
prædicta sententia postmodum appellarent, iudeum
tamen appellationem emissam infra biennium pro-
sequi non curarunt, et eis non deferentibus pueros
suos ad vestram ecclesiam baptizandos, juxta quod
a patriarcha et archiepiscopo memoratis fuerat
sententialiter diffinitum, nos super hoc ecclesiæ
vestre querela recepta, venerabilis fratri nostro
B Papensi episcopo dedimus in mandatis ut partibus
convocatis, causam audiret et appellatione remota
fine debito terminaret. A quo, libello sibi oblato,
ecclesiæ vestre syndicus postulavit ut cum commu-
ne Pacilianense pueros suos ad Casalensem Eccle-
siam baptizandos contemnerent destinare, ipsos
ecclesiastica censura compelleret ut tempore solemnis
baptismi pueros suos ad eandem ecclesiam bapti-
zandos transmitterent, ut tenentur. Lite igitur
coram eo solemniter contestata, et productis testibus,
et exhibitis instrumentis, præfatus episcopus, visis
et intellectis rationibus utriusque partis, et habito
prudentum virorum consilio, nonobstantibus litteris
quos venerabiles fratres nostri Terdonensis et
C Alexandrinus episcopi miserunt eidem, quasque
sibi præpositus Pacilianensis ecclesiæ in die tertio
presentavit, cum post impetrationem ipsarum pars
Pacilianensis testium depositiones receperit a ve-
stra ecclesia productorum, et postulatis inducitis et
obtinentis ad faciendo extractus et super depositio-
nibus testium disputandum sibi sua tradiderit in-
strumenta, depositiones testium et extractus, de
præfatis litteris non faciens mentionem, syndicum
Pacilianensem communis eorum nomine sententialiter
condemnavit ut de cætero singulis annis tem-
pore solemnis baptismi, videlicet vigilia Pa-
schæ ac Pentecostes, parvulos suos ad ecclesiæ
vestram mitterent baptizandos. Postmodum
autem Pacilianensis præpositus suam nobis que-
rimoniæ destinavit quod Casalensis præ-
positus injuriabatur eidem super quadam pecu-
niæ quantitate. Verum nos dilecto filio Ray-
nero subdiacono nostro Astensi canonico nostris
dedimus litteris in mandatis ut causam audiret, et
appellatione remota, usuris cessantibus, fine debito
terminaret. Quibus in ejus presentia constitutis,
B syndicus Pacilianensis ecclesiæ oblato libello pro-
posuit coram eo quod cum transactionem habitam
inter magistrum Stephanum ecclesiæ vestre nomine
et magistrum Gar. tunc syndicu[m] Pacilianensis ec-
clesiae super baptismate parvulorum et capitulis aliis
minime servaretis, incideratis in p[re]nam trecenta-

(265) Vide lib. I, epist. 349, et lib. II, epist. 37; et Gesta Innoc. III, cap. 42.

rum librarum Papiensis monetæ, quæ fuerat in A provocarunt, appellationem tamen infra biennium non fuerunt postmodum prosecuti. Sed a sententia prefati Papiensis episcopi eis licuit appellare, quia cum jam secundo appellaverint, sicut dicunt, in eadem causa ipsis provocare, tertio non licet: contra quos etiam subdiaconus memoratus, ad quem ipsi nostras litteras impetrarunt, super transactione praedicta sententiam promulgavit, ab impietatione ipsorum vestram ecclesiam absolvendo. Procuratores vero Pacilianenses replicarunt quod appellationem quam emiserant a sententia quam praefatus archiepiscopus tulerat contra eos infra tempus legitimum fuerant prosecuti, sed eodem impidente archiepiscopo, qui tunc temporis apud sedem apostolicam morabatur, non potuerunt aliquid impetrare. Unde quia lis inferri sperabatur in consistorium principis, sine damno morabatur intacta. Præterea cum præsentiam judicis formidarent pro falsitate in judicio reprehensa, et timor talis existeret qui cadere poterat in constantem, a prosecutione appellationis ipsius merito poterant excusari. Ad hæc autem procurator vester respondit non esse verisimile quod infra biennium appellationem prosequi nequivissent, quia licet aliquando princeps exsisterit occupatus, non tamen consuevit instantibus justitiam denegare; nec metum quem ob vitium falsitatis incurabant allegare valebant, cum iidem hujusmodi incusserant, sibi metum, nec ex eo erant aliquatenus excusandi unde debebat potius condemnari. Nos igitur, his et aliis diligenter auditis que partes coram nobis proponere volerunt, de consilio fratrum nostrorum predictas sententias, qua manifesto cognovimus esse justas, decrevimus confirmandas. Nullo ergo, etc., usque incursum.

B Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

C CXXXVIII.

EPISCOPO ET CUSTODI ARGENTINENSI.

Ne vulgaria judicia exerceantur a presbyteris.

(Laterani, v Id. Januarii.)

Licet apud judices sæculares vulgaria exerceantur judicia, ut aquæ frigidæ, vel ferri carentis, sive duelli, hujusmodi tamen judicia Ecclesia non admisit; cum scriptum sit in lege divina: *Non tentabis Dominum Deum tuum* (*Deut. vi*). Hoc igitur observato, circa purgationem Reimboldi latoris præsentium, qui super haeretica pravitate asseritur infamatus, taliter procedatis quod morbus iste, qui serpit ut cancer, per vestram sollicitudinem circumspectam perfecte curetur; ita quod eum nec iniustum gravet judicium, nec misericordia dissoluta confundat.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXIX.

P. PRÆPOSITO EBREDUNENSIS SUBDIACONO NOSTRO
Recipitur sub protectione B. Petri

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum,

etc. Eapropter, dilecte in Domino filii, etc., usque A inclinati, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis qua impræsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis dante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem preposituram et canonicae Ebredunensis ecclesie cum pertinentiis suis, sicut eas juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXL.

P. SUBDIACONO NOSTRO PRÆPOSITO, ET CAPITULO EBRE-
DUNENSI.

De supplenda negligentiæ prælatorum.

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Postulatis per sedem apostolicam edoceri ut cum ad vos simul et archiepiscopum vestrum donatio præbendarum ecclesia vestrae pertineat (266), utrum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat, si eam infra semestre tempus neglexeritis pariter ordinare. Ad quod vobis breviter respondemus quod cum vos et idem archiepiscopus infra tempus præscriptum negligentes existitis circa collationem vocantium præbendarum, sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur conferendi, sed secundum statuta Lateranensis concilii ad superiorem transit donatio earumdem; nisi forte archiepiscopus, non ut prælatus, sed ut canonicus, vobiscum jus habeat conferendi; et in hoc casu, si dolose forsitan impedierit, dolus ei suffragari non debet.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

CXLI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MAGLORII PARISIENSIS.

Confirmatur quædam sententia.

(Laterani, ii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus, etc., usque assensu, sententiam diffinivitam quam pro D vobis contra nobilem virum W. advocatum Bethuniae super quibusdam talliis et exactionibus quas dictus advocatus indebet vestris hominibus imponebat, dilecti filii Sancti Martini de Gemelli et Sancti Acheloi abbates et præcentor Ambianensis, a nobis judices delegati, exigente justitia protulerunt, sicut est justa, nec legitima provocatione suspensa, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(266) Cap. Postulatis, De concess. præb.

CXLII.

UNIVERSIS EPISCOPIS IN QUORUM EPISCOPATIBUS MALE-
FACTORES CORBEIENSIS MONASTERII COMMORANTUR.

Adversus malefactores monasterii Corbeiensis.

Quanto amplius Corbeiente monasterium ad jus et proprietatem sacerosancte Romanæ Ecclesie noscitur pertinere, et specialius ad ejus curam respicit et tutelam, tanto ad defensionem et conservationem ipsies propensiore cura nos oportet intendere, et ejus iura illibata et integra conservare. Iude est quod universitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus illos parochianos vestros qui possessiones et bona præfati monasterii auferre præsumperint et ea temerarie molestare, cum omni studeatis diligentia convenire ut et ablati restituant et ab eorum molestia et infestatione desistant. Quod si juxta comminationem vestram facere forte contempserint, eos usque ad condignam satisfactionem censura ecclesiastica arceatis.

Datum Laterani, iii Non. Decemb., pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MAGLORII PARISIENSIS.

Ne quid exigatur pro installatione abbatis.

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio Ecclesiastarum omnium sollicitudinem gerere teneamur, ea corrigeremus nos oportet quæ interdum contra sacrorum canonum sanctiones in eis per ipsarum ministros improvide attentantur. Sane ad audientiam nostram vobis referentibus est delatum quod cum abbatem vestrum contingit de novo in sede, prout moris est, collocari, archidiaconus Parisiensis pro installatione ipsius centum solidos Parisiensis monetæ a vobis nititur extorquere, hujusmodi exactiōem in jus annuum convertendo. Quia igitur talis exactio est rationi contraria et sanctorum Patrum institutionibus inimica, ne id de cætero attentetur, auctoritate præsentium districtus inhibemus. Nulli ergo... inhibitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Non. Octob., pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLIV.

PRIORI GRANDI MONTENSI.

Confirmantur quædam statuta

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Com quædam capitula in authentico nostro contenta per litteras tuas, que coram nobis recitatæ fuerunt, ad majorem duxeris evidentiam exponenda, nos attendentes te illa et intellexisse fideliter et salubriter explanasse, devotioni tuae præsentium auctoritate mandamus, quatenus ipsa secundum expositionem hujusmodi facias observari. Ad majorem vero cautelam expositiones illas de verbo ad verbum præsenti scripto jussimus adnotari; quarum tenor est talis. Quia de pulsatione ad collationem prima fiebat questio, taliter videtur determinare privile-

gium, quod procurator domus secundum tenorem mandati apostolici debet propria manu pulsare, cum in domo praesens fuerit, hora statuta a priore; nisi infirmitas corporis manifesta vel necessitas inevitabilis ipsum detinuerit, ne collationi valeat interesse. Si vero interesse nequeritur, alius conversus, quem prior statuerit, pulset hora statuta. Ita siquidem ut de negligenti jure non valeant reprehendi. Prior autem clericum instituet qui procuratori vel alteri converso hora statuta praecipiat ut pulsetur; vel si clericus negligens fuerit, hoc idem injungat alius clericus loco ejus. Per quod manifeste datur intelligi quod clericus auctoritate habet injungendi converso ut pulset hora statuta, vel si forte hora transierit, conversus tenetur pulsare ad denuntiationem clerici sine dilatione qualibet vel questione; et si quilibet horum negligens fuerit vel contemptor, de mandato summi pontificis tanquam transgressor puniatur. Visitatores computationes audiant de receptis pariter et expensis, eo modo quo prior computationes consuevit audire, quem modum, quamvis sat notus sit universis, plane coram omeibus in capitulo generali exposuimus. Si clericis placuerit ut exeat ad laborem, cum conversis exeat, et cum tis pariter revertantur; sed semper hebdonadarius in cella remaneat, cuius nomine intelligimus interiori ambitum vel clausuram, vel, si clausura non fuerit, loca adjacentia officinis. Si vero clerici vel conversi excesserint exeundo, quod intelligimus si nimis frequenter et sine causa honesta, in capitulo C proclamentur a clero vel converso, et per hebdonadarium regulariter et rationabiliter judicentur. Castera vero expositione aliqua indigere non videntur cum mutationes clericorum de voluntate prioris cum consilio clericorum discretorum fieri debeant, et cum mutati fuerint, nihil prorsus secum ferre debeant nisi pannos simplices, nec Scripturam, nec quolibet aliud, nec conversi pariter sine speciali permissione vel mandato prioris, cum, sicut aperte sonat privilegium, nihil sibi proprium debeant vindicare. Quia vero computationis capitulum, fili prior, minime fuit in tuis litteris explanatum, illud nos in aliis litteris nostris plenius duxiimus explanandum.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLV.

PRIORI ET CONVENTUI GRANDIMONTENSI.

Super reformatione ejusdem monasterii.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

Venientes ad apostolicam sedem aliqui clerici de quibusdam cellis ordinis vestri nobis proponere curaverunt quod in multis statuta vestri ordinis violantur; propter quod scandalum oritur inter fratres, et rixae ac contentiones exinde oriuntur. Nos autem, quia ipsos tu, fili prior, sicut per tuas litteras intimasti, excommunicationis vinculo innodaras, ut super his quae proponebant melius instrui valeremus, eisdem beneficium fecimus solutionis impendi,

A mandantes ut eos in locis suis recipi facias salva ordinis disciplina. Volentes igitur ut si qua in ecclesia vestra corrigena sunt, in melius corrigantur, veneribili fratri nostro archiepiscopo Bituricensi e dilectis filiis de Pratea et de Varenis abbatibus Cisterciensis ordinis Bituricensis dioecesis dirigimus scripta nostra, ut ad vestram ecclesiam accidentes, que ibidem inveneri contra regulam deformata, nostra freti auctoritate sublato appellationis obstaculo studeant reformare, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Tales itaque vos in his exhibere curetis quod zelari merito videamini vestri ordinis honestatem, et hujusmodi contentiones et rixae penitus sopiantr, quia servos Dei non oportet, secundum Apostolum, litigare. Illud autem quod in B rescripto nostro de computatione annis singulis facienda conditionaliter dicitur, intelligi volumus absolute nibilominus injungentes ut clericus sive laicus de ordine vestro, quem constiterit in canonem latiae sententiae incidisse, tanquam excommunicatus ab omnibus evitetur donec per hebdomadarium sacerdotum vel per te, fili prior, fuerit absolutus.

Datum Laterani, ix Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLVI.

PATRIARCHE ALEXANDRINO.

Consolatur captivos Christianos.

(Laterani, xv Kal. Februarii.)

Gratum gerimus et acceptum, et fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quod, sicut ex litteris tuis nobis directus accepimus, circa illos qui Alexandriae ac Babylonie sunt capiwi diligentiam adhibes pii patris, et ad liberacionem ipsorum impendis operam diligentem; et ne periculum negationis incurrant, nobis humiliiter supplicasti ut calamitates eorum et angustias quas sustinent attendentes, pro liberatione ipsorum fratribus militiae Templi et Hospitalis necnon regibus et principibus orientalis provincie scribere dignarumur. Nos autem, qui cum Apostolo dicere possumus; *Quis infirmatur, et ego non infirmor, quis scandalizatur, et ego non uror?* (II Cor. xi) etsi in tribulationibus eorumdem paterno compatiamur affectu, in eo tamen consolationem recipimus qui secundum Apostolum Pater misericordiarum et totius consolationis est Deus, qui nos in omni tribulatione nostra misericorditer consolatur, illud in eis spestantes implendum quod veritas, que mentiri non novit, in Evangelio protestatur: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* (Matth. v). Sane habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, petitionem tam tuam quam captivorum ipsorum favore perpendimus apostolico prosequendam, veneribili fratri nostro patriarchae Hierosolymitano apostolica sedis legato nostris dantes litteris in mandatis quatenus ex parte tam nostra quam sua prescriptios fratres ac reges et principes in nomine Domini exhortetur,

consulendo fideliter et efficaciter inducendo ut ad redēptionem illorum per congruam commutatiōnē intendant, et contra persecutores fidei Christianæ his pro fide Christi potentibus armis utantur quibus utique Dominus vim sue virtutis creditur facilius impensurus, cumque hoc acceptabile opus populus intellexerit Christianus, ad subventionem eorum liberalius suas manus extendat, et nos, si devote fuerimus exauditi, debeamus eos in petitio-nibus suis plenius exaudire; quidquid autem super hoc actum fuerit idem patriarcha nobis non differat intimare; ut per suam relationem instructi, juxta quod nobis divina suggesserit inspiratio, procedamus. Cum igitur tanquam aurum in fornace Dominus suos probet electos, fraternitatem tuam rogan-dam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus captivos ipsos efficaciter exhorteris ut non deficiant in tribulationibus suis, quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quam in nobis Apostolus asserit reuelandam; et fidelis est Deus, qui cosdem supra id quod possunt tentari minime patietur, sed facit eum tentatione preventum, ut valeant sustinere. Id enim quod in præsentí sustinent, est utique momen-taneum, sed in eis pondus æternæ gloriæ operatur, si tamen usq[ue] in finem viriliter in incep[t]o certa-mine duxerint persistendum, quia si legitime con-summaverint bonum certamen quod hactenus cer-taverunt, de reliquo ipsis corona justitiae reponetur. Quædam autem de ipsis audimus quæ cum dolore referimus et pudore, quia ipsi nonnulla committunt impia et nefanda, per quæ non solum divinam ma-jestatem offendunt, verum etiam apud incredulos Christianam religionem infamant, propter quod maxime circa liberationem ipsorum supernæ miserationis retardatur effectus, a quibus tu eos salubri-bus monitis et consiliis studeas revocare, talem te ipsum in servitute divina satagens exhibere, ut ab his qui sunt intus et ab his qui sunt foris bonum habere testimonium merearis. Ceterum, sicut nobis scripsi, prefati captivi non habent nisi quædam ve-tulum sacerdotem qui eis possit ministrare divina. Unde fraternitatem tuam humiliiter rogaverunt ut unum ex ipsis in ecclesiasticis ministeriis eruditum in diaconum promoveret, quod tu sine nostra licen-tia facere nolusti. Nos autem ut in hoc eorum ad-impleas desiderium suademos, ordinandi cum tibi liberam concedentes auctoritate apostolica faculta-tem.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLVII.

PATRIARCHE HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De commutatione captivorum.

(Laterani, Id. Januarii.)

Recepimus litteras doloribus plenas et miseriis cumulatas quas apostolatu nostro miserunt venerabilis frater poster patriarcha Alexandrinus et qui

A Alexandriae sunt captivi, ærumnas et pressuras quæ sustinent exponentes, et postulantes suppliciter cum gemitu et mœror quatenus ad liberationem eorum misericorditer intendamus, inducendo fra-tres Templi et Hospitalis ac reges et principes Ori-en-talis provincie ut per commutationem captivorum ad liberandum illos inclinent animos cum effectu; ne propter acerbitudinem poenarum quæ longo tem-pore sunt p[er]pessi apostatare cogantur, cum promptio-sint spiritu parati tantum illis exhibere servitii quantum solet eidem ab infidelibus captivis im-pendi; nihil amplius postulantes ab eis q[ua]nam quod ipsi sunt soliti bujusmodi exhibere captivis, ut saltem hoc modo periculum negationis evadant. Nos autem super hoc habito cum fratribus nostris diligenti tractatu, petitionem eorum favore perpendimus apostolico prosequendam, cum ipsi pro defensione fidei Christianæ captivitatem incurrint et teneantur quasi pro Christo captivi, qui fidelibus suis die-tur est in iudicio: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi; quia in carcere eram, et venistis ad me, quandiu enim fecistis hoc uni de fratribus meis mi-nimis, mihi fecistis* (Matth. xxv). Et econtra dictu-rus est reprobis: *Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum qui paratus est diabolo et angelis ejus* (ibid.). Quasi dicaret manifestius: Qui quædam meorum fidelium a carcere liberaverit, et ego illum eripiam ab inferno, ne cum diabolo et angelis ejus perpetuo crucietur in igne gehennæ, sed cum angelis sanctis in regno Dei perenniter glorietur. Cum ergo captivi hoc humanitatis solarium et ex officio charitatis et ex præcepto Domini debeatur, transgressores pro-fecto videntur qui nolunt, cum possint, ad redemp-tionem intendere captivorum, pro qua secundum constitutiones canonicas et legitimas distrahi debent ecclesiastica bona, quæ in aliis casibus alienari non licet. Verendum est enim ne secundum Apostolum non sint justitiae divinæ subjecti, si quæ forsitan contra hoc suam justitiam statuerunt, legem Dei propter traditiones hominum dimittentes, volendo plus rebus consulere quam personis, pecu-nias magis quam animas diligentes, quod irrefragabili videtur argumento convinci, si certe quos li-berant pro pecuniis acquirendis, nolent pro redi-mendis fratribus liberare. Cupientes igitur utro-rumque providere salutem, fraternitatem tuam rogan-dam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus ex parte tam nostra quam tua præscriptos fratres ac reges et principes in nomine Domini exhorteris, consulendo fideliter et efficaciter inducendo ut ad redēptionem illorum per congruam commutationem intendant et contra persecutores fidei Christianæ his pro fide Christi potentibus armis utantur quibus utique Dominus vim sue virtutis creditur facilius impensurus, cumque hoc ac-ceptabile opus populus intellexerit Christianus, ad subventionem eorum liberalius suas manus exten-dant, et nos, si devote fuerimus exauditi, debeamus

s quas
licher
ionem
o fra
Orien
vorum
fectu;
tem
impio
ervitii
s im
quod
altem
autem
igenti
dinus
sione
nean
s die
mei,
origine
l me,
s mi
dictu
gnem
bid.).
orum
piam
petno
uctis
ptivis
tis et
pro
temp
odrum
de
alied
odum
qua
, le
otes,
secu
efra
os li
redi
ntro
gan
cripta
tua
mine
citer
con
ecu
ibus
vir
ac
ad
ten
mus

A eos in petitionibus suis plenius exaudire. Quidquid autem super hoc actum fuerit nobis non differas intimare; ut per tuam relationem instructi, juxta quod nobis divina suggesserit inspiratio procedamus.

CXLVIII.

UNIVERSIS CAPTIVIS IN ALEXANDRIA ET BABYLONIA
CONSTITUTIS.
Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

Recepimus litteras doloribus plenas et misericordias cumulatas quas tam vos quam venerabilis frater noster Alexandrinus patriarcha nostro apostolati direxit, ærumnas et pressuras, etc., in eundem fere modum ut in superiori quæ mittitur patriarchæ Hierosolymitanæ, usque periculum negationis evadant. Nos autem, qui cum Apostolo dicere possumus: *Quis infirmatur, etc., in eundem fere modum ut in superiori quæ mittitur patriarchæ Alexandrino usque.* Cum igitur tanquam aurum in fornae Dominus suos probet electos, universitatem vestram monendam duximus et hortandam quatenus non deficiatis in tribulationibus vestris, etc., usque supernæ miserationis retardatur effectus, a quibus vos sub obtestatione divini judicij obsecramus penitus abstinere, ne per vos inter gentes sanctum nomen Domini blasphemetur. Alioquin frustra profecto vel a Deo misericordiam vel a nobis soñatim expectatis.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLIX.

MAGISTRO ET FRATIBUS MILITIAE CHRISTI IN RIGA.

Differit erectionem episcopalis sedis.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Gratias eximas bonorum omnium referimus largiori quod conatus vester contra barbaras nationes iniutis non existit, sed de die in diem in vestris manibus prosperatur; ita ut gressus vestros Domino dirigentes, plures vobis subjeceritis ex eisdem, et ad unum adduxeritis cultum Dei, recepto baptismatis sacramento. Verum dilectus filius... confrater vester lator praesentum a nobis cum instantia postulavit ut in terris illis quas vobis nuper divina præente clementia subjugatis dignarum remur episcopum ordinare. Sed preces ipsius, cum arduum sit negotium, non duximus protinus admittendas; quia potius usque ad tempus expectandum providimus opportunum; universitatem vestram monentes et exhortantes attentius quatenus in Domino confortemini et in potentia virtutis ipsius, prælia Domini viriliter pugnaturi; scientes quod nostrum vobis non deerit auxilium in quibus cum Domino viderimus expedire.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CL.

ABBATI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS.

Interpretatur quoddam privilegium eidem abbatis concessum.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Sicut ex litteris tuis nuper acceperimus, cum olim ex parte dilectorum filiorum scholarium Parisiensium nobis fuerit humiliter supplicatum ut cum interdum eorum aliqui ex mutua injectione manuum in canonem incident sententiæ promulgatae, pro qua sine gravi dispendo, et præsertim sine scholastici studii detimento, non possent ad apostolicam sedem accedere, super hoc dignaremur eisdem misericorditer providere, nos tibi dedimus in mandatis ut cum essem a talibus requisitus, auctoritate nostra suffultus juxta formam, Ecclesiæ absolutionis eius munus impenderes, et injungeres ipsis quod huicmodi consuevit, injungi, nisi forsan tam gravis esset et enormis excessus quod merito propter eum deberent ad sedem apostolicam laborare. Tu vero quorundam consilio asserendum beneficia principum latissime fore interpretanda, scholaribus Parisiensibus qui inciderant in huicmodi canonem quocunque loco, injiciendo temere manus in clericos violentas juxta formam præscriptam absolutionis beneficium impendisti. Nos igitur his auditis de tua non potuimus prudentia non mirari, quod ad sic intelligendum litteras nostras tuum animum inclinasti, cum in eisdem litteris non dicatur inciderint, sed *incident in canonem sententiæ promulgatae;* ut de illis solis intelligatur scholaribus qui Parisiis existentes huicmodi committunt excessum. Quocirca præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus scholarès illos absolvere de cætero non præsumas qui alibi quam Parisiis taliter deliquerunt sciens quod illi pro absolutis haberi non debent quos alibi delinquentes quam Parisiis absolvisti cum de talibus nullam acceperis protestarem.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLI.

DECANO ET CAPITULO BEATI ANIANI.

Quis residere censendus sit.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Sicut exhibita nobis ex parte vestra petitio declaravit, ecclesia vestra occasione cuiusdam consuetudinis perversæ ibidem hactenus observatae debito canonicorum servitio sepius defraudatur. Cum enim Ph. quondam decanus et capitulum ipsius ecclesiæ statuissent ut illi tantum præbendarum sciarum integræ perciperent redditus qui assiduum impenderent eidem ecclesiæ famulatum, adjungentes insuper quod tantam illi diceretur et esset assiduus qui eidem soli ecclesiæ canonici servitum exhiberet. se servatores haec omnia præstito juramento firmando, nonnulli vestrum exinde occasione fraudulenter assumpta, cum extra civitatem Aurelianensem

frequenter moram faciant longiorem, ita quod per totum annum continguo vel interpolationem, dierum numero computato, nec etiam per tres menses ecclesiae serviant memoratae, integre fructus suarum percipiunt praebendarum, dicentes se juxta statutum præfatum assiduitatem servitii ecclesiae impendisse. Verum postulastis a nobis ut nulli canonico-rum vestrorum praebendas sue fructus nisi per dimidium annum ad minus, dierum numero interpolationem vel continue computato, residentiam in Ecclesia vestra fecerit, persolvatis; cui etiam nisi matutinalibus horis vel missarum solemniis seu vespertinis laudibus personaliter interfuerit, dies inotiles computentur. Nolentes igitur Ecclesiae vestrae tantum sustinere gravamen, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus id de cætero inter vos firmiter observetur. Salvo in omnibus apostolicas edis mandao.

Datum Laterani, xiii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLII.

ABBATI SANCTI SALVATORIS DE BREDA GERUNDENSIS
DIOCESES, ET MAGISTRIS VITALI SUBDIACONO NOSTRO
ET ARNALDO CANONICIS ILERDENSIIBUS.

Delegat correctionem monasterii S. Cucufatis.
(Laterani, Kal. Februarii.)

Cum B. monachus monasterii Sancti Cucufatis et præcursor abbatis et monachorum ejusdem monasterii ad nostram presentiam accessissent, eis dilectum filium nostrum Petrum tituli Sanctæ Caeciliae presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo monachus proposuit antedictus quod cum ad venerabiles fratres nostros Gerundensem et Vicensem episcopos et sacristam Gerundensem a nobis litteras impetrassent, ut ipsi ad dictum monasterium personaliter accedentes ibidem corrigerent quæ tam in capite quam in membris corrigenda vidarent, ipsi accedentes ad locum, et litteris nostris in conventus audiencia communis perfectis, præstari sibi juramenta de dicenda veritate super statu monasterii exegerunt. Abbas vero et monachi tria objecerunt mendaciter contra ipsum, videlicet quod excommunicationis vinculo tenebatur, nec super objectis abbatem premonerat et conventum, et quod ante prescientiam litterarum suos contra ipsum nuntios ad nostram presentiam destinarant, et se ac monasterium sub nostra protectione ponentes, ne contra ipsos procederent, appellarent. Quorum appellationi cum unus eorum, videlicet Vicensis episcopus, detulisset, duo reliqui attentes appellationem fuisse in litteris nostris inhibitam, in eos, quia jurare solebant, excommunicationis sententiam protulerunt, ipsos excommunicatos per venerabilem fratrem nostrum Barchinonensem episcopum diocesanum eorum facientes per Barchinonensem diocesem nuntiari. Deinde sex de monachis excommunicationis sententiam metuentes, coram predictis episcopo et sacrista Gerunden-

sio, dicto Vicensi episcopo appellationi interpositæ deferente, de dicenda veritate super statu monasterii juraverunt: quorum aperiri depositiones instanter idem monachus et puniri abbatem et monachos, quia excommunicati divina celebraverant, postulabat. Procurator vero abbatis et conventus propositus ex adverso quod idem monachus non erat aliquatenus audiens, cum propter excessus suos sententiam excommunicationis incurserit prius etiam quam inquisitionis litteras impetrasset, quod ipsi abbas et conventus tunc coram dictis inquisitoribus probavissent, nisi fuisset eis audiencia dengata. Ostendebat insuper procurator prædictis charissimi in Christo filii nostri Petri Aragonum regis illustris et venerabilis fratris nostri Terracensis archiepiscopi et aliorum episcoporum litteras, qui monasterium ipsum de hospitalitate, abbatem vero de honestate vite ac multa providentia tam circa spiritualia quam temporalia plurimum commendabant. Idem quoque B. monachus ab auditore interrogatus eodem, non negavit abbatem tulisse sententiam excommunicationis in ipsum, licet eam assernerit post appellationem ad nos legitime interpositam esse latam. Propter quæ idem procurator postulabat instanter ut quidquid a predictis duabus inquisitoribus post appellationem ad nos legitime interpositam factum fuerat cassaretur. Econtra idem B. monachus excommunicationem a procuratore abbatis sibi non posse oljici replicabat, cum idem abbas triplici esset excommunicationis vinculo innodatus. His igitur omnibus fideliter nobis ab eodem auditore relatis, perfectis quoque attestacionibus et inspectis, quia per eas nihil contra abbatem efficaciter probabatur, attendentes quod inquisidores præfati post appellationem ad nos legitime interpositam processissent auctoritate litterarum, quas dictus excommunicatus tacita subripuerat veritate, processum cassavimus eorumdem, memoratas attestaciones destrui facientes. Verum ne curam predicti monasterii negligere videamur, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ad ipsum monasterium personaliter accedentes, corrigatis, appellatione remota tam in capite quam in membris, quæ secundum Deum et instituta canonica ibidem inveneritis corrigenda, et statuatis quod regulare fuerit et honestum, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram eamdem sublatu appellationis obstaculo compescentes. Ad hec prefatum monachum, si absque scandalo fieri poterit, faciat recipi, salva ordinis disciplina, in monasterio antedicto. Alioquin ipsum in alio monasterio ejusdem ordinis collocetis. Nullis litteris veritati et justitiae prejudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLIII.

ELECTO ET PREPOSITO COLOGENSIBUS.

Confirmatur electio praepositi Cibintensis.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

(267) Sicut dilectus filius magister R. nobis exponere procuravit, charissimus in Christo filius noster Ungaria rex illustris ipsum ad praeposituram Cibiniensem duxit canonice presentandum. Verum quia praeposita eadem ad nos in spiritualibus nullo pertinet mediante, nobis humiliter supplicavit ut sibi eam in his quae ad nos pertinent conferremus. Nos autem quod per dictum regem factum canonice fuerat approbantes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus dictum R. in eadem praeposita instituere auctoritate apostolica procuratis.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo

CLIV.

ILLUSTRI REGI CASTELLE.

Consolatur eum in tribulatione sua, et dat indulgentias.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Cum personam tuam inter Catholicos reges speciali diligamus in Domino charitate, in his que secundum Deum requiris a nobis favorem tibi apostolicum libenti animo imperitum. De infortuniis ergo quae nuper serenitati regiae acciderunt paterno tibi condolemus affectu. Et ut favorem apostolicum excellentiae regiae sentias non deesse, juxta petitio-nem tuam et instantiam dilecti filii Segobiensis electi nuntii tui, qui circa promotionem ejusdem negotii exstitit sollicitus et attentus, archiepiscopis et episcopis, per regnum Francie ac Provinciam constitutis. nostris damus litteris in mandatis ut subditos suos sedulis exhortationibus moneant et inducent (268), in remissionem omnium peccatorum ex parte Dei et nostra vere pénitentibus injungentes, ut cum Saracenis in octavis Pentecosten proximo adfuturis campestre bellum indixeris, in hoc ubi-necessitatibus articulo succurrentes, necessarium impendant auxilium in rebus pariter et personis, ut per haec et alia qua fecerint, coelestis regni gloriam consequantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos qui propria devotione undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Monemus igitur serenitatem regiam et hortamur quatenus totam spem tuam ponens in Domino Deo tuo, te humili coram ipso, qui gratiam suam dat humilibus, et reddit retributionem superbis; quis potens est ut te faciat de inimicis crucis Christi magnifice triumphare. Cæterum quia nunc

A fore totus mundus turbatus est et positus in maligno, consulimus et monemus ut si competentes trengas inveneris, ipsas recipias, donec opportunius tempus adveniat quo ipsos valeas securius expugnare.

Datum Laterani, ii Nonis Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLV

SENONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

(269) Recepimus litteras dolore plenas et timore non vacuas quibus charissimos in Christo filius noster Aldephonus rex Castellæ illustris significare curavit quod Saraceni hoc anno intrantes Hispaniam in multitudine gravi, quoddam castrum Cisterciensis ordinis fratrum, quod Salvaterra vocatur, hostiliter obsederunt, quod bellicis machinis infestantes ad ultimum occuparunt. Attendens ergo prefatus rex quod nisi eis campestri bello fortiter resistatur, ipsi tum propter innumerabilem multitudinem personarum, tum propter irruptionem machinarum durissimam, universas munitiones suæ possint nefandæ subjicere ditioni, campestre illis bellum indixit in octavis Pentecosten proximo adfuturis, eligens mori potius quam Christianæ gentis mala videre. Unde nobis humiliter supplicavit quatenus ei necessarium faceremus auxilium imperitum per catholicæ fidei professores. Nos igitur pius ejus propositum in Domino commendantes, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus subditos vestros sedulis exhortationibus moneatis, in remissionem omnium peccatorum ex parte Dei et nostra vere pénitentibus injungentes, ut ei prescripto termino in hoc necessitatis articulo succurrentes, necessarium impendant auxilium in rebus pariter et personis; ut per haec et alia bona fecerint, coelestis regni gloriam consequi mercantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos, qui propria devotione, undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Taliiter autem studéatis exsequi quod mandamus ut sollicitudo vestra claret in effectu, nosque devotionem vestram valeamus merito commendare.

Datum Laterani, ii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(269*) Cum Jacobus et Marcus viduas matres haberent, eterque matrem alterius duxit legitime in uxorem, et prolem suscepit ex ipsa. Quaris igitur utrum filius et filia sic suscepti possint adiuvicem matrimonialiter copulare. Nos autem breviter respondemus, quod cum inter eos consanguinitas primi et secundi gradus existat, legitime conjungi non possunt.

et lib. viii, cap. ., et seqq.

(269*) Nulla istius decretalis mentio exstat in codice Colbertino, et puto additam a quadam studioso.

(267) Vide infra epist. 85, et infra epist. 156.

(268) Vide lib. xiii, epist. 183; lib. xiv, epist. 3, 4; lib. xv, epist. 15.

(269) Vide Rodericum Tolet. lib. vii, cap. 55, 56;

CLVI.

ILLUSTRI REGI HUNGARIE.

De concordia inter Ecclesias Strigoniensem et Colocensem.

(Laterani, ii Id. Februario.)

Illa e, fili charissime, charitatis prærogativa diligimus; cum inter alios mundi principes erga personam nostram et sacrosanctam Romanam Ecclesiam devotissimum te sciamus, quod preces et petitiones ex parte tua nobis oblatis intendimus libenter admittere, quantum cum nostra possumus honestate. Inde siquidem fuit quod venerabilem fratrem nostrum Vesprumiensem episcopum ad sedem apostolicam accedentem paterna benignitate suscepimus, et quæ tam per eum quam per tuas nobis litteras intimasti pleno concepimus intellectu. Qui denique inter cætera propositus coram nobis, quod cum de pace perpetuo statuenda inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesias diu fuerit te mediante tractatum, tandem venerabilis frater noster Strigoniensis archiepiscopus de consensu et voluntate suffraganeorum Strigoniensis Ecclesiae, videlicet Agriensis, Georiensis, et prefati Vesprumiensis episcoporum ex parte una, et dilectus filius Colocensis electus de voluntate suffraganeorum Colocensis Ecclesiae, Waradiensis videlicet, Cenadiensis, et Ultrasilvani episcoporum ex altera, in certam formam concordia devenerint, quam per prefatos Georgiensem et Vesprumiensem episcopos redigi mandaverunt in scriptis, cum illam in scriptis redactam in medium produxissent, et super ea fuisse diutius disputatum, tandem ita correcta existit et conscripta quod eam pars approbavit ultraque, et tam Strigoniensis archiepiscopus quam Colocensis electus (270) cum Ecclesiis suarum suffraganeis ad sancta Dei Evangelia juraverunt quod formam pacis qua continebatur in illo scripto posito coram eis firmiter observarent, et laborarent ad hoc nihil minus bona fide ut nos compositionem confirmaremus eamdem. P. quoque Quinquecclesiensis præpositus, ab episcopo suo missus pro eo, et Benedictius præpositus Sancti Thomæ, nec non et Jacobus scholasticus Strigoniensis pro capitulo ejusdem Ecclesiae, a quo sub debito juramenti se asservarunt habere mandatum, et Hubaldus Posoniensis præpositus juraverunt etiam illud idem. Pro Colocensi vero Ecclesia Jacobus Colocensis et Hosmundus Sancti Laurentii præpositi præstiterunt consimile juramentum. Unde præfatus episcopus ex parte tua nobis humiliiter supplicavit ut compositionem eamdem, quam sigillorum prædictorum electi et Waradiensis, Cenadiensis, Ultrasilvani, Agriensis, et ipsius Vesprumiensis episcoporum, nec non capitulorum Colocensis et Bachiensis nobis exhibuit munimine roboratum, auctoritate dignaremur apostolica confirmare; enjus tenor talis est (271).

• In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

(270) Vide supra epist. 84.

(271) Vide lib. xii, epist. 42, 43.

Amen. Haec est forma pacis inter Strigoniensem et Colocensem archiepiscopos. Prima coronatio regum Hungariae specialiter spectat ad solam Strigoniensem Ecclesiam. Verumtamen si Strigoniensis archiepiscopus non posset vel malitiose nollet regem coronare, vel Strigoniensis Ecclesia vacaret, coronet regem Colocensis, nullum ex tali coronatione sibi vindicando in prima coronatione. Secunda coronatio ei deinceps æqualiter pertineat ad utramque. De proventu monetæ decima pertinet ad Ecclesiam Strigoniensem, ubiunque in regno Hungarie endatur. Quod si cui desierit generallis moneta totius Hungarie, quidquid loco generalis moneta successerit, decimam habeat Strigoniensis Ecclesia. Strigoniensis archiepiscopus renuntiat omni jurisdictioni et juri spirituali quod habebat vel habere videbatur in provincia Colocensi; præter decimam monetæ, si ibi contingeret fabricari. Judicium officialium domus regiae quilibet episcopus habeat in sua parochia. Exhibito sacramentorum regibus et reginis et eorum liberis tam ad ipsos archiepiscopos quam ad alios episcopos in suis parochiis pertineat pro voluntate regis. In omnibus aliis utrique Ecclesiae jura sua conserventur illæsa et consuetudines antiquæ. Si qua autem privilegia vel rescripta quandocunque prolatæ fuerint contra hanc formam, vires non habeant, salva in omnibus auctoritate apostolica. Quod si papa non approbarerit, res sit in eo statu in quo nunc est. Juraverunt ambo archiepiscopi et eorum suffraganei qui praesentes erant, nec non et præpositus Quinquecclesiensis qui vice domini sui episcopi intererat, nec non et procuratores capitulorum utriusque Ecclesiae, quod secundum formam prescriptam bona fide pacem prescriptam observabunt, et sine fraude ad confirmationem laborabunt,

Cumque super his cum fratribus nostris delibere vellemus, dilecti filii Jacobus scholasticus et Nicolaus canonicus prefati archiepiscopi nuntii, et M. thesaurarius et Jo. archidiaconus Strigoniensis procuratores ejusdem loci capituli petierunt a nobis audiendum sibi dari. Quia ipsis de more concessa nuntii proposuere prædicti quod inter præfatos archiepiscopum et Colocensem electum et eorum suffraganeos talis compositio intervenit, ut prima coronatio regum Hungarie, ubiunque in ipso regno eos primum contingeret coronari, solius Strigoniensis Ecclesiae juris esset, et monetæ, ubiunque euderentur in regno, vel illius quod loco colligeretur monetæ decima ad eamdem Ecclesiam pertineret; ac tu et charissima in Christo filia Hungarorum regina per vestras a nobis litteras peteretis quatenus primam sedem primamque vocem cum juribus supradictis, quæ tu et dicta regina nec non et pars Colocensis (272) publice prefatae Strigoniensi recognovistis Ecclesiae, ipsi perpetui dignaremur privilegii munimine roborare, super aliis

(272) Vide lib. xii, epist. 52, 42, 43.

vero de quibus inter eos esse videbatur contentio, A propter bonum pacis sic exstitit ordinatum, ut nec Cologensis in Strigonensi provincia, nec Strigoniensis in Cologensi præter predicta sibi juris aliquid vindicaret, auctoritate in omnibus apostolicæ sedis salva; ita quod si haec non approbarerent a nobis, res in eo statu in quo tunc fuerat remaneret. Unde quidquid sit scriptum vel juratum esse dicatur, hoc actum et intellectum esse a partibus asseverant, et illud ex parte archiepiscopi confirmari a nobis suppliciter postulabant, asserentes sic actum et intellectum fuisse, idem archiepiscopus et præfati Agriensis et Geuriensis episcopi suis litteris declararant. Procuratores vero Strigoniensis capituli proposuere constanter quod tam illa compositio, quam redactam in scriptis præfatis episcopos nobis exhibuit, quam illa in quam præfati nuntii dixerunt archiepiscopum consensisse, inita fuerat sine assensu capituli et in enorme dispendium Strigoniensis ecclesiae redundabat. Unde contradicentes utrique, nobis humiliter supplicarunt ut auctoritate apostolica cassaremus utramque. Nos igitur attenderentes quod olim nobis multa precum instantia supplicatas ut super jure coronandi reges Hungariae Strigoniensi Ecclesiae privilegium concedere dignarremus, nosque tuis precibus inclinati, ei super hoc privilegium concesserimus fratrum nostrorum subscriptionibus roboratum, considerantes eiam quod si potestas coronandi regis Hungariae penes diversas Ecclesias resideret, toti regno grave periculum et haeredibus tuis grande posset dispendium generare, cum, sicut plenius ipse nostri, frequenter inter regum Hungariae cohaeredes super obtinenda regni corona scandalum sit exortum, quod utique posset facilius suboriri, si eos diversos coronatores contingeret invenire, propter contradictiones et rationes prescriptas compositionem hujusmodi non potuimus, sicut nec debuimus, confirmare. Super episcopatu quoque de novo creando apud Cibiniensem Ecclesiam in Ultrasilvana dioecesi, qui metropoli Colocensi subdatur, petitionem regiam nequivimus exaudire, quoniam sive apostolicae sedi, sicut tu ipse firmiter protestaris, sive Strigoniensi metropoli, sicut procuratores ipsius fortiter asserebant, Cibiniensis præpositura sit in spiritualibus immediate subjecta, id absque dubio in alterius præjudicium redundaret. Sed et quidam qui se nuntiis venerabilis fratris nostri Ultrasilvani episcopi faciebat, contradicebat omnino, gravem et enormem Ultrasilvani episcopatus diminutionem allegans. Serenitatem igitur regiam rogamus, et exhortanur attentius quatenus ad duritiam nobis non imputes quod compositioni predictæ robur non attribuimus firmitatis, sed tam providentia quam justitiae id ascribas, quibus regni et heredum tuorum indemnitibus duximus præcavendum et juris ordinem observandum, cum omnibus facti simus in justitia debito, sciturns pro certo quod in nullo unquam a nobis patieris repulsam in quo quisquam principum debeat exaudiri.

B Datum Laterani, uero illo Februario, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Scriptum est capitulo Strigoniensi super hoc in eundem fere modum, videlicet: Venerabilis frater noster Vesprumiensis episcopus in nostra propositi presentia constitutus quod cum de pace perpetuo statuenda, etc., usque non potuimus, sicut nec debuimus, confirmare.

In eundem fere modum scriptum est Strigoniensi archiepiscopo: Venerabilis frater noster Vesprumiensis episcopus in nostra propositi presentia constitutus quod cum de pace, etc., usque nec debuimus confirmare.

CLVII.

SANCTÆ GENOVESE PARISIENSIS ET BONI RADII CISTERCIENSIS ORDINIS DIOCEESIS ANTISSIODORENSIS ABBATIBUS, ET DECANO AURELIANENSI

C De quadam venditione infirmanda vel confirmanda.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Venientes ad apostolicam sedem I. syndicus et quidam monachi Cluniacensis cœnobii nobis expovere curaverunt quod G. prior et quidam monachi monasterii de Charitate, abbatis et conventus Cluniacensis, ad quod idem monasterium nullo pertinet mediante, interveniente consensu, absentibus tamen multis ex fratribus de Charitate, quorum intererat, nec vocatis, ac quibusdam contradicentibus et ad sedem apostolicam appellantibus ex eisdem, quasdam possessiones, redditus, et alia bona militie Templi fratribus in gravem ipsius monasterii laesione vendiderunt. Unde nobis syndicus et monachi memorati humiliter supplicarunt ut vel revocare contractum eundem in dicti monasterii præjudicium temere attentatum, vel restituere in integrum vice minoris idem monasterium dignaremur, praesertim cum Cluniacensis abbas templariis ipsis restituere solutam ab eis pro prædictis bonis et possessionibus pecuniam sit paratus. Dicti vero fratres e contrario responderunt quod potentibus ipsis olim contractum venditionis inter ipsos ex parte una et monachos de charitate ex altera legitime ac solemniter celebratum auctoritate apostolica confirmari, tam abbate D ac conventu Cluniensi, quorum ad hoc auctoritas intervenerat et consensus, quam priore ac conventu de Charitate per suas litteras postulantibus illud idem, quia nobis ad plenum de ipsius contractus meritis et circumstantiis non liquebat, veneribili fratri nostro Parisiensi episcopo et suis coniudicibus hoc commisisimus inquirendum, facientes in inquisitionis litteris mentionem de litteris ad venerabilem fratrem nostrum Senonensem archiepiscopum et coniudices suos super lapsu ipsius monasterii destinatis: quorum utrique in executione mandati apostolici processerunt. Denum partibus in nostra presentia constitutis, pars templariorum contractum ipsum confirmari petebat, parte altera multipliciter impugnante contractum. Contra quod

fuit ex adverso responsum quod communis juris A
remedium super deceptione malitiose pars altera implorabat, cum expresso per latitatem judicatum et depositiones testium probaretur possessiones venditas diu et publice fuisse venales, nec usque tunc temporis empires occurrerant qui tantum pro ipsis possessionibus largirentur. Ipos quoque fratres ad emptionem jam dictam sola misericordia et monachorum illorum preces, non cupiditas, induxerunt. Probatum etiam esse asserebant legitime dicti fratres quod venditionis tempore monasterium de Charitate tanto debito premebatur quod de omnibus mobilibus pars vicesima non potuisset exsolvi, in debitorum solutionem conversam illam totam pecuniam asserentes; ex cuius accelerata solutione usque ad summam trium millium librarum et ultra monachis de Charitate a creditoribus est remissum. Proponentes insuper quod venditionis rescissio non expediebat Ecclesiae memoratae, cum vix posset tanta pecunia sine majori gravamine ipsius Ecclesiae inveniri. Adjiciebat præterea quod monachi restitutionis beneficium ex eo implorare non poterant, cum super hoc mandatum non receperint speciale, quia secundum legitimas sanctiones petitio restitutionis in integrum jure minoris mandato non concluditur generali. Nos igitur intellectis quæ partes voluerunt proponere coram nobis, quia de præmissis nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus diligenter auditis quæ partes infra quatuor menses a prima citationis edicto coram vobis duxerint proponenda, si sufficienter fuerit ostensum quod ex ipsa venditione monasterium de Charitate sit enormiter lœsum, vos ipsum restituente vice minoris, venditionis contractum legitime rescindatis, ita quod pretium absque templariorum gravamine restituatur eisdem secundum terminos quibus ipsi pecuniam persolverunt, et de melioratione, si qua forsan apparuerit, facta per illos eis congrue satisfiat, proviso prudenter ne pro inventepda pecunia exdem possessiones vel alia distrahanter, ac recipiat pecunia sub voragine usurarum, ne forte residuum locutio comedat brvens, et unde crederetur adhiberi remedium, inde periculum incurritur. Alioquin præscriptum venditionis contractum ratum et firmum faciat haberi, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublatu appellatiois obstaculo compescentes. Testes autem qui fuerint nominati, tam monachi quam templarii et alii, si se gratia, odio vel timore substrinxerint, per distinctionem eamdem appellatio remota cogatis veritati testimonium porhibere. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint præter assensum partium a sede apostolica impetratae. Quod si non omnes his exsequendis, etc., duo vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xv Kalend. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo

(273) *Supra, cancellario.*

CLVIII

AURELIANENSI ET ANTISSIODORENSI EPISCOPIS ET MAGISTRO W. DE VIENNAE CANONICO ANTISSIODORENSI.
Beneficiorum superfluitas damnata.

(Laterani, xv Kal. Martii.)

Intellecta ratione quam nobis venerabilis frater noster Remensis archiepiscopus et ejus condelegati miserunt super controversia quæ de præbenda Trecensis Ecclesiae vertitur inter venerabilem fratrem nostrum Trecensem episcopum et dilectum filium cancellarium Senonensem non duximus eidem episcopo aliud rescribendum nisi quod idem episcops diligenter advertat qua ratione sustinere possemus ut ipse aliquod ecclesiasticum beneficium cuiquam de cetero persone concedat plura beneficia oblinienti, si propterea nolit ad mandatum nostrum præfato cellarario (273) in ecclesia sua conferre præbendam quia plura dignoscitur beneficia obtinere. Licit enim circa eamdem personam beneficiorum sit semper superfluitas improbanda, nonnunquam tamen est toleranda pluralitas, statu personæ provida consideratione pensato. Quare idem prudenter attendat utrum magis expedit ut eidem cellarario ex mandato nostro liberalitatem exhibeat conferendo præbendam quam ex suo iudicio necessitatem incurrat ut ultra non possit alicui plura beneficia obtinenti ecclesiasticum beneficium clargiri, nisi fuerit sufficienter ostensus quod ipse superflua beneficia secundum suum statum possideat. Quod ex eo forsan non poterit ostendi de facilis, quoniam etsi plures præbendas obtineat, ipse tamen pene nullam habere proponitur cuius provenitus libere possit percipere nisi residentiam in ea faciat personalem. Et ex hoc fortassis pendet iudicium utrum et pro Trecensi præbenda condigne recompensatum extiterit in præbenda Remensi. Quidquid ergo super his duxerit faciendum, nobis infra tres menses post susceptionem litteratum nostrorum absque dilatione rescribat. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum episcopum ad hoc moneatis attentius et efficaciter inducatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xv Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLIX.

GEBENNENSI EPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(274) Tua nos duxit fraternitas consulendos utrum illorum sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum qui consanguinitatis gradus ab avunculo et nepote, videlicet fratri filio vel sororis, cum de fratribus vel superioribus nihil noverint vel cuderint, incœperint computare. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod cum conjugium multum favoris obtineat, testes qui ad divorcium celebrandum producti consanguinitatis com-

(274) Cap. *Tua nos, De consang. et affin.*

potius gradus, a stipite debent incipere, id est a parentibus vel germanis, et sic per ordinem distinguere gradus, nominibus propriis vel aequipollentibus indicis designando personas, presertim cum saepius testimonium perhibeant de auditu, quod quia minus est validum, non est in articulo hujuscemodi nimium laxanda facultas, cum qua ratione computationem inciperent a secundo, eadem ab ulterioribus possent gradibus inchoare. (275) Consequenter autem quæsistis, ut cum quidam mulierem quamdam aliter inducere nequivisset ut sibi commisceretur carnaliter nisi desponsaret eamdem, nulla solemnitate adhibita vel alicuius presentia dixit illi, *Te Joannes desponsat*, cum ipse Joannes minime vocaretur, sed finxit se vocari Joannem, non credens esse conjugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi sed copulam tantum extorquendi carnalem, utrum inter praedictos si matrimonium celebratum, cum mulier consenserit et consentiat in eundem, et ille dissenserit et dissentiat, nec aliud quidquam egerit quam quod superius est expressum, nisi quod cognovit eamdem. Super quo fraternitat^B tue taliter respondemus, quod cum praefatus vir dictam desponsavit mulierem in propria quidem persona, etsi sub nomine alieno, quo tamen vocari se finxit: et inter eos carnalis sit copula subsecuta, videbatur forte pro conjugio presumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses quod ille nec proposuit nec consensit illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit non videmus. Nos tamen quid juris sit resribentes, hoc dicimus, quod si res ita se habuerit, videlicet quod ille nec proposuit eam ducere in uxorem nec unquam consensit, inter praedictas personas non deberet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus nec etiam forma contrahendi conjugii valeat inveniri; quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, et desuit omnino consensus, sine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale (276). Tertio quæsivisti (277) per sedem apostolicam explicari quid sit de quadam monacho sentiendum qui credens se posse mulierem quamdam a gutturis tumore curare, ut chirurgicus cum ferro tumorem illum aperiret, et cum tumor ille aliquantulum recedisset, monachus ipse mulieri præcepit ne se vento exponeret ullo modo, ne forte ventus gutturis apertione subintrans sibi causam mortis inferret, sed mulier, ejus mandato contemptio, dum messes colligeret, venio se exposuit incaute, et sic per apertione gutturis sanguis multus effluxit, et mulier diem finivit extremum, que tamen confessa est

A quod quia vento exposuit semelipsam ipsa sibi dederat causam mortis, utrum videlicet cum praeditus monachus sit sacerdos, licet ei sacerdotale officium exercere. Nos ergo tibi taliter respondemus, quod licet monachus ipse deliquerit alienum officium usurpando quod sibi minime congruebat, si tamen causa pietatis et non cupiditatis id egit, et peritus erat in exercitio chirurgie, omnemque studiū diligentiam quam debuit adhibere, non est ex eo quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit adeo reprobans quin post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei sacerdotialis ordinis executio de rigore. Ad ultimum ex parte tua fuit propositum coram nobis quod quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio suo essent, parvo assumpto gladio, ut ignem quereret, de strato surrexit, et cum venisset ad ostium, ignarus reperi ibi furem, qui cum scholari incipiens collectari, non solum ipsum scholarem prostravit ad terram, verum etiam pene ad mortem vulneravit eundem. Scholaris vero provocatus ab illo, vim vi incontinenti repellens, extorto latroni gladio eundem servato juris moderamine repercussit; qui perterritus fugam quam cito potuit maturavit. Mane itaque luciente, conscholares latronem quæsierunt eundem quem vulneratum inventum potestati Vicentiae tradiderunt; coram qua constanter negavit quod premissa minime perpetratarat. Verum prefata potestas ad eundem scholarem suos nuntios destinavit, ut exponeret si qua sciret de fore praedicto, vel tradere intersignia; qui cultellum quem ipsi latroni abstulerat, et solulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat sibi ne pedum strepitus audiretur, nuntiis tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas itaque receptis talibus intersigniis, latronem apparitoribus suis tradidit puniendum, qui sibi amputarunt virilia et oculos eruerunt. Latro vero se ad quoddam cœnobium transtulit; et ibi per triduum, ira et dolore commotus nec potum sumpsit nec cibum, et sic de medio est subtractus. Unde per nostrum postulas oraculum edoceri utrum praefatus scholaris ad sacros ordines valeat promoveri. Nos igitur inquisitione tue taliter respondemus, quod si praefatus scholaris dignis meritis adjuvatur, propter praescriptum eventum a susceptione sacerorum ordinum nullatenus est arcendus.

Datum Laterani, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo (278).

(275) Cap. *Tua nos*, De sponsal. et matrim.

(276) Cap. *Tua nos*, De homicid.

(277) In quart. coll. apostolicae sedis respond^C expl.

(278) Hoc loco statim post epistolam 159 sequentur epistole duas scriptæ ad capitulo Lingonense; sed is qui regestum anni xiv composuit, ad-

monuit illas pertinere ad annum sequentem, in margine earum ascribens vocem VACAT. Eas propterea vir illustris Franciscus Bosquetus, qui primus hunc librum edidit, rejecit in sequentem. Sane in veteri codice ms. bibliothecæ Colbertina, in quo descripti sunt tituli istorum regestorum, duas illæ epistole ad capitulo Lingonense non referuntur

CLX.

EPISCOPO ET DILECTIS FILIS ET CANONICIS PARMEN-
SIUS.

De p̄ebenda collationi papae reservata.

(Laterani, xvi Kal. Martii.)

Gratum gerimus et acceptum quod, sicut tu, frater episcope, per tuas nobis litteras intimasti, bonae memorie Gerardus Albanensis electus apostolice sedis legatus auctoritate legationis qua fungebatur, tam suæ quam nostræ donationi collationem primæ p̄ebendas in Parmensi Ecclesia vacaturæ, vobis, filii canonici, consentientibus, reservavit, injungens vobis primitus viva voce, et mandans suis litteris subsequenter, quod ipsam p̄ebendam, cum eam

A vacare contigeret, G. clero nato G. quondam germani sui, cui mores laudabiles ac scientia suffragantur, duceretis libere assignandam. Propter quod tu, frater episcope, nobis supplicasti humiliiter per easdem ut p̄ebendam eamdem dicto clero de benignitate sedis apostolice concedere dignaremur. Nos igitur vestram diligentiam commendantes, et volentes etiam p̄efati electi super hoc statutum firmiter observari, universitatì vestre presentium auctoritate mandamus quatenus primam p̄ebendam in vestra Ecclesia vacaturam donationi nostræ reservare curetis, persone idonee conferendam.

Datum Laterani, xvi Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

APPENDIX LIBRI QUARTI DECIMI.

CLXI.

HUGONI PRIORI ET CONVENTUI ANDRENSI.

Ut beneficia non vacantia non promittantur.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

(279) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio ad ecclesiarum profectum et religiosorum locorum commodum aciem nostræ considerationis extendere teneamur, ea corrigerem oportet quæ interdum in gravamen ipsorum temere seu etiam improvide attentantur. Sane ad audientiam nostram vobis intimantibus est delatum quod ad multorum instantian importunam de non vacantibus beneficiis promissiones sapienter facere vos contingit. Unde nobis humiliiter supplicasti ut vobis super his dignaremur misericorditer providere. Volentes igitur vestre devotioni super hujusmodi gravamine p̄æcavere, ac attendentes quod id contra statuta Lateranensis concilii attentatur, promissiones hujusmodi decernimus irritas et inanes, auctoritate vobis praesentium districtius inhibentes ne contra prefatum concilium beneficia promittere non vacantia cuiquam de cætero præsumatis. Nulli ergo, nostræ inhibitionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iii Kalendas Aprilis, anno quarto decimo.

CLXII.

EISDEM.

Confirmat quandam redēptionem reddituum ecclasiasticorum.

(Datum, ut et supra.

Justis potentiis desideriis dignum est, etc., usque completere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, redditus annuos qui nobili viro Eustachio de Campania et suis predecessoribus cum quibusdam consuetudinibus onerosis olim a vestro monasterio debebantur, et quos ab ipso nobili et hæreditibus ejus, accedente assensu nobilium in libro xiv, sed in initio sequentis. Unde apparet rectam fuisse mutationem quam hoc loco fecit idem vir illustrissimus.

(279) Vide lib. xiii, epist. 205.

B virorum comitis Gisnensis et Willelmi de Fielnes, de quorum feodo ipsi proveniebant redditus, redemistis, et relaxationem ipsarum consuetudinum, sicut ea justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo confirmationis, etc., usque in finem.

Datnam, ut supra.

CLXIII.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCIE.

De negotio comitis Tolosani

(Apud Cryptam ferratam, viii Kal. Septembbris.

(280) Noverit regalis prudentia quod Tolosanus comes dudum ad praesentiam nostram accedens, se super heretica pravitate nisi est multipliciter excusare. Unde nos ad petitionem ipsius legatis nostris rescripsimus ut denuntiatione solemnitate facta, nisi contra eum legitimus accusator infra certum terminum compareret, ipsi congregato concilio canonica purgationem indicerent; qua recepta, non permetterent eum super hujusmodi crimine propulsari; alioquin tanquam hereticum ecclesiastica districione punirent. Scimus autem quod purgationem non prestat; sed utrum per ipsius steterit ignoramus: quanquam universaliter prædicetur quod ipse in partibus illis pro heretico habeatur. Unde terram suam pene totam amisit; nosque legatis nostris injunximus ut terram ipsam ad eorum quibus pertinet opus diligenter faciant custodiri. Nos igitur ad tuæ petitionis instantiam legatis nostris super hoc negotio litteras apostolicas destinamus quales ad tuum commodum et honorem credimus expedire. (281) Super negotio quoque venerabilium fratrum nostrorum Antisiodorensis et Aurelianensis episcoporum hoc tuæ regali prudentia innotescat, quod cum tu sine curiali judicio nolis remittere pos-

(280) Vide lib. xii, epist. 152, 153; et lib. xvi, epist. 39.

(281) Vide lib. xiii, epist. 190, 191

nam quam eisdem episcopis intulisti, nec nos absque judiciali cognitione valemus salva justitia revocare sententiam interdicti quam in terram tuam iidem episcopi protulerunt; sed sicut dudum rogavimus, ita nunc quoque rogamus, ut postposito utrinque iudicio, quia certe sic expedite, negotium amicabiliter sopiaatur. (282) Verumtamen scribimus super hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Senonensi secundum formam quam providimus opportunam.

Datum apud Cryptam ferratam, viii Kalend. Se-
piembris, anno quarto decimo.

CLXIV.

DECANO ET CAPITULO CAPELLÆ DUCIS DIVIONENSIS.
Confirmantur eis bona concessa a duce Burgundiæ.

(Laterani, ii Non. Decembri.)

(283) Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, possessiones, redditus, exemptiones, libertates et immunitates quas bona memoria Hugo dux Burgundiæ predicitæ capellæ pia liberalitate concessit, sicut ea justæ ac pacifice obtinuit, et in authentico inde confecto, cuius tenorem præsentibus jussimus litteris adnotari, plenius continetur, vobis et per vos eidem capella: auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocino communimus. Tenor autem authenticæ memorati est talis: « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Ego Hugo dux Burgundiæ notum esse volo præsentibus et futuris quoniam Jerosolymara profiscens, præ nimia maris turbatione et imminentis periculis acerbitate tan ego quam omnes qui mecum in navigio erant graviter perterriti fuimus. Eapropter votum faciens Deo promisi me constructurum in mea curte apud Divionem ecclesiam in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariae et beati Joannis evangelistæ. Unde factum est ut in redditu meo Romanum veniens, quod voveram, per manum bona memoriae Alexandri summi pontificis Deo obtuli, et apostolica auctoritate, quemadmodum in (284) authentico scripto quod ab eo impetravi continentur, confirmari feci. Cum autem gratia Dei redirem, convocatis amicis meis et multis honestis viris, decem clericos pro remedio animæ meæ et predecessorum successorumque meorum salute Deo in perpetuum servitulos apud Divionem institui: quibus, laudante A-
lide uxore mea et Odone primogenito meo, in ea-
dem villa in proprios usus redditus assignavi, vide-
licet quidquid habebam de ventis, et ostellagium quod mihi debebant panifici et calceamentorum constructores, et placitum generale. Concessi etiam eisdem clericis ut eamdem habeant apud Di-
vionem libertatem quam habent ecclesiae prin-
cipales, scilicet duæ qua in ea sunt, et milites. Quoniam autem ecclesia ista specialiter mea est et præcipuum tribulationis meæ refugium et oblatio-

B A votiva Deo et libertati meæ, concessi ei plus quam cæteris, ut videlicet clerici ei deservientes liberum habeant attractum in villa Divionensi eodem modo quo ego habeo, id est libertatem retinendi homines eamdem quam ego habeo in villa Divionensi. Dedi etiam eisdem clericis tres de hominibus meis ad sufficiendum ecclesiae suæ thus, oleum, et ceram, quia nullos adhuc habebant homines. Qui videlicet tres homines et servientes clericorum, qui de domo et mensa eorum erunt, alii quoque eorum homines, quos, Deo largiente, prædicto vel alio justo modo poterunt requirere, ab omni exactione et tallia seu quacunque consuetudine omnimodo liberi erunt, plenarium usum fori habentes sicut homines ducis: quorum videlicet hominum vel servientium clericorum si quisque in causam trabatur, non respondebit nisi per dominos suos, qui si culpabilis inveniatur, lex ejus in manu dominorum suorum erit. Quidquid vero iidem clerici de meo casamento poterunt acquirere, liberum habebunt. Ut vero iidem capellani mei de mensa mea et domo esse manifestius cognoscantur, in festis annalibus, in est in Nativitate Domini, in Pascha, in Pentecosten, et in Omnium Sanctorum, si dux vel ducissa Divioni fuerint, accipient de expensa curiæ, tanquam commensales ducis, in perpetuum duos solidos pro pane, quatuor sextarios vini, quatuor solidos pro coquina, vel æquivalens. Oblations omnes et beneficia capelle ducis et ducissa, ubicunque sint, sicut apud Divionem, ex integro ipsorum erunt; nec capellanus ducis vel ducissa in eis quidquam habebit nisi iure canonici, et non jure capellanie; siquidem nec dux nec ducissa capellam habebit nisi decanum capellæ vel aliquem de canonicis ipsius; qui videlicet decanus vice domini papæ curam animæ ducis et animæ ducissæ debet habere, sicut in præsenti habet curam animæ meæ Nicolaus capellanus meus et decanus capellæ; quam curam ipse a domino papa Alexandro suscepit. Quoniam igitur ecclesiam istam ad honorem Dei et tutamen animalium ducum Burgundiæ et ad illustrationem domus illorum non dubito pertinere, ipsam tanquam ducatus caput et turrim salutis ducum enprio erigere, potestate ducum tantum exinde sperans ampliari quantum ad honorem suum retributor omnium honorum eam ab ipsis ducibus viderit largius extaltari. Unde provide statuo et posteritati meæ in salutem suam mando ut quam cito quis dominum ducatus suscepit, statim tanquam felix operum suorum munimentum aeat ecclesiam suam, consortium spirituale canonorum suorum recipiat, fidelitatem ei et statuta præsentis scripti se servaturum juret, singulos canonicos in signum fraternitatis in osculo sancto recipiat, tam illos quam res illorum in speciale tutamen amplectens. Hoc ipsum ducissa quoque in initio promotionis suæ, quam cito fuerit Divioni, faciat; ut a sancto et pio opere

(282) Vide lib. xv, epist. 108, 109.

(283) Vide cap. *Cum capella.*, De privil.

(284) Exstat apud Miræum in Notitia ecclesiæ Belgij, pag. 428.

incipientibus, cætera agenda auctore Domino deinceps prospere succedant; ecclesiamque istam tanquam cubile et reclinatorium animæ sua custodiant, ut sicut cætera corpori, ita hæc animæ profectura conserventur. Ut autem hoc in posterum ratum haœatur, præsentem paginam sigilli mei et sigilli Odonii primogeniti mei impressione feci muniri. Testes sunt Odo filius meus primogenitus, cuius laude hoc totum factum est, Maria venerabilis quondam ducissa Burgundia mater mea, Aymo de Divione, Willermus de Orgeolo milites, item Bartholomæus cambellanus meus, Raynaldus de Edua burgensis; de presbyteris, magister Nicolaus capellanus meus et decanus capellæ, Vibertus, magister Hugo, magister Guido Maluspanis, magister Richardus diaconus. Actum est hoc anno Incarnationis Dominicæ 1172. Nulli ergo ... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Non. Decemb. anno decimo quarto.
CLXV.

JOANNI ABBATI ET CONVENTUI SANCTI PAULI.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Non. Januarii.)

Ilos Christiana devotio dignissime veneratur et honorat in terris quos habere desiderat patronos et intercessores in celis. Inter quos beatus Paulus apostolus, vas electionis, et doctor gentium, cuius nos meritis adjuvari et fulciri intercessionibus cunctis, ob ipsius reverentiam et honorem monasterium Sancti Benedicti sub Pentoma constructum in territorio Nepesino, quod ad jus et proprietatem Ecclesia Romana nullo mediante dignoscitur pertinere, sicut in privilegio bonæ memorie Cœlestini pape prædecessoris nostri contineatur expresse, vobis de apostolica sedis munificentia duximus concedendum, ut per monachos vestros de cætero idem monasterium ordinetur. Vestris ergo precibus inclinati, prædictum monasterium sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quasunque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo prædictum monasterium situm est, cum omnibus suis pertinentiis et omnibus aliis quæ idem monasterium habere dignoscitur a via Carraria, quæ pergit ante monasterium supradictæ ecclesie, usque in viam publicam, et via quæ pergit ad Canale et ad Linarium. Omnem competentem portionem in integrum de quatuor fundis, id est Tetricano, Miione, Anticione et Romaniano. Salva pensione unius denarii Nepesino episcopo persolvens. Fundum de Tuniano in integrum, cum terris, campis, pascuis. Omnem portionem competentem in integrum de fundo Puliano et Solaro, cum casis, terris cultis et incultis. Omnem portionem de fundo Luerizano. Unam clausuram vineæ cum omnibus suis pertinentiis in loco qui vocatur Pastina Juris

A Nepesino Ecclesie, præstantem vini decimas tres. B Omnem portionem de fundo Bevicano. Omnem portionem in integrum de fundo Crasiano, cum suis pertinentiis. Sex in integrum uncias de fundo Corlianio. Tertiæ partem in integrum de fundo Monte Vari, cum omnibus suis pertinentiis, posito in territorio Nepesino et Sutriño, juris Sancte Marie in agro, præstantem solidum unum. Fundum Pulianum, fundum Minianum, et fundum Sulferata in integrum, cum suis pertinentiis, in territorio Nepesino, juris monasterii Sancti Adriani et Laurentii, præstantem denarios quinque. Fundum Rotulæ in integrum juxta Sulferatam. Fundum Opplanum in integrum. Casale unum in integrum quod vocatur Burdanum, cum vineis, terris, pascuis, silvis et molendino uno et dimidio in rivo suo, et aliis suis pertinentiis. In fundo de Valle juxta Insulam terram modiorum quatuor ad sementem. Portionem omnem integrum de fundo qui appellatur Insula, et de fundo qui appellatur Scrutano et Antico et Tribuniano, cum omnibus suis pertinentiis, et cum piscaria in Janula. Fundum Cispano in integrum. Fundum Linianum in integrum cum omnibus suis pertinentiis, et cum molendino in Trete, seu medietatem ipsius aquæ a loco qui dicitur Mezano usque ad portam castelli de Capracora. Tertiæ partem casalis Cisapini, cum omnibus suis pertinentiis, positi territorio Nepesino. Fundum Triquizaonm in integrum, cum appendiciis suis, positum territorio Nepesino. De fundo montis Grezani omnem portionem in integrum. Fundum Servilianum in integrum, cum cella Sancte Marie, cum casis, vincis, et terris sibi pertinentibus, positum territorio Collinense. Omnem portionem de fundo Cispoliti in integrum, cum terris et vineis ad ipsum pertinentibus. Medietatem fundi Formicosi in integrum, et omnem portionem de fundo Charano et de fundo Morizano et Casanovula et Cesarano, posita territorio Collinense, vis Campana vetere, juris ipsius monasterii. Praeterea in civitate Roma trans Tiberim cellam Sanctæ Agathæ in integrum, ab uno latere via publica, a secundo latere hæredes Sergii, sicut est interpositus murus antiquus, a tertio latere fluvius Tiberis, a quarto latere res juris basilice majoris Sancti Petri apostoli. In territorio Castellano casale Simpronianum in integrum, sicut supradicto monasterio obtulit eum Gregorius dux Gratiani filius, et omnes portiones de casalibus et fundis de loco qui vocatur Transpartana. Fundum Flanarellum, fundum Vinianellum, cum suis pertinentiis in integrum, positum in territorio Sutriño. Cellam Sancti Pauli in integrum, cum vineis, terris et silvis, cum rivo et molendino suo et omnibus suis pertinentiis, positum territorio Nepesino. Casale unum in integrum in fundo qui vocatur Zinzolia, cum ecclesia Sancti Secundi, cum terris, silvis et aliis suis pertinentiis, positum in territorio Nepesino. Medietatem in integrum de casale uno qui vocatur Lucilianum, cum vineis, terris et aliis suis pertinentiis, positum in territorio Nepesino. In Casamala ec-

clesiam Sanctæ Mariæ, cum vineis, terris et aliis suis pertinentiis, positam in fundo Cæsano et Altello, et Domoras infra castellum ejusdem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet prædictum monasterium temere perturbare, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum eccle-

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidio diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, iv Nonas Januarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno quarto decimo.

APPENDIX AD LIBRUM XIV.

Quoniam supra in epistola 133 hujus libri agitur de negotio Bochardi de Avesnis, cuius matrimonium cum Margareta sorore Joannæ comitissæ Flandrensis passum est multam contradictionem, libuit huic addere aliquot epistolæ in eadem causa scriptas ab Innocentio nostro et successoribus ejus, quas invenimus in membranis antiquis et authenticis bibliothecæ Colbertinæ; ex qua etiam habuimus vetera quædam monumenta ad eam historiam pertinentia que illic authentica quoque sunt.

I.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilis fratri episcopo et dilectis filiis **Simoni archidiacono, et... praeposito Atrebatisibus**, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Joanna comitissa Flandrie horrendi facinoris questione nuper aures nostras pulsavit, quod cum olim Fernandus comes vir suus B. de Avennis Cameracensis dilectus, ipsius consanguinitatis comitissæ, balivum terre sue de Hainonia ordinasset; ac eadem comitissa nobilem mulierem Margaretam sororem suam parvulum in quodam suo castro morantem prefati consanguinei sui custodiæ fiducialiter commendasset, idem B. agitatus diabolica furia et furore puellam eam tam de Castro prædicto fraudulenter extractam in alienis partibus præsumit illicite detinere asserens se cum ipso matrimonium contraxisse de facto, cum de jure non valeat, eo quod sibi, qui subdiaconus et cantor Laudunensis fuisse dignoscitur, proxima consanguinitatis linea est conjuncta. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita super hoc diligenter veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statutis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili appellatione cessante cogatis veritatem testimonium perhibere. Quod si non omnes iis exequendis potueritis interesse, tu, frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris. Tu denique, frater episcope, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare proores, extirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo judice, qui reddit unicuique secundum opera sua, dignam possit redire rationem.

Datum Laterani, x Kal. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

II.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Remensi archiepiscopo et suffraganeis ejus salutem et apostolicam benedictionem.

Horrendum et execrabile facinus auribus nostris insonuit quod cum B. de Avesnis quondam cañor Laudunensis sit in subdiaconatus ordine constitutus, nobilem mulierem Margaretam sororem dilecta in Christo filię nobilis mulieris Joannæ comitissæ Flandrensis consanguineam suam in quodam Castro sua fidei commendata non est veritus fraudulenter abducere, et eam detinere non metuit, impudenter

B mentiens se cum ea matrimonium contraxisse. Cum igitur ex testimonio plurium prælatorum et aliorum proborum vivorum qui ad sacrum generale concilium accesserunt consticerit nobis plene dictum B. esse subdiaconum et fuisse cantorem Ecclesiae Laudunensis, nos moti pietatis visceribus circa dictam puellam et volentes exequi debitum pastoralis officii adversus tam nefandi sceleris præsumptorem, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus prefatum B. apostamatam (285), in quem tulimus excommunicationis sententiam sua nequitia exigente, singulis diebus Dominicis et festis, pulsatis campanis, et candelis accensis, cum suis factioribus faciat per vestras dioeceses tandem excommunicatum publice nuntiari, ab omnibus arcibus evitandum, loca in quibus predictus B. presens fuerit et puella præfata detenta, etiamsi ad partes alias extra vestram provinciam divertere vel illam abducere forte præsumperit, faciendo cessare interiora a divinis donec idem B. prefamat M. liberam dictæ restituerit comitissæ congrue satisfaciens de commissis, et humiliiter revertatur ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Sic autem universi et singuli hoc exequi efficaciter studeatis quod diligere justitiam et iniquitatem videamini detestari, nec possitis de inobedientia vel negligentiâ reprehendi.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno octavo decimo.

III.

HONORIUS ep. scopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Remensi et suffraganeis ejus salutem et apostolicam benedictionem.

Utinam apostata ille B. de Avesnis, perfidus, impudicus vel percussus doleret, vel attritus aciperet disciplinam; ut vexatio sibi pareret intellectum, et repleta ejus facie ignominia, verteretur impius, et non esset, ne vituperaretur per eum ministerium ordinis clericalis, nec operiret confusio vulnus cleri, sed a voce exprobantis et obloquentis esset immunis, cum per illum nonen clericale in gentibus blasphemetur, et vos pro eo de quadam negligenta videamini arguendi! Ille namque dum esset subdiaconus et cantor Ecclesiae Laudunensis, prout notoriū esse constat, totus dicatus virtutis, virtutibus abdicatis, prædicionem simul commisit et rapuum, dum nobilem mulierem Margaretam germanam nobilis mulieris Joannæ comitissæ Flandrensis sue fidei commendataem de quodam Castro fraudulenter et violenter abducens, eam matrimonii velamento, quod nequam contrahere poterat, illico sibi commercio copulavit, quam, ut apostolam prodi-

(285) Vide Meierum et Buccinum ad annum

tioni et raptui cumularet, spredo divino timore et impunita reverentia ordinis clericalis, detinet impudice in anima sua periculum et enorme scandalum plurimorum. Unde cum hoc ad audiendum felicis memoriae Innocentii pape predecessoris nostri pervenisset ex relatione multorum, imo ex testimonio quamplurium prelatorum et aliorum fide dignorum qui ad generale concilium convenerant plenarie constitisset, in prefatum apostamat ore proprio excommunicationis sententiam promulgavit, dans vobis suis litteris in praecipit ut dictum B. cum suis fautoribus singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per vestras dioceses excommunicat faceret publice nuntiari ab omnibus arctius evitandum, et loca in quibus prefatus B. moram faceret et puella foret detenta, etiam si ad partes alias extra vestras dioceses transferretur, supponentes ecclesiastico interdicto cessare faceret interim a divinis, utramque sententiam tandem inviolabilitate observando donec idem praedictam M. liberam ipsi restitueret comitisse, et congrue satisfaciens de commissis, reverteretur humilier ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Sed licet, sicut comitissa praedicta nostris auribus intumavit, memorauit B. excommunicatum fecerit nuntiari, quia tamen in aliis non minus necessariis non estis plenarie praeceptum apostolicum executi, illi non est reversus ad percutientem se, nec Dominum exercitum requivit; sed cum sit nervus ferreus, cervix eius et frons sua aenea, nec divino timore nec humano est pudore percussus ut vel signa pretenderet penitentis. Propter quod prefata comitissa dolore ac rubore confusa gemit se sororem suam non potuisse hactenus rehahere. Ut igitur gravior pena pungat quem penitus hactenus non compunxit, fraternali vestrae per apostolica scripta firmiter praecipiendo mandamus quatenus juxta praecedens predecessoris nostri praeceptum contra saepedictum apostamat sublatu appellationis obstaculo procedatis, ita quod tot et tanta facinorosa vos abominari probetis, et comitissa prefata super hoc non cogatur iterare querelam, nosque rectitudinis vestra zelum possimus merito commendare.

Datum Anagniae, vi Kal. Augusti, pontificatus nostri anno primo.

IV.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati Sancti Bartholomei, priori Sancti Elegii, et cantori Noviomensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Si divina pietatis immensa benignitas sustineret ut B. de Avesnes apostata, vir iniquus, sonno exsurgerebat et obscuras oculos aperiret ut suam iniquitatem perpenderet, cerneretque spurcias quibus a planta pedis usque ad verticem capitis est respersus, influxus in limo profundi, laboraret forsitan clamans ad Dominum ut ipsum de lacu miserie et de facie luto educere dignaretur. Verumtamen, quod dolentes referimus, induratum est eorum ipsius; quoniam putrescens in stercore sordidus ut jumentum, erecta cervice obturatus ad modum surde aspidis aures suas, ne disciplinam exaudiat et increpationes advertat quibus a sua deberet nequitia, si datum esset a Domino, revocari. Propter quod potest miser non immerito formidare ne Deo et hominibus execrabilis contritione dupli conteratur, temporali poena videlicet et aeterna. Jam enim pudor est dilecta in Christo filiae nobili mulieri Joannae Flandriae et Haynoniae comitissa toties repetere sclera quae in ejus contumeliam dictus apostata in nobilis mulierem Margaretam sororem ipsius exercuit impudentem, dum idem dudum in subdiaconatus ordine constitutus eamdem M. linea sibi consanguinitatis conjunctam, in quodam castro sue fidei commendatam, fraudulenter abduxit, ipsamque detinet in honeste,

A mentiendo se cum ea matrimonium contraxisse. Cum autem ex testimonio plurium prelatorum et aliorum proborum virorum qui ad sacrum generale concilium accesserunt felicis recordationis Innocentio papa predecessori nostro plene constiterit dictum B. fuisse subdiaconum et cantorem Ecclesiae Laudunensis, idem motus pietatis visceribus circa dictam pluam, volens debitum pastoralis officii sequi, contra nefandi sceleris presumptorem, bona memoria Remensi archiepiscopo et suffraganeis ejus quis dedit litteris in praecipit ut predictum apostamat, in quem ore proprio sua exigente nequita excommunicationis sententiam ipse tulit, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per suas dioceses ficerent cum suis fautoribus excommunicatum publice nuntiari ab omnibus arctius evitandum, loca in quibus predictus B. moram faceret et puella foret detenta, etiam si ad partes alias extra ipsas dioceses diverteret, vel ipsam forte abduceret, facientes cessare interim a divinis. donec idem B. prefatam M. liberae ipsi restitueret comitissam, congrue satisfaciens de commissis, et rediret humilier ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Et licet executores ipsi praeceptum prefati predecessoris et nostrum super eodem negotio postmodum eis directum fuerint executi, quia tamen nobilis vir Waleranus, Tieriens de Heufalis, et quidam alii Laudunensis, Cameracensis, et Leodiensis diocesum eundem apostamat, excommunicatum, claves Ecclesiae penitus contemnentem, in malitia sua lovent, receptacula in quibus dictam M. detinet alia subsidia sibi dando, et nobilis vir Guido germanus ejusdem apostata ac quidam alii eorumdem diocesum eum pro viribus manutinent, et quidam sacerdotes et clerici eidem et familiae sue aliquis ipsius fautoribus in locis in quibus dicta M. detenta existit, non sunt veriti divina officia tenere celebrare, sapientius apostata, quasi delinquis impune, satisfacere penitus vilpendit, in sue iniuriantis pertinacia obstinatus. Unde nobis comitissa prefata humilier supplicavit ut ne ipsa inter multas angustias, quibus dignoscitur esse afficta, ex detentione ac pudore dictae sororis sue ignominiosa confusionis respsa opprobrio, in morene deficiat, si non habuerit adjutorem, ad comprimendam apostatae predicit malitiam insistere dignaremur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam per singulas circumiacentes provincias et dioceses singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, tandem facitis auctoritate nostra solemniter publicari, loca in quibus ipse B. moram fecerit et dictam M. detineri contigerit supponentes ecclesiastico interdicto, donec idem vir iniquus ab errore suo, si a Deo datum fuerit, resipiscens, juxta prescriptam formam dictam M. ipsi restituerit comitissam, satisfaciens congrue de commissis, et ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis revertatur. Dictos autem nobiles et alios fautores apostatae supradicti, neconon et dictam etiam Margaretam, si tanto flagitio inventa fuerit consentire, nec monita studierit, cum poterit, a suo recedere corruptore, per excommunicationis nominatum in personam, et in terras et familias eorum interdicti sententias, a favore ipsius sublatu appellationis obstaculo compescatis, et faciatis utramque sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabilitate observari; prefatos sacerdotes et clericos et alios, si qui forsitan similia perpetrare presumperint, poena canonica sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo percellentes; mandatum nostrum taliter impleturi quod non possit de negligientia reprehendi, et nos sollicitudinis vestre studium dignus possimus in Domino laudibus commendare. Quod si non omnes iis exsequendis po-

teritis interesse, duo vestrum ea nihilominus ex- sequantur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, octavo Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio

V.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei venerabilibus fratribus Tornacensi et Cameracensi episcopis et dilecto filio magistro Girardo canonico Tornacensi salutem et apostolicam benedictionem.

Matrimonii copula, imo verius contubernii, quod olim inter Buchardum de Avesnis et sororem dilectam in Christo filiæ nobilis mulieris comitissæ Flandriæ fuit de facto contractum, quondam per bonæ memorie Innocentium papam prædecessorem nostrum exigente justitia reprobata, nos, quod super hoc ab eodem prædecessore nostro factum esse dico, approbamus, et proleum ex copula tali suscepimus illegitimam esse censemus.

Datum Viterbiæ, ii Kal. April., pontificatus nostri anno undecimo.

VI.

Epistola Honorii III de matrimonio Guillelmi de Dampeira cum Margareta sorore comitissæ Flandriæ.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis de Ripatorio Cisterciensis ordinis et Arremansis abbatis Trecensis diocesis, et cantori Lingonensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad aures nostras multorum relatione pervenit quod nobilis mulier Margareta soror dilecta in Christo filiæ nobilis mulieris comitissæ Flandriæ, que olim cum Bochardo de Avennis matrimonium de facto contraxit, cum de jure non posset, nunc simili modo contraxit cum alio, Willielmo de Donnapetra (286) videlicet, ita proxima consanguinitatis linea sibi juncta ut secundum statutum generalis concilii non debat hujusmodi copula tolerari. Nolentes igitur id vel indiscutibilem relinquere vel, si verum est, sub dissimulazione transire, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis quos propter hoc videritis evocando, et inquisita super hoc diligenteris veritate, si inveneritis rem taliter se habere, injungatis utique ut se ab invicem abjurantes, nullatenus cohabitare presumaunt : qui nisi vobis paruerint, in eos appellazione remota excommunicationis sententiam proferentes, et facientes eos usque ad satisfactionem condignam arctius evitari, prolem, si quam ex hujusmodi copula incertius forte suscepint, illegitimum publice nuntietis et in hereditate paterna nullo unquam tempore successuram. Quod si non omnes iis exequendas poteritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

VII.

Honorii III papæ epistola ad archiepiscopum Senensem et episcopum Catalauensem.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Senonensi archiepiscopo et episcopum Catalauensi salutem et apostolicam benedictionem.

Ad audiendum nostram noveritis pervenisse quod licet nobilis vir Willielmus de Donnapetra et charissima in Christo filia nostra illustris regina Cypri se in eo gradu propinquitatis attingant ut secundum canonicas sanctiones nequeant matrimonialiter copulari, nihilominus tamen tractatur de contrahendo

(286) Guillelmus de Dampeira' erat frater Archambaldi de Borbon. Fuit autem constabularius Campania anno 1220, sed non hereditarius. De matrimonio ejus cum sorore comitissæ Flandriæ mentionem reperimus in litteris Ingerranni domini Couciaci ad Thieobaldum comitem Campaniæ et Briæ, ubi sic scriptum est : *Sciatis insuper quod ipsa die quando litteræ vestre ad me venerunt, mihi verissime*

A matrimonio inter eos. Cum igitur melius sit ante tempus occurrere quam post vulneratam causam remedium implorare, vosque, in quorum provinciæ et diœcesi terra nobilis prædicti consistit, super iis investigare possitis facilius veritatem, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si res ita se habet, præfato nobili auctoritate nostra inhibeatis publice ac expresse ne ad hujusmodi copulam procedere aliquo modo præsumat; denuntiantes etiam quod si secus facere attentaret, nos non solum illegitimum nuntiaremus prolem ex tali coniunctione susceptam, verum etiam procederemus alias contra eos, prout ratio postularet. Idipsum autem eidem regina inhibere ac denuntiare cyrillis, si forte ad partes venerit Gallicanas.

Datum Signie, xv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

VIII.

Ludovicus, Dei gratia Francorum rex.

B Noverint universi presentes pariter et futuri quod nos litteras dilectæ consanguineæ et fidelis nostra Joannæ comitissæ Flandriæ inspeximus sub hac forma. Ego Joanna Flandriæ et Haynonia comitissa notum facio universi presentes litteras inspectarias quod cum inter me, charissimam sororem meam M. dominam de Dampeira et filios et filias quos suscepit de viro nobili Guillelmo quondam domino de Dampeira ex una parte, et virum nobilem dominum B. de Avesnis et filios quos habet de predicta M. ex altera, discordia esset orta, tandem mediantebus bonis viris facta fuit bona pax et concordia in hunc modum. De terra quam praefata M. domina de Dampeira tenet de propria hereditate sua, accipiet ipsa quingentas libratas ad faciendam voluntatem suam; et residuum debet estimari per bonos viros, et dividiri in septem partes aequales, de quibus duæ partes erunt duorum filiorum quos dicta M. habet de domino B. post decepsum ipsius M. et residue quinque partes erunt filiorum et filiarum quos suscepit de domino Guillelmo de Dampeira post decepsum ipsius similiter. Et illas duas partes quas filii domini B. debent habere debebo assignare ad voluntatem meam, ubi magis video expedire, infra hereditatem prædictæ sororis meæ. Et si forte contingere quod post diem hujus pacis annus vel plures de filiis aut filiabus predicti domini Guillelmi de Dampeira obirent, pars illius vel partes illorum qui ita decederent ad superstites fratres germanos et sorores germanas redirent. Similiter si obire contingere unum de filiis domini B. pars ejus ad alium fratrem suum germanum rediret. Et nonobstante ista pace et divisione retinet dicta domina M. domina de Dampeira potestatem in hereditate prædicta donandi elemosynas suas sicut ante habebat; ita tamen quod si aliquas feceret elemosynas, irent communiter et aequaliter super septem partes ante nominatas. Pacem istam et concordiam in omnibus firmiter et fideliter observare præfatus B. de Avesnis et filii sui, prius sufficienter probata in curia mea atque filiorum ipsius B. et per judicium hominum nostrorum legitima judicata, laudaverunt et juraverunt coram dominis suis, videlicet coram me, quæ sum prima et proxima domina hereditatis prædictæ et feodi, et coram domino rege Francie, qui superior est dominus feodi Flandriæ. Et idem debent laudare et jurare coram domino episcopo Legdiensi, qui superior est dominus feodi Haynonie. Tali scilicet modo quod nihil de cætero poterunt reclamare in dictum sicut quod dominus Willielmus de Dampeira sororem comitissæ Flandriæ, dominam Hanoniæ, duxerat in uxorem. Ante porro quam Margaretam duceret, cogitaverat de matrimonio cum Aalaide regina Cypri, ut patet ex sequentibus Honori III litteris ad Senonensem archiepiscopum et Catalauensem episcopum

haereditate jam dicta præter id quod assignatum fuerit eis per pacem et divisionem prædictam, nec guerram movere poterunt contra me vel meos aut contra M. sororem meam, vel contra dictos filios et filias domini Guillelmi de Dampetra vel snos; sed pacem mibi et meis et dictæ M. dictis filii et filiabus dicti Guillelmi de Dampetra et suis debebunt in posterum tenere. Et dominus B. de Avesnis pro se fecit securitatem eamdem. Et de his omnibus firmiter observandis dominus rex et ego dedimus ad petitionem domini B. et filiorum ejus litteras nostras, ita quod si ibidem B. vel filii sui irent contra pacem prædictam, de cetero non habent audientiam in curiis nostris de querela de qua pax facta est, sicut est supradictum. Et sub eadem forma dictus B. et filii sui debent quarere litteras domini episcopi Leodiensis. Et si unus de ipsis filiis vel etiam ambo venirent contra pacem eamdem, ego saisrem partem vel partes illorum assignatas illis vel illi qui contra venirent, ad opus filiorum et filiarum domini Guillelmi de Dampetra. Pacem istam similiiter laudaverunt et juraverunt dominus B. et filii sui, quantum pertinet ad Christianitatem ipsorum, coram domino archiepiscopo Remensi et suffraganeis suis et domino episcopo Leodiensi; et eis Christianitates suas taliter obligaverunt quod si irent contra pacem prædictam, et de hoc constaret per bonam veritatem domino archiepiscopo Remensi aut domino episcopo Cameracensi aut episcopo Atrebateni aut episcopo Morinensi aut episcopo Tornacensi, dominus archiepiscopus vel episcopus cui sic de hoc constaret excommunicaret illum vel filios qui contra pacem venirent sine appellatione, et archiepiscopos Remensis vel quilibet episcoporum qui supra notati sunt daret litteras suas quod ipsos denuntiarent excommunicatos per suas dioceses ad testimonium et denuntiationem illius episcopi cui, sicut dictum est, constaret. Praterea idem archiepiscopus vel episcopi debent domino papæ scribere et testari quod dominus B. et filii sui pacem istam servare in eorum praesentia juraverunt. Insuper dominus B. juravit quod bona fide dabit operam ad hoc quod dominus papæ confirmaret pacem istam, et eidem supplicabit per litteras suas totam pacem continentem ut eam confirmet, et per executores appellatione remota eamdem pacem faciat per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Istam pacem tenere similiiter juraverunt Th. de Iluhalize et Henricus filius ejus. Th. de Waleort et duo filii ejus, Nicolaus de Rumyngiaco et duo fratres ejus et duo filii ejus maiores natu, A. Domina de Roseco et Rogerius filius ejus, comissa de Chygniaeo soror domini B. et filia eius, Jacobus de Grandiprato Castellanus de Sancto Iudomaro et Guillelmus frater ejus, Hugo de Anthonio, Arnulphus de Moretanio, Sygerus de Ayghen et duo filii ejus ante natu, Philippus de Orch et frater ejus major natu post eum, et Arnulphus de Longovillari. Omnes isti supra nominati, juraverunt, ut dictum est, pacem istam tenere; et etiam juraverunt quod si dictus B. vel duo filii ejus vel alter eorum, venirent contra pacem præfata, eis vel ei qui contra veniret, ut dictum est, non essent in auxilium nec in consilium; et Christianitates suas obligaverunt prædictis archiepiscopo et episcopis tali modo, et etiam litteras suas dederunt patentes quod si forte contingenteret quod dominus B. aut filii ejus vel alter eorum iret contra pacem prædictam, et aliquis predicatorum qui pacem juraverunt, ut dictum est, esset eos adjuvans vel confortans, et de hoc constaret per bonam veritatem archiepiscopo Remensi vel uni de subnotatis episcopis, videlicet episcopo Cameracensi, aut episcopo Atrebateni, aut episcopo Morinensi, aut episcopo Tornacensi, ille cui, sicut dictum est, constaret, excommunicaret eos; et dicti ostagi renuntiaverunt et B. et ejus filii omni appellatione, supplicatione, et omni juris ad-

A miniculo; et omnes alii ad testimonium et denuntiationem illius denuntiarent illos vel illum excommunicatum per suas dioceses usque ad satisfactiōnem condignam. Similiter dominus Galternus comes Blesensis promisit in fide quam mihi debet tanquam domine sue pacem istam tenere, hoc modo quod si dominus B. aut filii ejus aut alter eorum iret contra pacem eamdem, ipse nec in auxilium nec in consilium eis esset, imo saisret feodum quod dominus B. tenet de ipso, nec permetteret eos gaudere eodem feodo vel valorem habere ejusdem quousque hoc emendassent per me vel per meum haeredem, et si forte comitem Blesensem obire continget, heres ejus ad ea facienda quæ dicta sunt teneretur. Petui etiam dictus comes ab archiepiscopo Remensi et episcopo Silvanectensi, qui erant praesentes, ut omnia quæ promiserat, ut dictum est, suis testificarentur litteris et sigillis. Sciendum similiter quod ego et prædicta soror mea et amici filiorum et filiarum B. domini Guillelmi de Dampetra, videlicet dominus Archembalodus, Guido frater ejus, Guillelmus de Melloto, et Droco frater ejus, I. comes Carnutensis, et dominus G. de Aspermonte, juravimus pacem istam tenere et firmiter observare; ita quod si dicti pueri vel aliquis eorum iret contra pacem eamdem, nos omnes nec in auxilium nec in consilium eis essemus. Dicti quoque filii domini Guillelmi laudabunt et jurabunt coram domino rege et coram me et coram domino Leodiensi super querela de qua pax facta est, sicut est prænotatum. Et de hoc debent per se vel per amicos suos querere litteras domini regis et aliorum dominorum qui nominati sunt supra. Ut autem memoriter teneatur et firmiter obseretur continentia dictæ pacis, ego et charissima soror mea, dominus B. et filii sui eam sicut dictum est coram me fideliiter et plene conscriptam propriis confirmavimus sigillis. Actum apud Asnerias, anno Domini 1254, mense Januario, die Veneris proxima post festum beati Hilarii. Hac pace, prout superius continetur, proposita et a partibus recognita coram nobis, ipse partes supplicaverunt nobis ut eam sigilli nostri appensione testificaremur. Ad quarum preces et instantiam in hujus rei testimonium sigillum nostrum in presenti pagina duximus apponendum.

Actum apud Asnerias, anno Dominicæ Incarnationis 1254, mense Januario

IX.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio abbati Clarifontis Praemonstratensis ordinis Landunensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem.

Constitutus in praesentia nostra dilectus filius nobilis vir Joannes de Avesnis Cameracensis diocesis pro se et Balduino fratre suo nobis humiliter supplicavit ut cum status eorum super natalibus diffundetur, ne per hoc posset eis in posterum præjudicium generari, providere ipsis in hac parte paterna sollicititudine curaremus. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus nobilium mulierum Margaritam matrem ipsorum ex parte nostra peremptorie citare procure ut, si voluerit vel sua crediderit interesse, infra mensem post citationem tuam per se vel per procuratores idoneos cum omnibus munimentis et rationibus suis comparant coram nobis, si quid eis super hoc rationabilitate competit ostensuri. Alioquin extunde in eodem negotio prout de jure fuerit procedendum. Tu autem infra eundem terminum citationis diem nobis tois litteris continentibus tenorem presentium intimare procure.

Datum Lugduni, xv Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno secundo.

X.

LEDOVICUS, Dei gratia Francorum rex, et Oboe eadem gratia Tusculanus episcopus apostolicæ sedis

legatus, universis praesentes litteras inspecturis sa- A compromissione vel arbitrio nostro aut ordinatione quam super his faceremus, plenam quaudiu vixerit habeat potestatem et administrationem praedictorum comitatum et totius terre sue, et de ipsis possit pro voluntate sua facere sicut poterat ante compromissionem praedictam. Salvo eo quod praedicta comitissa nulli praedictorum liberorum suorum possit terram aliquam seu redditum dare praeter partes que per nos eis essent assignatae, nec alieui eorum aliquid dare super partes alteri assignatam. Supradicta autem omnia et singula promiserunt nobis et sibi ad invicem dictae partes se firmiter servaturas et contra nullo unquam tempore quoconque modo venturas, prestatio coram nobis super iis corporaliter juramento. Nos autem in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, amen, in negotio praefato taliter ordinamus, et per dictum nostrum assignamus Joanni de Avesnis militi totum comitatum Haygnonie cum omnibus pertinentiis, ita quod Baldino fratri suo militi teneat de eodem comitatu in proportione hereditaria providere. Guillelmo vero de Domnapetra militi assignamus totum comitatum Flandriae cum omnibus pertinentiis, ita quod fratribus suis germanis, Guidoni scilicet et Joanni, teneat de eodem comitatu in portione hereditaria providere. Haec autem provisiones sicut secundum consuetudines comitatum praedictorum. Haec siquidem pronuntiamus, retenta nobis potestate declarandi et exponendi ea que in dicto nostro continentur, si forte inter partes super eo aliqua dubietas oriretur. Pronominata autem partes dictum nostrum, sicut prolatum est, approbaverunt, et ratum et gratum habuerunt, prouidentes se dictum istum fideliter servaturas et nullo unquam tempore contraventuras. Et ad maiorem securitatem litteras suas super iis nobis dederunt sigillis suis signatas. In cuius rei testimonium presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Actum Parisiis, anno Domini 1246, mense Julio.

XL.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Camerensi et dilectis filiis abbatii Cisterciensi et decano Laudunensi salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecti filii nobilis viri G. comes Flandriae et I. dominus de Dampetra fratres nobis significare curarunt quod nobilibus viris Joanne de Avesnis et Balduno germanis, dictorum G. et I. fratribus utrinus, intipantibus olim nobis quod a quibusdam ipsisorum temulis malitiose, ut a bonis ad eos hereditario jure spectantibus exclusi possent, illegitimitatis macula impingebatur eisdem, nos venerabili fratri nostro (287) Cathalauniensi episcopo suique collegae nostris deditus litteris in mandatis ut quanto magis possent de pleno super causa natalium eorumdem nobilium inquirenter veritatem, et quod esset canonicum statuere appellatione remota curarent, nonobstante quod super hoc inter praedictos I. et B. ex parte una et fratres eorumdem ex altera fuerat coram nobis aliquando litigatum et processum, cum nihil inde terminatum fuisset, sed idem episcopus et abbas monasterii de Lessies Camerensis dicessis, cui dictus collega commiserat, sicut dicitur, super hoc totaliter vices suas, praedictis G. et I. minoribus viginti quinque annis et existentibus in tali loco unde commode citari poterant et de jure debeant, cum eos principaliter hujusmodi negotium contingent, non citatis, nec se occultantibus, neque per contumaciam absentantibus, quondam Willelmo germano ipsorum Flandrensi comite infra annos hujusmodi existente et tunc in ultramarinis partibus terre sancte subsidio insidente, cum nullus etiam aliis legitime citoletus fuerit seu comparuerit qui se Joanni et Balduno

(287) Exstat apud Miraeum in Codice diplomatico Belgicor., cap. 82.

fratribus super hoc opponerent supradictis, in eodem negotio procedentes, et corundem Joannis et B. natalia legitima declarantes, ipsos fore legitimos ac legitime genitos in dictorum G. et L. magnum prejudicium et gravamen per diffinitivam sententiam, ad quam audiendam minime vocati fuerant, decreverunt, nosque sententiam ipsam auctoritate apostolica dicimus confirmasse, certo super hoc conservatore concessso. Unde nobis idem G. et I. humiliter supplicarunt ut cum ab hujusmodi sententiis, postquam ad eorum pervenit notitiam, quamvis nullam eam esse dicenter et protestarentur, ad sedem apostolicam ad cautelam pro sui juris conservatione duxerint appellandum, providere super hoc ipsis apostolica sollicitudine curaremus. Ideoque discretionis vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, ad locum tutum et securum vocatis qui furiunt evocandi, inquiratis super predicta processu sollicitate veritatem, nobis quod exinde inveneritis vestris litteris fideliter rescripti, praetegendo. paribus terminum competentem quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspicuti representant facturae ac receptura super iis quod ordo dictaverit rationis; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo; non obstante indulgentia quibusunque personis ab apostolica sede concessa quod interdicci, suspendi, vel excommunicari non possunt per litteras dictas sedis non facientes plenarii de hujusmodi indulgentia mentionem, seu si tibi, fili abbas, vel ordini tuo indulsum existat quod de causis tibi sede committendis eadem cognoscere minime tenearis, et constitutione de duabus dictis edita in consilio generali. Quod si non omnes iis exequendas potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur.

Datum Perusii, xiii Kalendas Septembri, pontificatus nostri anno decimo.

A XII.
Littera missa domino pape Innocentio IV, pro causa comitis Guidonis, ut abbas Cisterciensis possit committere aliqui, et duo procedant sine tertio.

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio divina providentia sacrosancte Romanae et universalis Ecclesie summo pontifici, Margareta Flandria et Haynonia comitissa, pedum oscula beatorum. Cum causam que inter charissimos filios nostros G. comitem Flandrie et I. dominum de Dampetra ex una parte et I. et B. de Avesni ex alia, quae super examinatione ejusdem sententiae quam Cathalanensis episcopus et ejus collega vel subdelegatus ab eo super declaratione natalium dictorum I. et B. contra naturalem, solitum, et debitum judiciorum ordinem auctoritate apostolica promulgarunt, qui quidem G. comes et I. dominus de Dampetra ad cautelam pro sui juris conservatione sedem apostolicam appellarent, venerabilibus episcopo Cameracensi, aliatis Cisterci, et decano Laudunensi duxerit committendam, timentes ne propter debilitatem ejusdem abbatis et locorum distantiā idem abbas cognitioni ejusdem sappiū nequeat interesse, ac propter hoc in grave periculum partium, dispendium et gravamen contingat negotium retardari, sanctitatem vestram duximus attentius deprecandam quatenus eidem abbati dignemini per speciales litteras indulgere ut quotiescumque nequiverit interesse examinationi ejusdem cause, persone idoneae sui ordinis vel alii vices suas valeat delegare, nonobstante quod in vestris litteris continetur insertum, inquiratis sollicitate veritatem, sanctitati vestrae attentius supplicantes ut eidem episcopo, abbati et decano dare dignemini in mandatis quatenus in eadem causa secundum juris ordinem procedentes, ipsam fine debito debeat terminare, alioquin eam instructam ad vestre sanctitatis examen remittere non postponant.

B

INNOCENTII III ROMANI PONTIFICIS REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER DECIMUS QUINTUS.

PONTIFICATUS ANNO XV, CHRISTI 1212.

I.

CAPITULO LINGONENSI.

De rerorandis possessionibus alienatis.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Ad hoc sumus disponente Domino in plenitudinem potestatis (1) assumpti ut si quando ab his qui sunt in partem sollicitudinis evocati, in ecclesiarum suarum dispendium quidquid perperam fuerit attenuatum, per sollicitudinis nostrae studium emendetur, et precaveatur indemnitatibus earundem. Cum

Cigitur, sicut vobis intimantibus nostro est apostolati reseratum, quedam possessiones ecclesiae vestre ab episcopis qui pro tempore praeferint eidem alienatae sint vobis penitus inconsutis, nos eidem ecclesiae paterna volentes sollicitudine providere, auctoritate vobis praesentium indulgenus quatenus possessiones ipsius ecclesiae, quas sine assensu vestro (2) alienare dicti episcopi presumperunt, ad jus et proprietatem illius legitime revoletis. Nulli ergo... concessionis, etc., usque incursum.

Exceptio tamen datur in c. *Terrulas satis superque in foro decantato* 42, q. 2, et si bona non sunt divisa aut distincta, decis. cap. Tolos., q. 79.

(1) *Plenitudo potestatis. C. Propositum, De concess. prob. Rebiffus in Concord. de regia nominat., § 1, in verbo Plenitudinis.*

(2) *Sine assensu. Ut supra lib. xiv, epist. 2, et 9.*

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

II.

EISDEM.

De electione decani.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Cum causam quæ vertebatur inter dictum filium II. cantorem Eduensem et II. Bareensem archidiacorum super decanatu ecclesiae vestre, ad quem fuerat electus uterque, dilectis filiis decano et magistris W. de Vienna et Jacobo de Tornodoro canonicis Antisiodorensibus commiserimus sine debito terminandam, ipsi cognitis causæ meritis, de juris peritorum consilio electionem utramque sententialiter cassaverunt. Verum cantor præfatus, qui ante prolationem sententiae appellarat, ad apostolicam sedem accedens, a nobis audientiam petiit sibi dari, quam cum ei duxerimus concedendam, dilectus filius magister Hugo canonicus vester in nostra presentia constitutus, licet procurator non esset, quod tamen de parte altera fuerat, se opponens eidem, sententiam nobis exhibuit cum actis judicii a præfatis iudicibus promulgata. Nos igitur auditis quæ dictus cantor proposuit coram nobis, cassationem electionis ipsius justam esse cognovimus, et ideo ipsam auctoritate duximus apostolica confirmandam.

Datum Laterani, vii Kal. Martii pontificatus nostri anno decimo quinto.

III.

MAGDEBURGENSI ET MAGUNTINO ARCHEPISCOPIS, ET
EORUM SUFFRAGANEIS.

contra Waldemarum intrusum Bremensem.

(Laterani, iii Kal. Martii.)

(3) Sicut venerabilis frater noster Osnaburgensis episcopus Bremensis electus nobis intimare curavit, Waldemarus, cum in profundum jam devenerit peccatorum, contemnit, et non solum non adjicit ut resurgat, verum etiam, tanquam si ex adipre prodeat ejus iniquitas, adversus Romanam Ecclesiam supplantations exempliat, et graviores quam haec tenus presumpções intentat; ut in die iræ accumulans iram sibi, damnabili gladio perdatur illius cuius misericordia fuerat studio a durissimi damnatione carceris liberatus. Ponens enim, inductus in D Bremam per nobilis viri Saxonie ducis potentiam, tanquam ab Aquilone in Bremensi Ecclesia sedem suam, ac sedens super eam, velut super plumbi talentum sedet iniquitas, præter administrationem quam in eadem Ecclesia tam in spiritualibus quam temporalibus sibi damnabiliter usurpavit, ad ecclesiæ et clericos in reprobum sensum datus manus extendit, ipsorum bona præsumptiose ausib[us] occupans ac dividens inter laicos et dispersens; de quorum confidens violentia, facilis est ad scelera, nec quid faciat abhorrescit. Expulsis etenim qui busdam canonicis et aliis Bremensibus clericis ab

A eorum ecclesiis et præhendis, ipsas præhendas et ecclesiæ factio, cum de jure non potuerit, quibusdam fautoribus suis contulit, ut eos habeat in malefactis participes quos habet in errore fautores. Licet autem in Waldemarum eundem per te, frater Magdeburgensis, et venerabiles fratres nostros tuos et Bremensis ecclesie suffraganeos, necon et per prædictum Osnaburgensem et Monasteriensem episcopos anathematis vinculo innodatum depositionis et degradationis sententia fuerit auctoritate apostolica promulgata, ipse tamen, qui sub tanta manus divine potentia humiliari debuerat, cornua elationis assumens, in eadem pertinaciter persistit sententia, et eam, quam saltem timere debuerat vilipendit. Cujus exemplo decanus et quidam alii sacerdotes Bremenses et clerici latam in eos super beneficiorum perceptione suspensionis sententiam, [ante quam] communicabant eidem, improvide contemnentes, ei communicare non desinunt, ipsumque sovere in sua nequitia non desistunt. Ne igitur idem Waldemarus et fautores ipsius plene valeant de sua nequitia gloriari, fraternitati vestre per apostolica præcipiendo mandamus quatenus in eos latas sententias singulis diebus Dominicis et festis per vestras ecclesiæ innovetis et faciatis per vestras dioceses innovari.

Datum Laterani, iii Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem foremodum scriptum est Padeburnensi, Mindensi, Verdensi, et Halberstadensi episcopis, et dilectis filiis Corbeiensis et de Campo Sanctæ Mariæ abbatis Monasteriensiis et Padeburnensis diocesum usque plene valeant de sua nequitia gloriari, discretionis vestre per apostolica scripta mandamus quatenus infra duos menses post receptionem presentium ad Bremensem civitatem personaliter accedentes, sive omnes simul, sive singuli, latas in dictum Waldemarum et fautores suos sententias publico innovetis ibidem, et mandetis per totam Bremensem provinciam innovari.

Datum Laterani, iii Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

IV.

EPISCOPO ET CAPITULO PICTAVENSI.

Confirmatur quædam concordia.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Causam quæ vertebatur inter vos ex parte una et dilectos filios Cluniacensem et monasterii novi Pictavensis abbatess et conuentus ex altera super exemptione monasterii novi Pictavensis diversis iudicibus nos recolimus commisso. Super qua licet diversis temporibus fuerit multipliciter laboratum, testes tamen ex mandato nostro ab utraque parte recepti fuerunt, et denum depositiones eorumdem apud sedem apostolicam publicatae. Verum quia pars monasterii novi privilegia sua tunc præ manibus non habebat, partibus postmodum nostris dedi-

(3) Vide lib. XIII, epist. 158, et quintam compilat. Decretal. lib. I, tit. 9.

mus litteris in mandatis ut super eadem causa, A munite privilegiis et aliis rationibus que ad ipsius decisionem spectabant, per se vel sufficientes procuratores in festo beati Martini proxime preterito nostro se conspectui presentarent, tam super predicta causa quam super alios articulis sequitatis judicium dante Domino recepture. Demum igitur dilectis filiis magistris Joanne et Ilugone canonici Sanctae Radegundis Pictavensis vestris, et Petro, Salatielie, ac Jo. nonachis predictorum Cluniacensis et Monasterii novi abbatum et conventuum procuratoribus in nostra praesentia constitutis, audivimus diligenter que voluerunt proponere coram nobis; et cum hinc inde super praemissis fuisse datus disputatum, tandem idem negotium de consensu partium nobis mediabitibus taliter est sopitum. Quod dicti abbas et conventus monasterii novi, ut Pictavensis episcopus favorabilius sit eis et efficacior ad justitiam de suis mal-factoribus faciendam, semel in anno per diem unum cum moderato equitaturarum numero, prout in Lateranensi concilio est statutum, eudem exhibeant et procurent. In ceteris vero ideu monasteriorum ab ejus jurisdictione sit liberum et exemplum; nisi quod chrisma, oleum sanctum, consecrationes altiarum, dedicationes basilicarum, ordinationes monachorum seu clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, necnon et benedictionem abbatis sine professione aliqua recipient ab episcopo memorato; si quidem Catholicus fuerit, et gratiam apostolicæ sedis habuerit, ac ea ipsis gratis et sine pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin licet ei quemcumque maluerint catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsis quod postulatur impendat; sicut in authenticis privilegiis continetur, que nos ipsi perspeximus et examinavimus diligenter. Cum autem Pictavensis episcopus in civitate Pictavensi generale posuerit interdictum, illud servabunt; ita quod illo durante non celebribunt divina nisi clausis januis, non pulsatis campanis, suppressa voce, interdictis et excommunicatis exclusis, quos caute vitare curabunt. Ad synodus quoque Pictavensis episcopi abbas monasterii novi secundum generalem consuetudinem regionis acredet ratione capellarum vel ecclesiarum suarum que ipsi episcopo sunt subjecta. Sed si forsitan capellani ea qua statuta fuerint in synodo negligenter aut contempserint observare, non in abbatem vel monasterium, sed in ipsos capellanos, episcopus poterit canonicanam exercere censuram. Ne igitur quod nobis mediabitibus est statutum valeat ab aliquo temere violari, illud auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(4) In quart. coll. S.

(5) Laudunensibus. Ecclesie Laudunensis suffraganeæ dioecesis Remensis.

A In eudem modum scriptum est super hoc abbati Sancti Sulpitii, decano et archidiacono Bituricensibus. Causam que vertebatur, etc., usque in finem.

In eudem modum scriptum est super hoc abbati Sancti Sulpitii, decano et archidiacono Bituricensibus. Causam que vertebatur, etc., usque ab aliquo temere violari, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus id observari per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter faciatis, contradictores censura simili compescendo. Quod si non omnes... dno vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, vi Kalend. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

V.

ELECTO ET MONACHIS SANCTÆ MARIE DE PEROALLO.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas et monasterium vestrum cum omnibus bonis que in praesentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti patrocinio communimus. Libertates preterea et immunitates quas venerabilis frater noster episcopus Terdonensis cum capituli sui assensu provida vobis deliberatione concessit ratas habemus, et eas illibatas decernimus permanere. Nulli ergo... protectionis et constitutionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

VI.

(4) G. DE VALLIBUS, MAGISTRO G. ET P. DE FIMIIS CANONICIS LAUDUNENSIBUS (5).

Quod clausula Si est ita ad omnia rescripti refertur.
(Laterani, vi Non. Martii.)

Olim (6) ex litteris dilectorum filiorum Sancti Nicasii Remensis, Ignaciensis et Vallis regiae abbatum nostris fuit auribus intimatum quod cum ad eos semel et iterum a nobis litteræ processissent (7), D super eo videlicet quod R. clericus Sancti Remigii Remensis parochiam de Salice Sancti Remigii, quam R. de Cruneio clericus sibi per interpositionem personam ab abate Sancti Remigii collatam fuisse proposuit, detinebat, ipsi partes semel, secundo, et tertio citaverunt, et dictum R. de Sancto Remigio, quia citatus plures comparere noluit per se vel responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius parochiæ sequestrari, cumque postmodum item R. accedens ad eos, se juri promiserit parituru, ac obtinuerit se absolví, ipsi absolutionis ei litteras conce-

(6) Olim. Corrigé ex formula hujus epistole titulum et seriem. C. Olim. De rescript.

(7) Cap. Olim. De rescript.

dentes, diem ei assignarunt et locum quibus coram A filius [G.] (18) abbas Sancti Martini de Pannonia eis quod promiserat adimpleret; qui diem et locum (8) ex litteris illis radens (9), in loco rasura rescriptsit quod ipsi ei (10) sequestratos (11) fructus exhiberi mandabant, quod denum coram duobus eorum, tertio sui absentiam excusante, per litteras est confessus. Nos igitur, cum tanta temeritatis excessus falsitatis scrupulo (12) non careret, vobis dedimus in mandatis ut si res taliter se haberet, ipsi presumptiori super dicta parochia perpetuum silentium imponentes, praefato R. de Cruneio clero assignaretis eamdem cum fructibus sequestratis. Verum, sicut vos filii S. et P. per vestras nobis litteras intimastis, cum dictus R. de Cruneio rasuram prafatam coram vobis per testes idoneos (13) probavisset, et ob hoc postulasset sibi dictam Ecclesiam assignari, vos utrum clausula illa, si ita est, de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasurae deberet intelligi dubitantes, in negotio ipso procedere ulterius distulisti, eligentes secundum hoc potius apostolicæ sedis oraculum implorare quam aliquid temere diffinire. Nos ergo diligentiam vestram in Domino commendantes, taliter duximus respondendum, quod clausula illa debet ad omnia superiora referri, ad hoc ut ipsi præfata ecclesia conferatur, quia licet vitium falsitatis ad imponendum illi perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat (14) qui falsitatem (15) hujusmodi perpetrarat, non tamen propter hoc eadem ecclesia est adversario assignanda (16), nisi super aliis facta fuerit plena fides.

Datum Laterani, vi Non. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

VII.

COLOCENSI ELECTO, ET SOESARDIENS ET DE SEKUDWOR
CISTERCIENSIS ORDINIS ABBATIBUS QUINQUECLESIEN-
SIS DIOCESSIS.

Dirimit item inter episcopum Vesprimiensem et
abbatem S. Martini.

(Laterani, v Non. Martii.)

(17) Veniens ad præsentiam nostram dilectus

(8) *Diem et locum.* Quæ pertinent ad personam, et sunt diligenter attendenda. C. Abbate, § *Praefatus*, De sentent. et re judic.

(9) *Ex litteris radens.* Ubi scilicet adnotatio temporis recensetur, c. *Cum venerabilis*, De relig. dom. in ad. statio. inductionis c. *Inter dilectos*, § *Sed contra*, De fide instrum. Dies enim et consul, ut hodie indictione instrumentis adjiciebatur, quæ materiam false fabricando instruere potest, l. *Tabularum*, § *Diem*, *Quemad. testim. aperi.*

(10) *Ipsi ei.* Falso nomen inscribens ut in l. *Titio ad municip. et falso allegans* ut in l. *Si prator*, § *Marcellus*, De judic. Aufrer. ad Decis. cap. Tolos., q. 425.

(11) *Sequestratos.* Ut restituantur ei qui finali in causa victoriam obtinuerit. Clem. unica, *De se-questrati poss. et fruct.*

(12) *Scrupulo.* Suspicio e. *In conscientia*, De crimine falsi, cum litteris bullatis aliquid per rasuram immutatum sit e. *Licet*, eod. tit., propter superlinearem scripturam et rasuram in loco suspecto factam d. e. *Venerabilis*, ut in rescripto Pauli quinti pontif. max. concessio Carolo de Gelan moniali ad

A filius [G.] (18) abbas Sancti Martini de Pannonia sua nobis conquestione monstravit quod venerabilis frater noster Vesprimiensis episcopus conditionales homines, qui certa ei servitia exhibent, eximit a prestatione integra decimarum, et eos, cum jurisdictionem in ipsis habeat, ad solvendas integræ sibi prædictas decimas et ad satisfaciendum congrue de subtractis pontificali auctoritate non cogit, præstare sibi reconsensu consilium et auxilium in expensis et aliis contra silvestres homines in extremis prædicæ parochiæ finibus commorantes, qui se a solutione subtrahunt decimarum. Quare humiliiter postulabat ut ne id de cetero idem episcopus attentaret injungere sibi auctoritate apostolica dignaremur. Petebat insuper quod idem episcopus sacerdotibus illius parochiæ inhiberet ne quosdam homines, sibi prout tenentur decimas non solventes, servili conditione falso ad suam excusationem objecta, et ne pulsatores et execuiales in eodem articulo delinquentes recipient ad divina, vel ab eis percipient partem aliquam decimarum, ipsi de subtractis satisfaciendum congruum impendentes, humiliiter supplicans ut hoc per delegatos a nobis judices fieri mandaremus, si dictus episcopus id efficere non curaret, compellentes eundem ad satisfactionem congruam prædictorum, si auctoritate sua dicti cappellani hoc præsumerent attentare. Postulabat præterea quod idem episcopus parochianos capellarum suarum in jure spirituali et quarta decimarum recipi ad capellas alias non permittat, satisfaciens de subtractis eidem si aliquid est in hoc haec tenus ipsius auctoritate presumpsum. Alioquin a suis sibi faciat capellanis super his satisfactionem congruam exhiberi. Et ne de parochianis dubitatio aliqua oriretur, sic petit distinguo, ut parochianos de villis Fayz et de Gurbie a capella Thapey non subtrahat episcops memoratus, parochianos autem de predio dominici de Mogh. et de Udwornicis regis et de villa illorum qui dant regi Martium a capella de porcorum custodia non subdueat, inhibens sacerdotibus ne recipiant capetas alias vel cubulos vini a regis vel

illa verba v. *Kal. Aug.*, que litteris Gallicis non Romanis exarata legelantur, ideoque nobis Personæ de Gelan S. C. germanam vicit 15 Augusti 16.3, que bonorum partem petebat.

(13) *Idoneos.* Ex l. *Judices*, l. *Cum quidam*, C. De fide instrum. et l. *Ubi D.*, eod. tit. Vide infra lib. xvi, epist. 9.

(14) *Sufficiat.* C. *Ad falsationum*, De crimine falsi. Guymieri in compend. benefic. expressit n. 53. Rebusus De pacif. possess., n. 204.

(15) *Falsitatem.* Ex qua deprehendi possit immunitatio veritatis, dolus, et damni illatio.

(16) *Assignanda.* Cum et privilegia in propositionibus (sic legendum ex v. ms. Sancti Benigni Divinensis, non possessionibus,) abradantur, et litteræ in narratione facti (si error intervenerit), possint incunctanter abradi. C. *Ex litteris*, De fide instrum., ubi vide glossam, vel ut dicitur in dicto e. *Ex conscientia*, quoniam paucarum litterarum rasuræ nequam sapientis animum in dubitatione revertere debent.

(17) *Cap. Veniens.* De præscript.

(18) Hac littera addita est ex cod. Colbert.

regimur conditionalibus, qui vulgo regales servi vocantur, ab ipso ea recipi permittentes, cogens insuper regis sagittarios et bisenos ad decimas integre persolvendas. Petuit etiam postmodum et humiliiter postulavit ut memoratus episcopus non impedit vel faciat impediri quo minus omnes qui in Simigiensi parochia vel comitate consistunt, de omnibus quae possident decimas integras sibi solvant; sicut in privilegiis felicis memorie Paschalis papae et sancti regis Stephani plenius continetur. Prefatus vero episcopus in nostra praesentia constitutus e contrario postulavit ut decimas Simigiensis comitatus infra sue dioecesis terminos consistentis (19), quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nisi dictus abbas aliquo speciali jure se ipsis juste possidere monstraret, mandantes ipsum per eundem abbatem, cum dictum comitatum visitat, in suis ecclesiis procurari. Petebat insuper deputatam quartam fabricae sibi restitui ad ecclesias reparandas. Capellas in villa subulcorum et Sancti Ladislai de Fizgoi destrui postulans, tanquam sine auctoritate ac consensu episcopi dioecesani constructas, et petentes ecclesiam de Keurishyg, in qua sibi dictus abbas spiritualem jurisdictionem usurpat, ecclesiam etiam de Thapey, in cuius possessione ipsum fuisse idem abbas confessus fuerat, repeathebat. Reconciliationes etiam poenitentium et ordinationes clericorum ad se asserens pertinere, humiliiter postulabat ut chrisma, oleum sanctum, et alia ecclesiastica sacramenta capellani et homines Sancti Martini in Vesprimensi dioecesi constituti ab eo tanquam a suo dioecesano perciperent, sibi cognitiones causarum spiritualium relinquent. Nos autem intellectis per venerabilem fratrem nostrum Ilugolinum Hostiensem episcopum, quem partibus concessimus auditorem, quae proposita fuerant coram eo, objectiones propositas ab episcopo contra privilegia predictorum Paschalis papae ac sancti regis Stephani, quibus abbas sufficienter respondit, invalidas esse decrevimus, ut eis non obstantibus privilegia ipsa valida reputentur, si authenticum predicti regis tale repertum fuerit quale nobis rescriptum ipsius sub bulla charissimi in Christo filii nostri Hungarorum regis illustris exstitit presentatum. Quantum tamen ad fundandam intentionem abbatis proficiat opportuno tempore decernemus. Interim autem nihil circa statum monasterii secundum perceptionem decimorum, quam idem monasterium possidet, immutetur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, clerici ecclesiistarum vel capellarum ipsius monasterii que sunt in Vesprimensi dioecesi constituta a Vesprimensi episcopo postulabunt; si quidem Catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit, et ea gratis et sine pravitate aliqua voluerit

(19) In quart. coll. constitutas.

(20) In quart. coll. per quod privilegiis praedecessorum suorum, non exstiterit derogatum cum, de ipsis

A exhibere. Alioquin ab alio quem maluerint catholico praesule suscipiendo ea liberam habeant facultatem, sicut in privilegiis predicti Paschalis et bonae memorie Alexandri papae praedecessorum nostrorum perspeximus contineri. Non obstante privilegio Clementis papae (20), qui mentionem non fecit de predictis praedecessorum suorum privilegiis, sed de privilegio Sancti Stephani regis; cui, quantum ad hoc capitulum, per saepatos Romanos pontifices exstiterit derogatum; praesertim cum ipse Clemens privilegium illud concederet salvis institutionibus, non solum Romana Ecclesia, sed ipsius etiam legatorum. Nec obstante præscriptione quam idem abbas in suum subsidium opponebat, quia si consummata erat præscriptio quando abbas Sancti Martini ab Alexandro papa privilegium impetravit, juri præscriptionis renuntiasset videtur; praesertim cum coram nobis privilegio illo sit usus quod sue intentioni, quantum ad hunc articulum, contradicit. Si vero nondum (21) consummaverat præscriptionem, sed erat in præscribendo post impetratum hujusmodi privilegium, bonam fidem non habuit, et idem secundum canones non præscripsit. Cæterum interdictos vel excommunicatos Vesprimensi episcopi predicti clerici studeant evitare, ac parochianos ecclesiarum ad eundem episcopum pertinentes contra voluntatem ipsius ad divina officia non recipient, nec illis impendant ecclesiastica sacramenta. Super cæteris autem quia nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus recipiatis testes quos partes duxerint producendos, et tam attestations quam alias prolationes eorum fideliiter redigatis in scriptis, easque nobis sub vestris sigillis dirigere procureatis, praefigentes eis terminum competentem quo cum ipsis nostro se conspicui representent sententiam auctore Domino recepture. Testes autem qui ab ultraque parte fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus praeter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, v Non. Martii, pontificatus novi anno quinto decimo.

VIII.

PRIORI ET FRATIBUS DE BALNEOLIS.

Confirmat eorum bona.

(Laterani, Non. Martii).

Justis petentium desideriis dignum, etc., usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, domum et redditus a nobili viro Herveo comite Nivernensi pia vobis liberalitate collatos, sicut eos juste ac pacifice possidetis, et in litteris ejusdem comitis ac nobilis mulieris Mathildis

nulla fecerit mentionem; praesertim cum, etc.

(21) In quart. coll. consummata erat præscriptio.

comitisse uxoris sue noscitur contineri, vobis et A per vos domui vestrae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Non. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

IX.

EPISCOPO MAGALONENSI.

Ut de terris in comitatu Melgorii cognoscatur.

(Laterani, vii Id. Martii.)

Sicut dilectus filius Joannes Bucados nobis conquerendo monstravit, quidam potentes super preventibus et rebus alis sitis in comitatu Melgorii, quos legitime possidet et quiete, ipsum sine causa cognitione intendunt nequiter aggravare. Cum igitur jurisdictione illius ad nos nullo pertineat mediante, fraternitati tute per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari, nullis litteris veritati et justitia praejudicantibus a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani, vii Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

X.

ABBATI ET PRIORI SANCTI VICTORIS, ET MAGISTRO G. CORNUTO CANONICO PARISIENSI.

De corpore B. Lupi archiepiscopi Senonensis.

(Laterani, ii Id. Maii.)

(22) Dilecti filii abbas et conventus Sancte Columbae Senonensis nobis conquerendo monstrarunt quod licet in ecclesia sua totum corpus beati Lupi confessoris archiepiscopi Senonensis una cum capite requiescat, sicut per authenticum hunc memorie Hugonis Senonensis archiepiscopi, qui convocatis quibusdam episcopis, et clero et populo adunatis, ipsum corpus ac caput omnibus astantibus demonstravit, evidenter apparebat, abbas tamen et monachi Sancti Petri Vivi Senonensis in ipsorum gravamen per predicatores suos caput et quedam membra confessoris ipsum esse apud quemdam prioratum suum, videlicet Sanctum Lupum de Nando, per episcopatus longe lateque diffusos faciunt publice nuntiari, quod siquidem est a veritate penitus alienum. Quia igitur falsitas tolerari non debet sub velamine pietatis, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus memoratos abbatem et monachos ut ab hujusmodi præsumptione desistant auctoritate nostra moneatis, attentius et efficaciter inducatis, ipsos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cognita veritate cogentes; cum nec salut nec famæ congrual eorumdem quæstum acquirere de prædicatione mendacii. Nullis litteris veritati, etc., a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrū ea, etc.

(22) Vide Chronicon S. Petri Vivi, pag. 726.

A Datum Laterani, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XI.

MORIMONTENSI ET SANCTI STEPHANI DIVISIONENSIS ABBATIBUS LINGONENSIS DIOCESIS, ET MAJORI ARCHIDIACONO LINGONENSIS.

Ut cognoscant de falsitate litterarum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Venerabili fratri nostro Bisontinensi archiepiscopo et dilecto filio... procuratori nobilis viri comitis Stephani benignam audientiam concedentes, intelleximus evidenter per ea que fuerunt coram nobis proposita et ostensa quod litteræ illæ que dilectis filiis Sancti Sequani et de Aceo abbatibus et priori Cisterciensi super absolutione ipsis comitis sub nomine nostro fuerunt exhibite, sicut in eorum litteris citatoris de verbo ad verbum erant insertæ, aut falsæ aut falsatae fuerunt. Et certe si veras litteras accepissent, quales nos eis recolimus destinasse, formam earum in suo processu minimo observassent. Quare nos eorum processum decerentes irritum et inanem, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus litteras illas faciatis vobis per censuram ecclesiasticam sullato appellationis obstaculo exhiberi, et inquiratis diligentissime veritatem quis eas obtinuit vel exhibuit aut falsavit; tam litteras ipsas quam inquisitam super his veritatem nobis fideliter transmissuri, ut ad hujusmodi puniendum excessum, sicut procedendum viderimus, procedamus. Latam autem in prædictum comitem excommunicationis sententiam ab archiepiscopo memorato et interdictum positum in terram ipsius mandetis inviolabiliter observari donec de dannis et injuriis præfato archiepiscopo ab eodem comite irrogatis inquisita plenius et cognita veritate, faciatis satisfactionem congruam exhiberi; et sic demum præfatas sententias juxta formam Ecclesiæ relaxantes, audiat si quid inter eos remanserit quæstionis, et appellatione remota mediante justitia decidatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram eamdem cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XII.

R. DE BELLOVIDERE CAMERARIO ET S. DE BEROV. ET
S. DE BURGO GUARIN. CANONICIS CARNOTENSIBUS.

De interdicto prolatio ab episcopo Aurelianensi.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Cum venerabilis frater noster Aurelianensis episcopus diœcesim suam supposuerit ecclesiastico interdicto, et capitulum Sancti Aniani illud neglexerint observare, sed interdictos ab ipso receperint ad divina, sublimi voce, pulsatis campanis, et

apertis januis celebrantes, idem episcopus contra A
eos ad venerabilem fratrem nostrum Trecensem
episcopum et conjudices suos nostras litteras impe-
travit : qui ecclesiam Sancti Aniani interdicti sen-
tentias supponentes, decanum et ejusdem loci capi-
tulum ab officio suspenderunt, eosdem in expensis
quas episcopus fecerat condemnando. Unde dilectus
filius R. de Noa procurator ipsius episcopi postulabat
ut prefatas sententias dignaremur apostolico mun-
nimine roborare. Verum B. et R. procuratores
ejusdem capituli ex adverso proposuere in nostra
præsentia constituti quod cum prefata Ecclesia sedi
apostolice sit immediate subjecta, sicut appareat per
privilegii pontificum Romanorum, non tenebantur
interdictum ejusdem episcopi observare. Propter
quod, ne super hoc possint ab episcopo prægravari,
nostram audientiam appellarent. Et licet non rece-
perint scienter ab ipso interdictum aliquem ad
divina, nihilominus tamquam episcopus eorum homines
et ecclesiæ supponit interdicto, eis divina penitus
interdicere. Verum cum prefata litteræ, quas episcopus
impetravit ad judices supradictos, falsitate
suggesta et veritate tacita fuerint impetratae, et ab
eisdem judicibus legitimas exceptions admittere
recusantibus fuerit ad sedem apostolicam rationabiliter
provocatum, sententias latas, propter appellatio-
nis objectum, petebant penitus irritari. Nos
autem utrique parti providere volentes, discretioni
vestra per apostolica scripta mandamus quatenus
cum procuratores predictorum decani et capituli
promiserint coram nobis sub pena centum librarum,
pro qua obligaverunt præbendas suas quas habent
in Ecclesia memorata, quod dicti decanii et capi-
tulum vestre parebunt mandato, si hoc ipsi ratum
habuerint, vos auctoritate nostra sublatu appella-
tionis obstaculo relaxetis omnes sententias in ipsis
et Ecclesiæ et homines eorum hac occasione prola-
tas, ac deinde inquisita et cognita veritate, si illos
culpabiles inveneritis, faciat ipsos sublatu ejuslibet
contradictionis et appellationis obstaculo, praefato
episcopo satisfactionem debitam exhibere; ita
quod interdicto durante alta voce non celebrent, sed
submissa, januis clausis, non pulsatis campanis, ac
excommunicatis et interdictis exclusis. Alioquin
penam promissam a dictis procuratoribus exigatis, et
sententias nihilominus usque ad satisfactionem con-
dignam faciat appellatione remota per censuram
ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc.,
usque subtraxerint, per censuram eamdem cessante
appellatione cogatis veritati testimonium perhibere.
Nullis litteris obstantibus preter assensum partium
a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc.,
duo vestrū ea, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, pontificatus
nostrī anno decimo quinto.

XIII.
POTESTATI ORTANENSIS.

Contra nobilem quedam detinentem castra Ecclesiæ.
(Laterani, xiii Kal. Aprilis.)

Cum bonæ memorie M. sacer nobilium virorum
Cazaguerre de Orta, B. de Canalio, I. Raynaldi, et
P. Iaconis, castra Basanelli, Palatioli, Bassani, et
Aliani ab Ecclesia Romana in feudum tenuerit, et ex
illis percepit multa bona, ipsi prædicta castra post
eius obitum pro suæ voluntati arbitrio detinente,
ad nostram præsentiam, ut nobis responderent de
ipsis, accedere noluerunt, cum exinde fecerimus
requiri eosdem. Quia vero id nolumus in patientia
sustinere, ne jus Ecclesiæ Romanae negligere vide-
renur, eisdem nobilibus nostris deditimus litteris in
mandatis ut usque at cathedram Beati Petri proximo
præteritam, quem eis terminum peremptorium as-
signavimus, responsuri nobis de castris ipsis nostro
se conspicuit præsentarent, dilecto filio Cynthio de
Insula nostris dantes litteris in mandatis, ut si predi-
cti nobiles eodem termino ad nostram præsentiam
non venirent, eadem castra nostro nomine recipere
non differret. Universi insuper hominibus eorum
dem castrorum injunximus ut eidem extunc de
castris ipsis ad nomen et opus nostrum respondere
curarent. Quocirca discretioni tuae per apostolica
scripta mandamus quatenus eidem Cynthio ad man-
datum apostolicum exequendum tuum præstes au-
xiliū et favorem.

C Datum Laterani, xiii Kalend. Aprilis, pontificatus
nostrī anno decimo quinto.

XIV.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.
Constituitur legatus apostolice sedis.
(Laterani, ii Non. Aprilis.)

Illam de probitate ac honestate tua fiduciam ob-
tinemus ut tibi vices nostras duximus committen-
das, venerabilibus fratribus nostris Upsalensi archiepiscopo et suffraganeis ejus episcopis ac aliis
Ecclesiærūm prælatis per Daciam et Suethiam consti-
tutis per scripta nostra mandantes ut tibi ad hoc
opus fideliter laboranti tanquam legato apostolice
sedis intendant, ut eorum adjutus auxilio, talentum
tibi commissum cum multiplici nobis lucro resges,
cum te a predicationis officio Deo duce contigerit
remeare. Nos enim liberam tibi concedimus potes-
tatem ut, iuxta verbum propheticum, evellas et
destruas, et adflices et plantes, prout utrumque
secundum Dominum videris faciendum.

Datum Laterani, ii Non. April., pontificatus nostri
anno quinto decimo.

TOLETANO ET COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPIS.

De bello adversus Saracenos.

(Laterani, Non. Aprilis.)

(23) Quanta nunc necessitas terræ Hispaniarum immincat, eo plenus prudentia vestra novit quo ipsam vicinus experitur. Eapropter fraternitati vestræ pèr apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus reges Hispaniarum moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut pacem aut trœg'm servent ad invicem illibatam, præserit hac imminentia Saracenorum guerra durante; ad quod eos per censuram ecclesiasticam appellatione remota, si necesse fuerit, compelli volumus et mandamus; quin etiam mutuum auxilium sibi præsent aduersus crucis Dominicæ inimicos, qui non solum ad destructionem Hispaniarum aspirant, verum etiam in aliis fidelium Christi terris communitant suam scvitiam exercere ac nomen (quod absit!), si possint, opprimere Christianum, auctoritate nostra tam ipsis regibus quam aliis Christianis omnibus sub poena excommunicationis et interdicti firmiter inhibentes ne se præsumant jungere Saracenis. vel contra Christianos illis consilium vel auxilium impertiri. Quid si forte rex Legionensis, de quo specialiter dicitur, sive alius cum Saracenis offendere præsumperit Christianos, denuntietis, sublatio appellationis obstatu personam ipsius excommunicacionis vinculo, innodatam et interdicto suppositam terram ejus; hominibus suis, ne in hoc sequantur eundem, sub interminatione anathematis inhibentes; denuntiatur nihilominus reges alias et quoslibet Christianos ac terras eorum eisdem sententiis subjacere, si forsitan ipsi præstatum regem offendere attarentur, homines eorumdem ab ipsorum sequela prohibitione consimili retrahendo. Præterea ex parte nostra injungatis eisdem ut si aliquas habent ad invicem questiones, propter instantem necessitatem illas ad tempus persequi differant, et tempore opportuno, cum potentes existant, ad præsentiam nostram tam procuratores quam testes et alia quaæ ad causam fuerint necessaria destinantes, suam coram nobis justitiam prosequantur, cum per alios ortæ inter eos, quanquam multoties sit tentatum, terminari nequeant quæstiones, et nos ipsis Deo auctore curabimus justitiae plenitudinem exhibere. Sic autem præceptum apostolicum circumspecte persequamini ac districte, ut sollicito et diligentia vestra clareat in effectu, et reprehendi merito non possitis de negligentia vel contemptu, sed de studio ei obedientia potius commendari.

Datum Laterani, Non. April., pontificatus nostri anno quinto decimo.

(23) Vide lib. xiv, epist. 3, 4.

PETRO ABBATI MONASTERII SANCTI ANGELI QUOD SITEM EST IN SUBURBIO PISTORIENSI, EJUSQUE FRATRIE TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURI REGULAREM VITAM PROFESSIONIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos deceit libenti concedere et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præstatum monasterium Sancti Angeli, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordò monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem fratrum Vallumbrose in eodem loco institutus esse dignoscoit, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observeatur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium, etc., usque illibata germeant: In quibus hæc, etc., usque exprimenda vocabulis. Locum ipsum, etc., usque pertinetiis suis. Massaritiam de pecuniis, cum vinea et nemore ac hominibus ad districtum vestrum pertinentibus. Clausuras etiam, molendina, caufagium totum ecclesiam Sancti Marci prope monasterium sitam cum parochia et sepultræ omnium tam majorum quam minorum ibidem commorantium, debitis honoribus et omni jure suo sicut ea hactenus a quadraginta annis retro juste ac pacifice possedistis. Terram de Moso, cum clausura et omnibus pertinentiis suis. Redditus de Giuliano, et omne jus quod habetis in eadem villa, sicut in instrumentis publicis continetur. Decimas etiam possessionum vestrarum, quas a quadraginta annis hactenus pacifice tenuistis, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Sane novulum vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis vel de nutrimentis, etc., usque extorquere præsumat. Liceat quoque vobis, etc., usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, etc., usque sine abbatis sui licentia, nisi arctoris religionis obtentu, de eodem loco discedere. Discedentem vero, etc., usque nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum, etc., usque divina officia celebrare. Sepultram præterea illius loci, etc., usque nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc eisdem loci abbatem, etc., usque secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Præterea libertates et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vectro collatas, sicut hactenus observate sunt, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas manere præsenti decreto sancimus. Auctoritate quoque apostolica in-

terdicimus ne quis infra fines párochiae vestræ, præsertim a Sancto Leonardo usque ad Sanctam Christinam, ullenus sine assensu diœcesani episcopi et vestro capellam seu oratorium de novo ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis pontificum Romanorum. Prohibemus etiam ne quis in vos vel monasterium vestrum excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententiam sine manifesta et rationabili causa promulgare præsumat, vel novas et indebitas exactiones vobis vel hominibus vestris imponat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfatum monasterium temere perturbare, etc., usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate et Vallisumbrosæ abbatis debita reverentia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districte subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manūm Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii iii Kal. April., indictione xv, Incarnationis Dominice anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno xv.

XVII.

**EPISCOPO LINGONENSI, ET ABBATI VILLARIENSI METENSIS
DIOCESES, MACISTRO N. CANONICO VIRDUNENSI.**

De quadam præbenda Metensi.

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

Cum per alias litteras collationem octo præbendarum quæ in Metensi Ecclesia tanto tempore vacaverunt quod juxta Lateranensis statuta concilii, ad nos est earum donatio devoluta sub certa forma vobis duxerimus committendam, quia nos dilecto filio P. clerico nepoti bonæ memorie Henrico Albaniensi episcopi, qui multorum testimonio perhibetur idoneus, unam contulimus earumdem, sicut in eisdem litteris fecimus mentionem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus unam de predictis præbendas ipsi sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo assignetis, et faciatis eundem pacifica possessione gaudere, nonobstante quod Metense capitulum dicitur fructus ipsarum usque ad quadriennium obligasse; contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero nihilominus exsequaris.

Datum Laterani, ii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XVIII.

G. THESSALONICENSI ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SÙSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Eum constituit primatem et legatum sedis apostolicae.

(Laterani, vi Id. Aprilis.)

(24) Quantæ dignitatis Thessalonicensis antistes fuerit ab antiquo, per authentica scripta prædecessorum nostrorum evidenter appetat. Quod ut plenius declararet, pauca de multis in medium duxi-

(24) Vide lib. v. De concord. sacerd. et imp. cap. 40, et seqq.

(25) Leo I, epist. 84.

A ius proponenda. Scribens enim sanctæ memorie Leo papa Anastasio antistiti Ecclesiae Thessalonicensis sic ait (25): *De persona consecrandi episcopi et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tuā quoque confirmet auctoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini sis desit cura pastorum. Metropolitanus vero defuncto, cum in loco ejus fuerit alius subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debent, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem Ecclesiae vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdos, impleturi vota poscentium cum quod ipsi placuit tibi placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorantem præsumi. De conciliis autem episcopaliibus non aliud indicimus quam sancti Patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiarum ordines nasci assolent judicetur. Ac si forte inter ipsos qui præsumunt de majoribus (quod absit!) peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere; ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est transferatur.* Præterea in diligitione quondam fidei Orthodoxa Joannes Thessalonicensis antistes primus post apostolica sedis legatos et quatuor patriarchas, quorum aliqui per seipcos et alii per suos vicarios adfuerunt, sic legitur subscriptissime (26): *Joannes Dei misericordia episcopus Thessalonicensis et vicarius apostolicae sedis Romæ legatus, diffiniens subscripti. Licet autem praefatus antistes satis profecto fuerit ex Ecclesia sua dignitate conspicuus, magis tamen utique fuit ex apostolica sedis familiaritate præclarus, sicut etiam ex scriptis ostenditur pontificum Romanorum, qui sæpissime vices suas eidem antistiti commisserunt. Nicolaus etenim papa inter cetera scribens Michaeli imperatori Græcorum, sic ait (27): Oportet imperiale vestrum decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem quem nostra Ecclesia habuit vestris temporibus restaurare dignemini, quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonensem, qui Romaña sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessalam, Achiam, Daciam Riperensem, Daciam mediterraneam, Misiam, Dardanianam, et Prævalim, beato Petro apostolorum principi contradicere nullus præsus-*

(26) Concil. vi act. 16 et 18.

(27) Nicol, i epist.

orie
toni
epi
anu
e in
onem
itas,
diffi
desit
cum
iales
bunt,
olun
el ex
tuam
leturi
pla
nullis
timus
opal
salu
annos
erelis
solent
ma
qua
tatem
caru
ec tuo
ionem
diffi
nessa
sedis
i per
egitor
a epi
sedis
autem
clesiae
e fuit
sicut
orum,
miser
ribens
(27) :
anibus
anti
s tem
quam
consti
Roma
e no
liam,
erra
o Pe
resu

mat quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet *Dumasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Cœlestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicii, Felicis, atque Hormisdæ sanctorum pontificum sacræ dispositionibus* agebatur. Praefatus quoque Leo scriptis supra dicto *Anastasio in hæc verba (28) : Quanta fraternalitate tua a beati Petri apostoli auctoritate commissa sunt, et qualia etiam nostro tibi favore sunt, credita, si vera ratione perspiceres, et justo examine ponderares, multum possemus de injunctæ tibi sollicitudinib[us] devotione gaudere, quoniam sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tua, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiæ principaliter et divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus adjuvares, et longinquis a nobis provinciis præsentiam quodam modo nostræ visitationis impenderes. Ceterum etsi prefata Thessalonicensi Ecclesia a devotione ac familiaritate sedis apostolica se subduxerit per schisma illud diutinum quo Ecclesia Græcorum a via veritatis ad erroris invium declinavit, quia tamen hoc tempore per Dei gratiam ad devotionem pristinam est reversa, et ipsam in eadem te studiosius operante credimus permansuram cum familiaritatis gratia nobis specialiter tenearis astrictus, utpote in diaconum et presbyterum per manum nostrarum impositionem promotus, et in episcopum nostræ humilitatis ministerio consecratus, nec non et pallio, pontificalis videlicet officii plenitudine, insignitus, postulationem ab eadem Ecclesia de te factam, inquisitione super ea præhibita diligenter ratam et gratam habentes, ipsam auctoritate curavitius apostolica confirmare. Pallium quoque de corpore beati Petri sumptum, insigne pontificalis officii fraternalitati tua de apostolice sedis liberalitate concessimus; quo utique infra tuam Ecclesiam ad missarum solemnia uti memineris illis diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephanii, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica in ramis Palmarum, Coena Domini, Sabbato Sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus beatæ Mariæ, Natali beati Joannis Baptistæ, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium Sanctorum, Dedicationibus ecclesiærum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, Ecclesie tuae principalibus festivitatibus, solemnitate beati Demetrii, et consecrationis anniversario tuae die. Ad hæc ipsi Thessalonicensi metropoli suam confirmamus provinciam; in qua subscriptos episcopatos specialibus nominibus duimus exprimendos, videlicet Citrensem, Beriensem, Campaniensem, Vardariensem, Serviensem, Petrensem, Platomonensem, Langardensem, Adramiensem, Nerisiensem et Cassadriensem. Jura*

A quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem Ecclesie firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque earumque beneficia nullus hereditario jure possideat. Quod si quis hoc facere contenterit, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani Ecclesiarum ad ius Ecclesie tuae pertinentium possessiones carum absque assensu tuo, salvis tamen canonicis institutionibus, distrahere, vendere, vel obligare, seu alio quolibet modo alienare præsumant. Quod si factum fuerit, irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium vel communionem ecclesiasticam sine conscientia et consensu tuo quisquam admittat, aut contra sententiam tuam canonice promulgatam aliquis venire præsumat; nisi forte periculum mortis immineat, aut dum presentiam tuam habere nequiverit, per alium, secundum formam Ecclesie, satisfactione præmissa oporteat ligatum absolvit. Porro Dominicæ crucis vexillum per tuam diœcesim et episcopatus tibi subdolis ante te deferendī fraternalitati tua licentiam imperium. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet p[re]fatum Thessalonicensem Ecclesiam temere perturbare, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia aeterna pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vi Idus Aprilis, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii p[re]p[ar]e III anno quinto decimo.

XIX.

EPISCOPO HAVELBERGENSI, ET DE SICHEM ET DE LAPIDE SANCTI MICHAELIS CISTERCIENSIS ORDINIS ABBATIBUS ALBERTSTATENSES DIOCESES.

De restitutione præbenda.

(Lateran, vi Id. Aprilis.)

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius W. imperialis aula pretontarius sua nobis insinuatione monstravit quod cum ænuli sui, occasione accepta ex eo quod idem ex negligencia potius quam malitia in cerei benedictione commisit, multis suggestis nequierer contra eum, ad venerabilem fratrem nostrum Brandenburgensem episcopum et dilectos filios præpositum de Mildens et H. canonicum Sancti Petri Magdeburgensis nostras litteras impetrassent, iidem Sancti Nicolai Magdeburgensis ipsum destituere præbenda, et per unius momenti spatium ipsi rescripti apostolici copiæ denegantes, postquam fuerunt officio suo functi, cuidam ipsam assignando præbendam, iterum aliquot diebus elapsis eamdem cuidam alii contulerunt in ejus præjudicium et gravamen. Quocirca discretioni vestrae per apo-

(28) Leo I, ibid.

stolica scripta mandamus quatenus si eum inveneritis prefata praebenda præter formam mandati apostolici destitutum vel alias contra justitiam spoliatum, ipsum sublato appellationis obstaculo restitu facias; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescentes, de prædicta negligientia vel contemptu penam ei debitam infligendo. Nos enim ipsum fecimus ad cautelam a vinculo excommunicationis absolví, et ad vos remittimus absolutum; præsertim cum, sicut idem asseruit, præfati judices excommunicat denuntiarint eundem postquam per venerabilem fratrem nostrum Magdeburgensem archiepiscopum apostolice sedis legatum fuit juxta formam Ecclesiae ab eodem vinculo absolutus. Testes autem, etc., usque per censuram eamdem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XX.

MAGUNTINENSI ET MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPIS APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De conservandis beneficiis eorum qui ab Ottone recedunt.

(Laterani, ii Non. Aprilis.)

Ut inter devotos et indrvotos, obedientes et inobedientes discretio habeatur, oportet quod agatur sevère cum illis, et adhibeatur benignitas circa istos. Cum igitur quidam in imperiali aula officia et beneficia obtinentes, ob reverentiam apostolice sedis jam recesserint ab Ottone tyranno, ne sibi communicando contagione maenlentur ipsius, et quidam sint in proximo recessuri, fraternitatibus vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ne inde jacturam incurvant unde gratiam mernerunt, per totam Thentoniam faciatis auctoritate nostra districtius inhiberi ne aliquis officia et beneficia eorumdem presumat a tyranno recipere memorato. Quod si aliqui ea recipere attendarint, ipsos sublato enjuslibet contradictionis et appellationis obstaculo beneficiis et officiis ecclesiasticis, si qua obtinent, spoliatis, et faciatis eosdem tamquam excommunicatos ab omnibus arcuis evitari; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non ambo, etc., alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, ii Non. April., anno xv.

XXI.

MOBILI VIRO GAUFRIDO DE VILLA ARDUINI PRINCIPACHALAE.

Scribitur pro Canonice Patracensis.

(Laterani, vii Id. Aprilis.)

(29) Ex parte dilectorum filiorum canonorum regularium Patracensis Ecclesiae nobis est oblata

A querela quod cum de mandato nostro et abbatis Sancti Russi cum venerabili fratre nostro archiepiscopo Patracensi ad partes accesserint Romanie, prefatus archiepiscopus honeste locavit eosdem in Ecclesia Patracensi sed procurantibus canonice secularibus loci ejusdem et R. presbytero de Superno ab eadem Ecclesia per laicalem potentiam sunt ejecti, et prefati saculares et quidam alii, quorum quidam fuerunt monachi, in eadem post appellationem ad nos legitime interpositam sunt intrusi: qui statuentes oculos suos declinare in terram (Psal. xvi), spiritualibus non intendunt. Ideoque discretionis tua per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, eosdem reduci facias in Ecclesia memorata, et non permittas ipsis a quoquam, quantum in te fuerit, indebet molestari.

Datum Laterani vii Idus April. pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est episcopo Zaratoniensi: Ex parte dilectorum filiorum, etc., usque spiritualibus non intendunt. Quocirca fraternitatem tua per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, revocato in irritum quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam inveneris at tentatum. memoratos canonicos regulares in prefatam Ecclesiam sublato appellationis obstaculo reducere non postponas, et facias eosdem ibidem pacifice commorari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo

XXII.

EIDEM.

De possessionibus restituendis Ecclesiae Landrevilensi.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod, cum episcopatus de Landrevilla unus sit de ditioribus et nobilioribus episcopatibus Romanie, tu et quidam alii possessores et alia bona ipsius in animalium vestrarum periculum detinentes, ibidem episcopum non permititis ordinari, occasione sumpta ex eo quod electus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susanna presbyter cardinalis, tunc apostolica sedis legatus, quatuor canonicos instituit in ecclesia cathedrali, asserentes prefatam ecclesiam ordinari aliter non debere. Quocirca nobilitatem tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus possessiones et alia bona quæ ad prefatam ecclesiam pertinere noscuntur ei sine difficultate facias resignari. Nos enim venerabili fratri nostro Zaratoniensi episcopo nostris damus litteris in mandatis ut super statu prædictæ ecclesie inquisita plenus et cognita veritate, quod canonicum fuerit sublato appellationis obstaculo statuant, et faciat quod statuerit per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

(29) Vide lib. xiii, epist. 159-160

Datum Laterani v Idus Aorilis, anno quinto A dictum Henricum unanimiter consensit. Unde nobis humiliiter supplicabat ut de praefata praebenda sic disponere dignaremur quod preces non evanescerent ipsius, et mandatum apostolicum nihilominus impleretur. Nos igitur attentes quod jam tertio pro praefato W. vobis direximus scripta nostra, et sagitta Jonathæ non debet redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quantum memoriam praebendam conferentes eidem. ipsum ad illam in fratrem et canonicum admittatis. Alioquin noveritis nos dilectis filiis decano, G. archidiacono, et magistro Henrico canonico Trecensis bus nostris dedisse litteris id mandatis ut predicto W. memoriam praebendam auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo conferentes, faciant ipsum ad illam in canonicum recipi et in fratrem, contradicentes censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Scituri nihilominus quod nobis gratum erit pariter et acceptum si praefato Henrico ad preces memorati nobilis in alia praebenda duxeritis providendum.

B

C

D

Datum Laterani, iii Non. Aprilis. B

In eumacem fere modum scriptum est super hoc episcopo Zaratonensi: Ad nostram, etc., usque ordinari aliter non debere. Unde ipsi principi nostris damus litteris in mandatis ut possessiones et alia bona quæ ad praefatam ecclesiam pertinere noscuntur, ei sine difficultate faciat resignari. Quocirca fraternitati tuae etc., usque mandamus quatenus super statu, etc., usque firmiter observari.

XXIII.

CAPITULO PIVERENSI.

De quadam praebenda.

(Laterani, iii Non. Aprilis.)

Dilectus filius W. clericus veniens ad apostolicam sedem dilectorum filiorum abbatis et prioris Sanctæ Mariæ ac decani Sancti Salvatoris Blesensis nobis litteras præsentavit, per quas iidem nostro apostolatu reserarunt quod cum vos auctoritate nostra monuerint diligenter ut praefato W. pro quo vobis tertio scripseramus, praebendam, si qua in vestra vacaret Ecclesia, juxta mandatum apostolicum liberaliter conferretis, mandantes ut eis super hoc curaretis certo termino respondere, et in vestra Ecclesia quædam praebenda interim vacasset, inhibuerunt vobis ne in elusionem mandati apostolici alii quam dicto W. ipsam præsumeretis aliquatenus assignare, ac idem W. idem vobis inhibuit ad sedem apostolicam appellando. Porro cantor et succendor cum quibusdam aliis canonice ecclesiæ vestre ob reverentiam apostolica sedis et nostram humiliiter consenserunt ut supradictus W. ad eamdem praebendam in vestra admitteretur ecclesia in canonicum et in fratrem; alii vero ad preces dilecti filii nobilis viri Ludovici nati charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris ad dictam praebendam Henricum clericum nominarunt, illud magistro Stephano fratre suo ejusdem ecclesiæ canonico procurante. Cum ergo vota vestra divisa essent in partes, P. de Nangevilla canonicus vester ex parte nostra inhibuit appellando ne quisquam de praefata præsumeretis ordinare praebenda quo minus posset mandatum apostolicum adimpleri. Petrus quoque Senonensis praefati nobilis nobis porrexit litteras continentis quod cum ipse pro praefato Henrico vobis precum suarum primitias porrexisset antequam pro predicto W. mandatum ad vos apostolicum emanasset, vos, licet plures vacaretis praebendæ in Ecclesia supradicta, nec mandatum nostrum nec preces ipsius effectui mancipasti. Demum cum quædam vacasset praebenda, minor pars, ut preces, sicut credit, evacuaret ipsius, praetextu litterarum nostrarum in sepeditum W. consensit, majore ac saniore parte tam mandatum nostrum quam preces ipsius parata exsequi existente. Sed cum pars adversa non potuisse induci ut ambo ad praebendam admitterentur vacantem, vos in sepe-

Datum Laterani, iii Non. Aprilis anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum eisdem, usque appellatione postposita compescendo, denuntiatur nihilominus capitulo sepedito quod nobis gratum, etc., usque duxerint providendum. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

XXIV.

A. ILLUSTRI REGI PORTUGALENSI ET HEREDIBUS EJUS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolica.

(Laterani, xvi Kal. Maii.)

(30) Manifestis probatum est argumentis quod in cytæ recordationis Alphonsus avus tuus per sudores bellicos et certamina militaria inimicorum Christiani nominis intrepidus extirpator, et propagator diligens fidei orthodoxæ, sicut devotus filius et princeps Catholicus multimoda obsequia impedit sacramentæ Ecclesiæ matris sua, dignum nomen et exemplum imitabile posteris derelinquens. Aequum est autem ut quos ad populi regimen et salutem dispensatio coelestis eligit, apostolica sedes sincero prosequatur affectu, et in justis postulationibus studeat efficaciter exaudire. Proinde nos tuam attentes personam ornatam prudentia, justitia predictam, atque ad regni gubernationem idoneam eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et regnum Portugalecum cum integritate honoris regni et dignitate que ad reges pertinet, nec non et omnia loca que cum auxilio coelestis gracie de Sarracenorum manibus eripueris, in quibus ius sibi non possunt Christiani principes circumpositi vindicare, ad exemplar felicis memorie Alexandri papæ prædecessoris nostri, qui haec praefato avo tuo per privilegii paginam concessisse dignoscitur,

(30) Vide lib. i, epist. 99, 441, 448, 449; et lib. ii miscellaneor. nostror. p. 220.

toe sublimitati concedimus et auctoritate apostolica A confirmamus. Ut autem ad devotionem et obsequium beati Petri apostolorum principis et sacro-sanctae Romanæ Ecclesiae vehementius accendaris, hæc ipsa heredibus tuis duximus concedenda, eosque super his quæ concessa sunt Deo proprio pro injuncto nobis apostolatus officio defendemus. Tua itaque intererit, fili charissime, ita circa honorem et obsequium matris tuae sacrosancte Romanæ Ecclesiae humilem et devotum existere, et sic te ipsum in ejus opportunitatibus et dilatandis Christianæ fidei finibus exercere, ut de tam devoto et gloriose filio sedes apostolica gratuletur, et in ejus amore quiescat. Ad indicium autem quod præscriptum regnum beati Petri juris existat, pro amplioris reverentia arguento, progenitorum tuorum vestigilis inhærendo, statuisti duas marcas auri annis singulis nobis nostrisque successoribus persolvendas, quem utique censem ad utilitatem nostram et successorum nostrorum Bracarensi archiepiscopo, qui pro tempore fuerit tu et successores tui curabitis assignare. Decernimus ergo ut nonnulli omnino hominum licet personam tuam aut heredum tuorum vel etiam præfatum regnum temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare. Si qua igitur, etc., usque districtæ ultiōnī subjaceat. Cunctis autem eidem regno et regi sua jura servantes, etc., usque præmia aeternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Marie in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii xvi Kal. Maii, inductione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno quinto decimo.

XXV.

NOBILI VIRO GUIDONI DE POLENTA.

Recipitur sub protectione B. Petri.

(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, etc., usque assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in presentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis præstante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra D protectione suscipimus. Specialiter autem fundum Burgandent. Frassenetum, Casacutalam, et res alias in Lucensi diœcesi constitutas, quas felicis memorie Gregorius papa prædecessor noster tuis progenitoribus intuitu devotionis quam ad Romanam habebant Ecclesiam dognoscitur concessisse, prout in ipsis privilegio continetur, sicut prædicta omnia juste ac pacifice possides, nos tibi sub anno censu duodecim solidorum Lucensem auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Idus April. anno decimoquinto.

XXVI.

THEBANO ARCHIEPISCOPO.

(Laterani vi Id. Aprilis.)

De sublevanda pauperitate episcopi Zaratonensis.

Venerabilis frater noster Zaratonensis episcopus in nostra proposuit præsentia constitutus quod Ecclesiæ sue adeo sunt tenues facultates quod ex eis vix posset honeste unus canonicus sustentari. Ne igitur propter inopiam temporalium nomen episcopale vilescat, fraternalitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus eidem provisionem honestam studeas assignare, ut idem curæ populi sibi commissi commodius intendere valeat sollicitudine pastorali, nec propter defectum temporalium compellatur se sæcularibus negotiis implicare.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno decimoquinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc archiepiscopo Thessalonicensi et episcopo et archidiacono Daraliensibus, usque sæcularibus negotiis implicare. Quocirea discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum archiepiscopum ad hoc maneat prudenter et efficaciter inducatis. Quod si non omnes duo, etc.

XXVII.

NOBILI VIRO M. DOMINO DE GRAVIA.

Ut quosdam malefactores corrigit.

(Laterani, vi Id. Aprilis.)

Magister Hugo archidiaconus Daaliensis gravi nobis conquestione monstravit quod quidam Græci de Gravia in eum, Dei timore postposito, manus temerarias injecerunt, et sibi graves injurias irrogarunt. Cum igitur idem, sicut accepimus, excommunicationis sententiam vilipendant, et idem, qui spiritualem non metunt, temporali distinctione debent castigari, nobilitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus malefactores prædictos, ut super his conquerenti satisfacient competenter, bradita tibi potestate compellas.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno decimoquinto.

XXVIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO THEBANIS.

De non recipiendis excommunicatis.

(Laterani, vii Id. Aprilis.)

Ad audiendum nostram venerabili fratre nostro Zaratonensi episcopo significanti pervenit quod cum milites et Latini Zaratonensis diœcessis mansionem habeant apud Thebas, si quando præfatus episcopus in eos propter suos excessus sententiam excommunicationis promulgat, vos ipsos non facitis evitari. Propter quod idem episcopus et Ecclesia sibi commissa ex eis suam non potest consequi rationem. Quia igitur non est malitiis hominum indulgendum, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus parochianos ipsis episcopi ab eo excommunicationis laqueo rationabiliter innodatos non præsumatis de cetero recipere ad divina, sed eos faciat potius evitari.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXIX.

EPISCOPO DECANO, ET CANTORI DAVALIENSIBUS.

Ut quisque finibus suis sit contentus.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Cum, sicut venerabilis frater noster Zaratoniensis episcopus proposuit coram nobis, venerabilis frater noster archiepiscopus et canonici Thebani Zaratonensem dioecesim, cum sit Thebanæ [vicina] continuo occupare præsumant in eundem episcopum multiplicitate indebet molestare, nos volentes ut utrisque jus suum conservetur illæsum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, partibus convocatis, inquisita plenius et cognita veritate, utrumque faciat sua dioecesi manere contentum, contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem qui fuerint nominati, etc., usque perhibere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum corum altero, etc.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXX.

ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSE, ET ELECTO DETNICKIENSIS, ET THESAURARIO SANCTI DEMETRII THESSALONICENSES.

Delegat cognitionem de injectione manum violentia.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Venerabilis frater noster Zaratoniensis episcopus nobis conquerendo monstravit quod decanus et canonici Thebani eum multiplicitate molestantes, ipsum præsumperunt multiplicitate infamare quod bladum comburi fecerunt, ac manu armata terram intrantes ipsius, et quemdam suum hominem capientes, ipsum afflictum crudeliter tradiderunt judici seculari, qui diu eundem detinuit mancipatum custodie carcerali. Præterea dictus decanus et G. de Besens et G. de Pictavia canonici cum G. de Sancta Cruce castellano Thebano et quibusdam aliis laicis Thebanæ dioecesis in domum ipsius episcopi nequiter irruentes, et manus temerarias injicientes in ipsum, quemdam hominem suum, quem propter eorum saevitiam brachiis tenebat propriis amplexatum, capere præsumperunt et arcæ custodiam manciparunt. Cum igitur haec, si vera sunt, non debeamus conniventibus oculis pertransire, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita plenius et cognita veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statutis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Si vero vobis constiterit de injectione manum violentia, dictos sacrilegos tandem appellatione remota excommunicatos publice nuntietis et faciat al omnibus arcuus evitari, donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio littera-

A rum ad sedem venerant apostolicam absolvendi. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXXI.

EPISCOPO TAVRINENSIS, ET PRÆPOSITO SANCTI GAUDENII NOVARIENSIS.

Cassat Ottonis imp. sententiam in episcopum Cumnanum.

(Laterani, Non. Aprilis.)

Sicut ea que a Catholicis et devotis principibus rationabilitate ordinantur, firma debent et illibata servari, sic ea quæ a perfidis tyrannis improbe statuantur, illo maxime tempore quo excommunicatione vinculo tenentur astrieli, carere debent robore firmitatis, cum tales legitime nequeant jurisdictionis officium exercere ab unitate fidelium separati. Cum igitur Otto, non jam nominandus imperator, sed impius persecutor, cum suis fautoribus anathematis sit vinculo innodatus, et a debito fidelitatis ipsius absoluti sint universi, nos omnia qua idem excommunicatus vel aliquis ejus officialis contra clericos vel Ecclesias statuit aut statuerit, sive contra principes aut eorum fautores, qui memoria tyranno suum subtraxerint obsequium ut libertatem ei justitiam tam Ecclesiae quam imperii tueantur, denuntiamus irrita et inania, eaque de communis fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica omnino cassamus. Specialiter autem sententiam quam idem Otto contra venerabilem fratrem nostrum Cumnanum episcopum super causa que vertitur inter ipsum et capitaneos de Arzago, pro eo quod ad ipsius excommunicati presentiam idem episcopus non accessit, cum vocatus fuisset ab eo, nequierit promulgavit, decernimus nullam esse, nec per eam aliquod Cumnanæ Ecclesiae in posterum prejudicium generari. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta preciendo mandamus quatenus capitaneos ipsos, ut dictum episcopum vel ejus Ecclesiam occasione ipsius sententiae non aggravent vel molestent, monitione premissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

Datum Laterani, Non. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXXII.

ABBTI MONASTERII SANCTI SEVERINI, EJUSQUE FRATIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xii Kal. Maii.)

Piæ postulatio voluntatis, etc., usque indubitateq assumat. Earpropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et prefatum monasterium Sancti Severi a bonæ memorie Wilhelmo Sancii quondam Wasconia comite (31) fundatum, et beato Petro ab eodem comite perpetuo jure oblatum, ad exemplar felicis memorie Pascha-

(31) Vide lib. xiii, llist. Bearn. cap. 8 ubi charta fundationis refertur.

lis et Alexandri papæ prædecessorum nostrorum sub A beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis si quidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio, etc., usque inviolabiliter obseretur. Præterea quasunque possessiones, etc. usque illibata permaneant. In quibus hæc propriis, etc. usque vocabulis : in episcopatu Adurensi Sancti Petri, Sancti Joannis, Sancti Germani et Sancti Joannis, Sancti Laurentii, Sanctæ Mariæ, Sancti Eugenii et Sanctæ Mariæ, Sancti Vincentii, Sancti Martini et Sancti Vincentii et Sancti Medardi, et aliam Sancti Medardi ecclesias; in episcopatu Aquensi, Sancti Martini, Sancti Petri et Sancti Martini, Sancti Joannis, Sancti Leonis et Sancti Vincentii ecclesiæ; in episcopatu Burdegalensi, Sanctæ Mariæ, Sanctæ Eulaliae et Sanctæ Mariæ, et Sancti Michaelis ecclesias; in episcopatu Basatensi, ecclesiam Sancti Laurentii; in episcopatu Agennensi Sancti Felicis, Sanctæ Fidis, Sanctæ Quintilæ, Sancti Christophori, Sancti Petri, et Sancti Joannis ecclesiæ. Chrisma vero, oleum sanctum, etc. usque voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque, etc. usque quod postulatur impendat. Missas sane publicas in eodem monasterio per episcopum fieri vel stationes celebrari præster abbatis ac fratum voluntatem omnimodis prohibemus, ne in servorum Dei recessibus popularibus occasio prebeat uilla conventibus. Ad hæc adjicimus ut aliqui persona magna vel parvæ facultas non sit milites vel pedites de villis eidem cœnobio pertinentibus in hostem vel expeditionem ducere, nec de sylvis, pratis, landis, pascationibus, pinetis, et vineis censum querere vel arectum. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis, etc., usque temporalibus debeant respondere. Adjicimus autem ut nec episcopo vel episcoporum ministris liceat consuetudines novas præter abbatis ac fratum voluntatem vel exactiones quaslibet in eodem monasterio ponere. Hoc quoque subjungimus, ut idem monasterium absque Romani pontificis licentia minime interdicto vel excommunicationi subdatur. Ad indicium autem hujus a Romana Ecclesia perceptæ libertatis quinque solidos Pictaviensis monetæ nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetus. Obeunte vero te, etc., usque secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districta ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmidiu diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xii Kal. Maii, inductione xv, Incarnationis Dominice anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

XXXIII.

SALIMBRIENSI EPISCOPO.

Ut exhibent sacramenta ecclesiastica quibusdam exceptis.

(Datum Laterani, xviii Kal. Maii.)

Cum Bucca Leonis et de Blakerna ecclesiæ ad Romanam Ecclesiam nullo pertineant mediante; fraternitatibus tue per apostolica scripta mandamus quatenus chrisma, oleum sanctum, et alia ecclesiastica sacramenta, cum necesse fuerit studeas ipsis liberaliter exhibere.

Datum Laterani xviii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXIV.

DECANO ET CAPITULO SANCTI MACUTI DE BARRO.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque ad debitum perducatur effectum. Eapropter, etc., usque inclinati, personas vestras et ecclesiam beati Macuti, in qua divino estis obsequio mancipati, cum his quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino, etc., usque nostra protectione suscipimus. Specialiter autem possessiones quas claræ memoria Henricus comes Treccensis fundator ipsius ecclesiæ pia liberalitate concessit eidem, sicut eas justæ ac pacifice possidetis, vobis et eidem ecclesiæ per vos auctoritate apostolica confirmamus, etc., usque communimus. Libertates quoque ac immunitates, nec non rationabiles consuetudines in eadem ecclesia hactenus observatas, firmas vobis illibatas manere sancimus. Nulli ergo, etc. protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani ii Idus April., pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXV.

PRÆPOSITO, CUSTODI, ET SCHOLASTICO MONASTERIENSIBUS.

De electione præpositi Bunnensis.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Dilectus filius F. Bunnensis canonicus in nostra propositus præsentia constitutus quod electione Wilhelmi quondam in præpositum Ecclesiæ Bunnensis electi rationabiliter in præsentia nostra cassata, capitulo ejusdem Ecclesiæ ut ad electionem procederent dedimus in mandatis: qui cum in diversos contulerint vota sua, et ex hoc quæstio mota fuerit inter eos, causam ipsum l. archidiacono tunc cantori Treverensi, et conjudicibus suis duximus committendam de quorun assensu interveniente colludia inter partes, alter electorum duxerit alteri, pecunia mediante, cedendum, prestite tam ab electis quam ab electoribus, qui de pecunia illa portionem receperant, juramento quod factam hujusmodi firmiter observarent; licet dictus canonicus postmodum contradixerit, et ad nostram audientiam appellaret, præposituram ipsam cum præbendis et obedientiis suis protectioni apostolice supponendo.

Unde nobis idem canonicus humiliter supplicavit ut in irritum revocato quod per pravitatem simoniacam est presumptum, eligendi potestate Bunnense capitulum privaremus, supradictum electum canonicę punientes, paratus obligare se ipsum ad posnam arbitrio judicium moderandam, si non probaverit quod intendit. Quia vero nobis non constituit de praemissis, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his plenius veritate, causam ipsam sufficienter instructam, si de partium processerit voluntate, ad nostrum remittatis examen, praesigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent æquitatis judicium receptoræ. Alioquin eam, sublatu appellatiois obstaculo, fine canonico terminetis. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram eandem appellatio ne remota cogatis veritati testimonium perhibere, nullis literis veritati et justitiae præjudicantibus a sede apostolica imperatis. Quod si non omnes, etc. duo. vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, xi Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVI.

ARCHIDIACONO PAPIensi.

Ne judices ab Ottone dati procedant.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

Homines de domo Oxole Ecclesia Novariensi subjecti gravi nobis exposuere querela quod, cum N. de Castello Novariensis diœcesis eisdem gravamina plurima et injurias irrogasset, tandem volens addere afflictionem afflictis, ab Ottone dicto imperatore anathematizato et maledicto ad quosdam judices commissionem obtinuit contra ipsos. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos judices, ne contra dictos homines occasione ipsius commissionis procedant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublatu cuiuslibet contradictionis et appellatiois obstaculo compellere non omittas. Si vero ipsi judices in contemptum mandati nostri aliter duxerint facendum, quidquid per eosdem in hac parte fuerit ordinatum decernas auctoritate nostra irritum et inane.

Datum Laterani, vii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVII.

ABBATI DE NONANTULA MUTINENSIS DIŒCESIS.

Confirmat reservationem vacaturæ præbendæ.

(Laterani, x Kal. Maii.)

Dilectus filius G. nobilis viri F. de Corrigia natus sua nobis petitione suggestit quod bonæ memorie Gerardus Albanensis electus apostolicae sedis legatus eidem carenti omni ecclesiastico beneficio desiderans providere, collationem primæ præbende in Bononiensi Ecclesia vacaturæ tam suæ quam sedis apostolicæ donationi per suas litteras reservavit.

(32) Vide lib. xiii, epist. 160, et lib. xv epist. 108, 109.

A Nos igitur volentes quod per eundem legatum provide factum est in hac parte obtainere debitam firmatatem, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus illud facias auctoritate nostra inviolabiliter observari.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVIII.

EPISCOPO ET CAPITULO XANTONENSIBUS.

De quadam præbenda Xantonensi.

(Laterani, ii Kal. Maii.)

Cum de ordinanda Ecclesia vestra per dilectos filios archidiaconum et A. Fulcherii canonicos vestros ex parte una et magistros A. vestrum et P. decani Ecclesia vestra procuratores ex altera habitus fuisset in praesentia nostra tractatus ex utriusque partis assertione nobis consistit evidenter decem in eadem Ecclesia vacare præbendas quarum septem vacavere tenuis quod earum ad nos secundum statuta Lateranensis concilii est donatio devoluta. Nos ergo unam ex illis dilecto filio magistro Fulcherio archipresbytero de Mastatio conferentes, et facientes ipsum a præfatis procuratoribus in praesentia vestra recipi ad eandem, sic duximus statuendum, ut dilecti filii de Talemundo et de Batiaco abbates Pictavensis et Xantonensis diœcesum et Hel. de Gracia canonicus Engolismensis, quibus super hoc dirigimus scripta nostra, revocato in irrum si quid de ipsis, postquam ad nos devoluta extitit donatio eorumdem, invenerint attentatum, reliquas sex personis idoneis conferant et assignent, et faciant appellatio remota tam præfatum Fulcherium quam illos quibus ipsi præbendas easdem contulerint pacifica ipsarum possessione gaudere; quod si tres alia per vos non fuerint ordinata, nec in ordinatione ipsarum poteritis concordare, ipsas personis idoneis sublatu appellatiois obstaculo assignare procurent, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Quocirca universitatè vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus quod ab eis de dictis præbendis fuerit ordinatum ratum habentes, sine contradictione qualibet firmiter observetis.

Datum Laterani, ii Kal. Maii, pontificatus nostri anno xv.

XXXIX.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Scribitur vero episcopis Aurelianensi et Antissiodorensi (32).

(Laterani, iii Id. Maii.)

Ex serie litterarum quas ad petitionem charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris tibi transmisimus pro relaxanda sententia interdicti quam venerabiles fratres nostri Aurelianensis et Antissiodorensis episcopi tulerant in diœceses suas perpendere potuisti, et etiam ipse rex ex litteris quas ipsi direximus cognoscere valuit mani-

feste quod intentionis nostre non fuit ut sine causæ cognitione in negotio ipso procederes, sed potius utriusque partis rationibus auditis et cognitis, juxta traditam tibi formam negotio finem imponeres competenter. Verum quia prætermissa forma judicij, sicut ex parte ipsorum episcoporum fuit propositum coram nobis, in eodem negotio procedebas, iidem ad sedem apostolicam appellarunt. Quocirca fraternitatè tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus in statum pristinum revocato si quid post appellationem ad nos legitime interpositam in eorumdem episcoporum præjudicium exstitit attentatum, præstatam interdicti sententiam non permittas a quoquam temere violari, sed literas quas eidem regi dirigimus tibi ipse sibi fidelier et prudenter exponas, monens eum efficaciter et inducens ut pro divini nominis gloria et apostolicae sedis honore pacem in regno suo conservet Ecclesie quæ nunc in multis aliis mundi partibus peccatis exigentibus perturbatur.

Datum Laterani, iii Non. Maii, pontificatus nostri anno xv.

XL.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, iii Non. Maii.)

(33) *Eo te credimus erga Dominum Deum tuum et sanctam ejus ecclesiam fervore devotionis ascensum, sieque libertates Ecclesiasticas illibatas velle, ut virum catholicum, custodire quod si litteræ nostræ, quas pro venerabilibus fratribus nostris Aurelianensi et Antissiodorensi episcopis regi serenitati direximus expositæ tibi pleniter ac fidelier exstisissent, non utique necesse fuisset nos propter hoc tibi scribere iterato; cum firmam geramus fiduciam quod si episcopi in memorati adversum te commisissent offensam pro Deo et propter Deum nobis donasses eamdem, in his et majoribus etiam nobis gratiam faciendo, nec illud ad preces nostras corrigerem distulisses quod contra eos diceris inordinate fecisse. Quod enim inordinate processeris contra eos ex modo spoliandi et causa et ex rebus etiam occupatis arguitur multis modis, sicut nobis est ex eorum parte suggestum. Ex modo siquidem, quia nec monitione nec citatione præmissa ipsos absentes nec convictos nec confessos de aliquo forisfacto regalibus spoliati. Ex causa vero, quia eadem saisiri fecisti pro facto tantummodo alieno, super quo nec confessi fuerant nec convicti quod factum fuerit per eosdem; quin immo illud nec constat nec constitit exstisisse delictum. Ex rebus etiam occupatis quoniam quædam (34) alia quam regalia occupasti, quod episcopatus non vacantibus tibi non licuit, etiam si episcopi delinquissent. Quod autem eos spoliaveris nondum confessos, nec convictos, vel ad satisfaciendum commonitos, ex tenore litterarum tuarum, quas præfatis episcopis direxisti mani-*

(33) Vide lib. xiv, epist. 50.

(34) Episcopos falsa suggesisse papæ paret ex Rigordo ad an. 1209.

A festo perpenditur: in quibus continetur expresse quod militibus eorum præceperas ut irent cum baronibus illis quos ad quendam locum duxeras destinandos, et quia illi ad præceptum tuum illuc accedere noluerunt, dixisti dictos episcopos erga te de exercitu defecisse, ac propterea illorum saisisti regalia et illa qua in eis pertinet ad jurisdictionem terrenam. Ex eo ergo quod ipsorum militibus præcepisti ut cum aliis irent constat quod episcopi milites suos in tuum exercitum destinarunt, nec ex illis vel aliis verbis appetat quos iidem suis militibus prohibuerint aliquem tibi servitum exhibere quod facere debuissent. Et ex hoc quod dixisti eos de tuo exercitu defecisse, quia illorum milites ad præceptum tuum noluerunt accedere quo mandas, et propter hoc regalia saisivisti, considera diligenter utrum recte decreveris adversus absentes et non monitos vel citatos, quinetiam ignorantibus quod eorum milites delinquissent; cum et ipsi se tibi obtulerint juraturos quod iidem de illo exercitu secundum suas conscientias servitum tibi fecerant quod debebant, et idem milites suos fecisse credebant. Ex eisdem quoque verbis appetat quod ex causa minus iusta dictos episcopos spoliasti, quia pro facto militum, quod nec constat nec constituit fuisse delictum, vel quod factum fuerit ex episcoporum mandato. Super quo videris hactenus dubitasse; sicut appetat ex responsione quam in scriptis venerabilibus fratribus nostris Carnotensi et Trecensi episcopis tradidisti nostro apostolatui transmittendam, quamque ipsi nobis fidelier destinarunt. Super quo etiam a militibus prefati Aurelianensis episcopi certior petisti. Sed cum ipsi dixissent quod coram domino suo super hoc dicerebant veritatem, a curia tua recesserunt immunes, et sic processisti de delicto nescius ad vindictam. Super eo autem quod te nisus es excusare quod aliud non saisieris quam regalia, dicens quod quam cito regalia ad manus tuas deveniunt, domos et omnia facis saisiri, illud forte, cum sedem episcopalem vacare contingit, fieri tantummodo consuevit, et tunc non solummodo domos, verum etiam decimas et oblationes, necon et queque alia quæ invenis, facis omnino saisiri, et in quibusdam Ecclesiis confers prebendas vacantes. Quæ quidem constat non debere regalium nomine nuncupari; ad quæ, etiam si constaret episcopos delinquisse, sede nequaquam vacante manus non debueras extendisse. Cum ergo domos et dormoriam supellectilem ac alia plurima quæ inter regalia numerari non debent saisieris, quorum partem restitusse ac partem adhuc retinere diceris occupatam, ex occupatione quidem rerum ipsarum minus rationabiliter processisse videris. Præterea ex præfata responsione, quam memoratis episcopis tradidisti, potest manifeste perpendi quod eis nec monitis nec citaris, nec convictis neque confessis de aliquo forisfacto, ipsorum saisisti regalia, cum dixeris quod

resse
cum
teras
illuc
erga
saisi-
ctio-
tibus
epi-
unt,
suis
exhi-
xisti
lites
lenda-
diam
entes
otes
e tibi
se-
rant
ede-
cau-
pro
isse
rum
si-
era-
epi-
am,
quo
ser-
ram
ria
eli-
l te
re-
nas
or-
eri
do-
on
ri,
nu-
no-
pi-
us
o-
e-
r-
is
m
ex
a-
i-
o-

in te non remansit, imo stetit per eos; quia post- quam milites eorumdem defecerunt de servitio exercitus faciendo, emendationem ipsorum vel satisfactionem per quadraginta dies exspectare curasti. Ex quibus verbis manifeste presumuntur ipsos citatos vel convictos nullatenus extitisse. Et quam per quaoraginta dies emendationem vel satisfactionem eorum te asseras exspectasse, ipsi tam ad exhibendum emendationem vel satisfactionem se teneri nullatenus aestimabant, eo quod nec se nec milites suos crediderant delinquisse; super quo juramentum celsitudini regiae obtulerunt. Nec etiam videtur quod per quadraginta dies exspectari eosdem, cum ad Kalendas Aprilis apud Medontam facta fuerit exercitus convocatio, et eodem mense regalia occuparis; sicut ex data litterarum tuarum, quas ipsi episcopis pro saisia regalium destinasti, evidenter appetat. Cum ergo taliter processeris contra eos, et iudeum tam per seipso quam per secretarios tuos necnon venerabiles fratres nostros Senonensem archiepiscopum et coepiscopos suos te monuerint diligenter, humiliter supplicantis ut faceres eis reddi regalia sic subtracta, paratis postmodum curiae tue subire iudicium, sicut in talibus fieri consuevit, et tu supplications eorum noluisse admittere, ad sententiam interdicti, quam in terram tuam in eorum dioecesis constitutam tulerunt, videntur non immerito processisse, cum jura et libertates Ecclesiarum suarum teneantur iuramento praesito defensare. Pro cuius relaxatione non satis videris offerre, cum tantummodo judicium in curia tua offeras ipsis remanentibus spoliatis, quod utique spoliati non debent de jure subire; cum etiam ex generali consuetudine regni tui fidelis a domino sine judicio spoliatus nec diem ab ipso super spoliatione sua vel alio teneatur recipere nec in ipsis curiis experiri. Nos ergo serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, pro magno dono petentes quatenus pacem Ecclesie in tuo regno conserves, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur; ita quod dictis episcopis restitutis, et interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur; cumque aliis oporteat te intendere qua ad honorem et commodum tuum magis respiciunt, expidas te ab istis, que tibi modicum afferunt utilitatis et auditis; ne propter tantam patientie nostrae moram, ex qua propter favorem tuum dictorum episcoporum gravamen non solum dissimulasse, verum etiam neglexisse videmur, apostolicae auctoritatis cogamur adhibere censuram. Quia quantumque necessitas nobis imminet, et tibi forte non minor, nolumus esse, juxta verbum prophetarum, canes muti non valentes latrare (*Isa. lvi*), scientes quod beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth. v*), quoniam cum probati

A fuerint, accipient coronam vitae, quam reprobavit Deus diligentibus se (*Jac. 1*). Nec injuriosum reputes, sed potius gloriosum, prudenter corrigere quod impiovide statuisti, quia non vivit homo sub caelo qui aliquando non excedat. Unde apud nos dicitur in proverbio generali quod « humanum est peccare, sed diabolicum perdurare (35).»

Datum Laterani, in Non. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLI.

ARCHIDIACONO, SUCCENTORI ET MAGISTRO R. DE REMIS
CANONICIS PARISIENSIBUS.

De jure patronum Ecclesie de Sanctis.

(Laterani, in Kal. Maii.)

B Dilecti filii abbas Sancte Genovae, W. archidiacus, et B. canonicus Sancti Marcelli Parisiensis suis nobis litteris intimarunt quod cum prior et monachi de Columberis nobis conquerendo monstrassent quod venerabilis frater noster Melensis episcopus, tunc electus, dilectum filium B. dicorum, quem per bonae memorie prædecessorem ejus fecerant ordinari ad ecclesiam de Sanctis vacantem, in qua ipsi jus obtinuerint patronatus, ad canoniam presentationem ipsum admittere recusarunt, quin potius T. intrusum tuebatur in ipsa in eorumdem præjudicium et gravamen, nos eis dedimus in mandatis ut vocatis quos propter hoc cognoscerent evocandos, audirent causam, et eam appellatione remota fine canonico terminarent. Cum ergo partes propter hoc in eorum essent præsentia constituta, et pars monachorum proposuisset ad se jus patronatus ipsius Ecclesie pertinere, postulans præfatum diaconum, quem jam dudum dicto episcopo presentarant, recipi ad eamdem, super his et aliis que ad causam facere videbantur, et lite solemniter contestata, ipsi receperis testibus, et depositionibus eorum ac instrumentis diligenter inspectis, audiitis confessionibus, et utriusque partis rationibus perspicaciter intellectis, de prudenter virorum consilio sententialiter decreverunt jus patronatus Ecclesie memorata ad prefatos priorem et monachos pertinere, ipsum episcopum condemnantes ut memoratum diaconum presentatum ab illis reciperet ad eamdem. Sed quoniam iam dictus episcopus sepius requisitus eorum sententias parere contempsit, dicti judices eundem diaconum qua fungebantur auctoritate ad prefatam Ecclesiam receperunt, ipsum episcopum a collatione ac institutione ecclesiasticorum beneficiorum, considerata ejus manifesta contumacia, suspendentes. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus utramque sententiam, diffinitivam videlicet, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, suspensionis vero, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem condignam auctoritate nostra facialis sublatio appellationis obstaculo firmiter observari, non permittentes eumdem diaconum su-

(35) Ex auctore libri De visitat. Infirm., lib. II. c. 5, inter opera S. Augustini.

per receptione sua per judices ipsos facta temere molestari. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea nibilominus exequantur.

Datum Laterani, iii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLII.

THESSALONICENSIS ARCHIEPISCOPO.

Dimitriacensis electus absolvitur a vinculo.

(Laterani, Non. Maii.)

Venient ad præsentiam nostram dilectus filius B., Thessalonicensis archidiaconus nobis humiliiter supplicavit ut cum in Dimitriacensem episcopum fuisset electus, et ipsius electio confirmata, nec episcopatum ipsum posset pacifice obtinere, illum a vinculo quo Dimitriacensi Ecclesiæ tenebatur, absolvere dignaremur. Cum igitur ibidem proficeret nequeat in officio pastorali, quanquam in primis ipsius petitioni non duxerimus annuendum, quia tamen institutum vehementer, ipsum a vinculo absolvimus supradicto.

Datum Laterani, Non. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLIII.

CAPITULO PANORMITANO.

De electione episcopi.

(Laterani, vi Id. Maii.)

Cum nuper Parisii Panormitanus electus cum quibusdam ex sutoribus suis in nostra esset præsentia constitutus et Gentiliis de Pretorio concanonicus vester contra factionem electionis et personam ipsius postularet audiri, nos eis dilectos filios Petrum tituli Sancti Marcelli presbyterum et Joannem Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum cardinales deputavimus auditores. Coram quibus litteris inter eos legitime contestata, dum vellennus in illa procedere, ipse potius abire præsumpsit quam cause insistere terminandæ mandatum nostrum transgrediens, per quod ei districte precepimus ut ad nostram rediret presentiam pro expediendo negotio memorato. Consideratis igitur universis que circa factum electionis et personam ipsius consideranda cognovimus, ipsum ab ecclesiæ vestræ regimine decrevimus amovendum. Et ne ipsa pastoris solatio diutius maneat viduata, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus invocata Spiritus sancti gratia perso-

(36) *Bituricensi.* Avaricensi qui regit in spirituibus Biturigas Cubos, sicut Burdegalensis Biturigas Viviscos non villicos ut vuli Cujac. ad c. ult. *De dilatione.* qui Οὐελίσσων a Ptolomeo, et Vivisca gens ab Ausion. in Mosella dicuntur. Ex hac epistola patet quo tempore inchoata fuerit lis inter eosdem archiepiscopos super jure primatice, que deinde contestata fuit, non cepta, ut vult ibidem Cujaci, sedente Gregorio papa nono anno Domini 1226, ubi decretum ejusdem pontificis super hac questione continetur, sed adhuc incerte litis exitius sententiae religiosam fidem desiderat. Atque haec quidem ab archiepiscopo Bituricensi coram pontif. Max. dici possunt, olim Viviscos Biturigum Culborum fuisse Coloniam: Μόνον γέρ τὸ τῶν Βιτουρίγων ἔθνος ἐν Αριότροις τόπος ἀλλούλευ καὶ οὐ συντελεῖ αὐτοῖς, apud Strabon. lib. iv. Deinde cum Aquitania triplices fuerit

A nam idoneam per electionem canonicanam præficiatis vobis infra tringa dies post susceptionem præsentium in pastorem. Alioquin dilecto filio nostro Gregorio Sancti Theodori diacono cardinali apostolica sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut ipse vobis virum idoneum præficiat in pastorem; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo compescendo.

Datum Laterani, vi Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est eidem G. Sancti Theodori diacono cardinali ut si predictum capitulum mandatum nostrum neglexerit adimplere, ipse eis virum idoneum præficiat in pontificem; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo, compescendo.

XLIV.

ATHENIENSI ET THEBANO ARCHIEPISCOPIS, ET DECANO DE THEBIS.

Ut ablata restituantur Ecclesia Motoniensi.

(Laterani, v Id. Maii.)

Venerabilis frater noster Motoniensis episcopus nobis conquerendo monstravit quod T. miles et quidam alii Motonensis, Coronensis, Amicicensis diocesum quædam de terris et possessionibus Motoniensis Ecclesiæ, ipso de licentia nostra in itinere beati Jacobi constituto, in ipsis præjudicium occuparunt. Nolentes igitur ipsum episcopum suo jure fraudari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus invasores prædictos ad restitutionem rerum occupatarum debitam eidem episcopo faciendam, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, sublatu appellationis obstaculo, compellatis. Testes autem, etc., usque simili distinctione cessante appellatione cogatis perhibero testimonium veritati. Quod si non omnes.. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLV.

BURGENSES ARCHIEPISCOPO (36).

Adversus episcopum Burdigalensem.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

Diligerter auditis et perspicaciter intellectis quatuor D D tu et dilectus filius magister Amaneus procurator

ex itinerario Antonini, et Biturigum civitas prima Aquitanie sit metropolis, prima caput Biturix, Aquitanum secundam et Novempopulanum, quæ tertia est Aquitania, et metropolitas earumdem primati suo subjici debere ex c. Nulli c. Provinciarum, distinct. 99, ad instar patriarchæ Lugdunensis qui primæ sedis pontifex primatum super quatuor Lugdunenses per annorum longa curricula obtinuisse dignoscitur; subiectit non insolitus sibi patriarchæ nomen dari, cum Nicolaus papa secundum Nicanas regulas Sigedodus Narbonensem archiepiscopum sibi patriarchæ subjiciat c. Conquestus 9, q. 5, et Boetius De auctor. mag. consil. n. 52 et 53 solum archiepiscopum Bituricensem patriarcham et primatem Galliarum vocari jure optimo posse prætestatus sit.

Hujus actionis molimina in hunc modum, exce-

venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepi- A matia, sed de sententia exstitit ventilata. Nulli ergo scopi coram nobis proponere voluisti super sententia etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

quam auctoritate (37) primatæ in eundem archiepiscopum promulgasti (38), suspendendo (39) ipsum ab officio metropoliticae dignitatis pro eo quod ad tum vocatus concilium (40) accedere non curavit, nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, de communi fratribus nostrorum (41) consilio sententiam ipsam ratam habemus et usque ad satisfactionem idoneam præcipimus observari; hoc ad cautelam expresso, quod lis coram nobis non de pri-

XLVI.
EPISCOPO MOTHOMENSIS.
De residentia canonorum.
(Laterani, v Id. Maii.)

Proposuitis nobis in nostra praesentia constitutus quod licet canonici tui suarum percipient redditus præbendarum, ab ecclesiæ obsequio se subducunt,

quidem hæc προτύπα τους et primates ut Numidia et Mauritania Sifensis in cod. Can. Eccles. Afric. c. 17, et Μαυρολέτας distinctos habuit, quibus Ἐπισκόπος φανερώτατος ἐπαγγελματος in epistola ejusdem concilii ad Cœlestinum papam I. Dicamus igitur plurimis imperio, unius potestatem preferri debere. Ut enim Lugdunensis sub quo consilium Matisconense celebratum c. 20 ejusdem in quatuor Lugdunenses (adde Maximianum Sequanorum) quas olim solus proconsul administrabat, primam habet; sic et unus primas Biturigum explosio altero in tripli Aquitania constituti debet ut ad similitudinem patriarchæ Anthiocheni τὰς ἀνταρταὶς διοικήσεις ἔχοντων omisso Thema qui dicitur Tyri πατρόθρονος c. 14, concil. Chalced. a metropolis solus patriarcha conveniatur, et ab eodem formate et dimissoris τετραπονίαι και συστάται ex tripli Aquitania petantur.

(37) *Auctoritate*, c. Si episcopus 18, q. 2.

(38) Vide infra epist. 150 et lib. xvi, epist. 65 et

t. I *Gallia Christ.* pag. 174.

(39) *Suspendendo*, c. Si quis et seqq. ead. di-

C sicut. (40) Concilium provinciale, c. Sicut olim De accus. et denuntiat, quod placet per singulas provincias bis in anno fieri propter Ecclesie causas et alterationum solutiones c. Propter 18, distincti. καλῶς ἔχειν τὸδέξειν ἵκανον κατὰ ἕκαστην ἐπαρχίαν διὰ τοῦ ἑτούς συνέδονος γένεσιν. ex concilio Nicæno c. 5 et c. 9 concilii Antiocheni. Quoniam non oportet negare audientiam roganti c. Si episcopus 41, q. 2; sed in Gallia per triennii spatium solum indicitur ex ordinatione regia Blesensi c. 40 et 14 secundum ea quæ dicuntur c. In singulis de statu monach.

(41) *Fratrum nostrorum Narbonensis ex dicto c. Conquestus 9, q. 5*, qui sub imperio Visigothorum Toletani archiepiscopi conciliis ex mandato cum suffraganeis interfuit c. Inter 40, q. 3 et Cone. Tolet. Nigerius Narbonensis metropolitus cum provincialibus subscriptis, ita ut pudere eum non debeat D si Bituricensi archiepiscopo vero ac legitimo primati morem gerat, Tolosanum quoque antistitem fratrum nomine contineri putarim, cui jus metropolitæ dedit Joannes papa XXII cum ante suffraganeus esset archiepiscopi Narbonensis. Nam in beneficiis divisis habet quis eadem jura, quæ habebat in integris. Franc. de Pavinis apostilla in extravag. ad apostolatus : Continebuntur et metropolitæ secundæ Narbonensis et Augustæ Ausciorum in Novempopulania seu tertia Aquitania, sub qua, non sub secunda ut in Chronico Isidori, Tolosam primæva aetate Ecclesies comprehensam suisse comprimerimus ex Severo Sulpitio archiepiscopo Bituricensi. Verba facturae coram vobis Aquitanis mundis et politis in homilia ad Tolosas, qui etiam mundi usque in hunc dieo iōi τρόπῳ appellantur. Quibus metropolis addo eorumdem suffraganeos in prima et secunda (qua curta et longa Aquitania dicebatur), et in Novempopulania opere et verbo docentes.

ptionis adminiculo elidere tentat Burdegalensis archiepiscopos : Civitatis cuius ecclesiæ preest, licea colonia fuerit, ejusdem juris censeri potuisse, ac Biturigum; quæ sibi privilegia et ornamenta sicuti Roma Constantinopolis et alii civitatis dare debuit. I. i. De jure Ital. urb. Constantinop.; C. Theod. I. i. C. De privil. urbis Constantinop.; I. i. vi et viii. De censibus, καὶ τὴν νέαν λουστρικῶν πόλεων ἡγεμονίαν τῆς Κονσταντινουπόλεως in concil. Ephes. c. 59, 6 in Trullo. Nec obstat denominatio facta a Nicolao papa, nec decisio Boetii, cum in dicto c. *Conquestus* sua sedis mentio facta non fuerit, et res inter alios acta nemini nocere debeat. Boetique decisio solo παραδοξος non rei veritate aut senatusconsulti auctoritate initatur. Postremo libera voce sibi haec epistolam minime obesse proficitur, utpote quæ privati et alterius presulii Burdegalensis abdicationem ad tempus præ se ferat, licet confirmatione super jure primatæ (de qua quæstio) vires suas non commiserit. Quæ omnia perturbato naturæ ordine præcepit Innocentius III in hac epistola et lib. xvi, epist. 6, et Gregorius nonus in dicto c. ult. *De dilatione*, etc., venerabilis deolo et contum. et in c. *humilis* De majorit. et obedient. sicuti Honorius tertius controversiam de primatis inter Toletanum et Brachariensem archiepiscopos in Hispania c. Coram De restit. in integ. pontif. opt. max. Urbanii VIII iudicio examinanda reliqueru, ac tandem aliquando decidenda est quæstio ex vestigiis Alexandri papæ tertii, qui, idem Cantuariensis et Eboracensis archiepiscopi sibi primatum Angliae vindicarent, prohibitionis litteras ad petitionem Cantuariensis (qui primatum obtinuit) Eboracensi direxit c. 1, ut lice pendente nihil innovaret, ut scilicet sacrae Misericordiae ordo ecclesiasticus rite servetur. Nec enim in eadem provincia plures patriarchæ, ut metropolita constitui debent, sed unus ἄρχος δοκιμάστως ex concil. Chalced. c. 9 et 47. Nam et olim (si sacra Christianorum ritibus irreligiosis contaminare datum est) sacrificuli dæmonum, qui simulationis desiderio Dei sponsam suspiciebant ἀρχεπισκόπια habuere ut palet ex V. I. Divisionensi.

Μήτρας ἐν ὄργῳ διδοῦσα τῷ σῶμα καλύπτει
Χονδράκτος ἱερῶν ἀρχιγένων, διστεβῆς ἀπίκου, etc.

Quod si quis astruat plures primates dari ex Evgrio Histor. eccles. lib. iv, c. 11, Τοὺς τῶν πάλαιων Ἐπισκόπους τοῖς ἴδιοις ἔξαρχοις ἐπεσθι. Respondeo metropolitanos ut loquar cum Hincmaro epist. 6, c. 5, primates multoties in sacris canonibus appellari, ut in c. 4, 7 et 9, q. 3. Metropolitanus primatus curam suscipit, et in l. Decernimus C. De sacros. Eccles. privilegium metropolitanum vel patriarchicum dicitur, secundum que eleganter Zonaras ad dictum can. Τοὺς μὲν διοις ἔξαρχους τῶν δοκιμάστων, τοὺς Πατρέρχας εἶναι φαστι, ἀλλοὶ δι τοὺς Μαυρολέτας. Nec dicendum patriarchas sive primates in Ecclesia Orientali ejusdem dignitatis fuisse qua pollebant metropolitanai in Ecclesia Africana. Si

debitam residentiam in eadem minime facientes. A
Nolentes igitur ipsam ecclesiam fraudari obsequio
servitorum, fraternitati tuae per apostolica scripta
mandamus quatenus canonicos supradictos ad de-
bitam residentiam in dicta ecclesia faciendam mo-
nitione premissa per subtractionem beneficiorum
appellatione remota compellas.

Datum Laterani, v Idus Maii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

XLVII.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI, ET EPISCOPO AMICLENSI.

Adversus decanum Mothonensem.

(Laterani, v Id. Maii.)

Venerabilis frater noster Mothonensis episcopus
nobis denuntiando monstravit quod decanus suus,
qui reatu perjurii et adulterii publice irretitur, in
quosdam monachos et presbyteros injectis manus
temere violentas, committens praeter haec talia quæ
canonicam correctionem exposunt, et licet super
his dictus decanus admonitus existiter sepius ab
eodem, ex eo tamen excessus propriis aliquatenus
non correxit, sed extrema ipsius deteriora prioribus
postmodum sunt effecta. Quia vero haec, si vera
sunt, non debemus clausis oculis pertransire, frater-
nitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus
partibus convocatis, et inquisita super pre-
missis et cognita veritate, quod canonicum fuerit
appellatione postposita statutis, facientes quod de-
creveritis per censuram ecclesiasticam firmiter obser-
vari.

Datum Laterani, v Idus Maii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

XLVIII.

ARCHIEPISCOPO ET B. ARCHIDIACONO, P. CANTORI THES-
SALONICENSESIBUS.*De causa Ecclesie Calidonensis.*

(Laterani, xv Kal. Junii.)

42) Exposita nobis venerabilis fratrī nostri Si-
doniensis episcopi querimonia patefecit quod cum
venerabilis frater noster archiepiscopus Larissenus
Ecclesiam Calidonensem de mandato nostro con-
cessisset eidem, venerabilis frater noster episcopus
Dimicensis super hoc ad nostram audientiam appel-
lavit, sed appellationem interpositam nec per se
nec per alium est legitime prosecutus. Ideoque di-
scretioni vestre per apostolica scripta mandamus
quatenus partibus convocatis audiatis causam et
appellatione remota fine canonico decidatis, facien-
tes quod statueritis per censuram ecclesiasticam
firmiter observari. Nullis litteris veritati et justitiae
præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod
si non omnes... tu, frater archiepiscope, cum eorum
altero, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

(42) Vide lib. II, epist. 114.

XLIX.

ARCHIEPI: COPO ARELATENSI, ET SANCTI ECIDII ET PSAL-
MODII ABBATIBUS NEMAUENSIS DIOCESES.*De electione abbatis Sancti Victoris Massiliensis.*

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Dilecti filii G. abbas Sancti Pontii et B. mo-
nachus procuratores monasterii Sancti Victoris Massi-
liensis ad nostram presentiam accedentes, postula-
tionem ac electionem quam per se ac alios con-
fratres eorum de abbe Sancti Stephani Bononiensis
canonice celebratam ac approbatam a delegatis a
nobis judicibus asserebant, postulabant auctoritate
apostolica confirmari, plurimas et diversorum litteras
deprecatorias exhibentes, quarum interventu pro-
movere petitionem propositam cum instantia nite-
bantur, qui nobis densum eorum petitione non
admittentibus in hac parte, cum fratres ipsos, etsi
super hoc zelum Dei, non tamen secundum scientiam,
noverimus habuisse, porrexerunt alias litteras
continentes quod dicti monasterii fratres duas elec-
tiones seu nominationes eodem tempore successive,
tamen canonice ac concorditer, celebrarant, unam
videlicet de abbe prædicto puram, aliam vero de
[Bonifilio] priore Sancti Honorati Arelatensis, viro
utique honesto, bene literato, et ad singula cir-
cumspecto, conditionem hujusmodi apponentes, si
videlicet abbatem eudem non possent forsitan ob-
tinere. Unde supplicabant instanter ut cum conditio
jam exstaret, eorum a nobis postulatione super di-
cto albate repulsa, electionem prioris ipsius confi-
mare misericorditer dignaremus. Eis igitur et B. de
Novis quandam monacho et majori priori dicti mo-
nasterii ac aliis duobus monachis qui se super hoc
opponebant eisdem electionem ipsam minus cano-
nicam asserentes, tum quia de persona minus ido-
nea, tum quia eis absentibus fuerat celebrata, dilectos
filios nostros Gualam tituli Sancti Martini et Petrum
tituli Sanctæ Ceciliae presbyteros cardinales con-
cessimus auditores. In quorum praesentia procura-
tores prædicti processum electionis, sicut dictum
est superius, proponentes, confirmari præmissam
electionem cum instantia postulabant. Monachi vero
præfati contra electionem eamdem quod eis absentibus
fuerat celebrata, contra personam vero electi
quædam honestati contraria proponentes, excom-
municationis sententiam a dictis judicibus in se-
latam ipso jure non tenere dicebant; tum quia post
appellationem ad nos legitime interpositam lata fuit,
tum quia ex tribus judicibus quibus fuerat causa
commissa, duo tantummodo processerunt, tertio
quod decisioni cause interesse volebat per suas litteras
protestante. Contra quos sic procuratores ex-
cipiebant prefati, quod non tenebant imo potius
non debebant super his prædictis monachis respon-
dere, cum et omnes excommunicationis vinculo
tenerentur, et duo ex eis nihil haberent cum mo-
nasterio ipso commune, a quo eos sententia judicialis.

exclusit, sicut ex litteris eorumdem judicum et tenore sententiae apparebat. Ex abundanti tamen ad predicta taliter respondebant. Primo, quod ex predicta causa non poterat nec debebat obesse quod electioni non interfuerant monachi memorati, consequenter ea que in personam electi objecerant penitus falsa erant, super ipsius honestate ac idoneitate testimonia plurima fide digna et valde idonea in nostra praesentia offerentes, et confitentes post appellationem judices processisse; quos ea potuisse procedere ratione dicebant quia interdicta fuerat appellatio in rescripto, et quia in appellationis libello nullum allegabant monachi supradicti gravamen, sicut ejus series ostendebat. Duos quoque processisse sine tertio fatebantur, et ex eo ipsis potuisse procedere asserebant quia mandatum apostolicum continebat in fine quod si omnes interesse non possent, due exequi negotium procurarent, nec sibi retinuisse poterat judex tertius ut decisioni negotii interesset in executione mandati apostolici prajudicium et tam grave ipsius monasterii detrimentum, cum res videlicet talis esset cuius dilatio ipsum monasterium in confusionem maximam adducerebat. Quod iidem procuratores ratione multiplici ostendere nitebantur, asserentes quod et hoc ipsum fuerat praesente capitulo a quibusdam fratribus senioris consilii coram dictis judicibus propositum et petitum, ne ab eis decisio cause ac ordinatio monasterii differretur, sed secundum quod eis erat injunctum, reformationi dicti monasterii celerius providerent. Unde ipsis asserabant non tam voluntarios quam coactos ad supplicationem capituli processisse. Nos igitur his et aliis que nobis fideliter relata fuerant ab eisdem cardinalibus intellectis, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus caeteris capitulis que in sententia judicum continentur in suo robore duraturis, summatis et sine omni judiciorum strepitu inquirentes de electione sollicite veritatem, si eam inveneritis canonice de persona idonea celebratam, nonobstantibus his que sapienti monachi opponent, ipsam sublato enjuslibet contradictionis et appellationis obstaculo confirmetis. Alioquin de alia persona idonea et honesta eidem monasterio faciat auctoritate apostolica infra quadraginta dies per electionem canoncam provideri; mandatum apostolicum taliter impleturi quod in novissimo districti examinis die dignam retributori omnium super hoc possitis redire rationem. Quod si non omnes... duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

L.

PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPO.

De revocandis alienationibus.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Proposuisti nobis in nostra praesentia constitutus quod nonnullae possessiones et alia bona ecclesie tuae per praecessores tuos et alios minus legitime sunt dis-

A tracta in ipsius ecclesie non modicum detrimentum. Volentes igitur ecclesie Philippensis utilitatibus providere, fraternali tuae praesentium auctoritate concedimus quatenus ea que taliter alienata reperiens valeas appellatione postposita legitime revoare.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est pro archiepiscopo Serrensi.

LI.

BALDUINO ARCHIDIACONO THESSALONICENSIS.

Ei confirmat archidiaconatum.

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, archidiaconatum Thessalonicensis ecclesie, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LII.

RADULPHO THESAURARIO CITRENSI.

Ei confirmat thesaurariam.

Justis potentium desideriis, etc., usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus inclinati, thesaurarium Citrensis ecclesie, sicut ipsam juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate apostolica, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LIII.

ARCHIEPISCOPO THEBANO ET DAVALIENSIS EPISCOPO, ET PECANO DAVALIENSIS.

Ut abbates Graci obedientiarchiepiscopo Corinthiensi.
(Laterani, xii Kal. Junii.)

B Ex parte venerabilis fratres nostri Corinthiensis archiepiscopi fuit prepositum coram nobis quod abbates Graci Corinthiensis dioecesis debitam sibi obedientiam et reverentiam, superbie accensi spiritu, non impendunt. Quocirca praesentum vobis auctoritate mandamus quatenus abbates jam dictos ut ipsi archiepiscopo reverentiam et obedientiam debitam impendere non posponant, monitione premissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LIV.

CLERO ET POPULO NAZAROCENSIS.

Ut obedientiarchiepiscopo Sidoniensi.

Cum episcopatus vester sit pastorali sollicitudine destitutus, eum venerabili fratri nostro Sidoniensi episcopo duximus committendum injungentes eidem ut ea que spectant ad curam officii pastoralis vobi

vigilanter studeat exhibere. Ideoque discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ei sicut prælato vestro intendatis humiliter et devote. Alioquin noveritis nos venerabilibus fratribus nostris Thelano archiepiscopo et Zaratonensi et Cardicensi episcopis in mandatis dedisse ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo-quinto,

Super hoc scriptum est in eundem fere modum Sidonensi episcopo, usque duximus committendum, fraternitati tua per apostolica scripta mandantes quatenus ea quæ spectant ad curam officii pastoralis gregi tibi commisso vigilanter sic studeas exhibere ut magis comprobetis prodesse in omnibus quam præcesserit.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum Thebano archiepiscopo, et Zaratonensi et Cardicensi episcopis, usque intendant humiliter et devote. Quocirca fraternitati tua per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si dicti clerici et populus quod mandavimus neglexerint adiungere, exhibere ipsi episcopo reverentiam et obedientiam contententes, vos eos ad id monere diligentius et inducere procuretis, et si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Scriptum est in eundem fere modum Larissensi archiepiscopo. Cum episcopatus Nazarocensis sit pastorali, etc., usque studeat exhibere. Quocirca fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi episcopo fraterna charitate assistens, non permittas cumdem super dicto episcopatu alicui molestari.

LV.

JOAN. EPISCOPO MOTONIENSI, EJUSQUE SUCCESSORIBUS
CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcope, tuus justis postulationibus clementer annuimus, et Motoniensem ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes et quacunque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Georgii cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Anne cum omnibus pertinentiis suis, possessiones vallis Motoniensis et de Valetoque, possessiones de Corseval cum pertinentiis suis, casale quod vocatur Miquelis, casale quod vocatur Murmura cum omnibus pertinentiis suis, possessiones de Asagora, de Aldesegni, de Niclines, de Levooust, de Escaminges, de Boucham et de Lestaronia

A cum omnibus pertinentiis earumdem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfata Ecclesiam, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et Patracensis archiepiscopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ ultiæ subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque premia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sancte Mariæ in Cosmidio diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xiii. Kalend. Maii, indictione xv, Incarnationis Dominice anno 1213, pontificatus vero Domini Innocentii papæ III anno decimo quinto.

LVI.

WILLEMUS PHILIPPENSIS ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Si humiliatus exemplum studieris imitari, sacrosanctæ Romanae Ecclesie matri tuae reverentiam et obedientiam impendendo, sicut Philippenses Apostolus exhortatur: *Hoc, inquiens, in vobis sentite quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se aqualem Deo, exinanivit se formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, absque dubio exaltaberis apud eum qui superbis resistit, humilius autem dat gratiam; propter quo i exaltavit illum Deus, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, quia Dominus Jesus est in gloria Dei Patris (Philipp. ii.).* Hanc igitur formam doctrinæ quam Apostolus tradidit Philippensibus tu eorum factus antistes diligenter observa, ne ab obedientiæ bono, ad quod nuper Philippensis Ecclesia est reversa, de cætero avertatur, memor semper illius gratiae specialis quam tibi dignanter impendimus, cum a Nazarocensi Ecclesia te translustimus ad metropolim Philippensem, teque propriis manibus consecravimus in pontificem, et pallio insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad metropoliticam pertineat dignitatem. Quia vero, venerabilis frater in Christo, nos suppliciter exorasti ut eamdem Philippensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, dignaremur apostolice privilegii munimine robore, nos tuus justis postulationibus annentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quacunque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocabulis: locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis, casale quod dicitur Candaca cum omnibus pertinentiis suis, abbatias, piscaturas, terras et vineas quas habet apud Chrysopolim, casale quod dicitur Stravo, casale quod dicitur Pravicaresta, casale quod dicitur domus quæ dicitur Platon, casale quod dicitur Ca-

resta, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesias quas A postulationibus annuentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, etc., usque illibata permaneant. Pallo vero quod tibi ex apostolicae sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam ad missarum solemnia uti memineris his diebus, videlicet Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus beatæ Mariæ, natali beati Joannis Baptiste, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiæ, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesiæ principaliibus festivitatibus, et consecrationis tuae anniversario die. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica confirmamus, et tam tibi quam eidem ecclesiae firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque ecclesiæ earumque beneficia, etc., usque censura canonica compescatur. Prohibemus insuper ne presbyteri capellarii ecclesiæ, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos, etc., usque oporteat ligatum absolv. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xi Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

LVII

ARNULPHO SARRENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolice.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Quanto devotius Sarrensis Ecclesia in apostolicae D sedis obedientia nunc persistit, ad quam nuper est Domino faciente reversa, tanto propensius eam cupimus honorare, ut affluentem in nobis paternæ benignitatis affectum se gaudeat inveniens. Quocirca, venerabilis frater in Christo, tuam volentes personam propensius honorare, te ad Sarrensem metropolim ab Ecclesia transtulimus Thermopolensi, teque apud sedem apostolicam constitutum pallo insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex parte aliqua desit quod ad metropoliticam pertineat dignitatem. Quia vero nos suppli- citer exorasti ut eamdem Sarrensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, dignaremur apostolici privilegi munimine robore, nos tuis justis

B

C

A postulationibus annuentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, etc., usque illibata permaneant. Pallo vero quod tibi ex apostolicae sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam ad missarum solemnia uti memineris his diebus, videlicet Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus beatæ Mariæ, natali beati Joannis Baptiste, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiæ, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesiæ principaliibus festivitatibus, et consecrationis tuae anniversario die. Ad hac, ipsi Sarrensi metropoli suam provinciam confirmamus. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem ecclesia firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque ecclesiæ earumque beneficia nullus hæreditario jure possideat. Quod si quis facere contendet, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani, etc., usque irretitum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos, etc., usque oporteat ligatum absolv. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

LVIII

GUALTERO CORINTHIENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolice.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Quanto diligenter et utilius vas electionis et doctor gentium Corinthiorum instruxit Ecclesiam, sicut ejus ad illos epistola missæ declarant, tanto studiosius et cautius nos oportet insistere ut eam in ipsius forma doctrinæ sub apostolicae sedis magisterio conservemus, quæ nuper eamdem ad ipsius obedientiam revertentem affluent benignitate suscepit. Quocirca, venerabilis frater in Christo, propter specialem ipsius Corinthiensis Ecclesiae charitatem tuam volentes personam propensius honorare, propriis manibus consecravimus in pontificem, et pallo insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad

metropoliticam pertinet dignitatem. Quia vero nos suppliciter exorasti ut eamdem Corinthiensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, praesesse dignosceris, dignaremur apostolici privilegi munimine roborare, nos tuis justis postulationibus annuentes, eam sub beati Peiri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quasunque possessiones, etc., usque illibata permaneant; in quibus haec, etc., usque vocabulii: Locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis, casale quo dicitur Enoria, casale quo dicitur Petricia, casale quo dicitur Palagia, casale quo dicitur Calesmata, casale quo dicitur Cyrilla, casale quo dicitur Suczchyna, casale quo dicitur Sorados, casale quo dicitur Lavenicia, casale quo dicitur Cleina, casale quo dicitur Sarman, casale quo dicitur Crata, casale quo dicitur Quarrrata, et casale quo dicitur Saudyca, cum omnibus pertinentiis eorumdem. Episcopatus quoque inferius adnotandos Ecclesiae tuae metropolitico jure subjectos tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet Cephalonensem, Jacint. Damelant. Malavesia, Argos, Gilas et Gimenes. Palleo vero quod tibi ex apostolicae sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam, etc., usque solemnitatibus beatorum Theodori et Stratilatis martyrum et consecrationis tuae anniversario die. Ad haec ipsi Corinthiensi metropoli suam provinciam confirmamus. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem ecclesia firma et illibata manere sancimus. Coemeteria quoque ecclesiarum, earumque beneficia, etc., usque censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos, etc., usque oporteat ligatum absolviri. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districte subjeat ultiioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque praevisa aeterna pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sancte Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xi Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicae anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno quinto decimo.

LIX.

JACOBO ARCHIDIACONO CORINTHIENSI.

Confirmat ei archidiaconatum.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrente assensu, archidiaconatum Corinthiensem, quem per venerabilem fratrem nostrum Coriathiensem archiepiscopum esse canonice assecutus, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti privilegio communimus.

A Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usone incursum.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

LX.

THEBANO ARCHIEPISCOPO ET ZARATONIENSI ET DAVA LIENSI EPISCOPIS.

Commitititur eis quardam causa.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus proposuit coram nobis quod eo ad regimen Ecclesiae Corinthiensis assumpto, decanus et canonicus ejusdem ecclesiae obtinuerunt ab eo callide circumventio medietatem omnium decimatarum monasteriorum et papatum in quibus tres monachi vel pauciores morantur sibi, salva tamen sedis apostolicae auctoritate, concedi. Verum quia ex concessione hujusmodi dictus archiepiscopus se sentit enormiter esse lesum, nobis humiliter supplicavit ut super hoc ei providere misericorditer dignaremur. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his et cognita veritate, quod canonico fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXI.

ARCHIEPISCOPO PATRACESSI ET AMICLENSI EPISCOPO.
Ut suffraganei Corinthienses obedient suo archiepiscopo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratia nostra plenitudine remittamus, venerabilibus fratribus nostris suffraganeis ejus nostris dedimus litteris in praecipiti ut eidem tanquam metropolitanu suo debitam obedientiam et reverentiam impendere non omittant. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dicti suffraganei praecipuum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ad id monitione premissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXII.

CAPITULO CORINTHIENSI

Ut obedient archiepiscopo suo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratia nostra plenitudine remittamus, universitati vestre per apostolica scripta pricipiendo mandamus quatenus eidem tanquam archiepiscopo vestro debitam obedientiam et reverentiam impendere procreatis. Alioquin noveritis nos venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Patracesi et Amicensi episcopo

in mandatis deditte ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Super hoc scriptum est eisdem archiepiscopo et episcopo, ut si capitulum ipsum præceptum nostrum neglexerit adimplere, ipsi eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

LXIII.

EPISCOPO DE JACINTHO.

Ut obediatur eidem archiepiscopo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratiæ nostra plenitudine remittamus, fraternitatì tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem tanquam metropolitano tuo debitam obedientiam et reverentiam impendere non omissas. Alioquin noveris nos venerabiles fratres nostri episcopo Cephaloniam et directis filiis archidiacono et magistro L. canonico de Andrevilla in mandatis deditte ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc eisdem ut si dictus episcopus de Jacintho quod mandatum est ei neglexerit adimplere, ipsi cum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Quod si non omnes, etc., tu ea frater episcope, cum eorum altero, etc.

LXIV.

EPISCOPO CEPHALONIAE.

Super eodem.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum, etc., ut supra in eundem modum, usque impendere non omissas. Alioquin noveris nos archiepiscopo Patracensi et archidiacono et magistro L. canonico de Andrevilla in mandatis deditte ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est eisdem. Cum venerabilem, etc., usque non omissas. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus episcopus præceptum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

LXV.

NOBILI VIRO GAUFRIDO DE VILLA ARDEINI.

Ut restituat bona Ecclesia Corinthiensis.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum quedam casalia, possessiones, homines, abbatias, ecclesias, etc., alia bona Corinthiensis Ecclesiæ dicaris non sine tua periculo animæ ac ipsius prejudicio retinere, nobilitatem tuam, monendum duximus et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus illius intuitu qui tibi manus suas magnifice ampliavit, ac pro reverentia beati Petri et nostra, venerabili fratri nostro Corinthiensi archiepiscopo restituens ipsa bona, et compellens ad restitutionem debitam alios potestate tibi traditores, eundem archiepiscopum et Ecclesiam suæ curæ commissam taliter contra impugnatorum malitiam protegas et defendas quod ipsa Ecclesia sub tuo patrocinio ab incursibus hostium conquiescat, et tua exinde prudentia possit non immerito commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano archiepiscopo et episcopo et dilecto filio decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem, usque non immerito commendari. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus nobilis mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, cogatis. Quod si non omnes, etc., domo vestrum, etc.

LXVI.

NOBILI VIRO O. DE ROCCA.

De eodem.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum quedam casalia, possessiones, homines, etc., ut supra, usque non immerito commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano archiepiscopo et episcopo et dilecto filio decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, compellant

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem, usque non immerito commendari. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus nobilis, etc., usque in finem ut in præcedenti conclusione.

LXVII.

*SANCTÆ MARÍÆ IN REGULÀ ET SANCTI PAULI ABBATIBUS,
ET PRÆPOSITO IMOLENSI.*

Judices sacularès non posse cognoscere de decimis.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Dilectus filius præpositus Nonantulanus transmissa

nobis conquestione monstravit quod cum venerabilis frater noster Mutinensis episcopus possessores et colonos terrarum de Seneida, quarum decima ad Nonantulanam plebem pertinere noscuntur, super solutione decimarum ipsarum coram judicibus secularibus convenisset, idem contra præfatum episcopum super hoc ad dilectum filium abbatem Sancti Stephani et conjudicem suum nostras litteras impetravit: qui præfatis judicibus inhibere curarunt ne in negotio ipso procederent, cum hujusmodi causa ad forum secularare minime pertineret. Sed mentorati judges, eorum inhibitione contempta, homines supradictos in decimaru solutionem sententialiter condemnarunt. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, sententias a secularibus judicibus super re spirituali contra sanctiones canonicas promulgatas auctoritate nostra sublati appellationis obstaculo decernatis irritas et inanes, inhibentes episcopo memorato et clericis suis ne sententiis a secularibus judicibus super decimis promulgatis utantur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXVIII.

ABBATI ET FRATRIBUS SANCTÆ MARÍÆ DE PARVO PONTE
BRUNDUSIN. PRÆMONSTRATENSIS ORDINIS.

Confirmat donationem eis factam.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque concurrentes assensu, terras, vineas, homines, domum, molendinum et alia bona quæ nobilis vir N. de Sancto Audomaro apud Thebas et casale quod dicitur Hermocastrum, pia vobis devotione concessit, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XIX.

THESSALONICENSE ET PHILIPPENSE ARCHIEPISCOPI, ET
EPISCOPO SITHONIENSI.

Scribitur pro episcopo Cardicensi.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(43) Olim venerabili fratre nostro Cardicensi episcopo, cum rediisset post labores, captiones et angustias plurimas Romaniam, Jerosolymitanum Hospitalis fratribus faciente quasdam obtentas a nobis litteras praesentari super eo quod ipsi episcopatum suum cum castro Cardicensi et res alias detinentes nec restituere volunt ei, nec de perceptis a promotionis suæ tempore preventibus, quos in usus proprios converterunt, in aliquo subvenire, ipsi earum latore graviter vulnerato, turpiter ipsas litteras pro-

A jecerunt, ei comminantes ipsum interficere assertabant quod pro nullis litteris vel mandato episcopatum prædictum ei aliquatenus resignarent, quamdam insuper præter hæc detinentes in Armiro cum suis pertinentiis abbatiam quam nos duximus eidem episcopo concedendam. Propter quod idem episcopus factus pauper et ad extreñam deductus inopiam, exsul ab episcopatu suo compellebatur et adhuc compellitur mendicare. Verum cum venerabilis frater noster Atheniensis archiepiscopus et conjudices ejus delegati a nobis eundem episcopum causa rei servandæ in possessionem castri prædicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum ad ecclesiam Cardicensem pertinentium induxisserint, fratres ipsos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodarunt. Cum autem postmodum dictus episcopus et quidam de fratribus Hospitalis coram dilecto filio Benedicto tituli Sancte Susanna presbytero cardinale, quem eis in nostra praesentia constitutis dedimus auditorem, aliquandiu litigassent, tandem venerabili fratri nostro Neopatrensi episcopo et conjudicibus suis causam super his commissiū terminandam. Qui, sicut praesentate nobis eorum litteræ continebant, legitime in negotio procedentes, post trinam citationem partium, latam in fratres ipsos excommunicationis sententiam, quia nolebant possessiones Cardicensis ecclesie injuste detentas ipsi episcopo restituere, conlimerarunt. Sed ipsi ad consuetudinē fraudis astutias se vertentes, cum eodem episcopo pariter venerabilis fratris nostri episcopi et dilecti filii archidiaconi Davaliensis arbitrio se taliter, sicut ex eorum litteris accepimus, commiserunt quod nisi videlicet infra festum Pentecostes proximo tunc futurum prolatum ab eis arbitrium observarent, et ducentorum marcarum poenam quæ in compromiso statuta fuerat solverent, et excommunicationis prædictæ vinculo tenerentur. Implorantibus demum ipsis fratribus a præfato Neopatrensi et suis conjudicibus se absolví, ac promittentibus præstito juramento quod usque ad festum Pentecostes quod tunc proximo sequetur universas, alioquin date sententiae subiacerent, ipsi absolventes eosdem, eis ante juramentum D præstationem in expensis factis ab eodem episcopo condemnatis firmiter injunxerunt ut fructus ab ipsius episcopi promotione perceptos ei restituere integrè procurarent.

Qui juramenti religione contempta, non solum dictas possessiones restituere noluerunt, verum etiam excommunicationis sententiam, in quam eos conditio premissa reduxit, penitus contemnentes, a divinorum celebrationibus hactenus nou cessarunt. Accedentes igitur ad locum personaliter ipsi arbitrii, sicut nobis eorum litteræ reserarunt, taliter sunt utriusque partis intellectis rationibus arbitrati quod tertiam partem castri Cardicensis cum libero introitu

(43) Vide infra epist. 71, 80 et lib. xiii, epist. 120, et lib. xvi, epist. 115.

et exitu suo, prout in instrumento confecto exinde continetur, episcopo adjudicarunt eidem; ita quod ipsi fratres totum castrum perficere, munire ac tueri amodo suis sumptibus tenerentur, usum aquæ cisternæ consistentis ibidem communem episcopo et fratribus decernentes. Ecclesiam vero castri ejusdem, cum territorio circa se certis fluminibus intercluso, eidem episcopo per arbitrium concesserunt. Et cognito per testes idoneos quod dominus de Armiro, quæ Valestino dicitur, fuerat abbatia, ipsam sine crucifixione adjudicaverunt eidem episcopo perpetuo possidentiam, mandantes ut ipsius episcopi homines, cum rebus ablatis eisdem, ei sine difficultate qualibet redderentur, et injungentes insuper quod duo molendina cum perceptis ex eis medio tempore fructibus et quingentas libras purgati bombasii restituerent ipsi episcopo, cum quorundam fructuum quantitate. In fructibus quoque, quos de terra ipsius episcopi a promotionis sua tempore per indigenas loci juratos fratres ipsos perceperisse constabat, et in expensis quas eorum faciente malitia idem episcopus in eundo et redeundo a sede apostolica fuerat subire coactus, fratres condemnantes eosdem, de medietate usque ad festum Pentecostes proximo tunc futurum, et de residuo usque ab subsequens festum Assumptionis beatae Virginis a fratribus ipsi episcopo decreverunt. Ex hujus ergo prolatione arbitrii moti plurimum fratres ipsi, alterum arbitrorum, episcopum scilicet, interficere sunt conati; alteri vero ad partes eorum ad prouinciandum arbitrium accedenti, quia reprehendit eosdem ex eo quod saepatus Cardicensi, qui ad suam justitiam prosequendam in festo Pentecostes ad locum accesserat, mortis insidias prepararunt, gravibus praemissis contumelias sunt carceris angustiam comminata. Ceterum, cum demum ipsi judices ad episcopi clamores ipsius ad locum personaliter accedentes, ipsum in possessionem quorundam casalium, possessionum, hominum et decimiarum, quæ per depositiones plurium fide dignorum testimoniū pertinere constabat ad Cardensem ecclesiam, induxissent, fratres predicti non solum ea in quorum possessionem idem episcopus per eosdem delegatos inductus exstitit tenuerunt, verum etiam quibusdam aliis possessionibus et rebus ecclesiæ Cardicensis, quarum ipse pacifica possessione gaudebat, per violentiam spoliarunt, insurgentes cum armatorum multitudine in delegatos eosdem et ad internacionem eorum tam Latinorum quam Graecorum populum concitantes.

Qui cum postmodum elapsso mense et amplius eundem episcopum ad nostram audientiam appellassent, suæ appellationi terminum praesigentes, ipse episcopus nostro se curavit conspectui presentare; sed ipsi Hospitalarii nec venerunt, nec miserunt aliquem responsalem. Propter quod idem episcopus, præter alia, passus est damna plurima et expensas. Cum igitur saepatus episcopus, qui pro ecclesie sue jure tuendo captiones, spoliationes, alias quoque

A gravis pericula terra et mari sepius est perpresso, jam non possit ulterius, exhaustus rebus et affectus angustiis, laborare, præsertim cum quoties novos preceptores ad partes illas contingit accedere, toties ipsius angustiae inveniuntur, nobis humiliter supplicavit ut ejus laboribus et periculis finem imponere dignaremur. Quocire fraternali vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictum episcopum in possessionem rerum petitarum causa rei servandæ auctoritate apostolica inducatis, et inductum tueri per districtum ecclasiasticam firmiter procuretis, et dictos fratres ad prænam ducentarum marcarum in compromesso statutam eidem episcopo persolvendam per censuram canonican compelleentes, easdem sicut excommunicatos faciat ab omnibus arctius evitari, et ne illi qui talia præsumperunt, de sea valeant malitia gloriari, ipsos ad satisfaciendum nobis de contemptu cum vestrarum testimonio litterarum ad nostram præsentiam dirigatis, contradicte, si qui fuerint, per excommunicationis sententiam compescende. Sublatio in omnibus supradictis omni subterfugio appellandi. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exequantur.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXX.

ABBATI ET FRATRIBUS DE LOCEDIO.

Restitutur eis quædam possessio.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montiferati sua nobis insinuatione monstravit quod clara memorie pater eius, dum adhuc viveret, monasterio vestro cenobium de Curhia, quod erat in regno suo prope Thessalonicanum constitutum, cum assensu bonæ memorie Soffridi tituli Sancte Praxedis presbyteri cardinalis, tunc apostolice sedis legati, quantum in eo fuit, pro suorum concessit remedio peccatorum: quod etiam idem cardinalis prout potuit confirmavit. Postmodum autem dilecto filio fratre Pog. monacho vestro cum quibusdam aliis fratribus suis illud vice Locediensis monasterii possidente, charissimus in Christo filius noster Constantinopolitanus imperator illustris predictos fratres de monasterio ipso violenter ejectit. Quia vero dissolvi nolumus nec debemus quod in favorem religionis factum est intuitu pietatis, venerabilibus fratribus nostris Philipensi et de Serra archiepiscopis nostris damus litteris in mandatis quatenus monasterium ipsum vobis restituere obstaculo appellationis sublatio procurent, contradicte censura ecclasiistica compescendo. Nos enim volentes ut ordinis Cisterciensis religio, quæ tanquam vita abundans palmites suos longe lateque diffudit, et velut lucerna non absconsa sub modo perlucide radios claritatis ostendit, in Romanæ partibus propagetur, ut oves quæ de novo sunt in unum reductæ, patrem qui est in celis glorificant, cum Latinos viderint sanctioris. vitæ propositum elegisse, statuimus quod per vos in-

dicto monasterio de cætero serventur Cisterciensis A ordinis instituta, ut temporibus nostris melius in partibus illis religio Christiana proficiat, et instituta regularia per vos de die in diem et propagentur fortius et amplius convalescant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est in eundem modum Philippensi et Sarensi archiepiscopis. Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montisferrati, etc., usque intuitu pietatis, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus monasterium ipsum fratribus de Locio, sublato cuiuslibet appellationis obstaculo, restituere procureatis, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Nos enim volentes, etc., usque amplius convalescant.

In eundem fere modum scriptum est super hoc imperatori Constantinopolitano illustri. Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montisferrati, etc., usque intuitu pietatis, serenitatem tuam rogamus atque monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dictos fratres super dicto monasterio non molestes, sed eos habens propensius commendatos, a malefactorum incursibus protegas et defendas. Nos enim volentes, etc., usque amplius convalescant.

LXXI.

ROBILI VIRO GAUFRIDI DE VILLA ARDUINI PRINCIPI
ACHAIE.

*Ejusdem argumenti cum epistola 69.
(Laterani, viii Kal. Junii.)*

Cum plerunque expediatur ut mandati ecclesiastici contemporiores ad observandum quod ecclesiastica censura decrevit temporalis terrore gladii compellantur, nobilitatem tuam rogandam duximus atque monendam quod, cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem episcopum in possessionem rerum illarum, de quibus inter ipsum ex parte una et fratres Hospitalis Jerosolymitani ex altera questio vertebatur, mandamus induci, eum in eadem possessione manuteneatis et tuearis inductum, non permettens ipsum super eadem possessione a dictis fratribus vel aliis molestari.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est nobili viro comiti Bertholdo. Cum plerumque, etc., usque molestari.

In eundem modum scriptum est illustri Constantiopolitano imperatori. Cum ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, gladium suscepimus bajulandum, et plerumque expediatur ut mandati ecclesiastici contemporiores, etc., usque compellantur, serenitatem tuam rogandam duximus atque monendam quatenus cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem episcopum, etc., usque molestari.

LXXII.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO.

*Ecclesia Dimitriac. commendatur episcopo Cardicensi.
(Laterani, viii Kal. Junii.)*

Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus proposuit coram nobis quod tu ad mandatum nostrum Dimitriacensem Ecclesiam cum suis pertinentiis eidem multam inopiam patienti liberaliter consulisti. Volentes igitur factum tuum per te ipsum fortius stabiliri, fraternitati tua per apostolica scripta praincipiendo mandamus quatenus quod per te auctoritate nostra provide noscitur esse facium, firmiter facias observari.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXIII.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO, ET EPISCOPO SITHONIENSI,
ET ARCHIDIACONO CERMOPILENSI.

*Adversus archiepiscopum Patracensem.
(Laterani, viii Kal. Junii.)*

C Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus propositus coram nobis quod, cum pro venerabili fratre nostro Patracensi archiepiscopo ad sedem apostolicam laborando graves labores subierit et expensas, idem archiepiscopus recompensare sibi pro laboribus et expensis quas subiit contradicit, contra juramentum præstatum veniendo. Ideoque dissertationi vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audiatis causam, et appellatione postposita fine canonico terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque testimonium prohibere. Quod si non omnes, etc., duo verstrum, etc.

Datum Laterani viii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXIV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

*Ne foreat excommunicatus.
(Laterani, x Kal. Junii.)*

Honori tue celsitudinis non credimus expedire ut qui suis excessibus provocant iram Dei, sustinent excommunicationis sententiam in se ferri, sub imperiali gratia foveantur; quia cum in eos quos ecclesiastica censura non corrigit sæcularis sit gladius exerendus, si eos quos Ecclesia persecutur confoveres, institutionibus divinis contrarius videreris. Cum igitur, sicut accepimus, in Constantinopolitano imperio nonnulli consistant qui ex Ecclesiarum destructionibus ac aliis excessibus excommunicationis sententiam incurrerunt, quos mentis cæcitate corruptos resipiscere contemnentes debes, tanquam princeps catholicus, a pertinaci proposito temporalis terrore gladii revocare, celsitudinem tuam rogandam duximus et monendam quatenus hujusmodi homines non foveas vel sustineas, sed corrigas et compescas tanquam salutis propriæ contemporiores, ipsos ad mandatum Ecclesiae minis et terroribus, monitione non proficiente, reducens.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXV.

ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSES, ET CARDICENSES ET SITHONIENSES EPISCOPIS.

De restituendis abbatiis et aliis.

(Laterani, x Kal. Junii.)

(44) Sicut venerabiles fratres nostri Philippensis, Sarrensis, Thessalonicensis, Larissensis, Atheniensis, Corinthiensis, et Patracensis archiepiscopi et eorum suffraganei sua nobis relatione monstrarunt, cum venerabilibus fratribus nostris Thebano et Neopatrensi archiepiscopis et dilectio filio Nazarenensi electo dederimus in mandatis ut detentores abbatiarum, monasteriorum, ecclesiarum, decimorum, et aliarum possessionum pertinentium ad eosdem, tam Latinos quam Grecos, qui jus in eis habere se asserunt patronatus, ad restitutionem dictarum rerum monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere procurarent et facerent ipsos, humano timore postposito, ab hujusmodi presumptione cessare, prefati archiepiscopi et electus mandatum apostolicum exequi non curarunt in eorumdem præjudicium et gravamen. Volentes igitur id per vestram sollicitudinem executioni mandari, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus praemissa secundum formam prioris mandati nostri taliter exequi procuretis quod jam dicti archiepiscopi et eorum suffraganei super his non cogantur amplius laborare, et vos de virtute obedientiae possitis non immerito commendari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXVI.

CARDICENSES ET SITHONIENSES EPISCOPIS ET ARCHIDIACONO DAVALIENSIS.

De libertate testandi in favorem Ecclesiarum.

(Laterani, x Kal. Jupit.)

(45) Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod charissimus in Christo filius noster Henricus Constantiopolitanus imperator illustris constitutio nem suis baronibus edidit quæ vergit in periculum animarum, et est contraria prorsus ecclesiastica libertati, videlicet ut nullus possit de suis possessi nibus in vita vel ultimo testamento aliquid ecclesiis clargiri. Cum igitur constitutio hujusmodi tam divinis quam humanis sit legibus inimica, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam auctoritate nostra decernatis frivolam et inanem et penitus non servandam.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(44) Vide lib. xvi, epist. 98, et quintam compilationem lib. i, ill. 20, c. 1.

ARCHIEPISCOPO THEBANO, ET DAVALIENSIS ET ZABATO NIENSI EPISCOPIS.

De thesauro Ecclesiae Corinthiensis.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus proposuit coram nobis quod, cum nobilis vir Theodorus Græcus quondam dominus Corinthi, de proditione convictus, castrum de Argos nuper tradiderit, quod tenebat, thesaurus Corinthiensis Ecclesiae, quem illuc idem Græcus detulerat, est inventus ibidem; quem nobiles viri Gaufridus princeps Achaiae, Odo de Roca, et quidam alii Latini Thebanæ et Corinthiensis dicæsum in proprio salutis B dispendium detinentes, eidem Ecclesiae restituere contradicunt. Ideoque fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus nobiles supradictos et alios, ut thesaurum ipsum Ecclesiae restituant anedictæ, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota cogatis. Testes autem, etc., usque testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXVII.

EPISCOPO, DECANO ET ARCHIDIACONO DAVALIENSIBUS.

Ut de pecunia episcopo credita cognoscant.

(Laterani, ix Kal. Junii.)

Dilectus filius N. canonicus Dominici sepulcri Ierosolymitani, prior Sancti Demetrii Thessalonicensis, sua nobis exposuit questione quod, cum bona memoria Thebano archiepiscopo quamdam summam pecunia mutuo concessisset, ac per ipsum duo nobis exameta census nomine destinasset, credita sibi quadam summa pecunia pro suis agendis apud sedem apostolicam promovendis, quia dictus archiepiscopus interim subtractus est ab hac luce, sibi de predictis non existit satisfactum. Propter quod nobis fuit supplicatum humiliter ab eodem ut venerabilem fratrem nostrum successorem ipsius ad horum redditionem mandaremus apostolicis litteris compelli. Ideoque discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis ad præsentiam vestram quos propter hoc videritis evocandos, et inquisita diligentius veritate, quod justum fuerit appellatione remota usuris cessantibus statutis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(45) Vide lib. xiv, epist. 131.

LXXIX.

ANATÆ ABATISSÆ MONASTERII SANCTÆ MARIE ET
SANCTORUM MATTHEI APOSTOLI ET ANTONII IN LOCO
QUI DICITUR FONSADLUMUM IN ESCULANA DIOCESEI
CONSTITUTI, EJUSQUE SORORIBUS TAM PRÆSENTIBUS
QUAM FUTURI REGULAREM VITAM PROFESSIS IN
PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Prudentibus virginibus, etc., usque sacra religio-
nis enervet. Eapropter, dilectæ in Christo filiae,
vestris justis postulationibus clementer annuimus,
et præstatum monasterium Sancte Dei genitricis
et virginis Mariæ et Sanctorum Matthæi apostoli et
Antonii, in quo divino estis obsequio, etc., usque
communimmo. In primis siquidem statuentes ut ordo
monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti
regulam atque institutionem Cisterciensium
fratrum in eodem monastrio, etc., usque inviolabili-
ter observetur. Præterea quascunque possessio-
nes, quæcunque bona, etc., usque illibata permaneant;
in quibus hæc, etc., usque vocabulis: Locum ipsum in quo præstatum monasterium situm
est cum omnibus pertinentiis suis, vineam et hor-
tum de Fonte ulmi, vineam de colle super prata,
beneficium et totum tenimentum quod fuit filiorum
Petri Actonis Massonis, in Toleniaco molendinum
in loco qui dicitur Beblum, vineam et terram quæ
fuit de beneficio Benedicti Tiniosi, medietatem to-
tius tenimenti quod olim fuit Deuteguardi Ardengi
cum domibus et hominibus et aliis pertinentiis suis,
campu cum Panicale cum vinea et terra in predicto
loco Toleniaco, terram quæ jacet in pertinentiis de
Octavo, campu de Murro, terram de Cantalupo,
vineam quæ fuit Raynaldi Leonis in colle de ulmo.
In pertinentiis mercati, et infra civitatem Escula-
nam in Trubo, domum quæ fuit ejusdem Raynaldi,
terræ quæ fuit Vinciguerre Aquæ vive, et terram
de colle Tuccini. In valle Truncti duas grangias
cum omnibus pertinentiis et appendiciis suis; ec-
clesiam Sancti Petri in Caprano, cum decimis,
possessionibus, tenimentis et omnibus rationibus
pertinentibus ad eandem, quam idem monasterium
antequam Cisterciensis ordinis instituta susiceret
possidebat, cum pratis, vineis, terris, nemoribus,
usuagiis et pascuis in bosco et plano, in aquis et
molendinis, in viis et semitis, et omnibus aliis li-
bertatibus et immunitatibus suis. Sane laborum
vestrorum quos propriis manibus, etc., usque extor-
quere præsumat. Ad haec, personas liberas et ab-
solutas e sæculo fugientes liceat vobis in monaste-
rio vestro ad conversionem recipere et eas absque
contradicione aliqua retinere. Prohibemus insuper
ut nulli sororum vestrarum, etc., usque nullus au-
deat retinere. Illud districtius inhibentes ne terras
seu quodlibet beneficium, etc., usque eas irritas esse
censemus. Insuper auctoritate apostolica inhibemus

A ne illus episcopus, etc., usque se aliquatenus intro-
mittat. Si vero epicopus in cuius parochia, etc.,
usque vobis conferre renuerit, licitum sit vobis
omnia ab alio episcopo percipere quæ a vestro fo-
runt indebet denegata. Pro consecrationibus vero
altarium, etc., usque propriis episcopis in posterum
generetur. Quia vero interdum proprii episcopi co-
piam non habetis, etc., usque recipere valeatis.
Porro si episcopi vel alii ecclesiarum rectores, etc.,
usque indulta prolatam duximus irritandam; nec
littere ille firmitatem habeant, etc., usque conser-
tent impetrari. Præterea cum commune interdi-
ctum terræ fuerit, etc., usque divina officia cele-
brare. Paci quoque et tranquillitat, etc., usque
audeat exercere. Præterea omnes libertates, etc.,
usque et praesentis scripti privilegio communimus.
Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc.,
usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apo-
stolicae auctoritate et in prædicta ecclesia Sancti
Petri in Caprano diœcesani episcopi canonica ju-
stitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtus
subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc.,
usque premia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Ma-
rie in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. can-
cellarii, vii Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis
Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini In-
nocentii papæ III anno decimo quinto.

LXXX.

THESSALONICIENS ET PHILIPPENS ARCHIEPISCOPIS, ET
EPISCOPO SITHONIENSI.

Ejusdem argumentum cum epistola 69.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus
nobis humiliter supplicavit ut, cum fratres hospitalis
Jerosolymitani, qui eum super causa quæ inter ipsos
et eumdem episcopum vertebatur ad nostram au-
dientiam appellarent, nec venerint, nec miserint
aliquem ad appellationem interpositam prosequen-
dam, ipso episcopo apud nos diutius post præfixum
terminum exspectante, sibi de damnis et expensis
quas ex ipsius prosecutione appellationis incurrit
satisfieri faceremus. Ideoque fraternali vestre
per apostolica scripta mandamus quatenus vocalis
qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis,
quod justum fuerit appellatione postposita statutis,
facientes quod decreveritis per censuram ecclesi-
sticam firmiter observari. Quod si non omnes, etc.,
duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, pontificatus no-
stri anno decimo quinto.

LXXXI.

ABBTI SANCTI PAULI.

De divisione parochiarum.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(46) Cum Lateranensem et sanctorum quatuor Co-
ronatorum Ecclesiarum parochias certis duxerimus

(46) Vide lib. XIII, epist. 197.

limitibus terminandas, et ecclesia Sancti Nicolai de Formis, quae ad monasterium tuum spectat, inter hos limites parochiam possidere dicatur, auctoritate presentium declaramus quod per limitationem hujusmodi nullum eidem ecclesiae in sua parochia volumus praedictum generari; quia res inter alios acta praedicare non debet aliis secundum legitimas sanctiones.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXII.

HELENENSI EPISCOPO.

De negotio Durandi de Osca et sociorum.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

(46^a) Dilectus filius Durandus de Osca in nostra praesentia constitutus et D. de Naiano et Guillelmus Sancti Antonini et alii pauperes catholici suis nobis litteris intimarunt quod ad exhortationem eorum nonnulli iure diocesis de suis excessibus penitentiam agere cupientes, post confessionem peccatorum srorum, pro posse suo proposuerunt restituere quidquid possident minus juste nec non male quilibet acquisita, non habendo proprium, sed omnia in communione, et nemini malum de cetero inferentes, castitatem seu virginitatem observare promittunt, a mendacio et Juramento illico abstinendo, tuncis quoque albis vel griseis uti proponunt sub disciplina et visitatione catholicorum pauperum permansuri; In fulcris autem, nisi eos ad id infirmitas coegerit, non cubabunt; et a festo Sanctorum Omnim usque ad Nativitatem Dominicam jejunantes in qualibet sexta feria, nisi forte Natalem Domini aut Epiphaniam seu aliud festum habens vigilam evenire contingat, a piscibus abstinebunt; secunda vero, quarta feria, et Sabbato, nisi Natalis Domini intervenierit, carnibus non vescentur, nec in Quadragesima ante Pascha comedent pisces, Dominicis diebus exceptis; octo diebus ante Pentecosten vacabunt jejuniis, et alii jejuna observabunt a sancta Romana Ecclesia instituta; singulis quoque diebus Dominicis exhortationis verbum convenient audiuti, et septies orantes in die, quindecies *Pater noster* et *Credo in Deum ac Miserere mei, Deus qui literati fuerint decantabunt; et clerici, prout eis convenit, canonicas horas Domino Deo solvent.* Et quoniam sex opera pietatis proficiunt ad salutem, proposuerunt pro Deo pauperibus deservire; quorum quidam in hereditate propria vult domum construere, in qua ex parte una viris, et ex alia mulieribus religiosis mansio competens habeatur, et juxta illam sit nihilominus xenodochium, in quo reficiantur fessi et pauperes recreentur, juventur infirmi, et nutriantur infantes a matribus derelicti, et mulieres pauperes laborantes in partu, donec abire valeant, sustententur in eo, ac juxta possibilitatem domus ipsius adveniente hieme praebantur pauperibus indumenta; pannos quoque ad quin-

(46^a) Vide infra epist. 90 et seqq. 96, 137, et lib. xiii, epist. 77, 78.

A quaginta lectos de suis justis rebus ministrabit ibidem, et Ecclesiam, ubi fratres domus ipsius possint audire divina, in honore Dei genitricis Marie juxta domum ipsam construi faciet, que in signum subjectionis apostolice sedi reddet unum Bisantium annuatim. Unde nobis humiliter supplicarent ut exsequendi praedicta licentiam eis concedere dignaremur. Nos igitur attendentes quod haec omnia sunt in se bona, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, cum loci dicecessanus existas, cognita plenius veritate, si ea emanare cognoveris de fonte catholicæ puritatis, ipsis assensum super his auctoritate nostra praebas et favorem; proviso prudenter ut quod de verbo exhortationis singulis diebus Dominicis audiendo praedicitur, taliter et a talibus fiat quod derogari non possit fidei orthodoxyæ seu canonice disciplinæ; exhibita nihilominus prudenti cautela inter viros et mulieres de quibus mentione est premissa, ut utrorumque ad alteros accessus haberi nequeat illicitius vel suspectus. Illudque diligenter observa, quod memorari viri dicuntur sub disciplina et visitatione catholicorum pauperum permansuri, ut hujusmodi disciplina et visitatio sane doctrina convenient et ecclesiasticæ honestati.

Datum Laterani vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXIII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI VICTORIS, ET CANCELLARIO PARISIENSIS.

Scribitur pro comite Nivernensi.

(Laterani, iii Kal. Junii.)

(47) Cum nuper vobis contra insolentiam nobilis viri comitis Nivernensis Virziliacense monasterium opprimentis sub certa forma direxerimus scripta nostra, dilectus filius magister J. clericus, diligens et fidelis procurator ipsius, formam ipsam intelligens, gravi fuit dolore turbatus, humiliiter nobis supplicans, cautionem quam poterat offerendo, ut quod mandabamus in illis de inquisitione consanguinitatis inter eundem comitem et comitissam auctoritate apostolica facienda, de litteris illis admire dignaremur, promittens quod idem comes, voluntate nostra plenius intellecta, cessabit ab indebita molestatione monasterii memorati. Quocirea discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, si nondum processisti ad inquisitionem hujusmodi faciendam, et ipse comes satisficerit competenter, sufficenter cavendo quod a procurationalis immoderantia, quam ad justum reduci mandavimus moderant, de cetero conquiescat, vos ad inquisitionem illam minime procedatis. Alioquin mandatum apostolicum exequi procuretis prout videritis expedire. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, etc.

Datum Laterani, iii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto

(47) Vide lib. xiv, epist. 123, 126, et lib. xvi, epist. 22.

LXXXIV.

EPISCOPO ABRIMENSI.

Statuta Othonis decernuntur irrita.

(Laterani, ix Kal. Junii.)

Cum ea omnia quæ Otho, non jam nominandus imperator, sed impius persecutor, contra clericos vel ecclesias statuit aut statuerit, denuntiaverimus irrita et inania, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis concessione, sententia, privilegio, vel mandato ejusdem Othonis uti voluerit in præjudicium vel damnum ecclesiæ Ravennatis, tu ipsum ab hujusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas.

Datum Laterani, ix Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXV.

EIDEM.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Liniensis (48) episcopus nobis significare curavit quod, cum O. dictus imperator propter latam in se a nobis excommunicatio[n]is sententiam quasdam terras et res alias Liniensis episcopatus comitibus et communi de castro Cario Liniensi diocesis concessisset, et secundum hoc privilegium suum dedisset eisdem, ipsi comites et commune facientes Liniensem Ecclesiam super his per judices suos sententialiter condemnari, res occuparunt easdem, et distribuerunt pro velle aliis possidendas in enorme sui et Liniensis Ecclesiæ detrimentum. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus quidquid occasione privilegiorum prædicti excommunicati noveris attentatum in præjudicium Ecclesiæ Liniensis, auctoritate apostolica subtato appellationis obstaculo non differas irritare, et ne dicti comes et commune privilegiis ipsis utantur, eis firmiter inhibere proores, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVI.

PRIORI ET CAPITULO DOMINICI SEPULCI JEROSOLYMI-TANI.

Confirmatur quedam compositio.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis precibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex una parte et venerabilem fratrem nostrum Thessalonicensem archiepiscopum ex altera super ecclesia Sancti Demetrii Thessalonicensis amicabiliter initam, sicut sine pravitate provide acta est et ab ultraque parte sponte recepta, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patro .in communimus. Ad majorem autem caute-

A iam, litterarum tenorem quas idem archiepiscopus nobis transmisit de verbo ad verbum præsenti paginae duximus inserendum. « Sanctissimo Patri et domino Innocentio Dei gratia sacrosancta et universalis Ecclesia summo pontifici G. ejusdem patientis et vestra Thessalonicensis Ecclesiæ minister, licet indignus, seipsum ad pedes cum obedientia filiali. Cum propter schismaticam inobedientiam summi Regis vindicta terram Græcorum correctionis funicule flagellasset, et ipsam de secreto atque inæstimabili consilio suo ad manus reduxisset Latinorum, multi religiosi de diversis partibus accedentes diversa beneficia tam per dominos cardinales quam per principes et barones et alios fideles adepti sunt. Inter quos sacra sancti sepulcri canonici ecclesiam Sancti Demetrii

B Thessalonicensis quo modo gavisi sunt adipisci, quam usque ad inthronizationem meam cum multis laboribus et, ut verum fatetur, illi terre mulcum necessarii possederunt. Sane quamvis prædicta ecclesia Sancti Demetrii ad jurisdictionem meam pertinere noscatur, tamen ob reverentiam Dominici sepulcri, ubi redemptio humani generis operata est, et ad cuius subventionem crucis signatorum exercitus terram Romaniae dicitur acquisisse, ne etiam dicti canonici sua spe et laboribus penitus frandarentur, et ut omnis questio et controversia, qualis inter me et ipsis super hoc exorta, quæ de facili ordine judicario non poterat tempore instanti propter causæ perplexitatē diffiniri, per pacem et aquitatem facilius soviatur, praesertim cum in sacerdicia ecclesia tanti martyris corpore decorata tam favorabilis ecclesia canonici regulares honorificentius quam sœculares valeant deservire, prudentum virorum fretus consilio, videlicet Ar. Cermopilensis episcopi Sarrensis postulati, W. Nazarocensis electi Philippensis postulati, et magistri R. Citrensis electi, mihi, quantum in me est, visum est utile pariter et honestum ut memorati canonici Dominici sepulcri de universis possessionibus, proventibus, fructibus, redditibus, legatis et eleemosynis quoconque justo modo ad dictam ecclesiam Sancti Demetrii pertinentibus, sicut per instrumenta vel per testes idoneos sive alio justo modo probari legitime poterit, insuper de omnibus illis quæ aliquo tempore archiepiscopis

C D Thessalonicensibus nomine ecclesiæ prædicti Sancti Demetrii collata fuerunt, vel in posterum conferentur, sicut, ut supra dictum est, legitime probari poterit, tales pro servitio sacerdotiae ecclesiæ percipient portionem quamlibet canonici Sanctæ Sophiæ Thessalonicensis metropolis de possessionibus ejusdem percipient, cum eam contigerit ordinari. Domos siquidem quas clerici Sancti Demetrii tempore Græcorum intra Thessalonicanam habebant, canonici Sancti sepulcri extra partem possidebunt; oblationes quoque manuales et quoconque eis legata fuerint nominatim, sive nomine Sancti sepulcri, similiter extra partem recipient. Ea vero quæ super tumbam Sancti Demetrii offerentur vel ecclesiæ ejusdem

(84) Cod. Colbert. Lirien. forte Lucen.

nominatum legata fuerint, secundum supradictam A ricensis archiepiscopus quod, cum ex officii sui debito suam ducit provinciam visitandam, nonnullae ecclesiae metropolitico sibi jure subjectae, procurationem debitam sibi denegant exhibere, hoc ad suæ negationis defensionem tantummodo allegantes, quod non recordantur se procurationem hujusmodi ejus prædecessoribus exsolvisse, sed nec ab eis aliquando fuisse petitam (49). Cum igitur contra procurationem quæ ratione visitationis debetur præscribi non valeat, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo prescribi, eisi alius contra eum præscribere posset utramque, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus rectores ecclesiarum ipsarum ut eidem archiepiscopo ipsas ex officio debito visitanti procurationes quæ sibi visitationis ratione debentur exhibeant, nisi aliud rationabile objectum fuerit et ostensum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

B

Datum Laterani, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVIII.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO.

De congrua portione presbyterorum parochialium.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod patroni (49*) parochialium ecclesiarum tuæ diœcesis C tantum de proventibus (51) sibi retinente earumdem quod sacerdotes ministrantes in eis non possunt de residuo sustentari. Propter quod nonnullæ remanent pastoribus (52) destitutæ, eo quod non sunt qui curam velint recipere (53) earumdem. Quocirca fraternali tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus patronos ecclesiarum ipsarum, ut de illarum proventibus sacerdotibus in eisdem ministrantibus congruam provisionem (54) assignent, moneas et inducas, ipsis ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelleas; cum non ad opus patronorum (55), sed ad opus potius servientium in eisdem, fuerint ecclesiis redditus deputati.

Datum Laterani, xi Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVII.

DECANO, THESAURARIO, ET MAGISTRO SCHOLARUM NIVERSITATIS.

De procreatione quæ debetur pro visitatione.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Significavit nobis venerabilis frater noster Bitu-

tus exigere debeat, c. *Præterea De ,ure patronatus.*

(52) *Pastoribus rectoribus c. Decernimus 16, q. 7.*

(53) *Recipere, c. Cum secundum, c. Exstirpanda, De præb. et dignit. et I ad Corinth. c. 9.*

(54) *Congruam provisionem.* Portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur de c. *Exstirpanda* ubi vide glossam, et sit competenter provisum c. *Postulasti* De rescriptis certam assignet portionem c. *Ad hec De offici. vicar.* de beneficio assignet unde possit congrue sustentari c. *Prævenit* De appellat decis. cap. Tol. q. 168, De patrono ecclesiastico ex specie hujus epistolæ.

(55) *Ad opus patronorum.* Quid si vergant ad inopian? ab Ecclesia illis moderate succurrirunt in c. *Nobis De jure patron. et c. Quicunque 16, q. 7.* Addo in compensationem dotis, quam illibatam sacerdos

(49) Vide cap. *Cum ex officii, De prescript.*
 (49*) *Patroni fundatores ecclesiarum ex concil. Lateran. in c. Quoniam De jure patron. c. ad Audientiam De eccles. ædifice. V. 1. ipsius hæreditibus jus patronatus in hoc sacellum concessit.*

(50) *Diœcesis* sibi in spiritualibus et regimine animarum subdiaconia eodem sensu accipit diœcesis Hincmarus epist. 3 et 6, quas describit ad diœcesis Rheuensis archiepiscopos et in c. *Lugdunensi* 9, q. 2 qui habent παροχής c. 9 ex concilio Antiocheni sive ὀπροΐδη ut in l. στιγματ. C. *De episc. et cler.* id est territorium quod hodie malo more diœcesis dicimus, et parochia Aurelianensis in hoc sensu accepit debet apud Theodulphum episc. Aurelian. ad compresbyteros suæ diœceseos.

(51) *De proventibus*, cum nihil in illis præter antiquos et moderatos redditus a locorum episcopis insi-

LXXXIX.

ABBATI DE MACENEIRA VISIONIS DIOCEISIS, CANTORI ET
P. RODERICI CANONICO COLIMBRIENSIBUS.

De remotione abbatis.

(Laterani, v Kal Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quae coram nobis proposita sunt a partibus super intrusione prioris Sancti Petri Auriensis dioecesis in monasterio Cellæ novæ ac excommunicatione in ipsum a venerabili fratre nostro episcopo Auriensi prolata, et delegatorum processu, qui eundem electum removerunt a monasterio Cellæ novæ, ac præscriptam excommunicationis sententiam confirmarunt, pensatis nihilominus natura et qualitate negoti, quibus potius duximus inhaerendum, ipsorum delegatorum sententiam ratam habentes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eam auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari; contradicentes, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kalen. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XC.

MASSILIENSIS EPISCOPO.

De negotio Durandi de Olca et socioru

(Laterani, iii Kal. Junii.)

(56) Cum dilectus filius Durandus de Osca acolytous et socii sui a secta Waldensium per nos reconciliati sint ecclesiastice unitati, fraternitati tute per apostolica scripta mandamus quatenus ipsos infra catholicum gregem admittens, et benigne perfratians, ob notam quam de pristina conversatione contrarerant non permittas eos a quoquam temere molestari; sed ab omni eos infamia et scandalo servans immunes, tam ex litteris testimonialibus quam alia administrulis irosos misericorditer adjuves propter Deum.

Datum Laterani, iii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Barchinonensi episcopo. Cum dilectus filius Durandus de Osca, etc., usque propter Deum.

In eundem modum scriptum est Oscensi episcopo. Cum dilectus filius, etc., usque propter Deum.

XCI.

DURANDO DE OSCA ET DURANDO DE NAIACO.

Super eodem.

(Laterani, iv Kal. Junii.)

Cum quidam de fratribus vestris reconciliati ecclesiastice unitati, sicut nostris est auribus intimatum, interdum delinquant et vacent operibus in honestis, discretioni vestrae, de qua firmam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus cum ipsis contingit excedere, id loci episcopo

ministrans sibi retineat; imo et si pactum intervenierit super retentione fructuum, valet nominatio et censetur rite et canonice facta ex senatusconsulto

A nuntietis, et de consensu et auctoritate ipsius delinquentium excessus salubriter appellatione posse posita corrigitis. Quod si non ambo, etc., alter verstrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCII.

ILLUSTRI REGI ARAGONENSI.

De eodem.

(Laterani, v Kal. Junii.)

B Ut illi complaceas in cuius miseratione regni gubernacula suscepisti, te convenit confovere humiles et devotos, et excessus corrigerre delinquentium. Inde est quod serenitatem tuam rogamus atque in omnem quatenus pauperes catholicos et hospites eorumdem in orthodoxa fide ac pia operatione manentes non permittas a quoquam temere opprimi vel a justitiariis tuis injuste gravari.

Datum Laterani, v Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCIII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSIS APO-

STOLICE SEDIS LEGATIS.

Super eodem.

(Laterani, iv Kal. Junii.)

Cum catholici pauperes Durandus de Osca, Durandus de Naiaco, Guillelmus Sancti Antonini, et socii sui reconciliati ecclesiastice unitati, quasi nova planta sint benigne fovendi, per apostolica scripta mandamus quatenus vos eis in fide catholica et pia operatione manentibus exhibeatis favoribiles et benignos, et non permittentes eosdem a quoquam indebito molestari, in litteris testimonialibus et aliis administrulis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCIV.

JANUENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

Cum talis esse debeat ars eorum quibus regenda animæ committuntur ut non solum a Dominico grege subductas sollicitudine pastorali reducere, verum etiam reductas ad ipsum paterna in eo studeant mansuetudine confovere, procul dubio nobis et vobis est sollicite providendum ut dilecti filii Durandus de Osca et Guillelmus de Sancio Antonino cum sociis suis reconciliatis ecclesiastice unitati taliter foveantur in ipso quod, cum ipsis se letabuntur ibidem invenire favorem sperate dulcedinis, alii eorum inducantur exemplo errorum sue deserere cœxitatis. Quapropter fraternitatem vestram monemus attentius et hortamur, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsos procedentes secundum Deum charitable tractetis, nec permit-

3 Martii 1594 sancto, Antonio Viard agente adversus Benignum Viard.

(56) Vide supra epist. 82, et lib. xi, epist. 196.

tatis eos aut illos qui suum ipsis intuitu charitatis impenderint beneficium in vestris dioecesibus constitutos hujus occasio[n]is praetextu a quoquam temere molestari, contradictores censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., singuli vestrum in dioecesi sua ea nihil minus exsequantur.

Datum Laterani, ii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCV.

SANCTI MARTINI CANONICENSIS [leg. CANICONEN.] ET SANCTAE MARIE ELECTENSIS ABBATIBUS, ET W. DECANO IN CONFLUENTI. NARBONENSIS ET HELENENSIS DIOECESUM.

De decimis tribuendis hospitali.

(Laterani, iv Kal. Junii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod B. miles decimas quasdam, quas progenitores ac ipse hactenus ab abate Sancti Genesii tenuerunt, hospitali quod ad sustentationem infirmorum pauperum edificare proposuit desiderat assignare, si nostrae sederit beneficatio voluntatis. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum militem, ut decimas ipsas ecclesiis illis ad quas noscuntur pertinere resignet, moneratis prudenter et efficaciter inducatis; quod si ad id induci non poterit, et abbatis praedicti et diocesan episcopis super hoc assensum quiverit obtinere ut eas conferat hospitali praefato, auctoritate nostra concedatis eidem liberam facultatem. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iv Kalen. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCVI.

DURANDO DE OSCA, ET DURANDO DE MAICO, GUILLELMO SANCTI ANTONINI, JO. NARBONENSIS, ET B. BITERBENSI, ET ALIIS PAUPERIBUS CATHOLICIS.

Recipientur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, iv Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus, etc., usque assensu, personas vestras et specialium amicorum vestrorum in fide catholica et pia operatione manentes ac res eorum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., protectionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCVII.

EPISCOPO ET CAPITULO PETRAGRICENS.

Ut J. de Veteri Morolio in canonicum recipient.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Si circumspetius curaretis advertere quantum sit obedientiae bonum, quantumve ipsius contrarium detestandum, utpote idolatriæ sceleri comparatum, mandatum nostrum forsitan citius studeretis effectui mancipare, ut exitio veteri homine, vos in illius transformaretis imaginem qui usque ad mortem factus est obediens Deo Patri, nec vos excusaretis

A exceptionibus frivolis in ejusdem elusionem mandati. Sane cum pro dilecto filio magistro J. de Veteri Morolio, qui diu cancellarie nostre servitio laudabiliter insudavit, et laboravit multoties pro Ecclesie vestre negotiis pronovendis, vobis direxerimus scripta nostra, ut ob reverentiam apostolica sodis et nostram ipsum in canonicum reciperetis et fratrem, sibi stallum in choro et locum in capitulo assignantes, vos mandatum nostrum surdis auribus transeuntes, sicut dilecti filii prior Grandimontensis et G. archidiaconus et S. Mauricii canonicus Lemovicenses, quos eidem concessimus monitores, per suas nobis litteras intimarunt, quanquam vos monuerint diligenter, id efficere non curatis, per vestras litteras allegantes tenuitatem redditum et canoniconum numerum competentem et de mandato nostro quosdam alios suscepisse ac prænominatione magistrum in dioecesi vestra redditus alios obtainere, proponendo quod ad recipiendum eundem vos nullatenus cogeremus si haec ad nostram notitiam pervenissent, licet monitores prefati de plurim affermatione didicerint quod in Ecclesia vestra canoniconum numerus non excesserat, quin potius alios proponueratis recipere in canonicos et in fratres, et praefatus magister redditus sufficiens non habeat, et ipsius obsequium ecclesiae vestre possit existere fructuosum. Nolentes igitur exceptionibus frivolis mandatum nostrum cludi, universitatibus vestrae per apostolica scripta mandamus atque precipimus quatenus eundem magistrum

C juxta mandati nostri tenorem in fratrem et canonicon Ecclesie vestrae liberaliter admittatis. Alioquin, cum sagitta Jonathæ non debeat redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis... subdiacono nostro, archidiacono Xantonensi et priori Subiensi Xantonensis dioecesis damus nostris litteris in praecipis ut vos ad id, nisi aliquod rationabile objectum fuerit et ostensum quare id fieri non debeat vel non possit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc eisdem.

XCVIII.

LANDON. COLLIS DE MEDIO ET G. FILIO EJUS.

Proferuntur sententia pro eis.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Cum inter vos et nobiles viros Philippum et Jordanum de Insula controversia verteretur super eo quod tu, fili Lande, eis irrequitis emeras quasdam partes castri quod dicitur Prun. ab aliis ejusdem castri consortibus contra bonam consuetudinem, ut dicebant, in illis partibus approbatam, in eorum prejudicium et gravamen, et habitatores ipsius castri, qui prius eis et aliis consortibus tenebantur communiter juramento, vobis tantum feceratis jure, et prohibebatis ne ipsos sequerentur in guerra

sicut prius facere consueverant, domum insuper A eorum, quam in castro habent eodem, per vestros feceratis destrui servientes, et in loco communis turrim ædificare incepératis, in cuius ædificatione processeratis post prohibitionem factam vobis ex parte nostra, vos tandem et illi compromisistis nostris super his stare mandatis sub pena ducentarum librarum, fidejussoribus inde datis, et post altercationes multiplices, testes produxistis utrinque numero quadraginta, quos per dilectum filium Petrum tituli Sancte Cæciliae presbyterum cardinalis examinari fecimus diligenter: quorum attestacionibus publicatis, cognovimus absque contradictione probatum quod consortes illius castri libere et absolute cuicunque volebant consueverant vendere partes suas, et quod habitatores ipsius castri et aliis consortibus tenebantur communiter juramento. Quidam vero testes ex parte ipsorum producti dixerunt quod omnes ipsius castri habitatores tam ipsos quam alios dominos sequi debebant in guerra; sed per testes longe plures ex parte vestra productos determinatum est manifeste quod utique tam eos quam alios dominos sequi debebant, nisi proprii eorum domini contradicerent. Dictum est autem a quibusdam testibus eorumdem quod vos ædificare cœperatis turrim in loco communis; sed testes multo plures ex parte vestra dixerunt quod turrim ædificare cœperatis in proprio vestro fundo, designantes personas a quibus quasdam fundi emeratis partes ipsius, et quod post prohibitionem C factam vobis ex parte nostra ædificare cessaveratis omnino. Per quasdam etiam eorum est testes probatum quod quidam servientes vestri de domo eorum quasdam scandulas et quedam alia ligna dejecerant, quamvis assetur per vestros testes quod fuerant dejecta per ventum.

His igitur diligenter auditis, sententialiter diffinivimus, sub prescripta pena mandantes quatenus faciat homines vestros illis jurare secundum quod jurare consueverant consortibus in communi et illi similiter homines suos vobis, et quod malitiose non prohibeatis hominibus vestris quominus eos contra alios in eorum guerra sequantur, quod et ab hominibus eorum similiter fiat vobis, quodque vestris expensis domum reparari faciat eorum, D quatenus a vestris servantibus lessa fuit; ipsi autem super emptione ipsius castri vos de cetero non molestent, vosque ab impetitione ipsorum super ædificatione turris reddidimus absolutos. Ut igitur hec nostra diffinitio perpetuam obtineat firmitatem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCIX.

NORIBUS VIRIS R. ET A. DE CANOSA.

Ut monasterium S. Angeli restitutatur Cruciferis
(Laterani, xi Kal. Junii.)

Oblata nobis dilecti filii prioris Sanctæ Marie Cruciferorum Bononiensium conquestio declaravit quod, cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susane presbyter cardinalis, tunc legatus officio fungens in partibus Romanie, monasterium Sancti Angeli de Saga cum pertinentiis suis ordini suo concederet perpetuo possidendum, nosque concessionem ipsam duxerimus confirmandam, charissimus in Christo filius noster imperator Constantinopolitanus illustris, post mortem claræ memorie marchionis Montisferrati, dictum monasterium eidem abstulit pro sua libito voluntatis, illudque vobis assignare curavit: quod vos in ipsis præjudicium detinetes, et juxta vestre voluntatis arbitrium disponentes de ipso, consumitis nequier bona sua. Cum igitur id non debeamus conniventibus oculis pertransire, per apostolica scripta mandamus quatenus dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato priori et ordini suo, prout tenemini, restituere procuretis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Davaliensi et Sidoniensi episcopis et dilecio filio archidiacono Davaliensi nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellant.

Datum Laterani, xi Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum eisdem. Oblata nobis, etc., usque conniventibus oculis pertransire, prefatis nobilibus nostris dedimus litteris in mandatis ut dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato priori et ordini suo, prout tenentur, restituere non omittant. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dicti nobiles quod mandavimus super hoc neglexerint adimplere, vos eos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellantis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

In eundem fere modum scriptum est super hoc imperatori Constantino politano. Oblata nobis, etc., usque restituere non omittant. Quocirca serenitatem tuam rogandam duximus attentius et monendam quatenus monasterium ipsum cum pertinentiis suis eidem priori et ordini suo sine difficultate facias resignari.

C.

ARCHIEPISCOPO ATHENIENSIS (57).

De non temere excommunicando.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Sic nervo ecclesiastice disciplinae coerceri debet

(57) Atheniensi Michaelis Choniæ, qui temporibus Innocentii III, Athenarum summus pâstor erat apud Nicetam Choniæm de imperio Baldini, qui eundem fratrem vocat. Sic in epist. 39 apud Cru-

sium lib. iv Turcogr. Athenarum metropolitana Nicanor dicuntur, Aristides orat. in Herculem, Ἀθηναὶ πόλις καὶ ἡ πρωτεύσα τῶν Ελλήνων, καὶ τὰς τοὺς θρόνους τὸν αὐτοῖς τίγουσιν.

insolentia perversorum ut eo non opprimantur in-
sontes, cum censura ecclesiastica non debeat esse
innocentum oppressio, sed correctio potius delin-
quentum. Inde est quod fraternitati tua auctoritate
presentium inhibemus ne in nobilem virum R. do-
minum insulae Nigripontis (58) vel terram ipsius
sine manifesta et rationabili causa (59) excommuni-
cationis vel interdicti sententias (60) proferre
presumas.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

CII.

EIDEN (61).

Ut ducere possit eam quam prius cognorit per adulterium.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Supplicavit nobis dilectus filius nobilis vir R. dominus Nigripontis ut, cum pietatis intuitu quamdam nobilem, quam ipsius viro vivente (62) cognovit, velut modo ducere in uxorem, dignaremur cum eo super hoc misericorditer dispensare. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus praefato nobili, nisi forsitan vivente viro suo fidem (63) dederit, seu mulierem ipsam in necesse viri constituerit machinatam (64), ut cum ipsa legitime contrahat, concedas auctoritate nostra libera facultatem (65) dummodo aliud canonicum non obstat.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri
anno decimo quinto.

CII.

RAIMUNDO UTENSIS (66) EPISCOPO ET NARBONENSIS
ELECTO APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

De negotio comitis Tolosani.

(Datum.)

Licet Raimundus Tolosanus comes in multis contra Deum et Ecclesiam culpabilis sit inventus, et pro eo quod legis nostris (67) inobediens exstitit et rebellis, sit excommunicatus ab ipsis et exposita terra ejus (68), si forte vel sic ei vexatio tribueret intellectum, unde jam ex parte non modica terram amisit, quia tamen nondum

(58) *Nigri pontis*, maris Euxini in quo plures insule.

(59) *Causa ex c. Nemo ii, q. 3*, et judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu, Tertull. in *Apolog.* c. 58.

(60) *Sententias*. Qua poena in Ecclesia nulla major est c. *Corripantur* 34, q. 5 sumunque futuri iudicij praejudicium vocat ibid. Tertullianus.

(61) Vide titulum *De eo qui duxit*, etc.

(62) *Vivente viro*, c. *relatum* 51, q. 1.

(63) *Fidem* plenam tristissimi et periculosi eventus lib. ult. c. *De pactis*.

(64) *Machinatam*, c. *Si quis*, ead. causa, et quæst. et in c. *Veneris* de eo qui duxit in matr.

(65) *Liberam facultatem*, ex c. *Denique* 31, q. 1. ut ex vatic. C. ms. optima notæ delenda particula negativa, non ex mente Gratiani ut vult Cujacius ad c. 1 de eo qui duxit in matrimon.

(66) *Uicensi suffraganeo Narbon., archiepiscopi Narbonensi electo Arnaldo coenobiaræ Cisterciensi de quo supra lib. xiv, epist. 6, et infra lib. xvi,*

A est damnatus de hæresi ve. de necce sanctæ memoriæ Petri de Castronovo (69), etsi de illis sit valde suspectus (quare mandavimus ut si contra eum infra certum tempus appareret legitimus accusator, indiceretur illi purgatio secundum formam in litteris nostris (70) expressam, definitiva nobis sententia reservata, in qua needum est ex mandato illo processum), non intelligimus qua ratione possemus adhuc alii concedere terram ejus, que sibi vel hereditibus suis abjudicata non est, præsertim ne vide remur in dolo castra nobis exhibita (71) de suis manibus extorsisse, cum non solum a malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere. (72) Nam si superduobus articulis quos commisimus aliquid contra eum prater formam mandati nostri B sententia lata fuisset, illa procul dubio non valeret. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, cum nondum sit locus illi petitioni quam de terra ejus alii concedenda fecisti modis quibus honeste poteritis studeatis prudenter et efficaciter laboretes ut negotium bene incæptum dissolvi non possit, sed in suo potius robore convalescat. Nos enim venerabili fratri nostro Regensi episcopo (73) et dilecto filio magistro Thedisio canonicu Januensi nostris damus litteris in mandatis ut secundum formam sibi datam in negotio isto procedant, et si per comitem steterit antedictum quo minus ipsum negotium possit habere processum, ei et aliis publice protestentur quod nos, auctore Domino, procedemus prout pacis et fidei causa requiri, ipsique nobis non differant meram et plenam rescribere veritatem.

Datum.

In eundem fere modum scriptum est illis usque, in finem, sollicite providentes ne in nostri executione mandati sitis tepidi et remitti, sicut hactenus dicimini existisset.

CIII.

MILITIBUS ET POPULO CASTRI MELGORII.

Hortatur eos ad obedientiam.

(Laterani, Non. Junii.)

(74) *Gaudemus plurimum devotionem vestram*

epist. 5. Petrus Vallissern. c. 60 enjus nomen omis sit Paradinus lib. ii Annal. Burg. in Odone IV.

(67) *Legatis* cum mandati formula ut patet ex contextu epistola, non a latere, ut in c. ult. de offici legati c. *Ad eminentiam* De sententia excommunic. Ex τοι πλεύρων προσέντησον ἀποτελεῖν in processu et c. 158, cod. Cau. Eccles. Afric. missos nominat Carolus magnus in capitulari sancto Aquisgranii.

(68) *Exposita terra*, primo principi fidei occupanti, quam postea papa expugnandum regi Franc. dedit Mart. Polonus in Innoc. III.

(69) Cujus meminit Petrus Vallissern, tanquam legati summi pontif. c. 1 et 8, et Mart. Polonus in Innoc. III.

(70) *In litteris quæ continentur apud Petrum Vallissern. dicto cap. 8.*

(71) *Exhibita* tanquam pignora ad majorem cautelam ut in c. *Ex rescripto* De jurejur.

(72) Vide lib. xii post epistolam 85, et epist. 107.

(73) *Regensi* episcopo in Lombardia.

(74) Vide infra epist. 175.

et fidelitatem in Domino commendantes, quod pari ac unanimi, prout accepimus, voluntate congratulamini vos et comitatum vestrum ad jus et proprietatem Ecclesie Romanae ac nostram specialiter pertinere, suppliciter exorantes ne vos jurisdictioni alterius supponamus. Nos igitur vicem gerentes illius qui cum dilexisset suos in finem dilexit eos, monemus universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus in fidelitate ac devotione sacrosanctae Romanae Ecclesiae ac nostra firmiter ac unanimitate persistentes, tales in omnibus et per omnia vos exhibere curetis quod de die in diem gratiam et benevolentiam sedis apostolicae mercamini ampliorem, scituri quod nos de pace ac statu vestro et terrae vestre sollicitudinem cupimus gerere diligenter.

Datum Laterani Non. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CIV.

MARIE ILLUSTRI REGINE ARAGONENSI ET HOMINIBUS MONTISPESULANI.

*De domino Montispessulanis
(Laterani, viii Idus Junii.)*

Gravem dilecti filii nobilis viri Willelmi de Montepessulano fratris tui, filia regina, recepimus questionem quod possessionem villa Montispessulani ac alterius terrae jure ad ipsum hereditario pertinentis, quam ipse pridem pacifice noscitur habuisse, contra justitiam detinetis et restituere dengatis eidem. Cum igitur terrae ipsius jurisdictio ad nos spectare noscatur, iviolentes predicto Willelmo in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debito, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vel dictam possessionem restituatis eidem, vel usque ad festivitatem Omnia Sanctorum proximo venturam per responsales idoneos nostro vos conspectui presentetis, exhibituri et recipiuti justitiae complementum. Alioquin extine in ipso negotio, quantum de jure poterimus, auctore Domino, procedemus.

Datum Laterani, viii Idus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CV.

ARCHIEPISCOPO TARANTASIENSIS, ET EPISCOPO GEBENENSIS, ET ABBATI SANCTI MAURITII DE CABLASIO.

*De pravis moribus monachorum Montis Jovis.
(Laterani, iii Kal. Junii.)*

Dilectus filius P. de Sancto Albino in nostra proposita praesentia constitutus quod dominus Montis Jovis, quæ olim sanctæ religionis effundebat odorem, facia mutatione dextera in sinistram, adeo miserabiliter in spiritualibus (et temporalibus est collapsa) quod jam pene penitus corruuit quæ multorum consueverat relevare ruinam, facta nunc scandali et dissensionis exemplum quæ quietis et pacis extiterat documentum. Cum igitur idem P. quem dominus ipsius ruina gravabat, laborare dudum intenderet ut status reformaretur ejusdem, fratres existentes ibidem, qui regularis disciplina relaxatis habenis,

A correctionis onera non serentes, per campum licentiae vagabantur, suarum sequentes impetum voluntatum, dictum P. ab incepto minis, terroribus et pactionibus illicitis retrahere nitebantur, bonum malum, correctionem vexationem, et justitiam injuriam reputantes, et existentes ingrati, cui tenabantur ad grates, ibi simulacra mendicabant indicia ubi religiosi propositi plenam habere poterant conjecturam. Quem demum blanditiarum fallaciis interceptum, promittentes eidem videlicet quod expurgarent veteris corruptelæ fermentum et ad frugem melioris vita redirent, ad dictam domum secum pariter reduxerunt, et, ut parerent de concepcione dolore nequitiam, duos perditionis filios ad intercessionem ipsius P. procurarunt induci. Qui, licet idem P. mortis periculum metuens configerit ad altare, credens quod saltem locum illum reverenter iniqui ubi hostia salutaris quotidie maectabatur, eum aggressum hostiliter, lethaliter vulnerarunt, semivum, putantes eum mortuum, impii relinquentes. Fratres autem ad tam crudele convenientes spectaculum, vulneratoribus, nullum retinentes humanitatis vestigium, assistebant, plagas impositas terribilibus oculis intuentes. Cumque demum a quibusdam secum misericordiam facientibus delatus Augustam, ope convaluerit medicorum, ac deum Verelles venerit, memorati fratres, quorum crudelitas mitigari non poterat, in eum acris saevientes, ore ipsius dormientis obstruso ne vocem redderet vel clamorem, eum ligatis manibus Yporegiam deduxerunt; extra quam postmodum ipsum sub silentio noctis eductum, præsumptione nimis damnabili, et omni humanitate postposita; fecerunt oculis exbari.

Quod cum ad venerabilis fratris nostri Vercellensis episcopi et dilecti filii Novariensis electi, qui ex delegatione nostra reformationi domus intendebant ejusdem, notitiam pervenisset, doloribus compatientes ipsius, statuerat ei per supradictam dominum in quadraginta libris Papienis monetæ annis singulis providendum: quam provisionem idem P. sibi auctoritate petit apostolica confirmari. Nos autem ipsius condolentes doloribus et miseriae miserantes, discretioni vestre per apostolica scripta

D precipiendo mandamus quatenus quod circa ipsum per delegatos eosdem misericorditer est provisum, facialis inviolabilitate observari, et apud Tarantasiensem Ecclesiam, in qua ei provideri mandamus, dictam pecunie quantitatatem ipsi sine labore persona ac expensarum incommmodo annuatim absque diminutione persolvi. Ceterum quoniam ad nos sanguis clamat ipsius, ne tam enormis excessus transeat impunitus, auctores tanti sceleris et fautores excommunicationis vinculo innodamus, mandantes ut tam ipsos quam Boninum et alios excommunicatos publice nuntietis, et facialis ab omnibus arctius evitari. Præterea quia vix aliquis de fratribus Montis Jovis a culpa vel negligentia est immunis, quorum quidam principaliter vulneratoribus astiterunt, qui-

dam vero enormia quae acciderant neglexerunt deferre. A duximus et monendam quatenus ab eorum falsis insanis avertas auditi qui caput suum oleo peccatoris impinguant, et volentes tibi placere secundum hominem, Deo te faciunt displicere, cum appetire tibi non audeant veritatem, ne forte movearis graviter contra eos. Nos autem, qui de te coram Deo reddituri sumus in novissimo districti examinis die plenissimam rationem, falsis te nolumus circumveniri commentis, ne simul in unum et animam tuam perdamus et nostram scientes quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum universum lucretur, anime vero sua detrimentum patiatur. Quare, prudentissime rex, ab eo quæsumus proposito conquiescas quod perpetuum animæ tuae periculum generaret, et Dominus justus judex in eo forte puniret in quo contra ipsum tali modo peccantes ipsamque reginam pro Deo et proprio Deum habebas propensius commendatam, qua pro servanda lege conjugii, quam Deus ante peccatum in paradiiso constituit, longo est martyrio macerata. Nos quoque super hoc negotio gravius non molestes, ne propter instantem persecutionem quam patimur, ad extorquendum istud a nobis insistere videar. Quia sicut nolumus tibi negare quod sit merito concedendum, ita nolumus tibi concedere quod merito sit negandum, præsertim hoc tempore, ne propter persecutionis instantiam declinare videamur a tramite veritatis.

Datum Laterani, iii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVI.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De divortio Philippi regis.

(Laterani, v Idus Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ nobis ex parte regia dilecti filii abbas de Trapa et J. clericus tuus proponere curaverunt, et habitu cum fratribus nostris studioso tractatu, non occurrit nobis aliqua via per quam in his quæ ipsi pro te postulaverunt a nobis, tuae secundum Deum posserus concurrende voluntati, sub obtestatione divini iudicij protestantes quod libertissime, si possemus cum Deo, ab illo te euraremus vinculo expedire a quo desideras vehementer absoluvi. Sed in carnali commercio inter te ac reginam conjugem tuam adeo est processum quod si etiam illi tantum confessioni vellemus insistere quam nuper eadem regina fecisse proponitur coram praedicto abate de Trapa et dilecto filio magistro Roberto de Corzon, nunc tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinali, non auderemus super hujusmodi causa de nostro sensu pro te aliquid diffinire, propter illam sententiam evangelicam quam ipse Christus expressit, videlicet: *Quod Deus coniunxit, homo non separat* (Luc. x), cum absque dubio nec sanctorum exempla nec Patrum decreta intentioni tuae in hoc articulo suffragentur (75). Verum si super hoc absque generalis deliberatione concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam et mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrire, forsitan ordinis et officii nobis periculum immineret, cum contra præmissam veritatem sententiam nostra non possit auctoritas dispensare (76). Quamvis et alias confessiones, sicut pro certo didicimus, ab eadem regina sub jurejurando sint factæ, secundum quas conjugium declaratur carnali copula consummatum. Quocirca serenitatem regiam rogandam

(75) Vide lib. iv De concord. sac. et imper., cap. 17, § 4.

B duximus et monendam quatenus ab eorum falsis insanis avertas auditi qui caput suum oleo peccatoris impinguant, et volentes tibi placere secundum hominem, Deo te faciunt displicere, cum appetire tibi non audeant veritatem, ne forte movearis graviter contra eos. Nos autem, qui de te coram Deo reddituri sumus in novissimo districti examinis die plenissimam rationem, falsis te nolumus circumveniri commentis, ne simul in unum et animam tuam perdamus et nostram scientes quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum universum lucretur, anime vero sua detrimentum patiatur. Quare, prudentissime rex, ab eo quæsumus proposito conquiescas quod perpetuum animæ tuae periculum generaret, et Dominus justus judex in eo forte puniret in quo contra ipsum tali modo peccantes ipsamque reginam pro Deo et proprio Deum habebas propensius commendatam, qua pro servanda lege conjugii, quam Deus ante peccatum in paradiiso constituit, longo est martyrio macerata. Nos quoque super hoc negotio gravius non molestes, ne propter instantem persecutionem quam patimur, ad extorquendum istud a nobis insistere videar. Quia sicut nolumus tibi negare quod sit merito concedendum, ita nolumus tibi concedere quod merito sit negandum, præsertim hoc tempore, ne propter persecutionis instantiam declinare videamur a tramite veritatis.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVII.

FRATRI GUARINO.

Super eodem.

(Laterani, v Idus Junii.)

C Illius testimonium invocamus qui scrutator est cordium et cognitor secretorum quod charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem tam sincera diligimus charitate, ut nihil ei negare velimus quod esset alicui concedendum. Verum cum ea petit a nobis quæ in salutis suæ dispendium redondare noscantur, quo sincerius illum diligimus, eo cautius ea negare debemus, ne videamur ipsum non diligere, sed odire (77). Cum ergo per quosdam adulatores veritatis et justitiae inimicos in eum sit errorem inducunt ut credat se licet posse jurare quod reginam uxorem suam carnaliter non cognovit, pro eo forte quod etsi commixto sexum in eorum carnali commercio intercesserit, commixtio tamen seminum in vase mulierib[us] non existit subsecuta, nos confessiones ejusdem reginæ sub jurejurando factas subtiliter attendent, et salutem ipsius regis paterno zelantes affectu, per nostras cum litteras exhortamur ut suum de cetero ab hujusmodi falsis insanis avertat auditum et prefatam reginam pro Deo et proprio Deum habeat commendatam, qua pro servata lege conjugii, quam Deus in paradiiso ante peccatum constituit, longo est martyrio macerata, quam et

(76) Vide lib. xi, epist. 181, et lib. xiii, epist. 66.

(77) Vide lib. xi, epist. 182.

tibi recommandatam esse volumus et mandamus, A statuisti, quia non vivit homo sub cœlo qui aliquando non excedat.

tibi recommandatam esse volumus et mandamus, discretionem tuam monentes et obsecrantes in Dominō quatenus in consilium et consensum iniquitatis non venial ulterius anima tua, nec permittas, quantum in te fuerit, ipsum regem falsis circumveniri commentis, eique contra ipsius salutem et tuam secundum hominem placere non queras, ne ipsum Deo facias displicere, diligenter attendens quodjuxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum universum lucretur, et detrimentum anime patiatur, eudem regem, quem sincerum, quantum in ipso est, animum habere credimus et devotum, placare studeas et in bono sovere; ita quod divinam et apostolicam gratiam propter hoc uberioris merearis, pro certo cognoscens quod si te juxta latus ipsius sano et salubri novērimus consilio innitentem, ad honorem et profectum tuum efficaciter intendemus, cum te, quasi virum religiosum, non semper oporteat secularibus negotiis implicari.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVIII.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Laterani, v Idus Junii.)

(78) De prudentia Senonensis archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interposam, et contra nostri formam mandati, perverse processit in causa quam ad petitionem tuam sibi duximus committendam, super relaxanda sententia interdicti quod in terram tuam venerabiles fratres nostri Antissiodorensis et Aurelianensis episcopi protulerunt, si tu-eis illud offerres quod esset merito acceptandum, et licet ipsi jusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque iudicio ad amicabilem compositionem intenderet, ipse tamen, torbato negotio potius quam sedato, nec compositionem facere studuit nec iudicium exercere. Unde nisi tua voluissemus serenitati deferre, taliter eum corripere curassemus quod ejus profectio non remansisset impunitus excessus. Quod igitur est ab eo inerdinate presumptum non potius confirmare, cum ipso jure sit irritum et inane; sed, sicut celsitudinem tuam sepe rogavimus, ita nunc quoque rogamus, pro magno dono petentes quatenus pacem Ecclesie in tuo regno conserves, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur, ita quod dictis episcopis restitutis, et interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur (79); cumque aliis oporteat te intendere quae ad tuum magis respiciunt commodum et honorem, expedias te ab istis quae modicum tibi afferant utilitatis et laudis, nec injuriosum reputes, sed potius gloriosum, prudenter corrigerem si quid improvide

B

Licet processum archiepiscopi Semonensis propter ordinem non servatum duxerimus irritandum, fraternitati tamen vestrae consulimus bona fide quatenus cum charissimo in Christo filio nostro Philippo rege Francorum illustri quanto melius poteritis componere studeatis; quoniam arcus qui semper est tensus, vires amittit, nisi aliquoties extendatur, et nonnunquam reges et principes melius vincuntur mansuetudine quam rigore. Nos enim mediatoris fungentes officio, sicut illum, sic et vos monitis et exhortationibus ad amicabilem debemus concordiam invitare, quam utrique parti creditum expedire.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CX.

BAIOCENSI ET CONSTANTIENSI EPISCOPIS, ET ABBATI BE PERSENIA.

De removendis episcopo et priore Ecclesie Sagienis.

(Laterani, v Idus Junii.)

Contra presulem et priorem Ecclesie Sagienis tot et tanta sunt auribus nostris enormia inculcata ut ulterius non possimus dissimulare clamores qui ad nos de suis perversis actibus pervenerunt, cum non solum inutiles, verum etiam perniciosi esse dicantur. Ne igitur sanguis eorum de nostris manibus requiratur si eos in suis duxerimus perversitatibus tolerandos, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita plenus et cognita veritate, si tales eos esse noveritis, a suis eos removeatis officiis, et eis viros faciat idoneos subrogari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exsequantur.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXI.

BERNARDO ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI PSALMODIENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Junii.)

Quoniam ex commisso nobis divinitus apostolatus officio tam vicinis existimus quam longe positis debitoribus, viris quidem religiosis tanto specialius adesse nos convenit quanto ipsi majori desiderant quiete potiri, et apostolicae sedis præsidio noscuntur plenus indigere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prefatum monasterium Sancti Petri Psalmodien-

(78) Vide supra epist. 39, et infra epist. 125.

(79) Vide lib. xiv, epist. 163.

620
ndo
ostri

pter
fra-
mate-
ippo
ritis
per
atur,
ntur
toris
is et
liam

ostri

ri BE

nsis.

ensis
lculata
s qui
cum
se di-
ibus
tibus
cripta
enius
a suis
neos
trum
ionis

ostri

ALMO-
QUAM
RUUM.

latus
s de-
italius
erant
ntur
glii,
mus,
dien-

sis, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Stephani, Joannis, Urbani, Paschalisi, Honorii et Innocentii predecessorum nostrorum Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam, etc., usque inviolabiliter observetur. Præterea quasunque possessiones, etc., usque illibata permaneant; in quibus haec, etc., usque vocabulis: Locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis; in pago Nemausensi, in villa Cornelianica, ecclesiam Sancti Juliani cum cellis suis, id est Sancti Salvatoris et Sancti Laurentii, Sancti Felicis, Sancti Clementis, Sancti Vincentii de silva, cum ipsa silva, et plaga maris, sicut eidem econobio a regibus libere concessum est; in villa Atascianica, ecclesiam Sanctæ Mariae; in castro Salignano, ecclesiam Sancti Juliani, cum capella de Monte rotundo; in asperas, ecclesiam Sancti Petri; in Andusenco, ecclesiam Sancti Andreæ; in Aquaviva, ecclesiam Sancti Petri; in margines, ecclesiam Sancti Sirici; in Maspelles, ecclesiam Sancti Romani cum suis appendiciis, in Telliano, ecclesiam Sancti Silvestri; in Ripa stagni, ecclesiam Sancti Sebastiani; in Tovena, ecclesiam Sancti Thomae; in Candiaco, ecclesiam Sancti Petri; in Vitrico, ecclesiam Sanctæ Mariae. Item ecclesiam Sancti Boniti cum suis appendiciis; in Verunas, ecclesiam Sancti Salvatoris; in Venranico, ecclesiam Sancti Michaelis; in Valle, ecclesiam Sanctæ Mariae; in Portu villa, ecclesiam Sancti Petri. Item in alia Portu, ecclesiam Sanctæ Mariae (80); in villa Noveta, ecclesiam Sancti Sisinnii; in villa Angulare, ecclesiam Sancti Marlini; in Codoniano, ecclesiam Sancti Andreæ; in Noceto, ecclesiam Sancti Joannis; inter vineas, ecclesiam Sancti Andreæ; in castro Albasio, ecclesiam Sancti Patri et ecclesiam Sancti Nazarii de Marezanegues; in castro Salvinianico, ecclesiam Sancti Andreæ; in pago Arelatensi, prioratum Sancti Romani cum cellis suis, id est, ecclesiam Sancti Laurentii, et Sancti Vincentii, et Sancti Michaelis de valle Juncea, et Sancti Stephani de Eremo, et ecclesiam Sancti Xisti de Rocca. Et in Avenionensi pago, ecclesiam Sanctæ Mariae de Urbana; et in villa termino, ecclesiam Sancti Petri cum appendiciis suis; et iuxta Tarasconem, ecclesiam Sancti Vincentii, et ecclesiam Sancti Marcelli, et ecclesiam Sancti Petri de Limaissa, et ecclesiam Sanctæ Mariae inter aquas, et Sancti Romani de Bellomonte, et Sancti Leodegarii, que sunt in Aquensi pago, et ecclesiam Sancti Salvatoris de Fossa cum suis appendiciis sitam in pago Sisterico; in Sinanicis, ecclesiam Sancti Petri; in pago Avenionensi, ecclesiam Sancti Saturnini apud castrum Vellani; in pago Aquensi, valle Amata, cellulam Sancti Salvatoris cum suis appendiciis et ecclesiam Sancti Michaelis de castro Cucu-

Arone, et ecclesiam de Vergerio; in castro Ansuis, ecclesiam Sancti Stephani, item ecclesiam Sancti Lamberti, et ecclesiam Sancti Petri de Pomairols; in pago Attensi, ecclesiam Sancti Pauli, et ecclesiam Sancti Andreæ de Reclus, et ecclesiam Sancti Michaelis extra civitatem Attensem. Apud Oppedam, ecclesiam Sancti Andreæ; in pago Sisterico, ecclesiam Sanctæ Mariae de Haulis, cum suis capellis et appendiciis, id est, Sanctæ Mariae Magdalene de castro, et Sancti Cannati, et Sancti Saturnini; in castro Delino, ecclesiam Sancti Jacobi cum ipsa parochia, et ecclesiam Sanctæ Mariae de Camarais; in pago Sustantionensi, in villa Mutatione, ecclesiam Sancti Ascischi; in Candelianicis, ecclesiam Sancti Damiani, et Sanctæ Marie; in Mizanicas, ecclesiam Sanctæ Columbe; in Varrenicas, ecclesiam Sanctæ Agathæ; in Cercelles, ecclesiam Sanctæ Mariae et Sancti Matthæi; in Sofolcina, ecclesiam Sancti Stephani, item ecclesiam Sancti Erigii cum suis pertinentiis; in villa Corni, ecclesiam Sancti Joannis; in castro Lupiano, ecclesiam Sanctæ Cæciliae cum suis capellis, id est, Sanctæ Marie, et Sanctæ Margarite; in Marignano, Biterrensi pago, ecclesiam Sancti Christophori cum omnibus ad eam pertinientibus. Et in Peirorio, ecclesiam Sancti Joannis de Cassiano, et ecclesiam Sanctæ Eulaliae, cum earum decimis, primitiis et possessiobibus; in pago Narbonensi, castro Anitiano, ecclesiam Sancti Saturnini, et ecclesiam Sanctæ Mariae de Fulquiano; in pago Euleticu, in valle Cumbatis, ecclesiam Sancti Britii, item ecclesiam Sancti Petri de Taura, cum omnibus ad eam pertinientibus. In territorio Gapinco, villa de Balma, ecclesiam Sancti Marcelli. Porro prædictum monasterium Psalmodiense nullius alterius Ecclesiae juri distinquo subjaceat quam Romanæ. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc. usque providerint eligendum. Cui nimur a diœcesano episcopo, omni professione ac exactione deposita, beneficio impendatur. Sepulturam quoque ipsius loci, etc. usque a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, etc. usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in faturum, etc. usque districtu subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco, etc. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariae in Cosmidio diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Junii, inductione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii pape III, anno quinto decimo.

CXII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI JOANNIS, ET ARCHIDIACONO PARMENSIBUS.

De electione archiepiscopi Mediolanensis.

(Laterani, viii Idus Junii.)

Ecclesia Mediolanensi vacante, vota providere

(80) Illic habitum concilium anno 897.

volentium eidem Ecclesie in pastore divisa sunt in tres partes, quibusdam venerabilem fratrem nostrum Vercellensem episcopum postulantibus, aliis autem dilectum filium Mediolanensem archidiaconum, et nonnullis Mediolanensem archipresbyterum eligentibus in pastorem. Pro quibus procuratores parium ad sedem apostolicam destinati, non solum diversa, sed adversa, tam de consuetudine quam de pluribus alias proponere curaverunt; sicut ea omnia vobis sub bulla nostra mittimus adnotata. De quibus, cum non possent facere nobis fidem, inquisitionem eorum nos oportuit delegare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super omnibus diligentissime veritate, specialiter autem utrum de antiqua et approbata consuetudine omnes et singuli iam abbates quam prepositi ac etiam capellani patrem cum ordinariis (81) in electione Mediolanensis archiepiscopi vocem habeant, et si nec omnes nec parum, qui et quantum, utrum videlicet pon in singulariis ordinum, sed in ordinibus singulorum, sit paritas attendenda, vel potius jus eligendi penes ordinarios tantum resideat, et ceteri propter honestatem solummodo vocari consueverint ad cautelam, utrumque omnes vocati fuerint, an aliqui praeternissi, quid etiam potestatis aut juris episcopi suffraganei habeant in negotio memorato; et quae inveneritis, per vestras nobis litteras fideliiter intimetis, ut per relationem vestram instructi, commodius in ipso negotio procedamus, præfigentes partibus terminum competentem quo recepiunt sententiam nostro se conspectui repræsentent. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcopo, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXIII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER BEGNUM FRANCIE CONSTITUTIS.

De concubinariis absolvendis.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Rigorem mansuetudine temperantes præsentium vobis auctoritate concedimus ut transgressores statuti quod electus filius Guala tituli Sancti Martini presbyter cardinalis tunc apostolicæ sedis legatus in concubinarios promulgavit, et a vinculo excommunicationis secundum formam Ecclesie absolvere valeatis et cum eis misericorditer dispensare, si urgens necessitas aut evidens utilitas postulaverint, qui haecen presumpserunt aut amodo præsumperint excommunicati celebrare divina, injungendo eis penitentiam competentem, attenissime provisori quatenus in hoc articulo sic flectatis ut non rumpatis nervum ecclesiastice disciplinae, ne facilitas venire peccandi tribuat incentivum. Volumus igitur et præcipimus ad cautelam ut dispensationem eorum sedi apostolicæ reservemus qui publice delinquentes, non verentur in populo scandalum generare.

(81) Vide lib. I, epist. 569.

A Ne vero peccantes sua non audeant proprie pecuniam penam confiteri peccata, fraternalitem vestram monemus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus gratiam indulgentie in quæstum avaritiae nullatenus convertatis, fines hujus mandati fideliiter observantes; quoniam si aliter egeritis, non solum divinam, verum etiam apostolicam incurretis offensam.

Datum Laterani vii Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXIV.

NOBILI VIRO JACOBO CONSOBRINO ET HARESCHALCO NOSTRO. Conceditur ei in feendum quoddam castrum Ecclesie Romane.

(Laterani, vi Idus Junii.)

B Cum ejus vices geramus in terris qui uniuersique secundum sua merita legitur redditurus, his qui apostolicæ sedis obsequio et pro ea etiam periculis se exponunt magnifice debemus et volumus respondere, quatenus sic labores eorum remuneremus in ipsis ut alios ad nostrum servitium inducamus. Olim siquidem cum Marcualdo, Dei et Ecclesie inimicus, in devotos apostolicæ sedis et charissimi in Christo filii nostri Frederici Siciliæ regis illustris fideles quasi deserviret impune, ac Siciliam ex multa parte ferro flammisque vastaret, regnum sibi usurpare disponens, ut eidem regi, quem inclitæ recordationis Constantia imperatrix tutela nostra commisit, et regno, cuius balium nobis testamento reliquit, necessarium et exspectatum diutius subsidium præstaremus, militibus quos pecunia nostra conduximus te duximus præferendum, et in Siciliam curavimus destinare (82). Tu ergo de mandato nostro regnum ingressus, post multas anxieties, sollicitudines, et labores, de Frederico in Calabria et Marcualdo in Sicilia, faciente Domino, mirabiliter triumphasti, memoriale comparans nomen tibi, et famam apostolicæ sedis extollens, quem predictus iniquis nitebatur in illis partibus abolere. Cumque per viarum discrimina, sub inclemencia temporis et aeris intemperie, vicer ad nostram præsentiam redivisses, eam gratiam in fratrum nostrorum oculis invenisti ut diligentius attendentes quantum pro te apostolicæ sedi accessisset honoris, laboribus tuis magnifice respondendum assererent, et non solum consulenter, sed cum instantia plurimi postularent ut tibi curaremus magnifice respondere. Nos ergo tuis respondere laboribus et utilitatibus providere volentes, castrum Nimphe, quod quondam inclitæ recordationis Cencio Frajapani et O. et C. ejus nepotibus bonæ memoriae Eugenius papa prædecessor noster pro octingentis libris denariorum Licensium obligarat, et nos ab eorum hæreditibus jampridem recollegimus, pecunia consignata, et apud nobilem virum Bononem Bonifilii de mandato senatus judicaria auctoritate deposita, pro qua fuerat obligatum, cum omnibus pertinentiis et utili-

(82) Vide gesta Innoc. III, cap. 37, 38.

tatibus suis tibi pro summa mille librarum Pro-
venientium de senatu de fratrum nostrorum consi-
lio obligavimus, tandem tam a te quam tuis heredi-
bus detinendum donec predicta pecunia tibi vel ei
eset integre persoluta ex tunc ad Romanam Eccle-
siam libere reversurum. Ne autem si fructus quos
ex eodem castro perciperes computare cogereris in
sortem, plus ad incommodum quam commodum
tuum haec obligatio redundaret, vel si aliud faceres,
pro temporali lucro anima dispendium patereris,
cum sis obsequius nostris in mareschalciæ officio
deputatus, predictum castrum in feudum tibi tan-
quam mareschalco nostro de solita sedis apostolicæ
liberalitate concessimus; ita tamen quod haec no-
stra concessio nec nobis nec successoribus nostris
præjudicium generaret quo minus illud recolligere
valeremus, feudo tamen tua vita durante. Cum
igitur tibi persolverimus pecuniam prætaxatam, et
tu nobis legitimam refutationem feceris super ea,
ne super feudo ipso propter hoc valeas molestari,
illud tibi juxta prædictæ concessionis tenorem au-
toritate apostolica confirmamus et præsentis scri-
pi patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., con-
cessionis et confirmationis, etc., usque incursu-
rum.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri
anno decimo quinto.

CXV.

EPISCOPO MURANO.

Scribitur adversus episcopum Melfiensem.

(Laterani Non. Junii.)

(85) Circa radices infructuosæ arboris stercora
submisimus fodientes, et per tempora plurima
sustinuimus si forsan fructum produceret exopta-
tum. Verum quia non potest arbor mala bonos
fructus facere juxta sententiam veritatis, arbor
eadem sic sota stercoribus, et tandem exspectata, non
solum fructum bonum non protulit, sed prorupit in
spinis, que satis acriter pupugere cultorem. Hæc
autem pro episcopo Melfiensi proponimus, de quo
nobis sunt sepius nefanda et scelestæ suggesta. Et
cum in ipsum, propter suorum exigentiam merito-
rum, manum nostram debuerimus merito aggra-
vare, tanta erga eum patientia usi sumus quod
porrectum nobis suorum scelerum codicillum sibi
duximus transcribendum, ut illud quasi suo admo-
ventes aspectui, eum suis oculis monstraremus,
ipseque videns in eo quibus et quantis sua foret
facies obnubilata palloribus, de cuius hoc putredi-
nis corruptela procederet, in latibulo conscientie
scrutaretur. Acceperamus autem, et accepta rescri-
pseramus eidem, qualiter habitus fuerat de bone
memoria Jacobi prædecessoris sui morte suspectus,
quid et qualiter post obitum successoris ejusdem
Jacobi firmaverit juramento, qualiter contra id
venerat quod jurarat, et quomodo tandem in sua
fuerat electione processum, qualiter etiam vitula,

B in qua tunc arabat et arat adhuc ipsam publice-
retinendo, sicut manifestum est suis civibus uni-
versis, fuerit die sue consecrationis enixa, et
quomodo qui post eum venerat et descendenter ex
eodem, ante ipsum fuerat factus presbyter, et ante
patrem accesserat filius ad altare.

Cum autem nobis annuntiata renuntiataque sibi
eum corrigerem debuissent, in tantum ipse nos
post sua projectis terga sermones quod postmodum,
sic fuit nostris auribus intimatum, deposita peno
penitus modestia pastorali, virtutibus hostis et vitiis
amicus effectus, licet in Ecclesia sua plures per-
sonæ honorabiles haberentur tam state, scientia
quam moribus idoneæ, ad officium cantoriæ dictum
fecit filium in Ecclesia Melfiensi canorem. Quo-
secum pariter in choro sedente, mutua visione per-
penditur quam carnaliter alter ab altero diligatur; præ-
sertim cum idem cantor nullam dicatur gravitatem
morum et discipline modestiam in commissa sibi
dignitate servare, sed discurrat potius levitatem
propria, tanquam simplex clericus, in contemptum
Ecclesiæ ac plurimorum scandalum jugiter per-
plateas. Insuper etiam episcopus supradictus nepo-
tibus suis in cunabulis vagientibus, in gravamen
eorum qui ecclesia famulantr, maiores præbendas
tribuit et beneficia meliora. Et licet super his a
capitulo suo conventus coram judicibus et alii
probis viris pluribus civitatis, mensa et rationibus
aliis quibus per eundem spoliati fuerant restitutis,
se promiserit præmissa emendatorum omnia sub-
fidei sponsione, ipse tamen faciens ad pejora pro-
cessum, mensam canonicas subtraxit eamdem, et
tam ipos quam clericos præbendas et beneficis spo-
liatos, juris ordine prætermisso, præbendas ecclesiæ
dividit contra concilium Turonense, eas quibus
vult conferens sic divisas, ipsis canonicis inconsultis,
et sub pribris eis iudicia mortuorum, pœna pecu-
niaria clericos suos mulctat contra sanctorum
Patrum canonicas sanctiones. Matrimonia insuper
tam licita quam illicita passim prohibet, nisi pro
quibus pecunia intercedit. Adulterorum quoque
publica peccata dissimulat, quia non solum in
talibus, verum etiam et in aliis, promiso munero
vel oblato, redimentes se in errore dimittit, usque
adeo deditus Simoniacæ pravitati quod penes eum
sine ipsa nec in ecclesiis immolatur nec aliquod
spirituale conferitur. Appellations etiam, quan-
tumcunque rationabiliter ad sedem apostolicam in-
terpositas, vilipendit.

Licet autem super tantis excessibus eum duxerim-
us hactenus in patientia supportandum, nec ex-
eruerimus ultorem gladium in eundem, expectantes
ut, si forsan peniteret, sibi clemens nostra igno-
sceret ne periret, ipse tamen patientia nostra beni-
gnitatis abusus, ut nos aerius provocaret, de redi-
enda civitate Melfiæ, quam in fidilitate regia per
innovata juramenta primitus solidarat, ab Ottone

(83) Vide infra epist. 233.

maledictio et excommunicato pulsori precibus non austinuit, sed prævenit eundem; et movens in ipsa civitate discordiam, et provocans bello cives, eis de prestanta fidelitate ipsi Ottoni ab eodem communitis, et cur hoc faceret sciscitantibus, sic respondit, quod malebat honoris proprii quam rerum suarum incurrere detrimentum, et reddi sibi faciens civitatem, ad exhibendam ei fidelitatem et hominum spontaneus et sine inductione alicuius accessit, ad idem suos concives, quos revocare debebat, inducens, et nec excommunicationis sententiam nec perjurii notam metuens, quam ex hoc incurrere se aciebat, ei familiarius præ exteris Apulice prelatis adhæsit, sibi manifeste in nostram injuriam et regium dispendum obsequendo. Noligtes igitur ut dictus episcopus ex eo quod malle se asseruit honoris proprii quam rerum suarum detrimentum incurrere mentiarur, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eundem omni appellatione cessante ab officio pontificali suspendas, ex parte nostra firmiter injungens eidem ut infra tres menses nostro se conspectui representent. Alioquin ipsum ex tunc vinculo excommunicationis innodans, mandes capitulo Melfiensi ut sibi provideant personam idoneam per electionem canonicam in pastorem.

Datum Laterani, Non. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem serm modum scriptum est super hoc capitulo Melfiensi usque per electionem canonicaem in pastorem. Ideoque discretioni vestra per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus mandatum apostolicum per eundem Munram episcopum suscipiat humiliter et fideliter observetis.

CXVI.

LUCDUNENSI ARCHIEPISCOPO.

Nemo cogi debet invitus ad monachatum.

(Laterani, Idibus Junii.)

Attestationes quas nobis super monachatu dilecti filii P. de Boton Viennensis canonici transmisisti legi fecimus coram nobis, et universa notavimus diligenter; et licet quidam de monachis deponerent contra ipsum quod eum ut monachum in monasterio de Insula in triplici stau viderint, in scholis videlicet, forma et choro, et quod annum sextum decimum cum ab eodem recessit monasterio complevisset, plures tamen pro eo quam contra de testibus faciebant. Probabatur etenim quod profiteri noluerit et a monasterio ausfugerit memorato, se nolle respondens in monachum secundum consuetudinem monasterii benedici et facere professionem ibidem, ex parte requisitus abbatis, quia ibi et positus fuerat et morabatur invitus, et quod abbas etiam, hoc auditio, illum invitum monachum se dixerit non facturum. Ad hæc mater ejus P. et., frater., soror., et alii consanguinei, qui de ipsis ætate notitiam

A habere poterant pleniores, quod in monasterio invitus positus fuerit se scire firmiter asserentes, ipsum in mense Augusto proximo ad futuro tricesimum tertium vel ad plus tricesimum quartum annum sue completetur fatebatur etatis, addentes jam annum vicesimum effluxisse quod a monasterio idem P. habitu abjecto recesserat, ad illud ulterius non reversus. Ex quorum depositione patebat eundem P. nondum annum quartum decimum, cum recessit ultimo a memorato monasterio, complevisse. Nos insuper ad cautelam super investiganda plenius veritate ipsum conscientie proprie committentes, ex ejus responsione tenimus quod invitus in monasterio positus, nec in medio co-sensor, nec in fine (84). Cum igitur cautum reperitur B in canone ut minoris etatis filii, qui oblati monasterio fuerint, suscipientes habitum vel tonsuram, si a prelatis suis anno quinto decimo requisiti, se in assumptæ religionis proposito consenserint permanentes, penitendi licentia præcludatur, aliquoquin eis non adimplatur ad saeculum redeundi; facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus se peditum P. occasione monachatus illius a nemore molestari permittas, quem ob hoc nolumus temere impediri quominus ecclesiasticum valeat beneficium obtinere, si quis alias illud sibi duxerit canonicæ conferendum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXVII.

G. ABBATI MONASTERII SANCTI ANGELI DE PLANO
FIRMANÆ DIOCESES.

Eum restituit suæ abbatis.

(Laterani, vñdus Junii.)

Cum dilectus filius B. venerabilis fratris nostri Firmani episcopi procurator tecum ad sedem apostolicam accessisset, et dilectum filium G. subdiaconum et capellanum nostrum vobis concessissimus pariter auditorem, coram eo proponere procurasti quod cum idem episcopus te amoverit absque causa rationabilis a regimine abbatis, post appellationem ad nos legitime interpositam te carceri mancipato, Theobaldum monachum ejusdem Ecclesie ibidem intrusit per Simoniacam pravitatem. Verum cum venerabilibus fratribus nostris Esculano primo et demum Anconitanio episcopis causam ipsam terminandam commiserimus singillatim, et idem Anconitanus, cognitis cause meritis, te auctoritate nostra sententialiter ad dictam restituendum decreverit abbati, dando H. Farfensi monacho in mandatis ut ad locum accedens personaliter, executioni mandaret sententiam promulgatam, idem monachus id non potuit adimplere, pro eo quod prefatus Theobaldus manu sibi restituit violentia. Quare dicti episcopi Anconitani sententiam petebas a nobis supplicationibus attentis confirmari. Ex

(84) Cap. Illud autem, 20, q. 1, c. 10

parte vero altera responsum ad haec exstitit ex A adverso quod cum ab eadem sententia per ipsius Firmani procuratorem ad nostram fuerit audientiam provocatum, et nos, pro eo quod nobis de ipso non poterat fieri plena fides, abbati Clarevallensi de Flastra nostris dederimus litteris in praeceptis ut inquisita super hoc plenius veritate, quod inveniret nobis per suas litteras fideliter intimaret, idem abbas testibus super appellatione receptis, ipsorum depositiones nobis postmodum destinavit: ex quibus probari videbatur aperte quod Philippus, qui probabatur procurator fuisse per publicum instrumentum Theobaldi premissi, qui etiam inveniebatur per jam dictum Firmanum episcopum in ipsum monasterium institutus, appellaverat a sententia memorata, quamvis tu tam contra ipsum Philippum quam etiam contra productos testes objecisses quamplura, et dicta nitereris ipsorum testimonia multipliciter impugnare. Verum tamen an dictus Philippus fuerit Firmani episcopi procurator, et ob quam causam ad nos extiterit appellatum, nec ex depositionibus illis nec aliquo etiam modo alio monstrabatur. Subiungens ipsius Firmani episcopi procurator in ejusdem praesentia capellani sententiam fuisse iniquam, presertim cum coram auctedicto Anconitano episcopo ex parte Firmani episcopi evidenter extisset probatum te tam appellationi objecta quam etiam renuntiassse regimini abbatiae, ac jurasse te suis omnino jussionibus paritum, sicut ex depositionibus ab eodem Anconitano episcopo constare videbatur testium receptorum. Propter quod supplicabat nobis humiliiter prefalam sententiam infirmari. Ad hoc vero replicando ex opposito respondisti quod a jam dicto episcopo extitisti careeri mancipatus, et ab ipsis servientibus detentus tenuis donec tam appellationi quam ipsi etiam abbatiae renuntiasti compulsus, et idem episcopus Theobaldum premissum intrusus ibidem vitio Simonis, sicut haec clarebant ex depositionibus ipsorum testium evidenter. Propter quod postulabas instanter intrusum jam dictum a memorata Ecclesia penitus amoveri, et executioni mandari sententiam nominatam; presertim cum non inveniretur probatum procuratorem Firmani episcopi ab ipsa sententia provocasse: quod, sicut superioris est expressum, D idem episcopus coram abbatore Clarevallensi praedicto probare debebat, et is qui appellaverat, videlicet Theobaldus, nunquam fuisse appellationem interpositam prosecutus. Intellectis igitur his et aliis capellanis premissus que a partibus proposita fuerant coram eo, et nobis fideliter recitatis, de mandato nostro sepefati episcopi Anconitani sententiam confirmavit, decernens omnes illos auctoritate apostolica compescendos qui hujusmodi sententiæ contradicentes inventi fuerint vel rebellis, Theobaldo prefato prorsus amoto a monasterio memorato.

(85) Cap. Postulasti, De Judæis.

(86) Vide lib. xvi, epist. 10. Cap. Postulasti, De regular.

A Volentes igitur quod per capellatum praedictum auctoritate nostra diffinitum est in hac parte robur obtainere debite firmatis, sententiam ipsam auctoritate apostolica confirmamus et presentisscripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc abbatii Farsensi usque robur obtainere debite firmatis, sententiam ipsam auctoritate duxerimus apostolica confirmandam, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eamdem facias per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter observari; contradicentes, si qui fuerint B vel rebellis, censura similis sublatu appellacionis obstaculo compescendo.

CXVII.

LINGONENSI EPISCOPO.

Respondeatur ad ejus consulta.

(Laterani, vii Idus Junii.)

(85) Postulasti per sedem apostolicam edocerit qualiter contra Iudeum procedere debebas qui manus injicit in quedam presbyterum violentas. Ad quod fraternalitatem tua breviter respondemus quod si dictus Iudeus tua jurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniarum punias vel alia, secundum quod convenit, temporali, faciens percuoso satisfactionem congruam exhiberi. Alioquin dominum ejus moneas et inducas ut passo injuriam et Ecclesie ab eo satisfieri faciat competenter. Quod si dominus ejus id neglexerit adimplere, tu Christianis per censuram ecclesiasticam interdictas ne cum ipso Iudeo, antequam satisfaciatur, præsumant commercia exercere. Consequenter quiesciat quid (facere) debetas de quodam captivo, qui se falso episcopum asserens, altaria consecravit, et alia plura exercuit quæ ad officium pertinent presulatus. Ad quod tibi taliter respondemus, ut illa quæ taliter egit irrita nunties, et ipsum perpetuo carceri facias mancipari, pane doloris et aqua angustiae sustentandum (86). Tertio quiescisti utrum illi qui in annis minoribus constituti novitiorum habitum suscepserunt, et infra annum postmodum facta professione (87) ad saeculum sunt reversi, et ab episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis ecclesiis ministrare in quibus fuerint ab eisdem episcopis instituti. Nos ergo fraternalitati tuae breviter respondemus quod propter hoc non sunt ab ipsis ecclesiis amovendi, sed in eis possunt libere ministrare, nisi forte prudentia suppleverit in illis statem, ut saltem transire debeant ad regulam laxiorem, cum ipsis absque protestatione religionis habitum assumendo vitam presumantur proposuisse mutare.

(87) In quart. Coll. non facta prof. etiam in codice Colbertino.

Datum Laterani vii Idus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXIX.

DECANO, ET MAGISTRO HENRICO CANONICO TRECENSIBUS,
ET THESAURARIO VILLE MAURI TRECENSIS DIOCESESIS.
Adversus monachos S. Germani Antissiodorensis.

(Laterani, iv Idus Junii.)

Constitutus in praesentia nostra dilectus filius I presbyter ecclesie Sancti Christophori de Sessiaco (88) lacrymabili nobis conquestione monstravit quod quia contra priorem ejusdem loci Antissiodorensis diocesis, qui fantum percipiebat de preventibus ecclesie memorata quod de residuo nullatenus poterat sustentari, nostras ad venerabilem fratrem nostrum Aurelianensem episcopum et conjudices suos litteras impetravit; idem prior sic ei fecit in ipsa villa commercia denegari ut a domo quam conduxerat, cum propriam non haberet, fuerit exire compulsi ac in ipsa ecclesia diutius habitare, cunctis ei humanitatis officiis ob metum prioris et monachorum timentibus exhibere. Denique cum in solemnitate Omnia Sanctorum pro necessitatibus suis a prefata ecclesia paululum discessisset, a D. et aliis familiaribus memorati prioris ita fuit lapidibus impeditus quod mortis, ut credit, non evasisset periculum nisi in eamdem ecclesiam se subito recepisset. Porro cum prefati episcopus et conjudices sui mandatum nostrum volentes exequi statuissent ut de preventibus ipsius ecclesie estimationem decem librarum Parisiensis monetarum omnibus computalis perciperet annuatim, et in terram prioris ac homines, quia facto se opponebant ipsorum, promulgassent sententiam interdicti, J. monachus, S. cellararius, Cle. et quidam alii servientes prioris, eum in ipso Dominicæ Nativitatis die durissime verberatum, demum adeo graviter in capite vulnerarunt ut praeter dolores alios et lesuras, irremediabilem auditus incurrit lesionem: qui ad eundem priorem semi-vivus adductus, ut vel sic posset evadere, juramento firmavit quod sibi vel suis praterquam I. monacho et Constant. questionem super iis de cætero non moveret. Propter cuius enormitatem excessus venerabilis frater noster Antissiodorensis episcopus, qui loci diocesanus existit, ecclesiam et villam Sessiacensem supposuit interdictio. Postmodum vero cum idem presbyter jam convalescisset utcumque, abbas Sancti Germani, ad quem Sessiacensis pertinet prioratus, auctoritate quarumdam generalium litterarum obtentarum antequam dictus presbyter prefatam Ecclesiam habuisse, coram judicibus Aurelianensibus eundem traxit in causam; sepedito priore occasione aliarum litterarum similiter generalium ipsum nihilominus citari Bituricas faciente, ut sic jugibus desiceret laboribus et expensis. Unde consumpto modico patrimonio quod habebat, necessaria tandem coactus est mendicare. Et licet consta-

A ret eum malitiose vexatum, judices tamen ei cum instantia postulant expensas restituvi non fecerunt.

Cæterum prior a jam dicto Aurelianensi episcopo et conjudicibus suis auctoritate nostra excommunicationis sententia innodatus pro eo quod pertinaciter veniebat contra ordinationem eorum factam super provisione presbyteri memorati, per nuntium suum nobis suggerere procuravit quod iidem judices post appellationem ad nos legitime interpositam suppauerant terram suam et homines interdictio; et sie de lata in eum excommunicationis sententia, dioecesani etiam interdictio, ac ordinatione provisionis, dicti presbyteri non habita mentione, nostras ad abbatem Sancti Benigni Divisionensis et conjudices suos litteras impretravit. Qui eidem presbytero personaliter coram eis praefixo sibi termino comparenati petitas deliberandi inducias denegarunt, et legitimas exceptions ipsius, quas tam super excommunicatione prioris quam suspicione litterarum, quarum filium ruptum certius videbatur, ac etiam interdictio diocesani episcopi opponebat, admittere recusantes, post appellationem ad nos his et aliis causis a predicto presbytero interpositam, sententiam interdicti, quam Aurelianensis episcopus et conjudices ejus in terram prioris protulerant, in ejus praedictum revocarunt. Quo praetextu jam dictus prior, licet excommunicationis sententia, quam idem Aurelianensis episcopus et conjudices sui protulerant in eundem remanserit innodatus, et interdicendum in ecclesiam et villam de Sessiaco a diocesano episcopo pro verberatione dicti presbyteri promulgatum relaxatum non fuerit, divina tamen celebrare præsumit, et per se ac monachos suos parochianis sepefato presbyteri ecclesiastica sacramenta ministrans, oblationes pertinentes ad ipsum in propriis usus convertere non veretur. Quia igitur haec, si vera sunt, sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quantum si vobis constiterit de præmissis, revocato in statutum debitum quidquid per dictos abbatem Sancti Benigni et conjudices ejus post appellationem ad nos legitime interpositam in praedictum præfati presbyteri exstitit attentatum, interdicti et excommunicationis sententias tam a sepefato episcopo Aurelianensi et conjudicibus suis quam a loci diocesano in villam et homines de Sessiaco promulgatas faciat usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Illos vero quos in sepefatum presbyterum constiterit manus temerariae injecisse tandiu excommunicatos publice nuntietis, et faciat ab omnibus arctius evitari donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem venerint apostolicam absolvendi, non obstantibus litteris quas a venerabili fratre nostro episcopo Tusculano super absolitione sua obtinuisse dicuntur facita veritate. Priorem vero, si eum in hoc constiterit fuisse culpabilem vel excommunicata-

(88) Vide lib. I, epist. 286.

tum celebrasse divina, ab officio beneficioque suspensum ad nostram presentiam cum vestris litteris veritatem plenius continentibus transmittatis. Expensis autem quas eumdem presbyterum fecisse consisterit per malitiosam vexationem abbas Sancti Germani et antedicti prioris, sicut justum fuerit, restitu faciat eidem, in premissis omnibus sublati appellationis obstaculo processuri. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perfibere. Quod si non ennes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iv Idus Junii pontificatus nostri, anno decimo quinto.

CXX.

ABBATO SANCTI COSME DE VICOVARIO, EJUSQUE FRATRIBUS B
TAN PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM
PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, Idibus Junii.)

Quoties postulatur a nobis quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenter concedere et juxta potentium voluntatem consentaneum rationi congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et monasterium ipsum Sancti Cosme, quod ad jus et proprietatem beati Petri specialiter pertinet, ad exemplar felicis memorie Celestini papae predecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocalibus: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Viti de Vicovaro cum omnibus pertinentiis suis, Sancte Marie de Marcianello, Sancti Petri de Ferrata, Sancte Marie de Cantalupo, et Sancti Felicis ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, jus quod habetis in ecclesiis Sancti Salvatoris et Sancti Nicolai de Cantalupo, ecclesiam Sancti Angeli de Rocca Jovere, quatuor denarios Papienses propensione ab eadem Rocca, in Vicovaro ecclesiam Sancte Luciae cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Januarii de Catiniano cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Eugenii cum pertinentiis suis, quinque denarios Papienses quos a monasterio Sancti Clementis Tiburtini percipere debetis, casalem Cerriti Plani, et casalem in Marianello cum pertinentiis suis. Ad hæc statuimus ut idem monasterium vestrum nulli nisi Romano pontifici sit subjectum, nec ab eo quidquam ab alio aliquo clero seu laico exigatur, excepto uno prandio quod Tiburtino episcopo cum septem tantum personis semel in anno, si ipsum ad monasterium vestrum fore venire contigerit, persolvetus. Chrisma vero, oleum sanctum, etc., usque quod postulatur impendat. Præterea quatuor molendina de Precis, quæ sedent in pede ripæ Sanctorum Cosme et Damiani, molendinum quod sedet sub fonte Picci-

A caroli, sodium molendini in rivo de Runc, molendinum in eodem loco quod habetis cum Joanne de Runc, et terran. quam habetis in tenimento Sambuci, vobis nihilominus auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam prius ipius loci, etc., usque nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate. Ad indicium autem hujus perceptæ a sede apostolica libertatis duas libras cere nobis nostrisque successoriis annis singulis persolvetus. Si qua igitur in futurum, etc., usque districte subjaceat ulioni, Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia aeterna pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sancte Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Idibus Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo quinto.

CXXI.

GLASGUENSI ET BRECHINENSI EPISCOPIS.

De electione episcopi Dunkeldensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

Dilecti filii H. archidiaconus et capitulum Ecclesie Dunkeldensis, et abbas de Scona, prior de Insula, et universus clerus Dunkeldensis diœcesis suis nobis litteris intulmarunt quod bonæ memorie R. episcopo eorumdem viam universæ carnis ingresso, ipsi convenientes in unum de substitutione pontificis tractaturi, dilectum filium Joannem archidiaconum Laodonie, invocata Spiritus sancti gratia, in episcopum sibi concorditer elegerunt, et charissimus in Christo filius noster Willenus Scotie rex illustris electioni eorum benignum assensum præbuit, sicut ipsius litteræ testantur. Unde dilecti filii R. et R. nuntii eorumdem nobis humiliiter supplicarunt ut cum præfata Ecclesia sedem apostolicam, nullo mediante, respiciat, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmantes, ipsum faceremus in episcopum consecrari. Verum P. nuntius venerabilis fratris nostri episcopi Sancti Andreæ in nostra praesentia constitutus postulavit instanter ut cum de consuetudine hactenus observata idem episcopus, ut dicebat, episcopos Scotie debeat consecrare, præfatum electum consecrandum ad eum mittere dignaremur. At nuntii memorati, bonæ memorie Celestini papæ ac nostrum privilegium allegantes, in quo continetur expresse quod omnes episcopatus Scotie immediate apostolica sedi subsunt, inter quos connumerantur et iste, assernerunt quod præfatus episcopus id sibi de jure non poterat vindicare. Sed et nuntius supradictus propositus quod idem episcopus super hoc apostolica sedis erat scripto munitus. Quia igitur idem nuntius intentionem suam fundare non potuit, et Ecclesie memoratae tardiū differre consecrationem electi sui posset esse valde damnosum, fraternitatì vestra per apostolica scripta mandamus quatenus examinata electione pariter et electo, si eam

Inveneritis de persona idonea canonice celebratam, ipsam, sublatu appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmatis, et sine utriusque partis præjudicio alter vestrum, si ambo nequiveritis interesse, acersitis sibi duobus vicinis episcopis, ipsum in presulem studeat consecrare, ac juramentum fidelitatis nomine nostro recipiat ab eodem sub forma quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXII.

POPULO MEDOLANENSI, SPIRITU CONSILII SANIORIS.

Adversus Ottomem imperatorem.

(Laterani, Idibus Junii.)

Mirari cogimur et moveri quod præteriorum immemores et improvidi futurorum, conversi estis in arcum perversum et in reprobum sensum dati, sarcasmatæ Romanæ Ecclesie matri vestræ devotionem et obedientiam subtrahendo, quæ vos multis beneficiavat honoribus et magnis beneficiis honoravit, et ei pertinaciter adhaerendo qui suis benefactoribus consuevit retribuere male pro bonis, offensam pro gratia, et injuriam pro honore; sicut ex iis que contra nos egisse dignoscitur potuistis perpendere manifeste. An forte putatis quod alia vobis retribuet quam reddit ipse nobis? Nam si hoc fecit in viridi, quid in arido est facturus? Licet autem ex iis que nunc agitis gratia nostra vos reddatis indignos, quia tamen mater obliisci non potest filiorum uteri sui, universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus saniori utentes consilio revertamini ad devotionem et obedientiam matris vestre, super excessibus vestris, et specialiter super eo quod dilectos filios ordinarios Mediolanensis Ecclesie nuper ejicere præsumpsisti, Deo et nobis taliter satisfacere satagentes ut pœnam vitare possitis et gratiam adipisci.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXIII.

TRECensi EPISCOPO, ET ABBATI CLAREVALLensi CISTERCIENSIS ORDINIS LINGONENSIS DIOCESES, ET MAGISTRO HENRICO CANONICO TRECensi.

De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

(89) De prudentia Senonensis archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interpositam, et contra nostri formam mandati, perverse processit in causa quam ad petitum charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris sibi duximus committendam super relaxanda sententia interdicti quod in terram ejus venerabiles fratres nostri Aurelianensis et Antissiodorensis episcopi protulerunt, si praedictus rex

A eis illud offerret quod esset merito acceptandum, et licet ipsi jusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque judicio ad amicabilem compositionem intenderet, ipse tamen, turbato negotio potius quam sedato, nec compositionem facere studuit, nec judicium exercere. Unde, nisi regiae voluissemus serenitati deferre, taliter eum corripere curassemus quod ejus profecto non remansisset impunitus excessus. Cum igitur quod ab eo est inordinate præsumptum, ipso jure sit irritum et inane, discretione vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ejus processum et quidquid occasione ipsius inveneritis attentatum, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo irritum nuntietis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXIV.

ATREBATESI EPISCOPO.

Ejusdem argumenti cum epistola 63, libri XIV.

(Laterani, II Idus Junii.)

Dudum dilectis filiis Majore, Juratis, Scabinis, et universitate communie Laudunensis conquerentibus nostro est apostolatui reseratum quod dilecti filii electus et clerus Laudunensis aliquique viri ecclesiastici sape in eos et in terras ac familiis eorum excommunicationis et interdicti sententias sine causa rationabilis ac juris ordine prætermisso promulgant, ipsis per hujusmodi sententias multipliciter contra justitiam aggravantes, licet super his de quibus impetruntur a quoquam sint exhibere parati quod postulat ordo juris. Nolentes igitur eisdem ecclesiastica districione indebitè prægravari, cum ex apostolica servitutis officio sublevare teneamus inuste depressos, eis et alii auctoritate apostolica curavimus districtius inhibere ne in ipsis vel eorum quemlibet seu terras aut familias eorumdem sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias promulgarent, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos propter hoc legitime interpositam fuerint promulgatae, penitus non tenere. Quia vero eisdem conquerentibus intelleximus quod prefati electus et clerus, inhibitione nostra contempta, nituntur eis modis omnibus obviare, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus si forsitan illi vel alii contra formam inhibitionis præmissæ præsumperint eos indebitè molestare, tu sententias in eos temere promulgatas secundum formam Ecclesiæ auctoritate nostra relaxes, ita quod conquerentibus satisfacient competenter, quia dissolvit nolumus nervum ecclesiasticae disciplinæ. Hanc autem jurisdictionem tibi concessam usque ad triennium voluntus prorogari, ut interim cognoscamus utrum illi

(89) Vide supra epist. 108, 109.

lum, et
stipulo
em in
e quam
ec judi
us ser
us ex
te pra
retioni
manda
casione
et con
nun
les per
posita
frater

nostr.

xv.

nis, et
rendi
cti fili
clesia
eorur
s sine
o pro
iplici
his de
parati
osdem
, cum
eamur
stolica
eorum
sine
tionis
mentes
em ad
pro
a con
us et
r eis
apo
li vel
sum
in eos
lesiae
tibus
ner
disdi
volu
illii

temere contra istos; an isti contra illos indebet moveantur, salvis semper sententiis ex delegatione apostolica promulgatis.

Datum Laterani, ii Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXV.

NOBILI VIRO W. MILITI DE TIGNE.

De jure patronatus

(Laterani, ii Idus Junii.)

Cum causam qua inter te ex parte una et Andegavense capitulo ex altera super jure patronatus Ecclesie de Tigne vertebatur felicis memoria Celestinus papa predecessor noster venerabili fratri nostro Mauricio quondam Nannetensi, nunc vero Pictaviensi episcopo et conjudicibus suis duxerit committendam, ipsi partem citantes utramque, quia dictum capitulo termino constituto non comparuit coram eis, te causa rei servande in possessionem ejusdem ecclesiae induixerunt, et licet idem capitulo infra annum cautionem exposuerit standi juri, non tamen possessionem ejusdem ecclesiae potuit adipisci, te super hoc violentiam inferente. Unde cum utriusque partis procuratores demum ad nostram presentiam accessissent, dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctae Susanna presbyter cardinalis eis concessimus auditorem. Qui auditis et intellectis partis rationibus utriusque, te de mandato nostro ad restituendam ecclesiam Andegavensi capitulo condemnavit. Cujus execucionem sententiae venerabili fratri nostro episcopo Nannetensi et conjudicibus suis commisimus, salvis rationibus tuis, si quas coram ipsis duceres proponendas. Super quibus iudices te audire nullatenus voluerunt nisi prius fructus ipsius Ecclesiae, quos nec tu nec alius nomine tuo perceperat, sicut firmiter asserebas, dicto capitulo resarcires, te nihilominus ad restitutionem quinque millium solidorum post appellationem ad nos legitime interpositam nomine fructuum condemnantes. Sed postmodum ad priorem Sancti Hilarii de Cella et collegas suos delegari nostras obtinuisti litteras sub hac forma, ut si constaret te post appellationem ad nos legitime interpositam ab episcopo Nannetensi et conjudicibus suis condemnatum fuisse, ipsorum revocato processu, de negotio cognoscerent principali, aliquin partes per eos ad priorum judicium remitterentur examen. Coram quibus cum in tantum fuerit litigatum quod jam sola sententia deberet proferri, placuit partibus ut priorum processu judicum remanente interim in suspenso, iudices de principali cognoscerent, et tota demum causa fideliter ad nos remitteretur instructa.

Testibus igitur productis ab utralibet partium coram eis, et de consensu ipsorum postmodum publicatis, post disputationem diutinam, tam eorum quam etiam priorum processum judicum sub sigillis ad nos propriis iudices remiserunt. Post haec vero tibi ac procuratori dicti capitulo in nostra praesentia constitutis dilectum filium nostrum Petrum

A tituli Sancte Ceciliae presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo interrogari petisti procuratorem predictum utrum in villa tua sita esset ecclesia memorata, super cuius patronatu inter te ac premissum capitulo quæstio vertebatur: quod utique dictus concessit procurator de plano. Et secundo interrogatus ac tertio utrum crederet progenitores tuos aliquid juris habuisse in ecclesia memorata, vel ab eisdem fuisse fundatam, utrumque credere se respondit, protestans te audiendum non esse nec ad diffinitivam sententiam procedendum nisi prius restitueres Andegavensi capitulo quinque millia solidorum in quibus eidem per dictum Nannetensem episcopum et suos collegas fueras condemnatus; presertim cum appellationem quam te ab eisdem interposuisse dicebat legitimo tempore non fueris prosecutus: quo suppresso, apostolicas litteras obtinuisti ad priorem Sancti Hilarii de Cella et suos conjudices delegari. Quorum processum nullum asserebat omnino pro eo quod fines apostolici mandati transgressi, prinsquam eis constaret de appellatione legitima, de proprietate cognoscere presumperunt, cum aliter jurisdictioni ordinarie non processent, ratione cuius in eos posset a partibus consentiri. Nec factas confessiones coram auditore capitulo prejudicare dicebat, cup in eo processu, qui subsistere non poterat constitutus fuerit procurator, et si etiam processus teneret, quod tamen instructa remissa fuerat causa ipsa, interrogaciones ulterius fieri non debebant, sed esset potius ad diffinitivam sententiam procedendum. Ad hæc autem per ordinem respondisti non esse tibi aliquatenus imputandum si infra annum appellationem non fuisti prosecutus objectam, cum eo tempore captus fueris, sed quam cito fuisti redditus libertati, appellationem fuisti interpositam prosecutus, sicut tuis probatur testibus evidenter; ad restitutionem dictorum quinque millium solidorum te asserens non teneri, tum quia post appellationem ad nos legitime interpositam sententia lata fuit, tum quia fructus ipsius Ecclesiae ad saepatum capitulo minime pertinebant; et si etiam pertinerent, non tamen probatum existit te vel alium tuo nomine ipsis idem capitulo spoliasse vel fructus aliquos ex eadem Ecclesia per te vel per alium perceperisse. Ad id vero quod dictum est contra processum judicum ultimorum, videlicet quod formam apostolici rescripti transgressi, prius de proprietate quam de appellatione cognoverant, nec aliter iudices jurisdictioni prærant ut in eos posset de consensu partium consentiri, frivolum est omnino, cum de partium voluntate, priorum judicium remanente processu, jurisdictione fuerit prorogata. Quod sit quandoque, de tempore ad tempus, de quantitate ad quantitatem, de re ad rem, de persona ad personam, de contractu etiam ad contractum, sed alio modo, prout tam in jure canonico quam civili colligitur evidenter. Quorum aliquis etsi aliter jurisdictioni forsitan non praesisset, constabat tamen eos ex nostra delegatione juridi-

ctionem habero. Nec obstat quod pars adversa dicte interrogations ulterius fieri non debere postquam instructa remittitur ipsa causa, cum contrarium obtineat tam de consuetudine Romanæ Ecclesiæ, quæ usque ad diffinitivam sententiam quoties expedit partes interrogat, quam de jure.

Nos igitur intellectis per auditorem prædictum quæ proposita fuerant coram eo, quia nobis constitutæ ex confessionibus procuratoris capituli sæpes fata intentionem tuam fuisse fundatam, et etiam usum qualemconque probasti, nec ex parte capituli quidquam de proprietate, neque aliquid probatum fuit sufficienter de usu, jus patronatus tibi adjudicamus Ecclesiæ memoratæ, perpetuum super hoc silentium Andegavensi capitulo imponentes. Ad hæc, ab im-
petitione ejusdem capituli super quinque millibus solidorum te duximus absolvendum, cum non probaverint de fructibus ejusdem Ecclesiæ te aliquid perceperisse. Nulli ergo, etc., usque diffinitio, etc.

Datum Laterani, n Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc dilectis filiis Aureæ vallis, Sancti Launi Toharcensis et de Ferraria abbatibus Pictaviensis diœcesis usque aliquid perceperisse. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est ratione prævia diffinitum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

CXXVI.

BITURICENSIS ARCHIEPSCOPO.

De juridictione ecclesiastica burgi Dolensis.

(Laterani, xvii Kal. Julii.)

(90) Cum inter te ex parte una et dilectoris filios abbatem et conventum Dolensis monasterii ex altera super ecclesiastica jurisdictione quam in clericos et laicos burgi Dolensis tam de jure communi quam ex privilegiis Bituricensi Ecclesiæ ab apostolica sede concessis tibi competere proponebas, asserendo quod abbas et conventus predicti te super eadem præsumperant molestare, parte monasterii in contrarium proponente jurisdictionem eamdem ad se per privilegia multorum Romanorum pontificum pertinere, et quod tu super ipsa idem monasterium molestabas, controversia coram nobis et etiam coram judicibus delegatis fuerit diutius agitata, et ab eisdem ad nos causa remissa sufficienter instructa, nos tandem te ac ipsius monasterii procuratoribus compонendi plenariam habentibus potestatem in nostra præsentiâ constitutis, pro bono pacis, de consensu vestro et fratrum nostrorum consilio sic duximus providendum, ut videlicet cum in burgo Dolensi tres sint parochiales ecclesiæ, una illarum, scilicet ecclesia Sancti Stephani, cum capellano inibi serviente ad Dolense monasterium pertineat pleno jure, ac omnes homines ipsius monasterii manentes impresen-

A tiarum in burgo Dolensi, et etiam homines monasterii qui aliunde ad burgum ipsum accesserint habitandum, nec non et alii quilibet qui homines monasterii flent et inhabitaverint burgum, cum omni posteritate sua ad ejusdem dominium pertinente a manente in burgo, clerici quoque qui sunt vel fuerunt vel fuerint filii hominum monasterii, manentes in burgo, erunt parochiani ecclesiæ supradictæ, et abbas monasterii memorati in eos omnimodam jurisdictionem ecclesiasticam in casu quolibet obtinebit; ita quod tu ac ministri tui in eadem ecclesia, capellano, et aliis hominibus tam clericis quam laicis, qui juxta determinationem nostræ provisionis existunt vel erunt parochiani ejusdem, quandiu in eodem burgo manserint, nullam habebitis jurisdictionem omnino, et cosdem vobis excommunicatione seu absolvere non licebit; super his abbati a nobis plenaria potestate concessa.

Quod si Clerici filii hominum monasterii extra burgum manentium ad ipsum inhabitandum accesserint, et in dominibus parochianorum monasterii manserint, vel ad manendum domos emerint, vel conduxerint ab eisdem, parochiani erunt ecclesiæ supradictæ, aliquoquin iidem erunt tue jurisdictioni subjecti. In reliquis vero duabus ecclesiis, videlicet Sancti Germani et Sanctæ Mariæ parvæ, abbas et monachi monasterii sacerdoti præsentationem capellanorum habebunt tantummodo et census ac obventiones quas in eis haecne habuerunt; in quibus et capellanis earum, clericis et omnibus aliis hominibus tam clericis quam laicis in ipso burgo vel extra manentibus, præter illos qui secundum determinationem præfata pertinent ad ecclesiasticam jurisdictionem abbatis, omnimodam jurisdictionem episcopalem et consuetudines tam in denariis pentecostalibus quam in treuga, communia, et ipsa sequenda jurandis, ac in aliis, nec non procurationibus tuis archidiaconi et archipresbyteri et omnimoda' obedientia, sicut habes in aliqua ecclesia vel persona Bituricæ, obtinebis. Quod si homo monasterii alterius domini feminam vel alterius dominii homo monasterii feminam duxerit in uxorem, quandiu legi viri fuerit alligata, cum liberis susceptis ex eo forum sequetur et parochiam viri sui; cum autem a lege viri soluta, ad jurisdictionem ecclesiasticam et parochiam ad quam pertinebat primitus revertetur.

Præterea si monasterium alterius hominem in burgo manentem quomodolibet acquisierit, vel homo abbas at alterius dominum transferatur, homo ille sub illius jurisdictione ecclesiastica sub cujus in burgo primitus fuerat remanebit, nec propter mutationem domini temporalis ecclesiasticam jurisdictionem mutabit. Si vero aliquis monasterii et alterius domini homo communis existat, in uno anno tuus, et in alio sit parochianus abbas; nisi forsitan per exequationem tuam et abbas ipsius

(90) Vide quintam compilationem lib. I, tit. I, c. 6.

aliter statuatur. Cum autem abbas clericum ad suam ecclesiam aliquam praesentari, ipse ad eamdem admissus ex toto tuæ jurisdictioni ecclesiastice subjacebit, salvo jure abbatis in rebus patrimonialibus, si que habet. In representando vero quemlibet clericum ad vacantem ecclesiam dicet abbas : *Clericum istum ad ecclesiam illam vacantem elegi, et eundem tibi præsento.* Homines vero abbatis vel alterius extra burgum manentes, qui fuerant parochiani ecclesiae Sancti Stephani supradictæ, parochiani alterius illarum ecclesiarum que tibi subsunt existent. Sed ecclesia Sancti Germani, quia in ipsa maiorem quam in ecclesia beatæ Marie parva monasterium habet censum, plures quam illa parochianos habebit. Quod si forte homo aliunde in burgo veniens pro aliqua causa, priusquam maneret in burgo, a te vel a tuis citatus fuerit, vel excommunicationis vinculo seu alia sententia innodatus, quantum ad jurisdictionem ecclesiasticam coram te causa hujusmodi decidetur, et eadem forma de homine monasterii manente in burgo, si se transuerter alias, servabitur pro abbate.

Cæterum homines monasterii in illa parte burgi manentes que Raschaz dicitur, erunt parochiani ecclesie sancti Dionysii, sicut primitus existiteront, et tuæ in omnibus jurisdictioni subjecti, sicut alii ejusdem parochia qui habitant extra burgum. Et sic tota illa parochia Sancti Dionysii cum omnibus hominibus habitantibus in eadem, eujusunque dominii sint, sive monasterii, sive alterius, tuæ jurisdictioni ecclesiastice in omnibus, sicut alia queilibet de Bittura, de cætero subjacebit. Tu vero pro illis hominibus monasterii qui ad præsens in eadem parte burgi morantur, de hominibus militum vel aliorum tuæ jurisdictioni subjectis in burgo manentibus totidem homines æquipollentes eisdem juxta honorum virorum arbitrium recompensabis monasterio memorato, qui cum omni posteritate tua tam clericis quam laicis de cætero ecclesie Sancti Stephani parochiani existant, et in ecclesiastica jurisdictione omnimodo, sicut ejus homines, ipsi monasterio sint subjecti : et super his ejusdem loci abbati tuas litteras assignabis. Si vero in capella de Petrina monachus sacerdos vel clericus prius ad jurisdictionem abbatis pertinens ministraverit, ejusdem abbatis jurisdictioni ecclesiastice subjacebit ; alioquin tuæ jurisdictionis existet. In eadem quoque capella in præcipuis festivitatibus et beatæ Marie ac apostolorum nec non diebus Dominicis non admittetur quispam ad divina, nisi infirmi tantummodo ibidem manentes, et servientes eorum. In privatis vero diebus, si quis in ea divina ex devotione audire voluerit, non vetetur. Præterea si quando tu vel officiales tui ecclesiam Sancti Germani suposueritis interdicto, in eadem capella celebrabitur voce submissa, clausis januis, non pulsatis campanis, et nullo admisso nisi pa-

(91) Vide lib. xi, epist. 262.

A ribus et infirmis, et servientibus eorumdem. Ceterum si forsitan terra domini Castri Radulf interdictio supposita generali fuerit, in ecclesia Sancti Stephani, submissa voce, clausis januis et non pulsatis campanis, celebabantur divina, dummodo interdictum illud in aliis duabus ecclesiis, videlicet Sancti Germani et Sancte Marie parva, facias observari. De questionibus vero ad invicem motis super his que sunt extra burgum taliter est provisum, ut capellani ecclesiarum quarum ad monasterium jus pertinet patronatus, omnia mobilia sive immobilia specialiter sibi legata integre sine percutatione perticiant, et priores faciant illud idem de his que sibi specialiter legabuntur (91). Illud autem quod legatum fuerit ecclesie, ac determinatum existenter ad usum aliquem, utpote ad fabricam, luminare, vel hujusmodi, usui illi cedet ; si vero simpliciter ecclesie legatum fuerit, inter priorem et capellanum equaliter dividetur. In ecclesia vero illa in qua prior non residet, in usum capellaniae convertitur totaliter, nisi fuerit specialiter priori legatum. Bona quoque capellanorum decadentia per ecclesiæ acquisitiones penes capellanias, sive considerint testamentum, sive intestati dececerint, remanebunt. Determinari etiam debet quid ad capellanum et quid ad priorem pertinet, ac super hoc scriptum authenticum fieri, quod tuo sigillo signabitur et abbatis. Et si forsitan inter priorem et capellanum super iure capellaniae vel ecclesiæ preventibus temporalibus questione aliqua oriatur, prior coram abbate, capellanus vero in tua vel officium tuorum curia respondebit. Porro capelle beatæ Marie de Cuslene major capellanus, qui est de Prae, a te totam curam recipiet, et onus illius pariter sustinebit, ac officiabit eamdem vel officiari faciet per idoneum sacerdotem, ita quod cultus divini nominis ibidem nullatenus minuetur ; et illius vicarius prestito juramento promittet se tua jura et sententias servaturum. Insuper domus de Chamin de Cloys, cum illa de Perer Crocet ac illa de Cloys et quolibet alio jure suo, tibi libere remanebit. Domum etiam de Oblinquo, que in coemeterio dicitur esse constructa, voluntati et provisioni abbatis et ejusdem loci prioris relinques, nec ipsum priorem super eadem per te vel aliquem ministrorum tuorum de cætero molestabis. Ad hæc autem est renuntiatum hinc inde quibuslibet privilegiis et indulgentiis utrinque super præmissis omnibus a sede apostolica impetratis, et nos ipsa, quantum ad præmissa omnia, viribus carere decernimus, salva tamen temporali jurisdictione abbatis in omnibus que infra crucis burgi consistunt. Ut igitur hæc nostra provisio robur perpetuæ obtineat firmatatis, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xvii Kal. Julii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXVII.

ARCHIEPISCOPO BITURICENSIS, ET EPISCOPO LEMOVICENSES,
ET ABBATI DALONENSI CISTERCIENSIS ORDINIS LEMO-
VICENSIS DIOCESES.

De electione abbatis Tutellensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ coram nobis proposita sunt a patribus super duabus electionibus in Tutellensi monasterio celebratis, et delegatorum processu, qui unam cassantes, aliam confirmarunt, pensatis nihilominus natura et qualitate negotii, quibus potius duximus inhaerendum, ipsorum delegatorum sententiam ratam habentes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eam auctoritate nostra faciat inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebellēs per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, nullis litteris veritati et justitiae præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si ven omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXVIII.

ANGELO ABBATI ET CONVENTUI SANCTI ALEXII DE URBE.

Confirmat illis vineas moutis Aventini.

(Laterani, Idibus Junii.)

Coram dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Cæciliae presbytero cardinale, quem syndico ecclesie Sanctæ Priscae ac economo monasterii vestri concessimus auditorem, idem syndicus nomine ecclesie Sanctæ Priscae omnes vineas in monte Aventino positas, quas idem monasterium possidebat, ab economo ipso petebat, quas pertinere ad ecclesiam Sanctæ Priscae per instrumenta donationum Philippi et Epiphanii ostendere nitebatur. Verum pars vestra respondens dictas vineas juris esse monasterii Sancti Alexii, prout per instrumentum donationis Eustimiani, cuius donatio prædictorum Philippi et Epiphanii donationem tempore longo præcesserat, liquido apparebat, possessionem insuper longissimam allegabat, quam per instrumenta locationum et privilegia pontificum Romanorum et testes plurimos manifeste probavit. His igitur nobis per cardinalem eundem fideliter explicatis, nos visis et auditis instrumentis ac confessionibus utriusque partis, et attestationibus et allegationibus intellectis, de fratribus nostrorum consilio economum vestrum nomine ipsius monasterii ab impetitione syndici Sanctæ Priscae super dictis vineis sententialiter duximus absolendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI.

De violenta manuum injectione in clericos.

(Signæ, ix Kal. Julii.)

Ea quæ pro defensione nominis Christiani susti-

(92) Vide supra epist. 45.

A hæsi discrimina nos inducent ut vos et ordinem vestrum favore continuo prosequentes, quieti vestre propensius intendamus, et studeamus auferre vobis materiam gravaminis et laboris. Hinc est quod vobis auctoritate presentium indulgemus ut si qui e fratribus vestris in se invicem, sive in alios religiosos quoslibet, seu etiam in clericos saeculares manus injecerint violentas, per dioecesanos episcopos absolutionis beneficium assequantur, etiam si eorum aliqui prius quam habitum vestrum suscipiant, tale aliquid commiserint propter quod ipsoactu excommunicationis sententiam incurrisse, nisi excessus ipsorum esset difficultis et enormis, utpote si esset ad mutilationem membi vel sanguinem effusum processum, aut violenta manus in episcopon vel abbatem injecta, cum excessus tales et similes sine scandalo nequeant præteriri. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Signæ ix Kalend. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXX.

BUTURICENSIS ARCHIEPISCOPO.

Adversus archiepiscopum Burdegalensem.

(Signæ, v Idus Julii.)

(92) Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ tu et dilectus filius magister Amaneus procurator venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepiscopi coram nobis proponere voluistis super sententia quam auctoritate primatæ in eundem archiepiscopum promulgasti, suspendendo ipsum ab officio metropolitæ dignitatis pro eo quod ad tuum vocatus concilium accedere non curavit, nec pro se aliquem idoneum destinare, de communī fratribus nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus et usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari, hoc ad cautelam expresso quod lis coram nobis non de primatia, sed de sententia, exstitit ventilata. Credentes igitur ad satisfactionem sufficere competentem pro prædicta sententia relaxanda ut memoratus archiepiscopus per seipsum aut alium virum idoneum ad tuum accedat presentiam, relaxationem ejusdem sententiae humilietur petiturus, et promissus firmiter sub suarum, si necesse fuerit, testimonio literarum quod ad tuum concilium vocatus accedit, facturus quod de jure fuerit faciendum, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus cum ab eo fueris taliter requisitus, sententiam ipsam non differas relaxare, nullam ei pœnam infligens, si forte ipsam sententiam non servabit, antequam per nos fuerit declaratum an eadem esset sententia observanda, cum hoc apostolicae prævidentiae duxerimus reservandum. Alioquin venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo et dilectis filiis decano et subdecano Pictaviensibus dedimus in mandatis, ut illam appellatione remota relaxent absque præjudicio juris tui.

Datum Signæ, v Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc eisdem in eundem sere modum usque duxerimus reservandum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus archiepiscopus mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos illam appellatione postposita relaxetis absque prejudicio juris archiepiscopi memorati. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

XXXI.

FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS ET MILITIE TEMPLI IN REMENSE DIOCESSI CONSTITUTIS.

Ne interdictio vel excommunicatio tradant sepulturae.

(Signiae, Kal. Julii.)

Religionis intuitu, et etiam devotionis obtenuimus quam circa nos geritis, vos et domos vestras sincera charitate diligimus. Sed quantumcumque vos diligamus et prompta vobis velimus benignitate deferre, sustinere non possumus nec debemus ut si quid interdum contra Deum et justitiam attentatis, remaneat incorrectum. Audivimus autem, et audientes non potuimus non moveri, quod parochianos Corbeiensis Ecclesiae, que specialiter beati Petri juris existit, sub praetextu confraternitatis, etiamque vinculo teneantur excommunicationis astricii, ecclesiastice præsumitis tradere sepulturae. Quoniam igitur tanto id gravius serimus quanto vobis amplius indecens reputamus et vestrae saluti contrarium, per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus de cetero parochianos Corbeiensis Ecclesiae qui vinculo tenentur excommunicationis astricii ad sepulturam recipere nullatenus præsumatis, scitur quod si ipsos vel alios excommunicatos sepulturae tradere præsumperitis, honestati domus vestrae gravissime derogabitis, et tandem non sine indignatione nostra hujus præsumptionis correctionem, auctore Domino, sentietis.

Datum Signiae, Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXXII.

RODULPHO PRESBYTERO.

Datur ei monita.

(Signiae, vi Non. Julii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ circa te super voto ac professione monastici ordinis per inquisitionem delegatorum nostrorum reperta fuerunt, te ad observantiam regulæ monachalis decernimus non cogendum, quanquam salutis tue magis expedire credamus ut ad illud regnum feliciter oblinendum vim tibi facias et bellum indicas de quo legitur quod a diebus Joannis Baptista regnum cœlorum vim patitur, et illud diripiunt violenti. Tu ergo, sive licentia in seculo remanendi, sive providentia exequendi de seculo usus fueris, divina te subjicias servituti, et per mandatorum Dei semitas gradiaris ne forte, si secus egeris, te ipsum decepisse proberis.

Datum Signiae, vi Nonas Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

FRATRIBUS HIEROSOLYMITANI HOSPITALIS IN HIBERNIA CONSTITUTIS.

(Signiae, xiii Kal. Augusti.)

Cum a nobis petitur, etc. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, de Killemainan, de villa Turmot, de Ysoude, Sancti Michaelis de Krevach, Sancti Clementis Dublinensis, de Taverach, de Donvenachpatic, de Kilteltan, de Legno, de Moylbochen, de Moylach, de terra Adæ Dullart et Pagani fratris sui, de Cluchihunche, de Knocduine, de Clunif, de Bernemeche Adæ de Lenz, de Dunler, de Ken, de Cloch, de terra Amauri de Feyo juxta Luvech, Sanctæ Mariae in Arch., de terra quæ fuit R. filii W. Sancti Joannis Arch., de Rashmulin, de Inchene Kargi, de Maniblos, de terra Walteri de Logan, de terra W. Forestarii in Magelin, Sancti Joannis evangelistæ in Crasserg, de Bruach, de Glomolin, de Kilhicle, de Killavarin, de Rathenans, de Tachsian, de Rathslun, de terra Philippi Vituli, de terra Thomæ Vituli, de terra Joannis de Peinkoyt, de Adcor, de villa Aufrid, in Ardrie, Sancti David de Nas., de terra Ricc. filii Alvered, de villa W., de Keldif, de Clane, de Juthe, de Killebech, de terra W. Cirencestre, de Dunig, de Kernach, de Marachem, de villa Sirloc, de Tuly, de Killemein, de Rathbrid, de Kilros, de terra quæ fuit Radu'si de Offali, de Dunheve, de Finovere, de Orenham, de terra Thoma filii Maur., de Killergi, de Struhon, de Dorric, de Foder, de villa David de Dunneham, de villa David Boch, de terra Ricc. Pmene, de Gilachnescop. in Obuy, de Archinen, Tricb., de tota terra Reug. Poherii in Lagen., de Archenang, de Cavelmuy, de terra Ricc. de Hemfort, Sancti Petri de Selescar, Sancti Michaelis de Wescfort, Sancti Joannis, Sancti Patricii, Sanctæ Brigidæ, Sanctæ Mariæ Magdalena Wesfort, Sancti Joannis de Balischauc, de Inchescorch, Sancti Joannis de terra Heliæ de Pondig, de Dufur, Sanctæ Mariæ de Siefelotre, de terra Rog. Valen., de terra Osbat God, de terra W. Bruselanc., de Senerah, de Kildium, Sancti Joannis Waterford, de Druknn, de Keslivor, Sanctæ Marie de Tibh., de Arfinan, de Radron, de Maglevuin, de Stangenach, de terra W. Auguill., de terra Adæ Martel., de Obrid., de terra Alex. Carpenter., de Dumereth, de Typar, de Karketel, de Hules, de Cathan, de Kilguban, de terra Roberti Silwim., de Lunc., de Kilkallan, de Carcorthin, de terra Ricc. de Mora, de terra Thomæ filii Rad., de terra Henrici Punc., de feudo decem militum in honore Cathan., de Addar., de terra Galf., de Exse., de terra Tancardcor., Sancti Marchach. Linurin., Sanctæ Brigid. Linurin., de terra Godeberti de Rupe., de imo Gantard. Inker, de Lachmecger., de Holegr., de toto tuedo de Amerit, de toto tuedo de Tulauchleys, de toto tuedo de Horr., de toto tuedo de Mayer., Sancti Joannis de Corcang. de Roskelan, et de Senegart, Glencan, ecclesias cum omnibus

willis, decimis, capellis, pertinentiis et appendiciis A suis, nec non et alia bona vestra, sicut ea justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui hospitalis auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signæ, xii Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXIV.

JOANNI REDOSTONENSI EPISCOPO.

De græco episcopo ad Ecclesiæ unitatem reverso.

(Signæ, ii Idus Julii.)

Cum ad obedientiam sacrosancte Romanæ Ecclesiæ redieris, sicut ex parte tua fuit propositum coram nobis, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut in apostolicæ sedis devotione persistens, illa gaudeas libertate qua gaudent Latini episcopi Romanæ, illamque jurisdictionem in subditos tuos obtineas quam et ipsi in diœcesibus suis habent. Nulli ergo, etc. concessionis, etc., usque incursum.

Datum Signæ, ii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXV.

EIDEM.

Ut Græcos hortetur ad unitatem Ecclesiæ.

(Signæ, ii Idus Julii.)

Cum ad obedientiam apostolicæ sedis redieris, ut quod audisti alii dicas: *Veni, et trahas quasi cortina cortinam, fraternitati tua præsentium auctoritate mandamus quatenus coepiscopos tuos nec non monachos et clericos Græcos, ut ad obedientiam sedis apostolicæ revertantur, exhortationibus sedulis efficaciter moneas et prudenter inducas, ita quod diligentia tua clareat in effectu, et gratiam nostram merearis plenius et favorem.*

Datum Signæ, ii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVI

BOIANENSI EPISCOPO.

De quodam instrumento corroso.

(Signæ, xiii Kal. Augsti.)

Significante venerabili fratre nostro episcopo Venafro ad nostram noveris audientiam pervenisse quod ecclesia sua ignis incendio devastata, ipsius D privilegii coactus est alias deponere conservanda: inter quæ privilegium quoddam, quod inter Ecclesiæ Venafranam et Hospitalarios civitatis ejusdem compositionis et pacis fœderis continebat, repertum est ex conservatorum incautela corrosum. Unde quia ex ipsius abolitione magnum posset Ecclesiæ Venafrane dispendium provenire, ac nonnulli, qui dum idem conderetur privilegium interfuerant, dictos Hospitalarios simile habere privilegium asseverant, nobis humiliter supplicavit ut inducere dictos Hospitalarios ad exhibendum idem privilegium dignaremur. Volentes igitur Ecclesiæ Venafranæ

A dispendiis præcavere, fraternitatî tuae per apostolica scripta mandamus quatenus Hospitalarios antedictos ad præfatum privilegium exhibendum, secundum quod Ecclesiæ antedictæ privilegium reformetur, moneas efficaciter et inducas. Alioquin depositiones prædictorum testium audiens, efficias et procures ut eorum dicta in scripturam publicam ad perpetuam memoriam redigantur.

Datum Signæ, xiii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVII.

BERNARDO PRIMO ET FRATRIBUS EJUS.

Forma religionis, quam tenent describitur.

(Signæ, x Kal. Augsti.)

(93) Ne quis de cætero vestrum valeat calumniari propositum, sicut olim diligenter examinavimus fidem vestram, ita nunc conversationem vestram prudenter investigare curavimus, et utramque litteris apostolicis fecimus comprehendendi, ut illas in testimonium habeatis. Conversationis ergo vestra propositum tale est: « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, et beatissimæ semper virginis Mariae, ad ædificationem universalis sanctæ Dei Ecclesiæ, et ad salutem animarum nostrarum et omnium ad quorum aures pervenerit. Sicut fideliter credimus corde, fidem catholicam per omnia et in omnibus integræ et inviolatam, quemadmodum in litteris nostris examinationis expressum est, ore firmiter confiteri et nuntiare et prædicare proposuimus, et usque ad animam et sanguinem adversus omnes sectas häresum defendere viriliter promisiimus, constantes sub magisterio et regime unius et veri magistri Domini nostri Jesu Christi ac piissimi yicarii ejus papæ Innocentii et successorum ejus, semper permanentes tam corpore quam spiritu in communione sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, quam sanctam et catholicam et apostolicam semper et ubique confitemur et prædicamus, extra quam neminem salvari fatemur. Sed quia fides sine operibus mortua est, sæculo abrenuntiavimus, et que habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, et pauperes esse decrevimus, ita quod solliciti esse de crastino non curamus, nec aurum vel argentum vel aliquid tale, præter vestimentum et victum quotidianum, a quoquam accepturi sumus. Consilia quoque evangelica velut præcepta servare proposituimus. Et quanquam officium nostrum sit præcipue ut omnes discant Scripturas sacras et omnes idonei, exhortentur tamen, dum tempus ingruit, propriis manibus laboramus, ita duntaxat ne pretium accipiamus convenientem. Nam cum ex magna parte clerici simus, et pene omnes litterati, lectioni, exhortationi, doctrinæ, disputationi contra omnes errorum sectas decrevimus desudare, disputationes tamen a doctribus fratribus in fide catholica comprobatis et in-

(93) Vide lib. xiiii, epist. 94, et lib. xv, epist. 82, 146.

structis in lege Domini dispensari, ut adversarii catholicæ et apostolicæ fidei cognoscant veritatem, et resipiscant a laqueis diabolici erroris, quibus tenentur capti. Cum prælatorum vero licentia et veneratione debita per idoneos fratres et in sacra pagina instructos, qui potentes sint in sana doctrina arguere gentem errantem, et ad fidem modis omnibus trahere, et in gremio sacerdotiæ Romanae Ecclesiae studebimus revocare. Denique licet dicat Christus : *Oportet semper orare et non deficere* (*Luc. xviii.*), et Apostolus : *Sine intermissione orate* (*I Thess. v.*), tamen quidam nostrorum per viginti quatuor vices inter diem et noctem, alii quindecies, alii duodecies, qui autem minus septies, pro omnibus hominibus secundum eorum gradus orant. Continentiam perpetuam et castimoniam vel virginitatem inviolabilitatem conservando, suspectum mulierum consortium devitando, ut nemo nostrum solus ad solam, nec etiam ad loquendum, nisi audientibus aut videntibus legitimis testibus et certis personis, accedat. Nunquam in una domo fratres et sorores presumant dormire, nunquam ad unam mensam residere. Ecclesiastica sacramenta suscipiemus ab episcopis et sacerdotibus in quorum diœcesibus et parochiis commorabitur, et eis obedientiam debitam et reverentiam exhibebimus. Per honestiores autem et instructiores in lege Domini et in sanctorum Patrum sententiis verbum Domini censuimus proponendum, de prælatorum Ecclesiae conscientia et consensu, fratribus et amicis, clericis et laicis, ut discant necessaria pro hereticis convertendis. In omnibus vero episcopatibus, diœcesibus, vel parochiis in quibus sumus vel fuerimus, disposuimus jejunare secundum morem et consuetudinem prælatorum et catholicorum virorum orthodoxorum illarum provinciarum, tam in vigiliis, quam in jejuniis Quatuor Temporum et Quadragesima. Ad mensam quoque semper legendum in domo qua fuerimus conversati, ex quo numerum excedimus octonarium. Silentium similiter data benedictione usque ad peragendas gratias observandum, nisi ob correctionem lectoris aut ob explanationem lectionis. Qui vero sæcularium nobis credunt, a quibuscumque aliquid per aliquam fraudem habuerint, necesse est, si potuerint et nobis acquiescere voluerint, ut ipsis D et non aliis restituant. Decimas siquidem et primicias et oblationes et cætera secundum usum locorum servitia prælati et aliis clericis sub quorum diœcesibus vel parochiis vicitaverint fideliter persolvant : quod omnibus fidelibus Christianis efficaciter suademus. Religiosum et modestum habitum serere decrevimus, quem ex voto consuevimus deportare, utendo de cætero calceamentis communibus, ad consilium et mandatum summi pontificis, pro tollendo scandalo quod contra nos movebatur de calceamentis desuper apertis, quibus uti hactenus solebamus. Vos ergo prescriptum conversatio-

(94) Vide infra epist. 189, et Baron. ad an. 1168, § 85.

PATROL. CCXVI.

A nis propositum de corde puro et conscientia bona et fide non facta taliter observetis ut Deo gratum obsequium et hominibus utile præbeat. exemplum.

Datum Signæ, x Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVIII.

POPULO ALEXANDRINO, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ut ab Ottone imperatore recedant.

(Signæ, iii Idus Julii.)

(94) Apostolicæ sedis erga vos ab ipsis civitatis vestræ primordiis gratiam et favorem ipsius quoque civitatis vocabulum protestatur, quam felicis memoriæ Alexander papa prædecessor noster, ut pote novam plantationem Ecclesiae, tanta charitatis prærogativa dilexit ut in perpetuam sue gratiæ ac vestra B devotionis memoriam, eam suo curaverit nomine insigne. Qualiter autem nos ejus in vestra exaltatione vestigia non solum imitati fuerimus, verum etiam supergressi, licet operibus vos exhibeatis immemores, in vestris tamen cordibus memores, sicut credimus, permanetis ; quippe cum talia sint quæ vobis contulimus ut eorum nullo debueritis tempore oblivisci. Miramur igitur, nec satis admirantes sufficiimus admirari, quod conversi in arcum perversum, et in reprobum sensum dati, sic citio recessisti a fidelitate nostra et saneta Romana Ecclesiae matris vestræ, cui non solum debita minime præstistis, verum et in impiorum consilium abeuntes, faci estis inimici ejus, in capite impugnantes eam una cum persecutoribus ejus, et Ottoni tyranno et excommunicato et maledicto in nostram injuriam et animarum ac rerum vestrarum periculum adhærentes. Quanquam igitur merita vestra non exigant ut vos patris mansuetudine revocemus, sed potius severitate iudicis puniamus, quia tam pater filium diligit etiam offendentem, imitantes longanimitatem illius cuius patientia, quantum in ipso est, ad veniam peccatores adducit, universitatem vestram exhortamus attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus a præfato tyranno, qui, sicut per ea quæ circa nos egit, nisi esset cor vestrum insipiens obscuratum, advertere potuisti, benefactoribus suis mala pro bonis retribuit, atque ab ejus complicitibus sano utentes consilio recedatis, et redatis humiliiter ad sinum sanctæ Romanae Ecclesiae matris vestræ, offensam præteritam obsequiis subsequentibus expiantes. Alioquin indubitanter noveritis vos privilegiis omnibus vobis ab eadem indultis perpetuo spoliandos, cum propter ingratitudinis vitium libertas in servitus compedem revocetur.

Datum Signæ, iii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXIX.

CREMONENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Confirmat depositionem episcopi Vicentini.

(Signæ, Non. Julii.)

(95) Per tuas nobis litteras intimasti quod cum

(95) Vide lib. xvi, epist. 45.

contra episcopum Vicentinum tam per publicam famam quam per canonicos ipsius Ecclesie multa tuis fuissent auribus inculcata, licet notorium esset eumdem episcopum clamorem qui de ipso ascenderat opere complexisse, ad cautelam tamen eidem terminum præfixisi quo se tuo conspectu præsentaret, suam super objectis, si posset, innocentiam ostensurus. Quo demum pluribus sibi terminis assignatis in tua comparere præsentia non curante, in eum depositionis sententiam promulgasti, capitulo Vicentino alium eligendi liberam tribuens facultatem. Quamvis igitur ad id sine nostro speciali mandato procedere non debueris, cum hoc sit unum ex illis quod sibi sedes apostolica specialiter reservavit, quia tamen nota est ejus enormis dilapidatio, et deformis insufficiencia non ignota, et antequam tuas litteras acceperimus, nos super ipsius depositione nostras feceramus litteras jam notari, fraternalitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus eumdem facias ab Ecclesia Vicentiae regimine perpetuo remanere remotum, monens idem capitulum diligenter ut in nullo de cetero eidem intendens, personam idoneam et Ecclesie Romanae devotam sibi per electionem canonicae infra mensem præficiant in pastorem. Alioquin tu id auctoritate nostra subtato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo excequaris, nihilominus dictum episcopum per censuram ecclesiasticam districtissime cogens ut pecuniam quam de alienatis Ecclesie possessionibus congregavit refundat in ejusdem Ecclesie debita persvenda.

Datum Signæ, Non. Julii, pontificatus nostri anno octimo quinto.

Super hoc scriptum est capitulo Vicentino.

CXL.

EPISCOPO AURASICENS.

Delegat causam matrimonii mulieris bigamæ.

(Signæ, ii Idus Julii.)

Ex tuorum perpendimus serie litterarum F. mulierem Aurasicensem coram te fuisse conquestam quod, cum B. Garinus parochianus tuus eam duxisset legitimate in uxorem, eamdem non curabat maritali affectione tractare; cumque partes ad tuam præsentiam convocasses, dicta mulier juramento firmavit quod idem B. per verba de præsenti contraxerat cum eadem, testibus nihilominus ad hoc probandum productis, quorum depositiones eisdem duxisti litteris inserendas. Econtra vero B. memoratus juravit se nunquam contraxisse cum muliere jam dicta, nec eamdem annulo subarrhasse, producens nihilominus testes ad reprobationem testium productorum ab ipsa, dicta quorum eisdem inserere litteris procurasti. Proposuit etiam B. prædictus quod eadem mulier cuidam Sthepano in Ecclesiæ facie fuerat matrimonialiter copulata, qui carnaliter eamdem cognoverat, et eam tenebat in domo propria ut uxorem, quod in iure confessa fuit mulier sepe dicta, asserens tamen se cum B. saepedicto

A primitus contraxisse. Cumque postmodum mulier eadem ad testes interim producendos diem sibi peteret assignari, dictus B. asserens eamdem audiisse dicta testium productorum ab ipso, ac propter hoc non debere rursum ad testium productionem admitti, sedem apostolicam appellavit, occasas sancti Martini proximo venturas terminum sue appellationis præfigens: quem terminum artans ad festum Ascensionis proximo tunc futurum, nobis humiliiter supplicasti ut causam eamdem fine terminare debito dignaremur. Nos igitur iis tam per litteras tuas quam per relationem dilecti filii G. subdiaconi et capellani nostri, quem eidem B. concessimus auditorem, plenius intellectis, easdem litteras tuas sub bulla nostra tibi remittentes inclusas, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si de hoc principaliter coram te actum fuerit, quod videlicet saepe nominatus B. memoriam F. maritali non curabat affectione tractare, ei vera sunt que in præfatis tuis litteris continentur, dictum. B. ab impietate prædictæ mulieris absolvias. Quia sive ipsa mulier primus cum Stephano quam cum B. saepedicto contraxit, primum factum debet præjudicare secundo; sive constet eam primo cum B. postmodum cum Stephano contraxisse, nihilominus ejus petitioni obviat adulterium de quo est manifeste confessa. Si vero de hoc principaliter fuit actum, utrum scilicet inter dictum B. ac mulierem præfamat legitimum fuerit matrimonium, cum super hoc causa non fuerit sufficienter instructa, eam plenius audias, et sine canonico appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Signæ ii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLI.

NORWINCENS IN HIBERNIA COMMORANTI, CLUANFERTENI

ET ENACTUNENSIS EPISCOPIS.

Adversus episcopum Waterfordensem.

(Signæ, vi Kal. Julii.)

Cum causam que inter venerabilem fratrem nostrum Lesmoreensem et Davide quondam Waterfordensem episcopos vertebatur venerabilibus fratribus Laoniensi et Coreagiensi episcopis et dilectio filio archidiacono Cassellensi sub certa forma duxerimus committendam, ipsi mandatum nostrum, tanquam obedientia filii, diligenter; sicut ex literis eorum accepimus, exequi cupientes, ad instantiam ipsius Lesmorensis episcopi eumdem Waterfordensem episcopum citaverunt ut juxta mandati apostolici formam in jure dicto episcopo responderet. Sed eo postmodum in eorum præsentia comparente, idem Waterfordensis præfatum Lesmoreensem episcopum ob quasdam adulterinas litteras nomine bonæ memorie Joannis tituli Sancti Stephani in Cœlo monte presbyter cardinalis, tunc in partibus Birbenie apostolicæ sedis legati confectas, quas idem Lesmorensis per collationem aliarum litterarum ipsius cardinalis veracium coram eisdem judicibus

aperte redarguit falsitatis, probare nitebatur ex-
communicationis nexibus irretitum. Sed cum nec
hanc nec etiam alias exceptiones objectas dictus
Waterfordensis probare aliquatenus potuisse, lite
super principali præsentibus partibus contestata,
diem ipsis dicti judices statuerunt infra quam di-
ctus Waterfordensis a quibusdam Satanæ satelliti-
bus, instigante diabolo, exstitit immaniter trucidat-
us. Postmodum autem cum Robertus clericus fuisse
set ad Ecclesiam Waterfordensem electus, et vene-
rabilis frater noster Cassellensis archiepiscopus
vellet impunere sibi manus, quia dictus electus, se-
quens sui prædecessoris vestigia, occupatas posses-
siones invaserat per potentiam laicalem, præfatus
Lesmorensis episcopus pro sui juris tuitione adver-
sus eumdem reclamavit electum. Sed antefato ar-
chiepiscopo respondente quod ipsum tantum ad
Waterfordensem et non ad Lesmorensem Ecclesiam
consecrabat, præfati judices præmissum Robertum
jam in episcopum consecratum suis citatoris litte-
ris ad eorum præsentiam evocarunt, super posses-
sionibus a prædecessore suo nequier occupatis
eidem episcopo responsurum. Eo itaque coram
ipsis ad præfixum sibi terminum comparente, cita-
tionem ipsam non fuisse canonicam his rationibus
allegavit; tum quia eadem non nisi viginti et septem
dies a termino continebat, tum etiam quod tantum
ab uno ipsum judicum et quodam abbate alio, cui
prænominatus Corcagiensis commiserat vices suas,
exstiterat evocatus. Verum, cum dictis judicibus
constitisset quod tringita et novem dierum fuerat
citatio prenotata, et quod etiam licet judici delega-
to citationis officium euilibet committere ac pu-
nire ratione prævia contemptorem, exceptionem
illam esse frivolam decreverunt.

Qua de re dictus Waterfordensis accusus, sedem
apostolicam appellavit; et suæ appellationi terminum
aliquatenus non præfigens, et nullam aliam ratio-
nabilem causam objectæ appellationis allegans, re-
cessit contumaciter a præsentiæ eorumdem. Judices
autem appellationem hujusmodi, pro eo quod in
literis commissoriis fuerat remedium appellationis
sublatum, frustratoriam attendentes, et advertentes
etiam quod per sui prædecessoris procuratores et
per ipsum episcopum denum in eorum præsentiæ
lis fuerat contestata, testes ipsius Lesmorensis
episcopi super duobus articulis eisdem ab apostolica
sede commissis, videlicet quod Ecclesia Lesmoren-
sis a tempore cujus non exstat memoria fuerat
cathedralis, et super ipsius electione canonica re-
cepert; tertio articulo prætermisso, videlicet
quod excommunicatus exstiterat præfatus Waterfor-
densis episcopi prædecessor, cum inhumanius sit
persequi odio jam defunctum. Testes etiam super
violentia manuum injectione ipsius Lesmorensis
episcopi de novo præsumpta post factam illis com-
missionem recipere decreverunt, cum ad eorum
spectaret officium corrigerre male acta circa negotium
sibi ab apostolica sede commissum.

A Testibus itaque sic receptis et attestationibus pu-
blicatis, dicti judices attestationes ipsas Waterfor-
densi episcopo transmiserunt, diem præfigentes
eidem quo in eorum præsentia compareret, in te-
stes, si vellet, aut dicta testium aliquid objecturus.
Eodem itaque Waterfordensi minime comparente,
nec mittenente aliquem idoneum responsalem, sicut
judices tam attestationibus a nobis sibi transmissis
quam etiam aliis quas ipsi receperant fideliter pu-
blicatis, cum per inspectionem earum et literas
venerabilium fratrum nostrorum archiepiscopi Tu-
mensis et episcopi Duacensis, qui super eodem ne-
gotio a nobis judices fuerant instituti, et restitutio-
nem Lesmorensis Ecclesiæ adjudicarant eidem, et
in possessionem induxerant corporalem, de inten-
tione prefati Lesmorensis episcopi plenissime con-
stitisset, communicato virorum prudentium et ju-
risperitorum consilio, possessionem Lesmorensis
Ecclesiæ cum suis omnibus pertinentiis adjudicar-
unt auctoritate nostra episcopo memorato, sepe-
fatum Waterfordensem episcopum ad solutionem
centum et sexaginta marcarum argenti, taxatione
ab ipsis ultra dimidiā partem quantitatis provide-
facta, expensarum et ablatorum nomine condem-
nantes, et charitate fraterna, quæ cum scandalizati-
zatis uritur et cum patientibus infirmatur, exsilio
diutino et miseriis compatientes continuis episcopi
sæpēfati, dictus Corcagiensis episcopus et dilectus
filius Laoniensis decanus loco alterius judicis in
corporalem possessionem ipsius Lesmorensis Eccle-
siæ ipsum episcopum induxerunt. Cæterum cum paulo
post idem Lesmorensis episcopus, in Sabbato quo
Sitientes cantatur, celebraret solemniter ordines in
eadem, quidam familiares dicti Waterfordensis epi-
scopi una cum Rog. Christophori ipsius episcopi
seneschalco ab ipso specialiter destinato dictum
episcopum aliquandiu in ipsa ecclesia obsidentes,
deinde in eumdem ab ecclesia sacris indutum vesti-
bus exeuntem actu nefario irruerunt et ecclesiam
ipsam bonis tam intrinsecis quam extrinsecis per
violentiam spoliantes, et ab ipso episcopo induencia
pontificalia viliter manu sacrilega extrahentes, cum
duobus presbyteris de loco ad locum per invia usque
ad castrum de Dungarvan, in quo erat Waterfor-
densis episcopus, captivum immaniter abduxerunt
eumdem. Cuius pedibus idem Waterfordensis, de-
ponens modestiam pontificis, et induens nequier
carnificis feritatem, compedes tradens ferreos manu
sua, ei juvans fabrum clavos ipsis compedibus de-
figentem, sic ipsum carceris ergastulo mancipavit.
Post hæc autem dicti judices apud Cassellum una
cum dicto Cassellensi archiepiscopo in majori ec-
clesia convenientes in unum, hujus iniquitatis au-
tores et etiam consentientes eidem, præsente
Waterfordensi episcopo et pariter assentiente, ac-
censis candelis, excommunicationis vinculo solem-
niter innodarunt. Evadente itaque post septem
hebdomadas Lesmorensi episcopo Dei auxilio car-
cerem supradictum, in quo siti, fame ac penuria

multiplici scriter fuerat maceratus, iidem judices A prefatum Waterfordensem episcopum ut eidem Lesmoreni episcopo satisfaceret de injuriis irrogatis suis duxerunt citandum litteris iterato.

Quo in die statuto in ipsorum praesentia comparente, ac post coominationes quamplurimae ex parte regis Angliae intentatas temere in eosdem contumaciter ab ipsorum auditorio recedente, ipsi judices, licet hujus facti enormitas esset notoria et fere omnibus manifesta, quia tamen idem Waterfordensis patratus scelus de ascensu ipsius factum fuisse negabat, testes contra ipsum, utpote lite super hoc articulo contestata, cum solemnitate debita receperunt: quorum depositionibus publicatis, et transmissis etiam ad Waterfordensem episcopum supradictum, diem sibi et locum denuo praefixerint, ut si duceret in testes aut eorum depositiones aliquid opponendum, ad ipsorum praesentiam accederet id acturus. Qui compares in statuto termino coram eis, minas coominationibus et convitia premissis injuriis aggregavit, parans insinuus diaboli eidem episcopo latenter insidias per Thomam suum clericum in cemeterio Limiricensi; eumque Lesmorensis praedictus esset in ostio Limiricensis ecclesie constitutus, dictus Thomas Dei timore postposito manus injecti temerarias in eumdem, et sibi litteris jamdictorum archiepiscopi Tuamensis et episcopi Duacensis a manibus ipsi violenter avulsus, evaginato gladio sic ipsum conatus est decollare quod iecit asperfeientis, a quo divina potentia ipsum episcopum liberavit, in ostium defluens memoratum, ibidem perennis memoriae vestigia dereliquit. Quem, quia id presumperat ipsis judicibus astutus et cernentibus tantum scelus, denuntiarunt publice anathemati subjacere; ipsi Waterfordensi episcopo arctius inhibentes ne communicare in aliquo presumeret clero memorato. Sed idem episcopus inhibitionem hujusmodi vilipendens, tam in corporali quem in spirituali mensa eadem die ac deinceps ipsi Thomae communicare non metuit, quemadmodum per testes didicerant judices supradicti. Et licet idem episcopus in testes et eorum testificate eadem die objicere noluisset, ac ab ipsorum conspectu contumax diecessisset, ad ipsius malitiam convincendam non solum ei alterum, sed etiam tertium et quartum diem ad ultimum eidem peremptorium indixerunt.

Quo nullatenus comparente, nec sufficientem ad eos responsalem mittente, dum ipsis per attestaciones quas nobis sub sigillis suis dicti judices destinaverunt, de violentia ipsi Lesmoreni a Waterfordensi episcopo irrogata et injectione violentarum manuum constitisset, assidentibus eis viris prudentibus et discretis, tam ipsum in canonem late sententiae incidisse quam omnes fautores suos, candelis accensis et pulsatis campanis excommunicatos publice nuntiarunt, auctoritate nostra pramissio archiepiscopo injungentes ut ipsum excommunicatum per suam faceret provinciam nuntiari, et sibi rerum

A spiritualium curam, donec in sententia perlurandum duceret, interdicens, szepefatum Lesmorensem episcopum in corporalem possessionem auctoritate nostra induceret Ecclesiae Lesmorensis, adjacentes eidem ut tam clero quam populo Waterfordensi sub interminatione anathematis districtus inhiberet ne ipsi episcopo in excommunicatione pertinaciter existenti presumerent in aliquibus obediens, sed potius ipsi metropolitanano reverentiam omnimodam exhiberent. Sed ipsi clericis facti salutis proprie contemptores, dicto episcopo participaro ausu temerario presumentes, eidem archiepiscopo inunctam ipsis reverentiam impendere noluerunt. Propter quod idem archiepiscopus in ipsos excommunicationis sententiam promulgavit, quam ipsi B judices duxerunt postmodum auctoritate apostolica confirmandam. Quocirca fraternitatem vestram per apostolica scripta praecepido mandamus quatenus praedictas sententias, sicut rationabiliter sunt prolatae, faciat usque ad satisfactionem condignam per censuram ecclesiasticam appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per subtractionem beneficiorum, si necesse fuerit, sublato appellationis obstaculo compescendo. Ut autem dictus Waterfordensis episcopus de sua non possit malitia gloriari, eundem cum litteris vestris ad nostram praesentiam dirigatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signiae, vi Kal. Iulii, anno xv.

CXLII.

CREMONENS ET VERCELLENSIS EPISCOPIS APOSTOLICA
SEDIS LEGATIS, ET REGINENS ELECTO.

Ut Brixensis episcopus ad cessionem cogatur.

(Signiae, ii Non. Augusti.)

Licet secundum Apostolum, qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, si tamen episcopus nominis non exequatur effectum, unde dolere possit inventus; quia de primatu quem in terris obtinet, confusionem exspectat in celis. Cum enim esse debeat ut oliva fructifera in domo Domini, et tanquam lignum plantatum seclus decursus aquarum, reddere fructum tempore suo, si non fructificat, non absurde comparatur fleunex que fructus non edit acceptos, et terram sterilem reddit sub umbra novicia inutiliter occupatam. Talis episcopus tanto gravius cadit interius apud Deum quanto altius videtur exterius apud homines ascendisse. Periculus est talibus ad episcopatum ascensus; sed tanto periculoso est episcopatus retentio, cum quis sollicitudini non sufficit pastorali, quanto efficacius per experientiam suæ insufficientiæ didicit onera presulatus; et retinentem accusat ambitio quem recipientem exactio debuerat excusare; cum in talibus adesse debeat coacta voluntas et voluntaria coactio non deesse, ut se cogi non renuat et velle non audeat ni cogatur. Expedi ergo praelato qui nequit in prælatione proficere quod efficiatur unus de parvulis, et descendat exterius ut intus ascendat, et in minori proficiat qui deficit in majori; quia non in subli-

mitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei, apud quem non gradus eleganter, sed vita melioris actio comprobatur. Unde prudenter anime sue consulet et honori (Joannes) Brixiensis episcopus, si episcopatus corpore cedet cui videtur utilitate cessisse. Cum enim, sicut ex litteris vestris acceperimus, lingue sit officio destitutus, et lingua prelati esse non debeat alligata, exsequi non poterit praedicatoris officium mutus et annuntiare populo seclera sua, cuius sanguinem Deus de manu prelati requiret; cum etiam grandevus astate, confectus senio, et prae longa infirmitatis angustia sit effectus inutilis Ecclesie Brixiensi, nequit ascendere ut in die belli pro domo Domini se murum opponat ascendentibus ex adverso. Si sic est, sponsi caret amplexibus, licet habere sponsum videatur, ecclesia memorata, cum sponso carere tolerabilius sit quam sub inutili sponsi nomine incommoda vidua sustinere. Ne igitur sub umbra matrimonii diu portet onera viduitatis ecclesia supradicti, cum sit providendum non tam praefatis in Ecclesiis quam Ecclesiis in praefatis, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si praemissis veritas suffragatur, super dictum episcopum ad resignationem episcopatus moneatis prudenter et efficaciter inducatis. Qui si prudenti meditatione prævidere voluerit quid expedit, voluntate preveniet cessionem, et cessio longæ monitionis instantiam nullatenus expectabit, et non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi querere videatur, et voluntaria cesso notam ambitionis excludat. Sed si cedere sponte noluerit, cum frequenter petierit a cura et sollicitudine per nos Ecclesie Brixiensis absolvit, et in manu bona memoriae Geraldi Albanensis electi, tunc apostolicae sedis legati ordinationem posuerit Ecclesie supradictæ, nec liberum sit sue voluntatis arbitrium in superioris judicium jam translatum, quia frequenter nobis illuderetur a subditis si deambulatoria esset subsectorum voluntas ad examen cognitionis nostræ dictata, ab eodem episcopo Ecclesia sacerdicia soluta, facialis eidem juxta formam prioris mandati nostri de tali persona per electionem canonican provideri per quam auferatur temporis iactura præteriti et futuri commoditas conferatur, ipsaque nobis et Ecclesia Romana manifeste fidelis sit et devota, prudentes nihilominus eidem episcopo in certis redditibus, de quibus competenter valeat sustentari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signæ, ii Non. Augusti, anno xv.

CXLIII.

ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARIE DOLENSIS, EJUSQUE FRatribus TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Datum Signæ.)

Effectum justa postulantibus indulgere non solum vigor æquitatis, verum etiam ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntates et pietas

A adjuvat et veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar predecessorum nostrorum felicis recordationis Paschalis, Calixti, Anastasii, Adriani, Alexandri, Lucii et Celestini Romanorum pontificum prefatum monasterium Sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariae Dolensis, quod ad jus et proprietatem beati Petri pertinere dignoscitur, in quo divino mancipati estis obsequio, cum omnibus ad ipsum pertinentibus apostolicae sedis privilegio roboramus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcumque bona idem monasterium, etc., usque omnino consistant; in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda: Ecclesiam videlicet Sancti Martialis, ecclesiam Sancti Andreæ apostoli et Sancti Martini sitas apud castrum Radulphi, ecclesiam Sancti Dionysii extra castrum prædictum, cum sexaginta solidis censibus ab altero capellanorum ipsius ecclesie reddendis; ecclesiam Sancti Stephani protomartyris, Sancti Germani confessoris, et aliam ecclesiam beatæ Mariæ in burgo Dolensi. In episcopatu Bituricensi; Vodolense monasterium cum pertinentiis suis, videlicet ecclesiam parochiale beati Petri de Brunet, ecclesiam de Ambraus, ecclesiam de Chodac, ecclesiam de Conde cum aliis suis appendiciis, monasterium de Cella cum parochia sua et capellam Sancti Petri de Breriora, capellam Sancti Germani cum pertinentiis, ecclesiam de Meulent cum capella Sancti Romuli, monasterium de Uriaco cum ecclesiis et capillis suis, Sancti Martini de castro, Sancti Nicolai Sancti Christophori, Sancti Martiani, Sancti Silvei, ecclesiam de Olcas, et novam ecclesiam; ecclesiam de curte Sancti Victoris cum parochia sua, ecclesiam de Sargiaco cum appendiciis suis, ecclesiam de Mesple, ecclesiam de Ortenay, ecclesiam de Arfolio, ecclesiam de Parnay, ecclesiam de Sosbers, ecclesiam de Arconcio, capellam Sanctæ Mariæ et Sancti Hilarii, ecclesiam de Farvargines, ecclesiam Sancti Pauli extra muros civitatis Bituricensis cum parochia sua, ecclesiam de Vorle, ecclesiam de Prada cum capillis de Cusienc, Sanctæ Mariæ, Sancti Ursini et Sancti Christophori, cum ecclesiis de Visdon; ecclesiam Sancti Stephani de castro Melani D cum ecclesiis et capillis suis et capellam Sanctæ Mariæ, Sancti Silvani, Sancti Petri et Sancti Martini; ecclesiam Sancti Januarii, ecclesiam de Utriaco, ecclesiam de Vico cum capella de Albeis, ecclesiam Sancti Petri de Bosco, ecclesiam Sancti Hilarii de Borneis cum capillis suis Sanctæ Mariæ de castro Lineriis, Sancti Martini de Borneis. Capellam de Cosnec, ecclesiam de Reciaco cum capella Sancti Juliani, ecclesiam sancti Karterii, ecclesiam de Noent, ecclesiam de Vico juxta Sanctum Karterium, ecclesiam Sancti Aigulphi, ecclesiam Sancti Salvatoris de Masilio cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Stephani, de Cassagnolis, ecclesiam de Maesnio cum capillis suis et parochia, ecclesias de Ardentia, ecclesiam de Campiliaco, eccl-

siam Sancti Symphoriani de Creissac, ecclesiam de Novo vico paludososo, ecclesiam de Jaugeith, ecclesiam de Duno, ecclesiam Sancta Sericeræ, et capellam de Cumps, ecclesiam de Bussolio cum capella de Azeis, Ecclesiam de Baudra, ecclesiam de Roura, ecclesiam de Polignet, ecclesiam de Britannia, ecclesiam de Briona, ecclesiam de monasterio Causina, ecclesiam de Vilars, ecclesiam de Diors, ecclesiam de Nuce, ecclesiam de Floriaco, ecclesias et capellas omnes utriusque Closis, ecclesiam de Martoniaco, nec non ecclesiam de Grunay, ecclesiam de Besselingia, ecclesias de Challac cum parochiis suis, ecclesiam de Vigo, ecclesiam de Celon, ecclesiam de Luserich', ecclesiam de Musnay cum capella Ivernali, ecclesiam de Niernum cum capella de Sutrinum, ecclesiam de Chambona cum parochia sua, ecclesiam de Claudiacione cum capella de Cambonio, ecclesiam de Thausiliaco cum parochia sua, ecclesiam Sancti Sigiranni de Chambot, ecclesiam Sancti Laurentii de Gargelossa', ecclesiam de Cuzuin, Ecclesiam de Bairezia, ecclesiam de Damper, ecclesiam de Ortena, ecclesiam Sancti Pantaleonis cum capellis suis de Fero et de Bonavilla, ecclesiam de Pomerio, ecclesiam de Crosent cum capellis suis, ecclesiam de Aguzun, ecclesiam de Copdallia, ecclesiam de Capellula, capellam Sancti Eligii cum appendiciis suis, ecclesiam de Amuclero, ecclesiam Sancti Austregisili de Castellonovo, ecclesiam Sancti Genitoris de Oblinquo, capellam Sancte Mariae, Sancti Petri et Sancti Sigiranni in eodem castro, ecclesiam de Tremals, ecclesiam de Arthaim, ecclesiam de Oratorio', ecclesiam Sancti Severi cum ecclesiis et capellis suis, ecclesiam Sancti Martini, capellam Sancti Petri, Sancti Joannis, ecclesiam Sanctae Mariae de Polinic, ecclesiam Sancti Martini de Polinic, ecclesiam de Sazerech, ecclesiam de Pairaziaco, ecclesiam Sancti Projecti, ecclesiam Vigionensem, ecclesiam de Crevent', monasterium de Spinocolero cum appendiciis suis', pro quo singulis annis duodecim denarios Romanæ Ecclesie persolveret, sicut est antiquitus constitutum.

Præterea Virsionensem monasterium vobis vestrisque successoribus perpetuo providendum et regendum committimus. Donum quoque et concessiones Emenonis Exoldunen. senioris quas fecit Emenoni et Alberto abbatibus Dolensiibus de monasterio beatae Marie apud castrum Exolduni sito, quemadmodum predicti prædecessoris nostri pia recordationis Calixti papæ privilegio continetur, vobis nihilominus confirmamus, adjicentes insuper ecclesias de Brivis, ecclesiam de Plancis, ecclesiam de Maron, ecclesiam Sancti Austregisili de Turre clerici, capellam Sancti Michaelis, et ecclesiam Sancti Desiderii ejusdem castri, ecclesiam de Vigevilla cum parochia sua, monasterium de Pradellis cum parochia sua, capellam de Bortiaco, ecclesiam de Noent, ecclesiam de Magniaco cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Petri de Duno, ecclesiam de Latapetra, ecclesiam de Nozelio, ecclesiam de Mosterio, eccle-

siam de Mosterol, ecclesiam de Cercillat, ecclesiam de Linars, ecclesiam de Genillac cum capellis suis Sancti Martialis, Sancta Mariæ de Capellula, monasterium de Pontiaco cum capella Sancte Marie, ecclesiam Sancti Martini, Sancti Desiderii, ecclesiam de Nozerolis, ecclesiam de Meanis, ecclesiam de oratorio Sancti Michaelis, ecclesias de Salgiaco, ecclesiam de Bonis cum ecclesia parochiali, ecclesiam de Fortio cum ecclesiis et appendiciis suis, ecclesiam de Artreio, ecclesias de Roca cerveria, de Graula, de Lorge, de Veteri vinea, de Garineria, ecclesiam de Malavalle, ecclesiam de Gosdra, ecclesiam de Brennaio, ecclesiam de Ligolio, ecclesiam Sancti Flodovei, insulam de Andria cum ecclesia, capellam de castro Begonis, ecclesiam de Boia, ecclesiam de Musteries cum capella sua, ecclesiam Sancti Gereonis Aurelianis, ecclesiam Sancti Vincentii, ecclesiam Sancti Leonardi de insula Bucardi, cum ecclesia de Lamere, ecclesiam de Domo Faginea cum capellis Sancti Petri et Sancti Michaelis de Duno, cum terra, hominibus, burgo, libertate et immunitate ipsius, et cum omnibus ad eamdem ecclesiam pertinentibus.

C
Præterea Andezensem ecclesiam cum ecclesiis et capellis suis, quæ utique beati Petri juris esse cognoscitur, ex apostolice sedis benignitate vobis et successoribus vestris regendam disponendum concedimus, quemadmodum a supradictis Romanis pontificibus Paschali, Calixto, Adriano, Alexandro, Lucio et Cœlestino noscitur institutum eorumque privilegiis confirmatum, ut videlet ex eadem ecclesia duos solidos, ex Dolensi vero monasterio unum Lateranensi palatio persolvatis. Ad hæc, felicis memorie Eugenii, Adriani, Alexandri, Lucii et Cœlestini prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, sententiam quam bonæ memorie Galfridus Burdigalensis archiepiscopus et Lambertus Engolismensis episcopus super capella Sancti Nicolai de Rocella, super qua inter vos et Clunianenses monachos controversia vertebatur, ex mandato ipsius Eugenii papæ rationabiliter protulerunt et scripti sui pagina roborarunt, auctoritate apostolica confirmamus et sicut ab eis judicatum est, capellam ipsam a vobis vestrisque successoribus in concusse perpetuo decerpimus possidendum. Capellam quoque Sancti Thomæ martyris Cantuariensis archiepiscopi juxta prefatam capellam Sancti Nicolai de novo constructam nihilominus vobis duximus confirmandam. Decernimus etiam ut quod idem Dolense monasterium ab initio fundationis sue privilegiis prædecessorum nostrorum obtinuit, perpetuis futuris temporibus inviolabili obtineat firmitatem, ut scilicet nullus episcoporum, nec etiam Bituricensis archiepiscopus, in cuius parochia idem monasterium situm est, abbatem seu etiam monachos suspendere vel excommunicare vel ad synodum vocare judicaria potestate, aut divinum officium interdicere presumatur ibidem; sed si necesse fuerit eidem presuli totum comitatum Bituricensem interdicto

subjicere, omnes monachi et familia ejusdem monasterii immunes ab eodem interdicto semper existant, liceatque illic Deo famulantibus monachis divina officia celebrare et jam dictam familiam tumulare; ita tamen ut excommunicati vel interdicti ad ea nullatenus admittantur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, basilicarum dedications, benedictiones abbatum, ordinationes quoque monachorum et clericorum vestrorum burgi Dolensis ceteraque ecclesiastica sacramenta a quocunque malueritis catholico suscipiatis episcopo gratiam et communionem apostolicæ sedis habente, qui nostra fretus auctoritate sine cuiuslibet contradictionis vel appellatoris objecctu quod postulabatur non differat exhibere; sicut a præfato Coelestino papa vobis dognoscitur esse concessum.

Praeterea compositionem qua inter monasterium vestrum et bona memoriae Stephanum Bituricensem archiepiscopum super ecclesias et decimis de quibus quæstio vertebatur facta est, et hinc inde recepta, et in scriptis authenticis prædicti archiepiscopi nec non decani et capituli Sancti Stephani Bituricensis continetur expressa, auctoritate apostolica confirmamus. (96) Provisionem quoque inter vos et venerabilem fratrem nostrum G. Biturensem archiepiscopum nobis mediantibus factam super ecclesiis, clericis, et aliis hominibus burgi Dolensis nec non pluribus aliis, sicut in nostro continetur authenticò, per hujus privilegii paginam auctoritate apostolica confirmamus, et in perpetuum ratam manere censemus. In parochialibus vero Ecclesiis vestris vacantibus liceat vobis personas eligere et episcopo presentare; quibus, si idonei fuerint, episcopos animarum curam committat, ut de plebis quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere; quibus nullo modo permittimus, sed sicut antiquis canonibus constat inhibitum nihilominus inhibemus, ut bona per ecclesias acquisita in alios transferre nulla ratione præsumant; sed sive intestati decesserint, sive condiderint testamentum, penes capellanas suas debeant modis omnibus remanere. Liceat autem vobis clericos vel laicos et sculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Sepulturam quoque illius loci, etc., usque a quibus mortuorum corpora assumuntur. Prohibemus insuper nec cui liceat infra parochias ecclesiæ vestrarum sine assensu diocesis episcopi et vestro ecclesiæ vel oratoria de novo construere seu etiam coemeteria benedicere, salvis tamen scriptis apostolicæ sedis. Decernimus ergo, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in præscriptis ecclesiæ diocesis anorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur, etc., usque divine subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

(96) Vide supra epist. 126.

A Datum Signiz, per manus Joannis Sanctæ Marie in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

CXLIV.

TRECENSI ET WELDENSI EPISCOPIS, ET ABDATI LATI-NACENSIS PARISIENSIS DIOCESES.

Confirmatur sententia lata contra Gaufridum priorem de Charitate.

(Signiz, iv Kal. Julii.)

Ex parte dilecti filii Cluniacensis abbatis fuit propositum coram nobis quod cum ipse ad probandum coram dilecto filio abbate Sanctæ Genovese Parisiensis ac conjudicibus suis monasterii de Ch-

B ritate lesionem enormem, quam in alienatione possessionum snarum incurreraat, ei inveniendam pecuniam Templarii refundendam diligenter et sollicitè laboraret, jamque magnam partem pecuniam sine ipsius monasterii gravamine invenisset, ac spem conceperisset de inveniendo residuo meliorem, Gaufridus tunc prior ejusdem monasterii Antissiodorensis diocesis, ne ipsius abbatis studium super hoc sortiretur effectum, nequiter studiū impeditre. Nam cum abbas præcepisset eidem ut de his et aliis que ad ordinem pertinent tractatus ad capitulum generale accederet, quod instabat, ipse quemdam clericum alienigenam et ignotum post eundem abbatem apud Sezanniam ad appellandum transiit, sicut idem clerici asserebat. Tunc abbas prædictus per hujusmodi machinationes et studia videns super probatione lesionis enormous et solutione Templariis facienda nec non et aliis utilibus procurandis impediri processum, disciplinamque monasticam dissolvi penitus et elidi, versus idem monasterium, licet jam instaret dies celebrandi capituli generalis, duxit celerius festinandum, volens super hoc cum ejusdem loci conventu habere tractatum ac de mandato nostro corrigenda corrigere ac statuere statuenda; præsertim cum de novo nostris fuisse litteris redargutus (97) quod se in corrigendis excessibus subditorum in abbatis et prioratibus sibi subjectis exhiberet tepidum et remissum, ac nos mandassemus eidem ut appellatione remota corrigeret et reformatum. D ret in illis qua correctionis et reformationis officio cerneret indigere. Verum Gaufridus prædictus capitulo favore servientium nobilis viri comitis Niverensis prævenit abbatem, et conventum suis mendacii circumvenit, in capitulo asserens quod abbas de monasterio ipso omnes proponebat ejicere et de Cluniaco inducere alios numero pauciores.

Cum ergo abbas prædictus per servientem quem præmisserat suum ipsis annuntiasset adventum, iidem servientem ipsum cum injury expellentes, villæ et claustræ portas firmiter obserarunt, et cum illi abbas postmodum advenisset, ipsi et aliis viris religiosis qui conitabantur eundem vilke impuden-

(97) Supra epist. 6.

ter et claustrum denegarunt ingressum. Verumtamen quidam de monachis monasterii antedicti zelo devotionis accensus quamdam portam ville, postquam abbas et socii ipsam et alios circumferant, reverenter reseravat eidem: quam idem ingressi primam partem claustrum, quam quidam monachi eodem zelo ducti aperire curarunt, secundum consuetudinem ordinis intraverunt. Hoc comperto Gaufridus et monachi ac servientes armati, quos idem Gaufridus ad hanc preparaverat victimam, de campanilibus et eminentioribus locis in abbatem et socios lapides grandes et densos crudeliter procererunt. Verumtamen misericors Dominus miraculose abbatem servavit illorum, licet in equum ejusdem plures magni ponderis projecti lapides exstisset, adeo quod idem equus in quatuor locis apparuit vulneratus. Tunc abbas tam atrocibus affectus injuriis, cum illi projicere lapides non cessarent, censuit furori cedendum, et equo laxato fugam petiit, et se recepit in villam. Quem quidam burgensis errantem inveniens, et quasi de mortis periculo erutum trementem totis artibus et pallentem, misericordia motu duxit in dominum suam, et curam ejus egit filialiter et devote. In illo autem confliuctu, quando abbatem et socios lapidibus voluerunt obrnare, quidam servientes et monachi majorem portam cum gladiis et fustibus exeuntes, sarcinulis oneratos retinuerunt tres equos, uno de abbatibus servientibus vulnerato. Sed et his Gaufridus et ejus complices non contenti, quinimmo malis adjicientes pejora, Balivos comitis memorati in grave prejudicium monasterii atque ville ad suorum defensionem facinorum et juris oppressionem nec non abbatis et ordinis advocarunt: quorum presentia et favore campanilia et alia loca editiora armis, arcubus, balistis et lapidibus munierunt de nocte, ita celebrantes excubias cornibus, cantilenis, fistulis, et clamore ac si castrum obsecsum ab hostibus custodirent, quanquam abbas per violentiam irrumpere claustrum, eti posset, nullatenus noluisse, sed nobis vindictam potius reservare. Attendens igitur idem abbas quod Gaufridus et sui nullam admonitionem admitterent, semper claustrum, curiae ac majoris ecclesie, nec non omnibus adiutibus obseruantur per quos ad eos haberi posset accessus, habitio viorum religiosorum consilio, ipsius Gaufridi et complicum ejus culpis clarescentibus evidenter, ipsum tanquam inobedientem, rebellem, contumacem et dilapidatorem sententialiter amovit a regimine prioratus, et tam ipsum quam omnes sibi taliter adhaerentes vinculo excommunicationis innodans, ecclesiam supposuit interdicto, donec redeuentes ad eam condigne satisfacerent de tam enormibus excessibus et offensis. Ipsi vero semper priores ad pejus, sententias in eos sic latas rationabiliter non servantes, pulsatis campanis divina presumunt solemniter celebrare.

Ceterum cum equi abbatis ducerentur ad aquam, ab hominibus comitis antedicti, quos introduxerunt

A in villam contra ipsius et monasterii libertatem, septem ex eis capti fuerunt, reliquis effugatis. Idem etiam ceperunt servientes abbatis in villa, in qua comes praefatus nullam habet justitiam, licet in nullo praefati excesserint servientes, omnes praeterea villae portas et aditus, per quos intratur in eam, postmodum obstruxerunt, non patientes intrare quempiam pediem vel equitem ad abbatem. Quod si quisquam portam ingredereetur ignotus, custodes perquirebant ipsarum ne ferret litteras vel mandatum. Abbas igitur taliter impeditus, et affectus tristia ac languore, quoniam Cluniaci capitulum annum non poterat celebrare, in quo de spedici monasterii reformatione potissimum et pecunia Templarii refundenda tractare ac ordinare cum abbatibus et prioribus dispositur, ne tunc ablates et priores inaniler laborasset, ne propositum ejus circa relevacionem ejusdem monasterii suo privaret effectu, vocatis ad se abbatibus et prioribus idem capitulum apud Charitatem celebrare decrevit, credens auctoritate ac presentia tantorum virorum posse praefatos rebellis a sua pertinacia revocari. Venerabilis quoque frater nosler Gebennensis episcopus et H. Remensis archidiaconus, sicut suis nobis litteris intimarunt, accesserunt Cluniacum ad capitulum generale; sed cum abbas se per suas litteras excusasset quod illud ire nequivat a priori ac monachis de Charitate, quos inobedientes et rebellis invenerat, graviter impeditus et diffinitores capituli ad Charitatem cum congregatis ibidei prioribus evocasset, ut ibi tam de rebelliione prioris et monachorum quam de aliis agentis communiter tractaretur, idem diffinitores cum prioribus ad mandatum abbatis, et episcopis, et archidiaconus ad preces ipsorum, cum ipsis usque ad castrum quod marchia dicitur accesserunt. Ibidem diffinitoribus et prioribus remanentibus, idem episcopus et archidiaconus ad prefatam villam iverunt, de pace cum spedicio abbate et priore ac monachis ipsius monasterii locutri; sed invenerunt janus obseratas. Rogaverunt autem eos quos viderant supra muros ut ipsos permitterent introire. Qui responderunt eisdem quod sine prioris mandato nullatenus ipsis pataret ingressum.

D Cum ergo quidam serviens comitis memorati interrogasset qui essent, et ipsis respondentibus didicisset, rogatus ab eis ad priorem accessit ut ipsis ingrediendi licentiam impetraret. Quo moram diuinus protrahente, idem archidiaconus divertit ad aliam villae portam, tentans si alium ingressum possent habere; sed nihil omnino profecit. Ad ultimum vero post expectationem non modicam serviens comitis responsum hujusmodi reportavit, quod non ingredierentur ullo modo, eo quod ad capitulum accesserant generale. Sic ergo passi repulsam, ad marchiam redierunt. Die vero sequenti praefatus episcopus magistrum Philippum officialem Nivernensem rogavit ut priorem adiret, et sibi et archidiacono impetraret ingressum, quia loqui de pace

cum eo et suis fratribus affectabant. Ipse vero cum A remissurus. Cum enim pro ipsum utilitate ad priore locutus, sic respondit eisdem, quod prior ipsos nullo modo intrare permitteret, nec ipse ad episcopum iret, neque loqueretur cum eo. Tertia quoque die cum diffinitoribus et priores ad sepedicetiam villam sicut proposuerunt accedere, tentaturi si cum priore ac monachis possent loqui et habere ad abbatem accessum, servientes sepedicetiam comitis adveniunt, inhibentes eisdem ne ad villam accederent sepedicetiam, in personis et equis eorum gravia pericula intentando. Adiecerunt etiam quod, si possent, eosdem episcopum et archidiaconum introducerent, sed si cum diffinitoribus et prioribus irent nullo modo permitterentur intrare. Ipsi igitur illuc venientibus occurrit thesaurarius Turonensis, et ad quandam portam duxit eosdem: ad quam post expectationem non modicam cum difficultate maxima stipatus militibus et servantibus, equis armatis, et monachis magnos ferentibus baculos, venit prior, cui proposuerunt, presentibus thesaurario supradicto, Bituricensi cantore, Antissiodoreni archidiacono et aliis pluribus, verbum pacis, ostendentes damna qua poterant ex hac discordia provenire, et quam gravis infamia occasione dissensionis ipsius, non solum eis, sed et religiosis aliis imminebat.

Ad haec obtulerunt eidem ex parte diffinitorum ipsorum quod parati erant corrigere si qua essent tam circa ipsum abbatem quam eosdem priorem et monachos corrigenda, cum auctoritate capituli generalis per sedem apostolicam approbati potestatem haberent corrigendi excessus tam in capite quam in membris. Ipse vero respondit quod de diffinitorum correctione vel generalis capituli non curabat, cum nonnisi coram nobis, ad quem appellaverat, ut dicebat, de spiritualibus responderet, et de temporalibus nonnisi coram comite memorato, in cuius erat custodia constitutus, nec aliquod verbum pacis aut compositionis alicujus admitteret quādū abbas in eadem villa maneret. Aseruit enim quod monasterium Cluniacense aliquando gravata eosdem, et ipsi priori extiterat nuntiatum quod abbas illum a prioratu proposuerat amovere et monachos in dominibus aliis collocare: propter quod ipsum illic noluerunt recipere venientem.

Ad haec autem rogaverunt eumdem ut ipsos loqui permitteret cum abbate. Qui post multa consilia dixit eis quod ipsum episcopum solum loqui cum eo presentibus suis et comitis servientibus pateretur, ita quod quandoquaque ipsi vellent exire. Porro extra villam prefato archidiacono remanente, ad abbatem episcopus solus accessit, proponens eidem quae sibi videbantur in facto hujusmodi expedire: Abbas vero respondit quod monachos ejusdem monasterii tanquam bonus Pater in spiritu mansuetudinis paratus erat recipere, si tanquam boni filii venirent ad ipsum, et cum eis, quantum secundum Deum posset, cum religiosorum virorum consilio dispensaret, atroces injurias quas eidem intulerant

B cum enim pro ipsum utilitate ad eorum accesserit monasterium, portas villa sibi clauerunt; quibus per quosdam ex fratribus rese-ratis, cum monasterium sicut pastor Ecclesie ac villa dominus ingredi voluisse, violenter a monachis est repulsi, qui equos capientes ipsum, et a turribus monasterii in eum ingentes lapides jacientes, equum suum graviter vulnerarunt, ipsum divina misericordia protegente, ac tres servientes capi a servientibus comitis villam cum monachis observantibus extiterunt: unde ad domum eiusdem burgensis, in qua manebat, declinaveraut necessitate compulsi. Praeterea asseruit plurimum se dolere quod exsecutio mandati apostolici de alienatis possessionibus revocandis extiterat impedita, cum propter hoc ad deliberandum et tractandum cum ipsis specialiter accessisset, proponens se jam magnam partem pecuniae, nisi staret per eos, sine difficultate ac damno monasterii invenisse.

Auditio igitur abbatis responso, ad priorem et monachos rediit in curia monachorum, et verbum pacis illis proposuit diligenter, dicens quod benignum responsum receperat ab abbatе; ac ex parte generali capituli dixit eis quod libenter corrigerent circa eundem abbatem vel ipsos si esset aliquid corrigendum. Monachi vero dixerunt quod de abbatе vel diffinitoribus seu generali capitulo non curabant; nec pacem ipsorum vel per eos etiam requirebant. Prior vero addidit sicut prius quod quandiu abbas esset in villa, sive in prioratus officio remaneret, sive renoveretur ab illo, nullum admitterebant verbum pacis. Cum igitur aliud a priore ac monachis responsum habere dictus episcopus nequivisset, priorem interrogavit eundem si ab ipso et suis essent securi ad suum abbatem monachi venientes. Ipse vero respondit quod guerram nemini faciebat. Et cum idem episcopus institisset ut sibi plenius responderet, sic ait, quod securitatem alicui non presiabat. Et statim Lethericus serviens comitis antedicti, ipso priore presente nec contradicente, subiunxit quod si Cluniacenses monachi de cetero tangerent villa portas, et equos amitterent et personis periculum imminerent; prohibens nihilominus ne amplius apud marchiam ejusdem comitis

C D castrum, in quo prius hospitali fuerant, remanerent. Egressus igitur villam episcopus antedictus, ad diffinitoribus et priores rediit cum archidiacono memorato: a quibus interrogati si boni aliquid invenerint aut profecissent in aliquo commonendo, exposuerunt eisdem quod fecerant diligenter, ipsi vero juxta muros villa sedentes suum capitulum ordinarunt, et habitu diligentri tractatu suum sententiam formaverunt: quam diffinitoribus redactam in scriptis, prefatis episcopo et archidiacono convocatis et audiuntibus promulgarunt, Gaufridum priorem ejusdem monasterii, quia vocatus ad generale capitulum venire contempsit, et abbatem suum accedentem ad idem monasterium non admisit, sed cum armis violenter rejecit, et eosdem illuc cor-

rectionis gratia properantes portis turpiter repulit obseratis, auctoritate Dei et sua nec non et generalis capituli propter inobedientiam, rebellionem, et consumaciam manifestam, ac causas alias excommunicationis vinculo innodantes, et deponentes a regimine prioratus, sigilla ejusdem G. pariter et conventus ejusdem monasterii condemnando, et omnes complices suos pari excommunicationis sententia involvendo nisi infra septem dies a presumptione hujusmodi non resipiscerent et regulariter emendarent. Et ne ipsius monasterii negotia deperirent, dilectum filium W. Cluniacensem priorem praefecerunt eidem, ipsius sibi administratione concessa.

Ne igitur tantæ presumptionis excessus remaneant incorreci, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad locum ipsum personaliter accedentes, et inquisita super iis plenius et cognita veritate, si rem inveneritis ita esse, prolatam in sæpedictum G. depositionis sententiam a regimine prioratus auctoritate apostolica confirmantes, et approbantes nihilominus quod de substitutione prioris et sigillorum damnatione per praefatos diffinitores est factum, excommunicationis sententiam in praefatum G. ac ejus complices promulgatam facilius appellatione postposita usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contradictores quoilibet aut rebelles, sive monachi vel clerici fuerint, sive laici, per censuram ecclesiasticanam sublato cuiuslibet contradictionis et appellatio- nis obstaculo compescendo. Et quoniam audivimus praefatum Gaufridum multas sibi pecunias congregasse, volumus nihilominus et mandamus quatenus ad resignationem earum per distinctionem ecclesiasticanam appellatione remota compellatis eundem, facientes ipsas pecunias in solutionem debitorum convertiri vel in aliam utilitatem monasterii memoriati. Eos vero quos excommunicatos constiterit temere celebrazione divina pœna canonica percellatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. usque subtraxerint, per censuram eamdem, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium prohibere. Nullis litteris veritati et justitiae præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signie, vi Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLV.

ASTORICENSIS EPISCOPO ET PALENTINENSIS ELECTO.

Ut partibus assignent terminum competenter.

(Signie, ii Kal. Augstii.)

Cum decisæ in nostra presenciae questiones pati non valeant recidivam, quæ interdum gravius litigantes affligit, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus venerabili fratri nostro Legionensi episcopo et dilecto filio abbati Sancti Facundi Legionensis dicto, quorum causam super

(98) Vide supra epist. 137.

A burgo et cauto ecclesiis interdicto et rebus aliis venerabilibus fratribus nostris Ovetensi et Burgensi episcopis et conjudicibus eorum duximus commitendam, peremptorium terminum præfigatis quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui representent, causam eamdem in nostra presentia tractaturi. Quod si forsitan lis jam contestata extitit coram ipsis, vos eosdem auctoritate nostra diligenter monere curetis ut in causa juxta primi mandati nostri tenorem usque ad diffinitivam sententiam ratione prævia procedentes, ipsam ad nos sufficienter instructam remittant, præfigentes partibus terminum quo compareant coram nobis, iustis, auctore Domino, sententiam recipiatur.

Datum Signie, ii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLVI.

EPISCOPO CREMONENSI.

De negotio Bernardi primi et sociorum.

(Signie, Kal. Augstii.)

(98) Si caeci et claudi ac debiles ad nuptias filii summi Patris intrare non solum invitandi sunt, sed etiam compellendi, multo fortius illi qui ad illas properant per seipso, repellendi non sunt ullatenus ab eisdem. Hæc utique attendentes, cum olim dilectus filius Bernardus primus et socii ejus, qui super haeresis crimine fuerant infamati, ad magisterium sacrosanctæ Romanae Ecclesie configissent, proponentes se fore paratos nostræ correctionis disciplinam recipere humiliter ac devote, fidem eorum examinavimus diligenter, ac demum investigavimus perspicaciter propositum eorum; et sic ordinatis prudenter que super iis vidimus ordinanda, utrumque fecimus apostolicis literis comprehendit, ut essent illis in testimonium, ne quis eos calumniaretur de cætero sine causa sub protectione beati Petri et nostra suscipientes eosdem in fide catholica et devotione apostolica persistentes. Cum igitur membra capiti et partes debeant congruere suo toti, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus habens eos propensius commendatos, ipsis tanquam viris fidelibus et vere catholicis impendas consilium et auxilium et favorem secundum præscriptam formam in domo Domini ambulantibus cum consensu.

Datum Signie, Kal. Augusti, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXLVII.

UNIVERSIS ABBATIBUS IN GENERALI CISTERCIENSI

CAPITULO CONSTITUTIS.

De libera predicatione verbi Dei in Prussia.

(Signie, iv Idus Augstii.)

(99) Dilecti filii Christianus, Philippus ac eorum socii vestri ordinis fratres advertentes eos appellari beatos qui seminant super aquas, et eos qui frumentum abscondunt in propriis maledici, facientis

(99) Vide lib. XIII, epist. 128.

illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

B illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

C illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

D illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

E illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

F illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

G illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

H illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

I illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

J illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

K illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

L illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

M illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

N illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

O illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

P illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

Q illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

R illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

S illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

T illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

U illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

V illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

W illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

X illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

Y illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

Z illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat A meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

NOBILIBUS VIRIS DUCIBUS POLONIE ET POMERANIE.

De earem re,

(Signiz, Idibus Augusti.)

Licet, teste Apostolo, impossibile sit Deo sine fide placere, ac si placendum tamen ei fides sola non sufficit, sed charitas est praeceps necessaria : de qua idem testatur Apostolus, quod si qui linguis hominum et angelorum loquatur, etsi habeat, omnem fidem ita ut montes transferat, et in cibos pauperum omnes suas distribuat facultates, charitatem autem non habeat, ei penitus nihil proficit. Cum autem haec exercenda sit sollicite circa omnes, utpote mandatum Domini latum nimis, quod etiam ad inimicos extenditur, circa eos tamen qui nuper relicto gentilitatis errore ad cognitionem veritatis, que Christus est, pervenerunt, eo debet propensius exerceri quo facilius retro aspicerent inhumane tractati. Hoc utique quidam vestrum, sicut accepimus, minime, attendentes, et querentes quae sua sunt non quae Christi, quam cito intelligunt aliquos e gentilibus per Prussiam constitutis novae regenerationis gratiam suscepisse, statim oneribus eos servilibus aggravant, et venientes ad Christianae fidei libertatem deterioris conditionis efficiunt quam essent dom sub iugo servitutis pristinæ permanescent, per hoc multorum impeditientes salutem qui soerant credituri, et temporale commodum angelorum gaudiis preferentes, qui super paenitentiam agentibus gloriantur. Ideoque universitatem vestram monendo rogamus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus intuitu ejus qui venit salvum facere quod perierat et dare animam suam redemtionem pro multis, hujusmodi novellas plantationis filios non gravetis, sed agatis tanto clementius cum eisdem quanto memoria pristinæ conversationis infirmi faciliter in antiquum relaberent errorem, cum veteres utres vix novum vinum contineant juxta evangelicam veritatem. Nos enim venerabili fratri nostro H. Gnesnensi archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut tales soeant propensius propter Deum, et defendat eisdem a molestiis indebitis et pressuris, oppressores eorum indebitos monitione premissa per censuram ecclesiasticam sublatio applicationis impedimento compescens.

Datum Signiz, Idibus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc archiepiscopo Gnesnensi.

CXLIX.

CAMEBACENSI EPISCOPO.

De decimis Ecclesiae constituendis,

(Signiz, xiv Kal. Septembris.)

Significavit nobis N. miles quod ad sublevandam inopiam capellanarum de Gellen et Bialuel ecclesiistarum, quae multa paupertate gravantur, quasdam eis decimas conferre desiderat, si ad hoc favor

Datum Signiz, iv Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hos monachis Cisterciensis ordinis per Poloniam et Po-

apostolice benignitatis accedit. Volentes itaque A sic ecclesiis predictis adesse quod in suo jure alii decesserint minime videamur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eundem militem, ut illi Ecclesiae rediat decimas cui debentur, diligenter inducas. Quod si ad hoc induci non poterit, et tales declinare sunt que juxta consuetudinem regionis in feudum perpetuum a laicis detinentur, conferendi eas ipsis capellaniis tribunas facultatem. Datum Signac, xiv Kalend. Septembbris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CL.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI ATREBATENSIBUS.

Causa cognitionem ad eos remittit.

(Signac, xvii Kal. Septembbris.)

Cum causam qua inter B. viduam et Lambertum laicum Morinensis diecesis super dotalilio ipsius viduae veritatem dilectis filiis Ph. G. et G. canoniciis Morinensis olim duxerimus committendam, ac ipsi receptis testibus et attestacionibus publicatis, disputationes hinc inde propositas audivissent, tandem, sicut ex relatione comperimus judicium eorumdem, tam ab episcopo Morinensi quam a praefato Lamberto ne ipso ad sentendum procederent existit appellatum, eu quod cum res que dicebatur in judicium esset feudalis, et ad jurisdictionem spectaret episcopi, non ecclesiastico jure, sed potius seculari, ejus forum predicta vidua declinare non poterat, cum esset paratus eidem justitia plenitudinem exhibere. Dicti quoque judices appellatio-ribus deferentes, causam cum utriusque partis attestacionibus et allegationibus suis sigillis inclusis ad nostram presentiam remiserunt. Verum quia per relations judicium, attestaciones et allegationes partium, et alia per nuntium viduae memoratae coram dilecto filio nostro Angelo Sancti Adriani diacono carinali sibi a nobis auditore concessa proposita, qua idem cardinalis in presentia nostra fideliter retulit, nequivimus plene de cause meritis instrui, cum causarum merita partium assertione pandantur, et pro neutra parte comparuerit aliquis procurator multaque fortassis in partibus ipsis sunt nota que nobis sunt prorsus incognita, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, non obstantibus appellationibus praetotatis, quia eti res de qua agitur dicatur esse feudalis, de ipsa tamen non tanquam feudali, sed dotali, tractatur attestacionibus et allegationibus quas sub bulla nostra transmittimus vobis inclusas et aliis rationibus utriusque partis inspectis causam ipsam appellatione remota sine debito terminelis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc. subtraxerint, per censuram eamdem cessante appellatione, etc., usque perhibere, quod si non omnes, etc., tu ea frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Signac, xvii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLI.

PREPOSITO SANCTI LAURENTII LAUDENSIS ET J. ET A.

CANONICIS DE CAVENNACHO DIOCESES LAUDENSIS.

Ut excommunicationis sententia mandentur executioni.

(Signac, xii Kal. Septembbris.)

Dilectus filius magister Ambrosius de Cantuaria diaconus plebis de Gallian, constitutus in praesentia dilecti filii nostri Angeli Sancti Adriani diaconi cardinalis, quem sibi dedimus auditorem, proposuit coram ipso quod cum ad mandatum sedis apostolice per venerabilem fratrem nostrum Hierosolymitanum patriarcham, tunc episcopum Vercellensem, de canonicatu ecclesiae Sancti Vincentii de Gallian. Mediolanensis diecesis fuerit investitus, et idem patriarcha praeposito et tribus ejusdem ecclesiae mandaverit ut dicto A. quantum uni de residentibus ibidem de communibus proventibus assignaret, ac ipsi per eundem, pro eo quod ejus parere mandato contumaciter recusabant, fuisse ab officio beneficioque suspensi, et excommunicationis demum vinculo innodati, licet postmodum investituram ejusdem ratam asseruerint se habere, partem tamen ei debitam subtraxerunt: quibus cum postmodum per venerabilem fratrem nostrum Laudensem episcopum et conjudices suos delegatos a nobis sententialiter fuissest injunctum ut eidem tantum de proventibus ecclesiae prefatae conferrent quantum perciperent uans ex alii in eadem, ipsi, ut eum fatigarent laboribus et expensis, ad sedem apostolicam appellarent, dicentes se nihil daturos eidem nisi continue in Ecclesia resideret, ex eo sub specie justae causae materiam malignandi sumentes quod ibidem ei mora periculosa nimis existit occasione banni cujusdam, cui euu Mediolanenses consules subjecerunt. Propter quod idem ad sedem apostolicam iterato laborans, ad dilectos filios abbatem de Capitelacus et collegam suum nostras litteras reportavit. Qui secundum tenorem litterarum ipsarum praeposito et capitulo praeontatis sententialiter injunxerunt ut ipsi Ambrosio quantum uni ex residentibus assignarent de communibus proventibus ecclesiae sepefate, ubique maneret, donec predicta necessitate cessante tute residere valeret ibidem, et nihilominus de subtracciis satisfaccerent competenter: in quos, quia mandatum eorum surdis auribus pertransibant, judices excommunicationis sententiam promulgarunt, sicut per instrumenta coram auditore memorato exhibita liquido edocebat. Unde idem Ambrosius nobis humiliiter supplicavit ut finem suis laboribus imponentes, ipsas sententias dignaremur apostolico munmine roborare. Nos autem auditis iis et aliis que idem cardinalis fideliter retulit coram nobis, communicato fratum nostrorum concilio, predictas sententias confirmantes, discretioni vestre per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus ipsas faciliatis subtato appellationis obstaculo firmiter observari. Quod si praepositus et clerici supradicti

contraire præsumperint, ipsos auctoritate nostra per subtractionem beneficiorum appellatione remota parere sententiae compellatis. Nullis litteris harum expressa mentione non habita obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signæ, xii Kal. Septembri, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLII.

PRIORI ET CONVENTUI LATERANENSI.

De limitibus Ecclesie Lateranensis.

(Signæ, Idibus Augusti.)

Coram dilecto filio Petro tituli Sanctæ Ceciliae presbitero cardinale, quem vobis et clericis basilice Sancti Laurentii de Palatio dedimus auditorem, economus ejusdem basilicae petuit vos arceri ab inquietatione quam dictis clericis circa spiritualium administrationem in sua parochia presumebatis inferre, ab arcu videlicet Sancti Danielis usque ad domum Joannis Matii citra et extra formam ex utraque parte viæ, et a scala episcopi Albaniensis usque ad domum Joannis et Mutina, et a domo Jordani Petri Leonis usque ad hospitale Sancte Mariæ in Spaczolaria tam ex una quam ex altera parte viæ: qui, ut de jure posset basilicæ supradictæ docere, decem testes induxit, per quos ostendit clericos Sancti Laurentii habitantibus infra predictos terminos spiritualia ministrasse. Ad hæc economus vester respondit quod cum præfata parochia juris esset Lateranensis Ecclesiæ, prout per privilegium felicis memorie Calixti papa predecessoris nostri continens fines parochiæ vestre probabat, et a longissimo tempore Lateranensis Ecclesia eamdem parochiam possederit sine lite, vos possessioni legitima incumbentes non videbamini aliquos indebet molestare, cum non intelligatur injuriam facere qui utitur jure suo; et ad probandum usum longissimum et presentem testes induxit, per quos sufficieret edocuit Lateranensem Ecclesiæ a quadraginta sex annis usque ad tempus motæ litis et post exercuisse jura spiritualia in parochia sepedicia. Dicebat etiam quod si medio tempore infra fines predictos pars altera præsumpsisset aliqua parochialia exercere, cum nihil de proprietate doceret, et ex parte vestra longissima et continua possessio probaretur, et duo in solidum eamdem rem simul et eodem modo possidere non possint, convincebantur adversarii predicta clanculo usurpare. Contra tenorem vero cuiusdam scripsi sub nomine bonæ memorie Alexandri predecessoris nostri coram eodem cardinali a parte adversa exhibita respondebat quod non erat authenticum, cum nec esset bulla munitum, et haberetur merito in stylo suspectum. Verum cum Ecclesia Lateranensis iuveniretur in possessione parochiæ supradictæ, et actore non probante, reus, et si nihil præstiterit, debet obtinere, cum instantia postulabat parti adverse imponi silentium et compesci ne super

(100) Vide lib. xvi, epist. 412.

A possessione præfatae parochie vestram Ecclesiam ulterius molestare; presertim cum nomine præfatae basilicæ, in qua solus Romanus pontifex celebrat missarum solemnia, et intra suum palatium est constructa, parochiam vendicare non possent, nec etiam nomine inferioris ecclesiæ, quam ipsi de quadam crypta vel stabulo in oratorium a non longo tempore converterunt. Nos autem auditis iis et aliis quæ idem cardinalis fideliter retulit coram nobis, et habito fratrum nostrorum concilio, economum vestrum nomine Lateranensis Ecclesiæ ab inpeccitione predicta, quam contra vos economus præfatae basilicæ movit, decrevimus absolvendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Signæ, Idibus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLIII.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO.

Ut possit ab eo absolve excommunicatos.

(Signæ, xii Kal. Septembri.)

Nonnisi testimonio laudabilis famæ notis vel experientia vita commendabilis approbat consuevit sedes apostolica committere vices suas in iis quæ sibi specialiter reservavit. Cum igitur prudentiam tuam officii executione fideli et longa conversatione simus experti, volentes per te obviare periculis quæ incidentibus in canonem sententiae promulgatae necessitas posset inserre, de gratia speciali auctoritate tibi presentium indulgemus ut illis quos pro injectione manuum violenta inveneris vinculo excommunicationis astrictos in partibus Romaniae auctoritate sedis apostolicae juxta formam Ecclesiæ beneficium absolutio impendas; nisi excessus eorum fuerint adeo difficiles et enormes ut merito sunt ad sedem apostolicam destinandi.

Datum Signæ, xii Kal. Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLIV.

UNIVERSO CLERO CONSTANTINOPOLITANO.

Ut pareant notaria legato apostolico.

(Signæ, xi Kal. Septembri.)

(100) Etsi dilectum filium magistrum maximum notarium nostrum pro negotio patriarchalis specialiter destinamus, volentes tamen ut in vobis fructum faciat generalem, qui nunc et patriarcha pariter et legato caretis, vices nostras ei duximus committendas ut quandiu apud vos pro illo speciali negotio morari eum facere oportuerit, necessitatibus et utilitatibus vestris studeat providere. Quocirca universitatæ vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus super iis ad ipsum recursum habentes, rectis ipsius dispositionibus obedire curatis, quas ratas haberi volumus et jubemus. Unde sententias quas rationabiliter tulerit in rebellis usque ad satisfactionem condignam præcipimus inviolabilitatem observari.

Datum Signæ, xi Kal. Septemb. pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI

Ei commendat eumdem notarium.

(Signæ, xi Kal. Septembriæ.)

Licet secundum Apostolum instantia nostra sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, ad illas tumen Ecclesias præcipue debemus aciem nostræ provisionis extenderé quæ viciniores sunt apostolicæ sedi, eis non loco, privilegio dignitatis. Sane cum Ecclesia Constantinopolitana secundum locum oblineat post Romanam, ejus provisioni libenter intendimus, ut non sit a cura remotior cum sit vicinior dignitate. Unde ipsius negotiū tam super electione quam postulatione celebrata de novo persona non duximus committendum ignotæ; sed a nobis mittimus hominem longa conversatione notum et offici sui fideli executione probatum, magistrum videlicet Maximum notarium nostrum, nobis ac fratribus nostris merito suæ probitatis et fidei charum admodum et acceptum: in quo et honori tuo prospeximus, et utilitati providemus Ecclesiæ memoratae: quem etiam quanto chariorem habemus, tanto attentius tue magnificentia commendamus, rogantes quatenus sic eum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram habeas commendatum quod in ipso tue serenitatis effectum, quem probaris ad nos gerere, sentiamus, adhibens ei fidem super illas quæ a nobis accepit tue imperiali prudentiæ proponenda.

Datum Signæ, xi Kal. Septembriæ, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLVI.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO.

De electione patriarchæ Constantinopolitanæ.

(Signæ, xv Kal. Septembriæ)

(101) Scriptum est in Apocalypsi Joannis quod in medio sedis et in circuitu sedis erant quatuor animalia plena oculis ante et retro. Primum animal simile leoni, secundum animal simile vitulo, tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti; et quatuor animalia singula eorum alas senas habebant. Sedes ista Romana Ecclesia intelligitur, quæ usitato vocabulo D sedes apostolica noncupatur, utique sedes agni, sedes viventis in secula seculorum; in medio cuius quasi filii in gremio resident et in circuitu astant quasi famulae in obsequio quatuor patriarchales Ecclesie, Alexandrina, Antiochena, Jerosolymitanæ et Constantinopolitana, que per illa quatuor animalia designantur. Marcus enim Alexandrinam fundavit et rexit Ecclesiam, qui secundum visionem Ezechielis accipitur per leonem, eo quod Evangelium incepit a rugitu dicendo: *Vox clamantis in deserto* (*Marc. i*), et quia quemadmodum leo catullum suum post diem tertium suo asseritur excitare

A rugitu, sic Deus Pater Filium suum, qui leo de tribu Iuda esse describitur, de cuius resurrectione principaliiter tractat Marcus, divinitatis sue potentia post triduum a mortuis suscitavit. Unde in die resurrectionis Dominicæ ipsius Evangelium antonomastice in Ecclesia recitat. Lucas autem fuit natione Antiochenus: qui propriea in vituli figura describitur, in quo sacerdotalis hostia designatur; quoniam a sacerdotio inchoans Evangelium, de immolatione tractavit præcipue summi sacerdotis et veri, qui est hostia salutaris, vitulus videlicet saginatus, quem pater jussit occidi pro filio prodigo redeuntem. Unde bene per ipsum Antiochenus Ecclesia designatur, in qua primum apostolorum princeps in summi sacerdotii cathedram a fidibus exstitit sublimatus, Matthæus quidem fuit natione Judeus, et Evangelium primus descripsit etiam Hebreæ in Judea; et ob hoc per hominis speciem designatur, quod ab incarnatione Christi suum inchoans Evangelium, principaliter humanam ejus nativitatem ostendit, quam ipse Christus de Judeis et in Judea pro nobis assumens, Hierosolymitanam Ecclesiam metropolim Judeorum sua humana praesentia consecravit, de qua dictum fuerat per Prophetam: *Homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus* (*Psal. lxxxvi*). Joannes vero Asianam fundavit Ecclesiam, et Apocalypsim septem Ecclesiis que sunt in Asia ipse descripsit: quibus et ceteris Græcorum Ecclesiis Constantinopolitana tandem præferri meruit et præponi per aquilam merito designata; quia, sicut aquila volatu omnes aves excellit, et oculorum ejus intuitum solis radios non offendit, si Joannes tribus aliis animalibus in terra relicta, supra curlos celorum ascendent, veram lucem oculis irreverberatis aspergit, et a divina Verbi Nativitate suum Evangelium inchoavit: qui licet inter universos evangelistas fuerit ultimus tempore, præcipius tamen exstitit dignitate; quoniam in cena supra pectus Christi recumbens, fluente doctrinae de ipso sacri Dominici pectoris fonte potavit. Sic Constantinopolitana Ecclesia licet posterior tempore, postmodum propter honorificatissimum piissimum Constantini prelata est aliis dignitate; sicutque facti sunt primi novissimi, et novissimi primi. Ut merito ipsi dicatur: *Multæ filiae congregarerunt divitias, sed tu sola supergressa es universa* (*Prov. xxxi*), ad cuius Ecclesie regimen talis est pontificis assumendus qui ad similitudinem illorum quatuor animalium ante et retro plenus sit oculus, ut pleno lumine veteris et novi testamenti mysteria compleatur, per experientiam videns præterita, et futura prævidens per cautelam. Debet etiam habere sex alas, scilicet sex legum notitiam, naturalis Mosæ et propheticæ, evangelicæ, apostolicæ et canonicae: quibus perfecto libramine inter coelum volans et terram, de terris ad coelestia et de temporalibus transvolet ad æterna. Sane ad hanc Ecclesiam do-

(101) Vide lib. xiv, epist. 97, et lib. xvi, epist. 112, et Gesta Innocent. III, cap. 102.

quædam animalia sunt vocata, utinam plena oculis
et alas habentia, videlicet venerabilis frater noster
Heracliensis archiepiscopus et dilectus filius pleba-
nus Sancti Pauli de Venetiis, sicut per procuratores
tam postulantium archiepiscopum quam eligentium
plebanum fuit propositum coram nobis, proposue-
runt siquidem procuratores electorum plebani quod
cum, Ecclesia Constantinopolitana vacante, canonici Ph.
decanum suum sibi elegerint in pastorem,
et nos cassaverimus electionem eamdem, quia qui-
busdam exclusis qui adesse debuerant existit cele-
brata, ne diu gregi fidelium decesset cura pastoris,
tam canonici quam quidam alii qui se in electione
Constantinopolitani patriarchæ jus habere dicebant,
ut de electione tractarent, adinvicem convenerunt.
Cumque septem personæ pro septem praepositis se
offerrent, et quidam ali pro ceteris prelatis se
- tractatu electionis ingererent, post multam concer-
tationem tam illas septem personas quam duas alias
ad universitatis instantiam, quæ tamen duas tan-
tum voces haberent, salvo in omnibus jure suo,
tam in presenti quam in futuro, pro bono con-
cordia recupererunt.

Sed factum est quod humani generis inimico, qui unitatem Ecclesiae scindere ntitur, superseminante xizania messi Dominicæ, in duas partes sunt vota di-
visa, novem de canoniciis et novem aliis prænominitis
personis postulantibus archiepiscopum memoratum,
et quindecim canoniciis et præposito sanctorum
apostolorum plebanum eligentibus supradictum :
cujus electioni cantor, qui pro utilitate absens erat
Ecclesiae, et ante tractatum electionis per litteras
suis consensum expresserat de plebano, si alii
complaceret, et octo alii canonici, qui electionis
tempore non fuere presentes, suum præstitero con-
sensum ; et sic in plebanum prædictum vota viginti
quatuor canoniconum et unius præpositi convene-
runt. Dicebant ergo postulantium numerum esse
minorem, cum decem et octo tantum archiepisco-
pum postularent : de quibus quosdam eorum, quo
cum præfata protestatione sui juris admiraverant,
excludere nitebantur, duos videlicet de Blakerna et
Buccaleone præpositos; quia cum per exemptionis
privilegium a sede apostolica impetratus se sub-
traxerint oneri, tacite renuntiassse videbantur ho-
nori, ut ad electionem non pertinerent illius cui
electio nullatenus subjacerent. Alii quatuor non
erant præpositi, sed aliarum Ecclesiarum clerici,
qui se tractati electionis suorum prepositorum
nomine ingerebant, quia eorum domini adeo erant
absentes quod ad tractatum electionis vocari com-
mode nec poterant, nec debebant; quoniam si
absentes possent per procuratores adesse, viri jura
devolverentur absentium ad præsentes, cum raro
continget quod per se vel per alios interesse non
possent. Septimus autem qui præsens exslerat,
jam electus et confirmatus in archiepiscopum Ver-
ricensem, et translatus ad suam Ecclesiam posses-
sionem ejusdem adeptus fuerat corporalem. Et licet

A universitas clericorum quatuor prius pro se postularet admitti, quia tamen pars canonicorum totalebat admittere, ne numerus aliorum nimis excreceret, ita tandem pro bono pacis exsistit ordinatum, ut duo tantum admitterentur ex illis cum protestatione praedicta; et ideo eligentes assorbant illos duas tantum voces et non ceterorum babere, maxime cum triginta prepositura fuerint ad septem redactae, quæ tamen nondum fuerunt auctoritate sui judicis approbatæ. Conventuales autem ecclesias ultra quinque vel sex tunc temporis esse negabant, et si plures fuissent, tempore tamen electionis praedictæ prelatos earum dicebant non fuisse presentes.

B De malo denique zelo intendeant arguere postula-
lantes, eo quod, ut proponebant, illiteratum et
impudicum ex certa scientia postularant: cuius in-
continentiam dicebant per filium in monachatu geni-
tum paternas libidinis testem posse probari. Eundem
etiam archiepiscopum de ambitione notabant,
eo quod in vigilia nativitatis Dominicæ se sua
subtraxit Ecclesie, ut esset in urbe regia, ubi tunc
erat postulatio celebranda, et passus est cum hymno
Te Deum laudamus se in sede locari in qua profestis
diebus residere consueverat patriarcha. Qui etiam
auctoritate propria bona patriarchatus post mor-
tem patriarche distribuens, ejusdem sigillo violen-
ter arreptio de scrinio camerarii, litteras quasdam
quibus illud impressit misit Ravennam, et quamplam
pecunie summam ibi depositam auctoritate littera-
rum illarum sibi fecit afferi, eamdemque distribuit
pro sue voluntatis arbitrio in Ecclesie Constanti-
nopolitanæ præjudicium et gravamen: quod totum
et alia in capitula fuere proposita cum quidam de
ipso postulando tractarent. Unde petebant ut cum
pars postulantum archiepiscopum esset numero
minor, inferior zelo, et a suo jure occiderit postu-
lando scienter indignum, electionem confirmare
factam de dicto plebano canonice dignaremur;
maxime cum ipsi usi fuerint jure communi personam
eligibilem eligendo, quod ordinarii juris existit,
et alii juris communis contemptu beneficio, ad
extraordinarium auxilium transvolarent. Ad haec
procuratores partis alterius responderunt quod uni-
versi prelati conventionalium ecclesiasticorum apud Con-
stantinopolim existentium per nostram constitutio-
nem in electione Constantinopolitanæ patriarcha-
jus habent. Unde universitas prelatorum, de qua
in eadem constitutione cavitur expresse, restringi,
non debet ad septem, cum ratione sue dignitatis in
hoc bene fuerit Ecclesiae memoratae provisum; tum
ut senior haberetur super electione tractatus, cum
integrum sit judicium plurimorum sententiis confir-
matum; tum, etiam ut per numerum prelatorum
illis possit occurri qui Dei sanctuarium jure vole-
bant hereditario possidere. Addebat etiam quod
præfata constitutionis beneficium duo exempli pre-
positi per exemptionis privilegium nullatenus ami-
serunt, cum ea que in favorem alienus introducta

sunt, in ejus lassionem non debeant redundare, et per privilegia pontificum Romanorum addi, non subtrahi, consueverit illis quibus specialiter indulgentur, propter prædictam maxime rationem, ut illis obsisterent prudenter qui Domini sanctuarium moluntur in jus hereditarium usurpare.

Unde iidem excludi non poterant nec debebant, ea etiam ratione quod septem nomine septem præpositorum et duo vice ac nomine virginis trium prælatorum pro ipsa universitate fuerint a canonicis ad tractatum electionis admissi. Et sic cum in postulatum vota septem præpositorum et decem et octo prælatorum præsentium et aliorum sex absentium, quorum procuratores erant in civitate presentes, consensu mediante illorum duorum concurrerint, pro parte sua ultra duplo majorem numerum allegabant; cum in plebanum quindecim tantum canonici et unus prepositus a principio consenserint, nec aliquid ei juris accreverit in hoc casu per subsequentem consensum novem canonicorum, qui electionis tempore non fuerint presentes, nec vocari potuerint commode nec debent; presertim cum octo ex illis tanto tempore fuissent absentes quod secundum constitutionem patriarchæ ac capituli Constantinopolitanorum pro canonicis nullatenus haberentur. Auctoritatem etiam introducebant pro se, cum regulariter majoris auctoritatis prælatus quam simplex canonicus habeatur. Bonum vero zelum ea ratione probabant quod Vetus pro viando scandalo longa conversatione notum, laudabile administratione probatum, charum clericis, et acceptum laicis postularant; in quem assensus principis, suffraganeorum vota, plebisque desiderium concurrebant; nec debebant aliquid sinistrum de illo presumere quem et excellentia dignitatis et communis reddebat fama preclarum. Nec etiam erant adversarii audiendi qui promotionis ejus tempore tacuerunt, nisi forte aliquid novum proponerent vel quod postmodum didicissent; maxime cum objectam notam incontinentiæ, si qua forsitan processisset in ipso, quod tamen inficiabantur omnino, subsequens longæ conversationis delevisset honestas. Proposuerunt etiam quod nisi pars altera se ab iuriis temperaret, intendebant quedam proponere tam in personas eligentium quam electi. Ad excusationem vero ejusdem archiepiscopi super objectione ambitus proponebant quod idem ex honesta et probabili causa Constantinopolim venerat, et habebat necesse frequenter accedere, tum propter negotia patriarchalis Ecclesie, tum etiam propter executionem ultime voluntatis patriarchæ defuncti sue discretioni commisso; qui licet interfuerit vesperris et matutinis in patriarchali Ecclesia ob solemnitatem diei, in loco tamen decani resedit, nec aliquid de patriarchalibus usurpavit. Ipsius etiam literatum, etiæ non eminenter, competenter tamen esse dicebant, sufficientem intelligentiam et eloquentiam de-

A scripturis et in scripturis habentem; nihilominus allegantes quod etiæ quædam conventuales ecclesiæ tunc vacarent, aut forsan propter pauperiem non haberent numerum clericorum, ipsum capitulum, aut etiam unus qui vicem capituli retineret, ad electionem pro prælato deberet admitti, cum in talibus sepe capitulum vicem consueverit supplere prælati, et nomen ac jus universitatis multoties devolvatur ad unum et retineatur in uno.

De malo nihilominus zelo arguebantur electores plebani eo quod hominem elegerant quem electionis tempore credebant in minoribus ordinibus constitutum, asserentes quod in vigilia Nativitatis Dominicæ altera pars apud Constantinopolim consenserat in plebanum, qui se paulo ante apud Venetias fecerat in subdiaconum promoveri (102). Ex quo inferebatur quod si hoc actum fuerit ex condicio, non poterat ambitione carere. Si vero præordinatum non exstitit, cum propter locorum distantiam hoc ad eligentes tam brevi tempore nequerit pervenisse, sequitur quod secundum conscientias suas ineligibilem eligabant; vel si error ad excusationem accusatione non vacuum allegetur, in confessionem negligentia veniet, quæ super iis non multum distat a culpa. Adjicabant etiam quod magis erat extraordinarium consentire in hominem, non solum extra totum patriarchatum, verum etiam extra totum imperium constitutum quam in vicinum et familiarem suffraganeum ejusdem Ecclesie de cuius pastoris electione tractatur. Personam quoque plebani de vehementi ambitione notabant, dicentes quod ipse per litteras suas quosdam Constantinopolitanos canonicos expresse rogaverat ut eum in suum eligerent patriarcham: quod pars aduersa negabat. Unde petebant postulatores archiepiscopi sapienti, ut cum esset pars altera zelo, auctoritate, ac numero minor, cassato quod factum fuerat de plebano, postulationem ipsorum admittere dignaremur. Verum quia de iis quæ per assertiones partium in iudicium deducta fuerunt nobis non potuit fieri plena fides, quamvis super iis quæ de numero dicta sunt postulantum per quoddam publicum instrumentum et litteras Constantinopolitanis vicarii, nec non confessionem procuratoris partis adversæ, in iudicio

D quidem factam, sed postea revocatam, pars altera suam intentionem assereret esse fundatam, causam ipsam discretioni tuæ duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus super iis et aliis inquiras, sublato cujuslibet appellationis obstaculo, diligentissime veritatem de meritis electi et postulati apud Venetias, ubi natu fuerunt et diutius conversati, de studiis autem eligentium et postulantum et omnibus generaliter quæ causam possint instruere apud Constantinopolim, ubi hujusmodi postulatio et electio celebratae fuerunt; et si partes consenserint, procedas hoc modo, ut si constituerit de mutuo convenisse consensu quod ad elec-

(102) Vide lib. x, epist. 164.

etio
siti
part
siar
eccl
posi
cons
veni
sede
tione
quid
nem
cass
quo
Con
cienc
remo
beri.

Qu
simul
gnos
repul
firme
tanto
sibi r
volan
lato
compe
fuerit
et per
postul
bare;
tum p
ter in
seu po
casu e
constit
quam
partiu
ferri, t
ris et
licam a
ex isti
nos eis
postula
nostra
testas,
siam n
tutam,
desider
ergo De
dio et se
negocio
gatus p
gotium c
lunus e

Datu

nostri a

ctionem patriarchæ septem admitterent præpositi, sive per seipso, sive per alios, et duo alii ex parte universitatis pro cæteris conventionalium ecclesiæ prælati, totoque tunc temporis conventionalis ecclesiæ habuisse prælatos quod cum septem præpositis et novem canoniciis, quos quidem canonicos constat in postulatione prefati archiepiscopi convenisse, duplo majorem facere numerum quam sedecim electores plebani, tu vice nostra nostulationem admittas, nisi probatum fuerit postulato aliquid obviare de canoniciis institutis quod promotionem ipsius debeat impedire, ac plebani electione cassata, ipsum archiepiscopum absolvias a vinculo quo Heraclensi tenetur Ecclesiæ, concedendo ipsum Constantinopolitana Ecclesiæ in pastorem, et faciendo ipsi per censuram ecclesiasticam appellatione remota reverentiam et obedientiam debitam exhiberi.

Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti minime sufficerunt, sive dignus sive indignus sit postulatus, tu, postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obsistat eidem quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum, ad impendendum sibi reverentiam et obedientiam sibi debitam ac devotam quoslibet sibi subjectos, si necesse fuerit, sublato appellationis obstaculo canonica districtione compellens. Si vero numerus postulantum inventus fuerit duplo major, quemadmodum est prædictum, et persona postulata indigna reperta fuerit, tu tam postulationem quam electionem non differas reprobare; nisi forsitan unius aut major pars postulantum præsumptione damnabili postulaverint scienter indignum, ut hac vice merito debeat eligendi seu postulandi potestate privari; et in hoc quoque casu electionem confirmes, si de persona idonea constituerit celebratam. Porro si tam electionem quam postulationem cassari contigerit, aut altera partium postulante causam ad nos instructam referri, tu ex parte nostra districte præcipias canonici et prælati ut procuratores idoneos ad apostolicam sedem studeant destinare, per quos aut unum ex istis, si contigerit approbari, aut aliud quem nos eis duxerimus præferendum, aut quem ipsi forte postulaverint vel elegerint, si eis de benignitate nostra fuerit postulandi vel eligendi concessa potestas, in patriarcham recipient, cum tantam Ecclesiæ nolimus manere diutius pastoris solatio destinatam, et ad hæc et alia que ipsorum consensum desiderant, eis vices suas plene committant. Tu ergo Deum solum habens præ oculis, cum omni studio et secundum præscriptam formam procedas in negotio memorato nisi forsitan apostolicæ sedis legatus prævenerit, per quem una tecum ipsum negotium expediri secundum præscriptam formam volumus et mandamus.

Datum Signiæ, xv Kalend. Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

A CLVII.
ABBATI ET CONVENTUI MONASTERII SANCTI MICHAELIS
CLUSINI.

Confirmatur quadam unio.
(Signiæ, vi Kal. Septembri.)

B Ilis que ad Ecclesiæ utilitatem et statum pertinere creduntur tanto libenter apostolicum favorem impendimus requisiti quanto earum sollicitudo continua nobis propensius noscitur imminere. Ea propter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, unionem monasterii Sancti Soltoris Taurinensis et vestri, consentientibus venerabili fratre nostro episcopo et dilectis filiis capitulo Taurinensibus factam, sicut sine pravitate provide facta est, et per bonæ memorie Gerardum electum Novariensem auctoritate nostra exstitit approbata, prout in ipsius litteris plenus continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem evidentiam, rei geste litteras predicti electi de verbo ad verbum huic nostræ paginæ fecimus adnotari. « In nomine Domini. Gerardus divina gratia Novariensis electus omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint in vero salutari salutem. Divina providentia, qua nec fallit nec fallitur, humanæ conditionis mobilitati compatiens, post apostolorum principem in Româna sedis cathedra lucernam et speculum summum pontificis ordinavit, per quem et lapsa reparari et destituta restituì mereantur. Residentis itaque sanctissimi patris Innocentii III super unione abbatiae Sancti Soltoris Taurinensis ad Clusinum monasterium mandatum accepimus in hac forma : « INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei dilecto filio electo Novariensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri episcopi et dilectorum filiorum capitulo Taurinensi accepimus quod cum olim venerabili fratri nostro Mediolanensi archiepiscopo et eidem episcopo dederimus in mandatis ut reparationi monasterii Sancti Soltoris Taurinensis, quod Ita in temporalibus et spiritualibus collapsum fuerat et attritum ut desolatum sine levaininis spe jaceret, intendere prout melius possent et plenius procurarent, illud, si ejus altera restauratio providedere non possent, translaturi in canonicanam Ripalensem, ipsi prudentum plurimum requisito consilio, cum canonicanam supradictam minus sufficientem ad hoc variis impedimentis emergentibus inventarent, modice tandem monachorum grege qui in jam dicto monasterio supererant cum lacrymis postulante, sub disciplina et regimine Clusinæ Ecclesiæ, per quam plenarie poterat respirare, dictum monasterium in prefatam Clusinam Ecclesiam, jure Taurinensis Ecclesiae, ad quam pertinet nullo medio, et exemptione Clusini monasterii per omnia illæsis manentibus, memoratus episcopus et Taurinense capitulum transtulerunt. Cum igitur in solvendis debitis quibus præfatum Sancti

Sohotoris monasterium detinetur manum apponere
Clusina Ecclesia contradicat nisi factum hujus-
modi apostolico munimine roboretur, nos id tue-
discretionis prudentiae committentes, per aposto-
lica tibi scripta mandamus quatenus, inquisita
super iis omnibus diligentius veritate, quod utili-
tati Ecclesiae utriusque secundum Deum noveris
expedire, nostra fretus auctoritate, appellatione
remota, statua et facias quod statueris per cen-
suram ecclesiasticam firmiter observari. »

Datum Laterani, viii Kal. Januarii, pontificatus
nostri anno tertio decimo. »

Nos igitur mandatis apostolicis in omnibus
et per omnia, sicut condebet, parere volentes,
præfata unionis instrumento viso et diligenter in-
specto, quod per Bartholomaeum imperialis aulae
notarium confectum esse constabat, qua in eo
confidemus canonice et legitime facta approban-
ges, sicut inter contrahentes sancitum est et statu-
tum, præfati instrumenti tenorem auctoritate
apostolica, qua fungimur in hac parte, confirmam-
mus, adjicentes et statuentes ut duodecim fratres
et prior cum eis sub Regula beati Benedicti et sub
disciplina et regimine Clusini monasterii ibidem
Deo servituri perpetuo maneat; ita quod abbas
Clusinus præfatum priorem in ordinatione spiritualium
et observatione ordinis ibi instituat et destituat,
sicut per alias ecclesias seu cellas Clusino monas-
terio subditas consuevit. Verum quia refectione
quædam, quam Taurinense capitulum a præfato
Sancti Sylvestri monasterio in solemnitate martyrum
Sylvestri, Adventoris et Octavii recipere consuevit in ordinis præjudicium et jacturam regulæ
nobis cedere videtur, ordinamus et statuimus ut pro
præfata refectione jam dictum Taurinense capitulum
a memorato monasterio viginti solidos Segusiensium
veterum, si ad processionem venerit die festo, re-
cipiat annuum, et sic a refectione tacitum maneat
et contentum: et hoc de profestis diebus dicta in-
telligantur. Si tamen die Dominico festum prædi-
cum venire contigerit, sicut a longis retro temporibus
inter Taurinensem Ecclesiam et jam dictum
monasterium constat esse statutum et consuetum,
aut canonici intersint processioni, aut non, censum
vice refectionis recipient supradictum. Adjicimus
etiam et statuimus quod si Taurinensis episcopus
electo Clusino post collatam sibi confirmationem
Clusini monasterii, secunda et tertia requisitione
per intervalla decem et decem dierum præcedente
sæpedictam abbatiam Sancti Sylvestri quovis inge-
nio confirmare distulerit, non obstante tali dilatione
electus Clusinus tam in spiritualibus quam temporalibus
set tam in capite quam in membris Sancti Sylvestri
generaliter administret. Nulli ergo omnino homi-
num liceat hanc paginam nostræ confirmationis
sive constitutionis infringere vel ei ausu temerario
contraire. Quod si quis attentare præsumperit,
indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri

(103) Vide lib. xii, epist. 99.

A et Pauli apostolorum ejus et summi pontificis se
noverit incursum. Contradicentes vero et a præfata
forma resilientes, sicut in mandatis accepimus, ap-
pellatione cessante, excommunicationis vinculo in-
nodamus. Unde actum est hoc anno Incarnationis
Dominicae 1211, indictione xiv, die sexto exente
mense Januarii. Interfuerunt dominus Albertus Bru-
satus Novariensis canonicus, dominus Raynerius
abbas Fructuariensis, dominus Willelmus de Fibinis
monachus Tilieti, et dominus Joannes monachus
Casenovæ, et alii plures. Unde plura instrumenta
ideam dominus electus uno tenore, sicut necesse
fuerit, fieri præcepit. Ego Guala Muricula sacri
palatii notarius hanc chartulam de mandato prædi-
ci domini electi scripsi et subscripsi. Nulli ergo,
B etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signæ, vi Kal. Septembbris, pontificatus
nostrî anno decimo quinto.

CLVIII.

RAENERIO MILITI DE VICO.

Remittitur ei infamia.

(Signæ, vii Idus Septembbris.)

Cum te a Bartholomæo injuriarum actione con-
ventum, eo quod dixeris equum tuum non esse
minoris pretii quam capillos ipsius, Jacobus de
Guarino et L. de Vico judices, qui super hoc co-
gnoscabant, in decem solidis condemnassent, tu timens ne ipsorum sententia te notari infamia, pro
beneficio restitutionis ad famam sedem apostolicam
implorasti. Nos autem considerantes quod pene
nulla vel minima fuerit injuria supradicta, volumus
et concedimus te ob hoc nota infamie non teneri.

Datum Signæ, vii Idus Septembbris, pontificatus
nostrî anno decimo quinto.

CLIX.

EPISCOPO ET P. ET A. ARCHIDIACONIS AURENSIBUS.

Eis committitur quædam causa.

(Signæ, ii Non. Septembbris.)

D (103) Conquerentibus olim dilectis filiis M. et J.
presbyteris, G. I. P. et M. diaconis, P. I. et M. ac
quibusdam aliis clericis capellæ monasterii Sanctæ
Crucis Colimbriensis se a priori ac fratribus ejusdem
monasterii debita provisione fraudari, prior Sanctæ
Marie Montis majoris et conjudices ejus, qui super hoc
recepserant scripta nostra, eosdem ad quoddam benefi-
cium quo fuerant spoliati restituendos sententialiter
decreverunt, eadē capella, nisi præfate sententiae
pareretur, supposita interdictio. Priore autem et
conventu dictas restitutionis et interdicti sententias
contemnitibus, et procurantibus etiam ut iidem
clericis suam persecuti justitiam non auderent, vene-
rabilis fratri nostro episcopo et dilectis filiis decano
et cantori Zamorensibus dedimus in mandatis ut
easdem facientes usque ad satisfactionem condi-
guam inviolabiliter observari, super aliis causam
audirent et fine canonico terminarent. Qui rationib-
us partium plenius intellectis, jamdictas sententias

confirmarunt, Jo. Salvati cum duodecim aliis canonicis et clericis Sancte Crucis ab officio et beneficio suspendentes si, post interdicti sententiam, in praefata capella divina convincerentur officia celebrasse; priore nihilominus et conventu ad restitutionem jam dicte capelle centum et quinque modiorum frumenti, centum viginti quinque quinalium vini, quinque nullum et octoginta quatuor solidorum, et quingentiarum oblatarum, quinque almudarum vini, sexcentarum oblatarum, trecentarum et sexaginta candelarum, quatuor marabutinorum, cuiusdam domus, et duorum lectorum, quibus omnibus iidem clerci fuerant spoliati, nec non quinquaginta marabutinorum, quos suam justitiam persequendo expanderant, condemnatis et reprobatis quibusdam litteris quasi supradictorum judicium nomine ad nos missis, in quibus iidem judices proprium circa processum suum confitebantur errorem, et priorem ac conventum excusare propensius nitiebantur. Porro cum prior et conventus jamdicti litteras quasdam Colimbriensis episcopi a duobus clericis memoratis, P. Bartholomaei et J. Nunonis videlicet, coram judicibus ipsis exhibitas allegarent nunquam de conscientia episcopi emanasse, in hoc tandem partes pariter convenerunt ut abrenuntiantes omnibus que gesta erant in causa, si Colimbriensis episcopus tenorem recognosceret litterarum, ipsi judices juxta sue voluntatis arbitrium clericis pro quibus predicta sententia lata erat in monasterio ipso facerent provideri; alioquin priorem et conventum at impunitonibus absolverent eorumdem.

Cum ergo iidem judices litteras Colimbriensis episcopi, per quem super hoc certiorari petierant, receperissent, eisdem diligenter inspectis, de peritorum consilio sententiando dixerunt scepdictum episcopum litterarum recognovisse tenorem, priori et fratribus injungentes ut predictis duobus clericis providerent juxta formam in authenticō eamdem expressam, pro ceteris sententiā confirmatio-
nis quam tulerant super jamdicta restitutionis sententiā, sed ad tempus se suspendisse fatebantur, eamdem in statum pristinum reducendo, et praeципiendo eam inviolabiliter observari. Quorum sententiam cum magister I. monasterii procurator postmodum apud sedem apostolicam constitutus, coram dilecto filio nostro Petro tituli Sancte Luciae ad Septa solis diacono, nunc vero tituli Sancte Caecilie presbytero cardinali, quem ipsi et praedictio Joanni Nunonis procuratori clericorum ipsorum concessimus auditorem, peteret revocari, et eoram eodem tam super quibusdam litteris Colimbriensis episcopi, quas idem procurator falsatas esse dicebat a clericis memoratis, quam super aliis suisset diutius litigatum, nos iis que coram eodem cardinale fuere proposita plenius intellectis, de fratribus nostrorum consilio sententiā praeceptorū judicū Zamorenium approbantes, illam auctoritate apostolica confirmavimus dantes venerabili fratri nostro episcopo Salamanti-

A nensi et ejus conjudicibus in praecptis ut eamdem inviolabiliter sacerdoti observari. Qui cum ad locum propter impedimenta evidētia personaliter accedere non valerent, præfatis priori et conventui sub anathematis poena et suspensione officii et beneficii dederunt districjus in praecptis ut eamdem sententiam, sicut per nos fuerat confirmata, inviolabiliter observarent, denuntiantes quoslibet qui a tempore quo eadem sententia lata fuit in monasterio Sancte Crucis vel ejus capella præsumperant vel etiam tunc temporis præsumebant celebrare divina, officio beneficioque privatos, excommunicationis sententiae subjacere, et præcipientes nihilominus exhumari corpora defunctorum que in dictis monasterio vel capella fuerant tumulata; concedentes B insuper executores clericis memoratis, per quos expense quas litigando fecerant restituuerentur eisdem cum fructibus qui a tempore latæ sententiae ab eisdem percipi debuerunt, et denuntiantes etiam omnes ecclesias de Lairena et terminis ejus, ac omnes ecclesias in Portugalia constitutas, pertinentes ad monasterium scepdictum, a festo Nativitatis beatae Mariæ proxime tunc futuro suppositas inter dicto, si scepdicta sententiae obviare in aliquo attentarent.

C Quibus demum jam dictam sententiam temere contemnentibus, iidem judices omnibus episcopis et prelatis in regno Portugalie constitutis ea qua fungebantur auctoritate præcipiendo mandarunt ut diebus Dominicis ac festivis, candelis accensis et pulsatis campanis, eosdem excommunicatos publice nuntiarent, et ab omnibus facerent arctius evitari in omnes qui præsumerent impidre similem sententiam proferentes. Ad hæc, cum scepdictus J. Nunonis in procinctu esset pro se ac sociis suis ad sedem apostolicam veniendi, eo juxta prefatum monasterium transitum faciente, quidam iniquitatis filii crudeliter irruentes in eum, et ipsum funestis gladiis confiugentes, eodem semivivo relieto ad monasterium confugere prefatum: quos cum officiarii civitatis vellent juxta terræ consuetudinem trahere ad vindictam, prior et conventus jam dicti eos corporaliter defendere præsumperunt. Denique cum idem Joannes gravibus afflictus vulneribus camisiam D suam infectam sanguine et signatam ictibus cultellorum sub sigillis episcopi et aliorum prælatorum Colimbriensium cum testimonialibus litteris eorumdem per P. Bartholomaei et Joannem Suerii clericos tam ad persequandam corporalem injuriam ejusquam ad causam communem sibi et aliis promovendam procuratores a se ac aliis constitutos oculis nostris transmitteret intuendam, uno eorum, Petro Bartholomaei videlicet apud sedem apostolicam decedente, reliquus contra proprium veniens juramentum, communī causa penitus derelicta, camisiam et litteras antedictas suis adversariis triginta aureorum pretio vendere non expavit. Unde idem J. pro se ac sociis supplicavit nobis humiliiter et devote ut finem eorum angustiis imponentes, prædictorum prioris

et fratum rebellionem et contumaciam poenam castigare debita dignaremur, et prefato Joanni pro fide violata penam canonicam indigentes, tam ea quae de camisia memorata recepit, quam illa quae ad opus itineris et causa prosecutionem ei ab ipsis assignata fuerunt, sacerremus sibi restitui ab eodem. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et quae super his et aliis utrinque duxerint proponenda plenius intellectis, causam ad nos remittatis sufficienter instructam, praesigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectu representent justam, auctore Domino, sententiam recepture. Quia vero praedicta, cum nimis sint gravia, relinquere nolumus indiscussa, volumus et mandamus ut si etiam per colludium vel aliam forte causam actores desisterent aut deficerent, vos nihilominus ad inquirendam diligenter super omnibus veritatem sublatio cuiuslibet contradictiorum et appellacionis obstaculo procedatis, eos qui se gratia, odio vel timore subtraxerint per censuram ecclesiasticam competentem veritati testimonium prohibere, ut per relationem vestram certificati de ipsis, sine personarum acceptance quod justum fuerit auctore Domino statuimus. Nullis litteris obstantibus hactenus a sede apostolica impearatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum corum altero, etc.

Datum Signiae, ii Non. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLX.

ABBATI DE TILITO.

Ut Albinganenses reverentiam exhibeant arciepiscopo Januensi.

(Signiae, viii Idus Julii.)

Cum dilectis filiis electo et clericis Albinganensibus nostris dederimus litteris in mandatis ut venerabili fratri nostro Januensi archiepiscopo tanquam suo metropolitano impendant obedientiam et reverentiam debitam ac devotam, sicut a predecessoribus nostris Romanis pontificibus est statutum, devotioni tua per apostolica scripta mandamus quatenus eos ad hoc diligenter moneas et inducas, et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, sublatio appellacionis obstaculo, prævia ratione compellas.

Datum Signiae, viii Idus Julii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXI.

XANTONENSI EPISCOPO, ET PRIORI SULBISIENSIS XANTONENSIS DIOCESES

De ordinanda ecclesia Sulbisiensi.

(Signiae, xiv Kal. Octobris.)

Sicut tu, fili prior, transmiso nobis petitorio intimasti, cum ecclesia Sulbisiensis ob guerrarum discrimina cum suis omnibus aedificiis olim fuerit devastata, consumptis penitus bonis ejus, sic

(104) Cap. Petitiis, De privileg.

A ipsam de bonis tuis obtentu retributionis aeternae tam in aedificiis quam aliis necessariis procurasti salubri studio postmodum reparare quod in ea requiri potest hodie non immerito cultus Dei. Propter quod a te nobis exstitit humiliter supplicatum ut ibidem faceremus personas idoneas ordinari, quae in eadem prestarent Domino devoutum jugiter famulatum; maxime cum eidem ecclesia via octo canonici serviant, cui solebant dudum viginti et amplius personali residentia deserire, ac quidam non residentes ibidem ipsius ordinationem nituntur nequiter impeditre. Nos igitur, fili prior, tuas preces humiles admittentes, et cultum etiam zelantes domus Dei, discretioni vestrae praesentium auctoritate mandamus quatenus tot in praefata ecclesia canonicos idoneos ordinare sagaci provicia studiatis quo ipsius expetunt facultates, et qui possint ibidem per jugem residentiam impendere Domino tam gratum obsequium quam devotum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione posposita compescentes. Verum cum dilectus filius W. de Sancto Albino clericus propter in eadem ecclesia ordinari, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolica sedis et nostram ipsum cum aliis ordinandis, si fuerit idoneus, admittatis in canonicum et in fratrem ipsi ecclesia servitorum.

Datum Signiae, xiv Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXII.

EPISCOPO ET CAPITULO TRIPOLITANIS.

Respondet ad eorum consulta.

(Signiae, xiv Kal. Octobris.)

(104) Petitiis per sedem apostolicam edoceri utrum cum propter Hospitalarios vel Templarios civitas vestra generali supponitur interdicto, eisdem non servantibus, vos illud teneamini observare. Ad quod sic dujimus respondendum, quod illorum excessus vobis non prebet licentiam excedendi; sed si prefati Hospitalarii vel Templarii privilegiorum suorum fines excesserint, violando temere interdictum quod pro illis fuerit promulgatum, ne ipsi videantur de aliorum fletu ridere, vos in poenam presumptionis eorum, quandiu ipsi violaverint interdictum, de nostra licentia celebretis.

Datum Signiae, xiv Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXIII.

EISDEM.

De stato numero canonicorum.

(Laterani, iv Kal. Octobris.)

Significantibus vobis ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod cum olim in ecclesia vestra duodecim canonorum numerus et totidem prebendarum fuerit rationabiliter institutus, et vos, quorundam inducti precibus, sex canonicos rec-

perit
clesi
jus
conce
duod
serv:
hum
vesti
absq
est,
ter o
sie f
pete

Da
stri

SUDO

noni
episc
sede
stra
quid
polit
praet
et c
nunt
in c
sede
cogn
nost
nes,

Da

stri

LEO
(
e, l
Ecc
lia
min
ma
Ces
ian
eep
Div
ri t
ma
pra
trop
ne
(
era
con

ver

peritis ultra numerum constitutum in ejusdem ecclésiae non modicam lésionem, ut possentibus hujusmodi relevare gravamen et excludere materiam concedendi beneficia vacatura, antiquum numerum duodecim canonorum et præbendarum in eadem servari ecclesia de cætero statuistis: quod petiūtis humiliter apostolico munimine roborari. Nos igitur vestris precibus inclinati, statutum ipsum, sicut absque præjudicio alieno quilater et provide factum est, præsentium auctoritate præcipimus inviolabilitatem observari, nisi adeo excreverint ejusdem Ecclesiæ facultates quod pluribus possint suffere competenter. Nulli ergo, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iv Kal. Octob., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXIV.

BIDONIENSI ET ACCONNENSI EPISCOPIS, ET THESAURARIO ACCONNESSI.

De eadem re.

(Laterani, iv Kal. Octobris.)

Ad petitionem dilecti filii J. thesaurearius et W. canonici Tripolitanorum, quos venerabilis frater noster episcopus et dilecti filii capitulum Tripolitanum ad sedem apostolicam transmisserunt, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si quid contra statutum de servando numero in Tripolitana Ecclesia duodecim canonorum et totidem præbendarum utiliter et provide factum ab episcopo et capitulo memoratis post appellationem ad nos a nuntiis prædictis legitime interpositam et capitulo in communi receptam antequam iter arriperent ad sedem apostolicam veniendi fuit temere attentatum, cognita legitime veritate, decernatis auctoritate nostra carere robore firmitatis. Quod si non omnes, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Octob., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXV.

LEONARDO PRESBYTERO DE SANTO ELIA ET FRATIBUS EJUS.

Confirmat immunitatem.

(Laterani, iii Non. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effe-

(105) *Archiepiscopò* hac epigrapha restituenda in c. *Ligneis*, De consecr. Eccles., vel alter Bisuntinæ Ecclesia c. *Licet*, De accusat. qua civitas imperialis novit iura apud Vigner, in biblioth. hist. anno Domini 1253 in imperiali Burgundia urbe vetustissima apud Krantzum Saxon. lib. xiii, c. 25 a Julio Cesare Vesontio, posteriori seculo Chrysopolis, Ierlandus Chrysopolitanus Sancti Pauli scholarum præceptor in C. m. s. biblioth. Janniniana S. Benigni Divisionensis, ex quod Alduabis qui eam, non ut priori tempore quasi circino circumductus cingit, sed magna ex parte intersecat, arenas aureas imbrum præcipiti agmine aliquando volvat. Est autem metropolis Maxima Sequanorum que quinta Lugdunensis dicitur.

(106) Cap. *Ligneis*, De consecr. Eccles.

(107) *Illiæsis*, secus si mutentur, tunc enim exserratur sive exorcizatur Ecclesia c. Si motum, De consecr., dist. 1. Vide glossam ad d. c. *Ligneis* in verbo parietib., et si a fundamentis fuerint inno-

ctum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque assensu, libertatem et immunitatem quas domus vestra obtinuit ab antiquo, et dilectus filius A. Casinensis electus de consensu fratrum suorum vobis provide confirmavit, sicut in ipsius confirmationis authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iii Non. Octob., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVI

ARCHIEPISCOPO (105) ET CAPITULO BISUNTINENSIBUS.

Respondet ad eorum consulta.

(Laterani, Non. Octobris.)

B (106) Ligneis ædificiis ecclesiæ vestre casu quodam igne consumptis, parietibus tamen illæsis (107), ac mensa principalis altaris (108) in sui extremitate modicam passa fracturam, quæsistis (109) per sedem apostolicam edoceri si propter hoc ipsius altaris vel etiam totius ecclesie deberet consecratio innovari. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum parietes in sua integritate permanserint, et altaris tabula (110) mota vel enormiter lesa non fuerit, ob casum prædictum nec ecclesia nec altare debet denuso consecrari.

Datum Laterani, Non. Octob., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI (111) COMITI LEICESTRIE ET VICECOMITI BITERRENSI.

Ut P. Marcum cancellaria suæ præficere possit.

(Signia, iii Idus Septembbris.)

(112) Cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum (115) subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis Ecclesia Romana censibus (114) aliisque negotiis destinamus, nobilitatem tuam, de qua plene confidimus, rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ipsi ob reverentiam apostolicae sedis et nostram diligenter assistens, consilium ei efficac et auxilium opportunum impendas ut et ipse injuncta sibi negotia ope tua suffulces valeat, au-

D vati cum labinam minarentur, ecclesia consecratur c. *De fabrica* ead. distinct.

(108) *Altaris* quod iterum consecratur si motum fuerit, vel lapis, qui sigillum continet, immunitus reperiatur c. I *De consecrat. Eccles.*

(109) *Quæsistis*, restituenda sunt haec verba in d. c. *Ligneis* I.

(110) *Tabula* lapidea in c. *Altaris* 31 *De consecrat.*, distinct. I.

(111) *Monteforti* de quo supra lib. xiii, not. 24

(112) Vide Hist. Albig., cap. 66.

(113) *Marcus* legatum a latere qui fuerat Notarius Innocentii III, Nemausus oriundus; Petrus Valserni, (multoties repetitus) quoniam Albigensem historiam aprime descripsit) c. 70.

(114) *Censibus* qui sunt pauperum, quorum præcutionem gerit quodammodo summus pontifex c. ult. 12, q. 1; eadem ratione de exterioribus suis que palam cunctis apparent Ecclesia tributum reddit c. *Tributum*, c. *Convenior* 25, q. 8; quibus de causis

ctore Deo, feliciter consummare, ac nos sollicitudini tuae grata debeamus exinde vicissitudine respondere. Verum quia dilectus filius frater Constantinus conversus (115) Carthusiensis (116) nos ex parte tua suppliciter exoravit ut dictum magistrum, quem pro eo quod in cancellaria nostra laudabiliter conversatus, per diutinum exercitium in hujusmodi plenius est instructus, cancellaria tuae praeficerem cupiebas, tibi concedere dignaremur, nos devotee fidei tuae ac devotionis fideli sinceritatem perspicuum sicut convenit attendentes, qua personam tuam tanquam specialis apostolicæ sedis filii et fidelis nobis advehit spesialiter diligendam, et preces tuas persuadet quantum cum Deo possumus efficaciter exaudire, ipsum magistrum, quanquam non solum plurimum utilis, verum etiam valde necessarius nobis existet et existat, utpote cuius fidei puritatem et discretionis prudentiam jamdiu in multis experti, negotia nostra parva et magna eidem committimus incunctanter, devotione tuae duximus liberaliter concedendum, discretionem tuam rogantes affectuosus et monentes quatenus ipsum, quem propriæ probitatis merita recommendant, habens propensius commendatum, taliter eum studeas honorare quod et nos, qui honorari reputamus in ipso, ad honorem et profectum tuum magis intendere debeamus, et idem, cuius obsequium tibi ac terra tuae quamplurimum credimus profuturum, ad devotionem tuam fortius astrangatur.

Datum Signiae, iii Idus Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVIII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSIS APOSTOLICA SEDIS LEGATI.

Commendat ei eumdem Marcum.

(Datum, ut supra.)

Etsi minime dubitemus quin nuntios nostros quolibet et in quibus convenit bonoretis, quia tamen illos volumus propensius honorari quos pro suorum exigentia meritorum habemus inter alios chariores, pro iis affectuosius vos rogamus. Hinc est quod cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis censibus Ecclesiae Romanae ac aliis negotiis destinemus, ipsum tanto vobis attentius duximus commendandum quanto et personam ipsius probitatis sua merito charius amplexamur et negotia ipsi committimus potiora. Ideoque fraternitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta precipiendo mandantes quatenus eumdem magistrum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum habentes propensius commendatum, impendatis ipsi consilium

census solvatur Ecclesiae. Vide c. Reperimus, De privilegiis, et c. omni, De censibus.

(115) *Conversus Deo devotus c. Duo 42, q. 1.* et religionis conversus c. Non dubium, De sententia excommunicati.

(116) *Carthusiensis eremita ordinis beati Brunonis* cuius anachoretæ celestis carceris libera custo-

A efficax et auxilium oportenum, et ipse injuncta sibi negotia ope vestra suffultus valeat, auctore Domino, feliciter consummare, ac nos devotionem vestram merito commendare possimus.

Datum, ut supra.

CLXIX.

UNIVERSIS PRELATIS ECCLESiarum ECCLESIE ROMANE CENSUALIUM PER NARBONENSEM, ARELATENSEM, AQUNSEM, ET EBREDUNENSEM PROVINCIAS, ET ALBIENSEM, RUTENENSEM, CATURCENSEM, ET AGENNENSEM DICESSES CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

B Cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum subdiaconum nostrum pro colligendis Ecclesiae Romanae censibus et aliis negotiis destinemus, universitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benigne ac honorifice pertractantes, census nobis debitos fideliter exsolvatis eidem; ita quod gratiam vobis ex debito compareatis, et nos id merito gerere debeamus acceptum.

Datum, ut supra.

CLXX.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Datum, ut supra.)

C Licet summi patrisfamilias exemplo, cuius vicem immitteri eodem gerimus disponente, quod uni ex minimis nostris sit, nobis factum rationsibiliter reputemus, illos tamen volentes propensius honorari quos propriæ merita probitatis nobis advehunt charius amplexandos et honore constituant digniores, pro iis specialius devotis nostris, cum expediti, preces diringimus et mandata. Cum igitur dilectum filium magistrum Petrum Marcum, etc., ut supra usque destinemus, fraternitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta precipiendo mandantes quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benigne ac honorifice pertractantes, de censibus nostris facilius eidem in diecibus vestris fideliter responderi; ita quod sollicitudinis vestre studium pareat in effectu, et nos devotionem vestram debeamus exinde merito commendare.

Datum, ut supra.

In eumdem modum scriptum est archiepiscopo

die sponte addicti (donec vitæ dulci officio fungantur), Dei Opt. Max. misericordiam silentii religione contemplantur, de quibus specul. in hac verba tit. De testib. jus vetat in re propria dicendi testimoniū fidem adhiberi, sed fallit in monachis Cisterciensibus et Carthusianis propter eorum sanctimonium.

Arelatensi et suffraganeis ejus, Aquensi archiepiscopo A et suffraganeis ejus. In eundem modum suffraganeis et capitulo Ebredunensis Ecclesiae.

CLXXI.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI COMITI LEICESTRIÆ, VICECOMITI BITERRENSI.

Accipit munus ejus.

(Datum, ut supra.)

(117) Nobilitati tuæ gratiarum dignas rescrimus actiones quod, sicut dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nobis exposuit, tu volens nobis in mille marces argenti liberaliter subvenire, Raimundum et Eliam de Caturcio fecisti juramento præstito corporaliter obligari ut eas cui voluerimus nomine nostro persolvant. Ideoque devotionem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum, cui hoc duximus committendum, sine difficultate facias nostro nomine assignari.

Datum, ut supra.

CLXXII.

TOTIUS PROVINCIÆ ET MONTIPESSULANI, SANCTI AGIDII, ET ARELATENSIS DOMORUM MILITIÆ TEMPLI MAGISTRIS.

Ut pecuniam apostolicam tradant thesaurario templi Parisi.

(Datum, ut supra.)

(118) Devotionem vestram monemus attente, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus cum a dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctore litterarum nostrarum fueritis requisiti, pecuniam quam vobis nostro nomine duxerit assignandam, dilecto filio fratris Aymaro thesaurario domus militiæ Templi Parisiensis secure mittere procerutis, vestras super hoc eidem magistro litteras in testimonium assignantes. Quod si non omnes, etc., quilibet vestrum ea nihilominus exequatur.

Datum, ut supra.

CLXXIII.

MAGALONENSI EPISCOPO.

De comitatu Melgorii.

(Datum, ut supra.)

Dilectus filius frater Constantinus conversus D Carthusiensis nobis proposuit quod tu quingentas marcas pro comitatu Melgoriensi tibi ei Ecclesie tua a nobis sub annus pensione viginti marcarum locando ei nostro nomine obtulisti. Cum igitur dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum super hoc mandatum dederimus speciale, volumus ut cum ipso tractatum super eo habeas diligentem. Quidquid enim idem secundum mandatum nostrum provide tecum duxerit faciendum, nos ratum habentes volumus firmiter observari,

Datum, ut supra.

(117) Vide infra epist. 174.

(118) Vide infra epist. 175.

CLXXIV.

RAYMUNDO ET HELIE DE CATURCIO.

Ejusdem argumenti cum epistola.

(Datum, ut supra.)

Dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nobis exposuit quod vos de mandato dilecti filii Simonis Montisfortis comitis Leicestriæ juramento corporaliter præstito mille marcas ad pondus Trecense cui voluerimus nomine nostro solvere promisistis. Ideoque devotionem vestram monemus attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eas dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum latori præsentium nomine nostro, sine qualibet difficultate, solvatis; ita quod devotionem vestram debeamus merito commendare.

Datum, ut supra.

CLXXV.

MAGISTRO PETRO MARCO SUBDIACONO NOSTRO.

Super eodem.

(Datum, ut supra.)

(119) Devotioni tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus a dilectis filiis Raimundo et Eliam de Caturcio mille marcas argenti ad pondus Trecense recipias, et receptas dilecto filio fratris Aymaro thesaurario domus militiæ Templi Parisiensis secure transmittas, nostro nomine deponendas.

Datum, ut supra.

CLXXVI.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSIS

APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS

De censu Simonis de Monteforti.

(Laterani, v Idus Octobris.)

(120) Præsentium vobis auctoritate præcipie: do mandamus quatenus omnia scripta super censu terræ dilecti filii nobilis viri Simonis de Monteforti comitis Leicestriæ et alia nobis a bonæ memorie magistro Milone olim transmissa quæ vobis meminimus postmodum remisisse, dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum libere assignatis.

Datum Laterani v Idus Octobris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXVII.

EPISCOPO GEBENNENSIS.

Em trans fert ad Ecclesiam Ebredunensem.

Scientiæ donum tibi a patrefamilias quasi talentum negotiatio commissum nequam in terra cum servo inutili fodens, in sollicitudinem pastorali assumptus, sic secundum Apostolum opus implens pontificis, tuum honorificare ministerium et praesesse in sollicitudine studiasti ut, sicut credimus, vere possis dicere cum propheteta: *Super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem, et super custodiam meam ego sum stans totis*

(119) Vide supra epist. 172.

(120) Vide lib. xii. epist. 108, 122.

nocibus (Isa. xxii), ita te fidem exhibens super A igitur ut ea que rationabiliter statuuntur robur ob-
panca ut merearis constitui super multa. Quod di-
lecti filii canonici Ebredunensis Ecclesie provide
attendentes, cum bona memoriae eorum archiepi-
scopo ab hac luce subtracto de substitutione pontif-
icis tractatum diutinum habuissent; tandem, ope-
rante illo qui facit utraque unum, cleri, populi et
suffraganeorum desideris concurrentibus, te in
suum archiepiscopum et pastorem unanimi postula-
vere consensu, supplicantes nobis humiliter et in-
stanter ut cum episcoporum translatio fieri non pos-
sit vel debeat absque sedis apostolicae licentia spe-
ciali, te, per cuius circumspectionem sollicitam, et
sollicitudinem circumspetam multa credunt Ecclesie sue commoda proventura, ipsis in pasto-
rem concedere dignaremur. Licet autem in litteris
quas olim nobis super hoc tua fraternitas destina-
vit expresseris aliquos a postulatione hujusmodi
primitus dissensisse, quia tamen per litteras eorum
dem ipsos in postulatione jamdicta nunc unanimes
esse cognovimus et concordes, eamdem, ipsorum
inclinati precibus, duximus admittendam; teque a
regimine Gebennensis Ecclesie absolventes, ipsis
concessimus in pastorem. Ideoque fraternitati tuae
per apostolica scripta mandamus atque præcipimus
quatenus vocationem recipiens de te factam, ne di-
vine dispositioni resistere videaris, ad præfata Ebredunensem accedas, eidem ita solli-
cite curam studens impendere pastorem ut ejus-
dem status juxta ipsius expectationem et nostram
per tuae sollicitudinis providentiam temporaliter et
spiritualiter augeatur, et tu, sicut de gradu ad
gradum, ita de virtute in virtutem prolicere videa-
ris. Palleum quoque, plenitudinem scilicet pontifi-
calis officii, per dilectum filium magistrum Petrum
Marcum subdiaconum nostrum correctorem litterarum
nostrarum, Ecclesie jam dicte canonicum,
virum utique litteratum, providum et discretum,
tuae fraternitati transmitimus, sub ea forma tibi
tradendum ab ipso quam eidem sub bulla nostra dedi-
mus interclusam.

*In eundem fere modum scriptum est capitulo Ebredunensi usque interclusam. Quocirca mandamus quatenus ei sicut archiepiscopo vestro humili-
liter intendentis, obedientiam et reverentiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam.*

In eundem fere modum clero et populo Ebredunensi. In eundem modum suffraganeis Ebredunensis Ecclesie, tanquam metropolitano vestro.

CLXXVIII.

GEENNISI EPISCOPO IN ARCHIEPISCOPUM EBREDUNENSEM ELECTO.

De statu numero canonicorum.

Dilecti filii capitulum Ebredunense nobis humili-
liter supplicarunt ut statutum de non excedendo
duodenario canonicorum numero in eorum Ecclesia
dudum factum, et a bona memoriae Clemente papa
prædecessore nostro postmodum confirmatum, apo-
stolico dignaremur munimine roborare. Volentes

A
tineant firmatis, mandamus quatenus statutum
ipsum, salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato,
faciat appellatio remota firmiter observari.

CLXXIX.

CAPITULO. CLERO ET POPULO TROJANIS.

De electione episcopi Trojani.

(Laterani, iii Idus Octobris.)

Licet præsenta venerabilis fratris nostri Phi-
lippi episcopi vestri tanto esset nobis acceptior
quanto ipsum ad obsequia nostra longa consuetudo
aptiore reddiderat, et sua devotionis ac fidei pu-
ritas nobis et fratribus nostris efficerat chariorem,
ex quo tamen vestra in eum desideria convenerunt,
ipsum vobis paterna benignitate duximus conce-
dendum, sperantes quod per ejus sollicitudinem
circumspectam grata sint vobis et Ecclesie vestre
comoda proventura. Ut autem ipsum in nostris
esse oculis gratiosum exhibita sibi specialis gratia
demonstraret, eum in Lateranensi basilica manibus
propriis consecravimus, vos quoque in hoc, si dilige-
nter attenditis, honorantes. Quocirca universita-
tem vestram monemus et exhortamur attentius et
per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus
quatenus ei sicut pastori et episcopo animarum ve-
stiarum, humiliiter intendentis, obedientiam et rever-
entiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam,
ejus salubria monita et statuta suscipientes hu-
miliiter et devote servantes. Nos enim eidem dedimus
in mandatis ut in contradictores, si qui fuerint, vel
rebello censuram curet ecclesiasticam sublatu ap-
pellationis obstaculo exercere.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, pontificatus
nostru anno quinto decimo.

CLXXX.

CLERO ET POPULO POETANIS.

Super eodem.

(Laterani, iii Idus Octobris.)

De dissensione inter vos et clerum ac populum
Trojanum exorta et illo dolemus debito generali quo
inter omnes Ecclesie filios desiderare ac procurare
tenemur unitatem et pacem, et affectu etiam spe-
ciali, quo cupimus ut venerabilis frater noster Phi-
lippus episcopus vester populum obsequenter ha-
beat et concordem. Nuper igitur... Archipresbytero
et quibusdam clericis vestris ac decano et quibus-
dam Ecclesie Trojanæ canonicos apud sedem apo-
stolicam constitutis, ad procurandam concordiam
inter vos et clerum ac populum antedictos inter-
ponere voluimus partes nostras; sed dictis decano
et canonicis respondentibus se super hoc non habere
mandatum, nec etiam propter hoc suis vocatos,
finali super iis non potuimus habere processum.
Volentes autem ut prædicta dissensio per nostre
sollicitudinis studium sopiatur, vobis et ipsis prox-
imum festum Epiphaniae terminum peremptorium
assignamus; per apostolica vobis scripta præci-
piendo mandantes quatenus eodem termino procu-
ratores vestros sufficienter instructos ad nostram

cureris praesentiam destinare, ut hujusmodi quæstio per nos compositione amicabili vel judiciali calculo terminetur. Interim autem eidem episcopo vestro humiliiter intendentess, obedientiam et reverentiam exhibeatis tam debitam quam devoutam. Alioquin sententiam quam rationabiliter tulerit in rebelles ratam et firmam habebimus, et eam, auctore Domino, faciemus firmiter observari.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem fere modum scriptum est capitulo et populo Trojanis usque terminetur. Eisdem autem Fogetanis nostris damus litteris in mandatis ut ipsi episcopo humiliiter intendentess, obedientiam et reverentiam exhibeant tam debitam quam devoutam. Alioquin sententiam quam idem episcopus rationabiliter tulerit in rebelles ratam et firmam habebimus, et eam, auctore Domino, faciemus firmiter observari.

CLXXXI.

PATRIARCHÆ ANTIOCHENO.

De querelis adversus eum excitatis.

(Laterani, vi Idus Octobris.)

Eam gerimus de tua religione fiduciam ut te nullum ex certa scientia gravare contra justitiam arbitrenur, nec credamus quod propter incrementum quantumlibet temporalium, aeternorum velis incurere detrimentum, cum Dominus in te dudum ignem accenderit charitatis, ut non queras que tua sunt, sed que Christi, atque ad suscipiendum Antiochenæ Ecclesiæ regimen non respectus temporalis commodi te induixerit aut patriarchalis ambitio dignitatis, sed charitatis et obedientiae virtus, et zelus ac devotio nominis Christiani, cupientem prodesse potius quam præesse, ac memorem quod secundum testimonium veritatis nihil prodest homini si cum detimento animæ mundum lucratus fuerit universum. Si ergo querela de te aliquando proponitur coram nobis, aut injustam fore credimus querimoniam, aut innocentiam tuam per ignorantiam facti seu modo alio circumventam. Unde nulli fiducialius facta tua committimus disentienda quam tibi, qui ut futurum securus possis expectare judicium, in presenti, consilio utens Apostoli, sollicite judicas tempestum. Noveris autem dilectum filium Iterium Ecclesias tua canonicum nobis humiliiter intimasse quod cum felicis memoria Petrus avunculus ejus predecessor tuus, qui propter justitiam non solum persecutionem passus est, sed et mortem (121), sibi et... fratri suo mille bisantios Saracenos dedidisset in studiis scholasticis expendendos, tu ipsos a magistro recipiens Hospitalis, penes quem cum rebus aliis depositi fuerant, eos dicto canonico et ejus fratri hacenus restituere non curasti, eundem Iterium quadam quarta, quam patriarcha predictus in augmentum præbende sue sibi de consensu capituli Antiocheni contulerat, et quadam gastina que Naria

A vulgariter appellatur, pro tuae voluntatis arbitrio spoliando. Insuper cum idem patriarcha redditus sui fratris et suos, quos ante captionem suam tempore longo perceperat, restitui præcepisset eisdem, tu redditus ipsos de castro Cursaril, ubi repositi fuerant, faciens asportari, tam illos quam proventus qui de beneficiis suis post captivitatem et mortem ejusdem patriarchæ biennio provenerunt ad nille aureorum valentiam, ac etiam cooperiorum quadam et alia que custodias bona memorie... decani Antiocheni deputata fuerant, in ejusdem et fratris sui detinens detrimentum, ea sibi restituere contradicis. Unde nobis humiliiter supplicavit ut super hoc eorum gravaminibus succurrere dignaremur. Credentes igitur quod eis justitiam suam melius conservare non possumus quam si predicta providentia tuae judicio committamus, fraternitatem tuam monenlam duximus attentius et rogandam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus super præmissis sollicite studeas inquirere veritatem, et si querelam eorum inveneris esse justam, cum super iis decipi potueris tanquam homo, taliter eis satisfactias de prædictis quod ex hoc tua, quod absit! apud homines non ledatur opinio, nec apud Deum gloria tua, que est tuae conscientiae testimonium, minuantur; nos quoque, quos suscepimus servitutis officium universis constituit debitores, eisdem super his querimonian replicantibus alium non cogamur concedere cognitorem.

Datum Laterani, vi Idus Octobris., pontificatus nostri anno xv.

In eundem fere modum scriptum est super hoc patriarchas Jerosolymitanos apostolica sedis legato usque cogamur concedere cognitorem. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum ad id diligenter moneas et inducas.

Datum, *ut supra.*

Indicatur supplicatio generalis.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Quarta feria infra octavam Pentecostes fiat generalis processio virorum ac mulierum pro pace universalis Ecclesie ac populi Christiani, specialiter autem ut Deus propius sit illis in bello quod inter ipsos et Saracenos dicitur in Hispania commitendum, ne det hereditatem suam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Et ad hanc processionem omnes omnino moneantur venire, nec ab ea se quisquam excusat præter illos qui habent iniurias capitales. Summa itaque mane convenient mulieres apud Sanctam Mariam Majorem; clerici vero apud basilicam Duodecimi Apostolorum, et laici apud Sanctam Anastasiam; et post collectas, pulsatis simul istarum ecclesiæ campanis, procedant omnes in campum Lateranensem hoc ordine. Mulieres omnes et solas præcedat crux Dominica Sanctæ Mariae Majoris; et in prima parte processionis sint sanctimoniales, in ultima vero reliqua mulieres, que sine auro et gemmis et sericis indumentis procedant, orando cum devotione ac humilitate, in fletu et genitu, nudis pedibus omnibus que possunt; et per Merulanum et ante Sanctum Bartholomaeum veniant in campum Lateranensem, et collocent se ante Fellonianum, in silentio perma-

(121) Vide lib. x. epist. 214, et lib. xii. epist. 45.

entes. Clericos autem crux fraternitatis precedat; et in prima processionis parte sint monachi et canonici regulares; in ultima vero rectores et ceteri clerci procedentes predicto modo, et per viam maiorem et arcum Basili veniant ante palatum episcopi Albanensis, et ibi directe in medio campi se collocent. Laicos autem precedat crux Dominica Sancti Petri; et postrem illam sequantur primi Hospitalarii, et postrem ceteri laici, sicut prescriptum est incidentes, et per Sanctos Joannem et Paulum et ante Sanctum Nicolaum de Formis in campum veniant, et collocent se ab altera parte. Interim vero Romanus pontifex cum episcopis et cardinalibus et capellani ingrediatur basilicam quae dicitur Sancta Sanctorum; et inde reverenter assumpto ligno vivifice crucis, processionaliter veniat ante palatum episcopi Albanensis, et sedens in scalis exhortatorium faciat sermonem ad populum universum. Quod finito, mulieres, sicut processionaliter venerant, ita procedant ad basilicam Sancta Crucis; et ibi praeost sit presbyter cardinalis, qui celebet eis missam dicendo illam orationem: *Omnipotens, sempiterne Deus, in cuius manu sunt omnium potestates*, etc. Et sic ipso mulierem in pace ad propria revertantur. Romanus autem pontifex cum episcopis et cardinalibus et capellani per palatum descendat in Lateranensem basilicam. Clerici vero per porticum, et laici per burgum, ingrediantur in illam; et celebrata venerabiliter missa, ipse cum omnibus nudis pedibus procedat ad Sanctam Crucem, ita quod eum praecedant clericis et laici subsequantur, et facta oratione, unusquisque revertatur ad sua. Jejunetur autem ab omnibus, ita ut nemo, praeter infirmos, comedat pisces aut quocunque pulmentum; sed qui possunt, pane sint et aqua contenti; qui vero non possunt, bibant vinum bene lymphatum et modice sumptum, et vescantur herbis et fructibus aut etiam leguminibus; omnesque apertant manus et viscera indigentibus, ut per orationem, jejunitum et eleemosynam misericordia Conditoris reddatur populo Christiano placata.

CLXXXII.

DOMINO PAPE.

De bello Saraceno in Hispania.

(122) Sanctissimo Patri ac domino Innocentio Dei gratia cum pontifici Aldephonsi eadem rex Castiliae et Toleti, cum osculo manum atque pedum, salutem. A sanctitate vestra credimus non excusisse propositum impugnandi Saracenae gentis perfidiam vobis per nostros nuntios devote et humiliter intimasse, in omnibus tanquam patris et domini vestrum subditi expertes, quod sicut a patre pro nos recognoscimus benignae et pie pariter impretrasse. Quocirca cum litteris vestris nuntios nostros, quos ad hoc exequendum idoneos reputavimus, ad partes Francie non di-tulimus destinare; addentes etiam ut omnibus militibus venientibus ad bellum et omnibus servientibus, prout decebat, expensis victui necessariis largiremur, quibus possent commode sustentari. Unde fuit quod audita remissione peccatorum quam vos vénientibus indulxistis, venit magna multitudo militum de transmontanis partibus, nec non et archiepiscopi Narbonensis et Burdigalensis et episcopus Nannetensis (123). Fuerunt qui venerunt usque ad duo millia militum cum suis armigeris, et usque ad decem millia servientium in equis, et usque ad quinquaginta milia servientium sine equis; quibus omnibus nos oportuit in virtutibus providere. Venerunt etiam illustres amici nostri et consanguinei rex Aragonum et rex Navarra cum potentatu suo in fidei catholice auxilium et juvenem; quibus nobiscum aliquanto tempore apud To-

(122) Vide lib. xii, epist. 18.

(123) Vide Roderic. Tolet., lib. viii, c. 1, 2.

(124) Ibid., c. 5.

A letum facientibus moram, expectabamus quippe homines nostros qui venturi erant ad bellum, omnia necessaria, prout per nuntios nostros promisimus, non defecimus ministrare, licet expensas essent propter sui multitudinem nobis et regno nostro fere importabiles et onerose. Non enim solum in iis quae promiseramus, verum etiam in pecuniis specialiter et in dextrarisi, quibus fere omnes tam milites quam servientes pariter indigebant, nos oportuit providere. Sed Dominus, qui multiplicat incrementa frumentorum justitiae, ministravit nobis abunde secundum suam gratiae largitatem, et dedit omnia posse perficere perfecte pariter et abunde (124). Congregata itaque nostra et suorum multitudine, viam Domini copius proficiebant; et repente ad turrim quamdam que Magalon nuncupatur satis munitam, ultramontani antequam nos pervenerunt per unum diem, et illam cum Dei auxilio impugnantes in continentem ceperant.

Licet autem nos eis in omnibus necessariis largissime provideremus, ipsi tamen attentes laborem terre, que deserta erat et aliquantulum calida, voluerunt a coepio proposito retroire et ad propria remeare (125). Tandem ad magnam instantiam nostram et regis Aragonum processerunt usque ad Calatravam, quae non distabat a predicto castro nisi per duas leugas; eamque nos ex parte nostra, et rex Aragonum ex sua, et ipsi ex sua in Dei nomine cepimus expugnare. Saraceui autem qui intus erant, attentes se Dei exercitu non posse resistere, disposerunt villam nobis tradere, ita, quod personae eorum salve discederent, verumtamen sine rebus; cumque nos istud nulla ratione vellemus acceptare, rex Aragonum et transmontani habentes super hoc consilium, viderunt villam esse munitam muris et antemuralibus, profundis fossatis, et excelsis turribus, et quod non posset capi nisi suffoderent muri et sic ruerent. Quod cederent in grave damnum fratribus Salvatorae, quorum fuerat, et non posset, si necessitas incurreret, retineri. Unde apud nos institerunt firmissime ut villa salva et integra cum armis et magna copia victualium que ibi erant, quibus satis indigebat exercitus, nobis redderetur, et personae Saracenorum vacuae et inermes recedere permittentur. Nos autem attentes eorum in hoc firmam voluntatem, votis eorum annuimus, ita quod medietas omnium eorum quae intus habebantur cederet in partem regis Aragonum, et alia medietas in partem ultramontanorum, et nec nobis nec nostris aliquid voluum retinere. Ipsi autem propositum repatriandi apud se renientes, licet Dominus Deus nobis exhiberet gratiam et honorem, et nos vellemus omnibus eis sufficientissime necessaria ministrare, desiderio patriae coacti, omnes pariter signo crucis relicto cum archiepiscopo Burdigalensi et episcopo Nannetensi, licet certitudinem de bello Saracenorum haberemus, ad propria redierunt, exceptis admodum paucis, qui remanserunt cum archiepiscopo Narbonensi et Tibaldo de Blazon, qui naturalis noster erat (126), cum suis et quibusdam aliis militibus qui erant de Picavia; et si omnes qui remanserunt, vix erant inter milites et servientes centum quinquaginta; de pedestibus autem eorum nullus remansit. Cumque rex Aragonum apud Calatravam moram faceret expectando quosdam milites suos et regem Navarre, qui nondum ad nos pervenerat, nos cum nostris processimus et pervenimus ad quoddam castrum eorum quod Alarcos dicitur. Illud castrum, licet bene munitum esset, cepimus, et alia tria castra, quorum unum dicitur Caracovia, aliud Benaventum, et aliud Petrabona. Inde procedentes pervenimus ad Salvaterram; ibique pervenerunt ad nos rex Aragonum, qui de suis hominibus non duxit in exercitum nisi tantum mili-

(125) Vide tom. V. Duchesnii, pag. 426 et seq.

(126) Id est natione Hispanus, ut scribit Rodericus Tolet., lib. viii, c. 6.

tes generosos, et rex Navarre, qui similiter vix fuit in exercitu de suis plusquam ducentis milibus comitatus. Et quia rex Saracenorum in vicino erat nobis, Salvam terram nolumus expugnare; sed procedentes contra Saracenorum multitudinem, pervenimus ad quedam montana in quibus non erat transitus aliquis, nisi in certis locis.

Comque nos essemus ad pedem illius montis ex parte nostra, Saraceni venientes ex parte alia obtinuerunt summitatem montis, volentes nobis transitum impeditum. Sed milites nostri ascenderentes viriliter, quia adhuc pauci Saraceni ad locum illum pervenerant, eos cum Dei auxilio viriliter expulerunt, et castrum quedam munitione, quod propter transitum impediendum Saracenorum rex construxerant, ceperunt, quod Ferrat (127) dicitur: quo occupato, exercitus Domini secure potuit ad cacumina montis ascendere, ubi multum laboravit propter defectum aquarum et loci ariditatem. Saraceni autem videntes quod transitum illum occupare non possent, alium transitum qui erat in desensus montis arcuissimum et invium occuparunt. Talis quippe erat quod mille homines possent defendere omnibus hominibus qui sub celo sunt, et juxta transitum illum ex altera parte erat totus Saracenorum exercitus, et sua tentoria jam fixa. Comque nos ibi facere moram ob defectum aquae non possemus, nec procedere propter transitus difficultatem, quidam ex nostris consuluerunt quod iterum ad pedem montis descendemus, et aliud transiit ad duas vel tres dietas quereremus. Nos autem attendentes filii periculum et personæ nostræ dedecos, nolumus hinc parere consilio, eligentes potius in difficultate transitus mori pro fide quam faciliorem transiit quærendo qualitercumque in fidei negotio retroire (128). Comque jam quidem propositum firmassimus, ad indicium ejusdam rustici, quem Deus nobis ex insperato misit, in eodem loco alium transitum satis facilem magnates nostri, qui primos ictus in bello habituri erant, invenerunt, et in quadam loco exercitui eorum vicino, licet aridus esset et siccus, Saracenis hunc transitum ignorantibus, tentoria posuerunt. Quod cum Saracenorum exercitus attendisset, processit ut mansionem illam impeditum. Nostri autem, licet pauci essent, se viriliter defendenderunt. Nos autem et rex Aragonum et rex Navarre armati cum milibus nostris in loco prime mansionis, que erat in summitate montis, expectavimus donec totus exercitus Domini pervenit secure ad locum ubi anteriores nostri castrametati sunt; et ita, dante Domino, factum est quod licet via esse in via et in aquosa, lapidosa et nemorosa, nihil de nostris amisimus. Hoc autem factum est die Sabbati xviii Kal. mensis Augusti. Circa serotinam vero horam Saraceni attendentes quod omnia tentoria nostra tute fixeramus, dispositis aciebus suis venerunt ante loca castrorum, et ibide quædam præludia belli in modum torneamentum cum nostris exercuerunt. Attendentes autem ipsi quod nos illa die nollemus habere bellum, ad castra sua reversi sunt. Sequenti autem die Dominica summo mane venit Saracenus cum infinita multitudine dispositis aciebus suis. Nos autem volentes considerare multitudinem gentis sue, et dispositionem et statum et qualiter in omnibus se haberent, habito prudentium virorum consilio et in iis exercitatorum, expectavimus usque ad sequentem diem lunæ. Ipsi autem sic existentibus, posuimus milites nostros cum pedibus, ut extremitas agminis nostri non possent in aliquo molestare: quod quidem, divina operante gratia, sic evenit. Sequenti die, scilicet secundâ leria, omnes in Dei nomine armati processimus, dispositis aciebus, cum eis pro fide catholica prægaturi. Ipsi autem promontoria quædam obtinuer-

A runt valde ardua et ad ascendendum difficultia propter nemora que inter nos et ipsos erant, et propter alveos torrentium profundissimos, que omnia nobis erant magno impedimento, ipsis vero maximo expedimento. Verumtamen ille a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, fecit mirabiliter, et direxit manus sui exercitus contra inimicos suos, et anteriores nostri necnon et mediis multis acies eorum, quæ in minoribus promontoriis existebant, in virtute crucis Domini prostraverunt. Cum autem pervenissent ad extremam aciem eorum, infinita siquidem multitudinem, in qua rex Carthaginis erat, ibidem difficilemos confitit militum, peditum, et sagittariorum invenerunt, quos sub maximo periculo et vix, ino etiam jam non poterant tollere (129). Nos autem attendentes bellum illud eis omnino importabile, impetu equorum processimus, signo crucis Domini precepsente, et vexillo nostro, in quo erat imago beatæ Virginis et filii sui in signis nostris superposita.

Comque nos jam pro fide Christi mori constanter eligeremus, attendentes crucis Christi et imaginis sua matris ignominiam, quas lapidibus et sagittis irruere impetebant, in aria furentes aciem illorum infinite multitudinis divisimus; et licet ipsi essent constantes in bello et firmi super domino suo, Dominus illorum infinitam multitudinem crucis sua gladio trucidavit; et sic rex Saracenorum cum paucis in fugam conversus fuit. Sui autem impetus nostros interierunt sustinebant, sed statim post maximum stragam eorum reliqui in fugam conversi sunt. Nos autem insequentes eos usque ad noctem, plures tamen insequendo interfecimus quan in bello; et sic bellum Domini a solo Domino et per solum Dominum est feliciter consummatum. Deo autem honor et gloria, qui cruci sue dedit victorianam per Jesum Christum Dominum nostrum. Fuerunt autem milites Saraceni, ut postea vera relatione didicimus a quibusdam domesticis regis Saracenorum, quos captivos cepimus 185 milia, peditum vero non erat numerus. Occupuerunt autem in bello ex parte sua centum milia armorum et amplius secundum aestimationem Saracenorum quos postea cepimus. De exercitu autem Domini, quod non sine grande gratiarum actione recitandum est, et quod incredibile est, nisi quis miraculum est, vix viginti quinque Christiani aut triginta de toto nostro exercitu occubuerunt.

O quanta letitia! o quot gratiarum actiones! nisi de hoc dolendum sit quod tam pauci martyres de tanto exercitu ad Christum martyrio pervenerunt. Ut autem magna eorum multitudine credatur, cum exercitus nosier in castris eorum post bellum per biduum fecerit moram, ad omnia incendia que necessaria erant in coquendis cibis et pane et aliis non composuerunt aliqua ligna nisi de sagittis et lanceis eorum que remanserant, et vix poterunt comburere medietatem. Comque dicti exercitus propter longam moram factam in locis heremis et incultis deficeret in virtutibus et aliis, ibide tan-tam invenierunt tam ciborum quam armorum, nec non etiam dextrariorum et aliorum juuentorum copiam quod accipientes ad suam unusquisque de iis omnibus voluntatem, plus ibi dimiserunt ex magna abundantia quam ceperunt (130). Tertio autem die procedentes venimus ad quedam castra eorum, scilicet Bilche, Bannos, Tolosa, que incontinenti cepimus. Tandem perennius ad duas civitates, quarum altera dicitur Bacia, altera Ubeda; quibus non erant majores citra mare præter Cordubam et Hispalim; quarum alteram, scilicet Baciæ, destructam invenimus; ad alteram vero, scilicet Ubedam, quia situ loci et artificio fortissima erat, confugerat multitudine hominum infinita ex omnibus villis adjace-.

(127) Ferral. apud Rodericum.

(128) Roder. Tolet., lib. viii, c. 7, 8.

(129) Roder. Tolet., lib. viii, c. 10.

(130) Roder. Tolet., ibid., c. 12.

tibus. Cum enim villa illa nunquam ab imperatore A vel ab aliquo regum Hispanie expugnata sciretur vel subjugata, in eadem posse salvare sua corpora se credebat. Sed et hanc in brevi, divina gratia faciente, cepimus et funditus destruximus, quia non possemus habere tantam multitudinem gentium que ad illas populandas sufficere possent: et bene perierunt ibi sexaginta milia Saracenorum; quorum quosdam interfecimus, quosdam captivos duximus ad servitium Christianorum et monasteriorum quae sunt in marchia reparanda. Hec igitur, sanctissime Pater, vobis scribenda decrevimus, pro auxilio toti Christianitatis impenso gratias quas possimus exhibentes, et humiliter supplicantes ut vos, quem Dominus ad summi sacerdotio gradum elegit, ei cum sacrificio laudis pro salute populi immoletis vitulos labiorum.

ORATIO.

Omnipotens et misericors Deus, qui superbis resistis, humiliabis autem das gratiam, digna tibi laudum praeconia et devotas gratiarum referimus actiones quod antiqua innovando miracula, glorirosam tribuisisti exercitorum per fidem gentibus populo. Christiano, te suppliciter exorantes ut quod mirabiliter incipiisti, misericorditer prosequare ad laudem et gloriam nominis tui sancti, quod super nos famulos tuos fideliter invocatur. Per Dominum nostrum, etc.

CLXXXIII.

ILLUSTRI REGI CASTELLE.

Respondeat epistola superiori.

(Lauzani, vii Kal. Novembri.)

Protector in se sperantium, Deus, sine quo nihil est validum, nihil firmum, multiplicans misericordiam suam super te ac populum Christianum, et effundens iram suam in gentes que Dominum non moverunt et in regna que non invocaverunt sanctissimum nomen ejus, juxta quod dudum fuerat Spiritu sancto prae dictum, irrisit gentes que temere frequenter contra eum, et subsannavit populos inania meditatos, humiliando arrogantiam fortium, et infideliū superbiam quiescere faciendo; qui sperantes in equis, quia multi sunt; et equitibus, quia prevalidi nimis, seper sanctum Israel non fuere confisi, et Dominum exquirere contempserunt; quinimo Deo vivo et vero ausi sunt exprobarare, exaltantes contra eum tumide vocem suam et suorum levantes altitudinem oculorum. Benedictus autem Deus, qui posuit in eorum naribus circulum et in labiis suis frenum, dans eis secundum opera eorumdem, et ipsis retribuens secundum suorum nequitiam studiorum, ut cognoscat Moab quoniam major est ejus indignatio et superbia quam fortitudo et virtus, et sperent in Domino cuncti qui diligunt nomen ejus, videntes quod in sua sperantes misericordia non relinquit, sed prope est omnibus ipsum in veritate vocantibus, dans lapsis fortitudinem, et robur multiplicans; ut jam non dubitent verum esse quod legitur, quoniam qui sperant in Domino habebunt fortitudinem, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficiunt; quia Dominus virtutem populo suo dabit. Nos autem per tuæ serenitatis literas plenus intellecto qualiter is qui docet manus suorum ad pralium et digitos eorum ad bellum, instauratis Veteris Testamenti miraculis, in tanto

(131) Cap. *Cum in tua*, De decimis. Vide cap. *Cum contingat*, De decimis.

A et tam horribili prælio salvum fecit populum humilien, et humiliavit oculos superborum, exultavimus Domino adjutori nostro, et ei quantum sua donavit gratia jubilantes, gavisi fuimus gaudio magno valde. Convocantes ergo urbis clerum et populum universum, ei qui facit mirabilia magna solus etsi non quantas debuinus, quantas tamen potuimus, una cum illis gratiarum exsolvinus actiones, ipsa tuta celsitudinis litteras legi coram universa multitudine facientes, et ore proprio exponentes easdem: in quo, post divinæ virtutis magnalia, quantum magnificentiae tuae præconia extulerimus, ab aliis potius quam a nobis regali excellentiae volumus intimari. De cætero, fili charissime, prudentiam tuam monemus, rogamus, et exhortamur in Domino quatenus datum tibi et populo Christiano victoriam Domino exercitum reverenter ascribas, ore simul et corde humiliiter confiendo quod non manus tua excelsa, sed Dominus fecit haec omnia, juxta quod in lege divina præcipitur (*Dent. viii*). Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea et potentia manus meæ fecit mihi virtutem hanc magnam; sed memoreris Domini Dei tui, quia ipse tibi dat facere fortitudinem et virtutem. Ista enim victoria procul dubio non humani operis existit, sed divini; et gladius Dei, non hominis, imo verius Dei hominis inimicos crucis Dominae devoravit. Quis enim dedit eos in directionem et predam ut unus mille et duo decem millia effugarent nisi Deus, qui subdidit illos et tradidit, suam C super eos indignationem effundens pro eo quod pecaverunt eidem et in ejus noluerunt semitis ambulare? Non igitur tibi venial pes superbiorum, quia ibi ceciderunt qui operantur iniuriam. Sed affer Domino gloriam et honorem, dicens humiliiter cum Propheta: *Zelus Domini exercitum fecit istud* (*Isa. xxvii*), ut alius exsultantibus in curribus et in equis, tu exsulces et glorieris in nomine Domini Dei tui, et considerans vindictam impiorum factam a Domino, laves manus tias in sanguine peccatorum. De nobis autem pro certo cognoscas quod personam tuam semper de corde puro et conscientia bona et fide non facta dileximus, et jugiter in tua crescimus charitate, in cunctis negotiis tuis tuæ serenitati adesse, quantum cum Deo et honestate poterimus, proponentes. Tu ergo ea semper agere studeas que apostolicum promereant favorem, et per quæ gloriam temporalis regni transitoriam et eaducam in aeterni regni beatitudinem, quæ nunquam deficit, valeas commutare. Quod utinam ore prophetante dixerimus, et eventum rei tetigerimus immobili veritate.

Datum Laterani, vii Kalend. Novemb., pontificatus nostri anno xv.

CLXXXIV.

EPISCOPO BELIACENSI.

Respondeat ad ejus consulta.

(Laterani, iv Kal. Novembri.)

(131) Cum in tua dioecesi quedam monasteria et

(131)
beri
labor
annis
preh
rale
tius

conventuales ecclesiae in multis parochiis maiores decimas percipient et minutas, et de quibusdam fructibus annuatim perceptis decime non fuerint persolutae, quae tamen modo solvuntur, quæsivisti per sedem apostolicam edoceri utrum decima fructuum predictorum ad parochiales ecclesias, que nec maiores percipient nec minutas, an ad monasteria et illas ecclesias conventuales, quæ decimas alias percipient ab antiquo, debeant pertinere. Ad quod sic duximus respondendum, quod si fructus predicti de illis terris proveniunt de quibus monasteria seu conventuales ecclesiae aliquos percipiebant ratione decimalium proventus, eis procul dubio debentur decimas fructuum eorumdem, cum ipsis ab antiqua terra illa fuerit decimalis, et non debeat una eademque substantia diverso jure censeri (152). Alioquin parochialibus ecclesiis exsolvantur, ad quas de jure communii spectat perceptio decimalium. Sane quia contingit interdum quod aliquibus voluntibus matrimonium contrahere, bannis, ut tuis verbis utamur, in ecclesiis editis secundum consuetudinem Ecclesia Gallicanae, ac nullo contradicte publice comparente, licet fama privatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium juramenta majorum de sua propinquitate, ut suspicionis tollatur materia, offerantur, quid tibi sit faciendum in casibus hujusmodi quæsivisti (153). Ad hec taliter respondemus, quod si persona gravis, cui fides sit adhibenda, fraternitati tuae denuntiet quod ii qui sunt matrimonio copulandi se propinquitate contingent, et de fama vel scandalo doceat, aut etiam per te ipsum possis certificari de pleno, non solum debes juramenta parentum sponte oblata recipere, verum etiam eos qui contrahere sic nituntur, si monitis induci nequiverrint, compellere ut vel a tali contractu desistant, vel contra famam hujusmodi secundum tuæ discretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin, si persona denuntians non existiterat talis ut duximus, et de fama vel scandalo non poteris edoceri, ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes (154). Si vero post contractum matrimonium aliquis appearat accusator, cum non prodierit in publicum quando banni secundum prefatam consuetudinem in ecclesiis edebantur, utrum vox debet suæ accusationis admitti merito queri potest. Super quo sic duximus distinguendum, quod si tempore denuntiationis præmissæ is qui jam conjunctos impedit extra diœcesim existebat, vel alias denuntiatione non potuit ad ejus notitiam pervenire, ut puta si nimis infirmatis fervore laborans, sanæ mentis patiebatur exsilium, vel in annis erat tam teneris constitutus quod ad comprehensionem talium ejus ætas sufficeret non valebat, seu alia causa legitima fuerat impeditus, ejus accusatio debet audiri. Alioquin, cum rationa-

(152) In quart. Coll. Ecclesia, etiam in cod. Colberi. Cap. Cum in tua, De sponsal.

(153) Vide Reginonem, lib. II, c. 231.

A biliter presumatur quod denuntiationem publice factam idem existens in ipsa dieceesi minime ignorarit, tanquam suspectus est procul dubio repellendus, nisi proprio firmaverit juramento quod postea didicerit ea quæ objicit, et ad hoc ex malitia non procedat; quia tune, etiamsi didicisset ab illis qui denuntiationis tempore siluerunt, clandi non deberet eidem aditus accusandi; quoniam etsi ab imputatione hujusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoeri nequiret cum culpabilis non existat (155). Utrum autem si, accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter jam conjunctos parentela probetur, per depositiones eorumdem posteriorum testium derogetur fidei, sex vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverunt, distinguendo personas et gradus a quibus directe ii de quorum agitur copula descendenter, an primi posterioribus præferantur, non immerito queri posset, quanquam ad aliud et ob aliud juraverint illi quam isti. Si tamen in secundo iudicio priores personæ Juratae deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia prævalerent, nec eo possent pretextu repellendi quod partes testificatae didicerint, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

Datum Laterani, iv Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXV.

PATRIARCHE JEROSOLYMITANO APOSTOLICE SEDIS

LEGATO.

Quod indulgentia sit stricto modo accipienda.

(Laterani, viii Kal. Novembris.)

Cum felicis recordationis Alexander papa predecessor noster Simoni quondam priori Sancti Georgii de Xisto quotidianum usurpauit, virgine quoque pastoralis, et mitra infra missarum solemnia concesserit, sicut accepimus, de indulgentia speciali, ac postmodum idem locus Ecclesiae Sancti Thomæ martyris Accensis cœperit esse subjectus et quandoque cum illa unum solum habere priorem, is qui nunc habet in eisdem ecclesiis prioratum, cum a nobis obtinererit ipsam indulgentiam confirmari, etiam in ecclesia supradicta Sanctæ Thomæ utilitebatur eadem, eo quod priori Sancti Thomæ martyris Accensis et Sancti Georgii de Xisto confirmationis nostra pagina mittetur. Cui se opposuit obicem venerabilis frater noster episcopus Accensis proponens quod ad hoc per confirmationem nostram extendi usus memoratae indulgentiae non valebat. Unde ad petitionem partium questionem ipsam ad examen sedis apostolicae transtulisti. Nos igitur attentes quod praefatus predecessor noster priori Sancti Georgii de Xisto, prioratum ipsum tantummodo exprimendo, indulserit supradicta, ipsius vestigii inhærentes, habendo ratum quod factum

(154) Cap. Cum in tua, Qui matrim. accus. possint.

(155) Cap. Cum in tua, De testib.

existit per eundem, predictae indulgentiae de novo nihil addidimus, sed quod competebat ex illa duximus confirmandum. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum priorem abuti prefata indulgentia non permittas.

Datum Laterani, viii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXVI.

EPISCOPO PIETAVENSI.

*Eum hortatur ad emendationem
(Laterani, xvi Kal. Novembris.)*

(136) Non est Deus in conspectu tuo, nec viae tuæ rectæ sunt coram eo, si clamoribus de te ad nostram audienciam ascendentibus facta respondent, qua præsentibus duximus adnotanda, ipsa tuis oculis admoventes, ut te contra tuam faciem statuendo, qui te ipsum abjecisti post terga, famæ contemptu et consuetudine, sicut dicitur, delinquendi, qualis sis, et utrum ascensum pares subditis ad virtutes, an descensum ad vitia per exemplum, accusationi operum conscientia respondente, tibi tuo judicio demonstremus. Ecce audivimus quod anno præterito antequam ordines celebrares, per magistrum J. Gabart officialem tuum a ducentis fere clericis ordinandis in elusionem constitutionis apostolicae, qua ordinatis sine titulo per ordinatores vel representatores aut successores eorum volumus provideri, fecisti exigi et recipi juramentum quod nullam a te provisio nem exigerent ratione ordinationis illius. In quo cum non habueris judicium nec justitiam, sed juri et sedi apostolicae injuriam feceris manifestam, transgressioni canonum adaperiens adiutum, et nitem claudere viam provisioni pauperum clericorum, quam eis per constitutionem nostram misericorditer curavimus aperire, insipe ac despice temetipsum, eo quod hujusmodi exegeris juramenta que sponte oblate recipere minime debuisses; nisi forte laudentur exactio ubi receptione condemnatur. Accepimus etiam quod excommunicatis indifferenter communicans, G. pro injectione manuum in clericum violenta vinculo excommunicationis astrictum de facto absolvere auctoritate, imo potius temeritate propria presumpsisti, et laicis in præjudicium clericorum tam favorabilis es effectus quod filios quorundam burgensem de Mirehelo subtraxisti servitio clericalis militiae, ut D occasione hujusmodi factos laicos sub servitute redigeres laicorum. Clericis vero tyrannus, decimas eis debitas laicis adjudicas contra jura; et ab abbatis, prioribus et aliis ecclesiasticis prelatis tute dictio subjectis indebitas procurationes extorquens, si quando tibi non visitandi parochiam pretium expensarum quas in tua procuratione facerent, si corrum visitares ecclesias, non exsolvunt, paratas ad omnem impetum tuum excommunicationis et interdicti sententias illico fulminas in eosdem, vel cum tam onerosa multitudine, non ut ædifices et plantes, sed ut si qua congregata sunt dissipes et disperdas,

(136) Vide lib. xvi, epist. 12.

(137) Cap. *Cum Apostolu*, De censib.

A ad defectum, non ad profectum, talis eis hospes accedit quod longi temporis victimum hora brevi consumens (137), tuos mendicare cogis post exitum receptores; et ut manus tuas in Pictavensi diecesi nulla possit exactio præterire, archidiaconis, archipresbyteris et decanis quosdam de novo præponit vicarios, usurpans officia singula ut commoda sentias singulorum et facilius te tuorum manibus ad turpia luera et infames exactiones extendas, aliarumque gravium exactionum novus inventor, sicut fertur, ad te et aliquos simplices tibi collegas adversus eos quos offendere niteris nostras facis litteras impetrari quorundam nomine, ipsis omnino irquisitis ac insciis, qui nullam habent causam agendi; et cum nullus appareat actor vel accusator seu denunciator contra eos quorun nomina nostris litteris inseruntur, tu tamen in ipsis et alios qui nominatis non exprimuntur in litteris, occasione illius clamularum *Quidam alii*, que in litteris nostris sepe solet apponi, collegis tuis ad excogitatum malitiam præ simplicitate nimia inclinatis sententias jacularis, non qualis vigor exigit rationis, sed quales motus ingeit voluntatis.

Cum autem aliqui ex delegatione nostra aliquam sententiam proferent que tibi displiceat, statim eos tanquam inimicos prosequeris capitales, et inferis eis per te et tuos quascunque potes injurias et jaciras, inhibens subditis ne sententias delegatorum nostrorum observent. Illud inter alia non duximus omittendum, quod cum excommunicaveris quemdam presbyterum et omnes qui fuere præsentes quando Elias de Vernia miles cum filia R. de Cella contraxit, qui se proxima consanguinitatis linea continebat, mutato judicio receptione pecunie, tanquam impedimentum evanuerit parentele adveniente qui manum judicantis implevit, contractum quem debito justitiae reprobasti, non erubisti per injustitiam tibi contrarius approbare (138). In his quidem et aliis que de tua conversatione frequenter audivimus nostram non videris patientiam agnovisse, quam in te de gratia multa et speciali habuimus super aliquibus que tempore inquisitionis factæ adversus personam tuam videbantur esse probata; sed exspectavimus tunc, et adhuc illius sequentes exemplum qui misericors et miserat existens, peccatoris querit redditum, et neminem vult perire, misericorditer exspectamus; si forte reversus ad cor, actus tuos reforunes in bonum. Tu igitur aperi oculos tuos, et vide que feceris, ac tuo commissus examini sic corrigas temetipsum quod non oporteat te sentire dexteram apostolicae discipline; quia tanto severius tunc delinquentis corrigemus excessus quanto benignius exspectamus longiori tempore correndum. Dilectis filiis abbati Nucariensi Turonensis diecesis et subdecano et magistro Stephano de Castro Ayraldi canonico Pictavensis nostris damus litteris in mandatis ut te ad hoc diligenter ex parte

(138) Vide lib. x, epist. 191, et lib. xiii, epist. 293.

nostra moneant et inducant, et qualiter admonitiones nostras admiseris nobis describere non omittere.

Datum Laterani, xvi Kalend. Novemb. pontificatus nostri anno decimo quinto.

Illis scriptum est super hoc.

CLXXXVII.

CONRADUS METENSI EPISCOPO, IMPERIALIS, AULE CANCELARIO.

Conceduntur sibi plura privilegia.

(Laterani, xv Kal. Novemb.)

Tanto in hoc tempestatis articulo efficacius nos oporet fratribus et coepiscopis nostris adesse quanto pro sedis apostolicæ reverentia majoribus se pressuris et jacturis exponunt. Eapropter, venerabilis frater in Christo, tuis cupientes necessitatibus provdere, auctoritate presentium tibi personaliter indulgemus ut tuæ malefactores Ecclesiæ, cujuscunque diœcesis, ut ab ipsius et tam clericorum quam laicorum ad ipsam spectantium indebita molestatione desistant, si diœcesani episcopi eos compescere neglexerint requisiti, tu legitima monitione premissa per censuram ecclesiasticam valeas coercere, quam usque ad satisfactionem condignam volumus et præcipimus in violabiliter observari, proviso prudenter ut in hoc prævia ratione procedas. Præterea prohibemus ne Treverensis archiepiscopus inconsulto Romano pontifice in te suspensionis vel excommunicationis sententiam jaculetur; ita tamen ut tu ei debitam reverentiam exhibere procures. Nec cuiquam licet castra tua subjicere interdicto, quandiu conuentibus justitiae plenitudinem feceris exhiberi. Hanc autem durare volumus indulgentiam dum immensis imperii tempestas duraverit; quia, cessante causa, cessare debet effectus. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kal. Noveb., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXVIII.

NOBILIBUS VIRIS VIVIANO, GAILLARDO, ET ALIIS DOMINIS SCURIENSIS CASTRI.

Eis concedit multa privilegia.

(Laterani, iii Idus Novemb.)

Manifestum est castrum quod Scurius dicitur temporibus sanctæ memorie Sylvestri papæ, sicut ex inspectione litterarum antecessoris nostri felicis recordationis Sergii papæ cognovimus, regia liberalitate per manus ejusdem beato Petro quondam fuisse collatum, et a Vediano quondam ejusdem castri domino memorato prædecessori nostro pape Sergio per innovationem sub anno censi decem splendorum Raymundensis monachæ fuisse recognitum et oblatum. Idem etiam castrum Humberius, Raymundus et Sicardus domini ipsius loci prædecessori nostro beatae memorie papæ Calixto et per manum ipsius beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ recognoverunt et obtulerunt. Nos itaque eorumdem

A antecessorum nostrorum Sergii, Calixti, Innocentii et etiam Adriani Romanorum pontificum, qui castrum ipsum ad jus et proprietatem beati Petri pertinens sub apostolicae sedis protectione ac munimine receperunt, vestigis inhærentes, præstatum castrum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut neque comiti, neque alieni persone facultas sit ipsum castrum anferre, minnere, infestare, vel suis usibus vendicare; sed quietum et integrum vobis in fide catholica et fidilitate apostolica permanentibus, sicut a jam dictis prædecessoribus nostris et a nobis concessum est, sub beati Petri jure ac defensione consistat. Sane si quis verum gravium aliquid, quod absit! forte commiserit pro ejus culpa, sicut a prefato prædecessore nostro Alexandro papa statutum est, nisi et alii ejusdem iniquitatis participes fuerint, ipsi et honores eorum minime a divinis interdicantur officiis: quod et de subjectis militibus vestris præcipimus observari. Statuimus etiam ut nulli nisi dominis et hominibus ejusdem castri liceat infra terminos tenimenti vestri castrum edificare vel munitionem construere. Si qua vero ecclesiastica sacrularis persona adversus homines ejusdem castri querimoniam deposuerit, apud metropolitanum vestrum (139) vel legatum a latere Romani pontificis destinatum quod justum fuerit experiri procuraret. Nos autem a dilecto filio nobili vero Ademaro uno dominorum ejusdem castri, ad nostram præsentiam accedente, pro ipso castro fidilitatis receipimus juramentum, et ab aliis per manum dilecti filii magistri Petri Marci subdiaconi nostri, olim correctoris litterarum nostrarum, et archidiaconi Foro Juliensis, recipi viva voce mandamus. Si quis igitur clericus sive laicus temere, quod absit! adversus ista venire tentaverit, secundo tertio communitus si non satisfactione congrua emenaverit, honoris et officii sui patiatur periculum, aut excommunicationis ultione plectatur. Qui vero conservator exsisterit, omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus gratiam consequatur.

Datum Laterani, iii Idus Novemb. pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXIX.

CONSULIBUS ET POPULO MEDIOLANENSIBUS. SPIRITUM, CONSILII SANIORIS.

Redarguntur de quibusdam excessibus

(Laterani, xii Kal. Novemb.)

Cum illam recolimus exuberantiam charitatis et gratiae specialis qua sedes apostolica Mediolanensem ab antiquo dilexit et exultit civitatem, quaque nos specialiter eam fuimus hacennus ampliati, cumque illum reverentia ac devotionis fervorem quem civitas eadem ad apostolicam sedem et personam nostram usque ad hæc habuit tempora cogitamus, meditantes quantum ultraque per rei-

(139) In bullâ ipsa additur aut episcopum Carcassonensem. Exstat in archivio episcopi Albiensis.

quam in negotiis suis proficeret consuevit, vehementer angimur et turbamur, ita ut sit nobis tristitia magna et dolor continuus cordi nostrò, eo quod dum hujus unitatis vinculum vestra rumpitur imprudentia, haec prorsus in contrarium cernimus esse versa, in tantum ut vobis devotionem pristinam subtrahentibus imo erigentibus vos temere ad injuriam, non modo gratiam vobis subtrahere, verum etiam accingi compellamur ad poenam, ad quam non sine magno dolore, Deo teste, procedimus, cum præteritis vestris obsequiis et præsentibus, quibus lassitudinem, injuriis concertatione quadam in pectore nostro sibi adinvicem occursum, hac mentem nostram infringant interdum ad veniam, illas vero econtra provocent ad vindictam, quam alienam non esse ab apostolicis viris manifeste demonstrat Apostolus, qui ad uincendam omnem inobedientiam, sicut ipso testante didicimus promptius erat. Licit autem fateamur vos non parva nolis et apostolicas seili obsequia prestitisse, beneficia tamen qua receperitis ab ea ipsis minora obsequiis non fuerint. Quare si vos illa spiritualis deuotio qua cuncti fideles apostolicam sedem reverende suspiciunt non induceret, temporalis saltem prudentia, qua præcipue pollere solebatis, inducere vos deberet ne pro quodam reprobo et ingrato (140), imo Deo et hominibus odioso, qui nunquam nisi mala pro bonis retribuit, quique, cum impii non dimidierunt dies suos, cras forte sicut pulvis quem projicit ventus a facie terræ aliquo turbine auferetur et medio, eos qui pertinaciter ruitura adhæserint tracturus secum pariter in ruinam, opponeretis vos Ecclesiæ matrem vestram, aduersus quam prævalere non poterunt portæ mortis; cum eam Dominus super se petra stabili firmitate fundaverit, et usque ad coassumptionem sæculi cum eadem promiserit se mansurum. Timemus autem, et utinam vos etiam timeremus, ne in vobis inpletum sit quod legitur in Propheta: *Ezeæca cor populi hujus, et aures ejus agrava, et oculos ejus clade, ne forte vident oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum (Isai. vi).*

Vobis enim videtur Dominus miscuisse calicem vertiginis et soporis, ut erretis in cunctis vestris operibus, contra Dominum consilia cogitantes, que procul dubio nequibilitis stabilire; quia non est consilium, non est sapientia, non est prudentia contra Deum. Licit autem multipliceatur contra vos divine majestatis oculos provocetis, in tribus tamen præcipue thesaurizatis vobis confusionem et iram in die revelationis justi judicii magni Dei, et in præsenti non solum nos, quibus Petri gladius est commissus, ut vindictam in nationibus et inrepantes in populis faciamus, verum etiam cunctos Christianæ fidei zelatores ad vestrum et vestram civitatem excidium incitatis. Primo enim cum Scriptura præcipiat capi vulpeculas qua dominicanam volunt vineam demoliri,

A haereticos scilicet, qui ob dolositas multipli vespere nomine designantur, vos spiritibus attentes erroris, facti estis haereticæ pravitatis precipiti defensores. Nec solum vulpeculas memoratas non capit, verum usque adeo fovetis et defenditis easdem ut apud vos mutata sint de vulpibus in leones et de locustis in equos ad prælium præparatis; dum, vobis faventibus, doctrinae sue fermentum publice prædicare non metunt, et in messem Dominicam jam non occulte zizania seminare non presumunt. Unde cum de aliis mundi partibus a zelatoribus fidei expelluntur, ad civitatem vestram quasi quondam erroris sentinam configunt, ubi pro religione suscipitur quidquid discordare a fide catholica demonstratur. Porro iidem selle draconis B vobis in aureo Babylonis calice propinato inebriarunt adeo mentes vestras ut Mediolanensem Ecclesiam matrem vestram, que divina vobis exhibens sacramenta generali vos in hereditatem æternam, irreverenter et impie concutientes, eam in servitutis opprobrium deducere studeatis, sancientes impie contra eam pessima instituta, eamque duris angariis affligentes, ut nunc apud vos longe pejoris conditionis existat quam olim populus Israelis sub Pharaone fuerat in Ægypto. Postremo a devotione apostolica sedis, cuius nomen reverendum est etiam apud gentes que Dominum non noverunt, vos penitus subtraxistis, imo sicut filii alieni manifeste vos opposuistis eidem, et eam vobis contraria posuistis, facti graves utique vobis ipsis, dum per hoc cum vobis reddidistis offensum qui eam super omnem terram principatum voluit obtainere. Ecce fumiculus triplex, qui difficile rumpitur; et utinam vos illum vel cum difficultate rumpatis, ut aliquando possitis dicere cum Propheta: *Laquens contritus est, et nos liberati sumus (Psal. cxxiii).* Verum vos de die in diem magis ac magis in eo pedes vestros irretire nitimini, qui, quasi aliae quas nobis intuleratis injuria non sufficerent, nuper cum dilecti filii cives Papienses charissimum in Christo filium nostrum Fredericum Sicilie regem illustrem de nostro mandato conducerent, imo jam conduxisse et recessissent ab eo, vos offensam cumulantibus offense, rupto vinculo fœderis atque pacis qua olim procurante priore Camaldulensi a nobis propter hoc specialiter destinato inter vos et eodem celebrata exstitit et juramento firmata, abjecta denique reverentia nostra prorsus, qui per legatum nostrum, qui nostram in partibus illis repræsentat personam, præsentes eramus, dictos cives nequier invasisisti, et quosdam eorum, utpote qui bellum non suspicantes in pace fuerant imparati, cepisti et detinisti captivos, ipsos indecenter, ut dicitur, et inhumane tractantes. In quo licet ipsi quidem gravamina sentiant, nos tamen dissimulare non possumus injuriam esse nostram.

C Nec vos excusare potestis, sanquam ad hoc induci

(140) Id est, Othone, ut patet ex calce hujus epistole.

fueritis ex debito fidelitatis quo praefato reprobo tenetamini, cum ab ejus fidelite sitis per constitutionem canonicam et denuntiationem apostolicam absoluvi; quoniam ei qui Deo et Ecclesie fidem non servat, fidelitas servanda non est a communione fidelium separata. Quanquam ergo merita vestra non exigant ut vos paterna revocare dulcedine studeamus, cum sit vester furor adeo contumax et indignatio vestra dura ut non fovenda oleo, sed potius urenda cauterio videatur, quia tamen pater paternum nequit affectum deponere, licet provocatus a filiis et offensus, universitatem vestram adhuc etiam commonendam duximus et obsecrandam in Domino, per apostolica vestis scripta districte praeципiendo mandantes quatenus expulsis haereticis manifestis et reformatis que contra Mediolanensem Ecclesiam attentasti, redeuntes ad saerosanctam Romanam Ecclesiam matrem vestram, et tot offensarum injurias aliquae devotionis indicio redimentes, si qua remansi in vestis devotionis scintilla in praesenti, si ullam habetis praeteritorum memoriam, si denique apud nos spem aliquam vestis reservare cupitis in futurum, nobis cives restituatis jam dictos, imo nos ipsis dimittatis in ipsis, ut per hoc animus noster efficiatur proclivior ad dandam vestis poenitentibus super aliis indulgentiam, et vestis detur fiducia plenior ad petendam. Alioquin neveritis nos excommunicationis sententiam in vos, consules et consiliarios vestros ac alios hujus iniquitatis actores a legato nostro, licet ex alia causa simili astrixi sint vinculo, promulgatum auctoritate apostolica roborare ac dare universis episcopis Lombardiae firmiter in preceptis ut eam candelis accensis, et pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis et festis faciant singuli per suas dioceses publicari, dantes nihilominus charissimo in Christo filio nostro Philippo regi Francorum illustri et aliis Galliarum ac Italiae principibus et baronibus nec non universis Lombardiae civibus, in mandatis ut nullum vobis secundum faciant colloquium vel contrarium, nec prasumentes aliquem vestrum in potestatem assumere vel rectorem, res mercatorum vestrorum et vestras, ubiqueque fuerint inventae, detineant et faciant detineri, et solvi vestis debita non permittant, cum sit dignum et justum ut qui non sinitis alios requiescere, apud eos non possitis requiem invenire.

Ut autem metropolis vestra obedientiam, quam vos superiori vestro subirahitis, in sibi subditis non inveniat, universis episcopis eidem subjectis metropoli nostris damus litteris in preceptis ut in penam vestram ipsi omnem obedientiam et reverentiam substrahentes, eidem in aliquo non intendant. Denique cum non solum honore metropolitico, sed etiam pontificali vos reddatis indignos, quoniam ad presens generale concilium commode convocare non possumus, per Januensem, Graden-

A sem, Remensem, Senonensem, Rothomagensem, Turonensem, Bituricensem et Burdegensem provincias dirigimus scripta nostra, ut habito super his archiepiscoporum et episcoporum, quos propter hoc congregari mandamus, consilio, in tanto negotio cum maturitate debiti procedamus.

Ad ultimum pro certo neveritis quod clamor, qui de vestis super facto haeretice pravitatis ascendit, adeo concussit aures et animos populorum ut clamatum fuerit jam frequenter quatenus sicut eos in Provinciam misimus ad pestem hujusmodi extirpandam, sic eosdem Christi charactere insignitos ad exterminium terrae vestre in suorum remissionem peccaminum transmittamus. Unde vestis est merito formidandum ne is qui civitati sanctae Hierusalem, ejus provocatus iniquitatibus, non pepert, super vestris vos disponat malitiae visitare, cum peccatorum vestrorum turris procul dubio ascenderit jam in celum. Nec vos decipiat magnificientia cordis vestri, ut nostra haec verba, quae non absque mentis dolore proferimus, deliramenta putetis, in virtute vestra et multitidine gloriantes; sed potius cogite quod Domino exercitium nulla potest resistere multitudine: qui, ut exempla testamenti veteris taceamus, sicut in Provincia nuper haereticos et in Hispania fidelium exercitui tam mirabiliter quam misericorditer inumeros dignatus est subdere Agrenos (141), sic potens est vestram ad nihilum deducere civitatem. Inspiret ergo Dominus vestis consilium salutare, ne inducas vos ipsis in illum necessitatis articulum quod mox frustra clamantes exaudiens denique non possimus, et sit sera penitentia post ruinam.

Datum Laterani, xii Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est in eudem fere modum illis omnibus super hoc. In eudem fere modum archiepiscopo Remensi scriptum est et suffraganeis ejus usque civitatem. Quocircum monemus atque praecepimus quatenus convenientes in unum, et habito super iis diligenti tractatu, vestrum nobis consilium rescribat.

(142) *In eudem fere modum scriptum est populo Alexandrino, usque spiritum consilli sanioris. Cum illam recolimus, etc., usque convertatur et sanem eum. Cum enim nuper paterna vos curaverimus benignitate monere ut a sequela Othonis et ejus sequacium penitus recedentes, ad devotionem rediretis Ecclesie matris vestre, alioquin privilegiis vestis ab eadem concessis sciretis vos perpetuo spoliandos, cum propter ingratitudinis vitium libertus in servitutis compedem revocetur, vos monitis nostris prorsus contraria facientes, offensam cumulastis offensae, et injuriam injuriae addidistis, contra dilectos filios cives Papienses, quibus ecclesiasticae unitati, sicut lucis filii, adhaerentibus adhaerere pro nostra reverentia deberetis, insurgere praeſumentes. Cum igitur ex utraque parte fuerint qui-*

(141) Vide supra, epist. 182, 183.

(143) Vide supra, epist. 138.

dam capti, volentes, sicut ad nostrum officium special, ut suæ parti restituantur utrique, universitatem vestram monemus attentius et rogamus, sub debito fidelitatis quo nobis tenemini vobis districte præcipiendo mandantes quatenus si qua remansit in vobis devotionis scintilla in præsenti, si ullam habetis preteritorum memoriam, si denique apud nos spem aliquam vobis reservare cupitis in futurum, ad sinum Ecclesiæ matris vestræ humiliiter redeuntes, concives suos sine difficultate restituatis eisdem, vestros ab eis mutuo recepti, ita ut plena fiat restitutio hinc et inde, mandatum nostrum taliter adimplentes ut vobis offensas vestras hoc devotionis indicio redimentibus, nobis fiat proclivior animus ad dandam super aliis veniam, et vobis detur fiducia plenior ad petendam. Alioquin, si super premissis de cetero inobedientes nobis et rebellies fueritis, noveritis nos venerabili fratri nostro episcopo et archidiacono Parmensis nostris dare litteris in mandatis ut unionem Ecclesiæ Aquensis et vestræ nostra fulti auctoritate dissolvant (143), vestramque terram pontificali dignitate denuntient perpetuo esse privatam. Quod si noc sic vestra poterit rebellio edomari, manum apostolicam alias super vos taliter aggravare curabimus quod eam abbreviatam non esse, vexatione intellectum dante auditui, cognoscetis.

Datum Laterani, iv Kalend. Novembris pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXC.

EPISCOPO PARMENSI (144).

Dispensat super cognitione.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Joanne laico et G. muliere in tertio affinitatis gradu distantibus, idem Joannes volens filiam ipsius G. natam (145) ex secundis nuptiis ducere in uxorem, ac timens ne hujusmodi copula alicui posset calumnia subjacere, nobis humiliiter supplicavit ut pro bono pacis (146), quam ex eorum matrimonio assent proventuram, eamdem ducendi sibi licentiam (147) concedere dignaremur. Quocirca mandamus quatenus, si aliud impedimentum canonum (148) non obsistit, ipsis licentiam tribuas contrahendi.

Datum Laterani, ii Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXCI.

EPISCOPO GEBENNENSI, ET VIENNENSI SACRISTÆ.

Respondet ad eorum consulta.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(149) Inquisitionis negotium quam de venerabili

(145) Vide tom. IV *Italia sacra*, pag. 447 et seqq.

(146) *Parmensi*, in Lombardia sub ditione serenissimi ducis Farnesi, qui fidelitatis juramento sancte sedi apostolice, feudi domine, obstrictus est.

(147) *Natam*, que est affinis Joannis in quarto gradu.

(148) *Pro bono pacis* quam nobis Christus reliqui priusquam nube assumeretur. Idem dicendum si grave scandalum immineat c. *Quia, De consaug.*

A fratre nostro episcopo et canonicis Valentinenisibus vobis commisimus faciendam sine conscientia scrupulo exequi cupientes, apostolico petiūtis oraculo edoceri utrum eorum publicanda sint dicta et nomina quos interrogari contingit, prout de testibus in publicis causis fieri consuevit, an sola dicta eorumdem publicari sufficiat (150), cum idem episcopus et canonicus manifeste sciant qui fuerint inquisiti, et utrum contra dicta eadem debeant exceptiones seu replicationes admitti, cum contra personas dicentium admittantur. Ad quod breviter respondeamus, non solum dicta, sed etiam ipsa nomina, ut quid a quo sit dictum appareat, publicanda, et exceptiones seu replicationes legitimas admittandas, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia prebeat. Secundo quæsistis quid a vobis sit statuendum si contra quæsiplam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen quod deponeret accusatum criminaliter et convictum. In quo quidem duximus distinguendum, utrum videlicet tale crimen contingat adversus aliquem inveniri quod ordinis executionem suscepti aut retentionem beneficii etiam post peractam penitentiam impedit, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem aut beneficium vitio Simonis: quo casu erit sicut in accusationis judicio pœnitenctum. Alioquin secundum personæ merita et qualitatem excessus pœnam poterit judicantis discrecio moderari. Tertio dubitationis articulus continebat utrum, cum duo vel tres jurati affirmant alium crimen aliquod eisdem evidenter commisisse, de quo tamen aliqua infamia non laborat, aliquam illi pœnam infligere debeatis, et utrum ad petitionem quorundam quasdam schedules vobis occulæ tradentium infamacionem episcopi continentis sit ad inquisitionem eorum quæ in ipsis continentur schedules procedendum, et an fides eorum dictis debeat adhiberi qui post juramentum interrogati secreto utrum sint eorum de quibus inquiritur inimici, respondent quod non diligunt illos, vel directe inimicos se assentur corundem, aut etiam ante juramentum id publice constentur, nullas tam inimicitiarum causas probabiles ostendentes.

Ad hæc autem pariter respondemus nullum esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non praecessit, propter dicta hujusmodi puniendum, quinimo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitione fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui praecesserunt, nec ad petitionem ei affinit.

(147) *Licentiam*: indulgentiam c. *Quod, eod. tit.*, quoniam prohibitus copulæ conjugalis quarto grau restrainingitur cap. penult. eod. tit. eaque de causa divortii sententia promulgatur.

(148) *Canonicum* ut in c. *Super eo, eod. tit.* Vile infra lib. xiii, epist. 10.

(149) Cap. *Inquisitionis*, De accusat.

(150) In quart. coll. additur, nominibus tacitis.

corum qui libellum infamacionis porrigunt in oc- A contumaciam asserebat. Procurator autem ejusdem culto procedendum esse ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam , aut etiam adversus eos contra quos sit inquisitio fidem dictis attribuendam illorum qui post juramentum vel ante tacite vel expresse inimicos se asserunt eorumdem, nisi forsitan ante juramentum in fraudem id facere presumantur. Quæsistis præterea quid statui debeat si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam et eorum qui fuerint inquisiti credulitatem juratam contigerit inveniri (151), utrum ne aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus de quo ipsum duo vel tres aut plures dixerint infamatum , licet de ipso nihil sinistrum in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio (152), quod propter famam ei deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum, sed infamato canonica poterit indici purgatio secundum arbitrium judicantis, qui propter dicta paucorum cum infamatum reputare non debet ejus apud bonos et graves lessa opinio non existit. Tu denique , frater episcope, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo judice, qui reddet unicuique juxta opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, xii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXCI.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS,
ET MAGISTRO H. DE ATREBATO CANONICO ATREBA-
TENSI.

Confirmatur quædam sententia.

(Laterani, xiv Kal. Januarii.)

Accedens ad nostram presentiam dilectus filius magister A. venerabilis fratris nostri Noviomensis episcopi procurator, vir providus et discretus, proposuit coram nobis quod, cum olim causam quæ inter eudem episcopum ex parte una et dilectos filios capitulum Ecclesie Sancti Quintini Noviomensis diœcesis super subjectione ipsius Ecclesie , quam idem episcopus asserit diœcesano sibi jure subesse , ac propter hoc ipsum capitulum ad obedientium ei ut episcopo proprio in sententiis interdicti et aliis debere compelli , ex altera vertitur, Dilete prius in nostra presenta contestata , vobis, frater episcope , et dilectis filiis abbatii Sancti Vedasti Atrebaten sis ac magistro scholarum Tornacensi duxerimus committendam , vos, quia pars capituli jurisdictionem vestram eludere ac processum impediti judicii frivilis exceptionibus super contestatione litis oppositis nitebatur, ipsum capitulum pro sua contumacia interdicti sententiae subjectis : quam cum iidem temere violarint , petebat episcopi procurator ut faceremus eamdem firmiter observari , violatores ipsius poena canonica percellentes, ut in eis pena cresceret in quibus crevisses

A contumaciam asserebat. Procurator autem ejusdem capituli item fuisse contestatam inflans ex adverso respondit quod, cum tu, frater episcope , ac filii abbas, se conjudice tertio excusante, exceptiones legitimas pro sua parte propositas nolleas admittere, tanquam ab evidenti gravamine ad sedem fuit apostolicam pro ipso capitulo appellatum. Unde prædictam dicebat sententiam penitus nullam esse, nec etiam sententie nomen habere mereri, cum præter rationabilium exceptionum et legitimam appellationis obstatum fuerit promulgata. Propter quod humiliiter supplicabat eamdem irritam nuntiari. Audiis igitur et intellectis iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, pronuntiavimus item per procuratores partium alia vice propter idem negotium nostro conspectui presentatos fuisse legitime contestatam, et decernentes appellationem ad se.lem apostolicam super hoc interpositam ex parte supradicti capituli non tenere, prefatam interdicti sententiam duximus approbadam, ipsius violationem nostræ reservando censuræ, si forsitan eam dictum capitulum non servavit; teque, fili magister H., subrogato loco prænominati magistri scholarum, eamdem causam vobis committimus terminandam, per apostolica scripta mandantes quatenus ex parte capituli supradicti quod juri pareat sufficienti cautione recepta, memoratam interdicti sententiam relaxetis, et in aliis juxta formam priori nostri mandati ratione prævia procedentes, causam ipsam, si de partium processu voluntate, fine canonico terminetis. Alioquin eam sufficienter instructam ad nostram presentiam remittatis, præsentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent justam, dante Domino, sententiam receptura. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater episcope, et filii abbas, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCII.

PRUJIACENSI CISTERCIENSIS ORDINIS ET SANTÆ COLUM-
BÆ ET SANCTI SATYRI ABBATIBUS SENONENSIS ET BI-
TURICENSIS DIOCESEM.

Ejusdem argumenti cum epistola 144.

(Laterani, xiv Kal. Januarii.)

Cum olim grandes et graves, deformes et enormes injurias quas Gaufridus tunc prior et conventus monasterii de Charitate dilecto filio Cluniacensi abbatii dicebantur temere irrogasse seriatim fuisse exceptione coram nobis, nos eisdem in apostolicis litteris per ordinem comprehensis, venerabilibus fratribus nostris Trecensi et Meldensi episcopis ac dilecto filio Latiniacensi abbatii per ipsas dedimus litteras in præceptis ut ad locum ipsum personaliter accedentes, et inquirentes super iis plenius veritatem, si rem invenirent taliter se habere, latam propter hoc in dictum Gaufridum depositionis a regimine prioratus sententiam auctoritate apostolica confir-
sponsio est.

(151) Sequens vox deest in codice S. Remigii Rem.
(152) Cod. S. Remigii : *Ad quæ etiam certa re-*

mantes, et approbantes nihilominus substitutionem de Willmo in ipsius loci priorem et damnationem signorum eorumdem Gaufridi ac conventus per diffinidores generalis capituli factam, excommunicationis sententiam in jam dictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam ab ipsis facerent usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contradictores quoslibet aut rebelles, sive monachi sive clerici seu laici essent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Cum igitur iidem judices ad praedictum monasterium accessissent mandatum apostolicum impleturi, monachi loci ejusdem, sicut nuper Elias monachus et magister Guido procuratores Cluniacenses in nostro auditorio recitarunt, ipsis januas monasterii, quemadmodum abbatii Cluniacensi fecerant, obserantes, eosdem ingredi nullatenus permiserunt. Ipsi vero mandatum nostrum exequi cupientes, in villa ipsius loci curaverunt super propositis inquirere sollicite veritatem; et cum plena constitisset eidem praefatos monachos ea quae de ipsis nobis insinuata fuerant et graviora etiam commisso, dictam depositionis sententiam ac substitutionem prioris, damnationem etiam signorum, appellatione cuiusdam qui se pro conventus procuratore gerebat reputata frivola, confirmarunt, excommunicationis sententiam in saepe dictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam praeципentes firmiter observari. Sed ipsis divina nihilominus officia celebrantibus, idem judices attentes quod per distinctionem canonicaem eorum emollire duritiam non valeant, charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem per suas litteras rogarerunt ut nobilem virum comitem Nivernensem, qui dictos monachos in hujusmodi foyere malitia videbatur, ab ipsis injusto favore compescens, regali potentia insolentiam comprimeret eorumdem.

Cum ergo idem rex praefato comiti praecepisset ut substituto priori temporalia faciens assignari, dictos monachos in sua ulterius malitia non foveret, ac idem mandatum differret regium adimplere, rex zelo justitiae ac fervore nostrae devotionis accensus, contra dictum comitem, cuius fulsi potentia monachi memorati latissim auctoritate nostra sententiis temere obviabant, praecepit exercitum congregari: D cujus metu licet temporalia dicto priori per praefatum comitem fuerint assignata, monachi tamen in sua nihilominus contumacia persistentes, tam ipsi priori quam Cluniacensi abbatii debitam exhibere obedientiam contradicunt. Unde nobis humiliter supplicarunt ut ad rebellionem hujusmodi edemandam apostolicam manum apponere dignaremur. Pro monachis vero de Charitate fuit a Joanne et Nicolo monachis procuratoribus eorumdem ex adverso responsum quod jam dictis sententiis in eorum priorum et ipsis post appellationem ad nos legitime interpositam promulgatis, Cluniacenses nuntii praevenientes terminum qui fuerat ad prosequendam appellationem praefixus, nostras ad praefatos judices

A litteras impeetrarunt, multis expressis mendaciis, et suppresso quod ipsi episcopi, nostro non expectato mandato, quod in litteris continebatur eisdem jandudum auctoritate propria fuerant executi. Liceat autem dicti prior et monachi non solum suspectos haberent judices memoratos, verum etiam manifestos adversarios reputarent, pro reverentia tamen apostolicae sedis ipsis in monasterio cum moderato numero sociorum benigne ac devote recipere voluerunt. Sed quia ipsis a pluribus fuerat nuntiatum quod abbas et monachi Cluniacenses, qui non parva multitudo stipati advenerant, monasterium per violentiam decreverant occupare, iidem volentes hujusmodi obviare periculo, praefatis judicibus humiliter supplicarunt et obtinuerunt ab eis ut in eorum ecclesia Sancti Petri sita juxta idem monasterium convenienter.

B Partibus igitur ibidem in eorum praesentia constitutis, monachorum proposuit procurator quod dicti judices litterarum nostrarum auctoritate procedere non debebant; quia si nobis reseratum fuissest eosdem quod mandabamus in ipsis auctoritate jam esse propria executo, causam nullatenus commisissemus eisdem. Unde cum impretratores ipsarum talem suppresserint veritatem qua expressa jam dictas litteras ad ipsis minime impetrassent, eis non erat auctoritate illarum nullatenus procedendum, praesertim cum ejusdem monasterii nuntii propter hoc dudum ad sedem apostolicam accessissent; opponens nihilominus alias exceptiones legitimas, et multiplices contra eos causas suspicionis allegans, ad quas probandas arbitros postulavit instanter, quibus, contemptu jure canonico pariter et civili, sibi penitus denegatis, nostram audientiam appellavit, personas et bona monasterii expediti apostolicæ protectioni supponens. Sed idem nihilominus uno eodemque die ad receptionem et publicationem testium, deliberationem consili et decisionem negotii temere properantes, quod per abbatem et diffinidores praedictos factum extiterat prouae voluntatis libito confirmarunt. Ad haec apostolici mandati finibus non contenti, cum comitem supradictum ad oppressionem monasterii, utpote qui processus iniuriam noverat, inculcatis precibus et praecipiti inducere nequivissent, ad regem se convertere praedictum, et regiam puritatem circumvenire multipliciter pressumperunt, suggestentes eidem veritati contraria, et ipsum quasi ex parte nostra precibus onerantes. Qui credens eosdem accensos zelo justitiae sic instare, comiti memoriae praecepit ut substituto W. predicta temporalia faceret assignari. Sed viris peritis, quorum consilium idem comes accedens Parisius sollicite requisivit, processum judicium praedictorum extitisse iniquum concorditer respondentibus, eodemque comite propter hoc mandatum regium exequi differente, rex ipsis judicum et Cluniacensis abbatis suggestionibus iterum circumventus, contra comitem sepedictum praecepit exercitum congregari; et sic co-

mes vi meinq[ue] compulsus ad monasterium accessit A usurpatam asserant, habuisse, nos exigente justitia, sibi ejusdem possessionis commodum conservantes, tam destitutionem dicti Gaufridi a regimine prioratus quam substitutionem prefati W. et sigillorum damnationem jam dictam, excommunicationis quoque sententiam quam in eundem Gaufridum et ejus complices idem abbas propter rebellionem hujusmodi promulgavit, auctoritate apostolica duximus confirmandas. Ideoque monemos quatenus praemissa destitutionis et institutionis ac damnationis sigillorum sententias facientes per censorum ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari, ac thesauro, privilegia, libros, chartas et universa ecclesiastica ornamenta, a qui buscunque alienata fuerint vel subtracta, monasterio restitu[m] memorato, dicto abbati ex parte nostra firmiter injungatis ut possessionibus et aliis quibus monachi memorati per dictos comitem et mareschalum seu quoscunq[ue] alios spoliati fuerunt, eorum prior ac ipsi plenarie restitutis, eisdem beneficium absolutionis impendant, et paterna ipsos benignitate pertrahet, ac possessiones alienatas in enormem ejusdem monasterii lesionem ad jus et proprietatem ipsius secundum formam in nostris litteris comprehensam, juxta quod in nostra praesentia ejus monachi anno preterito promiserunt, studeat revocare. Cetero si dicti prior et monachi de charitate omnes, vel major aut senior pars eorum, super libertate monasterii sui de jure voluerint experiri, nos eos benigne, cum requisiti fuerimus, audiemus, sicut videbimus expedire. Taliter autem sol-agat ipse abbas pacificare ac reformare statum monasterii memorati, conservando rationes et immunitates ipsius, ne nos propter ejus negligentiam aut insolentiam compellamus de ipso monasterio aliud ordinare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos de-nique, filii abbates, etc.

B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

Datum Laterani, xiv Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto

CXCIV.

NOBILI MULIERI MATHILDE QUONDAM UXORI PHILIPPI COMITIS FLANDRENSIS.

Jus patronatus concedit, præbendarum collationem negat.

(Laterani, ii Nen. Januarii.)

Etsi precibus tuis favorem prestare secundum Deum benevolum intendamus, eas tamen quas repellet justitia nos admittere non debemus, cum ejus locum qui justus est et justitiam diligit, licet im-meriti, teneamus in terris. Oblata quidem nobis ex tua parte petitio continebat quod, cum in quodam loco tui dotalitii, Nepa nomine, ad honorem Dei ecclesiam fundare proponas et de bonis tuis sic plena manu dotare quod canonici qui Deo ibidem pro tempore servient necessaria vita non desint, jus patronatus et præbendarum collationem in ea tibi ac successoribus tuis reservari petebas. Quorum primum admittimus. Secundum vero non du-ximus concedendum, cum tue non expedit salutem

Verum quia per expressam confessionem monachorum de Charitate nobis constituit evidenter Cluniacensem abbatem possessionem instituendi ac destinuendi pro sua libito voluntatis in monasterio de Charitate priores, et corrigendi ac ordinandi quæ corrigenda vel ordinanda vidisset, per viginti annos, licet ipsi monachi de Charitate camdem

concedi. Quia cum ex oevotione te asseras assum-
psisse propositum in loco prædicto ecclesiam con-
struendi, acquires eo plus animæ quo minus in ea
corpori reservabis. Unde devotionem tuam exhor-
tamur in Domino quatenus illud perficere studeas
quod ad tuam salutem et ecclesiasticam pertinere
dignoscitur honestatem.

Datum Laterani, u Nonas Januarii, pontificatus
nostrî anno quinto decimo.

CXCV.

EPISCOPO TERVISINGO.

Ei concedit administrationem temporalium.

(Laterani, xi Idus Januarii.)

(153) Licet venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolice sedis legatus te ab admini-
stratione temporalium propter dilapidationis suspi-
cionem duxerit suspendendum, quia tamen manda-
tum ipsius nondum ad te pervenisse proponitur,
præsentium tibi auctoritate concedimus ut, donec
super hoc mandatum recipias episcopi memorati,
dummodo non impediatis quo minus idem ad te pos-
sit pervenire mandatum, Ecclesiæ tuae negotia fide-
liter administres; fraternitati tuae nihilominus in-
jungentes quatenus contra Guertium et quoslibet
alios possessionum ejusdem Ecclesiæ invasores pro-
ipsarum defensione te opponas efficaciter et pruden-
ter. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus
nostrî anno quinto decimo.

C XVI.

ABBATI SANTI REMIGII, H. ARCHIDIACONO ET MAGISTRO
G. CANONICO REMENSIBUS.

De electione episcopi Virdunensis

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(154) Constitutis in nostra presentia dilecto filio
Anselmo abbate Sanctæ Mariæ de Stanno Præmon-
stratensis ordinis procuratore venerabilis fratris
nostrî Virdunensis episcopi ex parte una, et magi-
stris H. et G. canonicis Ecclesiæ Virdunensis ex
altera, pro parte sicut episcopi propositum coram
nobis quod, cum causam qua inter eudem episco-
pum super electione ipsius et dictos canonicos ac
A. eorum consocium vertebatur venerabili fratri
nostro Meldensi episcopo et suis conjudicibus sub
certa forma duxerimus committendam, ac coram
eisdem judicibus in negotio procederetur eodem,
quibusdam viris religiosis interponentibus partes
suas ut ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiæ Vir-
dunensis inter eos posset concordia reformari, bo-
norum virorum consilio habito, salva in omnibus
apostolicae sedis auctoritate, in venerabiles fratres
nostros Catalaunensem, Lingonensem et Trecensem
episcopos ac dilectum filium abbatem Trium-Fon-
tium compromiserint juramento interposito sub hac
forma, videlicet quod ea quæ super illo negotio dicti
episcopi cum abbatे simul et concorditer usque ad fes-
tum Purificationis statuerent, ipsæ partes firmiter ob-

(153) Vide infra, epist. 197, et lib. xvi, epist. 19
160.

A servarent, ita tamen si usque ad festum Pentecostes
quod illi decernerent impleretur, alioquin licet litig-
antibus ad causæ munimenta reverti, episcopi vero
et abbas jamdicti procedere noluerunt quoisque
intellexerunt nostro speciali responso nos in patien-
tia sustinere ut iuxta quod in eos fuerat a partibus
compromissum, dummodo nihil penitus attentare-
tur contra Deum et canonicas sanctiones, in nego-
tio procederent supradicti. Qui tandem concorditer
decreverunt ut in episcopatu Virdunensi episcopus
remaneret ac magistrum I. de Vitreio usque ad fes-
tum Pentecostes in spiritualibus assumeret adjun-
torem. Sed licet illum diligentissime requisitum
episcopus habere non possit, cum alium idoneum
recipere sit paratus, petebat procurator ejusdem
ut quod præfati episcopi cum abbate decreverant
dignaremur apostolico munimine robore.

Ad hæc vero dicti canonici responderunt præ-
scriptum compromissum minime tenuisse, quia sic ut
de famoso delicto vel ea re de qua publicum est
judicium constitutum non est eundum ad arbitrium
secundum legalia instituta, sic et in hujusmodi spi-
ritualibus de jure, non potuit in arbitrios compromitti
qui minus idoneum nec per dispensationis gratiam
tolerare nec amovere per rigorem justitiae potui-
sent, cum ista in talibus sedes apostolica sibi spe-
cialiter reservarit. Allegabant præterea quod, etiam si
compromissum tenuisset, eum tamen arbitrium infra
diem præfixum latum non fuerit nec constituto
tempore adimpletur, conditione non existente ap-
posita, stare arbitrio minime tenebantur; præter-
tim cum fuerit, ut dicebant, evidenter iniquum, eo
quod cum in talento scientiæ specialiter debeat
Domino negotiari prælatus, ac nimium patiatur
litteraturæ defectum episcopus supradictus, aliquis
de causis electio ejus caruerit robore firmitatis,
cum sub spe auxiliis alieni, coadjutoris videlicet, in
honore ac onere pastoralis officii tolerari ei Deo
suit contrarium et honestati ecclesiastice inimicum.
Pro tertio quidem socio adjecerunt ipsum nec ar-
bitrios compromisisse predictos, nec ratum ipso-
rum arbitrium habuisse, cuius ad minus nomine
procuratores existentes ipsius, dicta testium quæ
memorati Meldensis episcopus et sui conjudices ad
sedem apostolicam destinarent publicari petebant,
ut idem posset negotium in nostra præsencia ter-
minari.

Pars autem adversa respondit quod hæc causa,
licet spiritualis existeret, satis tamen cano-
nicoe potuit per dictorum ordinationem decidi,
quos non ut arbitrios, sed pacis provisoer,
viris religiosis medianibus elegerunt; qui appro-
bare poterant electionem ac consecrationem episcopi
eui nihil obviabat de canonicis institutis, et etiam si
forte minus idoneum invenissent, tacite reprobare,
mandantes eidem sub debito præstiti juramenti ut
cedendi licentiam a sede apostolica postularet. Diem

(154) Vide lib. ii, epist. 161.

quoque praedictorum ordinationi praefixum dicebat si fuisse de voluntate partium prorogatum eo ipso quod suspendi processum negotii voluerunt, donec super eo sedem apostolicam ordinatores consuluere praefati: quod infra diem statutum fieri non valebat; praesertim cum ultraque pars etiam post terminum instanter petierit a provisoribus antedictis ut ordinationis sua beneplacitum promulgarent. Ex eo autem quod ordinatum ab illis de coadjutoro praefato non fuit impletum tempore quo debuit adimpleri, proponebat idem procurator nullum episcopo praefuditum generari, quod nec fuit in mora nec aliqua negligientia laboravit, dans operam juxta posse ut memoratum assumeret adjutorem. Unde cum verisimile minime videatur ut partes ad id quod sua possibiliter fines excederet se intellexerint obligare, nec imputari debeat voluntas alterius ei cui propria voluntas non defuit, quondam ipsum pro impietate debebat haberi, ad instar ejus qui ea conditione institutus est haeres, si dederit decem, quo dare parato, si accipere nolit cui jussus est solvere, habetur conditio pro impieta; nec per hoc quod ei provisus est coadjutor, insufficiens quoad scientiam esse probatur: sed cum propter imminentis temporis tempestatem oporteat eum mundanis necessitatibus occupari, ac per hoc minus sufficiat spiritualem sollicitudinem exercere, quod per seipsum non poterat, utile videbatur et erat ut per alium expedire, cum et Apostolus coadjutorem suum assertat fuisse Clementem, qui tamen ob hoc non presumitur insufficiens existisse. Quare petebat episcopi procurator imponi adverse parti silentium, ne per contentiones hujusmodi fatigaretur diutius Ecclesia Virdunensis; ad cuius commodum et quietem ut plene dissensiones et jurgia sedarentur, que tunc eidem Ecclesiae imminabant, pars habuit utramque respectum tempore compromissi, sicut ab ipsis acceptimus in nostra presentia constitutis.

Auditus igitur iis et aliis quae fuere proposita eorum nobis, sic duximus providendum, ut vos, quibus in hac parte vices nostras committimus, inquiratis diligentissime veritatem, et si vobis constiterit quod ex ea causa et in eo casu provisus fuit eidem episcopo coadjutor ex qua et in quo dari debuit secundum Deum et canonicas sanctiones, utpote si forte pro senectute defectus vel perturbatione temporis, ut dictum est, seu alio impedimento consimili prepeditus sufficere non possit ad plenum laboribus officii pastoralis, et operam diligenter infra tempus statutum impedit ut provisum sibi assumeret adjutorem, ac tertius praedictorum canonicorum consocius compromisit in provisores praefatos, seu ratum habuerit vel adhuc ratum velit habere quod ordinatum est ab eisdem, adhibito ipsi episcopo praedicto magistro I. vel alio viro idoneo loco subrascripti magistri, ordinationem faciat predictam auctoritate apostolica firmiter observari, contradic-

B Atores per censuram ecclesiasticam appellationem postposita compescendo. Quod si per eundem stetit episcopum quo minus coaccesserit ei deputatus adjutor, seu tertius praedictorum canonicorum in provisores non compromisit eosdem, nec ordinationem ipsorum ratam habuit nec velli habere, cum ejusdem etiam nomine in eodem negotio sit processum, vor auditum et examinatis depositionibus testium quos supradicti Meldensis episcopus et sui coniudices receperunt, et intellectis hinc inde propositis, habentes pre oculis solum Deum, causam sine canonico appellatione postposita terminetis. Ceterum si non ex ea causa et in eo casu de coadjutore fuit episcopo memorato provisum ex qua et in quo secundum Deum et instituta canonica debuit provideri, ut si competentis litteratura defectum, cuius sufficientia specialiter exigitur in praefato, vel aliud impedimentum canonicum idem episcopus patitur, in quibus casibus vel similibus, etiam predictis tacentibus, de nostro procederemus officio contra ipsum, vos, cum animal cæcum vel claudum Deo non sit secundum legis testimonium offerrendum, ipsum appellatione cessante ab ejus sanctuario depellatis, facientes Ecclesie Virdunensi de persona idonea per electionem canonicanam provocari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia, et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo judece, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, xxi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCVII.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO, ET VENTERAE
THESAURARIO VERONENSI, SUBDIACONIS NOSTRIS.
ET PRIMICERIO GRADENSI.

De negotio episcopi Tervisin.

(Laterani, iii Non. Januarii.)

(155) Venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolica sedis legatus olim apostolati nostri insinuare curavit, quibusdam publicis scriptis nobis ad suæ insinuationis assertionem transmissis, quod idem inquisitionem dudum a bonæ memorie Gerardo Albænensi electo super dilapidatione ac alii de quibus infamatus erat venerabilis frater noster episcopus Tervisinus incœptam juxta commissæ sibi legationis officium prosecutus, per idoneos testes didicerat manifeste quod, cum idem episcopus Tervisinam Ecclesiam octo millium et quadringentiarum librarium oneratam debito invenisset, idem debitum ipsum plusquam totidem librarium millibus ampliarat, quanquam... tria millia librarium ex alienatis possessionibus et collecta quam fecit in clericos habuisset, praeter tria librarium millia quæ de preventibus episcopatus percepe-

(155) Vido supra, epist. 193.

rat annualim, et octingentas libras quas de quodam recuperat molendino alienato in enormem ipsius Ecclesie lesionem. Propter quod idem legatus ipsum habens de dilapidatione suspectum, eundem a temporalium administratione suspendit, quibusdam collationibus prebendarum et institutionibus quas in Tervisina Ecclesia de filiis excommunicatorum et aliis personis minus idoneis eumdem asserebat illi-eite attentasse penitus irritatis. Unde nos eidem legato nostris dedimus litteris in mandatis ut ea quae provide super suspensione ipsius episcopi et institutionum hujusmodi cassatione statuerat faciens firmiter observari, super aliis locum et terminum assignaret eidem episcopo competentem; in quo, tributa sibi copia defendendi, diligenter auditet que eoram ipso duceret proponenda, et quod canonicum esset nostra deereret auctoritate suffultus. Si vero idem episcopus ad nos forsan duceret appellandum, ei terminum ad appellationem prefigeret consequendam, totius negotii seriem et processum nobis fideliter rescripturus. Quod si appellationem emissam idem episcopus infra terminum sibi praestitum persequi forte negligenter, idem legatus in negotio ipso appellatione remota procederet prævia ratione. Nuper autem idem episcopus ad apostolicam sedem accedens in nostra proposita præsentia constitutus se ab eodem legato fuisse multipliciter et injuste gravatum: qui cum super objectis eidem plena fuisse inquisitio facta per dictum Albanensem electum, per quam ipse legatus sufficienter instrui potuisset, idem inimicorum ejus instantiae plus debito aquiescens, ad inquisitionem de novo contra eumdem episcopum faciendum post appellationem ad nos legitime interposita pro sua voluntate processit, personis ad ejusdem accusationem admissis quibus super his de quibus coram ipso legato infamare nitebantur eumdem impositum fuerat olim silentium per judices a sede apostolica delegatos, et receptis nihilominus quibusdam ad testimonium contra eum merito suspectis eidem et alias jure a testimonio repellendis. Ipsa quoque inquisitio eodem absente in loco sibi suspecto, utpote in quo erat inimicorum ejus potentia et frequentia, facta fuit, inquisitoribus in partem alteram adeo declinantibus ut dicta testimonia qua pro ipso facere videbantur aut omnino non scriberent, aut scribentes mutatione aliqua depravarent. Unde nobis idem episcopus humiliter supplicavit ut ipsius legati processum tanquam ini-
quum penitus revocantes, negotium ipsum personis suspicione parentibus, Guertio ejus et Ecclesie suæ, ut asserit, persecutore notissimo aliquis personis merito suspectis eidem tam a testimonio quam accusacione, diffamatione vel denuntiatione repulsis, committere dignaremur.

Quoniam igitur ab ipsius episcopi justis querelis et precibus auditum avertire nec possumus nec debemus, quos susceptæ servitutis officium debitores constituit universis, mandamus quatenus assignatis eidem episcopo loco et termino competenti, et vo-

Acatis qui propter hoc fuerint evocandi, plenam ipsi episcopo defendendi copiam tribuatis, et facientes exhiberi vobis inquisitionem factam per prefatum Albanensem electum, tam ipsam quam illam quam fieri fecit supradictus episcopus Cremonensis examinatis perspicaciter et prudenter, et quæ super præmissis et aliis coram vobis proposita fuerint plenus intellectis, ad canoniam sententiam proferendam, si de ipsius episcopi voluntate fuerit, remoto appellationis obstacle procedatis. Quod si forte idem episcopus nostrum maluerit subire judicium, sub sigillis vestris transmittatis nobis fideliter totius negotii seriem et processum, ut de vulto nostro procedat judicium æquitatis. Quia vero legatus eumdem episcopum habens de dilapidatione suspectum, ipsum, ut dictum est, a temporalium administratione suspendit, nos episcopatu pariter et episcopo paterna volentes sollicitudine providere, mandamus quatenus interim eamdem administrationem aliquibus de capitulo Ecclesie Tervisina utilibus et idoneis ad hoc auctoritate apostolica committatis, qui proventus episcopales et alia colligentes fideliter et servant, necessarias et moderatas expensas de ipsis proventibus episcopo sine difficultate ministrant, omnem omnino alienationis speciem interdicentes eisdem; recepto ab eis super hoc corporaliter juramento. Si vero dictus Guertius aut soror ejus possessiones seu alia bona Ecclesie Tervisinæ temere occupavit, vos ad restitutionem earum per censuram ecclesiasticam appellatione remota veritate cognita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Nonas Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCVIII.

PISTORIENSI EPISCOPO.

*Confirmat consuetudinem quamdam Ecclesie Pisane.
(Laterani, ii Non. Januarii.)*

Venerabilis frater noster Pisanus archiepiscopus per suas nobis litteras intimavit quod in ejus Ecclesia fuit ab antiquis temporibus observatum ut nullus in canonicum reciperetur ejusdem nisi prius ecclesiis, si quas haberet in Pisana diœcesi, resignatis, ut per hoc subtracta eis evagandi materia, quasi necessitate interposita residendi, sedula ipsi Ecclesie obsequia exhiberent. Nunc autem canonici ejusdem Ecclesie quærentes quæ sua sunt, non quæ Christi, per amicos suos ambitiose procurant ut ad ecclesias quas in præfata diœcesi vacare contingit contra dictam consuetudinem eligantur. Propter quod Pisana Ecclesia debitum obsequium defraudatur, et erga eam populi devotio refrigescit. Unde nobis humiliiter supplicavit ut V. Pisano canonico, qui nuper est in plebanum Ecclesie Calcensis electus, super eadem silentium imponentes, præfatum consuetudinem observari firmiter faceremus; presertim cum ex Ecclesie Pisane proventibus ejusdem canonici valeant congrue sustentari. Quocirca mandamus quatenus sollicite de consuetudine inquirens

præfata, si eamdem fuisse talem constiterit, et A malitiis quod salva justitia nec lèdatur immunitas Ecclesie memoratae proventus ad congruam provisioñem canonorum sufficiunt predictorum, præcipiens eamdem consuetudinem inviolabiliter observari, jam dicto canonico super plebe jam dicta perpetuum silentum sublatio appellationis impedimento imponas. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Tu denique, frater episcope, etc.

Datum Laterani, ii Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCIX.

EPISCOPO MELDENSI, SANCTI PHARONIS MELDENSI ET DE LATINIACO PARISENSIS DIOCESES ABBATIBUS.

Adversus fraudem Crucesignatorum.

(Laterani; Non. Januarii.)

Insinuante Mathilda nobili muliere, quondam uxore inclite recordationis Philippi comitis Flandrensis, nos acceperisse noscatis quod, cum H. mercator in nundinis Insulae a quibusdam suis creditoribus super debitibus traheretur in causam, res suas de mandato judicium ejusdem loci detentas petuit in pace dimitti, asserens in eodem foro se juri per omnia paritum. Cumque respondere copisset sub examine Scabinorum, et uni satisfecerit creditori, ut instantiam eluderet alterius debitum non modicum exigentis, signum crucis vesti, non menti, latenter affixit, nitens ob hoc iudicio se subtrahere inchoato. Justitiarius autem, ne dolus illius legi loci ejusdem servate diutius ac juramento firmatæ fraudem pareret in posterum, et ipse de sua malitia commodum reportaret in alterius detrimentum, ipsum modo detinuit consueto, quoque tradidit creditori vineulis astringendum, ut bene detenus rediret quod fugitivus nitus fuerit asportare. Cujus facti occasione venerabilis frater noster Remensis archiepiscopus memoratum locum supposuit interdicto, personam præfatae nobilis excommunicari tamquam terram illius interdicti præcipiens nisi prænominatum H. de sui creditoris manibus eriperet violenter. Propter quod eadem nobilis ad apostolica sedis recurrens auxilium, a nobis in hoc suæ provideri justitiae postulavit; maxime cum nihil habeat, sicut dicit, in diœcesi archiepiscopi memorati. Nolentes autem quod eadem nobilis sui juris dispendium patiatur, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, cum ipsa se asserat nihil habere in Remensi diœcesi ratione cuius præfati archiepiscopi debeat jurisdictioni subesse, nisi per appellationem fuerit ad eum causa data vel extiterit delegatus, cum legatus non fuerit, tam interdicti quam excommunicationis sententias supradictas cognita veritate, appellatione remota, denuntiet penitus esse nullas. Alioquin ab eadem nobili quod juri pareat idonea cautione recepta, easdem sententias relaxetis, injuncto nobili memoratae quod de jure videritis injungendum. Super alii vero, vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita statuentes, sic occurratis

ARCHIDIACONO GRADENSI, ET ARCHIPRESBYTERO CAPITIS AGERIS CLUGIENSIS DIOCESIS.

Ei confirmatur plebanatus de Rivoalto.
(Laterani, iv Non. Januarii.)

B Supplicavit nobis dilectus filius Petrus Pino subdiaconus noster canonicus Sancti Marci ut, cum venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolica sedis legatus plebanatum ecclesie Sancti Joannis de Rivoalto, cuius donatio ad nos erat secundum statuta Lateranensis concilii devoluta, canonice sibi duxerit concedendum, concessionem ipsam apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus plebanatum ipsum ei, sicut justum fuerit, confirmantes, faciat ab eo pacifice possideri, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam sublatio appellationis obstaculo, mediante justitia, compescendo.

Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCl.

ABBATI SANCTI FELICIS ET ARCHIPRESBYTERO CAPITIS AGERIS TORCELLANE ET CLUGIENSIS DIOCESUM.

Similia argumenti.
(Laterani, iv Non. Januarii.)

S Significavit nobis... archidiaconus Gradensis, quod cum plebanatus ecclesie Sancti Apollinaris de Venetiis tanto tempore vacavisset quod secundum Lateranensis statuta concilii ad nos ejus erat donatio devoluta, venerabilis frater noster episcopus Cremonensis, apostolica sedis legatus, attendens redditus archidiaconatus ejusdem pene penitus esse nullos, plebanatum præstatum sibi legationis auctoritate concessit. Unde nobis humiliter supplicavit ut concessionem eamdem apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita plenius et cognita veritate, si redditus archidiaconatus ejusdem adeo esse inveneritis tenues et exiles quod non possit de ipsis dictis archidiaconatus congrue sustentari, plebanatum predictum eidem, sicut justum fuerit, confirmetis, et faciat ipsum pacifica ejusdem possessione gaudere, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCHI.

MORINENSIS EPISCOPO.

*Adversus eos qui abutuntur privilegio clericali.
(Laterani, v Idus Januarii.)*

(156) Contingit interdum quod dum clericali charactere insigniti ad turpia luera divertunt et sacerdotibus negotiis se immiscent, clericale nomen abominabile redditur cordibus infirmorum. Sane, sicut accepimus insinuantibus nobili viro comite Flandrensi ac nobili muliere Mathilda relicta quondam Philippi Flandrensis comitis, in diocesi tua quidam existunt qui nec in modo tonsuræ nec in vestium forma nec in qualitate negotiorum de clero quidquam ostendunt, ad peccata subterfugium se clericos exhibentes; quia, cum super excessibus quos sacerdoti luxu committunt ad publica judicia pertrahuntur, circumcisus erinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro clericis representant, clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulo ante negaverant clericatum; dumque repentina tonsura ponas eludunt quas intonsi perversi actibus meruerunt, per impunitatis fiduciam nutritur in eis audacia delinquendi, et dum impunne delinquent, quibusdam efficiuntur in scandalum et alii in exemplum. Unde quia privilegium meretur amittere qui permitta sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, volumus et mandamus ut tales, si tertio a te commoniti seipso contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis expertes quæ pro clericorum tutela et laicorum violentia coercenda noscitur instituta. Tu denique, frater episcopi, etc.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est |Atrebateni ep-

(156) Cap. *Contingit*, De sent. excomm.

(157) *Capella ducis Odonis sive Othonis IV de quo supra epistola 5, lib. xiv, qui Innocentio sedente, Burgundiae imperabat. Vulgo Sancta capella dicitur, in qua sacratissimæ Eucharistie miraculis claræ divinum palladium florentissimum, liliorum regnum protegit, de qua Innocentius noster in c. Cum capella, De privileg. Chassaneus De gloria mundi, part. XII, considerat. 63.*

(158) *Vide infra epist. 205.*

(159) *Christianitatis Divionensis decanus Sancti Joannis Baptiste, sed et hodierna die Viri aliquot Divionenses Christianitatis antiquo nomine (ut in hac epistola), compellantur. A pluribus divorum templis Divis noscitur nuncupatum, in Vita divi Gregorii episcopi Lingonensis ex vet. c. ms., bibliit. S. Benigni.*

(160) *Matisconensi suffraganeo archiepiscopi Ludunensis.*

(161) *Testimonium. Primum dubium super hujuscemodi testimonio moveri potest in hunc modum: Monachi sine juramento exhibitione testes esse non possunt in c. Tuis, De testibus, ex regula i. juris-jurandi C. eod. tit. Secundo objici potest testibus non testimonii aut tabellis credendum esse i. testimoniis, § Idem deus, eod. tit., sed dicendum istud obtinere in judicio non extra judicium, ut in hac epistola, in cuius explanatione testimonium, attestacionem non de re aliqua circumscriptam dispositum est ut in jure accipere debemus.*

A scopo. In eundem modum scriptum est Tornacensi episcopo.

CCHII.

ABBATI ET PRIORI CISTERCIENSIBUS, ET DECANO CAPPELLE DUCIS DIVIONENSIS (157), CABILONENSIS ET LINGONENSIS DIOCESESUM.

Scribitur pro decano Divisioniensi.

(Laterani, Idibus Januarii.)

(158) Dilectus filius I. decanus Christianitatis Divisionensis (159) in nostra propositus presentia constitutus quod cum olim L. I. et H. canonice capellæ ducis Divisionensis Lingonensis diocesis, non ad correctionem, sed potius ad infamatiōnem ipsius, nobis quādam denuntiantibus contra ipsum, venerabili fratri nostro Matisconensi (160) episcopo et suis coniudicibus dederimus in mandatis ut vocatis qui essent propter hoc evocandi, quod invenirent super objectis per suas nobis litteras intimarent, partibus in ipsorum præsentia constitutis, et eodem insidente decano quod denuntiationem ipsam monitione charitativa præcesserit, et firmiter asserente predictos canonicos factæ denuntiationis tempore inimicos ejus et emulos extitisse, tandem fuit ad sedēm apostolicam appellatum: cuius appellationi memorati judices detulerunt. Idem vero decanus quorundam religiosorum litteras representans, qui de vita et conversatione ipsius laudabile testimonium (161) perhibebant, nobis humiliter supplicavit ut occurrere adversariorum suorum malitiae ac laboribus ejus finem imponere dignaremur. Nolentes autem ipsum indebet fatigari, discretione vestra per apostolica scripta mandamus quatenus, si denuntiationes præfati monitionem (162) charitativam præmisisse super objectis probare nequierint, aut decanus ipse docuerit illos suos extitisse denuntiationis (163) tempore inimicos (164), eundem ab

(162) *Monitionem quæ dicitur fraterna correctio; c. Licei, De Simonia, et præmittitur priusquam aliquis per censuram ecclesiasticam compellatur c. 4. De treuga et pace, etc. Grande De suppl. neglig. prælat. in 6.*

(163) *Denuntiationis: inscriptionis I. in senatus-consulto, § qui post ad SC. Turpili. hinc inscriptione num libelli i. ex lege, § penult. ad leg. Jul. De adult. vineulum inscriptionis I. ult. c. De accus. et inscript. Γραψη κατηγοριας apud Harmenopolum lib. I. tit. 2, § 10; syngrapha columnæ a Symmacho lib. V. epist. 63; βιβλίον αἰτάστως in basilicis et perperam Theophilus in § Tripli de action. apud Justin. ubi restitendum puto βιβλίον αἰτάστων, non αἰτάστων, scilicet in libello conventionis W. GG. Isidori elegium textum malorum dictorum, quod notoriam dicunt, et alibi elegium, ordo criminum. Vide in hanc rem Symmachum lib. x, epist. ult. et ea quæ doce pro more suo animadvertis Franciscus Juretus et Hincmar. epist. 7, c. 5 et 6, ubi repetit vetus scholion Aniani ad l. xv concessum De accus. et inscript. C. Theodos. posteriori saeculo solemnibus non adhibitis denuntiationem dixerit ut hic, delationem Symmachus lib. xx, epist. 7, nominationem D. Augustinus De panit. medic. c. 3, et abit in desuetudinem formula inscriptionis, nisi in criminis falsi ex constitutione regia.*

(164) *Inimicos, ne innocentiae puritas confusa succumbat dicto c. Licei.*

illorum denuntiatione, sublato appellationis obstatulo, absolvatis (165). Alioquin in eodem negotio juxta priorum continentiam litterarum appellatione remota ratione prævia procedatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc., tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCIV.

ILLUSTRI REGI CYPRI.

De electione episcopi Nicosiensis.

(Laterani, Idibus Januarii.)

(166) In litteris nobis ex parte tua per dilectum filium archidiacorum Famagustanum exhibitis querbaris venerabilem fratrem nostrum patriarcham Jerosolymitanum apostolicae sedis legatum electionem de thesaurario Nicosiensis Ecclesiae secundum antiquam consuetudinem celebratam pro suæ voluntatis arbitrio irritasse. Sed si electionis ipsius merita et dicti patriarchae judicium, non in commotione spiritus, sed quiete, ad rationis detulisses examen et sene conscientie, testimonium produxisses, approbasses utique de jure processum ejusdem, quem per injuriam nisus es reprobare, nec laborasses ad talen proslire querelam per quam adversus te ipsum formasti tacite quæstionem, uno eodemque libello constitutus actor et reus. Quia dum non contentus sis que Cæsaris esse debent, ad ea que Dei sunt manus extendis, actionem contra libertatem Ecclesie intentando, de calunnia te reum exhibes apud Denm, super ingratitudine nihilominus reconvenit, eo quod Ecclesiam, quæ te per sacramentum baptismi, solitus vinculis servitutis quibus morti peccati tenebris astrictus, in libertatem salutis eripuit et regeneraverit ad vitam, in duram et asperam redigere niteris servitutem; cum absurdum sit et ingratum ut matrem filius et sponsam regis celestis rex terrenus ancillet, in terra præserit que funiculus Domini haereditatis existit. Ecce Nicosiensis Ecclesiam tam duræ conditionis subjicere jugo laboras quod ei non patris per electionem canonicanam de persona idonea provideri, ejusdem canonici eligendi necessitatem indicens illum quem de duobus tibi nominandis ab ipsis tu primo duxeris eligendum. Sed si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, et personis secularibus ad contrahendum legitimis absoluti consensus non est interdicta libertas, ridiculosum est et probosum ut Ecclesia compellatur alterius contrahere voluntate, ac spirituale conjugium de arbitrio pendat laicali. Porro, sicut accepimus, tanquam ad privilegium et auctoritatem istius excessus inducis usurpatam a quibusdam tuis prædecessoribus et obiectam hactenus corruptiæ, quasi sicut et in iura sic et in injuriam succederet deberes eisdem, si eam ipsi forsitan inferebant. In quo quia diurnitas

(165) Absolvatis. Exc. 1 *De exceptionibus.*

(166) Vide infra, epist. 206.

A temporis non minuit peccatum, sed auget, peccati vetustas, non rationabilis usus antiquitas allegatur. Ceterum quia hec nec pati volumus nec dissimulare debemus, præsertim cum tuæ sit saluti contrarium, ut haec tibi adversus te in novissimo districti examinis die coram tremendo judge reserventur, serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus Nicosienses canonicos personam idoneam in patrem et episcopum animarum suarum eligere canonice sine qualibet contradictione permittas. Nec credas excellentia regie aliquid desperire si Regi regum, qui auctor spiritum principum et in regno Cypri to secularibus præstulit, sua jura conservans, ecclesiastica non usurpes, quæ ipsi Domino specialiter ascribuntur.

B Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCV.

EPISCOPO ET PRIORI SANCTI PETRI ET ARCHIDIACONO MATISCONENSIBUS.

Scribitur pro decano Dirionensi.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

(167) Ad audientiam nostram dilecto filio I. decano Christianitatis Divionensis significante pervenit quod nonnulli Judæi Eduensis, Lingonensis et Caïbonensis, dicecesum super quibusdam debitum, fidejussionibus, et rebus aliis ipsum in seculari foro convenire nituntur, quanquam paratus existat coram ecclesiastico judge stare juri. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, dictum decanum non permittatis super hoc ulterius molestari, quandiu paratus fuerit in foro ecclesiastico respondere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

C Datum Laterani, xiv Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCVI.

CAPITULO NICOSIENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola 204.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, et personis ad contrahendum legitimis absoluti consensus non est interdicta libertas, dum nimis est et absurdum ut Ecclesia non suo sed alieno judicio contrahat, et spiritualis contractus conjugii ex arbitrio pendeat laicali. Sane, sicut accepimus ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Jerosolymitani apostolicae sedis legati, cum tractaretis de preficiendo vobis aliquo in pastorem in duos unanimiter convenitis, charissimo in Christo filio nostro illustri regi Cypri primitus nominandos, ut quem ipse prius de illis duobus eligeret, præficeretis vobis in præsule electione solemní. Sed cum hoc canonici obviet institutis et ecclesiastice sit contrarium libertati, idem patriarcha

(167) Vide supra, epist. 205.

electionem quam sub tali forma de vestra thesau- A
rario Ecclesiae celebrasti, non personæ, sed elec-
tionis vito, auctoritate nostra irritam nuntiavit.
Ceterum, etsi penam merueritis, cum super hæc
non sitis immunes a culpa, quos nequit hujusmodi
corruptio non consuetudinis antiquitas excusare,
nos tamen de benignitate sedis apostolice agentes
vobis misericorditer in hac parte, universitati
vestra per apostolica scripta mandamus quatenus
convenientes in unum, et sancti Spiritus gratia, sic-
ut moris est, invocata, in patrem et episcopum
animarum vestiarum vobis personam canonice ac
concorditer eligatis, quæ prodesse valeat et praesesse,
per cuius circumspectionem providam et providen-
tiam circumspicam Nicosiensis Ecclesia, præven-
iente divina gratia et sequente, salubriter valeat
in spiritualibus et temporalibus gubernari: cojus
electionem, si vestris volueritis parcere laboribus et
expensis, memorato patriarchæ ac venerabilibus fra-
tribus nostris Cesariensi archiepiscopo et episcopo
Acconensi, quibus super hoc vices nostras committi-
mus, præsentare curetis, ut ipsi, remoto appella-
tionis obstaculo, confirment vel infirment eamdem,
secundum quod de jure fuerit faciendum.

Datum Laterani, xviii Kalend. Februarii, pontifi-
catus nostri anno decimo quinto.

*In eundem modum scriptum est super hoc eisdem
usque temporalibus gubernari. Ideoque fraternitatii
vestra per apostolica scripta mandamus quatenus
cum predictum capitulum electionem predictam
vobis curaverint praecantare, vos auctoritate nostra
sublatio appellationis obstaculo confirmetis vel infir-
metis eamdem, secundum quod de jure fuerit faci-
endum. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.
Vos denique, fratres patriarcha, archiepiscope et
episcope, super vobis ipsis, etc.*

Datum, ut supra.

CCVII.

PATRIARCHÆ ET CAPITULO ANTOCHENIS.

Ne quid exigatur pro confirmatione electionis.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Quanto Antiochena Ecclesia majori, Domino
disponente, preeminent dignitate, tanto vobis est
sollicitius providendum ne fieri contingat aliquid in
eadem quod alicuius pravitatis exemplum posse
possit corrumpere subditorum, qui ea qua vident fieri a
majoribus facile solent trahere in exemplum. Ad
nostram siquidem audientiam neveritis pervenisse
quod, cum aliquis eligitur in abbatem ecclesiæ
Sancti Pauli, vos occasione confirmationis, procurationem
extorquetis ab ea trecentorum Byzantiorum
valentiam excedentem. Cum igitur in canonicam
non sapiat puritatem, universitati vestrae auctoritate
præsentium districtus inhibemus ne procurationem
hujusmodi exigere de cetero ulla tenus præsumatis.
Tu denique, frater patriarcha, super te
ipso, etc.

A Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno decimo quinto.

CCVIII.

ILLUSTRI REGI CYPRI.

Ut a Christianorum oppugnatione desistat.

(Laterani, vii Idus Januarii.)

Quantum expedit ut tibi et charissimo in Christo
filio nostro regi Hierosolymitano illustri, aliis prin-
cipibus et baronibus in ultramarinis partibus con-
stitutis sit in Domino eorum unum et anima una, ipsa
docere te potest circumfrenementis barbariae multi-
tudo et innumerorum etiam regum ac populorum
exempla, qui leguntur illis succubuisse divisi quibus
poterant restitisse conjuncti. Licit in hac parte
nequaquam exemplis egeas peregrinis, utpote qui
manifeste cognoscis quod inter cætera peccata populi
Christiani, quibus exigentibus gentes in ha-
reditatem Domini venientes templum Domini, quod
non absque dolore recolimus, polluerunt, pluriuum
nocuit discordia et contentio quæ super principes
et magnates ibi consistentes effusa eos fecit in invio
aberrare, dum proprias persecuentes injurias, in-
juriarum oblitii sunt crucifixi, et per adinventionum
suarum malitiae divinæ majestatis oculos provocantes,
illo meruerunt spoliari thesauro in quo solo
Apostolus gloriatur, cruce videlicet Domini Iesu
Christi. Si enim mandata Domini attendentis in
unitatis vinculo perstisset, facta fuisset eorum
pax juxta verbum propheticum sicut flumen. Sed
dum vir non curat parcere fratri suo, dum unus-
quisque carnem sui brachii devorat, dum transgre-
diuntur leges fœdere dissipato, terram maledictio
devoravit et habitatoribus ipsius peccantibus, ho-
mines pauci relieti sunt in eadem, coram quibus
regionem ipsorum devoravit alieni; meritoque timen-
dum est ne in iis omnibus nondum sit Domini furor
aversus, sed adhuc manus divinae ultionis extenta,
cum populus ad persecutorem se needum plene
redierit, sed quasi hostis desit, converterit in se
manus, ibique Christianus Christianum captivare
non dubitet ubi tot principes aliqui fideles sua
pro defensione nominis Christiani corpora tradiderunt,
imo etiam ubi ipse Christus pro nobis
tradidit semetipsum. Ecce enim tu ipse, qui eo
devotius teneris Regi militare cœlesti quo idem tibi
majorem contulit potestatem, dilectum filium nobilis
virum O. consanguineum dicti regis et quosdam
B alias vassallos ejusdem, qui Saracenis eos
armatis ac igne urgentibus, ad terram tuam quasi
tutum Christiani populi receptaculum confugerunt,
carcerali custodia, sicut accepimus, mancipasti, et
spreto nomine Christi, quod invocatum est super
eos, ipsis tractari facis adeo inhumane ut eis mihi
videatur prodesse quod effugerint sævitiam barbarorum.
Quinimo ipsis ad cumulum doloris accedit,
et eorum penas hoc ipsum non modicum exacerbat,
quod ibi repererunt supplicium ubi refugium de-
buerant invenisse. Ad hæc, regnum ipsius, homines
suos, qui sibi rebelles existunt, contra eum, ut dicitur

tur, manutendo, perturbas, divinae legi obviare A *ram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat.*

Quia igitur per hoc inter te ac ipsum regem grave posset non sine populi Christiani periculo et jactura scandalum generari, serenitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, tibique in remissionem injungimus peccatorum, quatenus dictum O. et alios regis memorati vassallos, quos licet non generatio carnis, baptismi tamen regenerationis efficit tibi fratres, ob reverentiam beati Petri et nostram, imo potius ob ipsius Christi timorem pariter et amorem, a quo nomen tecum accipere meruerunt, liberos abire permittens, ipsius regis hominibus nullum contra eum impendas auxilium vel favorem, quinimo potenter assistas eidem ad jura sua contra perturbatores indebitos defendenda, ut idem ad tuam per hoc amicitiam provocatus, non odis tecum teneatur contendere, sed obsequiis, ex quibus utique fructus temporales provenire poterunt et aeterni. Taliter autem apostolicum audire cures et exaudire mandatum ut te tanquam obedientie filium charitatis brachis fortius amplexantes, preces tuas, si quas aliquando nobis duxeris porrigidas, admittere merito teneamur.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI.

De eundem re.
(Laterani, vi Idus Januarii.)

Quantum expediatur ut vobis et charissimo in Christo filio nostro regi Hierosolymitano illustri aliisque principibus, etc., usque alieni. Ne igitur vobis in vos ipsis divisis terra eadem, quod absit amplius desoletur, universitatem vestram moneamus, rogamus et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus regi predicto contra quoslibet regni sui perturbatores indebitos fideliter et viriliter assistentes, terram ejus et jura sicut vestra propria defendatis, memores quod vestra res agitur paries cum proximus ardet, et dum praesumtum nitimini regnum defendere, propriam securitatem noscimini procurare. Nos enim venerabili fratri nostro patriarchae Hierosolymitano, apostolicae sedis legato, nostris damnum litteris in mandatis ut vos ad id efficaciter moneat et inducat, et si viderit expedire, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem modum scriptum est magistro et fratribus Hierosolymitani Hospitalis. In eundem modum scriptum est comiti Tripolitano.

Super hoc scriptum est patriarchae Hierosolymitano apostolicae sedis legato ut eos ad id efficaciter moneat et inducat, et si viderit expedire, per censu-

PATRIARCHE JEROSOLYMITANO APOSTOLICE SEDIS
LEGATO ET SUFFRAGANEIS EIUS.

Ut populus in regia fide confirmetur.

(Laterani, v Idus Januarii.)

Quanto ex dissensionibus principum et magnatum Hierosolymitanæ provincie graviora sepius discrimina evenisse conspicimus, tanto sollicitius quieti ac paci ejusdem intendere affectamus. Ne igitur propter obitum claræ memorie... reginæ uxoris charissimi in Christo filii nostri Hierosolymitani regis illustris aut alia quacunque causa regnum ejus, ad cuius regimen vobis postulanibus est assumptus, a quoquam temere perturbeatur, ac per hoc contingat scissuras et scandala in eadem provincia generari, universitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus universos regni fideles ut in ipsis regis et... filiæ sue fidelitate firmi stabilesque persistant, sedulis exhortationibus inducentes, rebelles, si qui fuerint, aut alios quoslibet ipsius regis aut regni molestatores indebitos, cum ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescatis. Vos denique, fratres patriarcha et episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXI.

ILLUSTRI REGI HIEROSOLYMITANO.

Hortatur eum ad defensionem terræ sanctæ.

(Laterani, v Idus Januarii.)

Venientem ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Sidoniensem episcopum consueta benignitate recepmus, et super obitu claræ memorie... reginæ uxoris tuæ nobis nuntiato per ipsum paterno tibi condolentes affectu, ea qua idem episcopus super tuis ac regni tui negotiis sollicite ac prudenter, sicut vir providus et fidelis, proposuit coram nobis, quantum decuit curavimus exaudire. Monemus autem serenitatem tuam, rogamus et exhortamur in Domino quatenus sollicite pensans discrimina et jacturas quas Hierosolymitana pro-

Dvincia ex dissensione regum ac principum consistentium in eadem multoties noscitur incurrisse, ad arma contra Christianos movenda non quibuslibet pertraharis injuriis aut ampliandi regni cupidine inciteris, sed in sapientia vincens malitiam, et de regno cogitans sempiterno, ad ea pro quibus natalis soli dulcedinem reliquisti, defensionem videlicet terræ sanctæ, tota mente diligenter intendas, nec cautelam in prosperis nec constantiam deserens in adversis; sed omni tempore Dominum benedicens, et petens ab eo ut dirigat vias tuas et omnia consilia tua stabiliat in seipso, qui suos non solum a tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat, ut timentibus Deum omnia cooperentur in bonum, et cum se consumptos pu-

taverint, ut Lucifer orientur. Nos vero in proposito gerimus et habemus in votis honores tuos et iura tam in cismarinis partibus quam etiam transmarinis defendere et ad subventionem tuam efficaciter, si desuper datum fuerit, laborare.

Batum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXII.

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO,
ET EPISCOPO REGensi, ET MAGISTRO THEDISIO CANO-
NICO JANUensi.

De reconciliatione comitis Tolosani.

(Laterani, xv Kal. Februarii.)

Etsi resecande sint putridæ carnes, ne ad partes sinceras corruptionis contagium extendatur, sic tamen cautæ debet et provide manus medentis apponi ut abscidantur ea cautela corrupta quod sincera per improvidentiam non iadantur. Accepimus sane per litteras et nuntios charissimi in Christo filii nostri Petri illustris regis Aragonum quod postquam adversus provinciales haereticos mandatum apostolicum emanavit, crucesignatis terram ingredientibus vicecomitiis Biterrensis, eidem ipsius regis subsidium imploranti tanquam domini specialiter dexteram subtraxit auxiliu et omnis consilii remedium denegavit, et ne super hoc Ecclesia propositum impidiret, elegit tunc quibusdam deesse Catholicis, ne adesse communis haereticis videretur. Unde vicecomes predictus terram perdidit auxilio destitutus, ad ultimum miserabiliter interfactus (168). Tu autem, frater archiepiscope, ac nobilis vir Simon de Monteforti crucesignatus in terram Tolosani comitis inducentes, non solum loca in quibus habitabant haeretici occupasti, sed ad illas nihilominus terras quæ super haeresi nulla notabantur infamia manus avidas extendisti, et cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeritis jura menta, et terras sustineatis inhabitare predictas, haereticos illos existere verisimile non videtur. Dicebant præterea nuntii supradicti quod sic indiferenter aliena contra justitiam minus provide usurpastis quod vix remanserit comiti memorato casirum Montisalbani et civitas Tolosana.

Inter ea vero quæ idem rex sic asseruit occupata, expressis vocabulis designavit terram quam claræ memoriae Richardus Anglie in dotem suæ sororis comiti dederat supradictio (169), item terras comitis Fuxensis, comitis Convenarum et Gastonis Bearnensis. Deduxit etiam specialiter in querelam quod tu, frater archiepiscope ac nobilis memoratus, licet jam dicti tres comites vassalli regis ejusdem existarent, ab omnibus terrarum quas idem amiserant petebatis ut juramentum fidelitatis ex ipsis terris alii exhiberent. Adjecit etiam quod eum de

A prælio Saracenorum obtenta victoria redeuntem comes adiit supradictus (170), expositis damnis ei per crucesignatos illatis, imputabat suorum merito peccatorum quod satisfactionem ejus non admittebat Ecclesia, cum partus existaret facere quæcumque sibi possibilia mandaremus; et ne solus tanta confusione ferret opprobrium, terram, filium et uxorem sororem regis ipsius relinquebat eidem, ut eos, si vellet, defendenter vel permitteret exsulare. Sed quia ex hoc confusio sibi non minima immineret, et pœna suos tenere debet actores, nec ultra extendi vindicta quam inveniatur in excedente delictum, humiliiter supplicabat Tolosanum comitatum filio memorati comitis reservari, qui nec unquam venit, nec veniet, Deo dante, in haeretice pestis errorem. Promisit præterea quod tam filium comitis quam etiam comitatum in sua tenebit, quandiu nobis placuerit, potestate, ut circa fidem plenius instrui et moribus faciat melius informari, et Aragonensem totam terram jam dictam committet ut haeretice contagionis sordibus penitus expurgataam ad culum plene reducat fidei orthodoxæ, securitate oblate super iis omnibus observandis quam sedes apostolica decerneret exhibendam. De comite quoque subjunxit quod paratus est agere poenitentiam de commissis, qualem decreverimus injungendam; sive quod partes aedat transmarinas, sive quod sit in Hispania circa frontariam contra gentis perfidiam Saracenæ. Ceterum quia negotium arduum est, et multa in ea fuit deliberatione processum, ac per Dei gratiam satis est prosperatum, ne de levi, quod absit! deperire valeret quod multis laboribus est patratum, in ipso non debet sine gravi cautela et maturitate procedi. Quocirca mandamus quatenus in loco securu et apio archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, comitum, baronum, consulum et rectorum et aliorum virorum prudentum, quos ad hoc necessarios et idoneos esse videritis, concilio convoco (171), et propositis coram eis quæ rex proponit et offert, odio, timore, gratia et amore carnalibus omnino postpositis, quæ super premissa provisa et deliberata fuerint in communi, et in quo convenerint omnes, vel pars consilii sanioris, nobis fideliter rescribatis, ut intellecto vestro consilio statuamus que secundum Deum viderimus statuenda; cum videatur procul dubio expedire ut hoc modo vel alio dicta terre de rectore idoneo consularur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres archiepiscope et episcope, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(168) Vide lib. xii, epist. 108.

(169) Vide lib. xiii, epist. 74.

(170) Vide supra, epist. 182.

(171) Fuit convocatum apud Vaurum. Vide lib. xvi, epist. 39 et seqq.

CCXIII.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI MONTISFORTIS.
Ut restituat ablata vassallis regis Aragonum.

(Laterani, xvi Kal. Februario.)

(172) Ex parte charissimi in Christo filii nostri Petri (173) illustris regis Aragonum per nuntios ejus fuit propositum coram nobis quod tu converrens in Catholicos manus tuas, quibus sufficesset debuerat in homines haeretice pravitatis extendi, per crucesignatorum (174) exercitum ad effusionem justi sanguinis et innocentum injuriam provocatum terras vassallorum regis ipsius, videlicet comitis Fuxensis (175), comitis (176) convenarum (177), et G-stonis Bearnensis (178), in ejus grave prejudicium occupasti; licet in eis nec haeretici aliqui habitarent, nec habitatores earum super haereticę pestis errore infamia conspersisset. Asserebant preterea nuntii regis prefati quod cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeris juramenta, et

(172) Vide lib. xvi, epist. 48.

(173) Petri, de quo supra epist. 4, lib. xiv. Petrus Valsern., c. 66.

(174) *Crucesignatorum*, signatis in Francia ad vindicandam Dei nostri injuriam tot fidelium millibus et signatis, idem Petrus c. 13, Guaguinus lib. vi, ubi Milone lego, non Gallone, qui fuit Innocentii legatus.

(175) *Fuxensis*. Raymundus Rogerius, cui successerit Rogerius Bernardus sextus comes, de quo Petrus Valsern., c. 50.

(176) *Comitis*. Bernardi qui Bernardum de Ponte monomachie et duelli solitario congressu ex S. G. Parisiensi, fortuna duce, prostravit in veteri stylo parlam. parte i, cap. De duello, § 29.

(177) *Convenarum*. Garumnos populos vocat Caesar De bello Galli, quorum cunabula reperies apud D. Hieronymum epist. 2 adversus Vigilantium.

(178) *Gastonem*. Bearno, Benearno Petrus Valsern., c. 56. Bearnensis autem nominantur Vaccates Casari cod. lib. quos Jeanes Rossetus notis in eundem existimat esse Vasates; sed melius si Vaccates dixeris, quos Eginarthus in Carolo Magno Vaccenses vocal, puta ob insignia provinciae, quae vaccarum gravitate imperio Vaccensis hodie Bearnensis molem demonstrant.

(179) *Contra Scracenos*, dum Alfonso VIII, Legionis et Castellie regi adversus Minimolimum Saracenorū regem, exercitus instructam aciem duxit, male Minimolimum auctor Centuriarum centur. 13, et Paulus Constantinus in Chronico Ilmominolum vocant; in iusmodi autem pugna dicta fuit de navibus Tolosae apud Roder. *Santum Histor. Hispan.* parte iii, c. 55, quo vocabulo nava, vocem Ibericam intelligit, quæ montis planitiem et æquor significat; sed cur Tolosae? forsitan indutum nomen ea tempestate, qua Narbonensis archiepiscopus, ut supra diximus lib. xv Regest. epist. 5, Tolosanum synodum sub imperio Wisigothorum cum suffraganeis vi armorum perterritus adnotabat. Tunc enim Gallia Narbonensis, citerior Hispania vocabatur circa annum 609, ut vult Constantinus in Hispaniarum divisione, secundum quæ interpretare Æmilii verba lib. vi Albaniarum haeresis quæ in comitatu Tolosano Hispaniae regione invaluit, sed male; etenim ab anno Domini 774 Gallia Narbonensis imperii Francici regno moderabatur, quam colore fucata religiosus quæsito a vero tramite error Albigenis plus solito avertit anno Domini 1205, sub imperio Philippi Augusti, quo tempore Innocentius hac epistola describatur. Nauclerus gener, 40; Matthæus

A terras patiaris inhabitare praedictas, eos esse Catholicos tacite confiteris, ut haereticorum abnegete fautorem; vel haereticos te sovere quodam modo responde, si legitime occupasse terram illorum alleges. Formabant nihilominus ex eo querimoniam speciale quod, dum rex servitio Jesu Christi contra Saracenos (179) insisteret, et effusioni suum et suorum sanguinem exponeret pro reverentia fidei Christianæ, tu bona vassallorum ejus in propria usurpabas, eoque fortius ad depressionem instabas illorum quo minus rex poterat eis opem suæ protectionis impendere, vires suas expendens contra Saracene gentis perfidiam in auxilio populi Christiani. Et cum adhuc rex idem partes suas contra Saracenos intendat armare, ut adversus eos, Deo duce, tanto efficacius possit insurgere quanto majori quod alios quiete gaudebit, in pace sibi restitu per se dem apostolicam quæ vassallorum ejus extiterant posulabat. Nolentes igitur ipsum suo jure (180)

Paris circa annum Domini 1212 et 1213, emersisse haeresim in illa regione scripsere.

(180) *Suo jure*, in armis, non legitimo, nec enim comites predicti alium dominum feudi habuere quam Torsinum aut Tortinum, qui a Carolo Magno ut jam diximus lib. xiii Regest., epist. 13, feodium comitatus Tolosani accepit, in quo idem Torsinum et posteri comites Fuxensem, Convenarum et insularum (quæ Jordana dicitur) et vicecomitem Bearnensem subordinarunt. Ac ut a Fuxensi incipiam, ex fastis consularibus Tolosatum animadvertere licet, Bernardum Rogerii filium dominum Castri Pendantis anno Domini 1062, licentiam a Raymundo secundo comite Tolosano petisse ut sibi dignitatem comitis Fuxensem vindicare liceret, a quo deinde castri endem privilegio potiri sunt. Holagayus in Hist. Fuxensi Raymundum (de quo questio) ab homagi munere liberatum scribit ex stipulatu Raymundi minoris Comitis Tolosani: sed postquam mortuo Alphonso comite Tolosatum Ludovici Pii germano ad primordium tituli Provincia Occitana redit, Rogerius Bernardus, Raymundi Rogerii filius, de quo supra, vinculo dominii se suosque in manibus Ludovici Pii religiosissima coram Deo et hominibus attestatione obstrinxit, cuius filius idem officium ex debito post obitum patris Philippo tertio reddidit anno Domini 1274. Convenarum comitem, vasallum quoque comitis Tolosani fuisse patet ex Annalibus Hispanie, in quibus anno Domini 1116 idem domino suo assidet, qui Alphonso adversus Mauros suspectias ferebat. Deinceps transactione qua asseratur in capitolio Tolosatum, inita inter Carolum VII regem Christianissimum et Matthæum comitem Convenarum anno Domini 1442, feudum domanio et patrimonio principis acrevit jure fideicommissi, cuius formulam rogarerer inseri tabulis testamento anno Domini 1375 ejusdem regis intituli Petrus Bernardus comes, si sine liberis Margareta et Eleonora filiæ dulcissime fatis cessissent, sub modo vel conditione; ne in posterum a illorum regno feudum distraheretur, quo casu Gregorium papam XI ex ase haeredem instituit. Reperio tamen in eisdem fastis Joannem (Notum illustris domus Armaniaca) comitem Convenarum obvianus accurritus cum proceribus totius Aquitanie Ludovico XI, cum Tolosam per regre proficeretur, qui comituum Convenarum novissimum fuit. Progrediamur ex continentia ad insulam quæ Jordana dicitur, ut liquet ex pagina in qua jura Boconie silva continentur. Eadem sita est in jurisdictione comitis Tolosani, quem dominis insule usum in eadem concessisse, et octo viros

fraudari nec jam dictum ejus propositum impediri, per nobilitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eidem regi et vassallis ejus terras restitutas supradictas, ne ad tuum speciale, non generalem (181) catholicæ fidei, laborasse profectum per retentionem illicitam videaris.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXIV.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI MONTISFORTIS.

*Ut regi Aragonum faciat homagium de civitate
Carcassonensi.*

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

(182) Cum ad mandatum sedis apostolicæ charissimus in Christo filius noster Petrus illustris rex Aragonum in feudum tibi concesserit Carcassonam (183), quam ab eo vicecomes tenuerat Biterrensis, postulabat ut ea sibi faceres que dictus vicecomes ei suisque predecessoribus facere consueverat et debebat. Quis vero intentionis nostra non exstitit quod ei de jure suo per tales feudatarium aliquid deperiret, nec te subtrahere debes illius oneribus in cuius quoad feendum ipsum successisti commodum et honorem, cum possessionum onera mutari de levi non consueverint mutationibus

(qui vulgo Capitolini) cum Joanne Jordano comite Insula super ejusdem *χρόνος* solito moderamine pactum inisse certissimum est. Ex quibus colligere debemus comitem Tolosanum dominum feudi directum dominium una cum reliquo usus municipique integrum jure, sibi retinuisse. Denique, si attentiore diligenter inspiciamus predictos comitem Tolosanum privatis armis in hac expeditione tueri, nemo dixerit ejusdem vassallos non exstisset.

Secus vero existimari de vicecomite Bearnensi, qui amicitate vicinique nexu astrictrus, Raimundo comiti opitulatur, ita ut eundem non quidem Tectorum dynastis, sed regibus Christianissimis fidelitatem praestitisse dicamus. Ferronius Antuario ad Paulum *Æmilium* in Ludovico XII judicatum fuisse scribit senatusconsulto Tolosano eosdem supremae curiae jurisdictione ordinaria contineri. Quod si rem ab origine repetere licet, quis nescit Aquitaniam ex una parte Pyrenæis montibus concludi, ad quorum radices situs est limes Bearnensis? ita ut ex his rebus concludamus, olim reges Aquitaniae, usque ad imperium Eudonis, Walæ, Valfri, Ludovicæ, Caroli Calvi (qui duces in eadem provincia instituit) Vaccensibus leges dedisse, probatio etiam elicetur ex concilio Matisconensi sub Guntranno rege altero filiorum Clotharii, cui Luciferus episcopus Oloronensis et Aurelius episcopus Ecclesiæ Bigerritanæ, subscriptoribus. Porro Bigerrones proximi sunt Bearnensibus, apud quos floruit Ecclesia Oloronensis, et fœderis sancta pactione inter Childebertum et Guntrannum Lemovices, Caturci, Vaccates et Bigerrones (quorum provincias liberali titulo morganaticæ donationis Chilpericus rex Gaiselindii uxori sua dederat) subdit fuere eidem Guntranno apud Gregorium Turonensem lib. ix, c. 10, et in veteri Regesto camerae computorum Parisiensis anno Domini 1275. Vicecomes de Bearn dominus de Moutata et Castriveteris fidelitatis hominum jurejurando præstitti Edoardo primo regi Angliae et duci Aquitanie. Ex quibus colligere est easdem nationes semper Galliarum imperii ambitu comprehensas fuisse, quidquid ex privilegio Caroli Martelli vicecomitem merum et mistum imperium cum jure gladii

A possessorum, quia res cum onere suo transit, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus ea dicto regi facere non recuses ad quæ memoratus vicecomes tenebatur eidem (184); quoniam quantumcumque te in Domino diligamus, sic tibi nec volumus nec debemus adesse ut ipsi regi deesse in sua justitia videamur,

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXV.

ARCHEBISCOPO NARBONENSI APOSTOLICE SEDIS
LEGATO.

Commendatur et negotium fidei adversus Saracenos.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Com jam captis vulpeculis demolientibus vineam B Domini Sabaoth in Provincia, quam virus inficerat hæretice pravitatis, et instantia bellice cladis satis per Dei gratiam sit negotium fidei prosperatum, quia causa nunc magis urgens occurrit, expedit ut ad illam manus Christiani populi convertantur. Accepimus siquidem quod rex Saracenorum partes suas armat ad prælium, nitens eu fortius in fidei Christianæ cultores insurgere quo lapsu graviore succubuit sub populo Christiano, imo sub Christo causam suam propitio nobis judicio Judicante.

meruisse incole profiteantur. Si quoniam contrarium liquet ex superioribus et ex Chronicis sancti Benigni Divisionis anno 741. Concludamus itaque Aragonum regem summi pontificis religionem in hac epistola circumscriptisse. Nihil enim juris habuit in his provinciis, nec in comitatu Carcassoniensi (de quo proxima epistola) licet comes Barcinona fuerit, a quo hujsmodi speciem directi dominii sibi fixit: liberè enim profleri debemus (si verum amamus) supremum jus in Aragonia regno et comitatibus Barcinonensi ad hæredes Ludovici primi spectasse, quod postea Ludovicus nonus, qui vita sanctimonii floruit, eisdem regibus concessit, retento sibi jure in omnibus provinciis que cis Pyrenæos montes regni Francie moribus et legibus gubernantur.

(181) Non generali. Sed postquam Innocentius litteras synodi Varesses accepit, contraria voluntatis judicio, Petro Aragonum regi dare vetuit, que antea eidem roganti concesserat. Si quidem in gratianis germanis, quam sibi uxorem coemerat Raymundus senior hujsmodi jura dominicalia Petrus sibi commentarii municipii nexus obligata effinxit, ut scilicet expositam terram ex rescripto Innocentii supra, epistola sexta, hoc eodem libro, primo occupantis armata manu eximeret: nec enim jus gladii aut merum imperio privato titulo in eisdem feudis legitima ratione sibi vindicare potuit.

(182) Vide lib. xii, epist. 108, et Hist. Albig., cap. 47.

(183) *Carcassonam.* Gallie Narbonensis urbem nobilem, quamvis in itinerario Hierosolymitano Castellum dicatur. Nam Sergius episcopus Carcassoniensis concilio Toletano III subscriptis. Eadem comites suos habuit, a quibus originem duxere comites Fuxenses, de quibus superiori epistola, horum alter Bernardus Atho Carcassonam et Biterren Bernardo primo comiti Fuxensi venditionis titulo transstulit, qui eorumdem comitatuum simul ex Fuxensi ratione regem Christianissimum dominum feudi professus est, ut superiori epistola satis superque probavimus.

(184) *Eidem.* Secus ex his quæ superiori epistola ex veterum monumentis et fastis annals advertimus.

Terra etiam quæ faniculus est hereditatis Domini, cum auxilio multum indigeat, expediti ei expectati suffragia populi Christiani. Quia vero frequenter, et quidem frequentius, vires collectæ proficiunt in quibus sparsæ de levi desicerent, ut Christianicolarum generali ac speciali negotio contra Saracennæ gentis perfidiam tanto efficacius intendamus quanto minus erimus alii occupati, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus habito cum charissimo in Christo filio nostro Petro illustri rege Aragonum et tam comitibus quam baronibus aliquis viris prudentibus, quos ad hoc noveris necessarios, de pace ac treugis sollicito et diligent tractatu, per pacis foedera vel treugarum firma securitate vallata studeas diligenter toti Provincie provide; sic quod per indulgentias sedis apostolica, que adversus hereticos emanarunt (155), Christianum populum non convokes aut fatiges, nisi forte a sede apostolica super hoc mandatum susciperes speciale. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXVI.

MAGISTRIS LAMBERTO ET JACOBO DE LAUDUNO ET JACOBO DE MAIDEIRES, CANONICIS VIRDUNENSIBUS.

De portione congrua presbyterorum parochialium.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

Ad audiendum nostram, dilecto filio N. presbytero significante, pervenit quod cum animarum cura parochianorum ecclesia de Noerae sit ei commissa, patronis ipsius ecclesie plena manu recipientibus provenient spectantes ad ipsam, ei tam mediocriter est provisum quod sustentari nequit de assignatis sibi redditibus competenter. Unde cum sit aquitati contrarium ut ecclesiarum patroni bonis ecclesiasticis inebriantur et ministri jejunare cogantur, qui secundum Apostolum suis non tenentur stipendiis militare, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictos patronos ecclesiae memorare, qui proventus ipsis percipere dignoscuntur, ad supplendum eidem presbytero quod ei deest in beneficio competenter, monitione previa, per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstatu compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est eisdem judicibus ut supra pro A. presbytero ecclesie de Mori, usque commissa, praefato ac patronis ejusdem plena manu, etc., usque competenter. Unde cum sit aquitati contrarium ut ecclesiarum praefati ac patroni bonis ecclesiasticis, etc., usque quatenus dictos praefatum et patronos, etc., usque in finem.

(155) Vide Illist. Aliag. cap 66

PATROL. CCXVI.

BERTHOLDO ARCHIDIACONO ET ARNULPO ET AUBERTO CANONICIS METENSIBUS.

Eiusdem argumenti.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

Ex parte ddicti filii J. presbyteri ecclesie de Possexa fuit propositum coram nobis quod cum animarum cura parochianorum ejusdem ecclesie ipsi canonice sit commissa, de ipsis preventibus ei tam mediocriter est provisum, patronis ejusdem residentibus sibi decimas aliosque proventus ad ipsam ecclesiam pertinentes, quod nequit ibidem commode sustentari. Unde quia prelati et ecclesiarum patroni bonis ecclesiasticis inebriari non debent et jejunare ministri, qui secundum Apostolum militare suis stipendiis non tenentur, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus patronos ecclesiae memorare, etc., ut in alia, usque compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est decano, archidiacono, et cantori Treverensis pro J. presbytero ecclesie de Bausci usque provisum, praefato ac patronis ejusdem, etc., usque quatenus praefatum et patronos ecclesiae memorare, etc., ut in alia, usque in finem.

CCXVII.

EPISCOPO GLASCUENSI.

De clericis promotis ab episcopis non suis.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(186) Adversus quosdam clericos, qui dudum ad sedem apostolicam accedentes, a vicinis episcopis, Castellano videlicet, et Ortano, Sutriño, et Nepesino, temere se fecerunt ad sacros ordines promoveri, gravi fuimus indignatione commoti, pro eo maxime quod quosdam eorum per falsas litteras et Simoniacam pravitatem accepimus suisse promoto. Unde ordinatores a potestate suspendimus ordinandi, et ordinatis executionem interdiximus ordinum taliter susceptorum. Nuper autem quidam ex ipsis Walterus lator presentium ad nostram revertens presentiam, cum magno fletu quotidie non cessabat ad nos opportune, importune clamare, suppliciter obsecrando ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Cui diu nos difficile exhibimus et severos in tanum quod eidem injinximus ut rediret, nec nos super hoc dimitius molestaret. Sed nec sic ab obsecrationis instantia desistere voluit; quo magis repellebatur a nobis, eo magis apud nos ut miseraremur instabat. Eius demique nos exemplo qui cum iratus fuerit non oblivisetur misereri, rigorem mansuetudine providimus temperandum; cum et ipse, exemplo Jacob lactantis cum angelo, nullatenus nos dimitteret nisi ei benedicere curaremus. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si praefatus W. de predictis duobus criminibus canonice se purgaverit, falsitate videlicet litterarum et Simoniacæ

(186) Vide lib. xiv, epist. 11.

pratitate, suspensionis sententiam quam in sic promoto protulimus circa ipsum debebas relaxare, ut si alias dignus sit et idoneus, et ei concedere volueris, in tua possit dioecesi celebrare. Ad hæc, per diœcesim tuam publice ac districte prohibeas ne quis ulterius se faciat taliter ordinari. Et ne facilitas venie incentivum tribuat delinquendi, quicunque de cetero taliter fuerit ordinatus, eo ipso se noverit ab ordinis executione suspensum. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXIX.

NOBILI VIRO COMITI TRIPOLITANO.

De electione abbatis Sancti Pauli Antiocheni.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Cum secundum Apostolum antiquis patribus omnia contigerint in figura et ad nostram eruditioñem sint scripta, per Oziam regem, qui sacerdotum volens officium usurpare suæ temeritatis prænam, lepra percussus a Domino, non evasit, manifeste confunditur quorundam præsumptio laicorum, qui dum negotiis ad personas ecclesiasticas pertinentibus se temere immiscere non metunt, procul dubio lepram, id est, gravis peccati maculam, non evadunt. Peruenit autem ad audientiam nostram quod cum in ecclesia beati Pauli Antiochenensis abbatis electio celebratur, tres facis ab ipsis loci monachis nominari: quorum unum, illum videlicet quem potius acceptaveris, confirmandum præsentas una cum monachis memoratis. Volentes igitur tam tue salutem quam ejusdem monasterii libertati juxta officii nostri debitum providere, ne ipsorum electione te de cetero immiscere præsumas, vel impediás quomodo nunc eum quem sibi magis utilem reputaverint libere valeant eligere in abbatem, præsentium auctoritate districtius inhibemus.

Datum Laterani, v Kalen. Februarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXX.

N. ABBATI ET CONVENTUI SAXIVIVI.

Confirmat quoddam arbitrium.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(187) Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, arbitrium quod dilectus filius noster Petrus tituli Sanctæ Ceciliae presbyter cardinalis inter vos et venerabilem fratrem nostrum Spoletanum episcopum super quibusdam ecclesiis, episcopali jure, possessionibus, oblationibus, decimis, primitis, mortuariis, visitationibus, procurementibus, institutione clericorum et correctione ipsorum, ac rebus aliis rationabiliter promulgavit, sicut in authentico inde certe, cuius tenorem de verbo ad verbum præsenti jussimus paginæ adnotari, plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti

A patrocinio communimus. Tenor antem arbitrii memorati est talis: « Petrus miseratioñe divina tuis Sanctæ Ceciliae presbyter cardinalis omnibus presentem paginam inspecturis in vero salutari salutem. Cum olim religioso viro N. ablati monasterii Saxivivi et J. procuratori venerabilis patris Spoletani episcopi nos dominus papa concesserit auditorem, idem J. procurator episcopi petiti coram nobis ut Sancti Anastasii de Colle ac Sancti Laurentii de Spoleto ecclesiæ cum earum possessionibus et fructibus perceptis ex ipsis, nec non etiam cuncta jura episcopalia in omnibus ecclesiis infra notatis, videlicet Sancti Nicolai Interamensis, Sancti Angeli de Montepublico, Sanctæ Trinitatis, Sancti Apollinaris, Sancti Salvatoris de Ensinio, Sancti Laurentii eremite Cervarizæ, Sancte Maræ Montis Caballii, Sancti Venantii de Spello, Sancti Nicolai de Guduliano, Sancti Petri de Flaminiano, Sancti Clementis de Matilia, Sancti Petri de Azan, Sancti Nicolai de Nera, Sancti Nicolai de Menania, Sancti Andreæ cum capellis suis; item Sancti Fortunati cum capellis suis, que sunt Sanctus Euticius Vespiae, Sancta Maria de Princocas, Sanctus Egidius, Sancta Lucia de Ferro; item Sancti Martini de Narro, cum medietate capelæ Sancti Saviniani de Aiano, in iis, inquam, ecclesiis aliasque rebus et possessionibus que in diœcesi Spoletana tenentur ab ecclesia Saxivivi, ficeremus eidem episcopo restitu et persolvi. Ad hæc vero cum abbas donationem episcopi Spoletani, patronorum concessionem, apostolica privilegia, et temporis longevitatem allegans, petitionem procuratoris episcopi multipliciter excludere niteretur, dilecto in Christo filio Urbevelano archidiacono et conjudicibus suis eadem fuit causa commissa: qui receptis testibus ab utraque parte productis, et confessionibus ac rationibus intellectis, causam ipsam ad examen summi pontificis remiserunt sufficenter instructam. Igitur partibus iterum in nostra præsencia constitutis, cum procurator episcopi eum ad prædicta restitui postulasset, quibus juxta suam assertionem fuerat contra justitiam spoliatus, idem abbas in prefatis ecclesiis ac earum parochiis et capellis diuturno usq; et præscriptione longeva omnem sibi rationem episcopalem acquisitam allegans, procuratori episcopi super prædictis ecclesiis atque rebus imponi silentium postulabat. At quod idem proposuit procurator quod cum ejus intentio communi esset iure fundata, præscriptione temporis opposita ex adverso eam non potuit impedire, cum per suorum depositiones testimoni probaretur Transaricum, Matthæum et Benedictum Spoletanos episcopos medio tempore in quibusdam predictis ecclesiis hospitium recepisse. Iis igitur et aliis quæ coram nobis fuere proposita per nos fideliter domino papæ relatis, quia procurator ipse non probavit legitimate Spoletanum episcopum supradictis rebus, ad quæ restitui petiti, spoliatum fuisse, de fratribus consilio super prædictis, quoad posses-

(187) Vide lib. xiii, epist. 207.

sorium, abbatem absolvit, reservata sibi nihilominus declaratione an petitorio actum fuerit super omnibus supradictis, nisi interim inter partes amicabilis posset compositio provenire. Post hæc vero cum partes iterum in nostra comparauissent præsentia, et tam super depositionibus testium quam privilegiis ac instrumentis fuisset fere per biennium disputatum, tandem partes volentes parcere laboribus et expensis, nostro se præcise commiserunt arbitrio, promittentes sub pena centum librarum Perusinarum nostro parere arbitrio in quæstione pædicta. Nos autem utriusque partis voluntate diligentius indagata, et intelligentes quo quelibet partium foret contenta, a voluntate partium in nullo fere vel modico discordantes, tale duximus arbitrium promulgandum. Videlicet quod episcopus Spoletanus in Sancti Petri de Azano, Sancti Petri de Flaminiano, Sancti Clementis de Matilia, Sancti Nicolai de Nera ecclesiis plenum jus episcopale et habeat et possideat, nec unquam sibi super hoc a monasterio Saxivivi quæstio referatur, juris patronatu in eisdem ecclesiis monasterio reservato. Item præcipimus quod monasterium Saxivivi restituat episcopo Spoletano centum libras Lucanæ monetæ, in quibus idem episcopus propter suam contumaciam monasterio fuerat condemnatus. Omnes vero reliquias ecclesiæ enumeratas superius cum possessionibus et capellis suis, oblationibus, decimis, primitiis, mortuariis, visitationibus, procurationibus, institutione clericorum et correptione ipsorum, et aliis pertinentiis suis adjudicamus monasterio Saxivivi, inhibentes episcopo Spoletano ne de cætero in pædictis ecclesiæ ac earum clericis et aliis pertinentiis suis ratione episcopalibus juris sibi audeat aliquid vindicare vel petere, sed pleno jure ad pædictum pertineant monasterium in futurum. Actum Laterani in palatio domini papæ, pæsentibus Nucerino et Colimbriensi episcopis et aliis quampluribus clericis, pæsentibus etiam Rainaldo vicedomino Spoletano Ecclesiæ et magistro P. Spoletano canonico, et consentientibus, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo, septimo decimo Kal. Januarii. Hoc autem omnibus notum fieri volumus, nos ab utriusque ecclesiæ capitulo specialiter litteras recepisse se ratum habituros arbitrium sivo concordiam per nos factam. Nulli, ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursumur.

Datum Laterani x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXI.

MARIE ILLUSTRI REGINÆ ARAGONUM.

De causa divorci.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

(188) Novit ille qui est testis in cœlo fidelis, cui omne cor patet, et nullum latet secretum, quod in

A causa matrimonii que inter te ac charissimum in Christo filium nostrum Petrum illustrem regem Aragonum virum tuum diutius noscitur agitata, via recta semper incessimus, nec ad dexteram declinavimus vel sinistram. Quod, teste conscientia, in causis facimus universis que ad nostrum perferuntur examen, cum illius vices, disponente ipso, exerceamus in terris qui justus et justitiam diligens, sine acceptione judicat personarum, nec ignoremus legis divinae mandatum, quo habere pondus et pondus, mensuram et mensuram, quorum utrumque apud Deum est abominabile, prohibemur, et aquila lance causas et merita pensare præcipimur singulorum. Liceat igitur inter alios mundi principes pædictum regem, sicut opera ipsa declarans, amplexum specialis dilectionis affectu, et ad personæ ipsius honorem et commodum aspiremus, ubi tamen ad judicium pervenire examen, in quo nec respicere pauperem nec potius vultum honorare permitimur, nullam ei vel alii gratiam facere possimus aut debemus; et maxime ubi agitur de matrimonio sacramento, quod ante peccatum in paradiso a Domino institutum, præter propagationis, humani generis fructum, illud ineffabile sacramentum, conjunctionis Christi videlicet ad sanctam Ecclesiam, Dei ad fidem animam, et ipsius verbi ad humanam naturam, noscitur figurare, Apostolo attestante, qui de bono matrimonii agens, inquit: *Ego autem dico, magnum in Christo et Ecclesia sacramentum (Ephes. v).* Dudum igitur cum idem rex matrimonium contractum inter te ac ipsum proponeret se habere suspectum, pro eo quod tu serebaris matutum alium habere superstitem, videlicet nobilem virum comitem Convenarum, ac idem rex prius carnaliter mulierem quamdam cognoverat te ipsam consanguinitatis, ut dicebatur, linea contingentem, et super hoc conscientiae ac saluti sua consuli postularet, causam bonæ memorie Pampilonensi episcopo et Petro de Castrono et fratri Radulpho monachis Fontisfrigidi, qui duo tunc erant apostolicæ sedis legati, nos menimino commississe. Coram quibus cum lis fuisset super duobus pæfatis articulis per partium procuratores legitime contestata, nobili viro Hugone de Turrerubea consanguineo regis tunc matrimonium, ut dicitur, accusante, legatis eisdem iterum ab hac luce subtractis, et episcopo pro suis et Ecclesiæ suæ negotiis apud sedem apostolicam occupato, causam ipsam venerabilibus fratribus nostris Narbonensi archiepiscopo, tunc Cisterciensi abbati, et Uicensi apostolicæ sedis legati, ac Regensi, tunc officio legationis fungenti, episcopis duximus committendam sub ea forma qua pæfato Pampilonensi et suis coniudicibus fuerat ante commissa, nullo in posterioribus litteris addito vel mutato; ut videlicet si appareret legitimus accusator, causam convocatis partibus audientes, eam, si de partium voluntate

(188) Vide Guillel. de Podio-Laur., cap. 11.

procederet, fine canonico terminarent; alioquin gesta omnia fideliter conscribentes, ea nobis sub suorum testimonio transmiserent litterarum, praesigentes partibus terminum competentem quo per procuratores idoneos nostrō se conspectui presentarent justum, Deo auctore, judicium recepturæ.

Te igitur ac eodem rege, sicut ex actis intelleximus, personaliter in ipsorum judicium præsentia constitutis, rex proposuit memoratus quod tu sibi de jure sociari non poteras fœdere maritali; tum quia carnaliter consanguineam tuam ante cognoverat, ex quo sequebatur te sibi forte affinitate coniunctam; tum quia dicto comiti Covenarum adhuc superstitti fueras in Ecclesia facie matrimonialiter copulata; per quod constabat te cum ipso contrahere nequivisse, cum ab eodem coitate separata per judicium Ecclesie non fuisses. Tu vero ibidem fuisti absolute confessa quod revera patre tuo vivente ac procurante contraxeras cum comite memorato; sed adjecisti quod hujusmodi matrimonium de facto contractum fuerat, non de jure, cum idem comes tibi esset consanguinitate pariter et affinitate conjunctus, et insuper duas haberet uxores tempore quo tecum noscitur contraxisse: ad quæ probanda tibi dari terminum postulasti. Et licet fuerit ex regis parte responsum quod tuæ super hoc exceptiones recipi non debebant donec essemus prefato comiti, cum quo te contraxisse confessa fueras, restituta, nec ipse exceptionibus tenebatur hujusmodi respondere, ad ultimum tamen ita fuit de partium voluntate provisum, ut scilicet salva regi exceptione seu replicatione predicta, utriusque partis probationes super præmissis articulis audirentur. Postmodum B. Aimerii, quem rex procuratorem in negotio constituerat memorato, de consensu regis tria se obtulit probaturum, scilicet matrimonium prius fuisse contractum inter te ac comitem Covenarum, et matrimonium, si quod fuit inter eundem comitem et G. filiam A. de Barca, fuisse judicio Ecclesie separatum antequam te sibi rex idem matrimonialiter copulasset, et filiam comitis Bigorre uxorem quandam comitis antedicti fuisse predicto regi consanguinitate conjunctam. Et sic terminus fuit partibus assignatus, facta promissione hinc inile quod alias dilationes non peterent ad proponendum aliud vel probandum. Cumque partes termino constituto in duorum judicium predicatorum præsentia, tertio litteratorie suam excusante absentiam, convenissent, tu propens te infirmitate gravatam testes tuos medio tempore producere nequivisse, dilationes alias postulasti: quas licet dictus procurator regis assereret tibi non esse ulla tenus concedendas, pactionem factam de non petendis dilationibus allegando, ac super hoc fuisset diuinis disputatum, tandem de consensu partium concessa fuit sub prefata conditione seu pactione dilatio et terminus assignatus: ad quem cum venisset R. procurator tuus, ac rursus dilationes alias postularet, dicto procuratore regis eas tibi non debere

A concedi omnimodis contendente, judices ad Montepessulanum una cum ipsis procuratoribus accesserunt, ut ibi, te presente, negotium tractaretur: ubi cum super dandis vel non dandis dilationibus fuisset a partibus diutius litigatum, tandem dicto procuratore regis adhibente con ensim, judices sub conditione præmissa dilationes alias concesserunt, locum et terminum partibus assignantes.

B Porro partibus preffixo termino in judicium præsentia constitutis, te absente, tuo tamen procuratore præsente, procurator regis de novo proposuit quod dictus Covenarum comes ipsum regem consanguinitatis linea contingebat, per hoc inter te ac ipsum probare aliam affinitatem intendens; super quo quanquam lis minime contestata fuisset, et convenisset, ut dictum est, inter partes quod aliquid de novo proponere non deberent, judices tamen testes, qui nequaquam juraverant nisi super illis duntaxat articulis super quibus lis fuerat contestata, recipere præsumperent. Super quo de ipso prouidus non possumus non minari, etsi procurator regis coram nobis multipliciter conatus fuerit demonstrare in hoc articulo legitime fuisse processum. Demum cum probationibus et allegationibus fuisset renuntiatum hinc inde, licet tu quod non opponeres appellationis obstaculum juramento præstito promisisses, quia tamen facultas a nobis sententiam audiendi, si malles, in nostris tibi fuerat litteris reservata, uti volens beneficio earumdem, humiliiter postulasti ut ad nos causa remitteretur instructa, preffixo partibus termino competenti. Cujus petitio, sicut jus exigebat, admissa, dicti judices acta omnia, prout a nobis in mandatis accepérant, ad nos sub sigillis suis fideliter transmiserunt. Cum ergo tu et dilectus filius magister Columbus procurator regis, vir utique litteratus, providus et fidelis, ac de sollicita diligentia et diligenti sollicitudine in eodem negotio habita merito commendandus, propter hoc ad nostram præsentiam venissemus, causam in consistorio publico solemniter examinavimus et attente. His igitur que a partibus prudenter, subtiliter ac fideliter tam super actis in præsentia judicium predicatorum quam coram nobis fuisse proposita diligenter auditæ et subtili examinatione discussis, D quia nobis constituit evidenter quod comes Covenarum predictus te in distantia tertii et quarti gradus consanguinitatis et affinitatis contingit, et idem comes prius in conspectu Ecclesie cum nobili muliere Beatrice contraxerat, a qua non est probatum ipsum Ecclesie fuisse judicio separatum, cum super proposito affinitatis articulo nihil contra te legitime sit probatum, de communis fratribus nostrorum consilio ab imputatione regis super iis que in judicium fuere deducta sententialiter duximus absolventam, te ex eo nequaquam ream esse perjurii decernentes quod causam instructam ad nostram remitti præsentiam postulasti, cum id, sicut est expressum superius, in nostris fuisset tibi litteris reservatum. Nulli ergo omnino hominum licet banc paginam

nostre diffinitionis infringere vel eis, etc., usque A contraire. Si quis autem, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est charissimo in Christo filio nostro Petro illustri Aragonum regi. Novit ille qui est testis in celo fidelis, etc., usque in nostris sibi fuisset litteris reservatum. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus et obsecramus in Domino, celsitudini tuae nihilominus ex animo consulentes quatenus non moleste sustinens nec admirans quod tibi non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam tuae curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, qua tibi semper utilia existierunt, reginam eamdem in plenitudinem gratiae regalis admissam benigne recipias et maritali affectione pertractas; prorsertim cum filium suscepseris ex eadem, et sit mulier Deum timens, multa praedita honestate. Unde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maxime si ad Deum respectum habens, ipsam sicut reginam honorifice ac decenter tractaveris, serenitati tuae commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec tu videreris a principio mota litis tuam, prout asserebas, voluisse sanare conscientiam, sed potius sauciare; nec nos, quantumcunque tuae deferre sublimitati velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus presumptione se Jungi. Denique noveris nos venerabilibus fratribus nostris Carcassonensi, Avenionensi, et Aurasicensi episcopis per nostras dedisse litteras in mandatis ut si nostrum super hoc, quod non credimus, neglexeris adimplere mandatum, ipsi te ad id per censuram ecclesiasticam sublatu appellatio nis impedi mento compellant.

Datum, ut supra.

In eundem fere modum scriptum est super hoc eisdem. Novit ille, etc., usque fuisset litteris reservatum. Unde serenitatem regiam rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes, celsitudini ejus nihilominus ex animo consulentes, quatenus non moleste sustinens nec admirans quod ei non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam eius curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, que sibi semper utilia existierunt, reginam eamdem in plenitudinem gratiae regalis admissam benigne recipiat et maritali affectione pertractet; prorsertim cum filium suscepserit ex eadem, et sit mulier Deum timens, multa praedita honestate. Unde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maxime si ad Deum respectum habens ipsam sicut reginam honorifice ac decenter tractaverit, serenitati ejus commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec ipse videretur a principio mota litis suam, prout asserebat, voluisse sanare conscientiam, sed potius sauciare; nec nos, quantumcunque ei

deferre velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus presumptione se Jungi. Ideoque fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si rex ipse nostrum super hoc, quod non credimus, neglexerit adimplere mandatum, vos ipsum ad id per censuram ecclesiasticam sublatu appellatio nis obstaculo compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum, ut supra.

CCXXII.

LITTERÆ AD DOMINUM PAPAM MISSÆ PER PETRUM BER-

MUNDI DOMINUM DE ANDUSIA.

De negotio comitis Tolosani.

(Andusiae.)

B Sanctissimo in Christo Patri et domino suo specialissimo Innocentio Dei gratia summo pontifici Petrus Bermundi filius Bernardi de Andusia, dominus de Salve, obedientissimus et devotissimus miles ejus, salutem et omnimode devotionis affectum. Cum nos et progenitores nostri homines speciales simus sancte Ecclesie Romanae, terraque nostram pro majori parte teneamus ab ipsa, certum censem debentes, et semper fuerimus obedientes et devoti eidem, firmiter credimus et speramus, omni scrupulo dubitationis amo to, quod sanctitas vestra velit omnia jura nostra servare illæsa. Noverit igitur paternitas vestra, Pater sanctissime, quod nos in uxorem habemus quamdam filiam comitis Tolosani, præter quam idem comes legitimam prolem non habet. Unde terra dicti comitis ad nos melius quam hæredem alium de jure noscitur pertinere. Vestram itaque beatitudinem quanta possumus humilitate depositimus quatenus Raimundum filium memorali comitis Tolosani ad preces vel potius ad frades alicuius supplicantis, imo supplicum Ecclesie postulantis pro ipso nullatenus institutis hæredem, si placet, nec eum, quod non sit, sicut legitimum habeatis. Nam, durante matrimonio legitimo inter matrem uxoris nostras ac sœpesatum comitem ex superinducta sibi attingente in tertio gradu eum ipse comes suscepit; scientes quod non tantummodo ius nostrum periret in institutione illius, verum etiam illa eadem novella plantatio fidei orthodoxe, que per Dei gratiam et vestram providam sollicitudinem sollicitantque providentiam necnon et devotionem fidelium, qui ad vindicandam injuriam Christi de diversis mundi climatibus arma sumpserunt in nostris partibus, videlicet provincia Narbonensi, pullulare incœpit, suffocaretur penitus, et essent novissima prioribus longe pœjora. Quidquid autem vestra sanctitas super iis duxerit statuendum, nos sumus semper parati vestris et Ecclesie per omnia et in omnibus obtenerare mandatis. Præterea benignitatem vestram volumus non latere quod Christianissimum virum dominum Simonem comitem Montisfortis, tum obtentu gratiae vestrae, tum sua intuitu probitatis, et longe familiaritatis contractu cum ipso antequam ad

partes nostras veniret, curavimus et curamus sine cere diligere ac honorare in omnibus et habere ut verum et charnum amicum.

Datum Andusiae, in vigilia beati Thomae.'

CCXXXIII.

VERCELLENSI EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO, ET ARCHIDIACONO PEGAMENSIS.

Adversus quemdam falsis litteris utentem.

(Laterani, xv Kal. Februario.)

Coram dilecto filio nostro Angelo Sancti Adriani diacono cardinale, quem magistro B. procuratori prepositi et quorumdam canonicorum plebis de Bripio et Sal, clero concessimus auditorem, idem propositus procurator quod cum idem Sal, litteras quasdam sub nomine nostro confectas tam ipsis quam quibusdam executoribus pro assequendo eisdem Ecclesie beneficio presentasset, idem praepositus et canonici litteras ipsas habentes de falsitate suspectas, eas ad nos per proprium nuntium destinarunt: quarum falsitate comperita, dilectis filiis archipresbytero de Nembro et conjudici suo dedimus in mandatis ut tam imetratorem quam eum qui fuerat usus eis punirent secundum constitutionis tenorem quam edidimus ad falsariorum malitiam conutandam (189), qui mandatum nostrum fideliter exequentes, dictum S. ab officio et beneficio perpetuo privaverunt. Propter quod idem apostolicam sedem appellans, non exspectato termino qui fuerat ad prosequendam appellationem presitus, ad abbatem Sancti Celsi et ejus conjudicem nostras litteras imetravit: qui ejusdem prepositi legitimis exceptionibus non admissis, dictorum judicium sententiam post appellationem ad nos legitime interpositam infirmarunt. Postmodum vero archipresbytero Pergamensi et ejus conjudicibus dedimus in mandatis ut nonobstantibus litteris ad abbatem Sancti Celsi et ejus conjudicem per S. memoratum obtentis, prefatam archipresbyteri de Nembro et conjudicis sui sententiam confirmare vel infirmare curarent, sicut de jure cognoscerent faciendum. Qui causae meritis plenius intellectis, eamdem sententiam confirmarunt; a quorum processu idem S. vel non appellavit omnino, vel appellationem suam non fuit infra tempus legitimum prosecutus. Denum honeste memoria Gerardus Albanensis electus apostolice sedis legatus, ad cuius presentiam partes accesserant, terminum praefixit eisdem, quo cum causa sufficienter instruta nostro se conspectui presentarent. Sed nuntio praepositus ab Ecclesie hostibus in itinere praepedito, dictus S. ad cancellarium Mediolanensem et ejus conjudices litteras reportavit, qui pro eo iniunquam post appellationem ad nos legitime interpositam sententiam protulerunt. Unde procurator idem humiliter supplicavit ut eorum sententiam irritam decernentes, quod per prefatum archipresbyterum de Nembro et ejus conjudicem fuerat de clero

A memorato statutum faceremus firmiter observari. Dictus vero clericus ex adverso respondit quod cum olim in praefata ecclesia, in qua idem a pueritia fuerat titulatus, quedam praebenda vacaret, idem ne alii conferretur ad audientiam nostram appellans, quemdam qui sediebat ad sedem apostolicam accessurum rogavit ut super hoc sibi nostras litteras impetraret. Quod sibi litteras praecitorias et executorias reportante, alteras ecclesie memoratae capitulio, reliquas vero executoribus presentavit: quibus ipsas habentibus de falsitate suspectas, idem clericus renuntiavit eisdem, nec earum occasione aliiquid fuit actum.

Elapso vero quinquennio prepositus et capitulum ejusdem ecclesie ipsum Bononiae commorantem liberaliter in canonicum receperunt, ei partem beneficij assignantes. Sed quia postmodum ipsos traxit in causam super quadam pecuniae summa quam solvere tenebantur eidem, ipsis commoti graviter contra eum, praefatas litteras, quibus ipse renuntiaverat, ad nostram presentiam destinarunt: quas nos falsas esse censentes, dicto archipresbytero de Nembro et conjudici suo dedimus in mandatis ut imetratorem ipsarum et eum qui fuerat usus illis punirent secundum constitutionis memoratae tenorem, qui cum officio beneficioque privarunt. Cumque abbas Sancti Celsi et conjudex ipsius eorumdem sententiam decrevissent irritam et inanem, et archipresbyter Pergamensis et conjudex suis eamdem rursus sententiam confirmassent, tandem post litteras ad prepositum Sancti Leonardi et conjudicem ejus obtentas coram praefato Albanensi electio partes concorditer statuerunt ut certo termino nostro se conspectui presentarent. Sed cum prepositus nec veniret nec mitteret responsalem diutius expectatus, causam dicto cancellario Mediolanensi et ejus conjudicibus duximus committendam, qui dictum clericum ab impetitione partis adverse sententialiter absolverunt. Unde clericus idem humiliiter supplicavit ut prepositum et canonicos antedictos ab ipsis super hoc molestatione compescere dignaremur. Nos igitur iis et aliis que coram cardinale praedicto fuere proposita plenius intellectis, quia nobis constituit evidenter quod praefatus S. falsas litteras presentarant, et ita presentando fuerat usus illis, quarum falsitas adeo erat evidens et aperta quod etiam cuiusque simplicis indagatione poterat deprehendi, eundem S. duximus in perpetuum beneficio ecclesie memoratae privandum; praepositum nihilominus, qui postquam jam dictas litteras credidit esse falsas, ipsum recepit in fratre, a collatione beneficiorum ejusdem ecclesie suspendentes. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis sententialiter est statutum faciat per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

(189) Cap. *Ad falsarior. De falsar.*

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus A super iis secundum justitiae regulam sentiamus per alia scripta nostra tibi directa percipere potuisti.

CCXXIV.

ANDREÆ ILLUSTRI REGI HUNGARIE.

Dantur ei induciae ad solvendum votum.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Oblatis nobis ex parte tua petitionibus, quantum cum Deo possumus grato concurrentes assensu, ad exsequendum votum quo Domino promisisti te ad terræ sanctæ subsidium profectum serenitatem tuæ triennium indulgemus; infra quod sic te studeas preparare ut ad magni regis obsequium tu, quasi rex magnus, magnifice proliccens, dilatione incommode subventionis commoditate restaures, et sequenti doceas apparatu te non ad voti dilationem emissi sed subventionem plenariam inducas postulasse. De principibus vero tuis non praecessurus te in subsidium terre sanctæ nil ad præsens prvidimus statuendum, cum adhuc nihil certi de ipsorum proposito teneamus; sed cum opportuno tempore fuerimus requisiti, necessarium consilium apponemus (190). Inter venerabiles autem fratres nostros Strigoniensem et Colocensem archiepiscopos concordia grata nobis existit, cum non solum inter eos, sed etiam quoslibet alios, sopiri velimus contentiones et lites. Unde cum, disponente Domino, simus in sede justitiae constituti et omnibus in justitia debitores, neutri eorum, si de jure suo voluerint experiri, negare debemus quod postulat ordinis juris.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXV.

EIDEM.

De negotio episcopi Bambergensis.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Licet Bambergensis episcopus in multis offenderit, nos tamen interventu precum tuarum rigorem justitiae temperantes, venerabilis fratri nostro Maguntinensi archiepiscopo, apostolice sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut non procedat adversus eundem, sed inquisita super facto ipsius, de quo ei mandavimus, plenarie veritate, quidquid inventerit fideliter nobis scribere non postponat, ut circa ipsum secundum quod expedierit procedamus: in quo tuae non erimus depreciationis immemores; nisi forsitan ipse suis excessibus intercessoris affectum impedit, et effectum intercessionis excludat.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVI.

MAGUNTINENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS

LEGATO.

Ei dat certa mandata.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Licet ad depositiones quorundam episcoporum bono, sicut credimus, zelo processeris, quid tamen

(190) Vide lib. xiv, epist. 156.

(191) Vide lib. xvi, epist. 50.

A super iis secundum justitiae regulam sentiamus per alia scripta nostra tibi directa percipere potuisti. Nuper autem per dilectum illum Otbonem decanum de Onoltisbach, virum providum et fidem, litteras tuæ fraternitatis accepimus, et intelleximus inter alia quod super negotio Heribolensis ecclesie suggestissi (191). Quæ autem a nobis idem audierit, ipsius potueris fideli ratione doceri. Ceterum cum, disponente Domino, simus in sede justitiae constituti et omnibus in justitia debitores, negare non debemus alii quod postulat ordo juris. Unde si forsitan ille qui substitutus asseritur et qui dicitur desitus de jure suo voluerint experiri, prefigas eis terminum competentem quo per se vel responsales idoneos nostro se conspectui reprecentent iustum, dante Domino, recepturi judicium

B Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVII.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI PARISIENSIBUS.

De relaxando interdicto capellæ regiae.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Philippi illustris regis Francorum accepimus quod venerabilis frater noster Aurelianensis episcopus in capellam regiam de Castro novo supra Ligerim pro sua voluntatis arbitrio interdicti sententiam promulgavit, licet nec tempore inclytæ recordationis Ludovici patris ejusdem nec etiam suo inerit ab aliquo attentatum, ut si forte capellani regalium capellorum excederent, ipsæ capelle subjecerentur ecclesiastico interdicto, cum parochialia jura non habeant, et ministris ipsarum rex ipse de proprio faciat necessaria ministrari. Unde quod super hoc episcopus fecerat memoratus, per sedem apostolicam irritari petebat, et ei ne presumat de cetero talis inhiberi. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus auctoritate nostra sublatio appellationis obstaculo prædictam interdicti sententiam relaxet; cum si forsitan capellanus memoria capella deliquerit, ut suum pœna tenuerit auctorem, non locus in regis præjudicium, sed ille debuerit interdicci. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc. Tu denique, D frater episcope, super te ipso, etc.

C Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVIII.

SANCTI JOANNIS ANGELIACENSIS ET SANCTI FLORENTII SALMURIENSIS ABBATIBUS XANTONENSIS ET ANDEGAVENSIS DIOCESUM, ET MAGISTRO STEPHANO DECANO SANCTI HILARII PICTAVENSIS.

Varia litis implicita capita decidit.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

(192) Ex litteris venerabilis fratris nostri Pictavensis episcopi nos accepisse noscatis quod cum ipse Walterum canonicum Pictavensem ad personam

(192) Vide lib. xvi, epist. 12.

tum ecclesiae de Airaon tunc vacantis presentatum A secundum terrae consuetudinem agebatur, B. avunculo suo prestante patrocinium assistebat contra ipsum episcopum et Ecclesiam Pictavensem; quia cum nondum esset exorcista, in causis episcopi, qui quasi columna est Ecclesie, tam inferior non deberet pro iudice residere; maxime cum indifferenter ad omne munus manus extendens, a laicis vili conductus salario consueverit opponere se contra justitiam ecclesiis, viduis, orphanis et pupilli. Unde timebat episcopus ne corruptus muneribus a semita justitiae deviaret; quia si Deum pro modico in miserabilibus personis offendit, pro multo non preteriret episcopum inoffensum, sui adversarii canonanicus et amicus specialis existens.

Et quia suspecti et inimici judices esse non debent, cum procuratores predicti ad haec probanda non potuerint a prae nominatis judicibus arbitros obtinere, quos cum instantia postulabant, tam pro episcopo quam pro dicto Philippo ad sedem apostolicam appellarent, episcopum, clericos suos, dignitatem episcopalem et totum episcopatum, nec non et prescriptam ecclesiam de Airaon sub nostra protectione ponentes. Unde ipsi judices post appellationem interpositam et his a procuratoribus episcopi, cum citabatur ad judicium, innovatam, et post mandatum prioris de Partiniaco veteri et snorum coniudicium delegatorum nostrorum mandantium primis judicibus ut eidem supersederent negotio quoque per collationem litterarum de judicium priorum et posteriorum jurisdictione constaret, talem tulerunt sententiam in episcopum memoratum, quod nec suspendere posset, nec excommunicare subjectos, nec procurations exigere ab eisdem; quam posteriores judices propter causas predictas multorum usi consilio decreverunt irritam et inanem, et primos judices, eo quod processum implebant ipsorum, et ea que attentaverunt revocare solebant, licet ipsi parati essent quia medio tempore fecerant retractare, excommunicationis sententiae subjicerunt. Proponebatur etiam contra priorem sancte Radegundis predictum quod ipse odii somite, non zelo justitiae, suos induxit coniudices ut in episcopum ferrent sententiam supradictam, subditis ne impenderent episcopo reverentiam debitam inhibentes. Ex quo gravis imminaret jactura toti dioecesi Pictavensi; quia tyranni, raptore, incendiarii, et alii pestilentes per Pictaviam dehacantes non possent coercionis debita freno compesci, si restringerentur in tantum jurisdictionis episcopalis habentia. Fuit etiam propositum coram nobis quod cum nominatus episcopus personaliter ad sedem apostolicam accessisset, nobis humiliter supplicavit ut Sancte Radegundis et Sancti Hilarii de Cella priores et abbatem Novi monasterii, qui nimis familiaritate conjuncti eum persecuebant injuste, inhiberemus de cæstro dari judices contra ipsum: quod tunc ad preces ipsius episcopi, sicut ejus nuntius proponebat, in cancellaria nostra fecimus inhiberi. Unde cum de hoc nulla fieret men-

B

C

D

pli
me
fac
ra
ru
ci
qu
qu
la
sit
ed
lite
fat
ut
gio
se
Ph
ips
sco
cil
ins
Ec
vit
tia
cti
jur
spe
rū
tia
sel
mu
inh
don
lipp
ten
de
ria
a
jud
pro
mi
fals
der
cor
cic
ben
tic
rup
fac
nu
sor
l
jud
gen
ca
vin

tio, dicebat litteras non valere, nec aliquam jurisditionem habere in ipso priores superius prenotatos.

Propter hæc igitur et alia nuntius episcopi supplicavit ut ea quæ post appellationem ad nos legitime interpositam a primis judicibus fuerant attentata facerentur in irriuum revocari. Ex adverso W. litteras prioris Sanctæ Radegundis et conjudicium suorum exhibuit, qui dicebant quod dictus episcopus citatus legitimate ab eisdem, licet per procuratorem quasdam exceptions fori declinatorias opponeret, quas ratione prævia iidem judges frivolas judicarunt laborans tamen contumacia evidenti, noluit propositis respondere; sed post multarum citationum edicta præscriptam Ecclesiam Philippo de Calciata, ille pendente, conferre præsumpsit, et cum præfati episcopus et Philippus ad judicium citarentur, ut tamen super principali quam translatione rei litigiose in alium fieret quod deberet, episcopo per se vel responsalem idoneum minime comparente, Philippus die sibi statuta comparuit, et intentione ipsius W. proposita respondit in jure quod per episcopum Pictavensem auctoritate Lateranensis concilii fuerat eamdem Ecclesiam assecutus, et ad ejus instantiam indulto ei termino super collatione illius Ecclesie plenius respondendi, nec venit, nec curavit mittere responsalem. Unde iidem judges malitiam episcopi attendentes, quia ipsorum jurisdictioni nimis contumaciter illudebat, ut ad standum juri aliqua pena compellerent quem monitis et expectationibus plurimis et multis edictis peremptoriis inducere non valabant, talem in eum sententiam protulerunt, ut interim nec procurations posset exigere a subjectis, nec suspendere, nec excommunicare subjectos; subjectis ejusdem nihilominus inhibentes ne ipsi super illos aliquatenus obedirent, donec ipse plene satisfaceret de præmissis. In Philippum autem pro sua conumacria interdicti sententiam promulgarunt: pro quo cum ad abbatem de Absia et suos collegas, commensales et ministeriales episcopi, sub forma sumpti quedam litteræ a nobis super eadem Ecclesia emanassent, primi judices, quia in secundis litteris de prioribus ac de processu negotii et de episcopo actoris vel rei nomine mentio non siebat, et quia per suggestionem falsi fuerant imputatae, cum ipsarum data præcederet diem quo ipse Philippus primo comparuit coram eis, abbati et collegis suis inhibuere prædictis ne in eadem causa procederent donec plena fieret collatio litterarum. Ipsi vero scriptum authenticum exhibere nolentes, in tantam insaniam proruperunt quod sententiam in episcopum latam de facto, cum de jure non possent, irritam temere nuntiantes, in primos judices excommunicationis sententiam fulminarunt.

Unde cum propter impedimenta hujusmodi primi judices mandatum nostrum exequi non valerent, generaliter omnes illos qui eos super processu illius causæ impedire præsumerent excommunicationis vinculo subjecerunt, ad generalem synodus nihil-

A omnino accedentes, ut præmissis omnibus coram multis jurisperitis expositis, et innocentiam suam ostenderent, et tam episcopi quam illorum qui pro judicibus se gerebant malitiam et sententiam quam in episcopum tulerant publicarent, Verum idem episcopus, W. de Sabolio præpositus, Hugo Levini, magistri I. Gabarti et Ar. de Magon, et P. Acelini canonici Pictavenses et quidam alii sui complices in synodo clamorem et strepitum excitantes, litteras nostras multoties incipiente lectore, quoties Innocentius episcopus dicebatur, vocem ejus tantis clamoribus confundebant quod aliorum audientia perturbata, mandatum apostolicum poterat vix audiari garcionibus et ministerialibus episcopi, qui cum gladiis et fustibus ad synodum venerant, insultibus in eosdem, et paratis litteras apostolicas de manibus ipsorum eripere ac in eos manus injicere violentas. Propter que iidem judges episcopum pontificali officio suspenderentes, W. et acclamatores alias excommunicationis vinculo innodarunt. Sed episcopus, suspensione contempta, ordines solemniter celebravit, et exequi sicut prius officium pontificale præsumit. At Joannes Lavini canonicus Pictavensis in litteras Judicum presentatas capitulu Pictavensi bis expuit impudenter, ac Marcus clericus de mandato Hugonis Levini magistrum Stephano Gaschet unum de judicibus supradictis, cum non haberent ipsi judges alium qui anderet litteras presentare, ab ecclesia violenter ejiciens, postmodum de equo project in terram. Ad haec W. supradictus adiecit quod tempore presentationis ipsius episcopus ei vel abbatissæ nihil opposuit nisi quod in ecclesia de Airaon mediatis patronatus spectabat ad ipsum. Dixit etiam quod prænominatus Philippus, cui, pendente lite, fuit ecclesia prescripia collata, insufficiens est ad curam animarum habendam, et parentes ejusdem ipsam ecclesiam et monasterium Sanctæ Crucis multis injuryis et damnis affligunt. Super aliis autem exceptionibus tam contra ipsum quam contra judges ab episcopo per litteras suas oppositas sic respondit, quod licet se minime justificare præsumat, nihil tamen ei obviat de canonicis institutis quin valeat ad sacerdotium promoveri; nec in confessione vel administratione decanatus, nec quando diaconatus officio publice fungebatur in Ecclesia Pictavensi, aliquid objicit eidem episcopus supradictus. Sed nec indulgentias prælibatas ipsi opponere posset, quibus per abusum faciendo contrarium tacite renuntiassæ videtur, multis clericis pluribus beneficiis abundantibus in parochialibus ecclesiis curam animarum committens, licet non deserviant in eisdem, nostris indulgentiis in charis ejus robur amittentibus firmatatis, et in illis rigorem servantibus a quibus aliquid nititur extorquere. Contra priorem quoque Sanctæ Radegundis nullam causam habebat tempore quo predicta quæstio sub ejus et snorum conjudicium erat examine ventilanda; sed paratus fingere causas, ut se causæ subtraheret, adversus ipsum dixit

habitum se quæstionem et magistrum Stephanum Gasehet vilem esse personam et iniurium ipsius, cuius patrocinio et consilio contra suum archiepiscopum usus fuerat paulo ante: a quibus et tertio concilione procuratores episcopi minime appellarunt, nec se promiserunt exceptions propositas probatur, et nullam fecerunt de eligendis arbitris mentionem. De suspensione quidem ipsius episcopi dixit gravem non imminentem jacturam, cum ipse non intendat compescere sed confovere tyrannos, noxios relevans, et opprimens innocentes. (193) Addidit etiam quod cum episcopus fuerit ab officio pontificali suspensus, per parochiales ecclesias Pictavensis urbis sententia publicata, ipse divina celebrare presumit in animæ suæ dispendium et ecclesiastice disciplina contemptum. Unde petebant ut jure abbatis prefatæ, cum in nullo peccasse probetur, illæ servato, predictam sententiam faceremus neque ad satisfactionem condignam firmiter observari, violatores ipsius et indulgentiarum nostrarum ac alios qui manus in judicem temerarias injecerunt, abbatem quoque de Absia et complices ejus propter ea que in judices præsumpsérunt tali pœna plecentes quod alii per impunitatis fiduciam talia de castro non attenter.

Auditis igitur et intellectis iis et aliis que fuere proposita coram nobis, prænominato Waltero propter solam multitudinem beneficiorum que noscitur obtinere super ipsa ecclesia de Arac silentium duximus imponendum; jure monasterii Sanctæ Crucis predicti super representatione alterius, amoto Philippo, qui, lite pendente, sine presentatione patroni obtinuit eamdem ecclesiam minus juste, illæ servato. Episcopo vero, ut observet in aliis quod in dicto Waltero voluit observare, interdicimus ne conferat parochizalem ecclesiam aliqui ecclesiasticum beneficium obtinuerint, nisi illud voluerit resignare; et si vobis constiterit ipsum fuisse prefatis indulgentiis nostris abusum, ipsarum beneficio privetis eundem. Abbatem quoque de Absia, priorem de Partiniaco veteri, et cantorem Sancti Hilarii Pictavensis, qui sic contra prefatos judices temere processerunt, ab officio suspendentes quoque per sedem apostolicam misericordiam valeant obtinere, Marcum clericum, si manus injectit, ut dicatur in unum de judicibus violentias, et H. Leveni, si de mandato ipsius hoc existit attentatum, excommunicatos publice nuntietis, et faciatis ipsos ab omnibus arcibus evitari donec passo injuriam satisficerint competenter et cum vestrarum testimonio litterarum nostro se conspicui representent. Super strepiti vero et clamore in synodo factis ut nostrarum litterarum lectio et processus impedirent judicium prædictorum, Inquisita diligentius veritate, si ex hoc in episcopo culpam agnoveritis, ipsum a collatione ordinum suspendatis, cum post sententiam judicium prædictorum ob hoc in ipsum prolatam ordines præsumpsérunt celebrare, ut in quo deli-

(193) Vide lib. xiii, epist. 92.

A quisque dignoscitur, puniatur. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, 11 Kal. Novemb., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXIX.

CAPITULO BEATI MARTINI TURONENSIS.

De immunitate monasterii Bellimontis.

(Laterani, 11 Idus Februarii.)

Olim causam qua inter vos ex parte una venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Turonensem super jurisdictione in monasterio Bellimontis ex altera vertebatur ad nos ab examine dilectorum filiorum abbatis de Eleemosyna Carnotensis dioecesis Aurelianensis decani et S. de Bero canonici Carnotensis, delegatorum nostrorum per appellationem delatam, S. Cantori et II. majori et O. de Graciaco archidiaconis Bituricensibus sub certa forma duximus committendam. Interim autem abbatis de Bellomonte per suas nobis litteras intimante quod cum archiepiscopus, supradictus sibi jurisdictionem indebitam in ipso monasterio usurpare, ac ipsa propter hoc ad sedem apostolicam appellasset, et archiepiscopus, ejus appellatione contempta, in eam et communicantes eidem excommunicationis sententiam protulisset, jam dictis posterioribus judicibus nostris dedimus litteris in mandatis ut ipsam abbatisam ad cautelam juxta formam Ecclesie absolventes, et injungentes eidem quod injungendum de jure videretur, eam super quibusdam in quibus asseruerat per dictum archiepiscopum se gravata non paterentur per ipsum vel per alios indebito molestari, audituri postmodum et sine canonico decisuri si quis esset alius inter partes scrupulus questionis. Cujus auctoritate rescripti cum partes fuissent in eorum praesentia constituta, abbatisa juxta mandatum apostoliennum absoluta, idem archiepiscopus eam et conventum sui monasterii super jurisdictione quam in eodem se proponebat habere per easdem litteras reconvenit. Tandem post altercationes plurimas et diversas archiepiscopos et capitulum Turonense ex una parte, abbatissa et conventus Bellimontis ex altera, et vos, contra quos memoratus archiepiscopus coram eisdem judicibus proposuerat per alias litteras antedictas quod jurisdictionem impediabatis quam habebat in monasterio prenotato, ut litium circuitus vitaretur, ad invicem convenisti ut sine omni cavillatione litii contestatio fieret super libellis hinc inde circa dicti monasterii jurisdictionem oblatis. Lite quidem coram eis legitime contestata, et testibus productis a partibus coram dilectis filiis magistro B. concanonicali vestro, eorumdem auctoritate judicatum, ipsi judices ad nos instructum negotium volentibus partibus remiserunt.

Procuratoribus itaque partium in nostra præsencia constitutis, et attestacionibus quas judicium singulis inclusas receperimus publicatis. pro parte ar-

chiepiscopi et capituli Turonensis fuit propositum coram nobis quod cum monasterium Bellimontis infra Turonensis archiepiscopatus limites concludatur, tam in eo quam in abbatissa jurisdictionem episcopalem habebat archiepiscopus memoratus, et ea tam ipse usus fuerat quam predecessoris ipsius. Unde procuratores archiepiscopi et capituli proponebant quod cum esset suae partis intentio de jure communii fundata, et per depositiones testium probaretur quod electionem Mat. abbatissae monasterii Bellimontis Turonensis archiepiscopus confirmasset, et munus benedictionis impendisset eidem, ipsamque obedientiam, reverentiam et subjectionem manu posita super altare archiepiscopo impendisse, ac archiepiscopum consecrasse altare, nec non publice predicasse in ecclesia Bellimontis, et alia etiam esse probata quae ad jurisdictionem episcopalem spectare noscuntur, petebant in hoc jure ac sua possessione archiepiscopum conservari, et nec per abbatissam vel moniales Bellimontis seu per vos turbetur ei hoc jus et usus jurisdictionis, sed ut libere permittatur. Ad haec ab W. et Matthæo abbatissæ ac monialium Bellimontis et ecclesie vestre procuratoribus fuit ex adverso responsum quod archiepiscopus et Ecclesia Turonensis nihil prælatonis vel jurisdictionis in monasterio habebant eodem, et si quando aliquibus idem archiepiscopus fuit usus quæ jurisdictionis existere viderentur, «is abutendo usus fuerat, et per injuriam usurpando. Propter quod querebamini tam vos quam abbatissæ et moniales prefatae, cum ad ecclesiam vestram monasterium ipsum, sicut asserebatis, pleno jure spectaret, proponentes per depositiones vestrorum testium docuisse quod moniales ipsius monasterii obitum abbatissæ vobis denuntiant, potentes licentiam eligendi, et canonicis auctoritate vestra presentibus, abbatissæ celebratur electio, quæ a vobis postmodum confirmatur, et cantor incipiens *Te Deum laudamus*, personam installat electam, cui de mandato vestro promittunt obedientiam moniales, vobis præsentantes eamdem quæ in capitulo jurat Ecclesie vestre obedientiam, subjectionem et reverentiam Gallicis verbis, promittens de se conuentibus exhibere jus etiam coram vobis quoties fuerit requisita, et a vobis curam recipit abbatissæ ac baculum pastoralem, chrisma, oleum et ignem novum in pascha, quorum interdictum moniales observant et correctionem admittunt. Unde se asserentes de iis et aliis quæ ad jurisdictionem et usum jurisdictionis pertinent plene probasse, ab impetitione archiepiscopi et Ecclesia Turonensis absolví petebant. Hoc etiam in petit' onem procuratores vestri specialiter deduxerunt, ut cum ecclesia vestra plena jurisdictione in eodem monasterio usa fuerit et utatur, archiepiscopus et capitulum Turonense possessionem eidem non turbent, sed ipsam ea pacifice uti permittant; præserit cum bonæ memoriae Alexander papa predecessor noster eidem jus suum recognoverit in monasterio Bellimontis, quæ-

A dam, salva sedis apostolice auctoritate nec non ecclesie vestre canonica reverentia et thesaurarii justitia, ipsi monasterio indulgendo.

Nos igitur auditis iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, cum archiepiscopus et capitulum Turonense adversus abbatissam et monasterium Bellimontis de suo jure docuerint, quoad possessorum judicium, quo tantum actum est inter partes, abbatis et conventum monasterii prænotati de fratribus nostrorum consilio condemnantes, inhibemus eisdem ne impedianc archiepiscopum Turonensem in eodem monasterio eis uti quæ jurisdictionis episcopalis existunt. Cæterum cum inter archiepiscopum et capitulum Turonense ex parte una et vose altera interdictio uti possidetis vel ad instar potius illius interdicti actum sit in hac causa, quia plura capitula et magis ad rem facientia plenius et evidenter probavistis, vos in eo cognovimus potiores. Quapropter vos ab impetitionibus archiepiscopi et capituli Turonensis absolventes, archiepiscopo et capitulo inhibemus ne turbent vobis possessionem in monasterio Bellimontis, sed iis quæ ad jurisdictionem spectare noscuntur vos in eodem libera uti permittant, quæstione proprietatis tam archiepiscopo et Ecclesia Turonensi contra ecclesiam vestram quam abbatissæ ac conventui Bellimontis contra archiepiscopum et capitulum Turonensis Ecclesie reservata. Nulli ergo, etc., diffinitionis et inhibitio, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, ii Idi. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto

In eundem fere modum scriptum est super hoc archiepiscopo et capitulo Turonensi, verbis competenter mutatis.

In eundem fere modum scriptum est super hoc episcopo Aurelianensi et abbatissæ de Curia Dei Aurelianensis diaœesis, et decano Sancti Aniani Aurelianensis, verbis competenter mutatis, usque reservata. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum facialis per censuram ecclesiasticam subtato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Quod si non unnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater archiepiscopo ac filii abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXX.

SENONENSI, ROTOMAGENSI, TURONENSI, ET BURDEGALENSI
ARCHIEPISCOPIS, ET EURUM SUFFRAGANEIS.

Scribitur pro monasterio Vindocinensi.

(Laterani, xvi Kal. Martii.)

Licet apostolatus officium nos universis generaliter constitut debitores, religiosis tamen personis, et locis præserit quæ ad sedem apostolicam nullo pertinent mediante, sollicititudinem tenemur et curam impendere specialem. Sane dilecti filii abbas et conventus Vindocinenses nostris auribus intimarunt quod cum possessiones, homines et ecclesias ha-

beant in diocesibus vestris, super quibus plerumque a multis indebite molestantur, vos molestatores eorum, prout ad vos pertinet, compescere non eratis, quinimo latas in eos interdicti et excommunicatio-
nis sententias nulli sibi satisfactione impensa relaxatis interdom in eorum praejudicium et gravamen : quod tanto molestius ferimus quanto ipsos nostrae considerationis intuitu deberetis in sua justitia benignus confovere. Ideoque fraternitati vestre per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus hujusmodi latas pro eis sententias absque congrua satisfactione relaxare nullatenus presumentes, de malefactoribus suis singuli per vestras dioceses, quoties ab ipsis vel eorum nuntiis fueritis requisiti, eisdem curretis justitiae plenitudinem exhibere; mandatum nostrum taliter impleturi quod illud sibi sentient profuisse, et nos super hoc providere aliter non cogamur. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Carnotensi, Aurelianensi, Cenomanensi, Andegavensi, Pictavensi, et Xantonensi episcopis.

CCXXXI.

*AUBATI MONASTERII SANCTÆ MARIE SILVE MAJORIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAN PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS RE-
GULARIEN VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.*

De confirmatione privilegiornm.

(Laterani, Kal. Decembris.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuumus, et præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Lucii et Celestini Romanorum pontificum predecessorum nostrorum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quasunque possessiones, quacunque bona idem monasterium impresentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, prestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant : in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis : Locum ipsum in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; in eadem villa, ecclesie Sancti Petri et Sancti Joannis, grangias ad ipsum monasterium pertinentes, scilicet Malforat cum terra de Bunasse, grangiam de Daniaco et de Carenzac cum ecclesia de Narizan, grangiam de Fongravosa et Sancti Nicolai de Genizaco et de Montfarto cum pertinentiis

A carum. Decimas, molendina, colonos et homines, qua specialiter ad monasterium vestrum spectant. Prioratus quoque de Senou, de Sancto Lupo, de Castelletto, de Avaron, de Cronhon, de Foncambala, de Madiraco, de Lopiac, de Belabat, de Banchals, de Benaugias veteri, de Guibon, de Aguliac, de Ardeniaco, de Darvaeo cum omnibus pertinentiis eorumdem prioratnum; ecclesias etiam de Spineo, de Camiac, de Sancto Leone, de Montiniaco, de Corbeliaco, de Sancto Sidonio, de Plazaco, de Sancto Germano de Campetez; prioratus quoque Sancti Andreae de nomine Domini, de Podio Dodon. cum ecclesiis suis, Sancti Christophori et Sancti Severini, prioratum Sancti Martini et Sancti Saturnini de Boenés, et Sancti Vincentii de Porreto, et Sancti Laurentii de Scaras, et Sancti Joannis de Campanhas cum omnibus pertinentiis eorum. Quidquid habetis apud Brojam et Ialam domum de Arteles, de Montelauri, ecclesiam et decimam de Villanova cum omnibus pertinentiis suis. In Xantonensi diocesi prioratum Sancti Nicolai de Roiano, furnum et terram contiguam burgo Sancti Petri, villam de Castellars, sicut concluditur duabus viis, cum granaria et agriculturis; terras, vineas et redditus quos habetis in insula que dicitur Oleron. Molendinum vobis in mari collatum a Joanne Martin.; vineas vobis collatas ab Arnaldo Viverevuli, vineas de Valera, prioratus Sanctæ Mariæ de insula que est in Averio, et de Praiforcel cum possessionibus eorum. In Vasatensi diocesi ecclesiam de Brana cum aliis possessionibus vestris; prioratus Sancti Joannis de Blaniaco et Sancti Petri de Castel cum ecclesia sua de Siurac; prioratus de Rius, de Sorraco, de Corriaco, de Fescals, de la Gardera, de Viaco, de Linguon cum omnibus pertinentiis eorum, et prioratum de Bellolonte. In Petragoricensi diocesi prioratus Sancti Martini, Campi Martini, et de Scaurniaco, et de Prisone, et Sancti Ulrici, et Sancti Nicolai de Gorson, de Lopehac, cum ecclesia sua de Murzae; prioratus Sancti Saturnini de Puteo cum ecclesiis suis Sanctæ Marie de Belpojet et de Punacio; prioratum de Lavernhia cum ecclesiis suis Sancti Martini de Cumbis et de Croisa; prioratum Sancti Pastoris cum ecclesiis sibi pertinentibus, et prioratum de Atenac et de Nausis cum omnibus pertinentiis eorum, et de Siuraco cum pertinentiis suis. In Agennensi diocesi prioratum Sancti Antonini cum ecclesia Sanctæ Rusinæ, et de Runaut, et Maureliaco, et Sancte Marie de Culturis; prioratus Sancti Silvestri de Peno, Sancti Petri de Guntaldo, de Escassafort, cum ecclesiis et aliis pertinentiis suis; prioratus etiam de Manuforti, de Galesu, Sancti Caprasii de Sávarzac, Sanctæ Mariæ de Lafita, et de Caus Beosa cum ecclesia ejus Sancti Andreæ, cum omnibus pertinentiis eorum. In Caturensi diocesi monasterium monialium, scilicet Pomaredus, cum prioratibus, ecclesiis et aliis possessionibus suis; salvitatem de Blancafort. In Auxitanensi diocesi prioratum Gavarretus cum decima et censu totius villa, furnis

et a
de
de C
tus
de P
alii
Angl
In C
de B
neni
et L
vallis
Sanct
prior
tabu
nensi
nenti
Seme
et Sa
vestr
litis,
lus a
Lice
absor
pere
C
ceat
et in
ce,
eccl
et'd
fuer
ei d
debe
cons
nes
rint
epis
aiqu
ea v
exhi
ritu
anc
sen
loc
lus
pra
vel
De
rim
no
rin
que
leg
mu
pro
ci
ni
re

et aliis possessionibus suis; prioratus de Leuader, de Malvezi, de Gilo, de Perquer, de Boga, del mont de Canenx, de Seuguer. In regno Aragonum prioratus de Rosta, de Pintan, de Unocastello, de Exera, de Pradella, de Alcala, cum ecclesiis, decimis et aliis possessionibus suis. In Lincolniensi diecesi in Anglia prioratum de Boroella cum pertinentiis suis. In Cameracensi diecesi, abbatiam Sancti Dionysii de Brocares cum ecclesiis, decimis, et aliis pertinentiis suis. In Suessionensi diecesi prioratus Sancti Leodegarri et Sancti Pauli de Nemore et Bellavallis. In Laudunensi diecesi prioratum Girei, et Sancte Probae, et de Lapion. In Remensi diuersi prioratum de Noveio cum pertinentiis suis. In Catalaunensi diecesi prioratum Chantici. In Senonesi diecesi prioratum Neronis ville cum pertinentiis suis. In Aurelianensi diecesi prioratum de Semeio cum ecclesiis suis Sancti Joannis de Eureis et Sancti Symphoriani de Camblois. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus collisi, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos et sacerculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, licet vobis clavis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa vota, divina officia celebrare. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis licet vobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo presentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinaciones monachorum vel clericorum qui ad sacros fuerint ordines promovendi, a diocesano suscipietis episcopo; siquidem catholice fuerit, et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit, et ea vobis gratis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin licet vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem, qui nostra fretus auctoritate, quod postulatur indulget. Ad hæc, praesenti decreto statuimus ut, obeunte te nunc ipsius loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratribus major pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam provideant eligendum. Inhibemus quoque ne infra terminos parochiarum vestrarum ecclesiam vel oratorium sine assensu diocesano episcopi et vestro quisquam ædificare presumat, salvis tamen privilegiis apostolicæ sedis. Libertates præterea et immunitates a felicis recordationis Alexandro papa prædecessore nostro, sive ab archiepiscopis, a duabus Aquitaniae, nec non et aliis illius terre baronibus monasterio et hominibus vestris pietatis et religionis consideratione indultas ratas habentes,

Auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut sicut ab eisdem prædecessoribus nostris statutum fuisse dignoscitur, nulla ecclesiastica sæculariæ persona habitatores vestros ad arma compellere vel indebitas exactiones ab eis extorquere presumat. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse docernimus, ut eorum devotioni et extremitate voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit prefatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones, etc., usque profutura, salva sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæculariæ persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc., usque subjaceat ultiō. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque æternæ pacis inveniant. Amen.

B Datum Laterani, per manum Joannis Sancte Marie in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Kal. Decemb., indictione prima, Incarnationis Domini anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii pape III, anno quinto decimo.

CCXXXII.

ABBATI ANIANENSI.

De relevanda paupertate monasterii.

(Laterani, iii Idus Februarii).

Ex suscep̄tæ nobis imminet officio servitutis ut cum ecclesiæ omnium curam Domino suscep̄perimus disponente, ad illarum gravamina relevanda specialiter intendamus quæ apostolico noscuntur amplius præsidio indigere. Cum igitur, sicut accep̄imus, monasterium tuum adeo sit in temporalibus diminutum ut tibi et fratribus Domino servantibus in eodem in vestitu et victu de ipsius proventibus providere non possis, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem ut sacristiam et ecclesiæ monasterii memorati, quæ a monachis seu clericis sæcularibus detinentur, ad manus tuas de consensu conventus vel majoris et sanioris partis ipsius appellatione remota valeas legitime revocare; quatenus de ipsarum proventibus provideatur fratribus competenter, ut relevetur etiam onera debitorum. Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Scriptum est super hoc abbatii Sancti Willelmi, et priori et sacristæ de Salte Lodovensis et Nemausensis diocesum, sic. Cum dilecto filio abbatii Sancti Salvatoris Anianensis duxerimus concedendum ut sacristiam et ecclesiæ monasterii sui, quæ a monachis seu etiam clericis sæcularibus detinentur, etc., usque revocare, nec non ipsius monasterii possessiones et alia quæ a prædecessoribus suis vel aliis illicite alienata invenerit vel distracta, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, si qui super hoc contradictores apparuerint vel rebelles, vos ipsos, cum ab eo fueritis requisiti, ratione prævia per cer-

suram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum iii Idus Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXXIII.

GANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI ET (194) COEPISCOPIS suis cum ipso pariter exsulantibus.

Eos consolatur in afflictione.

Omne gaudium existimare debetis cum in tentationes varias incideritis, eorum exemplo qui gaudentes ibant a conspectu concilii, quoniam digni sunt habitu contumelias pro nomine Jesu pati. Beati namque sunt illi qui persecutionem propter justitiam patientur; quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vite, quam reprobavit Deus diligentibus se. Fidelis enim est Deus, qui suos fideles non patitur supra posse tentari, sed facit in tentatione preventum. Nam quod facit flagellum grano et fornax auro, id efficit persecutio viro justo, qui ratione fidei, ex qua vivit, similis est grano sinapis, quod quanto plus tunditur, tanto fortius inardescit, ut probatio sue fidei multo pretiosior fiat auro, quod per ignem non consumitur, sed probatur. Vos ergo, fratres, non deficiatis in tribulationibus vestris, quas pro libertate ac justitia Ecclesie toleratis; quoniam in servis suis Dominus consolabitur, qui misericordia rem est pater et totius consolationis est Deus, in gaudio meti faciens quod in lacrymis seminatur. Ipse quidem post nubilum facit serenum, et post tempestatem tranquillum. Ipse post lamentationem et flum, gaudium et exultationem inducit; qui lucem creavit post tenebras, et post spernam fecit mane; quoniam ad vesperum demorabitur sletus, et ad matutinum letitia. Quod ille bene noverat qui dicebat: *Convertisisti plancum meum in gaudium mihi; præcinxisti me letitia, ut cantet tibi gloria mea, et non compungar (Psal. xxix).* O quante mercedis est apud Deum, quanta laudis est apud homines, spiritualia temporalibus anteferre, ut temporalia spiritualibus postponantur! Exsiliū sustinere pro patria, pro divitiis paupertatem, injuriam pro honore, pro quiete labore! Verum attendite diligenter quid ille gloriosus martyr et pontifex uester pertulerit pro hac causa, et intelligitis pro certo quid in vestro certamine ipsius est martyrium innovatum, immo ipsius agonis palma vobis est feliciter reservata, qui ducem certaminis tanquam fortis athletas sequimini ad triumphum. Nisi enim hujus causa is esset effectus, que utilitas in sanguine suo, qui gladiis effusus est impiorum? Non enim sub altari Dei frustra clamat anima interfecti propter verbum Domini et propter testimonium quod habebat, voce magna dicendo: *Usquequo, Domine sanctus et verus, non judicas, et vindicas sanguinem meum de iis qui habitant super terram? et dictum est illi ut requiesceret modicum adhuc tempus, donec impleantur con-*

(194) Vide infra pag. 772.

(195) Vide infra epist. 237 et seqq. Gesta Innoc. III cap. 151, 152, et Mathæum Paris. ad. an. 1212.

A servi (*Apoc. vi*): quod ad vos sano potest intellectu referri, qui conservi ejus existitis, servitutem exsequendo divinam, ut sponsam Christi a servitio liberetis humana. Quia non sumus filii ancillæ, sed liberae, qua libertate nos unigenitus Dei Filius liberavit.

Interrogate, queso, conscientiam ipsi vestram, nisi respondeat ipsa vobis quod tolerabilius est honorabilem persecutionem extra patriam sustinere quam in patria perpeti vilissimam servitutem, longe profecto pejorem sub Pharaone in luto et latere sustinebat. Et nunc induratum est eorū Pharaonis, nec dimittet Israeliticum populum nisi tandem in manu valida, ut post sorores Ægypti sacrificet Domino in deserto. Confidite, fratres, quod idem Deus per alterum Moysen liberat populum suum de servitute novi Pharaonis in manu fortis; et cum fuerit mirabiliter liberatus, cantabit Domino gloriose quod equum et ascensorem project in mare, qui Deum sibi non posuit adjutorem, sed in sua prevaluit vanitate; qui gloriatur cum male fecerit, et in pessimis rebus exultat; qui factus est sicut equus et mulus, in quibus nullus est intellectus; ita in reprobum sensum datus ut cor ejus conmutatum sit ab humano, eique cor ferat sit datum, ut de ipsis conversione pene penitus desperetur, nisi cum misericorditer et mirabiliter in vi. um alium ille mutet qui vocat impios et non sunt et de lapidibus suscit filios Abram; aut gravior illi vexatio tribuat intellectum, si forte oculos suos levet in eos et sensus suus illi reddatur et Altissimo benedicat. Nos sane, qui ex intimo cordis affectu passionibus vestris compatinur et doloribus condoleamus, non cessamus extenderem manus nostras et in virga percutero donec vos liberat Dominus in mirabilibus suis: quod non in longinquum futurum esse credimus et speramus. Et licet cogitatum vestrum jactare debeatis in Deum et sollicitudinem vestram in illum projicere qui non deserit sperantes in se nec de sua misericordia presumentes, ne tamen ipsum fortasse tentetis si cooperari negligatis eidem, satagit operari, quantum juste ac honeste potestis, cum omni diligentia et cautela, nihil de contingentibus omitentes, ut ille vos et in presenti et in futuro remuneret pro eis gloria et honore graves et grandes suffertis iurias et pressuras. Mittimus autem vobis litterarum rescriptum quas nuntiis nostris pro pace reformanda tribuimus praesentibus interclusum.

CCXXXIV.

JOANNI ILLUSTRI REGI ANGLIE, SPIRITU CONSILII SANIORIS.

De negotio archiepiscopi Cantuariensis.

(195) Auditis verbis nuntiorum tuorum, qui ad nostram presentiam pervenerunt, etsi non illa nobis ex parte tua sufficienter obtulerint quæ sunt ad sa-

tisfactionem sufficientia competentem super multis A et magnis injuriis et jacturis quas longo iam tempore intulisti Ecclesiae Anglicane contra divini nominis gloriam et apostolice sedis honorem, in periculum animae ac dispendum famae tuae, adhuc tamen experiri volentes utrum te revocare possimus ab errore ad veritatem, ecce tibi benedictionem et maledictionem proponimus, ejus exemplo qui per Moysem famulum suum benedictiones et maledictiones proposuit filiis Israel, ut eligas quam malueris, vel benedictionem, si satisfeceris, ad salutem, vel maledictionem, si contempseris, ad ruinam. Licet enim quasdam nobis litteras destinaveris, quibus asseruisti habiturum te ratum quidquid abbas de Bellolo et frater A. Marcel et alii quatuor nuntii tui super negotio Cantuariensis Ecclesie agerent coram nobis, quia tamen ex iis nonnisi tres ad nostram pervenere presentiam, ii sine aliis nihil facere poterant secundum carumdem continentiam litterarum. Præterea non agitur tantum de negotio Cantuariensis Ecclesie, sed totius Ecclesie Anglicanae, quam impie perseundo niteris ancillare: propter quod anathematis meruisti vinculo ianodari. Il vero tres nuntii nobis ad ultimum obtulerunt quod secundum illam formam satisfacere promittebas quam per dilectos filios Pandulphum subdiaconum et fratrem Durandum familiares nostros tibi curavimus destinare. Verum cum per te steterit quo minus secundum eamdem formam pax fuerit reformata, et postea pejora prioribus attentaveris, nos ad eam, quæ pro majori parte gratiam continebat, minime jam tenemur, cum ipsa gratia reddideris te inducere. Ut autem vincamus in bono malum et omnem tibi excusationis materiam auferamus, adhuc eam parati sumus servare, si usque ad Kalendas Junii proxime venturas per juramenta quatuor baronum tuorum jurantium (196), te præsente ac mandante, in animam tuam, et per patentes tuas litteras remisceris quod eam fideliter et efficaciter adimplebis secundum expositiones et explanationes quas ad omnis dubitationis scrupulum removendum duximus adhibendas, et infra eumdem terminum hoc toum significaveris per tuas patentes litteras venerabili fratri nostro Stephano Cantuariensi archiepiscopo et qui cum eo sunt episcopis suis. Alioquin ejus exemplo qui populum suum de servitute Pharaonis in manu valida liberavit, Anglicanam Ecclesiam in forti brachio de servitute tua studebimus liberare; prædicentes nunc tibi veraciter et constanter quod si pacem recipere, cum vales, non vis, cum volueris non valebis, eritque inutilis punitio post ruinam; sicut per eorum exempla potes cognoscere qui diebus istis similia præsumpseron. Formam vero quam præfatis nuntiis nostris. injunximus præsentibus tibi litteris mittimus interclusam.

(196) Vide lib. xvi, epist. 76, et Matthæum Paris. ad. an. 1215.

(197) Sacramentum regis secundum hanc formam

(197) Expositiones autem et explanationes sunt iste. In primis itaque solemniter et absolute jurabis stare mandatis nostris coram legato vel delegato nostro super omnibus pro quibus a nobis excommunicatus existis, et veram pacem ac plenam securitatem præstabis venerabilibus fratribus Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Willielmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi, et Huberto Lincolniensi episcopis, ac dilectis filiis priori et monachis Cantuariensibus, Roberto quoque filio Walteri, et Eustachio de Vesel, nec non cæteris clericis et laicis hoc negotium contingentibus, præstando simul coram eodem legato vel delegato nostro publice juramentum quod ipsos cum suis nec iudeas nec iudei facies aut permittes in personis et rebus, eisque omniem indignationem dimittes, et in gratiam tuam eosdem recipies, ac bona fide tenebis, quodque præfatos archiepiscopum et episcopos non impedes nec permittes aut facies impediri quo minus ipsi libere suum exequatur officium, et plena sua jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur; et super iis tam nobis quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis tuas patentes litteras exhibebis, faciens ab episcopis et comitibus ac baronibus tuis, quot et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulaverint, Juramenta et patentes eorum litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut haec pax et securitas firmiter observetur. Et si forte (quod Dens avertat), per te ipsum vel alios contraveneris, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, tuque perpetuo custodiām vacantium Ecclesiarum amites. Quod si forte nequieris eos ad hanc ultimam juramenti partem indicere, videlicet quod si per teipsum vel alios contraveneris, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, tu propter hoc nobis ac Romanos Ecclesiæ per tuas patentes litteras obligabis omnibus patronatus quod habes in Ecclesiis Anglicanis. Omnes autem litteras que pro securitate prædictorum sunt exhibenda præfatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam destinabis. Si vero tibi placuerit, sræpeti archiepiscopus et episcopi præstabunt, salvo honore Dei et Ecclesiæ, juratoriam et litteratoriam cautionem quod ipsi nec per se nec per alios contra personam vel coronam tuam aliiquid attentabunt, te illis prædictam securitatem et pacem illibatam servante. De ablatis autem plenam restitutionem et de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendes, tam clericis quam laicis universis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum, verum etiam libertatum, eisque libertates redditas conservabis, archiepiscopo quidem et episcopo Lincolniensi a tempore suæ confirmationis exstat lib. xvi, epist. 76, et apud Matthæum Paris. ad. an. 1215.

(196) Vide lib. xvi, epist. 76, et apud Matthæum Paris. ad. an. 1215.

(197) Sacramentum regis secundum hanc formam

tionis (198), aliis autem a tempore discordie inchoate.

Nec obstabit aliqua pactio vel promissio seu concessio quominus et damna recompensentur et restituantur ablata tam vivorum quam etiam defunctorum. Nec de ablatis aliquid retinebis praetextu servitii quod tibi debnerit impendi; sed postea tibi debita pro servitio recompensatio tribuerit; statimque facies omnes quos detines clericos absolute dimitti ac restitui proprie libertati, et etiam laicos qui occasione hujus negotii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius qui te debet absolvere facies de parte restitutionis ablatorum octo milia librarum legalium sterlingorum, pro persolvendis debitis et faciens expensis, nuntiis praedictorum archiepiscopi et episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari sine impedimento qualibet per tuam potestatem ad eos libere deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorifice revocati, videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo duo milia et quingentas libras, Willelmo Londoniensi episcopo septingentas et quinquaginta libras, Eustachio Eliensi mille et quingentas libras (199), Aegidio Herefordensi septingentas et quinquaginta libras, Jocelino Bathoniensi septingentas et quinquaginta libras. Huberto Lincolniensi septingentas et quinquaginta libras, priori et monachis Cantuariensibus mille libras. Sed protinus absque mora postquam pacem istam duxeris acceptandam resignari facies archiepiscopo et episcopis, et clericis ac Ecclesiis universis in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum omnia immobilia (200) cum administratione libera eorumdem, et in pace dimitti Interdictum etiam vulgariter ultagatio nuncupatum, quod proponi fecisti contra personas ecclesiasticas, publice revocabis, protestando per tuas patentes litteras archiepiscopo tribuendas id ad te de personis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quodque illud de cetero contra personas ecclesiasticas non facies promulgari. Revocabis praeterea ultagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, et remittes hominibus quae post interdictum ab ecclesiarum hominibus receperisti prater regni consuetudinem et ecclesiasticam libertatem. Si vero super dannis vel ablatis aut eorum quantitate vel estimatione questio fuerit de facto suborta, per legatum aut delegatum nostrum receptis probationibus publice terminetur. Et his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super ceteris autem capitulis si qua fuerint dubitationes suborta, de quibus merito valeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum nostrum de partium fuerint voluntate sopiae, ad nostrum referantur arbitrium, ut quod super iis decreverimus observetur. Remittimus igitur ad tuam regalem presentiam prefatam subdiaconum et familiarem nostrum Pandulphum, nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, fideliter consulentes

(198) Apud Matth. Paris., *consecrationis.*

(199) Male ap. Paris., *septingentas et quinquaginta.*

A ut his que tibi ex parte nostra suggesserit omni dubitatione postposita benevolum impetrari assensum.

Datum Laterani, in Kal. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

FORMA QUIDEM EST TALIS : DILECTIS FILIIS PANDULPHO SUBDIACONO ET FRATRI DURANDO FAMILIARIBUS NOSTRIS.

Illam gerimus de vestra discretione fiduciam ut secure vobis ardua negotia committamus, pro certo sperantes quod ea secundum Deum ad honorem et profectum apostolice sedis curabilis promovere. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta pricipiendo mandamus quatenus proficiscentes in Angliam una cum venerabili fratre nostro Winduniensi episcopo et dilecto filio priore Conventensi vel eorum altero, si forsan ambo interesse non possent, regis presentiam adeatis monentes et exhortantes eundem efficaciter et prudenter ut Deo et Ecclesie satisfaciat secundum formam subscriptam inter nos et nuntios suos multimoda deliberatione provisam. Ipse quidem cum suas patentes litteras vobis tradiderit, et vos nostras patentes litteras sibi tradatis secundum capitularis tenorem quod ei pridem direximus sub alphabeto distinctum, vobisque tradimus ad cautelam. Sed si rex maluerit ut nec ipse tradat hujusmodi litteras suas vobis, nec vos tradatis hujusmodi litteras nostras sibi, acquiescat eidem; et sic cum praedictis episcopo et priore vel eorum altero, receptio ab eo publice juramento quod super iis pro quibus de mandato nostro excommunicatis existit nostris mandatis absolute parebit, tu, filii subdiacone, beneficium ei absolutionis impendas, reconcilians eum ecclesiastica unitati; ac deinde recipientes ab eo tam pro venerabili fratre nostro Cantuariensi archiepiscopo quam pro coepiscopis ejus et monachis Cantuariensibus ac omnibus aliis ad hoc negotium pertinentibus plenam securitatem ac idoneam cautionem per honorabiles nuntios faciat eos in Angliam revocari; quibus idem rex omnem rancorem et indignationem remittat; ac receptio a praefato archiepiscopo juramento quod a suis praedecessoribus consuevit illius progenitoribus exhiberi, universa ei concedat et tradat et faciat ab eo pacifice possideri que ad ipsum pertinere noscuntur, ita quod super ablatorum restitutione ac recompensatione, dannorum satisfactionem plenariam tam ipsi quam aliis universis faciat exhiberi; et sic tu relaxes sententiam interdicti. Si vero circa horum aliquid de quo merito valeat dubitari quidquam emerserit questionis, nostro. reservetur mandato; injungendo super hoc ipsi regi ex debito praestiti juramenti ne propter hujusmodi dubium relaxatio interdicti minimum differatur. Testes autem qui super eo fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint quo minus perhibeant testimonium veritati,

(200) Apud Paris., *mobilia.*

ad hoc per censuram ecclesiasticam appellatione A jecit post sua terga sermones quod, sicut postmodum nostris fuit auribus intimatum, deposita penitus modestia pastorali, carnem et sanguinem sapiens, filium voluntatis et sanguinis, et alias prorsus indignum et moribus onerosum, dignis et honorabilibus praeluit officio cantoriz; sique factus est post episcopum primus inter alios excellentia, dignitatis qui meritis novissimus existebat, et primi praerogativa virtutum facti sunt novissimi beneficij qualitate. Neptibus quoque suis vagientibus in canabulis, licet ad plus vix valentibus balbutire, ne dum quod in ecclesia legerent vel cantarent, nisi forte legat balbutiens expedite, ac dulces choro concinuentium resonet vagiens melodias, maiores prebendas tribuit et beneficia meliora; portantibus B aliis pondus diei et aestus, et istis ubi non seminaverunt metentibus plena manu.

CCXXXV.

CAPITULO MELPHIENSI

Ut alium episcopum eligant.

(Laterani, iii Kal. Februarii.)

Aures habuit et non audivit, nares et non odoravit, ille qui praeftuit et obfuit Ecclesie Melphiensi, cum operum ejus clamores, qui usque ad nos in longinquu insinuatione clamosa communis fere opinionis vallata testimonio pervenerunt, in proximo voluerit intelligere ut bene ageret, comparatus iumentis insipientibus, et similis illis effectus, et nostræ commonitionis surdus auditor, inter virtutum odorem et fetorem non discreverit vitiorum. Acciperamus siquidem olim qualiter R. tunc Melphiensis episcopus, si episcopus, dici debet quem opera mercenarium exhibuerunt, non pastorem, habitus fuerat de bonæ memorie Jacobi prædecessoris sui morte suspectus, quid et qualiter post obitum illius proprio firmaverat juramento, et contra id venerat quod jurarat, quomodo tandem in sua fuerat electione processum, qualiter etiam illa quam in oculis populi ad publicæ infamie testimonium detinebat, in die consecrationis ejus enixa, et libidinis testem produxerat, et quasi recentis ediderat incontinentiae argumentum, et quomodo alias qui post eum venerat et descendenter ex eodem, ante ipsum factus est presbyter, ante patrem ascendens filius ad altare. Nos autem erga ipsum tanta patientia sumus usi quod qui poteramus descendere ac videre utrum clamor qui ad nos de ipso ascenderat, opere completeretur, et respondentie facto sermoni, vibrare ultionis gladium in eundem, virgam correctionis remisimus, rigorem judicii suspendentes, et affectu ei patris spiritualis exhibito, ipsi charitable monitionis manna porrexius prægustandum. Et ne quid de contingentibus omittere videremur, oblatum nobis infamia sue libellum sibi duximus transcribendum, audita suis oculis admoventes, ut ingressus conscientiae sue judicium, idem sibi testis et judex existens, humiliatus et penitentiam sic apud se caderet quod resurgeret apud Deum. Ipse vero, tanquam aspis surda, que vocem non exaudit incantant sapienter, usque adeo nostros pro-

(201) Vide supra epist. 115.

fidei sponsione, faciens tamen ad ulteriora processum, imo magis excessum, tam vos quam alios clericos præbendis et beneficiis prætermisso juris ordine spoliavit, et contra Turonensis statuta concilii, quod sectionem inhibet præbendarum, dividet et divisas conferebat præbendas, non secundum rationis judicium, sed pro sua arbitrio voluntatis. Sponsalia sane, nisi de solvenda sibi pecunia præcederent sponsiones, contrahi prohibebat, ac factus in templo Domini venditor columbarum, qui nummulariorum mensas evertere debuisse, opibus, non operibus, pensatis in subditis, in collationis beneficiorum et aliorum que juris spiritualis existunt, non quid exigeret meritum, sed quid munus suggereret attendebat, ut qui plus de temporalibus in stateris ejus dolosis posset appendere, plus de spiritualibus reportaret; sique ad Simoneum Magnum imitatione Simoniacæ pravitatis accessit quod a Simone Petro penitus visus est discessisse. In iis autem et aliis que licet in publicum malitia sua prodiderit, nos tamen fastidio subtemus, in patientia supportavimus, illi locum venie reservantes, ut si forsan actus suos reformaret in bonum, sibi nostra clementia ignosceret, ne periret. Sed ipse gratia nostræ benignitatis abusus, ut nos aerius provocaret, Ottoni reprobo et maledicto, nec pulsatus precebus, nec sufficienti metu commotus, Melphensem subdidit civitatem; factusque prædilectione præcursor, cives quos revocasse debuerat prævenit temere ad jurandum, imo potius dejurandum (cum dici non debeat juramentum per quod justitia leditur, fides alii debita violatur, et cuius adhuc manus, ut verbis eiusdem solita locutionis utamur, de recenti juramento calebat quod charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Sicilie paulo ante prestiterat), traxit post se plurimos ad ruinam, et excommunicato prædicto tanto principalius inter alios regni prælatos adhaesit quanto plus oiliis ab Ecclesiæ devotione ac memorati regis fidelitate recessit (201). Porro ut pena revocaret a culpa quem

culpa traxit ad paenam, et sentiret fulgura qui tonitrua non timebat, venerabili fratri nostro Murano episcopo nostris dedimus litteris in praecceptis ut ipsum ab officio pontificali suspendens, firmiter eidem injungeret quod infra tres menses nostro se conspectui presentaret; alioquin ex tunc eum vinculo excommunicationis astringens, vobis ex parte nostra precipere ut provideret Ecclesiae vestrae ac vobis personam idoneam canonice in pastorem. Cumque per supradictum Muranum episcopum nostra fuisset auctoritate suspensus, infra trium mensium spatium eidem indulsum per nuntios institutum et humiliiter supplicavit ut terminum quo nostro se debebat presentare conspectui dignaremur usque ad octavas beati Martini proximo præteritas prorogare. Cui non solum illas, sed etiam usque ad octavas Epiphania, ad convincendam ejus malitiam, alias inducias duimus indulgendas.

Interim autem ipso iram sibi accumulans in die iræ, nedum quod a premissis non destituit, sed etiam, sicut accepimus, tanquam foedus cum morte pepigerit, in profundum veniens vitiorum, in contumaciam se majorem crexit, et prioribus pejora commisit, medio tempore bona Ecclesiæ sibi commissæ tam prodiga dispensatione dispergens, quod eventu seculo premissæ petitionis interprete, ad dissipandum, non ad comparendum in nostra præsentia, visus est prorogationem termini non-absque illusione sedis apostolicae postulasse. Cum igitur idem mortuus per peccatum, et evidentia suorum actuum perversorum extra civitatem delatus, jamque delinquidine consuetudine compeditus in monumento jaceat fidelis, non adjiciens ut resurgat, ut excidatur fucus fatua, que nec verba salutis enuntians, nec opera virtutis exercens, non protulit fructus aut folia, sed terram sterilem reddidit sub occupatione nociva, dictum R. ab Ecclesia Melensi perpetuo duximus amovendum, ut nec etiam ut subiectus in ea remaneat cui sic præesse noluit ut prædasset, excommunicationis vinculo innodantes si quis ei de cetero præsumperit intendere ut pastori. Contractus præterea venditionis, donationis, vel cujuslibet alterius alienationis, quos in damnum celebravit ejusdem Ecclesiae, irritamus; et ut terra que sub umbra inutilis arboris sterilis habebatur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem, per apostolica scripta districte praepiendo mandamus quatenus in talem personam de prudentum virorum consilio vota vestra per electionem canonicam conferatis per quam et præteriti temporis valeat reparari iactura et futuri commodiitas provideri.

Datum Laterani, 111 Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(202) Vide supra epist. 234.

A

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI, WILLELMO LONDONIENSI, EUSTACHIO ELIENSI, AEGIDIO HEREFORDENSI ET HUBERTO LINCOLNIENSI EPISCOPIS.

Pacta iniqua denuntiat irrita.

(Datum, ut supra.)

Ea que illicite præsumuntur contra honestatem canonican aut ecclesiasticam libertatem merito debent per auctoritatem apostolicam irritari, ne forte transeant præsumptoribus in exemplum. Quocirca fraternalitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus concessiones, pactiones, sive promissiones quas clerici seu religiosi viri cujuscunq; professio-
nisi vel ordinis Joanni regi Anglia super ablatis vel extortis post interdictum fecerunt, quo minus ipsa restituantur ad plenum, denuntietis irritas et inanes. Auctores etiam, et procuratores illarum, nisi moniti satisfecerint, excommunicationis vinculo innodatis. Si qui vero prædictorum noluerint ablata vel extorta repetore, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellatis, in terra sanctæ subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Quod si non omnes, etc., tres aut duo vestrum appellatione remota, etc.

Datum, ut supra.

CCXXXVII.

EISDEM.

De negotio archiepiscopi Cantuariensis.

(Datum, ut supra.)

(202) Nisi præsumptorum temeritas puniretur, nimis insoleceret audacia malignorum: qui nolentes fas et nefas discernere, vitium pro virtute ac vanitatem pro veritate sequuntur. Nos igitur, quibus imminet ex apostolica servitutis officio errata corrigerre ac prava reducere in directa, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus viros ecclesiasticos qui Joanni regi Anglia anathematis vinculo innotato ministerium, consilium, vel auxilium præsterunt in his que sunt contra justitiam et libertatem ecclesiasticam attentata, illosque qui ab eodem rege post excommunicationem vel ab aliis excommunicatis scienter per collationem vel præsentationem ecclesiastica beneficia sunt adepti, et similiter eos qui ob causas excommunicati prædictas, excommunicationis suæ tempore beneficia ecclesiastica receperunt, necnon ecclesiasticos viros qui scienter excommunicatis ecclesiastica beneficia contulere, similiter clericos et viros religiosos qui publice communiceraverunt præfato regi et aliis excommunicatis auctoritate apostolica nominatim in casibus non concessis, ab officiis et beneficiis ecclesiasticis suspendatis, donec se apostolico conspectui representent cum vestiarum testimonio literarum plenam et meram continentium veritatem; illis dontaxat exceptis qui per satisfactionem condignam ad mandatum Ecclesiae redierunt. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut supra.

CCXXXVIII.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum, ut supra)

Sæpe contingit ut dum hostilis malignitas se reperit coarctatam, pacem in dolo dissimulet, dumque post pacem attinet, ut eos fraudibus circumveniat quibus non potuit viribus prævalere. Volentes itaque contra dolositates hujusmodi diligenter providere cautela, presentium vobis auctoritate concedimus quod si Joannes rex Angliae violaverit pacem postquam inter ipsum et Ecclesiam Anglicanam provisione fuerit apostolica reformata, nisi rex ipse legitime monitus satisfecerit competenter, consulto interius Romano pontifice, regem ipsum et regnum ejus in eum statum interdicti et excommunicationis in quo arte reformationem pacis fuerunt auctoritate apostolica reducati. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut supra.

CCXXXIX.

EISDEM.

Super eodem.

Quia nonnunquam malignorum perversitas per successionem sanguinis a parentibus in filios derivatur, sicut evidenter apparet ex eo quod olim rex Anglorum Henricus beatum Thomam Cantuariensem archiepiscopum justitiam et libertatem ecclesiasticam defendantem longo fuit tempore persecutus, in-

A teremptum tandem gladiis implorum, et Joannes rex Angliae natus ejus propter eamdem causam vos ac dilectos filios monachos Cantuarienses cum multis aliis a multo jam tempore inique persecutur, cogens vos bonis omnibus spoliatos miserabiliter exsulare, nos ecclesiasticae vobis scripta mandamus et districie præcipimus quatenus si dictus rex violaverit pacem que inter ipsum et Ecclesiam Anglicanam provisione fuerit apostolica reformata, vos aut quilibet alii nullum de heretibus suis ungere vel coronare præsumatis in regem, salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato.

CCXL.

EPISCOPO MAGALONENSI.

De erigendis novis parochiis.

(Laterani, vii Kal. Februarii.)

Dilecti filii consules Montispessulani nobis humiliiter supplicarunt ut cum sola ecclesia beati Firmini, quæ infra muros villa sue parochialis existit, multitudo populi non sufficiat sacramenta ecclesiastica ministrare, in quatuor aut quinque villa ipsius ecclesiæ dari penitentias et sacramenta ecclesiastica faceremus. Volentes igitur in hac parte fraternitatii tuae deferre, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus super hæc taliter providere proeures quod exinde non emergat periculum animarum.

Datum Laterani, vii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

INNOCENTII III ROMANI PONTIFICIS REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER DECIMUS SEXTUS.

PONTIFICATUS ANNO XVI, CHRISTI 1215.

I.

ZAMORENSI ET PORTUGALENSI EPISCOPIS, ET MAGISTRO FLORENTIO ARCHIDIACONO ZAMORENSI.

De limitatione episcopatum Egitan. et Colimbriensis.
(Laterani, vi Kal. Martii.)

Venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus in nostra proposuit præsenti constitutus quod, cum olim Auriensi episcopo et suis conjudicibus nostris dederimus litteris in mandatis ut universa in quorum possessionem per Cauriensem et Civitatensem episcopos venerabilis frater noster Egitanensis episcopus fuerat adversus eundem Colimbriensem inductus, vel eorum occasione auctoritate propria occuparat, ipsi Colimbriensi cum fructibus mediis

C temporis restitui facientes, supplerent si quid per ipsius Egitanensis malitia defuisse constaret executioni sententiae pro eodem contra Egitanensem eumdem arbitrali examine super restitutione fructuum promulgatae, ad limitationem episcopatum quam cito possent sub omni diligentia processuri, predictus Auriensis et sui conjudices super restitutione facienda vices suas abbati de Sertia et suis consociis commiserunt, limitationem episcopatum sibi specialiter reservantes. Possessionibus itaque per eundem abbalem et suos collegas Colimbriensi Ecclesiæ restitutiis, iidem Judices dictum Egitanensem, nisi fructus omnes mediis temporis ad plenum restitueret infra terminum ad hoc ei pre-

fixum, excommunicationis vinculo innodarunt, contradicentes censura simili percellentes. Transactione vero termino infra quem Egitanensis episcopus eidem debuerat parere sententiae, ipsius contumacia ex gente prolata prius sub conditione sententia fuit, postmodum praeceps et simpliciter innovata. Partibus sane a delegatis nostris predictis interim convocatis, procurator Colim briensis Ecclesie et pars altera ad hoc ad ultimum convenerunt ut idem Colim briensis in possessione quam per memoratum abbatem et suos collegas fuerat assecutus, non obstante modo processus, videlicet sive juste sive iniuste processerint, tunc pacifice permaneret, si tamen ea restituta fuissent quæ secundum mandatum apostolicum restitui debuerant hinc inde; subtractione vel suppletione nihilominus facienda, si B fuisset aliquid quoad possessiones plus vel minus debito restitutum. Pro restitutione vero fructuum idem Egitanensis obligavit ablantes, hoc tamen adhibito, quod si cautio illa insufficiens videretur, secundum delegatorum ipsorum caveret arbitrium per pignoratiam vel fidejussionem cautionem. Præfixo quoque termino quo se partes eorumdem judicium conspectui presentarent, propter discordiam quæ inter charissimos in Christo filios nostros Portugalensem et Legionensem reges excreverat, idem Colim briensis quod neque per se neque per procuratorem idoneum apud Auriam poterat proficiere per quemdam nuntium fere nudum judicibus intimavit. Ipsi vero eumdem Colim briensem in mille ac sexcentis solidis monetæ Legionensis expensarum nomine condemnarunt, et alias procedentes minus legitime contra ipsum , episcopatus non sine Colim briensis Ecclesie prejudicio post appellationem legitimam limitarunt.

Quapropter idem postulabat instanter processum judicium eorumdem tam super expensis quam limittibus irritari. Nos autem considerantes utrique partium expedire ut non secundum rigorem iustitiae, sed secundum æquitatis providentiam in isto negotio procedatur, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus apud vos possessionibus sequestratis, Egitanensem episcopum, ut Colim briensi fructus juxta formam alterius nostri mandati restituat, vel de restitutione facienda sufficienter pretest et idoneam cautionem, monitione præmissa, distinctione qua convenit, appellatione postposita, compellatis, et sic auditis, et intellectis quæ partes hinc inde duxerint proponenda, si vobis constiterit quod Auriensis episcopus et sui coniuges provide dioeceses prædictorum episcopatum limitarint, faciatis eas auctoritate nostra secundum illum modum manera perpetuo limitatas. Alioquin tam per testes, instrumenta, et famam quam antiquas divisiones et quæcunque alia administrationula, inquisita et cognita veritate, plenius ipsis episcopatus, solum Deum habentes præ oculis, limi-

A tetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Ceterum si prænominatus Colim briensis de legitimo impedimento docuerit propter quod Aurensi episcopi et conjunctum eius conspectui se nequiverit præsentare, vos eum absolvatis a poena, qua propter contumaciam per illos exstitit condemnatus. Alioquin ipsum in legitimis et moderatis expensis, quas pars altera fecit in causa ex quo idem Colim briensis ceperit laborem contumacia, condemnetis. Proviso prudenter ut Colim briensem episcopum super possessionibus laicalibus quas in Comiliano et in ejus terminis legitime acquisivit non patiamini ab aliquo indebet molestari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsius, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

II.

REGI ARMENIE.

Eum redarguit de quibusdam excessibus.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Inviti ac dolentes tibi negamus apostolice salvationis et benedictionis alloquium, cui benedictionem et salutem æternam in Domino affectamus. Verum id exposcit tuorum excessum magnitudine; quia, cum devotum ei deberes impendere famulatum qui te ad regni solium sublimavit, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, commissum tibi ab eo gladium exercendo, tu illum conversione damnabili convertens in viscera Ecclesie matris tuae, nuper, ut ad præsens alia taceamus quæ nobis sunt de tuis actibus sepius nuntiata, in Ecclesiam et populum Antiochenum tantæ immunitatis atrocitatæ violatis trengis et regia promissione poshabita desævisti ut ad confusione tuam non possit in memoriam non redire quod legitur: *Unusquisque a suo proximo se custodiatur, et non habeat fiduciam in quolibet fratre suo; quia omnis frater et proximum supplantabit, et studebit incedere fraudulentem (Jer. ix).* Sicut enim ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Antiocheni et multorum aliorum nobis innotuit, cum treuge inter te ac Antiochenos præfatos per ipsius patriarchæ studium facte fuissent et juramento firmatae, tuque promisisti quod eas inviolabilitate bona fide servares usque ad terminum constitutum, super hoc litteras eidem patriarchæ bullæ munitæ regia destinasses, tandem oblitus quantam habere debeat regalis promissio firmatatem, quantumque sit indecens et nefarium hujusmodi pacis aut treugaram stedera violare, in terram Antiochiae Rupinum nepotem tuum cum non parvo exercitu transmisisti (1), qui terram immunitam, utpote nihil hostile metuente, ingressi, non solum civium, sed et ecclesiastarum casalia, supergressi saevitiam paganorum, redegerunt in cinerem et favillam, et flagitiis quæ recitare nec

(1) Vide lib. xii , epist. 8, et lib. xiii , epist. 123.

Ibet nec expedit perpetratis, prædam valentem A centum millia Byzantiorum et amplius abduxerunt. Prius etiam quædam quædictus patriarcha malum in bono vincere studens usque modo siluerat attentatas, quibus apostolicam sedem, imo eum qui Ecclesiarum omnium eam matrem constituit et magistrum, non leviter quidem nosceris offendisse. Cum enim venerabilis frater noster patriarcha Hierosolymitanus apostolicae sedis legatus quemdam, qui se patriarcham Antiochenum appellat (2), de speciali mandato nostro duxerit, exigente justitia, deponendum, et in omnes qui eidem tanquam patriarchæ intenderent excommunicationis sententiam promulgari, tu nihilominus eum non sine apostolicæ sedis injurya recepisti, cideam quasi patriarchæ temere intendendo. Ad hæc, electo Tharsensi subtato de medio, cum patriarcha sacerdetus speraret ut juxta promissionem tuam archiepiscopus institueretur ibidem, tu redditibus et casalibus ipsius Ecclesiæ militibus tuis sacrilega præsumptione divisis, et Latinis clericis expulsis penitus ab eadem, in ipsa Græcos quosdam intrudere præsumpsisti.

Quoniam igitur hæc sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, quos apostolatus officium non solum Ecclesiæ, verum etiam fidelibus universis constituit debitores, ne nobis negligenteribus impietatem taam tibi, prout ad nos pertinet, nuntiare, tu in tua moriaris iniquitate, quod absit! et sanguis tuus de nostris manibus a Domino requiratur, serenitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, et sub divini judicii obtestatione tibi præcipiendo mandamus quatenus prædictio patriarchæ ac Ecclesiæ suis taliter satisfacere studeas de præmissis ut majestatem divinam, quam ea committendis tibi offensam procul dubio reddidisti, placatam tibi reddere valeas eadem corrigendo, et nos te tanquam obedientie filium charitatis brachiis amplectantes, favorem tibi teneamur apostolicum impertiri. Alioquin, cum Domino disponente in eo simus loco et officio constituti ut vindictam in nationibus et increpationes in populis facere teneamur, ac secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti simus ulcisci, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Hierosolymitano prædicto et suffraganeis ejus ac episcopis Cyperi nostris damus litteris in mandatis ut te, licet ex alia causa vinculo excommunicationis astrictum, ex hac quoque usque ac satisfactionem condignam appellatione postposita faciant excommunicationis sententiæ subjaceret; nihilominus in prefatum nepotem tuum ac omnes principales fautores et consiliarios tuos consimilem sententiam proferentes, ac facientes eam-

A dem usque ad satisfactionem idoneam inviolabiliter observari. Insuper charissimis in Christo filiis Hierosolymitano et Cyperi regibus illustribus et baronibus eorumdem nec non dilectis filiis Templariorum et Hospitaliis et peregrinis constitutis in provincia Hierosolymitana, mandamus ut interim tibi nullum impendant consilium, auxilium, vel favorum, quinimo te tanquam excommunicatum arctius evitantes, patriarchæ prædicto ac Ecclesiæ ejus assistant ad suam justitiam obtinendam, præfato patriarchæ Hierosolymitano mandantes ut ipsos ad id compellat per censuram ecclesiasticam, si necessario fuerit et viderit expedire. Tu igitur sensus tuos colligens in te ipso, sicut vir providus, studeas præcavere ne te in illum articulum necessitatibus inducas B quod se propter apostolicis non obtemperasse monitis et mandatis.

Datum Laterani, xi Kalendas Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

III.

REMENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De coercenda jurandi temeritate.

(Laterani, ii (3) Idus Martii.)

C Etsi apostolatus officium nos universis constitutus debitores et erga omnes paternum affectum gerere teneamur, regnum tamen Francie prærogativa (4) quadam diligimus charitatis, utpote quod præcesteris mundi regnis apostolicæ sedi ac nobis obsequiosum semper exstitit et devotum; ideoque ab eodem regno specialiter amovere cupimus scandala universa quæ contra illud divinæ possent majestatis oculos provocare. Noveritis autem ad nostram abundantiam pervenisse quod ejusdem regni homines quasi ex consuetudine generali, frequenter ex ira, et interdum animi levitate (5), quibusdam utuntur nefandis et horribilibus juramentis; et cum veritas doceat per seipsum non esse jurandum per terram, quia scabellum est pedum Dei (6), ipsi non solum per divinos pedes et manus jurare non metunt, verum etiam ipsius Christi et sanctorum ejus secretiora membra lingua sacrilega persecutantes, ea non formidant intonare jurando quæ nos scribendum sumus veriti nominare. Cum igitur sacri canones in præsumptores hujusmodi constituent graves peinas et episcopos (7) nihilominus, qui hæc emendare negligunt, asserant acerrime arguendos, fraternitatem vestram monendam duximus attentius et hortandom, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus subditio vestris ut ab hujusmodi temeritate desistant cureis districtius inhibere, et inhibitionibus comminationes addendo, eorum præsumptionem taliter corrigatis quod di-

(2) Vide lib. II, epist. 9, 410; lib. XII, epist. 8, 39.

(3) Apostolatus B. Petri quem obtinet pont. Max. sic Joannes XII extravag. ad apostolatus De concess. præb. et extravag. ad nostri de privileg.

(4) Prærogativa. Vide supra lib. XIII, epist. 11, et Joannem Ferraultum De juribus et privil. regni, et

ordinationes regias, tit. 44, De privileg. apostol. regi concessis, et c. Per venerabilem qui filii sint legit.

(5) Levitate, I. unica C. Si quis imperat maledix.

(6) Scabellum. Matthæi V, et in c. Et si Christus,

De jurejur.

(7) Episcopos, in fine d. cap. Si quis per capillum.

vini nominis zelus vos tangere videatur, et eorum temeritas divinam contra ipsos et regnum (8) prefatum non provocet ultionem. Vos denique, fratres archiepiscopi (9) et episcopi, super vobis ipasis, etc.

Datum Laterani, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

IV.

EPISCOPO FLORENTINENSIS, ET PRIORI CAMAULENSIS ET MAGISTRO B. PLEBANO CASTRI FLORENTINI.

De electione praepositi Aretini.

(Laterani, ii Idus Martii.)

Cum omni nuntius dilectorum filiorum praepositi et canonicorum Aretinorum in nostra praesentia constitutus sententiam quam super electione facta de ipsis praeposito in pastorem Ecclesiae Aretinae venerabiles fratres nostri archiepiscopus Ravennas et episcopus Liviensis delegati a nobis pro dicto praeposito promulgant postularet auctoritate sedis apostolicae confirmari, magistro R. procuratore partis alterius, prater alia contra modum electionis ipsius et processum judicum praedictorum, objecta, proponente ipsum praepositorum in Ecclesiam Aretinam ingressum Simoniaeum habuisse, ac tempore quo de ipso fuit electio celebrata, excommunicationis suisse vinculo innodatum, et natalium palli defectum, quia nobis super iis non poterat fieri plena fides, vobis dedimus in mandatis ut tam super processu judicum et electioni modo quam super obstantis aliis que partes ducerent propoundinga, receptis probationibus eorumdem ipsas sub vestris sigillis fideliter nobis transmitteretis inclusas, presigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui praegentarent sententiam receptione. Adjecimus etiam quod testes quos utraque pars super modo electionis, processu judicum, et aliis qua crima non contingenter, ducerent nominandos, si se gratia odio vel timore subtraherent, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, cogerentur veritati testimonium perhibere. Partibus itaque in nostra praesentia constitutis, narratione ac responsione aliquis partium confessionibus super processu judicum et modo electionis auditis, cum velletis, sicut ex litteris vestris accepimus, ad aliorum inquisitionem

(8) *Regnum*, cuius principes Christianissimi sacratissimas leges tulere, quibus nefandæ procacitatis libido irreligiosa coercetur. Rhenanus in apologet. Tertull. 33 refert Clodovæ, Childeberit et Cloثارii leges, quibus jurare prohibitum est, et posteriori seculo, idem obtinuit, imo novissime Ludovicus Justus, cuius imperium, natura ornamenta gentiumque innumeræ nationes incredibili admiratione suscipiunt, prima quam edi jussit constitutione sacri nominis Dei Opt. Max. pejoratores (quippe solus assertor ab inimicorum telis et insidiis Gallias vindicavit) gravi multa puniri voluit cuius edicto senatus subscriptis anno Domini 1611, eisdem ferro candente lingua perforatur, postquam a Deo Tege et a justitia sacerdotibus veniam petiere, ut mox laqueo suspensi flammarum vindice incendio suffocentur, ex placito senatus 25 Januarii 1610, qui non immemor avitæ religionis, Joanni Deo, sa-

A procedere, a parte praepositi fuit objectum se non teneri super aliis respondere, cum haec, sicut dicebat, coram primis iudicibus objecta fuerint nec probata; præsertim cum inducere datae ad haec probanda fuissent, et super iis pars eadem protestata fuerit coram vobis quod absque sui prejudicio super articulis aliis responderet; et adjectis ei non debere obesse si nuntius ejus cum adversario litteras impetravit, qui non ad hoc, sed tantum ad impetrandum confirmationem sententiae, fuerat destinatus. Quibus pars adversa respondit quod cum haec sub iudicibus memoratis in modum exceptionis dilatoria fuerint ad judicium declinandum objecta, quod etiam pars altera concedebat, contra personam nihilominus ipsius praepositi ad excludendum B cum a dignitate poterant peremptorie nunc opponi; præsertim cum nuntius partis praepositi in litteris impetratis cum adversario convenisset, et primo vobis presentasset eisdem, ac vos forma cogeret litterarum.

Addidit insuper quod pars praepositi contestando item approbasse litteras et a dilatoriis exceptionibus recessisse liquido videbatur: quod pars adversa negabat, cum super aliis respondendo, ut dictum est, de jure suo circa exceptions hujusmodi fuerit protestata, et, sicut dicebat, commissionis litteras approbare pro parte, ac pro parte poterat reprobare. Quia vero super iis diversi videbantur diversa sentire, quid vobis sit faciendum postulasti per sedem apostolicam edoceri; quærentes nihilominus an defectus natalium et excommunicatione judicari debeant ad crimina pertinere, cum de crimine non filii, sed patris, agatur in primo, et de pena criminis in secundo; ut sic instrui valeatis utrum super iis nominandos testes secundum formam precedentium litterarum debeatis compellere perhibere testimonium veritati. Quesivitis etiam, si ad testimonium debit archidiaconus supradictus admitti, cum per procuratorem agant idem et ejus socii coram vobis. Nolentes igitur per tales inutiles et vanos anfractus decisionem cause in gravamen Ecclesiae Arentinae differri, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus, non obstantibus hujusmodi vanis et frivo lis occasionibus, secundum formam vobis datum

D era denominationis titulum interdixit, et judicis ordinarii super hac re attestationem actis curia referri præcepit mense Februario anno Domini 1600, ut in posterum nemo tanta protivitate perensus audacia, sacri nominis tremendum judicium prosapiae titulis inferre tentaret, sed et maledicta in principem severa legis judicis vindicavit 17 Novemb. 1605 et 5 Octob. 1619. Diis non detrahens, neque principi populi tui malediceres, Exodi xxxii. Majestatis sunt apud nos rei qui de nostris regibus secus aliquid murmurarunt, ut ait Arnob. 4, Adv. gent.

(9) *Archiep.* Qui primati Remensi subditi sunt, Hinem. dicta epist. 6, c. 20 De primatu quoque in aliis provinciis idem Zacharias papa ad eundem Bonifacium scripsit, qui anno Domini 741 legatus a latere Gregorii II, III et Zacharie summorum pontificum in Gallia et Bajoaria vices gessit.

procedatis in causa, testes in præmissis articulis, A pro illo de Simoniaco ingressu duntaxat excepto, ad perhibendum testimonium veritati per censuram ecclesiasticam compellentes; cum etsi a criminibus forte descenderint, quoad istud negotium crimina non contingent. Archidiaconi vero testimonium, cum pro parte ipsius et sociorum ejus non per eum, sed per procuratorem, agatur, et in causa Ecclesiarum suarum clerici etiam adversus extraneos admittantur, cur in hac repelli debeat, nisi aliud rationabile obviet, non videmus. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

V.

ARCHIEPISCOPO BURGEGALENSI, ET EPISCOPO ACENNensi,
ET ABBATI CLARIACENSI ACENNensis DIOCESES.

Adversus archiepiscopum Auxianum.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

(10) Cum gemitus Ecclesiae Auxitanæ gementis sub nocte excitatis sui archiepiscopi et plorantis olim ad aures apostolicas ascendisset, a multis nobis multoties inculcatus, eumdem archiepiscopum monuimus diligenter ut cum ad pontificalis curam regiminis se deberet cognoscere minus aptum, suam et aliorum salutem lucris temporalibus anteponens, et compatiens Ecclesiae memoratæ, que sub umbra ejus graviter in spiritualibus et temporalibus erat lapsa, pontificalem curam spontaneus resignaret, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Narbonensi et bone memoria Uticensi episcopo apostolicae sedis legalis nostris dantes litteris in mandatis ut ipsum ad id inducere procurarent. Sed idem archiepiscopus citatus pluries ab eisdem, non solnū ad ipsos accedere non curavit, verum etiam, sicut nobis innotuit per ipsius litteras Narbonensis, cum excommunicatus fuerit ab eisdem, divina in anima sua periculum celebrare officia non desistit, praesesse quidem desiderans, non prodesset; cum non modo subditum sibi populum juxta pontificale officium non erudit, quinimo detestabilis vitæ ac conversationis exemplo inficiat et corrumpat, tot circumdatus flagitiis et opertus ut si etiam correctioni vellet intendere subditorum et bona prædicare opera que non agit, ipso verba sua operibus impugnante, ad eum revertetur vacuus sermo ejus, cum eius vita despiciatur, etiam prædicatio contemnatur. Et ut de multis que objiciuntur eidem aliqui exprimamus, hæreticorum esse dicunt recepitor et fautor, aleator et dilapidator notissimus, Simoniacus etiam et perjurus, atque adeo deditus ad carnalium flagitia voluptatum ut, sicut aqua effusus, incestuosa quoque commercia non evitet. Laetus ergo non solum Ecclesia, verum etiam tota diocesis, quinimo tota provincia Auxiana; cum idem querens in ovibus solummodo lac et lanam,

A nec curans gregem sibi creditum pascere, sed seipsum, infirma nequaquam consolidet, vel reducat abjecta, contracta non alliget, et perdita non requirat, sed cum austerritate imperans et potentia, factus sit illis odor mortis in mortem quibus se odorem vitae in vitam debuerat exhibere. Propter quod capitulum ipsius Ecclesiae nobis humiliiter supplicavit ut eorum miseriae miserentes, ad radicem hujusmodi sterilis imo pestiferæ arboris securim tandem apponere ac in eadem Ecclesia plantare arborem fructiferam dignaremur.

B Licet autem idem archiepiscopus in nostra præsencia constitutus nuntium destinaverit, qui quamdam inanem appellationem et aliquas frivolas execrationes proponere conaretur, ne tamen dicta conqueratur Ecclesia quod usque ad raucedinem faucium clamans non fuerit exaudita et querens non invenerit consolantem, et nos, quibus esse dictum credimus in propheta: *Ecce constituui te super gentes et regna, ut evellas et dissipas, adflices atque plantes* (Jer. 1), officium nostrum negligere videamur, eumdem archiepiscopum, cum super criminibus multis et gravibus sit publice infamatus, et habeatur nihilominus de gravi dilapidatione suspectus, ab administratione spiritualium et temporalium duximus suspendendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus, si legitimus accusator vel etiam denuntiator apparuerit contra eum, inquiratis super præmissis et aliis quæ adversus eumdem proponi contigerit sollicitate veritatem; et si eum constiterit aliqua seu aliquid quod ad depositionem sufficiat commisisse, in cum depositionis sententiam, sublatu appellationis obstaculo, proferatis, et faciatis Ecclesiae supradictæ per ipsius capitulo electionem canoniceam cum consilio vestro de persona idonea provideri. Si vero infra mensem post denuntiationem vestram contra ipsum nec accusator nec denuntiator etiam apparuerit, cum frequentes clamores qui ad nos de ipsis actibus ascenderunt dissimulare nec debeamus ulterius nec velimus, vos eidem purgationem canoniceam cum quinta manu vicinorum episcoporum, qui ejus vitam et conversationem noverint, indicatis; eumdem, nisi secundum formam prædictam infra unius d mensis spatium se purgaverit, a jam dicta Ecclesia penitus amoventes, et de persona idonea provideri facientes eidem juxta formam superiorius comprehensam. Taliter autem mandatum apostolicum esse quamini quod zelus domus Dei vos comedere comprobetur. Quod si non oinnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres archiepiscope et episcope, super vobis, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(10) Vide lib. 14, epist. 32, 33.

VI.

UNIVERSIS ABBATIBUS ET PRIORIBUS CLUNIACENSIS ORDINIS AD GENERALE CAPITULUM CONVENIENTIBUS.

Hortatur eos ad meliorem frugem.

(Laterani, Idibus Martii.)

(11) Si diligent meditatione pensabitis qualiter vita monastica sub primis ordinis Patribus pullulavit, et palmites longe lateque producens, ad mortifera circumquaque venena pellenda flores bonorum operum protulit et boni nominis effudi odores, per vigili cura studebitis eorum inherere vestigiis, per quos in deserto mundi hujus plantata est et fructificavit in pluribus vitis monastice honestatis. Ii nimirum monastica frugalitate contenti, et optimum ponentes in paupertate principium, assecuti sunt in Domino totius sufficientia complementum, B ecclesiarum praefatis accepti, ante reges et praesides vita et merito gloriosi. Nunc autem, quod morentes dicimus, etsi non a cunctis in omnibus, a plerisque tamen ex vobis in pluribus dicitur declinatum in tantum quod contra vestri ordinis regulam manu nimis avida colligentes ubi forsitan non sparsistis, dum loculos proprios replere nitimini, bona Ecclesiarum, quae vestra committuntur regimini, vacuitas, sic ambitione vacantes quod in locis quibus praestis, terrenae paupertatis opes queritis, non opem impeditis consilii salutaris (12). Ecce inter alia loca vestra praesidentium culpa depresso, prioratus de Charitate, qui olim in spiritualibus florens, in temporalibus abundabat, tanta corrupcia marcescit et tam arida deprimitur paupertate quod nisi aliorum relevetur auxilio, vix adjicere poterit ut resurgat. Alias etiam, sicut accepimus, tam in vobis quam aliis curae vestre commissis adeo perniciosi facti estis exemplo quod antiquis Patribus loco tantum et habitu, non prerogativa virtutum, videmini suecessisse, sed eo plures contagio corruptionis inficitis quo pluribus illi quorum loca tenetis correctionis exempla viæ magisterio exhibebant. Ne vero indigne illorum privilegiis gaudeatis quorum non servatis in moribus disciplinam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus incipientes facere quod possatis liberius edocere, in vobis et subditis haec et iis similia corrigitis, tantoque plus luceant opera vestra bona eorum hominibus ut glorificent Patrem vestrum qui est in celis quanto magis mala preterita facti evidencia publicavit, et ubi major ruina precessit, ibi majoris reparationis sollicitudo sequatur, et damnum quod divulgata malitia intulit, manifeste bonitatis suffragio restauretur. Quia vero integrum consuevit esse judicium quod plurimorum sententias confirmatur, et quae proiectum communem respiciunt, tractari solent melius in communi, annuatim interesse capitulo generali omni occasione postposita studeatis, qua ibidem secundum Deum et beati Benedicti regulam fuerint instituta firmiter servaturi, et tam

(11) Vide infra epist. 144.

(12) Vide lib. xv, epist. 144.

A in iis quam in aliis dilecto filio abbati Cluniacensi tanquam devoti filii patri et membra convenientia capiti obedientiam et reverentiam debitam impendentes, circa reformationem prioratus de Charitate monum auxili et consilii apponatis, tantoque in premissis diligenter vigilans quod nec in vobis per culpam nec in subjectis per negligentiam offendentes, corrigatis in posterum quod in prterito commisis- tis. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, Idibus Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

VII.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS

LEGATO.

De causa regis Armeniae.

Sollicitudinem tuam in Domino commendamus, eo quod circa terræ sanctæ profectum adeo sollicitus et studiosus existis ut ei tam in spiritualibus quam temporalibus te pro viribus exhibeas fructu- sum. Accepimus sane per litteras tuas quod, postquam venerabilis frater noster episcopus Sidonien- sis iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, tu a rege illustri Armeniae multa plenas humilitate verborum litteras recepisti, quibus significabat se pro reverentia nostra ad consilium et precium tuarum instantiam pacem cum Templariis reformasse, quæ relis eorum satisfaciens competenter (13); et quoniam per excommunicationis sententiam diu fuerat ab Ecclesia separatus, unde se plurimum contristari dicebat, abolutionis beneficium humiliiter postula- bat, supplicans nihilominus et instanter ut, sicut a nobis receperas in mandatis, comitem Tripolitanum ad faciendum sub examine tuo nepoti suo justitiam de Antiochia et principatu ejus ecclesiastica, si opus esset, districzione compelleres, cum idem nepos ipsius super iis paratus existaret sub tuo iudicio litigare. Verum cum prædictum comitem conve- nisses ut pro tantis malis tantisque periculis evitan- dis in jam dicta controversia juxta mandatum et dispositionem nostram ad justitiam se offerret, respondit se Antiochiam ab imperatore Constantiopolitano tenere, nec sibi videri tutum aut justum ut de ipsa convenitus in alterius quam ejusdem domini sui iudicio responderet. Addidit etiam ipsum imperatorem hanc a nobis indulgentiam impretrasse ut deinceps comitem non cogeremus eundem de Antiochia sub ecclesiastico iudice litigare. Quid au- tem super iis tibi esset agendum, certificari respon- sedis apostolica postulasti (14). Ad que sic duxi- mus respondendum, quod cum memoratum regem Armeniae propter gravissimam offensam quam Deo et Ecclesia Antiochenæ asseritur intulisse manda- verimus vinculo excommunicationis astrungi donec satisfaceret competenter, tu, si ante hujus mandati susceptionem ex alia causa ligatus non fuerit, quod illam qua modo tenetur secundum formam Ecclesiæ beneficium ei absolusionis impendas, injungens

(13) Vide lib. ii, epist. 259.

(14) Vide supra epist. 2.

eilem quod de jure soerit injungendum (15). Super A eo vero quod a comite Tripolitano super Antiochia et principatu ejus petit sibi pro nepote suo justitiam exhiberi, per grave delictum quod commisit ibidem, reddidit se ad prasens indignum, ut ad tempus ei auxilium Ecclesie denegetur qui contra eam ad atrocem injuriam manus presumpcioas extendit. Illud autem quod praefatus comes Tripolitanus nos imperatori Constantinopolitano asserit induluisse, non dubites penitus esse falsum; et quod dicit se non teneri de Antiochia et principatu ejus ecclesiasticum subire judicium, reputes omnino frivolum et inane.

VIII.

EPISCOPO LICENSI, ET PRIORI SANCTÆ MARIE ROCCE
MATURE HYDRUNTINENSIS.

De quodam monacho recipiendo.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Cum abbatii Neritonensi nostris dederimus litteris in mandatis ut A. monachum suum recuperet salva ordinis disciplina, idem mandatum nostrum et monitiones venerabilis fratris nostri Castrensis episcopi et aliorum quos monitores deputaveramus eidem praeteriens aure surda, id efficere non curavit. Præterea utens pontificalibus indumentis, officium quoque pontificis non metuit usurpare, confirmando pueros, crucem in populo faciendo solemnum, subditos sibi benedicendo abbates et minores etiam ordines conferendo, asserens super his se nuper a nobis privilegium impetrasse, sicut dilectus filius Neritonensis archidiaconus, per quem de iis inquiri mandamus, per suas nobis litteras plenius intimavit. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandavimus quatenus ipsum ut monachum salva ordinis disciplina recipiat antedictum per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, auctoritate nostra injungatis eidem ut usque ad duos menses nostro se conspectui representet, qua ratione prædicta exerceat ostensurus. Quod si forte infra prædictum terminum ad nostram venire præsentiam non curatur, vos ipsum ex tunc ad id per suspensionis sententiam sublatio appellationis obstatu compellatis. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

IX.

CAPITULO SUSSIONENSI.

De redemptione decimarum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Presidium favoris apostolici petitiones illæ merentur, per quas jus non habitur alicuius et alteri subvenitur. Postulatis sane vobis a sede apostolica indulgeri licentiam redimendi decimas quæ infra metas parochiarum vestrarum in feudum a laicis detinentur. Nos autem volentes super hoc ecclesiis, quibus hujusmodi debentur decimæ provide, præ-

A ferri eas volumus in redemptione talium decimorum: quod si nolint, vel forte non possint, redimendi eas ad opus illarum ecclesiarum vobis concedimus facultatem; proviso nihilominus ut consueta servitia ad quæ laici pro decimis illis ecclesiis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earundem, nisi forte tam modico prelio velint esse contenti quod ob hoc ecclesiæ ab exactione servitorum illorum, tanquam pro redemptione majoris incommodi, commode valeant abstinere. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

X.

B LUNDENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Adversus quemdam falsum legatum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Per tuas nobis litteras intimasti te quemdam falsarium in vinculis detinere, qui sedis apostolice mentiens se legatum, nomine ac officio episcopi usurpatis, in multis pontificale presumpsit officium exercere. Super quo tibi describi desideras nostræ beneplacitum voluntatis. Nos igitur sollicitudinem tuam in Domino commendantes, fraternitatit tue per apostolica scripta mandamus quatenus, quidquid factum est taliter ab eodem denuntians habentum penitus pro infecto, ipsum, sicut charam habes gratiam divinam et nostram, perpetuo carceri facias mancipari, pane doloris et aqua angustiae sustentandum (16). De aliis vero qui, sicut asseris, suspecti habentur de crimine falsitatis, diligenter inquieras, et quos inveneris esse tales, punias appellatione remota secundum constitutionem a nobis editam ad falsariorum malitiam confutandam. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XI.

VEGLENSI EPISCOPO.

De modo procurationis episcopalium.

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

Cum olim causam quæ inter te ex parte una et clericos castri Musculi Veglensis diœcesis ex altera vertebar super eo quod asserebas dictos clericos te, quoties ad ipsos accedis, extra portam castri debere cum processione recipere, ac tam tuis quam sociorum equis annonam ministrare in domo et ipsis in pascuis custodiore, emendaturos si eorum aliquem quoquo modo perdi continget, et tibi ac tuis, si ultra unum diem, in quo te debent integræ procurare, moram ibidem duxeris faciendam usque ad diem quartum panem et vinum procurationis nomine præbituros, asserens nihilominus eosdem tibi, sicut laicos potestatibus secularibus, ad bannam teneri, et te a Spalato usque Venetas, cum illuc ire volueris, propriis debere sumptibus navigio de-

(15) Vide lib. ii, epist. 110.

(16) Vide lib. xv, epist. 118.

portare, abbatii de Melia et plebano Sanctae Mariae Majoris Jadertinensis et archidiacono Vegensi sub certa forma duxerimus committendam, idem, cognitis cause meritis, dictos clericos ad praedicta omnia exsolvenda tibi sententialiter condemnarunt: quorum sententia per venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectum filium archidiaconum Polenses auctoritate nostra postmodum exstitit approbata. Verum ipsis clericis ad eadem apostolicam provocantibus, et partium procuratoribus denum propter hoc in nostra praesentia constitutis, nos auditis que fuerunt proposita per eosdem, venerabilibus fratribus nostris Traguriensi et Nonensi episcopis et dilecto filio abbatii Sancti Damiani Jadertinensis diocesis dedisse recolimus in mandatis ut inquirentes super totius causae processu in litteris tunc directis ad ipsos plenus comprehenso diligenter veritatem, causam ipsam ad praesentiam nostram remitterent sufficienter instructam, prefigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui presentarent sententiam recepturæ. Cum igitur procuratores partium nuper ad nostram praesentiam accessissent, processum judicem eorumdem ab eisdem procuratoribus nobis exhibitum per dilectum filium nostrum Petrum tituli Sanctæ Cæcilie presbyterum cardinalem examinari fecimus diligenter, et eodem per relationem cardinalis ipsius plenus intellecto, sententiam a praefato abate de Melia et ejus conjudicibus pro te latam de fratrū nostrorum consilio duximus confirmandam. Nulli ergo, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xiv Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo sexto.

XII.

DÉCANO SANCTI HILARII, ET SANCTI PETRI ET SANCTI HILARII SUBDECANIS PICTAVIENSIBUS.

Adversus episcopum Pictaviensem.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Inter cetera que contingebant antiquis patribus in figuram, et ad doctrinam nostram, Apostolo attestante, sunt scripta, dux Israelitici populi Moyses in deserto pulchre præsentem statum Ecclesie figuravit: qui cum nequam sufficeret universas ejusdem populi discutere questiones, ne solus inani consumptus labore deficeret, populo inutiliter expectante, viros providos et Deum timentes elegit, qui populi querimonias audientes, judicarent tantummodo leviora, majora vero ejus evanini reservarent. Universorum etenim Conditor, qui omnia simul ab aeterno providit, sciens sanctam Romanam Ecclesiam futuram caput omnium fidelium et magistrum, ejus pastorem, per quem populum suum ad recompensationis terram, eam videbat in qua propheta suam esse desiderat portionem, per hujus mundi solitudinem properantem regere disponebat, iam tunc benignus instruere dignabatur, qualiter [quia] conditionis humanae lex

(17) Vide lib. xv, epist. 186.

(18) Vide lib. xv, epist. 298.

A hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subito non permittit, redimeret tarditatem, sua videlicet onera dispensando per alios, et quæ per seipsum non posset, per legatos suos vel delegatos judices exsequendo, ut sic multis vocatis in partem sollicitudinis, penes eum plenitudo consistenter potestatis; et ne quis contra ejus potestatem temere aliquid attinaret, per pœnam Core, Daithan et Abiron, qui contra dictum Moyse, stimulante invidia, calcaneum erexerunt, liquido præmonstravit qua damnatione vel interitus digni forent qui Romanisti antistitis jurisdictionem præsumerent impeditre (17). Haec si Pictaviensis episcopus diligent et debita meditatione pensaret, nec diceret quod in sua velle diecesi papa esse, nec delegatos a nobis judices, quo minus commissari sibi exsequenter negotia, imo nos verius in eisdem temere impeditret. Sed ipse dilecto filio priori Sanctæ Rædegundis Pictaviensis ad ea quæ sibi exequenda commisimus non solum objecit obstaculum, sed et pœnam infixit, nobis in eo nihilominus injuriam inferendo. Sicut enim idem prior lacrymabilis nobis exposuit questione, cum dictus episcopus, qui olim ipsum diligere videbatur, tandem gravi concepto rancore ac odio contra eum pro eo quod commissionibus ad ipsum et conjugices suos contra eumdem episcopum et ejus clericos sèpius a sede apostolica impetratis, mandatum nostrum sicut obedientiæ filius exequi procurabat, cum et suos latentibus machinationibus et insidiis diutius oppressisset, demum, quoniam idem prior in causa quam dilectus filius magister Walterus familiaris noster super Ecclesia de Arao adversus eumdem habebat episcopum (18), post ipsius multiplicem contumaciam, una cum collegis suis iuxta formam apostolici mandati processit, manifesto exarsit odio in eumdem; et qui dolorem concepserat, iniquitatem peperit contra ipsum.

Cum enim nepos ipsius episcopi et Baillivi castri de Mirebello, terras ejusdem prioris excoli nullatenus permittentes, quemdam colonum ipsius capere præsumpsissent, episcopus, ad quem castri dominium et nepois correctio pertinebat, non solum ipsi satisfactionem super hoc non fecit aliquam exhiberi, verum etiam satellitibus dicti castri duos colones ipsius carceri postmodum mancipantibus et bladum ejus portantibus per violentiam intra castrum, idem episcopus omnia sub dissimulatione transiit, non attendens quod non caret scrupulo societatis occulte qui, cum possit, manifesto facinori negligit obviare (19). Unde servientes ipsius episcopi et hujusmodi dissimulatione audaciam assumentes, uvas, etiam antequam ad maturitatem venissent, de ipsius vineis asportavere non paucas; ac demum vindemiarum tempore, cum homines et clerici sepedicti prioris quod residuum fuerat colligere incipiissent, satellites dicti castri extra vineas ejientes eodem et quedam de clericis suis verberatum

(19) Cap. Error. dist. 83.

atrociter veste propria spoliantes, et graviter vulnerantes alium in sacris ordinibus constitutum, usque ad quingentas saumas uavarum, que in vineis remanserant antedictis, pro sua voluntatis arbitrio asportarunt. Cum autem his et aliis gravaminibus dicto priori et suis nequierit irrogatis necdum satius esset animus episcopi memorati, nec aversus furor ejus ab ipso, sed adhuc ad ejusdem oppressionem manus ejus extenta, servientes illius paternas domos sepelici prioris, que magni fuisse valoris et pretii memorantur, funditus everterunt, trabes et ligna cetera eorumdem ad munitionem castri dicti episcopi deferentes. Prior igitur tantis injuriis lassatus, coram eodem episcopo de se ipso fecit depoñi querelam : qui quod in corde gerebat non valens dissimulare vel nolens, sibi placere respondit si ei damnum accideret vel gravamen ; et ut quod ore dicebat, opere demonstraret, in nullo sibi fecit satisficeri de premissis, quanquam damna eidem irrogata priori summam trecentarum marcarum excedere asserantur, praeter ea quae sui occasione hujusmodi pertulerunt. Denique adeo insolens effectus esse episcopus dicitur sapientius ut publice prædicens quod in episcopatu suo esse vult episcopos atque papa, et asserens quod per judices delegatos a nobis, quos papa judicellos appellat, in sua diocesi nihil flet, capellanis de Mirebello presumperit inhibere ne observent sententias quas delegati a nobis judices protulerunt et præcepterunt firmiter observari. Cujus præsumptionis excessum si quis diligentius curaverit intueri, gravem in eo cognoscet apostolica sedis injuriam, et eorum nihilominus qui ei tanquam membra capitii adhaerentes in Christo efficiuntur unum corpus, advertere poterit dispendium et offensam. Si enim delegatos a nobis judices pro mandatorum executione nostrorum tanto discrimini subjacere contigerit, quis commissiones nostras recipere aut mandata exequi non timebit? Incircumscripibilis siquidem et immensus, eti cœlum implet adque terram, et sue divinitatis virtute penetret universa, spiritus tamen angelos suos facit, et ad explenda varia officia mittit illos; sic miro ordine ipsorum ministeria hominumque dispensans ut a quibus sibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab illis in terra vita fideliū munatur. Si ergo nos, quos humana conditio simul in diversis locis corporaliter esse non patiuntur, hujusmodi naturæ defectum per angelos nostros redimere nequerimus, quomodo iudicium et justitiam et alia quae ad summi pontificis officium pertinent in gentibus longe positis faciemus? Non nostram igitur, sed apostolica sedis, ino illius qui eamdem in terris obtinere voluit principatum, perseguentes injuriam, et prædicti prioris et clericorum ipsius damnis et gravaminibus, que sustinuerunt non sine nostra injuria, condolentes, in omnes tam clericos quam laicos qui eis prædicta gravamina intulerunt, quique ad hoc dederunt operam auxilio, consilio vel mandato, excommunicationis sententiam, fratribus no-

A striis nobis assistentibus, curavimus ore proprio promulgare, decernentes ut clerici quos eadem ligat sententia, cujuscunque ordinis aut dignitatis existant, si post publicationem ipsius præsumpsione print celebrare divina, hoc ipso in perpetuum ab omni officio et beneficio ecclesiastico sint privati, et tam ipsi quam laici præterquam in supremæ necessitatibus articulo absolutiois beneficium nequeant obtinere, nisi ad sedem apostolicam venerint illud humiliari petiunt, saltem per procuratores idoneos, si forte nequerint per seipso.

B Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, dictam sententiam solemniter publicantes et præcipientes usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, super damnis et injuriis priori sepelito et clericis ejus illatis inquiratis sollicite veritatem ; et si dictum episcopum in hoc inveneritis culpabilem existisse, ipsum per censuram ecclesiasticam, sublatio appellationis obstatu, ad satisfactionem plenariam compellentes, eundem suspensum ad nostram presentiam transmittatis. Quod si forsitan per se vel suos, de quorum potentia gloriatur, præsumperit impedire quominus id probare valeat dictus prior, vos, cum ipsum propter frequentes variosque clamores qui de illo ad aures nostras super hujusmodi excessibus ascenderunt, suspectum et incredibilem habeamus, purgationem super iis cum quinta manus episcoporum indicatis eidem, ipsum nihilominus, si forsitan ea defecerit, suspensum ad sedem apostolicam transmissuri. Quia vero idem episcopus persecutor sapienti prioris et clericorum suorum asseritur manifestus, volumus et mandamus ut quoties ab eodem fueritis requisiti, episcopum memoratum et suos ab ipsis et clericorum suorum molestatione indebita, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, veritate cognita, compescatis. Taliter autem super præmissis omnibus apostolicis studeatis adimplere mandatum, postpositis gratia, odio et timore, quo de negligentia redargui non possitis, sed potius de diligentia commendari. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

C Datum Laterani, x Kal. Aprilis, pontificatus nostrorum anno sexto decimo.

XIII.

PRIORI SANCTÆ RADEGUNDIS PICTAVIENSIS

Eum sovet in causa sua.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Cum oīum ab M. quondam prædecessore tuo fuisses coram bonæ memorie Willelmo Burdegalensi archiepiscopo publice impetratus super eo quod dictus prior asserebat te canoniam ipsius Ecclesie fuisse per Simoniacam pravitatem adeptum, ipso in probatione deficiente omnino, ac te, secundum quod injectum tibi exstiterat, canonice te purgante, ab impetratore illius fuisti sententialiter absolutus, sicut ipsius archiepiscopi litteræ nobis exhibiti protestantur. Porro cum ejusdem Ecclesie prioratum

fuisse postmodum assecutus et diu pacifice posse-
disse, magister P. de Chistre asserens quod prior-
atum ipsum obtinueras, mediante virtute Simonie,
te super hoc coram abbate Novi monasterii Picta-
viensis et coniudicibus suis delegatis a sede aposto-
lica impetravit. Sed cum idem magister post multas
dilatationes ipsi ad id probandum indultas fidem non
posset facere de objectis, ac tu ad mandatum judi-
cum cormidem canonice te purgasses, prefati
judices te ab ejusdem accusatione ac imputacione
magistri sententia literis absolverunt: quorum pro-
cessum diligenter inspectum duximus confirman-
dum, sicut ex nostris appareat litteris manifeste.
Postmodum vero cum bona memoria Octavianus
Ostiensis episcopus legationis officium exerceret in
partibus Gallicanis, D. et P. canonici Ecclesiae su-
pradicte te super hoc in presentia ejusdem epi-
scopi accusarunt. Coram quo cum lis fuisse legitime
contesta, et tibi objecta minime probarentur, idem
episcopus, cogito quod a predictis iudicibus
sententia literis, ut premissum est, fueras absolutus,
et processum ipsorum a nobis obtinueras confirmari,
omnibus fere canonici ipsius Ecclesiae tuam pro-
testantibus innocentiam et alias tibi laudabile testi-
monium perhibentibus, te ab imputatione hujusmodi
auctoritate qua fungebatur absolvit, accusatoribus per-
petuum super iis silentium imponendo; sicut in ejus
litteris perspicuum contineri. Nuper vero Hugo de
Sancto Maxentio, W. de Sancto Benedicto, et W. Bar-
riliers canonici ecclesie stipendiariae suscitantes sopita-
tiones questionem, ad Biturensem archidiaconum
et coniudices suos super hoc contra te nostras, de
præmissis mentione non habita, litteras impetrarunt:
quorum duobus per electos arbitros a cause cogni-
tione repulsi, cum interim tu et Hugo predictus,
aliis tamen tracti negotiis, ad nostram presentiam
venisset, tu, quod non parvum innocentia credi-
mus argumentum, in nostra voluisti presentia ex-
periri. Nos igitur que a partibus fuere proposita
coram nobis plenius intellectis, quia cognovimus
evidenter prefatas litteras directas ad dictum archi-
diaconum et ejus coniudices fuisse per subreptionem
obtentas, eas carere viribus decernentes, pra-
fati Hugonis denuntiationem non duximus admittendam; tum quia nos tacita veritate circumvenire pre-
sumpsit, tum quia commonitionem canonicam non
præmisit, tum etiam quia excommunicationis senten-
tia subjacebat; statuimus ut littere, si quas
contra te de cetero super hoc contigerit impetrari,
nullius penitus sint valoris, nisi tam de presenti pro-
cessu nostro quam de aliis superioris comprehensis
plenam et expressam fecerint mentionem. Decerni-
mus ergo ut nulli omnino, etc., constitutionis, etc.,
usque incursum.

Datum Laterani, vi Kalend Aprilis, pontificatus
nostrri anno sexto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc priori

(20) Vide lib. xv, epist. 430

A Sancti Hilarii de Cella, et decano Sancti Hilarii,
et subdecano Sancti Petri Pictaviensis, verbis compe-
tentier mutatis, usque mentionem. Ideoque discretioni
vestra per apostolica scripta mandamus quatenus,
quod a nobis est super hoc provida deliberatione
statutum, faciat per censuram ecclesiasticam ap-
pellatione remota firmiter observari. Quod si nou
omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ut supra.

XIV.

EPISCOPO HEREFORDENSI.

Ne beneficia dentur eis qui sunt sufficienter beneficiati.
(Laterani, v Kal. Aprilis.)

Cum Christi patrimonium inter eos qui sunt in
haereditatem ejus assumpti sit provide dispensan-
dum, nec deceat ut alii existentibus ebris, alii esu-
rientes remaneant aut jejuni, auctoritate tibi pre-
sentium districtus inhibemus ne ad ecclesias lege
tibi dioecesana subjectas sufficienter beneficiatos ad-
mittas, si forte tales presentari contigerit ad eas-
dem; gaudentes in Domino quod, sicut pro certo
comperimus, ad id prompta sis voluntate par-
tus. Nulli ergo, etc., inhibitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kalend Aprilis, pontificatus
nostrri anno sexto decimo.

XV.

EPISCOPO CREMONENSIS APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ecclesia Vicentina committitur electo Reginensi.
(Laterani, vi Idus Aprilis.)

(20) Licet quandam episcopum Ecclesiae Vicentiae,
suis exigentibus culpis, mandaverimus amoveri pen-
itus ab eadem, adhuc tamen, sicut accepimus, ip-
sam detinere non metuit occupatam, et cum dilapi-
datione multiplice pene penitus exhauserit bona
ejus, residuum semper proficiens in deterius consu-
mere non desisit. Quoniam igitur ad presens aliud
non videmus consilium superesse nisi ut dilecto
filio Reginensi electo, qui prudentia et honestate
per gratiam Dei viget, et est in partibus illis potens,
dicta Ecclesia committatur, eidem nostris litteris
dedimus in præceptis ut, quasi navem confactam
gubernatur in fluctibus, assumens onus et curam
Ecclesiae memoratae, ad eam reformatam in spi-
ritualibus et temporalibus relevandam, Reginensem
nihilominus regens Ecclesiam, sic intendat provide
ac potenter quod eadem in utroque per sus sollici-
tudinis studium resurget, ipse crescat et nomine
apud homines et merito apud Deum, ac de die in
diem gratiam nostram plenius assequatur. Ideoque
fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus
quatenus monens eudem efficaciter et inducens ut
laborem hujusmodi non recuset, ejusdem Ecclesie
Vicentiae capitulo et clero civitatis ac diœcesis
universæ injungas ut eidem intendant humiliiter ac
devote, contradictores, si qui fuerint, per censuram
ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc. A quo sibi terminum assignarat cum multis viris religiosis et prudentibus, quos ad hoc convocaverat, convenisset, dictus G. juramenti religione contempta, neque comparuit, neque suam absentiam excusavit. Quare saepedictus episcopus, pensatis omnibus qua tam prima die quam secunda, servato juris ordine, ac prae oculis habito Dei timore, acta fuerant coram eo, et toto processu diligentie deliberatione pensato, de consilio et consensu tam religiosorum quam juris peritorum omnium qui assistebant eidem, saepedictum G. super iis de quibus fuerat accusatus pro convicto decrevit habendum, ipsum sententia diffinitiva pronuntians tanquam hereticum condemnandum, et sententiam in scriptis redigi faciens, et multorum sigillis, episcoporum videlicet,

B abbatum et archidiaconorum, reservari munitam.

Cumque idem G. postmodum in nostra proposuisset praesentia constitutus quod praefatus episcopus eum post appellationem ad nos interpositam ceperal, et praefatam praestare compulerat cautionem, nitens se multipliciter excusare, nos attentes quod vos, fratres archiepiscope ac episcope, cum cardinale praedicto ea qua circa ipsum fuerant inquirenda poteratis plenius indagare, illum ad vos duximus remittendum, dantes vobis per nostras litteras in praecipit ut, nisi usque ad festum Pentecostes proximo tunc futurum in vestra praesentia comparearet, super iis que sapienti hereticam pravitatem suam sufficienter, si posset, innocentiam ostensurus, vos sublati cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exerceretis in ipsum rigorem ecclesiasticae disciplinae; quod si se ostenderet inculpabilem, ejus innocentiam nequaquam opprimi sinceretis, cum sincera diligentia et diligentii sinceritate in negotio fidei processuri. Nuper autem idem G. proposuit eoram nobis quod praefato termino ad praesentiam vestram non fuit ausus accedere metu mortis, cum zelus fideliū in hereticā pravitatis labe notatos, esset in partibus illis tunc temporis sic accensus ut incendio traduceret non solum manifestos hereticos, sed etiam quoslibet de hujusmodi pravitate suspectos. Unde nobis humiliter supplicavit ut ejusdem purgationem recipi facientes, ipsorum diu malitiose vexatum non sustineremus ulterius indebet molestari. Licit autem eundem ex eo quoque habeamus valde suspectum quod ad vestram praesentiam termino quem ore proprio sibi praefiximus non accessit, quia tamen non congregata dispergere, sed dispersa potius congregare debemus, discretioni vestre per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus convocatis ad locum idoneum praefato episcopo Lingonensi et aliis qui fuerint convocandi, circa ipsum, cui vivā voce praecepimus ut infra octavas Pentecostes proximas propter hoc vestro conspectui se praesentet, secundum formam superius comprehensam, appellatione postposita, procedatis, eidem in eundo, redeundo et morando facientes auctoritate

ELECTO REGINENSI, ET PRIORI SANCTI GEORGII IN BRADIA VERONENSIS DIOCEESIS, ET VENTURE SUBDIACONO NOTARIO CANONICO VERONENSI.

De correctione monasterii de Vangaditia.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

In correctione monachorum monasterij de Vangaditia piget nos ultius inanem assumere operam vel laborem; cum nihil hactenus in ea proficeremus, multum multoties laborantes, et hujusmodi Babylon, quam studio multo curavimus, maxime sit sanata, quinimo eorum adeo computuerint cicatrices ut vicinos etiam laicos fetor ad nauseam provocet corundem. Quia igitur ferro rescanda sunt vulnera que fomentorum non sentiunt medicinam, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus tam E. quandam ejusdem loci abbatem, quem archipresbyter Estensis et conjudex ipsius nostri auctoritate mandati a regimine ipsius monasterii amoverunt, quam etiam monachos universos per alia monasteria collocantes, virum aliquem religiosum bonae opinionis et vitae, sollicitum in spiritualibus, et in temporalibus circumspectum præficiatis monasterio saepedicto, quod, secum viris prudentibus et religiosis assumpis, monasterium ipsum spiritualiter et temporaliter cum consilio vestro studeat reformare; contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili electe, super teipso, etc.

Datum Laeterani, vi Idus April. pontificatus nostri anno sexto decimo.

XVII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI, ET EPISCOPO NIVERNENSI, ET DECANO SEREBERIENSI DOCENTI PARSIUS SACRAM PAGINAM.

De quodam canonico Lingonensi suspecto de heresi.

(Laterani, iv Idus Aprilis.)

(21) Venerabilis frater noster Lingonensis episcopus olim quadam nobis contra G. canonicum Lingonensem presbyterum de Musiaco per suas literas intimavit quod sapere videbantur hereticam pravitatem: quarum tenorem de verbo ad verbum vobis, fratres archiepiscope et episcope, ac dilecto filio nostro Roberto tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbytero cardinali, tunc Parisius commoranti, sub bulla nostra misimus interclusum. Unde cum dictus episcopus eundem suspectum de heresi habuisset, cogit eundem cautionem tam juratoriam quam fidejussoriam exhibere quod terminis quos sibi præfigeret ejus se conspectui presentaret, prout decreter, super iis omnibus responsurus. Sed cum loem episcopus apud Barrum super Sequanam die

(21) Vide lib. xiv, epist. 15.

nostra usque ad decisionem negotii securitatem ple-
nariam exhiberi. Testes autem, etc. Quod si non
omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres
archiepiscope ac episcope, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, iv Idus Aprilis, pontificatus no-
stri anno sexto decimo.

XVIII.

EPISCOPO ARGENTINENSI, ET ABBATI DE BONGARTEN ET
PRIORI DE SALEM ARGENTINENSIS ET CONSTANTIENSIS
DIOCESEM.

De electione abbatissæ Buchougiensis.

(Laterani, iii Idus Aprilis.)

Accedentibus olim ad præsentiam nostram dile-
ctis filiis G. procuratore G. et G. nuntio L. et cano-
nicarum cœnobii in Bocchovo dilectum filium Ange-
lum tunc subdiaconum et capellianum nostrum, nunc
Sancti Adriani diaconum cardinalem concessimus
auditorem. Coram quo ipsius G. proposuit procura-
tor quod olim cœnobia prædicto abbatissa vacante,
sorores, ad quas spectabat electio abbatissæ, ad
locum ad celebrandam electionem statutum pa-
riter convenerunt, et habito diligenter tractatu,
licet in principio a diversis diversè fuerint nomi-
natae, majori tamen et seniori parte ipsarum dictam
G. in abbatissam suam postmodum eligente, quatuor
duntaxat dictam L. temere nominarunt. Verum cum
ipsius electionis questio ad examen venerabilis fra-
tris nostri Constantiensi episcopi diœcesani sui de-
ducta fuisset, et idem cognitis cause meritis electio-
neni ipsius G. de prudentium virorum consilio con-
firmasset, ac induxisset eandem in corporalem
possessionem cœnobii antedicti, officiales nobilis
viri comitis Marcoaldi, dicta L. procurante, ipsam
G. a jam dicto cœnobio ejecerunt. Unde procurator
C. ejusdem G. electionem, quæ de ipsa facta fuerat,
petiit confirmari. Nuntius vero L. prædictæ propo-
suit ex adverso quod cum major et senior pars per-
sonarum ad quas pertinebat electio in ipsam L. voto
unanimi convenissent, ne prænominata G. que se
sibi adversariam opposuerat, prætextu qualis nomi-
nationis ipsius in præjudicium ejusdem aliquid atten-
taret, ad venerabilem fratrem nostrum Maguntinen-
sem archiepiscopum, apostolica sedis legatum,
suspectum habens diœcesanum pro eo quod erat
ipsius G. consanguineus et manifestus adjutor, vo-
cem appellationem emisit. Cumque partes postmodum
in arbitris convenissent, arbitris ipsis gratia diœce-
sani jam dicti ad arbitrium debitum procedere non
erantibus, dicta L. sedem apostolicam appellavit.
Cujus appellatione contempta, dicta G. administra-
tioni abbatis fulta potentia brachii secularis temere
se ingessit. Unde ipsius L. nuntius causam personis
suspitione parentibus petiit delegari. Quare venerabi-
li fratri nostro Basiliensi episcopo et dilectis filiis
de Novocastro et de Parisius abbatis causam ipsam
sub certa forma duximus committendam. Partibus
gitur in pennisentia præfati Basiliensis episcopi et

A abbatis de Parisius ac F. præpositi de Trutinhusen,
cui abbas de Castronovo vices suas, sententia ta-
men sibi reservata, commiserat, constitutis, et ultra
illarum prius deberet proponere contendentibus,
tandem interlocuti fuerunt judices antedicti præfa-
tam L. primo debere suam proponere quæstionem,
utpote quæ actoris personam gerere videbatur. A
quorum sententia dicta G. ad sedem apostolicam
appellavit. Et licet præfatus Basiliensis episcopus
ejusdem appellationi duxerit deferendum, dicti ta-
men abbas de Parisius et præpositus eamdem fri-
volam reputantes, et attendentes quod secundum
formam rescripti procedere poterant sine ipso,
testes ab L. szpedicta producios, altera parte ab-
sente per contumaciam, receperunt : quorum depo-
B sitionibus dicti abbates diligenter inspectis, pro
eadem L. sententiam proferentes, tam electionem,
quæ de præfata G. facta extiterat, quam confirmationem
diœcesani superius nominati penitus irrita-
runt : a quorum sententia non fuit a parte altera
provocatum. Nuper autem cum procuratores par-
tium ad nostram præsentiam accessissent, procurator
ipsius G. interlocutoriam a præfatis judicibus pro-
mulgatam conatus est multipliciter impugnare, inter
caetera præcipue allegando quod cum dictus abbas
de Castronovo vices suas alii commisisset, licet
potuerat ad sedem apostolicam provocari. Nos igit-
tur iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis
plenus intellectis, et inspecto nihilominus processu
judicium prædictorum, attendentes appellationem
ipsam, qua provocatum fuit ab interlocutoria tan-
quam iniqua, frivola exstitisse, cum absque dubio
recte interlocuti fuerint tres judices memorati, licet
unus appellationi duxerit deferendum, et quod ab-
bas de Castronovo, quamvis præfato præposito com-
misit vices suas, tamen non totam jurisdictionem
suam commisit eidem, sicut appareat ex eo quod
diffinitivam postmodum una cum collega suo sen-
tentiam promulgavit, unde si a subdelegato appellan-
dum fuisset, non ad nos sed ad eundem abbatem
deberetur appellari, appellatione hujusmodi non ob-
stante, tam interlocutoriam quam diffinitivam sen-
tentiam pro præfata L. rationabiliter promulgatam,
de fratribus nostrorum consilio duximus confirma-
dam. Ideoque discretioni vestre per apostolica scri-
pta mandamus quatenus quod a nobis est sententia
liter diffinitum, facialis per censuram ecclesiasticam
appellatione remota firmiter observari. Quod si non
omnes, etc., tu ea, frater episcope. Vos denique,
frater episcope et filii abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, iii Idus Aprilis, pontificatus nostri
anno sexto decimo.

XIX.

PATRIARCHE GRADENSE, ET EPISCOPO CASTELLANO.

Adversus episcopum Terrisnum.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

(22) Exhibita coram nobis dilectorum Onordum

(22) Vide infra epist. 160, et lib. xii, epist. 64, 65; lib. xv, epist. 195, 197.

magistri Maximi notarii et V. thesaurarii Ecclesie Veronensis subdiaconorum nostrorum et S. Graden-sis primicerii littere continebant quod, cum cognitionem processus venerabilis fratris nostri Cremonensis episcopi apostolicæ sedis legati contra venerabilem fratrem nostrum episcopum Tervisini eis duxerimus committendam, iudicem in ipso legitime procedentes, quia ipsis per testes et instrumentum publicum constituit evidenter quod ad eum superdictum episcopum ad inimicorum ejus instantiam, loco suspecto, eodem absente, ac post appellacionem ad nos legitime interpositam, fuit in inquisitione processum, et per quosdam, qui adeo in partem alteram declinarunt ut ea recusarent scribere que pro episcopo facere videbantur, supradicti legati processum in irritum revocarunt. Nos autem processum eorum, cum nihil rationabile objectum fuerit contra ipsum, in hac parte duximus approbadum. Intelleximus etiam ex litteris eorumdem, in inquisitione facta per bonæ memorie Albanensem electum apostolicæ sedis legatum adversus eundem episcopum, quam coram se aperiri fecerunt, quosdam testes deposuisse juratos quod, cum Tervisina civitas statuissest ut de feudis venditis sexta pars pretii ad feudorum dominos volveretur, et sic feudum fieret emptoris allodium, bona memoriae Conradus Tervisinus episcopus a sede apostolica et clarae memorie Henrico imperatore privilegia impetravit ut contra episcopatum non haberet statutum hujusmodi firmatam, et successores ejusdem Conradi de sic venditis feudis Ecclesia sextam partem recipere noluerunt, sed episcopus iste recepit ex illis. Adjecerunt etiam testes predicti quod, cum commune civitatis ejusdem Ambrosio quandam episcopo Tervisino absulerit teloneum, episcopus, qui nunc praest, pro ipso duo millia librarum ab eodem communi recepit: quod memoratus Ambrosius facere recusavit. Ad haec autem sic eundem episcopum respondisse judices retulerunt, quod dicta privilegia nec habuit neque vidit, et cum ipse super statuto hujusmodi communitali resistere non valeret, et sic nisi sextam acciperet, in Ecclesia sua potius præjudicium redundaret tam partem quam totum etiam amittendo, ejusdem Ecclesie necessitate ac utilitate pensata, de venerabilis fratris nostri Aquileiensis patriarche licentia, cuius super hoc litteras illis exhibuit ejusdem sigilli munimine roboratas, de venditis feudis sextam recepit pretii portionem, adjiciens ut cum pro recuperando teloneo a communi ejus prædecessori sublatu sollicite laborarit, nec potuerit aliquem consequi super hoc ex suo labore profectum, tandem teloneum ipsum in duobus milibus librarum obtinuit astumari; sed ex ipsis denariis aliquid non recepit, nisi quod commune septingentas libras, quas extorquere ab ipso volebat, sibi recompensavit ex illis. Quia vero super iis dicti judices nihil specialiter decreverunt, cum judex de ea re de qua cognovit pronuntiare debeat secundum legitimas sanctiones,

A eorum negligentia in hac parte robur favoris apostoli non meretur.

Licet autem eundem episcopum tam proprie hoc quam alienationem ejusdem molendini valde utilis Ecclesia Tervisina ac debita quibus tam brevi tempore post promotionem suam eandem Ecclesiam plurimum oneravit, nec non beneficia ecclesiastica, sicut accepimus, personis indignis collata, de dilapidatione suspectum, quinimo quodammodo culpabilem secundum canonica et legalia instituta suspendere ab administratione possemus, ne tamen vir nobilis Guercius, quem ab impetitione ipsius episcopi propter causas inimicitiarum alia vice repulimus, et nunc etiam munios ejus non duximus admittendos, tanquam inimicus super eum haec occasione gauderet si forsitan idem episcopus reduceretur in ponam quam ad clamores ejus incurrerat, providimus sic rigorem mansuetudine temperandum quod in illo insultationis non superabundet occasio, et circa istum non videatur omitti super administratione cautela. Hinc est quod onnis alienationis speciem sub interpositione anathematis interdicentes eidem, ipsum ab alienandi suspendimus potestate, ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si quis forte per ipsum medio tempore fuerit attentus. Interim autem dilectos filios decanum et magistrum Gall. canonicum Tervisinos circa curam et administrationem temporalium ei præcepimus adhiberi, sine quorum consilio et assensu in temporalibus non ministret, præstio ab illis corporaliter juramento quod ei circa temporalium administrationem assistant fidelier et prudenter. Super eo autem quod quedam ecclesiastica beneficia, non solum indignis, sed etiam indigne asseritur concessisse, veritatem nihilominus inquiratis, et eam ad nostrum referatis examen, interim ipsum a potestate conferendi ecclesiastica beneficia suspendentes. Ceterum ut plene indemnitatibus provideatur Ecclesie Tervisina, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, super rebus alienatis, videlicet quot et quanta quantique valoris existierint, quodve dispendium ex hoc incurrerit Ecclesia Tervisina, nec non et alias circumstantias inquisita per canonicos Tervisinos juramento interpositio sollicite veritate, depositiones ipsorum ad nos sub sigillis vestris inclusas fidelier transmittentes, præfigatis episcopo terminum competentem infra quem per se vel procuratorem idoneum nostro se conspectui representet, ut super hoc secundum quod expedire viderimus, procedamus. Vos igitur tam prudenter in præmissis, sublatu contradictionis et appellacionis obstaculo, procedere studeatis, quod circumspectio nem vestram ex hoc possimus in Domino commendare. Nullis litteris veritati, etc. Vos denique, fratres patriarcha et episcope, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XX.

ARCHIPRESBYTERO DE GRAVALONA NOVARIENSIS DICE-
CESIS.

De interdicti sententia relaxanda.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Ex parte communis de Gravalona Novariensis diocesis fuit propositum coram nobis quod licet terra ipsorum fundata sit in solo habili et secundo, adeo tamen infornata est et infasta ut nec in rebus multiplicari valeat nec personis, et cum, fortuna sibi aliquatenus arridente, speratur quod ab hujusmodi debeat infelicitate consurgere, casibus semper opprimitur improvisis: quod ex eo existimant provenire quia terra eadem olim, sicut fama est, propter excessus dominorum ipsius supposita fuit sententia interdicti, que non creditur suisse postmodum relaxata. Unde apostolatu nostro humiliiter supplicarunt ut cum nobis in beato Petro apostolo ab ipsa fuerit veritate promissum quod quaecunque solveris super terram, soluta erunt pariter et in celis, eos ab hujusmodi vinculo absolvere dignaremur, praesertim cum animarum quoque periculum ex hoc sibi metuant imminere. Cum igitur majores propter minorum offensam et culpa majorum minorum quandoque puniri sacre Scriptura doceamus exemplis, piam eorum sollicitudinem et timorem commendamus in Domino, et speramus quod fides quam de clavibus Petri gerunt ipsis utilis esse debeat ad veniam promerendam, cum paralyticum ad pedes Iesu Christi submissum per tegulas fides salvaverit aliena. Verum quia David ad plancandam indignationem divinam, que culpa ipsius in populum fuerat concitata, sacrificium Domino legitur obulisse, nos factis ejusdem, que ad nostram eruditioinem scripta esse testatur Apostolus, inhaerentes, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus populum dicti loci, ut ad expiandum culpam hujusmodi et divinam propitiationem facilius impetrandum, aliquam Domino satisfactionem impendant, monens efficaciter et inducens, præfatum interdicti sententiam auctoritate nostra denunties relaxatam, eosdem sollicite commonendo ut sic in divino timore permaneant, ne quos apud homines apostolica solvit auctoritas, propria liget iniquitas apud Deum.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXI.

ARCHIEPISCOPO SALZBURGENSI, ET DE RERTHHERS-
GADME SALZBURGENSIS DIOCESES PREPOSITIS

Eis committitur quedam causa.

(Laterani, vii Idus Aprilis.)

Causam quæ inter dilectos filios A. presbyterum et C. scholarem Ratisponenses super Ecclesia in Buchkirchen vertitur, ab examine dilecti filii præpositi Sancti Nicolai et suorum coniudicium delegatorum nostrorum ad nos per appellationem delatam, dilecto filio Angelo Sancti Adriani diacono cardinali

A commisimus audiendam. Coram quo presbyter propositus memoratus quod cum olim venerabilis frater noster Pataviensis episcopus prædictam Ecclesiam de Buchkirchen, quam ad commonitionem ejusdem episcopi dictus C. nullo tunc ordine fungens, pro eo quod quamdam pueram despontaverat publice, per litteras et proprium nuntium resignarat, sicut per ejusdem episcopi litteras ostendebat, eidem canonice concessisset vacantem quidem et nomine reclamante, ac ipsam idem presbyter aliquandiu possedisset in pace, tandem prædictus C. ad quosdam judices apostolicas litteras super restitutione ipsius Ecclesie adversus memoratum episcopum impetravit, mendaciter se clericum exprimens in eisdem, cum tempore impetracionis ipsarum clerici non esset charactere insignitus. Et licet hujusmodi abrenuntiaverit litteris, data fide quod eis nullatenus eteretur dummodo sibi dictus episcopus de ipso presbytero faceret justitiae plenitudinem exhiberi, postmodum tamen idem C. coram eo traxit in causam presbyterum ante dictum: qui cum sentiret indebit se gravari, sedem apostolicam appellavit. Eo vero prosequente appellationem emissam, dictus C. per judices ad quos litteras quibus abrenuntiaverat impetratal, prænominationem Ecclesiam occupavit. Cumque super hoc idem presbyter ad decanum Pataviensem et collegas ipsius nostras litteras reportasset, et de spoliatione ipsius presbyteri constitisset eisdem, ipsi restituendam ei prænominationem Ecclesiam decreverunt, mittentes duos decanos cum eodem presbytero qui auctoritate nostra ipsum in possessionem Ecclesie mitterent corporalem. Quibus expedictus C. una cum quibusdam armatis se violenter opponens, ipsos turpiter repulserunt. Sed cum judices ipsum C. pro temeritate hujusmodi ad eorum presentiam citavissent, et idem appellans frustratorie, manifesta contumacia laboraret, tam in eum quam in ejus fautores excommunicationis sententiam proferentes, eundem presbyterum cum securitate nobilis viri ducis Bavariae ad prænominationem Ecclesiam remiserunt. D. vero subdiaconus et quidam alii ejusdem C. servi, et patris ejus amici, eodem C. procurante, noctis tempore ipsum aggressi presbyterum, adhuc nudum, in lecto jacente, ligatis a tergo manibus, equis et aliis rebus ejus ablatis, traxerunt impositis ei plagiis ad silvam, et inter ungues spinis immisis, eum multis aliis affecere tormentis, et tanto tempore, procuratis F. E. et W. militibus et quibusdam aliis Pataviensis diocesis, tenuere captivum donec prædicti ducis et quorundam aliorum nobilium precibus pro quadam summa pecunia se redemit. Quare tam ejus diocesanus quam judices memorati ipsius miseris miserationibus, præsumptiores præfatos et fautores ipsorum excommunicationis vinculo innodarunt. Unde nobis humiliiter supplicavit ut ejus adversarii malitiis occurrentes, laboribus ipsius imponere sine dignaremur.

Ad haec autem per D. procuratorem partis ate-

rius fuit ex adverso responsum quod cum predictus A C. memoratam Ecclesiam ab ipso Pataviensi canonicie sibi collatam duobus annis pacifice possedisset, tandem eo insidente scholasticis disciplinis, eamdem idem episcopus contulit presbytero memorato. Super quo tam contra ipsum quam contra presbyterum ad Ratisponensem præpositum et suos coniudices litteras impetravit, qui propter contumaciam ipsius presbyteri eundem C. in possessionem causa rei servandæ miserunt. Interim autem idem C. citatus a decano Pataviensi et suis coniudicibus per quasdam nostras litteras ipsis per suum adversarium præsentatas, in quibus tamen nulla de prioribus mentio habebatur, in ipsa citatione bis fuit per eundem presbyterum spoliatus. Propter quod ad præfatos judices Ratisponenses recurrrens, eundem fecit presbyterum excommunicationis vinculo innodari, et ad cautelam a secundis judicibus ad nos per munitionem proprium appellavit, tum propter causam præmissam, tum quia exceptions ejus legitimas admittere recusabant. Unde petebat ut revocato in irritum quod per decanum Pataviensem et suos coniudices temere fuerat attentatum, Ratisponensis præpositi et coniudicis ejus processum robur faceremus firmatis habere. Nos igitur per fidem narrationem cardinalis prædicti auditus iis et aliis que fuere proposita coram eo, possessionem ejusdem Ecclesie cum fructibus percepimus adjudicavimus presbytero memorato, discretioni vestrae per apostolica scripta mandaentes quatenus in corporalem possessionem ipsius Ecclesie presbyterum mittatis eundem, et auctoritate nostra defendatis inductum, super fructibus quod a nobis est sententialiter diffinatum facientes per censuram ecclesiasticanam appellatione remota firmiter observari. Cæterum quia de damnis et injuriis supradictis nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et auditus hinc inde propositis, si de iis legitime vobis constituerit, de damnis satisficeri competenter eidem presbytero facientes, pro hujusmodi detestandis injuriis prefato C. si per eum illatae fuerunt, super Ecclesia ipsa perpetuum silentium imponatis. Alioquin eo, sicut dictum est, primitus restituto, super proprietate ipsius Ecclesie audiatis causam; et quod canonum fuerit sublatio appellationis obstaculo decernatis, facientes quod statueritis, etc. Tu autem, etc. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscope, etc. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, pontificatus nocti anno decimo sexto.

XXII.
NOBILI VIRO COMITI NIVERNENSI, SPIRITU CONSILII SANIORIS.
De causa monasterii Veziliacensis cum comite Nivernensi.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

(23) Cum pro quæstione que inter te ex parte una et dilectos filios abbatem et conventum monasterii Virziliacensis diocesis Eduensis ex altera super quibusdam procurationibus annuis, damnis et injuriis vertebatur, tui et parti alterius procuratores ad nostram præsentiam accessissent, et in ea fuisse aliquandiu coram nobis prudenter et provide disputatum, tandem ex parte tua relatione tuorum procuratorum acceperimus quod tu volens B per omnia complacere nostræ beneplacito voluntatis, paratus eras in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratrum nostrorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum tu et successores tui comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesseritis memoratum, nomine procurationis centum librorum usualis mette, que pro tempore curreret, sitis summa contenti, tantumdem in festo beatæ Marie Magdalene procurationis nomine recepturi, si ad monasterium accesseritis supradictum, ad protectionem ejusdem monasterii, secundum quod de jure tenemus, dantes operam efficacem. Ut ergo super hoc nulla possit in posterum via patere calumnia, tu et uxor tua per authenticum instrumentum abbati et conventui ejusdem monasterii promittatis vos id firmiter observaturos, vestros nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, et ad majorem cautelam facialis hoc per charissimum in Christo filium nostrum [Philippum] illustrem regem Francorum auctoritate regia confirmari; mandatum nostrum taliter impleturi quod divinam et apostolicam gratiam possitis exinde uberiori promereri. Damus itaque venerabili fratri episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris et cancellario Parisiensi nostris litteris in mandatis ut postquam super hoc tu et uxor tua litteras secundum formam concesseritis supradictam, te juxta formam Ecclesie a vinculo excommunicationis absolvant quo propter idem negotium nostra es auctoritate ligatus, injungentes tibi sub debito presiti juramenti ut ad impetrandas super hoc confirmationem regiam des operam bona fide. Abbatem vero et conventum prædictos ab omni decrevituper impetitione cessare; omnemque remittere quæstionem qua ipsis adversus te comitem super damnis et injuriis competebat; decimis de Dornitiaco duntaxat exceptis, super quibus eis satisficeri volumus et mandamus.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, pontificatus nocti anno decimo sexto.

Scriptum est super hoc episcopo, abbati Sancti Victoris, et cancellario Parisiensi, verbis competenter

(23) Vide infra epist. 154, 9, lib. 1, epist. 141, et lib. xv, epist. 83.

vintatis. Qnod si non omnes, etc., tu, frater episcope, A tionis obstaculo compellatis. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc. Vos denique, frater archiepiscope et filii abbas, super vobis ipsis, etc.

XXIII.

ARCHIEPISCOPO ET ABBATI SANCTI PAULI NARBONENSIS,
ET PRIORI FONTISFRIGIDI, NARBONENSIS DIOCESES.

Adversus homines Montispessulanici.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

Charissima in Christo filia illustris regina Aragonum de hominibus Montispessulanici plenam injuriis nobis obtulit questionem, qui, sicut asserit, redditus loci ejusdem, castrorum et villarum in districtu Montispessulanici existentium, ad eamdem reginam de jure spectantes, eisdem a viro suo illustri rege Aragonum titulo pignoris obligatos, contra justitiam delinquent et ei reddere contradicunt, cum ipsa pignoris obligatio, utpote de re totali, de jure, robur non habuerit firmatus: quæ si aliquem sorbita fuisset effectum, tanto tempore ipsarum rerum redditus perceperunt quod non solum extenuatum est debitum, verum etiam non modicam summam pecunie restituero tenentur eidem; castrum nihilominus, quod ibidem habebat funditus diruerunt (24), inde lapides et camenta in majoris contemptus opprobrium asportantes, et ad jura dominii manibus suis extensis, notarium et consules in Montepessulano fecerunt contra voluntatem ipsius, et in damnum ejus pisces vendi faciunt in locis aliis quam consuetum fuerit ab antiquo, nomine consulim, et non regiae, facientes banna et edicta proponi. Præterea castrum de Latis, quod multis inhabitabatur hominibus, partim ruina, partim incendio destruxerunt, pluribus ex ejusdem loci hominibus interfeceris. In iis autem et aliis eadem asserebat regina se damnata multorum milium marcarum et plurium solidorum per illorum injurias incurrisse: qui etiam, tanquam haec non sufficienter ad offensam, de quodam castro ipsius regiae charissimum in Christo filium nostrum illum regem Aragonum expulerunt, ut sic eum adversus eam tacite provocarent; et ut inter eos contra jura matrimonii majoris incentivum discordie suscitarent, regem jurare fecerunt eumdem ut Montepessulanum infra biennium non intraret. Volentes autem eidem regiae in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debito, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita decernatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; praesatos etiam homines Montispessulanici per eamdem censuram appellatione postposita compellentes ut super expensis quas propter haec eadem fecit regina, ipsi satisfaciant ut tenentur. Interim autem eosdem homines ad solvendam ipsi regiae medietatem omnium reddituum patrimonii ejus, et ut de subtratis satisfaciant competenter, per districcionem ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublati appellati-

(24) Recete, ut patet ex actis editis a Gariello pag. 279.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXIV.

MARBACENSI ET DE SALEM ABBATIBUS BASILIENSIS ET
CONSTANTIENSIS DIOCESES, ET H. CELLARIO
BASILIENSI.

Quod spoliatus restituendus est ante judicium.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Accedentibus ad sedem apostolicam dilectis filiis n. præposito Marbacensi et Henrico procuratore Marbacensi Ecclesiae dilectum filium Roberum tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum cardinalis concessimus auditem. Coram quo proposuit præpositus memoratus quod, cum olim de mandato venerabilis fratris nostri Basiliensis episcopi litterarum nostrarum contra Ottomem maledictum et reprobum, fidus et verus interpres, coram universo clero et terra nobilibus et aliis multis astantibus latam a nobis in reprobum supradictum excommunicationis sententiam constantemente ac voce intrepida divulgaret, canonici ejus ibi occasionem odii medicantes ubi eis dilectionis materia poterat abundare, in ipsum unanimiter conspirarunt, et quorundam laicorum favore suffulti, eum a Marbacensi Ecclesia jam annis elapsa duabus turpiter ejecerunt. Cumque idem præpositus a nobis obtinuerit dari Luzelacensi abbatii et suis conjugibus nostris litteris in mandatis ut fratres predicitos per censoram ecclesiasticam cogerent eidem reverentiam et obedientiam debitam exhibere, nec non ad venerabilem fratrem nostrum Metensem episcopum, tunc Spirensem, nostras litteras impetrarunt ut quoslibet imperiales ecclesiastica districione compelleret ne ipsum in aliquo molestarent, interim dicti canonici adversus eum ad abbatem (25) Parisiensem et suos conjugices a sede apostolica quasdam litteras impetrarunt. Idem vero judices terminum peremptorium præmitentes, locum ei assignaverunt suspectum; et licet tam propter hoc quam alias causas recusationis legitimate illorum potuisse judicium declinare, tamen coram eis in modum exceptionis objicit quod prius deberet restituiri quam adversarium petitionibus respondere, cum nec modulus contendere nec inernem se deberet opponere inimicis; et ne ipsum judices ad respondentum restitutione non prævia cogerent, ad sedem apostolicam appellavit. Ipsi vero, licet tractatum de compositione premiserint, tamen adversariis ipsius præpositi ab examine venerabilis fratris nostri episcopi Basiliensis, in quem sub interpositione fidei fuerat a partibus compromissum, ad judices eosdem reversis in ipsum præpositum absentem et non restitutum, ite nullatenus contestata, post appellationem ad nos legitimate interpositam, depositionis

(25) Vide supra epist. 18.

sententiam promulgarunt, dantes canonicas de facto A adversariis spoliatum, nos sententialiter restituentem eumdem, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus qualenus ipsum in corporalem possessionem Marbacensis praepositurae sublati appellationis obstaculo inducatis, et auctoritate nostra defendantur inductum, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, proviso prudenter ut si prefatus praepositus merito fuerit de dilapidatione suspectus, adhibeat eisdem circa curam temporalium duos viros providos et fideles, sine quorum consilio et assensu administrationem temporalium nequeat exercere, ne per usum administrationis inutilis, bona Marbacensis Ecclesie dissipentur. Deinde super alii quam hinc inde fuere proposita, quia de ipsis nobis constare non potuit, vos partibus convocatis, et auditis que duxerint proponenda, quod canonicum fuerit, appellatione postposita, statutis. Et si prescripta crimina contra dictum praepositum legitima probatione patuerint, vos ipsum a regimine Marbacensis Ecclesie in perpetuum amoventes, appellatione remota, facialis Ecclesie supradictae de alio viro idoneo in praepositum per electionem canonicam provideri, nullis litteris obstantibus prater assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Procurator autem canonicorum proposuit ex adverso quod cum canonici Marbacenses dictum R. super perjurio duplice, dissoluta vita, furtiva subtractione privilegiorum Ecclesie, ac dilapidationis vitio, coram dicto abate Parisiensi et suis coniunctibus delegatis a nobis imperterent, ipse de meritis causa diffidens ad exceptions divertit inanes, quibusdam causis suspicionis aduersus unum de coniunctibus allegatis, in quarum probatione defecit. Judices autem, ne viderentur mandati apostolici contemptores, se ad principalis questionis examen exigente justitia converterunt. Nec opus erat ut eum ad petitionem restitutionis admitterent, quem dilapidationis objectu pars altera repellebat, ne daretur eidem in re familiari grassandi facultas. Cum enim de dilapidatione suspectus debeat ab administratione suspensi, memoratus R. evidens dilapidator existens ab administratione petitione levi poterat exceptione repelliri, contra quem, ut amoveretur ab ea, daretur actio ad agendum, nec super spoliatione hujusmodi poterat coram eisdem coniunctibus litigare, cum ad alios super hoc nostras litteras impetrasset. Praeterea si praepositus idem de spoliatione in modum actionis agebat, canoniconum quæstio, quæ ordine propositionis præcesserat, procedere terminatione debet. Quod si spoliatione fuit in modum exceptionis objecta, non propter hoc erat ei restitutio facienda. Unde judices ipsius praepositus, frivola appellationis diffugio non obstante, cum esset in litteris nostris appellationis obstaculum interdictum, cognitis cause meritis, in eum depositionis sententiam protulerunt. Quapropter dictus procurator instabat ut sententiam ipsam, pro qua presumi debebat donec contrarium probaretur, dignaremur apostolico munimine roborare.

Nos igitur auditis iis et aliis per fidem narrationem cardinalis predicti quæ suæ proposita coram eo, cum non debuerit aduersus eumdem praepositum spoliatum post appellationem legiūm et lite non contestata procedi, maxime occasione litterarum quæ veritate tacita fuerant imputatae, processum judicium eorundem et quidquid ex eo secutum est, vel ob id decrevimus irritum et inane. Ceterum quia se restituimus principaliter petiti praepositus memoratus, cum constaret ipsum fuisse ab

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

sententialiter restituentem eumdem, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus qualenus ipsum in corporalem possessionem Marbacensis praepositurae sublati appellationis obstaculo inducatis, et auctoritate nostra defendantur inductum, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, proviso prudenter ut si prefatus praepositus merito fuerit de dilapidatione suspectus, adhibeat eisdem circa curam temporalium duos viros providos et fideles, sine quorum consilio et assensu administrationem temporalium nequeat exercere, ne per usum administrationis inutilis, bona Marbacensis Ecclesie dissipentur. Deinde super alii quam hinc inde fuere proposita, quia de ipsis nobis constare non potuit, vos partibus convocatis, et auditis que duxerint proponenda, quod canonicum fuerit, appellatione postposita, statutis. Et si prescripta crimina contra dictum praepositum legitima probatione patuerint, vos ipsum a regimine Marbacensis Ecclesie in perpetuum amoventes, appellatione remota, facialis Ecclesie supradictae de alio viro idoneo in praepositum per electionem canonicam provideri, nullis litteris obstantibus prater assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXV. ABBATI ET CONVENTUI VINDOCINENSIBUS.

Laudat reformationis propositum.
(Laterani, v Idus Aprilis.)

(26) Dilectus filius W. monachus vester, quem in promovendis Ecclesiae vestre negotiis sollicitum comperimus et prudentem, ex parte vestra proposuit coram nobis quod in proposito et desiderio geritis ecclesiam Sanctæ Priscae de monte Aventino ad vestrum monasterium pertinentem reformatum in temporalibus et spiritualibus ordinare, instituendo monachos in eadem juxta beati Benedicti Regulam Domino servituros; dummodo dignitates et jura que monasterio vestro competunt ex eadem, vobis et ipsi monasterio integra conservemus. Unde nobis humiliiter supplicavit ut super hoc nostræ voluntatis beneplacitum vobis rescribere dignaremur. Nos igitur propositum vestrum commendantes in Domino, et desiderium favore benevolo prosequentes, insinuatione vobis presentium intimamus quod cum super eadem Ecclesia nostrum vobis privilegium concesserimus, gratum nobis et acceptum existet si efficaciter intenderitis ad ipsius commodum et augmentum. Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(26) Vide Sirmond. in Notis ad Goffrid. Vindoc., lib. 1, epist. 9.

XXVI.

SLEWICENSIS EPISCOPO (27).

*Rescrit ad ejus consulta
(Laterani, iii Kal. Maii.)*

(28) Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum sacerdos ecclesiam habens in una dioecesi, et residens in eadem, domicilium vero patrimonii ratione in alia, ibique delinquens, ab episcopo in cuius habet dioecesi patrimonium pro delicto ibidem commisso debeat judicari, praesertim in causis (29) quae officii seu beneficii privationem exposcent. Ad quod breviter respondemus quod per episcopum in cuius deliquit dioecesi (30) sententia promulgari poterit in eundem, sed ab episcopo in dioecesi cuius ecclesiam obtinet, erit quad ipsam ecclesiam hujusmodi executio sententia facienda (31). (32) Quæsivisti præterea utrum contra quosdam contempla excommunicationis sententia debitas ecclesiis decimas subtrahentes tibi regiam implorare liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absque sanguinis effusione (33) valeant coaretari. Ad quæ tibi duximus respondendum, quod si te de hujusmodi querimonianis simpliciter deponente, rex (34), cui ad bonorum laudem et malefactorum vindictam gladius est commissus, in eodem rebellis traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit durior imputandum (35). Coemeteria vero in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur (36) per suorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in ecclesiæ dedicationibus consuevit (37). Procurationes autem quæ visitationis ratione debentur, sine manifesta et necessaria causa non exigas, nisi cum personaliter (38) officium visitationis impendis. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

(27) *Slewicensi.* Suffraganeo episcopi Londensis in Dania, qui Ecclesie primas; sic autem legendum in rubrica, c. *Postulasti.* De foro compet. Marchionis Slewicensis sive Slewici (qua olim Heideba) meminit Krantzus, Metropol. lib. iii, c. 5.

(28) Cap. *Postulasti.* De foro compet.

(29) *Causis.* C. Si quis amodo et sequentibus 81 distinct.

(30) *In ejus del. dioecesi.* Aut. qua in provincia C. ub. de crim. agi oport. Vide glossam in Clem. *Pastoralis*, et § *Quod si*, versic. de more, De sentent. et re judic., et c. fin., De foro. compet., licet alter Orestes sentiat apud Euripiðem in hac verba: εὐ προσάρχουσα καλέστε τοῖς δὲ Φωκιῶν δὲ γῆ, τοῖς δὲ Argivis scilicet, apud quos impii parricidii scelus horrendo matris vulnera perpetrarat. Videndum Austrerius ad decis. Capel. Tolos., q. 423.

(31) *Facienda*, ut in l. a Divo Pio, § 1. De re judic. 21, l. *Cum unus*, § *Is qui possidere*, De rebus auct. jud. possid., ex quibus legibus ordinationis Aurelianensis, § 90 et § 172 Blesensis, descripti sunt.

(32) Cap. *Postulasti.* De homicidio.

(33) *Sanguinis effusione.* Clericis, judicium sanguinis agitare non licet, cap. *Clericis*, ne cler. vel mon.; suffundit sanguinem siquidem non effundit Ecclesia apud Tertull.

(34) *Rex.* Danie Valdemarus II. De quo Krantzus, Danie lib. vii, c. 13. Vide supra lib. xiii, epist. 3, et infra epistolam 8.

A Datum Laterani, iii Kal. Maii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXVII.

EPISCOPO ET CAPITULO MASSILIENSIS.

*Ut mandatario apostolico assignent probendam.
(Laterani.)*

Apostolicae sedis benignitas, quæ curam gerit et sollicititudinem singulorum, suam gratiam specialiter circa illos ampliare tenetur qui noscuntur diutius in ejus obsequiis laudabiliter insudasse. Dignum est enim ut ipsius domestici ab ejusdem uberibus repleantur, et sibi eam inveniant affluentem quam etiam in benignitatibus affluentia sibi sentiunt esuberanter ignoti. Cum igitur pro dilecto filio magistro R. scriptore nostro, cuius filialitas et devotione in cancellariæ nostræ servitio est probata, jam tertio vobis scripsimus ut eidem, quem dum ad mandatum nostrum nullo sibi beneficio assignato in fratrem et canonicum recepistis, curaretis tam in domibus quam in aliis sicut uni ex vobis providere, ac postmodum quibusdam vestrum in nostra præsentia constitatis hoc idem injunxerimus viva voce, grave gerimus et indignum quod vos, more aspidis surde aures penitus obturantes, id hactenus efflire non curastis. Volentes igitur adhuc utrum in vobis aliqua obedientiae scintilla remanserit experiri, universitatibus vestras per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus ipsi magistro saltem hac vice juxta prescriptam formam providere curetis. Alioquin neveritis nos dilecto filio magistro Thediso nuntio nostro per nostras dedisse litteras in præceptis ut de bonis Ecclesie vestras secundum formam eamdem competentem sibi provisionem nostra fultus auctoritate assignet, contradictores, si qui fuerint, vel rebellis

(35) Vide cap. *Sacris*, De sepulchro, et cap. *Propositi*, De dedicat. eccl.

(36) *Sepeliuntur*, corrige dictum c. *Consulnisti*: neque enim absque vi armata aut melu qui in constantem cadere potest, clerici excommunicatio tu-mulo commendabunt, sic lib. xiv, epist. 10, cum interdictorum obsequio terra redditur quod sum est, forte quia interdictio subtili cognationis vincere junguntur, ad quos cura sepeliendi spectat. V. I. Graeca quæ Herodi rhetori a Salmasio nostro ascribitur:

Οὐ δίπολος ἀγροὶ νίκυστοι βαλεῖν ἵροχθονος βόλον
Πλάνη ὄχην αἰματος θοι και ἔγγονος οὐσιαστόν,

Quod probatur ab Isocrate in panegyrico: ιδύγετον ἀπόδοντα θάψατο τοὺς νίκηρούς τοὺς προστίκους. Vide cumdem in oratione depac. Hinc colatio et uncio cognationis partes fuere, et familiaria sepulcra ex V. I. Roma apud Alberinos, *Ul quando ego e. iam esse desicerem patr. cum eis ponar*, et in c. Eborum et in c. sequentibus 13, q. 2, vel ideo adesse deliberant, quoniam obsequi ultimi tralatitii humanitatem lapidare festinanti, aut eundem componunt in arcula, non in pergula, ut vult Lipsius apud Petronium in funere Democriti; si quidem haec omnia humanitatis officia non scripta sed nata lege decernuntur.

(37) Vide cap. *Procurationes*, De censib.

(38) *Personaliter*, sic leg. in d. c. 53, concil. Lateran. non præsentialiter.

817
per
com
te ip
Do
Se
diss
UNI

Qui
existi
tur, e
prover
more
morie
mans
qui cl
vult ve
crucem
dicere
nam, r
ad pro
omnipot
et illa
rare, c
cum ja
charita
ad vita
in quo
rei, o
præstan
ipso fe
tante
pendere
minis
tiām s
ex hac
tentiam
se obse
coronar
quitabil
mundan
rium Je
diebus i
quis tem
nisi vas
sed pers
sum, eo
eos iner
malos?
qui cor
de ingr
damnabi
sui sang
Sciat er
quicunq

per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater episcope, super te ipso et credito tibi, etc.

Datum Laterani.

Scriptum est super hoc dilecto filio magistro Theodiso nuntio nostro, verbis competenter mutatis.

XXVIII.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER MAGUNTINENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.

De negotio terræ sanctæ.

Quia major nunc instat necessitas quam unquam extiterit ut terræ sanctæ necessitatibus succurratur, et de successu speratur major quam unquam provenierit utilitas proventura, ecce resumptio clamore clamamus ad vos, et pro illo clamamus qui moriendo voce magna clamavit in cruce, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis, clamans ut nos ab æternis mortis eriperet cruciatu, qui clamat etiam per seipsum, et dicit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me* (Matth. xvi); ac si diceret manifestius: Qui vult me subsequi ad coronam, me quoque subsequatur ad pugnam, quæ nunc ad probationem proponitur universis. Potest enim omnipotens Deus terram illam, si vellet, omnino defendere, ne in manus traderetur hostiles. Posset et illam, si vellet, de manibus hostium facile liberare, cum nihil possit ejus resistere voluntati. Sed cum jam superabundasset iniquitas, refrigescente charitate multorum, ut fideles suos a somno mortis ad vita studium excitaret, agonen illis proposuit in quo fidem eorum velut aurum in fornace probaret, occasionem salutis, imo salvationis causam praestando, ut qui fideliter pro ipso certaverint, ab ipso feliciter coronderent, et qui ei noluerint in tantæ necessitatis articulo debita servitutis impendere famulatum, in novissimo districti examinis die justam mereantur damnationis sententiam sustinere. O quanta jam provenit utilitas ex hac causa! quam multi conversi ad pœnitentiam pro liberatione terræ sanctæ mancipaverunt se obsequio crucifixi, et quasi per agnem martyrii coronam glorie sunt adepti, qui forte in suis iniuritibus perissent, carnalibus voluntibus et mundanis illeccbris irretiui! Vetus est hoc artificium Jesu Christi, quod ad suorum salutem fidelium diebus istis dignatus est innovare. Si enim rex aliquis temporalis a suis hostibus ejiceretur de regno, nisi vassalli ejus pro eo non solum res exponerent, sed personas, nonne cum regnum recuperaret amissum, eos velut infideles damnaret, et excogitaret in eos inexigitas tormenta, quibus perderet male malos? Sic Rex regum, Dominus Jesus Christus, qui corpus et animam et cætera vobis contulit bona, de ingratitudinis viuo et infidelitatis crimine vos damnabit, si ei quasi ejecto de regno, quod pretio sui sanguinis comparavit, neglexeritis subvenire. Sciat ergo se culpabiliter durum et dure culpabilem quicunque in hoc necessitatis articulo suum nega-

A verit obsequium Redemptori. Nam et quomodo secundum præcepum divinum diligit, proximum suum sicut seipsum qui scit fratres suos fide ac nomine Christianos apud perfidos Saracenos ergastula diri carceris delineri ac jugo deprimi gravissimæ servitutis, et ad liberationem eorum efficacem operam non impedit, transgrediendo illius naturalis legis mandatum, quod Dominus in Evangelio declaravit: *Quaecunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis* (Matth. vii). An forte nescitis quod apud illos multa millia Christianorum in servitutem ac carcere detinentur, qui tormentis innumeris cruciantur? Et quidem omnes pene Saracenorum provincias usque post tempora beati Gregorii Christiani populi possederunt; sed ex tunc quidam perditionis filius, Machometus pseudopropheta, surrexit, qui per sæculares illecebras et voluptates carnales multos a veritate seduxit; cuius perfidia etsi usque ad haec tempora invaluerit, confidimus tamen in Domino, qui jam fecit nobiscum signum in bonum, quod finis hujus bestie appropinquat, cuius numerus secundum Apocalypsin Joannis intra sexcenta sexaginta sex clauditur, ex quibus jam pene sexcenti sunt anni completi.

Certe præter priores injurias grandes et graves Redemptori nostro pro nostris offensis a perfidis Saracenis illatas, nuper in monte Thabor, ubi discipulis suis future glorificationis speciem demonstravit, iidem perfidi Saraceni quamdam munitionis arcem in confusionem Christiani nominis erexerunt, per quam civitatem Accon sibi valde vicinam de facili cogitant occupare, ac deinde sine omni contradictionis obstaculo residuum terræ hujus invadere, cum sit viribus et opibus pene penitus destituta. Eia igitur, dilectissimi filii, dissensiones et æmulationes fraternalis in pacis et dilectionis fœdera commutantes, accingimini ad obsequium crucifixi, non dubitantes pro illo res exponere ac personas qui pro vobis animam suam posuit et sanguinem suum fudit, certi pariter et securi quod si vero pœnitentes fueritis, per hunc temporalem laborem, quasi quodam compendio, ad requiem pervenietis æternam. Nos enim de omnipotenti Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestate omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint et expensis plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione iustorum salutis æternas pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis juxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinari, et illis similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Ilujus quoque remissionis volumus et concedimus esse participes juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum omnes

qui ad subventionem terre sanctæ de bonis suis A necessitas aut evidens utilitas postulaverit, votum ipsum de apostolico possit mandato commutari aut redimi vel differri. Et propter eamdem causam remissiones et indulgentias hactenus a nobis concessas procedentibus in Hispaniam contra Mauros vel contra haereticos in Provinciam revocamus; maxime cum illis concessa fuerint ad tempus quod jam ex toto præteriit, et istis ob causam quæ jam ex majori parte cessavit; utroque negotio per Dei gratiam adeo prosperatio ut vehementer instantiam non requirat; et si forte requireret, nos ingruenti necessitatibus propicere curaremus.

Concedimus tamen ut hujusmodi remissiones et indulgentiae apud provinciales remaneant et Hispanos. Cæterum quia cursarii et pirates nimis impediunt subsidium terre sanctæ capiendo et spoliando, transeuntes ad illam et revertentes ab illa, nos eos et principales adjutores et fautores eorum excommunicationis vinculo innodamus, sub interminatione anathematis inhibentes ne quis cum eis scienter communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu, et injungentes rectoribus civitatum et locorum suorum ut eos ab hac iniuitate revocent et compescant. Alioquin, quia nolle perturbare versos nihil est aliud quam sovere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare, nos in personas et terras eorum severitatem ecclesiasticam curabinus exercere, cum tales non minus quam Saraceni adversentur nomini Christiano. Innovamus præterea excommunicationis sententiam in Lateranensi concilio promulgatam adversus eos qui Saracenis arma, ferrum et lignamina deferunt gallearum, quique piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, eosque rerum suarum privatione multari et capientium servos, si capti fuerint, fore censemus; præcipientes ut per omnes urbes maritimæ diebus Dominicis et festivis hujusmodi sententia publice innovetur. Verum cum longe plus de divina clemencia quam de humana potentia confidere debeamus, oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis quam spiritualibus dimicare. Ideoque statuimus et mandamus ut singulis mensibus semel fiat generalis processio seorsum virorum, ac seorsum, ubi sieri poterit, mulierum, in humilitate mentis et corporis, cum devota orationum instantia postulantum ut misericors Deus auferat a nobis hoc confusionis opprobrium, liberando terram illam in qua universa redemptionis nostræ sacramenta peregit de manibus paganorum, restituendo eam ad laudem et gloriam nominis sui sancti populo Christiano, proviso prudenter ut semper in ipsa processione verbum salutiferæ crucis cum diligent exhortatione populo proponatur. Orationi vero jejunium et elemosyna conjugantur; ut iis quasi aliis facilius et celerius ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno. Singulis

(39) Gregor. VIII, epist. 4.

(40) Vide infra epist. 108.

821
quod
oscu
sum
muli
cleric
ditat
quo
et di
qui o
orati
De
suppl
lius
inimic
vota
cordi
dem L
In
cessio
clavib
terum
aliqua
cleric
posan
citudi
modest
ciendo
cius D
que cir
de pru
igitur
quonda
rensem
probata
secum
statuan
promov
uerint
hoc spe
curari.
monem
vobis se
eli inju
fungen
ministra
ciuum fac
In euc
mensem
sem prop
In eum
In eum
dum per
per Rave
In eum
provinci
tiam. In
nam. In
In eum

quoque diebus intra missarum solemnia, post pacis osculum, cum jam pro peccatis mundi offerenda vel sumenda est hostia salutaris, omnes tam viri quam mulieres humiliter prosternantur in terram, et a clericis psalmus iste, *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam* (*Psal. lxxviii*), alta voce cantetur: quo cum hoc versu devote finito: *Exsurget Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus qui oderunt eum* (*Psal. lxvii*), sacerdos qui celebrat, orationem istam super altare decanet:

Dens, qui admirabili prouidentia cuncta disponis, te suppliciter exoramus ut terram quam unigenitus Filius tuus proprio sanguine consecravit de manibus inimicorum crucis expiens, restitutas cultui Christiano, vota fidelium ad ejus liberationem instantium misericorditer dirigendo in viam salutis aeternae. Per eundem Dominum nostrum, etc.

In illis autem ecclesiis in quibus conveniet processio generalis, truncus concavus statuatur tribus clavibus consignatus, una penes honestum presbyterum, alia penes devotum laicum, et tertia penes aliquem regularem fideliter conservandis, in quo clerici et laici, viri et mulieres, eleemosynas suas ponant in terrae sanctae subsidium convertendas secundum dispositionem eorum quibus haec fuerit sollicitudo commissa. Porro super processu et transitu modesto et ordinato, congruo loco et tempore faciendo, nondum oportet aliquid diffinire, donec exercitus Domini cruce signetur; sed tunc pensatis undique circumstanti, quæcumque viderimus opportuna de prudenti virorum consilio statuemus. Ad haec igitur exequenda dilectos filios... de Salem et... quondam de Novocastro abbates et C. decanum Spirensem et praepositum Augustensem, viros utique probatae honestatis et fidei, deputamus: qui ascitis secum viris providis et honestis, auctoritate nostra statuant et disponant quæcumque ad hoc negotium promovendum viderint expedire, facientes quæ statuerint in singulis dioecesis per viros idoneos ad hoc specialiter deputatos fideliter ac sollicite procurari. Quocirca universitatem vestram rogando monenmus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes et in virtute Spiritus sancti injungentes, quatenus eis pro Christo legatione fungentibus tales vos exhibere curetis, necessaria ministrantes eisdem, quod per vos et in vobis fructum faciant exoptatum.

In eundem modum per Magdeburgensem et Bremensem provincias. In eundem modum per Colonensem provinciam. In eundem modum per Sardiniam. In eundem modum per Salzburgensem provinciam. In eundem modum per Dalmatiam. In eundem modum per Treverensem provinciam. In eundem modum per Ravennatem. In eundem modum per Poloniam. In eundem modum per Mediolanensem et Januensem provincias constitutis. In eundem modum per Sueciam. In eundem modum per Marchiam Anconitana. In eundem modum per Lundensem provinciam. In eundem modum per Hungariam.

A dum per Angliam. In eundem modum Pragensi episcopo, et abbatibus, prioribus et universis Christi fidelibus per Boemiam constitutis. In eundem modum per Tusciam. In eundem modum per Hiberniam. In eundem modum per Norwegiam. In eundem modum per Calabriam. In eundem modum per Scotiam. In eundem modum universis per regnum Franciae constitutis.

XXIX.

**DE SALEM ET P. QUONDAM DE NOVOCASTRO ABBATIBUS,
ET DECANO SPIRENSI, ET PREPOSITO AUGUSTENSI,
EXSECUTORIBUS.**

Super eodem.

Pium et sanctum propositum quod de subventione B terræ sanctæ pro communi salute, Deo inspirante, concepimus et perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteritis adverte manifeste. Cum ergo de sinceritate ac sollicitudine vestra geramus fiduciam plenioram, vosque reputemus idoneos ad fungendum pro Christo legationis officio in hac causa, devotionem vestram monemus, rogamus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes et in remissionem peccaminum injungentes quatenus, accensi zelo fidei Christianæ, per Maguntinensem provinciam portatis in humilitate cordis et corporis verbum crucis, et ad vindicandam injuriam crucifixi fideles ipsius, prout in generalibus litteris continentur, cura sollicita et accurata sollicitudine inducatis, exsequentes diligenter et efficaciter universa que ad subsidium terræ sanctæ in eisdem litteris videbitis comprehensa, qua a vobis volumus studiose notari. Ut autem operum exhibitione monstratis vos portare in cordibus vestris stigmata Jesu Christi, districte præcipimus quatenus, excutientes ab omni munere manus vestras, nec aliquid præter victimam et alia necessaria recipientes quoquam, qui etiam moderate sumentes haec eadem et modeste, in elevationibus quatenarium et in personis senarium numerum singuli vestrum nullatenus excedatis; ita modum atque modestiam in iis aliisque servantes ut in vobis nihil reprehensibile valeat inveniri per quod offendiculum credito vobis Evangelio præbeatur; promoventes eo studio ac vigilancia causam Christi ut multorum et magnorum bonorum que de ipsis credimus proventura participes existatis. Si quid autem pro terra sanctæ succursu fuerit vobis oblatum, faciat illud apud aliquem religiosum locum studiose reponi, significaturi nobis in fine anni processum et profectum sollicitudinis vestre, ut cognoscere valeamus apud quos profeceritis in personis aut rebus ad hoc salutare negotium deputatis. nostrumque vobis beneplacitum describam, docentes qualiter in antea procedere debeat.

In eundem modum episcopo quondam Halberstensi, et F. quondam abbati de Sichen, per Magdeburgensem et Bremensem provincias. In eundem modum magistris Oliverio Coloniensi scholastico,

et Hermanno decano Bunnensi, per Coloniensem provinciam. In eundem modum episcopo Ratisponensi, et praeposito Salzburgensi. In eundem modum Vilariensi et de Romerdorf abbatibus per Treverensem provinciam. In eundem modum archiepiscopo Gnesnensi. In eundem modum Upsallensi archiepiscopo. Pium et sanctum, etc., usque describamus. Sane volumus et mandamus ut per totam Suetiam cum consilio venerabilis fratris nostri Ludensis archiepiscopi apostolica sedis legati, secundum praescriptam formam hoc negotium exsequaris. Nos enim eidem archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut tibi super hoc consilium tribuat opportunum.

In eundem modum Lundensi archiepiscopo apostolica sedis legato. Pium, etc., usque accensum zelo fidei Christianae adjungas tibi viros idoneos, cum quibus per totum regnum Danorum portes, etc., usque fideles ipsius diligenter inducas, etc., usque in evasionibus, cum pro hac causa processeris, vicenarium numerum non excedas, etc., usque causam Christi, ut particeps fias multorum et magnorum, etc., usque describamus. Sane scribimus venerabili fratre nostro Upsaliensi archiepiscopo ut ipse per totam Suetiam cum tuo consilio secundum praescriptam formam hoc negotium exsequatur. Quare volumus et mandamus ut super hoc ei consilium tribuas opportunum.

In eundem modum Galtero Londoniensi archidiacono, cancellario et magistro Phi. de Oxonia per Angliam. In eundem modum episcopo Florentino, et archiepiscopo Pistoriensi per Tusciam. In eundem modum archiepiscopo Dubliniensi et abbatii Melisontis per Hiberniam. In eundem modum Nidrosiensi archiepiscopo per Norwegiam. In eundem modum Ariminensi et Anconitano episcopis per Anconitanam marchiam. In eundem modum Sancti Andreæ et Glasquensi episcopis per Scotiam. In eundem modum Calaritano et Turritano archiepiscopis per Sardiniam. In eundem modum Spalatino et Ragusino episcopis per Dalmatiam. In eundem modum Parmensi episcopo et abbatii Sancti Stephani Bononiensis. In eundem modum archiepiscopis et episcopis Hungarie, ita quod quilibet in diocesi sua. In eundem modum Nicolao subdiacono nostro. In eundem modum Cusentino archiepiscopo et abbatii Sambucinensi. In eundem modum Roberto tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinali, apostolica sedis legato.

XXX.

**ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS
PER VIENNENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.**

*Indictio concilii generalis.
(Laterani, xiii Kal. Maii.)*

Vineam Domini Sabaoth muliformes molihuntur bestiae demoliri, quarum incursum adeo invaluit contra ipsam ut ex parte non modica pro vitibus spinæ succreverint, et, quod gementes referimus, ipsa jam vites yroferant pro uva labruseam, inse-

A et multipliciter et corruptæ. Illius ergo testimonium invocamus qui testis est in cœlo fidelis quod inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc seculo principaliter affectamus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesiarum valeamus intendere cum effectu: quorum utrumque tantam requirit provisionis instantiam ut absque gravi et grandi periculo ultra dissimilari nequeat vel differri. Unde supplicationes et lacrymas frequenter effundimus coram Deo, humiliiter obsecrantes quatenus super iis suum nobis beneplacitum revelaret, inspiraret affectum, accenderet desiderium, et propositum confirmaret, facultatem et opportunitatem prestante ad ea salubriter exsequenda. Quapropter habito super iis cum fratribus nostris et aliis viris prudentibus frequenti ac diligent tractatu, prout tanti sollicitudo propositi exigebat, hoc tandem ad exsequendum praedicta de ipsorum consilio providimus faciendum, ut quia haec universorum fidelium commune statum respiciunt, generale concilium juxta priscam sanctorum Patrum consuetudinem convocemus propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vilia et plantandas virtutes, corrigendo excessus, et reformando mores, eliminandas hereses, et roborandam fidem, siendiendas discordias, et stabilendam pacem, comprinendas oppressiones, et libertatem sovendam, inducendos principes et populos Christianos ad successum et subsidium terre sanctæ tam a clericis quam a laicis impendendum, cum ceteris que longum esset per singula numerare, provide statuantur inviolabiliter observanda circa prælatos et subditos regulares et seculares quaecunque de ipsius approbatione concilii visa fuerint expedire ad laudem et gloriam nominis ejus, remedium et salutem animalium nostrarum, ac profectum et utilitatem populi Christiani.

Quia vero ante biennium universale non posset concilium commode congregari, disposuimus interim per viros prudentes in singulis provinciis plenius explorare que apostolicae provisionis limam exposcunt, et præmittere viros idoneos ad terræ sanctæ negotium procurandum, ut si, exigente necessitate sacram concilium approbaverit, nos personaliter ipsum negotium assumamus efficacius promovendum. Credentes igitur hoc salutare propositum ab illo descendere a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, universitali vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus vos taliter præparatis quod a praesenti Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo tertio anno usque ad duos annos et dimidium, præfixis vobis pro termino Kalendis Novembris, nostro vos conspicui præsentelis cum modestia et cautele, ita quod in vestra provincia unus vel duo de suffraganeis valeant episcopi remanere pro Christianitatis ministeriis exercendis; et tam illi quam alii qui canonica forte præpeditione detenti perso-

naliter venire nequierint, idoneos pro se dirigant responsales, personarum, et evasionum mediocritate servata quam Lateranense concilium definitivit, ut nullus omnino plures, quibus autem pauciores secum adducere possit; nec quisquam superflvas faciat et pomposas, sed necessarias tantum et moderatas expensas, ostendendo se actu et habitu verum Christi cultorem, cum non secularis applausus, sed spiritualis profectus in hoc sit negotio requiriens. Injungatis autem vos, fratres archiepiscopi et episcopi, ex parte nostra universis Ecclesiarum capitulis, non solum cathedralium, sed etiam aliarum, ut prepositos vel decanos aut alios viros idoneos ad concilium pro se mittant, cum nonnulla sint in ipso tractanda que specialiter ad Ecclesiarum capitulis pertinebunt. Interim vero et per vos ipsos et per alios viros prudentes universa subtiliter inquiratis quae correctionis aut reformationis studio indigere videntur, et ea fideliter conscribentes, ad sacri concilii perferatis examen, circa subventionem necessariam terre sanctae, ubi Deus rex noster ante saecula salutem in medio terrae dignatus est operari, opem et operam efficaciter impensuri, assistendo fideliter et prudenter iis quos deputaverimus ad hoc negotium specialiter procurandum. Nullus itaque se fallaciter excusando ab executione tam sancti operis subtrahat, si canonicam vult effugere ultionem. Nemo dissensionum obstacula vel itinerum impedimenta causetur, quae, Domino faciente signum in bonum, ex magna iam parte cessare coeperunt. Nam et quanto imminent majora pericula, tanto potiora remedia convenit adhiberi. Nunquam enim navigavit per aquora qui semper exspectat ut mare nou concite ex se fluctus.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

In eundem modum scriptum est archiepiscopo et episcopis, abbatibus, prioribus constitutis per provincias Maguninensem, Bremensem, Gneznensem, Salzburgensem, Treverensem, Magdeburgeum, Coloniensem, Eboracensem, Tarantasiensem, Armachanensem, Ravennatensem, Ragusiensem, Mediolanensem, Arelatensem, Narbonensem, Jadrensem, Nidrosiensem, Januensem, Bisuntinensem, Arborensem, Aquilegensem, Cantuariensem, Spalatinensem, Grandensem, Turritanensem, Dubliniensem, Upsallensem, Ebrudenensem, Casselensem, Heraclensem, Atheniensem, Thessalonicensem, Larissensem, Patracensem, Cretensem, Tuamensem, Lundensem, Strigoniensem, Calaritanensem, Andrinopolitanensem, Lugdunensem, Aquensem, Antibarensem, Macrensem, Neupratensem, Messinopolitanensem, Pisannam, Tripolitanam, Verisiensem, Tyensem, Philippensem, Terraconensem, Toletanensem, Bracarensem, Compostellanam, Corinthiensem, Nazarensem, Senonensem, Rotomagensem, Turonensem, Bituricensem, Burdegalensem. In eundem modum archiepiscopo, episcopis, abbatibus et prioribus constitutis per Cyprus, Calabriam, Siciliam, Bulgariam et Blachiam, Sco-

A *tiam. In eundem modum Catholico et archiepiscopis et episcopis nec non abbatibus per Armeniam. In eundem modum episcopo Pragensi, episcopo Regensi, et Maronitanensi, Sertensi, et Miditensi archiepiscopis, et episcopo Cofonensi, ita quod unicuique seorsim. In eundem modum episcopis per Tusciam et Marchiam Anconitanam et ducatum Spoleti constitutis. In eundem modum patriarchae et Archiepiscopis et episcopis et abbatibus tam Latinis quam Graecis per Constantiponitanam provinciam constitutis.*

In eundem modum illustri Constantinopolitano Imperatori, usque ex se fluctus. Cum ergo deceat et expedit ut tua imperialis sublimitas ad synodum tam solemnum nuntios dirigat speciales, serenitatem tuam monemus et exhortamur attenius quatenus praescripto termino, vita comite, viros idoneos dirigere non postponas, per quos tua nobis aperias beneplacitum voluntatis; quia, quantum cum honestate poterimus, ad tuum libenter et efficaciter intendemus commodum et honorem.

Datum.

In eundem modum Philippo illustri regi Francorum. In eundem modum regibus Aragonum, Navarra, Castellæ, Legionensi, Portugalensi, Cypri, Norvegia, Corkiæ, Lumbrecensi, Conaccia, Mindiensi, Suetiæ, ita quod unicuique seorsim. In eundem modum magistro et fratribus militia Tempii. Vineam Domini Sabaoth, etc., usque donum perfectum, universis archiepiscopis et episcopis ac aliis ecclesiarum praedatis per universas sere Christianorum provincias constitutis per apostolica scripta praeципiendo mandamus ut se ipsos taliter præparent, etc., verbis, competenter mutatis, usque requiriens. Injungant etiam archiepiscopi et episcopi ex parte nostra universis Ecclesiarum capitulis, etc., usque fluctus. Cum igitur in hoc generali concilio sint multa tractanda que ad statum vestri ordinis pertinebunt, decet et expedit ut ad idem concilium viros idoneos destinatis, qui negotia vestra debeat fideliter procurare.

In eundem modum magistro et fratribus Hospitalis Jerosolymitani. In eundem sere modum abbati et conventui Cisterciensi, et abbatii et conventui Premonstratensi, unicuique seorsim. In eundem modum capitulo Constantinopolitano, usque cum modestia et cautele. Qui vero canonica forte præpeditione detentи personaliter venire nequierint, idoneos pro se dirigant responsales; nec quisquam superflvas, etc., usque requirendus. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ei qui, auctore Deo, Constantinopolitanæ Ecclesiae presidebit, ex parte nostra que præmissa sunt fideliter nuntietis, ut et ipse juxta priscam formam nostro se conspectui repræsentet; nihilominus de collegio vestro viros idoneos pro vobis ad hoc sacrum concilium transmissuri, cum nonnulla sint in ipso tractanda que specialiter ad Ecclesiarum capitula pertinebunt. Interim vero per vos ipsos et alios viros

prudentes, etc., usque perferatis examen. Nullus itaque se fallaciter, usque ex se fluctus.

Datum.

XXXI.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS,
CETERISQUE CLERICIS PER REGNUM FRANCIE CON-
STITUTIS.

Super eodem.

(Datum.)

Pium et sanctum propositum quod de subventione terre sanctae pro communi utilitate, Deo inspirante, concepimus et perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteris adverte manifeste. Ad hoc igitur salutare propositum excequendum dilectum filium nostrum Robertum tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique probatæ honestatis et fidei, destinamus, merito sue probitatis speciali gratia nobis acceptum, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eum vice nostra, imo potius vice Christi, devote suscipere ac honeste tractare curetis; ipsius salubribus monitis et mandatis humiliter intendentis, presentim in iis quæ pertinent ad subsidium terre sanctæ. Nos enim quod super iis et aliis ad sue legationis officium pertinentibus provida deliberatione statuerit præcipimus inviolabiliter observari; concedentes eidem ut evellat et destruat, sedificet atque planiet, quæ sibi evelenda et destruenda, sedificanda occurserint et plantanda.

Datum, etc.

XXXII.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN COELIO MONTE
PRESBYTERO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Datum.)

Ut efficacius possis intendere ad subsidium terre sanctæ, praesentum tibi auctoritate concedimus ut iis qui ad tuam vocationem devote convenerint ad audiendum verbum salutiferæ crucis, de injunctis sibi penitentiis vice nostra certam valeas indulgentiam impertiri. De torneamentis autem hoc tibi duximus concedendum, ut de virorum prudentum consilio salubriter status quod terræ sanctæ utilitati secundum Deum videris expedire.

Datum, etc.

XXXIII.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ei commendat legatum apostolicum.

(Datum.)

Quam sincerum dilectionis affectum erga te ac filium tuum et regnum Francie habeamus novit ille qui testis est in cœlo fidelis, cuius super hoc testimonium secure possumus invocare. Adeo quippe regni tui exaltationem diligimus, privilegiata semper opera commendantes quæ processerunt de ipso, quod æquanimius Ecclesiæ Romane quam ipsi regno sustineremus magnum aliquid adversitatis accidere, cum facilius hæc quam illud ab imminenti

A posset periculo liberari. Ut ergo super hoc amplius securus reddaris et certus, mittimus ad tuam regalem præsentiam dilectum filium nostrum Robertum tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique probatæ honestatis et fidei, qui ea quæ plenius accepit a nobis, expressius tibi referat viva voce; serenitatem tuam rogantes et exhortantes in Domino quatenus eum benigne recipias et honeste perfractes, ipsius acquiescendo salubribus monitis et consiliis propter Deum.

Datum.

In eundem modum nobili viro Ludovico charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris primogenito. In eundem modum nobili mulieri Blancae uxori nobilis viri Ludovici charissimi in Christo filii nostri illustris regis Francorum primogeniti.

XXXIV.

PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Consolatur eum et invitat ad concilium.

Ex litteris quas aliquoties tua nobis fraternitas destinavit et alis quoque indicis cognovimus evidenter te non solum ad sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam, verum etiam ad personam nostram specialiter devotionem habere debitam et devotam. Propter quod habentes te in visceribus charitatis, tibi compatimur in tribulationibus quas pateris et pressuris: quamquam et tibi et nobis sit in eis ipsius gloriandum, cum id quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis hujusmodi supra modum in sublimitate pondus aeternæ glorie operetur, nec sint condigiae passiones hujus temporis ad futuram gloriam revelandam in illis qui pro Christi nomine patiuntur. Propter quod Apostolus sibi placebat in infirmitatibus suis, in contumelias, in necessitatibus, in persecutionibus et angustiis quas sustinebat pro Christo, et cum infirmabatur, tunc maxime potens erat, sciens quod virtus in infirmitate perficitur, et quod licet per eam homo corrumpatur exterior, interior tamen per eamdem jugiter renovatur. Timentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum, qui suos non solum de tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat, ut quasi meridianus fulgor consurgat eis ad vesperam, et cum se consumptos putaverint, ut lucifer oriatur. Benedicas igitur Deo et Patri Domini nostri Iesu Christi, qui te in omni benedictione spirituali secundum gratia sua divitias benedixit, et ut esses immaculatus in conspectu ipsius, dedit tibi ut non solum credas in Christum, sed pro Christo etiam patiaris. Porta ergo, charissime frater, in corpore tuo stigmata Iesu Christi, per quem mundus tibi crucifixus est et tu mundo. Stabilis es et aduersus mundanas adversitates immobilis, abundans in opere Dei semper, sciens quod labor tuus non est inanis in Domino, et sicut in te Christi passiones abundant, ita et per Christum abundet

consi-
tur t-
tom,
dicer-
lo sc-
nuris
toler-
te de-
confi-
cogi-
bonu-
serva-
coron-
reddi-
quod-
et op-
agim-
perfe-
cordi-
clem-
ciza a-
inten-
dicta-
ciend-
comm-
juxta-
conve-
quo a-
corr' n-
nand-
discu-
oppre-
pi c-
subai-
imperi-
singu-
ter o-
el see-
reme-
profe-
chis,
Chris-
nostr-
quod-
ducen-
nos e-
Nov-
mode-
præp-
aut re-
condi-
igitu-
præs-
et mo-
tes q-
sentia-
Quod-
virum-

consolatio tua, qui te supra id quod potes non patieris tentari, sed faciet in ipsa temptatione proveniens, ut valeas sustinere; cum jam ipso docente diceris in quibus es esse sufficiens, et cum Apostolo scias satiar, scias et esurire, et abundare, et perniciem pati, ac possis in eo qui te confortat omnia tolerare. Fideles quoque ab infidelibus in capivitate detentos sedulis exhortationibus corroborata et confirmata, ne deficiant in tribulationibus suis, sed cogitantes in lucta victoriam et præmium in labore, bonum certamen certare, non desinant, et cursum servando fidem feliciter consummare, ut de reliquo coronam justitiae merito valeant expectare, quem redet eis in illa die Dominus justus judex; scientes quod nos ab liberatione eorum studium diligens et operam efficacem, si desuper datum fuerit, satagimus adhibere. Denique ad tuam duximus notitiam perferendum quod cum inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectemus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesie valeamus intendere cum effectu, hoc ad exsequendum prædicta de fratribus nostrorum consilio providimus faciendum, ut scilicet quia hac universorum fidelium communem statum respiciunt, generale concilium juxta priscam sanctorum Patrum consuetudinem convoceamus opportuno tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vitia et plantandas virtutes, corrigenlos excessus, et reformatos mores, eliminandas hereses, et roborandam fidem, sopiaendas discordias, et stabilendam pacem, comprimendas oppressiones, et libertatem foventam, inducendo pri cipes et populos Christianos ad succurrsum et subhium terra sanctæ tam a clericis quam laicis impendendum, cum ceteris quæ longum esset per singula numerare, provide statuantur, inviolabiliter observanda circa prælatos et subditos regulares et seculares, ad divini nominis gloriam et honorem, remedium et salutem animarum nostrarum, ac profectum et utilitatem populi Christiani; patriarchis, archiepiscopis et episcopis per universas fere Christianorum provincias constitutis per scripta nostra mandantes ut se taliter studeant præparare quod a presentis Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tertio decimo anno usque ad duos annos et dimidium, præfixis sibi pro termino Kalendis Novembbris, nostro se conspectui repræsentent cum modestia et cautela; ita quod qui canonica forte prædilectione detentis personaliter venire nequierint, aut remanserint pro Christianis ministeriis exercendis, idoneos pro se dirigant responsales. Quia igitur in tanto negotio tuam desideramus habere præsentiam, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si fieri poterit, personaliter ad præsentiam nostram accedas termino suprascripto. Quod si forsitan venire nequieris, saltem aliquem virum idoneum pro te ad concilium mittere non postponas. Tu denique, venerabilis frater in Christo,

A tuarum nobis apud justissimum judicem et pilissimum Patrem orationum impetrare suffragium, quo plurimum indigemus.

XXXV. DUCI ET POPULO VENETORUM. *De negotio terræ sanctæ.*

A memoria vestra non excidit quam solemnni votos ad terræ sanctæ subsidium astrinxistis. Licet autem propositum vestrum ad alia postmodum declinaverit, votum tamen nibilominus in sua firmitate permansit; quia etsi cuique sit in vogendo libertas, est tamen necessitas in reddendo, cum sit scriptum: *Vovete et reddite Domino Deo vestro* (*Psalm. LXXV*): quorum primum pertinet ad consilium, secundum pertinet ad preceptum. Cum igitur opportunum vobis tempus immineat reddendi Domino vota vestra, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus vos taliter preparetis quod non transgressores voti, sed executores diligentes inveniamini et fideles; pro certo scientes quod si forte divino timore postposito negligenter efficeret quod mandamus, grave vobis imminet salutis dispendium apud Deum et infamia quoque opprobrium apud mundum; quemadmodum econtrario, si quod vobis injungimus curaveritis adimplere, et laudem apud homines temporalem et mercedem apud Deum merebimini sempiternam.

XXXVI. ALBERTO JEROSOLIMITANO PATRIARCHE APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO. *De negotio terræ sanctæ, et ut accedat ad concilium generale.*

Pium et sanctum propositum quod de subventione terræ sanctæ pro communi utilitate, Deo inspirante, concepimus et perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris ad universas pene Christianorum provincias destinatis, quorum tibi transcripta dirigimus, intelleges manifeste. Super quo tanto pleniori gaudio hilarescens quanto profecto id ardenter desiderio affectasti. Ne vero delestatilis conversatio quorumdam inhabitantium terram ipsam hujus salutaris executionem propositi aut impediat aut retardet, cum Deum suis nefandis operibus non ad indulgentiam provocent, sed ad iram, charissimam nobis tue fraternitatis prudentiam obsecramus in Domino quatenus more prudentis medici ad lethalem eorum plagam curandam diversis experimentis utaris, eosque studeas ad veram penitentiam revocare, si forte salubribus acquiescendo consiliis divinae virtutis accipient medicinam, per quam divinae sentiant medicinæ virtutem. Licet autem dura Saracenorum perfidia non consuverit humilibus Christianorum precibus emolliiri, ut tamen ille nostram humilitatem respiciat qui superbis resistit, humilibus vero dat gratiam, de virorum prudentum

consilio divinum præ oculis timorem habentium, Sol-danum Damasci et Babylonie, qui haereditatem Christi detinet occupatam, apostolicis providimus litteris humiliter premonendum secundum formam quam in ipsis litteris videbis expressam. Nam et dispositionibus nostris auditis, quæ utinam cum possent omnino latere, fortassis omnipotens Deus suum in eum terrorem immittet, et benigne rogatus ostendet facere se sponte nequod dure compulsa facturum se putaret invictum. Unde volumus et mandamus quatenus cum nuntiis nostris viros provisos et fideles ad eum facias destinari, qui apud ipsum nostrum studeant promovere mandatum. Interim autem charissimum in Christo filium nostrum Joannem Jerosolymitanum regem illumitem et tam Hospitalis quam militiae Templi fratres, cum peregrinis pariter et indigenis, ad defensionem et custodiām hujus terræ prudenter moneas et inducas; ne (quod avertat Dominus) ei quidquam adversi valeat evenire, divino semper auxilio invocato. Quia vero tuam nobis praesentiam ad hoc salutare propositum exsequendum valde credimus necessariam, imo quoniam maxime fructuosam, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si vide-ris posse fieri absque gravi dispedio terræ sanctæ, præfixum ad universale concilium celebrandum quam cito poteris satagás terminum prævenire, du-cens aliquos viros tecum in consilio provisos et in commisso fideles, qui plene noverint circumstan-tias causarum et rerum, temporum et locorum: quibus undique circumspectis, ad liberationem haereditatis Dominicæ utilius intendere valeamus. Tu doneque, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud justissimum judicem et piissimum Patrem orationum impertire suffragium, quo plurimum indigemus.

XXXVII.

POBILI VIRO SAPHILDINO SOLDANO DAMASI ET BABYLO-NIÆ, TIMOREM DIVINI NOMINIS ET AMOREM.

Ejusdem fere argumenti cum superiore.

Daniele propheta testante, didicimus quod est Deus in celo, qui revelat mysteria, mutat tem-pora, et transfert regna, ut universi cognoscant quod dominatur Excelsus in regno hominum, et cui vulerit dabit illud. Hoc autem evidenter ostendit quando Jerusalem et fines ipsius in manus fratris tui tradi permisit, non tam propter ejus virtutem quam propter offensam populi Christiani Deum ipsum ad iracundiam provocantis. Nunc autem ad illum conversi speramus quod ipse miserebitur nostri, qui secundum Prophetam cum iratus est, non obliviscitur misereri. Unde illum imitari volentes

A qui de se dicit in Evangelio: *Discite a me quia misericordia et humilis corde* (Math. xi), magnitudinem tuam humiliter obsecramus quatenus ne propter violentam detentionem præfatae terræ plus adhuc effundatur humani sanguinis quam hactenus est effusum, saniori utens consilio restituas eam nobis, de cuius detentione, preter inanem gloriam, forte plus tibi difficultatis quam utilitatis accrescit; ipsaque redita, et dimissis utrinque captivis, quiescamus a mutuis impugnatione offendis; ita quod apud te non sit deterior conditio gentis nostra quam apud nos est conditio gentis tuae. Latores ergo presentium ad tuam presentiam destinatos rogamus ut benigne suscipias et honeste pertractes, dignum illis responsum tribuens cum effectu.

B

XXXVIII.

ABBATI DE BAZACO XANTONENSIS DIOECESIS, ET ELIE DE GRÆCIA ENGOLISMENSI CANONICO.

De collatione præbendarum.

(Laterani, 11 Non. Junii.)

Ex vestris accepimus litteris quod cum ordinatio-nem de quibusdam præbendis in Ecclesia Xantonensi vacantibus vobis duobus et dilecto filio abbatii de Talemundo duxerimus committendam,.. archidiacono et A. Fulcerio canonico Xantonensibus, instantibus vobis duobus, tertio per litteras excusat, ut mandatum apostolicum impleritis, pars capituli facultatum insufficientiam allegavit, producens nihilominus quoddam privilegium felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, per quod ei videbatur indulsum ne plures recipere cogerentur quam suppeterent Ecclesia facultates. Vos tandem, auditis hinc inde propositis, de assensu partium ipsum negotium cum attestationibus quas ad presentationem capituli recepistis de insufficientia facultatum et transcripto memorati privilegi vestris sigillis inclusis ad sedem apostolicam remi-sistis. Cum autem nobis fuerit pro capitulo supplicatum ut secundum hoc dignaremur illi Ecclesiæ provide, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita super præmissis plenius veritate, de omnibus vel aliquibus præbendarum illarum secundum facultates Ecclesiæ ordinatis juxta cursum in Xantonensi Ecclesia consuetum. Quod si forte de omnibus vel aliquibus nequiveritis ordinare, ordinationem ipsam usque ad tempus concilii differatis; præfato capitulo injungentes ut tunc nuntios mittant ad nostram praesentiam speciales, super hoc mandatum apostolicum recepi-ros. Nullis litteris veritati et justitia præjudicantibus, etc. Tu deinde, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, 11 Non. Junii, pontificatus nostri anno XVI.

(4)
noce
perm
ens J
dieru
Sanc
seat
suffic
proce
etiam
rem
Eccle
sentia
teras
ticos
mand
cius
impla
prasti
per c
cio
rotan
dive
a bon
non i
et co
tempo
simil
super
in mi
trans
qui co
ticos
nihil
const
fuisse
stolice
a nob
verum
multa
rum e
inven
præte
tere p
consci
mucro
dat ap
sos.
vestra
conter
quibus
me R
nam s
conde
person
ram n
mause
et litt
modu
curavi
a beat
dean
ipso n
sem c
Eccles

DE NEGOTIO COMITUM TOLOSÆ, CONVENARUM FUXI, ET GASTONIS DE BEARNO.

XXXIX.

De negotio comitis Tolosani.

(41) Sanctissimo Patri et benignissimo domino In-
nocentio Dei gratia summo pontifici Hugo solo In-
permissione Regensis episcopus et Thedisi canonici-
us Januensis, humiles servi ejus, cum longitudine
dierum et vita perenni, ad oscula pedum seipso.
Sanctitati vestra insinuatione praesentium inno-
secat quod de facto comitis Tolosani, quod olim in-
sufficiens nostræ providentia vestra commisit,
processimus in hunc modum. Sane prius apud San-
ctum Egidium infra tres menses secundum teno-
rem apostolici rescripti concilium habuimus archi-
episcoporum, episcoporum et aliorum prælatorum Ecclesie,
baronum eam, et aliorum quorum praesentiam novimus opportunam; ante omnia per literas nostras comiti memorato mandantes ut hereticos et rotarios de terra sua expelleret, alia etiam mandata impleret humiliiter ad que tenebatur astricius pluribus juramentis; ne si forte mandata illa implere negligeret, purgatione sua impedimentum præstaret. Cumque vocatus venisset ad concilium, et per operis evidentiā manifeste nobis et toti concilio constituit quod mandata que de hereticis et rotariis expellendis et aliis causis multis et negotiis diversis temporibus a diversis legatis, et præcipue a bona memoria magistro Milone, sibi facta fuerant non impleverat nec implebat, consilium fuit omnium et communis deliberatio, ipsum non debere tunc temporis ad purgationem admitti. Non enim verisimile videbatur quod in tantis criminibus, videlicet super heresi et nece legati, bene juraret qui toties in minoribus causis et articulis sua fuerat iuramenta transgressus. Injunctum itaque sibi fuit a prelatis qui convenerant ad colloquium et a nobis ut hereticos et rotarios de suo districtu expelleret, et alia nihilominus impleret humiliiter et devote de quibus constabat ipsum juramentis plurimis obligatum fuisse; quatenus cum in iis et aliis se dignum fecisset, requisiti ab ipso circa personam ejus apostolicum exsequenter mandatum. At ipse recedens a nobis, non solum non implevit quae mandavimus, verum datus in reprobum sensum ex toto, et oblitus multam gratiam et misericordiam quam ultra suorum exigentiam meritorum apud apostolicam sedem invenit, cœpit iniquitatē iniquitatē apponere ac præteritis abominationibus et criminibus committere graviora: propter quæ a legatis de communī consilio prælatorum multoties fuit anathematis mucrone percussus, et exposita terra ejus. Nec credat apostolica circumspectio nos in exequendo man-
dato vestro exstisisti aliquatenus desides vel remis-
sos. Sepissime enim dictum comitem ex parte
vestra citavimus, et ad presentiam nostram venire contempsit; nec venerabilibus Patribus Carpento-
ractensi et Vasionensi episcopis et clericis eorum,
quibus usque ad summam fere mille marcharum per me Regensem et bonas memoria magistrum Milonem sub poena excommunicationis quandam fuerat condemnatus, et aliis ecclesiasticis et miserabilibus personis, quas exaheredaverat, voluit satisfacere coram nobis, quæ omnia per venerabilem Patrem Ne-
mausensem episcopum, tunc Sancti Ruffi abbatem, et litteras nostras et per me Thedisiū, qui postmodum ad pedes vestros accessi, benignitati vestra curavimus diligentissime intimare. Postquam autem a beatitudine vestra hoc anno receperimus super eodem negotio iteratum mandatum, licet a comite ipso nunquam fuerimus requisiti, apud Avenionensem civitatem in Provincia continuo vocavimus Ecclesiarum prelatos, quorum consilio et delibera-

A tione mandatum vestrum totius exsequi valeremus. Verum ego Thedisi gravissima infirmitate præven-
tus, et multi ex prelatis, quia generalis corruptio aeris ibi erat, nequivimus colloquio interesse; sique factum est ut necessario negotium differratur. Deinde quando tempus habuimus opportunum, venerabiles Patres Narbonensis apostolice sedis legatus et Burdegalensis archiepiscopi, multi præ-
terea episcopi, et alii Ecclesiarum prelati, juxta Tolosam apud Vaurum ad citationem nostram ad concilium convenerunt: a quibus, prout tenebamur, in tanto negotio consilium requisivimus diligenter. Ipsi vero post multam deliberationem et diligenter tractatum consilium suum nobis in scriptis dederunt, quatuor, nomine omnium, sigillatum signillis, sicut de verbo ad verbum inferius plenius continetur.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod dominus Narbonensis archi-
episcopus, apostolica sedis legatus, et alii Ecclesiarum prelati qui fuerunt in concilio apud Vaurum, dederunt Regensi episcopo et magistro Thediso canonico Januensi judicibus delegatis a domino papa super negotio comitis Tolosani. Consuluerunt enim eis quod comes Tolosanus propter multiplices causas et rationes non debebat ab eis ad purgationem admitti, tam super criminis hereticæ pravitatis, quam super nece legali. Constat enim et notorium est quod de expellendis hereticis et rotariis de terra sua et aliis multis articulis multoties præstiti jura-
menta in manibus legatorum, quorum nullam servavit. Imo postquam ab apostolica sede rediit, apud quam multam misericordiam et gratiam inventum ultra suorum exigentiam meritorum, iniquitatē iniquitatē apponens, adauxit pedagia, impugnavit Ecclesiam et pacem cum rotariis et hereticis incessanter impugnat, recepiavit hereticos, fovit et forvet, et quanta potuit et potest virtute defendit. Mille insuper et ultra de crucesignatis clericis et laicis rotarii ejus et complices occiderunt. Præterea abbatem de Montalbano fere per annum captum detinuit, abbatem de Moysiaco cœpit, episcopum Agennensem de propria sede cum rotariis ejecit, et civitate sua et aliis bonis omnibus spoliavit, et damnificavit eum in valentia quindecim milium solidorum. Adeo præterea infamatus fuit et est de heresi a longis retro temporibus apud homines et graves quod invincibiliter præsumitur contra ipsum. Propter istas et alias plurimas enormitates et manifestos excessus ipsius, quæ omnia longum est enarrare, dixerunt prelati et concorditer re-
sponderunt quod adeo se fecit indignum ut ei fieri copia Evangeliorum non deberet a legatis vel judicibus delegatis, et etiam quia tali excommunicatio-
nis genere propter ea quæ dicta sunt tenetur astricius quod ab eis sine speciali mandato domini pape non potest absolvī. Placuit enim toti concilio ut præsens scriptum sigillis dicti domini Narbonensis archiepiscopi et Albiensis, Tolosani, et Convenarum episcoporum suo et aliorum nomine signetur.

Et quia non poteramus ad purgationem injun-
gendarum comiti procedere, juxta consilium prælatorum per litteras nostras b's protestati sumus comiti sepe dicto quod per ipsum stabat et impedimentum præstiterat ne factum ipsius posset ulteriori habere progressum absque summi pontificis licentia speciali. Profecto, præter alias iniquitates et abominationes ipsius, abbatem de Montalbano fere per annum tenerat vinculis mancipatum, nec non de sede propria bonis omnibus spoliatum ejec-
cerat episcopum Agennensem. Ipse tamen nobis

(41) Vide lib. xii, epist. 152, 153; lib. xiv, epist. 163; lib. xv, epist. 212.

postea per quedam notarium suas litteras destinavit, in quibus misericordiam potius quam judicium implorabat, postulans a nobis ut vel weiteremus Tolosam ad ipsum, aut ei assignaremus locum alium competentem. Quibus diligenter in scriptis rescripsimus quod in causa ejus propter rationes prefatas procedere nullatenus poteramus, et idcirco noluimus eum gravare vel etiam nos ipsos innobiliter laboribus et expensis. Volentes igitur finis mandati diligissime custodiore, meram et plenam veritatem, scilicet totius facti seriem et processum, beatitudini vestra breviter intimamus, cui soli Dominus impendi finem tantis claudius plenissimam scientiam et potestatem concessit. Ecclesie sua omnipotens praesidentiam vestram in longitudinem dierum conservet.

XL.

De eadem re.

(Arausica, x Kal. Martii.)

Sanctissimo Patri ac benignissimo domino Innocentio Dei gratia summo pontifici, Michael divina promissione Arelatensis archiepiscopus, Willermus Avignonensis, Burnus Vivariensis, Raimundus Uicensis, Arnaldus Nemaunensis, Guillelmus Magalonensis, Guillelmus Carpentoractensis, Guillelmus Aurasicensis, Gaufridus Tricatinensis et Bertrandus Cavellicensis episcopi, et Raibaldus Vasionensis electus, et Pontius monasterii Sancti Egidii abbas, humiles servi sanctitatis ipsius, longitudinem dierum cum vita et salute perenni. Utinam infallibiliter et oculata fide posset vestra sanctitas sicut nos possumus intueri qualiter videlicet partes nostras et fere totam provinciam Narboneensem, terras olim misericorditer tenebrarum et umbrarum mortis, et in quibus nullus ordo, sed confusio inerat semperita, per ministerium vestrum et iliorum quos ad extirpandum lolum agro Dominicano ante faciem vestram operarios destinasti, Rex gloriae, Dominus fortis et potens, Dominus potens in piaclio, ad cultum fidei, ad statum quietis et pacis, et ad debitam reformationem potenter et mirabiliter revocavit. Sane regiones et provinciae que tradidit fuerant Satana et ministri eius hereticis, rotariis et ceteris criminosis in exterminium et direptionem, praecepit, quod detestabilis erat, in conculationem et contemptum nemini Christiani modo sub vigilantia vestra, per gratiam Jesu Christi, qui oriens eas visitavit ex alto, translatas quasi de morte in vitam et de tenebris in confusione ad lucem, in religionis fervore, in tranquillitate temporum, et in multis aliis benedictionibus vestris exultant adeo et respirant ut quæ prius partes et haereditas demonum poterant non immerito appellari, nunc haereditas sancta et pacis visio rectissime appellentur. Et ut brevitate succincta plurima colligamus magnalia Dei et vestra, quibus de doloribus inferi erexit sumus et ab Egyptiaca servitute, vix possent auribus apostolicis per alieuius scientiam vel facundiam intimari ad plenum. Pro iis et aliis beneficiis vestris et vere operibus vicarii Jesu Christi, quæ ab oriente in occidente illuminant totum mundum, et a mari usque ad terminos orbis terræ coruscant, firmiter credimus et speramus pro certo quod in retributione justorum reposita est vobis co-

(42) Vide *Hist. Albig.*, cap. 66.(43) *Sancissimo.* Hujus epistolæ seriem truncam et mutilam habes apud eundem Petrum, c. 66, quam variis in locis restitues ope c. ms. ex quo eadem in hunc modum transcribi curavimus.(44) *Vaurum.* Castrum Vauri apud Petrum, Valsern. c. 52, oppidum in Gallia Narbonensi quod idem nomen hodie retinet, sicut et castra que in hac epistola continentur. Distant septimo cum semisse unius a Tolaso, milliaro, id est quinque leucorum itinere, si credimus Isidoro qui lib. xv Orig.

A rona justitiae, quam in illum diem redditurus est vestra beatitudini justus *Judex*.

Verum, Pater sanctissime, adhuc summopere timendum est et cavendum ne venenum hydræ, hoc est, dolosissime civitatis Tolosa, si non tanquam membrum putridissimum succidatur, et ipsa circumstantia loca jam plene purgata et salubria inficiat iterum et corruptat, et quod ædificatum est et reformatum a vobis multis laboribus et expensis, in antiquum chaos recidat, aut in multo deterior relabatur. Proinde benignitati vestra cum devotione omnimoda flexis genibus et profusis lacrymis supplicamus quatenus secundum zelum Phinees, quem habetis, arripiat judicium manus vestra, et fermentissima civitas illa cum sceleratis omnibus spurcitur et sordibus que se infra tumidum ventrem viperæ receperunt, cum in sua malitia non sit inferior Sodomæ et Gomorrha, debito exterminio radicitus extingatur. Si enim laqueus ille contritus fuerit, et B nos erimus liberati. Alioquin in veritate, quæ Deus est, vobis loquimur et testamur quod si forte peccatis nostris exigentibus tyrannus ille vel potius haereticus Tolosanus, aut etiam filius ejus, contritus caput et fortius conterendum erigeret, assumptis aliis septem spiritibus nequioribus se, ut singularis ferus et leo rugiens et querens quos devoret, singula devastaret, et subverteret universa; ut longe tolerabilius esset Ecclesiam que est in partibus nostris esse vel habitare inter barbaras nationes quam ad pristinam confusionem redire. Provideat igitur apostolica circumspectio futuri cladibus et occurrat, ne prævaleat inimicus, nec a tam pio, tam sancto, et tam utili opere manus vestra desistat quousque draco Moysi prouersus devoraverit Pharaonis dracones, et fugato Iudeo cum incircumeisis aliis et immundis, populus acquisitionis pacifice terra promissionis fruatur. Ad hæc, discretione magistrorum Thedisi plura paternitati vestra referenda commisimus; qui super negotiis et necessitatibus totius provinciae tanquam nobis ipsis indubitanter credatis, si placet. Ipse enim novit in omnibus plenissime veritatem. Conseruet Deus sanctitatem vestram Ecclesie sanctæ sua per tempora multa.

Datum Aurasica, decimo Kalendas Martii, anno Domini 1212.

XL.

Super eodem.

(42) *Sanctissimo* (43) in Christo Patri ac beatissimo domino suo Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles servi ejus archiepiscopi, episcopi et alii Ecclesiarum prelati in concilio apud Vaurum (44) pro sanctæ fidei congregati negotio, cum omni affectione longum vite spatium et salutem. Ad agendas paternitatis vestre sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamis nobis sufficiat, retrubitorum omnium bonorum exoramus ut nostrum in hac parte suppleat defectum, et abunde vobis retrubitorum omne bonum quod nobis et nostris aliisque partium nostrarum ecclesiæ tribuistis. Cum enim in partibus ipsis pestis haereticæ ibi antiquitus (45) seminata nostris temporibus usque adeo succrevisset quod cultus divinus ibidem haberetur omnino in opprobrium et derisus, et in clerum et bona ecclesiastica hinc haereticæ, inde rotarii (46) grassare-

c. ult. leucam mille et quingentis passibus coarctari scribit.

(45) *Antiquitus.* Aureliae primum Albaniensis error exortus est anno Domini 1017. Glaber Rad. *Hist. Franc.*, lib. iii, c. 8; deinde per universi regni orbem pestis incrementum latens emersit.

(46) *Rotarii*, quibus addebalistarios qui ἴδιω τρόπῳ Wasconum adhuc nomen retinent *arroutez*, et Pyrenæorum scopulis tanquam Ithacæ addicti peregrine prolincientes non solum vestibus et nominis, sed interdum vita usu spoliari, ita ut vere Innocentius

tor,
sens
vigi
alit
eum
pest
stia
tis,
min
rab
part
ribu
dogr
liter
pesti
quot
sidu
princ
temp
coru
sibi
test,
Ex c
cum
genti
eode
Sata
ingra
impl
ment
ficio
vestr
Sane
opin
sub
mina
radic
mult
vere
Cu
Vaur
retic
misit
Casse
cruce
vestit
eos vi
vel m
rotari
2 adv
fuit in
13, li
viator
ex Ni
laque
ilaque
testat
tracta
nullo
xensis
dam s
casse
reunis
homic
mine
(47)
non s
tur. S
c. Si
(48)
Innoc
(49)
geni
creden

tur, et tam princeps quam populus in reprobum sensum dati a fidei rectitudine devarent, tandem vigilante vestra sollicitudine faciente, ita nos ex alius oriens misericordia visitavit per sanctos exercitus signatorum, quos ad emundandas spuriias pestis hujusmodi sapientissime deputastis, et Christianissimum eorum principem comitem Montisfortis, intrepidum Christi athletam, et invictum Dominici prælii bellatorem, Ecclesia, que tam miserabiliter corruerat, caput incepit relevare, et in parte maxima jam destructis adversitatibus et erroribus universis, terra dudum a cultoribus falsorum dogmatum conculata, nunc divino cultui laudabili assuecat. Restant vero adhuc reliquæ dictæ pestis. Tolosana videlicet civitas, cum castris aliquot, ubi tanquam sordes in sentinam cedentes residuum pravitatis hereticæ se collegit: quorum princeps, comes scilicet Tolosanus, qui ab antiquis temporibus, sicut multoties jam audistis, hereticorum et fautor existit et defensor, pro viribus quæ sibi remanserunt impugnat Ecclesiam, et quoad potest, pro fidei hostibus, ejus cultoribus se opponit. Ex quo enim a sanctitatem vestram reddit praesentia cum mandatis in quibus ultra omnem suorum exigentiam meritorum egeratis misericorditer cum eodem, introivit, sicut manifeste videtur, angelus Satanae in cor ejus, et gratiae vestrae beneficiorum ingratius, de iis quæ coram vobis promiserat nil implevit. Imo pedagia (47) sepium abjurata vehementer adauxit, et ac si mandatorum ipsorum beneficio renuniasse intenderet, aut omnes quos scivit vestros et Ecclesie Dei adversarios se convertit. Sane per Ottонem (48) Dei et Ecclesie inimicum, opinatus contra ipsam Ecclesiam vires assumere sub ipsius confidentia, manifeste, sicut asseritur, minabatur quod Ecclesiam de finibus suis et clerum radicitus extirparet, hereticos et rotarios, quos multoties abjuraverat, ex tunc ferventius solito fore studuit et tenebat.

Cum enim Catholicorum exercitus obsideret Vaurum, ubi sedes erat Satanae atque erroris hereticæ primatæ, ipse in subsidium perversorum misit milites et clientes, et in castro suo quo. Casseri appellatur fuerunt inventi et combusti a cruce signatis plusquam quinquaginta heretici de vestitis (49), preter credentium eorum multitudinem

A copiosam. Invocavit etiam contra Dei exercitum Savaricum (50) regis Angliae (51) inimici Ecclesie senescallum (52), cum quo Christi pugilem predictum comitem Montisfortis apud Castrum novum Arii obsidere presumpsit; sed, Christi dextera faciente, citio fuit ejus presumptio in confusionem conversa, ita ut pauci Catholicæ infinitam Arianorum (53) multitudinem effugarent. Predictorum autem Ottonis et regis confidencia defraudantes, ut qui baculo arundine nitebantur, cogitavat iniquitatem abominabilem et catholice auribus detestandam et ad regem Marrochitanum (54) nos nuntios destinavit, subsidium ejus, non solum in terra nostræ, sed totius Christianitatis excidium, implorando. Sed conatum ejus et damnabilem intentionem superna pietas impedit. Episcopum Agennensem a sede propria expellendo, bonis omnibus spoliavit, Abbatem de Moissiacō capiti, et abbatem Montsalbani fere per annum tenuit captivatum. Rotarii quoque Ipsius et complices peregrinos clericos et laicos innumerablem variis affecere martyriis, et nonnullos detinunt ac diutius tenuere captivos. In omnibus illos non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta; ita ut fiat quotidie semetipsa deterior, et omnia mala quæ potest per seipsum et filium (55) ac complices nos Fuxensem et Convenarum comites et Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos et perversos, contra Dei Ecclesiam operetur. Cum autem ultione divina et censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, comes Christianissimus Montisfortis, terram ipsorum tanquam hostium Dei et Ecclesie sancto et justo prælii occupaverit fere totam, ipsi adhuc persistentes in sua malitia, et humiliare se sub potenti manu Dei contemnentes, nuper ad regem Aragonensem recurrerunt, per quem forte intendunt veram circumvenire clementiam et Ecclesiam suggiliare. Adducerunt enim ipsum Tolosam nobiscum, qui de mandato legati et delegatorum vestrorum apud Vaurum conveneramus, colloquium habiturum. Qui que ac qualia proposuerit, et quæ nos ei duxerimus respondenda, ex rescriptis quæ vobis sigilla a militantibus plenius cognoscetis. Mittitur etiam sanctitati vestre consilium quod delegatis vestris super factio comitis Tolosani tributum requiri. Omnes igitur unanimiter et concorditer hæc premissa sanctitati

C idem Petrus c. 56, qui Savarus Malleonensis Pictorum natione oriundus a Polid. Virg. Hist. Angl. lib. xv dicitur, et Savaricus Maulconus a Guaguino, lib. vii in Ludovico VIII.

(51) Regis. Joannis.

(52) *Seneschallum*, diverso munere functus seneschalus, qui postea senescallus dictus est, ex varietate temporum. Siquidem in aula Caroli Magni apud Hinc. in epist. 1, c. 213. maxima cura ad eum spectabat, eo quod cetera (preter potus et victus caballorum) euendum seneschallum respicerent, ita ut lateri principis ex his dicamus adhæsse. Sic Guillermus de Nogarelo seneschallus regis Francorum (Philippi Pulchri scilicet) dicitur a Thoma Walsingham in Edoardo I, rege Anglie; sed alia censetur ejusdem dignitas ex ordinationibus regis de officiis baillivorum et seneschallorum, tit. 6, qui praeerant foro, in quo nobilium et militum iuria dirimirunt, et in constitutione Ludovici III anno Domini 1254, ubi senescalli Bellicadri et Carcassona fit mentio.

(53) *Arianorum seu potius Ariomanorum*, a quorum heresi Albianensis error emanavit. Nam et in eadem regione Wisigothi Arianam pravitatem applexi sunt.

(54) *Marochitanum*. *Mimamolinum*, de quo supra Ämilius in Philippo II. Advolavit ille manus Saracenum sub Mimamolini signis armatus.

(55) *Filium*. *Raymundum* juniores.

(47) *Pedagia*, fiscus enim bonorum principum non sacerdotum damnis, sed hostium spoliis augetur. Symmachus, lib. x, ep. 54, ideo multat ut in c. Si quis Romipetas 24, quæst. 36.

(48) *Othonem IV imperatorem*, Martinus Pol. in Innoc. III.

(49) *Vestitis* lege perfectis. Quidam enim in Albigeni heresi perfecti sive boni homines, allii vero credentes dicebantur. Petrus Valsern. c. 2.

(50) *Severicum*. Savaricum de Mallone vocat

vestræ intimamns, liberantes animas nostras, ne per defectum significandi in negotio fidei de continentibus aliquid omittatur. Demum vero pro animabus nostris ac commissarum nobis Ecclesiarum substantiis vestra misericordia supplicantem exposcimus per viscera misericordia Dei nostri ut liberalis et pacis, mo vite nostræ negotium, quod in parte maxima jam feliciter promovistis, cum manifesta justitia et potentia sit in promptu, felicior sine dignemini consummare, ponentes ad radicem arboris damnum securum, et eam, ne noceat ultra, perpetuo nescidentes. Pro certo namque sciat quod si terra quæ dictis tyrannis cum tanta justitia et multa Christianorum effusione sanguinis est ablata, ipsis aut eorum heredibus restituatur, præter scandalum fidelium qui hoc negotium promoverunt, non solum fieret novissimus error pejor prior, sed excidium exinde clero, et Ecclesie inestimabile imminaret. Ad hanc, quoniam enormitates, blasphemias, abominationes et alia scelerata predicatorum per singula presenti pagina non credidimus adnotanda, ne librum texere videremur, quedam in ore nuntiorum posuimus, quæ sanctis auribus vestris poterunt viva voce referre.

XLII.

Epistola prælatorum qui fuerunt in concilio apud Vaurum, ad Innocentium.

Sanctissimo in Christo Patri ac beatissimo domino Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles servi ejus, Willelmus Burdegalensis, Vasensis et Petragoricensis episcopi, cum omni affectione vite spatum et salutem. Ad agendas paternitatis vestrae sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamus nobis sufficiat, retrahitorem bonorum omnium exoramus ut nostrum suppetat in hac parte defecutum, et abunde vobis retribuat omne bonum quod in Narbonensi et Auxitanensi provinciis et etiam in partibus nostris tam Ecclesiarum quam Ecclesiarum prælati paterna misericordia tribuistis. Cum enim in dictis partibus pestis haereticae pravitatis jam adeo pullulasset quod eisdem corruptis penitus, partes affines affectura morbo similis videbatur, cunque rotariorum violentia, principibus omnibus ejusdem terræ consentientibus et hoc idei facientibus, Ecclesias fidemque catholicam omnemque religionem Christiani nominis impugnaret, vestre provide discretioni placuit has incommodes sapienti consilio refrenare, quia fidelium signatorum et comitis Montisforis mediante labore, mandatum vestrum in parte maxima tam haereticos quam rotarios de sedibus suis ejecit; ita quod dominus cultus et pax ecclesiastica videntur in dictis partibus reflorere, nec jam aliud restat nisi illud quod per sanctitatem vestram feliciter est inceptum, per eandem feliciter consummetur. Quocirca paternae sanctitati cum omni devotionis affectu duximus supplicandum quatenus ad extirpandas reliquias pestium predictarum dignemini salubre consilium adhibere; ita quod flores pacis, qui jam videntur oriri, in hoc quod in isto negotio est incepitum, ad consummationem fructus faciant expectatos. Si vero, quod absit! opus tam laudabiliter incepitum cum manifesta justitia et potentia sic in promptu imperfectum relinqueretur, non solum foret novissimus error pejor prior, sed excidium exinde clero et Ecclesia irrecuperabile imminaret. Bene et diu valeat sanctitas vestra.

PETITIONES REGIS ARAGONENSIS IN CONCILIO APUD VAURUM.

(Tolosæ, xvii Kal. Februarii.)

(56) Quoniam sacrosancta mater Ecclesia non solum verbera sed ulera quoque docetur habere, devotus Ecclesiae filius Petrus Dei miseratione rex

(56) *Hist. Albig.*, cap. 66.

A Aragonensis pro comite Tolosano ad sinum ejusdem matris Ecclesie cupiente redire a sanctitate vestra petit humilietur et rogat instanter quatenus faciendo satisfactionem personalem pro excessibus quamcumque ipsi Ecclesiae visum fuerit expedire, ac pro dannis et injuriis illatis diversis Ecclesiis et prælati satisfaciendo secundum quod clementia matris Ecclesie ipsi comiti duxerit injungendum, restituatur clementer et misericorditer ad possessiones suas et alia quæ amisit. Quod si forte pro persona comitis nollet Ecclesia ipsius regis petitionem audire, petit et rogat hoc idem pro filio, ita tamen quod Pater nihilominus satisfaci personatiter pro excessibus suis, vel in frontaria Saracenorū cuncto in subdividum Christianorum cum militibus suis, vel in partibus transmarinis, secundum quod Ecclesia melius arbitror expedire, et infans de terra sua in tam fideli cura et tam diligenti custodia ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesie habeatur usquequo de bonitate sua signa compareant manifesta.

B Et quoniam comes Convenarum nec fuit unquam hereticus nec eorum susceptor, sed potius impugnator, et ideo terram dicunt amissione quia astitit consobrinus et dominus suo comiti Tolosano, petit idem rex et rogat pro eo sicut pro vassallo suo, ut restituatur ad terram suam, satisfaciendo quoque ad arbitrium Ecclesie, si apparuerit eum in aliquo deliquisse.

Item cum comes Fuxensis nec haereticus fuerit nec sit, pro eo memoratus rex petit et rogat sicut pro consanguineo suo charissimo et vassallo, cui sine verecunda in jure suo deesse non potest, quatenus pro reverentia ipsius et gratia restituatur ad sua, satisfaciendo nihilominus ad arbitrium Ecclesie in his et pro iis super quibus clementia matris Ecclesie euodem apparuerit delinquisse.

Item pro Gastone de Bearno vassallo suo petit sepelitus rex et rogat affectuose quatenus restituatur ad terram suam et fidelitatem vassallorum suorum, maxime cum paratus sit juri parere et ad arbitrium sanctæ matris Ecclesie satisfacere coram judicibus non suspectis, si vobis causam ipsius audire et expedire non licet.

C In omnibus tamen præmissa duxit memoratus rex misericordiam potius quam judicium invocandum, initens ad clementiam vestram episopos, clericos et barones suos super præmissis, ratum habutus quidquid a vobis cum eis fuerit ordinatum; supplicans ut tales habere dignemini circumscripti et diligentiam in hoc facto ut in negotio Christianitatis in partibus Hispaniae ad honorem Dei et sanctæ Ecclesie dilatationem prædictorum baronum et comitis Montisforis subsidium possit habere.

D Datum Tolose, xvii Kalend. Februarii.

RESPONSUM PRELATORUM IN CONCILIO APUD VAURUM.

(Vauri, xv Kal. Februarii.)

Illustri et dilecto in Christo Petro Dei gratia regi Aragonum, comiti Barchinonensem, concilium apud Vaurum, salutem et sinceram in Domino dilectionem. Petitiones et preces vidimus quas pro Tolosano et ejus filio, et Fuxensi et Convenarum comitibus, et nobili viro Gastone de Bearno vestra regalis serenitas destinavit; in quibus etiam litteris inter cetera Ecclesiae filium dicitis vos devotum. Super quo multiplices Domino Jesu Christo ac regali vestrae celsitudini gratiarum referimus actiones, et in cunctis in quibus secundum Deum possumus, propter illam mutuanam dilectionem qua vos sancta Romana Ecclesia mater, sicut intelligimus, amplectitur, et vos ipsam, nec non et ob reverentiam excellentie vestrae regalis admitteremus affectuosius preces vestras. Super eo quod pro comite Tolosano et ejus filio petitis et rogatis, hoc duximus serenitatem regie respondendum. Quod tam

(57) *In Hist. Albig.*, cap. 66.

PATR

causa comitis quam causa filii, quae penderet ex facto Patris, auctoritate superioris exstat nobis exempta ; cum idem comes Tolosanus venerabilis fratri Regensi episcopo et magistro Thediso a domino papa negotium suum fecerit sub certa forma committi. Unde, sicut credimus, memoriter retinetis quot et quantas gratias dicto comiti post multos excessus ipsius dominus papa fecit, nec non et quam gratiam ad intercessionem vestram et preces venerabilis Pater Narbonensis archiepiscopus, apostolice sedis legatus, tunc abbas Cisterciensis, apud Narbonam et Montempessulanum eidem comiti faciebat bienio, si bene meminimus, jam transacto. Volebat siquidem idem legatus onnes dominicaturas et proprietates eidem comiti remanere integras et illas, et ut illa jura quae habebat in castris aliorum haereticorum, quae de feudo ejus erant, sive alberga, sive quista, sive calvagata, eidem integra remanerent. De illis præterea castris quae erant aliorum haereticorum, quae de feudo ejus non erant, quæ idem comes dicebat esse ad minus quingenta (57), volebat præfatus legatus ut quarta vel etiam tercia pars eorum cederet in proprietatem comitis supradicti. Spreta vero idem comes illa magna gratia domini papæ ac prædicti legati et Ecclesie Dei, veniens directe contra omnia juramenta quæ olim præstiterat in manibus legatorum, et addens iniquitatem iniquitati, criminis criminibus, mala malis, Ecclesiam Dei et Christianitatem, fidem et pacem cum haereticis et rotariis et aliis pestilentialibus fortius impugnavit et damnificavit, adeo ut omni gratia et beneficio reddiderit se indignum. Quod autem petitis et rogatis pro comite Convenarum, taliter super hoc duximus respondendum. Pro certo intelleximus quod, cum post excessus suos multiplices et juramenti transgressionem fœdus cum haereticis et eorum fautoribus contraxisset, et ipsam Ecclesiam, tanquam in aliquo Iesus esset, cum eisdem pestilentialibus impugnasset, licet postmodum fuerit diligenter admotus ut cessaret a ceptis, et rediens ad cor, reconciliaretur tandem ecclesiastice unitati, nihilominus idem comes in sua nequitia exstitit et existit excommunicationis et anathematis vinculo innodatus ; de quo etiam, ut dicitur, comes Tolosanus assereret consuevit quod eum ipse comes Convenarum ad guerram impulit et induxit. Unde idem comes auctor exstitit per hoc guerræ et malorum quæ inde Ecclesie multipliciter provocaverunt, et existit. Verumtamen si taliter se exhibuerit ut absolutio beneficium meratur, postmodum, cum fuerit absolutus et habeuerit personam standi in iudicio, si de aliquo querelatur, Ecclesia ei iustitiam non negabit. Petuit præterea et rogavit pro comite Fuxensi regia celsitudo. Ad quod taliter respondemus quod constat de ipso quod haereticorum exstitit a longo tempore receptior, et impræsentiarum etiam receptior est eorum ad defensor ; præseruit cum non sit dubium quin crederet haereticorum haereticis sint dicendi : qui etiam post multiplices excessus suos et gravissimos, post divisionem et spoliacionem ecclesiarum, post præsita corporaliter juramenta et obligationes tam personarum quam rerum, post injectionem manuum in clericos et detruzione eorum in carcere, pro quibus causis et multis aliis excommunicationis et anathematis est mucrone percussus, post illam etiam gratiam quam idem legatus ad intercessionem et preces vestras olim ipsi comiti faciebat, cruentam cædem exercuit in signatos tam clericos quam laicos, qui in paupertate et simplicitate sua in Dei servitium contra Vauri haereticos ambulabant.

Qualis autem et quanta erat illa gratia bene recompensata, sicut credimus, vestra regia celsitudo, ad cuius intercessionem et preces cum eodem comite

(57) In *Hist. Albig.*, cap. 66, legitur *quinquaginta*, male. Nam in codice Colbertino legitur *quin-*

A compositionem legatus faciebat; sed quod non fuit facta illa' compositio, per comitem ipsum stetit. Exstant etiam litteræ vestre ad dominum comitem Montisfortis, regali sigillo munite, talem super illa gratia clausulam continentem : *Dicimus etiam vobis quod si comes sapientius noluerit stare placito illi, et nos postea non audiueritis preces nostras quas pro eo faciemus, non erimus inde ultra dispacati.* Verumtamen si dederit operam ut absolutio beneficium consequatur, si postmodum, cum absolutio fuerit gratiam consecutus, de aliquo quereletur, justiam ei Ecclesia non negabit. Postulatis insuper et rogatis pro Gastone de Bearn ut restitueretur ad terram suam et ad fidelitatem vassallorum suorum. Super quo vobis taliter respondemus, ut alia multa, imo potius infinita, quæ in ipsum Gastonem dicuntur ad præsens, silentio transeamus, confederatus est cum haereticis et receptatoribus seu defensoribus eorumdem contra Ecclesiam et signatos. Est Ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum manifestissimus et gravissimus persecutor. Venit ad obsidionem Castrinovi in auxilium Tolosani et Fuxensis comitum contra eos qui de mandato domini: papæ insequebantur haereticos et fautores eorum. Interfectorem sanctæ memoriae fratris Petri de Castrinovo apostolicae sedis legati habuit secum, rotarios diu tenuit atque tenet, in anno præterito rotarios suos in cathedram ecclesiam Oloronis induxit ; ubi amputata fune de quo pendebat pyxis continens corpus Domini nostri Iesu Christi, in terram cecidit, et quod nefas est dicere, ipsum corpus Domini est per terram expansum. Rotarius quidam in irrationem et contumeliam ordinis clericalis se induit pontificalibus ornamentis, pontificem cantantem missam representare intendens : qui etiam dicitur prædicasse ibidem, et oblationes rotariorum receperisse. Transgressus quoque juramenta, manus in clericos violentas injecit. Pro quibus et aliis causis pluribus, quas ad præsens tacemus, idem Gasto excommunicationis est et anathematis nexibus innodatus. Verumtamen si satisficerit Ecclesia, prout debet, et absolutio beneficium consequatur, postmodum, cum fuerit absolutus, et conquestus fuerit de aliquo, audietur de jure suo. Alter siquidem pro prædictis sic excommunicatis, charissime principes, vestram regiam majestatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus et in talibus auderemus alter responderemus (58). Ad hæc, serenitatem vestram regalem monemus in Domino et hortam quatenus ad memoriam dignitati revocare honorem quem vobis apostolica sedes fecit, et illum quem impræsentiarum illustri regi Siciliæ sororij vestro facit, quid etiam domino papæ in vestra promisisti unctione, et quid apostolica sedes vobis dederit in mandatis. Oramus ut Deus ad honorem suum et sanctæ Romanae Ecclesie per multa tempora vos conservet. Quod si per hanc nostram responsionem vestræ regiae majestati non fuerit satisfactum, nos ob reverentiam vestram et gratiam factum domino papæ curabimus intimare.

Datum Vauri, xv Kal. Februarii.

XLIII.

Ut abstinent a defensione haereticorum.

Serenissimo viro ac Christianissimo principi domino PETRO Dei gratia illustrissimo regi Aragonensi, frater ARNALDUS divina miseratione Narbonensis archiepiscopus, apostolice sedis legatus, salutem in charitate animi et visceribus Iesu Christi.

Intelleximus non sine multa turbatione ac amaritudine animi quod civitatem Tolosanam ac castrum Montisalbani et terras alias propter crimen haereseos

ac alia multa nefanda facinora traditas Satanae, ac omni communione sancte matris Ecclesie separatas, et crucis signalis auctoritate Dei, cuius nomen graviter in eis blasphemabatur, expositas, disponitis in protectione ac custodia vestra recuperare ac eas contra Christi exercitum et Ecclesiae defensare. Cum igitur haec, si vera sint (quod Deus avertat), non solum in salutis vestra dispensendum, sed in honoris regii ac opinionis et famae possint cedere detrimentum, nos qui salutem vestram et gloriam et honorem zelamus totis visceribus charitatis, celsitudinem regiam rogamus, consulimus, monemus et exhortamus in Domino et in potentia virtutis ejus, et ex parte Dei et Redemptoris Domini Iesu Christi ac sanctissimi vicarii ejus Domini nostri summi pontificis, auctoritate legationis qua fungimur, inhibemus, et modis quibus possumus obtestamur ne, per vos vel alios, terras recipiatis vel defendatis predicas. Optamus autem quatenus tam vobis quam vestris taliter dignemini providere ne communicatingo excommunicatis et maledictis haereticis et fautoribus eorumdem, labem excommunicationis incurrire vos contingat. Vnum autem volumus serenitatem regiam non latere, quod si quos de vestris hominibus in defensionem predictarum terrarum duxeritis relinquendos, cum omnes excommunicati sint ipso jure, nos ipsos denuntiari excommunicatos, tanquam defensores haereticorum, publice faciemus.

XLIV.

Ut deleat reliquias haereticorum.

(58) Sanctissimo in Christo Patri ac domino suo reverendissimo INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, BERTRANDUS dictus episcopus Bitterrensis (59), servus ejus humilissimus et fidelis, cum sanctissimum pedum osculo (60) salutem et vitam.

Cum ineffabili Dei clementia vestreque ministerio sanctitatis terra nostra acalie circumposuit, in quibus diabolus peccati populi exigentibus tantam sibi potentiam usurparat ut omnem in eis rectitudinem pervertisset, et per ministros ipsius sponsa Christi opprobriis, blasphemis, et quæcumque possint exegitari afficeretur injuria, et omnium divinis cultus esset in opprobrium et derisum, in lucem pacis ac fidei tam feliciter cooperant respirare ut errorum et aliarum perversitatem auctoribus jam pro parte maxima exturbatis, vexilla ibi Ecclesie sint erecta et ad divini cultus augmentum pax et securitas habentur, remansit adhuc ibi magna quedam errorum omniumque vitiorum sentina (61), Tolosa videlicet civitas, et alia quedam loca, in quibus totius pravitatis haeretica reliquiarum spuriæ se collegit, quæ nisi fuerit per longanimitatem vestre sancte sollicitudinis avulsa funditus et radicis extirpata, gemina procul dubio viperarum et spuria vitulamina iterum pullulabunt, et longe deteriore priore morbum facient recidivum. Nos igitur, beatissime patre, quos tanquam proprios positos magis negotium istud tangit, sanctissimam pietatem vestram rogamus, fusisque votivis lacrymis exoramus in visceribus Iesu Christi, quatenus nostro aliorumque prelatorum jugulis et Ecclesiarum substantiis, quibus comitis Tolosani et filii ejus, si resurgerent, gladius inexorabiliter imminaret, misericorditer prospicientes in posterum, negotio pacis et fidei, quod tam

(58) Bitterrensis suffraganeus archiepiscopi Narbonensis.

(60) Osculo, sic in vet. ms bibliothecæ Sancti Victoris Pariensis, in quo exstat epistola prælatorum Francie (de qua supra) ad Bonifacium papam VIII: *Sanctissimo patri et domino suo charissimo do. Bonifacio divina providentia S. R. E. ac universalis summo pontifici sui humiles devoti archiepiscopi, episcopi, etc., devota pedum oscula beatorum.*

(61) *Sentina*, quæ hodie pietatis omniumque di-

A prudenter ac potenter hactenus promovistis, finem perfectum et stabilem imponatis. De infidelitate namque dicti comitis et immanitate quam per satellitem suum exercuit in legatum (62), super quo per ratificationem et honorem et beneficia quæ ipsi occisor exhibuit convincitur manifeste, satis potest vestra sanctitati constare. Provideat quoque vestre paternitas ne rex Aragonensis, qui, ut salva reverentia unctionis (63) loquacius, factus videtur filius infidelis, et presumptuose se jactat quod dicto comiti et complicitus ejus haereticis, rotariis sacrilegis, homicidis et omnium flagitorum generibus irretit restitutio terrarum suarum et gratiae vestra beneficium obtinebit, ad vestram presentiam eos ducens, aliquatenus vos circumveniat. Profectio namque, si dicta civitas, quæ nidus haereticorum (64) existit et existit ab antiquo, ita quod, sicut legitur, ob causam similem fuit olim eversa funditus et etiam exarata, remanserit pestilentibus memorialis, adhuc flamma egredietur de ipsa, quæ partes nostras et alias circumpositas pejus solito profligabit.

XLV.

Dé negotio Comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri et domino suo INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, BERMUNDUS sola Dei miseratione minister Aquensis humilis, salutem et scipsum ad pedes.

Compendiosa narratione beatitudini vestre duximus intimandum quod reformatio pacis et Ecclesie ac alia bona qua per sollicitudinem vestram in partibus nostris dignatus est dominus operari, nulla possent ratione, secundum inferiores causas, durare in posterum, si forte Tolosanus comes aut filius ejus, peccatis nostris exigentibus, terram quovis ingenio recuperaret amissam. Ideo sanctitatem vestram humiliari supplicamus quatannis super hoc taliter et tam caute dignemini providere, si placet, quod novissimus error non sit peior priore. Conseruet Dominus sanctitatem vestram Ecclesie sanctas sue.

EPISCOPORUM IN OPPIDO VAURENSI CONGREGATORUM CONSILIUUM.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod dominus Narbonensis archiepiscopus, etc., ut *supra* in epistola 39.

XLVI.

De absolutione comitis Tolosani.

Nobili viro RAIMUNDO comiti Tolosano, Hugo Dei gratia Regensis episcopus, et magister THEODISIUS canonicus Januensis, spiritum consilii sanioris.

Nuper litteras vestras per quendam militem, Quam bonum nomine, recepimus, in quibus licet continetur expresse quod parati eratis mandatis nostris humiliari obedire, vos tamen neque mandatis domini pape secundum tenorem scripti quod olim obtinuitis ab ipso, neque mandatis quæ vobis fecimus in concilio apud Sanctum Aegidium, neque insuper mandatis et monitis legatorum et Ecclesie quæ vobis apud Narbonam et Montempessulanum postmodum facta fuerunt, obeditis in aliquo vel etiam obeditis, sicut per evidentiam operis manifeste appareat. Sane postquam recessistis a nobis, abjurata pedagia in vestra famæ ac animæ prejudicium multipliciter adauxistis, et, ut in paucis multa

sciplinarum nutrix et domicilium.

(62) *Legatum Petrum de Castronovo*, de quo supra lib. xiv, epist. 7 et 8; et lib. xv, epist. 6.

(63) *Unctionis* quam accepérat Romæ ab Innocentio III, qui eum coronavit corona panis azymi in ecclesia Sancti Pancracii apud Marinum. *De rebus Hisp.*, lib. xx.

(64) *Haereticorum* hodie religionis Ecclesie Galliæ cause patria.

breviter concludamus, fere nihil ex iis quæ diversis temporibus in manibus legatorum jurasti, et præcipue tempore bona memoria magistri Milonis, prout satis manifestum est, curasti implere; imo, quod dolentes et inviti dicimus, rotarios et hereticos contra fidem et Ecclesiam et pacem etiam tenuisti postmodum et tenetis; a quibus et aliis complicibus vestris mille signati et ultra clerici et laici in gravissimam Creatoris injuriam et contemptum occisi fuerunt. Iniquitatem etiam iniquitati addentes, abbatem de Montealbano longo tempore tenuisti in vinculis, venerabilem Patrem Agennensem episcopum civitatem sua et bonis alii spoliatum cum rotariis vestris a sede propria ejecisti. Ad nos etiam aliquando auctoritate domini papæ citati contempsisti venire; nec super negotio vestro quod nobis a summo pontifice postulasti committi, fuimus aliquando requisiti a vobis. Quaenam enim sciveritis nos per octo dies fecisse moram propter factum vestrum iis temporibus in concilio apud Vaurum, ad nos neque litteras vestras direxisti neque nuntium speciale. Propter igitur supradicta et alia multa adeo vos fecisti indignos quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum domini papæ procedere non valeremus, prout fuit coram nobis a toto concilio diffinitum. Ideoque vobis per presentes litteras protestamur quod haec omnia per proprium nuntium litterarum nostris domino papæ curabimur diligissime intimare, ut ipse circa personam vestram et factum secundum quod suæ beneficiorum fuerit sanctitati procedat.

XLVII.

De juramento comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, RAIMUNDUS per eamdem Tarracensis archiepiscoporum et episcoporum et abbates qui tunc præsentes fuerunt, summa cum devotione C subjectionem et debitum famulatum.

Sanctiati vestre notum facimus dominum regem Aragonensem, cum Tolosam accessit ut comites Tolosanum et Fuxensem et Convenarum et Gastonem de Bearn ad beneplacitum et mandatum vestrum libere et absolute recipiendum induceret et pro viribus fideliter adimplendum, ad abundanter cautelam securitatem in scriptis redactam ab eisdem recepit in hunc modum :

Ego Raimundus Dei gratia comes Tolose, dux Narbonæ, marchio Provinciæ, et ego Raimundus filius ejus, gratuita voluntate, non coacti, nec vi nec dolo induci, mittimus personaliter nos ipsos et To-

(65) Cum plena jurisdictione alta, media et bassa in vel. styl. parlant. parte 1, c. 51, et in sanctione Caroli V, quæ continet privilegium concessum ab eodem Ecclesiæ Sancti Benedicti in *Fastis Parisiensibus*.

(66) Malo ingenio, sic in sacramento fidelitatis et capitularibus Caroli Magni, *Quia fidelis sum et ero diebus vitae meæ, sine fraude vel magno ingeno.*

(67) Per dominum ut habeat in sacramento suæ purgationis testem, quem habebit et judicem. Geronius papa tertius ad Bonifacium III, Moguntinum archiepiscopum.

(68) *Sancta Evangelia.* Carolus Magnus in capitulari vocat juramentum in sacro Evangelio, *Balsamo ἐπονούσι τοπάτικον* in Nomocano. Photii. Vide c. Ego De jurejur.

(69) *Capitul.,* hodie consistorium vocant.

(70) Tolosano.

(71) Consules hujus dignitatis nomen Galliis Roma dedit, et perpetuum a principe geri consulatum Justinianus prescribit Nov. 105. Eutropius lib. 1. brev. Hist. Rom.; sed labente imperio hujusmodi dignitas

A losam civitatem et suburbium et villam Montisalbani cum omnibus eorum pertinentiis, terminis sive adjacentiis, et totam aliam terram nostram quam habemus et habere debemus, cum militibus et hominibus singulis et universis nunc vel in futurum habitantibus, et ad ultimum cum omnibus juribus et rationibus quæ ad nos ubique pertinent vel pertinere debent aliquo jure sive aliqua ratione, in manu et posse vobis domino Petro Dei gratia regi Aragonensi et comiti Barchinonensi et eis qui de voluntate vestra vel mandato vices vestras obtinerint, mittimus, inquam, in posse vestro ac potestate prædictam terram totam sicut dictum est, et alias quam, Deo praestante, recuperabimus. Tradentes vobis etiam et in vos eosque qui locum vestrum teneri transferentes corporalem possessionem horum omnium et iura omnia seu rationes cum plena jurisdictione (65) ac potestate, tali modo quod tam in personis nostris quam in omnibus nominatis voluntati Domini papæ et mandato possitis obtemperare et satisfacere et cogere cum effectu nos, si forte proni et acclines ad mandatum ejus prosequendum, quod Deus avertat, noluerimus adesse. Promittentes vobis bona fide quod tam ea quæ dominus papæ vel vos pro eo vobis mandaveritis pro posse nostro faciemus et adimpliemus sine dolo et fraude. Haec omnia, quemadmodum superius scripta sunt, attendemus et observabimus bona fide et sine malo ingenio (66) pro posse nostro, et contra non veniemus per nos vel per alias quamcumque personam vel venire contra faciemus, nec aliquid contra machinabimus. Quæ omnia predicta per Deum (67) et haec sacrosancta Evangelia (68) corporaliter a nobis tacta juramus. Mandamus præterea capitulo (69) et universitati Tolose urbis et suburbii ut vobis domino Petro regi prædicto faciant fidelitatem et sacramentum ad omnia supradicta exequenda, adimplenda et fideliter observanda.

Hoc fuit ita appositum [quinta die Januarii in exitu, seria prima, Philippo Francorum rege regnante, et eodem Raimundo Tolosano comite, et Fulcone episcopo (70), anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

CONSULUM TOLOSE JURAMENTUM.

Nos consules (71) Tolose urbis et suburbii (72), Bertrandus de Sancto Lupo, Arnaldus de Castro-novo, et Bernardus Petrus de Toyius, et Arnaldus Gilbertus, et Petrus de Sancto Romano, et Guillelmus de Pozano, et Arnaldus de Roasio filius Arnaldi de Roasio qui fuit, et Raimundus de Roasio, et Guillelmus Arnaldus de Monte Totino, et B.

imminuta est : nec enim genuino muricis fuso hodierna die, ut in antiqua Roma, civium oculos perstringit. Horum meminit Innocentius in c. *Venientes De jurejur.* et nomen consulum bodie usurpatum in Occitania et Aquitania, sed in civitate Tolosana nomen a Capitoli, non a capitulo, ut vult Aufrius, Capitolini vocantur, quorum vestis bipartiti coloris apud eundem ad decis. Capel. Tolos., q. 52. Hujus molem, imperator Antonius colonia Nemausensi oriundus attolli curavit in gratiam patriæ, cuius primam sedem Tolosa, ut et nostris temporibus, occupabat, ita ut Urbis nomen sicut Roma meruerit, ut patet ex Fastis consularibus, et ex V. I. que in peristilio marmoreo claustræ ecclesiæ metropolitanæ stylo incisa est in hac verba

*Petrus pontificem benedicens misit ad Urbem,
Pro populi cura, concessit ei sua jura.*

Pontificem autem interpretare divum Saturninum, quem de summo gradu capitoliorum præcipitatum legitimus apud Sidon. Apollin.

(72) *Urbis et suburbii,* quod et hodierna die obser-vatur.

Arnaldus Rainaldus, et Stephanus Vitalis de Dealbata, et B. Petrus de Cozan, et Guilelmus Isarnus, et Raimundus Robertus de Tanro, et Vitalis de Princhaico (73), et P. Embrius, et G. Pontius Astro, et Bernardus Raimundus, et R. de Schalchensisibus, et Arnaldus de Roaisio filius B. (74) de Roaisio qui fuit, et Hugo Surdus, et Bernardus Gerardus, et Stephanus Signarius (75), de voluntate expressa et mandato domini Raimundi Dei gratia Tolose comitis, ducis Narbonæ, marchionis Provinciae, et Raimundi filii ejus, de communi consensu universitatis Tolose promittimus vobis domino Petro Dei gratia regi Aragonensi et comiti Barchinonensis quod ad omnia tenenda et habenda et plenarie executa et potenter possidenda que dominus Raimundus comes Tolose et Raimundus ejus filius vobis promiserunt, quemadmodum in superiori instrumento ab eis vobis facto plenius continetur, curam dabimus et operam, et diligentiam quam poterimus adhibebimus, ut tam de personis suis quam de honoribus suis, quos nunc habent vel habere debent, vel, Deo prestante, recuperabunt, possitis satisfacere voluntati et mandato domini papæ, et vobis in iis que eisdem dominus papæ decreverit injungenda promittimus bona fide et sine dolo ac fraude auxilium, consilium et opem quam poterimus et juvamen, et ad omnia adimplenda omnitudinem fidelitatem vobis et eis qui locum vestrum tenuerint. Promittimus etiam vobis nos singuli et universi prenominati consules et tota Tolose universitas quod in iis omnibus qua ex parte domini papæ et sanctæ Romanae Ecclesie nobis mandaveritis vos vel illi qui vices vestras tenuerint, voluntati domini papæ stenus in omnibus et per omnia et arbitrio seu cognitioni unusquisque per se, et contra non venientiam aliqua ratione. Hæc omnia superius scripta attendemus et observabimus ac complebimus bona fide, et contra aliquid non machinabimus per nos vel per aliam quamcunque personam. Sic nos Deus adjuvet et hæc sacrosancta Evangelia, a nobis singulis jurejurando corporaliter tacta. Et ad hujus negotiū fidem pleniorē, hanc paginam sanguinorum comitis et filii ejus et capituli Tolose auctoritate roboramus.

Hoc fuit ita positum quinta die Januarii in exiū, feria prima, Philippo rege Francorum regnante, et eodem Raimundo Tolosano comite, et Fulcone episcopo, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

PROFESSIO COMITIS FUXENSIS. (Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Dei nomine. Cunctis pateat quod nos Raimundus Rogerii Dei gratia comes Fuxensis, et Rogerius Bernardi filius ejus, ad honorem Dei et sanctæ Matris Ecclesie et domini Innocentii, qui sacrosancta Romanae sedis obtinet presulatum, ponimus et mittimus personas nostras in manu et potestate vestri domini nostri Petri Dei gratia regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, cognoscentes et veraciter confidentes nos quidem tradidisse terram nostram vobis et militi vestro nomine P. de Alcano speciali nuntio a vobis ad hoc misso, ut eam plenarie teneatis et potenter possideatis; eo tenore apposito et forma, ut per detentionem personarum nostrarum et terre nostræ possitis compellere et urgere nos ad omnia illa executa et observanda que dominus papæ et sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pena totius terre nostræ, vobis stipulantibus per solemnum stipulationem bona fide promittimus quod omnia que dominus papæ nobis de personis aut de terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere et in perpetuum modis omnibus observare; et quod ita totum adimpleamus, et contra non veniamus, vel aliqua arte aut ingenio a persona vestri sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum et hæc sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juramus, cognoscentes per idem sacramentum vobis pridem nes eamdem potentiam concessisse. Et ad majorem hujus facti evidentiā hanc paginam nostri sigilli praesentia communimur.

B Actum est hoc et ita concessum apum Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo. Bernardus de Ugenacco prædicti domini comitis Fuxensis notarius existens hanc scripsit et sigillo ejusdem corroboravit.

PROFESSIO COMITIS CONVENARUM.

(Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Dei nomine. Cunctis sit manifestum quod nos Bernardus comes Convenarum et Bernardus filius ejus ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesie et domini Innocentii, qui sacrosancta Romana sedis obtinet presulatum, ponimus et mittimus personas nostras in manu et potestate vestri domini nostri Petri Dei gratia regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, cognoscentes et veraciter confidentes nos quidem tradidisse terram nostram vobis et militi vestro nomine P. de Alcano speciali nuntio a vobis ad hoc misso, ut eam plenarie teneatis et potenter possideatis; eo tenore apposito et forma, ut per detentionem personarum nostrarum et terre nostræ possitis compellere et urgere nos ad omnia illa executa et observanda que dominus papæ et sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pena totius terre nostræ, vobis stipulantibus per solemnum stipulationem bona fide promittimus quod omnia que dominus papæ nobis de personis aut de terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere et in perpetuum modis omnibus observare. Et quod ita totum adimpleamus, et contra non veniamus, vel aliqua arte aut ingenio a persona vestri sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum et hæc sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juramus. Et ad majorem hujus facti evidentiā hanc paginam nostri sigilli praesentia confirmamus.

D Hoc actus sunt apud Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

PROFESSIO GASTONIS DE BEARNO.

(Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Christi nomine. Sit notum cunctis quod ego Gasto Dei gratia vicecomes Bearnensis et comes Bigorre ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesie et

in hanc diem Octoviri, dulcissimæ patriæ (*Nonnusquam altricem nostri reicebo Tolosam cum Ausanio*) dignitati municipali capessendæ incubuerunt, ut patet ex Fastis consularibus, ubi ad exemplum Romanæ dignitatis famosas patrum imagines ornatas purpura videre licet.

(76) Apud Catel. Dassaco.

(73) Apud Catel. Prunhaco.
(74) Apud Catel. Arnaldi.

(75) Viginti quatuor consules ab initio sub imperio Torsini, de quo supra lib. xiii, epist. 43 usque ad annum Domini 1458, quamvis medio tempore interdum quatuor, aliquando sex, iterum, duodecim clavum gestarint, sed per ducentos fere annos usque

don
sia
nar
tan
ter
me
rat
hab
pot
nen
nar
ten
clor
lere
vanc
Ecc
uen
omn
vobi
na fi
sona
impl
et qu
vel a
susti
plen
poral
facti
tale c
Act
anno
mo de
Et
ipsa
lis ca
vestra
nita ve
vel di
Hoc
nianu
tione I

Is in
ret tibi
quod j
seerare
quas pa
recipiat
monitis
vote re
habuiss
ciun no
notitiam
rare ere
principi
rare : p
Cunam
accrevis
tamen I
providis
lisce, q
sint exc
rum civi
corum s
(77) Vi

domini Innocentii, qui sacrosancta Romana Ecclesia sedis obtinet presulatum, pono et mitto personam meam et castra de Lurda, de Olerone, de Montanerio, de Miramon, de Cadelo, et omnem aliam terram quam habeo et habere debeo, vel ad me vel meos pertinet aut pertinere debet et potest aliqua ratione, aliquo jure vel causa, et illam totam quam haberet recuperare potero, Deo dante, in manu et potestate vestri domini Petri Dei gratia regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, ut ea omnia plenarie et potenter teneatis et possideatis; eo pacti tenore apposito et forma, ut per detentionem predictorum bonorum et mense personae possitis compellere et urgere me ad omnia illa exequenda et observanda que dominus papa et sacrosancta Romana Ecclesia de persona mea et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pena omnium predictorum castrorum et totius terrae mee, vobis stipulantibus per solemnum stipulationem bona fide promitto quod omnia quea papa mihi de persona aut terra mea injunxit curabo fideliter adimplere et in perpetuum modis omnibus observare; et quod ita totum adimpleam, et contra non veniam, vel aliqua arte vel ingenio ab aliqua persona veniri sustineam, de omnibus concedens vobis potestatem plenariam, per Deum et haec sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juro. Et ad majorem hujus facti firmatatem hanc paginam mei sigilli auctoritate confirmo.

Actum est hoc apud Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

Et quoniam visum est domino regi ejusque curia ipsa originalia penes se potius retinere quam incertis casibus fortunæ committere, ad pedes sanctitatis vestrae eorum mittit scripta sigillis nostris communica verba ad verbum fideleri sumpta, nullo addito, vel diminuto, vel in aliquo immutato.

Hoc autem transcriptum factum fuit apud Perpiñanum fideleri, ii Kal. Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo tertio decimo.

XLVIII.

ILLUSTRI REGI ARAGONENSI.

Suadetur ut saveat haereticis.

Laterani, Kal. Junii.)

Is in eius manu sunt omnium corda regum inspirat tibi humiliter exoratus ut prudenter attendens quod juxta mandatum apostolicum nos oportet obsecrare, arguere, increpare, nostras increpationes, quas paterna in te affectione deponimus, devotione recipias filiali, et sic nostris obtempores salubribus monitis et consilis ut correctionem apostolicam devote recipiendo, domonstres te in iis etiam affectum habuisse sincrum in quibus absque dubio et effectum nosceris deliquisse. Sane ad totius fere mundi notitiam jam pervenit, nec serenitatem tuam ignorare credimus aut etiam disfateri, quod inter ceteros principes Christianos te specialiter studiuimus honore: per quod et potentia tibi accredit et fama. Utinamque cum iis prudentia et devotio tibi amplius accrescissent: quod licet utile nobis, ut decuit, detulisse, quod cum cives Tolosani a corpore Ecclesie sint excommunicationis mucrone præcisi, et ipsorum civitas supposita interdicto pro eo quod quidam eorum sunt haeretici manifesti, plures vero credentes,

(77) Vide lib. xv, epist. 212, 213 et Hist. atl. cap. 70.

A sautores et receptatores ipsum ac etiam defensores, adeo ut alii quoque, quos Christi exercitus, imo verius ipse Christus, quem contra seipso suis adventionibus provocarunt, a suis fecit tabernaculis emigrare, ad Tolosanam quasi quamdam erroris sentinam confugerint civitatem, observantes tempus et opportunitatem captantes quo fidem in partibus illis quasi de novo plantatam, velut locustæ de puteo abyssi egressæ, valeant extirpare, tu divini timoris oblitus, quasi prævalere valeas contra Deum vel avertire manus ejus contra eos exigentibus suis culpis extantam, ipsos et eorum complices in defensionem, quasi sub specie pietatis impietatem exercens, in scandalum populi Christiani et proprie fame dispendium recepisti, post inhibitionem a legato nostro ex parte Dei et nostra districtissime tibi factam, non sine nota gravis infamie ac suspicionis scrupulo gravioris.

Nuper igitur auditis que venerabilis frater noster Segobricensis episcopus et dilectus filius magister Columbus nuntii tui ac nuntii legati nostri ac nobilis viri Simonis comitis Montisfortis in praesentia nostra proponere voluerunt, et litteris directis hinc inde plenius intellectis, habito cum fratribus nostris tractatu atque consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, saluti quantum ad animam, et indemnitatim quantum ad terram paterna sollicitudine præcavere, serenitati tue in virtute Spiritus sancti sub obtentu divinae ac apostolice gratiae districte providimus injungendum ut sine mora prenotatos deserbas Tolosanos et complices eorumdem, non obsstante promissione vel obligatione quacunque præsta vel recepta in elusionem ecclesiastice discipline, ipsis, quandiu tales extiterint, non impensurus per te vel alias consilium, auxilium, vel favorem. Si vero iidem ad Ecclesie redire desiderant unitatem, prout fuit a dictis nuntiis tuis propositum coram nobis, nos venerabili fratri nostro Fulconi Tolosano episcopo, viro integre opinionis et vitae, qui testimonium habet non solum ab iis qui sunt intus, sed ab iis etiam qui sunt foris, nostris damus litteris in mandatis ut, adjunctis sibi duobus viris prudentibus et honestis, eos qui volunt de corde puro et conscientia bona et fide non ficta redire, sufficienti ab eisdem cautione recepta, reconciliet ecclesiastica unitati; illos vero quos in erroris sui tenebris persistentes idem episcopus de labe notaverit haereticæ pravitatis, exterminari præcipimus a civitate jam dicta, et bona eorum omnia confiscari; ita quod nullo unquam tempore recipientur in ipsa, nisi forte divinitus inspirati se viros fidei orthodoxæ cultores exhibitione operum demonstrarent; et sie civitas ipsa reconciliata pariter et purgata sub apostolicæ sedis protectione consistat non molestanda de cætero a comite superdicto vel aliis fide Catholicis, sed defendenda potius et fovenda (77).

Miramur insuper et movemur quod iu pro terra

nobilium virorum Convenarum et Fuxensis comitum ac Gastonis de Bearno restituenda sibi apostolicum per nuntios tuos suppressa veritate mendacium exprimentes subripi fecisti mandatum, cum propter multa et magna eorum flagitia, ob haereticorum favorem, quos manifeste defendunt, excommunicationis sint vinculo innodati. Verum cum mandatum pro talibus sic obtentum non teneat, illud tanquam subreptum penitus revocamus. Si vero iidem ecclesiasticæ unitati reconciliari desiderant, prout dicunt, venerabili fratri nostro Narbonensi archiepiscopo, apostolice sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut recipiens ab ipsis non solum juratoriam cautionem, cum jam sua sint juramenta transgressi, sed et alias quam viderit expedire, beneficium eis absolutionis impendat. Et iis rite premissis tanquam veræ devotionis indiciis, cardinalem de latere nostro legatum, virum honestum, providum et constantem, juxta petitionem tuam ad partes illas currimus destinare : qui non declinans ad dexteram vel sinistram, sed incedens regia via semper; que recte facta invenerit approbet et confirmet, errata vero corrigat et emendet, et tam nobilibus antedictis quam aliis conquerentibus exhiberi faciat justitiae complementum. Interim ergo inter te et terram tuam et dictum comitem Montisfortis ac suam volumus et mandamus firmas treugas fieri ac servari, haereticis prorsus exceptis ; cum quibus, cum nulla sit societas lucis ad tenebras, nec participatio Christi ad Belial, aut pars fidei cum infidei, orthodoxæ fidei professores treugas habere non convenit sive pacem. Mandantes nihilominus comiti antedicto ut ibi pro terra quam a te tenet reverenter exhibeat quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani ac nobiles saepedicti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas crucis signatos et fideles alios praecipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quolibet alios receptatores aut defensores ipsorum, qui plus ipsis haereticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Nonemus igitur serenitatem tuam, rogamus et obsecramus in Domino quatenus quæ præmisimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exsequearis. D sciturus pro certo quod si aliter, quod non credimus, duceres faciendum, præter indignationem divinam, quam ex hoc facto contra te procul dubio provocares, grave ac irreparabile posses incurrire detrimentum, nec nos, quantumcunque tuam diligamus personam, tibi contra fidei Christianæ negotium possemus parcere vel deferre. Quantum enim tibi periculum immineret, si Deo et Ecclesiæ, præsertim in causa fidei, te opponeres, ut consummationem sancti operis impediens, non solum vetera sed et moderna te possunt exempla docere.

Datum Laterani, Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(78) Vide cap. Sincerum, De sepultur. in 4 Collect.

In eundem fere modum nobili viro Simoni comiti Montisfortis. Is in cuius manu, etc. usque Sabaoth. Si enim prædictus rex aliter duceret faciendum, etc. usque docere. Nonemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus quæ præmisimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exsequearis.

Datum, ut supra.

In eundem fere modum scriptum est Narbonensi archiepiscopo apostolicae sedis legato. Is in cuius manu, etc., usque docere. Unde nos regem et comitem saepedictos per litteras nostras monuimus ut quæ præmisimus prompto animo, quantum ad eos pertinet, exsequantur. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus præfatos regem et comitem monens ad id efficaciter et inducens, procedas circa tres nobiles antedictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

In eundem fere modum scriptum est Tolosano episcopo. Is in enjus manu, etc., usque inducens, procedas circa cives prædictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater episcopé, etc.

Datum, ut supra.

XLIX.

DE REFLORIS ET DE PALMI ABBATIBUS, ET PRIORI DE
REFLORIS, BRACARENSIS ET TUDENSIS DIOCESEM.

C De sepeliendo excommunicato qui paenitentia signa dederat.

(Laterani, III Idus Maii.)

Oblata nobis M. mulieris petitio continebat quod cum olim S. frater suus una cum quibusdam aliis morti cujusdam interfuerat presbyteri, diabolo suadente, tandem reversus ad cor, humiliiter suum recognovit excessum, et paratus ut iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, præveniente mortis articulo exequi non potuit quod intendit; juramento tamen promiserat quod nostris staret super excessu saepedictio mandatis. Unde nobis dicta mulier supplicavit ut cum illum non religionis contemptus, sed necessitatibus articulus impidierit quo minus ad sedem accesserit apostolicam absolvens, super absolutione ac sepultura ipsius dignaremur misericorditer providere. Quia vero sicut in contumacia persistentibus rigidos esse nos convenit, sic humiliare ad paenitentiam negare gratiam Ecclesiæ non debemus, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si prædictus S. dum adhuc vivet, satisfactionem condignam promisit vel sufficiens de satisfactione mandatum, et alias manifesta in eo paenitentiae indicia præcesserunt, cum psalmo paenitentiali, Oratione Dominicæ, et aliis consuetis, defuncto absolutionis beneficium impendatis, tradi facientes corpus ejusdem ecclesiastica sepulturæ, dummodo (78) contra terræ consuetudinem ex hoe grave non debeat scandalum generari. Quod si non

omni
abb
D
anno
ARCA

Li
bus
lensi
ferre
men
men
tione
nus j
litter
desba
nent
omni
alicu
ut si
lent
compr
rent
nostr
procu
bipol
tum
Magd
cirea
grati
regim
ter al
reperi
canda
morie
rit gla
exces
nem
inter
redes
lensi
clesia
clesia
tempo
apost
serico
nestur
stitut
nis, o
morat
Eccles
trinen
dimus
mutati

(79)
(80)

omnes, etc.. duo vestrum, etc. Vos denique, filii A lensi remota, appellatione postposita, provideret, prebendam illius alii collaturus. Et quidem eam gerimus de tua circumspictione fiduciam quod si hoc in tuam deductum fuisset notitiam, sic circa predictum Henricum, quantumcunque ipsum dilectionis brachiis amplectaris, nullatenus processisses.

Datum Laterani, iii Idus Maii, pontificatus nostri anno XVI.

L.

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

De negotio episcopi Herbipolensis.

(Laterani, viii Idus Junii.)

Licet injuncte tibi legationis processum in pluribus commendemus, super negotio tamen Herbipolensis Ecclesiae, quantumcunque tuae fraternitati deferre velimus, non possumus salva conscientia commendare: in quo et si forte zelum babueris, non tam secundum scientiam habuisti, cum in destitutione unius et substitutione alterius processeris minus juste (79). Nos quidem receptis olim super hoc litteris tuis per dilectum filium decanum de Onoldesbath meminimus respondisse quod cum, disponente domino, simus in sede justitiae constituti et omnibus in justitia debitores, negare non debemus alicui quod postulat ordo juris. Unde mandavimus ut si forte substitutus et substitutus de jure suo vellet in judicio experiri, praefigeres eis terminum competentem quo se nostro conspectui presentarent justum judicium recepturi. Accende autem ad nostram presentiam dilecto filio Deutauto clero procuratore venerabilis fratris nostri Ottonis Herbipolensis episcopi super eo quod diceris nolle ratum habere processum venerabilis fratris nostri Magdeburgensis archiepiscopi, apostolicae sedis legati, circa episcopum memoratum ad communionem et gratiam Ecclesiae de mandato nostro receptum et ad regimen Herbipolensis Ecclesiae restitutum, fuit inter alia propositum coram nobis et in nostro Regesto repertum quod cum olim apostolica sedes ad vindicandam crudelem et lacrymabilem mortem bonae memoriae Conradi Herbipolensis episcopi, Petri exeruerit gladium, ut sicut notorius erat interfectorum excessus (80), sic memorialis esset in generationem ac generationem sceleris perpetrati vindicta, inter cetera statuit ut tam homicidas ipsi quam haeredes eorum universis feudis et beneficiis Herbipolensis Ecclesiae, quam specialiter offenderant, et ecclesiarum etiam ceterarum, cum in ea lasserint ecclesiam generalem, carerent in perpetuum, illa nullo tempore habituri, nisi forsan aliquando de speciali apostolicae sedis indulgentia secutura posteritas misericordiam mereretur. Et cum nec tutum nec honestum existeret ut iste Henricus, qui dicitur substitutus, filius Henrici de Ravesburg fratris Botonis, cuius pater et patruus fuerunt in necem memorati episcopi machinati, consiliis Herbipolensis Ecclesiae interesset, bona memoriae Guidoni Penestrini episcopo, tunc apostolicae sedis legato, dedimus in mandatis ut ei auctoritate nostra per commutationem idoncam in alia Ecclesia ab Herbipo-

B patenter adhaeserit et potenter, super Ecclesia saepedicta de cetero non molestes; ut qui persecutaris vitium in averso, amplectaris in converso virtutem. Sic etenim decrevimus expedire, quoniam speramus quod si beneficiorum non erit ingratus, se tanto devotorem exhibere studebit quanto maiorem invenit gratiam post offensam. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, viii Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LI.

NOVARIENSI CAPITULO.

De electione episcopi Novariensis.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Auditus olim et intellectus quae a procuratoribus partium super duabus electionibus in vestra ecclesia celebratis fuere proposita coram nobis, de communione fratum nostrorum consilio electionem factam de praeposito Sancte Mariæ cassavimus, et electionem de (81) praeposito Sancti Gaudentii celebratam duximus confirmandam, si quoddam instrumentum reprobaretur infra temporis certum spatium contra ipsum super cuiusdam arbitrii forma productum, quod venerabili fratri nostro archiepiscopo Januensi et dilectis filiis de Tillieto et de Ceretro abbatibus sub bulla nostra misimus interclusum. Ipsi vero receptis probationibus exhibitis coram eis, causam sufficienter instructam ad nostram audientiam remiserunt. Procuratoribus igitur partium in nostra presentia constitutis et auditis hinc inde propositis, quia per ea qua contra predictum instrumentum objecta sunt et ostensa idem adeo redditum est suspicuum quod ad fidem in judicio faciendum debeat invalidum reputari, et ita reprobatum quod ad [i. quoad] illud ad quod probandum erat inductum, cum prioniora sint iura ad absolvendum quam ad condemnandum, electionem factam de predicto praeposito Sancti Gaudentii confirmavimus, per apostolica scripta vobis praincipiendo mandantes quantum ipsi obedientiam et reverentiam debitam impendatis, eidem reverenter in spiritualibus et temporalibus intendentes. Alioquin, venerabili fratri

(79) Vide lib. xv, epist. 226.

(80) Vide Chronicum Hirsau. ad an. 1202, et

Odon. Raynal. ad an. 1202, § 45 et seqq.

(81) Vocabatur Odelbertus.

nostro Vercellensi episcopo, apostolicæ sedis legato, A nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id motione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xii. Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Illi scriptum est super hoc, verbis competenter mutatis.

LII.

DE SPINA ET DE URSARIA ABBATIBUS PLACENTINENSIS ET AURIENSIS DIOCESES.

De absolutione regis Portugaliae.

(Laterani, xii. Kal. Junii.)

(82) Accepimus ex litteris vestris quod, cum causam quæ inter illustrem regem Portugaliæ ex parte una, et nobiles mulieres Tarasiam et S. sorores ipsius ex altera, super castris Montismajoris et Alanker, damnis et rebus aliis vertitur, sub certa forma vobis duxerimus committendam, vos ad locum debitum accedentes, cum velleatis ad regis et regni absolutionem procedere, dictæ regis sorores proposuere per litteras scriptum apostolicum vobis exhibitum falsitate suggesta et veritate tacita impetratum, et ad hoc probandum locum securum et competentem terminum postularunt. Vobis autem de prudentum virorum consilio diem et locum congruum eis et regi volentibus assignare, rex ex hoc assenseret se gravari, cum erederet se ac regnum suum præstito juramento quod nostris pareret mandatis ab excommunicationis et interdicti sententiis sine dilatione absolví debere, petiti et impetravit a vobis ut totum negotium ad nostram audientiam referretur. Constitutis itaque procuratoribus partium coram nobis, et auditis hinc inde propositis, utrique parti volentes in sua justitia providere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, accedentes ad locum et receptio ab ipso rege corporaliter juramento quod super iis pro quibus excommunicatus existit et terra ejus supposita interdictio nostris mandatis absolute parabit, excommunicationis et interdicti sententias relaxetis, inter ipsum et prædictas sorores ipsius treugarum fœdera statuentes, quæ juramentis et aliis idoneis cautionibus faciatis utrinque firmari, et ad illa firmiter observanda eos per distinctionem ecclesiasticam, sublatu contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis, ut nec per se nec per alios sibi invicem nocere præsumant; ac deinde facientes utrique parti de manifestis damnis et injuriis satisfieri competenter, super dubiis audiatis quæcumque duxerint proponendo; et nisi per vos inter eos amicabilis poterit concordia reformari, causam sufficienter instructam ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent mandatum apostolicum recepturæ. Vos denique filii abbates, etc.

(82) Vide lib. xv, epist. 117.

A Datum Laterani, xii. Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LIII.

ABBATI DE CARRARIA PADUANÆ DIOCESIS, ET ARCHI-PRESBYTERO PADUANO.

Adversus impetrantem rescriptum per obreptionem.
(Laterani, xii. Kal. Junii.)

Martini clericu, qui se olim pro archipresbytero plebic de Sacco gerebat, pluribus nota malitia transire non debet inulta; quoniam latum pandit delinquentibus sinum qui non condemnat errata, et nutrit in perversis impunitas audaciam delinquendi. Sufficisse quidem ei poterat ad infamie suæ notam quod auctoritate sedis apostolicæ per venerabilem fratrem nostrum episcopum Cenetensem et suos coniudices ob falsitatis vitium quod commiserat officio beneficioque suspensus, ipsius exigente contumacia, vinculo fuit excommunicationis astrictus. Sed sibi accumulans iram in die ire, procuratorem venerabilis fratris episcopi Paduani apud sedem apostolicam constitutum adeo circumvenit quod cum ad eligendos judices in quibusdam litteris, quas sub forma communis contra processum supradicti Cenetenensis episcopi et suorum coniudicum de causa suspensionis et excommunicationis tacita veritate ad venerabilem fratrem nostrum episcopum Civitatis novæ ac collegas ipsius imetraratur, fraudulenter induxit. Qui, ut aliqua ipsi ad impetrationem litterarum illarum via pateret, interposuit personam extraneam, quæ nomen repræsentans ipsius, Martini videlicet, ruper ecclesia Sancti Martini de plebe, hoc additamento, scilicet de Sacco, suppresso, ne per agnomen loci, ejus impediretur propositum, litteras impetravit, intendens nihilominus et non prudenter occasione istius clausulae, rebus aliis, quæ nostris litteris inseri consuevit, sub quodam involucre super falsitatis vitio questionem suscitare sopitam. Ac licet ei graviter increpato mandaverimus viva voce ut nullatenus ab apostolica sede recederet absque nostra licentia speciali, ipse tamen clanculo talibus litteris obtentis, imo potius obreptis, aufugit. Ut autem nobis longas intelligat esse manus, qui absentes per contumaciam poena comprimimus, præsentes, quos humiliatos aspicimus, relevantes, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus dictum Martinum ab omni officio et beneficio ecclesiastico sublatu appellationis obstaculo perpetuo deponatis, non obstante clausula illa, videlicet nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis, quæ, sicut accepimus, litteris fuit inserta supradictis; nec obstantibus in posterum quibuscilibet litteris, harum expressa mentione non habita, si quæ quovis ingenio apparuerint impetratae. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xii. Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Ut si
C
nostr
cardi
noste
tinere
prove
sider
hoc p
libera
tem
script
lius
eosde
in pe
vel d
licas
cellar
robis
tuosu
nos d
dare.
Dat
anno

Acc
suppl
sione
tibi fa
in fe
quia s
tua d
latere
destin
coram
hiberi
Dat
anno

D

(83)
nobis
frater
licet s
repro
innoc
tam
damn
irroga

LIV.

ELECTO ET CAPITULO LAUDUNENSIBUS.

*U*t* fructus præbendæ conferant consanguineo papæ.*
(Laterani, ii Kal. Junii.)

Cum dilectus filius Leonardus nepos dilecti filii nostri Joannis Sanctæ Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, consanguineus noster præbendam in vestra noscatur Ecclesia obtinere, decuisset quidem et forsitan expedisset ut proventus illius, præfati cancellarii et nostra considerationis obtentu, non exspectatis nostris super hoc precibus aut mandato, curassetis eidem offerre liberaliter et conferre. Monemus igitur universitatem vestram attentius et rogamus, per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes quatenus, nullius prætextu consuetudinis obsidente, proventus eisdem tam perceptos hactenus quam percipiendos in posterum sibi vel ejus nuntio sine difficultate vel diminutione qualibet assignetis, preces apostolicas et mandatum taliter impletari quod idem cancellarius, qui, sicut vestra discretio non ignorat, vobis et Ecclesiæ vestra potest esse plurimum fructuosus, ad ejusdem obsequia fortius animetur, et nos devotionem vestram teneamur merito commendare. Tu denique, fili electe, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LV.

NOBILI VIRO RAIMUNDO PELET.

De comitatu Melgorii.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Accedens ad præsentiam nostram nobis humiliter supplicasti ut comitatum Melgorii, quem ex successione avia tua jure ad te asseris hereditario pertinere, tibi faceremus integre assignari, sub annuo censu in feudum ab Ecclesia Romana tenendum. Verum quia super iis fidem nobis facere nequivisti, nobilitati tuae duximus respondendum quod, cum legatum de latere nostro proponamus ad partes illas in proximo destinare, tu ad præsentiam ejus accedens tuas coram eo rationes ostendas, et ipse tibi faciat exhiberi justitiae complementum.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVI.

ARCHIEPISCOPO REMENSI.

De relaxanda sententia excommunicationis.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(83) Ex parte nobilis viri ducis Brabantæ fuit nobis humiliter supplicatum ut cum venerabilis frater noster Maguntiensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus ipsum contra Ecclesiam Ottoni reprobo adhærentem excommunicationis vinculo innodarit et terram ejus supposuerit interdictio, tam prædictas sententias quam eas quas pro damnis venerabili fratri nostro Leodiensi episcopo irrogatis, relaxari misericorditer faceremus, cum

A paratus existat super primo articulo nostris obedire

mandatis et super secundo satisfactionem congruam prædicto episcopo exhibere. Ad hæc, ex parte ipsius fuit propositum coram nobis quod cum causam quæ inter G. clericum et quosdam laicos Leodiensis diœcesis super quadam terra noscius agitari, decano Sancti Joannis in Burgo et conjudicibus suis fine commisissemus debito terminandam, orta discordia inter quosdam servientes ipsius ducis et clericum memoratum, unus eorum eundem clericum ausu temerario usque ad sanguinis effusionem et gravem læsionem oculi verberavit. Propter quod præfati judices in dictum ducem, licet absentem et insciūm hujus facti, excommunicationis et in terram ejus interdicti sententias protulerunt : pro quibus relaxandis fuit nobis nihilominus supplicatum. Ideoque fraternali tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratum ducem moneas attentius et inducas ut sequela præfati Ottonis penitus abjurata, se catholice parti potenter et patenter adjungens, super damnis quæ irrogavit episcopo antedicto ei satisfaciat competenter, vel componat amicabiliter cum eodem : quæ cum fuerint adimpta, præfato duci juxta formam Ecclesiæ auctoritate nostra beneficium absolutionis impendas, et relaxes sententiam interdicti. Illum vero qui verberavit clericum jam dictum, tandem appellatione remota, etc. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

B Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVII.

ARCHIDIACONO PRÆPOSITO, ET H. DE NOAVILLA CANONICO AMBIANENSIBUS.

De absolutione majoris et juratorum Laudunensium.

(Laterani, iii Idus Junii.)

Dilecto filio nostro Petro Sanctæ Mariae in Aquiro diacono cardinali dilecto filio Guidoni canonico Laudunensi procuratori capituli et Anselmo nuntio majoris et juratorum Laudunensium auditore concesso, pro parte capituli fuit propositum coram eo quod, cum major et jurati prædicti quendam hominem Ecclesiæ minus juste cepissent, et eum, monente capitulo, nec reddere nec saltem recredere secundum approbatam consuetudinem Laudunensis Ecclesiæ voluissent, licet offerretur eisdem in omnibus justitiae complementum, capitulum auctoritate ipsius ab apostolica sede concessa, per quam in molestatores eorum ecclesiasticam possunt exercere censuram, in ipsos excommunicationis sententiam promulgarunt, quam dilectus filius Laudunensis electus exigente justitia confirmavit. Unde petebat procurator jam dictus ut sententiam faceremus eamdem usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Nuntius autem adversæ partis proposuit quod,

D cum olim major et jurati, scabia et universitas communis Laudunensis transmissa nobis intimave-

(83) Vide Chron. Hirsaug. ad an. 1212 et seq.

rint quæstione quod per excommunicationem et interdictum sine causa rationabili ab electo et clero Laudunensis saepius gravarentur, illis duximus inhibendum ne in ipsos seu terras et familias eorumdem sine rationabili causa excommunicationis et interdicti sententias promulgarent, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos legitime interpositam proferrentur, penitus non tenere, super hoc venerabilis fratri nostro Atrebantensi episcopo usque ad triennium eis conservatore concesso. Unde ad ipsum post predictam sententiam habuere recursum. Sed licet fuisse coram ipso a partibus diuini disputatum, parte capituli ad sedem apostolicam appellante, per eum, cum appellationi detulerint major et jurati, nequiverunt justitiam obtainere. Unde petebat nuntius supradictus per nos denuntiari sententiam esse nullam. Intellectis igitur iis et aliis coram cardinale propositis memorato, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus a majore ac juratis sapientius super iis pro quibus est in eos lata sententia sufficienti cautione recepta, sententiam ipsam secundum formam Ecclesie protinus relaxetis, et nisi sufficienter ostenderint infra tres menses eamdem sententiam irrationaliter fuisse prolatam, vos eos ad satisfaciendum capitulo, sublato appellationis obstatu, per censuram ecclesiasticam compellatis; audiuti postmodum si quid fuerit questionis, et illud, appellatione remota, sine canonico decisuri, facientes quod decreveritis distinctione simili firmiter observari. Quod si non omnes, iis, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVIII.

CAPITULO ALEXANDRINO.

Confirmat sententiam legatorum.

(Laterani, ii Non. Junii.)

(84) *Gratia quam apostolica sedes terre vestræ ab ipsa sui fundatione noscitur impendisse, adeo est vobis et aliis manifesta ut nos eam, quam abunde opera protestantur, verbis nequaquam oporteat recensere. Verum habitatores ejusdem, quos si etiam prædecessorum nostrorum erga eos beneficia universa cessarent, ea sola quæ nos ipsis contulimus ad perpetuam apostolica sedis devotionem et nostram sufficenter poterant obligasse, omnino præteriorum ingrati, et improvidi futurorum, non solum debitum nobis censem, quem nonnisi semel recepimus, subtraxerunt, verum etiam, in nostram injuriam et contemptum, Ottoni reprobo adherentes, W. de Pusterula exigentibus culpis suis vinculo excommunicationis strictrum et nihilominus super heresos crimine infamatum in rectorem suum, post inhibitionem auctoritate apostolica sibi factam, præsumpserunt recipere ac tenere, iis et aliis modis reddentes nobis offensam pro gratia et injuriam pro*

A honore. Non solum igitur providum et rationabile factum legatorum nostrorum debitam volumus firmitatem habere, verum etiam super terram ipsam alias, si diutius in suæ præsumptionis errore persistent, aggravabimus taliter manus nostras quod sicut nos senserunt promptio ad gratiam, ita proximos sentient ad vindictam, Apostolum utique imitantes, qui ad ulciscendam omnem inobedientiam promptius erat.

Datum Laterani, ii Nonas Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LIX.

ENGOLISMENSI EPISCOPO,

Ut pauperi diacono beneficium assignet.

(Laterani, Idibus Junii.)

B Pauperibus clericis apostolice provisionis subsidium denegare nec possumus nec debemus, qui, secundum Apostolum, facti sumus sapientibus et insipientibus debitores. Hinc est quod pro dilecto filio magistro G. de Sancto Sigismundo diacono, cui et virtute meritum et talentum scientiae suffragari dicuntur, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicae sedis et nostram auctoritatem nostra eidem, qui a te fuit, prout asserit, in diacnum ordinatus, vel in Ecclesia Engolismensi provincias, vel in alio ecclesiastico beneficio competenti: preces et mandatum nostrum taliter auditurus quod idem assecutum se gaudeat quod intendit, et nos devotionem tuam possimus non immerito commendare. Tu denique, frater episcope, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

C - *Scriptum est super hoc priori Subsensi Xantonensis diocesis, et pænitentiario et magistro F. canonicu Xantonensi, ut dictum episcopum ad id movent et inducant. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.*

Datum, ut supra.

LX.

DECANO ET CAPITULO EBORACENSIBUS.

Ejusdem argumenti cum epistola 54.

(Laterani, xviii Kal. Julii.)

Felicis recordationis Joanne in Cosmidin diacono cardinale, S. R. E. cancellario, de medio Dominic vocante sublato, præbendam quam idem in Eboracensi obtinebat Ecclesia dilecto filio Leonardo ipsius ac nostro nepoti duximus concedendam, ac de ipsa eumdem manu propria curavimus investire, credentes quod per ipsum et suos multa vobis et Ecclesia vestrae poterunt commoda provenire. Ideoque universitatibus vestras per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Leonardum de cetero vestrum concanonicum habeatis, et in, sibi decane, de ipsa præbenda ejus procurator existas. Quod autem super hoc dilectus filius Pandulphus

(84) Vide lib. xv, epist. 158, 189.

subdiaconus noster duxerit disponendum recipiatis A detur supradictum monasterium constitutum..... contra tenorem praesentis decreti pia postulatione

indulti quidquam attentet, neque ullo modo ejus baptismales ecclesias sibi vindicet, neque ipse

suique successores presumant prohibita contingen-

tere; sed neque missarum solemnia ibidem persol-

vere præsumat, nisi ab abbatе suprascripti mona-

sterii fuerit invitatus; neque ordinationem sacer-

dotum quilibet episcoporum in praesato monasterio

vel ejus in re..... celebrare audeat, nisi, ut prædi-

ctum est, ab abbate fuerit invitatus. Chrisma igitur

vel quidquid ad sacra ministeria pertinet, si a Patre

monasterii fuerit postulatus, a quoque prævide-

rit concedimus tribuenda. Sed neque decimas

usquam dare concedimus nisi ecclesiae supradicti

B venerabilis monasterii ad nostram diocesim per-

nentis. Sed et hoc statuimus et inviolabili sanctione

auctoritate apostolica firmamus, ut nullus aliquando

in praedicto monasterio de aliis monachis seu qui-

buscunque Ecclesiis. Abbas.

divina vocatione abbas prefati monasterii pertransi-

erit, et resolutionis TEMPUS advenerit, de propria

semper congregatione eligatur abbas, qui ab

omni.... (85)

C JOANNES episcopus, servus servorum Dei, BENE-

DICTO religioso abbati monasterii Sancti SILVESTRI

DE NONANTULA et in eodem venerabili monasterio in

perpetuum... Salvatoris nostri Jesu Christi perti-

nere noscuntur, et ad stabilitatem venerabilium

locorum respieunt cum magno sollicitudinis studio

nos convenit apostolica et rationali censura procura-

re; quatenus ex hoc juges eidem propitiatori

nostro Domino Deo efficacius persolvi possint car-

minum laudes, et nobis, qui, licet immeriti, divina

trahunt gratia præveniente, pastoralis regiminis cu-

ram gerimus, opima in sideribus arcibus reuniona-

tionis præmia ascribantur. Igitur quia constat tuam

nobis religiositatem detulisse præceptum prædeces-

soris nostri domini Adriani et Joannis sive Ste-

phani reverendæ memoriae pontificum de praesato

monasterio et omnibus ei pertinentibus locis ac

possessionibus, quæ petiitis ut per nostri privilegi

pagina confirmaremus. Unde nos precibus vestris

inclinati, et a præsenti quarta decima indictione

in perpetuum praedictum monasterium successorum

tuum abbatum ditione et potestate cum omnibus

sibi pertinentibus confirmantes irrefragabili jure

decernimus permanenda, id est, monasterium Sancti

Silvestri de Nonantula territorio MUTINENSI. Quapropter

auctoritate beati Petri apostoli, cui a Domi-

no Deo nostro cœlorum regni claves traditæ sunt,

et potestas ligandi atque solvendi cœlo terraque

tradita est, promulgantes decernimus et firma

stabilitate et censura statuimus ut ipsum venerabile

monasterium cum omnibus locis..... fundis, casis,

casalibus, domibus atque familiis, servis originali-

bus, siuulque rebus et possessionibus, nec non

aquismolis, olivetis, vel quidquid in quibuscumque locis.... habere vel tenere videtur, vel si quid in potestate legaliter donatum vel largitum fuerit, aut quolibet modo juste evenerit, tenere et possidere sine qualibet controversia perpetuis temporibus valeat. Et nulli unquam licet regum, episcoporum, ducum vel actorum parvæ vel magnæ personæ in prædicto monasterio vel in eis quæ eidem monasterio PERTINERE noscuntur quocunque modo incumbere..... invasionem facere, aut quispiam sacerdotum ibidem præsummat accedere vel missarum solemnia celebrare. Et neque episcopus, neque abbas, vel comes aut quelibet magna parva persona in prefato monasterio vel in ejus cellis aut ecclesiis mansiones facere aut expensas expetere aut aliquod per potestatem servitium præter peregrini et legitimi hospites. Sed neque colloquium qualemcumque aut placitum in ipso monasterio aut in ejus prænominatis locis esse quis audeat, nisi ab abbe fuerit invitatus. Quatenus hoc quod ad laudem Dei et stabilitatem prædicti monasterii statuimus firma stabilitate permaneat: interdentes omnino episcopo in cuius parochia esse videtur supradictum monasterium constitutum ut nihil contra tenorem presentis decreti pia postulatione induiti quidquam attinet, neque ullo modo baptismales ecclesiæ sibi vindicet, neque ipse suique successores præsumant prohibita contingere. Sed neque missarum solemnia ibidem persolvere præsumat, nisi ab abbe suprascripti monasterii fuerit invitatus; neque ordinacionem sacerdotum quilibet episcoporum in prefato monasterio vel ejus jure aut de suo clero celebrare audeat, nisi, ut prælatum est, ab abbe fuerit evocatus. Chrisma igitur vel quidquid ad sacra ministeria pertinet, si a Patre monasterii fuerit postulatus, quibuscumque præviderit concedimus nisi ecclesiis supradicti venerabilis monasterii ad nostram diœcesim pertinentis. Sed et hoc statuimus et inviolabili sanctione apostolica auctoritate firmamus, ut nullus aliquando in prædicto monasterio de aliis monachis seu quibuscumque ecclesiis, esse præsumat, neque a quacunque potestate in postero ducentur. Sed cum divina vocazione abbas præfati monasterii perstrinxerit, et resolutionis tempus advenierit, de propria semper congregatione eligatur abbas, qui ab omnium monachorum. eorum pro Dei amore arantium monachico ordine militantium. Nibiliominus omnibus huic nostri pontifici interdictione inhibemus aliquam scripturam vel confirmationem de prædicti monasterii rebus vel de prænominata abbatia quo ingenio contra hoc præceptum petere. Si qua scriptura vel petitio impetrata fuerit, aut in reliquo apparuerit, has irritas esse vacuasque omni robore jubemus. Si quis præterea, quod non credimus, præsumperit hoc nostrum privilegium constitutum in aliquo transgredi aut contemnere, sciat se auctoritate beatorum Petri et Pauli apostolorum principum anathematis

A vinculo esse innodatum et a regno Dei penitus segregatum. Porro qui observator et custos existenter, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro et vitam perpetuam feliciter consequatur. Scriptum per manum Sergii sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriarii in mense Januarii, indictione supra-scripta. Bene valete. Ego Sergius Idus Januarias per manum Anastasii primicerii defensoris sanctæ sedis apostolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domini Joannis summi pontificis et universalis noni papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo, indictione secunda.

B MARINUS episcopus, servus servorum Dei, Theodorico religioso abbatii venerabilis monasterii Sancti Silvestri. . . . territorio Mutinensi nec non omnibus subiacentibus et in perpetuo. queque ad laudem Redemptoris Dei et Domini Salvatoris nostri Jesu Christi pertinere noscuntur, et ad stabilitatem venerabilium locorum respiciunt, cum magno sollicitudinis studio nos convenit apostolica et rationali censura procurare, quatenus ex hoc iugis eidem propitiatori nostro Domino Dei efficacius persolvi possint carminum laudes, et nobis, qui, licet immeriti, divina tamen gratia præveniente, pastoralem regiminis curam gerimus, opima in sidereis arcibus remuneracionis premia ascribantur. Igitur quia constat religiositatem tuam nobis detulisse præceptum prædecessoris nostri domini Adriani et Joannis reverendæ memoriae pontificum de predicto monasterio et omnibus ei pertinentibus locis ac possessionibus, quæ petitis ut per nostri apostolici privilegi paginam confirmaremus. Unde nos precibus vestris inclinati, et a præsenti prima indictione in perpetuum, sapientiam monasterium successorum tuorum abbatum ditione et potestate cum omnibus sibi pertinentibus confirmantes irrefragabili jure decernimus permanenda, id est, monasterium Sancti Silvestri qu.... a Nonantula territorio Mutinensi. Quapropter auctoritate beati Petri apostoli, cui a Domino Deo nostro celorum regni claves traditæ sunt, et potestas ligandi atque solvendi celo terraque concessa est, promulgantes decernimus et firma stabilitatis censura statuimus ut ipsum venerabile monasterium cum omnibus locis, manus, fundis, casis, casalibus, dominibus atque familiis, servis originalibus, simulque rebus et possessionibus, nec non aquis molis, olivetis, vel quidquid in quibuscumque. videtur vel potestate legaliter donatum vel largitum fuerit, aut quolibet modo juste evenerit, tenere et possidere sine qualibet controversia perpetuis temporibus valeatis. Et nulli unquam licet regum. episcoporum. vel actorum parvæ vel magnæ personæ in prædicto venerabili monasterio vel in eis quæ eidem venerabili monasterio pertinere videntur quocunque modo incumbere aut invasionem facere. accedere vel missarum solemnia celebrare, nisi ab abbe fuerit invitatus; quatenus hoc quod ad laudem et stabilitatem supradicti sancti monasterii statuimus

firma stabilitate permaneat: interdicentes omnino A episcopo in cuius parochia esse videtur supradictum monasterium constitutum ut nihil contra tenorem praesentis decreti per postulatione indulti quidquam attentet, sed neque ullo modo baptismales ecclesias sibi vindicet. Et ego Henricus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ serinarius una cum Bartholomæo clero Sanceti Petri ad Vincula horum supradictorum exemplorum authenticæ privilegia, dominorum videlicet Adriani, Joannis atque Marini papæ, videns et perlegens, ut in eis continebatur, sic in suprascriptis continetur exemplis, et ea fideliter exemplavi, et signum feci. Nulli ergo, etc., conscriptionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXII.

VARADIENSIS ET NITRIENSIS EPISCOPIS, ET ABBATI DE EGRISS CENADENSIS DIOECESIS.

Ut dirimant controversiam super decimis.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Ex vestris accepimus litteris quod, cum causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum Vesprinensem episcopum ex parte una, et dilectos filios Strigoniense capitulum ex altera, super quarundam decimis vinearum positarum juxta Strigoniun vertitur, experientiae vestre sub certa forma duxerimus committendam, vos in ipso negotio propter quasdam exceptiones adversus eudem episcopum ex parte capituli propositas coram vobis, quas sub vestris sigillis ad nostrum transmisistis examen, et nos sub bulla nostra vobis remittimus interclusas, procedere distulitis. Volentes igitur ut finis litibus imponatur, vobis per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, non obstantibus exceptionibus supradictis, in causa ipsa juxta prioris mandati nostri tenorem ratione prævia procedatis, recipientes testes et alias probationes episcopi, quibus uti voluerit; cum per narrationem ejusdem episcopi et responsionem capituli assertentis bonæ memorie K. prædecessorem episcopi sepedicti a questione quam super eisdem decimis coram bonæ memorie I. Strigoniensi archiepiscopo adversus idem capitulum moverat, cum decimas illas sui juris non esse recognoscere, humiliiter destitisse, lis intelligi debeat contestata. Si quid autem prætextu decimarum ipsarum venerabilis frater noster Strigoniensis archiepiscopus contra ipsum episcopum proponere forte voluerit audiatis, et auditis hinc inde propositis, causam, si de partium processerit voluntate, fine canonico terminetis. Alioquin, eam sufficienter instruetam ad nostram audiencem remittatis, præfertes partibus terminum competentem quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui representent justam, dante

(86) Vide infra epist. 158 et lib. 1, epist. 277; et lib. iv, epist. 125.

(87) Abbatij delegat judicem pont. max. qui litis contestationem super jure primatice, de quo supra lib.

A Domino, sententiam recepturæ. Vos denique, fratres episcopi et filii abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vii Kalendas Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIII.

EPISCOPO LINGONENSI ET ABBATI MORIMUNDENSI LINGONENSIS DIOECESIS.

Canonica purgatio indicitur archiepiscopo Bisuntino.
(Laterani, iv Kal. Junii.)

(86) Auditis et intellectis quæ super inquisitione facta contra venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Bisuntinum fuere proposita coram nobis, quia per depositiones testium constituit evidenter ipsum clericos, cum eos promovebat ad ordines, fecisse promittere data fide quod eum per sedem apostolicam vel per alium super obtinendo beneficio non vexarent, ut puniatur in quo deliquit, eumdem a collatione ordinum duximus suspendendum, et quandiu nobis placuerit volumus manere suspensum. Interim autem per aliquem de suffraganeis Ecclesiæ Bisuntinæ, cum necessitas postulaverit, clericis Bisuntinæ dioecesis ordines conferri mandamus. Ceterum quoniam idem archiepiscopus super virtutis Simonis ac lapsu carnis nec non venditione justitiae dignoscitur infamatus, super iis ei purgationem cum tercia manu episcoporum suæ provinciæ vel etiam vicinarum et trium abbatum Bisuntinæ dioecesis bonæ opinione et vita, qui conversationem ejus cognoverint, indicentes, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ab eo infra tres menses præfixos a nobis bujusmodi recepta, ipsum super illis articulis boni testimonium publice nuntietis. Quod si forte in purgatione deficerit, ipsum a pastorali regimine amoventes, faciat Ecclesiæ Bisuntinæ de persona idonea provideri. Vos denique, frater episcope et filii abbas, super vobis, etc.

Datum Laterani, iv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIV.

ABBATI SANCTI FLORENTII SALMURIENSIS (87).

De primatice Bituricensi.

(Laterani, vi Idus Junii.)

(88) Constitutus in præsentia nostra, venerabilis frater noster Burdegalensis archiepiscopus nobis humiliter supplicavit quatenus, cum venerabilis frater noster Bituricensis archiepiscopus in provincia sua jus primatice ad se asserat pertinere, super hoc causam inter eos committere dignaremur. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus duobus viris providis et honestis, quorum unus a parte una, reliquus vero ab altera tibi præsentetur, assumptis, causam super hoc audias cum eisdem, et usque ad diffinitive sententiae calculum procedens in ipsa, eamdem ad nos remittas suffi-

xv, epist. 3 usque ad judicij ferendi calculum audiat.

(88) Vide epist. seqq.

clienter instructam, præfijo partibus termino competenti quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent justam, auctore Domino, sententiam recepture. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LXV.

EPISCOPIS PER BURDEGALENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Laterani, viii Idus Junii.)

(89) Cum olim venerabilis frater noster Bituricensis archiepiscopus auctoritate primatice quam in provincia vestra sibi asserit pertinere venerabilem fratrem nostrum Burdegaleensem archiepiscopum a metropoliticae dignitatis officio suspendisset pro eo quod ad suum vocatus concilium accedere non curavit nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, ac super hujusmodi suspensionis sententia fuisse inter eumdem Bituricensem et dilectum filium magistrum Amaneum procuratorem ipsius Burdegalensis archiepiscopi coram nobis diutius disputatum, tandem de fratribus nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus et usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari, hoc ad cautelam expresso, quod lis coram nobis, non de primatia, sed de sententia exstitit ventilata. Postmodum vero credentes ad satisfactionem sufficere competentem, pro prædicta sententia relaxanda, ut memoratus Burdegalensis archiepiscopus per scriptum aut alium virum idoneum ad presentiam dicti Bituricensis accedere, relaxationem ejusdem sententiae humiliter petiturus, et promissurus firmiter sub suarum, si necesse foret, testimonio litterarum quod ad ejus concilium vocatus accederet, facturus quod foret faciendum de jure, per litteras nostras ipsi Bituricensi dedisse meminimus in præceptis ut cum a Burdegalensi prædicto foret taliter requisitus, predictam non differret sententiam relaxare; nullam pœnam inflicturus eidem, si forte dictam sententiam non servarat, antequam per nos declaratum fuisse an esset eadem observanda; venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo et conjudicibus suis per scripta nostra mandantes ut, Bituricensi jam dicto in mandati nostri executione cessante, ipsi saepedictam sententiam relaxarent absque præjudicio juris sui. Nuper autem idem Burdegalensis archiepiscopus ad nostram presentiam accedens propositus coram nobis quod de hujusmodi confirmatione sententiae nihil unquam per litteras ipsius Bituricensis aut nuntium sibi fuerat intimatum. Propter quod ipsum petiti a nobis huniliter relaxari. Nos igitur volentes utrique paterna sollicitudine provide, sententiam relaxamus memoratam firmam prmissionem recipientes a Burdegalensi prædicto quod vocatus accedet ad ipsius Bituricensis concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.

(89) Vide lib. xv, epist. 47, 150.

(90) Vide tom. II. Metrop. Salzburg. pag. 231, 232.

A Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, viii Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVI.

ABBATI DE MELLIO PATAVIENSIS DIOCEISIS ET PRÆPOSITO

SANCTE CRUCIS AUGUSTENSIS.

De institutione episcopatus in insula Chiemensi.

(Laterani, XII. Kal. Junii.)

(90) Oblata nobis ex parte venerabilis fratris nostri Salzeburgensis archiepiscopi petitio continebat quod infra fines parochie sue in insula quæ Chiemense vocatur duo sunt monasteria constituta; quorum unum moniales inhabitant, aliud vero canonici regulares. Verum moniales abjecto pene penitus jugo modestiae regularis, sine freno pudoris et verecundia obice evagantur per campos licentia dissoluta, ac sic se motibus exposuere carnalibus quod locus in quo habitant dici potest lupanar potius quam oratorium ab effectu. Dictus autem archiepiscops ad expurgandam tantam labem volens extendere manus suas, ut eædem moniales divisæ per alia r. lligiosa cenobia forte proficiant, quæ in suo collegio merito deficiunt et exemplo, mutuo contagio corruptæ, proposuit quod ipsis per alia loca, in quibus religio floreat, collocatis, cathedralm ibi pontificalem instituat, et bonis ipsis monasterii cum possessionibus quas ipse proponit sufficienter adjicere ad mensam futuri episcopi, deputatis, illuc canonicos alterius monasterii transferat, cum ibi fuerit ecclesia cathedralis, facultatibus quas nunc possident ad eorum sustentationem integre conservatis. Causas autem hujus sui propositi allegabat, zelum religionis, quam in altero prædictorum monasteriorum asserebat penitus dissolutam, et utilitatis evidentiam, quæ in partibus illis hiemali maxime tempore impeditur. Cum enim ejus provincia sit longe lateque diffusa, frequenter iis quæ limam correctionis exposcent visitationis et reformationis officium nequit impendere competenter, cum propter hiemalis asperitatis obstaculum et propter annonæ defectum locum ipsum multitudines adire non possit et ibidem prout utilitas exigit immorari. Ne igitur locus prædictus visitationis officio et sacramentis ecclesiasticis per episcopum conferendis plus debito defraudetur, idem archiepiscopus supplicavit ut ejus propositio dignaremur favoris apostolici præsidium impertiri. Quia vero in talibus sine deliberatione provida procedere non debemus, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis sollicite veritatem de lapsu monasterii supradicti, et utrum ordo monialium ibi valeat reformari, et si moniales aliquas defensiones ostendunt, quantumque ad opus episcopalis mense bonis ejusdem monasterii de suis facultatibus velit adjicere archiepiscopus memoratus, et si canonici supradicti negotio isti suum imperitiant assensum, et si non, quam causam contradictionis allegent, qualem et quantam partem de

dicecesi sua conferre disponat ad episcopalem dicēcesim faciendam, si expressus consensus capitulo Salzeburgensis cum voluntate archiepiscopi conveniat in hoc facto, et si etiam in electione futuri episcopi sibi velit archiepiscopus jus aliquod vindicare, privilegia quoque utriusque monasterii transcribi fideliter faciat, super iis et aliis circumstantiis quod inveneritis nobis prudenter et veraciter re-scribentes, ut super hoc, prout expedire viderimus, procedamus. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVII.

PRÆPOSITO ET FRATRIBUS MONTIS JOVIS (91).

Confirmatur eis domus Vallis Suisionis.

(Laterani, xii Kal. Julii.)

Ortam dudum inter vos ex parte una et abbatem et conventum Sancti Secani Lingonensis dicecessis super domo Vallis Suisionis ex altera quaestione venerabili fratri nostro Senonensi archiepiscopo duximus committehdam. Cum igitur idem causam remisisset ad nos sufficienter instructam, te, fili preposite, ac procuratore partis alterius propter hoc in nostra præsentia constitutis, eamdem examinavimus diligenter; et tam actis coram dicto archiepiscopo quam iis quæ coram nobis fuere proposita plenius intellectis, de fratum nostrorum consilio domum vobis sententialiter adjudicavimus supradictam. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVIII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO GURCENSIBUS.

Confirmat quamdam permutationem.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Cum à nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque assensu, concabium inter vos ex parte una et bonæ memorie Romanum Gurcensem episcopum et nobilem virum Poponem de Waldethex ex altera super quondam castro et rebus aliis celebratum, prout continetur in authentico scripto ejusdem episcopi sigilli muninime roborato, cuius tenorem de verbo ad verbum præsentibus jussimus litteris annulari, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem scripti prædicti talis existit: « In nomine sancte et individuæ Trinitatis. Amen. Ego Romanus sanctæ Gurensis Ecclesiæ humilis episcopus, humanæ pia facta conditionis, dum incertis cosibus rapiantur, ne cum obeuntibus pereant, scriptis digno annotantur. Unde omni aëvo notum esse cupimus qualiter fratres nostri præfata Ecclesiæ canonici super Popone de Waldethex ministeriali Ecclesiæ ob damnosam violentiam quam ipsis in bonis eorum præfato castro adjacentibus, sicut et nobis in nostris intulit, flebilem querimoniam multoties nobis deferent. » Vide lib. xv, epist. 105.

A tes, aliquod pacis suffragium tibi disponi rogarunt. Nos vero tanquam pastor ovium et qualisunque dispensator, ab incurso tali obsecrando, increpando, arguendo, ipsum Poponem mitigavimus, donec tandem conscientia delicti sui compunctus, ipsi castrum cum bonis adjacentibus in aliquod placabile concabium se daturum eis asseruit. Hoc auditio, fratres præfati tali consilio cum illo coram nobis sunt coadunati, ut quocunque de commutatione utrorumlibet disponeremus, utraque pars consentiret. Hoc utrinque confirmato, prædictus Popo castrum cum decem novalibus nec non et in cultis quibusdam infra hos terminos, via qua itur in Hylambus, et ultra castrum usque in cacumen montis, ubi adjacet prædium Rodolphi de Albekke,

B deinde in vertice montis contra Tlatniz, et ex altera parte montis Zobodin, qui infra terminos est usque in vallem, quoniam iis infedatus erat ab Ecclesia, ut res gesta seriatim procederet, nobis primum resignavit, hac conditione, ut ea fratribus nostris contraderemus, et executionem promissi eorum illi simili exigeremus. Quod et factum est. Dederunt enim ei duos mansos apud Meterekke, duos in Grivinaralbe, duos in Urenenult, et septem marchas, quadraginta modios frumenti, centum urnas brazzii, undecim porcos, ducentios caseos. Præterea fratres predicti conscientiam nostram de institutione pontificalis sedis commonentes, rogaverunt: ut justitiam quam a prima institutione in nemore Wispriach per hos terminos, a nemore Moderic usque in locum quo dividitur ipsum nemus a nemoribus Moteniz et Fuziris pertinentibus; obtinuerant, scilicet hanc, nullum custodem sine consensu eorum ibi fore instituendum, vel si consentirent, custodem quoque suum cum custode episcopi simul injungendum, et jus foresti æque illis dividendum, successoribus nostris in hac præsenti pagina notificaremus, et tam ea quam prædicta impressione, sigilli nostri certificaremus. Hujus rei testes sunt Sanson, Duringus, fratres, Rodulphus de Dunvunsperch, Ernestus de Pilstat, Hermannus de Wolchenburch, Engelbertus et filii ejus Purcardus, primo Henricus, Engelscus, Nudungus, Egolfus, Walterus, Walfridus et filius ejus, Engelbertus, Purcardus, Franco et filii ejus, Marchwardus, Walchinus Firtel et frater ejus, Rainhalin, Pertholdus, Sevus, Siboto de Sininge, et alii quamplures. » Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIX.

CONRADU EPISCOPO QUONDAM HALVERSTADENSI ET ABBATI DE SICHEM, ET PRÆPOSITO DE BILDEBURGERODEN HALVERSTADENSIS DIOCESES.

De concessione præbendæ.

(Laterani, ii Idus Junii.)

Accedens olim ad presentiam nostram, dilectus filius Brun Fridesleriensis canonicus nobis humili-

ter intimavit quodcum in Ecclesia Fridesleriensi præbendam quam auctoritate apostolice sedis fuerat asseritus per octo annos et amplius pacifice possedisset, venerabilis frater noster Maguntiensis archiepiscopus, apostolicae sedis legatus, ad instantiam R. presbyteri causam qua super dicta præbenda inter eos fuerat auctoritate apostolica judiciali calculo terminata G. preposito et A. scholastico Frideslariensibus delegavit; a quibus, tum quia ipsos habebat certa ratione suspectos, tum quia causa, ut dictum est, auctoritate apostolica sedis fuerat terminata, nostram duxit audientiam appellandum. Sed idem judges, ipsius exceptionibus et appellatione contemptis, dictum R. in præbendam ipsum rudere presumperunt. Unde nos ad supplicationem canonici memorai prefato archiepiscopo dedimus in mandatis ut prædicta corrigeret per seipsum; nihilominus abbatii de Valle Sancti Georgii et suis conjudicibus per scripta nostra mandantes ut ipso in mandati nostri executione cessante, ipsi, amota dicta præbenda qualibet illicito detentore, præfatum Brun facerent ejusdem pacifica possessione gaudere. Verum sicut idem in nostra proposuit præsentia constitutus, dictus archiepiscopus non solum prædicta juxta mandatum nostrum corrigere non curavit; quinimo, cum dictus R. carnis debitum exsolvisset, idem archiepiscopus Ecclesie præfatae epitulo suis dedit litteris in mandatis ut Henricum clericum suum ad præbendam reciperent spedietam. Propter quod jam dictus canonicus coactus est rursus ad nostram præsentiam laborare. Nos igitur laboribus compatientes ejusdem, irritum prorsus decernimus et inane si quid de præbenda ipsa in præjudicium suum exstitit post mandatum hujusmodi attentatum, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eundem B. faciat auctoritate nostra præbendam ipsam pacifice possidere, fructus quoque medio tempore perceptos ex ipsa ei, sicut justum fuerit, per censuram ecclesiasticam restitui faciat; contradictores, si qui fuerint, per censuram eamdem sublatu appellatiois obstaculo compescentes. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, ii Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXX.

ABBATI DE PIGUAVIA MERSBURGENSIS DIOCESES, ET PRÆ-
POSITO MAGDEBURGENSI.

Adversus episcopum Hildesemensem.

(Laterani, vi Idus Junii.)

Si utile ac sincerum membrum Ecclesie... dictus Hildesemensis episcopus exstisset, et voluisse prudenter advertere quod præcisis ab arbore ramus beneficium radicis amittit, non solum in devium excommunicati et reprobri non declinasset Ottonis, sed adhuc in unitate ac devotione fideliter Ecclesie

(92) Vide lib. xiv, epist. 426.

A Romanæ persistaret, que, disponente Domino, mater est omnium fidelium et magistra. Verum cum adversus eamdem calcaneum præsumptuosus erexit, non intelligens quod bestia, si montem tetigerit, lapidabitur, et durum est contra stimulum calcitrare, nec se magistrum per opera exhibet, nec discipulum recognoscit. Et quidem si vitium ingratitudinis in eo beneficiorum nostrorum non abolevisset memoriam, licet timorem amiserit, forte reverentiam conservasset. Sed utrumque, sicut perpendimus, amisso dignoscitur, cum nec timoris indicia nec alicujus devotionis scintilla remansisse videatur in ipso. Pro sua enim rebellione ac inobedientia, sicut accepimus, primo suspensus, ac deinde vinculo excommunicationis astrictus, contra nobiles viros Lanctavium Thuringiae et Albertum comitem de Hevestem devotos et fideles Ecclesie per suos cum exercitu, ac si hoc deeret episcopum, insurrexit, et non sine ridiculo, qui de pastoribus habebatur, lupum inducebat in oves quas Petri concludebat ovile, dum eo impugnante per suos, pro excommunicato prædicto, terras nobilium prælatorum, multi fuerint interempti pro Ecclesie libertate, quam ancillare assistendo (92) tyranno talis episcopus nitebatur. Et quasi haec non sufficerent ad injuriam et offensam, non sine contemptu sedis apostolice ad curiam Ottonis accessit, in judiciis et aliis episcopus excommunicato communicans quem laicorum pars potior evitabat. Ut autem Romanam Ecclesiam factus hostis agnoscat, quam sprevit qui videbatur amicus, et culpam in poenis intelligat, qui beneficia non agnovit, cum etiam tanto tempore non sine gratia exspectatus, pro tantis excessibus nec unum curaverit nuntium ad sedem apostolicam destinare, discretio vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita plenius veritate, si vobis constiterit de præmissis aut aliis que ad ejus amotionem sufficient, auctoritate nostra ipsum a regimine Hildesemensis Ecclesie perpetuo amoventes, faciat eidem Ecclesie de persona idonea et Ecclesie Romanæ plene devota, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per electionem canonicanam provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Laterani vi, Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXI.

EISDEM.

Adversus episcopum Halberstatensem.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Si utile ac sincerum membrum Ecclesie.. dictus Halberstatensis episcopus exstisset, etc., ut supra in eundem modum, usque scintilla remansisse videatur in ipso. Pro sua enim inobedientia et rebellione, sicut accepimus, primo suspensus, ac deinde vin-

culo
præ-
sma
rari
ad in-
el a-
quen-
etiam
Thun-
com
rexi-
batur
bat o-
præd-
nobil-
clesis-
talis
siam
knem

Da-
stri a-

Decia
(93)
una
sem
tensis
Bajas
qua
et vo
leaqua
duxer
testib
suffici
serum
et pa
coram
et Sa
cuisti
mus s
per ill
autem
de Pa
præsc
partis
quod c
dicte
jus e
Nulli e
Data
anno

(93)

culo excommunicationis astrictus, publice divina A prasumpsi officia celebrare, oleum sacrum et chrisma conficiens, aliaque sacramenta Ecclesie temerarius administrans. Et quasi haec non sufficissent ad injuriam et offensam, non sine contemptu sodis apostolicæ ad curiam Ottonis accessit, in iudicis et aliis episcopis excommunicato communicans quem laicorum pars potior evitabat. Cum eodem etiam Ottone contra nobilem virum langravium Thuringiae, devotum et fidelem Ecclesie, intrepidus cum exercitu, ac si hoc deceret episcopum, insurrexit, et non sine ridiculo, qui de pastoribus habebatur, lupum inducebat in oves quas Petri concludebat ovile, dum eo impugnante cum excommunicato predicio castrum quod Wrcen vocatur et terram nobilis memorati, multi fuerint interempti pro Ecclesie libertate, quam ancillare assistendo tyranno talis episcopus nitiebatur. Ut autem Romanam Ecclesiam factus hostis agnoscat, etc., ut supra usque in finem.

Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO BRIVATENSIBUS.

Decidit item quam ipsi habebant cum episcopo Claro-montensi.

(Laterani, xiii Kal. Julii.)

(93) Cum olim causam que inter vos ex parte una et venerabilem fratrem nostrum Claromontensem episcopum ex altera super ecclesiis villa Brivatensis et Sancti Ferreoli et Sancti Germani et de Bajassa et de Brassac et de Paulac et de Bellomonte, quas idem ad se dioecesana legi spectare dicebat, et vos eas legitime prescrispissime, Casæ-Dei, Belbeaæ, ac Novemfontium abbatis sub certa forma duxerimus committendam, judices ipsi, receptis testimoniis et attestacionibus publicatis, causam ipsam sufficienter instructam ad nostram audientiam remiserunt. Nos igitur, auditis et intellectis que a vestris et partis alterius procuratoribus fuere proposita coram nobis, quia super ecclesiis villa Brivatensis et Sancti Ferreoli et de prescriptione legitima docuistis, vos quoad illas ab impietitione ipsius duximus sententialiter absolviendos, eidem episcopo super illis perpeccatum silentium imponentes. In ecclesiis autem Sancti Germani, de Bajassa, de Brassac, et de Paulac, et de Bellomonte, quia in probatione prescriptionis canonice defecisti, cum intentio partis alterius sit eo ipso de communi jure fundata quod eadem Ecclesia infra limites Claromontensis diecesis concluduntur, super illis jus episcopale adjudicavimus episcopo memorato, vobis in eis, quoad jus episcopale, perpetuum silentium imponentes. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(93) Vide lib. II, epist. 225, 228.

LXXIII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO ECCLESIE SANCTI JULIANI BRIVATENSIS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Kal. Julii.)

Etsi debito pastoralis officii pro universarum Ecclesiarum statu satagere compellamur, illis tamen que apostolicæ sedi specialius adhaerere noscuntur studiosius nos convenit providere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus benigne duximus annundum, et prefatam ecclesiam Sancti Juliani, qua ad apostolicam sedem nullo mediante noscitur pertinere, ad exemplar felicis recordationis Galisti pape prædecessoris nostri sub hœc. Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, etc., usque duximus exprimenda vocabulis : Ecclesias villa Brivatensis et Sancti Ferreoli cum parochiis suis, super quibus vos ab omni impietitione diocesani episcopi sententialiter judicavimus absolutos (94), abbatiam Sancti Germani de Hebron, abbatiam Sancti Marellini de Cantogila, abbatiam Sanctæ Mariæ de Pebrac, abbatiam Sancti Juliani Turonensis, ecclesiam de Brassac, ecclesiam de Valle cum decima, ecclesiam de Solmiac cum decima, ecclesiam de Spelenco cum decima, villam Trazas, ecclesiam de Faveroles cum decima, ecclesiam de Soleto cum decima, ecclesiam de Cultus cum decima, ecclesiam de Bellomente cum decima, ecclesiam de Fontibus. Porro ecclesie ac prædia que per præpositorum aut aliarum ecclesiasticarum personarum temeritatem vel per laicorum violentiam sunt distracta, ad jus et proprietatem ipsius ecclesie revocentur, et sine contradictione aliquen persone illibata in posterum conserventur. Statuimus etiam ut nullus infra terminos parochiarum vestrarum domum religiosam vel capellam aut oratorium sine assensu vestro edificare præsumat, salvis privilegiis pontificum Romanorum. Sane ut eadem ecclesia libera semper et quieta permaneat, omnem prorsus episcopum aliquam in ea ditionem habere, praeter Romanum pontificem, prohibemus chrisma quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium vel ecclesiarum, ordinationes clericorum qui ad sacros fuerint ordinis promovendi, a quoque malueritis catholico susceptiis episcopo; si quidem gratiam et communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et sine pravitate voluerit exhibere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci præposito, etc., usque secundum Deum duxerint eligendum. Ad indicium autem juris et proprietatis Romanæ Ecclesie et libertatis vestræ aureum munus nobis et successoribus nostris annis singulis persolvatis. Decernimus ergo, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolica auctoritate. Si qua ligatur, etc., usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis au-

(94) Vide epist. 72.

tem, etc. usque, pacis inveniant. Amen. Amen. Amen. A
Datum Laterani per manum Raynaldi acolythi et
capellani domini Innocentii III papæ, Kal. Julii, in-
dictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1213,
pontificatus vero ejusdem domini Innocentii anno
sesto decimo.

LXXIV.

ST. MAGISTRO SCHOLARUM BRIVATENSIS.

Dispensat super defectu natalium.

(Laterani, Kal. Julii.)

Divina Providentia sacrosanctam Romanam Ecclesiam omnium fidelium caput constituenta et magistrum, potestatis plenitudinem penes eam voluit residere; ut quæ pro puniendis seu cohibendis excessibus humana solertia statnenda providit, ejus auctoritas, nunc pensatis rerum circumstantiis et meritis personarum, severe faceret observari, nunc severitati detrahens, dispensans de rigore mansuetudine temperaret. Cum igitur ad sacros ordines desideres promoveri, ac in iniuritatibus cum propheta conceptus nobis humiliiter duxeris exponentum quomodo in peccatis te peperit mater tua, contra impedimentum casualis originis apostolicæ benignitatis remedium implorando, nos attendentes quod per litteraturam tuam et vitam ac conversationem honestam, super quibus laudabile tibi testimonium perhibetur, redimis hunc defectum, de misericordia, que superexaltat Judicio, auctoritate tibi presentium indulgimus ut, dummodo impedimentum aliud canonicum non obstat, quod natura de legitimo matrimonio non fuiti tibi non officiat quo minus ad sacros ordines valreas promoveri et ecclesiastica beneficia canonice obtinere ac etiam ad ecclesiasticas dignitates assumi; ita tamen quod si te ad honorem vocari contigerit presulatus, illum nequaquam recipias absque sedis apostolicæ licentia speciali. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., nagna incursum.

Datum Laterani, Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXV.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO COMPOSTELLANIS.

De collatione probenda.

(Datum, ut supra.)

Felicit recordationis Joanne Sanctæ Mariæ in Cosmedin diacono cardinale, S. R. E. cancellario, de medio Domino vocante subtato, probendam quam idem habebat in ecclesia Compostellana dilecto filio Normano nato nobilis viri G. de Gualera consanguinei nostri duximus concedendam, credentes quod per ipsum et suos multa vobis et ecclesiae vestre potebunt commoda provenire. Ideoque universitati vestre per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Normanum de cetero vestrum concanonicum habeatis, et tu, frater archiepiscopo, fructus ejusdem probenda ad opus ipsius colligi facias et servari.

Datum ut supra.

(95) Vide lib. xv, epist. 234, et Matth. Paris, ad an. 1213.

In eundem modum priori et contentui Sancti Pancratii de Leges pro Tholomeo consanguineo nostro, super vicaria quam idem cancellarius in eorum ecclesia de Coningeburc ad presentationem nostram fuerat assecutus, sicut in litteris bona memorie Eboracensis archiepiscopi continetur, usque provenire. Ideoque universitati vestre per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus quod a nobis factum est in hac parte ratum habeatis et firmum, et tu, fili prior, fructus ejusdem vicarie ad opus ipsius colligi facias et servari.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LXXVI.

LITTERÆ REGIS ANGLIE.

Approbat conditiones absolutionis.

(Doveræ, xii die Maii.)

(95) Joannes Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Northmanniæ et Aquitanie, comes Andegavensis, omnibus presentes litteras inspecturus salutem. Per has patentes litteras sigillo nostro munitas volumus esse notam quod nobis præsentibus et mandantibus ii quatuor nostri barones, scilicet Walterus comes Sarisberie frater noster, Reginaldus comes Bononiensis, Willelmus comes Warenne, Willelmus comes de Ferraria, juraverunt in animam nostram quod nos subscriptam pacis formam bona fide curabimus per omnia observare. In primis itaque solemniter et absolute jurabimus stare mandatis domini papæ coram ejus legato vel delegato super omnibus pro quibus excommunicati sumus ab ipso, et veram pacem ac plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Egilio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi et Huberto Lincolnensi episcopis, priori quoque ac monachis Cantuariensis, et Roberto filio Walteri, ac Eustachio de Vesci, nec non et ceteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, præstans simul coram eodem legato vel delegato publice juramentum quod ipsos cum suis nec haedemus nec hedi faciemus vel permittemus in personis vel rebus, eisque dimitemus omnem indignationem, et in gratiam nostram recipiemus eosdem ac tenebimus bona fide, quodque prefatos archiepiscopum et episcopos non impediemus nec faciemus aut permittemus aliquatenus impediri quo minus ipsi libere suum exequatur officium et plena sua jurisdictionis auctoritate, prout dehent, utantur; et super iis tam domino papæ quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis nostris patentes litteras exhibebimus, facientes ab episcopis et comitibus ac baronibus nostris, quot et quos prefati archiepiscopos et episcopi postulaverint, juramenta et eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut haec pax et securitas firmiter observetur. Et si forte (quod Deus aver-

ta), per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipse pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nosque perpetuo vacantium ecclesiarum custodiā amittamus.

Quod si forte nequiverimus eos ad hanc ultimam juramenti partem inducere, videlicet quod si per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhibebunt, nos propter hoc dominio pape ac Ecclesiae Romanae per nostras patentes litteras obligavimus omne jus patronatus quod habemus in ecclesiis Anglicanis. Et omnes litteras que pro securitate praedictorum sunt exhibenda prefatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam transmittemus. Si vero nobis placuerit, sepesati archiepiscopus et episcopi praestabunt, B salvo honore Dei et Ecclesiae, juratoriam et litterariam cautionem quod ipsi nec per se nec per alios contra personam vel coronam nostram aliquid attentabant, nobis praedictam eis securitatem, et pacem servantibus illibatam. De ablatis autem plenam restitutionem et de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendemus, tam clericis omnibus quam etiam laicis universis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum, sed etiam libertatum, et restitutas conservabimus libertates, archiepiscopo quidem et episcopo Lincolniensi a tempore sue confirmationis (96), aliis autem a tempore discordiae inchoatae. Nec obstat aliquia pactio vel promissio seu concessio C quo minus et dama recompensentur et restituantur ablata tam vivorum quam etiam defunctorum. Nec de iis aliquid retinebimus pretextu servitii quod debuerit nobis impendi, sed postea debita nobis pro servitio recompensatio tribuetur. Statimque omnes quos detinemus clericos faciemus absolute dimitti ac restituui propriæ libertati, et etiam laicos qui occasione hujus negotii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius qui nos debet absolvere faciemus de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium sterlingorum pro persolvendis debitis et faciendis expensis nuntiis praedictorum archiepiscopi et episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet per potestatem nostram ad eos libere deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorifice revocati, videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo duo millia et quingentas libras, Wilhelmo Londoniensi septingentas et quinquaginta libras, Eustachio Elensi mille et quingentas libras, Agadio Herefordensi septingentas et quinquaginta libras, Jocelino Bathoniensi septingentas et quin-

(96) *Apud Paris. consecrationis.*

(97) Vide infra epist. 131, 132, et Matth. Paris.
ad an. 1213.

(98) *Northmanniae*, regionum istarum nomine, reges majoris Britanniae vassalli et homines ligii regis Christianissimi, fuere, quas Philippus secundus Henrico III restituit, sed postea feudum regno accrebit cum homagio, et fidelitati (cui astringebantur)

A quaginta libras, Huberto Lincolnensi septingentas et quinquaginta libras, priori et monachis Cantuariensis mille libras. Sed protinus absque mora postquam pacem istam duxerimus acceptandam resignari faciemus archiepiscopo et episcopis et clericis ac ecclesiis universis in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum omnia immobilia cum administratione libera eorumdem et in pace dimitti. Interdictum vero vulgariter utlagatio nuncupatum, quod proponi fecimus contra personas ecclesiasticas, publice revocabimus, protestando per nostras patentes litteras archiepiscopo tribuendas id ad nos de personis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quodque illud de cetero contra personas ecclesiasticas nullatenus faciemus proponi. Revocantes præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, et remittentes hominia que post interdictum recipimus ab ecclesiarum hominibus præter regni consuetudinem et ecclesiasticae libertatem. Si vero super dannis vel ablatis aut eorum quantitate vel estimatione questio fuerit de facio suborta, per legatum vel delegatum domini pape receptis probationibus publice terminetur. Et his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes suborta, de quibus merito valeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum domini pape de partium fuerint voluntate sotippe, ad ipsius referantur arbitrium, ut super illis quod ipsa decreverit observetur. Teste me ipso, apud Doveram 13 die Maii, anno regni nostri quarto decimo.

LXXXVII.

PTERAE REGIS AN
Super eadem

(Doxwra, 15 die Maii.)

(97) Joannes, Dei gratia rex Angliae, dominus Hiberniarum, dux Northmanniarum (98) et Aquitanie, comes Andegavie, omnibus Christi fidelibus presentem chartam inspecturis salutem. Universitatibus vestre per hanc chartam nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum; quia, cum Deum et matrem nostram sanctam Ecclesiam offendierimus in multis, et proinde divina misericordia plurimum indigere noscamur, nec quid digne offeremus pro satisfactione Deo et Ecclesie debita facienda nisi nos ipsos habeamus et regna nostra, volentes nos ipsos humiliare pro illo qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem, gratia sancti Spiritus inspirante, non vi induci, nec timore coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate, ac communii consilio baronum nostrorum, offerimus et libere concedimus (99) Deo et sanctis apostolis

renuntiarunt. V. C. ms. Sancti Victoris Parisiensis
De gestis Philippi Pulchri Polyd. Virgil. lib. xxiii.
anno Domini 1451 et 52.

(99) Concedimus, Naclerus generat. 40 anno 1214, obtulit et concessit cum omni suo jure proque dictis regnus Innocentio tertio homagium fecit, cuius & ceterorum vide cum Polyd. Virgil. in Joanne anno Domini 1212, super hujusmodi ditione.

lis ejus Petro et Paulo et sancte Romanæ Ecclesiæ matre nostræ ac domino nostro papæ Innocentio ejusque catholicis successoribus totum regnum Angliae et totum regnum Hibernie cum omni jure et pertinentiis suis pro remissione peccatorum nostrorum et totius generis nostri, tam pro vivis quam defunctis. Et amodo illa a Deo et Ecclesia Romana tanquam feodatarius recipientes et tenentes, in præsenti prudentis viri Pandulphi domini papæ subdiaconi et familiaris fidelitatem exinde prædicto domino nostro papæ Innocentio ejusque catholicis successoribus et Ecclesia Romana secundum subscriptam formam facimus et juramus; et homagium ligum (100) in præsenti domini papæ, si coram eo esse poterimus, eidem faciemus; successores et heredes nostros de uxore nostra in perpetuum obligantes ut simili modo summo pontifici, qui pro tempore fuerit, et Ecclesia Romana sine contradictione debeant fidelitatem prestare et homagium recognoscere. Ad indicium autem hujus nostra perpetuae oblationis et concessionis volumus et stabilimus ut de propriis et specialibus redditibus prædictorum regnorum nostrorum pro omni servitio et consuetudine quod pro ipsis facere deberemus, salvo per omnia denario beati Petri (101), Ecclesia Romana mille marcas (102) sterlingorum (103) percipiatur annualiter, scilicet in festo sancti Michaelis quingeniarum marcas, et in Pasche quingentas marcas, septingentas scilicet pro regno Angliae, et trecentas pro regno Hibernie, salvis nobis et heredibus nostris justitiis, libertatibus et regalibus nostris. Quæ omnia, sicut supra dicta sunt, rata esse volentes perpetuo atque firma, obligamus nos et successores nostros contra non venire. Et si nos vel aliquis

A successorum nostrorum hoc attentare præsumperit, quienque fuerit ille, nisi rite commonitus resipuerit, cadat a jure regni, et haec charta oblationis et concessionis nostræ semper firma permaneat.

Ego Joannes Dei gratia rex Angliae et dominus Hibernie ab hac hora inantea fidelis ero Deo et beato Petro et Ecclesia Romana ac domino meo papæ Innocentio ejusque successoribus catholicis intrantibus. Non ero in facto, dicto, consensu, vel consilio ut vitam perdant vel membra, vel mala captione capiantur. Eorum damnum, si sciero, impidiam, et remanere faciam, si potero. Alioquin eis quam citius potero intimabo, vel tali personæ dicam quam eis credam pro certo dicturam. Consilium quod mihi crediderint per se vel per nuntios seu litteras suas secretum tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam me sciente. Patrimonium beati Petri, et specialiter regnum Angliae et regnum Hibernie, adjutor ero ad tenendum et defendendum contra omnes homines pro posse men. Sic Deus me adjuvet et haec sancta Dei Evangelia (104). Teste me ipso, apud domum militis templi (105) iuxta Doveram (106) coram domino Henrico archiepiscopo Dublinensi (107), domino Joanne episcopo Norwicensi (108), Galfredo filio Petri comitis Essex, justitiario nostro (109), Willelmo comite Saresberiensi fratre nostro (110), W. Marescallo comite Pembroke, R. comite Bonon., W. comite Warens., G. comite Wintoniensi, W. comite Arundell., W. comite de Ferrariis, W. Broubert, Petro filio Illeberti, Warino filio Geroldi, 15 die Maii, anno regni nostri xiv.

(100) *Homagium ligum* eadem ratione fidelitatis ligis sacramento soli regi astringimur quamvis quidam predatorum et procerum, homines ligios ex privilegio habere profiteantur. Columbetus Golo, Celtic. 8, et sic dicti domini abbates habent jura regalia seu ducalia, praesertim in Bressia seu Foro Seguanorum, enijs litem Henricus Magnus I. Non. Julii 1461, una cum regionibus vicinis supremæ senatus jurisdictioni adjecti. Que controversia nuperrime agitata fuit dum litis ordinem reverendi Joannis de Cussigni abbatis Ambroniacensis adversus Clandom femelat collegis nostris (quos vera et non fucata philosophia antistites purpuratos nullo adulacionis lenocinio ductus dixerim), ex officiis debito recitare.

(101) *Denario* B. Petri propter visitationem B. Petri denariorum collecta in c. *Ea quæ De censibus*, ubi, glossa in hac verba: *Prestatio quedam est quam solvunt Angli Romanae Ecclesiæ*. Jo. Major lib. iv. Hist. Scot. c. 3, atque tune omnium primo Petri, hoc est denarii sancto Petro dati, hisce regnis impositi sunt, et Balens Cent. I Hist. Brit., c. 97, vectigal (denarios Petri vocant) ex singulis regni dominibus primus persolvit et c. v. concil. Lateran. sub Alexandro III. Quod in collectione denariorum B. Petri Ecclesiæ vel persona gravari non debent.

(102) *Mille marcas*. Naucl. eadem gener. illud adiiciens ut pro omni servitio dictorum regnorum centum auri marcas solverent.

(103) *Sterlingorum*, sterlingus nummus argenteus,

apud Anglos pendere unius unciae argenti. Polyd. Virg., lib. xvi; sed hallucinatur domus hujusmodi monete, usum imperio Henrici III ascribit. Siquidem Joannes Henrici pater mille marcas sterlingorum in hac charta oblationis prestare proficitur. Ex quibus patet censum B. Petri Angliae nummo publico argenteo, non privato pensum fuisse, ut vult Cujacius ad c. *Auditus*, De præcripti.

(104) *Evangelia*, paginam hujus concessionis subscriptam habes apud Bzovium tomo I, anno Domini 1212, § 4 quam ex Regestorum Innocentii archetypo desumptam edidit eadem forma et contextu quibus episologam hanc conceptam describi curavimus priusquam ejusdem Annales legeremus.

(105) *Templi*, a quo Templarii, quorum ordo institutus Gelasii papæ II temporibus, et in desuetudinem abiit sub pontificatu Clementis papæ V ad an 1317, horum fit mentio in c. *Deputasti*, De judic., quibus successere partim equites Rhodii (hodie Melitenses) quos Joanitas sive Hospitalarios vocali item Pantaleon lib. iii, De ord. milit. Joannit. partim milites Iesu Christi in Lusitania.

(106) Etiam hodierna die nomen retinet.

(107) *Dublinensi* altero metropolitarum in regno Hibernie.

(108) *Suffraganeo archiepiscopi Cantuariensis*.

(109) *Justitiario* cuius munium publicum describit Pol. Virgil. lib. iv, in Guillelmo.

(110) *Naturali*, erat enim filius ex concubina Henrici II. Idem Virg., lib. xiii.

LXXVIII.

LITTERE REGIS ANGLIE AD DOMINUM PAPAM.

Super eodem.

(Well., 15 die Maii.)

(111) Sanctissimo Patri et domino suo Innocentio Dei gratia summo pontifici suncs devotus et fidelis Joannes eadem gratia rex Angliae, dominus Hibernie, dux Northmannie et Aquitanie, et comes Andegavie, salutem et tam debitum quam devictum obsequium. Sancta paternitati vestrae significamus quod cum magister Pandulphus nuntius et familiaris vester formam pacis nobis transmissam ostendisset, nos ob reverentiam sancte Ronnanae Ecclesie illam admisisimus sine aliqua diminutione pro voluntate vestra observandam. Ceterum inspirante gratia sancti Spiritus ad perpetuam Ecclesie pacem et exaltationem regna nostra, scilicet Anglie et Hibernie, de vobis et successoribus vestris et sancta Romana Ecclesia tenenda suscepimus, annuatim vobis et successoribus vestris mille marcas reddendo, sicut ex transcripto chartae nostrae, quam inde fecimus, perpendere poteritis. Rogamus ergo sanctam paternitatem vestram quatenus de cetero nos in gratiam vestram recipere dignemini et misericorditer nobiscum agere velitis de onere nobis imposito, quod grataueris suscepimus. Teste me ipso, apud templum de Well. 15 die Maii.

LXXIX.

ILLUSTRI REGI ANGLIE.

Respondeat epistola superiori.

(Laterani, II Non. Julii.)

(112) Ei qui de malis novit eligere bona gratiarum referimus actiones quod tibi misericorditer inspiravit ut idonee satisfaceres de damnis et injuriis Ecclesie irrogatis; cum non solum formam satisfaktionis receperis multimoda deliberatione provisam, verum etiam personam et terram tuam apostolicę subdideris ditioni, conferendo in perpetuum jure dominii sacrosancte Romanae Ecclesie regna tua per ipsam et ab ipsa tenenda sub anno censu septingentiarum marcarum de Anglia et de Hibernia trecentarum sicut in instrumento tuo legitime inde confecto, plenius et expressius continetur. Quis enim te docuit, quis induxit nisi Spiritus ille divinus, qui ubi vult, spirat, et nescis unde veniat aut quo vadat, dividens dona singulis prout vult, ut tam discrete, tam pie simul in unum et tibi consuleres et Ecclesie provideres? Ecce sublimius et solidius nunc obtines ipsa regna quam hactenus obtinueris, cum jam sacerdotiale signum et sacerdotium sit regale; sicut in epistola Petrus et Moyses in legi testantur. Eia igitur, magnifice princeps, comple promissa et concessa confirma, ut omnipotens Deus tuum semper et rectum compleat desiderium et propositum confirmet honestum, sicque te faciat per temporalia bona transire ut non amitas sed acquiras aeterna (115). Nos ergo juxta tuæ

A petitionis instantiam legatum ad te de nostro latere destinamus, quasi angulum salutis et pacis, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum episcopum, virum Deo gratum, et acceptum hominibus, quem inter fratres nostros merito sua religionis et honestatis speciali diligimus charitate, ut in missi persona mittentis cognoscas affectum. Ipsum igitur, quem ad tuum commodum et honorem, quantum cum Deo potuit, promptum cognovimus et attentum, benigne recipias et honeste pertractes, ejus monitis et consiliis acquiescens quæ si fuerint reverenter admissa, procul dubio tibi proficiet et temporaliter ad quietem et aeternaliter ad salutem. Speramus autem in eo qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, quod sicut misericorditer ac mirabiliter coepit in virum alterum te mutare, sic tibi pium inspirabit devotionis affectum; ut quo vehementius contra eum sanctam Ecclesiam offendisti, eo reverentius propter ipsum sanctam Ecclesiam honorabis, cum jam in tantum processeris ut bonum principium finem optimum reprobaret. Prædictus vero legatus, qui conscientiam nostram plene cognoscit, de nostro te beneplacito reddet certum pariter et securum; cui non vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, et adficiat et planiet quæ secundum Deum evellenda et destruenda nec non adficienda cognoverit et plantanda, concessa sibi plenaria potestate ut absque contradictione cujuslibet universa quæ pertinent ad legationis officium efficaciter exequatur. Nos enim sententias quas rite protulit in rebelles ratas haberi præcipimus et inviolabili observari.

Datum Laterani, II Non. Julii, pontificeatus nostri anno sexto decimo.

LXXX.

ARCHIEPISCO ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRELATIS PER ANGLIAM CONSTITUTIS.

De eadem re, et de legatione episcopi Tusculani.

(Laterani, III Non. Julii.)

Gaudere debet nobiscum in Domino et in virtutis ejus potentia gloriari quod post noctis tenebras adversitatum angustias dies serenus illuxit, et optata copit prosperitas arridere. Vere quidem nunc scimus quod esti quatiatur interdum Petri navicula, nunquam tamen submergitur; quoniam invalescentibus fluctibus procellarum, et jam pene naufragio imminentibus, justorum meritis Christus ad auxilium excitatur, qui paulo ante propter quorundam dormiebat offensas. Inter alia siquidem in quibus de plenitudine gratiae ac misericordiae ubertate fecit nobiscum signum in bonum, is qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat illustri regi Anglie inspiravit ut sufficienter Ecclesie satisfaciat de damnis et injuriis irrogatis. Formam enim pacis a nobis cum multa deliberatione provi-

(111) Vide infra epist. 130.

(112) Vide infra epist. 131.

(113) Vide infra epist. 89.

sam cum magna devotione recipit, et ad eam A ingerentes difficultatis aut morae propter quod huiusmodi bonum impediri valeat vel differri. Nos enim ad justitiam et libertatem ecclesiasticam conservandam prompto semper et pio animo intendemus, ut qui pugnam exercere legitimam, palmam consequantur optatam. Vos ergo praedicti legati monitis et mandatis humiliiter intendentis, tales vos erga eum exhibere curetis quod ipse ad vestrum commodum et honorem merito debeat aspirare, scientes quod, cum ei plena legationis officium commiserimus, sententias suas rite protulerit in rebelles, ratas haberi præcipimus et inviolabiliter observari. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, etc.

B Datum Laterani, ii Non. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXII.

COMITIBUS, BARONIBUS, ALIISQUE MAGNATIBUS PER ANGLIAM CONSTITUTIS.

Ejusdem argumenti cum superioribus.

(Laterani, ii Non. Julii.)

Quanto specialius regnum Angliae ad Romanam Ecclesiam dignoscitur pertinere, tanto ferventius aspiramus ut per nostræ sollicitudinis studium grata prosperitate lateatur. Cum igitur ad reconciliationem regis ac regni venerabilem fratrem nostrum Tuscanum episcopum, apostolicæ sedis legatum, quasi pacis et salutis angelum destinemus, virum utique gratum Deo et acceptum hominibus, quem inter alios fratres nostros merito suæ religionis et honestatis speciali diligimus charitate, universitatem vestram rogandam duximus et monendam per apostolica vobis scripta mandantes quatenus cum recipiatis benigne ac honeste tractetis, ipsius monitis et mandatis humiliiter intendentis, ut bonum pacis tam regno quam sacerdotio maxime necessarium feliciter consummetur, scientes quod cum per eum illustris rex vester juxta mandatum nostrum fuerit absolutus, omnimodam ei gratiam et plenum intendimus exhibere favorem. Unde volumus et mandamus ut vos ei fidelitatem devoutam et fidoleam devotionem exhibere curetis, ad defensionem et exaltationem ipsius regni prudenter et patenter assistentes eidem.

C Datum Laterani, ii Non. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXIII.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De eadem re.

(Laterani, iii Non. Julii.)

Cum pro reconciliatione regis ac regni venerabilem fratrem nostrum episcopum Tuscanum, virum Deo gratum et acceptum hominibus, quem inter alios fratres nostros merito suæ religionis et honestatis speciali diligimus charitate, in Angliam destinemus, et expedire credamus quod inter te ac regem Angliae pacis foedera reformatur, serenitatem tuam rogandam duximus et monendam quatenus super hoc intendas humiliiter monitis et con-

GANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI ET COEPISCOPIS suis.

De eadem re.

(Laterani, ii Non. Julii.)

Ei qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, devotas gratiarum referimus actiones quod ipse Joanni regi Angliae misericorditer inspiravit ut formam pacis a nobis cum multa deliberatione dispositam devote recipere, sicut per suas nobis litteras intimavit, humiliiter postulans ad eam executioni mandandam idoneum a latere nostro destinari legatum. Ut autem in missa persona mittentis cognoscatis affectum, ecce nos memores verbi vestri, mittimus quasi angelum salutis et pacis, virum Deo gratum, et acceptum hominibus videlicet venerabilem fratrem nostrum Tuscanum episcopum, apostolicæ sedis legatum, quem inter fratres nostros merito suæ religionis et honestatis speciali diligimus charitate, pro certo credentes quod ipse via regia sic incedet quod non declinabit ad dexteram vel sinistram. Cum igitur bonus pacis tam regno quam sacerdotio sit maxime necessarium, fraternitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ad illud efficaciter promovendum exhibeatis vos promptos per omnia et paratos, nihil

siliis ejusdem legati, ut preces et monitiones apostolicas, sicut hactenus fecisse dignosceris, nunc etiam admittere comproberis; ita quod devotio tua semper ad sedem apostolicam devotior approbatur.

Datum Laterani, iii Non. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXIV.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

De Judeo ad fidem Christi converso.

(Laterani, vi Idus Junii.)

Operante illo qui semper suam secundat Ecclesiam nova prole, dilectum filium N. latorem praesentum, qui ad nos de partibus tuis Iudeus accesserat, ad te remittimus Christianum: cuius conversationis modum et ordinem, quia delectat Dei magnalia enarrare, praesenti pagina secundum quod accepimus ab eodem duximus inserendum. Nuper igitur in domo patris ejusdem habitabat quedam mulier Christiana, quae a Catholica fide adeo facta fuit Iudeis seducentibus aliena ut constanter assereret, erroris Judaici tenebris oboluta, quod Christus sibi nec prodesse poterat nec obesse, ac tantum valere panem de cuiuslibet mensa sumptum quantum Christianorum hostia que sumitur in altari. Hac poenam incurre metuens si fidem Christi publice abnegaret, in festo Resurrectionis Dominicae tunc instantis ad Ecclesiam cum Christianis accessit, et acceptam eucharistiam, ac reservata in ore, in manu patris predicti N. qui tunc Isaac vocabatur projiciens, in hac verba prorupit: *Ecce Salvator meus, ut asserunt Christiani.* Qui cum in quadam pyxide vacua, quam habebat in area, reponere vellet illam, idem, quodam ad ostium suum interim vocante, formidans ne inveniretur casu fortuito apud ipsum, in alia pyxide, in qua erant septem librae Parisienses, ipsa nescienter praefestinatione deposita, pulsanti ostium reseravat. Cum expeditus ab eo rediisset ad arcam, et in pyxide vacua, in qua se dictam hostiam posuisse credebat, non inveniret eamdem, inspecta reliqua, in qua pecuniam posuerat antedictam, eam non utique denariis, sed hostiis, vidit plenam. Amicos igitur stupefactus et trepidus convocavit, et eis revelans per ordinem supradicta, ceperit in eorum praesentia hostias vertere cum festuca, ut illam quam viderat aliquantulum humefactam, cum tradita sibi fuit, ab aliis se-

A gregari, sperans denarios ad naturam redire propriam, hac amota. Quo eam discernere ab aliis non valente, circumstantes magnitudinem divini miraculi advertentes, deliberaverunt ad fidem accedere Christianam. Sed aliis cum Abraham pueris expectantibus, idem N. nobili viro regio marescallo uxorem suam filiosque commendans, et rogans eundem ut eos omnes faceret baptizari, ad nostram duxit praesentiam accedendum quem post multas collationes super lege ac prophetis habitis cum eodem venerabilis frater noster Tusculanus episcopus diligenter instructum in fide catholica baptizavit. Cum igitur hujusmodi nova plantatio non solum ore doctrinæ riganda sit, sed etiam temporalibus beneficiis nutrienda, ut ei Dominus tribuat incrementum, fraternitatii tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ei ac familie sue ad fidem Christianam conversæ taliter facias in vita necessariis provideri quod pro defectu temporalium retro aspicere non cogantur vel propter hoc ad sedem apostolicam denuo laborare, inquisitus super premisso miraculo plenus veritatem, et eam nobis fideliter rescribtorum. Tu denique, frater archiepiscopo, super ta ipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXV.

MONACHIS CISTERCIENSIS ORDINIS ET HOSPITALARIIS (114)

QUINQUECCLESIENSIS DIOCESES.

De immunitate decimorum.

(Laterani, xii Kal. Julii.)

Venerabilis frater noster Quinquecclesiensis (115) episcopus nobis intimare curavit quod vos extenderentes ad lucra turpia manus vestras, multiuidinem emitis vinearum, de quibus sibi vel ecclesiis sua diocesis decimæ solvi debent; quarum vinum licet nequaque in usus proprios (116) expendatis, sed vendendum ad alias faciatis provincias deportari, decimas tamen sibi vel ipsis ecclesiis subtrahitis ex eisdem. Cum igitur ex hoc ordini vestro plurimum detrahatur, universitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ab iis de cetero taliter desistatis quod materia scandali auferatur, et super hoc de vobis clamor ad nos ulterius non ascendat; scientes vobis esse merito formidandum ne propter clamores hujusmodi sacrum concilium (117), auctore Domino, in proximo celebrandum privilegia vestra coartanda provideat vel etiam revocanda, cum pri-

cujus contexti et Honorii tertii bullatis litteris (qua exstant in cenobio Cisterciensi) diligentius perensis S. C. decretum fuit die 25 Junii, anno Domini 1604. Abbatem de Firmitate, cuius fit mentio in c. Licei, De accusat. liberari a decimis quibus episcopos Cabilonensis vinetum quod habet dictus abbas in vico Gevriensi jure communis seddium proponebat, et alio S. C. abbas Maceriarum idem juris obtinuit die 28 Junii 1617, propugnante rectore Ecclesie Remigneii.

(114) *Hospitalarii*, de quibus superiori epistola. (115) *Quinqueccles.* Quinque-Ecclesiensis qui suffraganeus archiepiscopi Strigoniensis in Hungaria c. Bonæ memoriae 4. De postulat. prælat., etc. *Cum in juventute.* De presumpt. etc. 12 De purgat. canon.

(116) *Ad proprios usus*, additæ haec verba c. *Ex parte*, c. *Licei*, c. *Ad audientiam*, De decimis. Nec enim consentaneum esse videatur, ut ordinis Cisterciensis fratres qui privilegio gaudent, etiam de novilibus (qua ad proprios usus sive suis sive colonorum manibus excolunt) decimas persolvant nisi jure emphyteuseos alienaverint, ita ut ab his liberati sint majori beneficio Innocentii nostri in hac epistola,

(117) *Sacrum concilium Lateranense* cuius c. 55 refertur in c. ult. De decimis.

vilegium mercatur amittere qui concessa sibi abutitur libertate (118).

Datum Laterani, xii Kal. Julii pontificatus nostri anno decimo sexto (118).

LXXXVI.

PRÆPOSITO ET CANONICIS SANCTÆ MARIE IN VINEIS,
JANUENSIBUS.

Confirmat illis parochiam.

(Laterani, xiii Kal. Julii.)

(119) Justis potentium, etc., usque concurrentes assensu, parochiam quam Ecclesia vestra noseitur obtinere, sicut eam justæ ac pacifice possidetis, et in litteris confirmationis bonæ memoriae H. Januensis archiepiscopi plenus continetur, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem evidentiam litteras archiepiscopi memorati huic pagina nostræ de verbo ad verbum duximus inserendas. In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Illico, divina dignatione Januensis archiepiscopus, dilecto in Christo fratri Ottoni præposito Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Vineis et ejusdem ecclesiæ canonicis [dilectis] filiis, benedictionem in perpetuum. Libenter modis omnibus probemus assensum quoties est vox justa poscentium. Proinde considerata devotione quam erga nos et Ecclesiam Januensem geris, nec non et honorificabilitudinitate (120) Ecclesiæ tuæ, parochiam quam Ecclesia jam dicta in praesertim noseitur obtinere, et a quadraginta annis possedit, tibi et successoribus tuis confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Decernimus itaque præscriptam parochiam a Balneo Balduni Guercii inferius, a domo Alpanum cum carubio corrigialium ex utraque parte usque ad littus maris, omnes stationes Malocelli, atque domum quondam Petri Capellani, deinde littus maris continue usque ad carubium Sardenarum, et ipsum carubium totum, et inde usque ad dominum quondam Embronis, insuper a domo piperum cum domo. Beneficii Larabiae inferius, populus vero desper via a domo piperum usque ad dominum Donati pictoris de Castelletto, et inde usque ad dominum Guillemi de Litero inferius cum tota domo Ribaldi de Pinasca et eorum qui habitant in insula filiorum de infantibus, cum toto locali et parte Mortedi, et cum vertigine campi Liberi usque ad dominum filiorum Donati quondam patris Oliverii septem lingue, cum eadem. Iterum dominum Joannis Loripedis, et ipsum carubium inferius ex utraque parte a domo Guillemi Sagonen. Undique inferius. Præterea a domo quondam Rainaldi Auria totum inferius cum eadem domo. Tandem carubium totum de Reffatis a domo Nebularii inferius, et omnes qui habitant infra prædictos flues, parochianos Sanctæ Mariæ de Vineis de cetero firmiter decernimus. Nulli ergo omnino licet hanc parochiam invadere ac temere

(118) *Liberate, potestate in c. Tuarum, § Verum, De privilegi.*

A perturbare, seu oratorium aliquod infra prescriptam parochiam edificare. Ut autem enctis haec confirmatio liqueat, eam scribi fecimus et nostro sigillo muniri mandavimus, anno millesimo centesimo octagesimo septimo, indictione quinta, vii Kalend. Decembbris. Ego Hugo Januensis archiepiscopus subscripsi. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXVII.

PETRO ILLUSTRI REGI ARAGONENSIO.

Confirmat privilegium ab Urbano II concessum.

(Laterani, iv Non. Julii.)

In privilegio felicis recordationis Urbani pape II, prædecessoris nostri de verbo ad verbum perspicimus contineri. « Urbanus episcopus, servus servorum Dei charissimo filio Petro Pamphilonensem et Aragonensem regi ejusque successoribus in eadem beati Petri fidelitate permansuris in perpetuum. Cum universis sanctæ Ecclesiæ filiis ex apostolice sedis auctoritate ac benevolentia debitores existamus, illis tomen personis quæ familiarius ac devotius Romanæ adhærent Ecclesiæ propensiore nos convenit charitatis studio immimer. Quia igitur bona memoria patris tui Sancti, cuius regno temporaliter successisti, fidem quoque ac devotionem erga Romanam Ecclesiam efficaciter sequeris, nos eadem benignitate qua patris tui postulationem implevimus, tuæ quoque petitioni adesse curamus. Te enim tanquam regem beato Petro devotissimum et omne tuum regnum in tutelam sedis apostolice speciali dilectione suscipimus. Constituimus ergo auctoritate apostolica sanctientes ut omnes tui successores regnum illud de manu nostra nostrorumque successorum accipiant, eundem censem, quingentorum scilicet mancotorum, repandant, et se beati Petri ministros ac famulos recognoscant. Quapropter nullus deinceps viventium et fidem Christianam tenentium regnum illud temere perturbare, invadere, aut diminuere quolibet occasione presumat, nec molestiam ullam tibi tuisve successoribus, qui in eadem sedis apostolice fidelitate permanserint, inferre audeat, ne Dei et apostolorum ejus indignationem incurrit. Tuam vero personam in beati Petri et nostra manus tutelam ita omnino suscipimus ut nulli episcoporum, nulli archiepiscoporum, nulli sanctæ Romanae Ecclesiæ legato liceat sine certo precepto nostro adversum te vel tuam conjugem excommunicationis aut interdictionis proferre sententiam. Tu igitur, fili in Christo charissime, in ea qua copisti devotione persistens, ita regnum seculare sub cœlestis justitiae lege coerce, ita semper tuæ et Catholicorum omnium matris Romanae Ecclesiæ gratiam excole ut et in presenti, annuente Domino, majora merearis, et in futuro sanctorum apostolorum intercessionibus æterni regni gloriam consequaris.

(119) *Vide infra epist. 169.*

(120) *F. honorificabilis dignitate.*

Sane ad indicium hujus percepte a Romana Ecclesia libertatis quingentos Jaccensis monetarum mancusos aureos per annos singulos Lateranensi palatio, ut superius dictum est, persolvetis. Hoc igitur nostra privilegium sanctionis si quis in crastinum agnosceas archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, princeps, dux vel marchio, comes aut vicecomes, judec aut persona qualibet secularis vel ecclesiastica, contra eam temere venire tentaverit, et regni tui bona, que in praesenti ex paterna successione, retines, seu que in futurum, largiente Domino, juste acquirere poteris, invadere, molestare, vel suis usibus applicare præsumperit, secundo tertio commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, a Christi eum et Ecclesie corpore auctoritatis apostolice potestate segregamus et honoris sui periculo subjacere defenimus. Cunctis autem conservantibus haec pax a Deo et misericordia præsentibus ac futuris sacerulis conservetur. Amen. Datum Placentiae per manum Joannis, S. R. E. diaconi cardinalis xvii Kal. Aprilis, indictione iii, anno Dominicae Incarnationis millesimc nonagesimo quinto, pontificatus autem domini Urhani II papæ octavo. Cum autem adeo personam tuam dilexerimus et diligamus in Domino charitate sincera quod nostris manibus coronavimus te in regem, tuis petitionibus, quantum cum Deo possumus, favorabilem impertientes assensum, prædictum privilegium ratum habemus et præcipimus inviolabiliter observari. Tu ergo, ne inde nascantur injuriae unde jura nascentur, talem te circa usum præscripti privilegii studeas exhibere, præsertim circa id quod de interdicti et excommunicationis sententiis est prædictum, ne propter abusum, quod absit! privari ejusdem privilegii beneficio merearis, quia juxta canonicas sanctiones privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. Nulli ergo, etc., præceptionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Nonas Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXVIII.

EPISCOPO CAMERACENSI.

Dispensat super defectu natalium.

(Signæ, v Idibus Julii.)

Cum Nicolaum diaconum latorem præsentium per abbatem et conventum Lexensem ad ecclesiam Sanctæ Mariae de Brae et Bavegnies præsentatum tuus nollet officialis admittere pro eo quod filius fuerat sacerdotis, idem diaconus ad misericordiam sedis apostolice convolans, supplicationibus et lacrymis instituit ut ei multa inopia laboranti, ne ipsum ad sæcularia divertere negotia instigante paupertate contingat, ad obtinendum beneficium adiutum dignaremur per dispensationis gratiam aperte. Licet autem ad tales peccata parentum promotionis impedimenta transmittant, eo quod pro-

A pagatio criminis in tali prole timetur, dum vitiali ramuscui de vitiosa radice procedunt, quia tamen aliquando ex sic genitis aliqui virtute propria redimunt quod de natalibus parentum vita perdiderunt, quandoque in eis apostolica sedes de plenitude potestatis notam originis abolet quam intulere parentes. Cum igitur prefato diacono, sicut per litteras dicti officialis accepimus, non desint suffragia bona vita, fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eidem diacono, si non est paternæ incontinentiae imitator, et bona sibi merita suffragantur, dummodo aliud canonicum non obstat, auctoritate nostra Ecclesiam supradictam dispensative concedas. Tu denique, frater episcope, etc.

B Datum Signæ, v Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo sexto

LXXXIX.

STEPHANO CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPO S. R. E.
CARDINALI.

De legatione episcopi Tusculani.

(Signæ, Idibus Julii.)

(121) Quarto decimo die Julii litteras tuas recepimus eorum quae gesta sunt seriem usque ad missionem earum plenarie continentes. Illud autem pro certo noveris esse verum quod dilectus filius Pandolphus subdiaconus et familiaris noster super absolutione regia tibi suggessit, in tantum etiam quod antequam nobis de transitu ejus in Angliam constitisset, tibi et ipsi litteras nostras per proprium nuntium destinavimus, quas ad vos jam credimus pervenisse, mandantes ut ambo vel alter vestrum de assensu reliqui, propter instantem necessitatem que tunc videbatur urgere, ad absolutionem procederetis persone regiae, si videretis negotio expedire. Ceterum, antequam ad nos tua littera pervenisset, receptis nuntiis et litteris regiis, nos memores verbi tui et coepiscoporum tuorum, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum episcopum legatum in Angliam, duxiimus destinandum: qui jam a præsentia nostra recesserat, accepta licentia procedendi. Tu ergo de reliquo, sicut vir providus et fidelis, agere studeas quae ad salutem et pacem regis et regni videris pertinere, cum D honore ac utilitate apostolice sedis et Ecclesie Anglicane, significaturus nobis de singulis quam cito poteris plenarie veritatem, ut ea cognita, si quid viderimus addendum, addamus. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Signæ, Idibus Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XC.

PATRIARCHÆ BIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

Ne quid exigatur pro religionis ingressu.

(Signæ, viii Kal. Augusti.)

Vitium pravitatis in Glezi leproso morbo et in Sj-

(121) Vide supra epist. 79 et seqq.

mone Mago perditione damnatum in regularibus transire non debet inultum; quoniam eo damnabilius ab illis committitur quo periculosis tales cadunt sibi per meritam et aliis per exemplum. Licet autem contra pestem istam mortiferam diversis temporibus a predecessoribus nostris diversa priderint instituta, nondum tamen usque a Ieo mortificari potuit quin etiam in terra que funiculus est hereditatis Dominice multos inficerit et efficerit sic habitus religiosi participes quod sanctae religionis expertes (122). Ipsam quoque domum militiae Templi, ad quam oculi respiciunt plurimorum, quosdam intelleximus Simoniacae introisse, simplicitate tamen potius quam malitia, prout ex litteris tuae fraternitatis accepimus, simplicitate occasionem praestante delicto. Ad excludendum igitur talis simplicitatis periculum, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus magistro et fratribus militia Templi ex parte nostra districte prohibeas et ab eis facias per omnes domos sui ordinis firmiter inhiberi ne pro alienis receptione aliquid exigatur, nec etiam sub praetextu subventionis ad exactionem procedatur hujusmodi, cum superficies nominis reatum criminis non immutet. Si quis autem de cetero quenquam taliter admiserit ad ordinem supradictum, utique tam admittens videlicet quam admissus puniatur in quo deliquerit, ab eo sine spe restitutionis perpetuo expellatur, ad alium districtioris regule ordinem transferendus, in quo tam execrabilis culpa reatum penitentia condigna deploret. Cum his autem qui hactenus simplicitate peccarint, si urgens necessitas aut evidens utilitas postularit, mitius agere poteris, prout tuae discretionis prudentia viderit expedire. De illis autem fratribus qui deputati usui militari secreta confessione fatentur se in subdiaconatus ordine constitutos, consultationi tuae sic duximus respondendum, quod nisi de hoc legitima probatione constiterit, propter confessionem hujusmodi non est illis injungendum in publico ut ab usu militiae debeat abstineri: quod si legitimis id probaverint documentis nisi effusione sanguinis impedimentum irregularitatis incurerint, aut aliud obviet de canonice institutionis, juxta ordines suos in habita clericali, quod si forsan irregulares extiterint, nihilominus juxta quod possunt serviliis domus insistant; ne si ob hoc pateret talibus exitus, aliis egrediendi occasio praestaretur.

Datum Signiae, viii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCI.

NOBILI VIRO PETRO ZANI, DUCI VENETORUM.

Respondeat ad varia ejus postulata.

(Signiae, iv Non. Augusti.)

Venientem ad apostolicam sedem dilectum filium M. Jacobi auntium tuum, virum utique providum et fidelem, ac de circumspectione sollicita et sollici-

(122) Vide cap. *Dilectus*, De Simon.

(123) Vide lib. xv, epist. 156

A tudine circumspecta merito commendandum, benignitate receperimus consueta, eique audientiam tribuimus facilem et benignam. Inter cetera vero que idem M. in nostra et fratraru nostrorum præsentia ex parte tua proposuit fideliter et prudenter, asseruit quod tu litteras apostolicas nuper tibi et populo Venetorum pro exhortatione subsidii terræ sanctæ directas receperisti prompta et hilari voluntate, sperans et concepta fiducia de divina miseratione promittens terram eandem a te populoque predicto tantum in personis et rebus auxilium habituram ut ex maritimis civitatibus universis nulla prorsus majorem in hoc negotio sit exhibitura Domino famulatum; quippe cum tu ipse proposueris tollere crucem tuam ac tunni sequi, ut ejus comproberis esse discipulus, Redemptorem. Quod quidem tanto ampliori gandio nos replevit quanto inter omnia desiderabilia cordis nostri specialis affectamus ut terra eadem ab impiorum manibus, si desuper datum fuerit, liberetur, ut restituatur populo Christiano ad divini nominis gloriam et honorem. Tua igitur devotionis fervore dignis in Domino laudibus commendantes, nobilitatem tuam monemus attentius et hortamur quatenus in hec sancto proposito perseverans, ad Crucifixi obsequium te accingas viriliter et potenter, navigium et alia necessaria ea cura et studio faciens preparari ut cum tempus advenerit opportunum, affectum queri tibi Dominus inspiravit valeas ipso prosequente perducere in effectum. Super eo autem nequivimus non mirari quod cum per Dei gratiam et sapientiam vigetas, et circa te copiam habeas sapientum, electiōnem (123) de dilecto filio L. Sancti Pauli plebano in Contantinepolitana Ecclesia celebratam confirmari simpliciter postulasti, cum scias causam super hoc anno praeterito fuisse in auditorio nostro presentibus procuratoribus partium diutius ventilatam, nosque ad ejus decisionem procedere non valentes, pro eo quod super propositis coram nobis de studiis diligentium et meritis electorum non potuit fieri plena fides, eam sub certa forma de consensu partium commissis, non parvam, si bene consideres, ut hoc tibi gratiam facientes quod illum cui causam eandem commisisimus, per Venetas ad tuam et partis quam soles instantiam curavimus destinare (124). Quantum autem idem sine culpa sua traxerit ibi moram, magnitudinis tuae discretio non ignorat: quem si per partes alias, prout petebat pars altera, misissemus, jam forte ad consummationem negotium pervenisset, quod non absque grandi et gravi dispendio est dilatum. Quoniam igitur preces tuas in hac parte nec decuit nec licuit exaudiri, per legatum, aut etiam per delegatum, si forte legati transitum nimis differri contingeret, juxta formam in litteris nostræ commissionis expressam in proximo, Deo dante, idem expediti negotium faciemus. Super renovatione vero

(124) Vide infra epist. 112.

privilegii Gradensis Ecclesiae, confirmatione abbas in monasterio Sancti Hilarii per delegatos a nobis judices instituta, et electi Jadertinensis negotio precibus tuis benignius annuentes, ecce, dilectis filiis fratri Jordano de Padua et fratri Hugolino quondam priori Sancti Joannis in Monte nostris dedimus litteris in mandatis uta te tuisque civibus juratoriam recipient cautionem quod super excessibus contra Jadertinam civitatem commissis mandatis nostris curabitis obedire: (125) quod cum fuerit humiliiter adimpletum, nos ipsi electo pallium transmitemus, quod propter dictos excessus hactenus sibi distulimus destinare; habentes in firmo proposito petitiones tuas in iis et aliis, quantum cum Dō et honestate poterimus, exaudire, illa praeципue ratione quod intelleximus te virum esse catholicum et zelatorem fidei Christianae ac honestatis ecclesiasticae amatorem. Tu ergo te taleni studias exhibere, semper de bono in melius et de virtute proficiens in virtutem, quod de die in diem magis ac magis divinam et apostolicam gratiam assequi merearis.

Datum Signie, iv Non. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCH.

PATRAGENSI ARCHIEPISCOPO.

Scribit pro episcopo Cefalonensi.

(Signie, Non. Augusti.)

Exhibita nobis ex parte venerabilis fratris nostri Kefalonensis episcopi petitio continebat quod cum Kefalonensis Ecclesia ad apostolicam sedem immediate spectaverit ab antiquo, et distet per septem dietas, duabus archiepiscopatibus mediis, a Corintho, venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus per quasdam litteras ad te contra Cefalonensem Ecclesiam super impendenda obedientia impetratas ipsum indebita molestiatione fatigat. Quocirca fraternitatii tue per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita et cognita veritate, non permittas eundem super hoc indebita molestari. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Signie, Nonis Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo,

XCHI.

CEBENNENSI ELECTO.

De voto reddendo.

(Signie, vi Idus Augusti.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum in Gratianopolitana Ecclesia suscipiendo habitum regularem votum solemniter emisisses, et postmodum promisisses in manibus episcopi ejusdem Ecclesiae te infra duos menses postquam apostolica sede rediisses, ad quam eo tempore accedebas, votum quod emiseras impleturum, ac termino ipso transacto non curasses quod voveras adimplere, tandem existens in voti trangressione hujusmodi, vocatus

A fuisti ad regimem Ecclesiae Gebennensis. Super quo a nobis tuae saluti posulas provideri. Nos igitur discretioni tue breviter respondendo consulimus quatenus si tuam omnino sanare desideras conscientiam, regimen resiges Ecclesiae memoratae, ac reddas altissimo voila tua, in hoc tibi gratiam facientes, quod si capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesiae te postmodum canonice duxerit eligendum, concedimus ut electionem recipias taliter de te factam.

Datum Signie, vi Idus Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCIV.

EPISCOPO NARNIENSI.

B Non valere sententias latas a judicibus excommunicatis.

(Signie, Non. Augusti.)

(126) Cum excommunicatis communicari non debeat, et personam in judicio standi non habeant illi qui vinculo sunt excommunicationis astrieti, fraternitatii tue per apostolica scripta mandamus quatenus constitutiones et sententias Narniensium judicum, quos sententia excommunicationis involvit, auctoritate nostra decernas irritas et inanées. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Signie, Non. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCV.

POTESTATI ET POPULO VITERBIENSIBUS.

Confirmat eis quandam immunitatem.

(Signie, xii Kal. Septembbris.)

Memores devotionis et fidei quam erga personam nostram et Ecclesiam Romanam habetis, mandatum quod dilectus filius Stephanus basilice Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis camerarius noster super immuniteate vendendi et emendi apud Cornetum pro vobis edidit, quatenus res bujusmodi ad nos spectat, ratum habemus et gratum; ita quod cum ad nos totaliter pertinere claruerit, immunitate ipsa totaliter gaudeatis. Quod si forte in aliqua parte ad Cornetanos pertineat, quia iidem omnimodis contradicunt, justitiam offerentes, ne alienum injuste concedere videamur, exhiberi vobis exinde factiem quod ordo dictaverit rationis. Tales igitur vos exhibere curetis quod divinam et apostolicam gratiam ulterius mereamini, dilecto filio nobili viro Jacobo consobrino et mareschaleco nostro, rectori patrimonii beati Petri in Tuscia, efficaciter intendendo in iis que ad honorem et profectum Ecclesiae Romane pertinere noscuntur, scientes pro certo quod multa per gratiam, per violentiam vero nihil apud nos poteritis obtinere.

Datum Signie, xii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(125) Vide *Gesta Innoc.* III, cap. 86 et seqq.

(126) Vide *infra epist. 115.*

XCVI.

ARCHIPRESBYTERO ET CLERICIS ECCLESIE SANTÆ CÆ-
CILIE TRANSIBERINE.*Eos absolvit a petitione quadam pecunaria.*
(Signis, x Kal. Septembbris.)

Coram dilecto filio nostro Petro Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono cardinale, quem Romano Barunci et P. oeconomico Ecclesie vestre concessimus auditorem, idem Romanus ab ipso oeconomico petiit tringinta tres libras ex nonaginta quinque libris quas sibi dudum ad certum terminum solvere promisisti: que videlicet nonagiuta quinque libras a vobis debebantur eidem pro locatione quarundam possessionum ab ipso Ecclesie vestre facta. Oeconomicus vero proposuit ex adverso quod cum dictus Romanus quoddam tenimentum terrarum pro trecentis tringinta libris proveniens Ecclesie vestre in perpetuum locavisset, centum quadraginta quinque libras ipsi Romano et tringinta octo Petro Monaldi, cui quandam pedicam terre de ipso tenimento prædictis R. obligaverat, persolvisti: quibus etiam idem R. in instrumento locationis mandavit ut Joanni Oddonis decem et septem et Joanni Leonis tringinta quinque libras proveniens solveretis, quibus tenimentum reliquum obligaverat. Præterea nonagiuta quinque libras prædicto R. usque ad duos annos et duos menses solvere promisisti per publicum instrumentum, ab ipso eodem tempore obligatione recepla quod totum tenimentum quod vobis et Ecclesie vestre locaverat, usque ad duos annos recolligeret et scaloniaret, ac deliberaret a Joanne Leonis et Joanne Oddonis atque ab omni persona sine vestro et Ecclesie vestre gravamine vel expensis; adjecto quod si terram illam que a Joanne Ottonis fuerat obligata, eodem anno liberam et absolutam sine aliquo gravamine vestro nequam vobis deliberaret, ipse redditus quos ex ei debueret perciperet vobis daret; alioquin ipsos redditus et expensas de pecunia ipsius R. que penes vos eidem solvenda remanserat, vobis de suo mandato liceret auctoritate propria retinere. Porro cum prefato termino idem R. quod vobis promiserat non implesset requisitus a vobis, sicut dictus oeconomicus asserebat, recursum habuisti ab R. tunc temporis senatorem; qui dicto R. et Joanne Leonis ac prefato oeconomico ad suam præsentiam convocatis, a Petro Malpili et Nicolao Tullii judicibus palatinis, quibus specialiter cognitionem ejusdem causa commisit, et coram quibus a sapientio R. confessiones factæ fuerunt, ante alia consilium tale recepit, ut videlicet vobis liberam et absolutam concederet potestatem luendi et recolligendi terras Joanni Leonis et Joanni Oddonis seu personis aliis a prædicto R. pignori obligatas, de illis denariis qui de mercede locationis facta ab eodem R. Ecclesie memoratae remanserant apud illam, et ut liceret vobis de denariis ipsis retinere atque deducere damna omnia et expensas factas et faciendas carumdem occasione terrarum, nec non

A estimationem quindecim rublorum frumenti, que a tempore facta locationis de pignore Joannis Oddonis percipere debuisti, et ut idem senator cogereat Joannem Leonis et alios creditores ut receptis pecunia et omnibus que pro ipsis pignoribus a dicto R. debebantur eisdem, pignora ipsa vobis libere ac quiete dimitterent, et vobis nibilominus restituerent predictorum pignorum instrumenta.

Demum primo P. Malpili, Oddone de Insula, N. Tullii, N. Joannis Bonifacii, ac Joanne Bettii, et secundo eodem O. Andrea de Bulgaminis, et dictis N. Joannis Bonifacii et Joanne Bettii, ac tertio P. Stephano Ciceronis et prædictis O. et N. Joannis Bonifacii et Joanne Bettii dictum consilium postmodum confirmantibus, quidam ex ipsis illud fuerunt plenius prosecuti, adjicientes videlicet ut senator Joannem Leonis juxta consuetudinem senatus cogeret reddere ac restituere vobis totum illud tenimentum terrarum positum in Turrieli, in loco qui dicitur Vallis Longari, quod per Joannem de Cerracca quandam socerum suum et haeredes ipsius titulo pignoris detinebat, cui Joanni de Cerracca tenimentum ipsum ab eodem Romano fuerat obligatum, et clericos ipsos compelleret eidem Joanni solvere tringinta quinque libras Proveniensium veterum vel denarios senatus summam æquivalentes eamdem, et usuras duorum denariorum omni mense pro libra a secundo anno pontificatus felicis memorie Lucii pape III prædecessoris nostri usque ad diem solutionis implendæ, pro duabus videlicet partibus quinque partium totius pecunia mutuante. Quia cum tenimentum ad viginti modia terræ a Romano fuerit obligatum, facta consideratione a prædictis O. de Insula, P. Malpili, N. Tullii, N. Joannis Bonifacii, et Joanne Bettii, tanta modaitate reperta non fuit propter quod usura pro prædictis duabus partibus debebatur, et etiam quod tam ipse quam successores ipsius prohiberent dictum Romanum et ejus haeredes ac omnes alias personas submissas vel submittendas ab ipsis nihil repetere contra ipsam Ecclesiam de omnibus denariis qui pro recolligendis terris prædictis soluti fuerant ab eadem, et de retentis ab ea pro expensis et astimationibus fructum quos de pignore Joannis Oddonis a tempore locationis facta percipere debuisti. Unde cum vos tam ratione mandati ab R. sapientio recepti, et quia ad repigonandum et liberandum possessiones prædictas ab eodem R. vobis cessa fuerant actiones, prout in instrumento locationis plenius reperitur, quam etiam per consilia sapientum sapientius confirmata, a quorum ultimo idem R. se non asseruit appellasse, de centum octoginta quinque libris que penes vos de supradicta locationis mercede remanserant, centum quinquaginta duas libras creditoribus solveritis supradictis, sicut in instrumentis publicis continetur, et decem et octo libras vobis retinueritis, tam pro quibusdam expensis factis de conscientia judicium prædictorum, prout scriptum corum indicat evidenter, quam

pro damnis et expensis aliis quas ex partium confessione constituit vos subiisse, ac quantitatem residuum post computationem ab ipso cardinale exactissime factam eidem cardinali ad opus spedicti R. curaveritis assignare, idem oeconomicus ab impietatione prefati R. Ecclesiam vestram postulavit absolvit.

Com. igitur super præmissis coram cardinale jamdicto lite contestata legitime, ac præstito calumniæ juramento, fuisset a partibus diutius litigium, et idem auditio earum confessionibus, et inspectis publicis instrumentis, ac consiliis hinc inde exhibitis, nec non rationibus et allegationibus plenius intellectis, nobis que super iis invenerat fideliter retulisset, nos. habito cum fratribus nostris consilio diligenti, Ecclesiam vestram ab impietatione prædicti Romani sententialiter absolviimus, justitia exigente, injuncto vobis ut vel pro usuris quas Joanni Leonis præfati R. creditori solvistis, eidem R. satisfactionem congruam impendatis, vel ad repetendas easdem dicio R. contra ipsum Joannem Leonis, quas habetis, cedere actiones. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Signia, x Kal. Septemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCVII.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO, ET CANTORI DAVALIENSIBUS.

De electione episcopi Nazarenensis.

(Signia, ix Kal. Septemb.)

(127) Dilecti filii decanus et cantor Nazarenensis ecclesie suis nobis litteris intimarunt quod cum olim curam ejusdem ecclesiae Sidoniensi episcopo duxerimus committendam, idem Ecclesiam ipsam frumento, animalibus, possessionibus et rebus aliis spoliare præsumens, et muris obstrui faciens portas ejus, eam in usum cellarii, reverentia divini cultus posthabita, redigere non expavit, præfatis decano, cantore, aliisque fratribus ejectis penitus ab eadem. Cumque propter hæc et alia nonnulla gravamina nostram audientiam appellassent, ipse appellationi nequaquam deferens eorumdem, quinimo in apostolicæ sedis injuriam et contemptum eos durius aggravans et affligens, tanta persecutio-
nis sevitiam exercuit in eisdem quod in præfata ecclesia nisi unus ex præfatis canonicos non remansit. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, præfatum episcopum, ut ea quæ abstulit ecclesie memorata restituat universa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, ecclesie sepedicte capitulo eligendi sibi personam idoneam canonicæ in pastorem tribuat auctoritate nostra liberam facultatem. Testes autem qui fuerint, etc., usque perhibere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, etc.

Datum Signia, ix Kal. Septemb., pontificatus nostri anno decimo sexto.

(127) Vide lib. xv, epist. 54.

(128) Vide lib. xv, epist. 75.

XCVIII.

EPISCOPO AMYCLENSI, ELECTO KERNICENSI, ET PRIORI PATRACENSI.

De retractanda sententia interdie i.

(Signia, vii Kal. Septemb.)

(128) Venerabilis frater noster archiepiscops Patracensi pro se ac venerabilibus fratribus nostris Philippensi, Sarrensi, Thessalonicensi, Neupatrensi, Thebano, Atheniensi et Corinthiensi archiepiscopis, ac suffraganeis eorumdem in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum præfato Thessalonicensi archiepiscopo et Sidoniensi et Cardicensi episcopis nostris dedissemus litteris in mandatis ut nobilium virum Gaufridum de Villa Arduini Achate principem aliquosque abbatarum, ecclesiarum, papalium, deciminarum et possessionum ad eorum Ecclesiæ pertinuentium illicitos detentores per censuram ecclesiasticam ad restitutionem compellerent eorumdem, dicti principes et alii citati legitime ab eisdem in eorum noluerunt præsentia comparere. Propter quod judices ipsi excommunicationis in eos et in terram eorum interdicti sententias protulerunt, quas idem archiepiscopus apostolico petiti minimino roborari, adjiciens nihilominus conquerendo quod per dictum principem et homines suos sede propria et castro et dimissario Patracensi, possessionibus et fructibus earum, et rebus aliis contra justitiam fuerat spoliatus, et quod tam idem princeps quam nobilis vir Oddo de Roca dominus Athenarum Jura ecclesiarum suarum graviter perturbantes, ea quo donantur, venduntur, vel legantur eisdem, ab ipsis possideri pacifice non permitunt. Ex adverse autem dilecti filii W. decanus Mothonensis, magister I. de Borbonio, et W. de Bitis miles procuratores principis et nobilium predictorum ac omnium Latinorum sub illorum dominio consistentium respondentes confessi fuerunt judices quidem antedictas sententias protulisse, sed asseruerunt quod ante tempus infra quod earum fuit suspensus effectus, cum fuerint sub conditione prolatæ, ab eis ex legitimis causis existit appellatum; videleat quia judices ipsi dicto principi et parti sua suspecti merito videbantur, cum eamdem haberent penitus questionem, et quia nostrarum copiam litterarum nequiverint ullatenus obtinere, licet eas cum instantia postularent, nec in eorum transcripto, quod solum fuit eis exhibitum, de compositione (129) quæ super præmissis inter ipsos et præfatum archiepiscopum intercesserat aliqua mentio habeatur. Unde procuratores ipsi humiliiter postularunt ut cum propter causas prædictas merito fuerit appellatum, sententias ipsas decerneremus irritas et inanes. Ad ea vero quæ præfatus archiepiscopus super propria spoliatione proposuit responderunt quod ipsum nequaquam spoliatum credebat, sed si de ipsius spoliatione constaret, quod

(129) Vide appendicem hujus libri.

ei debita fieret restitutio promiserunt. Cumque ipce archiepiscopus fateretur contra jam dictas suisse sententias provocatum, sed provocationem ipsam negaret ex causis propositis factam esse, ac procuratores predicti per duos ex ipsis et archidiaconus Argolicensis, qui procurator non erat, se id in praesentia nostra dicerent probaturos, et propter hoc etiam parati essent obligare omnia bona sua, nos, licet per hoc ad decisionem negotii legitime procedere non possemus, cum iidem in una eademque causa de jure non possent esse procuratores et testes, ad cautelam tamen ipsum juramentum recipiatis, de fratribus nostrorum consilio sic duximus providendum, ut videlicet dicti nobiles corporaliter exhibeant juramentum quod parebunt praece mandatis quea ipsis per litteras aut legatum vel delegatum nostrum super hoc duximus facienda, et tunc relaxatae denuntientur sententiae supradictae, cognitione negotii principalis et aliorum quea idem archiepiscopus proposuit coram nobis, legato quem ad partes illas de latere nostro destinare proponimus reservata. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus recepto a prefatis nobilibus secundum formam expressam superius juramento sententias ipsas denuntietis auctoritate apostolica relaxatas, et si prescripte appellationis cause coram ipso fuerint probatae legato, nihil eis occasione dictarum sententiarum injungatur, sub debito prestiti jura-menti. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater episcope et fili electe, super vobis ipsis, etc.

Datum Signiae, vii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCIX.

ABBATI ET CONVENTUI DE VALLE SANCTI PETRI CISTERCIENSIS ORDINIS.

Committitur ei executio cujusdam sententiae.

(Signiae, ix Kal. Septembbris.)

Justis potentium desideriis, etc., usque assensu, diffinitivam sententiam quam pro vobis major de-anus Coloniensis et conjudices ejus contra no-bilem virum Arnoldum de Ilukenswage (150) super allodium in Cassele rationabiliter proniuglarunt sient est justa nec legitima provocatione suspensa, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incurerum.

Datum Signiae, ix Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

C.

ABBATI ET CONVENTUI DE ALBA CISTERCIENSIS ORDINIS.

Confirmantur eis quadam possessiones.

(Signiae, ix Kal. Septembbris.)

Solet annuere sedes apostolica, etc., usque as-

(130) Col. Colbert. Hubbeswage.

A sensu, possessiones de Ottevniire, de Rastede, de Winkil, de Hart, de Malse, de Lindehart, de Schivenhart, de Brechein, de Terdingen, de Bernardsvniire, de Dietenhussen, de Delenbrunnen et pe Mosebruunne, ac alia bona vestra, sicut ea omnia justae ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque, incursum.

Datum Signiae, ix Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Cl.

PRÆPOSITO FERRARIENSI.

Eum admonet sui offici.

(Signiae, vii Kal. Septembbris.)

(151) Cum tibi curiam et administrationem masse de Ficarolo duxerimus committendam, mandantes ut proventus ejus recipiens, ad opus nostrum reservares eosdem, mirauor quod nihil nobis super hoc rescribere curavisti. Quocirea per apostolica scripta preciendo mandamus quatenus quidquid super hoc feceris nobis quantocius scribere non omittas, et loci predicti curam et administrationem habeas diligentem; contradictores aut detentores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens.

Datum Signiae, vii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Cl.

NORIBILI VIRO MARCHIONI ESTENSI.

De marchia Anconitana revocanda.

(Signiae, v Kal. Septembbris.)

Inter alias rationes eas consideratione polissimum clarae memorie patri tuo Anconitanam marchiam in feudum duximus concedendam, quia promiserat nobis quod eam valida manu ingrediens, ipsam ad Ecclesiam Romana dominium revocaret. Sperantes autem te in eodem negotio processurum, sicut tuis nobis litteras intimasti, super hoc litteras tibi transmisimus quales vidimus expedire. Verum cum in hoc nondum processeris, et de levi, maxime temporibus istis, marchiam ipsam ad dominium nostrum revocare possimus, nobilitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus in negotio ipso procedas. Alioquin, ne diutius Ecclesia spoliata remaneat, nos procedemus in ipso scilicet videbimus expedire.

Datum Signiae, v Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Cl.

ARCHIEPISCOPO, JUDICIBUS ET CONSULIBUS BENEVEN-TANIS

De negotio Thomasii de Aquino.

(Signiae, iii Kal. Septembbris.)

Licet nobilis vir Thomasius de Aquino cum sociis suis de mandato nostro captius non fuerit, volentes

(131) Vide infra epist. 143.

tamen indemnitat^e vestrae paterna sollicitudine praecavere, sepe vobis super hoc scripta nostra direximus, qualia pro tempore novimus expedire. Ipse vero, etsi quoddam modicum castrum germani nostri, quod dicitur Broccus, injuste detineat contra regiam jussionem, unde gratum nobis existet si per vos ad illud reddendum posset induci, ut non vestrum solummodo commodum, sed etiam nostrum procuraretis honorem, liberationem tamen ipsius, qui propter hanc causam captus non fuit, nolumus impetrare; sed vobis utique credimus profuturum si nobis curaveritis in hac parte deferre, ut nos propensius ad vestrum inducatis profectum, etiamsi conditionem ipsius oportet vos propter hoc in aliquo facere meliorem, cum per divina miserationis auxilium potentes simus vobis in majoribus respondere. Vos ergo, intellecto beneplacito nostro, tanquam viri providi et fideles, agatis quod utile fuerit et honestum, necessariam adhibentes cautelam ne circumveniri possitis; quia quantum vobis valent compositio inter vos et illum tractata sine nostro favore prodesse, vestra, sicut credimus, discretione non ignorat.

Datum Signie, III Kal. Septembri, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CIV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ei commendat legatum.

(Signie, III Kal. Septembri.)

Ipse summus angularis lapis Jesus Christus, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, Ecclesiae fundamentum et fundator existens, inter cetera quibus salutaria providit remedia populo Christiano ad consolidandam fiduci unitatem, ut et unus pastor esset et unum ovile, sedem apostolicam totius Christianitatis caput instituit et magistrum: a qua sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, et ad oram etiam vestimenti, panis intellectus et vita ad alias procedat Ecclesias, cum doctrina fidei et aqua sapientiae salutaris. Sane pastor ipsius et rector, cum ab eo plus Dominus exigat cui plura committit, ut in talento sibi credito negotietur utiliter, portat onera gravia cum plenitudine potestatis, sic in uno loco personaliter residens quod propter eventus plures et varios in spiritu per plura diffunditur et trahitur ad remota; quantoque magis potestas extenditur, tanto majori sollicitudine occupatur. Verum ne inter euras continuas et pregrandes pro defectu imperfectionis humanae deficeret, si solus consumendus inani labore ad suam sollicitudinem omnia revocaret, attendens quod messi multae operarius unus non sufficit, multos sibi operarios et coadjutores adjungit, ac per eos exequitur quod per se non potest personaliter adimplere. Porro expedit ut cum fratribus onera partiat, sic vices suas aliis committendo ut intelligatur ipsomet facere quod per alios fieri decernit, illius instructus exemplo qui discipulos suos in univer-

A sum mundum ad praedicandum direxit. Cum igitur non solum necessitas Ecclesie, sed etiam utilitas Constantinopolitani imperii postularit illic a latere nostro destinari legatum, nos ad exaltationem et coniunctionem Ecclesie pariter et imperii, nec non personae tuae specialiter intendentis, ut in missi persona mittentis notetur affectus, illic ad partes ipsas duximus destinandum quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium episcopum Albanensem, virum literatum, providum et honestum, nobis et fratribus nostris charum admodum et acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesie Dei membrum, ino personam nostram in ipso, benigne recipias et honesto pertracte: cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, edificet et plantet que secundum Deum evellenda et destruenda, nec non edificanda cognoverit et plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis et consiliis reverenter intendas, de cuius circumspectione provida et providentia circumspecta plenam fiduciam obtinamus quoniam, dirigente Domino, gressus ejus sic via regia curabit incedere quod non declinabit ab dexteram vel sinistram.

Datum Signie, III Kal. Septembri, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem fere modum nobilibus viris comitibus, baronibus et universis Christi fidelibus sub Constantinopolitano imperio constitutis, verbis competenter mutatis.

CV.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS PER CONSTANTINOPOLitanum IMPERIUM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Signie, III Kal. Septembri.)

Inconsutilis Domini tunica uni cessit in sortem, ut in ipsius Ecclesia servaretur unitas illibata. Ad conservandum autem in ea mysterium unitatis, unum eidem, beatum Petrum videlicet, Dominus caput instituit et magistrum, cui oves Christi, dicentes Domino: *Pasc^e ore meas (Joan. xxi)*, sunt sine distinctione commissi, alienis ab ovili Dominico repulsi qui Petrum in suis successoribus non agnoscunt esse pastorem. Ab hac unitate Graecorum Ecclesia quondam divertens, et Petri magisterio se subducens, exivit ovile Dominicanum, post gregem sodalium evagando; et sic que primo sanis affuebat doctrinis et pene magistra vocari poterat propter tempus, errorum postmodum circumfusa caligine,cepit plurimum indigere, rursus divini eloquii rudimenta mendicantes. Sane Patre luminum, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, ipsam misericorditer illustrante, ad Petri magisterium, unitatem et devotionem videlicet Romanæ Ecclesie, salubriter est reducta; et cum in novam quoddammodo infantiam sit renata, plenis eam lactare volentes uberibus, ad reformationem ipsius opem et

operam impendere nimirum efficacem. Et licet instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarium sollicitudo continua, tanto tamen ad illam specialius aciem nostras provisionis extendere volumus quanto plus reformationis officio indigere dignoscitur post errorem. Unde quod in absentia possumus per nos ipsos, et quod presentialiter non valeamus, alterius praentia exequentes, venerabilem fratrem nostrum Pelagium Albanensem episcopum, virum litteratum, providum et honestum, quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, a latere nostro legatum in Constantinopolitanum imperium destinamus, pro certo credentes sic eum via regia incessurum quod non declinabit ad dexteram vel sinistram; eique, de quo plenam fiduciam obtinemus, commissimis vices nostras, ut juxta verbum propheticum evellet et destruat, edificet et plantet quae secundum Deum evelienda et destruenda, nec non edificanda cognoverit et plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis et mandatis reverenter intendas; de cuius circumspectione provida et providentia circumspeta plenam fiduciam obtineamus, quoniam, dirigente Domino gressus ejus, sic via regia curabit incedere quod non declinabit ad dexteram vel sinistram.

Datum Signie, ii Kalend. Septembri, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est principibus, comitibus, baronibus.

B

C VII.

B. LANGRAVIO THORINGIE.

Ei justitiam promittit.

(Signie, iii Non. Septembri.)

Illa te obtentu tuae devotionis et filiei, quas in arduis sumus rebus experti, charitatis sinceritate diligimus ut non solum pro tuis, verum etiam pro aliorum negotiis preces tuas parati simus, quantum cum Deo et honestate possumus, exaudire, cum diligenter ad tuum aspirarem commodum et honorem. Sane quod a. Bamberensi episcopo pro Ecclesie devotione pertulisse diceris gravamina et jacturas eo nobis amplius est molestum quo serviendo Ecclesie a viro ecclesiastico non gravamen sed primum nosceris meruisse. Cum ergo a venerabili fratre nostro Maguntiensi archiepiscopo, apostolica sedis legato, qui super absolutione ipsius episcopi receperat scripta nostra, duxeris appellandum, et eadem appellatione tuae humiliiter differente, negotium ad nostrum sit defatum examen, justitiam tuam tibi, auctore Deo, diligenter curabimus conservare. Tu ergo termino tibi et episcopo ipsi a praeſato archiepiscopo præfigendo tales ad nostram presentiam dirigas responsalem qui causam tuam agat fideliter et prudenter. De cætero nobilitatem tuam monemus atque horlamur quatenus in nostra et apostolicæ sedis devotione firmus et stabilis perseveres, ut negotio quod magnanimitter inchoatum est, et maxima jam ex parte promotum, feliciter consummato, de toleratis laboribus manipulos reportare valeas expectatos.

C

Datum Signie, iii Non. Septembri, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est principibus, comitibus, baronibus.

(Signie, ii Kal. Septembri.)

C. DECANO SPIRENSI.

Respondet ad ejus consulta.

(Signie, v Idus Septembri.)

Quod juxta verbum Apostoli non videris alium sapere, sed timere, ac tuum cum propheta cognoscere imperfectum, et tamen confusus de illo qui dans affluerint omnibus, et non improperans, balbutientium linguas facit esse disertas, injunctum tibi exhortationis officium et suscepisti humiliiter et sollicite niteris adimplere, tuam nobis commendat

Datum Signie, in Kal. Septembri, pontificatus nostri anno sexto decimo.

C VI.

GAUFRIDO PRINCIPI ACHALIE.

Super eodem.

(Signie, ii Kal. Septembri.)

Licet olim Ecclesia Graeca elongaverit se ab ube-ribus matris sue, a capite membrum et pars a suo toto divertens, quia tamen per illius misericordiam qui venit drachmam querere perditam, et errantem ovem in deserto mundi hujus propriis humeris reportavit ad cautam, ad devotionem sanctae Romanae Ecclesie, qua, instituente Domino, mater est omnium et magistra, salubriter est reducta, sedes apostolica maternos affectus non exuens, ad reformationem ipsius tanto plus impendere nimirum opem et operam efficacem quanto plus reformationis officio indiget post errorem. Sane cum utilitas, non solum spiritualis, sed etiam temporalis exigetur legatum a latere nostro in Graeciam destinari, nos illum ad partes illas duximus destinandum quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium episcopum Albanensem, virum litteratum, providum et honestum, nobis et fratribus nostris charum admodum et acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesie Dei mem-

prud
tio
ergo
sus
ticos
exe
sum
dulo
cons
tum
qui u
cruc
beat
dum
el co
uxor
sum
fiscis
cum
sed s
quod
Quid
aliis
sequ
ex ge
quib
nis ex
cruci
eviden
apost
vero
abbat
duxin
siere
conce
rias i
jecri
factio
torita
datis
exist
apost
Da
nostr
Jus
Acc
debat
Spire
abbat
tinenc
inter
clesia
et lib
(13)

prudentiam, et quod sis laudabiliter in ipso nego. A filius noster Fredericus Siciliae rex illustris in Romanum imperatorem electus obnixe petiit auctoritate apostolica confirmari. Ejus igitur precibus inclinati, commutationem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab ultraque parte sponte recepta, et in ipsarum abbatarum dispendium non redundat, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiae, vii Idus Septembri, anno xvi.

CX.

GREGORIO SANCTI THEODORI DIAONO CARDINALI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.
Transfert archiepiscopum Bareensem ad Ecclesiam Panormitanam.

(Signiae, iv Idus Septembri.)

Grave gerimus et indignum quod cum jam multoties mandaverimus per te Panormitanæ Ecclesie in pastorem de persona idonea provideri, sicut accepimus, mandatum nostrum nondum exstitit effectui mancipatum. Nolentes igitur ejusdem Ecclesie provisionem ulterius prorogari, si forte nondum est illi de pastore provisum, venerabilem fratrem nostrum [Berardum] Bareensem archiepiscopum, virum, sicut experimento cognovimus, providum et honestum, ac nobis et charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Siciliae in Romanum imperatorem electo, devotum pariter et fidelem, eidem Ecclesie concedimus in pastorem, capitulo ejusdem Ecclesie nostris dantes litteris in praecipuis ut eidem tanquam pastori suo intendant humiliter et devote. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta praeципiendo mandamus quatenus præceptum nostrum sublatu cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo facias effectui mancipari, contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

NN

OO

PP

QQ

RR

TT

VV

WW

XX

YY

ZZ

AA

BB

CC

DD

EE

FF

litteris, procedere non auderes, nos remedium quod A contra impedimentum hujusmodi tua providit discrecio approbantes, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ubi personaliter negotium exequi nequieris memoratum, auctoritate nostra, prout ipse cogitasti, committas viris honestis et providis vices tuas. Et quoniam de tua circumspetionis modestia fiduciam gerimus pleniorum taxandi tam tibi quam illis evasionum numerum quem secundum locorum et temporum qualitatem videris expedire liberam tibi concedimus facultatem, moderamini quod ipse providisti circa eos qui ministrabunt procurations, cum res ita videbatur postulare, servato; ut videlicet duarum vel trium aut etiam plurium parochiarum populis in unum ad audiendum verbum Domini convocatis, eorum prelati simul, ubi singuli non sufficerint, expensas bajulis verbi Dei exhibeant moderatoras. Concedimus etiam ut incendiariis et iis qui manus temerarias in clericos aut alias personas ecclesiasticas injecerunt, volentibus suscipere signum crucis, satisfactione injuriarum exhibita competenti, auctoritate nostra munus absolutionis impendas; nisi forsan aliquorum excessus adeo graves existenter et enormes quod merito essent ad sedem apostolicam transmittendi. Ad haec, omnes qui, te circa hujusmodi negotium occupato, possessiones aut alia Ecclesiae tuae bona tenere presumperint invadere vel turbare, in quacunque fuerint diæcesi constituti, tibi licet appellatione remota per distinctionem ecclesiasticam coercere. Taliter ergo in omnibus exhibere te studeas prudentem, sollicitum et modestum, quod per hoc crescas et nomine apud homines et merito apud Deum, nosque fraternitatem tuam magis ac magis apostolica prosequamur gratia et favore.

Datum Signæ, iv Idus Septemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXII.

ALBANENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De electione patriarchæ Constantino.

(Signæ, xiv Kal. Octobris.)

Cum causam super postulatione de venerabili fratre nostro Heraclensi archiepiscopo et electione de dilecto filio plebano Sancti Pauli de Venetiis in Constantinopolitanæ Ecclesie celebratis dilecto filio magistro Maximo notario nostro duxerimus committendam, et idem proliciens usque Venetiis in negotio pro parte processerit (153), quia tamen per Venetas Constantinopolim transitum habere non potuit, causam ipsam tuae fraternitati, de qua plene confidimus, duximus committendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus in eadem secundum formam comprehensam in litteris directis ad eundem magistrum appellatione remota procedas. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Signæ, xiv Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(153) Vide supra epist. 91.

(154) Vide supra epist. 46, et lib. ii Hist. Camaldul. pag. 182 et seq.

CXIII.

PRIORI ET CONVENTUS CAMALDULENSIBUS.

De reformatione monasterii de Vangaditia.

(Signæ, vii Kal. Octobris.)

(151) Cum dudum ad correctionem et reformationem monasterii de Vangaditia laborantes proficere non possemus, nec hujusmodi Babylon, quam studio multo curavimus, ad sanitatem ullatenus perveniret, quinimo ejus computruissent adeo cicatrices ut earum fetor etiam laicos ad nauseam provocaret, demum attendentes ferro debere vulnera resecari quæ fermentorum non sentiunt medicinam, venerabili fratri nostro Nicolao Reginensi episcopo, tune electo, et dilectis filiis priori Sancti Georgii et Ventura subdiacono nostro canonico Veronensi dedimus in mandatis ut tam E. quondam ejusdem loci abbatem, qui a regimine ipsius nostras fuerat auctoritate amotus, quam etiam monasteria universos per alia monasteria collocantes, virum aliquem religiosum, bona opinionis et vitae, sollicitum in spiritualibus, et in temporalibus circumspectum, monasterio præficerent antedicto, qui secum viris prudentibus et religiosis assumptis monasteriorum ipsum spiritualiter et temporaliter reformaret. Qui mandatum apostolicum fidelier exsequentes, dilectum filium S. domus vestræ de Verona priorem, virum utique providum et honestum, ipsi monasterio præfecerunt, injungentes eidem ut ad minus duodecim viris idoneis de ordine vestro assumptis, ad ejusdem reformationem intenderet sollicite ac prudenter; nobis nihilominus per suas litteras quod fecerant intimantes, ut eorum processus per approbationem nostram stabilitatem debitam sortiretur. Volentes igitur sic ejusdem monasterii reformationi ac statui provide quod ex hoc juri apostolice sedis, ad quam nullo medio pertinet, minime derogetur, de fratrum nostrorum consilio ipsum priorem concedentes dicto monasterio in abbatem, liberam ejusdem monasterii correctionem et plenam tibi, fili prior, et successoribus tuis duximus committendam, ita tamen quod qui pro tempore fuerit electus ibidem, Romano pontifici presentetur, ab eo confirmationis et benedictionis gratiam recepturus; ad cuius amotionem, si quando proper excessus suos fuerit amovendus, inconsulto Romano pontifice nullatenus procedatur.

Datum Signæ, vii Kál. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem seré modum scriptum est Reginensi episcopo, priori Sancti Georgii, et V. subdiacono nostro canonico Veronensi, verbis competenter mutatis, usque nullatenus procedatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus monachos qui adhuc in præfato monasterio commorantur in aliis monasteriis recipi facientes, in corporalem possessionem ipsius prædictum inducatis abbatem, et ad reformationem ejusdem opportunum im-

pendentes sibi consilium et favorem, faciatis ei de A vero mala, perpetuum te pertrahent ad gehennam, ipsius monasterii justitiis ab ejus fidelibus et subditis plenarie responderi; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, etc. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum, ut supra.

CXIV.

NOBILI VIRO COMITI (153) GUIDONI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ut a Camaldulensem injuriis abstineat.

(Signiae, xii Kal. Octobris.)

(156) Cum tuum in multis offendis redemptorem, et traditam tibi potestatem ab ipso multoties contra eum præsumperis exercere, deberes saltem in vite vespera constitutus tuae delicta corrigeremus, et Domini faciem in confessione oris et satisfactione operis taliter prævenire ut in tremendi necessitate judicii, ab ipso, qui reddet singulis secundum opera sua, posses indulgentia gratiam expetare. Tu vero, quod dolentes referinus, neendum a via mala cohibus pedes tuos, sed quasi propriæ salutis curam ac divini nominis timorem abjeceris et amorem, contempta Dei patientia, quæ, quantum in ipsa est, ad penitentiam te adducit, confusione tibi thesaurizas et iram, religiosos viros, quorum patrocinium tibi deberes beneficis et obsequiis comparare, ut apud Dominum allegarent precibus causam tuam, in tuae fama ac salutis dispendium affligendo. Ecce enim, sicut multorum relatione didicimus, fratres Camaldulenses, qui scali vanitatibus abdicatis, mortificari cum vitiis et concupiscentiis membra sua, crucifigentes sibi mundum cum Apostolo et se mundo, multiplicitate opprimens et affligens, nuper fecisti juxta ipsum tremum quamdam viam, per quam non solum armatos, sed etiam histriones cum mulierculis ire facis, cum accessus terminorum suorum mulieribus ab antiquo fuerit interdictus. Nuper quoque quosdam boves ipsum eisdem fecisti violenter auferri, nec eos, donec a quibusdam conversis eorum quamdam quantitatem bladi recepisti pro illis, reddere voluisti, his et aliis modis eorum quietem per te ac tuos adeo inquietans ut, nisi aliter provideatur de eisdem, sui ordinis instituta nequeant observare. Volentes igitur et eorum tranquillitati et tuae saluti pariter providere, nobilitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus, brevitas considerans vitam tuam, quæ cum jam senilem pervenerit ad ætatem, omne autem quod antiquatur et senescit prope interitum esse constet, procul dubio longa esse non potest, recognites in amaritudine annos tuos, et attendens quod ex universis que habere videris sola tua opera te sequentur, quæ si bona fuerint, ad eterna gaudia te perducunt; si

(155) Casertanensi.

(156) Vide lib. II Hist. Camaldul., pag. 182.

tui tandem incipias misereri, et satisfacere studens Domino de commissis, ab ecclesiasticorum virorum et specialiter dictiorum Camaldulensem molestatione de cetero conquiescas, ne forte præoccupatus subito die mortis, penitentie spatium queras, nec valeas invenire. Alioquin, cum pater filium quem diligit corrigat et castiget, nos specialiter ob salutem tuam, quam sollicitudine paterna zelamus, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Pisano et episcopo Florentino et dilecto filio electo Aretino nostris damus litteris in mandatis ut tam super predicta via quam aliis te ab eorumdem Camaldulensem vexatione cessare per censuram ecclesiastica, appellatione remota, prævia ratione compellant.

Datum Signiae, xii Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Illi scriptum est super hoc, verbis competenter mutatis.

CXV.

EPISCOPO ET CAPITULO CARDICENSES.

Confirmat quamdam compositionem.

(Signiae, v Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est, usque perducatur effectum. Sane oblata nobis ex parte vestra petitio continebat quod cum causam quæ inter vos ex parte una et fratres domus Ilerosolymitani hospitalis de Phitalea ex altera, super castro Cardicensi, casalibus et rebus aliis vertebatur, venerabilibus fratribus nostris Thessalonicensi et Philippensi archiepiscopis et episcopo Sidoniensi duxerimus commitandam, tandem mediante praefato archiepiscopo Philippensi, cui vicem suam predicti conjudices sui, qui negotio interesse non poterant, commiserunt. inter vos et predictos Hospitalarios utrinque præstito juramento amicabilis compositione intervenit, quam vos et pars altera per propria litteras postulatis apostolico munimine robouri. Eapropter vestris justi postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta, et juramento firmata, ut in litteris inde consecatis supradicti archiepiscopi Philippensis sigillo munitis, quarum tenore de verbo ad verbum præsentibus jussimus litteris adnotari, plenius continentur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocilio communimus. Tenor autem litterarum ipsarum talis existit (157). « Guillelmus Dei gratia Philippensis archiepiscopus universis Christi fidelibus ad quos præsens scriptum advenebit salutem in vero salutari. Cum causam inter venefabilem fratrem nostrum Bartholomœum Cardicensem episcopum et fratres Hospitalis Sancti Joannis Hiersolymitani vertentem nobis et venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Thessalonicensi et Sidoniensi episcopo papa commisisset, et

(157) Vide lib. II, epist. 151, lib. XIII, epist. 101, 113, 120 et lib. XV, epist. 69, 71, 80.

cum ipsi tum valetudine corporis, tum negotiorum frequentia impediti, ad hæc exequenda personaliter venire non possent, nobis mandarunt ut dictam causam effectui mandaremus. Quod cum facturi Armiro venissemus, de communi assensu et voluntate utraque pars nostro sicut judicis delegati se dedit mandato, ut quidquid super controversia inter ipsos habita statueremus, ratum haberent et firmum. Recepta igitur ab utraque parte juratoria cautione nostro stare mandato, auditaque simul et diligentius veritate discussa, tam per idoneos et legitimos testes in præsentia nostra juratos quam etiam per privilegium Constantini quandam cognati Alexii imperatoris concessum Ecclesie Cardicensi perpendimus casalia de quibus quæstio erat ad eamdem Ecclesiam pertinere. Pro quo mandamus ut Ecclesia Cardicensis teneat, habeat et proprietario jure possideat casalia septem cum suis pertinentiis, scilicet Toliasiki, Jajadinami, Toalopocori, Olongos, Icanapiza, Iconzobi, Stenes, duoque molendina integra, et tria inadiecatata in loco qui dicatur Suppetusu, cum fructibus exinde duobus annis perceptis. Super ducentis marchis argenti olim in compromesso statutis et nomine pœnæ solvendis, nec non et expensis factis cum dictus episcopus Romam accessit, quas dominus papa mandaverat nobis ut dicto episcopo solvi faceremus, taliter duximus statuendum. Episcopus enim antefatus et Ecclesia Cardicensis percipient, teneant, et habeant proventus fori Armironensis per sex annos; ita tamen quod si dicti fratres episcopo et Ecclesia per quolibet annum solverint quatuor libras hyperperorum, dum idem episcopus debet tenere proventus, sic quod simul et una vice solvant, pro residuis annis percipient fructus fori præfati. Fruumentum vero, vinum, hyperperi, et quidquid de bonis Ecclesie dictæ præsen: et præterito anno sapienti fratres perceperunt, jubemus præfato episcopo reddi; sic tamen ut impræsentiarum restituant quinque vegetes vini, quartam partem triginta septem modiorum frumenti et dimidii, centum quinquaginta tres modiorum hordei, cicerum quatuordecim, nucum quatuor, hinc ad Marium, tres alias residuas partes per totum mensem Augusti ad magnum modium mensuratas exsolvant. Quia vero constituit nobis quod Hospitalarii habebant septem homines Ecclesie Cardicensis, scilicet papam Leonem, Joannem Fol, Laviotissam et filium ejus, Parasque, Pisanum, Erinium, Nileforum, jubemus illos a dictis fratribus episcopo restitui. Præterea omnes abbatis et papates in tenimento hospitalis constitutas et existentes, dum tamen sint infra fines episcopatus Cardicensis, præcipimus reddi. Præsertim enim quamdam abbatiam in Armiro quæ Valestinum dicitur, quam dominus papa eidem episcopo duxit concedendam, mandamus episcopum præfatum habere; et quidquid dominus papa ipsi adjudicavit episcopo vel concessit, eidem duximus auctoritate qua fungimur confirmandum.

A Litteras domini pape nobis et conjudicibus nostris transmissas, nec non et litteras imperiales domino Galterio Camerario delegatas præcipimus sæpedictis fratribus reddi; ita ut ipsi fratres dominum papam et imperatorem precentur quod hanc pacem et compositionem custodian, suarumque robore muniant litterarum. Idem etiam fratres omnes barones regionis precabuntur quod hanc custodian pacem, ut si qua partium hoc non observarit contra eam existerent observanti parti faventes. Ut autem quod mandavimus majoris firmitatis robur assumat, magister Nicolaus tam pro episcopo quam pro se, magister Gregorius Signinus et Joannes clericus canonici Cardicenses juraverunt tactis sacrosanctis Evangelii hanc pacem, compositionem, conventionem, seu mandatum observare, et contra nullo tempore venire; et promisit episcopus ab omnibus canoniciis Cardicensibus hoc juramentum præstari. Quod similiter frater Stephanus præceptor, fratres Petrus et Oddo juraverunt observare; et promisit idem Stephanus sacramentum istud a cunctis fratribus exhiberi. Nos vero ad majorem hujus rei firmitatem habendam jubemus tam sigillo nostro quam sigillo venerabilis fratris nostri Thessalonicensis archiepiscopi, et hoc utriusque parti voluntate, præsens scriptum communiri. Omnia quidem prædicta jubemus esse rata, salva utriusque parti agendi potestate, si qua sunt inter ipsos agenda, exceptis iis que pagina præsenti notantur. Nos Bartholomæus Cardicensis episcopus una cum capitulo ejusdem Ecclesie huic paci vel conventioni assentimus, ratamque et firmam semper habere promittimus; et præterea tam apostolicæ clementia quam imperatoria supplicamus majestati ut hanc pacem custodiare suarumque munimine litterarum robore dignentur. Barones insuper eodem modo precamur, scilicet dominos Conum seneschallum, Gaufridum de Villa-Arduni mareschalcum, Milonem de Brabant, et omnes alios barones, quod hanc custodian pacem, suoque roborent sigillo, et parti observanti hanc pacem faventes contra non observantem existant. Nos frater Stephanus præceptor domus de Phitalea et aliarum domorum hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani in Romania, una cum fratribus nostris huic paci vel conventioni assentimus, ratamque et firmam semper habere promittimus; et præterea tam apostolicæ clementia quam imperatoria supplicamus majestati quod hanc pacem custodiare et suarum munimine litterarum robore dignentur. Barones insuper eodem modo precamur, scilicet dominos Conum seneschallum, Gaufridum de Villa-Harduini mareschalcum, Milonem de Brabant, et omnes alios barones, quod hanc custodian pacem, suoque roborent sigillo, et parti observanti hanc pacem faventes contra non observantem existant. Datum et recitatum apud Armiro in præsencia domini Gualterii camerarii, Nicolai Rugulus, Theobaldi, Yonis, Thomae, et mulitorum aliorum, anno Domini millesimo durentissimo

duodecimo, anno xv pontificatus domini Innocentii papæ III mense Decembri, die undecima. » Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostra confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Signie, v Kal. Octobr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXVI.

EPISCOPO NARNIENSI.

Ejusdem fere argumenti cum epistola 94.

(Signie, vi Non. Octobris.)

Cum excommunicatorum communio sit aliis interdicta, ipsi officia publica exercere non debent. Quocirca fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus, constitutiones et sententias Narniensium judicem, quos sententia excommunicationis involvit, tam promulgatas quam promulgandas in posterum auctoritate nostra decernas irritas et inanes. Prohibemus etiam ne quis extraneus in elusionem mandati nostri apud Narniam officium judicis exercere presumat. Porro quia fraus et dolus cuiquam patrocinari non debet, constitutiones et sententias talium inanes et irritas decerni mandamus. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Signie, vi Non. Octobris, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CXVII.

PATRIARCHÆ GRADENSI.

Commendat marchionem Estensem.

(Signie, vi Non. Octobris.)

(138) Credebamus hactenus quod Paduani cives nobis et apostolice sedi desiderarent reverentiam maiorem impendere quam exhibere proherent, cum, sicut accepimus, dilectum filium nobilem virum marchionem Estensem nobis et Ecclesie Romanae devotum contra justitiam vehementer impugnent: eni pater et ipse pro Ecclesie defensione se laboribus et periculis multis exponere minime dubitabant. Porro si Paduani predicti aliquid contra prefatum marchionem habebant, poterant saltem in hoc apostolice sedi deferre quod illud in nostram notitiam deduxissent, ut nos eis satisfieri faceremus, antequam contra eum, quem pro certo sciabant nos, quasi specialiter nostrum, charum et ac-

(138) Vide Signonum, lib. xvi *Deregno Ital.*, ad an. 4213.

(139) Lundensi in Dania et primati Ecclesie, cui praeerat Andreas, a quo Waldemarus II rex Danie post mortem Canuti tertii fratris, regalem de more benedictionem accepit A. D. 1202 apud Krautz, lib. vii Daniæ, c. 15. Vide supra lib. xiii, epist. 3. (140) Cap. *Quia circa, De bigamis.*

(141) Sanecorrigit epigraphen et contextum c. *Quia,* De bigamis, ex beneficio istius epistolæ, cuius prima pars continet tres species, quarum alteram reperies in d. c. *Quia,* secundam in c. 1 et c. *Ad abolendam,* De filiis presbyt. Tertia solvitur ex c. *Cum olim 14,* De privil., ubi privilegii bullam inspicendi esse priusquam jus dicatur describat Coelestinus PP. III, quoniam forte verbis dubiis conceptum est, ut in c.

A ceptum habere, cum Ecilino et aliis et excommunicatio procederint nobis penitus inconsutis et quasi omnino contemptis. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus Paduanos eosdem ut a memorati marchionis impugnatione desistant diligenter moneas et inducas, eis ex parte nostra firmiter reprimetis quod nos ipsis faciemus satisfactionem impendi, cum nobis ostenderint se contra eum aliquam justam causam habere. Alioquin, ne marchionem ipsum pro derelicto videamus habere, qui post Deum non habet alium ad quem pro justitia consequenda in hac temestate recurrat, tu cognita veritate Paduanos praedictos ab injusta ipsis impugnatione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas.

B Datum Signie, vi Non. Octobr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXVIII.

ARCHIEPISCOPO LUNDENSI (139) APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Respondeat ad ejus consulta.

(Signie, v Non. Octobris.)

(140) Quia circa minima et maxima frequenter humannus deficit intellectus, prudentis est querere ubi scrupulus dubitationis occurrit. Sane (141) postulati per sedem apostolicam edoceri si presbyteri successive duas (142) concubinas habentes, bigami censeantur, ut cum eis, tanquam cum irregularibus, quoad executionem sui officii nequeas dispensare, et si presbyterorum filii sint indifferenter ad sacros ordines promovendi, et utrum sacerdotes Suetie in publicis debeas tolerare conjugis, qui super hoc se asserunt cujusdam summi pontificis privilegio communatos. Ad quia sic duximus respondendum, quod cum sacerdotes predicti, sive uno sive diversis temporibus, plures habuerint concubinas, irregularitatem non incurrerint bigamiae, cum eis, tanquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem sacerdotalis officii poteris dispensare, si vivere curaverint continenter (143). De presbyterorum vero filiis tam ex decreto Urbani papæ secundi quam ex concilio colligitur Pictavensi quod ad sacros non sunt ordines promovendi, nisi aut in ecclesiis aut in canonica regulari religiose fuerint conversati (144). De presbyteris autem Suetie non possunus dare responsum, nisi viderimus privile-

*Auditis, De prescript., aut subreptum, ut in c. Cum olim secundo, De sentent. et re jud., aut contra ius commune Ecclesie ut in hac hypothesi ex c. Necesse est, q. 1, quamvis sciam ex indulgentia summi pontif. in regno Norvegiae et Angliae circa consanguineorum matrimonium aliquid necessitatibus causa ad maiorem Dei gloriam in cunabulis Ecclesie adhuc in fide vagientis concessum fuisse, ex c. *Quod dilectio et c. ult.* De cons. et affin., quæ accipi debent de regno Norvegiae, quod postea coadunatum est Daniæ, ut in c. *Quædam lex 35, q. 2 et 3,* et De regno Angliae disertis verbis d. c. Vide ad dictum c. *Quia, De bigamis, Decis. Cap. Tolos. q. 234, 254 et 56.**

(142) In quart. Coll. *plures.*

(143) Cap. *Ut filii, De filiis presb.*

(144) Cap. *Presbyteror, dist. 56.*

gium quod prætendunt (145). Quæsivisti (146) præterea utrum in canone incident laici sententiae promulgatae qui sacerdotes aut alios clericos in manifesto furo comprehensos contrectaverint violenter, si citra violentiam nequeant comprehendendi, et si clericus, quem vehementer præsumis esse falsarium (147), ad tuam præsentiam citatus legitime venire contemnens, citra excommunicationis sententiam ad judicium per violentiam trahi possit. Ad hæc taliter respondemus, quod in neutro casuum prædictorum sententia excommunicationis incurritur, dummodo mandatum interveniat prælatorum, quorum tales clerici sunt jurisdictioni subjecti, cum hoc non ipsi laici, sed illi potius quorum auctoritate id faciunt facere videantur, nec amplius laicorum violentia extendatur quam defensio seu rebellio exegerit clericorum (148). Subsequenter (149) etiam quæsivisti utrum monachi Omissionum Sanctorum privilegium bonæ memorie E. prædecessoris tui super episcopilibus decimis retinendum, extendere valeant ad possessiones postmodum acquisitas et in posterum acquirendas. Super quo tale damus tua fraternitatii responsum, quod si decimarum illarum remissio facta exstitit secundum canonicas sanctiones, prædecessor tuus indefinite decimas episcopales monasterio remittendo, cum nihil exceperit, et poterat excepisse, ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debet una eademque substantia diverso jure censeri, intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri. Sane (150) quia contingit interdum quod nullo accusatore publice comparente qui matrimonium impedit jam contractum, ad te privata quorundam assertio defert consanguinitatis vel affinitatis impedimentum, an sub silentio præterire, an ad denominationem jumentalium, ut tuis verbis utamur, procedere debetas, quæsivisti. Ad hoc sic breviter respondemus, quod si personæ graves (151), quibus fides sit merito adhibenda, tunc fraternitatii denuntient quod ii qui matrimonio sunt conjuncti se propinquitate contingent, etiamsi nullus manifestus appareat accusator, ex tuo procedere potes officio, ut veritate sollicitate inquisita, quod postulaverit juris ordo decernas, maxime si ex tali copula scandalum (152)

(145) Cap. Quæsivisti, De sent. excom.; in 4, Collect.

(146) Quæsivisti, eadem species et idem decretum in c. Ut famæ, § Laici, De sent. excom., cuius epigraphe corrigenda est. Nec enim Londonensi, sed Lundensi archiepiscopo rescribit Innocentius III.

(147) Falsarium, c. Ad audientiam, De criminis falsi; v. supra epist. 2, lib. xv: ideo publicum auxiliu imploratur ut aut poenæ legis Cornelie de falsis subjiciantur aut incisis digitorum nervis manum amittant, ut lib. II feudorum, tit. 55, § Callidus. Nec enim δάκτυλος ἵσταε a contrario sensu, Stoicorum malo more debuerunt, ideo ad instar athletarum victi ostensione digiti, eos veniam petere necesse fuit priusquam fato fungantur.

(148) Cap. Quia circa, De privileg.

(149) Subsequenter: c. Quia circa, De privileg.,

A sit subortum (153). Porro (154) de nobili viro N. pro eius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea que ipsum quinto gradu consanguinitatis contingit, a sede apostolica obtinenda, falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet, cum tamen ante dispensationem obtentam unica filia, quam habebat, viam fuerit universæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat, dissimulare poteris ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave vietas scandalum imminere (155). Tu denique, frater archiepiscope, super teipso.

Datum Signæ, v Non. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXIX.

ABBATI, PRIORI, ET CUSTODI SANCTI NICOLAI RIGENSIS

DIOCESES.

Ut causæ sibi commissæ diligenter intendant.

(Signæ, vi Idus Octobris.)

(156) Cui olim dilecti filii magister et fratres militiae Christi de Livonia transmissa nobis conquestione monstrassent quod venerabilis frater noster episcopus et praepositus Rigenses in insula que Holme dictur ecclesiam construi non permetterent populo sue partis, nec ad eam presentare plebānum, ac dictus episcopus in civitate Rigensi ecclesiæ, decimas, advocationem, monetam, punctiones, et ipsius civitatis tertiam partem eos non sineret, prout ad ipsos pertinet, possidere, contra compositionem inter episcopum et fratres prædictos nobis mediantibus initiam veniendo, eisdem episcopo et praepositio per apostolica scripta mandavimus ut supradicta, juxta quod in authentico de prefata compositione consecratio plenius continetur, possidere permetterint fratres ipsos libere ac quiete, nullam eis de cetero super illis inferentes molestiam indebitam et gravamen, ac idem episcopus in procurationibus quas ab ipsis et eorum Ecclesiæ debet recipere annuatim sic se modeste haberet quod non gravaret eosdem, cum adhuc illorum et Ecclesiæ ipsarum sint tenues facultates. Vobisque nihilominus dedimus in mandatis ut si memorati episcopus et praepositus mandatum apostolicum negligenter adimplere, vos eos a prædictorum fratribus super iis molestatione indebita per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescere curare

ubi vide gloss. et corrige inscriptionem d. capituli.

(150) Sane matrimonium in grade prohibito colligatum dissolvitur c. I et c. Non debent, De cons. et aff. supra lib. xv, epist. xi, et infra epist. 10.

(151) Personas graves, c. Nostra, § Si vero, De test. et attestat.

(152) Scandalum ex fama publica c. Illud I, De presump.

(153) Cap. Quia circa, De consanguin. et affin.

(154) Porro, idem contextus et eadem hypothesis in c. Quia, De cons. et affin., cui epigraphen ex hac epistola subhunge.

(155) Imminere ob privilegii indulgentiam, de qua supra in hac epist. que violaretur ex copula dissolutione.

(156) Vide lib. xii: epist. 141

tis. Sed miramur quod, sicut accepimus, cum episcopus et prepositus saepedicti ab eorumdem fratribus injuriis non revocaverint manus suas, eoque fortius persequantur eosdem quo difficilius possunt habere recursum ad sedem apostolicam tuam remoti, vos mandatum nostrum exequi non curastis, ex absentia unius vestrum occasione dilationis assumpta, satis siquidem frivola et inani, cum in litteris pro eisdem fratribus ad vos missis continetur expresse quod si non omnes iis exequendis interesse possetis, duo vestrum ea exequi procurarint, et sic fratres praedicti ob morae dispendium ad sedem apostolicam appellarent. Nolentes igitur eorumdem fratribus differri justitiam, per iterata vobis scripta districte praecipiendo mandamus quatenus in praedicto negotio secundum tenorem praecedentium litterarum omni occasione et appellatione cessantibus procedatis, memoratum episcopum ad praedictas compositionis observantiam per suspensionem pontificalis officii et etiam, si opus fuerit, excommunicationis sententiam compellentes. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Signiae, vi Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXX.

ARCHIEPISCOPO, DECANO, ET PRÆPOSITO LUNDENSIBUS.

De institutione novi episcopatus in Livonia.

(Signiae, v Idus Octobris.) (157)

Cum eo faciente qui venit salvum facere quod perierat et Ecclesiam suam nova semper prole secundat, Sackela et Hugenhusen de novo repperint verbum Dei, et per illius misericordiam qui ueste nostræ humilitatis induitus, dignatus est peregrinari pro subditis, ut eos supernæ patriæ cives et aternæ beatitudinis faceret cohaerens, Dei Evangelium quasi semen cadens in terram bonam per partes illas sit longe lateque diffusum, nec huic novelle plantationi diligentis agricultæ cura desit, nostro fuit apostolatui supplicatum ut et locis per episcopalis dignitatis insignia et populis per circumspecti prælati sollicitudinem faceremus sine moræ dispendio provideri. Ne igitur gregi Dominico desit cura pastoris, cum adhuc lupus rapax circumeat quærens quem devoret, paratus eo fortius ad rapinam quo recentius perdidit quod diu tenuerat occupatum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, si qualitas locorum poposcerit, ac facultates sufficient, et expedire videritis, episcopatum auctoritate nostra constitutatis ibidem, et vocatis qui fuerint evocandi, per electionem canonicanam facialis loco et populo provideri de persona idonea in pastorem, et jura quæ debent ad episcopum et Ecclesiam pertinere assignari eis integre ac quiete. Quod non si omnes, etc., tu, frater archiepiscope, etc. Tu denique, frater archiepiscope, super teipso, etc.

(157) Vide infra epist. 124, 127, et lib. xiv, epist. 119.

A Datum Signiae, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXI.

ABBATI, PRIORI, ET CELLARIO DE MONTE SANCTI

NICOLAI RIGENSIS DIOCEESIS.

Ut protegant neophytor.

(Signiae, v Idus Octobris.)

Cum pastores Ecclesiae oves per devium infidelitatis errantes ad ovile Dominicanum, non solum predicationis officio, sed etiam beneficiorum gratia, debeant invitare, grave gerimus et indignum quod, sicut accepimus, venerabilis frater noster Rigensis episcopus quosdam neophytes, vix adhuc plene in sancte fidei eruditione plantatos, in injuriam fratrum militie Christi exhiberat in Riga, et alias imputa molestatione fatigat (158). Unde contingit quod respicientes retro qui ad aratrum jam manum posuerant, Christi jugum abiciunt, relabentes in pristinæ gentilitatis errorem, cum in jam Christianos ea presumat memoratus episcopus quæ in gentiles nullatenus attentaret. Volentes igitur predictos neophytes debita quiete gaudere, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum episcopum ab ipsorum injuriis distinctione qua convenit, sublato appellationis obstaculo, compescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Signiae, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXII.

ABBATI DE GOTHLANDA, ET DE NORTHLANDA, ET DE SUTHERLANDA PRÆPOSITIS LUNDENSIS DIOCEESIS.

Dantur conservatores fratribus militiae Christi.

(Signiae, v Idus Octobris.)

Quoniam nimis dispendiosum est et grave dilectis filiis fratribus militiae Christi de Livonia, cum sint in remotis partibus constituti, pro singulis querelis apostolicam sedem adire, cum frequenter a multis tam clericis quam laicis gravibus sint in-juriis lassiti, ad supplicationem eorum super hæc duximus providendum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus, cum a dictis fratribus fueritis requisiti, malefactores eorum in Bremensi provincia constitutos, ut eis ablata restituant, et de dannis et injuriis irrogatis satisfaciant competenter, vel in aliquos compromittant qui appellatione remota, justitia mediante, procedant, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis diffugio, compellatis (159). Quia vero venerabilis frater noster Rigensis episcopus eos, sicut accepimus, in multis opprimere consuevit, volumus ut cum vobis constiterit memoratum episcopum malitiose vexare fratres eosdem, eum ipsis in expensis legitimis condemnatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

(158) Vide epist. seq.

(159) Vide supra epist. 121.

Datum Signæ, v Idus Octob., pontificatus nostri anno XVI.

A Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIBUS CHRISTI IN LIVONIA

CONSTITUTIS.

Confirmat eis possessiones.

(Signæ, v Idus Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu, Saccale ac Hugenhusen Guilandiae adjacentes et omnia bona que obtinetis in Guilandia, sicut ea omnia justa ac pacifice possidetis, salvo jure quod debet ad episcopum et Ecclesiam pertinere, vobis et per vos ordinis vestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signæ, v Idus Octob., pontificatus nostri anno decimo sexto.

CXXIV.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER SAXONIAM

CONSTITUTIS.

Quod subveniant episcopo Estiensi prædicantem fidem.

(Laterani, iii Kal. Novembris.)

(160) Quoniam juxta sententiam Sapientis ab adolescentia prona est vita hominis ad peccandum et diversis inquinamentis obnoxia vitiorum, multa ei charitatis opera proponuntur, ut ibi multiplicantur remedia: ubi morborum diversitas invalescit. Sane ad vestram dominum credimus notitiam pervenisse quod Dominus noster, qui neminem vult perire, sed omnes ad agnitionem pertingere veritatis, calceamentum suum in Livonia miseratus extendit, ad partes illas novos apostolos dirigendo, per quos populus, qui usque nunc ambulabat in tenebris cerneret lucem magnam ortam ambulantibus in medio umbra mortis. Inter ceteros autem per quos in genibus illis revelavit Dominus brachium sanctum suum, ut viderent salutare Domini Dei sui, venerabilis frater noster Estiensis episcopus plurimum laborasse dignoscitur, et, divina cooperante gratia, profecisse: qui quanquam sibi licet eorum carnalia metere quibus spiritualia seminat, cum os bovis alligari non debeat triturantis, et Dominus iis qui annuntiant Evangelium de Evangelio vivere ordinat; quia tamen, cum sit neophytorum episcopus, hac uti metuit potestate, ne quod offendiculum de Evangelio Christi, eundem sine baculo atque pera portantem coram regibus et gentibus nomen Dei universali vestra duximus propensius commendandum, charitatem vestram monentes et obsecrantes in Domino, atque in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ipsum tanquam Jesu Christi legatum recipiatis benigne ac sincera tractatis in Domino charitate, suam et coadjutorum ejus in Evangelio ex abundantia vestra in hoc praesenti tempore suppletentes inopia, ut et illorum abundantia vestra sit supplementum inopiae in futuro.

(160) Vide supra epist. 210, et infra epist. 125.

(161) Vide supra epist. 122.

CXXV.

EPISCOPO MONASTERIENSIS.

Recipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, iii Kal. Novembbris.)

(161) Ab eo qui neminem vult perire, sed ut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, tibi esse audivimus et credimus inspiratum ut venerabili fratri nostro Estiensi episcopo, qui sicut servus fidelis et prudens, in Domini vinea fideliter operator, cooperator accedens, cum eo portare propositur coram gentibus et regibus nomen Dei et dare salutis scientiam plebi suæ. Nos igitur tuum pium propositum dignis in Domino laudibus commendantes, fraternitatem tuam monemus attentius et hortamur quatenus a censu zelo fidei Christianæ, ac sperans quod qui affectum tibi dedit, adjicet et effectum, evangeliste aggrediari opus et officium confidenter, ut cum illis qui eunt ibant et siebant mittentes semina sua, exultationis manipulos valeas reportare. Ut autem prædicationis officium valeas liberius exercere, statuimus ut, te hujusmodi pietatis operi mancipato, Ecclesia et persona tua cum omnibus bonis suis sub apostolica sedis protectione consistant. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est episcopo Verdensi.

In eundem modum scriptum est episcopo Paderbornensi.

CXXVI.

ABBATIBUS, ARCHIDIACONIS, DECANIS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS PER SAXONIAM CONSTITUTIS.

Eis commendat episcopum Estensem.

(Laterani, iii Kal. Novembbris.)

(162) Ad vestram jamdudum notitiam credimus pervenisse quod Dominus noster, qui neminem vult perire, sed ut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, ad partes Livoniae calceamentum suum miseratus extendit, et nonnullos gentilitatis tenebris obvolutos, ab eis ostensa sibi luce magna, qua ipse est misericorditer liberavit. Cum autem venerabilis frater noster Estiensis episcopus, qui prædicando in jam dictis partibus verbum Dei multum laboravit in Evangelio et divina gratia cooperante profecit, animo indefesso desideret portare coram gentibus et regibus verbum Dei, et ad messem, quæ multa est, sufficere operari pauci non possint, universitatem vestram monemus in Domino, apostolica vobis scripta mandates quatenus cum idem episcopus aliquos de fratribus vestris ad hujusmodi ministerium utiles et idoneos a vobis duxerit exigendos, sibi duos aut saltem unum de vestris collegiis singuli concedatis, ut cooperantibus ipsis, currat velociter sermo ejus qui emittit eloquium suum

(162) Vide epist. 121.

terra
Da
nostri

(160)
ut illi
nosco
Cum
Verdi
in ep
dum,
quod
factu
tibi s
exerc
Da
nostr

(161)
el an
secu
habit
mane
spirit
repre
lumin
leant
nostr
episc
tem,
lii pa
coop
eize,
versa
eider
negat
vobis
non
quam
usqu
terra
ritis
pres
ex co
destr
nique
timet
reddi
pella
versi

(162)

terre. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis. A per apostolica vobis scripta preciendo mandantes quatenus attendentes quod non est regnum Dei possessiones et villæ, sed pax atque justitia et gaudium in Spiritu sancto, extinctio prorsus cupiditatis ardore, praefato episcopo et aliis bajulis verbi Dei pro viribus impeditatis consilium et auxilium opportunum, ab eorum impedimento sic penitus abstinentes quod de vobis ad aures nostras clamores hujusmodi de cætero non ascendant; ne, si secus duxeritis faciendum, concessis vobis a sede apostolica privilegiis, ex quibus assumere dicimini audaciam exce-
dendi, vos redditis indignos, et a gratia quam ha-
cenus vobis exhibere curavimus excidatis.

CXXVII.

EPISCOPO ESTIENSI.

Confirmat ejus ordinationem.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

(163) Commissi nobis officii sollicitudo depositus ut illis qua ad divini cultus ampliationem pertinere noscuntur favorem studeamus benevolum impartiri. Cum ergo venerabiles fratres nostri Padburnensis, Verdensis, Raskeburgensis et Rigensis episcopi te in episcopum Estiensis provincie duxerint ordinandum, sicut ex litteris accepimus eorumdem, nos quod super hoc ab ipsis provide atque canonice factum est ratum habentes et gratum, præsentium tibi auctoritate concedimus ut in ea libere officium exercetas pastorale.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXVIII.

DILECTIS FILIIS MILITIBUS CHRISTI IN LIVONIA.

Eis commendat eundem episcopum.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

(164) Etsi cunctis fidelibus cor unum in Domino, et anima debeat esse una, specialiter tamen ii qui secularibus desideriis abnegatis in medio nationis habitant infidelis, putantes necessarium in carne manere solummodo propter fratres, servare debent spiritus unitatem; ut se tanquam Dei ministros ir-
reprehensibiles omnibus exhibentes, ac lucientes sicut luminaria inter eos, ipsis ad æmulationem fidei valeant provocare. Noveritis autem ad nostram audi-
tiam pervenisse quod, cum venerabiles fratres nostri Padburnensis, Verdensis et Raskeburgensis episcopi T. quondam montis Sancti Nicolai abbatem, qui calceatus pedes in præparationem Evangelii pacis, infidelium multitudinem ad fidem, Domino cooperante, convertit, in episcopum Estiensis provin-
cie, quæ per Dei gratiam jam pro magna parte con-
versa est, auctoritate nostra duxerint ordinandum, vos eidem in Evangelio laboranti non solum vestrum de-
negatis auxilium, sed etiam impedita paratis, nisi vobis certam concedat in eadem provincia portionem, non tam solliciti propagare nomen fidei Christianæ quam conjungere domum ad domum et agrum agro usque ad loci terminum copulare, quasi soli habitare in terre medio debeatis. Præterea cum quosdam receperitis obsides ipsi episcopo præsentandos, ipsis sibi præsentare postmodum renuistis, tempore lucrum ex eorum retentione captantes, qui lucra hujusmodi detrimenta deberitis credere propter Christum. De-
nique Christi Evangelio præbere offendiculum non timetis, dummodo vestras possitis possessiones et redditus ampliare. Ne igitur qui Christi milites ap-
pellamini, militare probemini contra Christum, uni-
versitatem vestram monemus attentius et hortamur,

(163) Vide supra epist. 120.

(164) Vide supra epist. 120 et seqq.

B

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXIX.

EPISCOPO ESTIENSI.

Eximitur a jurisdictione metropolitani.

(Laterani, iv Non. Novemb.)

(165) Cum in memoria hominum non existat quod Estiensis provincia cuiquam fuerit metropolitico jure subjecta, præsentium tibi auctoritate trans-
amus ne cuiquam tanquam metropolitanu respondens absque mandato sedis apostolicae speciali. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, iv Non. Novemb., pontificatus nostri anno xvi.

CXXX.

JOANNI ILLUSTRI ANGLORUM RECI.

Ejusdem argumenti cum epistola 78.

(Laterani, ii Non. Novemb.)

Sicut in arca fœderis Domini cum tabulis Testa-
menti virga continebatur et manna, sic in pectore summi pontificis cum scientia legis divinæ rigor distinctionis et favor dulcedinis continetur. Undo semper hanc consuevit moderantiam observare ut verbera patris et ubera matris habens, sic in re-
belles et induratos severitatem exerceat quod beni-
gitatem exhibeat erga humiles et correctos, ejus
exemplo qui vinum superinfudit et oleum vulneribus
sauciati. Gaudemus autem in Domino et in potentia
virtutis ipsius quod adeo tibi nostra medicamina
profecerunt ut tua per illa sanasse vulnera videa-
mur, et qui medico fuisti molestus cum asperitatem
medicaminis sentiebas, jam gratus existis ex quo
percepisti gratiam sanitatis. Plane gratus, quia ut
perfecte satisfaceres de commissis, te ipsum et tua
Deo et Ecclesiæ obtulisti. Et ecce, qui te jam quasi
dejecerat, subito te erexit, humiliando sublimem, et
humilem sublimando: quinetiam adeo te firmavit,
super illam petram stabiliens pedes tuos de qua ipsa
Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, et super
hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ in-
feri non prævalebunt adversus eam* (Matth. xvi),
quod si non retraxeris pedes ab illa, nullum oportet
te casum aliquatenus formidare. Venientes igitur
ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum

(163) Vide supra epist. 182.

Joannem Norwicensi episcopum, et dilectos filios II. abbatem Belliloci et fratrem A. Martel, et nobiles viros II. de Bova et P. de Maulay nuntios tuos paterna benignitate suscepimus, et petitiones tuas per ipsos nobis prudenter expositas, quantum cum honestate potuimus, curavimus exaudire, firmum gerentes invito propositum ea semper efficere quæ ad tuum commodum et honorem debeant pervenire; cum pro certo speremus quod et tu in devotione ac obedientia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris tue non solum persistere sed et proficer pura intentione studebis: quod utique tibi et spiritualiter et temporaliter ad magnum proficiet incrementum. Serenitatem itaque regiam rogamus attentius et monemos quatenus sanctam Ecclesiam sponsam Christi semper in regno tuo studeas honorare, faciens eam debita libertate gaudere, ut vere specialis Ecclesiæ filius comproberis, quia tunc tibi regalis dignitas integra conservabitur cum ecclesiastica libertatem integrum conservabis; diligenter attendens quod principes illi pene penitus defecerunt qui ecclesiasticae presumperunt infringere libertatem, ii vero semper de bono profecerunt in melius qui jura studuerunt ecclesiasticae confore. Illum autem tue regali prudentiae consulimus ad cautelam, ut cum archiepiscopis et episcopis regni tui contentiose non agas, maxime super negotiis spiritualibus et ecclesiastico jure; cum ad nos possis habere recursum, per quos multa poteris honeste perficere quæ honeste non potes efficere per te ipsum; pro certo confidens quod nos petitiones et preces tuas, quantum honestas permiserit, intendimus efficaciter exaudire. Quid denique praeditis nuntiis responderimus super tua non excommunicanda persona neque tua interdicenda capella nisi de mandata sedis apostolicae speciali, aliisque nonnullis de quibus cum eis studiose contulimus, ipsi, tanquam viri providi et fideles, tua poterunt excellentiæ viva voce referre, quos merito suæ probitatis et fidei tibi reddidimus commendatos.

Datum Laterani, ii Non. Novembbris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXI.

JOANNI ILLUSTRI ANGLORUM REGI, EJUSQUE DE SUA UXORE LIBERIS HEREDIBUS IN PERPETUUM.

Ejusdem argumenti cum epistola 79.

(Laterani, ii Non. Novembbris.)

Rex regum et Dominus dominantium Jesus Christus, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ita regnum et sacerdotium in Ecclesia stabilivit ut sacerdotale sit regnum et sacerdotium sit regale, sicut in Epistola Petrus et Moyses in lege testantur, unum præficiens universis, quem suum in terris vicarium ordinavit; ut sicut ei flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, et etiam infernorum, ita illi omnes obdiant et intendant, ut sit unum ovile et unus pastor. Hunc itaque reges sæ-

(166) Tom. V. Spicilegii Dacheriani, pag. 574. Adiutur, aurea bullæ munita.

A culi propter Deum adeo venerantur ut non reputent se rite regnare nisi studeant ei devote servire. Quod tu, fili charissime, prudenter attendens, illo misericorditer inspirante in cuius manu sunt corda regum, et quo voluerit vertit illa, te ipsum et regna tua etiam temporaliter ei subiecere decrevisti cui noveras spiritualiter esse subjecta; ut in unam vicarii Christi personam, quasi corpus et anima, regnum et sacerdotium uniantur ad magnum utriusque commodum et augmentum. Ille utique hoc dignatus est operari qui cum sit alpha et omega, finem retulit ad principium, et principium protraxit ad finem; ut illæ provinciæ quæ olim sacro-sanctam Romanam Ecclesiæ propriam in spiritibus habuere magistrum, nunc etiam in temporalibus dominam habeant specialem. Tu quippe, quem Deus ad hoc idoneum ministrum elegit, tam te quam etiam regna tua, Anglia videlicet et Hibernia, cum omni jure ac pertinentiis suis devota et spontanea voluntate ac communi consilio baronum tuorum Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo sanctæque Romanæ Ecclesiæ nobisque ac successoribus nostris in jus et proprietatem sub anno mille marcharum censu offerens concessisti, sicut in tuo continetur authenticò scripto (166), cuius de velbo ad verbum talis tenor existit: *Joannes Dei gratia rex Angliae, dominus Hiberniae, dux Normaniæ et Aquitanie, comes Andegavie, omnibus Christi fidibus præsentem chartam inspecturis saltem. Universitatì vestræ per hanc chartam (167) nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum, quia cum Deum et matrem nostram sanctam Ecclesiam offendierimus in multis, etc., ut supra epist. 77. Nos autem oblationem et concessionem hujusmodi pie ac provide factas gratas et ratas habentes, personam tuam et personas hæredum tuorum cum predictis regnis et pertinentiis eorumdem et omnibus bonis alii rationabiliter nunc possessis et in posterum possidendis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, tibi et ipsis secundum præscriptam formam de communi consilio fratrum nostrorum supradicta regna concedentes in feudum et præsenti privilegio confirmantes; ita quod quilibet hæredum tuorum, cum regni coronam acceperit feudum hujusmodi summo pontifici et Romanæ Ecclesiæ publice recognoscat, et eis fidelitatem exhibeat juramentum. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ concessionis et confirmationis infringere vel ei usu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursurum.*

Datum Laterani, per manum Rainaldi acolyti et capellani domini Innocentii III papæ, ii Non. Novembbris, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero ejusdem domini Innocentii anno sexto decimo.

(167) In Spicilegio, aurea bullæ munitam.

CXXXII.

DUBLINENSIS ARCHIEPISCOPO ET NORWICENSIS ET WINTONIENSIS EPISCOPIS, ET NOBILIBUS VIRIS GUILLELMO SARESBERIENSIS, G. FILIO PETRI ESSEXIE, R. BOLONIE, R. CESTRIÆ, W. VUARANNÆ, W. MARESCALLO PAMBROCLÆ, R. LI BIGOT NORFOLCLÆ, W. ARUNDELLI, GUILLELMO DE FERRÆ, ET SACRO WINTONIÆ COMITIBUS, ET R. FILIO ROGERI; W. BRICERTE, R. DE ROS, G. FILIO RAUFREDI, R. DE MORTUOMALI, P. FILIO HEBERTI, ET W. DE ALBINICO.

De eadem re.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

In forma concordiae qua cum multa deliberatione providimus pro reformanda pace inter charissimum in Christo filium nostrum Joannem Anglorum regem illustrem et Ecclesiam Anglicanam hoc inter cetera continetur expressum, quod idem rex veram pacem et plenam securitatem præstabit venerabilibus viris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Wilhelmo Londoniensi, Eustachio Eleni, Ægidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi et Huberto Lincolniensi episcopis, priori quoque ac monachis Cantuariensibus et Roberto filio Walteri, ac Eustachio de Vesci, nec non ceteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, præstanto simul coram legato vel delegato nostro publice juramentum quod ipsos cum suis nec ledet nec laedi faciet vel permitteat in personis vel rebus, eisque omnem indignationem dimittet, et in gratiam suam eosdem recipiet ac bona fide tenebit, quodque præfatos archiepiscopum et episcopos non impedit nec faciet aut permitteat aliquatenus impediri quominus ipsi libere suum exequantur officium et plena sua jurisdictionis auctoritate, prout debent utantur, et super iis tam nobis quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis suas patentes litteras exhibebit, faciens ab episcopis et comitibus ac baronibus suis, quot et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulaverint, juramenta et eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut haec pax et securitas firmiter observetur, et si forte (quod Deus avertat), idem rex per seipsum vel alios contravenerit, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, ac dictus rex perpetuo custodiā vacantium Ecclesiarum amittat. Sane intellectimus vos pro præscripta securitate ac pace jurasse vestrasque patentes litteras tradidisse. Unde per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ad consummandam et conservandam formam ejusdem securitatis et pacis diligens studium impendatis et operam efficacem. Ne quis autem ex hujus vinculo cautionis occasionem assumat contra præstatum regem aliquam turbationis materiam suscitandi, cum per eam sic illis ad necessariam securitatem et pacem velimus esse provisum quod isti ad gravamen indebitum vel incommodum non redundet, presentium vobis auctoritate præcipimus quatenus, si quid forsitan emerserit quod contra præscriptam securitatem et pacem facere proponatur,

A non ante cujusquam instinctu adversus eumdem regem aliquatenus moveamini quam consulo Romano pontifice ipsius recipiatis cum responso mandatum qui omnia consuevit æquo libramine moderari, cum hoc ipsum in prædicta forma contineatur expressum, quod vos pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis debetis mandatis apostolicis inhædere.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXIII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

De absolutione regis Angl.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

Cum de charissimo in Christo filio nostro Joanne B illustri Anglorum rege ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam ex ejus dono jure pertinet speciali, oporteat nos curam et sollicitudinem gerere diligentem, fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, postquam relaxatum fuerit interdictum, venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. cardinali et coepiscopis ejus ex parte nostra districte præcipientes quatenus omnes litteras, tam priores quam posteriores, imprecatas a nobis contra eumdem regem si fermam pacis non duceret admittendam, illasque præsentim que sic incipiunt: *Exspectantes hactenus exspectarimus*, per regnum Franciæ, Angliam, Scotiam et Hiberniam ad archiepiscopos et episcopos, nec non Leodiensem et Trajectensem pontifices destinandas, tibi sine diminutione aliqua repræsentent, easque protinus facias minutatim incidi vel igne comburi, ne contra eum ipsarum occasione quidquam sinistri valeat attentari; ipsos ad hoc, si necesse fuerit, districione qua convenit compellendo.

Datum Laterani, ii Kalend. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXIV.

EIDEM.

De eadem re.

(Laterani, ii Kal. Novemb.)

D Fraternitatì tuae præsentium auctoritate mandamus quatenus postquam interdictum Angliæ fuerit relaxatum, omnes coniurationes et factiones, si que occasione discordiæ inter regnum et sacerdotium facte sunt, denunties auctoritate nostra irritas et inanées, cum causa cessante, cessare debeat et effetus.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXV.

ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS ET NOBILIBUS VIRIS BARONIBUS, MILITIBUS, NEC NON ET UNIVERSIS POPULIS PER ANGLIAM ET WALLIAM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Laterani, v Kal. Novemb.)

Cum per ipsius gratiam qui discordantes parietes in se angulari lapide copulavit, vera pax et plena

concordia sit inter regnum et sacerdotium in Anglia reformata, nos, qui tenemur curam et sollicitudinem gerere specialem de charissimo in Christo nostro Joanne illustri Anglorum ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam per donum ipsius speciali jure noscitur pertinere, sibi et heredibus suis provide volentes per apostolica vobis scripta mandamus atque praecepimus quatenus in fidelitate ipsius regis ac heredum suorum prompto animo et corde siucero perseverare curetis, tales vos circa devotionem ipsius per omnia exhibentes quod tam a nobis quam ipso debeat merito commendari; scientes pro certo quod nos ad ipsius commodum et honorem efficaciter aspiramus.

Datum Laterani, v Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopis, episcopis, et abbatibus, et ceteris Ecclesiarum pralatis et nobilibus viris principibus, comitibus, baronibus et universis militibus, et populis per Hiberniam constitutis. In eundem modum Willermo illustri regi Scotiae, et nobili viro Alexandro filio ejus.

CXXXVI.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN COELIO MONTE PRESBYTERO CARDINALI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Laterani, v Kal. Novemb.).

Cum per ipsius gratiam, etc., ut supra usque mandamus quatenus nobis inconsultis in cismarinam terram ipsius non proferas aliquo modo sententiam interdicti.

Datum Laterani, v Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXVII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Laterani, iii Kal. Novemb.).

Olim venerabilibus fratribus nostris Stephanus Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali, Willermo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Aegidio Herefordensi et Huberto Lincolnensi episcopis apostolicis dedimus litteris in mandatis quatenus concessiones, pactiones, sive promissiones quas clerici seu religiosi viri cuiuscunq[ue] professionis vel ordinis Joanni regi Angliae super ablatis vel extortis post interdictum fecerunt quo minus ipsa restituantur ad plenum denunciarent irritas et inanes auctores etiam et procuratores illarum, nisi moniti satisficerint, excommunicationis vinculo inpodarent, si qui vero predictorum noluerint ablata vel extorta repetere, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellerent in terra sanctae subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Cum igitur ad subsidium terre sanctae totis affectibus aspiremus, volentes id per tua sollicitudinis studium effectui mancipari, per apostolica

(168) Vide Matth. Paris. ad an. 1215, ubi haec epistola refertur.

A tibi scripta mandamus quatenus ea quae taliter fuerint reservanda facias apud domos Hospitalii et Templi accurate deponi et fideliter custodiri, recipiens super ipsis depositis testimoniales litteras magistrorum; contradictores, si qui fuerint, vel rebellis per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellens.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXVIII.

Eadem.

Super eodem.

(Laterani, ii Kal. Novembris.).

(168) Cum non possit Ecclesiis melius provideri quam si eis praeſciantur pastores idonei, qui non tam praesce cupiant quam prodesse, fraternalitate, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus episcopatus et abbatias Anglie nunc vacantes facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari, que non solum via et scientia sint praeclaræ, verum etiam regi fideles et regno utiles, nec non ad consilium et auxilium efficaces, assensu regio requisito. Cum ergo vacantium Ecclesiarum capitulis nostris demus litteris in praecipuis ut tuo consilio acquiescant, tu D[omi]n[u]m habens p[re] oculos, consulas super hoc viros providos et honestos, qui plene norint merita personarum, ne te cujusquam astutia circumveniri contingat. Si qui vero contradictores fuerint vel rebellis, tu eos per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescas.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

Scriptum est super hoc vacantium Ecclesiarum capitulis.

CXXXIX.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

De accusatione adversus archiepiscopum Surrenitum.

(Laterani, viii Idus Novemb.).

(169) Constitutis in nostra presentia venerabili fratre nostro Alferio archiepiscopo et dilecto filio Matthæo canonico Surrenitin, dum idem M. accusationis conceptio libello eundem archiepiscopum deferret de crimine Simoniae, asserens nihilominus eum criminis lesse majestatis obnoxium, eo quod, ut dicebat, eodem archiepiscopo machinante Surrentina civitas a regia fidelitate recessit et reprobo juravit Othoni, ac ipsum archiepiscopum excommunicatum celebrasse divina, cum post talem machinationem per quam machinatores hujusmodi latam a sede apostolica excommunicationis sententiam incurserunt, divina p[re]sumpsione celebrare, archiepiscopus, antequam describendi libellum fieri sibi copiam postularet, in personam accusatoris quod esset inimicus et conspirator exceptit, allegans interdi-

(169) Cap. *Constitutis*, De testib.

cendum ei aditum accusandi, cum secundum insti- A malignitatis in eum conjurasse Mattheum et hoc se
tuta canonica inimici et conspiratores in nullius
debeant accusationem admitti (170). Ad quod pars
adversa respondit quod cum tanta sit labes simo-
niacæ pravitatis ut servi adversus dominos et cri-
minosi quilibet admittantur, et in prodendo criminis
lese majestatis socius etiam initæ factionis non
solum auditor, quinimo præmio et honore dona-
tur, super præmissis exceptions hujusmodi accu-
sationem elidere non valebant, præsertim cum pu-
blicæ utilitatis intersit ne crimina remaneant
impunita (171). Fuit autem ad haec ex adverso re-
sponsum quod cum in decreto Anacleti papæ
caveatur expresse accusatores esse non posse qui
ante hesternum diem aut nudiustertius inimici
fuerunt, ne irati nocere cupiant vel læsi ulcisci, et
inoftensus accusatorum queratur affectus, et non
suspectus, ac constitutio Calisti (172) papæ genera-
liter interdicat conspirationem in alicuius accusa-
tionem admitti, nec in aliquo canone sit expressum
quod inimicus ac conspirator in exceptis criminibus
audiatur, ne quod sanctorum Patrum documento
sanctum non est superstitionis adinventionibus
attentetur, circa premissa prohibitioni standum
est generali, præsertim secundum æquitatem cano-
nicam, quæ viam non debet malignitatibus aperire;

Inter hæc autem de causis inimicitiarum et con-
spirationis archiepiscopus interrogatus respondit
quod memoratus M. ipsi archiepiscopo et cum in
archidiaconum et cum in archiepiscopum fuit assum-
plus se opposuit adversarium manifesum. Præterea
cum quidam Neapolitanus fuisse in mortem fratris
archiepiscopi machinatus, et per amicos ipsius
ejiceretur de propria civitate, quidam magnates
quos dictus Neapolitanus consanguinitatis linea
contingebat ejectionem illius ad injuriam reputantes
eumdem induxerat Mattheum ut cum quibusdam
aliis in damnationem ipsius archiepiscopi conjuraret.
Porro priorem causam non duximus admittendam,
maxime cum reconciliatio fuerit subsecuta; prout ex
narratione ipsius archiepiscopi notabatur (173).
Super alia vero quam inscribatur M. fuit pro ipsius
parte propositum quod non est interdicta subjectis
omnis conjuratio in prelatum; quia, cum secundum
decretem Gelasii papæ quidam clericorum confi-
dere non debet offensæ apostolica se immuneat, si
in ijs quæ sequenda salubriter apostolica deprompsit
auctoritas episcopum viderit excedentem, et non
protinus ad aures Romani pontificis deferre curaverit,
in pestilentiem prelatum non immerito possunt
conjurare subjecti, exemplo quadraginta episcoporum
Illyrici ac Græciae, qui per professionem in
scriptis factam convenientes in unum, a Timotheo,
qui per metum imperatoris Anastasii fuerat in Con-
stantinopolitanum assumptus episcopum, discesser-
runt (174). Verum asserente archiepiscopo ex somite

B A malignitatis in eum conjurasse Mattheum et hoc se
legitime probaturum, ad ultimum consentientibus
partibus sic duximus providendum, ut archiepiscopus
porrectum libellum accipiens, super objectis crimi-
nibus responderet, reservata sibi facultate probandi
quod idem M. ex malignitate conjuravit in ipsum.
Libelli vero conceptio talis erat. In nomine
Domini, Amen. Anno Domini millesimo ducentesimo
decimo tertio, pontificatus domini Innocentii III
summi pontificis anno sexto decimo, mense Octobris,
septimo Idus ejusdem. Apud vos, domine Innocenti
Dei gratia summe pontifex, ego Matthæus canonicus
Surrentinus defero dominum Alserium Surrentinum
archiepiscopum lege canonica reum de Simonia;
quia dico ipsum promisso archidiaconatum Surre-
ntinum Joanni Ciroleon olim canonico Surren-
tino ut consentire electioni sua in civitate Surrenti
in camera, juxta triclinium episcopii, tempore
domini Coelestini tertii summi pontificis in civitate
Surrenti, in palatio suo, mense Maii. Et defero
eum postmodum multoties celebrasse, divina in
ecclesia Surrentina, cum per sententiam vestram
credam eum ob hoc excommunicationis vinculum
incurrisse. Ego dictus M. profiteor me hunc li-
bellum inscriptionis dedisse. Oblato tandem li-
bello, pars archiepiscopi allegavit, quod erat minus
legitime in quadam sui parte conceptus, eo quod
non continebatur in ipso quo anno fuerint crimina
objecta commissa. Cum enim libelli conceptio con-
tinere debeat mensem et consules sub quibus cri-
men dicitur suisse commissum et antiquitus con-
sules constituerant annales, videtur quod admissi
criminis annus exprimi debeat in libello.

Fustra etiam mensis juberetur apponi, si anni
cujus est mensis non habetur aliqua certitudo. Ad
quod pars accusatoris respondit quod cum in forma
concipiendi libellum de anno non inveniatur ex-
pressum, sicut nec dies, ita nec annus admissi
criminis debet apponi ne subornationi testium oc-
casio prebeat. Nec propter hoc quod in foro ci-
vili debent exprimi consules, licet consules essent
antiquitus anni, sequitur quod certius annus sit
exprimendum, cum idem consul diversis vicibus et
pluribus annis gerere potuisset officium consulatus;
unde per expressionem nominis ejus de certo anno
constare non posset. Et cum in denominatione mensis
non constet cuius anni mensis existat, non ita
per expressionem mensis, sicut et anni, ad subor-
nandum festes occasio posset assumi. His autem et
aliis hinc inde propositis, cum ad ultimum accu-
sator expresserit archiepiscopum eo anno commi-
ssisse Simonæ crimen objectum quo fuit archiepi-

(170) Cap. Tertia et cap. Lices Heli, De Simonia.

(171) 5, q. 5, c. Accusatores.

(172) Callistus I, epist. 2, cap. 1.

(173) 2, q. 7, cap. Quapropter.

(174) 16, q. 7, c. Sane Thessalonicensi.

scopatum adeptus, promittendo archidiaconatum A
Ecclesie Surrentine J. Ciroleon quondam canonico
Surrentino si consentiret in ipsum, ac de tempore
quo predicta civitas juravit Othoni, satis manifeste
constaret, ad contestationem litis, inficiante archie-
piscopo crimina sibi opposita, est processum. Con-
fessus est tamen quod postquam civitas juravit
Othoni, multoties celebravit.

Productis autem ex parte archiepiscopi quibusdam
testibus ad probandam exceptionem objectam cum
hujusmodi protestatione M., scilicet quod post pu-
blicationem depositionum illorum, si vellet, posse
objicere in personas, quia illis archiepiscopus con-
tentus esse solebat, depositiones ipsorum minime
publicantes, receptionem testium tam super principali quam super exceptione predicta de consensu
partium fraternitati tue duximus committendam,
per apostolica tibi scripta mandantes quatenus
testes quos utraque pars dixerit producendos diligenter
examines, et eorum dicta conscripserit fideliter
ad nos sub tuo conclusa sigillo transmisus, prae-
ligen paribus terminum competentem quo nostro
se conspectui representent. Ceterum quoniam a
principio protestatus est prefatus M. nobilem virum
Simonem de Sorrento germanum archiepiscopi mo-
morati et quosdam alios ipsius archiepiscopi con-
sanguineos multa impedimenta per seam potentiam
presulissime quo minus probationis copiam in nostra
presentia secum habuerit, cum quosdam induxe-
rint ad jurandum ne adversus archiepiscopum ali-
quid dicerent, et alios minis ac terroribus a perhibendo
testimonio nitantur arcere, nos ex odio no-
stro super hoc providere volentes, maniplamus ut
generalem feras excommunicationis sententiam in
omnes qui aliquod impedimentum ipsi M. prestare
presumpserint in testibus producentis. Illos autem
quos, sicut dictum est, jurasse constiterit quod contra
archiepiscopum nihil dicentur denunties
juramento hujusmodi non teneri quoniam valeant in
haec causa perhibere testimonium veritati. Si quis
autem de consanguineis archiepiscopi aliquos de
testibus presumpserit impedire, quia verisimile
non videtur ut eo invito talia fierent, et ob hoc
non caret scrupulo societatis occulta, eo quod, si
voluerit, poterit prohibere cum secundum legiti-
mam sanctionem ostendat se iniquum item fore, ac
experiri debeat judicis auctoritatem elusam qui de-
fensionis copiam subtrahit adversario, eodem
archiepiscopum ab officio pontificale suspendas, et
facias, sublatu appellationis obstatu, manere sus-
pensum donec illum fecerit a tali presumptione
cessare. Tu denique, frater archiepiscopo, etc.

Datum Laterani, vii Idus Novembris, pontificatus
nostrum anno sexto decimo.

(173) Vide lib. xv, epist. 189.

CXL.

EPISCOPO TAUROINENSIS.

Ut recipiat cessionem episcopi Aquensis.

(Laterani, ii Idus Novembris.)

Venerabilis frater noster Aquensis episcopus nobis
per litteras suas humiliter supplicavit ut eundem
senectute confectum a sollicitudine pontificalis offi-
cii absolvere dignaremur. Quocirca fraternitati tua
per apostolica scripta mandamus quatenus cessionem
ipsius recipias vice nostra, ipsum, si a ceden-
di proposito forte destiterit, ad id per censuram ec-
clesiasticam, appellatione postposita, compellendo.
Eius autem cessione recepta, relaxes suspensionis
sententiam quam dilecti filii abbas Sancti Stephani
Bononiensis et magister Gra. in eum auctoritate no-
stra protulisse noscuntur; ac sibi de preventibus
Aquensis Ecclesie juxta facultates ipsius ei necessi-
tatem personae provisionem congruum facias assi-
gnari (173); injungens capitulo ejusdem Ecclesie
ut personam idoneam sibi per canoniam electio-
nem preficiant in pastorem non obstante privilegio
Alexandrinis ab apostolica sede concesso, cum eodem
reddiderint se indignos. Tu denique, frater episco-
pe, etc.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, anno decimo
sexto.

CXLII.

CAPITULO MEDOLANENSIS.

Dat eis archiepiscopum.

(Laterani, vii Idus Novembris.)

(176) Receptis litteris nostris quibus vobis dedimus
in mandatis at causam electionum et postulationis in
vestra celebratarum Ecclesie, quam dum ad pe-
titionem vestram duximus committendam, coram
judicibus quibus illam commisimus usque ad festum
Sanctae Crucis proximo preteritum finaliter proce-
qui staderetis, aliquin ex tunc procuratores idoneos
ad nostram curare presentiam destinare,
pastorem quem Domino inspirante vobis et eidem
providerimus. Ecclesie recepturos super dilectos
filios Alkerium subdiaconi nostrum, Stephanum
Bulum, et Willelmum canonicos vestros ad sedem
apostolicam cum vestris litteris destinatis, cum mul-
timoda gratiarum actione, mandatum nostrum hu-
militer admissuros, suppliciter postulantibus ut quem
nullum est de gremio Ecclesie vestre vobis dignare-
mur concedere in pastorem. Nos autem super hoc
deliberatione habita diligent, suspicimur et dissensi-
onis materiam vitare volentes, dilectum filium
Henricum cimiliarcham Ecclesie vestre, virum
providum et honestum, in pastorem vobis duximus
concedendum, per apostolica scripta mandantes
quatenus ei tanquam pastori vestro reverentiam
et obedientiam impendatis debitam ac devotam.

Datum Laterani, vii Idus Novembris, anno xii.

(176) Vide lib. xv, epist. 112.

CXLII.

PRIOR' ET CONVENTUI FARFENSIBUS.

De electione abbatis.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

Quam graviter et enormiter intrinsecam et extensicam pestem in spiritualibus et temporalibus ab uno jam tempore Farfense monasterium sit collapsum manifesta demonstrant indicia et certa comprobant argumenta. Nos autem quibus vivi natus omnium Ecclesiarum est sollicitudo commissa frequenter ad ejus curationem intendimus; sed propter letalem plagam cordis et capitis, que quasi a planta pedis usque ad verticem corpus inficit, nondem illam potuimus ex toto curare, ut dicere valamus: *Curavimus Babylonem, et non est sanata* (Is. 11). Nunc vero tempus advenit ut si ei caput præficiatur idoneum totum corpus valeat a languore curari. Verum mirari cogimur et moveri quod nobis irquisitis penitus et contemptis, qui de teste ad reformationem ipsius monasterii pura semper intentione processimus, vos ad electionem abbatis præposito faciendam præpropere processisis, qui, ut de ceteris taceamus, in tante præsumptionis et ambitionis arrogantiæ est elatus ut antequam confirmatio postularetur a nobis, quin etiam prius quam quidquam nobis de ipsius fuisse electione relatum, præsumperit monachorum obedientias et laicorum fidelitates recipere, in choro, in capitulo, in refectorio, et in camera locum abbatis usurpans, recipiendo munitiones et castra, sequi Farfensem electum non solum gerere sed et scribere non expavit; sicut per juramenta constitut monachorum, quorum nonnulli super pravitate Simoniacam requisiti, tam de auditu quam etiam de crudelitate testimonium perhibuere jurati. Nos igitur ecclesiastice puritatis zelo succensi, quod tam improbe factum est irritantes, universos ab obedientia et fidelitate illi præstata decernimus auctoritate apostolica penitus absolutos; districte precipientes eidem ut, si periculum vult ordinis evitare, de ipsa electione se nullatenus intromittat, sed incontinenti universa resignet quæ tali occasione recepit, ac deinde vocatis omnibus ad quos spectat electio Deum habentes præ oculis, talem personam, sive de ipso monasterio sive de alio vobis eligatis regulariter in abbatem cui nihil obstat le canonici institutis. Nos enim ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra, excommunicamus et anathematizamus omnes et singulos qui contra conscientiam suam quemquam nominare vel eligere præsumperint in abbatem, maxime pro quo sciant aut credant donationem sive promissionem factam esse aut etiam faciendam; et si aliquo tempore de tali fuerint reatu detecti, sciant se ab ipso monasterio perpetuo removendos. Has denique litteras districte precipimus coram clero et populo publice

A legi et diligenter exponi, ne valeant excusari si qui forte præsumperint mandatis apostolicis obviare.

Datum Laterani, xvi Kal. Decemb., pontificatus nostri anno xvi.

CXLIII.

C FERRARIENSI PREPOSITO.

Constituitur rector massæ Ficaroli.

(Laterani, xii Kal. Decembris.)

(177) De tua confisi prudentia et potentia, post obitum bonæ memorie Ferrarensis episcopi curam et administrationem massæ Ficaroli tibi duximus committendam, mandantes ut redditus tam ipsius massæ quam civitatis Ferrarensis, quos Romana Ecclesia percipere consuevit, nomine nostro colligeres et fideliter conservares. Verum, sicut ex tuis accepimus litteris, ad te non pervenit illud mandatum. Unde credimus ipsum non sine malitia fuisse suppressum. De illis autem redditibus ad Ecclesiam Romanam spectantibus quos quidam Ferrarenses, sicut intelleximus, ex concessione claræ memorie marchionis Estensis percipiunt, scire te volumus concessiones hujusmodi non esse factas de nostræ arbitrio voluntatis. Unde nos ipsas decernimus, et tu de mandato nostro denunties irritas et inaneas. Tu igitur redditus ipsos et alios ad Romanam Ecclesiam pertinentes tam in Ferraria quam in massa predicta nomine nostro recolligas et studeas conservare. Quæ vero male alienata vel concessa repereris, auctoritate sedis apostolice revokes; contradictores, si qui fuerint, vel rebellès per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compeseendo. Quiquid autem super his feceris, nobis rescribere non postponas.

Datum Laterani, xii Kal. Decemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLIV.

ABBATI SANCTI PETRI ALTISSODORENSIS, DECANO TRE-CENSII ET SACRISTÆ ALTISSODORENSI.

Ui cives Senonenses satisfaciant Ecclesie.

(Laterani, Idibus Novembris.)

Significavit nobis venerabilis frater, noster archiepiscopus Senonensis quod cum dilectus filius abbas Sancti Petri Vivi olim bona quondam Menardi defuncti, hominis Ecclesie sue, tanquam res proprias et sibi debitas accepisset, et ipsas ad mandatum majoris et parium Senonensium reddere vel recredere non curasset, ipsi homines Ecclesie jam dictæ auctoritate propria capere præsumperunt, et licet postmodum aī mandatum dilecti filii P. officialis præfati archiepiscopi restituerint viros illos, quia tamen post haec dicti cives admoniti sepius recusaverunt abbati prædicto injuriam de captione suorum hominum emendare, prout idem officialis per sententiam diffinivit, excommunicavit officialis eosdem. Propter quod ipsi plusquam duodecim homines Ecclesie Sancti Petri capere iterum præsumperunt, ipsos Senonis in carcere detrudentes: quos quia pluries

(177) Vide supra epist. 101.

requisiti reddere vel recredere noluerunt, denuo dictos officiales eos excommunicationis poenae subjicit, et civitatem Senonensem, in qua tenebantur in carcere religati homines Ecclesiae memoratae, supposuit interdictio. Consequenter vero dicti cives propter suam contumaciam manifestam, quia respondere in Senonensi curia contempserunt, occasionem frivolum prætendendo, et quia noluerunt securos reddere homines Ecclesie Sancti Petri, sicut per officiales prefati sententiam fuerat diffinitum, nec non et quia reddere noluerunt res cuiusdam feminæ ipsius Ecclesiae quas ceperant, iterato per dictum officialem insuper triplici excommunicationis laqueo sunt astricii; sicutque tam gravi poenæ quinques subjici meruerunt. Postmodum autem ad partes illas accedens dilectus filius Robertus tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, et coram se utramque partem faciens presentari, prescriptis majori et paribus, recepto prius ab ipsis corporaliter juramento quod mandatis ejus in omnibus et per omnia obedirent, beneficium absolutionis impedit, præcipiens eis firmiter in virtute præstiti juramenti quod ecclesiæ predictæ capios homines liberarent et emendas tribuerent, ac insuper de solvendis excommunicationum emendis nec non et de restituendis integre universis quæ restituenda forent, fidejussores idoneos exhiberent, sicut presentata nobis ipsius legati litteræ continebant. Ipsi vero, licet homines liberarent, spreta tamen postmodum in suarum periculum animarum religione præstiti juramenti, mandatum ipsius cardinalis implere de faciendis emendis et fidejussionibus exhibendis penitus contempserunt, sicut per litteras executorum præfati legati nobis constitit manifeste. Cum igitur cardinalis prædictus in negotio crucis Dominicæ promovendo multipliciter occupatus, decisioni hujus causa non valeat absque dispendio interesse, nec velimus tantam contumaciam totque injurias, quæ asseruntur Christi Ecclesiæ irrogatis, surdis auribus pertransire, voentes etiam dictorum majoris et civium spiritualium periculū præcavere, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus nisi dicti major et pares emendas fecerint, et de solvendis emendis et restituendis integre universis quæ propter hac restituere tenebuntur, fidejussores idoneos derident archiepiscopo memorato, prout eis dictus cardinalis præcepit sub debito præstiti juramenti, vos ipsos auctoritate nostra in priores excommunicationis sententias appellatione postposita reducatis, facientes easdem cum interdicti sententia usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari. Si vero præscripti major et pares predicta fecerint universa, sicut superius est expressum, auditis que partes hinc inde cont. a supra-scriptas sententias vel pro ipsis duxerint proponenda. Et si forsitan infra certum tempus quod eis duxeritis

A præfigendum legitime vobis constiterit injuste suis latas sententias antedictas, ipsos cives ac fidejussores eorum ab emendis penitus absolutis, et faciatis ei congrue satisficeri de injuriis irrogatis. Alioquin tam ipsos quam fidejussores eorum ad satisfaciendum plenarie de injuriis et emendis et restituendum omnia quæ propter hoc restituere tenebuntur per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes, etc.. duo versus, etc. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, Idibus Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLV

DE CLARO MARISCO ET DE LONGOVILLARI ABBATIBUS,
ET DECANO CHRISTIANITATIS DE MOSTEROLI, MORI-
NENSIS ET AMBIANENSIS DIOCESEUM.

De reformatione monasterii S. Judoci.

(Laterani, xviii Kal. Decembbris.)

(178) Dilectus filius abbas Sancti Judoci proposuit coram nobis quod cum olim propter alleviationem oneris debitorum quibus ejus monasterium premebat, et deprimendam quorundam contumaciam monachorum, apostolicæ sedis auxilium implorasset, ad petitionem ipsius vobis dedimus in mandatis ut ad dictum monasterium personaliter accedentes, ei vice nostra visitationis impenderetis officium, corrigoendo et reformato in ipso que inventeretis correctionis et reformationis officio indigere. Vos autem hujus auctoritate mandati quædam pro parte in ipso monasterio correxisistis, jurisdictione vobis in aliis reservata, ut certo tempore rediretis ad statum ipsius monasterii plenarie reformatum. Interim autem per nuntium venerabilis fratris nostri Ambianensis episcopi ad abbatem et priorem de Gardo diocesana sibi lege subjectos et Atrebensem præpositum quondam suum concanonicum et speciali sibi familiaritate conjunctum a sede apostolica quibusdam generalibus litteris impetratis super inquisitione facienda in monasteriis per Ambianensem diocesim constitutis, iudem occasione litterarum ipsarum in memorato monasterio Sancti Judoci volebant correctionis officium exercere. Verum cum abbas et conventus ad eorum citati præsentiam scripti apostolici copiam sibi fieri, ut ex ipsius tenore constaret si tales inquisitores haberent aliquid jurisdictionis in ipsis, et dari sibi ad deliberandum inducas postularent, nec obtinere valerent, ad sedem apostolicam appellarent; sed illi, appellatione contempta, in eumdem abbatem suspensionis, sicut audivit, sententiam promulgarunt, alias in ipsius et quorundam aliorum de monasterio præjudicium perperam procedentes. Unde petebat a nobis abbas prædictus corundem processum irritum nuntiari. Auditis igitur iis et aliis propositis coram nobis tam per abbatem eumdem quam per magistrum P. nuntium episcopi memorati, qui tamen nuntius de iis quæ proposuit non potuit facere nobis

(178) Vide lib. xiii, epist. 175.

fidei, quia generale mandatum non derogat speciali; praesertim cum in eo de speciali mentio non habetur, prædicti abbatis de Gardo et collegarum ejus processum decrevimus irritum et ianem. Verum ne saepedictum monasterium tali prætextu plenariae correctionis officio defraudetur, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum intersit episcopi ne in sua diocesi monasteria remaneant incorrecta, predicio Ambianensi vocato, ut per se vel per nuntium, si velit, intersit, non ut impedit, sed ut in presentia vestra proponat si quid viderit corrigendum, ad ipsum monasterium personaliter accedatis, eidem secundum tenorem præcedentium literarum plenæ visitationis officium impensuri. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Decembris, pontificis nostri anno sexto decimo.

CXLVI.

WILLELMO ABBATI GEMBLACENSIS MONASTERII, EJUSQUE
FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS RELI-

GOSAN VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devoio celerem sortiatur effectum. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annulmus, et prædecessorum nostrorum felicis memoriae Innocentii, Eugenii et Celestini, Romanorum pontificum, vestigis inherentes, præstatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quacunque bona, etc. usque et illibata permaneant: in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Ipsum videlicet monasterium in beatorum Petri et Exuperii honore fundatum, quod utique ipsius burgi principalis ecclesia esse dicunt, cum capella sua, que vocatur Sancti Salvatoris, juxta providentiam tuam et successorum tuorum, fili abbas, tam in temporalibus quam in spiritualibus libere et absque contradictione aliqua disponenda, salvo nimirum jure debito Leodiensis episcopi. Similiter etiam villas et capellas de Corcis, de Esagia, et de Salveniis, et de Lirci, et p de Arentiu, ad prædictum locum tam parochiali quam seculari jure pertinentes. Præterea fundum ipsius burgi et terras adjacentes, cum banno et justitia, percussura monetæ, mercato et teloneo, foragio vini; cambatio et materia, positione villici sive scabinorum aliquæ cæterorum officialium ad eundem locum pertinentium. Piscarias et vivaria, cum molendinis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis et silvis, ac partem allodii Gemblacensis qua fuit Ægidii et Joannis fratrum de Corcis et participum suorum. Ecclesiam quoque de Castris, Pictam villam, villam quæ dicitur Eineis, vicum qui dicitur Boferolus, vicum qui dicitur Maisnil, censum de Roscriis, villam quæ

A dicitur Soe cum ecclesia, banno, justitia, terris, silvis, pratis, pascuis et piscaria. Censum villa quæ dicitur Templiacus, cum tribus placitis annualibus, villam quæ dicitur Feroli, villam de Molenrivo cum ecclesia, villam Sancti Gaurericum cum ecclesia, villam de Niele cum ecclesia, allodium de Walchem, villam de Bellorivo, montem qui dicitur Sancti Wiberti cum ecclesia et appendicis suis, decimas quorundam sartorum de Sumbresia, villam de Diona cum ecclesia, terris, pratis et silvis, allodium de Jandrenolio, apud Puccium viginti duos solidos Leodiensis monetæ, ecclesiam de Bossut, ecclesiam de Baverechircum cum terris ad eam pertinentibus, villam de Stiria. Apud Leodium duos mansos, unum in insula juxta Sanctum Paulum, B alteri Sanctum Lambertum, et vineam unam apud Viniacum. Apud Namucum aliam vineam; villam de Soffri cum ecclesia, erenum Sancte Marie apud Brenam cum ecclesia. In episcopatu Cameracensi villam de Turp cum ecclesia. Adjacentes vicesimam partem totius allodii de Bevenchin, quam tenetis de ecclesia Sancti Lamberti sub annuo censu viginti quinque solidorum Leodiensis monetæ; ecclesias quoque de Bossut et de Bavenchien cum omni jure quod habetis in eis iam ex patronatu quam ex donatione pia recordationis Alberti Leodiensis episcopi, quam vobis specialiter sedes apostolica confirmavit, decimam sartorum totius silvæ episcopi Leodiensis apud Bavenchen; decimam quoque in villa Smirei, quadraginta bunuariorum terre et amplius, cum decimis quas habetis in monte Sancti Wiberti a parochianis mansionariis vestris; medietatem ecclesie de Uvares cum dominio dotis et terra et censu et Gallianorum. Præterea libertatem, donationes et possessiones ab illustri quondam viro imperatore Ottone et Wilbodone Leodiensi episcopo rationabiliter eidem venerabili loco collatas, et prædecessoris nostri bonæ memorie Benedicti papæ privilegio robatas, et usque ad hanc diem quiete a vestro monasterio habitas, nos quoque vobis concedimus et firmamus, sicut in eorum scriptis et privilegiis authenticis continetur. Sane novalium vestrorum, etc., usque exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, etc., usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, etc., usque nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum, etc., usque divina officia celebrare. Christi vero, oleum sanctum, etc., usque voluerit exhibere. Aliquin licet vobis, etc., usque quod possulatur impendat. Adjicimus etiam ut si quando in aliquo negotio vos gravari senseritis, sedem apostolicam vobis libere licet appellare. Quoties etiam sanctam Romanam Ecclesiam pro gravaminibus vestris aut certa utilitate adire volueritis, idipsum faciendo facultatem liberam habeatis. Sancimus etiam ut bona atque canonicae consuetudines que in vestro monasterio hactenus viguerunt, eidem venerabili loco in perpetuum illibatae serventur. Obeante vero te nunc ejusdem loci abbatte, etc., usque pro-

viderint eligendum. Decernimus ergo, etc., usque omnibus profutura, salva sedis apostolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districte subjaceat ultiōni. Cunetis autem eidem loco, etc., usque pacis inveniant.

Datum Laterani, per manum Rainaldi acolyti et capellani domini Innocentii papae III, xvii Kal. Decembris, indictione II, Incarnationis Domini anno millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero domini Innocentii papae III, anno sexto decimo.

CXLVII.

EPISCOPO ET ARCHIPRESBYTERO ET B. CANONICO FLORENTINIS.

Scribitur pro judice Calaritano.

(Laterani, vi Kal. Decembris.)

Cum olim cives Pisani ad apostolicae sedis iura manus avidas extendere cupientes, dilectum filium nobilem virum judicem Calaritanum, qui ab Ecclesia Romana terram quam habet in Sardinia in seūdum tenere dignoscitur, super quibusdam ejusdem terra partibus coram potestate Pisana per suum syndicum convenientiss, ac pro sue voluntatis arbitrio quasdam promulgari fecissent sententias contra eum in juris apostolici lesionem, nos attentes quod idem judex super iis quae a Romana tenet Ecclesia nonnisi sub Romano pontifice debuit conveniri, sententias ipsas, tanquam non suo iudice latae, denuntiari fecimus irritas et inanes, ac inhiberi nihilominus civibus antedictis ne ipsarum occasione prefatius judicem de cætero molestarent. Nuper autem ad audientiam nostram eodem significante pervenit quod dicti cives uti volentes sententiis antedictis, nuntios suos in Sardiniam postmodum transmiserunt, ut per ipsos eorum possessionem apprehenderent quae ipsis per sententias adjudicata fuerant sapientias. Præterea B. Cajetanus Pisanus civis super fructibus cuiusdam partis quam in Caleri se habere proponi, coram rectoribus Pisaniis in causam traxit nobilem memoratum, eumque sibi obtinuit condemnari. Ideoque discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus nobilem sapientium sententiarum occasione dictarum non sinatis ab aliquo molestari, molestatores, quoties ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, etc., Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Decembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLVIII.

ABBATI SANCTI MAURICII AGAUNENSIS SEDUNENSIS DIOCEESIS.

De diacono promoto extra tempora.

(Laterani xvi Kal. Januarii.)

Constitutus in presentia nostra dilectus filius P. Ecclesiae tuæ canonicus nobis humiliiter intimavit quod cum bona memoria Sedunensis episcopus

(179) Vide infra epist. 151.

A olim in eadem ecclesia in solemnitate beati Mauricii celebraret, idem ad præsentationem bonæ memoria Willelmi predecessoris tui eum in subdiaconum ordinavit, a quo ad ejusdem præsentationem abbatis in festo Annuntiationis beatæ Mariæ in diaconum fuit postmodum ordinatus; nec recolit utrum dies qua ordinem subdiaconatus accepit esset Sabbathum Quatuor Temporum, utrumque dies quo fuit in diaconum ordinatus esset Sabbathum quo canitur *Sitientes*. Unde licet statu tempore in sacerdotem promotus divina diu officina celebrarit, postmodum tamen, ut a conscientia sua dubitationis scrupulum amoveret, a divinorum celebratione duxit humiliter abstinentem, quousque super hoc nostra receperisset beneplacitum voluntatis. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus, si super iis veritas ignoratur, cumdem in susceptis permittas ordinibus libere manifestare; quia ubi contrarium non appetit, episcopus rite præsumitur processisse; præsertim cum et solemnitas beati Mauricii Quatuor jejuniorum Temporibus, et festum Annuntiationis Sabbatho quo *Sitientes* canitur, frequenter occurrant. Verum ex anno quo existit ordinatus per diligentem computationem posset veritas indagari; et si constaret quod extra statuta fuisset Sabbatho ordinatus, quanquam sustineri posset quod fuit de ordine subdiaconali præsumptum, diaconalis tamen ordinis ei deberet executio interdicti. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CXLIX.

EPISCOPO SUESSIONENSI, ABBATI LONGIPONTIS CISTERCIENSIS ORDINIS SUSESSIONENSIS DIOCEESIS, ET C. DECANO SUSESSIONENSI.

De negotio comitatus Campanie et Briæ.

(Laterani, ii Idus Decembris.)

(179) Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blanca, comissa Campanie, ac Theobaldus natus ejus nostris auribus intimarunt quod inclytæ recordationis Henricus comes Campanie atque Briæ prosectorus in terram sanctam, baronibus et militibus suis jussit ut si eum de transmarinis partibus contingeret non redire, clarae memorie Theobaldo fratri suo intenderet, utpote terre domino, faciens eos super hoc præstare corporaliter juramentum: qui post mortem ejusdem comitis prefato Theobaldo, tanquam Campanie ac Briæ comiti, terris suis receptis ab ipso, fidelitatem ad homagium præstiterunt. Verum quia præfatus Henricus in partibus transmarinis duas filias ex clarae memorie [Isabellæ] regina Hierosolymitana sibi, ut dicitur, minus legitime copulata suscepit (180), comissa præfata et filius ejus timentes sibi ab illis vel a viris carum, cum fuerint matrimonio copulatae, moveri super eisdem convitatis questionem, ne pro defectu testium jus eos valeat depereire, nobis humiliiter supplicavunt

(180) Vide Gesta Innoc. III, cap. 58.

ni valitudinarios testes et senes recipi facheremus. A
Nos igitur eorum volentes indemnitatis prece-
vere, ne veritas valeat occultari, discretioni vestrae
per apostolica scripta mandamus quatenus testes
senes et valitudinarios, quos super iis iidem pro-
ducendos duxerint, admittatis, et diligenter exami-
nantes eosdem, ac depositiones ipsorum fideler
redigentes in scriptis, ipsa sigillorum vestrorum
mumimine roboratas faciat cautius custodi. Quod
si non omnes, etc., tu, frater episcope, etc. Vos
denique, frater episcope, ac fili abbas, super vobis
ipsis et creditis vobis gregibus taliter, etc.

Datum Laterani, ii Idus Decemb., pontificatus
nostrri anno sexto decimo.

*In eundem modum Vindocinensi et de elemosyna
abbatis Carnotensis diœcesis, et subdecano Sancti
Martini Turonensis usque in finem.*

Datum Laterani, ut supra.

CL.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LE-
GATO, ET TYRENSE ARCHIEPISCOPO.

De matrimonio Erardi de Brena.

(Laterani, xvii Kal. Januarii.)

(181) Ex parte dilectæ in Christo filie nobilis mu-
lieris Blanchæ comitissæ Campaniæ ac Theobaldi,
zati ejus nostro est apostolatui reseratum quod
nobilis vir Erardus de Brena nuper ad partes vestras
accessit ut unam de filiabus claræ memorie Henrici
comitis Campanie accipiat in uxorem, quæ ipsum
dicitur in eo gradu consanguinitatis attingere quod
secundum sanctorum Patrum statuta legitime ne-
queunt copulari, cum inclyte recordationis Ludovicus rex Grossus, proavus videlicet comitis supradicti, frater exstiterit Florii, cuius pronepos est
Erardus: quod ut asserunt, satis est in Galliarum
partibus manifestum, et constare de facili poterit
evidenter. Cum igitur ipsi, si necesse fuerit, id pro-
bare in eisdem partibus sint parati, et satius sit in
injusmodi ante tempus occurtere quam post tem-
pus remedium mendicare, fraternali vestre per
apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus
sub pena excommunicationis appellazione remota
inhibere curetis hujusmodi contrahi copulam inter
eos, ne scandalum oriatur ex eo ex quo debet utilitas
provenire. Quod si non ambo, etc., alter ve-
strum, etc. Vos denique, fratres patriarcha et archiepiscope, super vos ipsis, etc.

Datum Laterani, xvii Kal. Januarii, pontificatus
nostrri anno sexto decimo.

*In eundem modum Suessionensi et Catalaunensi
episcopis, et decano Suessionensi usque ad partes ul-
tramarinas accessit, etc., usque probare in vestris
partibus, etc., usque quatenus si forte idem Erardus
in Galliam venerit cum puella, sub pena ex-
communicationis, etc., usque provenire. Quod si non
omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres
episcopi, etc.*

(181) Vide Appendicem hujus libri.

(182) Vide Appendicem hujus libri.

Datum Laterani, etc., *ut supra.*

CLI.

NOBILI MULIERI BLANCHÆ, COMITISSÆ CAMPANIÆ,

AC THEOBALDO NATO EJUS.

Ejusdem argumenti cum epistola 149.

(Laterani, iii Idus Decembbris.)

(182) Ex parte vestra fuit propositum coram no-
bis quod dilectus filius noster Robertus, tituli Sancti
Stephani in Cœlio monie presbyter cardinalis,
apostolice sedis legatus, adjunctis sibi
quibusdam episcopis et aliis bonis viris, super hoc
quod inclytæ recordationis comes Henricus ad par-
tes ultramarinas iturus terram suam Theobaldo
fratri suo fecit jurari si de illis partibus non rediret,
et quod predictus comes cum clara memorie [Isa-
bella] regina Hierosolymitana post mortem [Conra-
di] marchionis Monferrati, qui eam Unfredo de
Toron (183) legitime viro eius violenter abstulerat,
ipso Unfredo vivente contraxit, quosdam testes rece-
pit, pro eo quod de morte quorundam illorum, cum
essent senes, poterat merito dubitari, et de longa
timeri absentia aliorum, nec non et periculis alias
qua propter guerras poterant imminere. Nos igitur
vestris precibus annuentes, quod super iis provide
ac legitime factum est per cardinalem predictum,
robur habere præcipimus firmitatis.

Datum Laterani, iii Idus Decembbris, pontificatus
nostrri anno sexto decimo.

CLII.

MAGISTRO RADULPHO CLERICIO.

Confirmatur sententia lata pro eo.

(Laterani, iv Idus Decembbris.)

Ex militari tenore perpendimus litterarum quod
cum olim causam quæ inter te ex parte una et G.
militem de Curi et Majorem, Scabinos, Oisellum et
magistrum domus Dei de Bancingis diœcesis Lau-
dunensis ex altera super terris, pratis, frumento,
pomero, foragiis, minuta decima, et rebus aliis
vertebatur, dilecto filio abbati Sancti Eligii Noviom-
ensis et conjudicibus suis duxerimus committendam,
ipsi rationibus utriusque partis auditis, et
causa meritis intellectis, pro te super predictis om-
nibus diffinitivam sententiam promulgare, con-
demnantes partem alteram in expensis. Cumque
D postmodum super hoc a nobis plures litteræ ad di-
versos judices emanassent, demum dilecto filio can-
tori Noviomensi et suis conjudicibus nostris litteris
deditus in mandatis ut dictam sententiam, sicut
esset justa, executioni mandantes, ipsam facientes
firmiter observari, contradicentes appellazione re-
mota per censuram ecclesiasticam compescendo.
Coram quibus proposuit pars adversa quod ab eadem
sententia fuerat ad nostram audientiam appellatum.
Sed quamvis ad hoc probandum testes plurimos
produxisset, penitus tamen in probatione defecit.
Propter quod iidem judices invenientes eamdem sen-
tentiam juste latam, ipsam auctoritate apostolica

(183) Vide Willel. Tyr., lib. xxii, cap. 5.

confirmarunt, predictos militem, majorem et alios eo quod parere diffinitive sententiae contempserunt diutius et contemnunt, excommunicationis laqueo innodantes. Ne igitur de cetero causa ista semper repululet, adversariorum malitia procurante, in tuum prejudicium et gravamen, tuis laboribus finem imponere volumus atque illi. Unde quod ab ipsis rationabiliter factum esse dignoscitur approbantes, diffinitivam sententiam justitia exigente prolatam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Decemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLIII

ARCHIEPISCOPO TOLETANO.

De diocesibus recuperatis a Christianis.

(Laterani, xii Kal. Januarii.)

(184) Cum quedam dioeceses olim Ecclesiae Toletanae subjectae, quas, Christianorum exigentibus eu. pis, inimici nominis Christiani tenuerunt diutius occupatas, nuper dextera Domini faciente virtutem, per studium et prudentiam charissimi in Christo filii nostri Adolphensi, illustris regis Castellae, sint extortae de manibus impiorum, ne cura pastoris deat fidelibus positis in eisdem, eas sollicitudini tuae duximus committendas ut, donec apostolica sedes de illis aliter duxerit disponendum, curam eis exhibeas pastorem. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eas habeas taliter commendatas quod divini nominis cultus in eis per tuam sollicitudinem amplietur, ad restaurandum tamen in eis episcopos impendas studium et operam efficacem. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CLIV

NOBILI VIRO HERVEO COMITI (185), ET MATHILDI (186)
UXORI EJUS COMITISSÆ NIVERNENSIS.

Dispensatio super cognationem.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(187) Ascitis aliis in partem sollicitudinis, summus pontifex assumptus est in plenitudinem potestatis: qui cum moderator sit canonum, juri non facit injuriam si dispensat; præsertim cum dispensatio sic juris vincula laxet in aliquo quod in aliis non dis-

(184) Vide lib. xv, epist. 182, 183.

(185) Herveo baroni de Donzi.

(186) Matilda, filia Petri de Courtenai comitis Alissiodorensis et Nivernensis (qui post mortem Henrici imperium Orientis adeptus est supra epistola 1, lib. xiii), eamdem accepit uxorem Herveus, postquam in agro Cosnensi sacerdotum superavit, et hostium deditio[n]em maucipavit. Obiit anno Domini 1223, ut patet ex epitaphio in cenobio Pontiniaco, ordinis Cisterciensis.

*Hic lapis Hervei comitis celat facie.
Formam, forma Dei clarificetur ei.*

(187) Vide lib. xv, epist. 83.

(188) Sobole. Cujus intuitu, partim hæc indulgen-

A solvit, et sic beneficium gratiae specialis inducat quod vigorem constitutionis non perimit generalis. Sane supplicatis nobis ut cum per tredecim annos in conspectu Ecclesiae cohabitaveritis vobis adinvicem, de cohabitatione hujusmodi sobole (188) procreata, impedimentum ex eo quod vos quartio gra[du] parentela vel remotiori contingitis amovere per dispensationis gratiam dignaremur, maxime ob reverentiam crucifixi, ad cuius vos obsequium devovistis, signo crucis assumpto in subsidium terre sancte (189). Quia vero dignum est ut in ejus vicario cuius causam in isto negotio specialiter assumpsisse videmini favorem inveniatis gratiae specialis, considerato etiam quod super facto Virziliacensis (190) Ecclesiae circa procurations mandatum apostolicum impletivis (191), vobiscum in gradu predicto et remotiori, si eo vos forte contingitis, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio dispensamus (192). Nulli ergo, etc., dispensationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo

CLV.

DECANO ET CAPITULO EBORACENSIBUS.

De electione episcopi.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

Cum Ecclesiam vestram speciali diligamus in Domino charitate, utpote maximum Ecclesiae Dei membrum, ipsius commodum et honorem sollicite volumus procurare, cupientes ut eidem preficiatur, annuente Domine, talis pastor qui sibi non sit oneri sed honori, et qui magis prodesse desideret quam praesesse, plebem sibi subjectam adiuvans verbo patriter et exemplo. Cum igitur in eujuslibet electione pastoris cum multa sit discretione ac prudentia procedendum, et omni carnalitate, timore, ac amore mundo exclusis, timor Domini sanctus pre oculis sit habendus, universitat[i] vestrae per apostolica scripta mandamus et sub divini iudicii obtestatione præcipimus quatenus convenientibus vobis in unum in capitulo ad tractandum de vestri electione pastoris, et Spiritus sancti gratia invocata, electionem canonicam de persona idonea celebretis cum consilio venerabilis fratris nostri episcopi Tusculani apostolice sedis legati; districtius inhibentes ne per-

tia concessa fuit in c. *Quia circa, De cons. et aff. et Trismeg. c. 42.*

(189) Sanctæ in exercitu Joannis Brenni regis Hierosolymitanæ, quo Heliopolis (Damietam vocant) liberata fuit A. D. 1218. Idem etiam Herveus adversus Albenses prælalarat A. D. 1209. Petrus Valsern. c. 10. Odo Nivernensis; sed legendum puto Herveus, qui tunc temporis dies agebat, cum dignitate comitis Altissiodorensis et Nivernensis.

(190) Veziliacensis ordinis S. Benedicti diecesis Eduensis.

(191) Vide supra epist. 22, et infra epist. 159.

(192) Dispensamus certis de causis, quas videre est in hac epist. V lib. xv, epist. 41.

violentiam aliquam sive fraudem mandatum nostrum A credatur exactum fuisse huiusmodi juramentum, potius forte presumitur quod alia de causa volebat sub praescripta forma jurare, videlicet quod immunis esset ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per penitentiam jam esset immunis ab illis. Sed hoc jurare non parvae temeritatis existaret, cum beatus Job dicat: *Etiamsi simplices fuero, hoc ipsum ignorarit anima mea* (Job ix).

Datum Laterani, x Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLVI.

JOANNI CANONICO SANCTI PETRI LEODIENSIS.

Ei adjudicat præbendam.

(Laterani, ix Kal. Januarii.)

Diligenter examinatis et perspicaciter intellectis meritis cause quæ inter te ac G. subdiaconum Leodiensis diocesis super præbenda ejusdem Ecclesie vertebarunt, tibi exigente justitia præbendam adjudicantes eamdem, super ea perpetuum silentium memorato subdiacono duximus imponendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CLVII.

MAGISTRO ET FRATIBUS HOSPITALIS TEUTONICORUM.

Decimas illis donatas confirmat.

(Laterani, v Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque concurrentes assensu, hospitale apud Frisacum et decimas omnium victualium quæ solent adduci in castrum Frisaci, quæ venerabilis frater noster Eberhardus Salzburgensis archiepiscopus, præpositi et capituli Salzburgensis Ecclesie assensu legitimo accende, ordini vestro intuitu obtulit pietatis, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, et in authentico scripto predictorum archiepiscopi et capituli continetur, vobis et per vos ordinii supradicti auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, v Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLVIII.

LINGONENSI EPISCOPO, ET ABBATI MORIMUNDENSI CISTERCIENSIS ORDINIS LINGONENSIS DIOCEESIS.

De purgatione canonica archiepiscopi Bisuntini.

(Laterani, iv Nonas Januarii.)

(193) Recepimus litteras vestras, quibus nobis intimare curastis quod apostolico suscepto mandato super indicenda purgatione venerabili fratri nostro archiepiscopo Bisuntinensi, ad diem sibi præfixum comparuit coram vobis, juramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus super quibus se purgare debebat. Cumque vos diceretis hanc non esse formam canonica, et super hoc fuisse aliquandiu disputatum, ipse tandem ad nos vocem appellationis emisit, cui de prudentum virorum consilio detulisti. Ipse vero ad presentiam nostram accedens humiliter supplicavit ut saltem super purgatione incontinentia dignaremur temperare rigorem, quia non audebat asserere quod a nativitate sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo non

(193) Cap. *Accipiens*, De purgatione canonica. Vide supra epist. 65.

B potius forte presumitur quod alia de causa volebat sub praescripta forma jurare, videlicet quod immunis esset ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per penitentiam jam esset immunis ab illis. Sed hoc jurare non parvae temeritatis existaret, cum beatus Job dicat: *Etiamsi simplices fuero, hoc ipsum ignorarit anima mea* (Job ix). Et Solomon: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, et purus sum a peccato* (Prov. xx). Unde Psalmista dicebat: *Delicta quis intelligit, ab oculis munda me, Domine* (Psal. xviii). Apostolo attestante: *Nihil mihi conscient sum, non tamen in hoc justificantur sum* (I Cor. iv). Ideoque prescriptam purgationis formam, secundum quam idem archiepiscopus coram vobis obtulit se purgare, penitus reprobauimus, utpote indiscretam et temerariam nec non incongruam et ineptam; injungentes eidem ut si potuerit et voluerit, sub hac forma se purget secundum sanum intellectum quem ei duximus exprimum, videlicet quod illa crimina graviora, id est Simoniam, venditionem justitiae atque incontinentiam, de quibus infamatus existit, juret se minime commisisse postquam ad archiepiscopalem promotionem est dignitatem, et compurgatores sic jurent, quod credunt eum verum jurasse. Quo facto, vos illum dimittatis in pace. Alioquin enim sublato cruxlibet contradictionis et appellationis obstaculo removere curetis a regimine pastorali, processuri secundum formam in prioribus litteris nostris expressam. Quod si forte non ambo iis exequendas poteritis inieresse, tu, frater episcope, cum dilecto filio priore Morimundiensi ea nihilominus exsequaris. Vos denique, frater episcope et filii abbas, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLIX.

ABBATI ET CONVENTU VIRZILIACENSI.

Approbat concordiam initam cum comite Nivernensi.

(Laterani, iv Non. Januarii.)

D (194) Cum litigantium utilitatis intersit ne sopiae judicio vel concordia quæstiones iterum suscipientur, si ea quæ provida sunt deliberatione firmata, auctoritatis nostræ robur exposcant, eis grato concurrentes assensu, favoris apostolici præsidium impertimus. Sane postulatis a nobis ut concordiam quæ inter vos ex parte una et comitem ac comitissam Nivernenses ex altera super procriptionibus, damnis et injuriis intervenit, sicut per litteras vestras accepimus, quas de verbo ad verbum jussimus presentibus adnotari, dignaremur apostolico munimine roborare. Tenor autem litterarum talis existit: «Sanctissimo patri et domino reverendo Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles filii frater Galterius dictus abbas et conventus Virziliacensis, devota pedum oscula. Noverit sanctitas vestra quod dominus Herveus comes et Mathildia

(194) Vide supra epist. 22.

comitissa Nivernenses fecerunt nobis authenticum instrumentum, cuius tenor est talis: Universis Christi fidelibus ad quos præsens scriptum pervenerit, Herveus comes et Mathildis comitissa Nivernenses salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum inter nos ex una parte et abbatem et conventum monasterii Virziliacensis ex altera super quibusdam procreationibus annuis, damnis et injuriis quæstio verteretur, tandem mandavimus domino papæ quod per omnia volebamus in hac causa ipsius obtemperare mandatis. Ipse vero, communicato fratribus suorum consilio, scripsit in hunc modum: Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris et cancellario Parisiensi salutem et apostolicam benedictionem. Cum pro questione quæ inter nobilem virum Herveum comitem Nivernensem ex parte una et dilectorum filios abbatem et conventum monasterii Virziliacensis diœcesis Eduensis ex altera super quibusdam procreationibus annuis, damnis et injuriis vertebatur, ipsius nobilis et partis alterius procuratores ad nostram præsentiam accessissent, et in ea fuisse aliquandiu coram nobis prudenter et provide disputatum, tandem ex parte nobilis antedicti relatione suorum procuratorum accepimus quod ipse volens per omnia complacere nostræ beneplacito voluntatis, paratus erat in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratribus nostrorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum ipse et successores sui comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesserint memoratum, nomine procreationis centum librarum usualis monetæ, quæ pro tempore curret, sint summa contenti tantumdem in festo beatæ Marie Magdalene procreationis nomine recepturi si ad monasterium accesserint supradictum, ad protectionem ejusdem monasterii, secundum quod de jure tenentur, dantes operam efficacem. Ut ergo super hoc nulla possit in posterum via patere calumniae, mandavimus ut prædictus nobilis et uxoris ipsius per authenticum instrumentum abbati et conventui monasterii ejusdem promittant se id firmiter servatores, suos nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, et ad maiorem cautelam faciant hoc per charissimum in Christo filium nostrum illum regem Francorum auctoritate regia confirmari. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus postquam nobilis memoratus et uxoris sua litteras secundum formam concesserint supradictam, cumdem nobilem juxta formam Ecclesie ab excommunicationis vinculo absolvatis quo propter idem negotium nostra est auctoritate ligatus, injungentes eidem sub debito præstiti juramenti ut ad impestrandam super hoc confirmationem regiam det operam bona fide. Abbatem vero et conventum predictos ab omni decrevimus impetitione cessare, omnemque remittere quæstionem quæ ipsis adversus no-

A bilem supradictum super damnis et injuriis competebat; decimis de Dornitiaco duntaxat exceptis, super quibus eis satisfieri volumus et mandamus. Quod si non omnes, etc. Datum Laterani ii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo. Nos autem, ut promisimus, volentes, sicut decuit, mandatum apostolicum adimplere, mediante venerabili patre Roberto, tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbytero cardinali, apostolice sedis legato, solemniter coram eo præstito corporaliter sacramento concessimus quod pacem præscriptam cum maxima deliberatione a domino papa et cardinalibus ordinatam observabimus bona fide, et litteris præsentibus ad prædicta pacis observationem successores et hæreses nostros in perpetuum obligamus, volentes modis omnibus et liberaliter concedentes ut suprascripte pacis forma a nobis et successoribus et hæredibus nostris in æternum firmiter et inviolabiliter penitus observetur. Ut igitur quæ prædicta sunt majori gaudente firmitate, ista omnia... filia nostra laudavit, et nos ea præsenti scripto et sigillorum nostrorum appositione roboravimus. Actum apud Leigniacum castrum anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo tertio, mense Octobris. » Inde est quod sanctitatem vestram quo humilis possumus exoramus quatenus pacem istam per vos et a vobis factam ita dignemini confirmare quod firma et stabilitas permaneat in æternum. » Nos igitur precibus vestris favorem benevolum impendentes, id auctoritate apostolica confirmamus et præsantis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CLX.

CAPITULO TERVISINO.

De negotio episcopi Tervisini.

(Laterani, v Idus Januarii.)

(195) Licet dilectus filius magister Maximus notarius noster et collega ipsius, per quos inquisitionem quam venerabilis frater noster Cremonensis episcopus, tunc apostolice sedis legatus, fecerat contra venerabilem fratrem nostrum episcopum Tervisium, ac etiam illam que primo contra eundem facta exsisterat auctoritate bonæ memorie Albanensis electi apostolice sedis legati, examinari mandavimus, ejusdem Cremonensis processum exigente justitia irritarint, et nos postmodum quod super hoc factum exsiliit ab eisdem duxerimus approbandum, quia tamen eundem episcopum propter alienaciones quasdam et debita quibus suam dicebatur Ecclesiam onerasse habuimus de dilapidatione suspectum, super hoc venerabilibus fratribus nostris patriarche Gradensi et episcopo Castellano direximus scripta nostra. Qui, juxta formam sibi traditam procedentes, veritatem super iis et aliis per Tervisinos canonicos juramento præstito sollicite inquisitam sub suis no-

(195) Vide supra epist. 19.

bis destinavere sigillis, certo termino ipsi episcopo A viso sollicite ut dictarum possessionum pretium in solutionem debiti prænotati sine diminutione qualiter convertatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi, quem ad vos cum favore gratia nostræ remittimus, in his et aliis quæ ab ejus spectant officium fideliter assistitis, impendentes ei corsilium et auxilium opportunum.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

In eundem modum scriptum est Jordano priori Sancti Benedicti et Jacobo archidiacono Paduano, usque et quia etiam a capitulo sue testimonium sibi landabile, etc., usque ut cum consilio vestro et assensu capitulo sui tantum de possessionibus, etc., usque convertatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus predicta facialis ab ipso episcopo firmiter observari, alioquin cumdem ab administratione curetis sublatu appellatio-nis obstaculo removere.

Datum, ut supra.

CLXI.

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSIS ET UNIVERSIS EPISCOPIS
IN HUNGARIA CONSTITUTIS.

Aduersus eos qui manus injiciunt in clericos.

(Laterani, vii Idus Januarii.)

In illis non modicum superabundat iniqüitas qui presumunt Christos Domini tangere, in prælatis Ecclesiæ malignantes. Sane intelleximus quosdam Hungaros in tantum prorupisse furem quod inter alia que commiserunt enormia, in venerabilem fratrem nostrum Colocensem archiepiscopum manus præsumperunt injicere temere violentas, et audacter deservientes in gregem, qui non timuerant in pastore, ipsius archiepiscopi clericos nec non et monachos verberibus, dannis, et aliis injuriis afflixerunt. Volentes igitur eosdem sacrilegos in praesenti confundi, si forte resipiseant, ne pereant in futuro, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, ipsos singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per vestras dioeceses excommunicatos denuntiari publice faciliatis et tandem ab omnibus arctius evitari, etc., usque absolvendi. Vos denique, fratres archiepiscope ac episcopi, etc.

Datum Laterani, vii Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto

In eundem modum scriptum est nobilibus viris universis ducibus Poloniae, usque et aliis injuriis afflixerunt. Quia vero dignum est ut suffragis et solatio careant devotorum qui se adversus Dei ministros in tantæ indevotionis malitiam erexerunt, nobilitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus si quos de memoratis sacrilegis ad vos confugere forte contigerit, eos in vestre salutis dispendium nullatenus admittatis, ne illicito favore, quæd ab illi coram videamini communicare peccatis.

Datum, ut supra.

Etsi ergo eumdem episcopum ab administratione possemus merito removisse, nupti qui de dilapidatione non suspectus solummodo, vero etiam procul duio culpabilis est inventus; quia tamen vexationes quas a dicto Guercio pertulisse dignoscitur aliquatenus extenuant culpam ejus, et quia etiam a vobis testimonium sibi laudabile perhibetur, eum, rigore juris mansuetudine temperato, adhuc in administratione ipsa duximus tolerandum, volentes cum evangelico illo agricola experiri utrum arbor hujusmodi fructum missis circa eam stercoribus sit factura; ut dimitamus eamdem, siquidem fructum fecerit exspectatum, alioquin ipsam, ne terram inutiliter occupet, succidamus. Ne autem Ecclesia sepedictæ sub voragine pereat usurarum, ipsius necessitate ac utilitate pensatis, licentiam dedimus episcopo memorato ut cum consilio dilectorum filiorum Jordani prioris Sancti Benedicti et Jacobi archidiaconi Paduani et assensu vestro, tantum de possessionibus ejusdem Ecclesiæ remotioribus ac minus utilibus alienet quod decem millia librarum veteris debiti de pretio solvi valeant earumdem, omnem aliam alienationis speciem penitus interdicentes eidem; ita ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si quem forte alium a predicto de bonis Ecclesiæ sepedictæ præsumperit attentare. Ipse vero sic suas moderetur expensas quod mille libras proprii debiti de preventibus solvat episcopibus annuatim quounque totum fuerit persolutum, ac usuras trium millium librarum, quæ remanent de antiquo, interim excrescere non permittat; pro-

CLXII.

ALBANENSI EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Scribitur pro monasterio de Chortato.

(Laterani, ii Idus Januarii.)

(196) Ex relatione dilectorum aliorum abbatis et monachorum monasterii Sanctae Marie de Chortato (197) Thessalonicensis diocesis nos noveritis accepisse quod cum ipsorum monasterium, sicut et alia multa, juxta morem patris a jurisdictione quorūlibet ecclesiasticorum prælatorum exemptum fuerit ab antiquo et soli Constantinopolitano imperatori subjectum, tanta quondam bonorum omnium affluentia redundabat quod idem magna temporelium ubertate referunt, et jucunda spiritualium venustate præclarum, ducentorum monachorum collegium sustentabat, Sed olim clara memoriz [Wilhelmo] marchione Montiserrati partium illarum, sicut Domino placuit, dominium obtinente, ipsisque a facie hominum fugientibus in soliditudinem præ timore, P. abbas Luceii Cisterciensis ordinis ab eodem marchione dare sibi dictum monasterium interim impetravit, et ipsius Ecclesiae presumens infringere libertates, G. monachum suum instituit in eodem : qui, tanquam lupus rapax et præde crudelis, abbatis thesauro et omnibus aliis Ecclesiae ipsius ornamenti, venditique virtualibus et ceteris bonis quibus ipsa Ecclesia copiosissime affuebat, exinde furtive recessit; nec, quasitus a marchione, ut poenas solveret de commissis, potuit inveneri. Verum quia peccatis exigentibus in iis omnibus aversus furor Domini nondum erat, sed ad percutiendum extens fortius manus ejus, pessimus successit iniquo. Nam R. monachus de Luceii tunc temporis superveniens, et nequiter se humilians, cum interiora ejus existenter plena dolo, ac se in lucis angelum transfigurans, ab eodem marchione obtinuit monasterii custodiā antedicti : cujus iniquitas postmodum tanta fuit ut prioris prædonis non videretur frater vel discipulus, sed magister. Nempe cellis dirutis et domibus desolatis, ac eradicato quodam funditus olivo, quod representabat quodammodo terrestris delicias paradisi tanquam mercator improbus ligna vendebat cibaniis impudenter. Nec sic tamen potuit ejus inexplata cupiditas satiare quin omnibus animalibus venditis et inique distractis ita consumperit omnia bona domus quod novissimi exactoris crudelitas priore peior exstitit in universum ; quia lupi rapacitas præcedentis, subsequentis respectu somnium potuit reputari. Cumque ad aures marchionis haec omnia pervenissent, idem considerans se fore a dictis monachis circumventum, et dolens per se factam ruinam miserabilem tantæ domus, exinde dictum monachum expelli præcepit, et supradicto abbate ac monachis convocatis, præfatum ipsis monasterium disponuit resignare perpetuo possidendum. Sed eodem morte prævento, charissimus in

▲ Christo filius noster Henricus, imperator Constantinopolitanus illustris, cui præmissa constabant, ipsos restituit in eodem, confirmans postmodum factum suum privilegio aurea bulla munito. Porro cum ipsi nihil invenissent ibidem unde possent unius diei esurium saturare, ac propter hoc ad eleemosynarum suffragia convolantes, multa ibidem donu congregassent, pestis alia supervenit, quorundam videlicet monachorum de Lucetiis ; qui se spoliatis dicto monasterio asserentes, auctoritate litterarum nostrarum se in ipso restitui et exinde monachos Graecos expelli fecerunt : quibus ob reverentiam apostolici mandati non sicut ausus contradicere imperator. Cum igitur tantæ calamitatis immensitas non solum ad compatiendum corda movere, sed auribus horrorem incutere debet ex auditu, nobis humiliiter supplicarunt ut tantis ipsorum miseriis atque malis finem imponere dignaremur, sub nostra protectione suscipientes eosdem, et a dicto monasterio ejectis malignis invasoribus memoratis, ipsos in eodem restitui faceremus et pacifica possessione gaudere. Quia vero nobis non constitit de premisis, fraternitat tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenus et cognita veritate, auctoritate nostra super iis statuas et disponas quæ secundum Deum videris expedire; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

B Datum Laterani, ii Idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIII.

EPISCOPO ET CAPITULO MASSILIENSIBUS.

U[bi] præbendam assignent Raimundo scriptori.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Quantum sit inobedientiae culpa gravis et obedientiae virtus magna protoplasti transgressoris pena demonstrat, quam adhuc solvit tota sua posteritas et deplorat, et secundi Adæ obedientia humili et devota, quam usque ad mortem Patri exhibuit, protestatur : propter quam Deus Pater super omnes ipsum exaltans, non solum dedit ei nomen quod est super omne nomen, et omnem sibi principatum et potestatem subjecit, verum etiam sibi concessit ut genus humanum perpetua morte damnatum sua morie redimeret et ad gaudia æterna transferret. Cum igitur contra inobedientiae gradus, qui præcipitant in infernum, per Christum scala sit obedientiae præpara, per quam descendere valcamus in celum, de vobis non sufficiamus admirari quod vos viam regiam declinantes, ambulare per devia in contempnum nostrum et animarum vestiarum salutis dispendium contumaciter elegistis. Nam cum vobis pro dilecto filio magistro Raimundo scriptore et familiari nostro, cuius fidelitatem et prudentiam laudabilem et devotam diutius sumus experiri, jam

(196) Vide lib. xv, epist. 70.

(197) In cod. Colb., Cotharo.

quartum direxerimus scripta nostra, ut eidem, A facias secundum proportionem ablatorum inter eos quibus est restitutio facienda. Cum igitur hoc mandatum de certa scientia faciamus, volumus et jubemus ut illud sublatio cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exequaris, nisi jam aliter sit de communi voluntate provisum vel adhuc convenierit providendum pro relaxando celeriter interdicto; quia tali ac tanta cautione praemissa servari non decet ob hujusmodi causam diutius circa populum sententiam interdicti, quam circa regem absque mandato nostro idem archiepiscopus relaxavit, celebrando illi divina, ut alia taceamus in quibus ipse fines nostri mandati essent excedentes; per que tamen ecclesiastica libertati nolumus impedimentum afferri, pro qua est summopere insistendum.

B Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXV.

EPISCOPO WRATISLAVIENSI.

Vicaria perpetua est beneficium.

(Laterani, vi Idus Januarii.)

(198) Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum aliquis Ecclesiae perpetuo vicario de preventibus vicariis bonisque paternis habenti unde valeat commode sustentari tenearis per illam communem formam, *Cum secundum Apostolum* (199), in ecclesiastico beneficio providere. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam predictam necessitatibus pauperum clericorum qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, sicut ibidem exprimi consuevit, sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius, nisi de vicaria fecerit mentionem, commodum reportare non debet de hujusmodi litteris, utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio ecclesiastico dici debet cui competenter de perpetua vicaria preventibus est provisum; et pro habente beneficii sufficientis subsidium ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de levi non scribimus, quin faciamus de primo in nostris litteris mentionem. Tu denique, frater episcopo, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXVI.

EIDEM.

Sectio præbendarum quomodo intelligatur retita.

(Datum, ut supra.)

(200) Vacante quadam in Ecclesia tua præbenda, duas ex ea constitrens, ad illas de assensu capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorum altero apud sedem apostolicam viam universæ carnis ingresso, præbendam quam defunctus habuerat, quidam clericus Hippolytus nomine fuit auctoritate sedis apostolice assecutus. Verum cum idem Hippolytus te super integratione præbenda per quasdam nostras litteras inquietet, et alias idem jus

Datum Laterani, xiiii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIV.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICO SEDIS LEGATO.

De relaxando interdicto Angliae.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Cupientes secundum officii nostri debitum tam regno quam sacerdotio in Anglia provide, fraternalitati tuae presentium auctoritate mandamus atque præcipimus quatenus, cum charissimum in Christo filium noster Joannes illustris rex Anglie persolverit in manibus tuis et venerabilium fratrum nostrorum Cantuariensis archiepiscopi S. R. E. cardinalis ac episcopi Eliensis nec non dilecti filii Pandulphi subdiaconi nostri centum milia marcharum argenti ad opus eorum quibus facienda est restitutio ablatorum, computatis iis que ipae jam tradidit præfato archiepiscopo et episcopis aut aliis hoc negotium contingentibus de ipsorum conscientia vel mandato, ita quod si facta inquisitione constiterit plus ablatum, suppleatur ab ipso, si vero minus, refundatur eidem, tu receplis ejus patentibus litteris suo sigillo munitis, quibus se profiteatur ad hoc etiam inter alia ex præstito pridem nobis juramento teneri quod tam super resituendis ablatiis quam super recompensandis damnis mandatis nostris absque refragatione parebit, relaxes protinus sententiam interdicti, et super utriusque inquisitionem fieri facias diligentem, quam nobis mittere non postponas, prætaxatam vero pecuniam distribui

(198) Cap. *Postulasti*, De rescriptis.

(199) Lib. i. epist. 76.

(200) Cap. *Vacante*, De præbendis.

adversus te se habere proponat, quid facere debeas postulasti per sedem apostolicam edoceri. Super quo fraternitati tue sic duximus respondendum, quod cum Turonensis statuta concilii sectionem inhibeant præbendarum, teneris utique de his que vacare contigerit integrare præbendam; nisi forte rationabili causa de vacante præbenda prædicta due fuerint constitutæ, ac tot sint utriusque provensit quod per utramque sit utrique provisum in beneficio competenti. Tu denique, frater episcope, super te, etc.

Datum, vi supra.

CLXVII.

EBREDUNENSI, ARELATENSI, AQUENSI, ET NARBONENSI ARCHIEPISCOPIS, ET EORUM SUFFRAGANEIS, ET ABBATIBUS, PRIORIBUS, DECANIS, ARCHIDIACONIS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS IN EBREDUNENSI, ARELATENSI, AQUENSI, ET NARBONENSI PROVINCIIS CONSTITUTIS.

Eis commendat legatum.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

Equo rufo, de quo loquitur in Apocalypsi Iohannes, Jamdudum in provincia et convicinis partibus exente, qui super eum sedebat discordie seminator pacem sumpset de terra, prout sibi datum fuerat exigentibus meritis habitantium in eadem, ut se ad invicem interficerent, et terra penitus vastaretur, et non solum privata bona essent in direptionem et prædam, verum etiam ad sacra extenderent manus suas, ac Ecclesiæ, quæ domus orationis esse debebant et refugium miserorum, incastellarentur in castro, et fierent Satane satellitibus munimentum. Huic autem pesti se niger equus adjunxit, videlicet haereticorum perversitas: qui quamvis multi sint numero, sunt tamen diabolo unus equus; quoniam etiæ Samsonis vulpecula significantes eosdem facies gerant diversas, caudas tamen habent ad invicem, quoniam in idipsum perversitas convenient colligatas, ut qui super eum sedebat hostis antiquus, bilibrem tritici laderet, eos scilicet qui alias verbo et exemplo reficiunt, ac tres bilibres hordei minores fidem sanctæ Trinitatis habentes, et etiam vinum et oleum, mansuetos pariter et austeros, quos omnes Christus uno denario, proprio videlicet sanguine, compararat. Verum cum se nullus pro domo Domini opposueret eidem, facta est famæ in terra, et parvuli petierunt panem; sed qui eis frangeret, nullus erat, pastoribus in mercenarios communitatis. Luxit et defluxit et infirmata est terra pariter et infecta, depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum; confusum est vinum, elanguit oleum, et agricultæ sunt confusi. Invaserunt enim gregem Domini lupi rapaces in vestimentis ovium venientes; et pastores, pascentes se ipsos, illos nec canum latratu nec baculo ab ovili Dominico effugarunt; sed tanquam mercenarii, lupis dispergentibus oves, sunt in fugam conversi, qui debuerant accendi gladio super femur in ultionem illorum qui vitulum conflaverant adorandum.

Nos igitur, quibus omnium sollicitudo imminet generalis, attendentes eos quos apostolica sedes in

A partem sollicitudinis evocavit, super gregem suum noctis vigilias non servare, sed dormitare potius ac dormire, utrique pesti volentes occurrere, ad partes illas pacis et fidei angelos curavimus destinare, ut alteros per exhortationis studium reducerent ad concordiam, et alteros per sanam doctrinam revo- carent ad fidem, ac lenti tritieni, hordeum, vinum et oleum prohiberent. Sed quoniam in verbo Domini pugnando cum bestiis proficere non valebant, super montem caliginosum signum fecimus elevari, contra eos sanctificatis Domini et fortibus evocatis: qui fines ejus ingressi conculcaverunt superbiam Chaldaeorum, haereticis ex maxima parte destructis, et ab illis partibus effugatis, virisque catholicis in locum succedentibus eorumdem. Pacis quoque fœdera inter eos qui ad invicem dissidebant, pacis evangelizæ prædicti, eo qui est pax nostra prestante auxilium, reformarunt, ut non æmularetur Ephraim Judam, et Judas Ephraim minime impugnaret. Verum quia ille qui paci hominum invidet et saluti, novas illic dissensionis materias seminavit, ne superexcessive zizania triticum suffocetur cum labore tanto et studio se- minatum, dilectum filium nostrum Petrum, filium Sanctæ Marie in Aquiro diaconum cardinalem, apostolice sedis legatum, virum utique literatum, providum et honestum, quem inter ceteros fratres nostros specialis charitatis brachiis amplexamur, ad partes illas a latere nostro destinamus, qui auctoritate ac vice nostra pacis fœdera jampridem inita corroboret et confirmet, et ut vir potens in opere et sermone, novellam plantationem irrigans in fide fo- veat et consolidet orthodoxa, et generaliter destruat et evellat, adficiet atque planet quæ destruenda et evellenda, nec non adiuvanda viderit, et plantanda, corrigendo et reformato quod correctio- nis et reformationis officio cognoverit indigere. Quocirca universitatem vestram monemus et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, inio nos in ipso, recipientes be- nigne ac honorifice pertrectantes, ea quæ statnenda duxerit vel etiam corrigen- da recipiens humilietur et inviolabiliter observetis. Alioqui sententiam quam rationabiliter tulerit in rebellis ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXVIII.

SANCTI ATHANASI CETERISQUE ABBATIBUS ET MONA- CHIS MONTIS-SANCTI.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Relatione illustrum et magnorum virorum nostrorum est apostolatui declaratum quod ille qui est mons domus Domini præparatus in vertice montium, ut ad eum confluant omnes gentes, Sanctus videlicet sanctorum, qui Ecclesiæ fundamenta in sanctis monibus collocavit, montem vestrum super mare situm

suum
ins ac
par-
erent
revo-
inum
verbo
vale-
nius
tibus
prunt
xima
atis,
eo-
qui
icti,
ma-
udas
qui
sio-
nia
se-
stoli
em ,
um,
res
ad
to-
ita
et
fo-
uat
et
an-
re.
a-
te
ut
e-
la
et
m
ot

ad inhabitandum suis fidelibus praelegit: qui esse etum sui nominis et numinis in se habens, licet aridus sit et asper ac temporalis fertilitatis gratia destitutus, est tamen inter alios mundi montes maxima spiritualium ubertate mirabiliter fecundatus. Nam cum trecentis monasteriis et gloriosa religiosorum virorum multitudine arcata et panisperam vitam ducentum decoretur, tanta usque modo resploruit excellentia honestatis, tanta religionis eximiae claritate respluit, ut de ipso cum Jacob recte possit quis dicere admirando: *Vere sanctus est iste locus* (*Gen. xxviii*); quia hic est domus Dei, et quedam quodammodo porta coeli, ubi multitudo coelestis exercitus, tanquam castrorum acies ordinata, et parata suscitare Leviathan, victoriouse pugnat jugiter cum dracone, psallens Domino sapienter. Propter quod cum jamdudum fama vestri nominis, quæ fuerat effusa sicut oleum circumquaque, multis populis ad se traxerit in odorem unguentorum vestrum, ipsos currere faciens a remolis, Ecclesiarum prelati et imperatores Constantinopolitani pluresque principes saeculares per privilegia sua multa olim tanta libertatis praeminentia vos dotarunt ut post Deum, cui vos volebant libere familiari, nullius unquam essetis jurisdictioni subjecti. Cæterum, peccatis exigentibus nunc ex parte has infregit mundana potentia libertates per quemdam Dei et Ecclesie inimicum, qui latrunculis congregatis in quodam castro quod idem in monte vestro construxerat per auxilium brachii saecularis, non solum ecclesiæ vestras tanquam prædo sacrilegus et crudelis, auro, argento et ornamentis omnibus spoliavit, verum etiam ut pecuniam exhaustiret, quam vos credebat ille perditionis filius congregasse, tanquam insanus carnifex aque tortor peremit crudeliter quosdam vestrum multiplici genere tormentorum; sed tandem sua prava intentione frustratus, quam in camino cupiditatis ignis avaritiae succendebat, exinde justitia exigente per imperatoris potentiam est dejectus. Unde ne cujusquam præsumptoris audacia volentis jurisdictionem aliquam super vos sibi temere usurpare vestra pax et tranquillitas de cetero perturbetur, nobis humiliiter supplicasti ut vestris vobis libertatibus confirmatis, sub beati Petri ac nostra protectione vos suscipere dignaremur. Volentes D

igitur paci et quieti vestra paterna sollicitudine providere, vestris justis postulationibus inclinati, personas et locum in quo divino estis obsequio mancipati, possessiones et omnia bona vestra que impräsentiarum rationabiliter possidetis, vel in futurum justis modis, dante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Libertates autem et immunitates rationabiles et antiquas ac etiam approbatas, prout in vestris privilegiis dicti: continer, vobis et per vos monasteriis vestris auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scri-

A pti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIX.

PREPOSITO ET CAPITULO SANTÆ MARIE IN VINEIS,
JANUENSIBUS.

Eis conservat jura parochialia.

(Laterani, xvii Kal. Februarii.)

(201) Olim ad instantiam S. de Camilla civis Januensis asserentis quod ad Ecclesiam vestram, cuius parochianus existit, sine periculo vita accedere non valebat, venerabili fratri nostro Januensi archiepiscopo dedimus in mandatis ut si dictus civis tantum annui redditus juxta bonorum virorum estimacionem assignare vellet Ecclesia memorare quantum a domo sua Ecclesia ipsa percipere consueverat annualim, daret eidem licentiam oratorium in fundo proprio construendi sine juris præjudicio alieni. Cum igitur inter eumdem S. ac vos proponentes quod hujusmodi litteræ per veri suppressionem et expressionem mendaciter fuerant impetratae coram dicto archiepiscopo fuisset diutius disputatum, ac idem rei seriem per suas nobis litteras intimasset, nos illi que W. concanonicus vester et W. presbyter procuratores partium in nostra proposuere præsentia plenus intellectis, præfata Ecclesiam vestram ab ipsis civis impetione super hoc duximus absolwendam. Nulli ergo, etc., nostræ diffinitionis, etc. Si quis autem, etc.

C Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXX.

PETRO SANTÆ MARIE IN AQUIRO (202) DIAONO CAR-
INALI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

De vicecomitatu Nemavensi.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Cum dilectus filius nobilis vir Simon, comes Montisfortis, vicecomitatum Nemausensem, qui nomine nostro tenetur, ad vicecomitatum Biterrensem assertat pertinere, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquiras super hoc plenis veritatem, et quod inveneris, cures nobis fideliter intimare.

Datum Laterani, xiii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXI.

EIDEM.

De absolutione quorundam nobilium.

(Laterani, xi Kal. Februarii.)

(203) Etsi nobilium virorum comitis Convenarium et Gastonis excessus graves sint plurimum et enormes, quia tamen humiliiter pulsantibus non est ecclesiæ aditus præcludendus, discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsis reconciliis ecclasiasticæ unitati, et disponas de illis

Fabricii Chemnicensis Romam.

(204) Vide Illist. Albig., cap. 77.

secundum Deum prout de prudentum virorum consilio videris disponendum.

Datum Laterani, xi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est nobili viro Simoni comiti Montisfortis ut supra (204) uno folio. Equo rufo, etc., usque orthodoxa, et natum inclite recordationis Petri regis Aragonum, quem tu delines, restituat faciat regno suo, ut de ipsis custodia prouideat et disponat. Quocirca nobilitatem tuam rogado monemus et exhortamur attentius per apostolica scripta mandantes quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in ipso, honorifice ac benigne recipias et pertractas, et ejus monitis ac preceptis intendas humiliter et devote. Et quoniam amodo indecens esset ut quacunque occasione natum retineres regis praedicti, eundem in manibus legali memorali resinges, ut de ipso prouideat sicut viderit expedire. Alioquin super hoc idem legatus procedet prout in mandatis a nobis vita voce recepit.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXII.

PETRO SANCTE MARIE IN AQUIRO DIACONO CARDINALI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

De absolutione Tolosanorum.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

(205) Etsi Tolosanorum excessus gravissitenormis, quia tamen sepe et nuper per dilectos filios P. Guillardum et B. Gilaberti nuntios suos pulsarunt ad januam, et humiliiter pulsantibus non est Ecclesiae aditus præcludendus, discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticas unitati, et sic civitas ipsa reconciliata sub apostolice sedis protectione consistat, non molestanda de cetero a comite Montisfortis vel alii fide catholica, dum in fide catholica

(201) Id est supra epist. 167.

(205) Vide Guillerm. de Podio. Laur., cap. 21.

(206) *Centenarium*, quæ pollet jure legitimo non humano, ideoque titulus aut tempus immemorabile dicitur non prescriptio ἡ γέρ τοῦ αὐτῶν μᾶλλον ἢ περ τοῦ χρόνου παρεγράφη Novisi cuius contextu novella 3. abrogatur et /, ult. C. De sacros. Eccles. et rursus introducta reviviscit c. Ad audientiam, c. Cum vobis. De præscript., cuius species plurimum facit ad explanationem hujus clausula. Vide l. xii inter C. de sacros. Eccles. et ibi glossam sed Ecclesie, adversus alium patrocinatorem præscriptio, si tringita annorum spatio actas possessionis incanceruit in rebus in eadem sine ulla interruptione possessis, ex capitulari Caroli Magni. Itaque centenaria, everrum omnium actionum, Ecclesie causam submovet; secus si quiescit vertatur de census emphiteutico, quoniam sic constanter inolevit (ut verbis codicis Visigothorum de tricennali utar, ex lib. x, c. 2), ut jam non quasi ex instructione humana, sed velut ex ipsa rerum natura processisse videatur; secundum quæ in auditorio curiæ decretum fuit SC. 29 Januarii 1607, agente Francisco de Moroges adversus Franc. Clerget, ubi super eadem re perpetua voluntatis constanti elogio judicatum fuit in-

A et ecclesiastica pace duxerint persistendum. Quod si forte satisfacere noluerint, et in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas crucesignatos et fideles alias præcipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quolibet alios receptatores aut defensores eorum, qui plus ipsis haereticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXIII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO, ET P. SUBDIACONO ET FAMILIARI NOSTRO.

De denario B. Petri in Anglia.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Cum, sicut vestra discretio plene novit, singule domus totius Anglie singulos denarios pro censu beati Petri annuatim nobis solvere teneantur, prelati Anglie, qui eum cum nostro nomine collegant, rem invito domino contrectant, majorem sibi exinde partem non sunt verili retainere, cum non nisi trecentas marcas nobis persolverint, et sibi mille vel amplius usurparint. Ut igitur jus Ecclesie Romane servetur illæsum, discretioni vestrae presentium auctoritate districte præcipiendo mandamus quatenus prius recipientes ab eis denarium ipsum, prout hactenus exsolverunt, et eos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam apellatione postposita compellentes, firmiter postmodum ex parte nostra injungam eisdem ut residuum cum integritate persolvant. Non enim videamus quo iure valeant se tueri, cum nec concessionem possint ostendere a sede apostolica sibi factam, nec centenariam (206) contra Romanam Ecclesiam prescriptionem probare, maxime si tempora (207) schismatum (208) subducantur. Si tamen de jure voluerint experiri, præfigatis eis terminum competentem quo per responsales idoneos nostro se con-

bunc modum. Sed in regno Christianissimo res privata principis, et iura liliorum nullo tempore præscribi possunt, ordinatione regia 1559. Chopini. De doni. lib. iii, tit. 9, etiam si aliquo liberali titulo distracta fuerint, secundum quæ judicatum fuit 15 Junii 1619. SC. in hereditate Francisci Lorioti quem advenam dicebant, cuius censum magistratus municipalis (quem Majorem vocant) describi jussérat ex beneficio ducum Burgundie, quorum munificientiam Carolus VIII Christianissimus confirmarunt. Rescripto etiam SC. approbatum die 20 mens. Decemb. 1492. Sed viceprocurator fisci coram judice ordinario contraria festinatione, ἀλλογενιας jura regalia esse proposuit, quæ neque distrahe, neque iugum aliquo tempore præscribi possunt, secundum quæ sententia lata est eujus formula propugnante viro eruditio Hugone Picardet fisci procuratore regio, senatus primi judicij elogio subscriptis.

(207) Vide lib. xii, epist. 92.

(208) *Schismatum* d. c. *Cum nobis*, sicut tempus hostilitatis c. Ex transmissa eod. tit. Tyrannidis I. decernimus c. De sacros. Eccles. belli intestini, ex ordin. regia Blesensi, § 50, pupillaris statutis I. sicut C. De præscr. 30, vel 40 annorum.

spectui repreſentent, quidquid juris ſuper iis ha- A
buerint oſtenuſi; protestatione p̄miffa, quod
ſi judicio duxerint contendendum, nos quidquid
hactenus eſt ſubtractum, in ipſo judicio repe-
muſ.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus
noſtri anno ſexto decimo.

CLXXIV.

TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO, ET
NORWICENS ET WINTONIENSIS EPISCOPIS.

Scribitur pro Richardo de Marisco.
(Laterani, v Kal. Februarii.)

(209) Cum quidam pontifices et ecclesiarum
prelati de Anglia, qui a dilecto filio Richardo de
Marisco iamdudum regis obsequiis inſudante in B
multis exiſtant se offensos, in quibus forte cul-
pabilis non eſtit, moliantur eidem ſicut accep-
tus, gravamina irrogare, nos ipsi volentes ſuper
hoc paterna ſolicitudine providere, fraternitati
vegrae praefentium auctoritate mandamus quatenus
quoslibet moleſtatores ipsius ab ejus indebita mo-
leſtatione per cenzuram ecclesiasticam appella-
tionem postposita compescatis. Quod ſi non omnes
iis, etc. Vos denique, frater episcopi, etc.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus
noſtri anno ſexto decimo.

CLXXV.

TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Super eodem.
(Laterani, ut ſupra.)

Licet olim duxerimus providendum ut clerici
Anglicæ, qui pro discordia inter ſacerdotium et re-
gnū exorta excommunicationis fuerunt viñculo
innodati, cum litteris venerabilis fratris noſtri
Stephani Cantuariensis archiepiscopi, S. R. E. car-
dinalis, rei veritatem plenarie continentibus ad
apostolicam ſedem accederent abſolutionis benefi-
cium petiūti, et dilectus filius Richardus de Ma-
risco clericus regis ſine hujusmodi litteris ad no-
ſtrā veniſſe praefentiam dignoscatur, quia tamen
non creditur id ex contempnū feciſſe, ſed eisdem
regis potius urgente mandato, qui ad nos cum feſti-
nantia destinabat eumdem, nolumus ut ea occaſione D
ab aliquo moleſtetur; maxime cum ratiocinis et
aliis regiis negotiis impeditus, facile non valeat
ſuper hoc denuo ad ſedem apostolicam laborare:
propter quod nos ſibi de ſpeciali gratia ſuper p̄-
missis fecimus beneficium abſolutionis impendi.
Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta man-
damus quatenus ſi eumdem propter hoc ab ali-
quibus contigerit moleſtari, tu eos ab ipſius moleſ-
tatione, monitione p̄miffa, per cenzuram eccle-
siasticam appellatione remota compescas. Tu de-
nique, frater episcope, ſuper teipſo, etc.

Datum Laterani, ut ſupra.

(209) Fuit is postea episcopus Dunelmensis ann. 1219, ut docet Matthaeus Paris.

CLXXVI.

RICHARDO DE MARISCO ARCHIDIACONO NORUMBRIÆ.

Recipitur ſub protectione B. Petri.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc., naque con-
currentes assensu, personam tuam cum omnibus
bonis que impræſentiarum rationabiliter poſſides,
aut in futurum justis modis, p̄ſtantē Domino,
poteris adipisci, ſub beati Petri et noſtra protec-
tione ſuſcipimus et praefentis ſcripſi patrocinio
communimus, ut donec te dignum rediſteris, apo-
ſtola vales protectione gaudere. Nulli ergo, etc.,
noſtræ protectionis, etc. Si quis, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Februarii, pontificatus
noſtri anno ſexto decimo.

CLXXVII.

PATRIARCHÆ ET CAPITULO ANTIOCHENIS.

De præbenda quadam Antiochena.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Conſtitutus in noſtra praefentia dilectus filius
I. diaconus nobis humiliiter ſupplicavit quod cum in
Antiochena Ecclesia per novem annos et amplius
in regimine ſcholarum et divinis officiis fideliter
ſervierit et devote, diaconatus ordinem ſuſcipiens
in eadem, iſum in canonicum ejusdem Ecclesie
recipi faceremus. Quia vero ei non ſolum venerabiles
fratres noſtri patriarcha Hierosolymitanus et
Tripolitanus et Antaradensis episcopi per litteras
ſuas, verum etiam tu, frater patriarcha, per tuas
laudabiles testimonias perhibes, аſſerens quod niſi
propositione аſſumpſiſſet redeundi ad propria, cum
tibi, frater patriarcha, et vobis, filii capitulum,
ſervitum ejus gratum eſſet non modicum et ac-
ceptum, poſſet apud vos de facili beneficium ad-
ipisci, cum dignum ſit ut ubi laboraſſe dignoſciatur.
ibi pro labore ſtipendium conſequatur, devoſionem
vestram rogaſanduſ duximus et monendam, per apo-
ſtola vobis ſcripta mandantes quatenus ob re-
verentiam apostolice ſedis et noſtrā, nec non ejusdem
prudentiam, iſum recipiat in canonicum et in
fratrem, ei stallum in choro et locum in capitulo
assignantes. Alioquin venerabili fratri noſtri Sidoniensi
episcopo et dilectis filiis priori Sancti Michaelis et
cantori Tripolitano damus noſtris litteris
id mandatis ut vos ad id, niſi aliquid canonicum
obviat, per cenzuram ecclesiasticam appellations
remota compellant. Tu denique, frater patriarcha,
super teipſo, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus
noſtri anno ſexto decimo.

Illis ſcriptum eſt ſuper hoc.

CLXXVIII.

GRIMALDO ET SOCIS SUIS CRUCESIGNATIS.

Ut vobum ſuum exequantur.

(Laterani, xv Kal. Martii.)

Cum in cruce Domini noſtri Ieſu Christi gloriari
oporteat Christianos, eis non decriit doloris materia

dum lignum salutiferae crucis, in quo salus mundi A peperit et aeternae mortis chirographum vita moriendo delevit, sub manu tenetur hostili, sepulcro Dominici corporis gloriose utcumque facta inglorio et ab impiis profanato. Venerunt siquidem gentes in hereditatem Dominicam, et loca sancta proles polluit Chanaan. Sed cum in Christo simus hereudes, satis in publico nostrum, si volumus, videmus opprobrium, eo quod hereditas nostra versa est ad alienos, et dominus nostrae ad extraneos devenerunt; et sic nobis injuriarum actiones abundant, cum et Dominicas persecuti teneamus et nostras omittere minime debeamus, ne in illo minus devoti et in nobis desides reputemur, si super hoc non exsolverimus Domino debitum, et interesse neglexerimus nostrae fidei speciale; praesertim cum, etsi utriusque merita se contingat, utraque tamen felices et suos habet effectus, eo quod in hujusmodi causa Dei temporalis honoris commodum non excludi, et nostra aeterna gloriae premio non privatur. Unde serventer et provide currendum est in hujusmodi stadio, ut tale possit bravium comprehendendi, feliciter et constanter est in hoc agone pugnandum, ut tanti premii corona sequatur. Quapropter gaudere potestis in Domino vobis esse divinitus, sicut credimus, inspiratum ut vos ad tanti regis devoveritis obsequium, signo crucis assumpto in subsidium terra sancte, ibi peregrinatur pro Domino ubi Rex regum et Dominus dominantium dignatus est peregrinari pro servis, ut eos supernae patriae cives et aeterna beatitudinis faceret coheredes. Eia igitur, viri prudentes, jactate in Domino cogitatum, et ipse diriget gressus vestros, non in viribus vestris sive prudentia, sed in illius potentia et misericordia confidentes qui currunt et exercitum Pharaonis project in mare, gloriosus in sanctis suis, et in majestate mirabilis, cuius verbo coeli firmati sunt, et eum imperat maris et ventis, cessat tempestas. Nec est vobis de adverse partis multitudine desperandum, si puro corde praelium Domini Sabaoth curaveritis praelari, memores quod in Gedeonis praelio sub brevi satis numero suum Dominus restrinxit exercitum, et de inermis funda David emissi lapides armati Philisthai superbiam depresserunt. Caeterum cum procedatis in Domino parare viam exercitui generali, ea remissionis et immunitatis gratia volumus vos gaudere quam in generalibus litteris (210) duximus exprimendam.

Datum Laterani, xv Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXIX.

NOBILI VIRO DUCI ET CONSILIARIIS VENETORUM.
Ut narigia commodenr cruce signatis.

(Datum, ut supra.)

Cum in cruce Domini, etc., ut supra, usque debeat. Sane dilectus filius nobilis vir Grimaldus de

(210) Supra epist. 28.

B A Monte Silicis et quamplures socii sui zelati Christianae gentis honorem, humeris suis signo eruois impresso, se devoverant ad obsequium crucifixi, Hierosolymam profecturi, ut ibidem sub crucis vexillo militent Deo regi, qui pro nobis triumphavit in cruce. Verum cum ipsi non in viribus suis nec virorum multitudine, sed in illius potentia confidentes qui currunt et exercitum Pharaonis project in mare, gloriosus in sanctis, et in majestate mirabilis, proponant cum cautela procedere ac parare viam exercitui generali, nobis cum multa devotionis instantia supplicarunt ut cum navigio egeant super hoc vobis scribere dignaremur. Porro a tanti regis obsequio manus vestra non debet esse remota quoniam sic causa Dei agitur quod cujuslibet fidelis commoditas geritur in hoc casu. Absurdum quoque videretur et absonum si prudens potentia et potens prudentia vestra, que in multis temporalibus eminet, lateret, quod absit! in negotio Iesu Christi, ubi dum tempore prestatur obsequium, aeterna felicitatis praemium expectatur. Eia igitur, viri prudentes et providi, ad factum tam laudabile auxilii manum porrigit, ut praeliti cruce signati competenti nculo vestro navigio transeant, vel de vestra licentia naves enant a Venetis, quibus valent transfretare. Verum quia jacula impervisa plus nocent, transitus talium ante tempus in publicam deduci non debet notitiam, ut praelium Domini et salubrissus praelientur quo minus presciuncit clypeo adversari fuerint praeveniti.

C Datum, ut supra.

CLXXX.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER LOMBARDIAM ET TUSCIAM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Romæ, xi Kal. Martii.)

D Quam laudabile, quam piuum et favorable prosulsidio terrae sanctæ propositum lator præsentium nobilis vir Grimaldus assumpserit, ipsis relatione poteritis edoceri. Cum igitur res sit digna favore, immo dignissima, universitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus habentes ad illum respectum cuius causa specialius geritur in hoc casu, opem detis et operam ut viros inveniat secundum cor suum, cum quibus in divina virtutis potentia quod pio concepit proposito in subsidium terra sanctæ salubri persequeatur effectu. Caeterum quia prævisa jacula minus nocent, expedit ut quod idem vobis secreto retulerit in publicam non deducatur notitiam ante tempus ut, dante Domino, exequatur efficiacius quod intendit quo minus adversari fuerint præveniti. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xi Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXI.

ARCHIEPISCOPO LUNDENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

*Ut veniat ad concilium generale.
(Rome, ix Kal. Martii.)*

Inter cetera devotionis obsequia que tenentur episcopi et præcipue archiepiscopi sedi apostolicae tanquam matri fideliter exhibere, hoc unum præcipue debet esse, ut ad concilium veniant evocati: ad quod archiepiscopi juramento præstito sunt astrieti. Unde plurimum admiramur quod te super hoc excusare aliquatenus voluisti, cum etiam non vocatus deberes modis omnibus laborare ut tam sancto concilio interesses, ad quod ex omni parte cum desiderio multo current principes et prælati et totus cleri generaliter flos et decus, ut tot et tantos patres conscriptos ad ædificationem suam videre valeant et audire, ac mereantur esse participes orationum suarum et bonorum omnium que sancta synodus duxerit statuenda. Non ascendat igitur in eorū unum vel cuiusquam pontificis aut prælati ut tam ignominiosam maculam in gloria sua ponat quod se a tanta solemnitate ac opere sic necessario et tam pio qualibet occasione subducat; quia præter inobedientia culpam et penam, indignationem Dei et nostram et confusionem incurreret ac opprobrium sempiternum. Ideoque per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus tam tu præcipue quam cæteri Ecclesiarum prælati per tuam provinciam constituti juxta primi mandati nostri tenorem a Kalendis Novembribus proximo nunc futuris usque ad annum, sive per mare, sive per terram, quocunque modo poteritis, ad sedem apostolicam venire pro viribus laboreatis. Speramus enim in Domino quod interim ille qui potenter im-

A perat ventis et mari, frementis freti fluctus sedabit, ut fiat optata tranquillitas navigantibus, et inimicos reducat ad pacem, ut fiat iter agentibus via tuta. Ad hæc, quoniam consimiles litteras venerabili fratri nostro archiepiscopo misimus Upsalensi, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus ei et suffraganeis ejus districte præcipias ut usque prædictum terminum quocunque modo poterint ad apostolicam sedem venire pro viribus elaborent. Sane quia, ut asseris, ad crucis negotium promovendum tibi non sufficit exertionum numerus nostris litteris designatus, et usque ad tricesimum numerum postulas licentiam tibi dari, nos hoc tue conscientię duximus committendum, ut super hoc procedas siue videris expedire. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ix Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXII.

RIGENS EPISCOPO.

Quod Ecclesia Rigensis nulli metropolitano est subiecta.

(Rome, x Kal. Martii.)

Cum in memoria hominum non existat Rigensem Ecclesiam alicui metropolitico jure subesse, volumus et mandamus ut donec in generali concilio super hoc aliquid certum duxerimus statuendum, nulli tanquam metropolitano interim respondere cogaris. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum x Kalend. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est Estoniensi episcopo pro Estonensi Ecclesia (211.).

APPENDIX LIBRI DECIMI SEXTI.

CLXXXIII.

SANCTI PETRI DE MONASTERIO ET DE CHANTILA PRIORI-EUS BITURICENSIS ET NIVERNENSIS DIOCESEM, ET THESAURARIO NIVERNENSI.

De subjectione monasterii Menatensis.

(Laterani, v Kal. Junii.)

Cum causa que inter Cluniacensem Ecclesiam ex parte una et monasterium Menotense ac venerabilem fratrem nostrum Claromontensem episcopum ex altera super ejusdem monasterii subjectione noscitur agitari diversis judicibus fuisse ab apostolica sede commissa, tandem ad instantiam Cluniacensem dilectum filium W. abbatem præfati monasterii ad præsentiam nostram vocavimus respondurum. Ipso igitur et dilectis filiis H. et P. monachis et procuratoribus ipsius Ecclesie in nostra præsencia constitutis, et tam super petitorio quam pos-

sessione lice legitime contestata, quia super hinc inde propositis per assertions eorum fieri nobis non potuit plena fides, causam eamdem de ipsorum assensu vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum verit appellatio posposta decernatis, et faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque perhibere. Nullis litteris obstantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXIV.

ARCHIEPISCOPO RAVENNATI ET EPISCOPO CREMONENSIS.

Ut Bononiensem episcopum compellant ad cessionem.

(Laterani, iv Idus Junii.)

Cum Bononiensis episcopus olim ad consilium et

(211) Vide supra epist. 129.

suggestionem bonae memorie Gerardi Albanensis electi, suam insufficientiam recognoscens, sarcinam pontificalis officii, quam sine suo et commissi sibi gregis periculo portare non poterat, infra certum tempus deponere promisisset, idem praesesse gaudens potius quam prodesse, post recessum illius promissionem inficiari non metuit supradictam, adeo ut a tabellione qui fecit super hoc publicum instrumentum, illud, sicut accepimus, faciat occultari. Cum igitur dicta promissio dubia non existat, et insuper ejus sit insufficientia manifesta, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ex parte nostra moneatis eundem ut Bononiensem Ecclesiam exoneret de seipso, cum, si monitis vestris infra quindecim dies acquiescere forte noluerit, ab eadem sublatu cuiuslibet contradictionis seniorversationis diffugio penitus amoventes, et compellentes eundem ut in manibus vestris resignet pecuniam quam pro terra sanctae succursu noscitur congregare, injungatis capitulo Ecclesiae memorata ut virum scientia, vita et fama praeclarum sibi per electionem canonicam infra octo dies preficiant in pastorem. Alioquin vos ex tunc auctoritate nostra, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, personam quem tantu congruat oneri et honoripræficiatis eidem, contradicentes per censuram ecclesiasticanam appellatione postposita compescentes. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, super vobis ipsis ac credito vobis grege taliter vigilare cureatis, extirpando vitia, plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo judice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possitis reddere rationem.

Datum Laterani, iv Idus Junii, anno decimo sexto.

CLXXXV.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN COELIO MONTE PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Scribitur pro comitissa Campaniae.

(Sgnr, v Idus Augusti.)

Dilecta in Christo filia nobile mulier Blanca, comitissa Campaniae, nobis conquerendo monstravil quod quidam clericci et laici crucesignati homines suos super feodis que immediate ab ipsa tenere D noseuntur auctoritate nostrarum convenient litterarum in ipsis non modicum præjudicium et gravamen, quod res de quibus agitur ad eamdem pertineant nullam facientes in commissionis litteris mentionem. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus super hoc indemnitatii ejusdem comitissa, prout expedire videris, sublatu appellationis obstaculo, studeas providere.

Datum Signe, v Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo sexto.

A Epistola Honorii III, in qua continetur compositio cuius mentio fit supra epist. 98, nunc primum edita ex veteri codice ms. bibliothecæ Colber. tinae.

(Signe, ii Non. Septembri.)

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilis ratiis archiepiscopis et episopis et dilectis filiis capitulis eorumdem in terra nobilis viri G. de Villa Arduini principis Achaea circa passum Megara Corinthiensi constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sedis apostolice circumspetio constituta super gentes et regna ut evellet et destinat, ædificet atque planet, ubique retinens moderamen, interduum rigore, interduum mansuetudine utitur, interduum eorum siderant circumstantiis temporum et locorum, medium faciens ex utroque, aspera in vias planas e' prava dirigit in directa, et lice confusione implicit explicant et dirimunt, item ipsam ad certas imaginem, et reculitudinis normam provida distinctione reduci, ut que sunt Casariorum Cesari et que sunt Dei Deo congrua dispensatione reddantur. Sane cum ex principium imperii Romanie insolentia confutanda hujusmodi confusione inoleverit corruptela ut nunc iidem bona conferent Ecclesias, et nunc ea ipsis auferrent pro sua libito voluntatis, et collata præcepit abbatis juxta benefacitum suum propriis usibus applicarent, ac Graeci prælati receptionis munierint indifferenter quolibet ad sacerdotium promoverent, et dilectus filius nobilis vir G. de Villa Arduini princeps Achaea hujusmodi corruptie abbatis et possessiones ecclesiasticas in suis manibus retineat, et fructus eorum propriis usibus applicans (212), et quibus volebat pro libito tribuis, papates tanquam rusticos retineret, quia monitus ab abolenda corruptela prædicta nolebat desistere, ipsum contigit excommunicationis laqueo innodari; sed non tamen ab eo quittant montes et fumigant, se mandatis Ecclesie oblitus saniori usus consilii paritum. Et quia humiliter redeuntibus non est Ecclesia additus preclendendum, juxta formam Ecclesie intra castra ipsius obtinuit per humilitatem reduci, a quibus ejetus fuerat per contumaciam et contemptum. Nos ergo non minus ipsis principiis saluti quam Ecclesiarum utilitatibus provide volentes, sibi præcipimus ut vel resignationem Ravennæ auctoritate sedis apostolice ampliata recipere, vel pacem quam ecclesiastici inierunt, Constantinopolitanis barones qui erga Romanam Ecclesiam majorem devotionem habentes in servitio, defensionis imperii potius sunt gravati. Verum licet resignationem prædictam, qua gravior videbatur, dictus princeps se dixerit recepisse, quia tamen eam nullatenus effectui mancipavit, sed vobiscum compositionem initii valde illicitam et penitus in honestam, nos de ipsis salute solliciti, ipsumque de confusione consilii Achitofel volentes erueri et ad devotionem Ecclesie revocare, duximus concedendum ut per venerabilem fratrem Pelagium Albanensem episopum et dilectos filios nostros Thomam tituli Sanctæ Sabinae et Joannem tituli Sanctæ Prazedis presbyteros cardinales cum dilectis filiis clericis Ecclesiarum vestrarum apud selem apostolica existentibus, nec non P. de Altomagno milite ac nuntio principis memoratis, inter principem ipsum ac clericos memoratos pax tractaretur honesta, et eisdem episopco et cardinalibus mediantibus, post tractatum diutius habitu, in pacem hujusmodi convenerunt, ampliata resignatione Ravennæ de assensu vero, deducta terra nobilis viri Oddonis de Rocca domini Athenarum taliter moderata, ut videlicet omnes Ecclesiae vestre omnes possessiones suas quas obtinuerint

(212) Vide quintam Collect. Decretal. lib. i, tit. 20, c. i.

habuisse aliquando dignoscuntur a tempore coronacionis Alexii Bambacorati ab omni exactione ac jurisdictione liberas habeant laicai (213), salvis iustis et debitis acrosticis secundum moderationem inferius adnotatam, non obstantibus compositionibus, si que reperiantur facte perpetuo, ne illis super quibus non apparent aliqua instrumenta nisi a vobis et subditis vestris eorum aliquae merito acceptentur; ita tamen quod super possessionibus quas in praesenti eadem tenent Ecclesiae nulla eis prorsus a quoquam quasio moveatur. In casali vero xxv et ultra usque ad lxx lares habenti duo erunt papates cum uxoribus, filiis et familiis suis, nisi post filii manserint extra domos paternas sub Ecclesiarum dominio a laicali jurisdictione omnino liberi et immunes. Quilibet vero papas unum ennicarium in scatia sua liberum habeat, si illum nunc habet vel habuerit a tempore supradicto. Quod si larium numerus septuagenerum excesserit, in casali quantum papates erunt in illo liberi et immunes cum singulis ennicariis, sicut superior est expressum. Quod si ultra centenarium et vicesimum quintum excesserit, numerus papatum excrescat in sextum. Et sic deinceps papates addentur cum libertate prescripta. At si casalis xxv lares non habeat, de vicinioribus casalibus seu locis tot adjungantur eidem quod prefatos xxv numerus impletatur; et sic erunt duo papates in illo prescripta libertate gaudentes.

Ceterum reliqui rurales papates cuncta servitia et auxilia consueta et primita hactenus laicos exhibent; eo tamen salvo, quod ipsorum dominus temporalis et sui in personas eorum manus mittere non audebunt, nec permittent quod in terra contra Latinorum clericorum celebretur voluntatem. Papates vero seu clericis Graci ecclesiarum cathedralium viventes a tempore quo mandatum apostolicum emanavit ad quod resignationem Ravennica dictus princeps dicitur receperis erunt omnino liberi, ut de aliis superior est expressum. Sed et circa reliquos papates civitatum illud idem servetur quod est de ruralibus ordinatum. Pralati quoque de laicorum hominibus contra voluntatem ipsorum tam in ecclesiis cathedralibus quam in aliis civitatibus seu casalium de cetero aliquem non instituent nec ad ordines promovebunt ultra papatum numerum praetaxatum. Sed et papates a jurisdictione liberi laicorum debitum et antiquum acrosticum, si quod debent pro terris quas bunc tenent ex illis quas a predicto tempore tenuerunt, laicis sine difficultate persolvant. Sepedictus vero princeps et Latini sibi subjecti decimas integre solvent et facient a Gracis sibi subditis et non rebellantibus simili modo persolvit. Porro vos eidem principi et suis ecclesiarum thesauris et alia mobilia vestra nec non et injurias irrogatis, praeter personales, remittitis omnino. Verutamen de personalibus fructibusque perceptis et damnis datis tempore quo princeps ipse fuit a dilecto filio nostro Joanne tituli Sancte Prazedis presbytero cardinali, nunc apostolice sedis legato, excommunicationis sententia innotatus, nec non de perceptis fructibus ex possessionibus et bonis ecclesiasticis et damnis illatis a tempore quo mandatum emanavit predictum, princeps ipse ac sui vobis competentem satisfactionem impudentem et dimittentem vobis si in aliquo reputant se offensos, ac in recompensationem omnium predictorum vestris cathedralibus ecclesiarum, deducta Argolicensi Ecclesie pro parte nobilis memorati, mille hyperperorum annum redditum assiguar curabunt; ita quod euilibet cathedrali ecclesie sors qua ipsam contingit, videlicet centum septuaginta Ecclesiarum Patracensi, Corinthensi totidem, nec non centum quinquaginta Lacedaemonensi et Amicensi Ecclesie, Coronensi quoque centum quinquaginta, et totidem Mothoniensi, nec non Olenensi Ecclesie totidem; et Argolicensi Ecclesie sexaginta vix certo loco et congrue in ejus diocesi assi-

A gueatur, nisi forte eadem Ecclesia in acrostico teneatur, quod pro quantitate ipsius eadem sibi reputabit in sortem; si quid ex ipsa defuerit, loco idoneo de aliis suppletur. Quod si asperfatus princeps ac sui ab Ecclesie acrosticum duxerit exigendum, de ipso et quantitate ipsius, nisi jam sit remissum, erit prius veritas inquirenda. Et cum constituerit de illo et quantitate ipsius, inquiri debet nihilominus utrum possessiones et bona pro quibus illud debetur acrosticum deteriorata sint propter malitiam temporis seu elian immunita; et juxta quantitatem deteriorationis vel diminutionis illorum acrosticorum pro illis debitum minutar; reliquis in suo robore remanentibus in predicta reagitatione Ravennice ac predicto mandato apostolico comprehensis, nec non et privilegio quod super Ecclesiarum et clericorum libertatibus voluntarie princeps ipse concessis. Ipse quoque ac sui et illi quibus de novo terra Jabitur vel balva pacem prescriptam servare bona fide jurabut ac contra ipsam penitus non venire. Quod si eidem principi vel suis quisquam subjectus contravenire presumperit, et ob hoc laqueo excommunicationis ligatus super eo non satisficerit infra annum, dictus princeps vel ille cui noscitur immediate subesse compellat ad satisfactionem competentem et debitam exhibendam, quem tanquam excommunicationem ipsa et sui in omnibus evitabunt præterquam in perceptione servitii quodlibet vel illi exhibere tenetur.

Cum igitur vos ex parte una nec non et memoratus princeps ac sui ex altera prescriptam pacem sponte duxerit, acceptandam; et tam ex parte vestra quam sua fuerit nobis humiliiter supplicatum ut eamdem dignaremus apostolico muninare roborare, nos vestris et ipsius precibus inclinati, ne negotium possit iterare labyrinthum confusionis immergi, pacem ipsam sive concordiam predictis episcopo et cardinalibus mediatis auctoritate nostra provide factam et ultra receptam, gratiam et ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus et principium firmiter observari. Ad majorem autem evidentiā sepedictam resignationem Ravennica, prout exinde consecro authenticō continetur, huic nostris paginae de verbo ad verbum fecimus adnotari. In nomine Domini. Amen. Ad honorum Dei et sancte matris Ecclesie et domini papae Innocentii tertii. Hoc est pactum sive convenio super universis ecclesias positi sive siti vel fundatis in Thessalonica usque Corinthum, quod intervenit inter dominum Thonum Dei gratia Constantiopolitana Ecclesie patriarcham et archiepiscopos Atheniensem, Larissensem, Neopatrem et episcopos infra ponendos et barones inferius propriis nominibus declarandos. Reuniuaverunt quidem domini Nameus Hosfredus comestabulus regi Thessalonici, Otto de Rocca dominus Athenarum, Guido marchio, Raynus dominus insulae Nigripontis, Raynerius de Traval, Albertinus de Canosa, Thomas de Stromont, comes Bertulds, Nicolaus de Sancto Omer, Guillelmus de Blanel, Guillelmus de Arsa pro se et omnibus suis et fidelibus et vassalibus, in manibus supradicti domini patriarchæ recipientes pro Ecclesia nomine domini papæ et suo et archiepiscoporum et episcoporum infra dictos terminos positiorum et ecclesiarum canicularum, omnes ecclesias et monasteria, possessiones redditus, mobilia et immobilia bona, et universa jura Ecclesie Dei, volentes et firmissime prouidentes dictas ecclesias et monasteria cum omnibus rebus suis habitis et habendis, et personas in eis positas et ponendas, et claustra ecclesiarum, et servientes et servos et ancillas et homines, et universa suppellecia et bona libera et absoluta per se successoresque suos, homines, milites, vassallos, fideles, servientes et servos in perpetuum permanente ab omnibus angariis et parangariis, taliis, servituis et servitutibus universis, excepto acrostico tantum, quod eis de-

(213) Vide Raynald. ad. an. 1221, § 25.

bent cuncti sive Latini sive Graeci tam in dignitatibus quam in minoribus officiis et ordinibus constituti propter terras quas tenent ab ipsis, si quas tenent vel tenuerunt, quod tempore captionis civitatis regiae Constantinopolitanæ solvatur a Graecis, et nihil aliud debent et nihil aliud prefati barones per se, successores suos, vassallos, homines, fideles, servientes et servos, sibi in predictis ecclesiis sive monasteriis vindicare nihil in posterum usurpare, sed si qui ex predictis clericis tam praeditis quam ex eis ecclesiis vel monasteria destruere voluerint, debent quantum eis licuerit repugnare decenter et turbare ne compleant quod nequiter conceperunt. Si qui vero fuerint de clericis Latinis vel Graecis, sive monachis, papatibus vel calogeris, in dignitatibus vel minoribus ordinibus vel officiis constituti, qui dictorum baronum terras detineant et laborent et auctoritatem solvere voluerint, termino inter eos statuto, nisi solverint quod tenentur, potestatem habeant nominati barones accipiendi de bonis eorum tantum quod eorum debitum et nihil amplius persolvatur; sed in cunctis absoluti et liberi quantum ad personas et res ipsorum et ecclesiarum que superabundant debitum perpetuo in posterum perseverent. Hæredes quoque sive filios clericorum sive papatum et uxores eorum non capiant vel detineant vel faciant detineri vel capi quādū ad mobilia eorum suas poterint extendere manus, sive de eorum mobilibus eis poterit super debiti quantitate satisfieri competenter. Filii quoque laicorum Graecorum sive clericorum seu papatum in baronum servitio juxta morem solium perseverent, nisi per archiepiscopos vel episcopos vel de eorum licentia fuerint ordinati. Post ordinationem vero eodem privilegio gaudent que funguntur clerici in obedientia Romana Ecclesiae constituti. Si qui vero papatum vel monachorum Graecorum baronum detinuerint et laboraverint terras quae ad ecclesiarum vel monasteriorum non pertinente jura, eodem modo predictis respondeant dominis quo fecerint laici qui eorum C

A terras detinent et laborant. Alioquin, si prefati barones contra jam dicta venerint vel aliquod præmissorum, post admonitionem per suos excommunicentur prelatos, et tandem in excommunicatione persistant quādū de damnis et injuriis canonice satisfecerint irrogatis. Ut autem præmissis fides plenior habeatur, de voluntate et consensu et auctoritate dominorum Thomæ patriarchæ et imperatoris Henrici Constantinopol. et archiepiscoporum et omnium baronum in præsenti chartula positorum appensa sigilla consistunt, salvis in omnibus domini papæ auctoritate, reverentia et honore. Acta sunt hæc apud Ravennam anno Domini 1210, indictione xiii, præsentibus archiepiscopis et episcopis, et electis, et clericis, et milibus, videlicet Heraclensi, Atheniensi, Larissensi, Neopatriensi, archiepiscopis, Avalloniensi, Fermopiliensi, Davaliensi, Zatoriensi, Castoriensi, Sidoniensi episcopis, Nazariensi, Cittrensi electis, de quorum consensu et voluntate et auctoritate sunt præmissa parata et præsentibus cantore Leonardo, Jacobo presbytero, Henrico, magistro Bonifacio canonico ecclesie Sanctæ Sophiae de Constantinopoli, et priore cruciferorum Bononie, archidiacono Thebano, decane Davaliensi, domino Arduino et Arnulfo capellani imperatoris prefati, et præsentibus Guillelmo marescalco totius imperii Romenie et Rolando de Canosa et Rainero de Gumbulla et Guillelmo de Sarz et Bonuz de Sancto Sepulcro et Gerandino de Gumiella et Jacobo de Assessio et Hugo de Settenguen, Albuin de Plungen et Philippo de Mombis et aliis pluribus. Hæc autem completa sunt mense Maii die secundo intrante. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ confirmationis et iuris confirmationis velei ausi temerario contraire. Si quis autem hoc attendere presumperit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Signæ secundo Nonas Septembri, pontificatus nostri anno octavo.

Quoniam supra in epistola 149 et dualibus sequentibus agitur de magna illa controversia quæ aero Innocentii nostri ac postea fuit de comitatibus Campaniæ et Briæ inter Blancham eorumdem comitatuum commissariis filiumque ejus Theobaldum ex una parte et Erardum de Brena uxoremque ejus Philippam ex alia, res postulare videtur ut negotium intricatissimum explicemus data occasione.

Moriens Hierosolymorum rex Amalrius anno 1174, regnum Balduino filio reliquit istius nominis quartu, Is vero leproso morbo laborans, uxorem ducere noluit. Sed cum duas haberet sorores, Sybillam et Isabellam, in his quæsivit posteritatem. Primam ergo collocavit Guillelmo eoi Longe-spatæ cognomen fuit: quæ dein, eo mortuo, nupsit Guidoni Luziniano nobili Aquitano. Isabellam, vero, octo tum annorum puerilam, despöndit Henfredo de Torono nobili Hierosolymitanu, filio Henfredi regi constabularii, anno 1180, ut Willelmus Tyrius tradit. Mortuo denique Balduino anno 1185, succedens Sibylla maritum Guidonem nominavit regem. Tandem ista filiabusque ejus in obsidione Aconensi mortuis anno 1191, regnandi jus ad Isabellam transiit. Quod ubi Courrado Montisferrati marchioni, penes quem major ac præcipua auctoritas erat in regno Hierosolymitano, notum fuit, a matre Isabelle patriarchaque Hierosolymorum Heracio petiit eam sibi conjugem dari. Hæc ægre impetratum; tamen etsi proxima consanguinitatis linea conjuncti forent, et tamen etsi Henfredus valde repugnaret, fieri ad clamitans contra sacrosanctas concubii leges. Celebrato itaque divorcio, Courradus duxit Isabellam, ac mox in regnum nomen invasit. Anno denum 1192, Courradus occisus est in oppido Tyria a duobus Assassinis. Post intersectionem vero predicti Courradi, inquit Rogerius de Hoveden, uxor illius nupsit Henrico comiti de Campania, nepoti regis Angliae et regis Franciae. Et statim per communem totius exercitus electionem predictus Henricus est electus in regem terra Hierosolymitanæ. Matrimonium illud approbatum in Occidente non fuit, ut patet ex epistola 75, libri secundi, tum etiam ex epistolis Honorii III quæ extant in quinta compilatione Decretalium lib. II, tit. 5, cap. 5, et apud Odoricum Raynaldum ad an. 1219, in quibus Honorius docet motu fuisse coram se ac pendere adhuc controversiam de natalibus Alaydis reginae Cypræ et Philippæ uxoris Erardi de Brena, quæ erant Henrici et Isabellæ filie. Unde et in Actis illorum temporum cum retractor controversia de comitatu Campanie inter Theobaldum fratris Henrici filium et Philippam, quia nuptias Henrici cum Isabellæ vitio collisse nonnulli contendebant, cum ad Henrici nomen ventum est, additur, quem ipsa Philippa patrem suum esse dicebat. Ex quo colligitur statum liberorum Henrici fuisse incertum, neque satis constituisse inter Gallos nostros justum fuisse illius matrimonium. Nam si istud constitisset, dubium esse non poterat quin Philippa adire patris hereditatem posset, quando Alaydis, quæ Henrici filia natu major erat, heredem se patris non serebat, regno Cyprio contenta. Quanquam et ipsa quoque postea item movit de comitatu Campanie, quæ in initio regni sancti Ludovici sopita est. Ceterum Theobaldo causam adversus Philippam multa juvabant. Primum, mortuo Henrico, nulla filiarum ejus adiut hereditatem, quæ Theobaldo Henrici fratri venit, secundum quod ipse statuerat paulo ante quam in Orientem proficisci eretur. Theobaldo vero mortuo, Blanca vidua ejus anno 1221 honora-

gum Philippo Francorum regi præstut pro comitatibus Campanie et Brize, investituramque ab eo accepit nomine liberorum suorum. Aliquanto post enixa est filium, cui Theobaldo quoque nomen fuit. Rursum vero Philippus Blancham filiosque ejus agnovit ut legitimos comitum Campanie successores et haereses, nullo contra tendente. Res in eo statu mansit donec, anno 1211, Erardus de Brenna dominus Rameruci, qui anno proximo in Orientem profectus erat ut favore adactus Joannis regis Hierosolymitani, cuius consanguineus erat, ducere unam ex filiabus Henrici regis Hierosolymitani, captata deinde occasione mortis Alberti patriarchæ, qui tum recenter obierat, Philippam sibi junxit, quam vivente Alberto habere non potuerat. Gravem quippe eum adversarium expertus erat Erardus, dicentem non posse Philippam ei nubere cui proxima affinitatis linea conjuncta erat. Ita quippe Albertum edocuerat Innocentius in epistola ad eum scripta, que est 150 hujus libri, ex relatione Romam et Gallias missa. Quia et illud ipsum ad Joannem regem Hierosolymorum scripsit etiam Ludovicus Philippi Francorum regis primogenitus, ut postea videbimus. Durante ergo controversia inter Theobaldum et Philippam, matrimonium illud ratum non fuit. Unde in Actis illorum temporum ita vulgo legitur: *Erardus de Brenna, et Philippa, quæ dicitur uxor ejus.* Rediit tandem concordia anno 1221 ope et industria Giroldi episcopi Valentini, qui postea fuit Hierosolymorum patriarcha. Tum vero reperio Philippam vocari simpliciter uxorem Erardi, aut Philippam dominum Rameruci, Erardum vero dominum Rameruci. Denique Alaydis regina Cypri anno 1234 sus omne quod habere poterat in comitatibus Campanie et Brize transalp. in Theobaldum Blancham alium posterosque ejus. Et sic omnino conquevit magna illa controversia. Ista nos colligimus ex historicis illorum temporum et ex certissimis monumentis que extant in antiquis chartulariis comitum Campania: quorum unum existat Parisiis in camera computorum, aliud in bibliotheca regia, tertium in Colbertina. Hinc ergo descripsimus vetera monumenta quæ sequuntur.

I.

A

II.

Epistola Innocentii III de retiti nuptiis Erardi et Philippæ.

(Laterani, x Kal. Martii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, vcne-
rabilis fratri patriarchæ Hierosolymitano, salutem et
apostolicam benedictionem.

Cum olim ex parte dilecta in Christo filia nobilis mulieris Blanchæ comitissa et Theobaldi nati ejus comitis Campanie nostro fuisse apostolatum reseratum quod nobilis vir Erardus de Brenna in partes Hierosolymitanas accesserat ut unam de filiabus bonarum memoriarum Henrici comitis Campanie acciperet in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod, secundum sanctorum Patrum statuta, legitime nequeunt copulari, cum inlyte recordationis Ludovicus Grossus rex, proavus videlicet comitis supradicti, frater extiterit Florii, cuius pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est in Galliarum partibus manifestum, et ipsi, si necesse fuerit, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satius est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bona memoriae prædecessori tuo et venerabili fratri Tyrenensi archiepiscopo nostris dedimus litteris in preceptis ut sub pena excommunicationis, appellatione postposita, inhiberent hujusmodi contrahendi copulam inter eos (214), ne scandalum oriretur ex eo ex quo debebat utilitas provenire. Ipsi vero, sicut prefata comitissa et filius suus nobis intimare curarunt, receperis litteris hujusmodi prohibitionem fecere privatum, sed non processerunt ad eamdem publice ac solemniter faciendam, cum interim prædecessor jam dictus rebus fuerit humanis exemptus. Cum igitur tibi constet, ut dicunt, per dictos prædecessorem tuum et archiepiscopam jam factam fuisse prohibitionem predicantam, et ministros Christi, qui veritas est, debeat veritati testimonium perhibere, fraternali tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, literas tuas in testimonium tuum super hoc concedas eisdem. Tu denique, frater patriarcha, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare proores, extirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districtri examinis die coram tremendo judice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, x Kalend. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

Ejusdem epistola ad archiepiscopum Cæsariensem, ut prædicta inhibet publicetur in regno Hierosolymitano.

(Laterani, x Kal. Martii.)

INNOCENTIUS, etc. venerabili fratri Cæsariensi ar-
chiepiscopo et dilectis filiis priori Dominici sepul-
cri et cautori Acconensi, salutem et apostolicam
benedictionem.

Cum olim ex parte dilecta in Christo filia nobilis mulieris Blanchæ comitissa ac Theobaldi nati ejus comitis Campanie nostro fuisse apostolatum reseratum quod nobilis vir Erardus de Brenna in provinciam Hierosolymitanam accesserat ut unam de filiabus clararum memoriarum Henrici comitis Campanie acciperet in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod, secundum sanctorum Patrum statuta, legitime nequeunt copulari, cum inlyte recordationis Ludovicus rex Grossus, proavus videlicet comitis supradicti, frater extiterit Florii, cuius pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est in Galliarum partibus manifestum, et ipsi, si necesse foret, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satius est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bona memoriae Hierosolymitano patriarchæ ac venerabili fratri nostro Tyrenensi archiepiscopo nostris dedimus litteris in preceptis ut sub pena excommunicationis, appellatione postposita, inhiberent hujusmodi contrahendi copulam inter eos, ne scandalum oriretur ex eo ex quo deheret utilitas provenire. Ipsi vero, sicut prefata comitissa et filius ejus nobis intimare curarunt, receperis litteris nostris hujusmodi prohibitionem fecere privatum, sed non processerunt ad eamdem publice ac solemniter faciendam, cum interim patriarcha prædictus rebus fuerit humanis exemptus. Ne igitur ad hujusmodi copulam aspirantes excusationem assumere valeant in peccatis, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus sub pena prædicta, occasione qualibet et excusatione ac appellatione cessantibus, infra quindecim dies post susceptionem præsentium publice inhibere cureris hujusmodi contrahendi copulam inter eos, facientes in ecclesiis et locis in quibus videritis expedire inhibitionem prædictam solemniter publicari. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater archiepiscope, cuni eorum altero nihilominus exsequaris. Tu de-
nique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, x Kal. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

III.

Quod Ganfridus, thesanarius domus Templi, accepit litteras Domini papae super negotio domini Erardi de Brenna et dominae Philippa filie Henrici quondam comitis Trecensis, quas redditus patriarchae Hierosolymitano et archiepiscopo Tyrenensi.

Sanctissimo in Christo Patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici, frater GAUFRIDUS, thesanarius domus Templi, pedum sanctitatis apostolica pulvis exiguis, se ipsum ad pedes, cum osculo eorumdem.

Sciat vestre sanctitatis superexcellens pietas me libertatis apostolica litteras acceperis super negotio domini Erardi domineque Philippe, ipsaque domino patriarchae Hierosolymitanus Alberto bona memorie et archiepiscopo Tyrenensem humiliiter redidisse. Ipsi vero auctoritate apostolica convocatis domino rege praedictoque Erardo, utriusque divisum et separatum sub pena excommunicationis inhibuerunt ne iste consentiret vel alter contraheret matrimonium in vestris litteris denegatum. Ad hanc dominus patriarcha Tyrenensem archiepiscopum ad dominam Philippam direxit in regis palatio, qui eidem auctoritate sua et apostolica pena prohibuit sub eadem. His autem omnibus executis, mihi pedum vestrorum pulvi duo supradicti domini, patriarcha videlicet et archiepiscopus, prout ex mandato sedis apostolica habuerunt exequi fuerunt, exponere penitus curaverunt. Dicitus vero Erardus non multo post, ut contumax et rebellis duxit, ut opinor, non bono spiritu, contra prohibitionem apostolicam et sententiam in factores vel consentientes huic matrimonio promulgatam, cum dicta domina contraxi Philippa matrimonium inde Veneris clandestinum et occultum. Quocirca coram sanctitatis apostolica clementia hujus rei provise habui veritatis testimonium perlibens, quantum scio, explico et ostendo, paternae pietati significans cum omni supplicatione ut quod super hoc viderit faciem paterna sanctitas provideat et disponat.

IV.

Ludoricus primogenitus Philippi regis Francorum significat regi Jerusalem quod comes Theobaldus non debet trahi in causam de terra patris sui donec impleverit viginti unum annos.

(Compendium, mense Martio.)

Excellentissimo et charissimo consanguineo suo JOANNI, Dei gratia illustri regi Hierosolymitano, LUDOVICO, domini regis Franciae primogenitus, salutem et sinceri amoris constantiam.

Seire vos volumus quod consuetudo antiqua et per ius approbata talis est in regno Franciae, quod nullus ante viginti et unum annos potest vel debet trahi in causam de re quam pater ejus teneret sine placito eum decessit. Hujus igitur ratione consuetudinis charissimus dominus et genitor noster et nos statutus et concessimus charissime amisse nostrae comitissae Trecensi et Theobaldo filio ejus, presentibus et audiendis vobis ipsis, quod si filia comitis Henrici vel aliqui pro ipsis vellent praeditum Theobaldum vel matrem ejus in causam trahere de terra quam pater ejus tenuit, nos non audiemus inde verbum donec idem Theobaldus haberet viginti et unum annos, nec ipsum vel matrem ejus in ante in causam trahi permettereamus; pricipue cum de testimonio multorum nobilium virorum, quibus fidem bene adhibere debemus, bene constet quod charissimus quondam consanguineus noster comes Henricus, cum vellet Hierosolymam proficisci, totam terram suam dimisit et dedit fratri suo Theobaldo quondam comiti Trecensi, si ipsum comitem Henricum de transmarinis partibus contingenter non redire. Ad hac, nullo modo volumus

A quod Erardus de Ramerucu filiam comitis Henrici habeat in uxorem, sed id fieri modis omnibus prohibemus; quia, si fieret, contra nos fieret. Et praeterea dictum est nobis quod in eo gradu consanguinitatis se attingunt quod non possunt nec debent legitime copulari.

Actum apud Compendium, anno 1214, mense Martio.

V.

Litterae Philippi regis Francorum de eadem re ad papam Innocentium.

Parisius, mense Martio.)

Reverendo Patri ac domino suo charissimo INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici, PHILIPPUS, eadem gratia Francorum rex, salutem et debitam in Christo reverentiam.

Noxerit paternitas vestra quod nos cum dilecta et fidei nostra Blanca comitissa Campaniae per concilium baronum nostrorum et per consuetudinem in regno Franciae hactenus approbatam tales conventiones fecimus et habemus. Videlicet quod si aliquis dictam comitissam vel dilectum et fidelem nepotem nostrum Theobaldum comitem Campaniae filium ejus in causam traheret super comitatu Campania et Brie vel eorum altero, nos non audiremus inde clamorem nec placitum teneremus donec idem Theobaldus compleverit vicesimum primum annum, et quod dicta comitissa habeat ueliam filii sui et dictorum comitatum usque ad terminum supradictum, et tam ipsa quam ipse filius ejus interim. . . . que possideant et teneant pacific comitatum. Cum igitur secundum praedictam consuetudinem nullus possit vel debeat in causam trahi de re quam pater ejus teneret sine placito cum decessit, antequam compleverit vicesimum primum annum, paternitatem vestram rogamus et attente requirimus quatenus praedictam consuetudinem et conventiones praedictas prefatis comitissae et comiti auctoritate apostolica confirmare velitis.

Actum Parisius, anno Domini 1214, mense Martio.

VI.

Innocentii III epistola qua excommunicari mandat sanctores et coadiutores Erardi de Brenna et Philippae ejus uxoris.

(Laterani, iii Non. Februario.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Carnotensi et dilectis filiis abbati Sancte Genovefae et priori Sancti Martini de Campis Parisiensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum nostris dudum fuisse auribus intimatum quod Erardus de Brenna Hierosolymitanas partes adierat ut sibi diceret in uxorem unam de duabus filiis Henrici quondam Trecensi comitis procreatis de illegitima copula quam cum filia regis Hierosolymitani, ad quam regnum spectabat, contraxerat idem comes, quem ante modo simili Conrado quondam marchionis Montisferrai copulata fuerat per incestum, propter quod gravis pena peremit utrumque, per hoc intenders Erardus praedictus sibi comitatum Trecensem et aliam terram pertinentem ad eundem quondam comitem vindicare, quoiam intelleximus quod illa ipsum proxima linea consanguinitatis attingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctas memorias Albertum Hierosolymitanum patriarcham solemniter interdicti ne presumeret cum illa contrahere, cum mandaverimus testes recipi super linea consanguinitatis praedictae, ut redderemur de impedimento legitimo certiores. Ipse vero post praedicti obitum patriarchae, captata successoris absentia, non est veritus eam sibi clandestine copulare, ambitiosa cupiditate cœcatus, cum non sit filia primogenita, qua utcumque succederet

si jus haberet alterutra succedendi. Et cum idem A
nuper cum multis aliis applicuisset Gaietam, ca-
teris ad nostram praesentiam acceditibus, ipse
tanquam conscientis male sibi nostrum declinavit
aspectum, cursu concito ad Januensem navigans
civitatem, ut opportunitate adepta quantocius
transalpinas, contra dilectum filium nobilem vi-
rum Theobaldum Trecensem comitem suscit
schisma, si possit, non solum in grave scandalum
regni Franciae, verum etiam in grande dispendium
terra sancta. Sed speramus in Domino et in po-
tentia virtutis ipsius quod ejus machinatio non
poterit prævalere, cum et charissimus in Christo
filius noster Philippus rex Francorum illustris per
suas nobis litteras intimarit quod cum prefatum
Theobaldum ad suum comitatum remisit, per pri-
vilegium sibi regale concessit, quod auctoritate
petiti apostolica confirmari. Ut usque ad legitimam
eius ætatem nullam de his contra ipsum querelam
andiret. Unde nos volentes imminentibus perien-
tis obviare, venerabilibus fratribus nostris ar-
chiepiscopis et episcopis per regnum Franciae con-
stitutis olim dedimus nostris literis in preceptis
ut dictum Erardum, sublato cujuslibet contradictionis
et appellationis obstaculo, per ecclesiasticam
censuram compescerent, si forte occasione prescri-
pi præsumeret malignari. Consulibus etiam et po-
pulo Januensis districte dedimus in preceptis ut
cum dictus Erardus, sicut nostris fuit auribus inti-
malum, moram faciat apud ipsos, ut juxta iniquitatem
conceptum ipsorum fraternis auxilio intendat, si
poterit, arcum suum, ipsi eidem intendere volenti
malignitati predicta omnino suum substrahant au-
xilium et favorem, sicut charam habent apostolicae
sedis gratiam et Dei ac nostram, terra sancta ac
regis Franciae volunt offensam et dispendium evi-
tare, attinentis præcautentes ne si forsitan, quod absit!
inventi fuerint tanta iniquitatis fautores, tunc facile
non pos-int pene consortium, ut nunc culpe parti-
cipium, declinare. Nos autem hujus rami male
pululantis radices debilitate volentes, dilectis filiis
abbi Sancti Andreæ de Sexto et Sancti Theodori
et Sanctæ Marie de Albaria prioribus Januensis
diocesis dedimus in mandatis ut si quos ex ipsis
culpabilis invenerint in hoc facto, per censuram
ecclesiasticam, appellatione remota, cessare a sua
præsumptione compellant. Quocirca discretioni ve-
stre per apostolica scripta districte præcipiendo
mandamus quatenus cum, sicut creditur, tota illius
Erardi circa hoc versetur intentio ut aliquibus sibi
ascitis complicibus et fautoribus comparatis, præfa-
tum comitem molestet, si poterit et offendat, de
terra sua cupiens aliquid sibi subripere, sicut prædo
in insidiis latitando, vos auctoritate nostra suffulti,
si quos in Senonensi provincia inveneritis qui
predicto Erardo super hoc inique præsumperet
impendere auxilium vel favorem, ab hujusmodi
præsumptione cessare, appellatione remota, per cen-
suram ecclesiasticam compellant. Volumus enim
malis obviare principiis, nec per negligientiam vires
sumant seu per insolentiam invalescant. Quod si non
omnes iis exsequendis potueritis interesse, tu, frater
episcope, cum eorum altero ea nihilominus exse-
quaris.

Datum Laterani, m Non. Februarii, pontificatus
nostrri anno octavo decimo.

*In eundem modum scriptum est episcopo Cabilo-
nensi, et abbatii Cisterciensi et priori de Vergiaco
Cabilonensis et Eduenias diocesum in Lugduncensi
provincia, etc. ut in alia per totum.*

*In eundem modum episcopo Cabilonensi, et abbatii
Sancti Joannis in Vineis, et decano Suessionensi, in
Remensi provincia, etc. ut in prima per totum.*

(215) Lib. II, epist. 75;

VII.
*Scribitur prælatis Franciae ut Erardum a sua præ-
sumptione compescant.*

(Ferentini, ii Kal. Augusti.)

(215) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum
Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis
per regnum Franciae constitutis, salutem et
apostolicam benedictionem.

Olim cum ageretur coram nobis in publico consi-
storio de quadam incestuosa copula quæ contracta
fuerat in Hispania, pronuntiassæ meminimus, præ-
sente clericorum et laicorum multitudine copiosa,
quod sicut in Syria una fuerat incestuose copulata
duobus, sic in Hispania unus sibi duas copulaverat
per incestus. Et quidem peccatum quod fuerat in
Oriente commissum graviter est punitur, quia Con-
radus marchio Montiserrati gladio et Henricus comes
Trecensis precipilio perierunt, qui filiam regis
Hierosolymitanæ, ad quam regnum spectabat, sibi
præsumperant illegitime copulare. Unde illorum
exemplum alium debuerat detergere no similem
culpam in Occidente committeret; qui forsan id
circo pœnam similem non incurrit, quia premitis
de commissi, utramque a suo consortio separavit.
Nuper autem cum nostris suiset auribus intimatum
quod Erardus de Brena Hierosolymitanæ partes
adierat ut unam de duabus filiis præfati comitis,
quas de tali copula procreaverat, sibi duceret in
uxorem, ut comitatum Trecensem et aliam terram
ad eundem quondam comitem pertinentem sibi oc-
casione hujusmodi vindicaret, quoniam intelligimus
quod illa ipsum proxima linea consanguinitatis at-
tingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctæ memo-
riæ Albertum Hierosolymitanum patriarcham
solemniter interdicti ne præsumeret cum illa con-
trahere, cum mandaverimus testes recipi super linea
consanguinitatis predictæ, ut redderemur de im-
pedimento legitimo certiores. Ipse vero post predi-
cti obitum patriarchæ, capitata successoris absen-
tia, etc., ut in superiori usque aspectum, sed
concio cursu Januam navigavit, ut celeriter trans-
alpinans, etc., usque querelam audiret. Volentes
igitur imminentibus periculis obviare, universitati
vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus
quatenus dictum Erardum, si forte occasione præ-
scripta præsumeret malignari, vos Deus habentes
per oculis, sublato cujuslibet contradictionis et
appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasti-
cam compescatis, mandatum apostolicum taliter
impleturi quod de diligentia studiosa mereamini
comendarunt.

Datum Ferentini, secundo Kal. Augusti, pontifi-
catus nostri anno octavo decimo.

VIII.

*Mandatur ut comitissa et Erardus Romam veniant
aut missant.*

(Perusii, xiii Kal. Junii.)

INNOCENTIUS, etc., venerabili fratri episcopo
Suessionensi et dilectis illis Cluniacensi et Longi-
ponitis abbatis, Masiconensis et Suessionensis
diocesum, salutem et apostolicam benedictionem.

Querelam nobilis mulieris Blanchæ comitissa
Campanie pro nobili viro Theobaldo nato suo pu-
pilio comite Campanie recipimus continentem quod
Erardus de Brena et Philippa illegitima filia quon-
dam Henrici comitis Campania ipsum et sua mole-
stare niluntur, moliente predicta Philippa in terra
quam possidet idem comes succedere occasione in-
cestuosa copula quam mater ipsius Philippæ cum
predicto comite, alio etiam legitimo viro vivente,
contraxit, ex qua non sine duplice nota progenita,
cum manifestum habeat defectum natalium, suc-

cessionis titulum non meretur. Volentes autem in causa natalium publicam exhiberi justitiam, disserioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus comitissas pro filio suo et predictis Erardo et Philippa ex parte nostra pricipialis expresse quod usque ad terminum competentem, quem vos eis per remptorium assignetis, per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui representent, ut, auditis et plenis intellectis quae fuerint hinc inde proposita, utrum ipsa Philippa ex copula predicta suscepta illegitima debeat reputari, justo judicio declaretur. Ceterum cum successio causa ex ista dependeat, ne forte negotio confundi contingat, terram predictam in statu in quo nunc esse di-gnoscitur conserveis, molestatores interim per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Pernsii, xiii Kal. Junii, pontificatus nostri anno nono decimo,

IX.

Testimonium receptum ab abbatibus Arremarensia monasterii et Quinciaci et Vallislucentis super linea consanguinitatis inter Erardum et Philippam,

(Anno 1213.)

Universis Christi fidelibus ad quos presentes litterae pervenerint, R. Arremarensis monasterii, O. Quincaci, et G. Vallislucentis dicti abbates, saltem et sinceram in Domino dilectionem.

Universitatē vestrae notum facimus et testificamur quod nos de mandato venerabilis Patris Roberti tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyteri cardinalis, apostolica sedis legati, receipimus testimonium virorum nobilium Simonis de Corpala, Petri de Bauvoir et Guidonis Gasteble juratorum quod inter nobilem domicellam filiam bonæ memorie comitis Henrici et Erardum de Ramerupta et tali est parentela quod inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Hujus autem parentelæ lineam computaverunt tali modo, quod rex Francie qui cognominatur Grossus rex fratrein habuit nomine Florum. Hujus Florii filia fuit Isabellæ de Nangies. Hujus Isabellæ filia fuit domina de Venisiaco, mater prefati Erardi. Ex alia parte Grossi regis filius, Ludovicus rex. Regis Ludovici filia fuit comitissa Maria; comitissa Mariae filius fuit comes Henricus, pater prefatae domicelle. In testimonium igitur eorum que in nostra presenta testificati sunt praesentes litteras emissimus sigillorum nostrorum munimine roboratas.

Actum anno Verbi incarnationis 1213, mense Julio.

X.

Testimonium Roberti cardinalis de eadem re.
(Meleduni, mense Augusto.)

ROBERTUS, servus crucis Christi, miseratione divina tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, saltem et sinceram in Domino charitatem.

Noverit universitas vestra quod plures nobiles viri juramento interposito testificati sunt coram nobis quod inter nobilem domicellam filiam quondam inclyte recordationis comitis Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, et Erardum de Brena tanta est consanguinitas quod inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Lineam autem hujus consanguinitatis computant hoc modo: Grossus rex fratrein habuit nomine Florum. Hujus Florii filia fuit Elisabeth de Nainville. Cujus Elisabeth filia fuit domina Venisiaci. Hujus dominae Venisiaci filius est prefatus Erardus. Ex alia parte, Grossi regis filius fuit rex Ludovicus. Regis Ludovici filia fuit comitissa Maria. Comitissa Mariae filius fuit comes Henricus predictus, pater domicelle prefatae.

A Datum Meleduni, anno gratia 1213, mense Augusto.

XI.

Litteræ ejusdem de incestuoso matrimonio comitia Henrici.

(Anno 1200.)

Universis presentes litteras inspecturis, ROBERTUS, servus crucis Christi, divina miseratione tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra quod nos, habito viro-rum prudentium consilio, adjunctis etiam nobis ve-nerabilibus fratribus II. Suessionensi et G. Meldensi episcopis et aliis bonis viris, audivimus testes, et eorum depositiones sub nostro et dictorum episco-porum sigillis inclusimus. Audivimus autem eos super his articulis nobis expressis, scilicet quod comes Henricus, iterus ultra mare, terram suam fecit jurari Theobaldo fratri suo si non rediret de partibus transmarinis et de pertinentibus ad hoc, et quod regina Hierosolymitana per marchionem ablata fuit per violentiam Umfredo de Thorun viro suo, et, eodem Umfredo adhuc vivente, habuit eam comes Henricus post mortem marchionis, et de pertinentibus ad hoc. Hoc autem fecimus quia de morte quorundam ex illis testibus, qui erant so-nes, poterat merito timeri, et de longa absentia aliorum, et propter guerras et propter alia pericula qua imminebant et poterant imminere et propter negotii qualitatem. Hi sunt autem testes:

Guido de Dampetra vir nobilis juratus dixit quod non interfuit quando comes Henricus fecit jurari terram fratri suo comiti Theobaldo, audivit tamen dici. Requisitus de causa Henrici, quomodo habuit reginam, respondit quod vivebat Umfredus prior eius marius quando cum ea contraxit: qui Umfredus eam in matrimonio teneruerat per tres annos et am-plius. Et adjunxit quod audivit prafatum Umfredum conquerentem saepe per exercitum de eo quod uxor sua erat ablata a marchione. Ei adiecit quod quando Umfredus tenuit eam tanquam uxorem, ipsa erat ducem et octo annorum. Et hoc totum vidit in ob-sidione Accon et in Tyro, testificatus etiam quod fama publica erat in exercitu quod ipsa uxor erat Umfredi. Et hoc idem bene sciebat ipse comes. Et adjunxit quod comes fuit in auxiliu eorum qui rapuerunt eam, et ipse comes adduxit eam cum aliis ut traduceretur marchioni. Et hoc fuit factum apud Accon.

Nobilis vir Odardus marescallus Campanie juratus dixit idem quod Guido de terra jurata. De Umfredo autem, an viveret quando comes cum ipsis uxore contraxit, idem. De conquestione Umfredi idem dixit, et adiecit quod praesente comite et eorum multis baronibus repetebat idem Umfredus sibi restituti uxorem suam per os dominii Reginaldi de Tabaria, et fere omnes communici sunt ipsi Umfredo dicentes: « Domine, vultis vos ut nos omnes percamus in exercitu fame propter vos solum. Melius est ut domina tradatur alicui bono viro qui regat exercitum, ne fame pereat. » De ætate, loco et aliis idem quod prius. Adiecit etiam quod tres filiae illius reginæ natæ fuerunt, vivente Umfredo. Iste nuntius fuit ad impetrandum illud matrimonium marchiovi; et nuntiavit quod nisi hoc floret, exercitus fame periret.

Guido de Capis juratus dixit quod præsens fuit apud Sezanniam quando comes Henricus fecit jurari terram Theobaldo fratri suo. Nam et ipse Juravit. De vita Umfredi et loco ablationis, de ætate, idem cum predictis. Et dixit quod fere exercitus clamans conqueverebatur: « O quantum flagitium commissum est in exercitu quod abstulerunt Umfredo uxorem suam per violentiam! » aliis dicentibus quod factum fuit pro melioranda foro exercitus per marchio-

nem. Et adjunxit quod nec audivit, nec credit quod unquam factum fuerit divertium per Ecclesiam inter Umfredum et reginam uxorem suam.

Petrus Turkinus nobilis vir dicit idem quod Guido de Capis de juratione terra, et quod credit se ipsum jurasse. De vita Umfredi et astate reginae et loco ablationis idem quod alii.

Willelmus comes Jonviniacensis juratus de juratione terra et vita Umfredi idem quod primus. De aliis nihil scit nisi de auditu. Tamen adject quod audivit magnum clamorem saepe fieri per exercitum id eo quod Umfredus perdidit tan turpiter uxorem suam ei per violentiam ablata.

Hugo de Sancto Mauritio juravit et dixit de juratione terra idem quod Guido de Capis. De vita Umfredi, astate reginae, de conquestione Umfredi quam fecit ubique pro uxore sua ablata, idem per omnia quod Guido de Capis. Et adject quid quod in eodem territorio fuit cum Umfredo quando ab alio territorio vicino fuit uxor ejus violester ablata, et dixit ei Umfredus : « Domine Hugo, timeo ne illi qui sunt cum uxore mea faciant illam dicere aliquid diabolicum. » Et tunc venit quidam miles suus dicens ei : « Ecce illi abducunt uxorem tuam. » Et cum ipse Umfredus insequeretur eam, dixit illi : « Domina, non est haec recta via ad hospitium tuum ; redeas ad me. » At illa submissa capite in aliam viam se convertit. In omnibus aliis concordat cum Guidone de Capis.

Robertus de Miliaco vir nobilis juravit et dixit idem de juratione terra; de vita Umfredi, de loco ablationis, idem quod Guido de Capis. De astate idem quod alii; nec credit nec audivit quod unquam factum divertium fuerit inter Umfredum et reginam uxorem suam.

Dominus Rogerius de Sancto Karauno juravit et dixit de juratione terra; de vita Umfredi, de astate reginae, idem quod G. de Capis, et audivit barones sepe dicentes : « Umfredus nihil valet ad regnum tenendum. » Et ideo dicebant : « Auferamus ei uxorem suam et demus eam marchionis, qui bene reget regnum, et faciet bonum forum per exercitum. » De conquestione Umfredi idem quod alii.

Lambertus de Barro juratus dixit idem de jamento terrae quod Guido de Capis, excepto quod lunc apud Sezanniam non juravit. De aliis nihil sci.

Omnis istis concordant in hoc, praeter Robertum, quod dicebatur publice per exercitum quod propter peccatum illud, scilicet quia ablata erat Umfredo uxoris sua, multa mala evenerunt exercitu, videlicet quod die nupiarum multi milites et alii homines capti sunt a Saracenis et occisi, in modico tempore succedente ipse marchio ab Assacini interfactus est, et ipse comes Henricus, postquam contraxit cum ea, similiter a fenestra corruit et mortuus est.

Nos igitur attentes predictas rationes et utilitatem regni et totus Ecclesie Gallicanæ, et pro bono pacis in posterum melius conservande, communicatio etiam prudenter et virorum religiosorum consilio, de auctoritate legationis nostræ volumus ut attestacione ista vim ac fidem habeant, quando necesse fuerit, ac si essent audite post litteram inchoatam, et ipsas eadem auctoritate ad hanc virtutem habendam confirmamus.

Actum anno gratiae 1200, tertio decimo, mense Octobre.

XII.

Abbas Prulliaci fecit hujusmodi inquestam super parentela inter Erardum et Philippam filiam comitis Henrici.

(Prulliaci, anno 1213.)

Universis Christi fidelibus presentes litteras in-

(216) Girardus Aventatus sive Eventatus, cuius testimoniorum refertur in superioribus litteris, erat antiquissimus monachus monasterii Prulliacensis, et

specturus, frater A. dictus abbas Prulliaci, in Domino salutem.

Noverit universitas vestra quod venerabilis pater Robertus Dei providentia tituli Sancti Stephani in Celio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, mandavit nobis per litteras suas ut præperemus dilecto fratri Gerardo Aventato (216) monacho nostro quatenus interposito sacramento perhiberet testimonium veritati super eo quod a nobis esset requisitus de parentela quæ est inter nobilem domicellan Philippam filiam quondam inclita recordationis comitis Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, et Erardum de Brena. Qui vocalis coram nobis, tactis sacrosanctis reliquiis cum jureamento parentelam Erardi pronominati et domicella prefatae ad inquisitionem nostram per sacramentum quod fecerat taliter enarravit. Grossus et Florius fuerunt fratres. Hujus regis qui cognominabatur Grossus filius fuit Ludovicus rex qui sepultus est apud Sanctum Portum. Hujus regis Ludovici filia fuit comitissa Maria. Comitissa Mariæ filius fuit præfatus comes Henricus, pater prædictæ domicelle. Ex alia parte, de Florio exiit Ysabia (217). Mater fuit Aalaidis domina Venisiaci. Aalaidis domina Venisiaci mater est prædicti Erardi. In ejus rei memoriam presentes litteras fecimus sigilli nostri charactere consignatas.

Actum Prulliaci anno gratiae millesimo ducentesimo tertio decimo, in festo Assumptionis beatæ Mariae virginis.

XIII.

Inhibitio Honorii Papæ III facta contra Erardum de Brena et Philippam uxorem.

(Laterani, vi Non. Maii.)

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Anima nostra turbata est valde, ac impletus amaritudine venter noster, conturbataque sunt viscera nostra, et lumbi nostri dolore repleti, quoniam filii venerunt usque ad partum, et ecce virtus videtur deficeri pariendo et efflare cui benedixerat Dominus ager satus exhortationis apostolicæ semine ante messem. Leviathan enim sanctificatis Domini, qui super montem caliginosum signum levaverunt, ut redderent Egypto et habitatoribus ejus malum quod fecerunt in Sion et Hierusalem in conspectu Domini Dei nostri, iter rectum per austriacum ut serpens tortuosus distorsit et obseruavit ut veculis, coram eis ponens offendiculum quo impingant et convertantur retrorsum. Attende igitur et vide te si sicut dolor noster est dolor, cum exercitus ad obsedium Domini preparatus tanto studio et labore, passagio imminentia, quasi regione albescente ad messem, astuta diabolica retrorsum videatur converti, ne ascendant in palnam et colligant fructus ejus, quodque nos magis monet ac turbat, vos videntes hoc malum, non solum non habeatis, sicut dicitur, ex hoc luctum, et eidem nequaquam prout ad vestrum officium pertinet, obviatis, verum etiam, sicut accepimus, quidam vestrum tanto malo intentum potius tribuant et fomentum. Quid sane felicis recordationis Innocentius papa predecessor, noster volens imminentibus periculis obviare, audiit quod Erardus de Brena, cui per sanctæ memorie Albertum Hierosolymitanum patriarcham soleumne fecerat interdicti ne cum Philippa, quam comes quondam Henricus de copula incestuosa suscepérat, contrahore presumeret, cum, sicut accepérat, eadem ipsum proxima consanguinitatis linea contingeret,

fuerat olim miles, ut notatur in codice Colbertino.

(217) In codice Colbertino : Isabella de Nangis, Isabella mater fuit Aalaidis.

et ipse prædecessor noster mandaverit testes recipi super consanguinitate prædicta, cupiditate ambitiosa carceratus eamdem Philippam sibi clandestine copulat, et de partibus rediens transmarinis, in regnum Francie festinaret accedere, ut, si posset, schisma contra dilectum filium nobilem virum Theobaldum Campaniæ comitem suscitaret, non solum in grave scandala regni ejusdem, verum etiam in grande dispendium terræ sanctæ, apostolicis vobis dederit litteris in præceptis ut dictum Erardum, Deum habentes præ oculis, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compescere curarent, si forte occasione prescripta presumeret malignari; cuius nos vestigii inhærentes, ne hujusmodi occasione posset ejusdem terra sancta impediri succursus, contra dictum Erardum et eamdem Philippam nuper vobis præceptum simile recolimus direxisse (218). In generali quoque concilio, quoniam ad crucis negotium exequendum est permaxime necessarium ut principes populi Christiani ad invicem pacem obseruant, pro vita fuit deliberatione statutum ut saltem per quadriennium in toto orbe Christiano pax generaliter servaretur, ita quod per Ecclesiarum prælatos discordantes reducerentur ad plenam pacem aut firmam treugam inviolabilitatem observandam, et qui acquiescere forte contemnerent, per excommunicationem in personas et interdictum in terras arctissime cogerentur; nisi tanta esset injuriatorum malitia quod ipsi tali non deberent pace gaudere.

Licet igitur dictus Erardus cum complicibus et coadjutoribus suis, sicut ex litteris dilecti filii nobilis viri Odonis, ducis Burgundie crucesignati, nobis innotuit, terram comitis memorati nuper hostiliter intrans, quasdam villas incendio devastari, et mercatores eunes ad nondinas in strata publica fuerit deprædatus, eumdem comitem et terram suam infestare non cessans, quanquam dilecta in Christo filia Blanca comitissa mater ipsius comitis, quæ ballium gerit ejusdem, parata sit secundum approbatum regni Francie consuetudinem stare juri, vos tamen tam præceptum ejusdem prædecessoris nostri et nostrum quam constitutionem præfati concilii surdi auribus transeuntes, non tantum prædicti Erardi et sautorum ipsius temeritatem et malitiam, sicut dicitur, compescere non curatis, sed et quidam vestrum, quod grave gerimus et molestum, omissa pontificalis officii gravitate, ambulantes secundum carnem et luctum viarum Sion ducentes pro nibilo, eidem auxilium tribuunt et favorem, qui, ut de prædictis rationibus taceamus, ratione homagii quod receperunt ab eo, deberent eumdem comitem defensare. At junxit etiam idem dux quod nisi huic morbo citius apponatur remedium, plusquam credidit terra sancta impeditur succursus, eo quod ex hujusmodi guerra non ipsius et suorum duntaxat, qui, sicut asserti, propter hoc etiam de partibus transmarinis rediret ad propria festinante, cum tum ratione hominii quo idem comes tenetur astrictus, tum propter juramentum quod ipse de illo juvando pro viribus præstiti, tum propter necessitudinem sanguinum, eidem ulla tenus deesse non possit, et dictus comes defensionem et auxilium debitum instantre postulet ab eodem, voti exsecuio retardatur, verum etiam omnium baronum regni Francie, qui affluerunt suis humeris signum crucis, et qui adhuc ad ipsum habent in proposito faciendi, quoniam guerra ista plures quam aestimetur involvet, et pecunia pro votorum executione parata in expugnationem hostium crucis Christi consumetur in interitionem populi Christiani dextris in sua viscera convertentis. Ecce quomodo astuta Satana latitiam afferre nititur Philistheis, quasi percussori eorum communista sit virga, dum iij qui signum levaverant contra eos, a via in invium declinando flunt in adjutorium filii Ioth, eis videlicet qui disponentes adversus Domini-

A num testamentum dicunt: *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei nobis (Psal. lxxxix).* Nos igitur, qui ex hoc tacti sumus dolore cordis intrinsecus, et de tanto scandalolo urinur veheinenter, illius volentes, prout ad nostrum officium pertinet, versuti obviare, qui letatur cum male fecerit et in pessimis rebus exsultat, ne modico malignitatis fermento tota massa eorum qui de regno Francie ad obsequium Jesu Christi facta est quasi nova conuersio corruptatur, sed in azymis sinceritatis et veritatis potius epulando reddat Domino vota sua, fraternitati vestra per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore postpositis, contra eorumdem Erardi et Philippæ presumptionem malignam juxta prædecessoris nostri mandatum et nostrum taliter sine mora dispendio procedatis, quod zelum habere videamus terræ sanctæ, cuius ex hujusmodi temeritate auxilium impeditur, et expiæ nihilominus inobedientiam qua dicitur præcessisse per obedientiam subsecutam, ac nos vobis scribere durius non cogamur, qui habemus in promptu omninem inobedientiam vindicare, spiritualibus armis et Deo potentibus militias.

Datum Laterani, vi Non. Maii, pontificalis nostri anno primo.

In eundem modum scriptum est episcopo Silvanetensi et abbatii Sanctæ Genoreæ et priori Sancti Martini de Campis, verbis competitor mutatis, usque Domino vota sua, discretioni vestre per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore postpositis, dictos Erardum et Philippum nec non et fautores eorum ut ab infestatione prædicti comitis et terræ sue et suorum ob Christi reverentiam desistentes, firmam treugam inviolabilitatem observandam usque ad tempus in prædicto concilio diffinitum in eodem, monitione præmissa per excommunicationis sententiam in personas et interdictum in terras eorum, sublatu appellationis obstaculo, sine mora dispendio compellatis, præsertim cum comitissa præfata parata existat pro eo ubi debuerit secundum consuetudinem regni ejusdem ipsis justitiae plenitudinem exhibere. Et quoniam sepe contingit quod illis præbet temporalis vexatio intellectum quos a malis non retrahit amor Dei nec ecclesiastica censura compescit, illustrem regem Francorum moneatis prudenter et efficaciter inducatis, ut tacitus injury Jesus Christi, cuius ex presumptione hujusmodi negotium impeditur, eorumdem Erardi et Philippæ ac sautorum ipsorum malignitatem temerari tradita sibi cœlius potestate compescat; in hoc Deo potius quam homini seriendo. Taliter autem sine dilatione mandatum apostolicum exequi procuretis quod zelus terræ sanctæ vos comedere videatur, et reprehendi de negligientia non possitis, sed de diligenti potius commendari. Quod si non onnes iis exequendis potueritis interesse, tu, frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus exsequearis.

Datum, ut in alia.

XIV.

Prohibet papa ne regina Cypri audiatur in causa successionis donec probetur esse legitima.

(Reatæ, viii Kal. Julii.)

HONORIUS, etc. venerabili fratri episcopo Catalaunensi et dilectis filiis sancti Joannis in Vineis et Vallis secretae Præmonstratensis ordinis Suessiorumensis dioecesis abbatibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blanca comitissa et dilectus filius nobilis vir Theobaldus natus eius, comes Campaniæ, nobis insinuare curarunt quod charissima in Christo filia nostra illustris regina Cypri, illegitima filia Henrici quon-

(218) Vide Otor Rovelli, p. 141, 1918, 8. 21

dam comitis Campaniae, ipsos et sua nititur molestare, moliendo in terram quam possidet idem comes succedere occasione incestuosa copule quam mater ipsius reginæ cum Henrico comite supradicto, alio etiam legitimo viro vivente, contraxit, ex qua non sine duplice nota progenita, cum manifestum patiatur defectum natalium, successoris titulum non meretur. Volentes igitur in causa natalium justitiam publicam exhiberi, per apostolicam vobis scripta mandamus quatenus ipsi regina, si ad partes accesserit Gallianas, auctoritate nostra injungatis expresse ut, usque ad terminum competentem quem ipsi peremptorium assignetis, personaliter vel per procuratores idoneos apostolicos se conspectui representet; id ipsum injungentes ejus procuratori, si aliquem forte propter hoc ad partes destinaverit supradictas; ut auditis et plenius intellectis quæ fuerint hinc inde proposita, justo declaretur iudicio utrum ipsa regina ex copula predicta suscepta debeat illegitima reputari. Quod si forte dicta regina vel aliquis nomine seu etiam occasione ipsius super ipsa causa successionis litigare vellet in partibus Gallicanis, ipsos non permitatis audiri quousque causa natalium, ex qua illa dependet, per apostolicas sedis iudicium terminetur. Quinimo, ne forte negotium confundi contingat, praefatam terram in statu in quo nunc esse dignoscitur conservantes, illam non permittatis hujusmodi occasione ab aliquo perturbari; perturbatores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Reatae, viii Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio.

XV.

Ad Philippum regem, ne audiat in causa successoris donec terminetur causa natalium reginæ Cypri.

(Viterbiæ, iv Kal. Novembris.)

Honorius, etc. charissimo in Christo filio PHILIPPO, regi Francorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet indubitanter noverimus te promptum esse ad justitiam cunctis potestibus exhibendam, ex abundanti tamen nuper ad preces charissimam in Christo filie nostræ illustris reginæ Cypri serenitatem tuam rogavimus et adhuc quoque rogamus ut eamdem reginam, cum ipsam ad presentiam tuam venire contigerit, cures benigne recipere, et tam eam quam A. nuntium suum in ipsius reginæ justis petitionibus exaudire. Verum , sicut dignum est ut exaudiatur a te in petitionibus justis, ita etiam dignum est ut eis audiuntiam deneges in injustis. Injusta autem esset petitio si forsitan petenter ut super successione comitatus Campaniae audires ipsius reginæ hoc tempore questionem ; quia , cum ad examen nostrum jam dederat sit causa natalium , quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, et ex qua illa dependet, nihil aliud esset antequam hæc sit terminata illam incipere quam diversis processibus intricare negotium et confusione quadam ordinem iudicij pertrahere. Ideoque serenitatem tuam præmonendum duximus et rogandam quatenus, si forsitan ab ipsa regina seu a prefato nuntio ejus vel alio super hoc fueris requisitus , eorum precibus aures regias, donec jam dicta causa natalium apostolico iudicio item acceperit, non inclines.

Datum Viterbiæ, iv Kal. Novembris , pontificatus nostri anno quarto.

XVI.

Ludorico regi, ne ipsos audiat in causa successoris donec terminetur causa natalium.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

(219) Honorius , etc. charissimo in Christo filio

(219) Quinta compil. *Decretal. lib. II¹, tit. 5¹, c. 1.*

A Ludovico, regi Francorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Tuam non credimus latere prudentiam causam natalium charissimæ in Christo filie nostra illustris reginæ Cypri ad examen nostrum , utpote quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, iamdudum esse delatam. Unde clara memorie Philippum regem Francie patrem tuum litteris nostris coravimus præmonere ui, si forsitan regina ipsa super successione comitatus Campaniae questionem proponeret coram eo, non audiret eamdem quousque terminata esset prædicta causa natalium , ex qua illa noscitur descendere. Licit ergo, sicut eidem patri tuo scripsimus, velutum reginam ipsam in suis iustis petitionibus, exaudiri, quia tamen antequam natalium causa terminata sit, dependentem ex illa successiois causam incipere nihil aliud esset quam diversis processibus intricare negotium et confusione quadam ordinem iudicij perturbare, tuam quoque serenitatem præmonendum duximus et rogandam quatenus, si forte ab ipsa regina vel nuntio ejus seu quolibet alio super hoc fueris requisitus , eorum precibus aures regias, donec jam dicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, non inclines.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

XVII.

Charta Erardi de Brena qualiter quitavit Theobaldo comiti Campania et recis hæredibus ejus quidquid clamabat ex parte Philippæ uxoris sui in comitatibus Campania et Briæ.

Ego Erardus de Brena notum facio universis tam presentibus quam futuris quod cum discordia extisset inter me et dominum Philippum uxorem meam ex una parte, et nobilis virum Theobaldum Campaniæ et Briæ comitem Palatinum ex altera, super comitatibus Campaniæ et Briæ et pertinentiis eorumdem , super quibus coram domino rege Franciæ traxeramus in causam ego et predicta uxor mea comitem supradictum, et etiam guerram moveramus contra eum : tandem propria et spontanea voluntate mea, nullo metu, nulla coactione compulsus, de consensu et voluntate predictæ uxor mea quitavi penitus et remisi supradicto Theobaldo comiti et hæredibus ex corpore suo successive in perpetuum descendantibus quidquid clamabam seu clamaveram ex parte dictæ Philippæ uxoris meæ in comitatibus et pertinentiis supradictis; tali conditione apposita, quod si forte continget predictum Theobaldum comitem sine hærede corporis sui vel hæredes ex corpore suo successive descendentes sine hærede corporum suorum decedere, nullum mihi nec predictæ uxor meæ nec hæredibus ex corpore ipsius, successive descendantibus fieret præjudicium ex quitatione et remissione predictis quin ad jus nostrum, si quod unquam habuimus vel habere debuimus super præmissis, libere possemus redire, non obstantibus predictis; ita tamen quod nobilis domina Blanca comitissa mater comitis supradicti libere ac pacifice sine contradictione ac molestatione aliqua teneret et possideret quandiu viveret totum doarium suum cum omnibus pertinentiis, sicut ei factum fuit a comite Theobaldo quondam marito ipsius, et insuper omnes conquestus suos quos habere debet de jure consuetudinario sive scripto, idem esset de doario et conquestibus uxoris Theobaldi comitis, quecumque illa foret. Et sciendum quod si soror predictæ uxor meæ regina Cypri vel hæredes ipsius venient ad partes istas, et de comitatibus Campania et Briæ ac pertinentiis supradictis aliquid acquirerent per guerram vel placitum sive pacem, postquam essent in saisia et teneura illius conquestæ seu acquisitionis quas ad remangue-

tiam, id est, sine contradictione prædictorum comitis et comitis et hæredum ex corpore ejusdem comitis successive descendenter retinerent, si ego vel prædicta uxor mea seu hæredes ex corpore successive descendentes aliquo modo a prædicta regina vel hæredibus suis aliquid de prædicta conquesta seu acquisitione possemus acquirere, illud nobis remaneret pacifice non obstantibus prædictis. Sic autem intelligimus quod contradicte dictorum comitis et comitis non valere, si prius laudasset et concessisset prædictam conquestam seu acquisitionem aliquo prædictorum modorum factam. Prædictus autem comes Theobaldus propter quitationem et remissionem prædictas dedit prædicta Philippam uxori meæ et hæredibus ex corpore suo successive descendentes sine hærede corporum suorum decedere, terra prædicta ad ipsum Theobaldum comitem vel ad hæredes ex corpore suo successive descendentes sine contradictione aliqua revertetur. Præterea idem comes Theobaldus dedit mihi et prædicta Philippam uxori meæ quatuor mille libras Pruvenses, et quitavit nobis damna omnia quæ intrinsecus ei per guerram nos et coadjutores nostri. Et quitavit etiam grueriam quam clamabat in propriis nemoribus meis. Et insuper quitavit me de omni debito quod debebam Judeis et burgensibus ipsis, qui scilicet Judei et burgenses sui erant in vigilia Omnitum sanctorum proximo præterita: quod quidem debitum contraxeram antequam ivissem ultra mare. Per hæc itaque supradicta mili et prædicta Philippam uxori meæ data et quitata tenui et tencio me pro pagato per consensum et voluntatem ejusdem uxoris meæ de omni eo quod clamabam seu claram ex parte ipsius Philippe in comitibus Campanie et Briæ et in pertinentiis eorumdem, salva tamen conditione quæ superioris est expressa. Præterea concessi propria et spontanea voluntate mea, et etiam de consensu prædictæ uxoris meæ, ut si forte, quod absit! contigerit me vel eandem uxorem mean aut hæredes ex corpore ipsis successive descendentes vel alium nomine nostro contra quitationem vel remissionem prædictas venire movendo placitum seu guerram, prædictus Theobaldus comes vel hæredes ex corpore suo successive descendentes sine mesfacere et sine fidem mentiri possint accipere prædictas mille et ducentas libras terræ et debita superioris quitata repete ac quidquid juris habeant in memorata grueria reclamare. Et tenebremur etiam in hoc casu ego et prædicta uxor mea vel hæredes ex corpore ipsis successive descendentes reddere eidem comiti Theobaldo vel hæredibus ex corpore suo successive descendenter quatuor milia librarum Pruvensem, et de dannis quæ idem comes incurrit per guerram prædictam essemus in eodem statu et puncto in quo eramus ego et prædicta uxor mea antequam dicta quitationis seu remissio facta esset. Hæc omnia et singula, sicut supra sunt expressa, propria et spontanea voluntate mea, et etiam de consensu et voluntate supradictæ Philippam uxoris meæ, juravi me in perpetuum observaturum et nunquam contra venturum. Quod ut notum permaneat et firmum teneatur, litteris adnotatum signilli mei munimine roboravi.

Actum anno ab incarnatione Domini 1220 primo mense Novembri.

XVIII.

Litteræ ejusdem Erardi et Philippæ ejus uxorū, quibus promittunt sigillare ad voluntatem patriarchæ Hierosolymitanæ pacem et concordiam factam inter ipsos et comitissam et pliūm.

(Anno 1226).

Nos Erardus de Brenna et ego Philippa uxor ejus notum facio universis tam presentibus quam futuris quod ego desi et do, quitavi et quito, cessi et cedo, concessi et concedo Theobaldo, comiti Campanie et Briæ palatino, et hæredibus suis quos habet et habituras est ab ipso et uxore sua et uxoribus jam habitis vel habendis linearum matrimonialium descendenter perpetuo habendum et possidendum omne jus quodcumque habebam vel habucram vel habere poteram in

Aris quod cum dies esset assignata apud Calvum montem in recessu venerabilis Patris Giroldi patriarchæ Hierosolymitanæ, quo mediante facta fuit pax, dum esset episcopus Valentiniensis, inter charissimam dominam nostram Blancham comitissam Trecensem palatinam et charissimum dominum nostrum Theobaldum comitem Campanie et Briæ palatinum ex una parte, et nos Erardum et Philippam uxores ejus ex altera, nos dicto loco, videlicet apud Calvum montem, eidem patriarchæ promisimus per præsentes litteras quod quantumcumque dominus Theobaldus comes Campanie super hoc monebit, et ubique voluerit, veniemus, et pacem prædictam cum correctione quam apposuerit dominus patriarcha per suas litteras patentes, nos concedemus de novo et sigillabimus iterum quando fuerimus requisiti. Quod ut notum permaneat et firmum teneatur, litteris adnotatum sigillorum nostrorum fecimus minime roborari.

B Actum anno gratiæ 1226, die Veneris in festo Sancti Vincentii.

XIX.

Confirmatio pacis initæ inter partes supradictas.

(Signæ, iv Kal. Septembris).

Honorius, etc. dilecto filio nobili viro THEOBALDO, comiti Campanie, salutem et apostolicam benedictionem.

Si pedes evangelizantium pacem pulchri voce propheta nuntiantur, facientium illam seu etiam conservantium tanto pulchiores possunt non immerito testimoniari quanto præminet opus verbo. Propter quod nobis, qui licet immemorit, ejus locum tenemus in terris qui pacificavit quæ in terris et quæ in cœlis sunt per sanguinem crucis sue, ex officio apostolatus incumbit ad ea quæ sunt pacis intendere, ut videlicet discordantes reducamus ad pacem, et ad concordiam revocatos circumspunctione apostolica foveamus in illa, ne sopita patiatur discordia recidivum in discrimen corporum et periculum animarum, consecutari ex hoc pulchritudinem premii amplioris, cum in pace principum sæcularium Ecclesiastiarum tranquillitas ex magna parte consistat, et ex ipsorum discordia eadē incurvant frequenter oppressiones non modicas et jacturas. Cum igitur gravis et periculosa discordia, quæ inter te ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Blancham comitissam Campanie, matrem tuam, ex parte una, et nobilem virum Erardum de Brenna et Philippam uxorem ejus ex altera vertebatur, sit, eo faciente ad cuius imperium spiritus procellæ subsistit et fluctus silenti ejusdem, amicibili pace sopita, et prædicti Erardus et uxor ejus suis nobis litteris supplicant ut eamdem dignaremur apostolico munimine roborare, nos tamen tuis quam eorum precibus inclinati pacem ipsam sive concordiam, sicut provide facta est et ab ultraque parte sponte recepta et hinc inde juramento firmata, nec non et in authenticis inde confectis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Signæ, iv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

XX.

Litteræ regine Cypræ de renuntiatione comitatum Campanie et Briæ.

(Anno 1234.)

Ego Adelis Dei gratia regina Cypræ notum facio universis tam presentibus quam futuris quod ego desi et do, quitavi et quito, cessi et cedo, concessi et concedo Theobaldo, comiti Campanie et Briæ palatino, et hæredibus suis quos habet et habituras est ab ipso et uxore sua et uxoribus jam habitis vel habendis linearum matrimonialium descendenter perpetuo habendum et possidendum omne jus quodcumque habebam vel habucram vel habere poteram in

comitibus Campanie et Brize et pertinentiis eorumdem in tota terra quam habuit, tenuit, seu possedit in proprietate, dominio, et feodis bona memoriae Henricus avus meus, quondam comes Trecensis, si quod jus habebam vel haberem vel habere poteram in dictis comitatibus et pertinentiis eorumdem in terra jam dicta; ita quod ex cetero nec ego nec heredes mei in dictis comitatibus et pertinentiis eorumdem ac terra praedicta aliquid poterimus reclamare contra dictum comitem vel heredes supradictos, sicut dictum est, ab ipso linea matrimoniali descendentes. Et me de vestivi de omni jure, si quod habebam vel haberem in dictis comitatibus et pertinentiis eorumdem et terra jam dicta, in manu charissimi domini mei Ludovici Dei gratia regis Francorum illustris. Et haec omnia feci in mea propria et libera potestate constituta et spontanea voluntate, nullo timore, captione, violentia, vel compulsione alia inducta. Promisi et promitto dicto comiti quod procurabo bona fide sine meo ponendo quod heredes mei omnia que continentur in charta ista laudabunt et approbabunt comiti supradicto et heredibus ejus jam dictis, et juri suo, si quod habent in dictis comitatibus et pertinentiis eorumdem et jam dicta terra, rennuntiabunt et quitabunt ac cedent dicto comiti et ejus heredibus jam dictis; et haec facient coram aliquibus authenticis personis, que dicto comiti litteras suas patentes dabunt omnia que in charta ista exprimunt continentur. Promisi et promitto etiam me rogaturam domainum papam et alias personas quas dictus comes, heredes ejus, vel eorum mandatum mihi nominabunt, ut super dictis conventionibus sive promissionibus suas patentes litteras confirmatorias testimoniales conficiant et tradant dicti supradicti et heredibus suis jam dictis. Suppono etiam me jurisdictioni praelatorum quorumcunque qui mihi a dicto comite vel heredibus suis supradictis vel eorum mandato fuerint nominati, in quorum dioecesis fuero vel terram habuero, petendo supplicando humiliiter eisdem ut si contra predictas conventiones sive promissiones vel aliquam earum aliquo tempore contingenteret me venire, in personam meam excommunicationis et in terram meam interdicti sententias promulgaret et usque ad condignam satisfactionem easdem facerent inviolabiliter observari. Volo etiam et concedo quod me et heredes meos ad restitutionem omnium dannorum et expensarum hujusmodi occasione factarum dicto comiti et heredibus ejus supradictis compellant, cessionibus et conventionibus supradictis nihilominus in suo robore duraturus. Juravi etiam quod ante confectionem harum litterarum dictos comitatus vel alterum eorum vel etiam partem dictae terre nemini dederam, vendideram, vel concesseram; excepto hoc quod promisi septingentas libratas terre ante confectionem istarum litterarum que non poterunt capi nec solvi in terra a dicto comite mihi assignata; nisi forte centum libratas terra quas promisi et concessi Florentio de Villa militi per litteras meas sub certo modo, que etiam ibidem non assignabuntur nisi jus domini regis ad hoc me compellat, et ego me defendam in causa quantumcunque potero bona fide. Nec jus, si quod mihi habebam vel habere poteram, vel actiones meas, si quas habebam, alicui concesseram, vel quocunque alio modo alienaveram; nec ex cetero cedam vel alienabo jus vel actiones, si quas habebam vel haberem antea compositionem istam ad petendos dictos comitatus vel alterum eorum.

Predicta omnia universa et singula juravi tactis sacrosanctis Evangelii me servaturam et impleturam, et quod nullo tempore per me vel per alium contra non eam, et quod non procurabo quod ab hoc juramento absolvat, vel quod mihi aliquid jus petendum in supradictis restituam, et quod si quod horum ab aliquo esset pro me imperatum per me vel per alium, non utar, et quod nec jamic dictum co-

Amitem nec supradictos heredes ipsius super premissis per me vel per alium de cetero molestabo; sub eodem juramento renuntians litteris impetratis et impetrandis super premissis, et omni privilegio et omni auxilio juris canonici et civilis. Propter cessiones autem, quitationes et conventiones et alia supradicta dedit mihi dictus comes quadraginta millia librarum Turonensem in pecunia numerata, et plene satisfecit mihi de dicta pecunia summa. Dedit insuper mihi et assignavit duo millia libratarum terra in terra plana in comitatibus Campanie et Brize; in qua nec habeo fortificiam, nec potero facere, quam teneo et tenebo in alio ad usus et consuetudines aliorum alio loco Campanie et Brize quandiu vixerim. Post decessum autem meum heres meus, si citra mare fuerit, homagium ligium inde faciet dicto comiti vel heredi ejus. Si autem citra mare non venerit, dictus heres requiri per nullum suum et suas litteras patentes a comite Campanie vel herede ejus terram. Et tunc dictus comes vel heres ejus sine dilatione remittit nullum suum cum litteris suis patentibus, qui loco ejus recipiet homagium ligium a dicto herede. Et dictus heres nuntio comitis vel heredis ejus faciet homagium ligium, quod recipiet nullius nomine comitis. Et dabit dictus heres dicto nuntio litteras suas patentes de facto homagio, et super hoc litteras testimoniales Templi vel Hospitalis vel patriarchae Hierosolymitani. Et haec debent fieri infra annum a morte mea vel heredis mei qui dictam terram post me tenerit; et simili modo in perpetuum fieri herede meo vel eo qui terram tenuerit moriente, et simili modo comite seu herede suo moriente. Mortuo autem eo qui dictam terram mihi assignata tennerit, si ultra mare decesserit, omnes proventus intermedii temporis per manum dicti comitis vel ejus heredis reservabantur, et successoris meo, scilicet heredi meo, restituerunt. Si autem heres meus infra annum non mitteret pro homagio faciendo, sicut predictum est, proventus terra essent dicti comitis vel heridis usque ad factum homagium. Si autem per comitem vel heredem ejus staret quominus ipsi fieret homagium infra annum, cum suisset competenter requisitus, nihil heredi meo deperiret, sed omnes proventus totius temporis intermedii heredi meo salvi essent, et salsina terra ballivo ejusdem heredis noxi tradiceretur. Nihilominus tamen cum ad heredem meum dictus comes vel heres ejus nullum mitteret, ipsi nuntio homagium facere eo modo quo dictum est heres meus teneretur. Insuper ballivus heredi mei in terra dicta comiti juravit fidelitatem se servaturum quandiu erit ballivus, et de dicta terra dicto comiti vel heredi ejus competencia servitia se facturum quandiu heres meus morram fecerit ultra mare. Scindum autem est quod si dictus comes decederet sive herede vel heredibus de uxore vel uxoribus, sicut supra dictum est, propter ista que in charta ista continentur mihi vel heredi meo non minueretur jus vel augmentaretur in aliquo quin ego et heres mens essemus in eodem puncto prosequendi jus nostrum, si quod haberemus, in quo eramus ante haec omnia supradicta, salvo doario Margareta comitissa Campanie dicti conitis, filia domini Archambaudi de Borbon, quod tale est: Sparnacum, Virtutum, Seannia, Cantumerula, Pontes, Nogentum, Meriaum, Peantium et castellanis et pertinentiis, eorumdem locorum, Semonia et Barbona, salvis etiama pactionibus initis super matrimonio dicta Margareta pro triginta et sex millibus librarum Parisiensem in matrimonio eidem Margareta a dicto patre suo datis. Ita tamen quod de dicta pecunia data in matrimonio nihil poterit capi in terra praedicta mihi assignata. Super predicta terrae assignatione nec non quadraginta millionum librarum satisfactione teneo me pro pagata, et confitco me gratum meum

recepisse, renuntians exceptioni terre non assignatae et pecuniae non numeratae et omni privilegio et auxilio juris canonici et civilis et omni alii exceptioni que posset objici contra factum hujusmodi vel presens instrumentum et omni penitus suffragio quod mihi vel haeredibus meis posset in hoc facto prolesse et dicto comiti vel haeredi ejus obesse. Et scendum quod post mortem meam dictus comes dictam terram teneret et retineret usque dum dictus haeres meus omnia supradicta laudasset et approbasset, si heres meus requisitus nollet conventionem supradictas laudare et approbare. Facta vero sunt et dicta haec omnia premissa in presentia domini Ludovici Dei gratia regis Francorum illustris: quem rogavi et rogo ut super praemissis omnibus litterarum suas patentes totam seriem istarum litterarum continentem et omnia supradicta confirmantes conficiat et tradat dicto comiti sigilli sui munimine robatas, et quod faciat omnia supradicta in fidelis suis et baronum Francie tanquam dominus firmiter observari, et quod de cetero aliquem contra predicta venientem non audiat, nec in regno suo ab aliquo andiri permittat. Item scendum quod charissimus dominus meus Ludovicus, Dei gratia rex Francorum illustris, predictum Theobaldum regem Navarre, Campaniam et Briam comitem palatinum investivit de predicto jure, de quo, ut continetur superiori, me in manu ipsius devestivi secundum conventiones supradictas. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri volui sigilli mei munimine robatas.

A Actum anno gratiae 1234, mense Septembri.

XXI.

Litteræ Ludorici regis de renuntiatione reginæ Cypri.
(Anno 1234.)

Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi presentem paginam inspecturi quod nobilis mulier Aleydis regina Cypri, in presentia nostra constituta, quitavit charissimo consanguineo et fidei nostro Theobaldo Campaniam et Briam comiti palatinum omne ius quod habebat vel dicebat se habere in comitatibus [Campania] et Briæ et pertinentiis eorumdem, et de eodem jure se devestivit in manu nostra, et nos ad petitionem dictæ reginæ investivimus eodem iure dominum Archambaudum de Borbonio, nomine dicti comitis, salvo hoc, quod si dictus comes decederet sine herede ab ipso linea matrimoniali descendente, supradicta non obessent dicta regina quia posset petere dictos comitatus sicut poterat ante, nec propter supradicta jus suum minueretur vel augmentaretur. Pronuntiamus etiam quod quando assisa duorum millium libratarum terræ..... facta dicta regine, nos ita sicut continentur in charta dictæ reginæ tradita dicto comiti faciemus scribi et sigillari et tradi dicto comiti. Et his omnibus supradictis et sigillatis et dicto comiti traditis, presentes litteræ nobis reddentur.

B Actum anno gratiae 1234, mense Septembri.

Desiderantur Libri xvii, xviii et xix.

EXCERPTA DE REBUS GALLICIS

Ex fragmento indicis quod vulgo *Rubricella* appellatur, Regesti ms. Innocentii PP. II an. xvi: et fortasse etiam xix; quorum annorum libri cum perierint, maximi faciendum est hoc fragmentum in quo argumenta multarum epistolarum, quando epistolis ipsis uti non licet, habentur.

(Ex edit. Breqigny, t. II, col. 1103.)

Regi Francorum scribitur et hortatur ut dictis C baronibus, inimicis dicti regis Anglorum, nullum impendat auxilium seu favorem.

Eidem, super eodem, et fortius exhortando ut filio suo primogenito inhibeat ne dictis inimicis præstet auxilium vel favorem.

Super codem, Philippo et filio suo primogenito.

Super codem negotio, duci Burgundie et diversis archiepiscopis et episcopis, per Franciam et Angliam constitutis.

Episcopo Silvanectensi.

Regi Anglorum scribitur quod ad petitionem numerorum suorum mittitur sibi legatus.

Rothomagensi archiepiscopo, et suffraganeis ejus.

Regi Francie, super dicto negotio regni Angliae, D ut desistat.

Super codem negotio, prælatis regni Francie.

Super eodem, baronibus Angliae.

Super eodem, Cameracensi, Leodiensi et Trajetensi episcopis.

Super codem, regi Francie.

Super eodem, clero Londonicusi.

Universis Christi fidelibus significatur ordinatio facta, quod comes Tolosanus, propter haeresim, comitatu Tolosano perpetuo sit privatus, et quod uxor sua habeat dotalitium suum.

Eodem modo scribitur archiepiscopo Narbonensi, et quod faciat cl. marcas comitissæ, uxori dicti comitis, et hoc de Castro Bellicadri, assignari.

Eodem modo, comiti Montisfort. et quod ipse obseruet dictam ordinacionem.

Tolosano et Consentin. episcopis mandat quod comiti Convenarum super quibusdam gravaminibus, sibi per comitem Montisfortis illatis, ministrent iustitiam, vel remittant causam ad curiam

Eodem modo, episcopo Nemausensi et duobus archidiaconis, pro comite Fuxi.

Comiti Montisfortis quod Castrum Fuxense ponat in manibus abbatis Sancti Tiberii, nomine Ecclesia et ad utilitatem comitis Fuxi tenendum, donec aliud fuerit ordinatum.

B. reginæ Anglorum antiquæ, scribitur, et, ad petitionem suam et regis Anglorum, confirmatur quædam compositio, inter ipsos regem et reginam, super ipsius dotalitio facta.

Abbati et conventui monasterii Sancti Dionysii in A
Francia scribitur, et, quia ab aliquibus dubitabatur,
an corpus beati Dionysii, quod in eodem monaste-
rio requiescit, fuerit corpus beati Dionysii Areopagi-
te, qui mortuus fuit in Graecia, vel alterius, domi-
nus papa mittit eis de veris reliquiis, sive corpus
illius beati Dionysii Areopagite, et concedit onini-
bus visitantibus quadragesima dies.

Archiepiscopo Narbonensi mandatur ut, si aliqua
de bonis comitatus Melgorii alienata invenerit, ad
jus et proprietatem Ecclesiae Magalonensis revocare
procuret.

Universis baronibus et militibus, in comitatu Mel-
gorii constitutis, quod episcopo Magalonensi prae-
sent, sicut vero domino, fidelitatis juramenta.

Remensi archiepiscopo et ejus suffraganeis, quod
B. de Anisnis, subdiaconum excommunicatum, pro
eo quod cum Margarita, sorore comitissae Flandriae,
consanguinea sua, matrimonium fraudulenter con-
traxit, denuntiat excommunicatum.

Eodem modo, episcopo Leodiensi.

Abbati et conventui Cluniacensibus declaratur et
ordinatur quod electio et institutio prioris de Char-
itate ad dictum abbatem pertineat.

Albiensi et Catureensi episcopis datur in mandatis,
ut aliqua bona, ablata Duaco Alamanno per S. co-
mitem Montisfortis, ad restituendum eidem Duaco
dictum comitem compellant.

Archiepiscopo et capitulo Turonensibus confirmatur
quædam compositorum super electione decani et
prepositura inter ipsos facta.

Certis judicibus mandatur ut quosdam campsores
Caturenses, qui, in fraudem nonnullorum suorum
creditorum, ad claustrum Irecense consugerant,
si reperiantur hujusmodi fugam in fraudem fecisse,
de dicto Claustro ejicient, et ejici permittant per
eniam temporalem.

Regi Francorum scribitur et hortatur, ut Jacobum,
natum regis et reginae Aragonum et haereditatem,
super dominio Montipessulani non impediatur,
seu molestet, nec ab aliis molestari permittatur.

Priori Grandimontensi scribitur et ordinatur quod
in quibuslibet cellulis Grandimontensis ordinis per
ipsum priorem et successores suos uuos presbyter
ordinetur, et quædam alia ordinationes scribuntur
in ipsis litteris.

Bituricensi, Semonensi et Turonensi archiepisco-
pis mandatur ut quoseunque rebelles contra priorem
Grandimontensem et ejus ordinis statuta rebellione
cessare compellant.

Capitulo Reinensi confirmantur eis quædam deci-
mæ, et alia bona que juste possident.

A Archiepiscopo Remensi et ejus suffraganeis man-
datur quod nihil attentent contra libertates suarum
Ecclesiarum et capitulorum.

Eodem modo, archiepiscopo Senonensi et ejus suf-
fraganeis.

Archiepiscopo Bituricensi et ejus suffraganeis
mandatur ut, juxta ordinationem factam in concil-
lio, solvant certo termino vicesimam partem omni-
um proventuum suorum, et eorum (220) nuntiis
ad hoc deputatis, in subsidium terre sanctæ

Sacerdotia et capitulo ecclesiae Sanctæ Crucis Ca-
meracensis. Recipiuntur una cum bonis suis, sicut
ea juste possident, sub protectione beati Petri.

Archiepiscopis et episcopis, per regnum Francie
constitutis, mandatur ut inhibeant universis Chris-
tianis, maxime crucesignatis, ne Judeos seu corum
familias molestent.

Archiepiscopo Rothomagensi, et ejus suffraganeis
mandatur ut cum magistro H. de Andelesio, cano-
nico Rothomagensi, deputato ad predicandum ver-
bum crucis, alium sibi fidem et idoneum adjun-
gant.

Abbati Majoris Monasterii Turonensis, manda-
tur, ut super usu primatice Bituricensis et Bur-
degalensis (221), cum senis et valetudinarius, per se
vel alias se informet (221), et informationem trans-
mittat.

Abbati et conventui monasterii Sancti Egidii con-
firmatur quædam sententia pro eis lata, et contra
comitem Tolosanum, super villa Sancti Egidii.

Archiepiscopo Narbonensi et diversis aliis epi-
scopis ut sententiam excommunicationis, latam
contra Regianum, fratrem Ademari de Nayco, per
episcopum Albiensem, publicent, et eam faciant
observari.

Archiepiscopo Remensi et ejus suffraganeis ut
sententias, latas contra Ludovicum, primogenitum
regis Francie et sequaces suos, qui invadunt regnum Anglie, publicent et eas faciant observari.

Eodem modo, diversis archiepiscopis et eorum
suffraganeis, per regnum Francie constitutis.

Episcopo et abbatii Sancti Victoris, Parisiensibus
mandatur ut cancellario Londoniensi et quibusdam
aliis suspectis de iniuritate, que contra regem An-
glie perpetratur, assignent terminum, ut se con-
spectui apostolico representent.

Archiepiscopis et episcopis per regnum Francie
constitutis mandatur ut permittant Judeos tales
gestare habitum, per quem possint inter Christianos
discerni, nec ad tales portandum compellant, per
quem possint vite dispendium sustinere.

(220) Sic legitur in apographo.

(221) Sic legitur in apographo mendose ut videtur.

REGISTRUM

DOMINI INNOCENTII III

SUPER

NEGOTIO ROMANI IMPERII.

(BALUZ, *Epist. Innocentii III, tom I, p. 687.*)

I.

ARCHIEPISCOPO MOGUNTINO EPISCOPO SABINENSI.

De electione imperatoris.

(Laterani, v Non. Maii.)

Solidata in devotione sedis apostolicae fides tua, et in obsequio ejus probata tempore juventutis, non deficiet, imo proficit fortius in aetate matura; nec frigescet etiam frigescente corpore, sed de die in diem amplius incalescet. Qui enim, cum Petri quondam navicula jactaretur fluctibus, et venti et mare insurgerent contra eam, ita ut nunc de scopulosis fluctibus pendere videretur in praeceps, nunc inter intumescentes undas, imas formidaret arenas, cum reges terrae ac principes astitissent in unum adversus eam et Christum ejus, illi fideliter et inseparabiliter adhaesisti, pro ea in mortem et in carcерem ire paratus, nec minas principis nec latentes insidias nec proprium exsilium expavescens, jam nunc, cum cadentibus fluctibus et vento spirante proprio aquora noscitur sulcare pacata, et Petrus, veteri timore deposito, super undas maris incedat, quis te poterit a charitate sedis apostolicae separare? Sane nec persecutio, nec gladius, nec fames, nec aliud te ab Ecclesiæ devotione divellet, in qua post summum pontificem locum nosceris precipuum obtinere. Fortis est enim ut mors dilectio, et dura sicut infernum est amarillo, nec aquæ multæ possunt extinguere charitatem. Unde cum inter ceteros fratres nostros apud nos primus existas, licet a nobis, et si non mente, corpore tamen multo sis spatio separatus, in arduis tamen negotiis quæ nobis incumbunt, tuo uti volumus consilio et favore. Noveris igitur, immo jam nosti, quod post Henrici quondam imperatoris decessum vota se principum divisorunt, ita quod quidam eorum Othonem H, quondam ducis Saxonie filium, quidam vero Philippum, quondam fratrem dicti Henrici imperatoris, nominarunt in regem. Venerabilis autem frater noster Colonensis archiepiscopus et alii qui in nominatione predicti Othonis favorem præstiterant et assensum, congregato exercitu obsederunt pariter Aquisgranum, et eo capto, predicto Othoni in sede posito angustali dictus archiepiscopus regni coronari impausit, sicut ad ipsum de jure dicitur pertinere: qui

A in die electionis suæ apud Coloniam de conservando jure Romanæ Ecclesiæ et aliarum etiam Ecclesiarum per seipsum prestiti juramentum, et postmodum etiam se astrinxit juratoria cautione quod Ecclesiis et principibus, quæ dicti imperatores injuste absulerunt, restitueret universa, pravam etiam consuetudinem relaxavit, per quam idem imperatores bona ecclesiasticorum principum decadentium occupabant. Dictus vero Philippus, et qui eum nominarunt regem, venerabilem fratrem nostrum Tarantensem episcopum vocaverunt, qui regalem impausit eidem Philippo coronam. Et licet ipsi duo, Philippus scilicet et Otho, semel et iterum inter se invicem dimicarent, neuter tamen plenam victoriam est adeptus. Nos autem, qui non ad destructionem imperii, sicut quidam pestilentes homines mentiuntur, intendimus, sed ad conservationem et provisionem ipsius potius aspiramus, cum etsi quidam imperatores persecuti fuerint Ecclesiam, alii tamen multipliciter honorarunt, expectavimus hactenus, et in neutrā partem voluimus declinare, licet uterque de favore nostro et benevolentia glorietur, expectantes si forsan principes redirent ad eorū, et imperio superstantia dissensionis incommodo providerent. Sed quidam eorum adhuc in sua obstinatione persistunt, et non minus quam nominati prædicti partem quam fovent, juste vel injuste tueruntur. Ex quo spoliantur Ecclesiæ, pauperes opprimuntur, strages corporum provenit et periculum animarum.

Cum igitur non expediat de cetero populo Christiano, nec nobis etiam dissimulare incommoda tantæ dissensionis sit tutum, tibi facili seriem duximus intimandam, ut enim non tam Maguntinensis archiepiscopatus quam, Sabinen. episcopatus consideratione, post Romanum pontificem maximum Ecclesiæ Dei membrum existas, in tam arduo negotio favorem tuum habeamus pariter et assensum. Quia vero necessitates terræ orientalis, et quid ei expediat, plenius cognovisti, super mora vel redditu tuo fraternitatì tuae nihil expresse mandamus, quam credimus id acturam quod magis viderit expedire. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes,

qua
int
ape
in
rit
vol
offi
ron
jec
cuj
pro
ter
quo
quo
Deu
con
par
bim
stat
asse
sit p
qua
vale
star
D
stri
ENI
Qu
sac
Rex
riera
secu
parit
design
conv
sacer
lypsi
sacer
qui v
dualu
spice
positi
bit l
magn
const
minar
dii d
duo h
rumq
conco
imp
ex ip
hanc

quatenus cum huic tractatui non possis personaliter interesse, arbitrium tuum nobis per litteras tuas apertas committas, ratum habitus et firmum quod in tanto negotio, prout Dominus nobis dignatus fuerit inspirare ac de fratribus nostrorum consilio et voluntate processerit, statuemus. Universis etiam officialibus tuis, canoniciis, praetatis, comitibus, baronibus et aliis tibi et Ecclesiae Maguntinensi subjectis per litteras tuas districte praecipias ut eum cuius nominatio per sedem fuerit apostolicam approbata, in regem recipient et partem ejus potenter foveant et viriliter tuncantur. Credimus enim quod sic, dante Domino, in hoc negotio procedemus. quod Deo et hominibus erit acceptum, et apud Deum meritum et apud homines ex hoc gloriam consequemur. Tuum etiam et tuorum prosectorum pariter et honorem in ipso negotio diligenter curabimus studio promovere. Nec erit de facili qui se statutis nostris opponat, si tuus nobis suffragetur assensu, et devotio tuorum accedat, cum et tanta sit per Dei gratiam apostolica sedis auctoritas, ut quasi certum ab omnibus habeatur quod ille praevalebit omnino cui suum dignata fuerit favorem praestare.

Datum Laterani, v Nonas Maii, pontificatus nostri anno secundo.

II.

UNIVERSIS TAM ECCLESIASTICIS QUAM SECULARIBUS
PRINCIPIBUS ALEMANNIÆ.

De eodem argumento.

(Laterani.)

Quanta beatissima concordia inter regnum et sacerdotium in seipso Christus ostendit, qui est Rex regum et Dominus dominantium, sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech, qui et secundum naturam carnis assumpta de sacerdotali pariter et regali stirpe descendit. Ad quod etiam designandum beatissimus Petrus ad fidem Christi conversus dicebat: *Vos estis genus electum, regale sacerdotium* (*I Petr. 2*). Et ad Christum in Apocalysi clamatur: *Fecisti nos, Deo nostro regnum et sacerdotium* (*Apoc. 1*). Haec enim sunt duo cherubini, qui versis vultibus in propitiatorium, super ipsum dualius alii conjunctis mutuo se describuntur respicere. Haec sunt duas mirabiles et speciosae columnæ posita juxta ostium in vestibulo templi, quas ambit linea duodecim cubitorum (¹). Haec sunt duo magna luminaria, quæ Deus in firmamento cœli constituit: luminare majus, ut præcesset diei; et luminare minus, ut nocti præcesset. Iste sunt duo gladii de quibus apostoli responderunt: *Ecce gladii duo hic* (*Luc. xxii*). Quorum omnium rationem aliquisque multorum quæ de sacris libris excerpta concordiam expresse significant inter Ecclesiam et imperium, exponere prætermittimus, cum utilitas ex ipsa proveniens expressius hanc exponat. Per hanc enim concordiam propagatur fides, haeresis

A confutatur, plantantur virtutes, vita succiduntur, servatur justitia, iniqüitas propulsator, viget tranquillitas, persecutio conquescit, cum pace populi Christiani paganorum barbaries subjungatur, cum incremento imperii Ecclesie libertas accrescit, cum incolumitate corporum salus proficit animarum, et tam clero quam populo sua jura servantur. Et licet Romanam Ecclesiam quasi matrem universa regna respiciant, in quibus nomen colitur Christianum, Romanum tamen imperium eam arctius debet ac devotius amplexari, ut et ipsa per illud accipiat defensionis auxilium et illud per ipsam in suis necessitatibus adjuvetur. Ille vero qui paci semper invideat et quieti, sicut Romanum tunc divisit Ecclesiam, ita nunc Romanum divisit imperium, et tantam inter vos discordiam seminavit, ut duos vobis in reges presumpseritis nominare, quibus inter vos ipsos divisi pertinaciter adherent, non attendentes quot et quanta discrimina per hoc non solum Romano contingat imperio, sed universo proveniant populo Christiano. Et ecce per hujus dissensionis materialim imperii libertas minuitur, jura depereant, et dignitas decuruntur, destruuntur ecclesiae, laeduntur pauperes, principes opprimuntur, universa terra vastatur, et, quod est longe deterius, strages corporum imminent et periculum animarum. Ex hoc etiam inimici fidei Christianæ non modicam audaciam contra fidèles assunnt.

C Nos igitur, hujusmodi auditis et cognitis, tacti sumus dolore cordis intrinseco, et nimio morore turbati; quia non, ut quidam pestilenties homines mentionuntur, ad imperii destructionem vel depressionem intendimus, sed ad conservationem et exaltationem ipsius potius aspiramus, cum, etsi quidam imperatores Ecclesiam vehementer affixerunt, alii tamen eam multipliciter honorarunt. Exspectantes autem hactenus expectavimus si forte vos ipsi saniori ducti consilio, tantis malis finem imponere curaretis, videlicet ad nostrum recurreretis auxilium, ut per nos, ad quos ipsum negotium principaliiter et finaliter noscitur pertinere, vestro studio mediante, tanta dissensio sopiretur. Verum quia vos in hac parte negligentes et desides hactenus exististis, nos, qui, juxta verbum propheticum, constituti sumus a Deo super gentes et regna, ut elevamus et destruamus, edificemus etiam et planteamus, officii nostri debitum exequi cupientes, universitatatem vestram monemus attentius et exhortamur in Domino, per apostolica scripta mandantes, quatenus Dei timorem habentes præ oculis et honore zelantes imperii, ne libertas ejus depereat et dignitas annulletur, ad provisionem ipsius melius intendatis: ne fovento discordiam, per vos imperialis sublimitas destruatur, quæ per vestrum deberet studium conservari. Alioquin, quia mors de cæstro trahit ad se grave periculum, nos quod expedire noverimus procurant, ei curabimus favorem apo-

(1) Vide lib. 1, epist. 401, et cap. Solitar, De major. et obedientia.

stolicum impetrari quem credemus majoribus studiis et meritis adjuvari.

Datum Laterani, etc., pontificatus nostri anno II.
III.

LITTERÆ REGIS OTTONIS AD D. PAPAM.

Sanctissimo in Christo Patri ac domino spirituali
INNOCENTIO, saeculari Romane Ecclesie summo
pontifici, Otto, divino faciente gratia Romanorum rex
et semper Augustus, salutem ac filialis devotionis
affectione cum debita reverentia.

Navigula Petri quibusdam retro temporibus per-
secutionum fluctibus est agitata, et nisi Ecclesia Dei
in petra Christo fundata fuisset et solidata, iam pra-
vorum persecutionibus inclinata funditus corrisset.
In ipsa etenim persecutione progenitor noster Hen-
ricus dux Saxonie in fide sanctae Romanæ Eccle-
siae indesinenter perseverans, et voluntati atque ini-
quæ dominationi Friderici quandam imperatoris
nullatenus aquiescens, matrem suam spirituali-
sanctam videlicet Romanam Ecclesiam, in omnibus
est imitatus; ideoque prevalentे impiorum perse-
cutione, honoris sui dignitate privatus, exilio cum
liberis et familiaribus suis adductus fuit et exposi-
tus. Volens igitur Dominus Ecclesie suæ statu in
melius reformare et fidem ac devotionem jaci dieti
patris nostri in suis posteris remunerare, sua incessu-
bili clementia efficit quod nos ab optimatibus et
principibus imperii, ad quos de jure spectat electio,
ad regni gubernacula ex inopinato vocati sumus et
electi; in sede quoque Augustorum apud Aquisgrana-
num locati, consecrationem et coronationem a manu
Adolfi Coloniensis archiepiscopi, presentibus prin-
cipibus, ea qua decuit solemnitate cum plenitudine
regia dignitatis accepimus. Cupientes igitur gressus
nostros ab ipso dirigi per quem reges reguant, et
potentes scribunt justitiam, dignum duximus ipsa
electionis nostre horum iuramento firmare quod pos-
sessions et jura Romane Ecclesie aliarumque Ec-
clesiarum imperii firma et illibata servabimus, et
quod consuetudinem illam detestabilem, qua episco-
porum, abbatum, principum de hac vita migrantium
bona tempore mortis relicta quidam nostri ante-
cessores hactenus occupabant, omnino in posterum
dimittimus, et de beneficentia nostra principibus
ecclesiasticis in perpetuum relaxamus. Petimus
ergo ei cum instantia paternitati vestre supplica-
mus quatenus fidem ac devotionem nostram conser-
vantes, merita quoque patris et avunculi nostri
regis Anglie, qui nunquam ab obsequio Ecclesie
Romane recesserunt, ad memoriam revocantes, in-
jurias eius Philippi ducis Sueviae quandam ducis
Tuscie et patris et fratribus ejus non dissimulantes,
nos regiam dignitatem adeptos ad imperii consecra-
tionem vocare dignemini, illos insuper episcopos et
abbates ac laicos principes qui jam dictum Philip-
pum ducem Sueviae in excommunicatione vestra de-
tentum in regem nomiuvare et fidelitatem ei jurare
presumperunt, ab observatione illiciti juramenti
absolvatis, et majestati nostræ obediere ecclesiastica

A censura compellatis, ei excommunicationem ipsius
ducis Sueviae per Teutoniam et universos fines imperii
publice denuntiari faciat. Vestris quoque
precibus, Pater sanctissime, Altissimum exoretis ut
vias et actus nostros in pace et tranquillitate dirigat,
et quod justitia, constantia et veritas in corde nostro
vigeat; ut per ipsius auxilium, de vultu Domini
judicium nostrum prodeat, et promissum nostrum
perpetua et inviolabilia firmitate ad honorem Dei et
Ecclesie ipsius nobis adimplera et conservare con-
cedat. Ad haec, paternitati vestre significamus quod
dilectos et fideles nostros legatos, videlicet G. prin-
cipem nostrum abbatem Indensem, B. prepositum
Bunnensem, H. Sancti Geronis in Colonia schola-
sticum, H. priorem Werдинensem, et H. Aquilegiensem
gloriosissimi regis Angliae avunculi nostri ca-
pellanum, et fidelem nostrum M. de Villa civem Medi-
olanensem, pro consummatione honoris nostri ad
vestram transmittimus sanctitatem. Quidquid igitur
cum præfatis legatis nostris a vestra tractatum vel
ordinatum fuerit providentia, id majestatem nostram
in omnibus et per omnia ratum et firmum habiturum
presentibus litteris sanctitati vestre significamus.

IV.

LITTERÆ REGIS ANGLIE.

Excellentissimo domino suo et universalis Patri IN-
NOCENTIO, Dei gratia catholicæ Ecclesie summo
pontifici, devotissimus sue majestatis filius RICHARDUS,
cadem gratia rex Anglie, dux Northemannus et Aquita-
niae, et comes Andegavie, salutem et debitum in
omnibus cum reverentia et desiderio famulatum.

Quanto de apostolice gratia majestatis, tum per
fideles nuptios, tum etiam per inter signa munera
vestrorum in interiorum sinum et cubiculum amictu
nostræ plenior certitudo devenit, tanto precordia
nostris major exultatio vestraeque fiducia charitatis
innascitur, qua non solum ad referendas grates,
verum etiam ad exhibenda totius devotionis obse-
quia jugi responsione tenemar. Qualescumque ele-
nim ceteri reges et principes vestre se paternitati
exhibeant, nos et devotissimum filium vestrum Otto-
nem nepotem nostrum regnum et coronam regni
Alemanie ad perpetuam devotionem vestram et Ec-
clesie Romane nuper adeptum præceptis vestris
atque obsequiis inveniatis omnifariam mancipatus;
nec vivunt in mundo duo principes Christiani qui
adeo desiderabiliter vestre majestati studeant de-
servire, et quorum ministerio facilis possit totius
Christianæ pacis adversarios expugnare. Huc acce-
dit quod inter omnia et præ omnibus quibus spiri-
tus noster majori sollicitudine studiosius invigilat, et
ad quorum efficientiam favorem apostolicum indi-
gentius inclinando suspirat, ipsius est Ottonis negoti-
um, ut scilicet beneficio apostolice pietatis ad pro-
motionem ipsius dexteram dignemini sublevationis
extendere, filium vestrum devotissimum imperialis
munere diadematis insignire. Nos enim, in quantum
fides Christiana et regalis devotione apud Deum et apud
vos ipsamque Romanam Ecclesiam cavere potest

deo
sias
im-
que
s ut
gat,
no-
oini
rum
si et
on-
uod
rin-
um
ola-
ien-
ca-
Me-
i ad
itut
vel
ram
ram
us.

in-
on-
ous,
milita-
in
.,
per
rum
ime
dili-
alit
es,
obse-
le-
itali
illo-
egni
Ec-
tris
los;
qui
de-
tius
cce-
piri-
, et
inli-
go-
pro-
quis
alis
omn
pud
est

aut poterit, quidquid ad nos spectat in anima et A corpore honore terreno pro ipso vobis in perpetuum fœdus astringimus atque juxta dispositionem vestram et beneplacitum astringemus quod vobis tanquam unico domino sue et Ecclesiae Romanae debitam et juratam fidelitatem impendet, et quæcumque ab aliis imperatoribus detracta sunt et diminuta restituet, restituta quoque inviolabili firmitate servabit, omnemque pravitatem sacerularis potentie juxta consilium vestre paternitatis eliminare curabit. Super præmissis autem et super annulis quos nobis per episcopum Lexoviensem vestra tam nobilis quam liberalis magnificencia destinavit, super litteris etiam qualitates lapidum designantibus, eosque reddentibus, licet admodum pretiosi existant, longe amplius pretiosos, tanquam a supremo et supere excellenti descriptore distinctos (2), grates totius cordis affectione referimus, et de tanta dignationis vestre gratia gloriamur: cui utinam vota cordis nostri, que ad plenum per litteras aut nuntios explicare non possumus, viva voce permittente Deo, et devotis obsequiis reservare possemus; in cuius utique spe et desiderio spiritus noster assiduis vexationibus debellatus continue refovetur, et salutari suspensus expectatione quiescit. Dominus personam vestram Ecclesiae sue diu servet incolumem.

V.

LITTERÆ REGIS ANGLIE.

Sanctissimè in Christo Patri INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici, RICHARDUS, eadem gratia rex anglie, dux Northmanniæ et Aquitanie, et comes Andegaviæ, salutem et sinceram semper devotionem.

Sanctitatem vestram credimus non latere, totius etiam curia Romana, sicut credimus, tenet memoria, quanto non minus antecessorum nostrorum quam nostri devotio sanctæ sedi apostolicae et Romanae præceptis Ecclesiae affectu semper benignissimo fuerit alligata. Illud etiam paternitatis vestre novit discretio, quanto ducis Saxonie prudebitati de medio Romanae fuit Ecclesiae semper devote studio dilectionis astricta. Econtrario vero imperatoris ultimi antecessorum suorum sequentis vestigia et in vexationibus sanctæ Romanae Ecclesiae non minori quam pater surs repugnatio patrissantis cura fuit, sicut et antecessorum suorum, præcepta apostolica non curare et jura ipsius curie non servare. Inde est quod in sanctitatis vestre conspectu devotionis nostra spiritum totum supplicationibus exaurimus quatenus Ottoni nepoti nostro prælibati ducis filio, quem ad regnum Alemanniæ celebris eorum vocavit electio quorum interest regem eligere, et quem eorumdem consensus in loco ad hoc debito sublimavit in regem, favore velitis apostolico consentire et regnum sibi Alemanniæ auctoritatis vestre munimine confirmare, electionem ipsius et coronationem approbantes, et propositum ducis Sueviae et sequacium suorum super hoc reprobantes. Velt itaque sanctitas vestra omnes qui ei-

(3) Vide lib. x, epist. 218.

PATR. CCXVI.

A dem duci in hac prærogativa sua consenserint anathematis, si placet, vinculo innodare et... magnatis apostolica commonitione ad hoc inducere ut ei tanquam domino sine difficultate adhaerant; quem electio debita in loco debito coronavit. Illoc siquidem vobis in spiritu quo vestri sunnus pollicemur, et nos super hoc fiduciosores statuimus, quod idem nepos noster, dum nostro consilio acquiescat, non solum sanctæ Romanae Ecclesiae jura conservabit præsentialiter possessa, sed in præterito habita ad statum debitum revocabit. Teste meipso apud Barnevillam 19 die Augusti.

VI.

LITTERÆ JOANNIS RUSCHÆ MEDOLANENSIS, POTESTATIS.

Clementissimo domino et Patri reverendissimo INNOCENTIO divina dispositione sacro sanctæ Romanae Ecclesiae summe pontifici JOANNES RUSCHA Mediolanensis potestas, ejus per omnia devotissimus, cum consilio ejusdem civitatis, cum vero animi famulatu tam promptum quam fidelissimum obsequium.

Ex pagina litterarum Adolphi Coloniensis Ecclesiae archiepiscopi et aliorum plurimorum principum insinuatione indubitanter cognovimus quod ipsi principes, ad quos electio pertinet, saepius tractantes de rege subrogando et substituendo, dominum Ottонem Henrici ducis Saxonie filium in inclytum Romanorum regem unanimiter, sicut ad eos de jure spectat electio, ut ipote divina placuit dispositioni, clementer elegerent, et in consuetam Augustorum sedem ipsum collocaverent. Verum, cum ipse et ejus predecessores erga civitatem nostram paternam et sinceram semper haberint affectionem, ut frequenter pluribus cognovimus experimentis, sanctitati vestre, de qua fidem gerimus indubitam, preces devotissimas suppliciter transmittimus ut nobiles et magnos ac honorabiles Alamanie viros, quos ipse et principes Teutoniae ad vestram clementiam transmitunt pro ejusdem consecratione et coronatione ac electione confirmanda, quam jure factam non ambigimus, adeo ejusdem domini Ottonis meritis et suorum predecessorum, ac domini regis Anglia, qui sanctæ Romanae Ecclesiae fidelissimus ac devotissimus semper exstitit, ac nostra civitatis interventu, que ad sanctæ universalis Ecclesiae Romanae promotionem ac sublimationem vigilans ac intendens jugiter perseverabit, sic benigne eos legatos et ipsorum vota exaudiatis quod debite ac consecrationem sacri imperii ipsum sine prorogatione convocatis, ut pro exaudiatis precibus, que jucundum fuerint sortite eventum, innumerabiles gratiarum actiones obnoxii teneamur perpetuo vestre sanctitati exhibere. Insuper D. monachus de Villa, nostræ urbis magnus et nobilis civis, qui est vir providus et circumspectus, pro hoc facto ad vestram properat accedere clementiam cum eisdem viris prudentibus. Quidquid super iis ex parte nostra vestre exposuerit benignitati, eidem indubitanter fidem adhibeat.

VII.

LITTERÆ BALDUINI COMITIS FLANDRIÆ ET HAINVOLE ET
MARCHIONIS NAMURCIÆ.

Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO, sacro-sanctæ Romanae Ecclesie summo pontifici, BALDUINUS, comes Flandriæ et Hainvoile et marchio Namurciæ, salutem et promptum cum omni devotione famulatum.

Post obitum Henrici imperatoris nos, una cum principibus imperii, ad quos de jure spectat electio, de eligendo rege sacerdos tractavimus. Post varios tandem affectus, sicut Domino placuit, in serenissimum dominum nostrum regem OttoneM vobis et Ecclesie Romane devotissimum vota nostra celeberrime concurserunt: qui postmodum in sede Augustorum Aquisgrani coronationis ac consecrationis plenitudinem per manum domini Coloniensis archiepiscopi, cuius hoc interest, cum omni qua decuit solemnitate meruit obtinere. Nos igitur dicti regis electionem quandoquidem juste factam esse non dubitamus, ratam habentes, terras nostras, quas de imperio tenens, a manu sua recipientes, facto hominio illi fidelitatem juravimus. Sanctitati ergo vestre, Pater reverende, omni qua possumus affectione supplicamus quatenus rationabilem ipsius electionem, coronationem, ac consecrationem ratam habere volentes, eam confirmare atque ipsum regem ad imperii consecrationem vocare paterna pietate dignemini, ut ad obsequium vestrum et Ecclesie Romane in perpetuum amplius invitemur et arctius obligemur.

VIII.

LITTERÆ A. COMITIS DE DASBURG ET METENSIS.

Sanctissimo domino et Patri sacrosancte Romanae Ecclesie summo pontifici, et venerabilibus dominis universis cardinalibus, A. comes de Dasburg et Metensis, debitam reverentiam, et paratum in omnibus obsequium.

Cum fuisset rebus humanis Henricus imperator exemptus, nos et alii principes dominum OttoneM quondam Henrici ducis Saxonie filium in regem Romanorum elegimus, et ipsum ea qua decuit solemnitate per dominum Adolphum Coloniensem archiepiscopum apud Aquisgranum consecratum in sede regia, sicut a Carolo constitutum, erat, locavimus (3). Rogamus ergo sanctitatem vestram ut habita consideratione ad miserias et oppressiones quas per novissimos imperatores Fridericum et Henricum filium ejus sustinuimus, electionem domini nostri regis Ottonis confirmare et ad imperialem consecrationem vocare dignemini, et partem adversam a fidelitate quam duci Sueviae fecerunt absolutatis, et per censuram ecclesiasticam nostræ electionis consentire compellatis.

IX.

LITTERÆ COLONIENSIS ARCHIEPISCOPI.

Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO sacro-sanctæ Romanae Ecclesie summo pontifici ADOLPHUS

A Dei gratia sanctæ Coloniensis Ecclesie minister humili, devotum obsequium et orationes in Dominum.

Post obitum Henrici imperatoris nos una cum aliis principibus de substituendo rege sacerdos tractantes quod sanctæ Romanae Ecclesie expediret subditisque imperii, qualiter quoque priorum imperatorum oppressiones evitare possemus sollecite deliberavimus. Protendimus igitur animos nostros ad diversos imperii principes, et sicut: Domino placuit, serenissimum dominum OttoneM Henrici ducis Saxonie filium in Romanorum regem rationabilier elegimus. Postmodum vero in Augustorum sede Aquisgrani vocavimus, et sicut debuimus, ea qua decuit solemnitate consecravimus ac coronavimus.

Ipsò vero dominus rex in timore Dei et reverentia sanctæ Ecclesie omnia jura Romanae Ecclesie aliarumque Ecclesiarum bona fide conservare et manutenere juravit. Nobis etiam aliquis episcopis pravam illam consuetudinem aliorum imperatorum, qui decadentibus episcopis et abbatis principibus in mobilibus rebus seseque moventibus succedebant, liberaliter remisit. Paternitatem igitur vestram attente rogamus quatenus, rationabile factum nostrum aliorumque principum qui de jure eligere debent attentes, merita quoque domini nostri regis, patris ac fratri sui palatini, regis quoque Anglia avunculi sui, qui a servitio et unitate Ecclesie nunquam separati fuerunt, considerantes, quoque injurias ducis Sueviae, patris ac fratribus ejus, non dissimilantes, magnos et honorabiles viros quos ipse ac principes de communi consilio ad pedes sanctitatis vestre transmittunt benigne recipiatis ac benignius remittatis, et rationabilem ipsius electionem, consecrationem, ac coronationem confirmetis, et ad imperii consecrationem vocetis, nostros quoque adversarios et Ecclesie a fidelitate duci Sueviae præstatae absolvatis et nostro regi obediare ecclesiastica censura compellatis. Nos etiam pro patrimonio Ecclesie Romane dimittendo ac conservando pro ipso domino rege spoudemus atque fidejubemus.

X.

LITTERÆ PRINCIPUM AC BARONUM ALAMANNIÆ CLERICORUM ET LAICORUM.

Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO, sacro-sanctæ Romanae sedis summo pontifici, principes et barones Alamanniæ clerici et laici, debitam in Christo reverentiam et sinceritatem obsequui.

Cum placuisse ei qui auferit spiritum principum, et magnum et terribilis est super reges terre, dominum Henricum imperatorem de medio auferre, necessarium nobis visum fuit de substituendo rege tractatum et colloquium habere. Convenimus ergo sacerdos, et miserias et oppressiones, quas haec nos sustinueramus, recensentes, per universos principes regni animos nostros eximus, et quid honori

(3) Vide Gesta Innoc. III, cap. 22.

Ecclesia Dei et paci ac quieti subjectorum potissimum expediret deliberantes, nunc unum, nunc alium quasi finaliter eligere putabamus. Verum, quia non est prudentia, non est potentia, non est consilium nisi per Denm, placuit ei qui Abrahæ filium immolare volenti victimam providit, et David fratribus juniore de postfstantes accepit, atque Matthiam ex discipulorum numero ad sortem apostolatus elegit, serenissimum dominum nostrum Ottонem quodam Henrici ducis Saxonie filium ad regimen Romani imperii de terra peregrinationis sua ex inopinato offerre nobis. Invocata itaque sancti Spiritus gratia predictum dominum Ottонem, Christianæ fidei cultorem devotissimum, atque sanctæ Romanæ Ecclesiae advocatum et defensorem fidelissimum, et judicariæ potestatis observatorem justissimum, de longa et antiqua regum prosapia ex utraque linea spectabiliter editum, ad Romani regni fastigium juste ac rationabiliter elegimus, et, sicut debuimus, ipsius electioni consensimus, ipsumque in Augustorum sede a Carolo magno apud Aquisgranum huic dignitati deputata locavimus, et corona et regni diadema per manum domini Adolphi Coloniensis archiepiscopi ea qua decuit solemnitate feliciter decoravimus. Nos autem princeps, qui jam dictum dominum Ottонem in regem eligimus, feoda nostra qua ab imperio tenemus a manu ipsius recipientes, hominum sibi fecimus et fidelitatem juravimus. Tante igitur dignitatis munus excellētissimus princeps divinitate potius gratia quam suis meritis ascribens, primitias hujus honoris offerens Domino, propria voluntate juramento firmavit in primis sacrosanctas Romanæ Ecclesiae, deinde omnium Ecclesiarum jura bona fide servare ac manuteneret et subjectos imperii exhaereditatos maxime et a suis possessionibus violenter ejectos in sua justitia pro posse juvare et conservare. Pravam insuper illam consuetudinem, quam imperatores antecessores sui in occupandis rebus mobilibus vel sese moventibus decadentium episcoporum vel abbatum principum hic usque servaverant, penitus extirpans, nos ecclesiasticos principes ab hac indebita vexatione regali benevolentia liberos dimisit, et decadentium bona suis successoribus servanda liberaliter statuit. Paternitati ergo vestra dignum supplicare duximus quatenus fidem et devotionem domini nostri regis attendentes, merita quoque illustrissimi patris sui Henrici ducis Saxonie, qui ab obsequio sacrosanctæ Romanæ Ecclesie nunquam recessit, memoriter tenentes, paci et quieti vestre et nostræ intuitu Dei ac nostri obsequii providentes, ipsius electionem et consecrationem auctoritate vestra confirmare, et imperiali coronationi annuere paterna pietate dignemini. Sanctitatem insuper vestram obnix rogamus quatenus principes ac barones a tanta rationabili electione discordantes ecclesiastica censura ad concordiam revocetis, et ab illicita fidelitate partis adversæ clave Petri resolutos ad praestandum domino nostro regi fidelitatem et

A subjectionem auctoritate vestra compellatis. Ut autem a domino rege nostro jura Romanæ Ecclesie, ut predictum est, integra et illibata serventur, nos in bona fine spondemus, et pro domino rege nostro fidejubemus.

† Ego Adolphus Coloniensis archiepiscopus elegi et subscripsi.

† Ego Gerardus Indensis abbas elegi et subscripsi.

† Ego Heribertus Werdensis abbas elegi et subscripsi.

Ego Henricus dux Lotharingie, qui et Brabantie, marchio Romani imperii, elegi et subscripsi.

Ego Henricus comes de Knue consensi et subscripsi.

† Ego Berhardus Padeburnensis episcopus elegi et subscripsi.

† Ego Thietmarus Mindensis episcopus elegi, et consecrationi cooperatus fui.

† Ego Widikindus Corbeiensis abbas elegi et subscripsi.

XI.

COLONIENSI ARCHIEPI. COPO.

Gradum gerimus et acceptum quod tu et alii multi principes Alemaniæ dilectos filios G. abbatem Indensem, B. Bunnensem prepositum, H. priorem de Werdt, H. Sancti Geronis scholasticum, M. de Villa civem Mediolanensem, et H. capellani quondam inclite recordationis Richardi regis Anglorum, G. canonicum Sanctæ Mariæ ad gradus in Colonia, et magistrum P. viros providos et fideles, ad sedem apostolicam destinatis, per eos et litteras vestras et electionis modum et coronationis processum charissimi in Christo filii nostri Ottonis, quem elegistis in regem, plenius intimantes, ac pe-tentes ut, quod a vobis factum fuerat ratum habentes et firmum, auctoritate vellemus apostolica confirmare, ac ipsum Ottone ad suscipiendam coronam imperii vocaremus. Nos autem nuntios ipsos propter honorem imperii et tam ipsius Ottonis quam tuam et aliorum principum, a quibus missi fuerant, devotionem, honestatem etiam et probitatem ipsorum, benigne recipimus, et sicut ipsi referre poterunt, curavimus benignius pertractare. Id autem per haec apostolica scripta tam tibi quam ipsis duximus respondendum, quod ad honorem et profectum ipsius libenter et efficaciter, quantum cum Deo poterimus, intendemus, sperantes quod ipse, sicut catholicus princeps, in devotione quam progenitores ipsius circa Romanam Ecclesiam habuerunt non solum persistere sed proficere cum honoris augmendo curabit.

Datum Laterani, xiii Kalendas Junii, pontificatus nostri anno secundo.

In eundem modum comiti Flandriæ. In eundem modum duci Lotharingie et Brabantie marchionis. In eundem modum abbati Verdensi, Mindensi episcopo Padeburnensi episcopo, comiti palatino Rhœci,

comiti de Dasburg, ita quod unicunque seorsim. Scriptum est super hoc alii quampluribus principibus Alemannia in eundem fere modum.

Bremensi Archiepiscopo et suffraganeis ejus. Gratum gerimus et acceptum quod venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus et alii multi principes Alemanniae dilectos filios, etc., in eundem fere modum usque in finem.

XII.

LITTERÆ PHILIPPI.

Reverendo in Christo Patri et domino INNOCENTIO sacro sancte Romanae Ecclesiae summo pontifici, PHILIPPUS, Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, salutem et filiale devotionem.

Paternitatis vestrae nuntios Sutrinensem episcopum et abbatem Sancta Anastasiae, viros religiosos et discretos, quos ad nostram destinasti presentiam, benigne recepimus, tum propter vestram et Romanam Ecclesiam reverentiam, tum etiam ob ipsorum honestatem, et ea quæ ex parte vestra ipsi nobis intimarunt ad plenum liquidoque collegimus intellectu. Quod autem præfatos viros tandem nobiscum delinuimus, nec eos vestre remissimus sanctitati, scire vos cupimus id alia de causa non accidisse nisi quod nostrorum hactenus prestolantes finem negotiorum, vobis eos post hæc remittere disposueramus, et per eos quid Ecclesiae et imperii commodis conduceret et dilectionem discretioni vestre insinuare. At nunc, quia, divina faciente clementia, per quam universos actus nostros cupimus feliciter prosperari, honor noster debitum sumpsit incrementum et quidquid contra nos adversitatis hactenus emerserat pene sopivimus et pro nostra credimus deducere voluntate, acceptio concilio familiarium nostrorum et fidelium curiae nostræ praemonitos viros ad vos usque remittimus : de quorum non immerito confidentes prudentia, verbum nostrum per eos vestre edisserendum duximus sanitati, rogantes attentius et hortantes vos ut verbis ipsorum fidem adhibeatis indubitatem, et ea quæ a nobis acceperunt vobis proponenda pie, sicut convenit, et affectuose audire procuretis.

XIII.

LITTERÆ PHILIPPI REGIS FRANCORUM.

Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei, gratia sacrosancta et universalis Ecclesiae summo pontifici, charissimo consanguineo nostro, PHILIPPUS eadem gratia Francorum rex, salutem et tam debite quam devote subjectionis obsequium.

Novit sancta paternitas vestra, novit et mundus quomodo nos et progenitores nostri Ecclesiae Romanae obedientiam, reverentiam, et in omnibus et per omnia exhibuimus famulatum, nec unquam cessavit devotione nostra, nec cessabit : quod non solum tempore serenitatis, sed et adversitatis, nos et regnum nostrum efficaciter comprobavit. Inde est quod nos de meritis regni nostri et predecessorum nostrorum et nostris plenius confidentes, sanctita-

A tem vestram quanta possumus affectione rogamus et attentius supplicamus quatenus, devotionem nostram et patrum nostrorum, regni etiam nostri sinceris intuentes, vice mutua nos et regnum nostrum et negotia honorem nostrum contingentia oculo benignitatis vestrae dignemini contemplari. Ad hæc, cum rex Anglie per fas et nefas pecunia sua mediante nepotem suum ad imperiale apicem conetur intrudere, vos nullatenus intrusionem illam si placet, debetis admittere quod in opprobrium et detrimentum corone nostra cognoscitur redundare; nec nos credimus quod vos quidquam in presenti statu in præjudicium nostrum debeatis sustinere, cum nos vel nostri nihil unquam contra Romanam Ecclesiam attentaverimus, nec unquam per Dei gratiam curabimus attentare. Porro, de Philippo rege Alemanniae neverit sanctitas vestra quod si aliquando pater ejus vel frater Romanam Ecclesiam in aliquo offendierint, nos dolemus. De querelis autem quæ inter Ecclesiam et imperium diutius actitate sunt prædictus rex Alemanniae Philippus consilio nostro, sicut asserit, paratus est acquiescere, et pro vestra gratia et Ecclesiae obtinenda in terra, castellis, possessionibus, pecunia etiam competenter, de consilio nostro se perpetuo fodere vobis et Ecclesiae obligare. Quod si ipse in hoc consilio nostro non acquiesceret, ipse nos nullatenus amicum inveniret. Ad hæc, de mandato vestro et auctoritate usque ad quinquennium trengas deditus et fiduciavimus, tanquam qui nolumus in iis vel in aliis voluntati apostolice contraire, et sicut lator presentium et alii vobis poterum intimare, mandatum vestrum firmiter suimus prosecuti.

XIV.

LITTERÆ PRINCIPUM ALEMANNIÆ.

Reverendo in Christo Patri et domino INNOCENTIO, sancte Romanae Ecclesiae summo pontifici, Germaniarum principes et magnates, in Christo filii, Magdeburgensis archiepiscopus, Trevirensis archiepiscopus, Bisuntine sedis archiepiscopus, Ratigenensis episcopus, Frisingensis episcopus, Augustensis episcopus, Constantiensis episcopus, Eistedensis episcopus, Wormatiensis episcopus, Spirensis episcopus, Briviensis electus, Hildesemensis episcopus imperialis aule cancellarius, abbas Fuldensis, abbas Hersfeldensis, abbas de Tegerse, abbas Elwacensis, item rex Bohemiæ, dux Saxonie, dux Bavariae, dux Austriae, dux Meraniæ, dux Lotharingie, marchio Missenensis, marchio Brandenburgensis, marchio Moraviæ, marchio de Rumesperc, aliisque totius Alemanniae nobiles, debitum et paratum cum omni devozione et obsequio famulatum.

Apostolice beatitudinis eminentia, quæ piis supplicantum desideriis et affectibus gratam semper consuevit impertiri benevolentiam et assensum, firmam universitati nostre certitudinem administrat quod in iis quæ a sanctitate vestra justissime postulamus benignitatem apostolicam debeamus et in exaudiendo persentire facilem et in exequendo

quod petimus fructuosam. Quocirca magnitudini vestre duximus declarandum quod, mortuo inclito domino nostro Henrico Romanorum imperatore Augusto, collecta multitudine principum, ubi nobilium et ministerialium imperii numerus aderal copiosus, illustrem dominum nostrum Philippum in imperatorem Romani solii rite et solemniter elegimus, quo nec ingenuitate sublimiore nec honorum luce magis conspicuum neque ad sceptra et regimina sacri imperii gubernacula nec ad Ecclesiam Dei, sicut dignum est et expedit, defensandan potiorem potuimus invenire. Verum, quoniam propter paucos principes justitiae resistentes ad negotia imperii utiliter pertractanda ad hæc usque tempora non convenimus, nunc deliberatione habita cum prædicto domino nostro rege Philippo apud Nuremberc solemnem curiam celebravimus, unanimiter, ita domino nostro, disponente Altissimo, contra turbatores suos adjutorum præstituti quod nullus in imperio et in terris quas serenissimus frater suis habuit ipsius, andebit dominum recusare. Quocirca, dignitatis apostolice clementiam omni studio et attentione rogamus ut precum nostrarum interventu, qui Romanæ Ecclesiæ statum optimum semper dileximus, ad jura imperii manum cum injuria nullatenus extendatis, diligentius attenden-tes quod non sustinemus jus Ecclesiæ ab aliquo dominui aut infringi. Igitur favorem vestrum et benevolentiam excellentissimo domino nostro fructuosius impendatis, et ejus honores ac commoda ita, ubi potestis, erigere dignemini cum effectu ut justitia non dominetur iniquitas, sed subdatur semper falsitas veritati. Monemus insuper et precamur ut dilecto amico nostro devoto et fidelis domini nostri regis Philippi Marcialdo marchioni Anchonensi, duci Ravennensi, procuratori regni Siciliæ, imperialis aulae seneschalco (4), in negotiis domini nostri apostolicam præstetis benevolentiam et favorem, nec resistantibus ei præbeatis adjutoria, sicut de vestra confidimus sanctitate; certissime scientes quod omnibus viribus quibus possumus Romam in brevi cum ipso domino nostro, Divinitate propitia, veniemus pro imperatoria coronationis dignitate ipsi sublimiter obtinenda. Hæc omnia vobis tam ex nostra, qui præsentes existimus, quam ex parte aliorum principum scripsimus, quorum nuntios et litteras habuimus; qui etiam domino nostro fidelitatem fecerunt et hominum, quorum nomina sunt hæc: Patriarcha Aquileiensis, archiepiscopus Bremensis, Verdensis, Halverstadensis, Merseburgensis episcopi; Nuwenburgensis, Monasteriensis, Osnaburgensis, Babeburgensis episcopi; Patavensis, Curiensis, Tridentinus episcopi; Metensis, Tullensis, Verdunensis, Leodiensis episcopi; comes palatinus Burgundie, dux Caringie, dux Karinthie, dux de Bites, Marchio de Lanesperc, Marchio de Voheberc, comes palatinus de Tuing, comes

A palatinus de Witelinesbach et alii quamplures comites et nobiles, quorum hic nomina retinens.

Datum Spiræ, v Kal. Junii.

XV.

PRINCIPIBUS ALEMANNIÆ.

Litteræ, quæ nobis fuerunt ex parte quorundam vestrum per dilectum filium P. judicem Placentium nuper oblatæ diligenter investigantibus in multis apparuere suspectæ; sicut idem judex, qui causas suspicitionis a nobis audivit, viva voce vobis poterit explicare. Quatuor autem capitula memoria litteræ principaliter continebant, ad quæ per ordinem de consueta benignitate sedis apostolice duximus respondendum. In primo capitulo exprimebatur quomodo multi principes Alemanniæ nobilis virum Philippum ducem Sueviae sibi præfererunt per electionem in regem, cui postulabant a nobis favorem apostolicum impetrari. In secundo rogabant ut non extenderemus manus nostras ad jura imperii cum injurya, cum ipsi jura Ecclesiæ vellent illibata servari. In tertio intimabant quod Romani erant in brevi venturi pro corona imperii præfato Philippo solemniter obtainenda. In quarto monabant ut marchioni præstaremus benevolentiam et favorem, nec ei resistantibus auxilium præberemus. Nos autem, sicut per alias vobis litteras meminimus plenus intimasse, super discordia quæ inter vos peccatis exigentibus est suborta paterna compassionem dolemus, cum ex ipsa, nisi Deus averterit, multa prævideamus pericula proventura. Audivimus tamen et merita electorum et studia eligentium, videlicet quis et qualis, a quibus et qualiter sit electus, ubi et a quo etiam coronatus; ut non penitus ignoremus si cui favor sit apostolicus impendendus. Fuernit autem quidam homines pestilentes, et adhuc multi sunt tales, qui nunquam vellent videre concordiam inter Ecclesiam et imperium, ut liberius suas possent iniquas perfidere voluntates, mentientes quod nos ad diminutionem et depressionem Imperii nequiter laboremus, cum potius ad promotionem et conservationem ipsius effeasier intendantus; quia, licet quidam imperatores Ecclesiæ vehementer afflixerint, alii tamen eam multipliciter honorarunt; atque utinam ita nobis Ecclesiæ jura servata fuissent illeæ sicut nos imperii volumus illibata jura servari; quia sic jura nostra et recuperare volumus et servare ut aliena nec invadere nec impedire velimus. Cum autem imperialis corona sit a Romano pontifice concedenda, eo rite prius electio in principem et prius in regem legitime coronatio, talem secundum antiquam et approbatam consuetudinem libenter ad coronam suscipiendam vocabimus, et iis de more perfectis quæ ad coronationem principis exiguntur, eam sibi, favente Domino, solemniter conseremus. Dignum vero responsione non credimus quod scriptum fuit super negotio mar-

(4) Vide lib. II, epist. 168, et Gesta Innoc. III, cap. 21.

chionis, cum, si plenius illis qui scripserunt ejus A iniquitas et perfidia patnissent, non pro ipso sed contra ipsum nos debuissent per suas litteras exorare, quia juramenta, quae jam tertio nobis exhibuit, tanquam perodus violavit, atque regnum Siciliae, quod ad ius et proprietatem apostolice sedis non est dubium pertinere, contra fidelitatem et hominum quae fecerat charissimo in Christo filio nostro Friderico illustri regi Siciliae ratione terrae quam tenebat in regno, et nobis et ipsis moliebatur auferre, volens seipsum, sicut pro certo cognovimus, facere regem: qui cuius conditionis existat, vestra prudenter non ignorat (5). Propter quod et ab inclita recordationis Constantia imperatrice meruit publice diffidari, et a nobis propter haec et alia facinora, quae in gravem imperii commisit et committit injuriam, cum suis fautoribus excommunicationis laqueis irretiri; qui suis exigentibus culpis ita cum suis fautoribus per Dei gratiam est compressus ut quasi dissidens longe aliud cogitare cogatur. Menemus ergo vestram universitatem et exhortamur in Dominum quatenus in devotione sacrosanctae Romanæ Ecclesiae matris tanquam speciales filii persistentes, de ipsa quid rectum et honestum est sentiat, avertentes aures ab iis qui fallaciis et mendacibus innocentiam et justitiam subvertere moliuntur: quia per merita beatissimi Petri, cui, licet indigni, successimus in apostolatus officio, precedente Christi gratia et sequente illa, curabimus diligenter efficere que ad euvini nominis gloriam, apostolice sedis honorem, imperialis excellentiae magnitudinem, salutem animarum et corporum redundabunt.

XVI.

COLONIENSIS ARCHIEPISCOPO.

Mirabile gerimus et indignum quod, cum de statu regni Teutonici referantur tam varia et diversa ut adversa et contraria videantur, tu nec per litteras nec per nuntios curasti nobis exprimere veritatem. Quamvis autem inter innumeras sollicitudines nostras de temporalibus etiam nos oporteat cogitare, quia tamen spiritualia, tanquam digniora, volumus, ut debemus, omnibus anteferre, nemo inaniter existimet quod praelatorum tam ecclesiasticorum quam secularium manifestos excessus, et presentim perjuria quae recenter a quibusdam vel infra annum commissa vel per cetero committenda nulla tergiversatione poterunt excusari, clausis velimis, oculis præterire, quae cordi nobis est, cum per Dei gratiam tempus acceperimus justitiam judicandi, animadversione debita castigare. Ut autem interim a te negligentiam exentias et torporem, fraternitatit tuae per apostolica scripta mandamus quatenus status principum, rerum eventus, et negotiorum processus et per litteras et per nuntios intimare proores.

Datum Laterani.... Novembris.

In eundem modum nobili viro duci Lovaniæ.

(5) Vide gesta Innoc. III, § 23.

LITTERÆ PHILIPPI DUCIS SUEVIE.

Reverendo in Christo Patri domino INNOCENTIO, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiae summo pontifici, PHILIPPUS, Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, saintem et filiale dilectionem.

B Pro negotiis imperii cum sanctitate vestra tractandis familiares et dilectos capellanos nostros Fridericum praepositum Sancti Thomæ apud Argentinam et Joannem sanctæ Romanæ Ecclesiae subdiaconum latores præsentium transmittimus ad apostolicam præsentiam, cum plena fiducia universa negotia quae cum paternitate vestra decrevimus tractanda ipsorum providentia commandantes, et verba nostra in ore ipsorum ponentes. Rogamus igitur et monemus benignitatem apostolicam quatenus ea quae prefati capellani nostri ex parte nostra vobis intimaverint, attenta aure intelligatis, et verbis ipsorum: tanquam a proprio ore nostro prolatis fidem indubitatam adhibeatis.

XVIII.

RESPONSO DOMINI PAPÆ FACTA NUNTIIS PHILIPPI IN CONSISTORIO.

In Genesi legimus quod Melchisedech fuit rex et sacerdos, sed rex Salem, et sacerdos altissimi, civitatis videlicet rex, et Deitatis sacerdos. Sane, si distat inter civitatem et Deitatem, distat utique inter regnum et sacerdotium. Nam, etsi Melchisedech in figura Christi præcesserit, qui habet in vestimento et in semore suo scriptum Rex regum et Dominus dominantium, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ad notandum concordiam quae inter regnum et sacerdotium debet existere, propter quod et ipse Christus secundum naturam carnis assumptus de stirpe regali pariter et sacerdotali descendit, ad notandum tamen præminentiam quam sacerdotium habet ad regnum, cum Abraham rediret a cede regum, dedit Melchisedech ex omnibus decimas, qui benedixit ei proferens panem et viennum. Erat enim sacerdos Altissimi. Dignior autem est qui decimas recipit quam qui decimas tribuit, et minor qui benedicitur quam ille qui benedicit, juxta quod probat Apostolus, qui de hoc ipso loquitur dicens: *Sine ulla contradictione minus a meliore benedicitur (Hebr. vii).* Qui volens ostendere sacerdotium evangelicum dignius esse Leviticum, probat illud per hoc quod Levi fuit in lumbis Abraham decimas, quando Abraham dedit decimas Melchisedech quasi minor majori. Licet autem tam reges quam sacerdotes ungantur ex lege divina, reges tamen unguntur a sacerdotibus, non sacerdotes a regibus. Minor est autem qui ungitur quam qui ungit, et dignior est ungens quam unctus. Propter quod et ipse Christus, cui dictum est per Prophetam: *Unxit te Deus Deus tuus oleo latitiae præ consortibus tuis (Psal. XLIV).* Patrem ungentem asserit se uncto majorem. Pater, inquit, maior me

*est (Joan. xiv.). Nam Pater est ungens secundum quod Deus, Filius autem est unctus in quantum est homo : Qui, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (Philip. ii.). Hinc est quod Dominus sacerdotes vocavit deos, reges antem principes appellavit. Diis, inquit, non derahes, et principi populi tui non maledices (Exod. xxii.). Et de servo, qui maluerit remanere cum domino dicit ut offerat cum diis, hoc est, sacerdotibus, et perforabit aurem ejus subula, et erit ei servus in saeculum. Sed et propter dignitatem officii sacerdos angelus appellatur, dicente Domino per Prophetam : *Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirunt ex ore ejus. Angelus enim Domini exercitum est (Malach. ii.).* Dictum est etiam, non a quolibet, sed a Deo, nec cuiilibet, sed prophetae, non utique de seennae regio, sed de sacerdotibus qui erant in Anathoth : *Constitui te super gentes et regna, ut evellas et destruas, ædifices et plantes (Jer. i.).* Simile dicitur Petro, sed excellenter : *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; et quocunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; et quocunque solveris super terram, erit solutum et in cælis (Math. xvii.).* Illi dictum est : *Constitui te super gentes et regna. Isti dictum est : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Illi dictum est : *Evellas et destruas, ædifices et plantes.* Isti dicitur : *Quocunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; et quocunque solveris super terram, erit solutum et in cælis.* Illi dictum est : *Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum ut eruam te (Jer. i.).* Isti dicitur : *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam (Math. xvii.).* Principibus datur potestas in terris, sacerdotibus autem potestas tribuitur et in cælis. Illis solunmodo super corpora, istis etiam super animas. Unde quanto dignior est anima corpore, tanto dignius est etiam sacerdotium quam sit regnum. Petro legitur vas ostensem quatuor initis submissum de cœlo, in quo continebantur omnia animantia volatilia, quadrupedia et reptilia, munda pariter et immunda ; et dictum est ei : *Macta et manduca (Act. x.).* Macta virtus, et manduca virtutes; macta errorem, et manduca fidem ; quasi evellas et destruas, ædifices et plantes. Quia singuli proceres singulas habent provincias, et singuli reges singula regna ; sed Petrus, sicut plenitudine, sic et latitudine præeminet universis, quia vicarius est illius cuius est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in eo. Porro, sicut sacerdotium dignitate præcellit, sic et antiquitate præcedit. Utrumque tam regnum quam sacerdotium institutum fuit in populo Dei ; sed sacerdotium per ordinationem divinam, regnum autem per extorsionem humanaam. De sacerdotio namque præcepit Dominus Moysi : *Aplica, inquit, ad me Aaron fratrem tuum et filios**

Ne quis autem objiciat quod, etsi sacerdotium præcesserit regnum in populo Iudeorum, regnum tamen præcessit sacerdotium in populo gentium. (Nam Belus copit primo regnare super Assyrios post turrem Babel et divisionem linguarum tempore Sarug proavi Abrahæ, cui Ninus filius ejus successit in regnum, qui civitatem magnam construxit quam a suo nomine Ninivem appellavit. Sed et de Nemroth dicit Scriptura quod principium regni ejus exstitit Babylon.) Respondemus profecto secundum fidem historie quod et hos præcessit Noe, qui fuit rector arce, quasi sacerdos Ecclesie. Sed, ne figuram pro veritate mendicare videamur, proponamus in medium quod Moyses de illo testatur: *Edificavit, inquit, Noe altare Domino, et obtulit holocaustum super altare* (Gen. viii). Sem quoque primogenitus ejus dicitur suisse sacerdos: quem Iudei tradunt suisse Melchisedech, et vixisse usque ad tempora Abrahæ. De Cain quoque natus est Enoch, qui primus civitatem edificavit. Sed de Seth natus est Enos, qui cœpit nomen Domini invocare. Sed utrumque præcessit Abel, qui obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum munera Domino; et respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus. Verum in regno et sacerdotio non solum causam institutionis sed et ordinem processus notare debemus. Contra utrumque siquidem in principio motum est scandalum et suscitatum est schisma. Contra sacerdotium Aaron schisma moverunt Core, Dathan et Abiron cum complicibus suis; sed statim eos ulti divina damnavit; quia quosdam ignis consumpsit, alios terra vivos absorbut. Contra regnum autem Saulis schisma movit David, non tamen temeritate propria, sed auctoritate divina: qui licet diu fuerit, Saulis persecutio- nem perpessus, dénum tamen prævaluat, quia manus Domini erat cum illo. Quid est hoc quod schisma contra sacerdotium non prævaluat, sed succubuit, schisma vero motum contra regnum non succubuit, sed prævaluat? Magnæ rei magnum est sacramentum, et forsitan instantis temporis est parabola. Sed, ne aliud intendere videamur, dicamus quod ideo schisma contra sacerdotium non prævaluat quia sacerdotium institutum fuit per ordinationem divinam; schisma vero prævaluat contra regnum, quia regnum fuit extortum ad petitionem humanam. Sacra vero Scriptura docente didicimus quia non est sapientia, non est scientia, non est consilium contra Deum. Ceterum, tempore procedente divisum est simul regnum et sacerdotium. Nam post obitum Salomonis divisum est regnum,

et duæ tribus solummodo Roboam aibiæserunt; cæteræ vero tribus securæ sunt Jeroboam. Sed qui pauciores obtinuit, ipse habuit Jerisalem sedem regiam, templum et sacerdotium. Reliquis autem, quoniam iis omnibus caruit, etsi plures haberet, sicut regnum divisit, voluit etiam dividere sacerdotium, et fecit duos vitulos aureos, quorum unum posuit in Dan, alterum in Bethel, fanumque construxit, et ædificavit altare, constituens sacerdotes non de Levitis; sed venit propheta in sermone Domini, et Jeroboam stante super altare et thus jacente, inter cetera dixit: *Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui est in ipso* (III Reg. xiii). Quod cum rex audivisset, extendit manum, et ait: *Apprehendite eum* (*ibid.*); et exaruit manus ejus quam extenderat contra ipsum, altare quoque scissum est, et effusus est cinis. Ecce statim a Deo vindicatum est schisma contra sacerdotium suscitatum. Divisio vero regni permansit inter Judam et Israel usque ad transmigrationem et captivitatem Judaicam. Porro, quod accidit in Veteri Testamento, contingit in Novo. Et ne longe petantur exempla, divisum est simul regnum et sacerdotium tempore Innocentii papæ et regis Lotharii. Contra Innocentium intrusus est Anacletus, contra Lotharium vero Conradus. Sed prævaluit uterque Catholicus, Innocentius videlicet et Lotharius, quoniam Innocentius coronavit Lotharium; et succubuit uterque schismaticus, Anacletus videlicet et Conradus, quia veritas prejudicat falsitati. Deinde schisma dividit Ecclesiam tempore Alexandri, et imperium in unitate permansit tempore Frederici. Sed idem imperator, non ut defensor, sed persecutor Ecclesie, schisma fovit et favit schismatis. Porro schisma perit cum schismaticis, et fomentum cum fautoribus est confusum. Nunc autem Ecclesia per Dei gratiam in unitate consistit, et imperium peccatis exigentibus est divisum. Verum Ecclesia non sic illi retribuit quemadmodum illud Ecclesie; quia super ejus divisione condolet et compatitur, pro eo maxime quod principes ejus maœulam posuerunt in gloria et infamiam in honore, libertatem et dignitatem ipsius pariter confundentes. Verum ad apostolicam sedem Jampridem fuerat recurrendum, ad quam negotium istud principaliter et finaliter dignoscitur pertinere; principaliter, quia ipsa transtulit imperium ab oriente in occidente; finaliter, quia ipsa concedit coronam imperii. Verum verbum tuum audivimus. Videbimus litteras domini tui, deliberabimus cum fratribus nostris, et dabimus tibi responsum. Inspiret autem nobis omnipotens Deus honestum consilium, et reuelet nobis beneplacitum suum; quatenus in hoc negotio ad honorem ipsius, ad utilitatem Ecclesie, et salutem imperii procedamus.

XIX.

LITTERÆ OTTONIS REGIS.

Sanctissimo et reverendissimo Patri INNOCENTIO, sacrosancte Romanæ sedis summo pontifici, OTTO,

A Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, cum omni fidilitate et humilitate, subjectionem, filiale dictionem et reverentiam.

Significamus paternitati vestræ quod nos per Dei gratiam et vestram in bono et prospero sumus statu, et nunquam in meliori quam modo sumus. Unde vestra multum regratiamus sanctitati quod nuntios nostros cum magno gaudio nobis remisisistis. Rogamus itaque dominationem vestram ut negotium nostrum, quod per Dei adjutorium et vestrum bene est inchoatum, feliciter consummare dignemini. Testis enim nobis sit Deus quod post mortem avunculi nostri regis Richardi unicum nobis estis solatum et adjutorium; quia scimus veraciter, dum tantum vos habeamus propitium, negotium nostrum promovebitur, et ad finem bonum, felicem et optatum, auxiliante Domino, perducetur. Unde vos si ut Patrem charissimum et dominum omnibus modis honorare proponimus, et omnia jura vestra, sicut audivisti in litteris nostris, conservare. Negotium enim nostrum vestrum reputetis; quia vobis adjutorio nunquam decesseris volumus, et omnia negotia nostra, quae vestra sunt, secundum consilium vestrum terminabimus. Quod sanctitati vestra litteras nostras raro transmittimus, inde est quod terra Suevi est inter nos et vos, et si saepè mittimus, a Suevis possent auferri: quod tamen in brevi mutabimus. Sed hoc intime corde rogamus ut sicut per nuntios vestros nobis mandastis, negotium nostrum, quod est vestrum, ad effectum perducatis.

C. XX.

LITTERÆ OTTONIS REGIS.

Reverendissimo in Christo Patri ac domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, OTTO, Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, ex toto sibi devotus, debita cum reverentia salutem, et quidquid patri filius.

Quantam affectionem erga Romanum imperium vestra gerat clementia, quantumque ipsius exaltationi intendatis, ex vestrarum litterarum inspectione, quas principibus Alemanniæ tam laicis quam clericis destinatis, manifeste potest perpendi. Quanto etiam desiderio, quantoque mentis affectu vestra nos amplectatur paternitas ex plurim litterarum tenore, quas multis principibus Teutonice pro nobis destinasti, in quibus continebatur quod ad honorem et profectum nostrum libenter et efficaciter, quantum cum Deo posselis, intendere, sperantes quod nos in devotione quam progenitores nostri circa Romanam Ecclesiam habuerunt non solum persistere, sed etiam proficere cum honoris augmentatione curaremus, et ex B. præpositi Bunnensis ac M. de Villa civis Mediolanensis dilectorum nostrorum relatione ipsisque rerum experimentis manifeste cognovimus et intelleximus: qui quam benigne ipsos aliosque nuntios receperitis, qui cum eis a nobis ad vos transmissi fuerunt, quamque benignius eos tractare curaveritis, sigillatim ac diligenter nobis intimarunt. Eapropter nos ex devotis devotissimi,

paternitatis vestrae beneficia sentientes, utilitatemque A precipere dignemini ut ipsi negotium nostrum promovere nobisque adhaerere nullatenus postponant et coronam Alemanniae, quam nos juste adeptam indubitanter existimamus ab eo qui debuit et in loco quo debuit nobis impositam, defendere et manuteneret totis viribus adjuvent ac nitantur; ne predicta admonitio, quam ad imperii concordiam nostramque utilitatem a mansuetudine vestra factam intelligimus, ad noxam tendat nostramque incommoditatem non modicam. Nos enim paratos in totum et ex toto ea omnia adimplere que a nuntiis nostris cum sanctitate vestra sunt condicia et conscripta et eorum sigillis sigillata praesentibus scriptis paternitati vestra significamus et in perpetuum nos observatores promittimus. Clementia insuper vestra notificandum duximus quod ex quo coronam regni adepti sumus, nunquam adeo fortes fuimus sicut impräsentiarum existimus, nec principes nostri que barones nobis unquam fidelius astiterunt quam nunc in presenti assistunt. Praeterea, paternitati vestra notificamus nos praesentium latoribus dedisse licentiam jurandi in nostram animam quod ea vera esse credimus que de colloquio quod fieri debet proxima sexta feria post festum beati Jacobi apostoli inter Andernacum et Confluentiam superius scripsimus (7).

Ad hæc, sanctitatibus vestrae preces porrigitur affectuosas quatenus in negotio Conradi quondam Hildesemensis episcopi et Wirzeburgensis electi taliter vos habeatis ut ejus exemplo similia committere ceteri terreantur, et ipsius pena in Alemannia et per imperii universos fides multorum sit metus, et ut in eo vigor Romane Ecclesie ejusque auctoritas nullatenus enervetur vel depereat. Qualiter enim conversatus fuerit in partibus ultramarinis Apuliae, Tuscæ ceterisque partibus imperii, ad quas ipse unquam divertit, quamque flagitiosa persona in omnibus que unquam egit extiterit, quamque reprehensibilis conversationis semper fuerit, adeo etiam quod in ore ipsius nunquam veritas vel fides deprehendi potuerit, cumque noster perjurus sit, et a nobis de infidelitate in veritate argui possit, cum hoc omnibus sit notum, vestram noui putamus latere sanctitatem. Nuntiis vero nostris dedisse nos in mandatis vestrae innotescere volumus mansuetudini, quod qualitercumque vos in predictis habueritis, de quo tamen nihil nisi paternum, nisi bonum, nisi bonis utile unquam suspicati fuimus vel in praesenti suspicamur, ut octo diebus ante diem supradicto colloquio praefixam conspectui nostro se representare nulla unquam occasione postponant. Quidquid autem praesentium latores, praepositus scilicet de Mersen. et H. de Aquileia vel alterorum ex parte nostra sanctitati vestrae retulerint, tanquam ab ore nostro processerit, pro constanti et firmo babere dignemini.

(6) Id est, marchalus.

(7) Vide lib. II, epist. 201, 204.

XXI.

UNIVERSIS TAM ECCLESIASTICIS QUAM SECULARIBUS
PRINCIPIBUS ALEMANNIE.

Cum de discordia quæ diebus nostris peccatis exigentibus super imperio est suborta vehementius doleamus, quia non, ut aliqui mentiendo configunt, ad depressionem ejus intendimus, sed ad exaltationem potius aspiramus, cogitavimus saepius intras nos ipsos, deliberavimus quoque frequenter cum fratribus nostris, et cum aliis viris prudentibus et discretis non semel tantum tractavimus qualiter ad sopiaendam dissensionem hujusmodi possemus impendere operam efficacem. Fuerunt autem quamplures qui nobis suggererent ut cum duo fuissent per discordiam in reges electi, de studiis diligentium et meritis electorum inquireremus sollicite veritatem, quatenus intelligeremus plenius cui esset favor apostolicus impendens. Dicebatur enim de altero quod receptus esset a pluribus et insignia imperialis obtineret. Sed opponebatur protinus contra eum quod nec ab eo qui potuit, nec ubi debuit, fuerit coronatus, cum Tarantensis archiepiscopus, tanquam extraneus, et ad quem id minime pertinet, evocatus, ei regni presumperit imponere diadema. Præterea objiciebatur eidem quod contra proprium juramentum, super quo nec consilium a sede apostolica requisicerat, regnum sibi presumperat usurpare, cum super illo juramento sedes apostolica prius consuli debuisse, sicut et eam quidam consulueret prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis (8). Addebatur etiam contra ipsum quod cum bonæ memoriarum Coelestinus papa predecessor noster ipsum pro temeritate sua excommunicationis sententia publice innodasset, et nuntii nostri, quos pro liberatione venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi quondam in Teutoniam miseramus, datam sibi formam a nobis in absolutione ipsius, qui jam in regem se fecerat nominari, minime servavissent, contra quam nihil agere poterant, idem profecto et excommunicatus electus fuerat in regem et adhuc excommunicationis sententia tenebatur astrictus. Unde, juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones ei qui talis existit non obstante juramento fidelitatis est obsequium subhendum. Hoc quoque contra eumdem non modicum facere proponebant quod contra libertatem imperii regnum sibi jure nitebatur haereditario usurpare. Unde si, prout olim frater patri successerat, sic nunc succederet frater fratri, libertas principum deperiret, cum non per eorum electionem, sed per successionem potius, regnum videretur adeptus; ut cetera benignis taceamus quæ contra genus ipsius super oppressionem tam Ecclesiarum quam principum opponuntur, ne ipsum persequi videamur. Ceterum proponebatur pro altero quod ab eo qui potuit et ubi debuit fuerat coronatus, cum a venerabili fra-

A tre nostro Coloniensi archiepiscopo, ad quem id pertinet, apud Aquisgranum in solo augustali fuerit iunctus et coronatus in regem. Sed opponebatur eidem quod pauciores eum principes sequerentur.

Licet autem nobis fuissent talia sepe suggesta, et ut sic procederemus consultum a viris prudentibus et discretis, volentes tamen honori vestro deferre, universitatem vestram paterno communiuimus dilectionis affectu et per apostolica vobis scripta mandavimus ut Dei timorem habentes pre oculis, et honorem zelantes imperii, ne annularetur dignitas ejus et libertas etiam deperiret, melius intenderet ad provisionem ipsius, ne, dum soveretis discordiam, per vos destrueretur imperialis sublimitas, que per vestrum erat studium conservanda; alioquin, quia mora periculum ad se grave habebat, nos quod expedire sciremus sollicite procurantes, ei curaremus favorem apostolicum impertiri quem crederemus majoribus studiis et meritis adjuvari. Gaudemus autem quod licet monita nostra distuleritis hactenus exaudire, nunc tamen redeentes ad cor et quid potius expedit attentes, juxta commonitionem nostram proposuistis, ut accepimus, de imperii paci tractare. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta mandamus, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus iis quæ præmisimus diligenti meditatione pensatis, ad eum vestrae dirigatis considerationis intuitum qui merito strenuitatis et probitatis ad regendum imperium est idoneus: quod quasi præcipuum in hoc negotio procurare debet, cum præsertim hoc tempore, non solum imperium probum et strenuum exigat habere rectorem, sed et Ecclesia nec possit nec velit diutius justo et provido defensore carere, quem nos possimus et debeamus merito coronare; ab eo penitus animum removentes cui propter impedimenta patentia favorem non debeamus apostolicum impertiri, alioquin, unde crederetis discordiam vos sospire, inde contingeret vos maius scandalum suscitare; quoniam prater id quod si fieret forte contrarium, urbi et pene penitus toti displiceret Italiae, Ecclesia quoque id ferret graviter et moleste, nec se dubitaret pro justitia et veritate potenter opponere, quæ Deo desiderat potius quam hominibus complacere. Esetis etiam perditionis occasio terræ sanctæ, ad cuius recuperationem totis viribus aspiramus.

Hæc autem vobis predicimus, non ut libertatis, dignitatis, et potestatis vestrae privilegio derogare velimus, sed ut dissensionis et scandali materiam amittimus, cum is sit a vobis assumendum in regem quem nos in imperatorem possimus et debeamus merito coronare, ne, si secus accideret, fieret error novissimus pejor priore. Si vero salubribus monitis nostris, quæ de corde puro et conscientia bona et fide non ficta procedunt, prudenter ac reverenter curaveritis acquiescere nos cum eo pariter et pro-

(8) Vide Gesta Innoc. III, c. 22, et infra epist. 62.

eo qui rite sic fuerit promotus in principem ad honorem exaltationem imperii efficaciter intendemus, cum et ipse nobiscum pariter et pro nobis ab honorem et exaltationem Ecclesiae intendere debeat, ut speramus; ita quod eo faciente qui est Rex regum et Dominus dominium, sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, regnum et sacerdotium diebus nostris mutuis subsidii optatum recipient incrementum. Super juramentis etiam illud auctoritate apostolica statuemus quod ad purgandam et famam et conscientiam redundabit. Unde non permitatis vos aliquo modo seduci sub specie pietatis ab iis qui non communem sed specialem utilitatem inquirunt; quoniam ad hoc principaliter debet principis electio procurari, non ut provideatur certae personae, sed ut reipublicae consularitur: quod utique fieri non potest, nisi persona principis provida sit et justa, strenua et honesta. Ut autem de nostro beneplacito et consilio reddamini certiores, dilectum filium Aegidium acolythum nostrum virum providum et discretum, nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, de cuius plene fidelitate confidimus, ad vos duximus destinandum, cui in iis que vobis ex parte nostra proponet indubitate fide credatis. Quia vero per falsarios multa solent saepius obtineri, si forsitan, quod non credimus, aliqua littera contra tenorem praesentium ante datam istarum quasi a nobis apparuerint impetratae, ipsas noveritis esse falsas.

Datum Laterani.

XXII.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO SABINENSIS.

Sicut frequenter tibi proposuimus viva voce, non est qui post Romanum pontificem vel in Ecclesia Romana vel in imperio Romano tantum locum obtineat quantum obtinet in utroque. Unde te oportet sollicite vigilare ut iusta quod de tua fraternitate considerimus, et honorem imperii cum Ecclesiae exaltatione procureas, et augmentum Ecclesiae cum imperii promotione incremento; quatenus per tuę sollicitudinis studium inter Ecclesiam et imperium pax perpetua conservetur. Miramur autem non modicum quod cum publice nobis coram fratribus promiseris viva voce quod nihil prius finaliter de imperii ordinatione tractares quam per litteras et nuntios tuos nostrae consuleres beneplacitum voluntatis, nuper, in colloquio quod fuit inter Andernacum et Confluentiam, te procurante, sicut pro certo didicimus, celebratum, aliquid diceris quasi finaliter tractavisse, cum facta compromissione in quosdam principes tam ecclesiasticos quam etiam seculares, quod illi dererent in colloquio quod in proximo est confiditum ab universis debeat observari. Quia vero nec litteras nec nuntios super hoc, licet expectassemus non modicum, a tua fraternitate recepimus, ne videremur merito negligentes si propositum nostrum antequam predictum colloquium celebretur non exprimeremus

A principibus, dilectum filium Aegidium acolythum nostrum, virum providum et discretum, nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, ad te principaliter et ad alios principes destinamus, per ipsum et litteras suas divigimus principibus universis intentionis nostre beneplacitum et salubre consilium, sicut ex eis colligere poteris, apertius inuenies. Rogamus igitur fraternitatem tuam, monentes attentius et exhortantes in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus cum plene intentionem nostram, cum adhuc praesens apud nos existeres, intellexeris, taliter annuas votis nostris, taliter in hoc negotio te habero proores ut contra communem utilitatem tam Ecclesia quam imperii nihil penitus attentetur. Ad hanc, predictum acolythum nostrum benignè recipias, et ea quae tibi ex parte nostra duxerit proponeenda et sine dubitatione credas et studeas efficaciter adimplere, ut zelus quem in juventute tua circa honorem Ecclesia predecessorum nostrorum temporibus habuisti, diebus etiam nostris in tua senectute prosiliat in effectum; et qui pro illa hactenus legitime certavisti, cursum studeas tui certaminis laudabiliter consuminare; ut secure cun Apostolo clames: *Bonum certamen certavi, cursum consumavi, fidem servavi; ideoque reposita est mihi corona justitiae, quam reddit mihi Dominus in illa die justus iudex (I Tim. iv).*

Datum Laterani.

XXIII.

NOBILI VIRO DUCI BRABANTIE ET UXORI EJUS.

(9) Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod quidam genealogiam vestram a longe calculantes, dilectam in Christo filiam nostram nobilem mulierem [Mariam] filiam vestram charissimam in Christo filio nostro Ottoni filio quandam illustris memorie [Henrici] ducis Saxonie sponso suo electo et coronato in regem affinitatis linea ultra quartum gradum, quod vos non recognoscitis, mussitant pertinere, licet matrimonium ipsum nullus accuset. Ut autem conscientia vestra non tam purgetur quam consolidetur, fuit postulatum a nobis ut super hoc dignaremur misericorditer dispensare. Si ergo res ita se habet, secure, propter multam et magnam utilitatem que de ipso matrimonio preventura spectatur, ad consummationem ipsius cum divini nominis reverentia procedatis.

Datum Laterani.

XXIV.

PRINCIPIBUS ALAMANNIÆ.

Ut illo qui super provisione imperii, quam fore laudabilem in omnibus affectamus, nostris monitis salubribus acquiescent, apostolicae sedis patrocinio specialius foveantur, praesentibus litteris duximus intimandum quod omnes qui cum eo, qui assumptius in principem, nostram obtinuerit gratiam et favorem, compositionem inierint, super possessionib[us],

(9) Vide infra epist. 65.

dignitatibus et honoribus, dante Domino, manutene curabimus et sovere, facientes eam auctoritate apostolica inviolabiliter observari, ceteris nibilominus secundum officii nostri debitum apostolice sedis gratiam impensuri.

Datum Laterani.

XXV.

EPISCOPO OSTIENSI APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Ut charissimos in Christo filios nostros Philipum Francorum et Joannem Anglorum reges illustres ad apostolicae sedis obsequium plenus inducere valeas et in ejus devotione firmius solidare, praesentium tibi auctoritate concedimus, per apostolica scripta mandantes quatenus si qua forsitan inter se vel cum aliis obligatione tenentur illicita, eam secure dissolvias, cum secundum prophetam dissolvere debeamus colligationes impietatis et scicullos deprimentes. Illam enim colligationem censum illicitam quae regie devotionis obsequium erga sedem apostolicam impediret, praesertim in illo negotio quod super imperii Romani ordinatione versatur. Nulli ergo, etc., nostra concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum,

XXVI.

TREVIBENSI ARCHIEPISCOPO.

Gravem contra te nobis venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus querimoniam destinavit, quod cum ei juramento prestito promisisses te recepturum et habiturum pro rege quem ipse recipere et haberet, et ut hoc plenus observares, thesaurum Coloniensis Ecclesie pro certa tibi pecunia obligasset, tu haec nec juramentum servasti, nec restituisti thesaurum. Quia vero secundum Apostolum sapientibus sumus et insipientibus debitores, unde nec volumus nec debemus postulantibus justitiam denegare, fraternitati tuae per apostolica scripta pricipiendo mandamus quatenus si res ita se habet, eidem archiepiscopo taliter satisfacias de premissis quod ei justa de te non ramaneat materia conquerendi. Alioquin et thesaurum illi restitucas, et de juramento non observato te nostro conspectui responsurum usque ad initium Quadragesimae representes. Quod si facere forte contempseris, noviris nos venerabili fratri nostro Cameracensi episcopo dedisse firmiter in mandatis, ut, sublato contradictionis et appellacionis obstaculo, te ab officio pontificali suspendat, tuamque nobis non differat contumaciam intimare.

Datum.

Cameracensi episcopo scriptum est super hoc.

XXVII.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO SABINENSI.

Charissimus in Christo filius noster Otto, de quo in regem electo et coronato quid nobis complaceat, tua, sicut credimus, fraternitas non ignorat, gravem nobis querelam contra Landgravium Thuringie

A destinavit, quod cum ei fecisset hominum et fidelitatem jurasset, de manu ejus multis praesentibus regalia recipiens cum vexillo, et ut plenus et firmos quod juraverat observaret, certam illi dedisset pecunie quantitatem et Northusiam contulisset in fundum, ipse tamen et quod juraverat non servavit, et adhuc detinet quecepit. Nos autem in hoc fraternitati tuae cupientes deferre, quam sincera diligimus charitate, cum idem Landgravius neptiem tuam habeat in uxorem, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum ex parte tam nostra quam tua moneas attentius et inducas ut si forte juramenti religionem contra salutem et famam suam transgredi non veretur, saltem restituat quecepit. Alioquin, quantumcunque sibi deferre protinus velimus honore, quia tamen facti sumus secundum Apostolum sapientibus et insipientibus debitores, unde nec volumus nec debemus postulantibus justitiam denegare, ipsum ad alterum praedictorum per excommunicationem in personam et interdictum in terram secundum officii nostri debitum compellemus.

B Datum, etc.

Cameracensi episcopo scriptum est super hoc.

XXVIII.

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

Illa te cordis puritate diligimus ut quoties ea nobis de tuis actibus referuntur que prudentiam resonant et virtutem, juendo tibi congratularem affectu, et si quid forte de tuis audimus operibus que famae tuae derogant et honori, moestio tibi spiritu condoleamus, cupientes ea te semper efficere que ad profectum et exaltationem regiae sublimitatis accedant, et ab iis penitus abstinere que tibi vergunt ad injuriam et jacturam (10). Sane quid egeris circa charissimum in Christo filium nostrum Ottomen nepotem tuum tua conscientia conveniat et accuset; et utinam ita satagas super hoc tuum errorem corrigeret ut infamiam aboleas et jacturam. Quia vero, quantumcunque tibi deferre velimus, postulantibus justitiam nolumus denegare, cum secundum Apostolum sapientibus simus et insipientibus debitores, ad gravem prénominati nepotis tui querelam paternum respectum habentes, serenitatem tuam monemus attentius et exhortamur in Domino, per apostolica scripta mandantes quatenus pecuniam quam inclytæ recordationis Richardus rex frater tuus ei testamento legavit, ad cuius solutionem juramento diceris obligatus, ipsi solvere non omittas, ut sua saltem illi restitutas qui de tuis ei debueras subvenire. Alioquin nos in sua sibi justitia nulla deerimus ratione quo minus secundum officii nostri debitum procedamus.

Datum.

Cantuariensi archiepiscopo scriptum est super hoc.

(10) Vide Roger de Hoveden ad an. 1200, pag. 790 et 802, edit. Francof-

XXIX.

Deliberatio Domini papae Innocentii super factu imperii de tribus electis.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Inter apostolica sedis diligenter et prudenter de imperii Romani provisione tractare, cum imperium noscatur ad eam principaliter et finaliter pertinere: principaliter, cum per ipsam et propter ipsam de Graecia sit translatum, per ipsam translationis actrem, propter ipsam melius defendendam; finaliter, quoniam imperator a summo pontifice finaliter sive ultimam manus impositionem promotionis proprie accepit, dum ab eo benedicatur, coronatur, et de imperio investitur. Quod Henricus optime recognoscens, a bonae memoriae Coelestino papa praedecessore nostro, post susceptam ab eo coronam, cum aliquantulum alscessisset, rediens tandem ad se, ab ipso de imperio per pallam auream petiti investiri. Sicut autem nuper tres sunt in reges electi, puer (11), Philippus et Otto, sic tria sunt circa singulos atendenda, quid licet, quid deceat, quid expediatur. Circa puerum quidem filium imperatoris Henrici facie prima videtur quod non licet contra ejus electionem venire, qua jura mentum est principum roborata (12). Nam, etsi jura mentum illud videatur violenter extortum, non est tamen ideo non servandum, cum licet jura mentum quod Gabaonitis praestiterunt filii Israel fuerit per fraudem subreptum illud tamen nihilominus decreverint observandum. Praeterea, etsi a principio fuerit sic extortum, postmodum tantum pater ejus intelligens se perparum processisse, jura mentum relaxavit principibus, et litteras super ipsius electione remisit: qui postmodum puerum ipsum, patre absente, sponte ac concorditer elegerunt, fidelitatem ei pene penitus omnes et quidam hominum exhibentes. Unde non videtur licere contra licita jura menta venire. Videtur etiam non decere ut cum ipse apostolicae sedis sit tutela commissum, et sub ejus protectione receptus, per eam privetur imperio per quam in iure suo fuerat confonendum, maxime cum sit scriptum: *Pupillo tu eris adjutor (Psal. x).* Quod non expedit contra ipsum venire illa praesertim ratione videtur quod cum idem puer ad annos discretionis perveniens intellexerit per Romanam Ecclesiam imperii se honore privatum, non tantum non exhibebit ei reverentiam consuetam, sed ipsam potius modis quibus poterit impugnabit, et regnum Siciliae retrahet a devotione ipsius, et negabit ei obsequium consuetum. Verum contrarium econtra videtur, quod licet videlicet, deceat et expedit venire contra electionem ipsius. Quod licet videtur ex eo quod jura menta illa fuerunt illicita et electio indiscreta. Elegerunt enim personam non idoneam, nec non solum imperio, sed nec alicui officio congruentem, puerum videlicet vix duorum annorum, et nondum sacri baptismatis unda renatum. Unde

(11) Id est, Fridericus rex Siciliae.

(12) Vide Gesta Innoc. III, cap. 19, et Godefrid.

A non videntur tam illicita et indiscreta jura menta servanda.

Nec obest quod de Gabaonitis objicitur, cum jura mentum illud potuerit sine Israelitici populi lassione servari, haec autem servari nequeant absque gravi jactura, non unius gentis, sed Ecclesiae damno et dispendio populi Christiani. Nec obstat quod opponitur jura menta illa licita secundum intentionem jurantium existuisse. Intelligebant enim quod, etsi eum tunc in imperatorem eligerent, non tamen ut tunc imperaret, sed postquam ad legitimum perveniret aetatem. Sed qualiter de ipsis idoneitate poterant judicare? Nonne potuisset esse stultus, vel usque adeo improvidus ut esset indignus minor etiam dignitate? Sed pone illos intellexisse ut tandem imperaret cum esset idoneus ad imperium gubernandum, interim autem pater reipublica provideret. Casus postmodum intervenit propter quem non potest nec debet jura mentum hujusmodi observari, de quo principes nullatenus cogitabant, scilicet patris decessus. Unde, cum per procuratorem non possit imperium procurari, nec imperator debeat fieri temporaliter, nec possit aut velit Ecclesia imperatore carere, videtur quod licet imperio in alio providere. Quod non deceat ipsum imperare, patet omnibus manifeste. Nunquid enim regeret alios qui regimine indiget aliorum? Nunquid tuetur populum Christianum qui est alieno tutela commissus? Sed nec obstat quod objicitur ipsum esse tutela nostrae commissum, cum non sit nobis commissus ut ei obtineamus imperium, sed regnum Siciliae potius defendamus. Patet enim illud idem ex verbo Scriptura dicentis: *Vae terra cuius rex puer est (Eccli. x): et rursus: Cujus principes mane comedunt (ibid.).* Quod non expedit ipsum imperium obtainere patet ex eo quod per hoc regnum Siciliae uniretur imperio, et ex ipsa unione confunderetur Ecclesia. Nam, ut cetera pericula taceamus, ipse proper dignitatem imperii nolet Ecclesia de regno Siciliae fidelitatem et hominum exhibere, sicut noluit pater ejus. Nec valet quod opponitur, quod non expedit venire contra electionem ipsius ne postmodum molestet Ecclesiam, per quam imperium se cognoverit amississe. Nunquam enim vere dicere poterit quod Ecclesia imperiale ei abstulit dignitatem, cum potius patruus (13) ejus non solum imperium, sed et paternam hereditatem invaserit, et maternam possessionem occupare per suos satellites machinetur, ad cuius defensionem Ecclesia Romana non sine multis laboribus et expensis prudenter et potenter intendit. De Philippo videtur similiter quod non licet contra ejus electionem venire. Cum enim in electionibus circa electores zelus, dignitas, et numerus attendatur, et de zelo non sit facile jicare, cum ipse a pluribus et dignioribus sit electus, et adhuc plures et digniores principes sequantur monac. S. Pantaleon. ad ann. 1196 et 1199.

(13) Id est, Philippus.

cumdem, j.ste videtur electus. Unde contra justam et legitimam electionem non videtur licere venire. Quod non deceat videtur similiter, ne videlicet videremur nostrarum injuriarum ultores si, quia pater et frater ejus fuerunt Ecclesiam persecuti, eum persequi nos vellimus et aliorum culpam in pœnam ejus præter officii nostri debitum immutare, cum potius præcipiatur a Domino : *Diligit inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro consequentibus et calumniantibus vos* (Matth. v.). Quod non expediatur, patenter appareret. Cum enim potens sit tam terra quam opibus et personis, non videtur expedire ut contra torrentem brachia dirigamus, tam potenti nos taliter opposentes, ut eum reddamus nobis et Ecclesie inimicum, et ne majorum videremur discordiam suscitare, fletetque novissimus error pejor priore, cum nos potius pacem inquirere et persequi, et evangelizare aliis debeamus, quæ sovendo illius posset de facili provenire. Verum, contra videtur quod liceat nos ei opponere (14). Fuit enim juste ac solemniter per predecessorum nostrorum excommunicationis sententia innovatus : juste, quia B. Petri patrimonium partim per violentiam occuparat, partim damnificarat incendiis et rapinis, et super hoc communius semel et iterum per fratres nostros satisfacere non curarat ; solemniter, quoniam in celebratione missarum in ecclesia beati Petri in festivitate non parva, quod ipse postmodum recognovit cum pro absolutione sua nuntium ad sedem apostolicam destinavit, et cum tandem per delegatos nostros contra formam mandati nostri post electionem suam se fecit absolvit. Unde paiet quod fuerit excommunicatus electus.

(15) Videtur quoque forsitan aliquibus quod nondum sit ab excommunicationis vinculo absolutus, cum quondam Sutrinus episcopus in absolutione ipsius formam non servaverit sibi datam, cum forma data eidem fuerit haec, ut pro absolutione venerabilis fratris nostri Salernitati archiepiscopi, quem ante absolutionem ipsius mandabamus ab ergastulo sue captitatis absolvi, ei laborem itineris veniendo ad sedem apostolicam relaxaret, et postmodum receperit ab eo publice secundum formam Ecclesiae juramento quod super iis pro quibus excommunicatus fuerat mandato nostro pareret, munus ei absolutionis impenderet ; sed ipse nondum archiepiscopo absoluto, et nullo ab eo juramento recepito, non in publico, sed clam, ipsum absolvere de facto solummodo, quia de jure non potuit, est conatus : propter quem ejus excessum, cum ipsum rediens recognoverit, ab episcopatu remotus in monasterio diem clausis extremum. Præterea, cum nos Marcualdum et omnes fautores ipsius tam Teutonicos quam Latinos excommunicationis sententia sibi innodemus, et ipse non solum fautor, sed auctor iniquitatis ejus existat, patet eum ex-

(14) Vide infra epist. 55.

(15) Vide Gesta Innoc. III, c. 22, et infra epist. 62.

A communictionis sententiae subjacere. Præterea, cum notorium sit ipsum juramentum fidelitatis pueri præstisse, et nunc regnum Teutonicum et, quantum in eo est, imperium occupasse, constat eum perjurii esse reum.

Sed objicitur quod si, quemadmodum superioris est expressum, juramentum illud illicitum reputemus, quomodo dicimus eum reum esse perjurii et transgressorum præstigi Juramenti quod dicitur non servandum ? Sei respondetur quod, etsi Juramentum illud illicitum fuerit, non tamen ab eo temeritate propria resilire, sed nostram prius debuisse consulere voluntatem, ad exemplum illius Juramenti quod filii Israel Gabaonitis præstiterant; quod licet fuerit per fraudem subreptum, non tamen sua temeritate resilierunt ab eo, sed dominum consulere decreverunt. Præterea, cum omne quod contra conscientiam sit adscicet ad gehennam, quia, secundum Apostolum, omne quod non est ex fide peccatum est, et idem Philippus super hoc negotio taliter se excuset quod regnum aliter nullatenus accepisset nisi nosset quod illud invadere alii disponebant, patet eum credidisse Juramentum illud fuisse servandum, et ex eo quod venit taliter contra illud, ejus esse conscientiam vulneratam. Sic ergo videtur quod licite nos excommunicatio et perjuro debeamus opponere et ejus conatus obviare. Quod ei nos opponere deceat manifeste videtur ex eo quod si, prout olim patri filius, sic nunc immediate successore frater fratri, videretur imperium ei non ex electione conferri, sed ex successione deberi, et sic efficeretur hereditarium quod debet esse gratuitum, præsertim cum non solum Fredericus substituerit sibi filium, sed Henricus etiam filium sibi voluerit subrogare ; et per hoc forsitan in posterum abusio traheretur in usum. Quod autem expediatur opponere nos Philippo liquet omnibus manifeste. Cum enim persecutor sit et de genere persecutorum fuerit oriundus, si non opponeremus nos ei, videremur contra nos armare furentem et ei gladium in capita nostra dare. Henricus enim, qui primus imperium de genere hoc accepit, persecutionem gravissimam in Ecclesiam suscitavit, et bona memoria Paschalem papam, qui eum coronavit, cum episcopis cardinalibus et multis nobilibus Romanorum cepit per violentiam et perfidiam, et tandem tenere presumpit donec pro liberatione non sua, sed eorum qui fuerant capti secum, quos minabatur mutilare tyrannus, privilegium quodecumque voluit ei fecit. Cumque postmodum idem Paschalensis, a detentionis sue vinculis liberatus, prædictum privilegium, quod dicendum erat potius pravilegium (16), revocasset, dictus Henricus præter cardinalium electionem heresiarchas quosdam dati sibi privilegii occasione creavit, et idolum contra Ecclesiam Romanam erexit (17); et extine schisma usque ad Calixtum tempore longo

(16) Vide concil. Lateran., ann. 1212.

(17) Id est Burdiuum; de quo vide lib. iii Miscellaneor. nostror. pag. 472.

duravit. Hunc de eodem genere successit in imperium Fridericus; qui cum Tiburtinos tunc rebellis post coronationem suam promisisset ad subjectiōnem Ecclesiae revocare, eos sibi postmodum vendicavit, dicens quod civitatem ipsam vellet in speciam imperii cameram retinere; et sic eos contra Ecclesiam Romanam armavit (18). Qui etiam cum bone memorie Alexander praedecessor noster, tunc Ecclesiae Romanae cancellarius, ad eum et felicis recordationis Adriano papa, qui eum coronaverat, destinatus fuisset, lectis litteris in quibus continebatur quod imperator deberet Ecclesiae Romanae deferre, cum re ipsa ei corone beneficium contulisset dicitur cum furore et iracundia respondisse: *Nisi essemus in Ecclesia, jam scirent qualiter Teutonicorum enes incident.* Et protinus eum, infecto negotio pro quo iverat, terram suam jussit exire; et eundem Adrianum moliebatur, sed frustra, cum quibusdam deponere, opponus ei quod esset filius sacerdotis.

Ipse idem postmodum contra eundem Alexandrum longo tempore schisma sovit, et quoscumque potuit contra eum conjurare coegit, injuramento opponens quod nullo tempore penitentiam recipient de hujusmodi juramento; et ipse idem sub eadem forma juravit. Ipse quoque, cum Venetiis terram Cavalea comitis, quam occupaverat, et alia quædam Ecclesiae Romanae restituere per juramenta principum promisisset, ipsam postmodum fortius occupavit, et bona memorie Lucio prædecessori nostro accedenti in Lombardiam satis fraudulententer illusit, ipsum et successorem ipsius apud Veronam quasi obsecros tenens. Henricus autem filius et successor ipsius in Ecclesiae persecutionem sue dominationis exsecravit primitias, cum beati Petri patrimonium violenter ingressus, illud multipliciter devastavit qui etiam quosdam familiares fratrum nostrorum naso fecit in injuriam Ecclesiae muiliari (19). Ipse occisorum bona memorie Alberti Leodiensis episcopi, quem ipse coegerat exsulare, post intersectionem ipsius in multa familiaritate recepit, et publice participavit eisdem, et beneficia postmodum majora concessit. Ipse venerabilem fratrem nostrum Auxiannum episcopum, quia confessus est coram eo quod episcopatum per sedem apostolicam obtineret, alapis in praesentia sua cædi fecit, et de barba ejus pilis avulsis, ipsum in homineste tractari (20). Conradus Musca in cerebro venerabilem fratrem nostrum Ostiensem episcopum cepit, et in vinculis posuit, et in homineste tractavit de mandato ipsius, sicut idem Conradus publice testabatur, et sicut melius apparuit ex postfacto, cum non solum non fuerit evitatus aut punitus ab ipso, sed honoribus et possessionibus dilatatus. Ipse postmodum Siciliae regnum adeptus, publice proponi fecit edictum ut nullus vel clericus vel laicus ad Ecclesiam Romanam accederet, nec ad eam aliquis appellaret. Philippus autem de quo agitur ab Ecclesiae persecutione incipit, et adhuc in ea per-

(18) Vide Radovic. lib. 1, cap. 8, 9, 10.

(19) Vide Albericum ad an. 1192.

A sistit. Olim enim patrimonium Ecclesiae sibi usurpare contendens, ducem Tuscie et Campanie scribebat, asserens quod usque ad portas urbis accepérat potestatem et etiam illa pars urbis quæ Transtiberim diciture ejus erat jurisdictioni concessa. Nunc etiam per Marcellum, Diupulum et fautores eorum nos et Ecclesiam Romanam persecutur, et regnum Sicilia nobis auferre conatur. Si ergo id facit in arido, in viridi quid facheret? Et si adhuc aridus et exsanguis, utpote cuius adhuc est messis in herba, nos et Ecclesiam Romanam persecutur, quid facheret si, quod absit! imperium obtineret? Unde videtur non irrationaliter expedire ut prius nos ejus violentiae opponamus quam amplius invalescat. Quod autem etiam in regibus filii pro patribus sint puniti divina pagina protestatur. Nonne propter peccatum Saulis dictum est a Domino per Samuelem: *Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui quæ præcepit tibi. Quod si non egisses, jam nunc preparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum; sed nequaquam regnum tuum ultra consurget* (I Reg. xiii). Salomon quoque legitur a Domino esse dictum: *Quia non custodisti pacum meum et præcepta mea quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo; verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum, de manu filii tui scindam illud* (III Reg. xi). De Jeroboam similiter dictum fuit a Domino per Achiam: *Ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, et percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem* (III Reg. xiv). Et ibidem legitur quod interfecit Baasa Nadab filium Jeroboam, et percussit omnem domum Jeroboam, non dimisit nec unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eam propter peccata Jeroboam quæ peccaverat, et quibus peccare fecerat Israel, et propter delictum quo irritaverat Dominum Deum Israel. De Baasa quoque scribitur dixisse Dominus: *Quia ambulasti in via Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora domus ejus* (III Reg. xvi). Achab etiam dictum invenitur a Domino per Eliam: *Ecce ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem* (III Reg. xxi). Nam et Dominus dicit: *Ego sum Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios usque in tertiam et quartam progeniem in his qui oderunt me* (Deut. v), id est in his qui circa me paternum odium imitantur. De Ottone videtur quod non licet ipsi favere, quoniam a paucioribus est electus; quod non deceat, ne videamur, non ob gratiam ejus, sed alterius odium, ipsi favorem apostolicum exhibere; quod non expedit, quia respectu alterius videtur pars ejus debilis et infirma.

Verum, cum tot vel plures ex his ad quos principaliter spectat imperatoris electio in eum consensisse noscantur quot in alterum consenserunt, cum non

(20) Vide Gesta Innoc. III, cap. 9.

minus idoneitas seu dignitas electae personæ, imo plus quam eligentium numerus sit in talibus attenden-
dus, nec tantum pluralitas quoad numerum, sed sa-
lubritas quoad consilium in eligentibus requiratur,
et Otto magis sit idoneus ad regendum imperium
quam Philippus, cum Dominus etiam puniat peccata
patrum in filios usque in tertiam et quartam proge-
niem in his qui oderunt eum, id est, in his qui pa-
trum peccata sequuntur, et Philippus progenitorum
suorum peccata in Ecclesiæ persecutione sequatur,
cum, et si non debeamus reddere mala pro malis, sed
benefacere malefacentibus nobis, non tamen de-
beamus honorem pro injuria in his qui in solita
perseverant malitia compensare aut contra nos ar-
mare furentes, cum Dominus, ut confundere for-
tia, humilia elegisse legatur, utpote qui David in
regem de postulantibus accepit, videtur quod et lie-
ceat, deceat et expediatur ipsi favorem apostolicum
exhibere. Absit enim ut deferamus homini contra
Deum aut timeamus vultum potentis, cum secundum
Apostolum non solum a malo, sed ab omni specie
mala nos oporteat abstinere. Scriptum est enim :
*Maledictus qui confidit in homine, et qui ponit carnem
brachium suum (Jer. xvii).* Nos igitur ex prædictis
causis pro pueru non credimus insistendum ut ad
præsens debeat imperium obtinere. Personam vero
Philippi propter impedimenta patentia penitus re-
probamus, et ohsistendum ei ducimus ne imperium
valeat usurpare. De cætero vero agendum per lega-
tum nostrum apud principes ut vel convenienter in
personam idoneam, vel se judicio aut arbitrio no-
stro committant. Quod si neutrum elegerint, cum
diu exspectaverimus, cum monuerimus eos ad con-
cordiam, cum instruxerimus eos per litteras et nunti-
tum nostrum, et consilium nostrum eis duxerimus
exponendum, ne videamus eorum sovere discordiam
et dicere cum Isaia : *Sit Pax et Veritas in diebus no-
stris (Isa. xxxix),* ne, si secuti fuerimus a longe ut
videamus finem, cum Petro tandem veritatem, quæ
Christus est, negare cogamur, cum negotium istud
dilationem non capiat, cum Otto et per se devotus
existat Ecclesiæ, et ex ultraque parte trahat origi-
nem ex genere devotorum, ex parte matris de domo
regum Anglie, ex parte patris de prosapia ducum
Saxonie, qui omnes Ecclesiæ fuere devoti, et spe-
cialiter Lotharius imperator proavus ejus, qui bis
pro apostolice sedis honore Apuliam est ingressus,
et in obsequio Ecclesiæ Romanae decessit, ei mani-
feste favendum, et ipsum recipiendum in regem, et
præmissis omnibus quæ pro honorificentia Ecclesiæ
Romanae debent præmiti, ad coronam imperii evo-
candum.

XXX.

**COLONIensi ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS, ET
NOBILIBUS VIRIS PRINCIPIBUS IN COLONIensi PROVINCIA
CONSTITUTIS.**

Nec vos nec alios credimus dubitare quin imperi-
Romani provisio principaliter et finaliter nos con-
tingat; principaliter quidem, quoniam per Roma-

A nam Ecclesiam de Gracia fuit specialiter pro Ecclesiæ
defensione translatum; finaliter, quia, etsi alibi coro-
nam regni recipiat, ab apostolica tamen sede ultimam
manus impositionem et coronam imperii recipit
imperator. Unde auditio quondam quod vota prin-
cipum in imperatoris fuissent electione divisa,
tanto magis suimus de ipsorum divisione turbati
quanto bonus status imperii ex causis prædictis
specialius ad nos spectat, et pro multis et magnis
necessitatibus populi Christiani non solum Ecclesia
devotum habere desiderat defensorem, sed et im-
perium totum indigere cognoscitur idoneo provi-
sore. Verum, quantumcunque grave nobis existaret
et molestum quod imperii provisio videbatur in
commune religionis Christianæ dispendium ex tali
divisione differri, ne tamè principum dignitatem
ignorare vel lñdere vidoremur, exspectavimus ali-
quandiu si forsitan ipsi usi consilio saniori, vel per
seipson, si fieri possit, dissensioni sue finem impo-
nerent, vel super hoc saltem nostrum consilium
implorarent, ut per eorum studium nobis median-
tibus discordiæ malum bono concordiæ purgaretur,
et rugam schismatis unitatis simplicitas abole-
ret. Cum autem exspectatio nostra nec nobis, nec
vobis, imo nec imperio ipsi prodesset, sed obesse
potius videretur, ne dissimulando videremur hujsu-
modi fovere discordiam, ad concordiam vos curavi-
mus per litteras apostolicas invitare, quas ad multos
principum novimus pervenisse. Postmodum vè-
ro auditio quod per sollicititudinem bonæ memorie
Conradi archiepiscopi Maguntini a nostra præsen-
tia redoutis disposuerint principes ad colloquium
convenire super ordinatione imperii tractaturi,
ne quid ex contingentibus omittere videremur,
litteras nostras ad eos per proprium nuntium
duximus destinandas, consilium nostrum eidem
fideliter exponentes. Cæterum, cum nec sic ha-
bentes inter eos bonum cocordie potuerit prove-
nire aut utiliter imperio provideri, deliberavimus
cum fratribus nostris quid esset agendum et qua-
liter posset malis imminentibus obviari. Tandem
vero in hoc resedit consilium, ut venerabilem fra-
trem nostrum Prænestinum episcopum, apostolica
sedi legatum, religione conspicuum, prædictum ho-
nestate, magnum Ecclesie Dei membrum, quem
inter ceteros fratres nostros specialis dilectionis
brachiis amplexamur, et cum eo dilectum filium
magistrum Philippum notarium nostrum, virum
providum et discretum, nobis et fratribus nostris
merito suæ probitatis acceptum, ad partes Germani-
iarum ex nostro latere mitteremus. Quia vero
quanto negotium istud magis est arduum, tanto
majores et matriores exigit tractatores, venerabili
fratri nostro Octaviano Ostiensi episcopo, apostolica
sedi legato, qui post nos in Ecclesia Romana ob-
tinet primum locum, dedimus in mandatis ut si a
negotio illis quibus intendit in regno Francorum se
poterit expedire, cum ipsis pariter et per ipsos
nuper a nostro latere venientes instructus plenus

lesie
coro-
mam
cepit
prin-
visa,
rati-
dictis
agnis
lesie
im-
rov-
teret
ur in
x tali
atem
s ali-
el per
impo-
lilium
dian-
etor,
bole-
, nec
besse
nus-
travi-
mul-
n ve-
noriz
resen-
quium
turi,
emur,
ntium
sisdem
bae-
rove-
rimus
qua-
ndem
in fra-
tolicæ
ni ho-
quem
tationis
filiu-
viru-
ostris
erma-
vero
tanto
erabili
tolice
a ob-
si a
um se
ipsos
enius

ad partes vestras accedat, et ambo episcopi si-
mul, vel alter eorum, si ambo non poterint in-
teresse, cum eodem notario vestrum consilium
audiant, et vobis beneplacitum nostra voluntatis exponant. Ideoque universitatibus vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus cum ab eis vel eorum altero fueritis evocati, ad praesentiam evocantium aut etiam evocantis accedere non tardetis.

Datum Laterani, Non. Januarii, pontificatus nostri anno quarto.

In eundem modum scriptum est capitulo et suffraganeis Ecclesiæ Maguntinae, et principibus in Maguntina provincia constitutis. In eundem modum Saltzburgensi et suffraganeis ejus, et principibus in Saltzburgensi provincia constitutis. In eundem modum Bremensi et suffraganeis ejus, et principibus in Bremensi provincia constitutis. In eundem modum Trevirensi et suffraganeis ejus, et principibus in Trevirensi provincia constitutis.

XXI.

UNIVERSIS TAN ECCLÉSIASTICIS QUAM SÆCULARIBUS
PRINCIPIBUS ALEMANNIÆ.

Quantum ex imperii divisione dispendium, non solum nobis et vobis, sed etiam universo populo Christiano proveniat, instantis temporis malitia manifestat. Jam etenim contra Catholicos invalescant haereticæ, Christianæ religionis termini coactantur, contra fideles pagani super occupatione ac detentione terræ nativitatis Dominicæ gloriantur. Pax et justitia, quandam invicem se complexæ, particulare nunc deplorant exsilium, et in earum sedes violentia et sedicio conjuratis manibus impune se jactant successisse. Unde jam violenti bona Ecclesiarum sacrilega tam mente quam manu diripiunt, potentiores impotentium colla premunt, et loculi pauperum in thesauris divitium inopem coguntur copiam vel copiosam inopiam parturire, ac in eorum explicationibus plicas veteres, ut jam ad litteram quod legitur implatur: *Ei qui non habet id etiam auferetur quod videtur habere (Matth. xxv).* Et ut singula brevius perstringamus, jam sibi juris locum injurya vendicavit, et legem facit, non ratio, sed voluntas; ita ut quidam totum sibi licere putent quod noverint complacere. Nos autem jam pridem haec omnia prævidentes, et volentes præcavere sollicite ne hujusmodi venirent abusiones in usum, licet exspectantes exspectaverimus aliquantum ut vos usi consilio saniori hac mala per utilem provisionem imperii tolleretis et in partu perimeretis hujusmodi genimina viperarum, tandem tamen, ne dissimulando sovere discordiam videremur, cum non ad depressionem sed exaltationem imperii, sicut novit Dominus, intendamus, per litteras nostras, quas ad multos vestrum novimus pervenisse, vos ad concordiam curavimus invitare, ne imperialis sublimitas per eos, non solum attenuari, sed et destrui videretur per quos magnificari debuerat et extolli. Tandem autem auditio quod per studium et

A sollicitudinem bone memorie Conradi archiepiscopi Maguntini a nostra praesentia redeuntis quidam vestrum disponisissent ad commune colloquium convenire super ordinatione imperii tractaturi, litteras nostras ad vos per proprium nuntium duximus desinandas, consilium nostrum vobis exponentes fideliter, et super iis que videbantur necessaria vos diligentius instruentes. Cæterum cum nec per expectationem diutinam, nec per exhortationem honestam, nec per instructionem plenariam sit hactenus concordie prioris incommodum sequentis concordiae commoditate purgatum, ne quid ex contingentibus omittamus, venerabilem fratrem nostrum Prenestinum episcopum, etc., ut in precedentibus usque acceptum, ad partes Germaniarum duximus destinandos, ut ipsi cum venerabili fratre nostro Octaviano Ostiensi episcopo, apostolice sedis legato, si tamen a negotiis quibus tenetur in regno Francorum se poterit expedire, aut etiam sine ipso, si forsitan non poterit interesse, vos ex parte nostra diligenter moneant et inducent ut per vos ipsos cum eorum, si necesse fuerit, consilio et praesidio ad concordiam efficaciter intendatis, concordantes in eum quem nos ad utilitatem imperii cum Ecclesiæ honestate merito coronare possimus, vel si forte per vos desiderata non posset concordia provenire, nostro vos saltem consilio vel arbitrio committatis, salva in omnibus tam libertate vestra quam imperii dignitate, cum neminem magis quam Romanum pontificem super hoc deceat vos mediatores habere, qui voluntatibus et rationibus intellectis, quid justum foret et utile provideret, vosque per auctoritatem ecclæsii sibi datam super juramentis exhibitis quoad famam et conscientiam liberaret, cum et negotium imperii ad nos principaliter et finaliter pertinere noscatur: principaliter quidem, quia per Romanam Ecclesiam fuit a Græcia pro ipsis specialiter defensione translatum; finaliter autem, quoniam etsi ab alio regni coronam recipiat, a nobis tamen coronam imperii recipit imperator. Moneamus ergo universitatibus vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus legatos ipsos vel eorum alterum in Teutonium accendentem, et eundem notarium recipiatis hilariter et, sicut decet, honorifice pertractetis, ipsorum monita et consilia recipientes humiliter et inviolabiliter observantes. Nos enim eis dedimus in mandatis ut ad concordiam vestram et utillem ordinationem imperii prudenter et diligenter intendant.

Datum, ut supra.

XXXII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORVM IMPERATORE
ELECTO.

Ut non solum dispositio rerum et temporum omnipotentem Dominum demonstraret, sed ipsa quasi conformitas operum et eventuum ad se invicem eundem omnium fatetur auctorem, celestibus Dominus terrestria conformavit, ut dum mirabili

quadam similitudine respondere viderimus ima summis, unum et eundem factorem et actorem omnium cognoscamus. Ipse etenim licet sit magnus in magnis, ut mirabilis tamen etiam in minimis appareret, sicut circa mundi creationem et saeculorum initia duo magna luminaria in firmamento cœli constituit, unum quod illuminaret diem, alterum quod in tenebris radaret, sic processus temporum ad firmamentum Ecclesie, qua cœli nomine designatur, duas magnas instituit dignitates; prioram quae illuminet diem, id est, in spiritualibus spirituales informet et animas diabolica fraude deceptas a peccatorum catenis absolvat, cum ex privilegio sibi tradite potestatis quos ipsa ligat et solvit in terris, Deus ligatos habeat et solutos in cœlis; alteram quæ in tenebris radiet, dum in haereticos ammentis cœcitate percussos et hostes fidei Christianæ, quos nondum oriens ex alto respexit, Christi et Christianorum punxit injuriam, et ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum, materialis gladii potestatem exercet. Unde sicut in eclipsi lunæ tenebrae amplius tenebrescunt et majoris caliginis obscuritas invalescit, sic ex imperatoris defectu haereticorum, vesania et violentia paganorum contra Catholicos et fideles perfidius et crudelius malitia multiplicata consurgunt. Hoc autem attentes sollicite, ac volentes malis imminentibus obviare, circa provisionem imperii solliciti fuimus, sicut per frequentes literas directas ad principes et legatos transmissos ad eos omnibus credimus patuisse; in quo quantum celsitudini tuae duxerimus deferendum, et tu ipse novisti, et res perhibet testimonium veritati. Novimus enim qualiter inclite recordationis Lotharius imperator proavus tuus Ecclesie Romanæ devotus extiterit, qualiter pro defendendo ejus honore non solum semel sed et secundo vocatus accesserit, qualiter in ipsis subsidio finierit dies suos, qualiter avus et pater tuus ejus vestigiis inherentes prædecessoribus nostris exhibuerint se devotos, qualiter etiam Anglicana domus, ex qua ex parte matris es ortus, in devotione sedis apostolice fere semper persistierit et persistat, et ei tempore grandis persecutionis obsequium impendebit opportunum. In te igitur progenitorum tuorum devotionem suscitare plenius et abundantius remunerare volentes, credimus, et quasi pro certo tenemus, quod non solum in ea te verum ostendes haeredem eorum et legitimum successorem, sed tanto ipsis in hoc præcedes amplius quanto te a nobis magis intelliges honoratum. Inspiret autem cordi tuo is qui corda principum habet in manu sua, et per quem reges regnant et principes obtinent principatum, ut affectum nostrum penses plenius per affectum quam nostro tibi explicemus vel explicare possimus affatu, et ea quæ acta sunt hactenus et aguntur, et adhuc, dante Domino, per nos circa te agentur in posterum, fideliter in tuo corde reponas, et ita memorie recommends ut nec oblivious viseri valeas vel ingratus, sed ad apostolice sedis

A exaltationem et honorem potenter intendas, et ejus plene benevolentiam recognoscas, quæ cum defecissent fere penitus vires tuæ, in tua dilectione non tepuit, nec te deseruit in adversis, sed tandem fovi donec juxta tuum te desiderium exaltaret. Nos enim serenitatem tuam in eo de consilio fratrum nostrorum honorare volentes ultra quod in seculo secularis princeps nequeat honorari, auctoritate Dei omnipotentis nobis in beato Petro collata te in regem recipimus, et regalem tibi præcipimus de cetero reverentiam et obedientiam exhiberi; præmissisque omnibus quæ de jure sunt et consuetudine premittenda, regiam magnificientiam ad suscipiendam Romani imperii coronam vocabimus, et eam tibi, dante Domino, humilitatis nostræ manibus solemniter conferemus. Monemus igitur celsitudinem regiam et exhortamur in Domino quatenus spem tuam ponas in illo qui, reprobatum Saulo, David elegit in regem, et talem te studeas exhibere ut de te quoque dicere valeat: *Inveni virum secundum cor meum.* (*I Reg., XIII; Act. XIII.*) Ad haec, venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, apostolice sedis legatum, etc., ut in præcedenti usque acceptum, quos pro negotiis tuis specialiter et principaliter duximus destinando, benigne recipias et pertractes, et honorificentiam eis, sicut te decet et ipsis, impendas; dilectum quoque filium Aegidium acolythum nostrum, cuius fidem et sollicitudinem jam in pluribus es expertus, habeas propensius commendatum.

Datum Laterani, Kal. Martii.

XXXIII.

UNIVERSIS TAN ECCLESIASTICIS QUAM SECULARIBUS PRINCIPIBUS ALEMANNIE.

Etsi quidam imperatores Romani Ecclesiam in multis affixerint, multi tamen eam in pluribus honorarunt, ita quod per devotionem et liberalitatem ipsorum magnifica beneficia novimus Ecclesie provenisse. Unde non est aliquo modo credendum quod, sicut pestilentes aliqui mentiuntur volentes inter Ecclesiam et imperium immortalem discordia materiam suscitare, ad depressionem intendamus imperii: per quod, si fuerit bene ordinatum, Ecclesiam non solum defendi credimus, sed etiam exaltari. Novimus etenim, et vos nostis, quod ejus provisio principaliter et finaliter nos contingit: principaliter quidem, quia per Ecclesiam de Grecia pro ipsis specialiter fuit defensione translatum; finaliter autem, quoniam etsi alibi coronam regni accipiat, a nobis tamen imperator imperii recipit diadema in plenitudinem potestatis. Attentes autem olim quantum dispendium ex defensoris defectu patetur Ecclesia, quantumque detrimentum ex imperatoris parentia sentiret religio Christiana, licet expectaverimus expectantes si forte vos ipsi saniori usi consilio tantis malis finem imponere curaretis, vel ad divinum et nostrum saltem recurreretis auxilium, ut per Deum et nos, vestro studio mediantia, tanta dissensio sopiretur, quia vos super hoc negligentes invenimus et remissos, ut nostrum erze-

queremur officium, vos per litteras nostras paterna curavimus sollicitudine commonere ut timorem Domini habentes prae oculis, et imperii zelantes honorem, ne vel annullaretur dignitas vel libertas deperiret ipsius, ad provisionem ipsius melius intendere curaretis, alioquin, quia mora trahebat periculum ad se grave, nos quod expedire sciemus utiliter procurantes, curaremus ei apostolicum impertiri favorem quem crederemus majoribus studiis et meritis adjuvari.

Cum autem nobis ad litteras istas, quas ad multos vestrum novinus pervenisse, nec verbo fuisset nec facto responsum, expectavimus iterum donec audivimus quod per studium et sollicitudinem bona memoriae Conradi archiepiscopi Maguntini a nostra praesentia redeuntis fuerit procuratum ut quidam vestrum ad commune colloquium convenienter de provisione imperii tractaturi. Unde, ne videtur ab incepto desistere, litteras nostras ad vos per proprium nuntium duximus destinandas, consilium nostrum vobis exponentes fideliter, et super iis qua necessaria videbantur diligentius instruentes. Ceterum cum nec per expectationem diutinam, nec exhortationem honestam, nec instructionem plenariam fuerit discordiae prioris incommode sequentis concordiae commoditate purgatam, ne quid ex contingentibus omittere videbatur, venerabilem fratrem nostrum Prenestinum episcopum, apostolicæ sedis legatum, virum religione conspicuum, prædium honestate, magnum Ecclesiae Dei membrum, quem inter ceteros fratres nostros specialis dilectionis brachii amplexamur, et cum eo dilectum filium magistrum Philippum notarium nostrum, virum providum et discretum, nobis et fratribus nostris merito sue probitatis charum admodum et acceptum, ad partes vestras duximus destinandos, qui cum venerabili fratre nostro Octaviano Ostiensi episcopo, apostolicæ sedis legato, primum locum post nos in Ecclesia Romana tenente, si tamen ipse a negotiis illis quibus tenebatur in regno Francorum se posset utiliter expedire, ad vos simul accederent, et ex parte nostra monerent salubriter et inducerent diligenter ut per vos ipsos cum eorum, si necesse foret, consilio et presidio ad concordiam intendere curaretis, vel si forte per vos desiderata non posset concordia provenire, nostro vos committeretis arbitrio vel consilio, salva in omnibus tam libertate vestra quam imperii dignitate, cum neminem magis quam Romanum pontificem mediatore ia hoc vos habere deceret, qui voluntatibus et rationibus intellectus provideret quod esset justum et utile, vosque per auctoritatem coelitus sibi datam super juramentis exhibitis quoad famam et conscientiam liberaret, et ad quem negotium imperii ex causis superiorius assignatis non est dubium pertinere. Ceterum quoniam hactenus nec expectationis nostræ modestia,

A nec exhortationis studium, nec consilii maturitas, nec instructionis discrecio vos commovit, nec legatorum nostrorum usque adeo sollicitudo profecit ut vel per vos ipsos sepulta discordia, sicut vos saepe monuimus, concorditer ad provisionem intenderetis imperii, vel consilio aut arbitrio nostro committere vos velletis, cum dispendum Ecclesiae, que diutius nec vult nec debet idoneo defensore carere, sustinere nolimus ulterius vel dissimulare jacturam populi Christiani, cum alteri de vestris electis favorem impendere non possimus propter excommunicationem publicam, perjurium manifestum, et vulgaritatem persecutionem quam progenitores ejus et ipse in apostolicam sedem et Ecclesias exercere nullatenus dubitarunt, propter insolentiam etiam quam exercuerunt in principes et alios sibi subjectos, et ne libertas principum in imperatoris electione vilescat si non per electionem, sed successionem transferri a patribus in filios et in fratres a fratribus imperium videatur, consentire in alterum nos oportet.

B (21) Fuit enim nobilis vir Philippus dux Sueviae a bona memoria Coelestino papa predecessore nostro propter invasionem et devastationem patrimonii beati Petri communione secundo premissa publice ac solemniter excommunicationis sententia innodatus, cum in Tuscia moraretur: quod ipse postmodum recognovit, dum per nuntium suum ab ipso predecessore nostro absolutionis beneficium postulavit, et postmodum a tunc Sutriensi episcopo (22), quem cum abbate Sancti Anastasii pro liberatione venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi miseramus, contra formam mandati nostri de facto solummodo, quia de jure non potuit, post suam electionem apud Warmatiam occulte fecit absolvit. Unde patet quod fuerit excommunicatus electus, et videtur non immerito quod adhuc sit ex eadem causa excommunicationis sententia innodatus, cum praedictus episcopus cum auctoritate sua non posset absolvere, auctoritate vero nostræ delegationis nec plus nec aliter licet hoc ipsi quam quod ei fuerat ab apostolica sede concessum. Ex eo etiam excommunicationis sententia subjacente creditur manifeste quod cum perfidus Marcwaldus, D Dei et Ecclesiae inimicus, cum universis fautoribus tam Teutonicis quam Latinis excommunicationis vulgatae vinculis sue iniquitatis meritis sit astrictus, sicut jam vobis per litteras nostras directas per P. judicem Placentinum ipsius Philippi nuntium intimassem meminimus, quas ad ipsius Philippi auditentiam credimus pervenisse, ipse nihilominus, quamvis id non tantum ex relatione ipsius judicis, sed etiam per publicam famam ad notitiam ejus deveinerit, eidem excommunicatio non solum communiceat, sed eum in malitia sua foveat, et per nuntios et litteras suas execuit furorem ipsius ut charissimum in Christo filium nostrum Fridericum Sicilie regem

(21) Vide supra epist. 29.

(22) Vide Gesta Innoc. III, cap. 22.

illustrem nepotem suum, quem jam hæreditate paterna privavit, adhuc privet possessione materna. Idem etiam contra proprium juramentum, super quo nec consilium a sede apostolica requisivit, ambitionis vitio regnum sibi usurpare præsumpsit, non alium causa necessitatibus in regem eligere. Quod utcunque tolerabilius videretur, cum super illo juramento sedes apostolica prius consuli debuisset, sicut et eam quidam consuluerunt prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis.

Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si juramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset quam contra ipsum propria temeritate venire; illo præsentim exemplo, quod cum Gabaonite a filiis Israel per fraudem subripuerint juramentum, ipsi tamen, cognita fraude, noluerunt contra illud sua temeritate venire. Quod autem de genere persecutorum existat, vos non credimus dubitare, cum Henricus, qui primus imperium de genere hoc accepit, bona memoria Paschalem papam prædecessorem nostrum cum episcopis, cardinalibus et multis nobilibus Romanorum præsumpsit captivare. Fredericus autem pater ipsius Philippi contra felicis recordationis Alexandrum prædecessorem nostrum longo tempore schisma foviit (23). Henricus frater ipsius Philippi qualiter se habuerit circa interfectores sanctae memorie Alberti Leodiensis episcopi, quem ipse prius coegerat exsulare, ac Conradus, qui prædictum Ostiensem episcopum cuperat, satis nostis: qui etiam qualiter venerabilem fratrem nostrum Auximanum episcopum alapis cædi fecerit, et pilos de barba ejus avelli et tractari eum in pluribus in honeste, qualiter quoque quosdam familiares Ecclesie Romanæ naso fecerit mutilari, qualiter prædictum Salernitanum archiepiscopum captivari, et quosdam viros ecclesiasticos flammis torrii fecerit, quosdam vero viros in mare subnerti, ad vestram credimus audientiam pervenisse. Haec sunt pauca de multis injuriis personales quas apostolicae sedi circa viros ecclesiasticos irrogarunt. Reales autem injurias subticemus, quas ei circa possessiones ecclesiasticas intulerant, ne cui posset perverse intelligenti videri quod pro jure ac honore imperii defendendo injurias hujusmodi perpetrarint, cum nos jus et honorem imperii conservare velimus per omnia illibatum. Quod idem Philippus Ecclesie persecutor existiterit et existat, ex iis quæ præmisimus satis patet. Quod pater et frater ejus vobis imposuerint grave jugum, vos ipsi perhibete testimonium veritati. Nam ut cætera taceamus, hoc solum quod vobis in substitutione imperatoris eligendi voluerint adimere facultatem, libertati et honori vestro non modicum derogarunt. Unde si, sicut olim patri filius, sic nunc immediate succederet frater fratri, videretur imperium non ex electione conferri, sed ex successione deberi.

(23) Vide supra epist. 29.

A Nos igitur, quoniam duobus ad habendum simul imperium favere nec possumus nec debemus, nec credimus personæ in imperio, sed imperio in persona potius providendum, quia etiam ad hoc dignior reputatur qui magis idoneus reperitur, ex causis prædictis, non amaritudinis sed rectitudinis zelo, sicut in novi qui renum est scrutator et cordium, personam Philippi, tanquam indignam quoad imperium præsertim, hoc tempore obtinendum, penitus reprobamus, et juramenta quæ ratione regni sunt ei præstata decernimus non servanda, non tam propter paternos vel fraternalos excessus quam propriam ejus culpam. Quamvis non ignoremus dictum a Domino: *Ego sum Deus zeles, vindicans peccata patrum in filios usque in tertiam et quartam progeniem in iis qui oderunt me* (Exod. xx), id est in iis qui contra me paternum odium imitantur. Cum autem charissimus in Christo filius noster Otto vir sit industriosus, prudens et discretus, fortis et constans, et per se devotus existat Ecclesie, ac descendat ex utraque parte de genere devotorum, cum etiam electus in regem, ubi debuit et a quo debuit fuerit coronatus, et ipse suæ strenuitatis et probitatis meritis ad regendum et exaltandum imperium idoneus esse nullatenus dubitetur, nos auctoritate beati Petri et nostra eum in regem recepimus, et regalem ei præcepimus honorificentiam exhiberi, ipsumque ad coronam imperii, sicut decet, vocare curabimus et eam ipsi solemniter et honorifice ministerio nostro, Domino concedente, conferre. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus ei de cætero sicut regi vestro in Romanorum imperatorem electo reverenter et humiliter deferatis, regalem ei honorificentiam et obedientiam impendentes. Si enim salubribus monitis et consiliis nostris, que de corde puro et conscientia bona et fide non ficta procedunt, prudenter ac reverenter curaveritis acquiescere, nos cum eodem et pro eodem rege ad honorem et exaltationem imperii efficaciter intendemus, cum et ipse nobiscum pariter et pro nobis ad honorem et exaltationem Ecclesie intendere debeat, ut speramus; ita quod, eo faciente, qui est Rex regum et Dominus dominantium, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, regnum et sacerdotium diebus nostris mutuis subtiliis optatum recipient incrementum. Super primis etiam juramentis illud auctoritate apostolica statuimus quod ad purgandam et famam et conscientiam redundabit. Eis autem qui super hoc monitis, consiliis, et mandatis nostris humiliiter acquievissent, super honoribus, dignitatibus et possessionibus suis apud prædictum regem et suos curabimus utiliter providere. Quod si etiam idem nobilis vir Philippus de pleno acquiescere vellet, et Deo et Ecclesie satisfacere competenter, paterna eum curaremus sollicitudine confovere et ad honorem et profectum ejus intendere diligenter.

40
oul
ec
na
re
di
is
am
e
pa
re
ter
jus
no:
in
qui
me
nus
ro
de
rte
em,
spe
um
nus
um
am
am
ro,
tur
ino
um
Ro
hu
et
oni
on
ter
dem
erii
iter
siae
nte,
cer
ech,
hsil
mis
sta
ien
it,
eve
oni
mus
vir
et
en
et

Datum, *ut supra.*

Scriptum est in eundem modum eisdem, usque ne quid ex contingentibus omittere videamus, cum dispendium Ecclesie, quae diutius nec valet, etc., usque in finem.

Scriptum est in eundem fere modum ministerialibus.

XXXIV.

ELECTO ET CAPITULO HILDESESENSI.

Quantum gratiae et favoris vobis exhibuerit apostolica sedes non oportet nos litteris explicare, cum res ipsa testimonium perhibeat veritati. Unde tanto vos credimus faciliores et devotiores ad implendum nostrum beneplacitum inventire quanto magis benevolentiam nostram experti, de ipsa sumpsisisti expressius argumentum. Cum ergo Ecclesia Romanae dispendium, quae diutius nec valet, idoneo defensore carere, sustinere nolimus ulterius vel dissimulare jacturam tam imperii quam populi Christiani, cum etiam eorum utrique qui in Teutonia electi dicuntur favere ad obtinendum imperium non possimus, nec credamus tam persone in imperio quam imperio in persona idonea providendum, sitque reputandus ad hoc dignior qui magis idoneus reperiatur, personam nobilis viri Philippi ducis Suevia propter impedimenta patentia quoad imperium obtinendum, praesertim hoc tempore, penitus reprehobamus, et juramenta quae ipsis ratione regni sunt prestata decernimus non servanda, et charissimum filium nostrum Ottoneum, quem esse novimus virum industrium et prudentem, fortem et strenuum, in regem recipimus, et regalem ei præcipimus ab omnibus honorificentiam exhiberi. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsis firmiter adhaerentes tanquam regi vestro in Romanorum imperatorem electo et a nobis, dante Domino, coronando, honorem et reverentiam impendas et fideliter assistatis eidem, ac quoscumque poteritis ad favorem et fidelitatem ipsis verbo et opere prudenter et efficaciter inducatis. Cum enim gratum nobis fuerit et acceptum quidquid auxili et favoris ei hactenus est impensum, de cetero grave nobis existet et molestum si quis seipso duceret opponendum aut ei fideliter non adasset.

Datum, *ut supra.*

In eundem fere modum scriptum est Salzburgensi archiepiscopo.

XXXV.

NOBILI VIRO ALBERTO COMITI DE THAISBURG.

Si nec simplex promissio quam viri nobiles et prudentes fecerint in re tam licita quam honesta revocari debeat, sed firmiter potius observari, ea multo magis est tenenda quae sub obtestatione divini nominis, Evangelii coram positis, exhibetur, cum nemo in vanum debeat assumere nomen Dei. Gaudemus ergo quod charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem

A electo juramentum fidelitatis, sicut accepimus, protestasti, et ei disposuisti fideliter et firmiter adhaerere. Sane cum Ecclesia Romanae dispendium, quae diutius, etc., in eundem fere modum *ut supra*, usque exhiberi. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus in ejusdem regis fidelitate fideliter et devote persistas, et ipsi de cetero regalem honorificentiam studeas exhibere, ad honorem et exaltationem ipsius per te ac tuos prudenter et potenter intendens, nonobstante juramento si quod duci prædicto ratione regni forsitan protestasti, cum nos illud, eo reprobato, decreverimus non servandum.

Datum, *ut supra.*

In eundem modum R. comiti de Thavesbure. In eundem modum nobili viro Langratio.

XXXVI.

NOBILI VIRO COMITI DE VIANNA.

Exspectantes expectavimus olim ut principes vel per seipso imperio utiliter providerent, vel super eo saltē divinum et nostrum auxilium implorarent. Ne autem exspectando diutius dissimulare discordiam et dissimulando fovere forsitan videremur, eos ad concordiam per litteras nostras curavimus exhortari; ac postmodum, cum audissemus quod quidam eorum disposuerant ad commune colloquium convenire, consilium nostrum eis per proprium nuntium et litteras nostras fideliter duximus expōnendum; tandem quoque legatos nostros in Teutoniam destinantes, ipsos super utili provisione imperii mandavimus diligenter et efficaciter commoneri. Cum ergo Ecclesia Romanae dispendium, etc., in eundem modum *ut in illa qua sic incipit* (24): Quantum gratiae, usque exhiberi. Monemus ergo nobilitatem tuam et exhortamur in Domino et per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus ob reverentiam apostolicae sedis et nostram ipsi de cetero fideliter et constanter adhaerens et tanquam regi in Romanorum imperatorem electo et a nobis opportuno tempore, dante Domino, coronando reverentiam et honorem impendas, et nonobstante iuramento, etc., in eundem modum *ut in prima* (25) *præcedenti*, usque non servandum, per te ac tuos potenter et efficaciter intendas ad exaltationem ipsius, ut et nos pro tua nobilitatis honore apud eum intendere merito debeamus.

Datum, *ut supra.*

In eundem modum scriptum est comiti Hirsuto. In eundem modum comiti de Zuanbure. In eundem modum comiti de Salzburg. In eundem modum comiti de Neojur. In eundem modum comitibus de Spanahim. In eundem modum Trevirensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Salzburgensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum capitulo et suffraganeis Ecclesiae Magun-

(24) Id est epist. 34.

(25) Id est epist. 35.

*tina. In eundem modum Magdeburgensi archiepisco-
po et suffraganeis ejus. In eundem modum nobili
viro duci Bernardo. In eundem modum Adulfo comi-
ti de Lovenburc. In eundem modum duci Bavariae.*

XXXVII.

NOBILI VIRO GUARNERO DE BOLLAND.

*Gaudemus in Domino et in potentia virtutis ipsius,
qua tibi et quibusdam aliis amicis et consanguineis
tuis misericorditer inspiravit ut ab eo discede-
res cui nos coronam imperii, salva conscientia, im-
ponere non possemus, et adhaereres illi quem nos
intendimus honorare. Sane cum Romanæ Ecclesiæ
dispendum, etc., ut in precedenti usque in finem.*

In eundem modum Guttifredo de Appelstain.

XXXVIII.

MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

*Licet charissimum in Christo filium nostrum il-
lustrem regem Ottонem in Romanorum imperato-
rem electum sincera diligamus in Domino charita-
te, et ad honorem intendamus ipsius, Magdeburgen-
sis tamen Ecclesiæ incrementum nihilominus affec-
ctamus, et indemnitati ejus paterna voluntus sollici-
tudine providere. Ne igitur promotio ejus eidem Ecclesiæ sit damnosa, et tu metu damni a devotione
ipsius et obsequio retraharis, nos pro eo et fratri-
bus ejus, de ipsorum voluntate promittimus quod
super possessionibus et honoribus ejus in ipsius
præjudicium nihil temere attentabunt. Quod si for-
san contrarium præsumerent, nos contra eos apo-
stolici favore subsidii Magdeburgensem Ecclesiæ juvaremus. Nonemus igitur fraternalitatem tuam et
exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta
præcipiendo mandamus quatenus cum nos eidem Ecclesiæ taliter providere velimus ut de cætero nobis
humiliter deferas, et devote eidem regi fideliter et
constanter adhaeras, regalem ei honorificiam et
devotionem impendens. Alioquin ex quo nos eum in
regem recipimus, sicut per alias tibi litteras plenius
intimamus, non possemus ei contra illos qui seipsi
opponerent favorem apostolicum denegare, imo
cogeremur in eos rigorem ecclesiasticum exercere.*

Datum, etc.

In eundem fere modum suffraganeis ejus. In eundem fere modum nobili viro duci Bernardo. In eundem modum Adulfo comiti de Lovenburc. In eundem modum duci Bavariae.

XXXIX.

COLONIENSIS ARCHIEPISCOPO.

*Gaudere debes in Domino et nobis et Ecclesiæ Ro-
manæ in actionibus assurgere gratiarum quod tuum
et Coloniensis Ecclesiæ judicium commendantes,
reprobare quod reprobasti et quod approbasti en-
ravimus approbare. Ecce etenim cum duobus fa-
vere ad obtinendum imperium non possimus, et cum
non tam personæ in imperio quam imperio in per-
sona deceat provideri, sitque reputandus ad hoc
dignior qui magis idoneus repertitur, persona nobilis
viri Philippi dueis Sueviae propter impedimenta
patentia reprobata, charissimum in Christo filium*

*A nostrum Ottонem in regem recipimus, et regalem ei
præcipimus ab omnibus obedientiam exhiberi. Mo-
nemus igitur fraternalitatem tuam et exhortamur in
Domino et per apostolica tibi scripta præcipiendo
mandamus quatenus sicut hactenus, imo fortius
quam hactenus in ejus de cætero dilectione ac de-
votione persistas, et ad honorem et profectum ipsius
per te ac tuos efficaciter et potenter intendas, et
quoscumque potes ad favorem ejus et fidelitatem in-
ducas. Cum enim gratum nobis fuerit et acceptum
si quid auxiliis ac favoris ei hactenus est impensum,
de cætero grave nobis existaret et molestum si quis
seipsi duceret opponendum, cum imperii Romani
nolimus ulterius sustinere jacturam, cujus ei dispo-
suimus conferre coronam.*

B Datum.

In eundem fere modum suffraganeis Coloniensis Ecclesiæ.

XL.

NOBILI VIRO DUCI BRABANTIAE.

*Gaudere debes in Domino, etc., usque gratiarum,
quod tuam et aliorum principum charissimo in
Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum
imperatorem electo faventium discretionem et indu-
strian commendantes, reprobare quod reproba-
tis, etc., usque in finem.*

*In eundem modum comiti Flandriae, duci de
Limburg, comiti Hollandia, comiti de Sen et fratri
ejus, comiti de Aare, comiti de Hostade, comiti de
Bergh, comiti de Arnebergh, comiti de Arnesbergh,
comiti de Thereneburgh, comiti de Uvolpia, comiti de
Everstan, ita quod uniuersique seorsim. In eundem
modum comitibus in Saxonia constitutis. In eundem
modum comitibus in Brunswich.*

XLI.

HENRICO COMITI PALATINO RHENI.

*Gaudere debes in Domino et in actionibus nobis
assurgere gratiarum quod is cuius imperii non est
finis, per nos, licet indignos vicarios suos, genus
tuum exaltare dispositus, et de fructu ventris illustris
memoria Henrici ducis Saxonie patris tui super
sedem imperii stabilire. Quantum autem id ad
gloriam tui nominis spectet et honoris tui per-
tineat incrementum satis intelligit tua nobilitas
per seipsum, cum excepto nomine imperatorie
dignitatis, cætera tibi et charissimo in Christo filio
nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum impera-
torem electo, quem nos in regem recepimus, et
regalem ei præcipimus honorificiam exhiberi,
communia sint futura. Cum igitur negotium ejus
proprie proprium debeas reputare, nobilitatem tuam
monemus et exhortamur in Domino et per apostolica
tibi scripta mandamus quatenus ad honorem et exal-
tationem ejus, imo tuam in eo, viriliter et potenter
intendas et ita promotionem ejus studeas procurare
quod idem rex expertus in te fraternæ devotionis
affectionem, fratrem se tibi debeat in omnibus in qui-
bus cum eo Dominus misericordiam fecit exhibere.
Sane cum hactenus, dum adhuc negotium ejus esset*

finis incertus, viriliter pro eo steteris et cumeo, tanto A
de cætero ei fortius assistere ac favere teneris quanto
de incremento ejus certior es effectus. Sic igitur
nos in eo et ipsum in nobis studeas devote ac efficaciter
honorare sicut a nobis et ipso in tuis desiderias
desiderabilibus exaudiri.

Datum.

XLII.

PATRIARCHE AQUILEGENS.

Gratum gerimus et acceptum quod, sicut dilectus filius noster Gregorius tituli Sancti Vitalis presbyter cardinalis nobis exposuit, super factu imperii nouisti hactenus in partem alteram declinare, sed super eo dispositi potius acquiescere consilii nostris et monitis obediens, quod et tu prius nobis per tuas litteras intimaras. Super quo fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus et prosequimur actionibus gratiarum, cum id certum nobis sic tua devotionis indicium et sinceritatis evidens argumentum. Sane cum Ecclesiæ Romanæ dispendium, etc.

XLIII.

DUCI ZARINGIE.

Meminimus nos olim tua nobilitatis litteras receperisse, quibus nos monebas humiliiter et efficaciter inducebas ne nobili viro Philippo duci Sueviæ super factu imperii præstaremus assensum, cum genus ipsius tam Ecclesiam quam principes multipliciter fuerit persecutum. Nos autem ex iis intelleximus mentem tuam, videlicet quod etsi ei favere forsitan, tum propter ejus potentiam, tum propter vicinitatem et alias circumstantias, videreris, ipsi tamen animo non favebas. Cum ergo nos, quia duobus ad imperium obtinendum favere non possumus, nec est tam personæ in imperio quam imperio in persona providentum, quia etiam ad hoc dignior reputatur qui magis idoneus reperitur, personam predicti ducis quod imperium, praesertim hoc tempore, obtinendum penitus propter impedimenta patentia quæ per litteras generales exprimimus reprehambus, sicut tu per tuas nos litteras monuisti, sic nobilitatem tuam rogamus, monemus, et exhortamur, et per apostolica scripta mandamus quatenus nonobstante juramento, si quod eidem duci ratione regni forsitan præstitisti, cum nòs illud, eo reprobato, decreverimus non servandum, de cætero charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo et a nobis opportuno tempore, dante Domino, coronando fideliter et constanter adhæreas, et partem ejus viriliter et potenter studeas conservere; ita quod devotionem tuam possimus in Domino commendare, et ad honorem et profectum tuum et tuorum apud ipsum intendere merito debeamus. Sane si aliter, quod non credimus, ageres, videreris scripsisse nobis aliud quam sentires, et sic illudere voluisse: propter quod contemptum nostrum non possemus sub dissimulatione transire.

Datum.

(26) Vide Dubravium lib. xv.

XLIV.

DUCI BOHEMIE.

Etsi commendabilis in eo videaris quod ad honoris et dignitatis tuæ profectum et augmentum intendis, reprehensibilis tamen appares ex eo quod ab eo imponi tibi petisti regium diadema qui nondum legitime dignitatem regiam est adeptus (26). Qualiter enim posset nobilis vir Philippus dux Sueviae conferre alii quod nondum ipse accepit, cum non colligantur de spinis uvæ nec de tribulis fucus, nec sit facile sugere mel de petra vel oleum de saxo durissimo, tua nobilitas satis intelligit per seipsum. Licit autem quia duabus, etc., in eundem modum ut in praecedenti usque reprobemus; volentes tamen honori tuo sollicitudine paterna consulere, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus ut charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo et a nobis opportuno tempore, dante Domino, coronando fideliter et constanter adhæreas, et ab ipso imponi tibi postules regium diadema. Cum autem apostolica sedes post fundamentum illud de quo inquit Apostolus: *Fundamentum positum est præter quod aliud ponи non potest, quod est Christus Jesus (1 Cor. iii), fundatum totius Christianitatis existat, juxta illud Evangelii: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi), nos, qui, licet insufficienibus meritis, ad ejus sumus regimen evocati, procurabimus ex collata nobis plenitudine potestatis ut quod factum fuit etiam posteriorum tuorum temporibus oblineat firmitatem; eundemque regem per venerabilem fratrem nostrum episcopum Prænestinum, apostolicæ sedis legatum, virum scientia præditum, conspicuum honestate, religione laudandum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachis amplexanur, et dilectum filium magistrum Philippum notarium nostrum, virom providum et discretum, nobis et fratribus nostris acceptum, duximus commonendum ut se tibi facilem et benevolum studeat exhibere: quod ex quanta benignitate procedat, industria tuae relinquimus discernendum.*

Datum, ut supra.

XLV.

ARGENTINENSI EPISCOPO.

Certo jampridem experimento didicimus quod etsi nobili viro Philippo duci Sueviæ quadam quasi necessitate coactus favere forsan videaris, charissimo tamen in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo, et a nobis opportuno tempore, dante Domino, coronando interius mente faves, utpote cui te adhaesisse ab initio et fidelitatis juramentum intelleximus præstitisse. Quia vero necessitate cessante cessare debet pariter quod urgebat, fraternitatem tuam per apostolica scripta et exhortamur attentius et per scripta nostra præcipiendo mandamus quatenus cum nos, quia duo-

bus, etc., sicut supra, usque reprobemus, et prædictum Ottонem recipiamus in regem, nonobstante juramento, etc., usque non servandum, eidem regi publice non differas adhærere ac sovere potenter et viriliter partem ejus. Alioquin, cum ei, sicut prædictimus, fidelitatis presteritis juramentum, si, quod non credimus, imo de quo nec etiam dubitamus, de cætero proprii fieres juramenti transgressor, in te procedere durius cogeremur.

Datum, ut supra.

In eundem modum scriptum est Basiliensi episcopo, et nobili viro Alberto comiti de Thaisburch, et nobili viro R. comiti de Thavesburch, verbis competenter mutatis, ita quod unicuique seorsim.

XLVI.

ARCHIEPISCOPIIS, EPISCOPIS, PRIORIBUS, ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS.

Adversarius noster diabolus, qui tanquam levi rugiens circuit quærens quem devoret, animarum profectibus invidens et saluti, ne unde ipse per vitium superbie cecidit, homo per humilitatis meritum et opera pietatis ascendat, quæ Dominus ad salvationem nostram potenter et mirabiliter operatur, quantum in eo est, dolose ac callide in materiam perditionis assumit, dum in agro Dominicoziania seminat, ne messis in manipulos tandem collecta recondatur in horrea, sed in fasciculos alligata cremetur. Habet enim mille nocendi modos, utpote qui mala suggerit, bona turbat, osculum simplicem scandalizare nittitur, et veritatis et sinceritatis azyma fermento malitia ac nequitia fermentare. Eece siquidem cum Dominus noster terram nativitatis sue tradi permiserit in manibus Paganorum, ut fidei Christianæ cultores peccatum suum saltem in poena cognoscerent, et inter flagella tandem a suis iniquitatibus pœniterent, haberentque materia non solum præterita expandi delicta, sed causam etiam commutandi temporalia in æternis et per martyrii palmarum immarcescibilem promerendi coronam, inimicus homo ad solitas malignitatis versutiam se convertens, inter catholicos principes et populos Christianos discordia materiam adinvenit, fraternalis acies contra se invicem et bella commones intestina; ut dum frater in fratrem, proximus in amicum, et Christianus in Christianum leves niteretur injurias vindicare, oblivisceretur injuria Jesu Christi, et sanguis Domino consecrandus, quo debuerant cœlestia comparari, funderetur quasi dæmonibus, et temporalibus perditis gehennæ supplicium emeretur. Nos autem, quibus secundum Apostolum non est collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebraruin harum, et quibus est fidelium Christi sollicitudo commissa, fraudibus versuti hostis, quantum concesserit Dominus, obviare volentes, sicut olim pro variis non tam Ecclesiæ quam totius populi Christiani necessitatibus

A fratres nostros ad varias et diversas direximus regiones, ut de agro Domini zizania quæ homo superseminaverat inimicus avellerent, ne triticum, si cresceret, suffocarent; sic nunc venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, apostolæ sedis legatum, etc., in eundem modum ut in tertia (27) præcedenti usque acceptum, principalius et specialius pro facto imperii, ex cuius divisione multa incommoda fere toti Christianitati provenisse noscuntur, de fratribus nostrorum consilio destinavit, injuncto eidem episcopo plenæ legationis officio, ut evellat quæ evellenda cognoverit, et plantet quæ ipsius viderit sollicitudo plantanda. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attenius et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eum cum eodem notario sicut legatum apostolice sedis, imo nos in eo recipientes humilierit et devote ac honorifice pertractantes, quæ vel super negotio pro quo specialiter mittitur vel aliis inter vos statuenda duxerit vel etiam corrigenda, inviolabiliter observetis. Alioquin sententiam quam propter hoc tulerit in rebelles, ratam haberi volumus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Laterani, ut supra.

XLVII.

ILLUSTRI REGI FRANCOREM.

Cum te, tanquam Christianissimum principem, regem catholicum, et speciale filium, noverimus nobis et Ecclesiæ Romanae devotum, utpote quem devotionis affectus exhibendus apostolicae sedi jure sibi hereditario vendicavit, a progenitoribus tuis inclytæ recordationis Francorum regibus, etsi successive per singulos, in te tamen totus et integer derivatus, qui hujus puritatis succum contrabis a radice, vellemus ut et tibi, sicut sæpe jam scripsimus, plene mentis nostræ pateret arcanum; ut cum intelligeretur quod filiale reverentiam exhibes non ingratias, nobis fieres de devote devotior, et pia intentionis propositum de die in diem in corde tuo radicaretur amplius, et in germe uberioris prosiliret. Pro certo igitur noveris et habeas pro constanti quod inter ceteros reges et principes Christianos te specialis amoris prærogativa de corde puro, conscientia bona, et fide non facta diligimus, et ad honorem, profectum, et exaltationem tuam ardentius aspiramus. Unde ne vel levem etiam maculam in gloria tua poneres, si super ordinatione imperii Romani, quod ad nos principaliter et finaliter noscitur pertinere, ne dixerimus nostræ dispositioni resisteres, sed nostræ non sequereris beneplacitum voluntatis, et sic cum apostolica sede regnum Francia non sentirat, cui super arduis negotiis semper adhæsit, licet multa et magna nobis et nostris tuerint utrinque promissa, nec ad munera tamen flecti potuimus nec ad preces induci ut alterutram partem præter conscientiam tuam vellemus assumere, cum velimus tecum favere alteri et cum eodem tecum pariter prevalere.

(27) Id est epist. 44.

Ut ergo cerebitali tuae nostrae pateat dispositio-
nis arcanum, neveris quod examinantes merita
personarum, invenimus quod alterius promotio,
(28) præter alias rationes sufficietes et validas
quibus ejus debet promoto impediti, et quas
venerabilis frater noster Octavianus Ostiensis epi-
scopus, apostolice sedis legatus, tibi poterit plenius
explicare, nec nobis nec tibi nec regno tuo etiam
expidire; cum si, quod absit! imperium obtine-
ret, saltem occasione nepotis ad regnum Siciliae
ardentius aspiraret, cum ad illud jam manifestis
indiciis ardenter aspiret. Quod autem bujusmodi
unio vel confusio potius non expediatur regno tuo,
satis intelligit regia serenitas per seipsum. Promoti-
onem autem alterius ad honorem et commodum
regni tui credimus pertinere, cum inter eum et
charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum
filium tuum affinitatis vinculum sit contractum,
et inter te et charissimum in Christo filium
nostrum Joannem, Anglorum regem illustrem,
per Dei gratiam plenæ pacis sit concordia resor-
mata. Præterea nos tam sumus certi de ipso quod
pro formanda et servanda tecum concordia man-
datis nostris et consiliis acquiescat; nec nos ut fide-
jussores, si necesse fuerit, inter te et ipsius con-
stituere recusamus. Cum igitur negotium ipsum
dilationem non capiat, cum nobis a plurimi detra-
hatur creditibus et dicibus eis quod nos hu-
jusmodi discordiam foveamus, cum iam te duxerimus
requirendum, nec duobus ad habendum
simil imperium favere possimus, nec credamus
tam personæ in imperio quam imperio in persona,
sicut expedit, providendum, disposuimus mani-
feste de cætero reprobare factum alterius propter
multas rationabiles causas, et personam reliqui
approbare. Monemus igitur serenitatem regiam et
exhortiamur attentius et consulimus bono zelo quatenus
ea quæ predictus episcopus, apostolice sedis
legatus, qui ad honorem tuum et profectum inten-
dit, tibi ex parte nostra proponet, audiat diligenter
et exandiat hilariter regia celsitudo, et monitis et
consiliis ejus, imo nostris verius, acquiescat; et
ut nobiscum, dante Domino, super instanti nego-
tio valeas prævalere, teneas occultum, sicut de
tua discretione confidimus, quod super his regali D
magnificentiae duximus intimandum.

Datum, ut supra.

XLVIII.

OSTIENSI EPISCOPO, APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Gaudemus in Domino et tuae fraternitatis pru-
dentiam commendamus quod ad ea feliciter con-
summunda quæ vel tibi sunt a nobis injuncta, vel
quæ de beneplacito nostro procedere intelligis per
te ipsum, impendis studium diligens et operam effi-
caceum. Accepimus siquidem ex litteris tuis quod
libet charissimum in Christo filium nostrum Phi-
lippum Francorum regem illum super negotio

qui per domum Anglicanam sibi multa evenisse
gravamina recolabat, sperans tamen, tum eo quod
nobis placere desiderat, tum quia tuis libenter con-
siliis acquiescit, tum etiam quia mediatores inter
ipsum et alium bonos habes, quod ad nostrum
beneplacitum inclinetur, si indemnitatii ejus
per cautelam nostræ providentia consulatur.
Unde per easdem litteras consulebas quod ipsi
et tibi super hoc nostras litteras mitteremus.
Quid igitur ipsi scribam ex transcripto litterarum,
quod tibi præsentibus mittimus interclusum,
tuæ poterit discretioni patere. Monemus igitur
fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per
apostolica tibi scripta mandamus quatenus apud
regem ipsum interponas efficaciter partes tuas ut
super hoc monitis nostris et consiliis acquiescat,
cum sufficienter velimus ejus indemnitatii cavere, et
dispositionem nostram ad honorem, profectum et
gloriam ejus pertinere credamus. Sane cum dispen-
dium Ecclesiae, quæ nec vult nec debet diutius idoneo
defensore carere, sustinere non debeamus ulte-
rius nec negligere incommoda populi Christiani,
cum diu expectaverimus, cum præmonuerimus prin-
cipes, cum eis etiam consilium nostrum per pro-
prium nuntium et litteras duxerimus exponendum,
nec profecerimus apud ipsos, de communis consilio
fratrum nostrorum statuimus quod per prescriptum
litterarum directarum ad principes Alemanniæ negoti-
um istud plenarie continentium plene poterit tua
discretioni patere, cum illud tibi mittamus præsen-
tibus litteris interclusum. Quia vero per tuas nobis
litteras intimasti ut si crederemus forsitan expedire,
apostolicis tibi litteris mandaremus quod ar-
chiepiscopos et episcopos Alemanniæ ad tuam præ-
sentiam convocares, quatenus si animum regis ad
nostrum posses desiderium inclinare, nostrum eis
beneplacitum aperires, volumus et mandamus ut si
a negotiis illis quæ tibi exsequenda commisimus in
regno Francorum utiliter te poteris expedire, cum
venerabili fratre nostro Prænestino episcopo, apo-
stolice sedis legato ad partes Germaniarum accedas,
cum eo juxta formam litterarum nostrarum pariter
processurus, cum non videatur alijs locus idoneus
in quo principes ad tuam deberes præsentiam con-
vocare. Nolumus tamen ut hac occasione causas
legationis injunctæ negligenter omittas; cum etsi
magna sint ista, illa tamen non debeant minima
reputari. In omnibus autem occulte procedas et cautele,
sicut de tua fidelitate confidimus et speramus.

Datum.

XLIX.

ILLUSTRI REGI ANGLORVM.

Quod promoto charissimi in Christo filii nostri
illustris regis Otonis, nepotis tui, in Romanorum
imperatorem electi ad tuum pertineat incrementum,
et exaltatio ejus tibi proveniat ad honorem, nullus

(28) Id est Philippi.

dubitat sancte mentis. Cum enim de domo descendebat Anglicana, et usque adeo te proxima linea consanguinitatis attingat ut eti si alios consanguineos habeas et propinquos, nullum tamen propinquorem habere noscaris, ad promovendum negotium ejus tanto libentius deberes tam res expondere quam personam quanto genus tuum facilius magnificare potes in eo et per eum amplius extendere memoriam tui nominis et tibi perpetue laudis titulos comparare. Nam eti si, quod non credimus, ingratitudinis vitio laboraret, nec vellet tuis meritis respondere, negari tamen non posset quin saltem honorem nominis participaret ad invicem, dum et tu diceres tanti principis patruus, et tantus princeps vocaretur ab omnibus nepos tuus, ut cetera taceamus ex quibus tam tibi quam regno tuo et robur maximum et augmentum non modicum proveniret. Ne igitur debitum ei negare in derogationem tui nominis videaris cui teneris gratis etiam beneficia plurima liberaliter elargiri, rogamus serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus pecuniam quam inelyta recordationis Richardus rex Anglorum, frater tuus, ipsi testamento legavit, pro tot et tanti necessitatibus, que incumbunt eidem, nuntiis ejus tam hilariter quam celeriter largiaris.

Datum, ut supra.

Scriptum est Cantuariensi archiepiscopo ut inducat eum ad hoc.

L.

REGI FRANCORUM.

Quanto major utilitas de concordia inter te et charissimum in Christo filium nostrum Ottomem regem, volente Domino, reformanda creditur provenientia, tanto serenitatem regiam ad ea quae pacis sunt libentius invitamus. Ceterum magnitudinem tuam presentibus literis volumus reddere certiori quod si pacis foedera inter vos divinitus fuerint stabilita, et ipse, quod absit! ab eis presumeret resilire, nos eum ad observantiam pacis per censuram ecclesiasticam cogeremus. Quod ne in oblivionem deveneriat, sub cautione presentium pollicemur.

Datum Laterani, v Idus Junii.

Ll.

LITTERÆ EPISCOPI PRENESTINI DOMINO PAPÆ.

Beatitudinis vestre mandatum devotione debita D prosequentes, cum venissimus Trecas, periculorum eventus et viarum dispendia fere ubique passi, venerabilem fratrem nostrum dominum Ostiensem episcopum et magistrum Aegidium acolythum vestrum ibidem nos contigit invenisse. Quibus communicatis omnibus que a vobis suscepimus in mandatis, de communi consilio magister Philippus et magister Aegidius cum vestris et nostris litteris precesserunt locuturi cum rege pro facto Ecclesie quod novistis et principibus ad certum locum et terminum evocandis. Nos vero cum in Galliae partibus expectandum duceremus, domino Ostiensi similiter ad expediendum sue legationis officium secedente, donec a vobis et ab antedictis sociis nostris respon-

A sum acciperemus, propter saepissimas inculcationes nuntiorum Ecclesie Romane, ne Gallicis nos quoque essemus oneri, coacti sumus versus Leodium festinare; ubi triduo commorantes, nuntios domini regis Ottensis et praedictorum sociorum nostrorum accepimus, nos litteris pariter et precibus urgentissime sollicitantes, ut, quia negotium nullam ultrius capiebat dilationem, et mora irrecuperabiliter apparebat damosa, cum omni festinatione accelerare deberemus. Ceterum quia dominus Ostiensis huic negotio maxime necessarius erat, directis ad eum tam regis quam nostris et sociorum nostrorum litteris ut veniret, nos arrepto itinere apud Aqui granum regi obviavimus congratulans nimis de adventu nostro et cum devotione plurima se nobis offrenti: cum quo ingressi Coloniam, principes quosdam ibidem die ipsis praefixa recepimus. Ad quosdam enim mandatum nostrum pervenire non potuit, quidam suscepto etiam mandato penitus accedere nequaerunt, et quidam venire noluerunt: et hoc eos noluisse deprehendimus, quia ne nostros reciperent nuntios, civitates et domus suas clausisse feruntur, Maguntinus præcipue, Spirensis, et Wamaciensis. Quidam præterea nuntii super eodem negotio a quibusdam principibus directi, suspedio perierunt. Hoc etiam sanctitatem vestram latere non volumus, quod si negotium dilatum fuisset, quorundam corda principum sic immutata videbantur quod in odium Romanæ Ecclesie tertium

C procreassent, nec nobis hoc in principio ita patere potuit sicut postea ipsorum intentio est plenius per assiduam familiaritatem comperta. Quare accepto consilio ab his qui honorem Ecclesie ac vestrum diligunt, in conspectu omnium qui convenerant litteras vestrae sanctitatis regi et de ipsis receptione et approbatione cunctis exhibuimus, et eum de cetero auctoritate vestra publice denuntiavimus regem Romanorum et semper Augustum, excommunicatis omnibus qui se ei ducerent opponendos. Quod utique tota que aderat universitas gratianer accepit, et super eo Deo et providentiae vestrae benedictionum et gratiarum vota persolvit. Sane quia factum hoc necesse erat melius solidari, aliud colloquium apud Corbeiam indiximus: quo ad taxatum terminum accedentes, coram iis qui ibidem convenerant eodem modo processimus. Eos vero qui se absque rationabili causa jam tertio citio absentaverant sub pena suspensionis et excommunicationis iterum duximus evocandos: quos, si non venerint, aut mandato vestro non obediverint, secundum quod vobis placere noverimus, auctore Domino, punierous. Eapropter ad factum hoc laudabiliter consummandum, cuius gloriösus finis etiam gloriam pariet Ecclesia, nomenque vestrum continuabit in ævum, supplicamus celsitudini vestre et quantum possumus suademos quatenus ad stabilendum id quod factum est et feliciter expedientem quod restat, secundum quod providentia vestrae melius visum fuerit, et presentium latores,

iones
quo-
odium
omini
orum
gen-
a ult-
biliar
cele-
iensis
tis ad
orum
quis-
e ad-
offe-
quos-
quos-
tuit,
edere
et hoc
reci-
usisse
Wa-
podem-
spon-
m la-
fuis-
ntata
rtium
re po-
er as-
cepto
trum
erant
rece-
eum
im-
mu-
ndos.
anter
e be-
quia
col-
taxa-
idem
vero
citali
mu-
i non
, se-
ctore
lau-
etiam
onti-
estrae
stabili-
dien-
ve-
jores,

de quorum discretione confidimus, frater Gub. monachus Cisterciensis, frater F. canonicus Mortuensis, nuntii nostri suggesterint, qui quod in literis minus est verbo supplere poterunt, manum consilii et auxiliis apponatis, et propositionibus adverse partis, si accesserit, intendere non dignemini; istud pro certo scientes, quia si soli ecclesiastici principes domino regi Ottoni a principio fideliter adhesissent, vel adhuc eidem vellent viribus et animis adhucere, nulla vel modica esset difficultas in ipsius progressu negotii, finisque desideratus nostris principis et nostris laboribus arrideret. Hoc præterea certum sit paternitati vestrae, dominum regem expositum esse fecisseque omnia que imperasti, et facturum libenter singula que vita sua comite sibi duxeritis imperanda.

LII.

LITTERÆ MAGISTRI PHILIPPI NOTARII DOMINO PAPÆ.

(29) Post pronuntiationem excellentissimi domini Ottonis, Dei et vestra gratia illustris Lemanorum regis semper Augusti, Colonie in multorum praesentia solemniter celebratam, quia et nobis et domino Coloniensi episcopo ac aliis qui de consilio nostro erant videbantur quasi modicum profecisse, nisi matrimonii negotium, quod inter eumdem regem illustrem et nobilem virum ducem Brabantem olim initiatum fuerat, per vigilantiam nostram et sollicitudinem completeretur, accessimus et dominus Praenestinus et ego apud Trajectum superius super Mosam, ubi mulorum principum, comitum baronum et nobilium ex remotis partibus multitudine congregata, pronuntiatio illa que Colonie solemniter facta fuerat, ibidem fuit fere solemnius repetita, et dispensatione premissa, per juramenta nobilium ex utraque parte matrimonii fuit negotium confirmatum (30). Ex tunc autem praefatus dux, qui cum domino rego non sequitur passibus ambulabat, ita per gratiam Dei et merita vestra fuit in dilectione ipsius et benevolentia solidatus ut et in filium suum regem ipsum assumpserit, et negotium imperii apud quoslibet esse proprium sub voce praeconia protestetur, dicens: *Quicunque me diligit et meus esse voluerit consanguineus et amicus, in hujus mihi totis viribus articulo necessitatis assistat; ita quod ex hoc de Los et Gelren comites, viri nobilissimi et potentes, D qui nobis sc manifestissime opponebant et partem Suevi totis viribus tuebantur, incontinenti ubi eis innuit de hoc verbo, ad mandatum domini regis et beneplacitum sunt reversi. Fecit etiam praefatus dux edictum generale per totam terram sue jurisdictioni subjectam in quacunque domo duo, tres, quatuor, quinque aut sex homines essent, uno tantum relieto, reliqui secum egrerentur ad pugnam. Omnes etiam amicos suos et consanguineos invitavit ad bellum, ita quod, sicut publice dicitur, dominus rex tam cum duce quam cum domino Coloniensi et comite Palatino fratre suo, qui*

(29) Vide Godefrid. monach. S. Pantal. ad an. 1202. Vide infra epist. 106.

A in omnibus potior pars consilii regis et consilii nostri semper existit, et alii episcopis, comitibus et magnatibus terre in expeditionem producit centum millia armatorum; nec creditur quod eis aliquis resistere valeat, si dumtaxat omnipotens Deus, a quo factum est istud, quod in omnibus omnium est mirabile, Aegyptiorum illorum, Suevorum videlicet, castra respiciat et ea dejiciat in profundum, et partis dexteræ justitiam, cansam scilicet sacrosancte Romane Ecclesie, tueatur. Nam de Suevo, ut verum fatear, sicut testis est Deus, mentio non habetur, nisi quod aliquando adscitis aliquibus episcopis, quos potest difficuler habere, Wormatiensi videlicet, Spirensi, et cancellario suo, lanigravio etiam, et quibusdam comitibus qui cum B eo non ambulant recto corde. Nam dux Bohemicus potior pars auxili sui, et dominus Argentinensis, ac plures de superioribus nobiscum sunt per illius gratiam qui recte cuncta disponit. Conqueritor autem de vobis idem dux Suevia et de Romana Ecclesia coram ipsis, dicens quod ea sola ratione inventimini contra ipsum, quia sine licentia vestra valuerit imperare, eos intelligere faciens quod ex hoc deperit libertas eorum, et nemo praeter voluntatem Romani pontificis poterit imperare. Sed, sicut per illos qui in consilio sunt ipsius frequenter accepimus, in nullo per Dei gratiam nec proficit nec proficit, nec potest exercitum congregare. Ceterum dominus Praenestinus et ego cum magistro Egidio in itinere sumus Bingam, que civitas est prope Maguntiam, accedendi; ubi credimus Maguntinum, Warmaciensem, multos comites et barones ad mandata sacrosancte Romane Ecclesie et ad vestrum et ad domini regis servitum facile per amicos nostros inducere; nec labore desistimus, nec etiam desistemus donec negotium Ecclesie et imperii, Deo propitiio, feliciter consummetur. Quidquid autem profecerimus apud istos, processum etiam hujus negotii per ordinem cito per alias litteras vobis intimare curabo. Vestrum igitur est in Lombardiam honorabiles nuntios et litteras destinare; ut sicut in Alemannia, ita et ibi negotium Ecclesie et imperii procuretur.

LIII.

LITTERÆ REGIS OTTONIS.

Reverendissimo in Christo Patri et domino charissimo INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici et universalis pape, Otto, eadem gratia Romanorum rex et semper Augustus, debitam devotionem et fidelem subjectionem.

Primitias nostræ promotionis et beneficia paternitatis vestra mente sollicita recolentes, et attruentes benignitatis vestrae beneficio totum quod dignitatibus aut viribus nostris accrevit vel in posterum accrescere poterit, tam devotas quam uberes sanctitati vestrae gratiarum referimus actiones, quia in boni principiis proposito perseverare dignati estis et

(30) Vide eundem ad an. 1199, et supra epist. 23.

illud per venerabilem patrem nostrum dominum Prænestinum episcopum laudabiliter consummare quod ad Deum tantum et ad prosecutionem mandati vestri, suo respectu habito, ita prudenter et circumspecte in iis quæ legationis suæ ministerio expedienda erant se gessit quod licet factum nostrum nimis implicitum in suo ingressu repererit, Deo et orationum vestrarum cooperante suffragio sic per opera studiorum suorum effecit quod promotionem nostram ex parte maxima solidavit. Et quia Maguntinus et Leodiensis electi, Siffridus videlicet et Hugo, nobis potissime necessarii videbantur, tum per se, tum per consanguineos suos, et quia factum nostrum omnino sine ipsorum conniventia turbationem timebat, apud eundem Patrem nostrum dominum Prænestinum effectum quod Siffrido administrationem Ecclesie Maguntiæ concessit, et Hungoni spem bonam, de gratia vestra confisus, in sua electione donavit (31). Ne igitur quod bene incepit paternitas vestra in nobis aliquo, quod absit! impedimento turbetur, et facta manum vestrarum detrimentum patientur, humiliiter imploramus ut præfatis electis pro honore vestro et robore vestro, quod idem ipsum est, totum vestrum assensum et favorem apostolicum impertiri dignemini, siveque de nobis speciali plasmate Romanae matris Ecclesiæ providere quod diadematis nostræ purpura totus orbis, auxiliante Deo, per vestram miserationis gratiam se gaudeat insignitum. Nec miretur sanctitas vestra si totam seriem facti præsenti pagine non inseruimus. In proximo enim, concedente Domino, qui vos plene super omnibus instruent, solemnes nuntios ad pedes vestros duximus destinandos.

LIV.

LITTERÆ EJUSDEM AD DOMINUM PAPAM.

Sanctitatem vestram presentium insinuatione innotescat quod dilectus et fidelis noster Cameracensis electus de mandato vestro ad nostram accessit præseniam, et de manu nostra regalia sua solemniter recepit. Quoniam autem et in aliis ipsum Romanæ Ecclesiæ fidelem esse cognovimus et devotum, paternitati vestre pro ipso preces affectuosas porrigitur quatenus eum in justis petitionibus suis exaudire et negotia ipsius et Ecclesiæ suæ benigne dignemini promovere. Ipsius etenim negotia tanquam et nostra propria reputamus, et promotionem ejus nobis credimus admodum profuturam.

LV.

COLONIENSIS ARCHIEPISCOPO.

Ex uno eodemque negotio te nobis et nos tibi credimus debitores, cum nos tuo deferentes honori plantam irrigaverimus quam plantaras, et tu irrigatam a nobis, sicut plantator diligens, diligenter studueris confore, dante Domino incrementum. Multum Ecclesiæ Romanae teneris ex eo quod ipsa, quasi judicium tuum sequens, reprobavist quod reprobaveras, et quod approbaveras approbavit, et

A charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum, et a te coronatum in regem, in imperatorem proposuit coronare; ut quod per te, faciente Domino, feliciter est incepit, per ipsam felicis consummetur. Nos ergo tua fraternitati tenemur, que voluntate nostra plenus intellecta, in suo proposito convalescens, tanto amplius in ejusdem regis dilectionem et devotionem exarsit quanto factum suum ex favore nostro intellexit amplius roborari. Com ergo rex ipse tibi post Deum sui honoris primordias, nobis autem consummationem ascribere debent ei ascribat, ad exaltationem ipsius mutuum nobis auxilium exhibere tenemur, ut status ejus prosperitatis de die in diem suscipiat incrementum; ne B si respiceremus retro, quod absit! de levitate redargui merito deberemus, et illud evangelicum in nostrum sepius opprobrium legeretur: *Hic homo caput adificare, et non potuit consummari* (Luc. xiv). Quod si nobis persistentibus, sicut firmiter persistimus, in incepto, tu ab aratro retraheres manum tuam, quod credere non valemus, tanto amplius ifiscereres apostolice sedis offensam et mereris distinctione severiori feriri quanto turpis nobis videreris illudere voluisse, si contra id qualibet occasione venires ad quod nos sepius tam per litteras tuas quam nuntios induxisti. Credimus enim quod tu ipse in milite tuo proditionis vitium reputares, si is qui te induxisset ad arma, recederet ab armato, et qui te præcessisset in hostem, et tibi procedendi causam et audaciam præstitisset, recederet in congressu, et terga verteret hoste viso. Haec autem non scribimus tanquam de te talia suspicemur, sed ut ex verbis nostris sumas materiam per quam alios, si qui forsitan retro abire voluerint, increpare valeas vel potius revocare. Cum ergo in facto ipso usque adeo sit processum quod venerabilis frater noster episcopus Prænestinus, apostolicae sedis legatus, jam approbationem nostram in Teutonia publicavit, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus atque præcipimus quatenus in bono proposito perseverans, non deficias, sed proficias potius, et ad honorem et exaltationem ejusdem regis viriliter et potenter intendas, ut cum perseveraveris usque in finem, ex opere tuo fructum recipias et ex labore mercedem.

Cum enim propter favorem personæ hactenus impensum eidem, non solum redditus tuos pro eo duxeris expendendos, sed thesaurum etiam Ecclesiæ Coloniensis pro ipso curaveris obligare, et jam per Dei gratiam, tuo studio faciente, negotium ejus ad finem perducatur optatum, totis debes viribus imminere ut quod restat tam feliciter quam celeriter compleatur; quatenus sicut idem rex hactenus in necessitatibus suis auxilium est tam tuum quam Ecclesiæ Coloniensis expertus, sic de cætero in ul-

(31) Vide Godefrid. ad. an. 1201.

ustrem
m ele-
torem
Domini
s con-
r, que
oposito
is dile-
a suum
. Cum
mitias,
beat et
nobis
prospe-
; ne
ate re-
cum in
c home
(ac. xiv).
er persi-
manum
amplius
ereris
s nobis
bet oc-
er litt-
s enim
a repu-
eret ab
, et tibi
, re-
te viso.
e talia
s mate-
bire vo-
ce. Cum
in quod
stius,
em no-
n tuam
astolica
atenus
ias, sed
em ejus
ut cum
uo fru-
actenus
pro eo
Eccl
et jam
um ejus
viribus
celeri-
actenus
n quan-
in util-

Alitibus tuis et ejusdem Ecclesiae opem salutarem impendat, et tantis obsequiis digna studeat vicissitudine respondere. Tanto amplius servere debes in dilectione regis ejusdem quanto nosti certius quod si, quod absit! duz Sueviae prævaleret, in te ac Coloniensem Ecclesiam et tuos consanguineos et vassallos effervesceret ira ejus, utpote quibus totum turbationem præteritam imputans, suam in vos saevitiam seviens exerceret. Nec te moveant maledicta quorundam, qui nos asserunt libertatem electionis adimere principibus voluisse, cum libertati eorum detulerimus potius in hoc facto, et illæsam eam duxerimus conservandam. Non enim elegimus nos personam, sed electo ab eorum parte majori, qui vocem habere in imperatoris electione noscuntur, et ubi debuit et a quo debuit coronato, favorem præstitimus et præstamus, cum apostolica sedes illum in imperatorem debeat coronare qui rite fuerit coronatus in regem. In eo quoque stamus pro principum libertate quod ei favorem penitus denegamus qui sibi jure successionis imperium nititur vindicare. Videtur enim imperium non ex principiis electione conferri, sed sanguinis successione oblineri, si, prout olim patri filius, sic nunc fratri frater vel natus patri nullo succederet mediante. Frustra ergo bene facta depravant qui falso nos impugnare configunt; quoniam defendimus potius libertatem, sicut facti evidenter manifestat. Nec desperent obedientiae filii, nec alii qualibet occasione præsumant quod adversus Ecclesiam quæcumque possit maligna potentia prævalere, quæ super firmam petram fundata consistit, eam videlicet de qua legitur: *Petra aviem erat Christus* (I Cor. x). Nam, iuxta verbum Apostoli, *Fundamentum positum est præter quod aliud ponit non potest, quod est Christus Jesus* (I Cor. iii). Unde portæ inferi non prævalebunt adversus eam, quoniam conteret Dominus omnem multitudinem se adversus Ecclesiam extollentem, nec saevire permettit virginem peccatorum super sortem justorum, sed in baculum arundineum hanc convertet, ut manum perforet innitens. Præterea non est Ecclesia in hoc sola. Imo præter principes Alemanniae qui regi facient eidem, pene penitus tota Italia, quæ non modica imperii pars existit, nostræ prorsus est exposita voluntati, et alii multi principiis nostris super hoc sequuntur propositi voluntatis. Unde non est aliquatenus dubandum quin perseverant constantia finem tribuat exoptatum. Volumus etiam ut quidquid idem legatus super hoc duxerit statuendum recipias humiliiter et inviolabiliter studeas observare. Nos etenim sententiam quam rationabiliter tulerit in rebellis ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Anagniae.

B LVI.
EPISCOPO PRÆNESTINO APOSTOLICE SEDIS LEGATO, MA-
GISTRO PHILIPPO NOTARIO, ET AGIDIO ACOLYTHO
NOSTRO.

Bonorum omnium largitori, licet exiles, tamen quas possumus gratiarum exsolviimus actiones, quod super negotio imperii effectum vobis tribuit mandatis apostolicis obsequendi, et effectum affectus pro parte tam magna benignus indulxit, et in manibus vestris nostrum dignatus est proposum prosperare. Sollicitudinem quoque ac diligentiam vestram in Domino commendamus quod nec parcendo rebus, nec indulgendo personis, injuncto vobis negotio promovendo diligenter et prudenter insistitis, iniquorum frustrantes consilium, et machinationes vacuantes eorum. Gaudemus etiam et vestram prudentiam commendamus ex eo quod, tanquam cum Apostolo et abundare et penuriam pati sciretis (32), licet in quibusdam necessitas vos urgeret, esse tamen cuicunque oneri noluistis, ne aliqui propter onus forsitan vos vitarent, quos vobis sufficit ad honorem nostrum et charissimi in Christo filii nostri Ottonis regis illustris in Romanorum imperatore electi juxta votum vestrum et nostrum pariter induxisse. Cum igitur ad publicationem super eodem negotio faciendum solemniter processeritis, districte vobis per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus efficaciter insistentes incepto, principes qui regi facient eidem in dilectione ac devotione ipsius fortius radicetis, et ad idem alios prudenter et efficaciter inducatis. Ut autem os iniqua loquentium penitus obstruantur, nec prævaleant maledicta quorundam qui nos asserunt libertatem electionis adimere principibus voluisse, in auribus omnium verbis et scriptis sæpius inculcetis quod libertatem eorum in hoc facto detulimus, et illæsam eam duximus conservandam. Non enim nos personam elegimus, sed electo ab eorum parte majori, etc., ut in proxima præcedenti usque finem tribuat exoptatum. Instate igitur, sicut de vestra discretione confidimus; nec desiciatis in aliquo, sed proficiatis potius, sollicite procurantes ut quod, faciente Domino, est feliciter inchoatum, feliciter consummetur. Vos vero mercedem vestri laboris in Deo primum et in nobis ponite consequenter, qui meritis vestris, dante Domino, digna poterimus vicisitudine respondere. Ne autem vel retrahere manum ab aratro vel retro respicere vel ad propriam negotio imperfecto redire necessitas vos compellat, si necesse fuerit, aliquam moderatam pecuniam pro expensis vestris mutuo recipere procuretis, quam nos congruo tempore persolvamus. In ferendis autem sententiis, præsertim excommunicationis et depositionis in magnas personas, cum non deceat nec expediatur totam distinctionem ecclesiasticam pariter exercere, vos volumus et mandamus cum multa procedere gravitate; non ut impunitam rebellium

(32) Vide infra epist. 84.

contumaciam dimittatis, sed ut quod ligandum fuerit tanto ligetur fortius quanto nervus ad hoc fuerit fortior exquisitus. Quod autem de venerabili fratre nostro archiepiscopo Maguntino tu, frater episcope, secundam formam mandati nostri fecisti, gratum et ratum nos noveris habuisse. Ad hoc, quoniam Warmatiensis episcopus, sicut ex litteris tuis fraternalitatis accepimus, in sua contumacia perseverat, volumus et mandamus ut nisi communis ad mandatum tuum redierit, canoniceis Warmatiensibus ex parte nostra districte præcipias ut personam idoneam sibi eligant in pastorem. Dignum est enim ut qui temere in alienam Ecclesiam se intrusit, et adhuc ei non desinit incubare, propria juxta sanctiones canonicas spolietur. De cætero, licet pro diversitate negotiorum vobis diverso modo scribamus, interdum severitate, lenitate nonnquam, et medioeritate frequenter utentes, quia vos in cunctis cautos esse volumus et discretos, nolumus tamen ut de nostra benevolentia diffidatis, sed de gratia nostræ plenitudine confidentes, ad honorem apostolicæ sedis et nostrum de bono semper in melius procedere procuretis. Ut autem vos de iis quæ circa nos geruntur prospere reddamus certiores, pro certo noveritis quod nobilis vir Walterus comes Brenensis cum aliis fidelibus nostris de perlico Diupuldo et Marcualdi fautoribus jam secundo mirabiliter, faciente Domino, triumphavit, primo in Terra Laboris, et in Apulia consequenter (33); et præter strages hominum, hostium spolia, et recuperationes terrarum, multos cepit et magnos tam Teutonicos quam Latinos: ex quibus duos, quos tenet, exprimimus nominativum, Soffridum videlicet Diupuldi germanum, et Ottensem de Laviano, qui sanctæ memorie Albertum Leodiensem episcopum interfecit (34); et cum jam quasi totum regnum citra Pharam nostræ pareat voluntati, comes ipse de mandato nostro contra Marcualdum triumphaturus, auctore Domino, in Siciliam transfretabit. De urbe quoque scire vos volumus quod eam per Dei gratiam ad beneplacitum nostrum habemus. Unde si præfatus rex et sibi faventes perseverare curaverint, speramus in Domino quod non solum superari non poterit, verum etiam penitus prævalebit. Postremo vestræ discretioni mandamus ut sicut de nostra benignitate confiditis, omni gratia et timore postpositis, puram et plenam nobis scribatis, sive communiter sive specialiter scripseritis, veritatem, locum et tempus quo scribitis vestris litteris subscriptentes ut, cum interdum quæ prius sunt nobis ultimo porriganter, ex subscriptione hujusmodi quæ priores et quæ posteriores, et ubi date fuerint, agnoscamus.

Datum Anagnie.

L.VII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM REGEM ELECTO.

Non multum oportet mentis affectum oris officio explicare cum opera testimonium perhibent veritati,

(33) Vide Gesta Innoc. III, cap. 23.

A et intentionem tanto expressius quanto verius manifestant. Unde cum quanta sinceritate in facto tuo duxerimus procedendum, quantam sollicitudinem et diligentiam in eo curaverimus adhibere, qualiter serenitati tuae non jam occule sed publice favemus, quantumque per favorem nostrum negotium tuum restauratum fuerit et etiam prosperatum, celitudo regalis, sicut credimus, plenius est experita. In multis enim non exspectavimus preces tuas, sed eas sepius curavimus prævenire, ac ad exaltationem tuam nec pauca nec modica te tractavimus nesciente, de tua sinceritate sperantes quod ad honorem apostolicæ sedis et nostrum, sicut catholicus princeps, intendes et exaltationem Ecclesiæ totis viribus procurabis, utpote per quam post Deum te intelligis exaltatum. Non enim igitur serenitatem tuam et exhortamur attentius quatenus principaliter et præcipue spem tuam ponas in eo qui deponit de sede potentes, et humiles, sicut beata Virgo testatur, exaltat; quoniam humilitatem tuam sua miseratione respicit, et conteret inimici cervicem, et mittet auxilium de Sancto, et de Sion tuebitur causam tuam. In nobis quoque, qui vicem ejus, licet indigne, exercemus in terris, sine qualibet dubitatione confidas; quoniam ex quo compimus, usque in finem auxilium tibi præstabimus et favorem, nec unquam reprobabimus, Domino concedente, quod semel noscimus approbase. Nec aliquorum suggestio mentem tuam a suo statu dejiciat, aut animum tuum non solum credere sed etiam suspicari compellat quod in facto suo velimus ab incepto desistere vel exhibemus tibi haec tenus subtrahere vel negare favorem. Absit enim ut quod inter primitias tuae promotionis non fecimus, nunc, cum negotium tuum roboretur est per Dei gratiam et favorem sedis apostolicæ, faciamus, et plantam quam irrigare coepimus permittamus ure, cum ei Dens ex magna parte jam dederit incrementum. Sane ab initio nobilis vir dux Suevæ favorem Ecclesiæ Romanae quæsivit, pro quo institut obtinendo, confidens pro certo quod si habere gratiam sedis apostolicæ potuisset, non solummodo prevalere in eum, sed nec ante faciem ejus subsistere potuisses. Quia vero in facto tuo perseverantia opus habes, quæ in cunctis bonis operibus commendatur, oportet ut exhibeas te constantem, ne vel iniqui suggestione vel promissione perversa te moliant: quorum molimina contra te, si persistiter fortiter, non poterunt prævalere. Principes etiam qui alteri parti favent sic debes ad tuam devotionem diligenter inducere ut eos qui tecum fuerant studeas tibi diligenter conservare. Ceterum licet in te strenuitatis virtutem plurimum commendemus, quia tamen audacia nonnunquam in principe solet esse dannosa si personam suam exponat improvide periculis et fortunæ, sicut nuper fuisses expertus nisi tibi manus Domini astisset, persone tue sollicite studeas præcavere, nec usque adeo sis prodigus vite tue ut qui victoriam

(34) Ibid., cap. 34.

ma
o tuo
m et
oliter
eavant
tum cel
ex
reces
c ad
trantes
sicut
Ec
quam
gitur
enus
n eo
sicut
ilita
t in
t de
, qui
sine
o co
inus
mino
Nec
deji
etiam
s ab
sub
od in
nunc,
tiam
ntam
um ei
ntum.
in Ec
endo,
sedis
re in
sibes.
abes,
opor
ngge
quo
non
alteri
igen
tibi
statis
uda
per
nue
re ,
ian

velis morte mercari; cum noris, ut credimus, quod multi deficientibus viribus redierunt ad fraudes, et cum per potentiam nequeant, student saltem per nequitiam prævalere. Quamvis enim totum negotium tuum simul expedire non possis, non debes tamen usque adeo festinare ut personam tuam fortunæ committas, sed exspectare potius ut qui coepit in te perficiat opus bonum, et qui honori tuo dedit principium, ipse quoque consummationem arponat. Quid autem pro te diversis scribamus personis tam ecclesiasticis quam mundanis, per ipsarum litterarum rescripta tua poterit serenitati patere. Monemus vero celsitudinem tuam et propensius exhortamur quatenus senatus populoque Romano, rectoribus Lombardiae ac Tusciae, singulis etiam civitatibus et baronibus, imo etiam archiepiscopis et episcopis, de tuo prospero statu frequenter litteras tuas studeas destinare, per quas eis bona promittas, et inimicorum tuorum confusionem exponas.

Datum Anagniae.

LVIII.

TREVIRENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS, ET
UNIVERSO CLERO IN TREVIRENSI PROVINCIA CONSTITUTIS.

Eisi ægre tulerimus et moleste quod ex dissensione principum et imperium imperatore carebat et Ecclesia defensore, sustinuimus tamen diutius si principes ducti consilio saniori tam sibi quam universo populo Christiano melius providerent et sopita discordia concordarent. Verum cum exspectatio nostra obesse potius quam prodesse imperio videbatur, ad concordiam eos per nostras duximus litteras commonetos. Sed quia nec commonitio valuit apud ipsos, consilium tandem nostrum eis per nuntium et litteras nostras curavimus aperire. Cæterum quoniam nec consilio acquiescere curaverunt venerabilem fratrem nostrum Prenestinum episcopum, apostolicæ sedis legatum, propter hoc præcipue in Teutoniā duximus destinandum: qui persona ducis Sueviæ propter causas sufficietes et multiplices reprobata, nos consentire in charissimum in Christo filium nostrum Ottone regem illustrem in Romanorum imperatorem electum publice nuntiavit. Cum ergo nos eum receperimus jani in regem et ad coronam imperii congruo tempore disposuerimus evocare, universitati vestre per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientiae districte præcipimus quatenus ei de cetero adhæreatis fideliter et potenter et tam potenter quam viriliter assistatis, non obstante juramento si quod ratione regni prædicto duci forsitan præstitis, cum nos illud, eo reprobato, decreverimus non servandum. Nec vos moveant, etc., in eundem modum ut in littera præcedenti usque in finem. In eundem modum Salzburgensi et suffraganeis ejus et universo clero in Salzburgensi provincia constitutis. In eundem modum Magdeburgensi et suffraganeis ejus et universo clero in Magdeburgensi provincia constitutis. In eundem modum Bremensi et suffraganeis ejus et

A universo clero in Premerensi provincia constitutis. In eundem modum suffraganeis et canonicis Ecclesiarum Maguntinæ et universo clero in Maguntina provincia constitutis.

LIX.

PATEBURNENSIS EPISCOPO.

Gratum gerimus et accepimus et tuae devotionis constantiam in Domino commendamus quod charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo, quem nos receperimus jam in regem, et ad coronam imperii congruo tempore disposuimus evocare, fideliter et constanter adhaeres, et ei auxilium tribuis et favorem. Super hoc ergo devotionem tuam prosequentes actionibus gratiarum, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus eidem regi, nonobstante juramento si quod duci Suevia ratione regni forsitan præstitisti, cum nos illud, eo reprobato, decreverimus non servandum, viriliter et potenter assistas et universos consanguineos et amicos tuos ad ejus fidelitatem inducas, ita quod ex hoc gratiam nostram plenius merearis; sciturus quod sieuti prius quam ipsum acceperimus in regem, gratum reputavimus et acceptum si quis ei fideliter adhaereret; de cetero, presertim in viris ecclesiasticis, non dimitteremus inultum si quis se ipsi duceret opponendum. Non autem te moveant maledicta quorundam, etc.

In eundem modum episcopo Osnebruchensi, Monasteriensi, Trajectensi, Hildesemensi, Mindensi, ita quod unicuique seorsim. In eundem modum abbatii Uverdensi, abbati Sancti Cornelii, abbati Promiensis et proposito Bunnensi, ita quod unicuique seorsim. In eundem fere modum Colonensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem fere modum comiti Flandrensi ut episcopo Pateburnensi usque merearis. Non autem te moveant, etc. In eundem modum comiti Namurensi, duci de Lembure, comiti de Loen, de Wassemberg, Waleranno, comiti de Hollanden, comiti de Aire, comiti de Sain, comiti de Eppesteim, comiti de Tikenbure, comiti de Casselle, Hermanno de Lippe, comiti Hollandiae, comiti de Boren, comiti de Los, comiti de Techeburg, comiti de Montana, Gut, fratri venerabilis Sifrido archiepiscopo Maguntino. In eundem modum nobili riro comiti de Viana, comiti de Arnesberg et comiti de Aken, ita quod unicuique seorsim.

LX.

JOANNI ILLUSTRI ANGLORUM REGI.

Cum charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris non potuerit te absolvere a debito quo teneris inclito regi Ottoni nepoti tuo in Romanorum imperatorem electo, quemadmodum nec ipse rex Otto te posset absolvere a debito quo teneris prefato regi Francorum, cum et ratio dictet et natura depositat ut avunculus debeat subvenire nepoti, profecto juramentum quod eidem regi Francorum diceris præstissee, ne videlicet subvenires prænominato regi nepoti tuo, debet illici-

tum judicari. Nos igitur et tuæ salutis et tuæ utilitatis paterna volentes sollicitudine providere, quia secundum prophetam debemus dissolvere colligations impietas et fasciculos deprimentes, juramentum hujusmodi, quantum ad hunc spectat articulum, tam a te quam ab iis qui pro te taliter juraverunt decernimus non servandum, serenitati tuæ per apostolica scripta mandantes quatenus eo penitus nonobstante debitum illi subsidium et favorem impendas.

LXI.

LITTERÆ QUORUNDAM PRINCIPUM FAVENTIUM PARTI
PHILIPPI.

Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO SACRO-SANCTÆ ROMANÆ sedis summo et universalis pontifici, Dei gratia Madeburgensis, Bremensis archiepiscopi; Warmatiensis, Pataviensis, Ratisponensis, Constantiensis, Augustensis, Ekstadiensis, Havelbergensis, Brandenburgensis, Misnensis, Nuemburgensis episcopi; Babenbergensis electus; Fuldensis, Hersefeldensis, Campidonensis abbates, rex Bohemiæ, dux Zaringiæ et rector Burgundiæ, dux Saxoniiæ, dux Austriae et Stiriae, dux Meraniiæ, Turingiæ lantgravius, marchio Moraviæ orientalis, Misensis, Brandenburgensis marchiones, de Orlamund, de Summersenberch, de Brenen, de Witin comites, salutem et debitam in Christo reverentiam.

Existimare non valet ratio, nec rudis simplicitas hoc potest credere, ut inde juris cujusque surget turbatio ubi juris soliditas permanens hactenus inconvulsæ. Quis tam duri etiam tamque perversi sensus existimet ut inde emanet superstitionis ubi quiescere debet sanctitas? Divina enim ordinatione, non humano iudicio, pie et salubriter est provisum ut in urbe Romana, ubi olim erat caput superstitionis, illic quiesceret caput sanctitatis; et suppliciter omnibus est orandum ut ad extremitatem non retrahatur principium, ne onus dicatur revolasse ad alpha. Non ergo sacrosancta Romanae sedis sanctitas et cuncta pie foyens paternitas hoc sentire ullo modo nos permittit, ea quæ juri dissona et honestati contraria a domino Prænestino vestræ sanctitatis, ut ipse assent, legato in Romanorum regis electione sunt indecenter nimium perpetrata, ut de vestre mira prudentiæ prodierint conscientia, nec sanctissimam sancti cœtus cardinalium credimus hue convenientiam (55) accessisse. Quis enim huic similem audivit audaciam? Quis verus accedere potest testis fore hactenus sic præsumptum, cum nec hoc testetur fabula, nec affirmet res gesta, nec cuiusquam hoc codicis asseveret series? Ubinam legistis, o summi pontifices, ubi audistis, sancti patres, totius Ecclesie cardinales, antecessores vestros vel eorum missos Romanorum regum se electionibus immiscuisse, sic ut vel electorum personam gerent, vel ut cognitores electionis vires

(55) Rainald. convenientiam.

(56) Vide lib. III Miscellaneor. nostr., pag. 490 t seqq.

A trutinarent? Respondendi instantiam vos creditum non habere. In Romanorum enim electione pontificium hoc erat imperiali diademati reservatum ut eam Romanorum imperatorum auctoritate non accommodata ulla tenus fieri non licet (56). Imperialis vero munificencia, quæ cultum Dei semper ampliare studuit, et ejus Ecclesiam privilegiorum specialitate decorare curavit, hunc honoris titulum Dei Ecclesie reverenter remisit: quod constitutio primi Henrici evidenter explanat, cuius series hæc est: *Ut nullus missorum nostrorum cuiuscunq[ue] impeditio[n]is argumentum in electione Romani pontificis compone[a]r[e] audeat omnino prohibemus* (57). Si laicalis simplicitas bonum quod de jure habuit reverenter contempnit, sanctitas pontificalis ad bonum quod nunquam habuit quomodo manum ponit? Sed cum vestre sanctæ curiæ tanquam pie matris nos tangat opprobrium, cum ad Romani imperii simus ascripti titulum, ejus injuriam cogimur non tacere. Vobis ergo suprascriptorum principum cum dolore aperit universitas quod Prænestinus episcopus in Romanorum regis electione contra omnem juris ordinem se ingessit, nec videre possumus cuius personam inculpabiliter se gerat. Gerit enim vel personam electoris, vel personam cognitoris. Si electoris, quomodo quæsivit opportunitatem qualiter arbitris absentibus mendacio veritatem et crimen virtutem mutaret? Quomodo enim ea pars principum quam numerus ampliat, quam dignitas effert, inuste nimium est contempta? Et si cognitoris, hanc gestare non potuit. Romanorum enim regis electio, si in se scissa fuerit, non est superior iudex cuius ipsa sententia integranda, sed eligentium voluntate spontanea consuenda. Mediator enim Dei et bonum, homo Christus Jesus, actibus propriis et dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque discrevit; ut et Deo militans, minime se negotiis implicaret secularibus, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur qui esset negotiis secularibus implicatus. Sed si vos judicem confitemini, factum hoc excusationem habere non potest. Vestrum enim in vos possumus exercere gladium; quia absente alia parte, sententia a judice dicta nullam habeat firmatatem. (58) Quid ergo prædicti Prænestinis sententia in Ottone firmare potuit, cum nihil ante in eo factum sit? Nam quid erit aut quas vires habere poterit quod ab iis sit quos tenuior compescit numerus, quos minor comitatur auctoritas, quod partis alterius reddit absentia vitiosum? Contra eum ergo qui talia operatus est minus decentia vester se rigor exerceat, sit in eum tamen pie sœviens disciplina. Vobis enim, Pater sanctissime, insinuare decrevimus quia electionis nostre vota in serenissimum dominum nostrum Philippum Romanorum regem et semper Augustum una voce, uno consensu contulimus, hoc spondentes, hoc firmiter promittentes, quod a ve-

(57) Apud Baron. ad an. 1014, 5, 7.

(58) Cap. Absente 3, q. 9. Vide Innoc. III, lib. , epist. 591.

stra et Romane sedis obedientia non recedet, et a Deo et vobis sua devotio reddet acceptum, et filialis eum timor imbuet, et defensoris eum strenuitas commendabit. Unde petimus ut veniente tempore et loco, sicut vestri officii est, unctionis ipsi beneficium non negetis.

LXII.

NOBILI VIRO DUCI ZARINGIA.

(39) Venerabilem fratrem nostrum Salzburgensem archiepiscopum, et dilectum filium abbatem de Salem et nobilem virum marchionem orientalem quorumdam principum nuntios ad sedem apostolicam destinatos benignè recepimus, et eis benevolam duximus audientiam indulgendarum. Litteras quoque quas per eos quidam nobiles principes destinaverunt diligenter perlegi fecimus, et quæ continebantur in eis notavimus universa. Inter cetera vero quæ dicti principes per easdem nobis litteras intimarunt, hac præcipue objectione sunt usi, dicentes quod venerabilis frater noster Prænestinus episcopus, apostolice sedis legatus, aut electoris gessit aut cognitoris personam; si electoris, in alienam messem miserat falcam suam, et electioni se ingens, principum derogaverat dignitatim; si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit, et ideo non debuerit contumax judicari. Verum nos, qui secundum apostolice servitutis officium sumus singulis in justitia debitores, sicut justitiam nostram ab aliis nolumus usurpari, sic jus principum nobis nolumus vindicare. Unde illis principibus jus et potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendam, recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere; præsertim cum ad eos jus et potestas hujusmodi ab apostolica sede pervenerit, qua Romanum imperium in persona magnifici Caroli a Græcis translavit in Germanos. Sed et principes recognoscere debent, et utique recognoscunt quod jus et auctoritas examinandi personam electam in regem et promovendam in imperium ad nos spectat, qui eam inungimus, consecramus et coronamus. Est enim regulariter et generaliter observatum, ut ad eum examinatione persona pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si principes, non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque vel excommunicatum in regem, tyrannum vel fatum, hereticum eligerent aut paganum, nos inungere, consecrare ac coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omnino!

Objectioni ergo principum respondentes asserimus quod legatus noster episcopus Prænestinus nec electoris gessit personam, juxta quod nobis per litteras suas quidam principum opponebant, utpote qui nec fecit aliquem eligi nec elegit, et sic electioni nequaquam se ingressit; nec cognitoris personam exhibuit, cum neutrius electionem, quoad factum eli-

A gentium, confirmandam duxerit aut etiam infirmandam; et sic jus sibi principum nullatenus usurpavit, aut venit contra illud. Exercuit autem denuntiatoris officium; quia personam ducis ejusdem denuntiavit indignam, et personam regis ipsius denuntiavit idoneam quoad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium quam propter merita electorum; quavis plures ex illis qui eligendi regem in imperatorem promovendum de jure ac consuetudine obtinent potestatem consensisse perhibeantur in ipsum regem Ottонem, et ex eo quod fautores Philippi, absentibus aliis et contemptis, ipsum eligere presumperunt, pateat eos perperam processisse; cum explorati sit juris quod electioni plus contemptus unius quam contradicatio multorum obsistat. B Unde quia privilegium meruerunt amittere qui permisso sibi abusi sunt potestate, videri non immere potest quod, injuria hujusmodi nonobstante, ceteri uti potuerint jure suo. Et quoniam dux prædictus nec ubi debuit nec a quo debuit coronam et unctionem accepit, memoratus vero rex et ubi debuit, videlicet Aquisgrani, et a quo debuit, scilicet a venerabili fratre nostro Coloniensi archiepiscopo, recepit utrumque, nos utique non Philippum, sed Ottонem reputamus et nominamus regem, justitia exigente. In reprobatione vero præfati Philippi ducis Sueviae, propter manifesta impedimenta personæ, non accusatione sed condemnatione potius fuit opus, quia non accusatione sed condemnatione indigent manifesta. Quod autem, eum in electione vota principum dividuntur, post admonitionem et exspectationem alteri partium favere possimus, maxime postquam a nobis unctionio, consecratio et coronatio postulantur, sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex jure patet pariter et exemplo. Nunquid enim si principes admoniti et exspectati vel non poterint vel noluerint convenire, apostolica sedes advocato et defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in poenam? Sciunt autem principes, et tua nobilitas non ignorat quod cum Lotharius et Conradus in discordia fuissent electi, Romanus pontifex Lotharium coronavit, et imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad ejus gratianam redeunte.

D Nos ergo per bunties principum memoratos eos duximus commonendos ut, sicut nos a juris ipsorum cessamus injuria, sic ipsi contra jus nostrum se nequaquam injuriosos ostendant, sed a præfato duce justo quidem a nobis iudicio reprobato recedant, et præfato regi Ottoni non abnuant adhærente; nisi tunc demum contra personam vel factum legitimum quid ab eis objectum fuerit et ostensum. Sunt enim notoria impedimenta ducis Sueviae, scilicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, et persecutio divulgata, quam progenitores ejus et ipse præsumperunt in apostolicam sedem et alias Ecclesias exer-

cere (40). Fuit enim a bonæ memorie Cœlestino A papa prædecessore nostro propter invasionem et devastationem patrimonii beati Petri, commonitione sepe præmissa, publice ac solemniter excommunicationis vinculo innodatus, cum in Tuscia moraretur : quod ipse postmodum recognovit, dum per nuntium suum ab ipso prædecessore nostro absolutionis beneficium postulavit, et postmodum a tunc Sutrino episcopo, quem cum abbe Sancti Anastasi pro liberatione venerabilis fratris nostri Salernitanus archiepiscopi nos in Teutoniam miseramus, contra formam mandati nostri de facto solummodo, quia de jure non potuit, post suam electionem apud Warhamiam occulæ se fecit absvoli. Unde patet quod fuerit excommunicatus electus, etc., ut supra in eundem modum quo scriptum est principibus Alemanniæ, usque sua temeritate venire. Utrum vero dictum juramentum licitum fuerit an illicitum, et ideo servandum an non servandum extiterit, nemo sane mentis ignorat ad nostrum judicium pertinere. Quod autem Philippus de genere persecutorum existat, principes non credimus dubitare, cum Henricus, etc., in eundem fere modum ut superioris dictum est, usque vivos in mare submergi, ad tuam et aliorum principum credimus audientiam pervenisse.

Insuper, si supradictus dnx, quod absit ! imperium obtineret, libertas principum in electione periret, et imperii obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si prout olim Fredericus Conrado et Henricus postmodum Frederico, sic nunc vel Fredericus Philippo vel Philippus Henrico succederet, videretur imperium non ex electione sed ex successione deberi. Præterea cum multi principum ex imperio æque sint nobiles et potentes, in eorum præjudicium redundaret, si nonnisi de domo ducum Sueviæ videretur aliquis ad imperium assumendus. Cum ergo nos flecti a nostro proposito nulla penitus occasione possimus, sed in eo potius firmissime persistamus, et tu nobis sepe per litteras tuas duixeris suggestendum ut eidem duci nullatenus favoremus, nobilitatem tuam monemus et exhortamur in Domino et per apostolica scripta mandamus quantum, sicut de gratia nostra confidis, et nos de tua devotione speramus, de cætero a prefato duce Philippo recedas omnino, nonobstante juramento si quod ei ratione regni fecisti, cum eo quantum ad obtinendum imperium reprobato, juramentum hujusmodi non debeat observari. Prædicto vero regi Ottoni, quem nos, concedente Domino, ad coronam imperii disponimus evocare, patenter adhæreas et potenter, ut cum ei ad commonitionem nostram adhæseris, inter primos gratiam et benevolentiam ejus obtinere præcipue merearis : ad quod nos prout nobilitatis amore dabimus operam efficacem.

Datum Laterani.

(40) Vide supra epist. 21.

B

LXIII.

LITTERE REGIS FRANCORUM AD DOMINUM PAPAM.
Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Del gratia supremo pontifici, PHILIPPUS, eadem gratia Francorum rex, salutem et tam debitam quam devotam in Christo reverentiam.

Miramur plurimum ex eo quod vos regem Ottinem, qui, sicut vestra novit Paternitas, minus legitimate electus est, tam per nuntios quam per legatos vestros modis omnibus in imperatorem nitimini promovere; præsertim cum ipse et omne genus suum regno Francorum manifesti semper exsisterint inimici. Præterea mirandum est quod, cum plures nobis per litteras vestras mandaveritis quod vos et honorem nostrum nec non et regni nostri proficuum plurimum affectetis, vos hominem et ejus sequaces nobis et regno nostro inimicos super caput nostrum nitimini imponere et in imperium promovere, quamvis regnum Franciæ id erga sanctitatem vestram vel Ecclesiam Romanam nunquam meruerit. Verumtamen vestra noscat sanctitas quod hujusmodi promocio, quam non considerata ratione intenditis facere, non tantum in injuriam regni Francorum, verum etiam in omnium regum catholicorum ignominiam noscitur redundare. Præterea gravamina que vos nobis irrogastis aquanimitate sustinuimus; ista vero quæ ad detrimentum honoris nostri et regni nostri exhaeredationem manifeste imminere videmus, nullatenus pateremur. Quod si in hujusmodi proposito vestro volueritis perseverare, nos ad id competens consilium pro loco et tempore curabimus adhibere. Insuper multoties vobis mandavimus ei adhuc mandamus quod si forte de rege Philippo timelis ne aliquid contra Romanam Ecclesiam velit in posteriorum machinari, si ipsum in imperatorem contigerit promoveri, sciatis quod nos de nobis et de ipso et pro ipso vobis competentem cautionem super istis paralizamus præstare. Quod si nostro consilio super iis nollet acquiescere, auxilium nostrum et consilium eidem Philippo penitus denegaremus, immo potius ei documentum inferremus. Super prædictis autem charissimo consanguineo nostro marchioni Montisferrati ex parte nostra indubitanter creditatis.

D

LXIV.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Recepimus litteras quas regia nobis serenitas destinavit solita benicitatis affectu, et diligenter destinavimus quid dilectus filius nobilis vir marchio Montisferrati ex parte tua nobis proposuit viva voce. Miramur autem non modicum et turbamur quod unquam de nobis regia serenitas cogitavit quod super caput ejus et regni Francorum vellemus imponere hominem inimicum, cum quantumcunque charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottomem in Romanorum imperatorem electum in Domino diligamus, quantumcunque ad exalta-

tionem intendamus imperii, plus tamen circa te nostrae vigeat dilectionis affectus et incrementum regni Francorum ardentius affectemus, maxime te regnante, quem scimus in devotione sedis apostolice solidatum, utpote in qua illustris memoriae Ludovico regi Francorum patri tuo hereditario jure velut in regno succedis. Unde inter ceteros reges catholicos et principes Christianos serenitatem tuam prærogativa dilectionis amplectimur, et ad ea quæ honorem tuum et incrementum regni Francorum respiciunt propensius aspiramus; utpote in cuius exaltatione exaltari credimus apostolicam sedem, et in cuius depressione, quod absit! ipsam deprimi crederemus. Quod autem personam nobilis viri Philippi ducis Sueviae reprobandum duximus quoad imperium obtinendum, regalis excellentia non miretur, cum impedimenta eidem obstantia sint quasi omnibus manifesta, et nulla possint tergiversatione celari, videlicet excommunicatio publica, perjurium manifestum et persecutio divulgata quam progenitores ejus et ipse presumperunt in apostolicam sedem et alias Ecclesiis exercere. Fuit enim, etc., in eundem modum ut in ea quæ scribitur duci Zaringia, usque (41) pervenisse. Ipse quoque Philippus degenerare se credens si minus perperam ageret quam egerant patres ejus et ejus mensuram in malitia non impleret, in apostolice sedis persecutione suæ promotionis primitus execravit, dum terra illa quam pater ejus et frater occupaverant non contentus, ad aliud patrimonium beati Petri, quod pacifice predecessores nostri possederant, manus violentas extendit, et ducem Sueviae ac Campanie scribere se presumpsit, asserens quod usque ad portas urbis, ita quod in Trans Tiberim eiam, ducatus accepérat potestatem. Unde propter hoc a prædicto predecessorre nostro post frequentem commonitionem fuit excommunicationis sententia innotatus. Qualiter igitur Ecclesiam Romanam defenderet qui in ejus delectatior offensa? Qualiter eam miretur ab aliis qui a seipso eam noluit esse tutam? Praeterea si dux ipse, quod absit, imperium obveneret, etc., in eundem modum ut duci Zaringia, usque assumendus. Cæterum regie celsitudinis litteræ continebant quod ne quid contra Romanam Ecclesiam Philippus machinaretur in posterum, de temporie et de ipso et pro ipso etiam nobis paratus eras competenti cautione cavere. Sed qualiter illius possemus credere cautioni qui eorum tam moribus quam sanguine se exhibet successorem qui cautions per se ipsos interdum et per principes suos predecessoribus nostris aliquando præstitas non servarunt, nisi forte cum opportunitatem non habuerent nocendi?

Quod autem eidem regi Ottoni favorem nostrum et apostolice sedis gratiam præstimus et præstamus, ea præcipue factum noveris ratione quod cum duo simul imperatores esse non possint, et reprobato

A prædicto duce Suevia, per nos creare tertium non possemus, personam regis ejusdem ad reprimendam reprobati malitiā nos opportuit approbare, tutius reputantes ante tempus occurrere quam remedium post causam querere vulneratam. In approbatione vero, imo ante approbationem regis ipsius, tam regie serenitatis quam regni Francorum memores nos noveris exstitisse, cum ab eo tam per scripturam suam quam per proprium juramentum sufficientem receperimus cautionem ut super facio tuo consiliis nostris et monitis acquiescat. Praeterea cum charissimo in Christo filio nostro Ludovico primogenito tuo, qui in regnum tibi, Domino faciente, succedit, proxime affinitatis vinculo sit astrictus, et multis principibus tam consanguineis quam affinibus tuis B tum consanguinitate tun affinitate conjunctus existat, promotionem ejus regno Francorum credimus expedire. Nec est de facili presumendum quod pro charissimo in Christo filio nostro Joanne rege Anglorum illustri celsitudini regie aliquando se opponat, cum in suis necessitatibus eum sibi non senserit adjutorem, quare teneatur eum contra celsitudinem tuam in suis negotiis adjuvare, presertim ex quo favore tuo senserit se juvari. Verum praeterea alias cautiones quas poteris ab illo recipere, Ecclesia Romana tam te quam regnum tuum semper faciet ab ipso securum, et ei, si, quod non credimus, malignari forte presumperit, juxta officii nostri debitum se opponet. Usque adeo enim regni Francorum diligimus libertatem ut non solummodo contra eum, sed contra omnem hominem qui illud molestare præsumeret, pro ejus immunitate staremus et ejus defendemus pro viribus dignitatem. Rogamus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino, et quasi pro munere postulamus quod cum prædicto rege Ottoni amicitias status et firmes fædera veræ pacis, ut ex favore tuo videatur tandem victoriam assecutus. Considererit apud se celsitudo regalis et deliberet cum viris prudentibus et discretis utrum honestati ac utilitatì tuae debeat expedire ut ei contra Romanam Ecclesiam regium favorem impendas qui, prout pro certo creditur et habetur, ad Romanum imperium non poterit pervenire, ac ei publice opponas de cuius pro certo promotione speratur. D Speramus enim in eo qui est in se sperantium fortitudi quod postquam principes de puritate intentionis nostræ ac propositi firmitate per venerabilem fratrem nostrum Salzburgensem archiepiscopum et dilectum filium abbatem de Salem et nobilem virum marchionem orientalem nuntios quorundam ex eis ad nostram presentiam destinatos redditi fuerint certiores, et de quibusdam quas falso ipsis suggesta fuerant plenius intellexerint veritatem, juxta commonitionem nostram a prædicto duce recedent et eidem regi fideliter adhærebunt. Siquidem nuntios ipsis respondimus in hæc verba, quia, secundum apostolicæ servitutis officium, sumus singulis in justitia

(41) Supra epist. 62.

debitores, etc., in eisdem fere modum ut duci Zettingia, usque non abnuunt adhærere. Quare sub illius fiducie puritate quam de regia serenitate concepiimus cum instantia postulamus ut, nonobstante obligatione aliqua, cum accessorium tenere non debeat si non tenuerit principale, duci eidem auxilium subtrahas et favorem, et cum praedito rege componas, et nunc cum tuo noscitur auxilio indigere, ipsum tibi et regno tuo constitutas debitorem. Taliiter autem super iis preces nostras exaudiias sicut a nobis desideras in tuis precibus exaudiri.

Datum Laterani.

Sunt aliæ rationes quæ serenitatem tuam a favore Philippi retrahere satis debent et ad regis Ottonis auxilium invitare. Nosti enim quod si Philippus, quod absit! imperium obtineret, saltem occasione nepotis, cuius curam sibi vellet ratione sanguinis vindicare, regnum Siciliæ occuparet: quod nunc quoque per satellites suos invadere, sed in vacuum, machinatur. Quod si super hoc compleret (quod avertat Dominus!) votum suum, cum imperium ei virorum vires, regnum autem divitiarum copiam ministraret, in superbiam jam elatus aliud cogitaret, et regnum Francorum sibi disponeret subjungare, sicut olim, obtento regno praedicto, disposuerat frater ejus imperator Henricus, affirmans quod te de cætero ad fidelitatem sibi compelleret exhibendum. Ad audientiam quoque tuam credimus pervenisse quod serenitati tue in Lombardia paravit insidias de ultra marinis partibus redeunti. Cum ergo Dominus te de manu querentis tuam animam liberarit, debes totis viribus præcavere ne te in priore necessitatem inducas, neve frustra coneris reddere tigriderum mansuetam. Unde tutius credimus ut eum cadere patiaris qui, si staret, statui tuo propositi fratrum non immemor inviderer; et alieno eum iectu prosternas vel saltu posterini permittas, quem, si subsisteret et imperii monarchiam obtineret, non posses sine multo gravamine sustinere. Potes autem per regem Ottонem et hostem illum dejicere et ab eo nunc talia obtinere, quæ non posses ab ipso, postquam plenus invalesceret, impetrare. Unde festinatione credimus opus esse, cum ad promotionem ejus via sit paratissima et aperta. Ad hæc, serenitatem tuam nolumus ignorare quod super imperii Romani negotio quidquid nobiscum fecerit et pro nobis, ratum permanebit et firmum. Si quid autem faceret, et maxime contra nos, quam utilitatem et stabilitatem posset habere circumspectio regalis advertat. Præterea, sicut damnosum reputares et grave si Romanus pontifex contra regnum Francorum cuiquam et maxime imperatori faveret, ita grave nobis existeret et molestum, si rex Francorum cuiquam contra Romanam Ecclesiam, præsertim super imperio Romano, faveret. Absit igitur ut vel rex Francorum deserat unquam Romanam Ecclesiam, vel Ecclesia Romana desit unquam regno Francorum!

Datum Laterani.

LXV.
ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Quantum Deo debeas, quantumque sedi apostolice tenearis, si humilietur perscrutetur et diligenter inspiciat regia celsitudo, in ejus semper humiliabitur aspectu, qui exaltat humiles et potentes de sede deponit, et in timore Domini suæ dignitatis primicias solidabit, ut in eo ad regendum imperium spiritum sapientiae et intellectus accipere merearur (nam initium sapientiae timor, intellectus bonus omnibus facientibus eum), apostolicae vero sedi exhibebit in perpetuum sinceræ devotionis affectum, et ad defensionem ipsius potenter et prudenter intendet, utpote per quam præcipue, post divinæ gratiam bonitatis, se imperio genitum recognoscet, et sic eam tam in religione fidei Christianæ quam honoris augmento suam confitebitur genitricem, utpote quæ de se dicere vere potest: *Ego plantavi, ego rigavi, et planta meæ dedit Deus incrementum* (*I Cor. iii*). Sane propter dona naturæ quibus te Dominus, sicut accepimus, præ tuis participibus adornavit, propter munera gratiæ quæ in te copiosius et superabundantius benignus effudit, ad imperii Romani fastigium te vocare disposuit, ut per ipsum misericorditer et mirabiliter exaltatus, ad ea quæ sunt ejus intendas, querens judicium, oppresso subveniens, pupillo judicans, defendens viudas, superborum colla conculcans, et ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum concessam tibi exerceas martialis gladii potestatem, Romanum autem Ecclesiam, que post Deum promotionis tue principium posuit, et in proximo, dante Domino, felicis manum consummationis apponet, tanto amplius venereris quanto exuberantem circa te gratiam beneficiorum, ipsius teneris gratius acceptare, ut cum se regia serenitas exhibuerit gratiam, gratiam ex gratia merearur. Ut autem celsitudini tue plenus pateat apostolicae constantia firmitatis, et de ipsa non possis in posterum aliquatenus dubitare, quid nuper apud nos et a nobis sit gestum qualiter responsum quorundam principum nuntiis, serenitati tue venerabilis frater noster archiepiscopus Maguntinus et nuntii tui plenus intimabunt. Cum ergo nos a proposito nostro non possimus aliquatenus revocari, licet multa nobis et magna promissa fuissent, et speremus quod multi principum, postquam per nuntios ipsos intentionis nostras puritatem agnoverint et intellexerint frumentatatem, ab eodem duce recedent et tibi fideliter adhaerent, serenitatem tuam monemus et exhortamur attentius quatenus et tu constantie virtutem assumas, nec te circumveniri ab eis aliquatenus patiaris; quia, cum nos non potuerint ad summum consilium inclinare, te ac tuos aggredientur promissis, et quibuscumque modis poterunt circumvenire tentabunt. Unde propensiore benignitatis affectu studeas retinere quos habes, et modis quibus poteris alios ad favorem et obsequium tuum trahas.

Speramus enim in Domino quod principibus qui sunt tecum in regia fidelitate solide persistentibus, in proximo imperii monarchiam juxta nostrum et tuum desiderium obtinebis. Nos autem premissis iis omnibus quae a regali magnificencia debent pro honorificentia Ecclesiae Romanae premitti, ad coronam imperii te disponimus evocare. Tuum igitur erit procurare de cetero qualiter et quo tempore iis que diximus premittenda premissis ad apostolicam sedem, si ut oportet et expedit, coronandus accedas. Ceterum quam studiose negotium tuum apud charissimum in Christo filium nostrum Philippum illum regem Francorum promovere curemus, in proximo, dante Domino, desideratus declarabit affectus, de quo spem bonam concepimus ex litteris etiam quas rex ipse nuper nostro apostolatni destinavit. De tuorum autem successuum prosperitate, quam per regias nobis litteras intimasti, gaudemus; utpote qui felices eventus tuos quasi proprios reputamus, et in exaltatione tua Romanam Ecclesiam credimus exaltari.

Datum Laterani.

LXVI.

NOBILI VIRO DUCI BRABANTIE, ET UXORI EJUS.

(49) In iis que fratres nostri apostolicae sedis legati statuunt, non auctoritate propria, sed nostra procedunt, a quibus vocantur in partem sollicitudinis et sue legationis accipiunt potestatem. Unde tanto libentius institutis eorum robur apostolicae confirmationis impendimus quanto magis ipsis in institutionis etiam actione non potestas propria, sed nostra potius auctoritas suffragatur. Cum ergo venerabilis frater noster Prænestinus episcopus apostolicae sedis legatus, super matrimonio quod est inter charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum, et charissimam in Christo filiam nostram natam vestram, Domino disponente, contractum, de speciali mandato sedis apostolicae dispensarit propter multam utilitatem quae ex hoc imperio nosdicit proventura, nos dispensationem ipsam ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, etc., et que communius. Nulli, etc.

Datum Laterani.

LXVII.

COLONIensi ARCHIEPISCOPO.

Expedi stetius persecutionis ollam succendi, ut in fornace aurum et fides in persecutione probetur, et scoriam dividat ignis ab auro, et necessitas discernat a fidelibus infideles. Flagellis enim palea excutitur a frumento, quae postmodum ab area per ventilabrum exsufflata, triticum congregatur in horrea observandum. Sane si non intervenisset necessitas, quae adhuc pro parte noscitur imminere, nec in tantum tua paruissest puritas, nec usque adeo tua fuisset probitas approbata. Passus est igitur Dominus te tentari, ut faceret in tentatione proventum, et

A constantiam tuam omnibus demonstraret. Ecce etenim jam appetet quam sis Ecclesiae Romanae devotus, quam fidelis imperio, quam zelator honoris Coloniensis Ecclesiae, cuius tueris potenter et viriliter libertatem, quam etiam in proposito tuo constans, cum quibusdam nutantibus dicaris inflexibilis et invariabilis permansi. Siquidem tales decet esse columnas Ecclesiae, tales pastores gregis Domini, qui non vacileant in partes, sed immobiles potius persistentes, innitentes sibi superiores sustineant et inferiores defendant, nec fugiant viso lupo, sed opponant se potius ascendentibus ex adverso. Licet autem tua devotionis constantiam et fidei puritatem experti ad honorem tuum intenderimus et profectum, redeunte tamen dilecto filio Aegidio acolytho nostro, tanto amplius sumus ad tuam dilectionem induiti quanto de sinceritate tua ipse nos reddidit certiores; quamvis etsi ipse taceret, opera tamen tua perhiberent testimonium veritati. Ut igitur hostie caudam immoles et talarem cum Joseph tunicam induaris, ut perseveres in finem, ut quod laudabiliter incœpisti laudabilius valeas consummare, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo, quem ad regnum post Dominum præcipue tu vocasti, fideliter et potenter assistas, et quoscumque poteris ad devotionem ejus et fidelitatem inducas. Ecce enim cito dabitus laboribus tuis finis, cito ei quem tu plantasti et nos rigamus dabut Dominus incrementum, et in eo tam te quam Coloniensem Ecclesiam misericorditer et mirabiliter exaltabit. Persistas igitur in incepto, et alios ad perseverantie virtutem inducas; quoniam merebitur perseverantia vestra coronam, et nomen tibi comparabitur sempiternum. Tu ergo cum aliis taliter te accinges ut regem ipsum nobis, ut decet, opportuno tempore represtantes; quatenus premissis iis que solent et debent premitti, nos eum in Romanum imperatorem auctore Domino, coronemus.

Datum Laterani, Nonis Aprilis.

LXVIII.

TREVIRENSI ARCHIEPISCOPO.

D Exspectavimus hactenus expectantes si forsitan beneplacito nostro per venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, apostolicae sedis legatum, plenus intellecto, charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum regem electo, maxime quia nobis ex generali debito et speciali juramento teneris, potenter et patenter adhærere jurares, et non sciste, sed vere potius praestares auxilium et favorem. Verum, sicuti accepimus, mandatum nostrum implere dissimulas, et oblitus proprii juramenti, quod juraveras exequi vel differs nimium, vel omnino postponis. Monemos igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per

(42) Vide supra epist. 25, et infra epist. iii, 128.

apostolica tibi scripta mandamus, et sub debito fl-
delitatis quo Ecclesiae Romanæ teneris astriktus, et
vinculo juramenti quod super hoc specialiter præ-
stisti, districte præcipimus quatenus eidem regi
de cetero fideliter et constanter adhæreas et po-
tentier et patenter assistas. Alioqui, noveris nos eidem
legato per apostolica scripta mandasse ut te tanquam
transgressorum proprii juramenti singulis diebus
Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis
accensis, excommunicatum publice nuntiet et
mandet ab omnibus arctius evitari. Hoc idem etiam
venerabilibus fratribus nostris Coloniensi, Magun-
tino, Bisuntino, Remensi quoque ac Senonensi ar-
chiepiscopis districte præcipiendo mandamus. Quod
si nec sic forsan mandatum curaveris apostolicum
adimplere, securim poterit arbor sterilis non immo-
ritò formidare. Si vero elegeris potius obedire, te
tanquam venerabilem fratrem nostrum et honorabi-
le apostolice sedis membrum honorare curabinus
et taliter studebimus confovere, quod iudere te non
poterunt jacula quæ formidas.

Datum Laterani, vi Idus Novembbris, anno quinto.

LXIX.

JOANNI REGI ANGLORUM ILLUSTRI.

Non debet alii debitum denegare qui ab aliis
quod sibi debetur postulat exhiberi. Quoties autem
tuæ serenitati scripserimus ut charissimo in Chri-
sto filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum
imperatore electo, nepoli tuo, ea que inclita re-
cordationis Richardus rex Anglorum germanus tuus C
ei legaverat exhiberes, tua serenitas non ignorat.
Quantum autem profecerimus per litteras super
hoc toties replicatas, facti evidenter manifestat.
Sane si quid tuo expediret honori debita me-
ditatione pensares, non solum quæ ipsi ab alio
sunt legata jamdudum ei sine diminutione qua-
libet solvere debuisses, sed efficax ei subsidium
tam in personis quam rebus regaliter ministrare;
cum credas, ut credimus, imo noris, ut nō vimus,
aliquos contra eum, non in odium personæ, sed
sanguinis, graviter commoveri, non tam ipsum quam
te in eo, vel ipsum pro te iudere cupientes. Mone-
mus igitur serenitatem regiam et exhortamur atten-
tius quatenus nuntiis regis ejusdem legatum ipsum
cum integritate persolvias, et cum nos ei jam pu-
blice favorem apostolicum impendamus, tu quoque
in ejus auxilium potenter ac regaliter accingaris.
Alioquin, distinctionem quam venerabilis frater Can-
tuariensis archiepiscopus propter hoc duxerit, exer-
cendam, ratam haberi, volumus et præcipimus invio-
labiliter observari.

Datum Laterani, v Kal. Aprilis, anno quinto.

LXX.

SALSBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Quantam venerabilis frater noster Pataviensis
episcopus invenerit gratiam in oculis nostris, cum
in nostra esset præsentia constitutus, et quantum
ei et Ecclesie suæ per auctoritatem sedis apostolice
commodi provenerit et honoris, a sua tam cito non

A debuerat memoria excidisse. Sed cum eum inter
alios prælatos Ecclesiae membrum firmissimum cre-
deremus et ad exsequenda mandata nostra prom-
ptum omnimodis invenire, dummodo ei constaret
de nostræ beneplacito voluntatis, de ipso in contra-
rium sentire compellimur et aliud quam credimus
cogitare. Poterat quidem satis sufficere quod ex quo
sibi super imperii Romani negotio nostra innuit
intentione manifeste, non solum dispositioni nostræ
acquiescere non curavit, verum etiam modis omni-
bus in contrarium est enitus, sicut effectus operis
manifestat. Sed ipse nobis mala pro bonis retrahens,
non solum se voluntati nostræ opponere
attentavit; quin etiam longe ante quedam sinistra
de nobis, super quibus per litteras suas, quas apud
nos in testimonium facimus reservari, convinei
poterit in nostra præsentia constitutus, scribere
non expavit. Praeterea cum ideum episcopo sæpe de-
derimus in mandatis ut charissimo in Christo filio
nostro illustri regi Hungariæ duo millia marcarum,
quas eidem restituere procuraret, quibus pro Hiero-
solymitanô itinere peragendo idem rex plurimum
indigebat, ipse id non solum efficere non procuravit,
sed nec etiam super eo dignatus est nobis litteris
vel nuntiis respondere, patenter ostendens se man-
dati apostolici contemptorem.

Ad hæc, licet eidem fuerit ab apostolica sede
præceptum ut pecuniam quam inique receperat pro
redemptione inclita recordationis Ricardi regis
Anglorum injustissime capti de Crucifixi servitio
redeuntis, cuius captores, detentores et fautores
eorum Romana Ecclesia excommunicationis vin-
culo innoxidavit, restituere non differret, ipse tamen
et animæ suæ salutem postponens, cui debuerat
recepta taliter restituere per seipsum, et apostol-
ica mandata replicata sæpius parvipendens, pec-
uniam ipsam restituere non curavit. Obtenit
insuper litterarum falsarum, quas nullus sane
mentis credere debuerat a nobis aliquatenus emanasse,
prædictus episcopus cum Frisingensi et
Heistetensi episcopis venerabilem fratrem nostrum
Maguntinum archiepiscopum in favorem adversario-
rum suorum ad suam præsentiam citare præsumpsit,
cum non debuerit aliquatenus ignorare quod que sunt
judicio sedis apostolica terminata, supra quam non
potest aliquis hominum judicare, non conserverunt
postmodum alienojudicio retractari. Propter quod si
vigeret in ipso illa discretio quæ deberet, saltem de litteris
illis, debuerat dubitare quæ contra justitiam
et formam sedis apostolice sapere dignoscuntur,
et a nobis inquirere si ei et aliis esset per illas litteras
procedendum; sed ad exsequenda justa et honesta
mandata nostra, sicut operis exhibitione clarescit,
tepidum se exhibet et remissum; ea vero per quæ
posset aliquid in contemptum et detrimentum sedis
apostolice attentari, pro posse satagit celeriter et
efficaciter adimplere. Unde licet quidam de dictis
excessibus sint adeo manifesti quod in prefatum Pa-
taviensem episcopum possemus de jure graviter vin-

inter
a cre-
rom-
staret
tra-
limus
et quo
potuit
ostre
omni-
peris
retri-
onere
istra
apud
vinci
bere
de-
filio
rum,
iero-
num
avit,
teris
nan-

sede
pro
regis
vitio
ores
vin-
men
erat
sto-
pe-
nentu
pana
ma-
et
rom
ri-
sit,
unt
non
unt
si
lit-
ti-
ur,
ras
sta
it,
ne
dis
et
tis
a-
n-

dicare, volentes tamen benignius secum [sic] agere. A plu[m], eidem archiepiscopo per scripta nostra districte præcipiendo mandamus ut, usque ad proximam Dominicam qua cantabitur *Lætare Hierusalem*, per se vel responsales idoneos ad præsentiam nostram accedere non postponat, suam ostensurus, si poterit innocentiam, vel nobis satisfactionem congruam impensurus. Alioquin, ex tunc se noverit ab officio pontificali et sacerdotali suspensus. Ideoque fraternitat[i] tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus litteras nostras, quas eidem Pataviensi dirigimus, ipsi faciens per tuos nuntios presentari, si forte ipse quod mandamus non curaverit adimplere, tu eum ab officio pontificali et sacerdotali suspensus per universam Salzeburgensem provinciam nunties, et facias ipsam suspensionis sententiam per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabili observari.

B Datum Velletri vi. Non. Octobr., pontificatus nostri anno quinto.

Scriptum est super hoc prædicto Pataviensi episcopo.

LXXI.

EPISCOPO LINGONENSI.

Quantum venerabili fratri nostro Bisuntino archiepiscopo gratiam impenderimus, cum olim in nostræ promotionis primordio ad sedem apostolicam accessisset, et qualiter ipsum in gratia et benedictione nostra, licet contra eum multa fuissent proposita, duxerimus ad suam Ecclesiam remendum, si vir fidelis existere, non potuimus tam celeriter obliviisci (43). Sed licet tam tempore felicis recordationis Coelestini papæ prædecessoris nostri quam nostro proponerentur gravia et enormia, post suum tamen recessum a nobis deteriora de eo nostris auribus inculcantur, quæ nec possumus nec debemus sub silentio præterire. Præterea cum ab Ecclesia Romana, cui tenetur juramento fidelitatis astriktus, nulla debuerit ratione divertere vel ab ea quomodolibet dissentire, ipse, ex quo ei patenter innoluit super negotio imperii nostræ beneplacitum voluntatis, non solum se ipsi opponere non expavit, verum etiam nobilem virum Philippum ducem Suevie ad Burgundiam devastandam deduxit, et ipsum tanquam regem catholicum processionaliter in Ecclesia recipiens Bisuntina, ei fecit a suis tanquam legitimo regi honorem et reverentiam exhiberi. Nuntios insuper nostros et litteras in civitate ac terra sua capi permittit; et ipse, qui esse debuerat eorum defensor, factus est publicus inimicus. Cum igitur excessus hujusmodi nolimus relinquere impunitos, ne impunita sua præsumptoribus transeat in exem-

B

Datum, ut supra, v Non. Octobris.

Scriptum est super hoc prædicto archiepiscopo juxta præmissam formam.

LXXII.

Cum ab illis apostolice sedi discrimen inferatur qui ejus esse debuerant defensores et se, si necesse foret, exponere periculis et tormentis, in amaritudinem inducimur vehementer et ad vindictam non immerito commovemur, ut pro impunitate unius non assument audaciam præsumptores, et fideles in devotione fortius animentur. Audivimus equidem, et non potuimus non mirari, quod venerabilis frater noster Spirensis episcopus, mandatis apostolicis inobediens et rebellis existens, dispositionem nostram impide molitur et nobis omnimodis se opponit; præterea in duos decursoribus nostris manus per seipsum injiciens violentias, alterum eorum adhuc detinet carceralibus vinculis mancipatum, alium fecit ad suspendum, in contemptum Ecclesie Romanæ, deduci, qui quasi divino miraculo mortis dicitur periculum evitasse. Cum igitur haec non sint a nobis sub silentio transeunda, quæ noscuntur in contemptum sedis apostolice attentata, eidem episcopo per scripta nostra districte præcipiendo mandamus ut, usque ad Dominicam qua cantabitur *Lætare Hierusalem* proximo venturam, per se vel responsales idoneos ad præsentiam nostram accedere non postponat, suam ostensurus, si poterit, innocentiam, vel, etc. ut supra usque impensurus. Alioquin, etc. in eudem fere modum ut in illis quæ mittuntur Lingonensi, usque suspensum per universam provinciam Maguntinam, etc., usque in finem.

Datum, ut supra.

Scriptum est super hoc Spirensi episcopo.

LXXIII.

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et gravi mœrore turbati, quod, cum Magdeburgensis Ecclesia

(43) Vid. lib. i, epist. 277; lib. xiv, epist. 125, et lib. xvi, epist. 63, 158.

tanquam illa specialis sedi apostolicæ maxima A semper tuerit dilectione conjuncta, et pro ipsa non dubitaverit labores subire pariter et expensas temporibus opportunitis, et prædecessores Magdeburgensis archiepiscopi et ipse usque ad hæc tempora tideles eidem exsisterint et devoti, nunc ipse archiepiscopus ab ipsius devotione, qua de causa nescimus, dignoscitur declinasse, cum et ejus auctorati, cui repugnare scelus est idolatriæ, non metuit obviare, ac legis nostris, imo nobis ipsis, negligit obedire. Olim siquidem cum venerabilis frater noster Prenestinus episcopus, apostolicas sedis legatus, suis nobis litteris intimasset quod cum ad suum ipsum convocasset præsentiam, idemque per nuntium proprium corporis infirmitatem allegans, se tunc a labore itineris excusasset, et hostilitatis impedimenta postmodum prætendisset iterum evocatus ab ipso, et sic nec primo nec secundo ad ejus præsentiam accedere procurasset, ac idem episcopus suo volens honori deferre, quod ei apud Corbeiam, quæ non multum distabat, occurseret, persus ei litteras mandavisset et ipse personaliter accedisset Corbeiam, spe de suo adventu concepta, et quia ipse toties evocatus in ejus præsentia noluit comparere, tandem in ipsum velut in contumacem excommunicationis sententiam promulgasset, quam ipse nullatenus observavit, quoniam idem archiepiscopus per litteras suas apostolatum nostro sugges- sit quod cum propter prædictas causas se semel et iterum excusasset, ac postmodum ut Corbeiam accederet fuisse injunctum ei a præfato legato, quia locus ipse ad jurisdictionem hostium pertinebat, vel saltem hostes erant potentiores in eo, non ex contumacia, sed ex necessitate potius, videlicet causa metus, ad legatum ipsum illuc accedere non est ausus.

Et licet idem Magdeburgi suas litteras direxisset, ipse tamen prius quam litteras aperiret, Magdeburgensis clericis convocatis ad sedem apostolicam appellavit, et postmodum, ut ejusdem legati deferret honori, litteras suas perlegit, nos volentes ejus fraternitati deferre, licet in ipsum potuisse acrinus inobedientiam vindicasse, eidem episcopo, quia nobis de ejus excommunicatione videbatur manifeste constare, sed utrum appellatio præcessisset aut etiam fuisse legitima non constabat, cum ei apostolica sedes tales etiam absolvere consueverit ad cautelam, litteris nostris mandavimus ut idem episcopus vel per seipsum, si ejus secure se posset conspectui præsentare, vel per nuntium providum et discretum, recepta prius ab ipso quod mandatis nostris super iis pro quibus excommunicatus erat pareret juratoria cautione, ei beneficium absolutio- nis impenderet; ita tamen quod si, post appella- tionem ad nos legitimate interpositam aut etiam alias minus juste, quod tamen vix credimus, ex- communieatum ipsum fuisse constaret, ei man- datum non fieret, cum ipsum nollemus occasione hujusmodi gravare; alioquin super faciendo ei

A mandato nostre expectaretur beneplacitum voluntatis. Sed dictus archiepiscopus, sicut accepimus, favore nostre benignitatis abusus, per duos clericulos antedictio legato fecit nostras litteras præsentari; et licet ipse paratus fuerit securum ei præstare conductum tam per charissimum in Christo filium nostrum Ottonem regem illustrem in Romanorum imperato- rem electum quam per germanos suos et venerabilem fratrem nostrum Coloniensem archiepiscopum et alios viros idoneos, et per quatuor etiam dietas ei voluisset occurrere, ut ipse ei personaliter absolu- tionis beneficium exhiberet, ac ipsi etiam intimasset quod incontinenti vel quando placaret ad eum solemnes nuntios de suo latere destinaret, qui ipsum secundum formam mandati nostri a vinculo excom- municationis absolverent, dummodo ipse ad eum- dem legatum aliquos de canonicis Ecclesiæ sue vel alios discretos nuntios destinaret, quorum dictis fides posset merito adhiberi, quando ad ejus acce- deret præsentiam personaliter non valeret: idem ta- men archiepiscopus hæc omnia parvipendens, nihil horum facere procuravit, sed post receptionem mandati nostri tractans ecclesiastica sacramenta, nequaquam a divinorum celebratione cessavit. Li- cet igitur præfatus archiepiscopus materiam nobis dederit præsumptionem suam severius castigandi, nos tamen volentes eam in spiritu mansuetudinis pertractare, non adhuc rigorem judicii exercere, ei- dem districte præcipiendo mandamus ut omni mora et excusatione postpcsis ad præsumptum legatum ac- cedens, ab eo juxta formam mandati nostri benefi- cium absolutionis recipiat, et ei taliter satisfaciat super iis in quibus dignoscitur offendisse quod eum sibi reddit propitium et placatum, et ipse legatos sedis apostolice contemnere minime videatur. Quo- circa fraternitali tute per apostolica scripta man- damus et districtæ præcipimus quatenus litteras nostraras, quas ipsi Magdeburgensi dirigimus, eidem faciens per tuos nuntios præsentari, nisi ante recep- tionem litterarum nostrarum ipsum per antedictum legatum tibi constiterit absolutum, eum tandem pu- blice denuntias excommunicationis vinculo irriterit et ab omnibus præcipias arcilius evitari, suffraganeis quoque suis et aliis ei diœcesana lege subjectis D autoritate nostra sub excommunicationis interimi- natione prohibeas ne sibi [sic] exhibeant reverentiam vel honorem, donec per dictum legatum beneficium absolutionis recipiat, vel ad nostram accedat præ- sentiam absolvendus. Inquiras præterea diligenter si postquam præfati nuntii sui a præsentia nostra cum præfatis litteris redierunt, præsumpsit diuina officia celebrare vel ecclesiastica confidere sacra- menta; et quod inveneris, tuis nobis non differas litteris inimare, ut si ipsum constiterit contra ecclæ- siasticam disciplinam et claves Ecclesie attentasse, præsumptionem suam animadversione debita easti- genus, et de vultu nostro judicium prodeat æquitatis.

Datum, ut supra.

Scriptum est ipsi archiepiscopo super hoc.

LXXIV.

Cum venerabilis frater noster Tarantasiensis archiepiscopus quod fieri sibi non noblet aliis non debuerit irrogare, mirum satis ducimus et molestum quod faleem in messem alterius mittere non expavit et jus sibi alienum temeritate propria usurpare; cum etiam de sua presumptione adeo magnum scandalum sit subortum quod nisi per sedem apostolicam, auctore Domino, sopiaatur, ad totius orbis redundare poterit procul dubio detrimentum. Cum enim dubium non existat coronationem regum Alemanno-rum ad venerabilem fratrem nostrum Coloniensem archiepiscopum pertinere, nec ipse deliquerit quare sua meruerit dignitate privari, cum si etiam deliq-
uisset, per eumdem Tarantasiensem archiepisco-
pum non erat suo iure privandus, cuius ipse jurisdictioni minime subjacebat, ipse maturitate pontificali neglecta, nec considerans quae debebat, nobilem virum Philippum ducem Sueviae in regem temere coronavit (quod nullus episcoporum vel archiepiscoporum Alemannie attentavit), et cum crederemus quod excessum suum recognoscere per seipsum et ad satisfaciendum nostro se conspectui presentaret, diutius exspectatus ipse adhuc quasi sub latibulo delitescens, putavit forte quod prolixitate temporis excessus ejus a memoria nostra recederet, et sic ipse penam evaderet quam timebat, sicut ipsum convenit non attendens quod diurnitas temporis non minuit peccata, sed auget. Nolentes igitur, sicut non debemus, quod de sua valeant gloriari malitia presumptores, eidem Tarantasiensi archiepiscopo per scripta nostra districte præcipiendo mandamus ut, usque ad proximam Dominicam qua cantabitur *Lætare Hierusalem*, personaliter nostro se conspectui representet, super premissis omnibus et pluribus alias plenarie responsurus. Alioquin, ex tunc se noverit ab officio pontificali et sacerdotali suspensum, salva sententia, si quam tulit in eum venerabilis frater noster episcopus Praenestinus, apostolicae sedis legatus. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatzen litteras nostras, quas ipsi Tarantasiensi dirigimus, eidem faciens per tuos nuntios presentari, si forte quod mandamus neglexerit adimplere, tu eum suspensus per Tarantasiensem provinciam publice nunties, et facias ipsam suspensionis sententiam per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabiliter observari.

Datum Velletri, ut supra.

Scriptum est eidem archiepiscopo super hoc.

LXXV.

TREVIRENSI ARCHIEPISCOPO.

Si gratiam quam tibi exhibuimus iis diebus recognosceres, ut deberes, nequaquam factis apostolicis te opponeres nec mandatis nostris aliquatenus obviare. Sed, ut videmus ei rerum indicia manifestant, abuteris patientia nostra, et quæ tibi per gratiam sunt collata videris deducere in contem-

A ptum. Nos autem nolentes de cætero in patientia sustinere quæ in contemptum sedis apostolicae atten-tantur, fraternitati tuæ per apostolica scripta man-damus et sub debito juramenti quo nobis teneris dis-tricte præcipimus quatenus charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum sine difficultate qualibet in regem recipias, eique fideliter adhærendo, per te et suffraganeos tuos ac Ecclesiae tuæ ministeriales potenter et patenter assistas, cum per eum te ac Ecclesiam tuam non laedi, sed juvari. Si vero, quod non credimus, hac vice mandatum nostrum adim-plere neglexeris, poena docente cognoscere quam temerarium sit mandatis apostolicis obviare.

Datum Laterani, vi Idus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

LXXVI.

EPISCOPO PRÆNESTINO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Supplicavit nobis archiepiscopus Trevirensis ut et cedendi licentiam præberemus. Licet autem eum et apostolicae sedi minus devotum et Ecclesiae suæ mi-nus utilem cognoscamus, veremur tamen ne, si ces-serit in hujus articulo tempestatis, Trevirensis Ec-clesia non sine magno periculo dividatur, aut talis illi succedat qui magis nobis indevotus existat, nec nostrum velit propositum imitari. Tu ergo, sicut vir providus et fidelis, diligenter ac sollicite investiges an forte prædicta mala valeant præcaveri, et si pro certo cognoveris quod talis ei valeat sine divisione substitui qui nostrum debeat adimplere propositum et curam Ecclesiae Trevirensis utiliter exercere, tu nostra fretus auctoritate licentiam sibi cedendi con-cedes, provisurus attentius ut malum non eveniat quod timemus et bonum proveniat quod optamus.

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris, anno quinto.

LXXVII.

JURAMENTUM OTTONIS REGIS ILLISTRIS IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTI.

Ego Otto, Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, tibi domino meo Innocentio papæ tuisque successoribus, et Ecclesiae Romanae spondeo, pul-liceor, promitto et juro quod omnes possessiones, honores et jura Romanæ Ecclesiae pro posse meo D bona fide protegam et servabo. Possessiones autem quas Ecclesia Romana recuperavit liberas et quietas sibi dimittam, et ipsam ad eas retinendas bona fide juvabo, quas autem nondum recuperavit, ad-jutor ero ad recuperandum, et recuperatarum se-cundum posse meum ero sine fraude defensor, et quæcumque ad manus meas devenient, sine difficultate restituere procurabo. Ad has pertinet tota terra quæ est a Radicosano usque Ceperanum, exarchatus Ravennæ, Pentapolis marchia, ducatus Spoleta-nus, terra comitis Mathildis, comitatus Britteno-rii, cum aliis adjacentibus terris expressis in multis privilegiis imperatorum a tempore Lodoici. Has omnes pro posse meo restituam et quiete dimittam cum omni jurisdictione, districtu et honore suo.

Verumtamen cum ad recipiendam coronam imperii A vel pro necessitatibus Ecclesiae ab apostolica sede vocatus accessero, de mandato summi pontificis recipiam procurationes ab illis. Adjutor etiam ero ad retinendum et defendendum Ecclesiae Romanæ regnum Siciliae. Tibi etiam domino meo Innocentio papa et successoribus tuis omnem obedientiam et honoriscentiam exhibebo quam devoti et catholici imperatores consueverunt sedi apostolice exhibere. Stabo etiam ad consilium et arbitrium tuum de bonis consuetudinibus populo Romano servandis et exhibendis et de negotio societatis Tuscæ ac Lombardie. Similiter etiam consilio tuo et mandato parebo de pace vel concordia facienda inter me et Philippum regem Francorum. Et si propter negotium menum Romanam Ecclesiam oportuerit incurrire guerram, subveniam ei, sicut necessitas postulaverit, in expensis. Omnia vero prædicta tam juramento quam scripto firmabo cum imperii fuero coronam adeptus.

Actum Nuxie in Coloniensi diœcesi, anno incarnationi Verbi 1201, vi Idus Junii, in presencia Philippi notarii, Ægidii acolythi et Riccardi scriptoris præfati domini pape.

LXXXVIII.

COLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

(44) Contumaciam Joannis archiepiscopi Trevirensis esse tibi credimus per ejus opera manifestam, qui prope positus jugiter intueris quod idem Johannes judicium Dei et Ecclesiae non formidans, in contemptum apostolice sedis statuta nostra rebellione damnabili nititur impeditre. Expectabamus enim hactenus expectantes ut rediret ad eorū et secum pariter cogitaret quam graviter in transgressionē juramenti quod nobis corporaliter præstítit, et oculos divinæ majestatis offenderit, et laserit famam suam; sed, ut manifester videmus et rerum experimenta declarant, non solum excommunicatio-nis sententiam qua tenetur contumaciter vilipendit, se l'inebriatus calice iræ Dei, quod dolentes dicimus, se in laqueum desperationis mittens, cum burgensibus civitatis et quibusdam clericorum et ministerialium Trevirensis Ecclesiae in nostram injuriam conjuravit, prævaricationem prævaricationi nequiter addens, ut si peccans peccatum ipsius, et existens in sordibus sordescat adhuc, donec de medio fiat juxta suorum exigentiam meritorum. Quia igitur in derogatione nostra tibi non est dubium derogari, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ad spiritualia Trevirensis Ecclesiae, quæ in terra temporali tibi jurisdictione subjecta consistunt, tandem nostra fretus auctoritate, appellatione remota, manus extendas, et de ipsis utiliter ordines et disponas, donec Trevirenses nobis rebelles extiterint et ab Ecclesiae gremio permanserint sequestrati: provisurus attentius ut in eos tanquam inimicos Ecclesiae ac imperii, sedis apostolice matris tuae, sicut de votus filius, injurias persequaris. Nos enim, nisi ad

A mandatum Ecclesiae cum satisfactione debita rever-tantur, in eos manus nostras curabimus aggravare, et merito [poterunt] formidare ne sub iugo quod de collo Trevirensis Ecclesiae misericorditer aliquando sedis apostolice manus excussit, eam sicut ingrata reducamus in proximo, spoliante eam metropolitica dignitate ac restituente eam Ecclesie cuius fuit.

Datum Laterani, xii Kal. Decembris.

LXXIX.

UNIVERSIS PRINCIPIBUS ALEMANNIÆ.

Scrutator renum et cordium Jesus Christus, cui nihil penitus est occultum, imo qui omnia novit antequam siant, sicut nostri animi puritatem, et conscientia nobis est testis quod super negotio imperii pure processimus, nec in aliquo vel imperiali magnificentie vel nostre derogare voluimus dignitati. Novimus enim quod imperium a Graecia in Germaniam per Romanam Ecclesiam pro sua fuerit defensione translatum; et ideo tanto amplius ad ejus exaltationem intendimus, quanto in eo Ecclesiam credimus potius exaltari, cum sciamus quod frequenter gladius spiritualis contemnitur si materiali gladio non juvatur. Novimus etiam quod multarum haeresum pravitates contra fidem catholicam se extollunt, et vulpes que in foveis suis suas consueverant latebras confovere, in aperto jam vineam Domini Sabaoth demoliri nituntur, et non Philistinorum messes sed nostras caudis colligatis adinvicem devastare. Unde tanto ardenter paœm affectamus imperii et optamus unitatem ipsius quanto per dissensionem vestram diutius hujusmodi vulpium captura differtur, et tantæ non tam injuria quam jactura ultiò prolongatur. Verum dolemus non modicum et movemur quod litteræ nostræ, per quas vobis plenius nostræ mentis sinceritas patuisset, quorundam astutia supprimuntur, et quod aliqui Ecclesiae ac imperii concordiam odientes, scripta nostra sinistra interpretatione pervertunt, non attendentibus vobis quod eorum est quod male recitant, et non nostrum. Sane ad vestram potuit audientiam saltem per famam publicam pervenisse qualiter post expectationem diutinam primo vos ad concordiam curaverimus invitare, qualiter secundo consilium nostrum fideliter vobis duxerimus exponendum, et studuerimus vos super his diligenter instruire quæ negotio congruere videbantur. Ceterum cum nec per commonitionem nec consilium aut instructionem in aliquo nos proficere vidisemus, nolentes ulterius sustinere jacturam Ecclesie, cum duobus simul non possemus favere ad imperium pariter obtinendum, et alter de electis vestris propter excommunicationem publicam et persecutionem vulgaritatem quam progenitores ejus ei ipse in apostolicam sedem et Ecclesias non dubitaverant exercere, propter insolentiam etiam quam exercuerunt in principes et alios sibi subjectos, et ne libertas prin-

(44) Vide supra epist. 75, 76, et infra epist. 83.

cipum in imperatoris electione vilesceret si non per electionem sed successionem in filios transferri a patribus et in fratres a fratribus imperium vide-retur, et propter alias plurimas rationes non sit idoneus ut imperium debeat obtinere, in reliquum nos oportuit consentire, cum a quibusdam vestrum electus ubi debuit et a quo debuit fuerit coronatus, nec aliquid in personam oljiceretur ipsius per quod esset merito reprobanda. Quia vero nec adhuc pax est imperio restituta, imo nunc etiam ex dissensio-ne vestra leduntur pauperes et Ecclesie confunduntur, volentes his malis quantum honeste possumus obviare, universitatem vestram monemus et exhortamur attentius et per apostolica scripta mandamus quatenus, a festo Resurrectionis Dominicæ nunc primo venturo usque ad annum, treugas adinvicem meatis, medio tempore de concordia pertRACTantes, et, si necesse fuerit, ad Romanam recurrentes Ecclesiam: que cum singulis vestrum in negotio singulari adesse desideret et prodesse, in hoc negotio, quod est vobis et ipsi commune, tanto libentius vobis communiter aderit quanto in pace imperii tranquillitatem quoque suam efficacius procurabit.

Datum Laterani.

LXXX.

COLONIensi ARCHIEPISCOPO.

Licet de fraternitate tua diversi nobis per litteras et nuntios diversa saepè significaverint et adversa, quia tamen ex divina pagina didicimus lectione quod non omni spiritui est credendum, cum angelus Satanae se interdum in lucis angelum transfiguret, non potimus, sicut non debuimus, quidquam de te suspicari sinistri, cum fidem et devotionem tuam, constantiam et fortitudinem in multis fuerimus jam experti. Nam quis crederet sanæ mentis quod occasione contrahenda affinitatis vel obligationis cuiuslibet eum desereres et abjeceres quem creasti, et illi adhaereres pariter et faveres qui in Coloniensi Ecclesie ac tuæ personæ contemptum, ad quam specialiter inter reliquos principes electio regis spectat, per intrusionis vitium nomen sibi regium usurpavit, et in majus tui honoris dispendium et personæ despectum, cum tu solummodo reges in imperatores electos coronare debeas ex antiqua Coloniensis Ecclesie dignitate, per Tarantasiensem archiepiscopum imponi sibi fecit regium diadema? Quis etiam crederet, cum haec tenus pondus diei portaris et aestus, quod non labores et expensas velis amittere quas pro defensione charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatorem electi et juris Coloniensis Ecclesie imo verius tui facti subisti? Quis crederet ut cum apostolica sedis gratiam obtineas et favorem, et de imperatore futuro et præsumere valeas et sperare, ipso turpiter derelicto, illi turpius imo etiam perniciosius adhaereres cujus progenitores fere semper Coloniensem fuerunt Ec-

A clesiam persecuti, sique nostram indignationem incurres, nec de alio, si in imperatorem promovere, forsitan aliqua posses ratione sperare? Quis præsumeret ut cum pro tuenda Coloniensis Ecclesie dignitate ea feceris hactenus ad quæ nullus prædecessorum tuorum ausus fuerat aspirare, quod nunc maculam in gloria tua poneres, et retro respi-
ceres, et opus manuum tuarum velles tam leviter abolere? Quis præsumeret quod contra devotionem et obedientiam apostolica sedis, Coloniensis Ecclesie dignitatē pariter et honorem, fidelitatem et juramenta quæ predicto regi saepius præstisti, tam leviter desisteres ab incepito, et contra factum proprium qualibet facilitate venires? Ad hoc quidem nec te inducere illud debet quod a quibusdam mali-
liloquis in dispendium tuæ famæ consingitur, vide-
licet quod labores et expensas hujusmodi solus ne-
queas tolerare, cum pro tuenda Coloniensis Ecclesie dignitate non solum terrenam erogare substantiam, sed animam etiam ponere tenearis.

Præterea cum Ecclesia Romana tuum in hac parte judicium sit secuta, licet illud suum fecerit appro-bando, tibi est summopere præcavendum ne, si aliiquid egeris per quod intelligat se delusam, illu-sionem hujusmodi non possit nec debeat æquani-miter sustinere. Nosse quoque te credimus sicut virum providum et discretum quod frustra forma-retur concordia inter hominem et serpenteum, cum male remuneret suos hospites serpens in gremio enutritus, nec sit facile nova in corde veteri me-diari. Manet enim apud nobilem virum Philippum, ducem Suevæ, alta mente reposum qualiter quasi solus impediens promotionem ipsius et ipsum coegeris thesaurorum suorum copias in vacuum ex-haurire, ac sua ipsum hactenus intentione frustra-veris. Unde, licet forsan ex parte impedimenti ma-teriam tolleres, quia tamen nec de ipsius pectore præcedentis repulsa, quam valde injuriosam reputat, nec tanta moræ memoriam aboleres, nec posses erogatam pecuniam restaurare, ipse sibi nec de-danno nec de injurya crederet satisfactum, sed in te potius quidquid amodo ipsi sinistri continget vel contigit hactenus retrorqueret; et quanvis vasa iracundiae suæ in te forsitan effundere non valeret, indignum tamen semper sui favoris gratia reputaret. Quia ergo plene de prudentia tua et discretione confidimus, et, tam de constantia quam fidelitate speramus, nihil tale de te penitus suspicantes, frater-nitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica scripta sub obtentu gracie nostræ districte præcipiendo mandamus quatenus in tuæ mentis proposito perseverans, ad promotionem regis ipsius potenter intendas, nec paliaris plantam quam tu ipse plantasti per humoris defectum are-scere, quam vales, si velis, uberius irrigare. No-vimus enī quod tanta prudentia et potentia tuæ fraternitatis existit ut cum favore nostro, qui a multis sollicitudinibus expediti, expeditius et melius promotioni ejusdem regis intendere jam valemus,

quod feliciter incepisti, si plene velis, possis felicem consummare (45). Sane nosse te volumus quod damnatae memoriae Marcialdus, qui nos magis fraudibus quam viribus molestabat, Conradus dux olim Spoleti, qui ut in locum ejus succederet in Siciliam accedebat, Otto de Barenste, qui sanctae memoriae Leodiensem episcopum interfecit, et frater ipsius, dextera Domini faciente virtutem, miserabiliter exspirarunt. Unde cum in eorum decessu pars ipsorum sit pene penitus annulata, pro parte majori a sollicitudinibus regni Siciliae liberata, super negotio imperii plenius intendemus (46). Nam etiam charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Siciliae soror charissimi in Christo filii nostri illustris regis Aragonum est de mandato nostro et assensu suorum familiarium desponsata; et nuntii sunt missi solemnes, qui non solum eam sed et matrem deducant, ut ipsa puerum nutriat et puellam. Ceterum tua fraternitas non ignorat quod cum multis archiepiscoporum et episcoporum fidem non teneant, juramenta non servent, et despiciant Petri claves, nobis suggeritur a plerisque ut propter hoc et alias multas necessitates Ecclesiae generale concilium convocemus: quod si duxerimus convocandum, te personaliter volumus interesse. Te igitur super hoc sicut venerabilem fratrem et de quo plene confidimus, consulentes, volumus et mandamus ut tam de his quam de aliis que præmissimus nobis quam citius per eadem nuntium et discretum non differas respondere.

Datum Laterani.

LXXXI.

LITTERÆ OTTONIS REGIS IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Venerabili in Christo Patri ac domino INNOCENTIO sacrosanctæ Romanæ Ecclesie summo pontifici OTTO, Dei gratia et sua Romanorum rex et semper Augustus, debitam subjectionem et reverentiam cum filiali dilectione.

Paternitatē vestre, Pater sancte, significamus quod Coloniensis Ecclesia Coloniensem archiepiscopum ita nobis in fidelitate alligavit quod ipsum nunquam firmiorem et stabiliorem habuimus quam nunc habemus; quia si a compromissione facta resilire vellet, non posset. Scatis præterea quod nos cum charissimo avunculo nostro rege Anglie sumus confoederati, ita quod ipse contra omnes homines in rebus et in pœnulis nobis subvenire tenetur una cum regno suo, et nos ei, salvo honore et honestate Romanæ Ecclesie, cui nos et ipse nunquam deerimus. Tenetur enim avunculus noster cum rege Franciæ facere pacem, sicut et nos de mandato vestro tenemur. Alioquin, pacem et concordiam cum ipso non fecissemus, nisi nobis et Ecclesiæ Romanæ videremus expidere. Nihil etiam, teste legato, fecimus in prejudicium regis Franciæ. In spe sumus eujusdam magnæ nostræ promotionis; de qua cum

(45) Vide lib. i, epist. 88, et *Gesta Innoc. III*, cap. 9.

A certificati fuerimus, quam Deo volente breviter sciemus, vobis tanquam Patri ac domino nostro significabimus; et vos cum tota curia per Dei gratiam gaudebitis. Scatis insuper certissime quod omnem promotionem nostram, post Deum, sanctitatem vestram recognoscimus, nuntios nostros, vos ad certificandum de statu nostro, vobis sepius transmitimus; sed si ad vos veniant ignoramus. Nos enim super omnia prosperum statum vestrum audire desideramus. Ea que scrupulis pro nobis in Teutoniā supplicamus ut idem faciat in Italia.

LXXXII.

ILLUSTRI OTTONI REGI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

B Non oportet ut animi puritatem, quam in promotionis tue negotio gessimus, litteris exprimamus, cum jam intentionem nostram opera manifestent, nec super his egemus testibus peregrinis que tua serenitas recognoscit. Novit enim celsitudo regalis quod post eum a quo est omnis potestas, cum sit Rex regum et Dominus dominantium, per nos vicarios ejus indignos tue promotionis initium felicem hactenus est sortita progressum, licet principium debole processus difficilis sit secutus. Unde regia serenitas non miretur si nondum juxta votum nostrum et suum cœptum est negotium consummatum, quia nihil repente fit summum, ipsumque negotium tam magnum existit quod in secularibus non est maius, et si ad huius promotionis primis et

C mediis temporis obstacula respectus delitus habentur, non sit modicum reputandum quod in tantum est per Dei gratiam prosperatum. Nos autem de tua prosperitate gaudemus, et successus tuos proprios reputamus; utpote qui plantæ nostræ oblivisci non possumus, sed quam plantavimus et rigavimus, latamur ab eo sine quo neque qui plantat neque qui rigat est aliquid plenius augmentari. Gaudemus etiam quod memor propriæ sponsionis, in forma pacis quam cum charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri rege Francorum pacem, sicut et tu, ipse facere teneretur. Monemus igitur serenitatem tuam et exhortamur in Domino quatenus de tua promotione sollicitus, que ad eam spectare cognoveris, studeas efficaciter procurare. Specialiter autem tibi caveas ab insidiis malignorum, ne in personam tuam aliquid valeant machinari. Nos enim, quantum nobis permitit Dominus, ultra forte quam credas super promotionis tue negotio vigilamus, sperantes quod illud, dante Domino, desideratum celeriter consequetur effectum. De nobis autem nosse te volumus quod valemus per Dei gratiam et vigemus, et universa nobis, quantum tamen humana conditio patitur, pro voto succedunt.

Datum Laterani, Idibus Januarii.

(46) Vide infra epist. 111, et lib. v, epist. 50 et lib. ii, epist. 4, 5.

LXXXIII.

(47) Persiculam archiepiscopi Trevirensis vos non credimus ignorare: qui licet præter communis obedientiae vinculum et juramentum fidelitatis quo Ecclesiæ Romanae tenetur, nobis promiserit firmiter et juramento firmarit quod, super facto imperii, beneplacitum nostrum sine conditione qualibet se queretur, quasi tamen hæc omnia parvipendens, non solum super hoc nostris hacten: s noluit obediere mandatis, sed pro viribus restitit et resistit ne nostrum beneplacitum impleatur, latam etiam in se excommunicationis sententiam parvipendens; nec credit suæ presumptioni sufficere quod inobedientiae reus, transgressor fidei et juramenti proprii violator effectus, contra id quod nobis firmiter repromisit, litteris suis patentibus super hoc apud nos in testimonium derelictis, venire presumit, sed vos etiam, sicut accepimus, in testimonium invocat falsitatis, asserens quod personam charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatore electi excepterit cum juravit. Nos igitur ejus contumaciam attendentes, excommunicationis in ipsum sententiam duximus proferendam; sed ipse adhuc in sua contumacia perseverans, eam contemnere non veretur. Nolentes igitur temeritatem hujusmodi relinquere incorrectam, fraternitatí vestra per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus excommunicatum eum singulis diebus Dominicis et festiis, pulsatis campanis et candelis accensis, publice nuntietis et per vestras faciatis diœceses sub solemnitate simili nuntiari; ex parte nostra denuntiantes eidem quod nisi post denuntiationem nostram infra sex menses ad mandatum uostrum redierit humiliiter et devote, ac sicut juramento tenetur, super facto imperii nostræ satisfecerit voluntati, ex tunc, convocato vicinorum episcoporum concilio, de consilio fratrum nostrorum depositionis in eum sententiam proferemus.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto.

LXXXIV.

PRÆNESTINO EPISCOPO APOSTOLICE SEDIS LEGATO

Recepimus litteras suas tuas nobis fraternitas destinavit benignitate qua decuit, et diligenter notavimus quæ per eas apostolicis auribus intimasti. Gaudemus autem et fraternitatem tuam in Domino commendamus quod inter gentes prius incognitas et populos linguae quam non noveras constitutis, talem te studeas tam in verbis quam actibus exhibere ut videntes opera tua bona glorifiscant Patrem nostrum, a quo est omne datum optimum et donum omne perfectum, et nobis in actionibus gratiarum assurgant quod angelum pacis ad eos duximus destinandum. Unde, post eum qui dirigit gressus nostros, tunc non modicum ascribimus probitati quod in tantum per Dei gratiam in manibus tuis negotium est imperii prosperatum, cum opere pariter et sermone charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni

A in Romanorum imperatorem electo favorem comparaveris plurimorum, apud quos et loquebatur lingua prudenter et sufficienter perorabat honestas. Gaudemus etiam quod, etsi necessitates nimias patiaris, quia tamen abundare, secundum Apostolum, et penuriam pati novisti, (48) nolnisti eniām esse oneri, sed paucis contentus existens paupertatem quasi divitias reputasti. Nos autem fraternitati tuae providere volentes, venerabiles fratres nostros episopos et canonicos Metenses et Cameracenses et universos prelatos in Metensi et Cameracensi diœcesibus constitutos per nostras litteras increpamus super eo quod tibi, licet absenti, noluerunt in procurationibus subvenire; quibus etiam districte præcipimus ut sive ad ipsos accesseris, sive alias fueris commoratus, procurationum subsidia ita liberaliter tibi studeant exhibere quod subsequens liberalitas culpam redimat præcedentem. Alioquin, sententia non quam in eos duxeris proferendam ratam nos scribimus habituos et facturos inviolabiliter observari. Generales etiam litteras super procurationibus exigemus tibi transmittimus: quas fine simili terminamus, legationis tuae litteris innovatis. Scribimus etiam charissimo in Christo filio nostro illustri regi Danorum ut cum confederationis interium et prædictum regem Ottomem initie mediator et confirmator extiteris, si propter hanc vel aliam causam te ad presentiam ejus oportuerit proficisci, sicut legatum apostolice sedis te benigne recipiat et honorifice studeat pertractare, consiliis tuis et monitis aquiescens. Similes quoque litteras, imo efficaciores etiam venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episopis per Teutoniam constitutis sicut videtur poteris, destinamus. Contra Trevireensem autem scribimus venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episopis per Teutoniam constitutis ut singulis diebus Dominicis et festiis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatum eum publice nuntient, et per diœceses suas sub solemnitate faciant similiter nuntiari; ex parte nostra denuntiantes eidem quod, nisi post denuntiationem eorum infra sex menses ad mandatum nostrum redierit humiliiter et devote, ac, sicut juramento tenetur, super facto imperii nostræ satisfecerit voluntati, ex tunc, convocato convicinorum episcoporum concilio, de consilio fratrum nostrorum depositionis in eum sententiam proferemus. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus non deficias, sed proficias potius et ad promotionem negotii quod tua discretionis commisimus exsequendum sicut haecenus, imo fortius quam hactenus sicut de tua devotione speramus, intendas; quoniam, prout credimus, in brevi terminabitur labor tuus ad exaltationem sedis apostolice, augmentum imperii et tuae fraternitatis honorem.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, anno sexto.

(48) Vide supra epist. 56.

(17) Vide supra epist. 78.

LXXXV.

UNIVERSIS TAM ECCLESIASTICIS QUAM SÆCULARIBUS
PRINCIPIBUS ALEMANIE.

Cum Ecclesia Romana supra firmam petram a Christo sit petra fundata, sicut ipse testatur ad Petrum, *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (*Matth. xvi*), non est de ipsius instabilitate temere præsumendum, quæ super ipso summo angulari lapide Christo Jesu ædificata, constans et immobilis perseverat. Cum enim fundamentum ejus positum si præter quod aliud ponit non potest, quod est Christus Jesus, et liquefacta terra, et omnibus habitantibus in eadem, ipsius columnas Dominus confirmarit, nec flumen impetus, nec impulsus ventorum, nec pluviarum formidabit insultus; quoniam in illo est stabilitate perpetua solidata quem Jordanis conversus retrorsum expavit, qui imperat ventis et mari et pluviis ponit legem. Ipsa est eternum donum illa de qua Dominus in Evangelio protestatur: *Descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, nec cedidit: fundata enim erat supra petram* (*Matth. vii*). Absit igitur ab ea nota cujuslibet levitatis, absit ut leviter revocet quod mature disponit, absit ut in seipsa infirma sit et vacillet, quæ si avorum fluctuant instituta, illa, cum expedit, concessa sibi cœlitus auctoritate confirmat. Petro enim et successoribus ejus principaliter intelligitur a Domino esse dictum: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua; sed tu aliquando conversus, confirma fratres tuos* (*Luc. xxi*). Non igitur deficiet fides Petri, vel apostolice sedis auctoritas vacillabit; quoniam is qui se asserit orasse pro ea, in omnibus est pro sui reverentia, sicut testatur Apostolus, exauditus; qui licet corporalibus subtractis aspectibus in cœlum ascenderit sedens ad dexteram Dei Patris, Ecclesiam tamen orphanam non reliquit, quam potenter protegit et præsentialiter ipsam custodit. Nam ipsem apostolis repromisit: *Ecce, inquiens, ego robiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (*Matth. xxviii*). De hujus ergo protectione secura et præsentia confortata dum habet, imo quoniam habet Dominum adjutorem, non timet quid faciat sibi homo, sciens quod portæ inferi adversus eam non poterunt prevalere, nec alius solvere quos ipsa ligat vel ligare quos solverit tradita sibi a Domino potestate. Credi ergo non debet quod in se ipsa discors existat, cum eam sibi elegerit Dominus non habentem maculam neque rugam. Haec est enim tunica inconsueta desuper contexta per totum, quæ divisa non fuit etiam tempore passionis. Haec est una columba, de qua legitur in Canticis cantorum; *Una est columba mea, perfecta mea; una est matri sue, electa genitrici sue* (*Cant. vi*). Haec est unum ovile, de quo Dominus in Evangelio protestatur: *Fiel unum ovile et unus pastor* (*Joan. x*). Licet enim aliquando quidam conati sint illam dividere, ipsam tamen potius purgaverunt, cum, recedentibus tenebris, lucida tota remanserit non habens partem

A aliquam tenebrarum, de quibus Joannes Apostolus ait: *A nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis* (*I Joan. ii*). Miramur ergo non modicum et movemur quod pestilentes quidam filii tenebrarum, Satanæ discipuli, prænuntii Antichristi, nobis et Ecclesie Romane notam volunt impingere levitatis, tanquam quod cum multa gravitate statuimus velimus leviter revocare. Nec hoc solo contenti, moluntur innueri, licet frustra, quod inter nos et fratres nostros zelus sit et contentio, nec sapiamus idem, sed in emulione et contentione ad ea quæ statuimus procedamus; cum tantus potius per Dei gratiam vigeat inter nos charitatis affectus et tam insolubile maneat vinculum unitatis ut sit nobis cor unum et anima una, secundum Psalmistam, ambulantibus in domo Domini cum consensu. Ipsi autem volentes auctoritatibus sedis apostolice derogare ac in dubium revocare quod fecimus, tam super imperii Romani negotio contra charissimum in Christo filium nostrum illum regem Ottonem in Romanorum imperatorem electum quam super facto Ecclesie Maguntinæ adversus venerabilem fratrem nostrum Sifridum archiepiscopum Maguntinum, falsas præsumperunt litteras exhibere, volentes quosdam ex fratribus nostris a nobis discordes ostendere, ac sic animos vestros a consiliis nostris et monitis revocare. Verum mentia est iniurias sibi, quia prevalere non potuit veritati figuratum, cum litterarum falsitas manifesta sit recte intuentibus per seipsum, cum nec litteræ que tanquam sub nomine nostro misse fuerunt Pataviensi, Frisingensi et Eistensi episcopis presentatae, Ecclesie Romane stylum redoleant, nec illæ que dicuntur a quibusdam nostris fratribus destinatae fratrum nostrorum sapient gravitatem; imo tanta sit inconveniencia in utrisque ut nullus sanæ mentis de ipsis debuerit dubitare. Unde culpabiles se ostendunt qui earum procedere occasione præsumunt. Cum ergo nec super imperii Romani negotio nec super facto Ecclesie Maguntinæ a nostro velimus proposito declinare, universitatem vestram monemus et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus super utroque consilii nostris et monitis intendatis: sciuri pro certo quod non intendimus ad depressionem imperii, sicut mendaces aliqui mentiuntur, sed ad exaltationem ipsius propensius aspiramus.

Datum Laterani, Non. Aprilis.

LXXXVI.

LITTERÆ CARDINALIUM AD UNIVERSOS TAM ECCLESIASTICOS QUAM SÆCULARES PRINCIPES ALEMANIE.

Tam super imperii Romani scissura quam super Ecclesie Maguntinæ discordia pio compassionis affectu dolemus, affectantes utriusque commodium et honorem. Cum autem et dominus papa nobiscum et nos cum ipso simus per Dei gratiam unanimis et concordes, quoniam ipse nos tanquam fratres et filios diligit et honorat, et nos eum tanquam patrem et dominum reveremur et veneramur, mirari cogimur et moveri quod quidam homines pestilentes, illius

utique filii qui ab initio mendax fuit et in veritate non stetit, sub nomine ipsius domini papæ ac quorundam ex nobis, tam super imperii Romani negotio contra illum regem Ottomem in Romanorum imperatorem electum quam Ecclesiæ Maguntinae contra venerabilem fratrem nostrum Silvridum archiepiscopum Maguntinum, falsas præsumperunt litteras exhibere, volentes super utroque negotio nos discordes ostendere, ut possent auctoritati sedis apostolicae derogare. Quia vere Dominus Romanam Ecclesiam super firmam petram stabili soliditate fundavit, cuius idem ipse fundamentum est et fundator, frustra quis existimat ut ab iis quæ etiam multa disponit maturitate consilii profana facilitate recedat, presertim hoc tempore quo, quantum hominibus est concessum, non impetu voluntatis effert, sed motu dirigitur rationis. Ideo que reprehensibiles convincuntur qui litteris falsis utentes, apostolicum moluntur impedire statutum; presertim cum hujusmodi litteræ tam manifestam exprimant falsitatem ut nemo sanæ mentis super iis debuerit dubitare. Universitatem itaque vestram rogamus attentius et monemus quatenus tam de domino nostro summo pontifice quam nobis ipsi nihil velitis suspicari sinistri, nec credatis immisionibus quæ sunt per angelos malos; sed salubribus Ecclesiæ Romanæ consilii intendatis, quæ non ad depressionem imperii, sed ejus exaltationem intendit. Licet autem aliqui nostrum pro diversis Ecclesiæ necessitatibus sint absentes, quia tamen unum et idem eos novimus sentire nobiscum, has litteras cum sigillo omnium qui apud sedem apostolicam præsentes existimus sub universitatis nomine destinamus.

LXXXVII.

**ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, RECTORIBUS, POTESTATIBUS,
CONSULIBUS, MARCHIONIBUS, COMITIBUS ET ALIIS
NOBILIBUS LOMBARDIE.**

Inter activæ vitæ sollicitudines, quibus cum Martha jugiter occupamur, cura plurima satagentes, duo sunt quæ præcipua reputamus, utpote quæ angunt amplius mentem nostram, et familiarius tangunt Ecclesiam generalem, videlicet imperii Romani divisio et necessitas terræ sanctæ. Unde tanto super iis nobis est consultius procedendum, quanto majori egent gravitate consilii et ad plurimum utilitatem pertinent si sollicite procurentur, et si fuerint negligenter omissa redundant in plurimis lesionem. Licet igitur utrumque sic respiciat Romanam Ecclesiam ut totum tangat populum: Christianum, quia tamen imperii Romani negotium specialiter ad statum pertinet Lombardie, per venerabiles fratres nostros Ferrariensem, Papiensem et Placentinum episcopos, qui nobis, nullo mediante, subjecti vinculo sunt fidelitatis astricti, consilium et auxilium vestrum duximus requirendum. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum ab eisdem episcopis fueritis evocati, ad eorum presen-

A tiā accedentes, consilium et auxilium vestrum super predictis articulis eis et nobis per eos fideliter exponatis: scitur pro certo quod cum opportunum videatur tempus adesse, non parcerimus laboribus nec expensis quo minus opportuie per nos et alios Ecclesiæ Romanæ devotos adjuti, utrumque, favento Deo, ad optatum perducamus effectum.

Datum Ferentini, xiii Kal. Augusti.

LXXXVIII.

FERRARIENSI, PAPIENSI ET PLACENTINO EPISCOPIS.

Inter activæ, etc., usque Lombardie, per vos, qui nobis nullo mediante subjecti vinculo estis fidelitatis astricti, et ob hoc apostolicæ sedis negotia fiduciis vobis committimus exsequenda, consilium et auxilium venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum et dilectorum filiorum rectorum, potestatum, consulum, marchionum, comitum et aliorum nobilium Lombardie duximus requirendum. Ideoque fraternitati vestra per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eos ad locum idoneum convocantes, inquiratis et simul ab omnibus et seorsim a singulis, secreto tamen et caute, quid sentiant et quid velint super capitulo memoratis; et id nobis tam per vestras quam per eorum litteras fideliter intimetis, vestra quoque consilia subscriptientes. Taliter autem mandatum apostolicum impletis quod super hoc sollicitudinem vestram debeamus merito commendare.

LXXXIX.

POTESTATI ET CONSULIBUS MEDIOCENENSIBUS.

Cum super facto imperii jampridem noveritis mentem nostram et consilium vestrum nobis per litteras vestras duxeritis exponendum, miramur quod adesse nobis hactenus neglexistis; presertim cum pro certo noveritis quod nobilis vir Philippus dux Suevia progenitorum suorum inhaerens vestigis, ad depressionem civitatis Mediolanensis intendat, et charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto in Romanorum imperatorem electus, inclita recordationis Henrici ducis Saxonæ patris sui, qui etiam contra mandatum imperii vestram dilexit pro viribus civitatem, sicut pleniū id novistis, exempla secutus, ad honorem vestrum et augmentum aspirat. Non ergo deberetis finem negotii, quasi sedentes a longe, taciti expectare, ne inde amittatis gratiam regis ipsius unde non possitis ducis benevolentiam obtinere, quodque rex vobis ad negligentiam, dux imputet ad vindictam, utpote qui vestram novit plenius voluntatem. Licet ergo super facto imperii venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum, dilectorum quoque filiorum rectorum, potestatum, consulum, marchionum, comitum et aliorum nobilium Lombardie consilium et auxilium requiramus, vos tamen per speciales litteras, secreto tamen et caute, duximus visitandos, nobilitatem vestram monentes et exhortantes attentius et per apostolica vobis scripta mandantes quatenus taliter, cum possitis, hoc nego-

tium dirigatis, quod ad honorem apostolice sedis et vestræ civitatis augmentum nostrum et vestrum desiderium felicem exitum sortiatur: scituri pro certo quod cum tempus immineat opportunum, non parceremus laboribus nec expensis quo minus opportuno per vos et alios Ecclesiæ devotos adjuti negotium ipsum, auctore Deo, ad optatum perducamus effectum.

XC.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Ad usitatam fallendi speciem assueti fallacie recurrentes, quod viribus nequeunt, nituntur fraudibus obtinere, et falso astruant quod vere nequeunt affirmare, auctoritatem sibi ex mendacio mendicantes. Verum quia frustra jacitur rete ante oculos pennatorum, prævalere non poterit falsitas apud eos qui veritatem diligenter investigant, nec robur ex fallacia sortietur qui cum fallere velit proximum, fallit potius semetipsum, quia cadent pariter figulus et figuramentum. Sane ad nostram neveris audientiam pervenisse quod Sueviæ dux Philippus, ut corda principum charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo faventum infirmaret, et ex simulato favore nostro robur aliquod obtineret, fecit per Teutoniam divulgari quod dilectum filium priorem Camaldulensem ad ejus præsentiam miseramus, eum ad coronam imperii evocantes. Cæterum, ut coram Deo sub testimonio conscientia nostræ loquamur, nec priorem predictum nec alium ad ducem ipsum duximus destinandum; sed priorem eumdem ab eo misum receperimus offerentem plura et plurima referentem sub testimonio litterarum quas dux ipse sigillo fecerat aureo roborari (49); cumque idem prior ex ejus parte proponeret coram nobis quod paratus erat ad mandatum Ecclesiæ Romana redire, a nobis non potuit responsum aliud extorquere nisi quod cum redeunibus ad Ecclesiæ gremium nolumus adiutum veniam denegare, prompti eramus eum recipere sicut quemlibet pœnitentem. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus quidquid malitiose singatur, quæcunque immissiones per angelos malos sunt, non credas quod a constantia mentis nostræ tam leviter recedamus et quod velimus in dubius viis inæqualibus gressibus claudicare. Nullus ergo de nobis suspicetur hujusmodi levitatem, cum non fuerimus hactenus in proposito nostro leves, nec apostolica sedes, quæ in petra illius est firmitate fundata de qua dicit Apostolus: *Petra autem erat Christus (I Cor. x)*, que mature dispositus, de facili soleat revocare. Ad hanc, licet de te quedam nobis fuerint sinistre suggesta, nos tamen de tuae devotionis constantia indubitata fiduciam obtinentes, fidem suggestis nolumus adhibere; fraternitati per apostolica scripta mandantes quatenus in fidelitate stabili-

A ter perseverans, ea semper efficias quæ ad honorem et profectum ipsius debeant provenire, ut ei nos commodis et augmentis tuis efficaciter intendere teneamur.

Datum Ferentini, v Idus Septembri.

XCI.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Ei qui mortificat, deducit ad inferos et reducit, faciens in tentatione proventum, quas possumus gratiarum exsolvimus actiones quod non est oblitus inutilis servi sui, sed in vera dilectionis indicium visitans visitavit nos, qui quos amat arguit et castigat, et in corporis ægritudine manum suam super nos aliquantulum aggravavit. Verum B quoniam non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, morti nos tradere noluit; sed secundum multitudinem miserationum nostrarum [suarum] salvos nos faciens, alligavit contritiones nostras, et ægritudinem mitigavit, et flagellum quod super nos misericors et miserator induxit misericorditer relevans, adhuc nos Ecclesiæ sua servitio reservavit; ita quod jam per ejus gratiam in bona sumus convalescentia constituti. Utinam autem virtutem ex infirmitate perficiat, ut præcedens infirmitas future sit materia firmitatis; quatenus ex ipsa reddamur ægritudine fortiores, et cum imperfectum nostrum perfectius nunc et plenus agnoscamus, si quid possumus, si quid sumus aut scimus, si quid laudabiliter agimus, non nostris tribuamus meritis, sed ei potius ascribamus, scientes quod neque qui plantat neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Si ergo tanto tempore serenitatem regiam distulimus visitare litteris, non moveatur aliquatenus aut miretur; cum satis nobis fuerit visitationis tempore in visitatorem intendere, nec visitati possemus de facili alios visitare. Inter ipsos autem doloris stimulus et infirmitatis angustias in eo qui consolatur nos in omni tribulatione nostra consolationem accepimus, et in ægritudinis tristitia sumus laiores effecti quod laetos de tua serenitate audivimus rumores quod is qui visitat et facit redemptionem plebis suæ docuit manus tuas ad prælium et digitos instruxit ad bellum, infirmans arcum fortium qui in sua potentia confidebant, ut se a facie tua fugerent quod nec congressum etiam expectarent. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus in eo qui est fortitudo nostra figas anchoram spei tue, nec tuæ industrie imputes si quid tibi acciderit juxta votum, sed ei potius causam tue prosperitatis ascriras. De nobis autem sicut patre spirituali confidens, in omnibus quæ ad tui honoris spectaverint augmentum, consilium nostrum et auxilium confidenter exquiras, cum illud non tibi minus libenter impendere proponamus quam tibi necessarium aut voluntarium sit habere. Verum quoniam ad usitatam fallendi

(49) Vide Raynald. ad an. 1203, § 28.

speciem assueti fallacie recurrentes, quod viribus A nire, per litteras nostras consilium nostrum eis nequeunt, fraudibus obtinere intunduntur, auctoritatem sibi ex mendacio mendicantes, sicut nostris auribus est intimatum, Sueviae dux Philippus, etc., ut in prima præcedenti (50), usque pœnitentem. Hæc sicut scripsimus ita esse non dubites; nec credas si forsitan immissiones, etc., usque claudicare, cum non fuerimus hactenus in proposito nostro leves, etc., usque revocare. Cadant igitur et cadent, Dominu faciente, figulus et figmentum, veritas autem de die in diem amplius invalescat.

Datum.

XCL.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarum PRE-LATIS, RECTORIBUS, POTESTATIBUS, CONSULIBUS, MARCHIONIBUS, COMITIBUS ET ALIIS NOBILIBUS CON-STITUTIS IN LOMBARDIA.

Novit scrutator rerum et cordium Dominus Jesus Christus, cui omnium sunt cogitationes et intentiones apertæ, quod in facto imperii bono zelo processimus, id sollicite procurantes ut persona talis assumetur ad illud quæ pacem Ecclesia ac imperii affectaret, et urbis honores diligenter, et servaret Italiae totius ac Lombardie specialiter libertatem. Non enim, sicut pestilentes aliqui mentiuntur volentes inter Ecclesiam et imperium immortalis discordie materiam suscitare, ad imperii depressionem intendimus, sed incrementum ipsius potius affectamus; utpote per quod, si bene ordinatum fuerit, Ecclesiam defendendam credimus et in pluribus exaltandam. Nam etsi quidam imperatorum Romanarum Ecclesiam, Lombardiam et universam Italiæ graviter fuerint persecuti, sicut universitatis vestrae discreto bene novit, novimus tamen quod aliqui sunt sedem apostolicam venerati, ditantes et donantes eamdem, amantes Italianam, et diligentes specialiter Lombardiam. Attendentes igitur olim quantum dispendium ex defensoris defectu patetur Ecclesia quantumque incommodum ex imperatoris carentia sentiret religio Christiana, licet diutius expectaverimus expectantes si forsitan principes vel per seipso vel de consilio nostro finem imponerent tantis malis, quia tamen eos super his invenimus negligentes, paterna ipsis curavimus sollicitudine commonere ut Deum habentes præ oculis, et imperii zelantes honorem, ad provisionem ipsius melius intendere procurarent; ne vel dignitas annullaretur ipsius, vel libertas per eorum discordiam deperiret. Alioquin, quia mora trahebat periculum grave secum, nos quod expedire crederemus amplius procurantes, illi favorem apostolicum præstaremus quem crederemus majoribus studiis et meritis adjuvari.

Cum autem ad hujusmodi litteras, quas ad multos principum novimus pervenisse, nobis nec verbo suisset nec facto responsum, auditio quod quidam eorum ad commune colloquium disponerent conve-

A duximus exponendum, super iis quæ necessaria videbantur eos diligentius instruentes. Cæterum cum nec sic potuissemus prolificere apud eos, nolentes ulterius Ecclesie ac imperii dissimulare jaeturam, non posuimus carnem brachium nostrum, nec acceptavimus vultum potentis; sed in eo ponentes spem nostram qui non est personarum accepior, et qui David de postfentates accepit pascerre Jacob populum suum et Israel hæreditatem suam, pensavimus et examinavimus, quantum tamen de plano potuimus, studia eligentium, cum persona nobilis viri dueis Sueviae nostrum noluerit super hoc subire judicium; et intelleximus quod licet major pars principum in electione ipsius ab initio convenisset, plures tamen ex iis ad quos imperatoris spectat electio convenerunt postmodum in charissimum in Christo filium nostrum Ilinstrem Regem Ottonem; et quod ex eo quod sanctores præfati Philippi, absentibus aliis et contemptis, ipsum prius eligere presumperant, patet eos perperam processisse, cum explorati sit juris quod electioni plus contemptus unius quam contradictione plurimum obsistat. Unde quia privilegium meruerunt amittere qui permitta sibi abusi sunt potestate, videri non immerito poterat quod injuria hujusmodi nonobstante cæteri præacti uti potuerint jure suo. Præterea dux prædictus nec ubi debuit, nec a quo debuit, coronam et unctionem accepit. Memoratus vero rex et ubi debuit, videlicet Aquisgrani, et a quo debuit, scilicet a venerabilis fratre nostro Coloniensi archiepiscopo, recepit utrumque. Insuper sufficienter examinavimus merita personarum, cum dubium non existat ad nos examinationem hujusmodi pertinere. Est etenim generaliter et particulariter observatum ut ad eum examinatione personæ pertineat, ad quem impositio manus special: quod et principes sine contradictione qualibet recognoscunt; sicut expresse per venerabilem fratrem nostrum Salzburgensem archiepiscopum et dilectum filium abbatem de Salem et nobilem virum marchionem orientalem legatos suos recognoverunt in nostra præsentia constitutos, etiam principes supradicto Philippo faventes. Quod autem cum in electione vota principum dividuntur, post admonitionem et expectationem alteri partium favere possimus, maxime postquam a nobis unctione, consecratio, et coronatio postulatur, sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex jure patet pariter et exemplo. Nunguid enim si principes admoniti et expectati vel non potuerint vel noluerint convenire, apostolica sedes advocate et defensore caret, eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Præterea vestra, sicut credimus, universitas non ignorat quod cum Lotharius et Conradus in discordia fuissent electi, Romanus pontifex Lotharium coronavit, et imperium obtinuit coronatus, eodem

(50) Id est epist. 90

Conrado tunc demum ad gratiam redenente. Sunt autem notoria impedimenta, quae praefato duci ad suam promotionem obsistunt, videlicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, et persecutio divulgata quem progenitores ejus et ipse presumserunt in apostolicam sedem et alios ecclesiasticos exercere. Unde videri non immerito poterat quod ad reprobationem ipsius non erat ordo judiciarius observandus, cum actione non indigeant manifesta. Fuit enim, etc., ut supra de (51) *impedimentis* (52). Qualiter Philippus excommunicatus fuerit et est, cum adhuc faveat Capparono, qui Marcualdo in malitia et excommunicatione successit, nec unquam fuerit absolutus, et quod venerit contra proprium juramentum, fuerit etiam de persecutorum genere oriundus, et est Ecclesiam persecutus, et qualiter libertas principum deperiret si ipsum eligerent, qualiter autem Fredericus et Henricus persecuti fuerint Lombardiam, qualiter eam subjicere voluerint servitum, qualiter Philippus ipse adhuc patrum suorum inhaerens vestigiis, regnum Siciliae nobis et etiam nepoti suo subtrahere molatur, vestra, sicut credimus, universitas non ignorat. In persona vero regis Ottonis nihil impedimenti cognovimus quod promotioni ejus aliquatenus obviaret. Unde cum eum, licet sine vobis, pro vobis tamen receperimus jam in regem, et ei favorem apostolicum duixerimus impendendum, cuius pater pro Lombardia non solum odium imperatoris incurrit, sed suo etiam fuit patrimonio spoliatus, credebamus quod non solum consilium sed auxilium opportunum nobis ob favorem regis ipsius et ei ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram potenter et viriliter impendere curaretis præseri postquam exigimus a vobis utrumque; cumque consilium non super iis quæ sunt præterita requiratur, sed trabatur interdum a præteritis ad futura, credebamus quod pensatis negotii circumstantiis et iis quæ jam fecimus super factu imperii plenus indagatis, qualiter ad promotionem ipsius procedendum esset in posterum nobis considerare curaretis et auxilium imperari. Verum plerique vestrum in nullo nobis auxilium promittentes, consilium vix superficie tenus præbuerunt, quasi esset adhuc quod factum fuerat faciendum, aut vellexius quod cum multa maturitate fecimus ex multa levitate in dubium revocare. Sed forsitan quia non intellexeratis negotii seriem, nec adhuc erat processus nostri veritas vobis nota, taliter per vestras litteras respondistis? Sed non credebamus vobis ignotum quod jam erat in Tentonia divulgatum.

Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius et per apostolica scripta mandamus quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram et propriæ libertatis obtenu quod omisisti hactenus sine dilatione qualibet suppletis, et iis quæ jam fecimus plenus intellectis, qualiter in favore regis ipsius debeamus procedere rescri-

(51) Id est epist. 29, 55.

(52) Vide Gesta Innoc. III, c. 56.

A bentes, non solum consilium sed auxilium vestrum nobis efficaciter tribuatis, ut quod bene incepimus, melius compleamus. Ecce etenim Dominus nostrum videtur approbasse consilium vel nobis illud misericorditer inspirasse, cum rex ipse de die in diem fiat seipso robustior, et regnum ejus jugiter roboretur, et debilitetur quotidie pars adversa, non tam humana manus quam divina dejecta. Cum enim hoc anno dux Sueviae supradictus terram nolili viri Langravii Thuringiae fuisse ingressus et quamdam civitatem ipsius cum suis fautoribus obsideret (53), rex ipse, nutantibus etiam quibusdam ex suis, cum duce Bohemiae et aliis qui auxiliabantur eidem in auxilium Langravii properans, obsidentes obedit; et faciente cum eo domino signum in bonum, Philippus de Turingia in Saxoniam ad majorem exercitum colligendum ausugit; sed nec ibidem illum expectare presumpsisit, imo ad civitatem, in qua sui obsidebantur occulite revertens, relicto exercitu et disperso, cum paucis in Sueviam latenter abscessit. Ceterum rex prædictus non paucis castris et terris quæ duci faverant potenter accepis, in locis quæ ipse prius habuerat solemnes curias celebravit, tam a langravio quam duce Bohemiae, quem ipsi regem appellant, et fratre ipsius marchione Moravia, a multis quoque comitibus Suppanis fidelitatis juramenta recepit, et eos de feudis suis solemniter juxta imperii consuetudinem investivit. Ne igitur, si finem exspectaveritis, veritatem negetis et *Nescio vos* (*Matth. xxv*) cum fatus virginibus audiatis, præveniatis regem ipsum obsequio, et eum recipientes in regem auxilium ei tam utile quam efficaciter. Alioquin, dextra Domini faciente virtutem, et rex ipse promotionis sue recipiet incrementum, et in proximo monarchiam imperii obtinebit; sed vobis in nullo tenebatur, et nos vobis minus reputabimus debitores. Cum autem venerabilibus fratribus nostris Ferrarensi, Papiensi et Placentino episcopis, quibus etiam venerabilem fratrem nostrum Mantuanum episcopum sociamus, pro eo quod quæ in nostra praesentia constitutus a nobis audivit vobis poterit viva voce referre, negotium istud apud vos injunxerimus procurandum, volumus et mandamus ut per eos nobis plenus respondere curetis.

Datum Auagniæ, in Idus Decembbris.

XIII.

EISDEM.

Cum per venerabiles fratres nostros Ferrarensem, Papiensem et Placentinum episcopos super facio imperii vos nuper duxerimus consulendos, quia de negotio ipso non eratis ad plenum instructi, minus sufficienter et plene per eosdem nobis episcopos respondistis. Ut igitur ex iis quæ acta sunt hactenus plenus formetis animi vestri motum et propositum vestrum melius vobis exponere valeatis, per litteras generales totam seriem hujus facti, quam scire vos expediri, vobis duximus exponendam.

(55) Vide Godefrid. monach. Sancti Pantaleon. ad an. 1205.

1100
rum
nos,
rum
dise-
diem
obro-
non
enim
obilis
nam-
side-
suis,
idem
obse-
rum,
prem
in il-
, in
dictio
ten-
nacis
acc-
cu-
sopho-
sopius
tibus
s de
inem
veri-
atutis
obse-
tam
Do-
nionis
par-
nebi-
Cum
ensi,
n ve-
pum
entia
voce
pro-
nobis

Ideoque universitatem vestram monemus attentius et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum praedictis episcopis, quibus etiam venerabilis fratrem nostrum Mantuanum episcopum duximus sociandum, utpote qui que a nobis audivit vobis plenus poterit viva voce referre, cum ab eis fueritis evocati, ad diem et locum quem vobis præfixerint accedentes, auxilium et consilium vestrum per eos et litteras vestras nobis plenus exponatis.

Datum Anagniæ, ut supra.

XCIV.

FERRARIENSI, PAPIENSI, PLACENTINO ET MANTUANO
EPISCOPI.

Cum per vos, fratres Ferrariensis, Papiensis et Placentinæ, venerabiles fratres nostros archiepiscopos, episcopos et dilectos filios abbates et alios Ecclesiarum prælatos, rectores quoque, potestates, consules, marchiones, comites et alios nobiles Lombardiae super facto imperii duxerimus consulendos, etc., in eundem fere modum usque exponendam. Quia vero tu, frater Mantuane, que a nobis audisti eis poteris viva voce referre, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus praedictos omnes ad locum idoneum convocetis; ubi præsentatis eis majoribus litteris et perfectis, testorem earum ipsis diligentius exponatis, exigentes ab eis ut non solum consilium nobis tribuant, sed auxilium et favorem impendant, et super ulroque per suas nos reddant litteras et nuntios certiores. Vos quoque per litteras vestras responsiones eorum nobis plenus intimetis.

Datum, ut supra.

XCV.

POTESTATI ET CONSILIARIIS MEDIOLANENSIBUS.

Nisi constantiam vestram et industriam novissemus, potuissestis non immerito commoveri quod super facto imperii, de quo tam vos quam alios Lombardos nuper duximus consulendos, ita summo tenus et superficie tenus respondistis ut videremini siquid sapere quam quod haec tenus vos novimus sapuisse. Meminimus enim, nec credidimus vos oblitos, qualiter olim pro charissimo in Christo filio nostro illustri rege Ottone, in Romanorum imperatorem electo per litteras vestras, quarum inscriptum vobis sub bullâ nostra mittimus interclusum, preces humiles porrectis, inclytie recordationis Henrici ducis Saxoniæ patris ejus beneficia recolentes. Sane cum consuetudinis vestræ fuerit ut quod fortius inchoasti, fortius completeritis, miraremur non modicum si in ea promotione regis ipsius tepussetis in aliquo vel propositum mutassetis, quoniam fortitudinis vestræ constantiae plurimum mutabilitatis huiusmodi levitas derogaret. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus sicut de vestra devotione confidimus, et vos de nostra dilectione speratis, non recedatis a constantia mentis vestræ; sed in bono proposito persistentes, in colloquio ad quod per venerabiles fratres nostros Ferrariensem,

A Mantuanum, Papiensem et Placentinum episcopos vos et Lombardos alios convocari mandamus, tale dare consilium et auxilium promittere procureatis quod cæteri exemplo vestro ad devotionem regis ipsius fortius inducantur, et consilium suum ex vestra responsione formantes polliceantur auxilium opportunum. Nec trepidetis ubi non est de cætero trepidandum, cum ipsius regis promoto optatum jugiter recipiat incrementum.

Datum, ut supra.

XCVI.

UNIVERSIS TANDEM ECCLESIASTICIS QUAM SECULARIBUS PRINCIPIIBUS ALEMANNIÆ.

B Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, et divina voluntatis propositum quidam tunc amplius promovent dum illud se credunt fortius impedire, quosdam iniquitatis filios et falsitatis amicos, qui per mendacia concinnata divine dispositionis arbitrium in promotione charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis, in Romanorum imperatorem electi, retardare volebant, permisit Dominus in mendacio publice deprehendi; ut cum mendaces apparerent in uno, demererentur in cæteris mendacis suis fidem, nec favorem, quem men- tiendo saltem indicare volebant, apud veritatis filios obtinerent. Ecce etenim ei qui quos amat arguit et castigat gratiarum exsolvimus actiones quod visitans visitavit nos et secundum multitudinem miserationum surarum nos propius castigavit, sed morti non tradidit, immo qui percusserat, jam sanavit, et nostrâ contrititionibus alligatis, plenus nos restituit sanitati. Crediderant autem quidam ex infirmitate nostra se nocendi materiam assumpsisse, ac nos mortuos mentientes, confinxerunt etiam quod nobis alius fuerat substitutus; quem, ut eorum crederetur amplius falsitati, vocare pro sua voluntate Clementem; cui etiam cudentes novam bullam et litteras componentes, substitutionem illius nisi sunt per Teutonium divulgare. Sed benedictus Dominus Deus noster, quoniam non nobis sed sibi potius iniquitas est mentita, et qui paraverant proximo suo soveam, ipsi absque illo incederunt in eam. Jam enim manifestatur illorum malitia et iniquitas publicatur qui contra regem eundem sub fratribus nostrorum et contra venerabilem fratrem nostrum Magontinum archiepiscopum sub nostro nomine litteras in falsitatis fabrica fabricarunt, sic nocere volentes illi ut nobis impingeretur vitium falsitatis. Cum igitur mendaces hujusmodi aperte toties sint mentiti et toties in suæ testimoniis falsitatis litteris falsis usi, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus si similia forsitan confingant de cetero, non credatis, nec moriamini per sermonem aut epistolam tanquam missam sub nostro nomine ad credendum quod usque adeo simus in proposito nostro leves ut quod maturè disponimus leviter revocemus.

Datum Anagniæ, Idibus Decembri.

XCVII.

ILLUSTRI REGI DANORUM.

Sicut sibi spiritualis et materialis gladius mutuantur mutuae subventionis auxilium, et vicissim communicant vires suas, ut defectus suos ope vicaria suppleant, et uterque alterius perficiat imperfectum, decet etiam ut sibi ad invicem suffragentur, et apud eos qui gladium spirituale non timent, jus ipsius armis gladius materialis alleget, et spiritualis temporali, cum necesse fuerit, auctoritatis sue robur impendat, et tribuat super iis que minus essent valida sine ipso valorem. Cum igitur charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto, in Romanorum imperatorem electus, et fratres ipsius quasdam conventiones tecum iniisse noscantur et litteris propriis roborasse, ut dispositioni regiae auctoritas pontificalis accedat; conventiones ipsas, sicut ad honorem tam Ecclesie quam imperii et utrinque partis utilitatem provide facta sunt et ab utraque parte sponte receptae, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli, etc.

Datum Anagniæ, xv Kal. Januarii.

In eundem modum nobili viro langravio Turinæ usque electus quasdam conventiones, etc., usque quam imperii et ipsius regis utilitatem et tuam providentiam factæ sunt, etc., usque in finem.

Datum Anagniæ, ii Idus Decembris.

XCVIII.

NOBILI VIRO DUCI SAXONIE.

Cum finem rerum Providentia metiat, et extendat sapiens sue considerationis aciem ad futura, miramur non modicum et movemur quod cum te virum esse noverimus exercitatum in temporalibus et in aliis circumspectum, in facto imperii caligare videris et finem ejus improvidus expectare. Sane cum Sueviæ dux Philippus propter impedimenta que in litteris generalibus, universis principibus destinatis, nos meminimus expressisse nec possit nec debeat ad imperii monarchiam pervenire, jugiterque desicit in seipso, et pars ejus de die in diem amplius infirmetur, charissimus autem in Christo filius noster illustris rex Otto in Romanorum imperatorem electus vir sit industrius et idoneus ad imperium obtinendum, flatque jugiter in seipso robustior et robur retur quotidie regnum ejus, non debueras tandi incumbere baculo arundineo, qui manum perforat innitentis, sed illi potius adhaerere columnæ que in petra soliditate firmata nec pluviarum imbræ, nec impetus fluminum, aut ventorum formidabit impulsus. Cum enim Dominus quod de ipsius regis promotione disposuerat ab aeterno jam incepérat temporaliter explicare, ac beneplacitum suum certis ex quadam parte indicis revelarit, cuiusdam fatuitatis est species divinae velle dispositioni resistere ac ejus omnipotentie obviare. Equid igitur expectas adhuc, et non prævenis in benedictione dulcedinis regem ipsum, ut cum coronam acceperit de lapide pre-

A tiosis, circa te regiae benevolentiae dona diffundat et magnificet et inter se honorantes honoret? Sane prudentiam tuam non credimus ignorare quod si ultimus ad fidelitatem ejus venire volueris et post cæteros ejus gratiam obtinere, aut nullum aut difficilem invenies apud ipsum accessum, nec volet forsitan te rogatus recipere quem tu non recipis cum rogaris. Audis namque te credimus ex evanglica lectione quod virgines que tunc tandem oleum emere voluerunt cum sponso fuerat occurrentum, quia cum aliis intrantibus ad nuptias non intraverunt, *Nescio vos* (*Matth. xxv*) audire meruerint novissime venientes, et clausa janua, omnis eis fuerit præclusus ingressus. Ne igitur nobilitati tuae simile sic contingat, monemus et exhortamur attentius, consulumus, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus omni mora et difficultate cessante ad ejusdem regis fidelitatem accedas, et sic ejus obsequiis te addicas ut dilationem temporis fidelis auxilio redimas, et devotionis constantia moræ dispendias recompenses; sciturus quod si nunc saltem audias et exaudias vocem nostram et consiliis acquiescas, apud regem ipsum interponemus efficaciter partes nostras ut te in gratiam regalem admittat et inter eos qui ei a principio astiterunt honoret.

Datum Anagniæ, Idibus Decembris.

In eundem modum Bertoldo duci Zaringiæ, duci Moraviæ, comiti Barenzi, duci Austriae, duci Bavariae, marchioni orientali, ita quod uniuersique seorim.

XCIX.

DUCI BRABANTIE.

Miramur non modicum et movenur si pro te ac in te illud probabile improbatur et generale illud exceptiōne recipere speciale quo diligere dicitur qui est pater. Ecce etenim charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem, in Romanorum imperatorem electum, nobilis mulieris filie tua sponsum (⁵⁴), generum imo ea media natum tuum, in eo articulo reliquise referaris cui eum sine te non debueras commisisse. Sane cum neque qui plantat, neque qui rigat, si aliquid, et non nisi qui legitime certaverit coronetur, non sufficit si plantasti hactenus et rigasti aliquandiu quod plantaras, nisi tandiu rigare studieris donec incrementum recipiat quod rigaras, et cum perseveraveris usque in finem, gloriam assequaris debitam pro labore. Debueras siquidem esse sollicitus ne pugnaret filius sine patre, ac sine te se dubio eventui bellorum committeret, qui, te presente, securius potuisse hostiles acies impugnare. Verum etsi defecerit vel non proficeret saltem ei virtus hominum, in quibus præcipue confidebat, ille tamen eum in necessitatibus articulo non reliquit qui secundum Psalmistam in opportunitatibus est adjutor. Unde quia Dominum adjutorem habuit, non timuit, etsi relictus a suis, quid ei homo faceret inimicus. Vellemus autem ut

(54) Vide supr. epist. 60.

dat et
? Sane
uod si
t post
et diffi-
et for-
s cum
angelica
oleum
ndum,
strave-
nt no-
fuerit
simile
entius,
damus
d ejus-
sequis
lio re-
pendia
audias
escas,
partes
et inter-

e, duci
i Bara-
eorsim.

ac in te
ceptio-
qui est
um no-
um im-
e spon-
i, in eo
de bue-
neque
e certa-
enus et
ndiu ri-
t quod
finem,
ebueras
s sine
committ-
hostiles
on pro-
prae-
is arti-
am in
minum
a suis,
tem ut

tropæum tecum de hostibus reportasset, nec tu dedisses tuam gloriam alienis, aut in laborem tuum alius introisset, et sic fovisse filii tui partem ut patri semper devotius subjaceret. Sed fueras forsan alius occupatus, et privata necessitas ab ejus te subsidio revocavit, nec potueras simul intendere propriis et alterius negotia procurare, licet causam ejus reputare debueras tanquam tuam. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus cum Dominus factum regis ipsius manuteneat, justitia exigente, ita ut jugiter fiat se ipso robustior et de die in diem roboretur amplius regnum ejus, in prosperis non relinquas quem foivist hactenus in adversis, nec patiaris ut alius ponat principiis tuis fœm et de labore tuo mercedis præmium assequatur. Cumque nos regem ipsum ad recipiendam imperii coronam vocabimus, eum in forti manu et extento brachio comiteris. Taliter igitur efficias quod monemus ut de fortitudine ac constantia tua merito commenderis, nec notam alicujus levitatis incurras, et cum in stadio cucurris, cursus dimides et termines ante metam.

Datum Anagniæ, ii Idus Decembri.

C.

COLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

Cum finis non pugna coronet, miramur non in dicum et movemur quod, sicut a multis audivimus, maculum in gloria tua ponis, dum quod foivist hactenus in sua promotione relinquis. Sane cum super facto charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum Imperatorem electi dici et aëstus pondus portaveris, et quem post Dominum solus creaveras manuteneris fere solus, non tam pro nobis et Ecclesia Romana quam pro te ac Ecclesia Coloniensi, dolemus quod in famam tuæ ac ipsius utilitatis dispendium, cum proficere magis debueras, deflisis, et meritum tui laboris amittis cum mercedem potueras obtinere. Scimus etenim, nec apud nos testibus ullis eges, quod promotionis ejusdem regis principium fueris, et quem plantavæs curaveris hactenus irrigare. Nunc autem, qua occasione nescimus, eum videris pene penitus reliquise, ita ut jam sine te triumphet de hostibus cum quo potueras triumpphas; ac quia Deus in sui dispositione non fallitur, te quoque sub quadam dissimulationis specie tuum ei subtrahente favorem, de die in diem magis proficiat et amplius prosperetur; ejus prosperitas, si responderent ultima tua priuatis, tibi fuerat imputanda. Ne igitur perdas penitus meritum et impensam, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus illum in fine non deseras quem in initio provocasti, nec des tuam gloriam alienis, aut te ipsum efficas alienum ab eo quem quoad factum imperii genuisti; sed cum eum ad recipiendam imperii coronam vocabimus, ipsum in forti manu et extento brachio comiteris. Alioquin non tam ei videris illuisse quam nobis. Ideoque, unde nostram merueras

A gratiam, indignationem incurres, et paenam reciperes unde præmium expectabas, nec etiam, te cadente, illud ædificium rueret quod in apostolica sedis est fundamento firmatum. Quis sicut nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui edificant eam, ita vacuabitur conatus eorum qui quod ipse construxit destruere moluntur.

Datum, ut supra.

C.I.

ILLUSTRI REGI DANORUM

L. et charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto, in Romanorum Imperatorem electus, serenitati tua sit tam amicitia quam affinitate conjunctus, nihilominus tamen auxilium quod inter sue promotionis primitias ei potenter et viriliter impendi disti nobis reputamus impensum, et ad honorem tuum propter hoc specialiter intendimus et profectum. Nam quamvis ad favorem ipsius duplex, affinitatis videlicet et amicitiae, ratio te inducat, ut tamen triplices funiculus non rumpatur, devotionis sinceritas, quam ad nos et Romanam Ecclesiam habere te credimus, prædictis accedens ei consert amplius firmamentum, cum sine conscientia lesione ac famæ dispendio favere valeas cui favemus. Super hoc igitur magnificentiam tuam prosequentes actionibus gratiarum, monemus et exhortamur in Domino quatenus de die in diem in ejusdem regis dilectione proficias, et tam potenter et efficaciter soveas et promoveas partem ejus, ut auxilio tuo et favore sufficias in brevi possit imperii monarchiam obtinere, sciturus quod reputabimus nobis ipsis impensum quidquid honoris et gratiae ipsi duxeris impendendum.

Datum, ut supra.

C.II.

SUPPANIS BOHEMIAE.

Devotionem vestram in Domino commendamus quod, sicut veridica multorum relatione comperimus, venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, apostolicæ sedis legatum, ob reverentiam Dei et nostram humiliiter recepistis et curastis honorifice pertractare, ita quod ad communionem ejus, relictis uxoribus et filiis vestris, in forti manu et brachio extento cum domino vestro Bohemiam exunes, charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum Imperatorem electo, potenter et viriliter astutis, in accessu autem vestro ei plurimum honoris accessit, cum congressum ejus ipsis fugerit inimicus, nec coram vobis ausus fuerit comparare, sed disparuerit potius et ad propria redierit, relieto exercitu et disperso. Super hoc igitur nobilitatem vestram prosequentes actionibus gratiarum, monemus et exhortamur attentius quatenus, sicut bene coepistis, eidem regi de cætero fideliter et fortiter assistatis, et soveatis ac promovetatis taliter partem ejus quod ipsius negotium in brevi, dante Domino, feliciter consummetur. Nos enim reputabimus nobis ipsis impensum quidquid gratiae et honoris ei doxeris impendendum.

Datum, ut supra.

CIII.

ARCHIEPISCOPO SALZBURGENSI.

Gum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo curaveris adhaerere, miramur quod, sicut nobis ex ejus est parte propositum, nec litteras ad eum nec nuntios destinasti; nec ipsi curasti aliter subvenire. Ne igitur fides sine operibus mortua videatur, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eum de cætero non solum litteris et nuntiis visites, sed taliter in aliis etiam ei studeas subvenire quod in exhibitione operis tua ejus devotione plenius innotescat, et non videaris nos in eo et ipsum probos tantum labii honorare.

Datum, ut supra.

CIV.

PRENESTINO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Quanta sit obedientiae virtus etsi ex sacrae paginae dicidemus lectione, in te tamen jam apertius legimus ei familiarius experimur. Dum etenim quantum negotium tuæ devotioni commisimus intuemur, et quantum onus tuis humeris duxerimus imponendum attendimus diligenter, agnoscimus quod gravitatem ejus tua devotio minuit, et molem oneris obedientia levigavit. Ecce etenim Romani imperii negotium, cui non potest præferri aliud in temporalibus vel conferri, sic Dominus in tua manu direxit ut, arcu fortium confirmato, infirmi robore sint accincti, et potente deposito, sit humili exaltatus. Sollicitudinem ergo tuam in Domino commendantes et prosequentes actionibus gratiarum, monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus non deficias, sed proficias potius, et sic cœpitis insistas ut in bœvi ad nos, dante Domino, cum palma victoria revertaris, et presentis gratiam sentias qui absentia haetenus servivisti.

Datum Anagniæ, Idibus Decembri.

CV.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.

(55) Sinceræ intentionis affectum quem circa promotionem regiam habuimus hactenus et habemus explicare nos litteris non oportet, cum plenius hoc exponat effectus et fidelius interpretentur mentem nostram opera quam scriptura. Sane præter opinionem plurium et multorum consilia suscepimus ab initio causam tuam, de cuius promotione omnes pene penitus desperabant, et studiuimus efficaciter promovere, nec te in articulo illo reliquimus quo per obitum inclitæ recordationis Richardi regis Anglorum, avunculi tui, videbaris ab omnibus derelictus. Licet enim non desuerint qui multipliciter nos tentarent et muneribus et promissis nos vellent, a favoris tui proposito revocare, nec prece tamen, nec pretio, nec minis, nec monitis potuerunt ali-

(55) Arnold. Lubec., lib. vii, cap. 4.

A quatenus flectere mentem nostram quin de die in diem amplius in tua dilectione serveret et ad electionem tuam propensius aspiraret. Quamvis autem neque qui plantat, neque qui rigat sit aliquid, sed qui incrementum dat Deus, gaudemus tamen in eo qui dat omnibus affluent quia ei quod plantavimus et rigavimus incrementum benignus indulxit, ita ut sicut granum sinapis quod mulier in barto suo legitur seminasse, planta nostra in arborem magnam jam excreverit; in cuius ramis volucres cœli, dante Domino, in brevi sedebunt, et sub cujus umbra bestie terræ quiescent. Cum igitur Dominus dirigit gressus tuos et firmet de die in diem amplius regnum tuum, monemus serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus eum tempus jam acceperis opportunum, opportune ac importune, vigilanter et incessanter insistas ut bonum principium finis optimus subsequatur, et optatum commune desiderium nostrum sortiatur effectum, foveas in dilectione ac devotione tua principes qui te sovent ut alios melius ad tua serenitatis favorem inducas, et dum principum tibi favor arrides, ad tua promotionis perfectionem intendas, nec negligas in aliquo factum tuum, sed omni diligentia studeas promovere. Sane speramus in eo qui est in se sperantium fortitudo quod si denuo profeceris sicut hoc anno diceris, profecisse, non erit qui tuo profectui se opponat vel divinae dispositioni resistat.

Datum Anagniæ, xvii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

CVI.

LITTERÆ OTTONIS REGIS.

Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO Dei gratia sacrosancta Romanæ Ecclesiæ summo pontifici OTTO eadem gratia et sua Romanorum rex et semper Augustus salutem cum filiali dilectione.

Cum post Deum, Pater sancte, vos semper habemus propitium et benignum, sicut exaltatio et sublimatio nostri honoris manifeste declarat, et honorem nobis divinitus collatum Deo et vobis semper velimus ascribere, cum in cinerem et favillam negotium nostrum redactum fuisset si manus vestra vel auctoritas beati Petri in partem nostram non declinasset, hoc semper præ oculis habebimus quod usque vixerimus. Sane innotescere vobis cupimus quod status noster de die in diem prosperatur; et hoc non excellentiae nostræ, sed Deo et vobis et Ecclesiae Romanæ ascribimus. Regem Bohemiæ, Langravium Thuringiæ, marchionem Moraviæ per potentiam non habuimus, sed per magnam vestram sollicitudinem et frequentem; de quo non dubitamus, sed de die in diem super hoc magis certificamur (56). Curiam enim solemnum habuimus proxima quinta feria ante festum beati Martini; in qua multi principes imperii fuerunt, archiepiscopi, episcopi, duces, comites et alii quamplurimi nobiles. In ea vero talia sunt ordinata et statuta quæ scriptis com-

(56) Vide supra epist. 56.

ie in
ele-
utem
sed
in eo
imus
ita ut
o le-
gram
dante
mbra
irigat
gnum
amor
s op-
er et
opti-
perium
ne ae
nelius
princi-
per-
actum
Sane
situatio
licheris.
ponat
icatus

o Dei
ponti-
rex et
e.
abea-
et su-
et ho-
emper
m ne-
vestra
a non
quoad
pimus
ar; et
bis et
, Lan-
er po-
stram
ubita-
tifica-
oxima
multi
scop,
In ea
com-

mittere non audemus, sed latori presentium dilecto et familiarissimo clero nostro H. de Aquileia memoriter commendavimus, et ei firmiter sub obtentu gratiae nostrae injunximus ut vobis omnia per ordinem referat. Firmiter enim credimus quod quod de nobis incipistis infra paucos dies, hoc est, in Purificatione beatæ Mariæ, bono fine consummabitur. Principes enim superiores, videlicet archiepiscopus Salzburgensis cum suffraganeis suis, dux Austriae cum nobilibus terræ suæ, et dux Bavariae, terras eorum a nobis recipient et fidelitatem præstabant, ita per Dei gratiam quod discordia in gratiam convertetur. Expedit enim vobis et nobis ut consilium vestrum et auxilium apponatis sicut videritis expedire. Rogamus igitur paternitatem vestram ut solito more benigne legationem nostram audiatis, et consilium vestrum, quod magnum est, apponatis, et latorem presentium H. de Aquileia quam citius poteritis nobis transmittatis; quia in predicta curia consilio vestro et auxilio una cum principibus imperii ut volumus, facturi quod nobis mandaveritis. Ea quæ lator presentium super huius vobis dixerit indubitanter credatis. Predicta curia erit apud Woldam. Dominus legatus non interfuit curiae Susak, quia pro negotiis Ecclesiæ ac nostris ad partes ferat orientales.

CIVIL.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANUM IMPERATOREM

ELECTO.

Serenitatem tuam in Domino commendamus quod ingratitudinis vitium fugiens, et Ecclesiæ Romanae beneficia recognoscens, nobis post dominum profectum suæ promotionis ascribit et per suas litteras confitetur quod negotium ejus redactum esset in cinereum et favillan nisi ei manus nostra et beati Petri auctoritas astitisset. Consideras enim tecum et diligenter attendis quod non labiis tantum te curaverimus; honorare, sed in omnibus que ad promotionem tuam facere videbantur auctoritatem tibi præstitum et favorem; dumque statum presentem præterito confers, et utrumque altero diligenter meditatione metiris, et qualiter pars adversa, que in sua olim potentia confidebat, suis sit ex magna parte viribus enervata, consideras, intelligis quantum tibi per favorem apostolicae sedis accesserit, quantumque factus sis te ipso robustior, et qualiter in promotione tua pars sit altera minorata; que per Dei gratiam, te proficiente, deficit, et te crescente, decrescit. Gaudemus etiam quod is cuius vices in terris, licet insufficientes, gerimus et ministerium exercemus, iudicium nostrum videatur misericorditer approbasse, cum ei quod plantavimus et rigavimus, dederit incrementum et datus credatur in proximo ad perfectum. Verum non nostrum, sed suum potius iudicium approbavit. Quoniam nos ejus exemplo super imperii Romani negotio non suimus personarum aut munerum acceptores, nec potentem respximus et despeximus impotentem; sed potente potius ob causas rationabiles et multiplices repro-

A bato, elegimus et assumpsimus impotentem, ejus inharentes vestigiis qui exaltat humiles et humiliat contumaces. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus quanto Deus te amplius exaltarit; tanto magis in ejus humilie te conspectu elationem cordis fugiens et extollentiam oculorum, non solummodo apud Dominum, sed et apud imperii principes et pauperes quoslibet et minores. Beneficia quoque apostolicae sedis assida tecum meditatione recensens, eam, sicut debes, in capite venereris, et in membris honores; sciens quod caput membro gaudenti congaudet, et parti dolenti suum condolet universum. De nobis autem, quorum constantiam es expertus, si quid tibi fuerit sinistri suggestum, omnino non credas; sed puritatem nostram ex operibus nostris attendas, non credens sermonibus detractorum qui ad tuum potius detrimentum immissiones per malos angelos facere moluntur; non tam ut tu contra sedem apostolicam movearis quam ut nostra circa te conscientia vulnereretur. Cum autem Dominus tempus tibi concesserit opportunum, quo possis feliciter imponere laboribus tuis finem, vide ne in vacuum gratiam ejus accipias et acceptio tempore negligas causam tuam; sed opportune ac importune insistas ut quod queris invenias et accipias quod expetis et exoptas. Quia vero, sicut acceperimus, in manu fortis Sueviam intraturus, volumus ut indemnitati Ecclesiæ et religiosorum locorum quantumcunque poteris studeas providere, cavae sollicite ne monasterium de Salem, in quo fratres Cisterciensis ordinis laudabiliter conversantur, destruant occasione hujusmodi vel enormiter et graviter opprimatur. Ceterum quoniam, ut docet Apostolus, non omni spiritu est credendum, sed probandi sunt spiritus si ex Deo sint, cum frequenter angelus Satanae transfiguret se in angelum lucis, et saepe immissiones fiant per angelos malos, verentes ne fraudibus noceat qui viribus nocere non potest, super quibusdam que dilectus filius H. Aquilegensis nuntius tuus nobis proposuit ob cautelam nostram et commodum tuum ad presens non duximus alind respondendum nisi quod in omnibus te circumspicuum exhibeas ac prudentem, nec verbis detinearis inanibus, ut cum tempus accepferis, oblata tibi temporis opportunitas dilabatur, ant circumveniaris fraudibus exquisitis, ut quos habes amittas, et quos habituras fueras non acquiras.

Datum Anagniæ, viii Kal. Februarii.

CVIII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, DUCIBUS, ET ALIIS PRINCIPIBUS CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORVM IMPERATOREM ELECTO FAVENTIBUS.

Solet esse tam messis quam vindemia cultori gratior post labore, et non solum mercenarios finem sui operis prestolatur, sed et viri fortes habent menses vacuos, et dies sibi laboriosos enumerant, donec quod feliciter inchoaverunt felicius exe-

quantur. Sane summa intentionis finis operis esse A nec fames, nec aliud te posset a charitate ipsius debet, nec solet incipere sapiens quod nolit aut aliquatenus separare. Sperabamus siquidem quod nequeat consummare, sciens quod finis non pugna coronat, et non qui cœperit, sed qui perseveraverit, salvis erit, nec currentes, sed percurrentes bravium apprehendant, aut coronentur qui nisi usque in finem legitime decertaverit. Siquidem cum ad promotionem charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatore electi tam in personis quam rebus plurimum laboraveritis hactenus, nec fuerit labor vester inanis, imo plantas quam plantastis diligenter et rigoribus dede- B rit Dominus incrementum, ita ut maturitatibus proxima jam spondeat uberes fructus vobis, cavete ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, sed eam potius tempore accepteis accepto, et cum via vobis pateat et sit oblati facultas, quia semper nocuit differre paratis, non queratis moras aut dilations capietis, sed eis omnino postpositis, quod bene cœpistis, quantum permisit Dominus, compleatis. Ecce enim regiones albent ad messem, ita ut nisi messor negligat missionem, sed falce se accingat potius ad metendum, metere non solum que seminaverat ipse possit, sed in aliorum intrare laborem et que alii seminaverant congregare. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attenius et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ut finem de cetero tam vestris quam imperii labribus imponatis, taliter vos accingere procureatis ut cum eum vocabimmo ad coronam, nulla vos mora detineat quin in forti manu et brachio extento, prout videbitur expedire, ad nostram eum præsentiam honoriſice adducatis, apostolica benedictionis gratiam et sacre unctionis mysterium suscepturum. Taliter igitur exsequimini quod mandamus ut ea intentione vos ostendatis hactenus laborasse quod finem tantis imponeretis laboribus et digne recuperetis pro tanto et tam diutino labore mercedem.

Datum Anagniæ, ix Kal. Februarii.

In eundem fere modum cantigario Thuringia. In eundem modum comiti palatino Rheni.

CIX.

ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGENSI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

In admirationem inducimus vehementem et non modico mœrore turbamur quod cum Magdeburgensis Ecclesia in magna necessitate articulo, videlicet tempore schismatis, sinceritatem devotionis et constantiam fidei Ecclesie Romanae servarit, et in eadem usque ad hæc tempora permaneserit puritate, nunc, te faciente, quod dolentes referimus, obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, et argenteum tuum in scoriam est conversum, contra id quod de te hacenus putabamus. Inter ceteros etenim ecclesiasticos et sæculares imperii principes te credebamus Romanam Ecclesiam quodam modo specialius venerari et nos ipsos brachii sincerioris charitatis amplecti et sie in apostolica sedis devo- tione firmiter permanere ut nec mors, nec gladius,

A nec fames, nec aliud te posset a charitate ipsius aliquatenus separare. Sperabamus siquidem quod sic nobis fideliter adhaereres quod velles cum triumphibus triumphare, ac licet casum non posses formidare nobiscum, reportares tamen, si cum cadi- entibus caderes, gloriosum et beatum te crederes si persecutionem propter justitiam et obedientiam patereris. Sane advertere debuisses ne relicta obedientiae semita, contra stimulum calcitrans, ad inobedientia devia declinares, cum obedientia præferatur victimis et idolatriæ inobedientia comparetur, dicente propheta: *Nunquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci ejus? Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum; quoniam peccatum ariandi est repugnare, et quasi a celo idolatriæ, nolle acquiescere (I Reg. xv).* Legeras autem quod inobedientia de paradiso primum hominem expulit, et Saulem a regno dejectit. De Christo vero, qui factus est obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, in Apostolo novissum te legisse quod propter hoc Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Quia ergo scienti bonum, et non facienti, peccatum est illi, et servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens, vapulabit multis, cum quam commendabile sit obedientiae bonus et quam detestabile inobedientiae vinculum ex divina pagina didiceris lectione, veterem hominem cum actibus suis exuere debuisses et novum induere qui tibi et aliis reliquit exemplum ut sequamini vestigia ejus; quatenus sicut ipse non solum obediens Deo Patri, sed Mariæ ac Joseph subditus fuisse describitur, sic et tu superioribus subditus non resisteres contumaciter, sed humiliiter obediens; ne si aliter ageres, pro pari criminis punireris non impetrerit cum Saule.

Licet autem inobedientiae vitium potuisseus jampridem in te graviter vindicare, cum propter hoc per venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, apostolica sedis legatum, qui quantus in Cisterciensi ordine fuerit, et quantum locum in Ecclesia meruerit obtinere, quantumque per injunctum ipsi legationis officium auctoritatis ei accesserit et honoris, te non credimus ignorare, fueris excommunicationis sententia innodatus, nec te propterea excommunicatum habueris, sed excommunicatus presumpseris celebrare, nos tamen canis tuis et honestati parentes, quantumcunque vide- remur derogare legato, licet id non faceremus animo derogandi, te fecimus a vinculo excommuni- cationis absolví, credentes quod patientia nostra te ad penitentiam revocaret, nec gratia nostra te de cetero exhiberes ingratum, sed gratias agens potius obediens. Verum, sicut opera tua testimonium perhibent veritati, factus est novissimus

error tuus peior priore, cum ex benignitate nostra sis amplius induratus, ita ut despere videaris in senio qui tempore sapueras juventutis (57). Ecce enim cum idem legatus, de quo fiducialiter gloriamur quod a muneribus excutit manus suas, et de quo vere dicere possumus: *Nos fuit qui ditaverit Abraham* (Gen. xiv), tibi ex parte nostra sub debito juramenti quod in tua nuper absolutione praestiteras districte praeceperit, et nos etiam per litteras nostras dederimus in mandatis ut super imperii Romani negotio nostra acquiesceres voluntati, et charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatore electio, quem nos in regem suscepimus, tu quoque nobiscum eum in regem suscipiens, fideliter adhæreres, tu tamen nec ejus nec nostro mandato deferens, nec prestitum juramentum attendens, noluisti quod mandatum tibi fuerat adimplere; imo cum propter hoc excommunicatum te renuntiaverit et perjurum, relaxasti contra eum et Romanam Ecclesiam linguam tuam, et nescimus cuius appellacionis obtenuit deferre sententia contempnsisti, cum etiam in dubio debuisses viam eligere tutorem, et donec res nostro diffiniretur judicio, sententiam observare.

An forte putas quod mandatum tibi factum fuerit contra Deum, aut in tali negotio, tanquam ad apostolicam sedem non spectet, nobis non debebas obediere? Certe multum despis, si hoc sapis. Nam et nos homines sumus, et Deum cœli timemus, nec quidquam vellemus contra ipsum statuere aut supra nos aliquid arrogare. Quantum autem in hoc facto deliqueris, et quam merueris ex contumacia tanta paenam, melius experireris in opere quam ex canonica teneas lectione, nisi adhuc, quantum possimus, tuse vellemus honestati deferre; sed nisi deferenribus deferas, et deposito corde lapideo carneum cor assumas, et obedias voci nostræ, quanto differunt amplius, tanto gravius inferetur. Sane si fuimus semus in facto imperii personarum aut munerum acceptores, si potentiam præposuissemus justitiae, et pervertissemus judicium æquitatis, inobedientiam tuam vel dissimularemus omnino, vel saltē minus moleste ferremus. Verum cum personarum acceptione postposita, non attendentes vultum potenteris, nec impotentis justitiam contemnentes, sculi fuerimus æquitatem, et jam Dominus judicium nostrum certis videatur indicis approbasse, contumaciam tuam nec debemus nec volumus ulterius in patientia sustinere, cum secundum Apostolum parati simus inobedientiam omnem ulcisci, quam ex hoc et tu ipse amplius manifestas quod expectatus diutius, licet promiseris, nullum tamen propter hoc miseris responsalem. Volentes autem adhuc, si possumus, te ad viam rectitudinis revocare, moneamus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta in virtute obedientie districte praincipiendo mandamus quatenus, omni excusatione cessante

A prædicto legato infra mensem post susceptionem præsentium plene satisfacias de injuriis irrogatis, et sicut idem tibi ex parte nostra praeceperit, super facto imperii nostræ consentias et obedias voluntati; præsertim cum idem rex sufficietem præstare velit super indemnitatem Magdeburgensis Ecclesiæ cautionem. Alioquin noveris nos venerabilibus fratribus nostris Mindensi, Verdensi et Hildesemensi episcopis dedisse districtius in mandatis ut extunc te singulis diebus Dominicis et festis, pulsatis campanis et candelis accensis, appellatione remota, excommunicatum publice nuntient, et per vicinas dioeceses faciant sub solemnitate simili nuntiari, suffrageaneis tuis et Magdeburgensi capitulo ex parte nostra in obedientie virtute mandantes ut inobedienti tibi nullam reverentiam prorsus impendant, nec te ut metropolitanum honorent, sed ut excommunicatum evitent. Quod si nec sic arbor tua sola stercoribus fructus protulerit requisitos, securim ad radicem fculneæ infructuose ponemus, ut juxta proverbium veritatis, arbor quæ non fecerit fructum bonum, excidatur et mittatur in ignem.

C.X.

EPISCOPO PATAVIENSI.

Non est tibi vel aliis formidandum quod nos, qui debemus omnium jura tueri, velimus imperii Romani jura turbare, ne inde nascantur injuria unde jura nascuntur, cum illa sinus mensura contenti quam Christus in Evangelio diffinivit. Reddite, inquit, *qua sunt Cæsaris Cæsari, et qua sunt Dei Deo* (Matth. xxii). Ne quis igitur testiminet quod contra jura imperii Romani aliquam nobis obligationem feceris aut etiam sponzionem, praesentes tibi litteras in testimonium duximus concedendas; in quibus scripturam illam quam ad tuam innocentiam ostendendam nobis dedisti de verbo ad verbum duximus adnotandam. Ego... Pataviensis episcopus per hoc scriptum meo sigillo munitione proficeo et affairo quod litteras illas in quibus quoddam capitulum continetur per quod clavibus Ecclesia, quas Deus beato Petro et successoribus ejus concessit, videtur aliquatenus derogari, nec legaram nec audieram antequam ad præsentiam domini papam venissem, licet litteris illis meum sit sigillum appensum; quoniam minus cautele vacuo pergameno meum jussi sigillum apponi, credens quod nihil in eo scribi deberet in derogationem ecclesiastice potestatis. Unde capitulum illud contra claves Ecclesie nec approba nec defendo, sed corde credo et ore confieor quod quidquid Romanus pontifex, qui est successor beati Petri et vicarius Iesu Christi, ex auctoritate ipsarum clavium ligaverit super terram, erit ligatum in cælis, et quidquid solverit super terram, erit solutum in cælis.

Datum Laterani, xi Kal. Junii, anno septimo.

CXI.

NOBILI VIRO DUCI BRABANTIAE.

(58) Olim, si bene recolimus, pro consummanda

(58) V. de supra epist. 30.

(57) Vide supra epist. 56, 84.

copula inter charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum, et dilectam in Christo filiam [Mariam] natam tuam nobis humiliiter supplicasti, ut dispensationem quam venerabilis frater noster Pranestinus episcopus, apostolicae sedis legatus, de speciali mandato sedis apostolice fecerat inter ipsos auctoritate dignaremus apostolica confirmare. Cui petitioni, propter multam utilitatem quae noscitur ex hoc imperio proventura, consensum praebeimus pariter et favorem. Nunc autem, quod grave gerimus et molestum, occasionibus frivolis adinventis ipsam eidem regi sponso suo tradere malitiose recusas, cum solemniter inter ipsos sponsalia sint contracta, et hinc inde tam per te quam per homines tuos prestito juramento firmata, illicium habens, ut dicitur, cum nobili viro Philippo Sueviae duce tractatum ut eam charissimo in Christo filio nostro Frederico, illustri regi Siciliae, nepoti suo, copules in uxorem: quod utique tanto gravius reputamus quanto magis ex hoc et animæ tue periculum et famæ dispendium procuratur (59). Cum enim praedictus rex Siciliae sororem charissimi in Christo filii nostri illustris regis Aragonum germanam, uxorem quondam illustris regis Hungariae, accipere debeat in uxorem, et jam inter ipsos per dilectum filium Roffridum tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbyterum cardinalem Casinensem abbatem, tunc apostolicae sedis legatum; de mandato nostro, medianibus et jurantibus familiaribus utriusque, sponsalia sint contracta, preter id quod dicta filia tua ipsum regem Siciliae linea consanguinitatis attingit, quare non posset eidem matrimonio copulari, sustinere non possemus aliquis ratione ut contra hoc quod hinc etiam nobis approbantibus est firmatum temeriter qualibet veniretur. Nos autem, ne sanguis tuus de nostris manibus requiratur, qui teneamus ex injuncto nobis officio de salute animæ tue sollicite cogitare, nobilitati tue per apostolica scripta mandamus et in virtute Spiritus sancti districte præcipimus quatenus usus consilio saniori, eamdem filiam tuam praedicto regi sponso suo, sicut prestito juramento teneris, tradere non differas in uxorem, famæ tue consulens et saluti. Nos enim venerabilibus fratribus nostris Maguntino archiepiscopo et episcopo Cameracensi nostris damus litteris in mandatis ut si venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus requisitus præfata filiam tuam infra mensem noluerit coronare, ipsi vel eorum alter, si ambo nequeunt interesse, auctoritate nostra suffulti, eam, omni contradictione, occasione et appellatione cessante, coronent. Si vero, quod non credimus, aliud duceres faciendum, noveris quod in personam tuam, uxoris tue, ac terram tua dominationi subiectam ecclesiasticae severitatis gladium exerceremus, cum propter similem culpam in quosdam reges et regna ecclesiasticam jam duxerimus sententiam pro-

A ferendam, sicut tua nobilitas non ignorat. Præterea, quidquid de ipsa filia tua contra mandatum nostrum feceris in derogationem canonicae sanctionis irritum decernimus et inane; predicto Cameracensi episcopo et dilecto filio præposito Bunnensi et majori decano Coloniensi nostris dantes litteris in mandatis ut ea que premisimus non differant publicare.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vi Kal. Novembris, pontificatus nostri anno septimo.

CXII.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO.

Cum propter defectum pallii, quod Placentinus tibi restituere noluerat, non modicum sustinueris detrimentum, et nos tuis profectibus intendentes, aliud tibi pallium per venerabilem fratrem nostrum Cameracensem episcopum et dilectum filium magistrum W. de Lecestria nuntium tuum duxerimus transmittendum, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus eo utaris ad divini nominis gloriam, apostolicae sedis honorem, salutem animæ tue, nec non utilitatem metropolis Maguntiae. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus tam erga nos quam erga charissimum in Christo filium nostrum, illustrem regem Ottонem, in Romanorum imperatorem electum talem te studeas exhibere ut fidem et devotionem tuam magis et magis in opere comprobemus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vi Kal. Novembris.

CXIII.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, ET CAMERACENSI EPISCOPO, ET PRÆPOSITO BUNNENSI.

Cum ii qui olim nullam vel modicam nobis et apostolicae sedi reverentiam et obedientiam exhibebant, Graeci videlicet, Blachi, Bulgari et Armenii, nunc ad obedientiam nostram et devotionem apostolicae sedis plene per Dei gratiam revertantur, ut sit unum ovile et unus pastor, dolemus plurimum et turbamus quod venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus, qui videbatur esse nobis obediens et devotus, ab obedientia et devotione nostra declinat, cum præcepta nostra, que ipsis multo iteravimus pro charissimo in Christo filio nostro illustri rege Ottone in Romanorum imperatorem electo, pertransit aure surda, et, quod pejus est, ipsum pene penitus deseruisse videatur, quodque pessimum, in contrarium machinari. Hoc autem malum tam grave reputamus et grande quod ex eo, nisi quantocius corrigitur, Ecclesia Coloniensis et civitas irreparabile detrimentum incurrit, et ipse archiepiscopus, qui per hoc et famam ex toto corruptus et etiam perdit omnino, nos et Romanam Ecclesiam in confusionem, si posset, induceret vehementer. Cum enim non ipse nostrum, sed nos ejus in hac parte fuerimus judicium imitati, et in favorem ejusdem regis ipse nos traxerit, non nos

(59) Vide supra epist. 80, et lib. II, epist. 4, 134.

ipsum, si eum dimiserit sine nobis, quia nos eum nullatenus dimittemus, profecto tam ipsi quam nobis illud poterit non immerito coepiari: *Si cæcus cæcum duxerit, ambò in foveam cadunt* (*Math. xii*). Sed si voluerit, potius ipse cæcus cadat in foveam quam nos, qui nolumus sequi cæcum, in foveam cornuamus. Malentes igitur ut idem archiepiscopus per admonitionis vestrae studium a suo revocetur errore, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus ad Coloniensem Ecclesiam pariter accedentes, convocatis prioribus et aliis quos videritis convocandos coram eis dictum archiepiscopum monere dili gentius et inducere procuretis, eidem ex parte nostra in virtute obedientiae firmiter injungentes ut ab hoc errore, usus consilio saniore, penitus resipiscat, et ne omnino perdat operam et impensam, eidem regi, sicut præstio fidelitatis juramento tenetur, suum impendat auxilium et favorem, et alios ad devotionem et servitium ejus diligenter inducat; proponentes eidem quod si secus duxerit faciendum, in eam se difficultatem inducet de qua non facile poterit expediri. Si vero ad excusationem suam proposuerit coram vobis quod idem rex eum offenderit vel gravarit, ipsum cognita veritate ad satisfactionem ei debitam impendendam monere diligenter et inducere procuretis, et si necesse fuerit, auctoritate nostra cogatis; cum etsi prædictio regi favere velimus, prefatum tamen archiepiscopum in suo cupiamus jure sovere. Alioquin veritatem diligenter examinatam per vestras nobis litteras appellatione cessante fideliter intimetis, ut per relationem vestram instructi, si prædictus archiepiscopus de inobedientia vitio, quod secundum prophetam idolatria comparatur, et juramenti transgressione, per quam juxta legem divinam in vanum assumitur nomen Dei, admirabilis apparuerit (60), securim ad radicem infructuosæ arboris apponamus, et cum stare non possit, apostolica falce succisa, in locum ipsius talem faciamus succrescere plantam quæ fructum suavitatis proferat et odoris. Sane nos eidem hac vice non scribimus; quia, cum super hoc ipsi malitoties direxerimus scripta nostra, nihil aut parum profecimus apud ipsum, quia mandata nostra pariter et præcepta exaudiens noluit toties iterata. Ideoque volumus et mandamus ut has litteras in omnium legi præsentia faciatis, et exhorte mini clerum ac populum diligenter ne permittant ut Ecclesia Coloniensis et civitas, quæ inter universas Ecclesias et civitates regni Teutonici tam gloria quam magnificenter est sublimis, enormiter confundatur. Ceterum si dictus archiepiscopus maluerit nostris obediens mandatis quam in hujusmodi contumacia perdurare, ipsum de nostra reddatis gratia certiorum, ex parte nostra firmiter promitteremus eidem quod ad honorem suum pariter et profectum taliter, dante Domino, intendemus quod de nostra poterit

A gratia merito gloriari. Unde ut nostrum sibi sentiat patrocinium aliquatenus non deesse, si forte contra dilectum filium nobilem virum Henricum comitem palatinum præfati regis germanum querelam intorserit coram vobis, vos auctoritate nostra suffulti quod justum fuerit appellatione postposita decernatis, et facialis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Novemb.

CXIV.

AQUILEGensi PATRIARCHE.

Cum in susceptione pallii præstirurus sis corporaliter juramentum quod nobis et successoribus nostris et Ecclesia Romæ fidelis et obediens semper existes, fraternalitati tuae per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientiae districte præcipimus quod post hujusmodi juramentum exhibitum et receptione patentes litteras tuo sigillo munitas apostolatu nostro transmittas, in quibus profitearis aperte quod ex debito præstiti juramenti tam super imperii Romani negotio quam etiam super aliis nobis secundum Deum obedire teneris, ut ii qui tam in Tenuonia quia in Italia similem nobis professionem fecerunt, aut is qui pro eo quod tales facere noluit, meruit ab officio pontificali suspendi, non debeant contra nos scrupuloso corde moveri tanquam apud nos sit acceptio personarum, aut in manu nostra pondus et pondus quasi statera dolosa consistat. Alioquin propter inobedientiae culpam, quæ secundum prophetam idolatriæ comparatur, ut de reatu perjurii taceamus, nisi feceris quod præcipimus infra mensem, et tunc usum pallei tibi noveris auctoritate apostolica interdictum.

CXV.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Frustra jacitur rete ante oculos pennalarum, et durum est cuique contra stimulum calcitare. Nos enim Satanæ non ignoramus astutias, et prompti sumus inobedientiam omnem ulcisci. Dominus ergo sit nobis adjutor, non timebimus quid faciat nobis homo. Maledictus enim homo qui confudit in homine, aut qui carnem brachium suum ponit. Ve autem ingredienti terram duabus viis, quia nemo potest duobus dominis servire. Monemus igitur fraternalitatem tuam et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam de corde puro et conscientia bona et fide non ficta studeas venerari, pro certo cognoscens quod is qui supra se petrat suam sedificavit Ecclesiam non permettit ut portæ inferi prævaleant contra eam juxta quod ipse testatur: *Descendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt rivi, et irruerunt in domum illam, et non cecidit. Erat enim supra petram fundata.* (*Math. vii*). Quia vero semper diligit qui amicus est, et frater

(60) Id est culpabilis.

in necessitate probatur, tu, amabilis frater, tan-
quam aurum in fornace te proba; quamvis fornax
nondum septuplum que succendi consueverat sit
succensa, sed in proximo fulgura sint in pluviam
convertenda.

Datus Romæ apud Sanctum Petrum, vii Idus
Maii.

CXVI.

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO, EPISCOPO CAMERACENSI,
ET SCHOLASTICO SANCTI GERONIS COLONIENSIS.

(61) Ut Adolphus Coloniensis archiepiscopus in-
cidat in foveam quam paravit et intret ipsius gladius
in cor ejus, peritanax ipsius inobedientia, perjurium
iteratum, et proditio divulgata depositunt. Ipse et-
enim nec Deum timens, nec reveritus hominem, nec
Coloniensis Ecclesiæ dignitatem attendens, in of-
fensam Dei, Ecclesiæ Romanæ contemptum, et sedis
suae dispendium a se obedientiae jugum excusit, jur-
amentum semel et iterum præstium violavit, et
eum prodidit quem crearat. Sane cum olim charis-
simum in Christo filium nostrum illustrem regem
Ottonem in Romanorum Imperatorem electum cor-
onasset in regem, et fidelitatis ei præstisset jura-
mentum, apud nos multipliciter instituit ut eidem
regi favorem apostolicum impendentes, ratum quod
ipse fecerat haberemus. Cumque multiplicatis inter-
cessionibus obtinuissest a nobis ut in favorem regis
ipsius deferremus Ecclesiæ Coloniensis honori, co-
pit postmodum in ejus devotione tepercere, ac ma-
num suum ab aratro retrahens, occasione frivolas
invenire ne quod plantaverat irrigaret; quatenus
cito aresceret planta ejus, cum sollicitudinem suam
manus ei subtraheret plantatoris. Verum quia ne-
que qui plantat neque qui rigat est aliquid, sed qui
incrementum dat Deus, invaluit nihilominus per Dei
gratiam novas palmes; et cum jam extenderet rami-
nos suos et uberiori pullularet, vidi plantator in-
vivis et invidit, et quodammodo in ejus excidium
conjuravit. Quia vero nihil est occultum quod non
reveletur et absconditum quod non sciatur, sed te-
stimonium veritatis, non potuit occultare diutius
virus suum; quia nequam mentem iniqua operatio
revelavit et arbor agnita est in fructu. Commoni-
tus igitur et conuentus iterum præstitit juramentum
quod eumdem regem nunquam desereret nec in par-
tem aliam declinaret; sed nec juramentum stabilire
potuit mentem illam, qua innata levitatis vitio flu-
ctuabat. Nos autem, licet non de facili crederemus
quod vir tanta prædictus dignitate sic esset adversarius
sibi ipsi ut quod fecerat intenderet annulare, ne
quid tamen sollicitudini nostræ decesset, ad con-
stantiam eum excitare volentes, et monitis et mi-
nis institimus apud ipsum et sub quanta ei potui-
mus distinctione præcipimus ut in ejusdem regis
fidelitate persistaret et ad promotionem ipsius
efficaciter aspiraret, cavens sollicite ne maledictio-
nem pro benedictione reciperet si illusisse nobis

A tam turpiter probaretur. Ipse vero non attendens
quod sicut obedientia victimis antefertur, sic inobe-
dientia idolatriæ comparatur, obedientia lora dis-
rumpens, inobedientia vitium non vitavit, sed contra
præceptum nostrum et proprium juramentum, cor-
ruptus pecunia, sicut fertur, dominum suum temera-
rius prodidit, et conversus in arcum perversum,
nobili viro Philippo duci Sueviae contra eum impu-
denter adhæsit; ac ne quid ejus presumptioni deces-
set, et ne culpa ejus aliquo possit velamine palliari,
nuper Aquisgrani, ubi præstatum regem solemniter
coronaverat, memoratum ducem publice coronavit,
quamvis excommunicationis sententiam incurrisset,
quam in ecclesia Beati Petri Coloniensis coram
multitudine copiosa, ipso præsente ac gerente sa-
cerdotalem stolam in collo et candelam accensam
in manu, venerabilis frater noster Guillelmus Remen-
sis archiepiscopus, tunc episcopus Prænestinus,
apostolice sedis legatus, promulgaverat in eos qui a
præfato rege recederent et parti alterius adhæcerent.

B Ut igitur Colonienses, qui noluerunt in malo capi-
put languidum imitari, sed in ejusdem regis fideli-
tate persistenter firmius et persistunt, expurgato
fermento veteri, quod voluit corrumpere totam
massam, sint nova conspersio, sicut sunt azymi
nihil corruptionis habentes, cum juxta canonicas
sanctiones accusatione non egeant manifesta. Unde
nos, ejus exempli qui absens corpore, præsens autem
spiritu, Corinthium damnavit absentem, potuisse
semus in eum sententiam promulgare, ad majorem
tamen cautelam de consilio fratrum nostrorum et
tam episcoporum quam aliorum plurium prælatorum
discretioni vestrae per apostolica scripta
mandamus et districte præcipimus quatenus cum
apud vos sint ista luce clarius manifesta, dictum
archiepiscopum, pulsatis campanis, et candelis
accensis, singulis diebus Dominicis et festis ex-
communicatiū publice nuntiat et faciat per omnes
Colonienses ecclesias et vicinas dioceses sub so-
lemnitate simili nuntiari, suffraganeos et omnes
vassallos Coloniensis Ecclesiæ tam clericos quam
laicos absolutos ab ejus obedientia nuntiantes. Quia
vero si tantum seclus remaneret Inulum, quivis de
caetero posset impune inobedientie vitium, perjurii
crimen, et proditio facinus perpetrare, sub eadem
vobis districione præcipimus quatenus cum
haec in illo nulla possint tergiversatione celari, vos
eum auctoritate nostra suffulti a pontificali officio,
sublatio cuiuslibet contradictionis et appellacionis
obstaculo, deponatis, nisi forsitan infra mensem post
factam sibi denuntiationem a vobis ad sedem apo-
stolicam personaliter accesserit indicandus (62):
his ad quos jus electionis noveritis pertinere auto-
ritate apostolica injungentes ut personam idoneam,
que tanto congruat oneri et honori, canonice
ac concorditer sibi eligant in pastorem. Quod
si electione contingere aliqua forte, quod

(61) Arnoldus Lubec. lib. vii, cap. 3.

(62) Vide Godefrid. monach. Sancti Pantaleonis ad. an 1205.

absit! occasione diffiri, ne bona Coloniensis Ecclesiae possint interim desperire, alieni personae honestae, provide ac potenti committatis administrationem ipsius. Quia vero ejusdem Ecclesiae tanto amplius zelamus honorem quanto clerum et populum ejus devotiores et firmiores sumus experti, ne unitatem ejus aliqua scissura corrumpat, si forsitan ad quos spectat electio non potuerint convenire, praecipitalis eisdem ut in aliquos viros idoneos conferant vota sua; qui ad sedem apostolicam accedentes, cum consilio nostro, qui ad eorum concordiam, faciente Domino, dabimus operam efficacem, personam idoneam sibi eligant in praetatum. Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ, iii Idus Martii, pontificatus nostri anno octavo.

CXXVII.

PRIORIBUS ET UNIVERSO CLERO ET POPULO COLOXIENSIS
SIRIUS.

Sinceritati devotionis et fidei quam ad charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum, in nos in eo habuisti hactenus et habetis in Domino congaudemus, et constantiam vestram proseguimur actionibus gratiarum; qui semper in eodem proposito persistentes, non novistis etiam vacillaante capite vacillare. Potuisset quidem in aliis propheticum formidari: *Omne caput languidum, et omne cor mœrens, a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas (Isai. 1).* Sed vos attendentes quod caput vestrum transferebatur in caudam, noluitis caude sequi mobilem levitatem, sed stabiles et immobiles permansistis. Voluerat quidem vetus illud fermentum inficere totam massam et vir unus confundere tam sublimem Ecclesiam et infamare tam nobilem civitatem; sed vos ejus facies immunes, azymi permansistis, nec conspersio vestra nova virus antiquae fraudis admisit. Participavit forsitan homo ille iniuritatis, archiepiscopus vester, aliquibus vestrum sue præditionis consilium et perditionis propriæ propositum revelavit; sed in consensum ejus non venit anima vestra, nec potuit perfidie sue pice vas inquinare sincerum, quia serpentis prudentiam, quæ in Evangelio commendatur, vox pulsat in vacuum incantantis. Licit autem nec divinæ reverentia majestatis, nec apostolicæ sedis auctoritas, nec religio juramenti tetigerit mentem ejus, utinam tamen dignitas Coloniensis Ecclesiæ ac immunitas civitatis ab hujusmodi eum præposito revocasset, ne vilem faceret in electione principis eundem Ecclesiam, quæ inter alias fuerat hactenus gloria, et ne derogare juri suo imo ejusdem Ecclesiæ videbatur, si quod ad tuendam dignitatem ejus prius provide fecerat proprio jure usus, in ejus tandem injuriam improvide condemnaret. Verum quia nihil sat festinatur animo cupienti, nec animus cupidi satiatur, nihil sibi sufficere reputans nisi pecuniam libererat quam avide sitiebat, contra mandatum nostrum cœpius iteratum et jūramentum proprium

episcopo Cameracensi et scholastico Sancti Ger-
nis Coloniensis dedimus in preceptis ut cum apud
eos sint ista, etc., in eundem seru modum ut in alia
usque in finem. Monemus igitur universitatem ve-
stram et hortamur in Domino et per apostolicas
vobis scripta mandamus quatenus eisdem archiepi-
scopo, episcopo et scholastico ad exsequendum
mandata apostolica utiliter et humiliiter assistitis,
et in bono proposito persistentes, praedicto regi-
siciu haec tenus, imo fortius quam haec tenus pri-
statis auxilium et favorem, scituri quod nostra vobis
gratia non deerit.

Datum, ut supra.

CXVIII.

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO, EPISCOPO CAMERACENSI, ET
SCHOLASTICO SANCTI GEREONIS IN COLONA.

Licet per alias litteras vobis dederimus in preceptis ut quia Coloniensis archiepiscopus sententiam excommunicationis incurrit, quam in Ecclesia Beati Petri Coloniz coram multitudine copiosa, ipso praesente ac gerente sacerdotalem stolam in collo et candelam accensam in manu, venerabilis frater noster Guillelmus Remensis archiepiscopus, tunc Prænestinus episcopus, apostolicæ sedis legatus, promulgavit in eos qui a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Ottone, in Romanorum imperatorem electo, recederent et parti alteri adhaerent, memoratum archiepiscopum, pulsatis campannis et candelis accensis, denuntiaret excommunicacionis vinculo innodatum, et faceretis per omnes Colonenses ecclesias et vicinas dioecesis sub signitate simili nuntiari, suffraganeos et omnes cleros Colonensis Ecclesiae cum clericis, quinque laicos absolutos ab ejus obedientia nuntiantes. Licet etiam vobis praeceperimus districte ut, quia ejus inobedientia, perjurium et profanatio sunt adeo manifesta, quod nulla possunt tergiversatione celari, vos eum auctoritate nostra suffulti, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstacle, a pontificali deponeretis officio, nisi forsitan infra mensem post factam sibi denuntiationem a vobis ad sedem apostolicam personaliter accesserit judicandus, quia tamen vos ex vicinitate locorum et notitia personarum potestis plenius et perfectius rerum et temporum circumstantias indagare, presentium vobis

auctoritate concedimus quatenus diligent et prudenter deliberatione præhabita, si vobis visum fuerit expedire, præfatum archiepiscopum monere diligentius et inducere procuretis ut ad fidelitatem charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis, in Romanorum imperatorem electi, humiliiter revertatur infra tempus quod ei duxit præsidendum, et de fide servanda tantam ei exhibeat cautionem quod de levitate ipsius non possit in posterum dubitari, absolutio beneficium ei secundum formam Ecclesiae impensuri, salva super excessibus ejus canonica disciplina. Alioquin juxta formam præscriptam et in aliis litteris plenius vobis expressam procedere non tardetis. Quod si non omnes, etc.

Datum, etc.

CXIX.

UNIVERSIS TANDEM ECCLESIASTICIS QUAM SECULARIBUS PRINCIPIBUS ET ALIIS PER TEUTONIAM CONSTITUTIS CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO ILLUSTRI REGI OTTONI, IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO, FAVENTIBUS.

Non est amicus hominis, sed fortunæ, qui sicut arundo vento, sic fortuitus casibus agitatus, ei cui arridet in prosperis, deficit in adversis. Licit enim variis sint bellorum eventus, nec quod semper voluntur in eodem statu valeat permanere, non debent tamen viri constantes secundum varietates rerum labentium variari, sed stabiles potius permanere, scientes quod finis, non pugna coronat, et non qui cœperit, sed qui perseveraverit, salvis erit. Fides etenim in necessitate probatur, et constantia in adversitate clarescit; nec cui cum fortuna rotatur, constans debet aut stabili appellari, aut dici fidelis qui fidem variat cum eventu. Unde miramur non modicum et movemur quod quidam principum, qui charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatorem electo, sponte hominum fecerant et fidelitatis juramenta præstiterant non coacti (63), ex eo quod nobilis vir duci Sueviæ visus est aliquantulum prosperari, contra honestatem propriam et fidem præstitam venientes, relicto eo cui prius adheserant, ejus adversario adhaeserunt, illis merito comparandi de quibus legimus in Psalmista: *Fili Ephrem intendentes arcum et mittentes sagittas conversi sunt in die belli (Psal. lxxvii).* Verum quanto detestamur amplius in talibus levitatem, tanto in vobis constantiam potius commendamus: qui cum eodem rege in suis temptationibus fideliter persistitis, nec voluistis maculam in gloria vestra ponere ac juramenta propria violare. Super hoc ergo firmitatem vestram in Domino commendantes et prosequentes actionibus gratiarum, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus in bono proposito persistentes, eidem regi tanto fortius assistatis quanto auxilio vestro noscitur amplius in-

(63) Vide Godefrid. monach. Sancti Pantaleonis ad an. 1205.

A digere; scituri quod ex hoc vobis tanto magis constitutis nos in posterum debitores quanto sincerius diligimus regem ipsum et incrementum honoris ipsius sicut haec tenus, imo magis quam hactenus, affectamus.

Datum, etc.

CXX.

MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO HILDESE-
MENSI.

Suam apud nos charissimum in Christo filius noster illustris rex Otto, in Romanorum imperatorem electus, querimoniam destinavit quod cum nobilis vir Henricus palatinus Rheni fidelitatis ei præstiterit iuramentum, contra factum suum venire non metuens, non solum servare contempsit quod ei sub jurisjurandi religione promisit, sed contra eum cum nobili viro Philippo duce Sueviæ conjuravit (64). Unde cum ad nos pertineat judicium iuramenti, per nos sibi de eo justitiam petiti exhiberi. Cum igitur salutem nobilis ejusdem, de quo in novissimo districti examinis die tenebimus coram Deo reddere rationem, paterno desidereremus affectu, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eum ex parte nostra monere diligentius et inducere procuret ut iuramentum eidem regi præstitum, nonobstante iuramento quod postmodum exhibuit contra illud, cum ex eo quod primum fuit licitum constet secundum illicitum extitisse, de cætero servare procuret. Alioquin eum ad id per excommunicationem personæ et interdictum terre sublatio appellationis obstaculo compellatis, facturi ultramque sententiam singulis diebus Dominicis et festis, pulsatis campanis et candelis accensis, usque ad satisfactionem congruam firmiter observari.

CXXI.

NOBILI VIRO HENRICO PALATINO RHENI.

Ad infamiam nominis tui cedit et perpetuum tuæ posteritatis opprobrium quod charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottone in Romanorum imperatorem electum fratrem tuum, vel nulla vel modica violentia interveniente, relinquens, nobili viro duci Sueviæ adhæsisti et quantum in te fuerat dejocisti eum quem erigeret tenebaris. Sane nam ad nos idem rex querimoniam destinavit quod cum fidelitatis ei, etc., ut supra usque paterno desidereremus affectu, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus juramentum eidem regi præstitum, etc., usque servare procures. Alioquin neveris nos venerabilibus fratribus nostris Sifrido Maguntino archiepiscopo et episcopo Paderburnensi per apostolica scripta præcipiendo mandasse ut te ad id per excommunicationem personæ, etc., usque in finem.

Scriptum est nobili viro duci Brabantia in eumdem modum usque in Romanorum imperatorem electum, cui filiam propriam desponsaverat in uxorem, vel

(64) Vide cap. Novit, De judiciis.

nulla, etc., usque in finem. Executores dati sunt A ptionis excessum relinquere nolumus imponimus, contra eum Leodiensis episcopus, major decanus et propositus Sancti Geronis Coloniensis.

CXXII.

NCIBILI VIRO LANGRAVIO THURINGIE.

Quia libera voluntatis arbitrium quanto violentius quis flectere nititur, tanto amplius in puritate sui propositi confirmatur, non credimus quod violentia ducis Sueviae tuam mutaverit voluntatem et animum variaverit, licet coactus fueris militare. Cum ergo, necessitate cessante, cessare solet necessitatis effectus, monemus nobilitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus cum tempus acceperis, ad charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottionem, in Romanorum imperatorem electi, fidelitatis obsequium sine dilatione qualibet revertaris, et sic in ejus dilectione proficias ut in gratiam nostram proficerem mearis.

Scriptum est in eumdem modum regi Bohemorum illustri.

CXXXIII.

MAJORI DECANO ET SANCTORUM APOSTOLORUM ET SANCYI GEROONIS PROPOSITIS COLONIENSIBUS.

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod Bruno Adolphi quondam Coloniensis archiepiscopi clericus, statutis sedis apostolica temerarie se opponens, dominium suum irreverenter induxit ut in charissimum in Christo filium nostrum illum regem Ottонem, in Romanorum imperatorem electum, crimen proditionis committeret et duci Sueviae pertinaciter adhæreret; a quo, sicut dicitur, tanquam aliud Judas in proditionis premium pecuniam accipere non expavit. Ne igitur si post damnationem ejusdem archiepiscopi predictus Bruno, qui damnationis causam praestitit, remanserit indemnatus, illud evangelicum fallere videatur, quo dicitur: *Si cœcus cœcum ducit, ambo in foream cadunt* (Matth. xv.), discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus eum omnibus beneficiis suis sine spe restitutionis, appellatione remota, privatis, ea personis idoneis conferentes. Quod si non omnes, etc.

CXXIV.

E ISDEM

Ad nostram audientiam noveritis pervenisse quod Sibod clericus, qui beneficium quoddam de manu charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottionis, in Romanorum imperatorem electi, receperat, et fidelitatis ei praesiterat juramentum, conversus in arcum perversum, contra proprium veniens juramentum, Sueviae duci juravit, et ab eo prædictum beneficium recepit. Ipse quoque, dum venerabilis frater noster Cameracensis episcopus mandatis nostris insisteret exsequendis, ab eodem duce indigesim ejus legatione suscepta, bona ejusdem episcopi temere occupavit, vassallos ejus duci Sueviae fidelitatem prestare compellens, fidelitate ipsius penitus abjurata. Quia vero tanta presum-

A ptionis excessum relinquere nolumus imponimus, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super iis et cognita plenus veritate, eudem Sibod ab omni officio sublatu appellationis obstaculo deponatis, et omnibus eu n beneficiis spoliante, illa personis idoneis assignatis.

CXXV.

PADEBURNENSI EPISCOPO.

Quam detestabile sit crimen perjurii, Veteris Testamenti lectio manifestat. Nam cum precepisset Dominus Israhelitum ut universos habitores terrae quam eis promiserat, de ipsa delerent propter fedus quod Josue cum Gabaonitis invit circumventus, et juramentum quod principes multitudinis præstiterant eisdem incaute, Gabaonite mortis periculum evitare runt; licet interrogati si in terra quæ filii Israel sorte debebatur forsitan habarent, quia de terra longinquæ venerant respondissent. Præterea quæ pœna mendacibus debeatur Anania et Saphira moribus subita proficitur: qui quoniam mentiti fuerant Spiritui sancto, a conspectu apostolorum principis, cuius sumus, licet immeriti, successores, mortui sunt educti. Cum ergo nulla vel modica distantia sit inter perjurium et mendacium sacerdotis, dicente Scriptura quod verba sacerdotis aut vera sunt aut sacrilega, debent ecclesiastici viri, et presertim qui prælationum obtinent dignitates, restum perjurii et crimen mendacii penitus evitare et sic fugere inconstitiae levitatem ne... sit eis si terram duabus viis ingredi convincantur, et si culpam incurrit, non effugiant disciplinam. Miramur igitur non modicum et movemur quod cum charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatorem electo, fidelitatis præstiteris juramentum, et ab eo de regalibus fueris investitus, postquam per venerabilem fratrem nostrum Siffridum Maguntinum archiepiscopum consecrationis beneficium suscepisti, tepusisti pene penitus circa eum, et ipsi tuae devotionis obsequium subtraxisti. Ne igitur subditus tuus occasio fias similis levitatis, qui eis fortitudinis et constantiae debes exempla præstare, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus sic de cetero in ejus fidelitate persistas

D et sic ei patenter adhæreas et potenter quod præterita negligentia per subsequentem diligentiam expietur, nec tam cito incurrisse notam perjurii videaris, quia id non possemus æquanimiter tolerare,

Scriptum est abbati Corbeensi in eumdem fere modum usque juramentum, et ei a suæ promotionis initio auxilium præstiteris et favorem, nunc ultimo tepusisti pene penitus circa eum, etc., usque expietur, nec incurrisse notam perjurii, etc., usque ad finem.

CXXVI.

ARCHEPISCOPO TREVIRENSI.

Qualiter juramentum coram nobis præstitum et postmodum exhibatum in manibus legati nostri observaveris, ne dicamus violaveris, qualiter irrita feceris quæ de tuis labiis processerant, dum veniebas

contra propriam sponsonem, promissiones infregeris redactas in scriptis et sigilli proprii munimine raboratas, qualiter in obedientia et devotione non persistiteris, tua prudentia non ignorat. Nos autem, licet possemus ex iis tanquam notoriis, et quæ nulla poterant tergiversatione celari, canonice severitatis in te sententiam promulgare, credentes tamen quod patientia nostra te ad pénitentiam revocaret, excessus tuos dissimulavimus hactenus et te duximus ex multa gratia supportandum. Verum quoniam secundum imponens cor tuum thesaurizans tibi Iram in die iræ, ita ut superbia tua semper ascendat, nec adjicias ut conditionis propria recorderis, finaliter et peremptorie tibi scribimus, sub debito juramenti et quanta possumus districione mandantes ut charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo potenter adhæreas et patenter, per te ac tuos publice ipsi auxilium tribuens et favorem. Alioquin securim ad radicem arboris infructuosæ imo etiam perniciose ponemus, ne terram inutiliter occupet, et florentem vineam sterilitatis sue umbra confundat. Quod si aliqui de Ecclesia Trevirensi favorem tibi præsumerent adhibere, præsumptionem eorum taliter puniremus quod eorum pena multis prolieret ad cautelam; imo etsi tota Ecclesia Trevirensis in erroris tui defensione peccaret, nos in eam animadvertere curarimus, et honoris metropolitici dignitatem, quam per sedem est apostolicam assecuta, alias transferre propter ingratitudinis vitium cogeremus.

CXXVII,

PREPOTITO, ARCHIDIACONO, CANONICIS, ET MINISTERIA LIBUS ECCLESIE TREVIRENSIS.

Inconstantiam et facilitatem, ne perjurium et infidelitatem dixerimus, archiepiscopi Trevirensis vobis credimus per ejus opera patuisse. Nos autem memores dilectionis antiquæ quam apostolica sedes exhibuit Ecclesia Trevirensi, pro cujus defensione interdum persecutio etiam gravissimas est persessa, et recolentes devotionem illam quam Ecclesia Trevirensis Ecclesia Romana solita fuerat exhibere usquemodo, minus egimus contra eum, et ipsum duximus aquaniniter tolerandum, credentes quod patientia nostra eum ad pénitentiam revocaret. Verum quoniam superbia ejus semper ascendit, ne videamus errorem ejus dissimulando fovere, similiter ei ac peremptorie scribimus, etc., ut supra usque confundat. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus eumdem archiepiscopum ad mandatum apostolicum exsequendum diligenter moneatis, parati, cum super hoc secundo vobis scripserimus, quod mandavimus humiliter adimplere. Credimus enim et pro certo tenemus quod Ecclesia Trevirensis Ecclesia Romana matris et magistræ sua dispositioni parebit, nec ejus obviabit aliquando institutis. Quod si forsitan

A quod non credimus, in erroris ejusdem archiepiscopi defensione peccaret, in eam animadvertere curarimus, et in pœnam ipsius honoris metropolitici, etc.

CXXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

(65) Cum inter te ac dilectam in Christo filiam natam ducis Brabantia sponsalia fuerint approbante legato nostro contracta nostræ voluntatis existit ut quod initiatum est legitimate, nisi per alium steterit, compleatur. Cum ergo puella ipsa aetate nubilis sit vicina, monemus serenitatem tuam et exhortamur attentius quatenus usque ad nubilem ejus aetatem exspectes, et si pater ejus eam tibi tradere voluerit requisitus, extunc libere cui volueris, in Domino tamen, nubas.

CXXIX.

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

Quantum tuæ serenitatis excellentia honoris et exaltationis recipere incrementum, si charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatorem electi promotio felicem sortiret eventum, si diligenter attendas, intelliges per te ipsum, cum te latere non possit quod ei non solum adversarii sui potentia, sed et tuæ consanguinitatis respectus multiplicavit annulos et hostes adauxit. Ne igitur ad onus sit ei potius quam honorem quod te proxima linea consanguinitatis attingit, non solum ex abundantia divitiarum tuarum ejus deberes indigenias providere, sed multa etiam tuæ necessitatibus substrahere ut ejus necessitudinem sublevares. Cum ergo ictyle recordationis Richardus, rex Anglie, frater tuus ei certam legaverit pecuniae quantitatem et tu illam te juraveris, sicut accepimus, solutum, jurantibus tecum episopis regni tui, rogamus serenitatem regiam et exhortamur attentius quatenus pecuniam ipsam eidem in multa necessitatibus articulo constituto persolvas, ne te ac nos in eam necessitatem inducas ut cum juxta potentibus favorem teneamur apostolicum impetriri, te ad solendum debitum, quod non denegas te debere, cogere compellamur post commonitiones multoties iteratas, per quas te non potimus hactenus emolire.

CXXX.

PRIORIBUS ET CAPELLANIS COLONIENSIBUS.

Quod Colonia sedis apostolicae filia specialis existat et veteris sigilli scriptura testatur, et Colonensis manifestat assertio, et evidentius omnibus opera proficitur. Ecce etenim, ut in devotione sedis apostolicae civitas ipsa solidaretur ex toto, nec ex aliqua ulterius parte nutaret caput languidum et cor moerens, quod ulceris sui sanie moliebatur insicere totum corpus, ut a planta pedis usque ad verticem nulla in eo sanitas remaneret, ad mandatum apostolicum excidisti a vobis, et virum idoneum et Ecclesie Romanae devotum in caput vestrum hilariter assumpsistis, qui vobis concordaret operibus,

(65) Vide supra epist. 15, 66, 111.

et servaret corporis puritatem. Gaudemus igitur et congaudemus vobis in Domino et sinceritatem vestram prosequimur actionibus gratiarum quod expurgato fermento veteri, ne corrumpere totam massam, in azymis sinceritalis et veritatis vos ipsi azymi ambulatis, et in fidelitate charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatorum electi de die in diem persistitis fortiores. Monemus igitur dilectionem vestram et exhortamur in Domino et sub quanta possumus benignitatem affectione mandamus quatenus in devotione nostra et fidelitate regis ipsius proficiatis jugiter, et sicut bene cepistis, fideliter persistatis, nec imperium formidetis illius qui tanquam posset flumen absorbere, vobis exsilium et depopulationem civitatis vestrae, licet frustra, minatur: cui resistite forties in fide, constantiam vestram et fortitudinem urbis vestrae in hoc pariter ostendentes, et potissimum confidentes in eo qui project in mare currum et exercitum Pharaonis, et qui nunquam deserit de sua misericordia confidentes; nec exaltationem hostis vel extollentiam potius formidetis: quoniam omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur, juxta testimonium Veritatis. Nos autem, qui puritatem vestram in multis hactenus et nunc praesertim in facto Adolphi quondam archiepiscopi vestri, nunc depositi, sumus evidenter experti, ad honorem et prefectum tam Ecclesiae quam civitatis vestrae, dante Domino, efficaciter intendemus.

*Scriptum est in eundem modum plebans Colonien-
tibus. Item scabinis et universo populo Coloniensi.*

CXXXI.

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

Quantum honoris et glorie quantumque fortitudinis et virtutis accresceret tibi et regno tuo, si charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto serenissimus, nepos tuus, ad coronam imperii tuo suffragio perveniret, regalis prudenter non ignorat. Cum igitur eidem regi scripsierimus ut ad hoc diligenter intendat, ad quod etiam nos intendimus diligenter, quoniam ex quo imperii coronam haberet, principes qui coronae imperii tenentur astricti, ei tanquam Domino procul dubio adhaerent, serenitatem tuam rogamus, monemus, depositimus et hortamur quatenus ei ad obtainendum coronam imperii, sicut charam habes gratiam divinam et nostram, et tuum diligis commodum et honorem, auxilium tribuas opportunum, de nostra circa ipsum gratia plena securus quod ad sublimationem ejus efficaciter aspiramus. Unde si ei curaveris non mutatim, ut hactenus, licet raro, sed simul et plene, prout decet et expedit, subvenire, negotium ejus non tam sibi quam tibi ad optatum perdueetur effectum.

CXXXII.

EIDEM.

Cum charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, nepoti tuo, tenearis magnifice subvenire,

PATROL CCXVI.

A non solum ratione carnis et sanguinis, verum etiam consideratione commodi et honoris, quoniam si per tuæ subventionis auxilium idem rex, nepos tuus, ad coronam imperii perveniret, status utique regni lui robur susciperet et augmentum, plus utique quam oporteat litteris explicare miramur non modicum et movemur quod ei vel de tuo subvenire non curas, vel saltem de suo, videlicet quod ex testamento inclita recordationis Richardi regis, germani tui, sibi solvere sine dubitatione teneris. Volentes igitur tam tibi quam ipsi paterna sollicitudine providere, serenitatem tuam rogamus attentius et monemus, fideliter consulentes quatenus ei super his qua predictus rex frater tuus ei testamento legavit non differas ulterius satisfactionem debitam exhibere, ne per tuum defectum suus impediatur processus; quatenus si per te fuerit adjutus, negotium ejus opatum sortiatur effectum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno octavo.

Scriptum est super hoc Heliensi, Dunelmensi et Wigorniensi episcopis. Cum charissimo, etc., in eundem fere modum, usque in finem. Quocirca fraternitatem vestram rogamus et monemus attentius, per apostolica vobis scripta precipiendo mandantes quatenus eundem regem ad hoc monematis prudenter et efficaciter inducatis. Et si forte per exhortationes vestras ad id induci nequeritur, vos eum per distinctionem ecclesiastican compellere non tardetis, non obstante compositione quæ facta est inter ipsos; praesertim cum in ea de relaxatione pecunie sibi testamento legata nulla mentio habeatur.

Datum Romæ.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum alio episcopis et magnibus regni Angliae, ut ipsum regem ad hoc moneant et inducant, et ipsi etiam regi Ottoni, sicut habent charam gratiam divinam et dominii papæ, ac regni sui diligunt commodum ei honorem, studeant subvenire.

Datum, ut supra.

CXXXIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Venientem ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Cameracensem episcopum benigne recipimus, et ea que nobis proposuit notavimus diligenter. Licet autem episcopus, cum ad te, Dominino duce, redierit, non solum de proposito nostro, verum etiam de statu imperii te possit reddere certiorum, ut tamen interim nullius astuta malignitas circumvenire te possit, serenitatem tuam praesentibus litteris premunimus, reddentes te de gratia nostra plene securum, quam velut columnam immobilem semper invariabilem comprobasti. Quocirca prudentiam tuam, cujus fortitudinem et constanciam apud nos idem episcopus multipliciter commendavit, monemus et exhortamur attentius quatenus nec adversitates te frangant, nec suggestiones seducant, quo minus ad sublimationem tuam pru-

denter intendas, ad quam nos intendimus diligenter, ut ad suscipiendam coronam imperii valeas feliciter pervenire.

Datum Romæ, etc.

CXXXIV.

EBORACENSI ARCHIEPISCOPO.

Si eximia facta progenitorum tuorum, quibus multimodæ laudis titulo renitebant, sedula meditatio dissentias, si qualiter per insignia gesta suam dilataverint famam et regiae domus ampliaverint decus subtile perscruteris, ad imitandum eos totis te convenienti viribus laborare, ut per ostensionem operum sectator ipsorum merito comproberis. Nam arbor a fructu cognoscitur, et clarum haeredem opera clara depingunt. Cum itaque charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto, nepos tuus, tuo et aliorum consanguineorum suorum administriculo ad præsens indigeat, miramur non modicum et movemur quod ita tepidus et remissus hactenus extitisti quod nullum vel modicum ei curasti subventionis vel favoris auxilium exhibere: cuius negotium si ad optatum perducatur effectum, quantum honoris et gloriae tibi et charissimo in Christo filio nostro Joanni, regi Anglorum illustri, ac regno ejus acribat, quantumque regalis regia super hoc facte debeat reflorere, non est opus litteris explicare; cum, si prudenter attendas, ipsa rei evidencia manus oculis protinus enitecat. Illud enim inter cætera deberet te ad id inducere vehementer, quod si præfato regi in hujus temporis articulo adesse curaveris ac favorem tuum efficaciter imperfiri, menti sua inextricabiliter infigetur; quoniam in necessitate probatur amicus, et qui vere diligit, per experientiam operis comprobatur. Quocirea fraternitatem tuam rogamus, monemus attentius et per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus, sicut charam habes gratiam divinam et nostram, et proprium diligis commodum et honorem, præfato regi nepoti tuo opem efficacem impendas, et de tuis non prætermittas tam hilariter quam liberaliter subvenire, ut ejus honor in tuum cedat honorem, et ipsius profectus in tuam possit gloriam redundare.

Datum Romæ.

CXXXV.

BRUNONI ARCHIEPISCOPO, MAJORI DECANO ET MAGISTRO H. SCHOLASTICO SANCTI GEREONIS COLONIENSIS.

Cum inter cætera documenta fidei Christianæ nihil sit gloriösius quam hæc illibatam servare, miramur admodum nec immerito commovemur quod venerabilis frater noster Monasteriensis episcopus, de cuius meritis virtutis exempla deberent ad alios derivari, juramentum quod præstítuit charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo, quod ei potenter et patenter deberet adesse, dissimilare videtur, nec considerat quod si sal evanescit in ipso, ad nihilum valet ultra nisi ut foras mittatur et ab hominibus concuicetur, et si caput sit languidum, subjecta

A membra salutis proprie reddit robore destituta. Volentes igitur quod ab eodem episcopo temere presumptum est in melius emendari, mandamus quatenus eundem episcopum ut, prætermis qui-buscunque obligationibus impietatis, ad servandum juramentum præfato regi exhibitum sollicitis monitis inducere studeatis. Quod si ad commonitionem vestram idem episcopus quod premissum est adimplere forte noluerit, vos eum ad id per districtiōnem ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellatis.

Datum, ui supra.

In eundem modum scriptum est eisdem judicibus contra Osnaburgensem episcopum.

CXXXVI.

SCRIPTUM PHILIPPI AD DOMINUM PAPAM.

Scriptum est et multipli et utrinque Testamenti auctoritate posse probari credimus quoniam in manu Mediatoris Dei et hominum sunt omnium protestates et jura regnum. Ipse enim altissimus Dominus et rex coeli et terræ, cui voluerit et quando voluerit dabit illud. Evidem ipse mutat regna, et transfert et curvat imperia. A plena notitia vestra, Pater sanctissime, minime credimus alienum quid factum sit Romano imperio divina permissione sic ab æterno provisum et præordinatum. Scit satis prudentia vestra qualiter post mortem dilecti Domini ac fratris nostri Henrici Romanorum imperatoris Augusti turbatum fuerit imperium, et multis turbationum incursibus non minus mirabiliter quam miserabiliter lacerari cepit et agitari, et per omnes angulos et fines suos ita concurti ut a prudenter non immerito desperari posset ipsum Romanum imperium diebus nostris in pristinum statum nunquam posse reformari, cum quilibet jam sine judice viveret et sine lege, et quidquid libitum foret, faceret pro motu et arbitrio suæ voluntatis. Nos inter hæc malorum initia, ut vobis constat, in Tuscia sumus constituti, ab inde revertentes in Alemanniam non sine periculo et labore; et tunc totam Teutoniā minus bene dispositam reperimus et inordinatam. Qualiter denun, Pater reverende, nos animo concepimus ad obtinendum Romanum imperium per justam principum electionem cum pura simplicitate et simplici veritate sub testimonio illius qui secretorum scrutator est, et cui omnia nuda sunt et aperta, vobis duximus significandum, nihil falsitatis admiscentes, nec subirahentes aliquid veritati. Sciat igitur vestra reverenda paternitas quod cum nos de partibus Tusciæ reversi fuissimus in Alemanniam, totam terram non minus turbatam inventimus quam mare ab omnibus ventis posset conturbari. Tme nos omnes imperii principes, qui in diebus illis in Alemannia fuerant, (nam, ut scitis, quidam eorum transfretaverant) litteris et nuntiis nostris sollicitare cœpimus ut ipsi filio dilecti domini ac fratris nostri Henrici Romanorum imperatoris Augusti, quem jam eis in dominum ac regem elegerant, et cui juraverant fidelitatem, sicut ex juramento ten-

D et simplici veritate sub testimonio illius qui secretorum scrutator est, et cui omnia nuda sunt et aperta, vobis duximus significandum, nihil falsitatis admiscentes, nec subirahentes aliquid veritati. Sciat igitur vestra reverenda paternitas quod cum nos de partibus Tusciæ reversi fuissimus in Alemanniam, totam terram non minus turbatam inventimus quam mare ab omnibus ventis posset conturbari. Tme nos omnes imperii principes, qui in diebus illis in Alemannia fuerant, (nam, ut scitis, quidam eorum transfretaverant) litteris et nuntiis nostris sollicitare cœpimus ut ipsi filio dilecti domini ac fratris nostri Henrici Romanorum imperatoris Augusti, quem jam eis in dominum ac regem elegerant, et cui juraverant fidelitatem, sicut ex juramento ten-

bantur, assisterent et ipsum vellent habere pro rege; et nos, tum quia de jure naturali et legali ad hoc tenebamur, tum etiam pro conservando honore imperii, onus tutelle subire voluimus usque dum ipse puer ad eam perveniret etatem quod ipse per se regere posset imperium et jura ejus requirere, ad quod nullum eorum prorsus potuimus inducere. Asserabant enim se ex electione illa quam in eum fecerant et ex praestito sibi sacramento non teneri. Nam affirmabant antequam ipse puer fuisset baptizatus haec fuisse facta, et ideo nullius esse valoris. Dicebant ipsum puerum non sufficere ad regimen imperii, nec decere nec expedire ipsos principes et Romanum imperium sine domino fore et imperatore. Insuper allegabant ipsum puerum esse ele-
 etum maxime pro summa patris potentia, et ut per hoc patri placere possent. Et sic nullo modo eos ad hoc potuimus inducere ut ipsi jam dictum puerum pro domino et rege vellent habere: ad quod nos, Deo teste, omni studio et omni ingenio fideliter laboravimus. Ipsi vero principes constanter alium regem sibi creare voluerunt, et diversi diversos. Quidam principum, de quibus vobis constat, ut credimus, cum duce Bertoldo Zaringie tractatum habere cœperunt ut ipsi eum in regem eligerent, pro quo ipse cum eis plusquam sex millia marcarum expensis: qui cum post multam banc expensam in negotio processum optatum habere non posset, ipse tanto labore et futuris expensis se substrahens, ab incepto negotio conticuit. Tunc iidem principes cum duce Bernardo Saxonie consimilem cœperunt habere tractatum; et ipse de partibus Saxonie usque ad partes Rheni, videlicet Andernacum, venit sub hac spe quod ab eis eligi deberet in regem. Sed cum ipse, sicut vir prudens et circumspectus, videret hoc non posse fieri sine pecunia sue maxima effusione, considerans etiam quod ipse depressus gravissima corporis sui gravitate tanto labore non sufficeret, se subtraxit ab eis ingeniōe. Tunc quoque omnes principes Saxonie, Bavariae, Austriae, Oline, Carinthiae, Civeniae, Franconiae et multi alii magnates et nobiles nobis consuluerunt ut nos laborare vellemus pro imperio; ad quod ipsi dicebant suum nobis velle præstare consilium et favorem. Nos tamen adhuc in tantum pro puero laboravimus, quod a multis principibus et fidelibus nostris ignominioso objectum est nos non audere recipere imperii dignitatem. Dicebant etiam iidem principes nullum alium principem sufficere ad sustinenda onera imperii vel in divitiis condigne posse respondere imperii dignitati. Vidi-
 mus etiam quod si nos non recipieremus imperium, talis debebat eligi cuius generatio ex summa antiquitate nostram exosam habebat generationem, et cum quo nos nunquam pacem et concordiam habere possemus.

Hie igitur omnibus inspectis et consideratis, animum ad hoc applicuimus ut nos per justam et concordem principum electionem imperium obtinere-

A mus. Dicimus hoc quoque in fide Jesu Christi, in qua salvari cupimos, quod hoc non fecimus ob aliquuj honoris ambitionem, non ob fastum glorie et potentie, non ob aliquam rerum avaritiam. Pro his omnibus onus et laborem regiminis imperii nunquam affectassemus vel suscepsemus. Indubitanter enim credere potestis, imo vere scire quod tunc inter omnes principes imperii nullus nobis fuerit diior, nullus potentior, nullus gloriosior. Habuimus enim amplissimas et diffusas possessiones, habuimus etiam castra plurima et fortissima et inexpugnabilia. Habuimus etiam tot ministeriales quod nos eos sub aliquo certo numero vix comprehendere potuimus. Habuimus castella, civitates, villas, burgenses ditissimos. Habuimus pecuniam B multam nimis in auro et argento et in multis gemmis pretiosis. Habuimus etiam in potestate nostra sanctam crucem, lanceam, coronam, indumenta imperialia, et omnia insignia imperii. Benedixerat quoque nobis Deus in multis bonis, et crescere fecerat et auxerat dominum nostrum. Hereditas etenim multa cederat nobis in præclaris; ideoque necesse nobis non fuit ut nos ambitiose laborremus pro imperio obtainendo. Nullus in regem potuit eligi qui plus nostro non indigeret et voluntario obsequio quam nos ejus gratia et benevolentia videremur indigere. Nulla igitur ambitione, sed pro causis supradictis, nos in Romanorum regem eligi permisimus et consensimus in ea feria sexta qua canitur: *Fac mecum, Domine, signum in bonum (Psalm. lxxxv).* Fecit quoque nobis Deus signum in bono. Multi enim nos viderunt et oderunt, et confunduntur. In ipso quoque exordio electionis inter hoc in firmo habuimus proposito ut nos principaliter defensores essemus Ecclesiarum et restauratores, et ut cultum Dei et religionem Christianam pro posse nostro semper ampliaremus, et ut justitiam faceremus omnibus oppressis et injuriam patientibus, et ut dignis supplicio nunquam parceret oculus noster, juxta juris aquitatem et rigorem sub temperamento justitiae et misericordiae in omnibus negotiis nostris procedendo; sicutque nos post ipsam electionem nostram per continuas decem septimanas sine contradictione fuimus in imperii quieta possessione. Medio quoque tempore cum maximo et gloriassimo exercitu adsedem Aquensem pro recipienda corona ire volentes, astutia et dolis adversariorum nostrorum circumventi, exercitum nostrum remisisimus; accepto tamen prius ab eis sacramento quod etiam ipsi in nos vota sua deberent transfundere. Cumque nos ipsi sic decepissent, recepta multa pecunia a rege Angliae, qua magni viri saepè corrupti sunt, consanguineum nostrum dominum Oddonem comitem Pictaviæ elegerunt. Hie de processu electionis nostra in fide veritatis, licet, ut putamus, multoties vobis alter suggestum sit, vera esse non dubitetis. Ceterum de domino Luipoldo hoc scitote. Contigit statim post mortem Conradi Maguntini archiepiscopi nos venisse Magantium et ejus interesse sepultura,

Et tunc concordi et unanimi electione cleri, accedentibus votis ministerialium et omnium eorum quantum intererat et assensu et mirabili clamore populi, ipse Lupoldus fuit electus, sic quod nobis presentatus. Et quia nostrum non est discutere de epis coporum electione, tantummodo ut ipsa sit concors et unanimis, de regalibus eum investivimus.

Postmodum dominus Siffridus apud Piugnum, ut vere putamus, a tribus vel ad plus a quatuor se permisit eligi. Sed cum vos a dilecto fideli nostro Waltero patriarcha Aquilegeusi et a latore praesentium venerabili priore [Camaldulensi] voluntatem vestram intelleximus, statim concepimus animum dimittendi Lupoldum ob honorem et reverentiam sanctitatis vestrae et ob dignitatem sacrosancta Romanæ Ecclesie, quam nos recognoscimus esse matrem et dominam omnium Ecelesiarum, et quam vos semper revereri volumus et honorare sicut matrem nostram catholicam et apostolicam, et pro posse et viribus nostris eam semper defendere volumus et efficaciter sue intendere exaltationi. Ita quoque volumus dimittere Lupoldum ut et vos inspecto honore imperii, cuius exaltationi et honori vos tenemini, plenitudine auctoritatis que apud vos est dominum Siffridum cessare faciatis; et nos tunc ad voluntatem vestram et pro honore vestro ipsum dominum Siffridum in gratiam nostram recipiemus, quamvis in multis gravissime ipse nos offendit, et vel in curia nostra honorifice tenebimus eum, vel de bonis nostris honestos redditus sibi assignabimus quoque nos provideamus ei in loco magna et honesta dignitatis, accedente ad hoc auxilio vestro et apostolica auctoritate; quod, ut putamus, fieri posset in brevi. Ad haec, sicut petistis, pro reverentia vestra, et licet nobis non multum esset honorificum vel expediens, inter nos et dominum Oddonem treugas libenter admissemus, si prefati nuntii vestri usque ad eum pervenisse potuissent. Praeterea pro reformanda pace et concordia inter vos et nos, inter sacerdotium et imperium, quam nos semper desideravimus, subjiciemus nos vestris cardinalibus et nostris principibus, qui tales sint qui, ut viri catholici, pacem et concordiam sine omni scrupulo dolositas debeant affectare. Item si nos in aliquo vos vel sacrosanctam Romanam Ecclesiam offendisse videatur, nos ad satisfaciendum vobis supponimus nos vestris cardinalibus et nostris principibus, qui vobis et nobis et familiares sint, viri probati et perfecti. Si vero vos in aliquo nos vel imperium kesisse videbimus, nos pro honore Domini nostri Iesu Christi, cuius vicem in terris geritis, et ob reverentiam beati Petri Principis apostolorum, cuius vicarius estis, et ob salutem nostram, conscientie vestrae super iis vos relinquimus. Cum enim nos pie credamus et ante passionem et post passionem Dominum nostrum Jesum Christum beato Petro apostolo claves regni celorum contulisse et tradidisse jus ligandi atque

A solvendi, scimus et protestamur quod vos, qui in locum suum cum plenitudine potestatis successistis, in hujusmodi articulis ab homine non estis judicandus, sed judicium vestrum soli Deo reservatur; et ius judicium et examen, quod sibi soli debetur, nobis non querimus usurpare. Ad haec, Pater sanctissime, quod nos putamur a quibus lam amulis nostris fuisse excommunicationi innodati ab antecessore vestro, nunquam verum esse scitote; et tantum presumimus de mira honestate vestra et prudentia quod si super hoc testimonium vestrum invocaremus, vos hujus rei dicteritis nos esse innocentes: quod uite vere dicere possetis. Et utinam apud Ecclesiam triumphantem ab omni vinculo secretæ excommunicationis nos sciremus esse solutos, sicut apud Ecclesiam militarem, cujus nos membrum esse confidimus, vere scimus nos nullo modo unquam manifeste fuisse ligatos. Super omnibus autem aliis que nobis objiceris decreveritis, sicut devotus filius vester obedienter nos discretioni et ordinationi vestre submittemus. Confidimus quoque in Domino quod manifestata vobis tota veritate, et cum plene vobis constiterit quod multa falsa de nobis sepius sime vobis suggesta sunt, vos in intimis visceribus paternæ vestrae dilectionis nos colligendo, pio nos adhuc affectu diligere debeatis, et cum sciveritis obedientiam et devotionem nostram, quau nos vobis ut charissime patri nostro spirituali cum omni humilitate procurabimus exhibere. Scimus quoque verissime quod in omni nostra tribulatione numquam adhuc vos vel sacrosanctam Romanam Ecclesiam dictis vel factis offendimus: quod etiam Deo dante, nunquam faciemus. Ceterum verbis latioris praesentium fidem firmam adhibere dignemini.

CXXXVII.

AQUILEGensi PATRIARCHE.

Dignas fraternitatibus tue gratiarum referimus actiones quod, circa principem illum [Philippum] quem nosti, mandatum nostrum fideliter exequi studisti, credentes quod, quantum in te fuit, nihil apud eum omisiisti de contingentibus, quamvis ex iis que tibi mandata fuerunt aliqua videaris apud alios omisisse. Responsionem autem ipsius gratam in multis habemus, tum quia sapit catholicam veritatem, tum quia piam devotionem ostendit. Verumtamen in facto Ecclesie Maguntinae nec juste nec honeste respondit; quia, sicut ex ipsius scripto perpenditur manifeste, sic vult dimittere Lupoldum intrusum ut et nos Siffridum archiepiscopum faciamus omnino cessare: quod quam sit iniquum, frivolum et absurdum, tua, sicut credimus, fraternitas non ignorat; (66) Nos igitur postquam correctionem ipsius diutius expectavimus, eumque fecimus frequentius admoneri, super hoc, auctore Domino, procedimus sicut videbimus expedire. Illud autem habemus acceptum quod inter iosum et adversarium suum treugas li-

benter, ut asserit, admisisset, si ad illum nostri possemus nuntii pervenisse. Cumque nos ad pacem imperii aspiremus, suggerimus alteri parti ut treugas non solum recipiat, sed exposcat, et tu, venerabilis frater in Christo, sicut pacis amator, suggestas principi memorato ut cum treuge fuerint postulate, illas sine difficultate concedat; quatenus nos ei illis occasione et materiali assumamus ad pacem imperii salubriter procurandam, quam utique toti orbi Christiano necessariam reputamus.

Datum, etc.

CXXXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI.

Noverit regalis prudentia quod nos patriarcham Aquilegensem ad Philippum ducem Sueviae destinavimus, ut moneret illum ex parte nostra ne Lupuldum quondam Warmaciensem episcopum, Magontinensem intrusum, damnatum et excommunicatum a nobis, foveret, sed ab ejus favore cessaret; alioquin post expectationem et communionem procederemus in ipsum sicut ratio postularet. Eudem etiam patriarchae deditimus in mandatis ut induceret ipsum ducem ad treugas tecum et cum Colonensibus componendas; quia, sicut venerabilis frater noster Cameracensis episcopus nobis suggestit, ipsae treugas, praesertim hoc tempore, necessaria tibi forent. Philippus autem per litteras suas nobis in hec verba respondit, quod licet nec honorificum nec expediens sibi esset, pro reverentia tamen nostra treugas hilariter admisisset, si ad te nostri potuissent nuntii pervenisse. Monemus igitur celsitudinem tuam et exhortamur in Domino quatenus si tibi et parti tuae videris expedire, significies illi quod ad mandatum nostrum treugas recipere sis paratus, et si forsitan ipse consenserit, in eas treugas saltem unius anni cum ipso; ex quibus materiali assumentes nos, ad pacem imperii melius intendamus. Tu ergo de plenitudine gratiae nostrae securus, prudenter et constanter agere non desistas, non acquiescens immisionibus que solent fieri per angelos malos.

Datum, etc.

CXXXIX.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Ad universa capitula quae per tuas nobis litteras expressisti cogimur respondere, ne possimus de inconstancia vel duritia seu etiam injustitia reprehendi. Primum capitulum fuit ut tuis verbis utamur, quod multorum didicisti relatu, in quo legatorum nostrorum tibi assertio patefecit, quod inter nos et Philippum medium constituiimus patriarcham Aquilegensem verborum pacis et concordiae portitorem. Ad hoc tibi veraciter respondemus quod etsi, quantum in nobis est, cum omnibus hominibus, iuxta verbum Apostoli, pacem velimus habere, non tamen prefatam patriarcham ad Philippum ducem Sueviae destinavimus ut inter nos et ipsum pacem tractaret, sed principaliter ut ipsum ex parte nostra moneret quatenus sovere desisteret Luipuldum Ma-

A gontinensem intrusum, damnatum et excommunicatum a nobis, et ab ejus favore cessaret; alioquin post expectationem diutinam et communionem premissam procederemus in ipsum prout canonica censura depositit; secundario injungentes eidem ut prefatum ducem induceret quatenus cum rege Ottone treugas iniret, per quas melius intendere possimus ad pacem imperii, quam utique affectamus. Si quis ergo jactavit contrarium ut de duobus predictis unum extolleret et alterum infirmaret, mentita est iniquitas sibi, nec dolosa fallacia prevalere poterit simplici veritati. Secundum capitulum fuit, quod non sinit ratio nec discretionis patitur ordo ut, domino arma ponente, servus pugnam non deserat, sed gerat se, quod non decet, domino fortiorum. Et ad hoc tibi taliter respondemus, quod arma nostra, que non materialia sunt ab homine, sed spiritualia sunt ex Deo, nec haec tenus depositimus nec amodo deponemus, illo nos misericorditer protegente, qui si fuerit nobis adjutor, non timebimus quid faciat nobis homo. Non enim fortitudinem nostram ponimus in ensibus regis Ottovis, sed in clavibus Simonis Petri; cui Veritas ait, quae mentiri non novit: *Tu es Petrus, et super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non prævalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni caelorum* (*Math. xvi*), etc. Illius enim, licet indigni, vicem gerimus et locum tenemus qui circa passionem audivit a Domino: *Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum; sed ego pro te rogari, Petre, ut non deficit fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (*Luc. xxii*). Videas ergo, frater, ne tu sis expetitus a Satana, ut sicut triticum ab illo cribreris; quia fides nostra non deficit, sed ad bonum et in bono te potius confirmamus, quamvis non tanta sit pugna de qua mentionem fecisti ut plusquam nimis oporteat te timere; quoniam etsi prefatum ducem personaliter non securis ad pugnam, in omnibus tamen aliis diecis efficiaciter illi favere, nec ipse tantum desiderat corporale sibi iuramentum prestari quantum accepit fidele sibi obsequium exhiberi. Tertium vero capitulum fuit, quod repetitas saepe preces receperimus ut dignaremur tibi obligationis vinculum relaxare quo nobis es in facto imperii obligatus. Sed et nos ad hoc tibi respondemus hoc modo, quod preces hujusmodi repetitae non sunt ex illis de quibus Veritas ait: *Petite, et accipietis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietis portas* (*Joan. xvii*). Utinam non sint ex illis de quibus Dominus ait: *Nescitis quid petatis* (*Math. xx*). Quod sequens capitulum innouit, quo dixisti quod expidieret tibi eo tendere quo jam omnium vota principum transierunt; et si plurimum, non tamen omnium, et si voces, non tamen vota. Quod si vota etiam plurimorum, non sequeris, ait Dominus, turbam ad malum, putasne quod soveat pars illa iustitiam, et custodiat honestatem? An oblitus es rationum quas a nobis audisti? Quidam autem, ut nosti, quia declinaverunt, jam inutiles facti sunt, et digna pro

meritis stipendia receperunt. Aliorum, etsi dilatum, non tamen est sublatum judicium; quia nisi cesserat causa, non cessabit effectus. In quarto capitulo admiraris cur hoc tibi negetur quod legato nostro et legationis tempore licuit patriarchæ. Nos autem ex hoc capitulo admiramur amplius; tum quia super tali legatione te non decuit alicui amulari, nec nobis tacite insultare quod talem prælegimus in hac legatione personam. Novit enim ille qui nihil ignorat quod nos proponueramus te illi collegam adjungere. Sed quia legatio non videbatur memorato principi favorabilis, nisi quatenus propter aliquos roborandos et alios infirmandos simulatorie gloriatur quod nos legationem mittamus ad ipsum, ut ab eo que pacis sunt requiramus, non detrahendo tibi, sed providendo, hujusmodi propositum mutavimus ad cautelam. Et si prædictus patriarcha, quem tu legatum nostrum appellas, contra primum et principale propositum nostrum aliquid egit, id ex nostra sibi concessione non licuit, sed illud ex sua temeritate forsitan attentavit. Ex quinto vero capitulo, quo dixisti quod haec exempla et multa similia quæ in tua quotidie leguntur presentia suadere tibi non possunt nec poterunt ut manus tuæ ad id se velint extendere quod nostra eis indulgentia non concessit, gratiarum tibi referimus actiones, commendantes in te prudentiam, devotionem, et fidem quod nullorum tibi exemplis persuaderi potest aut poterit quod manus tuas velis extendere ad id quod tibi non sit ex indulgentia nostra concessum. Præfers enim, ut debes, spiritualia temporalibus, et subiectis humana divinis, optimam partem eligens, quæ non auferetur a te. Oportet tamen nos aliquid per antiphoram respondere propter id quod de multis exemplis tangero voluisti, tanquam illud quod de Pabembergensi episcopo fecimus velis deducere in exemplum (67). Sed in veritate cognoscas quod non remisimus illi pœnam nisi postquam satisfecit de culpa. Nam plus obligavit se postmodum quam negavit primum. Sed mandatum facere sibi distulimus, cum in proximo debeat nostro se conspectui presentare, pallium et privilegium recepturus. Ex prædictis itaque plene potes et plane nostram cognoscere voluntatem et intelligere quid agere debebas, quid vitare. Ponas igitur semper ante oculos mentis tuæ quod prædecessores tui Salzeburgenses archiepiscopi prædicantur fuisse viri religiosi, honesti, prouidi, fideles, veraces et fortes, ut eorum vestigia imiteris in merito quibus in officio successisti. Si vero pro pace imperii aliqui fuerint ad nostram presentiam destinandi, gratum nobis existet si tu cum eis fueris destinatus.

Datum, etc.

CXL.

LITTERÆ PHILIPPI DUCIS SUEVICÆ.

Reverendo in Christo Patri domino INNOCENTIO, sa-

A crosancte Romane Ecclesiæ summo pontifici, PHILIPPUS, Dei gratia Romanorum rex et semper Augustus, salutem et cum omni reverentia filialis dilectionis affectum.

Dilectum ac familiarem nostrum Waterum, venerabilem Aquileensem patriarcham et præcipuum imperii principem, una quoque cum ipso aliis fideles ac familiares nostros G. Burgeravum Magdeburensem, Henricum de Smalinecht et Evidardum de Lurra presentium latores, a latere nostro ad vestram destinavimus sanctitatem, quibus dedimus plenitudinem potestatis et auctoritatem omnimodam inter Ecclesiam et imperium et inter vos et nos pacem et concordiam reformare, et periculosam regni et sacerdotii scissuram feliciter restaurare. Prædictos itaque nuntios, quos ad tam excellens factum idoneos reputavimus, ad vos accedentes a vestra hilariter postulamus recipi paternitate; rogantes attentius et commentantes quatenus omnibus his que ex parte nostra prudentie vestra intimaverint fidem et certitudinem dignemini adhibere. Ipsi enim a nostra sublimitate tali modo et eo sine recessere, quod sacrosancta Romana Ecclesia semper in nobis tanquam mater in filio sinceram dilectionem et debitam inveniet devotionem, dum tamen nos ejus et vestrum aliquando sentiamus affectum. Quæcumque etiam præfati nuntii nostri pro nobis pollicit fuerint, ut Romane Ecclesiæ benevolentiam habeamus et favorem, nos parati sumus grataanter eadem affectu prosequente compiere et ipsorum ordinacionem per omnia ratam habere et inconcussam.

CXLI

UNIVERSITATIS ECCLESIASTICIS QUAM SÆCULARIBUS PRINCIPIBUS ALEMANNICÆ.

Ad designandam unitatis concordiam et concordie unitatem que inter regnum et sacerdotium esse debet, Moyses, in veteri lege, regnum sacerdotale prædictit, et Petrus, in nova, regale sacerdotium applicavit. Mediator quoque Dei et hominum Deus homo Christus Jesus per assumptionem carnis originem de regali simul et sacerdotiali stirpe processit secundum ordinem Melchisedech, in æternum rex patrius et sacerdos, qui, secundum apostolum, assimilatus per omnia Dei Filio, rex Salem et sacerdos Altissimi legitur exstitisse. Hi sunt equidem duo gladii, de quibus Dominus satis esse respondit. Haec sunt duæ speciose columnæ in templi portico constitutæ, quas ambit linea duodecim cubitorum. Haec sunt in firmamento cœli luminaria duo magna, quæ suis vicibus diem et noctem illustrant, videlicet pontificalis auctoritas et regalis potestas; quæ si concordi fuerint amicitia et amica concordia coniuncta, profecto sol et luna in ordine suo stabunt. Utinam autem, sicut est vetus, sic esset inveterata scissura quæ tam in sacerdotio quam in regno, et in regno simul ac sacerdotio frequenter evenit, sicut non solum veteribus, sed et novis declaratur exemplis.

(67) Vide infra epist. 183, et lib. XII, epist. 118 et seqq.

1140
Pm-
ugu-
dile-

vener-
onum
deles
rgen-
m de
stram
minitu-
inter
acem
gni et
dictos
ido-
ra hi-
es at-
que
fidem
a no-
quod
tan-
debi-
jus et
unque
i fue-
reamus
em af-
natio-

PRIM-

concor-
n esse
dotale
m ap-
Deus
ginea-
si se-
ex pa-
ssimi-
cerdos
duo
t. Ille
a con-
Brec
que
et pon-
si con-
unita-
Jtinam
issura
regno
on so-
mplis.

Summo siquidem pontifici Aaron in ipso quasi principio Levitici sacerdotii Dathan et Abiron cum Core ac complicibus suis suscitaverunt scandalum et schisma moverunt. Regnum quoque primi regis Iebraorum Saulis juxta verbum Samuelis est scissum, inuncto in regem David filio Usai; ac denum post obitum Salomonis inter Roboam et Jeroboam divisum est regnum; fanoque pariter et altari cœnstructis, duo sunt vituli aurei constituti, unus in Dan et alter in Bethel; et sic etiam sacerdotium est divisum. Modernis quoque temporibus divisum est simul regnum et sacerdotium, oppositio contra Lotharium regem Courado, et contra papam Innocentium Anacleto. Deinde regno in unitate manente, schisma dividit Ecclesiam, schismatico illo qui se Victorem dicebat Alexandrum catholicum impugnare. Nuper autem viris illustribus, Philippo videlicet et Ottone, ad invicem discordantibus, dum Ecclesia in unitate persisteret, imperium in scissura manebat. De qua profecto scissura quoniam incommunitates et mala, quoniam anxieties et pericula imminent universo populo Christiano, nedum lingua referre, vix mente sufficiens cogitare. Ut enim effectus miseris seu potius miserabiles hujus cause defectus a publicis calamitatibus ordianur, hinc impeditur terra sancte succursus, dum trucidantibus se invicem Christianis, sevientibus in eamdem Christi non resistitur inimicis; hinc iniquitas oritur, moritur justitia, pietas relegatur, evanescit religio, fides perit, haereses invalescunt, vastantur segetes, fames inducitur, egestas angelur, committuntur incendia, sacrilegia sunt, homicidia perpetrantur, truncantur homines, spoliantur viduæ, virginis corrumpuntur, opprimuntur pauperes, itinera obsidentur, et per malefaciendi licentiam, terra malefactoribus circumquaque repletur. Super quibus nos, ejus imitando vestigia qui omnium viscera in se gerens aiebat: *Quis scandalizatur et ego non uror* (II Cor. xi), paterno condolentes affectu, si forsan summi sacerdotis exemplo, qui reconciliatio factus est in tempore iracundia, hujusmodi possemus reconciliare scissuram, ad restaurandum concordiam in imperio et stabilendam inter ipsum et Ecclesiam veram pacem diligens studium et operam impendimus efficacem, et ad hoc specialiter exequendum venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Ostiensem episcopum et dilectum filium Leonem tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatos, in Theutonium destinamus. Quocirca universitatib[us] vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eorum salubribus monitis et mandatis humiliant intendentis, tales vos erga ipsos exhibere caretis, quod nos devotionem vestram debeatibus merito commendare: scituri pro certo quod cum eos inter ceteros fratres nostros merito sua probitatis specialiter diligamus, quod fuerit eis factum, reputabimus nobis impensum.

B

D

(68) Vide Arnold. Lubec. vii, c. 6.

Hic fuit legatorum processus. Primo receperunt publice juramentum a Philippo duce Suevia quod pareret universis mandatis domini pape super omnibus pro quibus erat excommunicatus, et sic eum secundum formam Ecclesie solemniter absolverunt (68). Secundo injunxerunt eidem ut dimitteret Brunonem Coloniensem archiepiscopum, quem in captione tenebat: quem libere absolutum assignavit eisdem ad sedem apostolicam perducendum. Tercio induxerunt illum ad hoc quod ipse accepit regalia, licet invitum, a Luipaldo Maguntino intruso, et idem intrusus spiritualia resignavit in manus legatorum. Quarto apud ipsum obtinuerunt cum difficultate non parva ut permetteret Siffridum Maguntinum archiepiscopum per procuratorem suum in spiritualibus ministrare. Quinto fecerunt ipsum dimitttere magnum exercitum quem congregaverat aduersus regem Ottонem. Sexto bis eos ad colloquium perduxerunt tractantes cum ipsis de pace, quam cum consummare non possent, septimo statuerunt inter eos treugas unius anni; et sic tractatum pacis redigentes in scriptis, ad sedem apostolicam redierunt cum nuntiis utriusque.

Postquam absolutionis gratiam per apostolicæ sedis legatos secundum formam Ecclesie perceperisti, salutationis et benedictionis tibi litteras destinamus, gratias referentes super iis quæ ad exhortationem nostram prompta devotione fecisti. Sed et nos ad tuum honorem, quantum cum Deo possumus, promptam gerimus voluntatem, sicut dilectus filius frater S... latore presentium, prior domus Camaldulensis, vir providus et honestus, tibi poterit viva voce fidelier intimare, et ea quæ de ore nostro veraciter intellexit; serenitatem tuam rogantes et exhortantes in Domino quatenus ad pacem imperii reformandam diligenter intendas. Haec breviter et simpliciter tibi scribimus, sicut expedire credimus, ad cautelam.

Datum Corneti, Kal. Novembris, pontificatus nostri anno decimo.

Licet Luipoldus episcopus vehementer offenderit, non solum apostolicam sedem, verum etiam Ecclesiam generalem, quia tamen redire volentibus nolumus auditus obserare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, recepto ab eo in publico clericorum et laicorum conventu corporaliter juramento quod universis mandatis nostris parebit super omnibus pro quibus excommunicatus existit, cum secundum formam Ecclesie absolvatis;

injungentes eidem ex parte nostra sub debito praestiti iuramenti, salvis aliis mandatis quae sibi duxerimus facienda, ut ex tunc infra mensem iter arripiat ad sedem apostolicam veniendi, quod sine malitia prosequatur donec apostolico se conspectui representet, recepturus et servaturus quae sibi fuerint ab eadem sede mandata; ea conditione solemniter interjecta, ut si mandatum hujusmodi contempserit intra mensem implore, in excommunicationis sententiam relabatur et ab omnibus arcitis evitetur: cum in eo sic fleti velimus nervum ecclesiastice disciplinae ut tamen nullatenus dissolvatur. Credimus autem ei potius expedire ut ad orationem nostram absolvendus accedat.

Datum Corneti, *ut supra.*

CXLV.

EISDEM.

Licet Adolphus quandam Coloniensis archiepiscopus, etc., *ut supra*, usque dissolvatur. Provideatis autem prudenter et caute ne angelus Satanus in lucis angelum se transformet, ut hujus absolutio praetextu contra Coloniensem Ecclesiam malignetur.

Datum Corneti, *ut supra.*

CXLVI.

HUGOLINO OSTIENSI EPISCOPO ET LEONI TITULI SANCTÆ CRUCIS PRESBTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Recepimus litteras vestras, et quae significastis per eas notavimus diligenter, discretioni vestra breviter rescribentes quod ex quo princeps petit et roget, subeatis laborem ad nostram presentiam revertendi, monentes eundem ut animum propensius inclinet ad pacem, quia longe majora de pace provenient quam flagitantur pro pace; nuntios autem dirigat providos et fideles quibus super iis quae spectant ad pacem et voluntatem aperiat et tribuat potestatem; ad hoc ipsum alterum principem inducentes, ut utriusque nuntii vobis secundum presentiam tractatus pacis possit habere progressum; qui ne valeat impediri, procuretis ut treuge firmiter observentur. Ad plenariam vero liberationem venerabilis fratris nostri Brunonis Coloniensis archiepiscopi efficaciter intendatis, et committatis procurationem Ecclesiae ac diocesis Maguntinae alicui viro provido et fidelis, qui ad mandatum nostrum de procurationis officio debeat respondere, congruum redditurus tam de spiritualibus quam de temporibus rationem; ut sic interim et necessitatibus Ecclesie consulatur et jus archiepiscopi conservetur, ita quod ad suffraganeos et eorum ecclesias se ipsius procuratio non extendat. De negotio vero Traiectensis episcopi nondum ad plenum deliberare potuimus propter absentiam creditorum; quos tamen in proximo expectamus, et tunc remitteremus cursorem pro eodem negotio destinatum.

CXLVII.

EISDEM.

Licet tractatus pacis nondum ex toto potuerit consummari, quia tamen per Dei gratiam et sollici-

A tudinem vestram multum est in illo processum, discretionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ad bonum pacis adhuc propensius insistatis secundum formas quas vobis duximus praesigendas. Non est enim aliquatenus admirandum si tantum negotium tam cito consummari non potuit, quoniam et magnum aedificium non potest in brevi tempore ad consummationem perduci.

CXLVIII.

EISDEM.

Largitorum omnium gratiarum grates referimus copiosas quod tantam vobis tribuit gratiae largitatem ut injunctum vobis legationis officium onus non mediocre continentis prudenter et honeste geratis,

Bicut laudabile vobis testimonium perhibetur, et ipse rerum protestatur effectus. Licet autem hoc propter Dominum principaliter procurelis, qui tamen etiam propter nos specialiter vos id agere minime dubitamus, præter retributionem divinam, nostram quoque fiducialiter exspectetis, præsentim cum pro certo sciatis vos manus vestras ab omni turpi munere penitus excussisse. Ne vero super litteris illis quas nuntii vestri perdidisse dicuntur nimia vos sollicitudo conturbet, tenorem earum præsentibus vobis litteris mittimus interclusum, ut nullatenus doleatis si etiam ad manus principis eadem littera devenissent; cum in illis nihil reperiatur reprehensione dignum, sed laude, satisque per illas apparet quod non in duplicitate dolosa, sed in pura simplicitate procedimus, non declinantes ad dexteram vel sinistram. Vos igitur secundum tenorem hujusmodi procedatis quanto cautius videritis expedire, scientes quod nos ipsum venerabili fratri nostro Spirensi episcopo duximus intimandum, ut liberiorem super eo possitis habere processum. Quia vero super negotio regni Siciliae nihil adhuc nobis describere procuratis, noientes forsitan illud litteris commendare, devotionem vestram monemus attentius quatenus super illo geratis sollicitudinem diligenter, nihil de contingentibus omissentes; ut cum, Deo duce, ad nostram præsentiam redieritis, super omnibus nos possitis reddere certiores.

CXLIX.

EISDEM.

Licet apud districtissimum judicem de nostris meritis diffidamus, de ipsis tamen benignissimi Patris pietate confidimus quod non secundum peccata nostra, sed secundum suam misericordiam nos respiciat propter nomen suum sanctum et gloriosum, quod invocatum est super nos, in illis præcipue quæ per vos sine raga duplicitatis pura intentione tractamus. Illa quippe Veritatis promissio dicentis ad Simonem: *Tu es Petrus, et super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (*Matth. xvi*), quasi firmissima spei anchora navem Ecclesie per pelagus hujus saeculi sic deducit ut nec demergatur in Scyllam, nec incidat in Charybdis, quantumlibet quatatur

interdum inter turbines et procellas. Ea igitur que A nobis de perfido Waldemaro scripsisti, licet proposito vestro videantur adversa, speramus tamen in eo cui venti et mare obediunt imperanti quod prospera vobis sicut et convertentur in bonum, quemcunque assumptum negotium exitum sortiatur. Unde spem in illo ponentes qui beatum Petrum ambularem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, dicens ad illum : *Modicæ fidei, quare dubitasti* (Matth. xiv), ut doceret indubitatam semper de ipso fidem esse tenendam, injunctum vobis legationis officium esequamini, tam super hoc quam etiam super aliis, Domino inspirante, facturi quod ad honorem et profectum Ecclesie videritis expedire, illud semper habendo præ oculis quod Dominus discipulis suis ait: *Estate prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae* (Matth. x), quod et nos præ oculis habere studemus. Luipuldum vero noveritis apud Senas hostilibus actibus implicatum, ad nostram præsentiam non venisse; cuius insolentiam et stultitiam diligenter principi exponatis, vestrum nobis significaturi progressum quoties oportuerit, ut nostris instructi consiliis et exhortationibus roborati, secutius procedatis ad ea quæ vobis frequenter occurrent.

CL.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN AUGUSTUM ELECTO.

Litteras tuas serenitatis accepimus, et quæ continebantur in eis notavimus diligenter, super eis opportuno tempore processuri sicut viderimus expedire. Quia vero adversarius tuos solemnes nuntios ad præsentiam nostram dispositi cum cardinalibus destinare, prudentiam tuam sollicitam reddimus et atteniam ut et tu nuntios tuos providos et fideles mittere non omittas, ne tuum remaneat negotium indefensum; satisque poteris illis venerabilem fratrem nostrum Cameracensem episcopum in procuratione negotii sociare, quem profecto devotum tibi novimus et fidelem.

CLI

EIDEM.

Affectum oilectionis et gratia quem ad tuam regalem personam habuimus et habemus non oportet nos verbis exprimere, cum hactenus operibus expresserimus, et amodo etiam exprimere intendamus, in tantum ut nuntii partis adversa publice conquerantur quod dominus eorum meliorem potuit tecum pro se quam possit nobiscum pro te compositionem inire. Quid autem tractatum sit et dispositum per nostros legatos et tuos nuntios in brevi tibi curabimus intimare, quorum adventum cum gaudio praestoleris.

CLII.

DOMINO PAPÆ.

Sanctissimo Patri suo et domino INNOCENTIO, divina providentia summo pontifici, HUGOLINUS, miseratione divina Ostiensis et Welletrensis episcopus, cum debita devotione salutem.

Cum essem Magtuæ, ibique dominum (69) cardinalem, corporis infirmitate gravatum per dies aliquot expectassem, feria secunda proxima post festum apostolorum Petri et Pauli, de morte domini Philippi graves invalueru rumores; eademque die mercatores Placentini qui mercimonii suis a comite Hugone de Monfort in ducatu Suevæ fuerant spoliati, firmiter asserentes dominum Philippum a comite palatino Bavaria nequiter interemptum, ad Curiensem episcopum et abbatem Sancti Galli a me super restitutione direptarum rerum commonitorias litteras impetrarunt. Viatores quoque et peregrini ac litteras episcopi, decani et capituli Tridentini domino patriarche [Aquilegensi] etiam ejusdem rei seriem concorditer referentes, direptiones et præde, occupationes regalium quæ a comitibus et castellanis, sicut a multis dicebatur, coepérant exerceri, argumentum maleficij commissi validum inducebant. Tandem cum ad preces et instantiam domini patriarchæ et sociorum ipsius usque Veronam ivisset ut hujus rei cum ipsis certitudinem expectarem, nuntius fratratus Luipuldi Warmatiensis, qui ad ipsum Luipuldum quantum poterat properabat, de loco in quo facinus fuit commissum se venisse cum festinatione dicebat: qui coram patriarcha et sociis suis, me præsente, tristis casum tristem exposuit eo fere modo et ordine quo exprimebatur in litteris capituli Tridentini per cursorem proprium, quem illuc transmiseram, destinatis. Dixit enim quod Sabbato proximo ante festum Sancti Joannis Baptiste, quo treugas interpositas dominus præviderat non sine alterius extermilio terminari, dominus Philippus cum paucis de familia sua, exercitu in campo dimisso, civitatem Papenbergensem intravit, eoque hora nona in palatio episcopi quiescente, dictus palatinus comes, cui dominus Philippus filiam dederat et absulerat, cum duce Bavaria et marchione Istriæ fratre ejusdem episcopi et aliis decem viris armatis palatium in quo dominus Philippus erat ingressus, (70) pulsans ad ostium cameræ, more admittitur consueto; a quo cum dominus Philippus verba juvanda et jocularia, sicut consueverat, expectaret, ille statim cultellum quo erat accinctus exeruit, et domino Philippo gladio ludere prohibenti respondit: *Non erit hic tibi ludus; et incontinenti, Dei timore postposito, ipsum transfudit gladio, et Henrico (71) imperii senescalco facinus prohibere volenti lethale vulnus infligens, cum quem jam occiderat timens vivere jugulavit; et sic homicida fantorum suorum auxilio munitus exsillit, ac piaculari flagitiū, toto jam dissoluto exercitu, adhuc, sicut Domino placuit, exstitit impunitum. Officio igitur legationis injunctæ judicio divini nimis exspirante, ad vos cum festinatione regredior: a quo invitus, licet obedire non renuens, sum egredius.*

(69) Leonem tit. S. Crucis.

(70) Vide Arnold. Lubec. lib. vii, c. 14.

(71) Vide Cesar. Heisterb. lib. vi, c. 26.

CLIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.

Novit ille qui scrutator est cordium et cognitor secretorum quod personam tuam de corde puro et conscientia bona et fide non facta diligimus et ad honorem et profectum tuum efficaciter aspiramus, sicut opera manifestant que pro te non dubitavimus exercere. Liceat autem te deseruerint quasi solum amici pariter et propinquui, nos tamen in tua dilectione constantes, ex studio diligent non destitimus operari que secundum tempus tibi credimus expedire, vigilantes pro te quando tu forsitan dormiebas; quinetiam propter te multa passi sumus adversa, que nec etiam tibi volumus intimare cum adversitas te premebat. Quidam enim civium Romanorum adversarii tui corrupti pecunia gravem seditionem aduersus nos commoverunt in urbe, consanguineis nostris multa damna et opprobria inferentes; nosque non sine multis et magnis expensis seditionem populi potuimus mitigare. Nunc autem adversario tuo sublato de medio, ne contra te alius suscitetur, quamvis nepos ipsius jam tibi adversarium se opponat, diligent studio praecavemus, ad promotionem tuam efficaciter intendentis, sicut apostolica scripta testantur, que pro te diversis personis super variis articulis destinamus. Tu ergo, fili charissime, benignitatem et humilitatem cunctis ostendens, honorem et gratiam exhibeas universis, a sermonibus asperis et injuriosis operibus abstinentio; nec in concessionibus durus, nec in promissionibus sis avarus, fideliter tamen observans utrasque; quia non dabis unum pro mille, imo recipies plus quam mille pro uno. Principes quoque tam ecclesiasticos quam mundanos per idoneam cautionem de omni reddas indemnitatem securos, ad gravitatem et consuetudinem regiam te informans. Personam vero tuam caute custodias, et torpore deposito, sollicitudinem geras in omnibus vigilantem. Si vero tibi videris expedire, ad consummationem matrimonii jam tractati (72) secure procedas; super quo nos matri puellae, patriarchæ Aquilegensi, et Henrico de Calandriño, nec non et Henrico de Massech, nostras litteras destinamus. Super altero vero coniugio, si tibi et imperio expedire cognoveris, tuum nobis non differas beneplacitum intimare, de plenitudine gratiae nostræ securus quod ad omnia que tibi noverimus profutura diligens studium impenderemus et operam efficacem: sicut dilectus filius magister Henricus nuntius tuus regali prudentie poterit exponere viva voce, qui diligentiam et sollicitudinem nostram, propositum et affectum quem circa te gerimus, plenissime intellexit.

A

ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS SUFFRAGANEIS MAGDEBURGENSIS ECCLESIAE.

Cum dissensionis materia que peccatis exigentibus hactenus in imperio pullulavit nimis damnosa fuerit, non tantum Romano imperio, verum etiam toti populo Christiano, nos, qui ad reginem universalis Ecclesiae superna sumus dispositione vocati, diligenti debemus sollicitudine praecavere ne per aliquius insolentiam reviviscat que per divinum iudicium est sublata, quamvis illud crudele facimus detestemur quod a filiis Belial nequiter est commisum. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientie districte precipitus quatenus ad pacem imperii fideliter intendentis, nullatenus permitatis, quantum pro viribus impedire potestis, ut quisquam de novo eligatur in regem, ne fiat novissimus error pejor priore. Ut autem omnis tollatur occasio malignandi, nos tamen vobis quam aliis archiepiscopis et episcopis sub interpositione anathematis auctoritate apostolica interdicimus ne quis alterum inungere vel coronare presumat; ita ut ipso actu excommunicatus existat quicunque contra hoc apostolicum interdictum de novo presumpsit impendere vel suspicere hujusmodi sacramentum; sciatque se dignitatis et ordinis periculum incursum, si quis in hac parte presumpsit nostrum violare mandatum.

In eundem modum archiepiscopo et episcopis suffraganeis Ecclesiae Maguntinæ. In eundem modum archiepiscopo et episcopis suffraganeis Ecclesiae Coloniensis. In eundem modum archiepiscopo et episcopis suffraganeis Ecclesiae Salzburgensis. In eundem modum archiepiscopo et episcopis suffraganeis Ecclesiae Trevirensis. In eundem modum episcopis suffraganeis Ecclesiae Bremensis. Item patriarchæ Aquileensi et suffraganeis ejus.

CLV.

UNIVERSIS PRINCIPIBUS TAM ECCLESIASTICIS QUAM MUNDANIS IN TEUTONIA CONSTITUTIS.

Cum dissensionis materia, etc., usque Quocirca universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, et in remissionem peccaminum injungentes, quatenus ad pacem imperii fideliter intendantis, consentientes dispositioni divinae, que circa charissimum in Christo filium nostrum illumitem regem Ottонem evidenter eluet, eique ad regendum imperium efficaciter assistatis; ne si secus a quoquam damnabili fuerit occasione presumptum, praeter divinam offensam, apostolicam quoque censuram incurrat. Nos enim eidem regi, quem divino iudicio credimus approbando, nostrum in hac parte judicium approbante, parati sumus ad honorem et exaltationem imperii favorem et auxilium impetriri, cum credamus quod et ipse ad honorem et exaltationem Ecclesie studium velit et operam adhibere; ita quod, eo

(72) Cum filia Philippi Beatrice. Vide infra epist. 169, 178, 181, 182.

faciente, qui est actor unitatis et pacis, diebus nostris utrumque per alterum optatum suscipiet incrementum.

CLVI.

ILLUSTRI REGI BOHEMIE

Sicut nuntiis et litteris tuis nobis multoties intimasti, ab obsequio charissimi in Christo filii nostri regis Ottonis illustris non voluntas, sed necessitas, te subduxit, integrum ei fidem servans in pectore, quam non poteras in opere demonstrare. Cum ergo jam ipsa necessitas divino iudicio sit sublata, excusationem honestam prætendere non valeres, si ei de cætero non impenderes auxilium et favorem. Tu ergo, filii charissime, divinae dispositioni consentiens, quæ causam ipsius regis evidenti iudicio approbavit, nostrum in hac parte judicium approbando, patenter et potenter eidem adhæreas, fidem ei præstitatam conservans illesam, ut per hoc divinam et apostolicam gratiam uberioris merearis. Alioquin, præter divinam offensam, apostolicam quoque censuram incurres, cum eidem regi nolimus in suo jure deesse, qui sumus omnibus in sua justitia debitores.

In eundem modum nobili viro landgravio Thuringiae. In eundem modum duci Brabantie, principio sic mutato. Certa multorum relatione didicimus quod ab obsequio, etc. In eundem modum aliis principibus qui præfato regi aliquando adhæserunt.

CLVII.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Cum dissensionis materia, etc., ut in alia, usque sublata. Quocirca fraternitatem tuam rogandum duximus et monendum, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes sub debito juramento quo nobis in hac parte teneris, et in remissionem peccatum injungentes, quatenus divinae dispositioni consentiens, quæ circa charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottomem evidenter eluet, nostrum iudicium approbando, ei patenter et potenter adhæreas, impendendo sibi auxilium et favorem, recepta tamen ab eo super indemnitatem Salzburgensis Ecclesiae idonea cautione. Alioquin, etc., ut in alia.

In eundem modum Maguntino, Treverensi, Coloniensi et Magdeburgensi archiepiscopis, et episcopo Alberstadiensi, ita quod unicuique seorsim. In eundem fere modum iudicibus, Scabinis, et civibus Coloniensibus. Certa multorum relatione didicimus, etc.

CLVIII.

NOBILI VIRO DUCI ZARINGIE.

Cum dissensionis materia, quæ peccatis exigentibus hactenus in imperio pullulavit, nimis damnosa fuerit, non ipsi tantum imperio, verum etiam toti populo Christiano, nos, qui ad regimen universalis Ecclesiae superna sumus dispositione vocati, diligenter debemus sollicitudine præcavere ne, per alicujus insolentiam, reviviseat quæ per divinum iudicium est sublata, crudele facinus detestantes quod pius animus perhorrescit. Quocirca nobilita-

A tem tuam rogandam duximus et monendum, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus divine dispositioni consentiens, quæ circa charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottomem evidenter eluet, nostrum in hac parte judicium approbando, ei patenter et potenter adhæreas, impendendo sibi auxilium et favorem, ut per hoc divinam et apostolicam gratiam uberioris merearis. Alioquin, præter divinam offensam, apostolicam quoque censuram incurres, cum eidem regi nolimus in sua jure deesse, qui sumus omnibus in sua justitia debitores.

In eundem modum duci Moraviae, duci Saxonie, duci Bavariae, nobilibus viris vassallis ducatus, marchioni Misnensi, marchioni de Brandeburc, marchioni de Landesberc, duci Austriae.

CLIX.

JOANNI ILLUSTRI REGI ANGLIE.

Ecce jam tempus advenit in quo, si charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni, nepoti tuo, curaveris magnifice subvenire, te ipsum magnificare valebis ultra quam expediat nunc litteris explicare. Cum igitur ad honorem et profectum tam ipsius regis quam tuum efficaciter aspiremus, serenitatem tuam monemus et exhortamur attentius, fideliter consulentes quatenus circa subventionem ipsius te nec durum exhibeas nec avarum, sed taliter ei simul ac semel studeas subvenire, quod tuo accidente subsidio quod commode nunc prævalet expediri, per nostre sollicitudinis studium feliciter consummatur.

CLX.

LITTERÆ OTTONIS REGIS, IN ROMANORVM IMPERATOREM ELECTI.

Reverendo in Christo Patri ac domino charissimo domino INNOCENTIO, Dei gratia sanctæ Romanae sedis summo pontifici, OTTO, eadem gratia et sua Romanorum rex et semper Augustus, debitam subjectiōnem ac reverentiam cum filiali dilectione.

Quod haec tenet, quod sumus aut erimus, quantum ad regni pertinet promotionem, totum vobis et Ecclesie Romanae post Deum debentes, quod et gratissime recognoscimus, pro omnibus vestrae gratiae beneficii uberrimas sanctitati vestrae referimus actiones, erga vos et omnes quibus bonum vultis exhibitam nobis benitatem studiosissime semper merituri. Vestrae proinde paternitati attentissime supplicamus ut intuitu omnis devotionis nostra et honoris Dei ac vestri ipsius, ac promotionis Ecclesie Romanae respectu, ex quo misericordia Dei, ut speramus, consanguineo nostro sublato de medio, tempus vobis contulit faciendi, omne vestre discretionis consilium et auxilium nostræ promotioni, quæ sine dubio vestra est, propensius impendatis. Scire præterea vos volumus quod archiepiscopus Magdeburgensis et Halvestadensis et Mindensis episcopi ad nostrum auxilium et servitium accesserunt. De duce Bernardo sciatis nuntios vestros eo die quo has litteras vobis destinavimus cum

ipso fuisse, et eo usque cum ipso actum esse ut eum A omnino speremus in nostra fidelite et servitio permansurum. Frater noster palatinus comes Rheni, Deo gratias, ad nostram integre rediit charitatem; et ex quo mortuis fuit consanguineus noster, nobis etiam ignorantibus; nos in omnibus quibus promovere potuit non cessavit. Spirens etiam episcopus nobis securitatem fecit et nostram per omnia studet utilitatem et honorem. Multi præterea episcopi, barones, abbates et castellani, et ministeriales tam in Suevia quam circa partes Rheni superiores et inferiores et alias in imperio constituti de suo nobis servitio et fidelite scripserunt, et per fideles nuntios mandaverunt, sed pro angustia temporis et distractio locorum ad nos adhuc corporaliter accedere minime potuerunt. Orientales etiam principes diem quemdam, videlicet Nativitatem beatae Virginis Wircemburch statuerunt, quasi de imperio ordinatur; quo et alios principes venire hortati sunt, et nobis de die et loco mandaverunt. Consuetæ igitur benevolentiae vestrae et in omnibus probate iterum devotissime supplicamus ut sicut nobis et vobis novitatis expedire, generaliter omnibus principibus, et specialiter ubi necesse vobis visum fuerit et utile, per bonos ac fideles nuntios vestros scribere dignemini, adjacentes preces, consilium et mandatum, bonam vestram voluntatem omnibus declarantes. Perutile autem nobis foret si haec usque ad diem prænominatam efficeret possetis. Archiepiscopos autem Maguntinum et Colonensem ad nos quanticus redire faciat. Civitatibus etiam Italiae et Tuscæ de nobis scribite, landantes eas quæ hactenus in nostra et vestra devotione permanserunt, et eas quæ hactenus nesciebant nos ad nostrum favorem exhortantes. Rogamus item ut si de Ecclesia Bremensi et ejus electis vobis sive per regem Dacie, sive per quemicunque mentio facta fuerit aut petitio, ejus negotii executionem usque ad adventum nuntiorum nostrorum, quos vobis super eo idoneos quanticus mittimus, differatis; scientes pro certo quia secunda electio, sicut et prior, et contra Deum et contra jus et rationem facta est, et neutrius promoto vel vobis vel nobis noscitur expedire. Super omnia autem nos et causam nostram, imo vestram vestro subjicimus consilio et voluntati, certissimi ut quod paternè erga nos cœpistis, in quo bene haciemus perseverantis, ad laudem et gloriam Dei et Ecclesiæ Romanæ et utilitatem optime efficeremus beatis.

CLXI.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Priusquam ad nos, fili charissime, post occasum Philippi, quondam ducis Sueviæ, quisquam ex parte tua nuntius cum litteris pervenisset, peregrinus universa quæ postea nobis per tuas litteras postulasti: quin etiam scripsimus multis aliis prout imminentia negotio credidimus expedire, parati semper efficeremus quæ ad honorem et profectum tuum debeant re-

dundare. Tu ergo de plenitudine gratiæ nostræ securus, non minus prudenti quam diligent studio illa satagas procurare, quæ tua promotioni conveniunt et saluti, eam in verbis et operibus gravitatem exhibens et cautelam ut in nullo reprehensibili merito judiceris.

Datum Soræ, xiii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXII.

EIDEM.

Licet, antequam ad nos per diversos nuntios tuæ littera pervenissent post occasum Philippi, omnia peregerimus quæ per easdem litteras postulasti, auditio tamen quod principes Alemanniæ apud Wircemburch in Nativitate beatae Mariæ debeant convenire B de imperio tractaturi, protinus per nuntium nostrum cum tuo ad eos litteras apostolicas destinavimus quales promotioni tuæ credidimus oportunas, executores mandati nostri constituentes delectum Heribopolensem electum, de quo plenam fiduciam obtinemus. Tu ergo, fili charissime, de plenitudine gratiæ nostræ securus, talem te satagas exhibere, ut apud Deum et homines merito reputeris acceptus.

Datum Soræ, etc., ut supra.

CLXIII.

ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGENSI.

Quod charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo sine speciali mandato nostro tuum impendisti obsequium et favorem sicut idem rex per suas nobis litteras intimavit, eo præsertim intuitu quod id nostro reputas beneplacito fore gratum, fraternitatem tuam dignis prosequi. Et actionibus gratiarum, tuam ex hoc certius cognoscentes et devotionis dulcedinem et fidei puritatem. Ut ergo quod laudabiliter incipiisti, laudabilis prosequaris, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus eidem regi potenter et prudenter inherens, in omnibus et per omnia tuum ei præbeas auxilium et favorem, scituras pro certo quod in nobis existet gratum plurimum et acceptum.

Datum Soræ, etc., ut in alia.

CLXIV.

HERIBOLPENSI ELECTO.

Cum principes Alemanniæ, sicut accepimus, apud Wircemburch in Nativitate beatae Mariæ, tractaturi de imperio, debeant convenire, nos, qui de prudentia et devotione tua fiduciam gerimus pleniorem, per te verbum nostrum ad eos pro pace imperii volumus diligenter proponi et efficaciter promoveri. Quocirca discretionem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes quatenus, receptis litteris nostris, quas ad omnes principes Alemanniæ communiter destinamus, eas eidem principibus ex parte nostra prudenter assignes, et ad promotionem charissimi in Christo filii nostri regis Ottonis illustris diligenter intèndens, secundum tenorem litterarum ipsarum eosdem prin-

cipes exhorteris ad nostrum beneplacitum esse. A Ecclesiam adhaereres eidem, ac de te milia mar-
quendum, prout melius tibi fuerit desuper inspira-
tum. Tu ergo, dilectissime fili, de cuius obedientia
plene, confidimus, mandatum apostolicum taliter
exsequaris quod tuae discretionis prudentia claret
in effectu, et nos devotionem tuam debeamus merito
commendare.

Datum Sorae, etc., ut supra.

CLXV.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Per tuas nobis litteras intimasti quod de Philippo,
quondam duce Sueviæ, quem tu regem Romanorum
appellas, conqueri merito poteras et debebas. Primo
quidem, quia cum ipse in die Pentecostes Aquisgrani
maneret, et abbas Castri-Nantonis amicus ac fidelis
et quidam miles ligius homo tui fuissent ad Tres
Reges in peregrinationem prolecti, coram pluribus
cum gaudio quasi dixit quod te confeferant Picta-
venses comites Namurci et Bolonie, ac ducentos
de melioribus militibus exercitus tui ceperant, co-
mites vero Bolonie et Hollandie occiderant: quod
veluti de tuo gaudentis infortunio publicabat. Secundo
vero quia, cum ipse jurasset ac litteras suas paten-
tes inde tibi dedisset quod te juvaret contra regem
Ottonem, quem tu vocas quondam comitem Picta-
vensem, et quod sine tuo assensu cum ipso nun-
quam pacem iniret, deinde sine assensu et voluntate
tua pacem iniit cum eodem, sicut in veritate te as-
seris cognovisse. Tertio quoque, quia cum comes
Barri dilectus et fidelis consanguineus tuis ducem
Lotharingiæ infestaret, eumque in sua terra cepis-
set, tu prefato Philippo pacem de ipso ducce pro
memorato comite obtulisti, quæ modis omnibus ad
ipsorum, videlicet Philippi et ducis, cedebat hono-
rem, quemadmodum tibi et aliis pluribus videbatur: B qui super hoc per litteras et nuntios suum indebito
tibi respondens, ad aggrediendum predictum com-
item, precum tuarum immemor, exercitum jam
citarat, sed, Domino permittente, in illo fuit itinere
interfectus. Ad quæ tua serenitati duximus respon-
dendum quod, licet inter eumdem Philippum et pre-
fatum Ottonem pax non fuerit reformata, sed de
ipsa reformanda tractatum, per haec tamen intelli-
gere potuisti quantam fidem habere de ipso valueris
quantamque dilectionem in eo debueris constituere,
illudque verum fuisse quod melius tibi erat, quem-
admodum saepius tibi scripsimus, nostris consiliis
acquiescere quam Suevi fraudibus inhærente. Conse-
quenter autem hanc causam odii quod erga te idem
Philippus conceperat expressisti, videlicet quod
cum sepe te per litteras et nuntios requisisset ut
haberes colloquium cum eodem, tu ejus nuntiis re-
spondisti quod regni negotiis occupatus, colloquium
habere non poteras cum ipso, nisi prius scires
de quo et super quibus inter vos illud celebrari de-
beret.

Qui tibi pro ipso et per ipsum respondentes, dixe-
runt quod ipse volebat ut contra nos et Romanam

A Ecclesiam adhaereres eidem, ac de te milia mar-
quendum, prout melius tibi fuerit desuper inspira-
tum. Tu ergo, dilectissime fili, de cuius obedientia
plene, confidimus, mandatum apostolicum taliter
exsequaris quod tuae discretionis prudentia claret
in effectu, et nos devotionem tuam debeamus merito
commendare. C Sane quod de tuorum progenitorum religiosa devo-
tione recenses, delectabiles nobis parit delicias au-
diendi. Fatemur equidem quod, inter ceteros mundi
principes, antecessores et progenitores tui Romanam
Ecclesiam, sicut et ipsi ab ea specialiter sunt dilecti,
specialiter dilexerunt, nec eos ulla prosperitas vel
adversitas ab eis devotione subduxit. Unde tuam re-
galem prudentiam affectuosis prosequimur actionibus
gratiarum quod paternæ fidei puritatem hæreditans,
quantum ad hoc ei contra Ecclesiam non favisti; licet
apostolica sedes, quæ non ab homine constituta est,
sed a Deo, confidens in ipso, non timeat quid homo
sibi faciat contra Deum, quemadmodum ipsa dicit
in psalmo: *In Deo sperabo, non timebo quid faciat
michi homo* (*Psal. cxvii*). Jesus Christus etenim fun-
damentum et fundator ipsius, supra se firmam pe-
tram tanta eam soliditate firmavit, ut nedium irruen-
tia flumina seu etiam flantes venti, quinquo portas
inferi non prevaleant contra ipsam. Post hæc
autem alium articulum addidisti, in quo Romana
Ecclesia, sicut asseris, tibi totique regno tuo poterit
subvenire ac progenitorum tuorum merita compen-
sare. Nosse te quidem asseris quod Romana
Ecclesia prefatum Ottонem, ut saep dictum Philip-
pum posset deprimere, molis procurabat omnibus
sublimare, attendens quod Fridericus pater et Hen-
ricus frater ejusdem Philippi multa mala ipsi Eccle-
siae irrogabant, et quoniam omnes filii prefati Friderici
cesserant in fata, nec aliquis de filiis ejus exstat
qui possit ad imperium promoveri, nobis attentius
supplicasti ne ipsum Ottонem ad imperium prouo-
vere vellemus, quia nepos est regis Anglorum, cum
quo habes inimicities capitales et qui te multoties
per satellites suos procuravit occidi, ac idem Otto,
cum olim comes Pictensis existaret, terram tuam
D ecclesiastique combussit, et tibi ac terre tue mala
omnia quæ potuit irrogavit, nec aliquam inde satis-
factionem impedit. Siquidem persecutio Friderici
ad Ecclesias mente non excidit, quæ profecto, pro-
pter alia impedimenta quæ Philippo ad imperium
obtinendum obstabant, non ex minima parte nos
fecit ab ipsis declinare favore, Dei zelotis exemplo
peccata patrum in filios usque in tertiam et quar-
tam progeniem vindicantis in iis maxime qui ode-
runt eum, id est in illis qui contra ipsum paternum
odium imitantur. Cæterum providentiam tuam in
Domino commendamus quod ita piæ devotionis pa-
trum tuorum memoria delectaris ut tamen impieta-
tem detesteris illorum qui sunt Ecclesiam perse-
cuti.

Sed cum Ludovicus illustris memorie pater tuus A zelo ecclesiasticæ religionis accensus non dubitaverit se opponere Friderico, quando in schismate gemebat Ecclesia et imperium in unitate vigebat, quanto tu securius, factus robustior patre tuo, potuisti cessare a favore Philippi Suevi filii Friderici et fratris Henrici persecutorum Ecclesiae, sæpe monitus et rogatus a nobis, et maxime tempore quo schisma premebat imperium et unitas Ecclesiam extollebat, præsentim cum ille causam soveret iniquam. Unde cum tu ei duxeris adhærendum qui erat offensus et indevous Ecclesiae, habere pro indigno non debes si nos favimus in partem istius humiliis ac devotis, cum tandem melius nos tibi cavere potuissimus ab isto quam tu cavere nobis potuisses ab illo ; et quod utique nos in isto, tu vero nequaquam jurisdictionem haberes in illo. Praeterea subjunxisti quod idem Otto nunquam posset in imperium sublimari quin in tuum ac regni et Ecclesiarum dispendium redundaret. Enimvero tanta devotione regnum tuum Ecclesie tantaque dilectione illa illi est counita ut neutri sine alterius lassione possit contingere detrimentum. Quod utique nos sollicite attentes, non tua requisitione jamdudum, sed affectu quem circa te gerimus provocati, indemnitati tue ac regni tui super hoc curavimus præcavere, certa promissione ab eodem Ottone recepta sub aurea bullæ scripto pariter et juramento firmata quod de pace vel concordia tecum componenda et observanda nostro per omnia parebit arbitrio et mandato ; sicut nuntii tui, quibus rescriptum ipsius ostendimus intuendum, tam de ipsa quam de aliis circumstantiis, de quibus contulimus cum eisdem, tue regali prudentiæ viva voce poterunt enarrare. Cum itaque videatur, rebus taliter se habentibus, expedire ut ad faciendum inter vos pacem et concordiam intendere debeamus, tu modum et formam pacis et concordie pertractandum, si eam duxeris acceptandam, nobis poteris intimare ; nosque tua voluntate comperta, dante Deo, ad ipsam quanto certius, tanto efficacius procedemus. Praeterea super eo quod de imperii civitatibus tuo regno vicinis per tuas nobis litteras suggestisti, tua regalis prudentia diligenter advertat utrum tibi vel tuo regno expediatur ut ad res imperii manum mittas.

Datum Sorœ, xv Kal. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXVI.

ADULPHO QUONDAM COLONIENSIS ARCHIEPISCOPO.

Dilectum filium Hermannum presbyterum cum litteris tuis ad sedem apostolicam accendentem ea qua decuit benignitate suscepimus, et verbis ipsius benignam curavimus audientiam exhibere. Quod autem per ipsum et litteras tuas suppliciter postulasti ut quoniam propter hostiles incursus secure non potes, ut asseris, pro causa tua vel in persona propria vel per responsalem idoneum in nostra praesentia compare, causam ipsam in regno Teutonomico dignaremur personis idoneis delegare, diffinitiva nobis sententia reservata, salva justitia concedere

A non potuimus cum nostræ famæ ac propriæ conscientiæ puritate. Quia cum causa eadem utraque parte presente esset citra litis contestationem in nostro auditorio ventilata, et quibusdam pro bono pacis provide ordinatis, utrique parti peremptorius terminus sit præfixus et ab utraque parte receptus, reliqua nunc absente ad petitionem alterius non decet aliquid immutari unde præjudicium ei et nobis posset opprobrium provenire; sed usque ad terminum constitutum et ultra etiam curabimus exspectare, processuri, auctore Domino, sicut fuerit procedendum. Credimus tamen quod utilitatibus tua potius expediret ut sub manu nostra te humiliare curares, quæ non solum fortis et potens, sed ampla etiam est et larga, de facili valens sic humiliare superbum sicut humilium exaltare ac singulis reddere secundum exigentiam meritorum, devotis et obedientibus gloriam, indevoltis autem et inobedientibus poenam, cum diversis modis in multis locis et variis causis nostrum possimus beneplacitum adimplere. Quapropter si nos in eo placare satageres in quo nos offendere attentasti, ut ad illius auxilium et favorem prompta devotione redires a cuius auxilio et favore indecoro spiritu recessisti, spes tibi non incerta daretur ut quo cœcidisti resurges, et si non ad illum in quo alius est locatus, ad alium tamen gradum in quo alius est locatus, et nos interim faceremus tibi honorabiliter provideri ad nostrum et ipsius honorem efficaciter intendentem. Inspiret igitur cordi tuo ille qui ubi vult spirat spiritus veritatis, ut sanum amplectens consilium, animæ simul et corpori sine dubitatione salubre illud agere studeas per quod divinam et nostram gratiam merearis, pro certo confidens quod illius parati sumus vestigia imitari qui dicit : *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos* (Zach. i). Alioquin, non nostræ duritiae sed tue poteris imprudentiæ imputare, si novissima tua fiant pejora prioribus, dum sanis consiliis refugis acquiescere ac justis persuasionibus consentire.

Datum Ferentini, x Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXVII.

PATRIARCLE AQUILEGENSIS.

Licet post necem illustris memorie Philippi ducis D Sueviae super negotio imperii beneplacitum nostrum tibi pluries curaverimus intimare, quia tamen iterato illud per nostras litteras tibi postulas aperiri, cum Ecclesiæ tue possit ex hoc dispendium immobile si nescias in quam partem debeat declinare, fraternitati tue præsentium insinuatione clarescat quod cum per Dei gratiam sinus super petram solidam stabilitatem, in eodem in quo et prius proposito permanemus. Quocirca fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus charissimum in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo adhæreas, eique assistas viriliter et potenter.

Datum Laterani, xiv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno undecimo.

REGISTRUM DE NEGOTIO ROMANI IMPERII.

CLXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN IMPERATOREM ROMANORUM ELECTO.

Licet per dilectum filium magistrum Henricum, Sancti Geronis scolasticum, generales ad omnes principes et speciales ad multos jamdudum litteras direxerimus, quales tuæ promotioni novimus expedire, quia tamen postmodum quamplures eorum nos consulere curaverunt cui mallemus eos super imperio adhaerere, quosdam per iterata scripta fui-
mus exhortati, videlicet Aquilegensem patriarcham, Magdeburgensem archiepiscopum, Adolsum quoniam Coloniensem, Spirensim episcopum, regem Bohemiae, Austriaz ac Zaringz duces et quosdam alios, ut tibi potenter faveant et patenter, in iis et aliis satagente honorem tuum indefessa sollicitudine promovere. Quocirca seruitatem regiam monemus attentius et hortamur quatenus prima, media, et novissima tua bona soli Altissimo ascribendo, talem circa singula studeas te habere quod honoris tui processus, qui, operante divina gratia et nostra cooperante sollicitudine, prospere jam dirigitur, feliciter consummetur, de plenitudine gratiae nostrae securus quod ad omnia que tibi noverimus expedire diligens studium impendemus et operam efficiemus.

Datum Laterani, II Non. Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXIX.

EIDEM.

(73) Cum de matrimonio contrahendo inter te ac primogenitam quondam Philippi ducis Sueviae in nostra praesentia tractaretur, tuis et ipsius consentientibus nuntiis ita providimus, ut potestatem dispensandi super linea consanguinitatis, quæ te ac illam contingit, committeremus legatis qui erant in Teutoniam regressuri. Licerat autem, eodem duce defuncto, dispensandi necessitas ex majori parte cessaverit, quia tamen adhuc ad illam aspiras, sicut per tuas nobis litteras intimasti, nos ex illa gratia speciali quam ad tuam regalem personam et habuimus et habemus, quod tunc circumspecta deliberatione providimus, etiam nunc provida circumspectione volumus adimplere, committendo legatis nostris duobus vel uni, quos aut quem ad præsentiam tuam pro negotiis Ecclesiæ ac imperii proposuimus destinare, ut si urgens necessitas vel evidens utilitas postulaverit, super hoc auctoritate nostra dispensem.

Datum Laterani, Non. Decembris, etc., ut in alia

CLXX.

SPIRENSI EPISCOPO.

Gratum gerimus et accepimus et tuam in Domino prudentiam commendamus quod pro reverentia beati Petri et nostra charissimo in Christo filio

(73) Vide supra epist. 153, 178.

(74) Vide Godefrid. monach. Sancti Pantaleon. ad an. 1208-1209.

A nostro illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatorem electo dispositi firmiter adhaerere ipsique imperialia insignia resignare. Super eo vero quod de conjugij conjuramento scripsisti, hoc tibi duximus rescribendum, quod per legatos nostros, quos dispositimus in Teutoniam destinare, tue fraternitati curabimus plenaria respondere, parati semper efficere que tibi proficiant ad commodum et honorem in devotione ac fidelitate sedis apostolicæ permanenti.

Datum Laterani, II Non. Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXI.

NOBILI VIRO DUCI ZARINGIE.

B Ex affectu sincere dilectionis et gratiae quem circa tuam personam gerimus provocamus ut, cum charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto in imperatorem Romanorum electus magnifice jam procedat de corde puro, conscientia bona et fide non facta, consilium tibi demus quatenus ei firmiter adhaerendo, potenter sibi faveas et patenter; quoniam procul dubio tibi magis credimus expedire ut rei finem præveniens, non exspectans, nunc, antequam invalescat in toto, quasi ex discretionis proposito satagas id efficere quam demum, cum invaluisset omnino, in necessitatibus articulo forsitan idem cogerteris implere. Credimus enim quod erga te taliter se habebit quod merito sibi poteris esse devotus, et nos, a quorum sanis consilii deviaturus ipse non creditur ad tui dilectionem eum efficaciter inducemos.

Datum Laterani, Non. Decembris, etc., ut supra.

CLXXII.

CAMERACENSI EPISCOPO.

(74) Letteras tuas plenas exsultationis et gaudii paterna benignitate recepimus, per quas de promotione, quinimo quasi de confirmatione promotionis charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis, in Romanorum imperatorem electi, non solum desiderata nobis verum etiam insperata gaudia nuntiasti: illud in majori exultatione ducentes quod, sicut per easdem litteras intelleximus, idem rex in virum quasi alterum immunatus, in justificatiōnibus Domini magis solito delectatur. Sperantes igitur quod gratia nostræ non ingratus existas, quam circa te sinceram existere multis experimentis cognoscere potuisti, et quod prefatum regem inter præcipios honoris sui fautores habere te deceat principalem, fraternitatem tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus circa latus ejus studio sedulue recordationis et exhortationis insistas ut in legem Domini suam dirigens voluntatem ac in ea nocte dieque mediantis, cultui divino se seduluum, apostolicæ sedi devotum, et resipientium se quieti gerere procuret intentum; ita quod sollicitudo tua clareat in effectu

et nos eam dignis in Domino valeamus laudibus commendare.

Datum Laterani, Non. Decembris, etc., ut supra.
CLXXIII.

MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Litteras tuas plenas exsultationis et gaudii paterna benignitate recepimus, per quas de promotione, quinimo quasi consummatione promotionis charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ottonis in Romanorum imperatorem electi, non solum desiderata nobis verum etiam insperata gaudia nuntiasti. Sperantes igitur quod gratiae nostrae non ingratis existas ut in alia, usque laudibus, commendare gratum et acceptum gerentes quod pro sedis apostolice reverentia eidem regi ceteris factus praevious adhaesisti.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

In eundem modum magistro Gerlando, usque cognoscere potuisti, devotionem tuam monemus attenius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, etc., ut in alia, usque commendare.

Datum, etc., ut supra in alia.

CLXXIV.

MAGISTRO HENRICO SCOLASTICO SANCTI GEREONIS.

Recepimus litteras plenas exsultationis et gaudii, per quas de promotione, quinimo, etc., sicut in prima, usque non solum desiderata nobis verum etiam insperata sunt gaudia nuntiata. Sperantes igitur quod etc., sicut in prima, usque laudibus commendare.

Datum Laterani, etc., ut supra in aliis.

CLXXV.

NOBILI VIRO DUCI AUSTRIÆ.

Nuntium et litteras tuas paterna benignitate recepimus; et cum inter alios principes personam tuam sincera diligamus in Domino charitate, petitionem tuam, in quantum honestas potuit gratiae prestare favorem, curavimus exaudire. Tu ergo litteris quas super episcopatus negotio destinamus utaris (75), si videris expedire. Alioquin, cum pro causis imperii legatos ad partes illas mittere disponamus, dummodo status ejus taliter, sicut credimus, dirigatur quod eos oporteat destinari, si a te fuerit postulatum, executionem eis praebilibi negotii commitemus, quemadmodum aliis qui dudum ob statum rerum in morte principis immutatum de arrepto legationis itinere recesserunt meminimus commissemus. Ceterum super eo quod nobis de negotio imperii tam per litteras quam nuntium intimasti, hoc tibi duximus respondendum, de corde puro, conscientia bona et fide non facta tuae prudentiae consulentes quatenus cum charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto, in Romanorum imperatorem electus magnifice procedere jam incœperit, potenter ei saveas et patenter; quia procul dubio tibi magis credimus expedire ut rei finem præveniens, etc., ut supra epist. 271, usque induce-

A mus. Praeterea memoratum nuntium latorem presentium, dilectum filium G., clericum tuum nobilitati tuae propensius commendamus qui, quantum in ipso fuit, nihil omisit de contingentibus super iis que apud nos ei commiseras promovenda, quinimo ad promotionem eorum fideliter institit et prudenter.

Datum Laterani, ut supra, anno undecimo.

CLXXVI.

ILLUSTRI REGI BOHEMIAE.

Super eo quod a nobis de negotio imperii per tuum nuntium et litteras requisisti, serenitati tuae hoc duximus respondendum, de corde puro, conscientia bona et fide non facta consilium tibi dantes quatenus cum charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto in Romanorum imperatorem electus magnifice jam procedat, potenter ei saveas et patenter; quia procul dubio, etc., ut in alia, usque cogereris implere, presertim cum adhuc ex jureamento sibi præstito tenearis. Credimus enim quod erga te, etc., usque inducemus.

Datum Laterani, xi Idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXVII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Jucundus tuorum nuntiorum adventus ita nos est in ea qua tenebamur ægritudinis molestia consolatus, ut ex gratis rumoribus quos de tuis successibus tolerunt quadam medicinali virtute nos fecerit de languoris doloribus in sanitatis gaudia respirare. Licet autem super negotiis pro quibus latores presentium, viros utique providos et fideles, ad nostram presentiam destinasti consueverint secundum morem antiquum, maxime pro petitione imperialium coronæ, magni principes ad sedem apostolicam destinari, quia tamen hoc fuit magis in modum consultationis quam petitionis propositum, et quod nondum est factum adhuc poterit fieri, nos, qui, ut tuo deserre possimus honori, hoc nequanimiter ferimus ex gratia speciali, auditis et intellectis petitionibus quas iidem nuntii tuo nobis nomine porrexerunt, super earam aliquibus litteras fieri mox præcepimus sicut novimus expedire, D ac per legatos nostros, quos ad tuam regalem presentiam vestigio destinamus, gratum responsum tibi cum Deo tam super negotio matrimonii (76) quam etiam super aliis impendemus, cum eos et ob hoc inter cetera specialiter providerimus destinando ut ad negotii tui robur ipsi, qui vice nostra fungentur, circa singula que contingent auxilium tibi conseruant opportunum, et ex eorum adventu honorificentia tibi major accrescat. Adeo namque tuum zelamus honorem ut honori nostro reputemus accrescere quidquid per nos tuo regali accrescit honori, firmam gerentes de tua serenitate fiduciam quod idipsum de nobis zelanter affectes.

(75) Vide lib. x, epist. 52.

(76) Vide supra epist. 153.

4160
i pra-
bilis
um in
er iis
inimo
pru-

i per
i tua
con-
lanies
hoster
n ele-
reas et
usque
jura-
quod
catus

TOREN

nos
con-
succes-
fece-
respi-
tores
, ad
secun-
e ino-
apogia in
itum,
fieri,
hoc
is et
nobis
little-
dire, et
pre-
sum
(76)
et ob-
lesti-
ostra
clium
rentu
enque
emus
ho-
ciam

Datum Laterani , Non. Januarii, pontificatus no . A laudem et gloriam nominis sui, ad onorem et prosectorum tam Ecclesiae quam imperii ac totius populi Christiani; quia, sicut veraciter intelleximus, cum secularis virtutis augmento, incrementum quoque spiritualis virtutis mirabiliter suscepisti, ut de te voce Dominica gloriari possimus quod invenimus virum secundum cor nostrum. Ecce, fili charissime, sic anima nostra conglutinata est anima tua, sicutque cor tuum compaginatum est cordi nostro, ut idem per omnia velle ac sentire credamus, quasi cor unum et anima una; ex quo quanta speretur utilitas proventura, nec calamus sufficit scribere, nec lingua referre, nec etiam animus cogitare. Nobis enim duobus regimen hujus seculi principaliter est commissum: qui si unanimem fuerimus et concordes in bono, profecto, sicut propheta testatur, sol et luna in ordine suo stabunt, eruntque prava in directa et aspera fient plana, cum nobis duobus, favente Domino, nihil obsistere vel resistere possit, habentibus duos gladios, de quibus apostoli dixerunt ad Dominum: *Ecce gladii duo hic* (Luc. xxii); et de quibus Dominus respondit apostolis: *Satis est* (ibid.), quia nimur pontificalis auctoritas et regalis potestas, amba videlicet in nobis supremæ, que per illos duos gladios designantur, plene sibi sufficient ad suum officium feliciter exsequendum, si utraque pars per reliquam fuerit potenter adjuta. Equidem sic expedit et oportet ut utraque per reliquam efficaciter adjuvetur, quatenus status mundi, qui superabundante malitia quasi versus est

B in ruinam, per nostræ sollicitudinis studium restauretur, resecatis vitiis et virtutibus propagatis. Unde jugi nobis est vigilantia providendum ne inimicus homo possit inter nos superseminare zizania, dissensionis scandalum vel suspicionis scropulum ingenerendo; quoniam ad hoc malum nequier operandum multi procul dubio sunt parati, omnes videlicet qui mala vellent impune committere, quique desiderant in aqua turbata piscari: a quibus aurem tuam prorsus avertas. Pullulante namque discordia inter regnum et sacerdotium, utrumque pariter proprie reliquum dissimulabat et sustinebat insolentiam malignorum: quibus concinnantibus dolum et acutentibus linguas ad malum, dissensionis materia suscipiebat jugiter incrementum in grande rerum dispendium et grave periculum animarum, utriusque profectu, scilicet tam regni quam sacerdotii, multipliciter impedito. Cum ergo per Dei gratiam vera pax et firma concordia inter Ecclesiam et imperium nunc existat, ad tollendam in posterum omnem dissensionis et suspicionis materiam quædam ad præsens a te, fili charissime, duximus postulanda, quæ utique debes sine difficultate concedere, utpote rationi consona et saluti; pro certo sperantes quod longe majora in futuro concedes, cum nihil unquam a te obtinere velinus nisi quod te deceat impertiri, tuum per omnia zelantes honorem et commodum proucu-

Datum Laterani , xv Kal. Februarii, etc., ut in alia.

Benedictus Deus, qui per suam misericordiam ineffabilem nostrum circa te desiderium ex majori parte complevit, et sicut pro certo confidimus, non cessabit omnino donec adimpleat illud ex toto ad

C in ruinam, per nostræ sollicitudinis studium restauretur, resecatis vitiis et virtutibus propagatis. Unde jugi nobis est vigilantia providendum ne inimicus homo possit inter nos superseminare zizania, dissensionis scandalum vel suspicionis scropulum ingenerendo; quoniam ad hoc malum nequier operandum multi procul dubio sunt parati, omnes videlicet qui mala vellent impune committere, quique desiderant in aqua turbata piscari: a quibus aurem tuam prorsus avertas. Pullulante namque discordia inter regnum et sacerdotium, utrumque pariter proprie reliquum dissimulabat et sustinebat insolentiam malignorum: quibus concinnantibus dolum et acutentibus linguas ad malum, dissensionis materia suscipiebat jugiter incrementum in grande rerum dispendium et grave periculum animarum, utriusque profectu, scilicet tam regni quam sacerdotii, multipliciter impedito. Cum ergo per Dei gratiam vera pax et firma concordia inter Ecclesiam et imperium nunc existat, ad tollendam in posterum omnem dissensionis et suspicionis materiam quædam ad præsens a te, fili charissime, duximus postulanda, quæ utique debes sine difficultate concedere, utpote rationi consona et saluti; pro certo sperantes quod longe majora in futuro concedes, cum nihil unquam a te obtinere velinus nisi quod te deceat impertiri, tuum per omnia zelantes honorem et commodum proucu-

(77) Vide supra epist. 153.

rantes. Ad ea igitur obtainenda et exequenda, quantum cum Deo possumus, tam illa quæ nuper per tuos nuntios postulasti quam et alia quæ per te ipsum duxeris postulanda venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Ostiensem episcopum et dilectum filium Leonem tituli Sancte Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatos, viros utique providos et honestos, quos inter cæteros fratres nostros speciali diligimus charitate, ad tuam præsentiam destinamus, serenitatem regiam rogantes attentius et monentes quatenus eos sicut personam nostram devote suscipias et benigne pertraces, ipsorum salubribus monitis et consiliis acquiescens, plenam de ipsis tanquam de nobis fiduciam obtinendo quoniam ad tuum commodum et honorem efficaciter aspirabunt. Ad hæc, regalem depositimus excellentiam quatenus clericos et Ecclesiæ diligas et honores, manuteneas et defendas, ut devotus ac pius princeps in omnibus comproberis.

Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXX.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS, ET DILECTIS FILIIS ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS IN TEUTONIA CONSTITUTIS.

Cum acceptam angelus dudum phialam iracundia Dei plenam in populos Teutonicos effusisset, effusa est contentio super principes eorumdem; qui diuturnitate schismatis et hostilitate contriti, quasi de torculari sua contributionis expressum calicen iræ Dei profundum et latum non solum ipsi biberent, verum etiam aliis propinarentur. Dominus autem, qui cogitat consilium, non afflictionis, sed pacis, reprobans consilia principum, et cogitationes dissipans populorum, ab eis tandem discordiæ causam abstulit, ipsosque ad viam concordiæ revocavit. Quapropter nos, qui ex officiis nostri debito ad hujusmodi scandalum rempendum indefessa sollicitudine laboravimus, non possumus non gaudere quod fidelis Dominus sperantes in se tentari ultra quam possent sustinere non pertulit, et in ira misericordiæ memor factus flagellum dignæ suæ indignationis avertit, faciens ita multos ipsius disciplina proficere quod exercitatis per eam pacatum videtur fructum justitiae reddidisse. Jam per Dei gratiam non penitet nos constanter cursum cœpti cucurrisse certaminis, jam feliciter Dominus labores nostri consummavit agonis, jam illa Gamalielis sententia nostrum probat a Domino processisse consilium, jam humana vis impedire non potuit cœlestis voluntatis effectum. Nam Altissimus id disposuit; et quis potuit interruptere? Omnipotens hoc decrevit; et quis valuit immutare? **Emulabar**is hactenus te ad invicem, Teutonia omnis, et in partes divisa, mutuis te animositatum iwarum simultatibus contrebendas. Immisso namque desuper in te spiritu circumferebare vertiginis et erroris freno, quod juxta prophetam erat in maximis populorum, abducta per graves circuitus duebaris. Filii quippe tui fodera fraterna dissolverant,

A et invidiae sauciati livoribus sese passim alter alterum trucidabant. Vocaverat enim Dominus exercituum in te tempus in quo juxta vaticinium sancti viri vir non parceret fratri suo, et quasi carnem brachii sui unoquoque vorante, Manassen Ephraim, et Ephraim offendebat Manassen. Hinc igitur non in sola, quinime pene totus offendebatur populus Christianus, lugentibus equidem viis Sion, ideo quod non essent qui solemnitates Dominicæ visitarent. Ora Deum canentium ex magna parte conclusa torpebant, cultuque divino per usum bellicum minorato, hostilibus impendebatur excubis quod spiritualibus vigiliis debebat. Denique terra sancta debita sibi et lugebat et luget suffragia desuisse; quæ pro peccatis nostris in extremam necessitatem perducta, operas et impensas quibus ipsa juvari potuerat in domestice cladi excidium frustra pertransisse deplorat. Ut de malis cæteris taceamus, quæ preter multiplicem desolationem regni dudum in seipso divisæ universam quoque Dei Ecclesiam offendebant. Nos autem pericula tot et tanta videntes, nimiaque scandalizantium charitatem perusti, duro compassionis eorum frixorio frigebamus; ac scientes opera justitiae pacem esse, justitiae non defuimus, donec Dominus de celo prospexit et multo a nobis studio procurata initia pacis dedit, potens adhuc in tantum eam sua gratia dilatare ut juxta prophetantis eloquium populus suus in pulchritudine pacis sedeat et plebs ejus in justitiae tabernacula ac réquie opulenta quiescat. Quia igitur plagam quæ de novo circumligata est negligi non oportet, eo quod custodita potest ad perfectam sanitatem proficere, neglecta vero in deteriorem corruptelam redire, venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Ostiensem episcopum et dilectum filium Leonem tituli Sancte Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatos, viros utique providos et honestos, quos inter cæteros fratres nostros speciali charitate diligimus, ad partes ipsissimis destinando, qui more prudentium medicorum, prout quævis morbi cura possecerit, vinum sciant et oleum superfundere, ac pace jam ex parte in imperio reformata, salagant unumquemque perfectius informare; commissa sibi pariter potestate dissipandi et evellendi, ædificandi nihilominus et plantandi quæ utrorumlibet horum opera neverint indigere. Quocirca universitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolicæ vobis scriptæ præcipiendo mandantes quatenus eos, imo nos in ipsis, cum debito suspicentes honore, providis monitis et mandatis ipsorum efficaciter intendatis. Alioquin sententiam quam tulerint in rebelles ratam habebimus et usque ad satisfaciendum condignam, auctore Domino, faciemus inviolabiliter observari.

Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, anno undecimo.

CLXXXI.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS IN TEUTONIA CONSTITUTIS.

(78) Cum olim ex officii nostri debito de pace in imperio reformanda sollicitudo nos indefessa pulsaret, de cuius scissura ipsi non tantum imperio, verum etiam orbi pene toti grave periculum imminebat, consilium nobis incidit ut per legatos nostros de matrimonio contrahendo inter charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottонem in Romanorum imperatorem electum et inclytæ recordationis Philippi ducis Sueviæ primogenitum tractaretur. Postmodum autem eodem duce a filio Belial nequiter imperfecto, cum adhuc de scissure periculo non minus quam antea timeretur, præfato regi nostras litteras destinavimus ut ad consummationem hujusmodi matrimonii secure procederet si sibi cognosceret expedire. Interim autem, cum jam, Domino imperante, ventis et mari tranquillitas redire cipisset, et redeuntibus ad cor multis ac eidem regi fideliter adhaerentibus, de pace spes firmior haberetur, idem rex per suas a nobis litteras postulavit ut cum inter ipsum et memoratam pueram linea consanguinitatis existeret, super eorum dispensare conjugio dignaremur. Cui nos meminimus respondisse quod licet necessitas dispensandi jam ex magna parte cessasset, super hoc tamen vicem nostram nostris eramus commissuri legatis quos pro causis Ecclesiæ ac imperii disponebamus ad ejus presentiam in proximo destinare. Quia igitur dictus rex super dispensatione matrimonii prælibati, quod dicitur jam jurasse, nobis iterum cum multa instantia supplicavit, forsan prudenter intelligens per præmissum consilium, in quo nulla de consanguinitatis linea mentio habebatur, non esse super consanguinitatis linea dispensatum sed hoc sibi consultum ut ad matrimonii consummationem procederet legitimate quidem, dispensatione videlicet præobstante, ut sic et quantum ad conscientiam et quantum etiam ad Ecclesiam matrimonium ipsum legitimum haberetur, venerabili fratri nostro Hugolino Ostiensis episcopo et dilecto filio Leoni tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali, apostolice sedis legatis, dedimus in præceptis ut inquisita et cognita veritate, si urgens necessitas et evidens utilitas pro pace in imperio reformanda hujusmodi matrimonium contrahi postularint, ipsi auctoritate nostra suffulti super illo contrahendo dispensent. Nos autem quod ab eis super hoc prædictum factum fuerit ratum habebimus, et decernimus illud inviolabiliter observandum.

Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXII.

HUGOLINO OSTIENSIS EPISCOPO ET LEONI TITULI SANCTÆ CRUCIS PRESBYTERO CARDINALI APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

Cum olim ex officii nostri debito, etc., in eundem modum ut in alia usque legitimum haberetur, discre-

A tioni vestra per apostolicas scripta præcipiendo mandamus quatenus, inquisita et cognita veritate, si urgens necessitas et evidens utilitas pro pace in imperio reformanda hujusmodi matrimonium contrahi postularint, vos auctoritate nostra suffulti super illo contrahendo dispensare curetis. Nos autem quod a vobis super hoc prædictum factum fuerit ratum habebimus, et decernimus illud inviolabiliter observandum.

Datum, ut supra.

CLXXXIII.

EISDEM.

(79) Plenam gerentes de vestra discretione fiduciam, negotium Papembergensis episcopi sub hac forma duximus committendum ut si super nece klaræ memoria Philippi ducis Sueviæ, accusatore contra eum legitimo comparente, culpabilis coram vobis fuerit comprobatus, vos eum sublatu cujuslibet contradictionis et appellacionis obstaculo ab omni officio et beneficio ecclesiastico deponatis. Alioquin indicatis ei purgationem canonicam; in qua si forte defecerit eadem ipsum censura damnetis. Quod si legitime se purgaverit, denuntietis eum super objecto crimine penitus innocentem. Ante omnia providentes, ut si quid contra eum vel ejus Ecclesiam est perperam attentatum, in statum debitum revocetur.

Datum, ut supra in altera.

CLXXXIV.

MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Firmam gerimus de tua sinceritate fiduciam ut nostrum desideres beneplacitum adimplere, cum et nos ad tuum profectum efficaciter intendamus. Quocirca fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad ea feliciter promovenda que venerabilis frater noster Hugolino Ostiensis episcopus et dilectus filius Leo, tituli Sanctæ Crucis presbyter cardinalis, apostolicae sedis legati, tibi ex parte nostra suggesterint diligens studium et operam efficacem impendas; ita quod in iis tuam devotionem experti, grata tibi debeamus vicissitudine responderemus.

Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXV.

POTESTATIBUS, CONSULIBUS, ET POPULIS CIVITATUM

LOMBARDIE.

Quemadmodum vultis ut charissimus in Christo filius noster illustris rex Otto in Romanorum imperatorem electus jura vestra vobis integra et illeesa conservet, ita vos sibi debetis imperii jura illeesa et integra conservare: ad quæ utrinque servanda nos, qui summi Mediatoris, licet indigni, locum obtinemus in terris, tam ipsum quam vos debemus inducere studio diligenti. Cum igitur idem rex venerabilem fratrem nostrum Walterum

(78) Vide supra epist. 178.

(79) Vide supra epist. 139, et lib. II, epist. 220.

patriarcham, Aquileensem legatum, statuerit in Italia pro negotiis imperii procurandis, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ei super iis quae ad jus imperii pertinere noscuntur efficaciter intendatis, ut sicut pro ipso apud vos interponimus partes nostras, ita, si necessitas postulaverit, pro vobis apud ipsum partes nostras interponere debeamus.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno XII.

In eundem modum potestatibus, consulibus et populis civitatum Tusciae ad imperium pertinentium.

CLXXXVI.

WALTERO PATRIARCHÆ AQUELEGENS.

Gratum gerimus et acceptum quod ad mandatum nostrum charissimo in Christo filio nostro illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo fideliter adhaesisti, quodque ad mandatum ipsius suscepisti legationem pro ipso in Italia exercendam, cum pro certo credamus quod hujusmodi legationis officium ad honorem et profectum tam Ecclesie quam imperii tanquam mediator idonens intendas utiliter exercere. Ut autem id validius exsequaris, ecce juxta petitionem tuam scribimus potestatibus, consulibus et populis civitatum Lombardiae ac Tusciae ad imperium pertinentium prout magis vidimus expedire. Super eo vero quod de terra comitissa Mathildis nobis per latorem praesentium intimasti, hoc tibi duximus respondendum, ut eam ex mandato predicti regis repeatas nomine nostro, et ad opus Ecclesie Romanae recipias, si fuerit restituta, cum idem rex eam nobis recuperare promiserit, sicut appareat ex rescripto litterarum suarum, quarum tenorem praesenti pagina tibi mittimus interclusum: quem per omnia te volumus observare, ne contra promissum ipsius et contra jus nostrum te forte, quod absit! venire contingat. Ego Otto, etc., ut supra epist. 86, usque Luvovici.

Datum Lateran, etc., ut supra.

CLXXXVII.

LITTERÆ REGIS OTTONIS ILLISTRIS IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTI AD DOMINUM PAPAM.

Reverendo in Christo Patri domino INNOCENTIO sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici, OTTO Dei ac sui gratia Romanorum rex et semper Augustus, salutem et debitum filialis dilectionis affectum.

Nuntii nostri M. notarius noster et magister Hug. capellanus noster, quos ad vestram destinavimus presentiam, ad nos reversi, nobis intimarunt cum quanta ipsos receperitis alacritate, et quod exaltatio nostra et honoris nostri promotio, quam per eos intellectis, et gaudium vobis multiplex generavit et de regititudinis molestia, qua tenebamini, personam vestram ad pristinam reduxit sanitatem. Quapropter paternitati vestre immensas exsolventes gratiarum actiones, scire vos volumus

A certissime quod optatos eventus nostros post Deum vobis ascribimus, et omnem gloriam qua divina nos dignata fuerit clementia sublimare cum Romana Ecclesia habere semper cupimus pro indiviso, non immerito perpendentes quod ipsa nullo unquam in tempore suum nobis subtraxerit auxilium et favorem. Siquidem vestrae sanctitati duximus intimandum a quibusdam veridica nos accepisse relatione quod filius imperatoris Henrici daunum et malum nobis velit, et ut nostram et imperii turbare valeat quietem, idem quoquinque potest et precibus et promissis ad hoc inducit et hortatur. Unde cum imperii tranquillitas et regiae eminentiae finalis promotio a vestra adhuc, sicut haec tenet, prudentia penderet videatur, apostolatus vestri aequitatem omni precum instantia rogamus et monemus, supplicantes vobis quatenus praefato puerō consilium et auxilium vestrum ad sua contra nos subtrahatis negotia, et ea quae sibi ad praesens expedire possint, sicut de vobis confidimus, nullatenus faciat, sicut nobis et vobis utile erit, usquedum, Deo auxiliante, nos ad partes Italiae et ad vos veniamus, personaliter vobiscum collocuturi. Sicut enim hucusque in negotiis imperii per omnia vestris obtemperavimus consilii et mandatis, sic quoque deinceps quoquinque jusserritis non recusabimus; et si Deus aliquando optatae praesentiae vestrae copiam nobis dederit, nos juxta consilium vestrum pro communi commodo et pace Ecclesie cum saepato puerō ad honorem imperii et ipsius componere curabimus utilitatem. Cetera praesentium labor dilectus filius familiaris notarius noster magister II. cuius dictis fidem adhibeatis in dubitatam.

CLXXXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Cum charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris, tam ex paterna quam materna dispositione finali sit apostolice curæ ac tutelæ relictus, ipse totum regnum Siciliae a Romana teneat et recognoscat Ecclesia, sicut idem nobis, tanquam vassalus domino, ratione fidelitatis debet astringi, sic nos eidem, tanquam dominus vassallo, ratione legalitatis dehemus adesse. Unde super iis que ad regnum ipsius pertinere noscunt nec volumus nec debemus ei nostrum subtrahere auxilium vel favorem, cum secundum Apostolum omnibus simus in justitia debitores. Porro nec ipsi nec alii nostrum contra te disposuimus favorem vel auxilium imperiri, quem tantopere studiuimus promovere; cum pro certo speremus quod, sicut per tuas nobis litteras intimasti, tuos optatos eventus post Deum nobis ascrivas, et omnem gloriam qua te divina dignata fuerit clementia sublimare cum Romana velis Ecclesia pro indiviso semper habere, abque dubio recognoscens quod deficientibus ceteris, ipsa tibi nunquam subtraxerit, sed suum semper intenderit auxilium et favorem. Recepitis igitur et intellectis apicibus quos per dilectum filium latorem

Deum
divina
omana
o, non
am in
favo
lmane
latione
malum
valeat
et pro
impe
motio
endere
i pre
cantes
xilium
ia, et
ent de
obis et
nos ad
er vo
egottis
onsiliis
jusse
optatae
juxta
t pace
mpierii
Cætera
otarius
atis in
OREM

rederi
m ma
tutela
romana
nobis,
debet
assallo,
oper iis
nec vo
xilium
nnibus
nec alli
xilium
overe;
s nobis
Deum
divina
omana
ubque
ipsa
inten
torem

præsentium regalis nobis sublimitas destinavit, hoc A tibi duximus rescribendum, quod de plenitudine gratiae nostræ securus, de qua nec debuisti nec debes aliquatenus dubitare, tuam secundum Deum exerceas potestatem; cum quo si corde puto recte processeris, ipse in viam salutis et pacis dirigit gressus tuos.

Datum Laterani, vi Idus Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXXIX.

SACRAMENTUM FIDEI AB OTTONE EXHIBITUM.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Otto quartus, divina favente clementia, Romanorum rex et semper Augustus. Recognoscentes ab eo nostræ promotionis donum misericorditer processisse a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, B ipsum ejusque vicarium et sponsam ejus sanctam Ecclesiam disposuimus et decrevimus magnifice honnore, ut qui nobis in praesenti temporale contulit regnum, in futuro quoque tribuat sempiternum. Proinde vobis, revendissime Pater et domine, summe pontifex Innocentii, quos pro multis beneficiis nobis impensis sincerissimo veneramus affectu, vestrisque catholicis successoribus et Ecclesie Romane omnem obedientiam, honorificantiam et reverentiam semper humili corde ac devoto spiritu impendemus quam prædecessores nostri reges et imperatores catholici vestris antecessoribus impendisse noscuntur; nihil ex iis voientes diminui, sed magis augeri, ut nostra devotio clarius enitescat. Illum igitur ab olore volentes abusum quem interdum quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dicuntur in electionibus prælatorum, concedimus et sancimus ut electiones prælatorum libere ac canonice fiant, quatenus ille præsticatur Ecclesie viduate quem totum capitulum vel major et sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil ei obstet de canoniciis institutis. Appellationes autem in negotiis et causis ecclesiasticis ad apostolicam sedem libere fiant, eorumque prosecutionem sive processum nullus impediare presumat. Illum quoque dimittimus et refutamus abusum quem in occupandis bonis decedentium prælatorum aut etiam Ecclesiarum vacantium nostri consueverunt antecessores committere pro motu propriæ voluntatis. Omnia vero spiritualia vobis et aliis Ecclesiarum prælatis relinquimus libere disponenda, ut quæ sunt Caesaris Cesari, et quæ sunt Dei Deo recta distributione reddantur. Super eradicando autem hæretice pravitatis errore auxilium dabimus et operam efficacem. Possessions etiam quas Ecclesia Romana recuperavit ab antecessoribus nostris seu quibuslibet alius ante detentas liberas et quietas sibi dimittimus, et ipsam ad eas retinendas bona fide promittimus adjuvare. Quas vero nondum recuperavit, ad recuperandum pro viribus erimus adjutores; et quæcumque ad manus nostras devenient, sine difficultate ei restituere satagemus. Ad has pertinet tota terra quæ est a Radicofano usque Ceperanum, marchia

A Anconitana, ducatus Spoletanus, terra comitis Matildis, comitatus Britennorii, exarchatus Ravenæ, Pentapolis, cum aliis adjacentibus terris expressis in multis privilegiis imperatorum et regum a tempore Ludovici, ut eas habeat Romana Ecclesia in perpetuum, cum omni jurisdictione, districtu, et honore suo. Verumtamen cum ad recipiendam coronam imperii vel pro necessitatibus Ecclesie ab apostolica sede vocati venerimus, de mandato summi pontificis recipiemus procurations sive fodrum ab illis. Adjutores etiam erimus ab retinendum et defendendum Ecclesie Romane regnum Sicilie ac cetera jura quæ ad eam pertinere noscuntur, tanquam devotus filius et catholicus princeps. Ut autem hæc omnia memorato sanctissimo Patri nostro Innocentio sacrosancta Romante Ecclesia summò pontifici ejusque successoribus per nos et nostros successores Romanos imperatores et reges obseruentur, firmaque et inconcussa semper permaneant, præsens privilegium conscriptum majestatis nostræ aurea bulla jussinus communiri.

SIGNUM DOMINI OTTONIS QUARTI RONANORUM REGIS
INVICTISSIMI.

Ego Conratus Spirensis episcopus vice domini Siffridi Maguntini archiepiscopi et totius Germanie archicancellarii, regalis aule cancellarius, recognovi.

Acta sunt hæc anno Dominica Incarnationis millesimo ducentesimo nono, indictione duodecima, regnante domino Ottone quarto Romanorum rege glorioso, anno regni ejus undecimo.

Datum apud Spiram, xi. Kalend. Aprilis.

C XC.

LITTERÆ OTTONIS REGIS AD DOMINUM PAPAM.

Reverendo in Christo domino et Patri suo dilectissimo INNOCENTIO sacrosancta Romana Ecclesia summo pontifici, OTTO Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, salutem in Domino et totius filialis dilectionis plenitudinem.

Cum nos omnem honorem nostrum, quem obtinente Romanum imperium, licet cum multo labore et sudore, post Deum vobis ascribimus, non iminero nobis de vobis est presumendum et in sanctitate vestra est confidendum quod vos de omni prosperitate et salute nostra sub affectu paterna dilectionis nobis congaudere debeatis. Significamus igitur vestre sanctitati quod nos juxta honorem nostrum et imperii feliciter dispositis et ordinatis in Alemannia nostris et imperii negotiis, cum exercitu forti et glorioso montes magnos transivimus, et jam ad Padum transmeavimus, processuri ad vos ut recipiamus a manu vestra benedicta benedictionem et consecrationem diadematis imperialis. Recepitis denique nuntiis vestris, quos ad nos transmiserasit, videlicet Andrea subdiacono et clericu vestro, et Thurando fratre hospitalis Sancti Joannis, auditis quoque omnibus iis quæ ipsi nobis ex parte vestra prudenter et discrete proposuerunt, et iis plene intellectis, habito consilio principum et fidelium

nostrorum, nuntios nostros, honestos et solemnes
latores presentium, dilectos fideles nostros, vide-
licet Conradum Spirensem episcopum et regalis
aulæ nostræ cancellarium, Cunradum Brixinensem
episcopum, Joannem Cameracensem episcopum, et
Henricum Mantuanum episcopum, et magistrum
Henricum scholasticum Sancti Gereonis in Colonia,
Gunzelinum seneschalem nostrum, Cunonem cam-
merarium nostrum, H. de Finabuche, viros utique
providos et honestos, ad presentiam vestræ sancti-
tatis duximus destinandos, verbum nostrum ad vos
deferendum ipsis plenissime committentes. Mand-
amus igitur vobis et omni precum vos instantia
rogamus ut vos iis omnibus fidem indubitatem ad-
hibeatis que ipsi ex parte nostra vestre propouse-
rint paternitat.

CXCI.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.

Quantum auxili et favoris impenderimus tibi,
charissime fili, ad imperium obtinendum totus pene
orbis agnoscit, et opera protestantur que perhibent
testimonium veritati, teste Veritate quæ dicit :
Arbor ex fructu cognoscitur. (*Math. xii*), id est,
charitas ab effectu. Liceat ergo ferventes et efficaces
fuerimus ad tuum promovendum honorem tan in
principio quam in medio, longe tamen ferventiores
et efficaciores esse desideramus in fine, ut ex
omni parte cognoscas dilectionis affectum quan
ad tuam regalem personam habemus; pro certo
sperantes quod tu semper tantæ dilectionis memor
existens, grata nobis curabis vicissitudine re
spondere; cum etsi tua nobis devotio valde sit
necessaria, nostra tamen dilectio multum sit tibi
omni tempore opportuna. Recepimus igitur ho
norabiles tuæ sublimitatis nuntios honorifice ac
benigne. Quibus diligenter auditis, gratum solito
more curavimus dare responsum. Ut autem inten
tionis nostræ propositum tibi plenius innote
scat, mittimus ad tuam regalem presentiam dilec
tos filios nobilem virum Petrum urbis præ
fectum et magistrum Philippum notarium nostrum;
quibus fidem adhibeas super iis quæ tibi ex parte
nostra duxerint proponenda, providens diligenter
ut consilium nostrum exequi non postponas.

CXCI.

OTTO Dei gratia Romanorum rex et semper Au
gustus.

Notum fieri volumus universis presentem pagi
nam intuentibus quod nos juramenta securitatis ve
nerabilibus Patribus nostris Innocentio pape et car
dinalibus sanctæ Romanae Ecclesie et rerum ip
sorum et totius populi Romani in coronatione nostra,
illuc eundo, ibi stando, et inde redeundo, que prin
cipes, comites, barones, nobiles et alii imperii fideles
de mandato nostro et in nostra fecerunt presentia,
rata habemus, et ea secundum quod in scripto dis
tinguit, et bona fide utrinque est intellectum, nos

A observatores promittimus, et firmiter et inviolabi
liter faciemus observari.

Datum in eastris in Montemalo, iv Non. Octob.,
indictione decima tertia.

CXCHI.

SUMMO PONTIFICI.

Reverendo in Christo domino et Patri suo san
ctissimo INNOCENTIO sacrosancta Romanae Ecclesie
summo pontifici, OTTO Dei gratia Romanorum im
perator semper Augustus, salutem et filialis dilec
tionis plenitudinem.

B Desiderium nostrum jamdiu in corde nostro con
ceptum per misericordiam Dei et per gratiam ve
stram nunc est adimpletum, videlicet quod faciem
vestram vidimus desideratam, et quod a manu
vestra benedicta gloriose coronam suscepimus im
periale. Super quo et Deo et vobis, qui vicem
eius geritis, etsi non debitas, quas tamen possumus
gratiarum exsolvimus actiones. Verum cum apud
vos essemus et apud Viterbiæ et hic Roma, tan
tum spatium temporis habere non potuimus quod
nos super iis ad plenum vobis loqui non poteramus
qua honorem Dei et salutem sacrosancta Romana
Ecclesie et quietem necessariam totius Ecclesie
respicere viderentur. Summum igitur desiderium
super iis loqui vobis habentes, mandamus vobis et
humillima et devotissima vos precum rogamus in
stantia ut vos principaliter propter Deum et pro
salute totius Ecclesie et populi Christiani in aliquo
loco nobis et vobis congruo loqui nobis dignemini.
Tantum enim desiderium est cordis nostri vobis
loquendi quod antequam remaneat tam salubre ne
gotium, quod provenire potest ad commodum et
salutem universæ Dei Ecclesie, nos ipsum corpus
nostrum periculo mortis supponere non formida
mus, et sub periculo personæ nostre ad vos urbem
intrare decrevimus. Attendat tamen sanctitas vestra
quod magnum periculum in introitu in urbem toti
Ecclesie posset provenire.

CXCV.

OTTONI ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER
AUGUSTO.

C Si commode posset fieri, procul dubio expedirel
ut ad invicem loqueremur; sicut tu ipse desideras,
et nos etiam affectamus. Sed pensatis omnibus cir
cumstantiis, non videamus qualiter hoc ad presens
commode valeat adimpleri propter multiplices causas,
quarum aliquas per latorem presentium magistrum
Joannem capellanum tuum imperiali prudentiae in
timamus. Rogamus igitur et moneamus tuam imper
atoriam dignitatem quatenus hoc pro malo non
habeas, cum non voluntatis affectus sed necessitatis
articulus sit in causa. Verum quod per nos ipsos
ad presens personaliter effici nequit, per aliquem
fidelem et providum internuntium poterit adimpleri,
qui utriusque reportet ad alterum quantumlibet se
cretum mentis arcuum. De negotio vero terre
quod dilectus filius S. camerarius noster ex tua
nobis parte proposuit, hoc tibi duximus responden-

dum, ut et tu modum excogites ad tuum et nos redundantem honorem, et nos excogitabimus modum ad tuum et nostrum commodum pertinentem.

A Datum Laterani, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno duodecimo.

APPENDIX AD REGESTA.

PRIMA COLLECTIO DECRETALIUM INNOCENTII III

Ex tribus primis Regestorum ejus libris composita a RAINERIO diacono et monacho Pomposiano, nunc primum in lucem edita ex vetustissimo codice ms. S. Theodorizi Remensis.

(Baluz. *Epist. Innocentii III, t. I, p. 543.*)

PRÆFATIO.

Venerabili viro, scientia et morum honestate præclaro, domino Jo. Dei gratia sacerdoti et monacho, reverendo domini pape capellano, RAINERUS diaconus et monachus Pomposianus, post secundos vite praesentis successus, aeternæ felicitatis gaudium obtinere.

Cupientes nonnulli, qui de diversis et ultimis etiam mundi partibus ad apostolicam sedem accedunt, audire sapientiam nostri temporis Salomonis, nec non et multi alii honesti viri atque prudentes, qui nobiscum presentialiter conversantur, justitias et iudicia ipsius in scriptis habere, me vobiscum pariter suis precibus induxerunt ut aliquod temporis spatium aliis occupationibus meis subripiens, in eis ordinandis expenderem et in uno volumine sub certis titulis compilandis. Quorum votis, meæ conditionis considerans famulatum, sicut debui, tam devote quam humiliter obedivi, et ad laudem et gloriam nomiis ejus, legentiumque proiectum, queque optima ex registris ejusdem, primi videbilec, secundi, et tertii anni, deflorans in hoc opusculo plenis-ima, quantum ad decretales et decreta pertinet, auctoritate concessi; licet quedam, quia diversos in se continens casus, intercidenda duxerim, ut sub competentibus sibi titulis locarentur. Ex sententiis autem et quibusdam epistolis partes illas quæ ad jus faciunt duntaxat accipiens, premissis competenter aptavi; dictumque opusculum, quia plus ceteris institutis ut me, licet ægrotum, vis quiescere permiseritis, et auctoris mihi estis vinculo charitatis astrictus, vobis primo direxi. Titulos autem ejusdem sub uno aspectu locavi, ut ad inquisitionem cuiuscunq[ue] rei quam continent aliquod videar compendium attulisse.

- I. Si personæ divinæ proprium nomen possint habere.
- II. Quod sacerdotium majus sit regno.
- III. De primatu apostolicæ sedis.
- IV. De electione et qualitate eligendorum.
- V. Ne translatio electorum in episcopos, post confirmationem, præter assensum Romani pontificis fiat.
- VI. Quod metropolitanus ex justa causa potest rives suas in consecratione episcopi suo suffraganeo delegare.
- VII. Ne simplices sacerdotes quæ solis episopis competitum ex consuetudine sibi usurpent.

- B VIII. Quod tempus suspensionis a sex mensibus per Lateranense concilium in ecclesiasticis beneficiis conferendis positis suppetat.
- IX. De procurationibus non augmentandis.
- X. De procurationibus legatorum apostolicæ sedis.
- XI. De decimis.
- XII. De nuntiis Hospitaliariorum cruce falso signatis, et laicis qui officium prædicationis sibi usurpant.
- XIII. De hereticis et eis qui eos receptant.
- XIV. De falsariis.
- XV. De scriptis et eorum interpretationibus.
- XVI. De abrenuntiatione.
- XVII. De circumventione.
- XVIII. De his quæ vi metusre causa geruntur.
- XIX. De lictis et illicitis juramentis.
- XX. De notoriis et canonica purgatione.
- XXI. De inquisitione culparum.
- XXII. Quod probations in Simonia productæ recipiantur.
- XXIII. De testibus ad exceptiones probandas et infamiam alicujus purgandam productis.
- XXIV. De testibus ante litiem contestatam productis et appellatione.
- XXV. De criminis usurarum.
- XXVI. De restitutione.
- XXVII. Si quis deficit in exceptione probanda.
- XXVIII. Quod judicarius vigor gratis sit omnibus exhibendum.
- XXIX. De sententia et re judicata.
- XXX. De sententia excommunicationis.
- XXXI. De his qui excommunicati ad ecclesiasticos ordines promoventur.
- XXXII. De his qui minores ordines et subdiaconatum vel duos sacros simul recipiunt.
- XXXIII. De clericis qui favorem pugnantibus prestant et homicidii sponte vel non sponte commissis.
- XXXIV. De his qui ad ecclesiam configunt.
- XXXV. Quod monasteria monachorum possint in canonicas regulares converti.
- XXXVI. Si regulares ad sacerdotes ecclesias possint in prælatos assumi.
- XXXVII. Quod canonici regulares ad religionem Hospitaliariorum transire non possint.
- XXXVIII. De zoto et habitus susceptione.
- XXXIX. De matrimonio.
- XL. De legitimis filiis.

TITULUS PRIMUS.

Si personæ divine proprium nomen possint habere.
INNOCENTIUS PAPA III PETRO COMPOSTELLANO ARCHI-
EPISCOPO.

(1) Apostolicæ servitutis officium, quo sapientibus sumus et insipientibus debitores, usque adeo mentem nostram variis occupationibus aggravat, obtundit ingenium, et deprimit intellectum, ut vix consultationibus tuis, præsertim super tam subtili et sublimi materia, nos permiserit respondere. Verum quoniam illius charitatis sinceritas, qua te inter fratres et coepiscopos nostros speciali prærogativa diligimus, non permittit ut quidquam tuae fraternitati negemus quod facturi essemus ad instantiam alieujus, quasi furantes horulas occupationibus ipsis, quæ nobis solito plus incumbunt, et otium uteunque captantes, ut non otiose tuas videamus litteras audiisse (quamvis in talibus, juxta verbum apostoli Jacobi admonentis ut cum quis indiget sapientiam, postuleat a Deo, qui dat omnibus afflueret et non improberat, et dabitur ei, magis recurrendum sit ad orationis suffragium quam ingenium rationis); quod nobis Dominus inspiravit tuis consultationibus respondemus. Credimus igitur haec vocabula: *Pater et Filius et Spiritus sanctus*, non esse propria, sed communia, tanquam nomina relativa, personas utique appellantia, sed significantia nationes, quamvis ad interrogationem hujusmodi: *Quis genuit Filium?* *Pater* respondeatur; quia secundum theologicam disciplinam, per hanc interrogationem de propria qualitate non queritur, sed de personali proprietate. Unde cum queritur quis genuit Filium, *Pater* congrue respondet; quia utique nomen personarum Patrem appellat, sed significat notionem quæ Patris personam distinguit. *Habent enim singula facultates proprias rationes*, nec in eis in uno modo significant nomina semper et verba, sicut tua fraternitas non ignorat: quia non solum est in his sufficienter instructa, verum etiam alios sufficienter instruxit. Utrum autem personæ divine proprium nomen possint habere quæsivisti. Porro cum in persona divina non sit nisi relatio vel essentia, si persona divina proprium nomen haberet, illud utique relationem vel essentiam designaret. Si relationem, esset igitur relativum. Non ergo proprium, cum relativum proprium esse non possit. Si autem essentiam, esset ergo essentiale. Quocirca proprium non existeret, cum essentiale sit tribus commune. Sic ergo videtur quod nec persona nec natura divina proprium nomen possit habere. Sed cum proprium sit pronominis pro proprio nomine poni, et tam persona quam natura divina pronomine designetur, persona cum dicitur: *Ego hodie genui te* (*Psal. 11*); natura, cum dicitur: *Ego sum qui sum* (*Exod. 3*); profecto videtur quod proprium nomen possit habere, cum sit etiam res discreta. Ego vero solebam concedere, quando scholasticis studiis incumbebam, quod tam persona quam natura

A divina proprium nomen poterat habuisse. Nam eadem res, sive negotio sive natura dicatur, diversis modis significatur in Deo, nunc absolute, nunc respective. Sicut enim natura divina respective significatur hoc nomine: *Dominus*, sic notio relativa significaret absolute nomine proprio, non tanquam personalis relatio, sed tanquam proprietas singularis. Illud itaque nomen proprium significaret quidem relationem, non tamen existeret relativum; quia non eam significaret respective, sed absolute. Si tamen dicatur quod nulla proprietas est in persona divina quæ non sit notio relativa, quod plerique non dicunt, asserentes præter relationes alias in personis divinis existere notiones, qui super hoc facilius responderent. Similis autem quæstio potest de hoc nomine, *persona*, moveri, secundum quod supponit hypostasim, non usiam. Sed simili questioni similis est solutio adhibenda. Porro cum tres dicantur esse notiones in Patre, videlicet innascibilitas, paternitas, inspiratio, non absurdè posset inquiri quænam illarum significaret proprium nomen Patris quasi propria qualitate. Si tamen unam significare earum, quæ non potius aliquam quæ est illa, cur etiam magis unam quam aliam, et utrum quamlibet significaret earum. Illyus autem questionis solutio pendet ex illa veteri quæstione qua dicitur utrum personales proprietates sint ipsæ personæ, utrum treas tantum proprietates sint in tribus personis, aut etiam utrumque vel plures; et secundum diversitatem opinionum diversis modis haec quæstio solvetur. Proprium quoque nomen essentiae commune foret ad tria nomina propria personarum ab invicem remotiva, quia naturam rei natura nominis sequeretur, que res cum ipsa sit singularis, est tamen tribus personis communis.

Quæsisti præterea utrum proprium nomen filii conveniret homini qui est Christus, et utrum possit proprium nomen hominis illius inveniri, quasi datum ab ejus propria qualitate, quæ locum accidentis tenere videtur in Christo, cum et sine ipsa quændo fuerit et cum ipsa, quamvis accidens vere non sit, cum ad quid soleat responderi, utrum etiam unum proprium nomen secundum unam naturam, et alterum secundum alteram, et tertium forte secundum utramque posset habere. Sed hujus questionis solutio maxime pendet ex illa difficultate quæstione qua dicitur quid predictet hoc nomen, *homo*, de Christo. Nam secundum illos qui dicunt quod ipsum de illo prædicat habitum, non posset proprium nomen habere quasi datum ex propria qualitate, cum secundum eorum sententiam ex anima et carne Christi nulla constet substantia vel persona, nec magis posset inveniri proprium nomen illius quod æquipolleret huic tertio: *Iste homo*, quam isti tertio, *Hic humanatus*, cum secundum eos alterum sit alterius æquipollens. Porro secundum illos qui dicunt quod hoc nomen, *homo*, de Christo prædictat speciem, ita quod Christus est duo, unum æternum

(1) Edita ab Ant. August. in Addendis ad tertiam Collect. decretal.

secundum divinam naturam, et aliud temporale secundum humanam, facile potest nomen illius hominis inveniri, nec esset super hoc difficile respondere. Cæterum illi qui dicunt quod hoc nomen, *homo*, de Christo revera secundum speciem predicator, ipse tamen Christus est unum solum, quia Verbum non hominem sed humanitatem assumpsit ut esset homo, difficilis huic quæstiōni respondent. Unde posito quod hoc nomen, *Jesus*, sit propriu: nomen illius hominis impositum ei ex sua propria qualitate, ut equipolleat huic tertio, *iste homo*, coguntur concedere quod Jesus ab æterno fuit Deus, non tamen dictus ab æterno fuit Jesus. Et licet hoc nomen, *Jesus*, non sit accidentiale, dicitur tamen ad similitudinem accidentis, quia natura nominis naturam rei, sicut prædictus imitatur. Unde licet illa propria qualitas substantialis sit Christo, qui tamen Christus aliquando fuit cum illa, et aliquando sine illa, oportet in multis de illa tanquam esset accidentalis proprietas responderi. Posito igitur, gratia disputandi, nos ante tempus Incarnationis existere, cogimur quidem concedere quod Jesus erit et est, non tamen Jesus est et erit, neque Jesus est vel non est, sed non Jesus est. Nam hoc nomen, *Jesus*, supponit personam Filii, quæ semper est, ut æterna, et circa illam significat propriam hominis qualitatem, quæ non semper existit, ut res temporalis. Et ideo ratione personæ suppositæ, quæ semper existit, hæc propositio non est vera: *Jesus non est*. Sed et ratione significatae qualitatis, quæ nondum existit, hæc similiter non est vera, *Jesus est*. Hanc tamen concedimus, *non Jesus est*, quia negatio precedens extinguit, secundum interposita separat. Et ideo concedimus extincturam, sed separativam negamus. Nec est hæc propositio quasi vel positiva falsi, nugaria, vel incongrua, *Jesus est vel non est*, sicut nec ista, *Antichristus est vel non est*, cum id proprii nominis proprietas non sustineat. De Antichristo tamen concedimus quod Antichristus non est. Sed de Jesu omnino negamus, cum persona que supponitur illo nomine sit, etsi proprietas quæ significatur illo nomine non existat. Verum hæc quæstio valde difficultis est, et inter theologicas quæstiones magis est disputabilis, hinc inde copiosas habens et validas rationes; de qua non est ad præsens amplius præsequendum, cum nec de illa principaliter sit quæsitus. Licet autem hoc nomen, *Jesus*, secundum interpretationem ipsius videatur impositum ab effectu, quod angelus ostendit, cum ait: *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. i)*, quia tamen evangelista testatur quod post dies octo, cum circumcidetur puer, vocatum est nomen ejus *Jesus*, quando solebat proprium nomen imponi, negari non debet quin ipsum sit proprium nomen illius, datum nihilominus ex propria qualitate, quod inveniri potest in multis exemplis circa liberales etiam facultates. Porro secundum naturam divinam filius proprium nomen non habet, nisi forsitan haberet proprium nomen naturæ; quod non

A esset proprium nomen personæ, cum ipsum tribus personis univoce conveniret. Sed in divina natura possit habere proprium nomen personæ, quod non significaret naturam, sed, ut prædictum est, notio nem quasi propriam qualitatem. Et per hoc noviris quæstionem illam esse solutam, utrum videlicet unum nomen secundum unam naturam, et alterum secundum alteram, et tertium secundum utramque, possit habere; licet hoc nomen, *Emmanuel*, quod interpretatur *nobiscum Deus*, secundum utramque naturam ei competere videatur. Sed hujusmodi nomina non tam pro impositione nominis impropri dici videntur quam pro appellatione vel interpretatione que nulli alii conveniret. Sicut autem plerisque videntur quod res extraprædicamentales proprias qualitates non habent, quibus tamen plerumque propria nomina imponuntur, præsertim illi qui negant formas formis inesse, sic forsan et personæ divinæ propria nomina possent habere quæ distincte quidem et discrete appellarent ipsas personas, sed non significant in eis proprias qualitates. Hæc ergo tibi scholastico more respondemus. Sed si oporteat nos more apostolico respondere, simplicius quidem sed cautius respondemus, quod humana mortalitas proprium nomen secundum proprietatem ipsius quod videlicet certum et determinatum tum exprimeret intellectum, non posse imponere Deo sive personæ sive naturæ divinæ, cum Deus tanquam incomprehensibilis et immensus non possit in hac mortali vita certa determinatione vel determinata certitudine comprehendendi, cum quid non sit possit intelligi, sed quid sit non possit agnoscere: sicut ipse dicit de se: *Non me videbit homo et vivet (Exod. xxxiii)*. Et Joannes inquit de illo: *Deum nemo vidit unquam (Joan. 1)*, quod non de corporali sed de intellectuali visione debet intelligi, cum nec in hac vita mortali nec in illa vita perenni Deus corporaliter videatur, quia non est corpus sed spiritus. Inhabitat enim lucem inaccessibilem. Et ideo investigator majestatis opprimetur a gloria, quantum accedit ad cor altum, et exaltabitur Deus. Quod bene significatum est Moysi, qui stans in petra vidit posteriora Domini transeuntis. Quia sicut homi visus a tergo scitur utique quod sit homo, sed quis homo nescitur, ita quidem quod Deus sit modo sciens, sed quid Deus sit ignoramus. Unde cum requisitus esset a Moyse quod est nomen ejus, respondit: *Ego sum qui sum. Sic dices filii Israel: Qui est misit me ad vos. Hoc mihi nomen est in æternum (Exod. iii)*, non propriam sed communem appellationem respondens, quæ tamen convenit ei soli secundum proprium vel appropriatum potius intellectum, qui solus essentialiter est, cui non est aliud esse quam quod est ipse. Non enim meminimus nos in divina Scriptura proprium nomen Dei legisse, nisi proprium forte dicatur quia non convenit alteri, juxta quem modum Deus proprium nomen habet, quod videlicet convenit ei soli, ut hoc nomen, *Adonay*, quod ipse se dicit Abraham,

Isaac et Jacob minime indicasse. Comprehensorcs autem, qui Deum facie ad faciem contemplantur, nominum significacione non indigent, quia rem ipsam pleno per se conspiciunt intellectu, cognoscentes sicut et cogniti sunt, non per verbum humanum instructi, sed per verbum divinum edocti, nec excitati per vocem, sed certificati per speciem, illa videlicet intellectuali specie visionis de qua Filius inquit ad Patrem: *Hæc est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum et quem misisti Iesum Christum (Joan. xvii).* Quia igitur illud necesse non fuit, et nobis utile non fuisset, ideo propria nomina divinæ non sunt imposita majestati; sed cum pronomina de illa dicuntur, magis profectio dicuntur ad discretionem alterius quam ad determinationem ipsius; cum juxta sapientiam ejusdem sapientis verior sit de cœlo negotio quam affirmatio. Sugas igitur mel de petra et oleum de saxo durissimo, semper habens nostri memoriam in tuis orationibus apud Deum.

TITULUS II.

Quod sacerdotium maius sit regno.

IDEA NUNTII DUCIS PHILIPPI.

In Genesi legimus quod Melchisedech fuit rex et sacerdos, sed rex Salem, et sacerdos Altissimi, civitatis videlicet rex, et Divinitatis sacerdos. Sane si distat inter civitatem et divinitatem, distat utique inter regem et sacerdotem. Nam etsi Melchisedech in figuram Christi praecesserit, quod habet in vestimento et in femore suo scriptum: *Rex regum et Dominus dominantium, sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech (Psal. cix)*, ad notandum concordiam quæ inter regnum et sacerdotium debet existere, propter quod et ipse Christus secundum naturam carnis assumptæ de stirpe regali pariter et sacerdotiali descendit, ad notandum tamen præminentiam quam sacerdotium habet ad regnum, cum Abraham rediret a cœlo regum, dedit Melchisedech ex omnibus decimas, qui benedixit ei profrens panem et vinum. Erat enim sacerdos Altissimi. Dignior autem est qui decimas recipit quam qui tribuit, et minor qui benedicitur quam qui benedicit, juxta quod probat Apostolus, qui de hoc ipso loquitur dicens: *Sine ulla contradictione minus a meliore benedicitur (Hebr. viii).* Qui volens ostendere sacerdotium evangelicum dignius esse Leviticum, probat illud per hoc quod Levi fuit in lumbis Abraham decimatus quando Abraham dedit decimam Melchisedech quasi minor majori. Licer autem tam reges quam sacerdotes unguntur ex lege divina, reges tamen unguntur a sacerdotibus, non sacerdotes a regibus. Minor est autem qui ungitur quam qui ungit, et dignior est ungens quam unctus. Propter quod et ipse Christus, cui dictum est per Prophetam: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo latitiae pro consortibus tuis (Psal. xliv)*, Patrem ungentem asserit se uncto majorem. Pater, inquit, major me est (Joan. xiv). Nam Pater est ungens secundum quod Deus, Filius autem est unctus in quantum est homo. Qui cum in

A forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed se exinavit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Hinc est quod Deus sacerdotes vocavit deos, reges autem principes appellavit. *Diis, inquit, non deis rales, et principi populi tui non maledictes (Exod. xxii).* Et servo qui maluerit remanere cum domino dicit ut offerat eum diis, id est sacerdotibus, et perforabit aurem ejus subula, et erit ei servus in saeculum. Sed et propter dignitatem officii sacerdos angelus appellatur, dicente Domino per prophetam: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requires ex ore ejus, quia angelus Dei est (Maluch. ii).* Dictum est etiam, non a quolibet, sed a Deo, non cuilibet, sed prophete, non utique de semine regio, sed de sacerdotibus qui erant in Anathoth: *Constitui te super gentes et regna, ut evellas et destrucas, aedifices et plantes (Jer. i).* Simile dicitur Petro, sed excellentius. *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in calis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis (Matth. xvi).* Illi dictum est: *Constitui te super gentes et regna. Isti dictum est: Tu es Petrus, etc.* Illi dictum est: *Evellas, etc.* Isti dicitur: *Quodcumque ligaveris, etc. Et quodcumque solveris, etc.* Illi dictum est: *Ne timeas a facie eorum; quia ego tecum sum, ut eruam te (Jer. i).* Isti dicitur: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam (Matth. xvi).* Præcipibus datur potestas in terris, sacerdotibus autem potestas tribuitur et in cœlis. Illis solunmodo super corpora, istis etiam super animas. Unde quanto dignior est anima corpore, tanto dignius est sacerdotium quam sit regnum. Petro legitur vas ostensem quatuor linteis submissum de cœlo, in quo continebantur omnia animantia, volatilia, quadrupedia et reptilia, munda pariter et immunda; et dictum est ei: *Macta et manduca (Act. x).* Macta virtus et manduca virtutes. Macta errorem et manduca fidem, quasi eellas, aedifices, et plantes; quia singuli singulas habent provincias, et singuli reges singula regna. Sed Petrus, sicut plenitudine, sic et latitudine, præeminet universis; quia vicarius est ejus cuius est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitanti in ea. Porro sicut sacerdotium dignitate præcellit, sic et antiquitate præcedit. Utrumque, tam regnum quam sacerdotium, constitutum fuit in populo Dei; sed sacerdotium per ordinationem divinam, regnum autem per extorsionem humanam. De sacerdotio namque præcepit Dominus Moysi; *Aplica, inquit, ad me Aaron fratrem tuum et filios ejus de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur (Exod. xxviii).* De regno vero dicit Dominus Samueli: *Audi vocem populi potentis regem. Non enim te abjecerunt, sed me, ne regnum super eos (I Reg. viii).* Verum inter Moysem et Samuelem, inter Aaron primum sacerdotem et Saalem primum regem, fuerunt tempora judicium, in quibus multi anni fluxerunt. Ne quis autem obli-

ciat quod eisi sacerdotium præcesserit regnum in populo Iudeorum, regnum tamen præcessit sacerdotium in populo gentium (nam Belus cœpit primo regnare super Assyrios post turrem Babel et divisionem linguarum tempore Saruch proavi Abraham, cui Ninus filius ejus successit in regnum, qui civitatem magnam construxit, quam a suo nomine Ninivem appellavit. Sed et de Nemrod dicit Scriptura quod principium regni ejus existit Babylon), respondeamus profecto, secundum fidem historiæ, quod et hos præcessit Noe, qui fuit rector arcæ, quasi sacerdos Ecclesiæ. Sed ne figuram pro veritate mendicare videamus, proponamus in medium quod Moyses de illo testatur : *Ædificavit*, inquit, *Noe altare Domino, et obtulit holocaustum super altare* (Gen. viii). Sem quoque primogenitus ejus dicitur B fuisse sacerdos, quem Iudei tradunt fuisse Melchisedech et vixisse usque ad tempora Abraham. De Cain quoque natus est Enoch, qui primus civitatem ædificavit. Sed de Sethi natus est Enos, qui cœpit nomen Domini invocare. Sed utrumque præcessit Abel, qui obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum munera Domino; et respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus. Verum in regno et sacerdotio non solum causam institutionis sed et ordinem processus notare debemus. Contra utrumque siquidem in principio motum est scandalum et suscitatum est schisma. Contra sacerdotium Aaron schisma moverunt Chore, Dathan, et Abiron, cum complicibus suis; sed statim eos ultio divina damnavit, quia quosdam ignis, alias terra viyos absorbuit. Contra regnum autem Saulis schisma movit David, non tamen temeritate propria, sed auctoritate divina : qui licet diu fuerit Saulis persecutionem perpessus, denum tamen prævaluit, quia manus Domini erat cum illo. Quid est hoc quod schisma contra sacerdotium non prævaluit, sed succubuit, schisma vero motum contra regem non succubuit, sed prævaluit ? Magnæ rei magnum est sacramentum, et forsitan instantis temporis est parabola. Sed aliud intendere videamus. Dicamus quod ideo schisma contra sacerdotium non prævaluit, quia sacerdotium institutum fuit per ordinationem divinam ; schisma vero prævaluit contra regem, quia regnum fuit exortum ad petitionem humanam. Sacra vero Scriptura docente didicimus quia non est sapientia, non est consilium contra Deum. Ceterum tempore procedente divisum est simul regnum et sacerdotium. Nam post obitum Salomonis divisum est regnum, et due tribus solummodo Roboam adhaeserunt. Ceteræ vero tribus secutæ sunt Jeroboam. Sed qui pauciores obtinuit, ipse habuit Jerusalem sedem regiam, templum et sacerdotium. Reliqua autem, quoniam his omnibus caruit, eti plures haberet, sicut regnum divisit, voluit etiam dividere sacerdotium; et fecit duos vitulos aureos, quorum unum in Dan, alte-

A rum in Beihel, fanumque construxit et aedificavit altare, constituens sacerdotes non de levitis. Venit propheta in sermone Domini, et Jeroboam stante super altare et thus jacente, inter cetera dixit : *Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui est in eo* (III Reg. xiii). Quod cum rex audisset, extenuit manum, et ait : *Apprehendite eum* (ibid.). Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra ipsum. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis. Ecce statim a Deo vindicatum est schisma contra sacerdotium suscitatum, divisio vero regni permanuit inter Iudeam et Israel usque ad transmigrationem et captivitatem Judaicam. Porro quod accidit in veteri testamento, contigit in novo. Et ne longe petantur exempla, divisum est simul regnum et sacerdotium tempore Innocentii papæ et regis Lotharii. Contra Innocentium intrusus est Anacletus, contra Lotharium vero Conradus. Sed prævaluit uterque Catholicus, Innocentius videlicet et Lotharius, quoniam Innocentius coronavit Lotharium, et succubuit uterque schismaticus, Anacletus videlicet et Conradus, quia veritas præjudicat falsitati. Deinde schisma divisit Ecclesiam tempore Alexandri et imperium in unitate permansit tempore Frederici. Sed idem imperator, non ut defensor, sed ut persecutor Ecclesiæ, schisma fovit et favit schismatis. Porro schisma perit cum schismatis, et fomentum cum fautoribus est confusum. Nunc autem Ecclesia per Dei gratiam in unitate consistit, et imperium peccatis exigentibus est divisum. Verum Ecclesia non sic illi retribuit quemadmodum illud Ecclesiæ, quia super ejus divisione condolet et compatitur, pro eo maxime quod principes ejus maculam posuerunt in gloriam et infamiam in honorem, libertatem et dignitatem ipsius pariter confundentes. Verum ad apostolicam sedem jampridem fuerat recurredum, ad quam negotium istud principaliter et finaliter dignoscitur pertinere; principaliter, quia ipsa transtulit imprium ab Oriente in Occidentem; finaliter, quia ipsa concedit coronam imperii.

IDEM ALEXIO CONSTANTINOPOLIS IMPERATORI.

(2) Solita benignitatis affectu recepimus litteras quas per dilectum filium J. archidiaconum Durachii, virum providum et fidelem, imperialis nobis excellenti destinavit, per quas intelleximus quod litteræ quas per dilectum filium J. capellum nostrum tunc apostolicæ sedis legatum tibi transmisimus, imperio tuo presentate frerant et perfecte. Mirata est imperialis sublimitas, sicut per easdem litteras nobis intimasti, quod te visi fuimus aliquantulum increpare, licet non increpandi animo sed affectu potius commovendi quod scripsimus meminerimus nos scripsisse. Huic autem tua admirationi non causam sed occasionem præbuit, sicut ex eisdem conjectimus litteris, quod legisti beatum Petrum apostolorum principem sic scripsisse : *Subjecti estote omni*

(2) Cap. I De major. et obed. in tertia Collect. et in Gestis Innoc. III.

humanae creaturæ propter Deum, sive regi tanquam præcellenti, sive ducibus tanquam a Deo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum (I Petr. 11). Volens enim, de quo nos rationabilius admiramur, imperatoria celsitudo per hæc et alia quæ induxit imperium sacerdotio dignitate ac potestate præferre, ex auctoritate præmissa triplex trahere voluit argumentum: primum ex eo quod legitur, *subjecti estote, secundum ex eo quod sequitur, regi tanquam præcellenti, tertium ex eo quod est subsequenter adjunctum, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Per primum subesse sacerdotium, per secundum imperium præminere, per tertium imperatores tam in sacerdotes quam in laicos jurisdictionem, imo etiam gladii potestem accepisse præsumens. Cum enim et boni quidam sint sacerdotes, et quidam eorum malefactores existant, is qui secundum Apostolum gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, in maleficien tes presbyteros excessus præsumptos ultore potest gladio vindicare, cum inter presbyteros et alios apostolus non distinguat. Verum si et personam loquentis et eorum ad quos loquebatur ac vim locutionis diligenter attendisses, scribentis non expressissimis taliter intellectum. Scribat enim apostolus subditis suis, et eos ad humilitatis meritum provocabat. Si enim per id quod dixit *subjecti estote*, sacerdotio imponere voluit jugum subjectio nis et eis auctoritatem prælationis conferre quibus eos subjectos esse monebat, sequitur ex hoc quod etiam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur *omni humanae creaturæ.* Quod autem sequitur: *regi tanquam præcellenti, non negamus quin præcellat in temporalibus imperator, illis duntaxat qui ab eo recipiunt temporalia.* Sed pontifex in spiritualibus antecellit, quæ tanto sunt temporalibus digniora quanto corpori est anima præferenda. Licet nec simpliciter dictum fuerit, *subjecti estote, sed additum propter Deum; nec pure scriptum sit: regi præcellenti, sed interpositum forsitan non sine causa sit tanquam.* Quod autem sequitur: *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum,* intelligendum non est quod rex vel imperator super omnes, et bonos et malos, gladii potestatem acceperit, sed in eos solummodo qui utentes gladio, ejus sunt jurisdictionem commissi, juxta quod Veritas ait: *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribunt (Matth. xxvi).* Non enim potest aut debet quisquam servum alterius judicare, cum servus suo domino, secundum Apostolum, stet aut cadat. Ad id etiam induxisti quod, licet Moyses et Aaron secundum carnem fratres extiterint, Moyses tamen princeps populi, et Aaron sacerdotii potestate præ erat, et Jesus successor ipsius imperium in sacerdotes accepit. David quoque rex Abiathar pontifici præminebat. Cæterum licet Moyses dux populi fuerit, sicut etiam et sacerdos, qui Aaron in sacer-

A dotem unxit, et cui propheta sacerdotium recognoscens: *Moyses, inquit, et Aaron in sacerdotibus ejus (Levit. vii).* Quod vero de Jesu, id est Josue, ad commendandum prælationem ejus scripsisti, magis secundum spiritum quam litteram debet intelligi, quia, secundum Apostolum, *Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii),* pro eo quod ipse veri Jesu figuram expressit, qui populum suum in terram promissionis induxit. David etiam, quamvis diadema regium obtineret, Abiathar sacerdoti non tam ex dignitate regia quam auctoritate prophetica imperabat. Verum quidquid olim fuerit in veteri testamento, nunc aliud est in novo, ex quo Christus factus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui se non ut rex, sed ut sacerdos in ara crucis obtulit Deo Patri, per quam genus redemit humanum, circa illum præcipue qui successor est apostoli Petri et vicarius Iesu Christi. Potuisses autem prærogativam sacerdotii ex eo intelligere potius quod dictum est, non a quolibet, sed a Deo, non regi, sed sacerdoti, nec de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendantis, de sacerdotibus videlicet qui erant in Anathot: *Ecce constitui te super gentes et regna, ut eellas et dissipes, ædifices et plantes (Jer. 1).* Dictum est etiam in lege divina: *Diis non detrahes, et principem populi tui non maledices (Exod. xxii),* quæ sacerdotes regibus anteponens, istos deos et illos principes appellavit. Præterea nosse debueras quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cœli, luminare majus ut præcesset diei, et luminare minus ut præcesset nocti, utrumque magnum, sed alterum majus, quia nomine cœli designatur Ecclesiæ, juxta quod Veritas ait: *Simila est regnum celorum homini patrifamilias, qui summo mane conduxit operarios in vineam suam (Matth. xx).* Per diem vero spiritualis accipitur, et per noctem carnalis, secundum propheticum testimonium: *Dies diei eructat verbum, et nox nocti judicat scientiam (Psal. xviii).* Ad firmamentum igitur cœli, hoc est universalis Ecclesiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id est duas magnas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Sed illa qua præest diebus, id est spiritualibus, major est; quæ vero noctibus, id est carnalibus, minor; D ut quia est inter solem et lunam, tanta inter pontifices et reges differentia cognoscatur (3). Hoc autem si prudenter attendere imperatoria celsitudo, non faceret aut permitteret venerabilem fratrem patriarcham Constantinopolitanum, magnum quidem et honorabile membrum Ecclesiæ, juxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cum aliis reges et principes archiepiscopis et episcopis suis, si ut debent, reverenter assurgant et eis juxta se honorabilem sedem assignent. Nam et piissimus Constantinus quantum honoris exhibuerit sacerdotibus, tua, sicut credimus, prudentia non ignorat. Nos autem, et si non increpando scripserimus, potuissemus

(3) Vide supra lib. 1, epist. 401, et lib. 11, epist. 294.

gnos-
ejas
, ad
agis
ligi,
ritus
veri
ter-
nvis
non
tica
teri
hri-
rdi-
cer-
enus
sue-
isti.
in-
pet,
egia
, de
Ecce
assi-
in
puli
regi-
pel-
duo
na-
set
quia
itas
ias,
am
, et
no-
cat
eli,
mi-
es,
as.
na-
or;
con-
au-
lo,
em
em
um
mili-
is,
se
con-
us.
u-
us

tamen rationabilius increpare, cum beatus Paulus A apostolus episcopum instruens ad Timotheum scripsisse legatur : *Prædica verbum, insta opportune importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (II Tim. iv). Non enim os nostrum debet esse ligatum, sed patere debet ad omnes, ne secundum prophetam simus canes muti non valentes latrare. Unde correctio nostra tibi non debuit esse molesta, sed magis accepta; quia pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat. Debitum igitur pastoralis officii exsequimur cum obsecramus, arguimus, increpamus, et non solum alios, sed imperatores et reges opportune et importune ad ea studeamus inducere quae divinae sunt placita majestati. Nobis enim in beato Petro sunt oves Christi commissæ, dicente Domino: *Passe oves meas* (Joan. xxi), non distinguens inter has oves et alias, ut alienum a suo demonstraret ovili qui Petrum et successores ipsius magistros non recognoscet et pastores. Ut illud tanquam notissimum omnitemus quod Dominus inquit ad Petrum et in Petro dixit ad successores ipsius : *Quocunque ligaveris super terram, etc.* (Math. xvi), nil excipiens qui dixit: *Quocunque*. Verum his diutius insistere nolumus, ne vel contendere videamur vel in hujusmodi delectari, cum si gloriari expediat, non in honore sed onere, non in magnitudine sed sollicitudine sit potius gloriandum, cum et Apostolus in infirmitatibus glorietur. Novimus esse scriptum: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, etc.* (Luc. xviii.) Et iterum: *Quanto major es, humili te in omnibus* (Eccli. iii). Et alibi: *Deus superbis resistit, humilibus dat gloriam* (Jacob. iv). Propter quod exaltationem nostram in humilitate ponimus, et humilitatem nostram exaltationem maximam reputamus. Unde etiam servos, non solum Dei, sed et servorum Dei nos esse scribimus et fatemur, et tam sapientibus quam insipientibus secundum Apostolum debitores. Utrum autem imperatoriam excellentiam ad bonum et utile per litteras nostras duxerimus invitandam, utrum justa tibi suggesterimus et honesta, tua celsitudo discernat, cum nonnisi ad unitatem Ecclesie ac terra Hierosolymitanæ subsidium nos te meminerimus invitasse. Inspiret igitur menti tuae is qui ubi vult spirat, et qui habet corda principum in manu sua, ut consilii nostris et monitiis acquiescas et id agas quod ad honorem divini nominis et Christianæ religionis augmentum et salutem anime tuae merito deceat provenire. Nos autem, quidquid tu egeris, quod expedire noverimus faciemus. Utinam autem illum egregium prædecessorem tuum inclitæ recordationis Manuelem imperatorem satageres in devotione sedis apostolicæ verbis et operibus melius imitari, ut per ejus auxilium et consilium, sicut illi, sic tibi et imperio tuo melius proveniret, saltem amodo supplens quod hactenus neglexisti. Predicatus autem archidiaconus quod a nobis audivit excellenter tuae poterit fideliter intimare.

(4) Lib. i, epist. 401.

IDEML NOBILIBUS VIRIS ACERBO PRIORI ET ALIIS
RECTORIBUS TUSCLE ET DUCATUS.

(4) Sicut universitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamento cœli constituit, lumine majus ut præcesset diei, et lumine minus ut præcesset nocti, sic ad firmamentum universalis Ecclesiæ, quæ cœli nomine nuncupatur, duas magnas instituit dignitates majorem: quæ quasi diebus animalibus præcesset, et minorem, quæ quasi noctibus præcesset corporibus, quæ sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Porro sicut luna lumen suum a sole sortitur, quæ revera minor est illo quantitate simul et qualitate, situ pariter et effectu, sic regalis potestas ab auctoritate pontificali sua sortitur dignitatis splendorem; cuius conspectui quanto magis inhæret, tanto majori lumine decoratur, et quo plus ab ejus elongatur aspectu, eo plus deficit in splendore. Utraque vero potestas sui primatus sedem in Italia meruit obtinere, que dispositione divina super universas provincias obtinuit principatum. Et ideo licet ad universas provincias nostræ provisionis aciem extendere debeamus, specialiter tamen Italæ paterna nos convenit sollicitudine providere, in qua Christianæ religionis fundamentum existit, et per apostolicæ sedis primatum sacerdotii simul et regni præeminet principatus.

TITULUS III.

De primatu sedis apostolicæ.

IDEML PATRIARCHE CONSTANTINOPOLITANO.

(5) Apostolicæ sedis primatus, quem non homo sed Deus, immo verius Deus homo constituit, multis quidem et evangelicis et apostolicis testimoniis comprobatur, a quibus postmodum constitutiones canonice processerunt, concorditer asserentes sacrosanctam Romanam Ecclesiam in beato Petro apostolorum principe consecratam quasi magistram et matrem cæteris præeminere. Hic enim cum interroganti Domino quem homines dicent esse Filium hominis, aliis opiniones referentibus aliorum, ipse, velut verus inter cæteros primus, eum esse Christum Dei vivi Filium respondisset, audire promeruit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Math. xvi); et post pauca: *Tibi dabo claves regni cælorum* (ibid.). Nam licet primum et præcipuum Ecclesie fundamentum sit unigenitus Dei Filius Jesus Christus, juxta quod dicit Apostolus: *Quia fundamentum positum est præter quod alind ponî non potest, quod est Christus Jesus* (I Cor. iii), secundum tamen et secundarium Ecclesie fundamentum est Petrus, etsi non tempore primus, auctoritate tamen præcipius inter cæteros; de quibus Paulus inquit apostolus: *Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei, super ædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu* (Ephes. ii). Quos et fundamenta esse in montibus sanctis David propheta testatur. Hujus etiam primatum Veritas

(5) Lib. ii, epist. 209, et in Gestis Innocentii III.

per se ipsam expressit, cum inquit ad eum : *Tu ro-
caberis Cephas (Joan. i)*, quod etsi Petrus interpre-
tatur, caput tamen exponitur; ut sicut caput inter
caetera membra corporis, velut in quo viget pleni-
tudo sensuum, obtinet principatum, sic Petrus inter
apostolos, et successores ipsius inter universos Ec-
clesiarum prelatos, prarogativa praecelleret digni-
tatis ; vocatis sic caeteris in partem sollicitudin-
is ut nihil ei de potestatis plenitudine deperiret. Huic
Dominus oves suas pascendas vocabulo tertio repe-
titio commisit ; ut alienus a grege Dominicus cense-
retur qui eum etiam in successoribus suis noluerit
habere pastorem. Non enim inter has oves et illas
distinxit, sed simpliciter inquit : *Pasce oves meas*
(*Joan. xxi*), ut omnes omnino intelligentur ei esse
commissæ. Jacobus enim frater Domini, qui vide-
batur columna esse, Hierosolyma sola contentus,
ut ibi semen fratris præmortui suscitaret ubi fuerat
crucifixus, Petro non solum universam Ecclesiam
sed totum reliquit sæculum gubernandum. Quod ex
eo etiam evidenter apparet, quia cum Dominus ap-
paruissest in littore discipulis navigantibus, sciens
Petrus quod Dominus esset, se misit in mare, et
aliis navigio venientibus, ipse sine beneficio navis
ad Dominum festinavit. Cum enim mare mundum
designet juxta verbum Psalmista dicens : *Hoc
mare magnum et spatisum, illic reptilia quorum non
est numerus (Psal. cii)*, per hoc quod Petrus se
misit in mare, privilegium expressit pontificii sin-
gularis, per quod universum orbem suscepserat gu-
bernandum ; caeteris apostolis vehiculo navis con-
tentis, cum nulli eorum universus fuerit orbis
commissus, sed singulis singulæ provinciae vel Ec-
clesie potius deputatae. Iterum etiam, ut se unicum
Christi vicarium designaret, ad Dominum super
aquas mirabiliter ambularem et ipse super aquas
maris mirabiliter ambulavit. Nam cum aquæ multæ
sint populi multi, congregations aquarum sint ma-
ria, per hoc quod Petrus super aquas maris inces-
sit, super universos populos se potestatem accepisse
monstravit. Pro eo Dominus se orasse fatetur in-
quiens in articulo passionis : *Ego pro te rogavi, Pe-
tre, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conver-
sus confirma fratres tuos (Luc. xxii)*; ex hoc innuens
manifeste quod successores ipsius a fide catholica
nullo unquam tempore devierant, sed revocarent
magis alios, et confirmarent etiam hæsitantes; per
hoc sic ei confirmandi alios potestatem indulgens
ut aliis necessitatem imponeret obsequendi. Quod
et tunc Petrus agere coepit cum quibusdam ex di-
scipulis abeuntibus retro, et *Durus est hic sermo*
(*Joan. vi*) dicentibus, cum dixisset Jesus ad duode-
cim : *Nunquid et vos vultis abire (ibid.)*, solus ipse
respondit pro caeteris : *Domine, ad quem ibimus ?
verba vita æternæ habes, etc. (Ibid.)* Huic præterea
dictum in Evangelio et audisti sapius et legisti :
Quodcumque ligaveris super terram, etc. (Math. xvi).
Quod si omnibus etiam apostolis simul dictum esse
reperias, non tamen aliis sine ipso, sed ipsi sine

A aliis attributum esse recognoscet ligandi et solvendi
a Domino facultatem; ut quod non alii sine ipso,
ipse sine aliis posset ex privilegio sibi collato a Do-
mino concessa plenitudine potestatis. Ad quod ni-
mirum videtur illud non incongrue pertinere quod
ipse solus legitur interrogasse Jesum : *Si peccaveris
in me frater meus, dimittam ei usque septies? (Math.
xviii.)* Et ei soli legitur Jesus respondisse : *Non
dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*
(*ibid.*). Quia prefecto universitatis septenarius est
numerus, eo quod omne tempus septenario dierum
numero noscitur comprehendendi. Septenarius ergo
numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco
significat universa universorum peccata, quia
solus Petrus potest non solum omnia sed om-
nium criminia relaxare. Demum post passionem
suam Dominus Petro dixisse legitur : *Tu me sequere*
(*Joan. xxi*) : quod utique non tam de sequela perse-
rendæ passionis quam creditæ dispensationis debet
intelligi, cum et Andreas et quidam ali præter Pe-
trum sicut Dominus fuerint crucifixi; sed solum
Petrum substituit sibi Dominus et in officio vica-
rium et in magisterio successorem. Unde post ascen-
sionem Domini Petrus, velut successor ipsius, re-
gere coepit Ecclesiam, ad compleendum duodenarium
discipulorum numerum loco Jude prævaricatoris
ex verbis prophetæ alium instituens et faciens sub-
rogari, et recepto Paracleto, discipulos non musto
repletos, sed Spiritus sancti gratia illustratos, ex
verbis Joelis apertius comprobavit. Hic penitentiam
agere jussit, et baptizari credentes. Illic inter disci-
pulos, curando claudum, primus fuit miraculum
operatus; et in Ananiam et Saphiram uxorem ipsius
tanquam primus et præcipuus inter eos, quia men-
titi fuerant Spiritui sancto, mortis sententiam promul-
gavit. Illic Simoniacæ pestis radicem contra pri-
mitivam Ecclesiam pullulantem apostolica falce
succidit, solus in Simonem Magum sententiam dam-
nationis promulgans, licet non ei soli sed omnibus
communiter pecuniam obtulisset. Ipse præterea cum
in eum mentis cecidisset excessus, vidi cœlum
apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum
magnum, quatuor initia de cœlo in terram subiit,
quia omnia quadrupedia et serpentia terræ ac cœli
volatilia continebat. Et cum facta esset vox dicens
ad eum : *Surge, Peire, macta et manduca, respondui :*
*Absit, Domine, quia, nunquam immunda et communia
manducavi.* Et vox ad eum facta est secundo : *Quod
Deus purificavit, tu ne commune dixeris (Act. x)*. Per
quod innuitur manifeste quod Petrus prælatus fuerit
populis universis, cum vas illud orbem et universi-
tas contentorum in eo universas significet tam Ju-
daeorum quam gentium nationes.

Qui licet postmodum ex revelatione divina ab
Antiochia fuerit translatus ad Urbem, non tamen
concessum sibi primatum deseruit, sed secum po-
tius cathedræ transtulit principatum, cum Dominus
eum nullatenus minorare voluerit quem Romæ præ-
viderat martyrio coronandum. Sane cum ipse post-

modum (imo Dominus potius, qui se in eo pati asseruit, *Venio*, dicens ad eum, *Romam iterum crucifigi*) Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrasse, primatum cathedrae successori reliquit, totam in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filii, quos Dominus constituit principes super omnem terram. Sane cum per navem Petri Ecclesia figuretur, tunc Petrus juxta præceptum Dominicum navem duxit in altum, laxans predictionis retia in capturam, cum ibi posuit Ecclesiæ principatum ubi vigebat sæcularis potentiae altitudo et imperialis monarchia residebat, cui fere singularis nationes, sicut mari flumina, tributa solvabant certis temporibus constituta. Ipse quidem primus Judeos, ipse quoque primus gentiles post ascensionem Christi convertit ad fidem, ut super utrosque fideles se primatum accepisse monstraret, eum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Judæorum baptismi ceperint sacramentum, ac deinde Cornelium centurionem et suos quasi primitias gentium ad revelationem angelicam baptizavit. Cum autem inter apostolos ad consultationem creditum magis fieret conquisito utrum oporteret circumcidere fideles et legem Mosaicam observari, Petrus principali fretus auctoritate respondit: *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus?* (Act. xv.) Cuius sententiam subsecutus apostolicum super ipsa questione decretum Jacobus promulgavit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam, et iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos rediit Ierosolymam, ut Petrum videret, cum eo Evangelium quod in gentibus prædicaverat collaturus, ne forte in vacuum curreret aut etiam cucurisset: cui etiam singularis apostolatus privilegium recognoscens, antonimastice scribit de illo: *Qui operatus est Petro in apostolatum, operatus est et mihi inter gentes* (Galat. ii.) Ut autem quem Dominus cæteris præfecit privilegio dignitatis, præ cæteris quoque virtutis privilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quod ad umbram ejus sanabantur infirmi ut in eo intelligatur esse completum quod Dominus dixerat: *Qui credidit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet* (Joan. xiv.). Hæc autem non idcirco præmissimus ut nos, qui ei, licet indigni, successimus in apostolatus officio, extra nos ambulare velimus in magnis aut super nos in mirabilibus exaltare, cum a Domino dictum esse noverimus: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur* (Luc. xiv.). Unde cum inter discipulos ejus questio de majoritate fuisset exorta, respondit: *Qui major est inter vos, erit omnium servus; et qui præcessor, tanquam ministrator* (Marc. x.); seipsum in exemplo proponens, quia *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare* (Matth. xx.). Propter quod et ipse Petrus aiebat: *Non quasi dominantes, sed forma faci gregis ex animo* (I Petr. v.). Nam et alii dicunt Scriptura: *Quanto major es, humili te in*

A omnibus (Eccli. iii). Et iterum: Principem te construerunt; noli extolliri; esto in illis quasi unus ex illis. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Eccli. xxxii). Sed quia per hæc et alia, sicut credimus, que tua non debet fraternitas ignorare, apostolica sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decrevisti; quod utique gratum gerimus et acceptum, et tuam exinde prudentiam commendamus; non quod extimemus nos quasi sufficietes ex nobis, sed nostra sufficiencia ex Deo est, qui dat omnibus afluenter, et non improperat, qui linguis infantium facit disertas, et aperit ora mutorum.

Quesivisti enim dubitans, et addiscere volens, qua ratione Romanam Ecclesiam unam et universalem in nostris litteris vocaremus, velut in quasdam species specialissimas jam divisam, cum et unus sit pastor et unum ovile, licet sub uno pastorum principe Christo plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod Ecclesia duabus ex causis universalis vocatur. Intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cum non res sermoni sed rei sit sermo subjectus. Dicitur enim universalis Ecclesia que de universis constat Ecclesiis, que Graeco vocabulo catholicæ nominatur. Et secundum hanc acceptiōem vocabuli Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet et præcipua, velut caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad ceteros autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesia illa una quæ sub se continet universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis numeratur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata; sicut et Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species specialissimas aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi). Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: *Instauria mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum* (II Cor. xi). Ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis; et una præeminet omnibus; quoniam, cum unum sit corpus Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: *Omnes unum corpus sumus in Christo* (I Cor. x), illa, velut caput, cæteris membris excellit. Quæsivisti etiam, et te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem, cum David de Jerusalem dicat in psalmis matutinis: *Sion dicet: Homo et homo faciens est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus* (Psal. lxxxvi), utpote in qua Christus dignatus est conservari, prædicare pariter et docere, ac nostram operari salutem, in ea nostra ponens fidei fundamentum, propter quod deberet mater merito pun-

cupari, cum ex ea doctrina processerit Salvatoris, cur mater omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, qua a Jerosolymitana Ecclesia orthodoxa fidei sacramenta recepit, cum Apostolus etiam inquiens se usque ad Illyricum Evangelium prædicasse, quod quasi a Jerusalem incepit evidenter ostendat. Licit autem ex præmissis intelligatur et huic inquisitioni responsum, cum Ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis. Nam etsi secundum Joannem Andreas primus venerit ad fidem quam Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreae, cum et in apostolorum catalogo semper primus quasi præcipitus præmittatur; non quod Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate, ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere secundum diversas nominis rationes inter Romanam et Jerosolymitanam Ecclesiam, quod illa dicenda sit mater fidei, quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt, ista vero dicenda sit mater fidelium, quoniam privilegio dignitatis universis fidelibus est prælata. Sicut etiam Synagoga mater dicitur Ecclesia, quoniam ipsa præcessit Ecclesiam, et Ecclesia processit ab ipsa iuxta quod eadem dicit in Canticis: *Fili matris meæ pugnaverunt adversum me; rursusque paululum cum pertransissem, inventi quem diligii anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ* [Cant. 1], nihilominus tamen Ecclesia mater est generalis, quæ novo semper fetu secunda concipit, parit et nutrit. Concipit cathechizando quos instruit, parit baptizando quos abluit, nutrit communicando quos reficit. De qua Propheta dicit in psalmo: *Habitate facit sterilem in domo matrem filiorum latenter* (Psal. cxii). Et alius item propheta: *Leva, inquit, in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati venire tibi. Filii tui de longe venient, et filiae tuæ de latere consurgent* (Isai. lx).

TITULUS IV.

De electione et qualitate eligendorum.

ARCHIDIACONO ET CAPITULO CAPUANIS.

(6) Cum olim nobis, etc. Cum ex utriusque partis assertione constaret interpositam fuisse appellacionem canonicam, quando ne fieret electio nisi canonica secundum mandati nostri tenorem ad nostrum fuit audientium appellatum, videri poterat quod post eam medio tempore nihil debuerit innovari: unde talis electio judicanda erat irrita et inanis, utpote post appellacionem canonice interpositam attentata. Sed econtra, cum appellatum fuisse, non ut nulla fieret electio, sed ut fieret canonica, si factum electionis fuit canonice subsecutum, non utique contra formam appellacionis hujusmodi sed magis secundum eam videbatur esse processum. Et ideo licet post appellacionem, non tamen fuit contra hanc electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ partes et am-

(6) Lib. II, epist. 277, et tom. VI Ital. sac., pag. 406.

A plius electioni consenserint et consentiant, licet cautum reperiatur in canone ut tunc alter de altera eligatur Ecclesia, cum nullus in propria repertus fuerit idoneus, quia tamen hoc in favorem introductum est clericorum, et cuique licet renuntiare juri quod pro se noscitur introductum, vos, qui duæ partes eratis et amplius, cum quod duæ partes capitulo faciunt, totum facere doceatur, in hac parte juri quod pro vobis facere videbatur renuntiare potuistis et electionem de persona alterius Ecclesie celebrare, præsertim cum illud decretum locum videatur habere quando clericis renitentibus et invitatis per alienus violentiam potestatis extra-neus ingeritur ex adverso (7): propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari, et quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant. refutare. Præterea cum sedes apostolica caput omnium Ecclesiarum existat, et Romanus pontifex judex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in prælatum alterius, ei objici posse non videtur, propter capitum privilegium quod obtinet plenitudinem potestatis, quod de alia Ecclesia eligatur, cum a capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut fieret electio, quia talis appellatio nulla fuisse, sed ut fieret canonica, dictus archidiaconus Teatinus cum suis fautoribus chorum exisset, et vos illos ut interessent electioni facienda vobiscum curassetis sollicite revocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur: propter quod electioni a vobis concorditer celebratae de jure non posse contradicere videbantur; præsertim cum idem archidiaconus postea requisitus responderit quod in presentia nostra vellet suum ei præbere consensum. Et ideo cum secundum statuta Lateranensis concilii, appellatione remota, semper id debet prævalere quod a pluribus et sanioribus fuerit ordinatum, nisi forte a paucioribus et inferioribus aliiquid rationabile fuerit objectum et ostensum, a vobis celebrata electio, tanquam a majori et saniori parte, non obstante contradictione et appellatione paucorum, debebat et poterat rationabiliter confirmari, cum id quod objectum exstiterit et ostensum, rationibus oramissis appareat rationabile non fuisse.

His taliter allegatis, quanquam contra personam illius alterius quam elegistis nihil unquam dictum fuerit vel objectum, quia tamen verbum Apostoli dicentis: *Nemini cito manum imponas* (I Tim. v), debemus attendere diligenter, ad ea quæ circa personam inquirenda fuerant duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipue requirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, et literatura sufficiens, licet de honestate morum, tanquam ei qui nobiscum est aliquandiu laudabiliter conver-

(7) Cap. Nullus, dist. 61.

, licet
altera
tus fue
introdu
are juri
ui due
partes
in hac
renun
alterius
cretum
entibus
extra
sequi
itendi,
i vide
rætere
siarum
inarius
in pre
propter
n pot
capite
m post
o, quia
monica
toribus
lectioni
vocare,
nolue
od ele
re non
n cum
onderit
raebere
Latera
id de
s fuerit
ioribus
um, a
saniori
latione
confir
ensem,
e non

ersonam
dictum
postoli
m. v),
ca per
cio no
m cum
da, vi
littera
nquam
conver

satus, possimus ipsi laudabile testimonium perhiberi, illius quoque litteraturæ, licet non eminentis, tamen convenientis existat, ut pro defectu scientiæ (sic ut plenius intelleximus ab his qui eam melius cognoverunt) ab electione non deberet excludi, de legitima tamen ætate plene scire non potuimus veritatem, de qua nec vos, ut accepimus, aliquid cogitatis, cum a multis cuius ætatis existet curaverimus indagare, a nemine unquam ardivimus quod annum ætatis trigesimum attigisset. Cum autem secundum prædicti statuta concilii nullus hebat in episcopum eligi qui trigesimum ætatis non egerit annum, licet senectus venerabilis sit non diurna nec numero annorum computata, sed cani sint sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata; quia tamen post illa tria que Salomon asserit dili- cilia, quartum quasi reputat impossibile, viam vide- licet viri in adolescentia sua, tanquam investigari non possit, nos Ecclesiæ pariter et persone provi- dere volentes, et tam rationes quam cautions ob- servare, habito super hoc cum fratribus nostris di- ligenti tractatu, quia propositum vestrum providum intelleximus, et ideo propter urgentem necessitatem et evidentem utilitatem Ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potius approbavimus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subdiaconum nostrum de communis fratrum nostrorum consilio vobis in procuratorem concedimus, liberam admini- strationem ei tam in spiritualibus quam in tem- poralibus committentes.

ITEM ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI.

(8) Innotuit olim nobis tam per litteras tuas quam quorundam suffraganeorum tuorum et dilectorum filiorum prioris et conventus Wigorniensis Ecclesiæ quod eadem Ecclesia destituta pastore, dicti prior et conventus dilectum filium magistrum Mag. Eboracensem archidiaconum in pastorem animarum suarum unanimiter elegerunt, et cum ejus tibi fuisse electio præsentata, confirmationem usque in adventum ipsius qui absens eligebatur et incusus dis- tulisti: qui tandem, quod factum fuerat auditio, ad præsentiam tuam devotus accessit, et preter opinionem omnium, qui nihil obstat credebant quin statim concors et canonica deberet electio confir- mari, spontanea et secreta confessione monstravit quod conscientia ejus aliquantis per ex natalibus esset kesa, et quod ad tantæ dignitatis apicem præter indulgentiam apostolicæ sedis nollet aliquatenus promoveri proposuit, etiamsi promoventem benignum et facilem inveniret. Tu autem, sicut vir providus et discretus, intellecta conscientia ejus, nolueristi protinus ad confirmationem procedere; sed nobis et rei seriem intimasti per litteras tuas, et per eas ipsius magistri merita et scientiam commen- dasti. Capitulum autem ejusdem Ecclesiæ quare per te fuisset electionis ipsius confirmatio protelata se ignorare per litteras suas nobis transmissas expo-

A suit, et eam penitus per sedem apostolicam confir- mari, præsentato nobis electionis decreto subscrip- tionibus eligentium roborato. Quidam autem suffraganeorum tuorum, quod per litteras tuas vide- baris obscure aliquantulum innuisse, per suas litteras in aliquibus expresserunt, asserentes eum filium fuisse cuiusdam militis, et ab eo ex quadam ingenua et non conjugata susceptum. Interim vero idem magister ex insperato ad præsentiam nostram accessit, et ei quod nobis de nativitate ipsius per litteras aliquorum suffraganeorum tuorum fuerat intimatum adjecit quod nunquam pater ejus uxori habuerat, sed matri ejus virginitatis florem præripuerat quasi furtim, et ipsa infra quadriennium a nativitate ipsius matrimonium non contra- xit. Nos ergo cum fratribus nostris super hoc habitu diligent tractat, relectis canonibus, quos- dam invenimus qui non legitime genitos promoveri vetant ad officium pastorale, causam forte trahentes ex lege divina, per quam spurii et manseres usque in decimam generationem in Ecclesia Dei prohiben- tur intrare. Invenimus autem quosdam alios qui undecunque genitos non prohibent ad saeros ordines promoveri, dummodo sibi merita suffragentur, as- serentes quod culpa parentum non est filiis impu- tanda.

C Et ad hoc probandum inducunt quod Dominus Jesus non tantum ex alienigenis, sed etiam adulterinis vo- luit commissionibus nasci, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Hic etiam divine Scripturæ videntur inniti, qua dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris*, etc. (Ezech, xviii), et per quam antiquum videtur proverbium removeri, quo inter filios Israel dici solebat: *Patre comede- runt uam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt* (ibid.). Quidam vero canones ad concordiam discordantia revocantes, repugnantiam canonum prædi- citorum soprie quodammodo videbantur, continent quod illegitime geniti, si religiose fuerint aut in cœnobiosis aut in canoniciis conversati (9), a sacris ministeriis minime removentur. Et inter illegitime genitos quidam asserunt eos solos a sacris officiis prohibendos qui paternam incontinentiam imitan- tur. Et ii quoque videntur auctoritate divinae legis inniti qua dicitur: *Ego sum Deus zelotes, visitans peccata patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem in his qui oderunt me* (Exod. xx); quasi dicat, in his qui circa me paternum odium imitantur. Verum canon concilii Lateranensis a bonæ memorie Alexandro papa prædecessore nostro editus in synodo generali, primis concordans canonibus, non solum tales vetat in episcopos promoveri, verum etiam diligentibus certam poenam infligit, imo ipso facto eamdem poenam ipsos asserit incurrisse, ut secundum hoc canon esse late sententia videatur, cuius tenor talis est (10): *Ne vi- delicet quod de quibusdam pro necessitate temporis*

(8) Cap. 4 De elect. in tertia Collect.

(9) Pist. 56.

(10) Concil. Later. sub Alex. III, cap. 3.

factum est in exemplum trahatur a posteris, nullus in episopum eligatur nisi qui de legitimo sit natus matrimonio; circa finem subjungens: Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, et eligendi tunc potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficis triennio noverint se esse suspensos. Sane predictus canon, qui non per eum qui canones non nosset antiquos, sed per illum qui plene noverat canonicas sanctiones, in concilio multorum jurispritorum est editus, et ipsis approbatione concilii roboratus, natus de non legitimo matrimonio omnem videtur in episcopos promovendi aditum exclusisse, cum id etiam ad consequentiam trahi prohibeat quod pro necessitate innuit prioribus temporibus esse factum, licet nihil aliud quam necessitas dispensantem ad dispensationem inducat. Præterea electionem talium innuit nullam esse, dum etiam pœnam statuit electorum, ut tunc eligendi se noverint potestate privatos, quod nihil esset si tuac non occurseret electio facienda: quod fieri non posset priori electione seu etiam nominatione durante. Ex quo patet electionem hujusmodi per ipsum canonem irritatam.

Qnamvis autem etsi canon iste illegitime genitos fortius prosequatur, nobis tamen per eum adempta non fuerit dispensandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte prejudicium generare, pari post eum imo etiam eadem potestate funcuris, cum non habeat imperium par in parem, sed ea tantum fuerit mens ipsis ut quia ex eo quod aliquando ex dispensatione pro necessitate temporis factum fuerat quidam gratiam in licentiam excedentes, et inde sumentes exemplum, se licite credebant eligere tales, et indifferenter hujusmodi eligebant, talia fieri præliberet. Unde gravem electoribus pœnam inflxit. Deliberavimus tamen cum fratribus nostris utrum in tali casu et cum tali persona deberemus misericorditer dispensare vel juris potius servare rigorem. Invenimus enim a bonæ memorie Urbano papa predecessore nostro in casu multo difficultiori cum Cenomanensi dispensatum electio, qui fuerat filius sacerdotis, et Legionensi episcopo, qui post consecrationem suam fuerat humiliter et sponte confessus quod fuisse ex matre non legitima procreatus quam pater ejus vivente uxore propria cognovisset. Sed idem Urbanus inhibuit ne id quasi pro regula in posterum ad consequentiam traheretur. Videbatur enim quod cum illegitime natis fuisse aliquandiu dispensatum, et ex certa causa forsitan in posterum dispensandum, in hoc casu deberet celerius dispensatio indulgeri, illi personæ videlicet que minus imperfectionis, plus perfectionis habebet. Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, literarum scientia, morum honestas, vite virtus et fama personæ, multipliciter a quibusdam etiam ex fratribus nostris, qui eum in

A scholis cognoverant, approbatæ. Faciebant etiam ad id non modicum concors capituli Wigorniensis electione, petitio populi, assensus principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, et humiliis devotione consenserunt, qui sponte ac humilius suum maluit confiteri defectum quam lesa conscientia thronum ascendere pastoralem. Habito igitur cum fratribus nostris super omnibus diligent tractatu, intelligentes Wigorniense capitulo eundem magistrum non humilius postulasse, sed improvide potius elegisse, cum ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisse, non per electionem prohibitam, sed per postulationem permittam, electionem ipsam predicti canonis auctoritate cassatam denuntiamus irritam et inanem, parcentes non modicum Wigorniensi capitulo quod eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto nec probare cogimus innocentiam quam allegant. Et quamvis post cassationem hujusmodi nobis a multis fuerit humilius supplicatum ut propter causas predictas dignaremur cum co misericorditer dispensare, cum ad dispensandum in talibus nullus se causus habilior posset offerre, quia tamen prædicto capitulo liberam facultatem eligendi vel postulandi volumus reservare, supplicationem hujusmodi, que nomine capitulo non siebat, cum non ad postulandam dispensationem sed petendam confirmationem ipsius fuissent capitulo nuntii desinati, ad præsens non duximus admittendam, deerentes irritum et inane si quid super ordinatione ipsius episcopatus ante susceptionem litterarum nostrarum fuerit attentatum. Volumus igitur et mandamus quod per Cantuariensem provinciam ex parte nostra facias distinctius inhiberi, ne quod de multis in eadem provincia, quod sine pudore non dicimus, inordinate noscitur esse factum, de cætero contra formam præscriptam nullatenus attentetur. Sed si Wigorniense capitulo eundem magistrum propter prærogativam meritorum ipsius duxerit postulandum, postulationem ipsius apostolicæ sedi præsentare procuret.

IDEM BISINTINO ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

(11) Cum ad nostram nuper notitiam devenisset quod H. qui se pro abbate Luxoviensi gerebat, non ante fuerit monachus quam electus, nos attendentes quod contra regulares traditiones istud fuerit attentatum, cum nullus spem vel promissionem habens ut abbas flat debeat monachari, electionem de ipso factam de consilio fratrum nostrorum curavimus irritare. Quocirca mandamus quod tam monachis quam aliis fidelibus monasterii memorati studentis ex parte nostra districtius inhibere ne prefato H. ullam obedientiam vel reverentiam propter jam dictam electionem audeant exhibere. Et si quid in eodem monasterio disponendo perperam attentavit, nullius volumus habere robur firmitatis, sed penitus irritari.

IDEM ROTHOMAGENSI ARCHIEPISCOPO.

(12) Per nostras postulasti litteras edoceri utrum clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam, in qua jus obtinet patronatus, seipsum, si idoneus est, valeat presentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat ad ecclesiasticae prælationis officium, inquisitione taliter respondemus quod nullus se possit ad personatum alicujus Ecclesie præsentare, quantumcunque idoneus sit, et quibuscumque studiis et meritis adjuvetur.

IDEM CAPITULO PENNENSI.

Quoniam electus a vobis ante confirmationem obtentam administrationi episcopatus se irreverenter immiscurit, et tam a clericis quam a laicis jura menta recepit, non attendens quod, secundum Apostolum, nemo sibi debeat bonorem assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron, nec donum scientiae pontificis conveniens fuerat assecutus, cum iuxta verbum Dominicum: *Qui fecerit et docuerit, magnus vocetur in regno cœlorum* (*Math. v.*), postquam nobis eumdem presentantis electum, sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam, exigente justitia, duximus irritandam.

TITULUS V.

Ne translatio electorum in episcopos, post confirmationem, præter assensum Romani pontificis fiat.

IDEM DECANO ET CAPITULO ANDEGAVENSI.

(13) Inter corporalia et spiritualia eam cognovimus existere differentiam, quod corporalia facilius destruuntur quam construantur, spiritualia vero facilius construantur quam destruantur. Unde iuxta canonicas sanctiones episcopus (14) solus honorem dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque a metropolitanis suis munus consecrationis recipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romani pontificis sententiam condemnari. Cum ergo fortius sit spirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium quod est inter episcopum et ecclesiam suotantum judicio reservaverit dissolvendum, qui dis solutionem carnalis conjugii quod est inter virum et feminam suo tantum judicio reservavit, precipiens ut quod Deus conjunxit homo non separat. Non enim humana sed divina potius potestate conjugium spirituale dissolvitur cum per translationem vel depositionem aut etiam cessionem auctoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Jesu Christi, episcopus ab Ecclesia removetur. Et ideo tria haec que præmisimus, non tam constitutione canonica quam institutione divina soli sunt Romano pontifici reservata. Sicut autem episcopus consecratus sine licentia Romani pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic et electus confirmatus præter ejus assensum suam deserere nequit Ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus, cum non debeat in dubium revocari quin post electionem et

(12) Lib. 1, epist. 264.

(13) Lib. 1, epist. 552.

(14) Cap. *Episcopus*, dist. 67.

A confirmationem canonica inter personas eligentium et electi conjugium sit spirituale contractum: cui profecto episcopal dignitas nil addit, cum quis episcopal prædictus potestate, nullius tamen Ecclesie possit episcopus esse, quemadmodum de illo contingit qui oneri pontificali renuntiat, non honor. Unde cum non majus sit vinculum episcopi ad Ecclesiam quam electi, maxime cum fuerit confirmatus, imo idem penitus et non aliud, idem jus obtinet in utroque. Sicut ergo episcoporum translatio, vel etiam depositio sic et electorum cesso post confirmationem ratione spiritualis conjugii soli est Romano pontifici reservata. Licit usque ad tempora ista quod cautum fuerat de episcopis, expressum non fuerit de electis, proprius expressam tamen similitudinem vel identitatem potius, nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti, cum idem judicium de similibus sit habendum. Sed neque illud quod in canone legitur de electo, ut si ultra quinque menses per suam negligentiam reliquerit Ecclesiam viduatam (15), nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat, immo metropolitani sui cedat judicio, aliter intelligentibus poterat suffragari, cum non intelligatur Ecclesia viduata quasi sponsum non habeat, sed quia cum sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Sicut iuxta communem modum loquendi illa dicitur Ecclesia viduata que licet episcopum habeat, inutilem tamen prohibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, et statutum fuit ad penam, trahi debet ad gratiam; ut sicut metropolitani judicio electus dejicitur, ita etiam ad aliam Ecclesiam possit trans ferri, præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis fiat cesso vel dejectio memorata, qui ut possint, ex canone illo, metropolitanis induxit. Unde si circa translationem idem fieri voluisse quod de cessione duxerat, et de translatione poterat expresse, et quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitionis non est adinventionibus præsumendum; præsertim cum nunquam intelligatur prohibitum quod non invenitur expressum. Sane nos, etc.

IDEM BITURICENSI ARCHIEPISCOPO.

(16) Ne si universis universa licerent, par vide retrur in singulis juridictio singulorum, et ex hoc Petri navicula sine remige fluctaret, Dominus noster eam ad similitudinem humani corporis figuravit, ponens Romanam Ecclesiam caput ejus, et ad suum et ipsius obsequium celeras secundum varia officia dignitatum et pro membris adaptans, non ut omnia membra eumdem actum haberent, sed dum permanerent in unius corporis unitate, sic ad implendam legem Christi alter alterius onera supportaret ut capitio suo, in quo est plenitudo sensum, suis vicibus deservirent, nec ejus sibi officium alicujus præsumptionis audacia usurparet. Hujus autem Domini et

(15) Vide lib. 1, epist. 447.

(16) Lib. 1, epist. 117.

magistri omnium magisteriorum sancti Patres dili-
gentius attendentes majores Ecclesiae causas, utpote
cessiones episcoporum et sedium translationes, sine
apostolicae sedis licentia fieri vetuerunt; nea qua sola
obtinet plenitudinem potestatis de his disponeret,
nec licet alicui de episcopatu ad episcopatum sine
ipsius auctoritate transire. Quod venerabilis frater
noster Turonensis archiepiscopus minus quam ho-
nori suo expediret attendens, posuit sedem suam
quodammodo ad aquilonem, et patria thalamum vio-
lavit, magistrum W. de Chimilegio, qui in Albre-
icensi Ecclesia electus fuerat, et per metropolitanum
suum postmodum confirmatus in ea diutius ministrar-
at, in Andegavensem Ecclesiam transferre presumens
et in ipsa episcopum preter auctoritatem sedis apo-
stolicae consecrare, cum dubium esse non debeat
quod post electionem et confirmationem episcopatu*m*
Albrecensi sacramentali conjugio fuerat alligatus, ac
per hoc secundum Apostoli verbum quare solu-
tionem non debuit nisi tantum ab eo quem illius
constat esse vicarium qui dicit in Evangelio: *Quod
Deus conjunxit homo non separaret* (Math. xix). Unde
idem quoque magister de Chimilegio hujus non est
credendus præsumptionis immunis, qui sponte pas-
sus est taliter se transferri. Ne igitur tanta præ-
sumptio remaneat impunita, et ex hoc acrescat
aliis audacia delinquendi, fraternitati tuae per apo-
stolica scripta mandamus quatenus licet hoc factum
videatur esse notorium, quod etiam ipsius archi-
episcopi nuntii non præsumperunt in nostra præ-
sentia diffitteri, ad abundantiorum tamen cautelam,
inquisita diligentius veritatem, si verum est quod as-
seritur, dictum archiepiscopum a confirmatione et
consecratione episcoporum, memoratum vero W. a
pontificalis officii executione, donec super hoc aliud
statuamus, omni contradictione et appellatione
cessante, auctoritate nostra suspendas.

Inquiras præterea diligenter veritatem si vene-
rabilis frater noster Rothomagensis archiepiscopus
dictum W. ut sic transiret absolvit. Quamvis hoc
ipsum non videatur aliqua posse tergiversatione celari, cum ipsius nobis littera fuerint presentatae,
per quas cum liberum et absolutum ad regimen An-
degavensis Ecclesiae transmittebat. Et si præmissis
veritas suffragatur, cumdem archiepiscopum pari
poena cum alio percillere non omittas, ne sit immu-
nis a poena qui non est alienus a culpa. Sieut enim
aliorum jura volumus illibata servare, sic jura
nostra nolumus violari, cum charitas exigat
ordinata ut post Deum primo nos ipsos ac deinde
proximos diligamus. Illud autem in defensionem
erroris et excusationem excessus nemo debet indu-
cere quod sanctæ memoriae Pelagius papa consti-
tuit, inquiens inter cetera: *Si consecrandi episcopi
negligentia* (17), provenerit ut ultra tres menses Ec-
clesia viduata consistat, communione privatetur quousque
aut loco cedat aut consecrandum non differat se offer-

A re. *Quod si ultra quinque menses per suam negligen-
tiam retinuerit viduam Ecclesiam, nec ibi nec alibi
consecrationis donum percipiat, imo metropolitanus sui
judicio cedat.* Cum recte intelligenti dubium esse
non debeat quin in alio casu loquatur, ne forte quod
est statutum ad pœnam trahatur ad gratiam si per
hoc metropolitanus licet eum quem electum in
episcopum confirmaverat, ut ad majorem episcopatu*m*
transiret, absolvere. Sed et hujusmodi cesso, que
potius est dicenda dejectio, non sit sine Romani
pontificis concessa licentia, cuius fines nemini
licet exceedere, qui per illam constitutionem metro-
politanus indulxit ut eos qui consecrari contempse-
rint post præfinitum tempus ex illius constitutionis
licentia possint dejicere, ut nunquam de cetero val-
leant consecrari. Nec dicitur Ecclesia viduata quasi
sponsum non habeat, sed quia cum sponsus ejus
nondum fuerit consecratus, adhuc quoad quædam
quasi viri manet solatio destituta. Ne vero novum
aliquid statuere super hoc videamus, quod contra
venerabilem fratrem nostrum patriarcham Antio-
chenum et L. Tripolitanum dictum episcopum in
simili casu sedes statuit apostolica præsentibus
litteris fideliter duximus exprimendum (18): *Antiocheno patriarchæ. Cum ex illo generali privile-
gio quod beato Petro et per eum Ecclesiae Romanae
Dominus noster indulxit canonica postmodum man-
verint instituta continentia majores Ecclesiae causas
e se ad sedem apostolicam perferendas, ac per hoc
translationes episcoporum, sicut depositiones eorum
et simili mutationes, ad sumnum apostolicae sedis
antistitem de jure pertineant, nec super his præter
ejus assensum aliquid debent attentari, miramur non
modicum et moveamur quod tu, prædecessoris tui exempla
secutus, qui motu propriæ voluntatis Manistanensem
in Tharsensem dicitur transtulisse quondam Apa-
miensem electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti;
nec tibi sufficit dicti prædecessoris tui præsumptionem
solummodo imitari, imo etiam in injuriam nostram ipsius
transgressus excessum, novo quodammodo promotio-
nis genere pareificasti majorem, et magnum quodam-
modo minorasti, episcopare archiepiscopum, imo potius
dearchiepiscopare præsumens, cum dictus prædeces-
sor tuus dictum archiepiscopum de Tharsensi ecclesia in
Ecclesiam transtu' erit similis dignitatis. Liset enim
dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus,
confirmationis tamen munus receperat, et archiepisco-
palia, quantum ei licuerat, ministrarat; sicut ipsius
relatione nobis innatuit, qui se Valenensem episcopum,
cum in nostra esset præsenta constitutus, asseruit
confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia ceteris
audacia præbeat, si tantus excessus relictus fuerit
impunitus, te ab episcoporum confirmatione duximus
suspendendum quousque super hoc aliud statuamus.*

L. dicto Tripolitano episcopo. Cum ex illo etc., ut su-
pra usque movemur quod cum in Apamiensi Ecclesia
in archiepiscopum suisses electus, et confirmatione

(17) Cap. Qnoniam, dist. 100.

(18) Lib. 1, epist. 50.

suscepit, quantum tibi licuerat, archiepiscopalia ministrasses, sicut ex tua relatione innotuit, qui olim apud sedem apostolicam constitutus venerabilem fratre nostrum Valenensem episcopum te confessus es confirmasse, in Tripolitanam te transferri fecisti, novo quodam promotionis genere non promotus, sed potius minoratus. Ne ergo perpetrandi similia ceteris audacia praebeatur, si tantus excessus fuerit impunitus, te ab executione pontificalis officii cunctius suspendendum donec super hoc aliud statuamus.

TITULUS VI.

Quod metropolitanus ex justa causa potest vices suas in consecratione episcopi suo suffraganeo delegare.

ITEM TURONENSI ARCHIEPISCOPO.

(19) Quid sedem apostolicam consulis super his que dubia tibi existunt, gratum gerimus et accipimus, et tua exinde fraternitas videtur merito commendanda, cum lex divine constitutionis eandem sedem totius posuerit orbis terrarum magistrum, ut quidquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem ejusdem ratio requiritur. Nos siquidem decrevisti provide consulendos utrum si forte aliqua infirmitate vel alia causa justa detentus aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas licitum tibi committere esset, et utrum electus qui pro consecratione instaret, ab eo cui vices tuas taliter commisisses, deberet licite consecrari. In quo tale damus tuae consultationi responsum, quod in tali articulo constituto et tuas vices, ut dictum est, committere tibi licet, et consecrandus debet munus consecrationis ab eo recipere cui eas duxeris committendas, dummodo Catholicus habeatur et impedimentum ex subtractione gratiae sedis apostolice non obsistat.

TITULUS VII.

Ne simplices sacerdotes quaesit solis episcopis competrunt ex consuetudine sibi usurpent.

ITEM VICARIO APUD CONSTANTINOPOLIM.

(20) Quanto de benignitate apostolice sedis locum obtines celsiorem, tanto tibi est sollicitius curandum ut te talem exhibeas in agendis, non declinans ad dexteram nec ad sinistram, quod non minus quam nomine vices apostolicas gerere videaris. Pervenit sane ad audienciam nostram quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta presumunt fidelibus exhibere quae ab apostolorum tempore rite fuerunt solis pontificibus reservata, ut est sacramentum confirmationis quod chrismando renatis soli debent episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis et sui erroris fomentum solam consuetudinem pretendentes, cum diuturnitas temporis peccata non minuit sed augmentet, que tanto graviora existunt quanto infeliciam animam diutius detinent alligatum. Volentes igitur haec et alia quae oculos divinæ majestatis offendunt de agro Dominico extirpari, mandamus quatenus omnibus Latinis

(19) Lib. II, epist. 77.

(20) Lib. II, epist. 212.

A presbyteris apud Constantinopolim constitutis districte prohibeas ne talia de cetero sua temeritate praesumant, quae licet non sint a fidelibus contemnda, tutius est tamen ea sine periculo ex necessitate, quae legem non habet, omittere, quam ab his quibus ea conferre non licet ex temeritate, quae lege damnatur, non sine gravi periculo inaniter conferantur, cum umbra quedam ostendatur in operे, veritas autem non subeat in effectu.

TITULUS VIII.

Quod tempus suspensionis a sex mensibus per Lateranense concilium in ecclesiasticis beneficiis positis suppetat.

ITEM PE. SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIAONO CARDINALI, APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

(21) Venientem ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Eboracensem archiepiscopum benigne recepimus et multiplices curavimus quarelas audire. Conquerebatur autem inter cetera quod cum ad eum in Eboracensi Ecclesia et in aliis suis collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, et postmodum etiam quidam se præter ejus auctoritatem in ipsas intruserant, et in hoc et in aliis juri ejus non modicum derogant. Volentes igitur eidem archiepiscopo per tunc sollecitudinis industriad provideri, de fratribus nostrorū consilio discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eos qui præbendas vel dignitates Eboracensis Ecclesiae vel aliarum Ecclesiarum ad donationem ejus spectantes præter auctoritatem accepérunt ipsius, ad eas resignandas moneas diligenter et inducas, cum eas non possint salva conscientia detinere. Quod si monitis tuis acquiescerē forte noluerint, eos ad id per excommunicationis sententiam et subtractionem aliorum beneficiorum suorum non obstante confirmatione a sede apostolica obtenta sub forma communī quae confirmat beneficia et præbendas sicut juste ac pacifice possidentur, appellatione remota compellas, nisi forsitan aliqui præbendas ipsas vel speciali mandato apostolico sedis vel auctoritate Lateranensis concilii ab Eboraceusi capitulo sunt adepti; sic tamen ut tempus suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur, cum illa Lateranensis concilii constitutio contra negligentes tantum et desides fuerit promulgata. Et ut si voluerit, non tamen valuerit, archiepiscopus ipse in conferendis præbendis uti propria potestate, a qua etsi fuerit sua culpa suspensus, non iamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio devoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius præbendarum donatio pertinebat qui propter ejus negligentiam et desidiam poterat præbendas donare. Tempus etiam quo ad apostolicam sedem accessit, apud illam permansit, vel recessit ab ipsa, intra sex menses nullatenus computetur. Semestre quoque tempus, non a tempore vacationis præbendarum, sed notitiae potius.

(21) Lib. II, epist. 60.

ipsius archiepiscopi et commonitionis ad personam A vestris possit in parte ista gravaminibus provideri, ejus a capitulo facte, cum in privilegio quod a prædecessore nostro idem capitulum dicitur impletasse fiat mentio de commonitione canonica præmittenda, volumus computari. Illud autem omnino frivolum reputamus, si qui forte se dicant ex donatione regia quasdam ex illis obtinuisse præbendis, quasi regalis sublimitas tempore suspensio- nis archiepiscopi præbendas ipsas sua potuerit auctoritate conferre.

IDEM EPISCOPO SANCTI ANDREE.

(22) Sicut nobis tua fraternitas intimavit, monachi quidam et canonici regulares Ecclesias que ad eorum presentationem pertinent in tuo episcopatu habentes propriis usibus depulare nituntur, nec ibi volunt ad eas, cum vacaverunt, personas idoneas presentare, quin potius occasione concessionis quorundam episcoporum vicarios in eis pro sua insituant et destituant voluntate, admissos ita pensionibus onerantes quod nec Ecclesiis competenter possunt præ paupertate nimia deservire, nec episcopo in episcopalibus respondere, nec hospitalitatem, sicut convenit, transeuntibus impertiri. Nientes autem ut status Ecclesiarum debitus et antiquus per alicuius insolentiam subvertatur, mandamus quatenus, nisi a jurisdictione tua exempta sint Ecclesiae supradicte, præmissos excessus studeas rationabiliter emendare; et nisi præfatae personæ infra tempus in Lateranensi concilio constitutum ad vacantes Ecclesias tibi personas idoneas presentarint, ex tunc tibi liceat appellatione remota in eisdem ordinare rectores, qui eis et præesse noverint et prodesse, ita quod ex hoc nullum patronis in posterum præjudicium generetur.

TITULUS IX.

De procurationibus non augmentandis.

IDEM ABBATI ET CONVENTI BELLEVILLE.

(23) Quanto Creatori nostro sub religionis habitu astricti estis devotius famulari, tanto sollicitius nos convenit providere ne per immoderati honoris gravitatem aliquatenus possit in vobis monastici profectus ordinis impediri. Accepimus autem, vobis significantibus, quod ab ipso domus vestrae fundationis exordio de fundatoris voluntate processit ut fratribus sancti Irenæi procurationem unam annis singulis liberaliter exhiberetis, cum terras vel redditus non teneatis ab eis propter quos hujusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum et servientium paucitatem domum vestram exhibita procuratio non gravabat, cum fines levium non excederet expensarum. Sed nunc tantum ibi excrevit numerus servitorum et fratrum quod ad faciendam procurationem vix modo quatuor marcas sufficerent que pro una sufficienter fieri convevit. Ut ergo per apostolicæ sollicitudinis curam

(22) Lib. II, epist. 5.

(23) Lib. II, epist. 135.

(24) Cap. Cum ad quorundam., De excess. prelat.

auctoritate vobis præsentium indulgemus ne ultra primam mansuram in procuratione ipsius sitis ulterius prædictis fratribus obligati, sed expensis illis que sufficere consueverant sint contenti, nisi forte facultates Ecclesie vestre in tantum excreverent quod sine gravamine, ampliato fratrum numero, ad solvendum debitum procurandi extendi possit quanta expensarum.

IDEM ABBATI ET CONVENTI.....

(24) Cum ad quorundam malitiam coercendum in concilio Lateranensi multa fuerit deliberatione statutum ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi etiam et decani certum evictionis numerum et personarum in Ecclesiarum visitationibus non excedant, quia, sicut audivimus, quidam ex prædictis personis id in Ecclesie vestre nequaquam observant, super eo commoditatibus salubriter duximus providendum. Ideoque discretioni vestre præsentium auctoritate concedimus ut si prænominatae personæ numerum evictionis et personarum in concilio constitutum, cum Ecclesias visitant, excedere forte præsumperint, et pro illis procurationem exegerint, liberum sit vobis auctoritate apostolica negare. Et si propter hoc in ecclesias vestras vel clericos vestros aliquam sententiam promulgant, ipsam auctoritate apostolica decernimus non tenere.

TITULUS X.

De procurationibus legatorum apostolicæ sedis.

IDEM PRIMICERIO ET CLERO MEDIOLANENSI.

(25) Cum instantia nostra quotidiana sit, secundum debitum apostolicæ servitutis, omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, quoties ipsarum negotiis promovendis non possumus personaliter immovere, per fratres nostros ea expedire compellimur, quos a nostro latere destinamus, illius exemplum in hac parte secuti qui discipulis suis in mundum universum transmissis, ipse in medio terræ salutem fuit personaliter operatus. Hinc est quod cum nuper dilectum filium B. tituli Sancti Petri ad Vincula presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, pro negotiis Ecclesie in Lombardiam duxerimus destinandum (26), et is vestram civitatem ingressus procurationes a vobis exigenter que consueverunt apostolicæ sedis legatis et nuntiis exhiberi, vos non attendentes quod dicitur ab Apostolo: *Si vobis spiritualia seminarimus, non est magnum si carnalia vestra metamus* (*I Cor. ix*), ne vos ad onus procurationis arctaret, nisi a canonicis majoris ecclesie se faceret antea procurari, sedem apostolicam appellatis, et sicut idem cardinalis per suas nobis litteras intimavit, in aliis etiam non modicum injuriosi fuisse: propter quod dilecti filii prepositus Sancti Nazarii et A. canonicus Sancti Stephani syndici et procuratores vestri ad sedem apostolicam venientes

(25) Lib. I, epist. 568.

(26) Vide lib. v De concordia sac. et imper., cap. 51, § 4 et seq.

ut super his statueremus ordinem et mensuram ex parte vestra suppliciter postulabant. Licit autem pro eo quod praedicto cardinali vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes, juxta verbum Dominicum: *Qui vos recipit me recipit, et qui vos spernit me spernit* (*Luc. x.*), necessaria denegatis, non pro vobis sed potius contra vos meruerunt exaudiri, quia tamen paternam affectionem, qua nobis est proprium de Romanæ sedis clementia misereri semper et parcere, offensi etiam deponebant non valens, de consilio fratrum nostrorum taliter in hujusmodi duximus respondendum, quod cum omnes Ecclesiæ legalis et nuntiis apostolicæ sedis procurations impendere teneantur, ab eorum præstatione nullam prorsus habere volumus excusatam, nisi forte per speciale privilegium sedis apostolicæ, quod non credimus, sit exempta, etsi longissimo tempore procurations obsequium non impenderit, cum in talibus prescriptio sibi locum nequeat vindicare, cum nos a provisione pastoralis sollicitudinis circa omnes Ecclesias nunquam omnino cessemus. Sane in his exigendis eum modum et ordinem volumus observari ut nulla ecclesia vel prelatus se indebet prægravari rationabiliter conqueratur. Si vero de communi collecta legatorum et nuntiorum nostrorum expensas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhibendum, ex hoc nobis et nostris nullum prejudicium volumus generari quo minus possint a quoquaque maluerint procurations sibi debitas postulare, ita quod si exactus ultra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab aliis restaretur. Nuntiis tamen nostris in necessariis exhibendis parat quicunque fuerit requisitus humiliiter et devote, ita tamen quod in fraudem nil penitus attentetur, nec per communes ministros procurations obsequium, si noluerint, recipere compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerit resistendum, omni prorsus appellatione remota per ecclesiastice districcionei sententiam compescatur.

TITULUS XI.

De decimis.

IDEM SYDONIENSIS, BERITENSI ET BIBLIENSIS EPISCOPIS.

(27) Significavit nobis venerabilis frater noster Acconensis episcopus quod cum post recuperationem civitatis Acconensis ad inhabitandum in ea se contulissent quidam qui ante generalem occupationem terre sanctæ in aliis civitatibus regni Ierosolymitanæ perpetuam elegerant mansionem et in ea residentiam fecerant aliquantam et adhuc etiam resident in eadem, prelati prædictarum civitatum eos ad solvendam sibi ecclesiastica jura ecclesiastica iurisdictione compellunt. Quia vero transgredi non debemus terminos a patribus nostris constitutos aut falcam in messem mittere alienam, mandamus quatenus prædictorum locorum prelatos ut sibi nullam in prædictos Acconenses habitatores iurisdictionem usurpent, nec ab eis temporalia exigant quibus spi-

A ritualia non ministrant, monitione premissa distinctione qua convenit compellatis; ita tamen quod si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt et in ultramarinis partibus ratione prædiorum decimæ persolvuntur, de ipsis eis decimas cum integritate persolvant.

IDEM VERCELLensi EPISCOPO.

(28) Tu nobis fraternalis intimavit quod quidam laici tuae diocesis et alii plures episcopatum adjacentem decimas Ecclesiis et clericis suis perversis machinationibus subtrahere molintur, et concepte perversitatis audaciam non curant satisfactione debita emendare. Quidam enim ex eis semen et sumptus qui fuerint in agricultura primitus deducendos, et de residuis impendendam esse decimam asseverant; alii vero de portione fructuum quam a colonis accipiunt partem decimæ separantes, eam capellis suis vel alii ecclesiis seu etiam pauperibus conferunt vel in usus alios pro sua voluntate convertunt. Nonnulli clericorum vitam tanquam abominabilem detestantes decimas eis ob hoc subtrahere non verentur. Quidam insuper asserentes se possessiones et omnia jura sua cum omni honore aquae districto per imperiale concessionem adeptos, decimas sub hujusmodi generalitate detinere presumunt. Occasione præterea veteris decimationis, quam asserunt sibi concessam, aliqui decimas novallium sibi non metuunt usurpare. Verum si ad eum a quo bona cuncta procedunt assertores hujusmodi debitum respectum haberent, jus ecclesiasticum diminuere non contendenter, nec decimas, quæ tributa sunt egentium animarum, presumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in ea, deterioris conditionis esse non debeat quam dominus temporalis, cuius statutum debitum de terris quas exhibet alii excolendas, non quidem deductis sumptibus, aut semine separato, necessarium esse dignoscitur cum integritate persolvi, nimis profecto videtur iniquum si decimæ, quas Deus in signum universalis dominii sibi reddit præcepit suas esse decimas et primitias asseverans, occasione premissa vel excoigitata magis fraude diminui forte valerent. Cumque Deo debita sit solutio decimarum, in tantum ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici, si moniti forte noluerint, ecclesiastica sint distinctione cogendi, prætextu nequitia clericorum nequeant eas alii, nisi quibus ex mandato divino debentur, pro sua voluntatis arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuicunque concedere prater domini voluntatem, quamquam per sollicitudinem officii pastoralis clerici sint a sua nequitia coercendi. Et cum de cunctis omnino preventibus decimæ sint solvendæ, sicut colonus de parte fructuum quæ sibi remanet ratione cultura, sic et dominus de portione quam percepit ratione terra decimam reddere sine diminutione tenetur.

(27) Lib. 1, epist. 516.

(28) Lib. 11, epist. 242.

Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus rebus A bīz quæstiones, ut quæ jura constituit, eadem quo- concedendi vel disponendi facultas attributa (29). imperialis concessio, quantumcumque generaliter fiat, neminem potesta solutione decimarum eximere, que divina constitutione debentur; nec occasione decimationis antiquæ, licet in feudum concessæ, decimæ sunt novalium usurpandæ; cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

IDEM PISTORIENSIS EPISCOPO.

(30) A nobis tua fraternitas requisivit utrum ab illis exigere decimas debas qui possessiones habant vel recipiunt ad afflictum, cum alii se conentur per alios excusare quo minus cogantur ad decimas personavendas. Cum igitur quilibet decimas solvere teneatur, nisi a præstatione ipsarum specialiter sit exceptus, fraternitati tuae duximus respondendum quod a dantibus possessiones et recipientibus ad afflictum de fructibus quos percipiunt decimæ sunt solvendæ, nisi ab eis aliquid ostendatur quare ab hujusmodi sint immunes.

IDEM EPISCOPO ABELENSI.

(31) Ex parte dilectorum filiorum capituli Abellensis fuit in audiencia nostra querimonia recitata quod cum homines tuæ diœcesis in castris et in ipsa civitate morantes de tribus partibus frugum totius agriculturæ suæ, molendinorum etiam, et hortorum, et ruricola de quarta parte parochialibus ecclesiis, a quibus ecclesiastica percipiunt sacramenta, decimas solvere teneantur, licet ministri ecclesiistarum ipsarum fere nullos habeant redditus, præter decimas, unde valeant sustentari, domini prædictorum hortorum et molendinorum ipsa tradunt Saracenis in grave detrimentum Ecclesiistarum et prejudicium excolenda, qui nolunt Ecclesiis, sicut olim Christiani solebant, freti potentia et favore illorum a quibus illis excolenda traduntur, decimas exhibere. Volentes igitur ipsis Ecclesiis et earum ministris super hoc, prout convenient, providere, mandamus quatenus nisi Saraceni illi ad commonitionem tuam cum ea integræ qua Christiani solebant prædictas decimas Ecclesiis voluerint exhibere, eis facias communionem a Christianis super mercionibus rerum venalium et aliis penitus denegari, Christianos illos, qui talibus contra formam apostolici mandati communicare præsumperint, a sua præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens.

IDEM R. ARCHIPRESBYTERO, R. MAGISTRO SCHOLAREM, ET P. DE VICO CANONICO SANCTI AUSTREGISILI BITURICENSIS.

(32) Cum apostolica sedes, cui licet immeriti præsidemus, universis per orbem Ecclesiis non humana sed divina sit institutione prælata, justum est et conveniens ut ad eam tanquam ad magistrum et matrem super diversis juris articulis referantur du-

(29) Cap. Tua. 1, De judic., in tertia Collect.

(30) Lib. II, epist. 227.

(31) Lib. II, epist. 70.

(32) Lib. I, epist. 312.

A bīz quæstiones, ut quæ jura distinguat; ne quæ diversa cernuntur, videantur adversa. Sane, sicut ex litteris vestris accepimus, cum ex una parte capitulum Sancti Stephani et capitulum de Salis, et ex alia monachi de Pratea, super decima quadam quam a monachis ipsis petebant in vestrum compromisissent arbitrium, et vos partibus convocatis cognosceritis de causa, monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi a quodam milite factam et venerabilis fratris nostri Bituricensis archiepiscopi diœcessani ejus accedente consensu confirmatam fuisse sequæ auctoritate Hieronymi munitos exstitisse, qui scribens ad Damasum (33), ait: *Si aliquando fuerint a laicis male detenta quæ divini juris esse noscuntur, et in usum transierint monachorum, episcopo tamen loci illius præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa.* Econtrario pars allegabat adversa consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, auctoritate Leonis papæ dicentis (34): *Ne quis episcopus de rebus Ecclesiae quidquam donare vel commutare vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, et cum totius cleri consensu atque tractatu id eligat quod non sit dubium Ecclesiae profuturum.* Quia vero super his auctoritatibus dubitantes sedem apostolicam consulere voluistis, humiliiter inquirentes utrum quando decima possidetur a laico, si conferatur Ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat, nos devotioni vestre taliter respondemus, quod monendus est laicus qui deciman detinet ut eam restituat Ecclesiæ ad quam spectat. Quod si forsan induci nequierit, et eam cum diœsesani consensu alteri Ecclesiæ assignarit, præsertim religioso conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. Auctoritates enim premissæ, licet diverse, non sunt tamen adverse; cum aliud sit alienare quod ab Ecclesia possidetur, et aliud quod detinetur a laico ad usum ecclesiasticum revocare. In alienatione vero, juxta Leonis papæ decretum, consensus episcopi sine cleri consensu non sufficit. In revocatione autem, juxta responsum Hieronymi, sufficit consensus episcopi, cum per utrumque utilitatem Ecclesiæ consulatur. Nam et in Lateranensi concilio (35) est inhibitum ne quilibet religiosa persona ecclesiæ et decima de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat. Per quod recte datur intelligi quod sufficit consensus episcopi ut licitum sit Ecclesiæ decimam de manu recipere laicali. Hoc autem de his decimis intelligimus quæ fuerint in feudum concessæ.

IDEM ABBATI ET CONVENTUI LEUMENSI.

Exposuisti nobis tu, fili abbas, in nostra præsentia constitutus quod cum possessiones quædam ad tunu aliquando monasterium devolvuntur, quarum deci-

(33) 16, q. 1, cap. Quoniam.

(34) 12, q. 2, cap. 52.

(35) Concil. Lateran. sub Alex. III, cap. 41.

mas milites et alii laici a diecesanis episcopis vel ecclesiis in feodum tenent perpetuo possidendas, et vos eas propriis sumptibus et laboribus excolatis, illi qui decimas ipsas habere noscuntur in feodum, a vobis eas exigunt et extorquent contra privilegia pontificum Romanorum. Propter quod cupientes in ea qua decet viros religiosos tranquillitate vivere, non questionum tumultibus agitari, tu, fili abbas, pro monasterio tuo a nobis humiliiter postulasti ut tibi daremus licentiam decimas a laicis redimendi, cum vix aut nunquam ad eos ad quos de jure pertinuerant valeant ulterius revocari: quibus et vos non tenemini decimas de terris illis exsolvere, cum vobis per privilegia Romanorum pontificum sit indulsum ut de laboribus vestris, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, nullus a vobis exigere decimas aut extorquere praesumat. Cum ergo petitionibus illis favor sit apostolicus exhibendus per quas nullus leditur et alteri subvenitur, nos tranquillitate vestre paterna volentes sollicitudine providere, ut decimas quas laici taliter a vobis de possessionibus vestris exigunt et extorquent, sublatu appellationis obstaculo redimere valeatis, devotioni vestre auctoritate praesentium indulgemus; ita tamen quod consueta servitia, qua laici pro decimis illis Ecclesiis tenebantur impendere, occasione venditionis huiusmodi minime denegentur.

TITULUS XII.

De nuntiis Hospitaliorum cruce falso signatis, et laicis qui officium prædicationis sibi usurpant.

ITEM ARCHIEPISCOPO LUNDENSI.

(36) Tuarum nos tenor litterarum edocuit quod fratres hospitalis Sancti Joannis laici et illitterati ad partes illas mittuntur pro eleemosynis colligendis quas populus ex devotione pro sustentatione pauperum prefato loco mittere consuevit. Quia vero non sufficient per se loca omnia circuire, sibi clericos, sacerdotes, laicos etiam rudes, non religiosos, sed in inequitiis exercitatos, assumunt, eorum pectoribus crucis characterem imponentes. Quidam præterea cum uxoriis suis in domibus propriis comorantur; quos eo quod eos de suis aliiquid conserunt annuatim, ita emancipare contendunt ut alias secundum leges terræ de sibi objectis respondere minime teneantur. Verum quia privilegium merentur amittere qui permissa sibi abutuntur potestate, mandamus quatenus si quos clericos aut sacerdotes seu laicos a prædictis fratribus pro colligendis eleemosynis cruce falso signatos inveneris, his a quibus missos ipsos fuisse constiterit, per totam provinciam tuam nostra fretus auctoritate exhortationis hujusmodi officium interdiccas, missos, etiamsi laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas; si clerici vel presbyteri fuerint, ab officio beneficioque suspendas; nulla prorsus privilegii beneficio vel apostolico remedio prævalente. Alios vero, quos ad respondentum aliis secundum leges terre pro pre-

A missa causa asserunt non teneri, nolumus excusari quin eos ad respondentum sublatu appellationis impedimento compellas.

TITULUS XIII.

De hereticis et eis qui eos receperant.

ITEM UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS TAM IN URBE MENTENSI QUAM EJUS DIOCESEI CONSTITUTIS.

(37) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio facti simus secundum Apostolum sapientibus et insipientibus debitores, pro universorum salute nos oportet esse sollicitos, ut et malos retrahamus a vita, et bonos in virtutibus soveamus. Tunc autem opus est discretione majori cum vita sub specie virtutum occulta sublintrant, et angelus Satanae se in angelum lucis simulate transformat. Sane significavit nobis venerabilis frater noster Metensis episcopus per litteras suas quod tam in dioecesi quam in urbe Metensi laicorum et mulierum multitudo non modica tracta quadammodo desiderio Scripturarum, Evangelia, Epistolas Pauli, Psalterium, Morale Job, et plures alios libros sibi fecit in Gallico sermone transferri, translationi hujusmodi adeo liberenter, utnam autem et prudenter intendens, ut secretis conventionibus talia inter se laici et mulieres eructare præsumant et sibi invicem prædicare, qui etiam aspernant eorum consortium qui se similibus non immiscant; et a se reputant alienos qui aures et animos talibus non apponunt: quos cum aliqui parochialium sacerdotum super his corripere volunt, ipsi eis in faciem resisterunt, conantes rationem inducere de scripturis quod ab his non debent aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt; et cum ipsis per eos verbum salutis proponitur, se melius habere in libellis suis et prudentius se posse id eloqui subnurmurant in occulto. Licer autem desiderium intelligendi divinas Scripturas et secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum, in eo tamen apparent merito argundi quod tales occulta conventionula celebrant, officium sibi prædicationis usurpant, sacerdotum simplicitatem elidunt, et eorum consortium aspernant qui talibus non inhærent. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem in hunc mundum convenienter illuminat, in tantum odit opera tenebrarum ut apostolus suos in mundum universum prædicaturos Evangelium, omni creatura missurus, eis aperte præcepere, dicens: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, prædicate super tecla (Matth. x);* per hoc manifeste denuntians quod evangelica prædicatio non in occultis conventionulis, sicut heretici faciunt, sed in ecclesiis juxta morem catholicum est publice proponenda. Nam iuxta testimonium Veritatis, omnis qui male agit odit lucem, et ad lucem non venit, ne ejus opera arguantur. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus; quia in

(36) Lib. i, epist. 450.

(37) Lib. ii, epist. 141.

Deo sunt facta. Propter quod cum pontifex interro-
gasset Jesum de discipulis suis et de doctrina ejus,
respondit : *Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in Synagogis et in templo, quo omnes Judæi conueniunt, et in occulto locutus sum nihil (Joan. xviii).*
**Porro si quis objiciat quod juxta præceptum Domini-
nicum non est sanctum dandum canibus, nec mar-
garitæ mittendarunt sunt ante porcos, cum et Christus ipse quidem non omnibus, sed solis apostolis dixerit : *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, carteris autem in parabolis (Luc. viii)*, intelligat canes et porcos non eos esse qui Sanctum gratauerint accipiunt et margaritas libenter acceptant, sed illos qui Sanctum dilacerant et margaritas contemnunt, quales sunt qui evangelica verba et ecclesiastica sa-
cramenta non ut Catholici venerantur, sed abomi-
nari potius ut haeretici, oblatrantes semper et blasphemantes ; quos Paulus apostolus post primam et secundam commonitionem docet esse vitandos.
Arcana vero fidei sacramenta non sunt passim om-
nibus exponenda, cum non passim ab omnibus pos-
sent intelligi, sed eis tantum qui ea possunt fideliter concipere intellectu. Propter quod simplicioribus inquit Apostolus : *Quasi parvulis in Christo lac-
tum dedi vobis, non escam (I Cor. iii).* Majorum est
eniam solidus cibus sicut aliis ipse dicebat : *Sapien-
tiam loquimur inter perfectos. Inter vos autem nil
judicavi me scire nisi Christum Iesum et hunc cruci-
fixum (I Cor. ii).* Tanta est enim divina Scriptura profunditas ut non solum simplices et illiterati, sed etiam prudentes et docti, non sufficiant plene ad ipsius intelligentiam indagandam. Propter quod dicit Scriptura : *Quia multi defecerunt scrutantes scruti-
nio (Psal. lxxii).* Unde recte fuit olim in lege di-
vina statutum ut bestia quæ montem tetigerit lapide-
tur, ne videlicet simplex aliquis et indoctus presu-
mat ad subtilitatem Scripturae sacræ pertingere vel etiam alios prædicare. Scriptum est enim : *Altiora te ne quaesieris (Eccle. iii).* Propter quod dicit Apostolus : *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. xii).* Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia vero membra non eundem actum habent, ita multi sunt ordines in Ecclesia, sed non omnes idem habent officium ; quia secundum Apostolum, alias quidem Dominus dedit apostolos, alias prophetas, alias iautem doctores, etc. Cum igitur ordo doctorum sit quasi præ-
cipuus in Ecclesia, non debet sibi quisquam indiferenter prædicationis officium usurpare. Nam, secundum Apostolum, quomodo prædicabunt nisi mit-
tantur. Et Veritas ipsa præcepit, dicens : *Rogate dominum messis ut mittat operarios in messem suam (Math. ix).***

Quod si forte quis argute respondeat quod ta-
les invisibiliter mittuntur a Deo, etsi non visibili-
ter mittantur ab homine, cum invisibilis missio
multo sit dignior quam visibilis, et divina longe
melior quam humana (unde Joannes Baptista non
legitur missus ab homine, sed a Deo, sicut evan-

A gelista testatur : *Quia fuit homo missus a Deo cui nomen erat Joannes [Joan. i]),* potest et debet utili-
que ratione prævia responderi quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude-
tantum asserere quod ipse sit missus a Deo, cum
hoc quilibet haereticus asseveret ; sed oportet ut
astruat illam invisibilem missionem per operatio-
nem miraculi vel per Scripturæ testimonium spe-
ciale. Unde cum Dominus mittere velle Moysem in
Ægyptum ad filios Israel, ut crederetur ei quod mit-
teretur ab ipso, dedit ei signum ut converteret vir-
gam in colubrum et colubrum iterum reformatum
in virgam. Joannes quoque Baptista missionis sua
speciale testimonium protulit de Scriptura, respondens sacerdotibus et levitis qui missi fuerant ad
interrogandum quis esset et qualiter baptizandi sibi
officium assumpsisset : *Ego vox clamantis in de-
serto : Dirigite riam Domini, sicut dixit Isaia pro-
pheta (ibid.).* Non est ergo credendum ei qui se dicit
missus a Deo, cum non sit missus ab homine, nisi
de se speciale proferat testimonium de Scripturis
vel evidens miraculum operetur. Nam et de his qui
missi leguntur a Deo evangelista testatur quod ipsi
profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante
et sermonem confirmante sequentibus signis. Licei
autem scientia valde sit necessaria sacerdotibus ad
doctrinam, quia juxta verbum propheticum : *Labia
sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent
ex ore ejus, quia angelus Domini exercitum est
(Malach. ii),* non est tam simplicibus sacerdotibus
etiam a scholasticis detrahendum, cum in eis sa-
cerdotiale ministerium debeat honorari. Propter
quod Dominus in lege præcepit : *Diis non detrahes (Exod. xxii),* sacerdotes intelligens, qui propter
excellentiam ordinis et officii dignitatem deorum
nomine nuncupantur. Juxta quod alibi dicit de
servo volente apud dominum remanere, ut dominus
offerat eum diis. Cum enim juxta verbum Apostoli
servus suo domino stet aut cadat, profecto sacerdos
ab episcopo, cuius est correctioni subjectus, debet
in mansuetudinib[us] spiritu castigari, non autem a
populo, cuius est correctioni præpositus, in spi-
ritu superbiae reprehendi ; cum juxta præ-
ceptum Domini pater et mater non debeat male-
dici, sed potius honorari : quod de spirituali patre
multo fortius debet intelligi quam carnali. Nec quis-
quam suæ præsumptionis audaciam illo defendat
exemplo, quod asina legitur reprehendisse prophetam,
vel quod Dominus ait : *Quis ex vobis arguet me
de peccato ? et si male locutus sum, testimonium per-
hibe de malo (Joan. viii),* cum aliud sit fratrem in
se peccantem occulte corrigere : (quod utique qui-
cunque tenetur efficere secundum regulam evan-
gelicam, in quo casu sane potest intelligi quod Ba-
laam fuit correptus ab asina), et aliud patrem suum
etiam delinquentem reprehendere manifeste ac præ-
cipue fatuum pro simplici appellare : quod utique
nulli licet secundum evangelicam veritatem. Nam
qui etiam fratri suo dixerit fatue, reus erit gehennæ

ignis. Rursus aliud est quod pralatus se sponte, de sua consensu innocentia, subditorum accusationi supponit (in quo casu premissum Domini verbum debet intelligi), et aliud est quod subditus, non tam animo corripiendi quam detrahendi, exsurgit temerarius in pralatum, cum eum potius maneat necessitas obsequendi.

Quod si forte necessitas postularit ut sacerdos, tanquam inutilis aut indignus, a cura gregis debeat removeri, agendum est ordinare apud episcopum, ad cuius officium tam institutio quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere. Illud autem, tanquam de supercilio Pharisaeorum procedens, debet ab omnibus aspernari, quod tanquam ipsis soli sint justi, ceteros aspernantur; cum et hactenus ab initio nascentis Ecclesiae multi fuerint viri sancti qui nec tales fuisse leguntur nec talibus adhuc sissem, cum de novo tales surrexisse legantur, quod nisi contenti sint doceri potius quam docere, ad illos forsitan pertinebit quibus Dominus ait: *Nolite fieri plures magistri (Jac. iii).* Nos ergo, filii, quia paterno vos affecti diligimus, nec sub praetextu veritatis in foveam decidatis erroris, et sub specie virtutum in laqueum vitiorum, mandamus quatenus ab his que superioris reprehensibilia denotavimus et linguam et animum revocetis, fidem catholicam et regulam ecclesiasticam observantes, ne vos verbis fallacibus circumveniri vel etiam circumvenire contingat, quia nisi correctionem nostram et admonitionem paternam receperitis humiliiter et devote, nos post oleum infundemus et vinum, severitatem ecclesiasticam apponentes; ut qui noluerint obedere spontanei, discant acquiescere vel invitati.

ITEM EPISCOPO ET CAPITULO METENSI.

(38) Sicut Ecclesiarum praelatis incumbit ad capiendum vulpes parvulas, que demoliri vineam Domini moliuntur, prudenter et diligenter intendere, sic est eis summopere praeavendum ne ante messem zizania colligantur, ne forsitan cum eis triticum evellatur. Sane sicut non debet haeretica pravitas tolerari, sic enervari non debet religiosa simplicitas; ne vel patientia nostra haereticis audaciam subministret, vel simplices impunitia nostra confundat, ut nobis diruptis convertantur in arcum perversum, et in haereticos de simplicibus commutentur. Sane significasti nobis per litteras tuas quod tam in dioecesi quam in urbe Metensi, etc. ut supra usque in occulto. Quia vero in dubiis non est de facili sententia proferenda, cum quod vel iidem errant in fide, vel a doctrina discrepant salutari, nobis per tuas litteras, frater episcope, non duxeris exprimendum, cum opinionem et vitam eorum penitus ignoremus qui sacras Scripturas taliter translulerunt, aut eorum qui docent taliter jam translatas, quorum neutrum potest fieri sine scientia litterarum, licet in his arguendi merito videantur

A quod occulta conventicula celebrant, officium sibi, etc. usque non inherent, mandamus quatenus eos commonere diligentius studeatis, rationibus et exhortationibus innitentes ut ab his in quibus apparent reprehensione notabiles omnino desistant, nec officium sibi vindicent alienum. Inquiratis etiam sollicite veritatem quis fuerit actor translationis illius, quae intentio transferentis, quae fides uterum, quae causa docendi, si sedem apostolicam et catholicam Ecclesiam venerantur; ut super his et aliis que necessaria sunt ad indagandam plenius veritatem per litteras vestras sufficienter instructi quid statui debeat melius intelligere valeamus. Recovandi autem eos et convincendi secundum Scripturas super his que reprehensibilia denotavimus viam vobis in litteris quas communiter illis dirigimus aperimus.

ITEM CLERO ET POPULO VITERBIENSIS.

(39) Vergentis in senium saeculi corruptelam non solum sapientia elementa corrupta, sed et dignissima creaturarum ad imaginem et similitudinem conditoris, praelata privilegio dignitatis volucribus coeli et bestiis universae terrae, testatur; nec tantum eo quasi deficiente jam deficit, sed insicit et insicitur scabra rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum homo miserrimus; et qui non potuit in sui et mundi creatione in paradiiso persistere, circa sui et orbis dissolutionem degenerat, et prelii sue redēptionis circa fines saeculorum oblitus, dum variis ac vanis questionum se nexibus ingredit, se ipsum laqueis sue fraudis innectit, et incidit in foveam quam paravit. Ecce etenim inimico homini messi Dominicā superseminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant vel potius poluntur, triticum arescit et evanescit in paleas, in flore tinea, et vulpes in fructu demoliri vineam Domini moluntur. Nova siquidem sub Novo Testamento Achor progenies de Spoliis Jericho regulam auream palliolumque surantur, et Abiro, Bathan et Chore soboles detestanda novis thuribulis fermentatum thymiana novis voluit altariis adolere, dum nox nocti scientiam indicat, dum caecus prebet caeco ducatum, dum haereses pullulant, et quem divinas reddit haereditatis expertem, sue constituit hereticus haeresis et damnationis haereditem. Hi sunt capones qui aquam vino commiscent et virus draconis in aureo calice Babylonis propinant, habentes secundum Apostolum speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem circa vulpes hujusmodi parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate convenient in idipsum, diversa praedecessorum nostrorum temporibus emanaverint instituta, nondum tamen usque adeo pestis potuit mortificari mortifera quia sicut cancer amplius serperet in occulto, et jam in aperto sue virus iniuritatis effundat, dum palliata specie religionis et

(38) Lib. II, epist. 142.

(39) Lib. II, epist. 2.

multos decipit simplices, et quosdam seducit astutos, factus magister erroris qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam, inter operarios tamen, immo super operarios vineæ Domini Sabaoth sumus a patresfamilias evangelico deputati, et quibus ex officio pastorali sunt oves Christi commissæ, nec capere vulpes demolientes vineam Domini nec arcere lupos ab ovibus videamur, et ob hoc merito vocari possimus canes muti non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis, et mercenario comparemusr, contra defensores, receptatores, fautores et credentes hæreticorum aliquid severius duximus statuendum; ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis saltem defensoribus et fautoribus ac etiam creditibus confundantur; et cum se viderint ab hominibus evitari, reconciliari desiderent unitati. De communi ergo fratrum nostrorum consilio, assensu quoque archiepiscoporum et episcoporum apud sedem apostolicam existentium, districtius inhibemus ne quis hæreticos receptare quomodolibet vel defendere aut ipsis favere vel credere quoquomodo præsumat; præsenti decreto firmiter statuentes ut si quis aliquid horum facere forte præsumpsit, nisi primo secundove commonitus a sua super hoc curaverit præsumptione cessare ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia vel consilia civitatum nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi cogatur super quounque negotio respondere. Quod si forsitan judex existiterit, ejus sententiam nullam obtineat firmitatem, nec cause aliqua ad ejus audienciam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur; si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur. In similibus etiam idem præcipinus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur; ut quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, postquam ab Ecclesia fuerint denotati, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam incurrisse. In terris vero nostræ temporali jurisdictioni subjectis bona eorum statuimus publicari. Et in aliis idem fieri præcipimus per potestates et principes seculares; quos ad id exsequendum, si forte negligentes existenter, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compelli volumus et mandamus. Nec ad eos bona ipsorum ulterius revertantur; nisi his ad eos redeuntibus et abnegantibus hæreticorum consortium aliquis voluerit misereri, ut temporalis saltem pena corripiat quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim, secundum legitimas sanctiones, reis lese maiestatis punitis capite, bona confiscentur ipsorum, corum filii vita solummodo ex misericordia con-

A servata, quanto magis qui oberrantes in fide Domini Dei Filium Jesum Christum offendunt, a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districione praecidi et bonis temporibus spoliari, cum longe sit gravius aeternam quam temporalem ludere majestatem. Nec hujus severitatis censuram orthodoxorum etiam exhaereditatio filiorum quasi cujusdam miserationis prætextu debet ullatenus impeditre, cum in multis casibus etiam secundum divinum judicium filii pro patribus temporaliter puniantur, et juxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in autores scelerum sed et in progeniem damnatorum. Decernimus ergo, nostræ inhibitionis et constitutionis, etc.

TITULUS XIV.

De falsariis.

IDEM REMENSI ARCHIEPISCOPO ET EJUS SUFFRAGANEI.

(40) Dura saepe mandata et institutiones interdum iniquas a sede apostolica emanare multi arguant et mirantur, et in hoc ei culpam imponunt in quo sinceritas ejus culpe prorsus ignara per innocentiam excusatur. Nos etenim circa negotia majora frequentius occupati, et curam universorum ex officio nostro gerentes, per quod sumus omnibus debitores cum omnibus apud nos instantibus incontinenti satisfacere non possimus, quidam, eo quod a semita justitiae oberrantes, aut ultra quam permittit honestas sue petitionis licentiam extenderentes, exaudiri non possunt, in motu proprio voluntatis irrumunt, et ad sua ingenia falsitatis et artes perditionis cum animi exquisita malitia recurrentes, per false astutiam speciei candorem puritatis apostolicæ denigrare ac depravare nituntur. Ex cuius falsitatis ingenio quot et quanta mala proveniant, cum per eam et innocentes quandoque dammentur, et rei ab objectis criminibus absolvantur, nec non et apostolice sedis iædatur auctoritas, ipsa rei evidens malitia protestatur. Licit autem hujusmodi falsitas aliquandiu possit cum operibus tenebrarum abscondi, tamen quia per eam beatis apostolis specialiter inferitur injuria, ille a quo in persona eorum Romana Ecclesia auctoritatem super universas ecclesias accepit (unde et bulla nostra, per quam totius Christianitatis negotia aguntur, capitulum ipsorum charactere præsignatur) perniciem tanti sceleris non patitur in tantum præjudicium eorum diutius occultari. Accedit enim nuper in Urbe quod quidam hujusmodi falsitatis astutiam perniciosius exercentes in suis fuerunt iniuritibus comprehensi, ita quod bullas tam sub nomine nostro quam bone memoriae C. papæ predecessoris nostri, quas falso confinxerant, et quamplures litteras bullis signatas eisdem inventimus apud eos. Nos autem honori Romanæ Ecclesie et utilitati omnium paterna volentes sollicitudine providere, de consilio fratrum nostrorum statuimus et sub excommunicationis pena et suspensionis ordinis et beneficii districtius inhibemus pe-

de Do-
capite
debent
polari,
oralem
nsuram
quasi
us im-
m divi-
er pu-
ndique
um sed
ergo,...

ANEIS.
verdum
nunt et
o sim-
tentiam
a fre-
oficio
lebito-
inenti
semita
hone-
audiri
rrum-
tionis
false
de-
situs
a per
rei ab
posto-
s ma-
s ali-
ondi,
r in-
manea
acce-
stia-
ctere
ur in
Acci-
modi
s suis
villas
e C.
rant,
nve-
Ec-
ci-
sta-
pen-
s de

quis apud sedem apostolicam de cætero litteras A semper et in omnibus imitari possumus quin aliquid aliquando in nostris subrepatis operibus quod minus circumspectæ providentia valeat imputari, quod tamen non ex industria vel conscientia certa, sed interdum ex ignorantia vel nimia occupatione contingat. Significasti siquidem nobis per litteras vestras quod cum quedam vobis fuissent litteræ presentatae, per quas vobis districte præcipere videbamur ut J. de Cimil. clericum ecclesiæ vestrae in canonicum recipieret et fratrem, nec aliquem alium in canonicum vocaretis donec ipse præbendæ beneficium plenarie fuisse adeptus, earum tenore diligenter inspecto viras credidistis de nostra conscientia processisse, vel si etiam processerint, per nimiam importunitatem fuisse obtentas.] Ceterum cum easdem litteras, sicut viri providi et discreti, ad nostram remississetis præsentiam, ut ex earum inspectione plenius nosceremus utrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis invenimus quam vestra fuisse in eis discrecio suspicata. Nam licet in stylo dictaminis et forma scripturæ aliquantulum cœperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus, quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum litteras ipsas sciremus de conscientia nostra nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes, in superiori parte, qua filio adhæret, eam aliquantulum tumentem invenimus; et cum filium ex parte tumenti sine violencia qualibet attrahi fecissemus, bulla in filio altero remanente, filium ex parte illa fuit ab ipso sine qualibet difficultate avulsum; in cuius summittate adhuc etiam depcionis indicium apparebat, per quod liquido deprendimus bullam ipsam ex aliis litteris extractam fuisse ac illis per vitium falsitatis insertam. Cum ergo tantus excessus relinqui non debeat impunitus, mandamus quatenus dictum J. nisi infra xx dies post harum susceptionem a vobis communitus ad præsentiam nostram cum testimonio litterarum vestrarum satisfacturus accesserit, extunc ab omni ecclesiastico beneficio et clericali officio, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, suspendatis; vel si beneficio caret, anathematizamus vinculo innodeatis; cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres nec per consanguineos nostros nos, licet saepius rogatos, potuisset inducere ut super hoc nostras vobis litteras mitteremus. Ex quo fraudem auctoris, etsi principalis falsarius ipse non fuerit, sufficienter agnoscere potuisset præserium cum eo tempore præsens fuisse dicatur quo contra falsarios publice constituiimus, inter cætera, sub pena excommunicacionis firmiter iuhinentes ne quis litteras apostolicas nisi de manu nostra vel bullatoris nostri reciperet, illis duntaxat exceptis quibus propter excellentiam dignitatis indulsimus ut per nuntios fideles et notos id ipsum possent efficiere. Ut autem varietates hujusmodi falsitatis, quas hactenus deprehendimus,

IDEM ARCHIDIACONO ET CANONICIS MEDIOLANENSIBUS.

(41) Licet ad regimen apostolicæ sedis, quæ dante Domino universarum Ecclesiarum mater est et magistra, insufficientes nos vita et scientia reputemus, quantum tamen Dominus nobis sua miseratione concederet, ab his proposuimus abstinere per quæ nobis possit merito derogari; quanquam ex infirmitatis humanæ defectu non sic formam perfectionis

B dem litteras, sicut viri providi et discreti, ad nostram remississetis præsentiam, ut ex earum inspectione plenius nosceremus utrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis invenimus quam vestra fuisse in eis discrecio suspicata. Nam licet in stylo dictaminis et forma scripturæ aliquantulum cœperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus, quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum litteras ipsas sciremus de conscientia nostra nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes, in superiori parte, qua filio adhæret, eam aliquantulum tumentem invenimus; et cum filium ex parte tumenti sine violencia qualibet attrahi fecissemus, bulla in filio altero remanente, filium ex parte illa fuit ab ipso sine qualibet difficultate avulsum; in cuius summittate adhuc etiam depcionis indicium apparebat, per quod liquido deprendimus bullam ipsam ex aliis litteris extractam fuisse ac illis per vitium falsitatis insertam. Cum ergo tantus excessus relinqui non debeat impunitus, mandamus quatenus dictum J. nisi infra xx dies post harum susceptionem a vobis communitus ad præsentiam nostram cum testimonio litterarum vestrarum satisfacturus accesserit, extunc ab omni ecclesiastico beneficio et clericali officio, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, suspendatis; vel si beneficio caret, anathematizamus vinculo innodeatis; cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres nec per consanguineos nostros nos, licet saepius rogatos, potuisset inducere ut super hoc nostras vobis litteras mitteremus. Ex quo fraudem auctoris, etsi principalis falsarius ipse non fuerit, sufficienter agnoscere potuisset præserium cum eo tempore præsens fuisse dicatur quo contra falsarios publice constituiimus, inter cætera, sub pena excommunicacionis firmiter iuhinentes ne quis litteras apostolicas nisi de manu nostra vel bullatoris nostri reciperet, illis duntaxat exceptis quibus propter excellentiam dignitatis indulsimus ut per nuntios fideles et notos id ipsum possent efficiere. Ut autem varietates hujusmodi falsitatis, quas hactenus deprehendimus,

(41) Lib. 1, epist. 340.

105 ipsi de cetero deprehendere valeatis, eas vobis praesentibus litteris duximus exprimendas. Prima species falsitatis haec est, ut falsa bulla litteris apponatur; secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex toto, et per aliud filum immissum falsis litteris inseratur; tertia, ut filum ab ea parte in qua charta plicatur incisum cum vera bulla falsis litteris immittatur sub eadem plicatura cum filo simili canapis restauratum. Quarta, quod a superiore parte bullæ altera pars filii sub plumbo rescinditur, et per idem filum litteris falsis inserta reducitur infra plumbum. Quinta, cum litteris bullatis et redditis aliquid in eis per rasuram tenuem immittatur. Eos etiam a criminis falsitatis non reputamus immunes qui contra constitutionem nostram premissam scienter litteras nostras nisi de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Eos quoque qui accedentes ad bullam falsas litteras caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed haec duæ species falsitatis non possunt facile deprehendi nisi vel in modo dictaminis vel in forma scripturae, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit diligenter intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione; præsentim si bullæ non sit aequalis, sed alicubi magis sit tumida, alibi magis depressa.

IDEA ANTIBARENSI ARCHIEPISCOPO.

42) Quam gravi pena subjaceat qui litteras apostolicas falsare non timent et veras a nobis impletatas litteras occultantes, falsis uti litteris non revertentur, fraternitatem tuam credimus non latere. Ad audienciam siquidem nostram ex litteris charissimi in Christo filii nostri Wlcan. Dioeciae regis illustris, necnon et tenore litterarum tuarum quas dilecto filio J. capellano nostro apud Durachium dixeristi, noveris pervenisse quod cum Dominicus quondam Suacensis episcopus, qui coram eodem capellano et dilecto filio S. subdiacono nostro tunc in partibus illis gerentibus legationis officium fuerat de homicidio accusatus, et in concilio apud Antibarium pontificalem resignaverat dignitatem, ad nostram olim presentiam accessisset, a nobis rediens quasdam tibi litteras presentavit, quas de verbo ad verbum in litteris jam dicto capellano J. ex parte tua directis perspeximus contineri, quibus sibi asserebat a nobis pontificale officium restitutum. Tu vero litteris illis fidem adhibens venerabilem fratrem nostrum G. quem in Suacensem episcopum electum canonice diceris consecrassae ab eadem ecclesia removisti, praefato Dominicō occasione litterarum falsarum in ipsa Ecclesia restituto. Praefatus autem rex, sicut suis nobis litteris innotuit, non credens de nostra conscientia litteras illas emanasse, tam ipsum Dominicū quam praefatum episcopum nostro praecepit conspectui presentari, humiliiter petens rescripto apostolico edoceri quicquid duxerimus de ipso negotio statuendum. Nos vero rescriptum litterarum falsarum diligentius intuentes, in eis tame in

(42) Cap. Quam gravit., De falsariis, in tertia Collect.

A continentia quam in dictamine manifeste deprehendimus falsitatem, ac in hoc sumus non modicum admirati quod tu tales litteras a nobis credideras emanasse, cum præsentim scire debeas sedem apostolicam in suis litteris consuetudinem hanc tenere ut universos patriarchas, archiepiscopos et episcopos fratres, cæteros autem, sive reges sint sive principes, vel alios homines—cujuscunque ordinis filios in nostris litteris appellemus. Et cum uni tantum persone litteræ apostolicae diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, ut *vos*, sive *vester*, et similia in ipsis litteris apponantur. In falsis autem tibi litteris præsentatis in saluatione dilectus in Christo filius vocabaris, cum in omnibus litteris ^B *quas* tibi aliquando transmisisimus te videre potueris a nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic te esse volumus in similibus circumspectum ut per falsas litteras nequeas denou circumveniri vel falli; sed hic litteras apostolicas studeas diligentius intueri, tam in bulla quam in filo, tam etiam in charta quam in stylo, quod veras pro falsis vel falsas pro veris aliquo modo non admittas. Scire namque te volumus quod cum saepatus Dominicus olim ad apostolicam sedem accessisset, nos cum fratribus nostris examinantes diligentius causam ipsius, eum ad te cum nostris litteris duximus remittendum; quarum rescriptum nunc tibi sub bulla nostra mihius introclumus. Sed ipse, tanquam homo iniquus, sicut ejus opera manifestant, veras litteras suppressimus, quas ex benignitate sedis apostolicae concederamus eidem, falsas tibi non timuit litteras præsentare. Cæterum quia dignum est ut qui noluit benedictionem, prolongetur ab ea, et prefatus Suacensis episcopus non sine labore maximo se curavit nostro conspectui præsentare, predicto Dominicu, tanquam qui de sua justitia diffidebat, et remordebat eum predicta conscientia falsitatis, minime veniente, imo, licet, ut dicitur, iter arripuerit veniendi, ac promiserit se venturum, ad partes tamen Ungariæ se transtulit, ut nostram præsentiam declinaret, volentes et illum de sua præsumptione punire et sape nominato episcopo paterna pietate succurrere, fraternitatii tue per apostolica scripta mandamus et districte precipimus quatenus si forte occasione litterarum illarum in aliquo processisti, irritum denuntians penitus et inane, jam dictum D. si denou venire ad partes illas præsumpsiter, omni dilatione, occasione, et appellatione postposita in aliquo facias monasterio districti ordinis ad agendam penitentiam arte recludi. Prænominatum autem G. episcopum, si præmissis veritas suffragatur, in suo loco et dignitate sublatu contradictionis et appellationis obstaculo restitus et facias in episcopatu suo pacifice permanere, illos ecclesiastica districione compescens qui se tibi duxerint temeritate qualiter opponendos.

slin	13
in	
ign	
xis	
ter	
dat	
mo	
fra	
ut	
min	
dixi	
peo	
fals	
exe	
the	
ut	
sia	
tra	
nier	
com	
nos	
cili	
tanc	
sati	
in	
Quo	
mus	
IDEM	
(4)	
negat	
secre	
tam	
licam	
et ec	
pore	
peren	
sub o	
litter	
diutio	
tione	
ribus	
nis r	
tionis	
illis i	
integ	
(45)	
mur u	
quod	
(45)	
lect.	
(44)	
(45)	

Decretum ejusdem in constitutione Lateranensis palatii promulgatum.

(43) Ad falsariorum malitiam confutandam jam alia vice recolimus apostolicas litteras destinasse, in quibus falsitatis modos, ne quis se posset per ignorantiam excusare, meminimus plenius distinxisse. Quia vero nonnunquam evenit ut falsas litteras exhibentes, postquam super his fuerint redarguti, ad excusationem suam dicant de hujusmodi litteras per alios impetrassse, de communione fratrum nostrorum consilio duximus statuendum ut qui litteris nostris uili voluerint, eas prius examinent diligenter; quoniam si falsa litteris usos se dixerint ignoranter, eorum sera poenitentia evitare nequibit poenas inferius denotatas. Nos enim omnes falsarios, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus et defensoribus suis anathematis vinculis decrevimus innovatos, statuentes ut clerici qui falsarii fuerint comprehensi, per ecclesiasticum judicem degradati seculari potestati tradantur secundum constitutiones canonicas puniendi, per quam et laici qui fuerint de falsitate convicti legitime puniantur. Qui vero sub nomine nostro litteris falsis utuntur, si clerici fuerint, officiis et beneficiis ecclesiasticis spoliuntur; si laici, tandem maneant excommunicationi subjecti donec satisfaciant competenter; ita tamen ut in istis et in illis malitia gravius quam negligentia puniatur. Quod et de his qui falsas impetrant litteras statuimus observandum.

TITULUS XV.

De rescriptis et eorum interpretationibus.

IDEM UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS.

(44) Ne promotionis nostræ primitias Domino negaremus, qui ei universa opera nostra consecrare tenemur, statim post electionem nostram tam pauperum quam aliorum apud sedem apostolicam existentium petitionibus intendere coepimus et eorum negotia promovere; ne si otio tanto tempore vacaremus, corpus et animus ex otiositate torperent. Verum quoniam insolitus fuit haec tenus ut sub dimidia bulla ad tot et tam remotas provincias litteræ apostolicæ mitterentur, et ex hoc litteræ ipsæ diutius quam vellemus possent ex alicujus dubitatione suspendi, ut quorum interest parcamus laboribus et expensis, universas litteras quæ ab electionis nostræ die usque ab solemnitate consecrationis sub bulla dimidia emanarunt, parem cum illis firmitatem obtinere decernimus quæ in bulla integra diriguntur.

IDEM MEDIANENSIS ARCHIEPISCOPO.

(45) Cum adeo scripta sedis apostolicæ modermur ut ex certa scientia nihil in eis faciamus apponi quod de jure debeat reprehendi, miramur non mo-

(45) Cap. *Ad falsariorum*, De falsar., in *tertia Collect.*

(44) Lib. 1, epist. 83.

(45) Lib. 1, epist. 279.

A dicum et movemur quod quoties ad te vel ad aliquos tibi subjectos nostras litteras destinamus, te super eis mirari rescribis, ac si mandaremus aliquid in honestum. Ideoque mandamus quatenus cum ad te vel ad tuos litteræ apostolice diriguntur, earum tenorem diligenter attendas, et quod mandatur in eis, dum tamen nec per suppressionem veritatis aut expressionem falsitatis obtentæ fuerint, facias effectui mancipari.

IDEM ELECTO, DECANO, ET MAGISTRO N. DE LEVENTIES CANONICO CAMERACENSI.

(46) Causam que inter Præmonstratensem et Pruniensem ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur discretioni vestre commississe meminimus fine canonico terminandam. Sed quia in litteris illis animadvertisimus fuisse insertum quod si alterutra partium legitime citata presentiam vestram adire vel iudicio parere contemneret, vos nibilominus praesentis partis probationes recipere et quantum de jure possetis in causæ cognitione ac decisione procedere minime tardaretis, nos volentes ut clausula illa, *quantum de jure poteritis*, quæ antequam de probationum receptione mentio fieret fuerat inserenda, clausulam illam de probationum receptione præcedat, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem, in eadem causa juxta tenorem litterarum nostrarum procedere non tardetis, attente proviso ut si occasione clausulæ memoratæ aliquid constituerit in alterutris partis præjudicium attenuatum, id viribus decrevimus caritatum.

IDEM CLUNIENSI EPISCOPO.

(47) Cum M. Ferrariensis canonicus, etc. Et infra: Cum in constitutione prædicta et confirmatione sedis apostolice vel fuerit vel esse debuerit, sicut consuevit, expressum, nisi in tantum excrescent Ecclesia facultates quod pluribus possint sufficere competenter, et cum idem canonici in derogationem suæ constitutionis ad vacaturas præbendas quatuor reperient ultra numerum constitutum, antiquis canoniciis præbendas cum integritate percipientibus consuetas, superexcrescentes redditus prædictis canoniciis appellatione remota facias assignari; ita tamen quod si ex eis pares cum aliis potuerint sortiri præbendas, quod super fuerit in communes canoniconum usus, sive ut prius statuerant, sive alter prout melius videbitur convertatur, revocatis in irritum omnibus quæcumque ab alterutra partium in præjudicium alterius post motam questionem coram episcopo Ferrarensi circa præbendas vel possessiones fuerint innovata.

TITULUS XVI.

De abrenuntiatione.

IDEM SUPPEDO AUGUSTENSI PRÆPOSITO.

(48) Ex ore sedentis in throno, etc. Et infra:

(46) Lib. 1, epist. 62.

(47) Lib. 1, epist. 58.

(48) Lib. 1, epist. 290. — Cap. *ex ore*, De his quæ s. a maj. par. capituli.

Quia B. de praepositura ipsa non fuit aliquatenus investitus, etsi mandatum fuerit ut de eadem investiretur, de qua etiam si investitus fuisset, per hoc quod A. reverentiam exhibuit quae debetur praeposito, juri suo renuntiassse videtur; nos attentes sibi de jure non potuisse competere ut per appellationem ob id interpositam communem ordinationem Ecclesiae impediret, intelligentes etiam te a majori parte tam dignitate quam numero eorum quos jus eligendi constabat habere electum suisse canonice in praepositum, electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus.

IDEM ABBATI ET CONVENTUI DE PIGAVIA.

(49) Cum bona memorie Ce. pape, etc. *Et infra:* Cum judices delegati partes ad suam præsentiam auctoritate apostolica evocassent, memoratus episcopus Mersburgensis delegatos ipsos suspectos sibi proponuit, et causas suspicionis multiplices assignavit. Consequenter etiam eorum volens judicium declinare, sedem apostolicam appellavit. Sed reversus postmodum, coram eisdem sacramentum calumniae præstitit, testes produxit, petitis dilationibus et obtentis. Ipsi ergo judices procedentes in causa, auditis utriusque partis rationibus et plenius intellectis, gesta omnia signillorum suorum munimine corroborata ad sedem apostolicam destinarunt, terminum partibus imponentes quo recepturæ sententiam apostolico se suspectui personaliter præsentarent; ad quem tu personaliter accedens, episcopus pro se misit dilectos filios H. et B. responsales, qui gesta quæ delegati transmiserant nec publicari debere dicebant nec fidem eis penitus adhibendam, cum et a suspectis judicibus et post appellationem legitime interpositam recepta fuerint et descripta, parte tua contrarium postulante. Quia vero memoratus episcopus, eo quod juramentum præstitit de calunnia, et a delegatis inducias postulavit, et testes coram eis produxit, appellationi renuntiassse videtur, et eorum examini consensisse, nos habito fratrū consilio in præmissa incidenti quæstione interlocuti fuimus quod deberent quæ coram prædictis judicibus gesta fuerant publicari, ut secundum tenorem ipsorum nostra tandem sententia formaretur. *Et infra:* Quia tamen per confessiones quam per attestations constituit quod fide hinc inde data compromissum est in arbitrium archiepiscopi memorati Magdeburgensis, nos de consilio fratrum nostrorum ipsum arbitrium decrevimus observandum, illis duntaxat exceptis capitulis quæ contra libertatem ipsius monasterii et duarum capellarum ejusdem in arbitrio sunt expressa; cum etsi sponte volueris, de jure tamen nequiveris sine licentia Romani pontificis renuntiare privilegio vel indulgentiis libertatis quæ monasterium illud indicant ad jus et proprietatem Romanæ Ecclesiae pertinere, presertim cum in ultimæ commissionis litteris continetur expressum quod prædecessor noster C. super renuntiatione a

(49) Lib. 1, epist. 317, 318. — Cap. *Cum tempore,* De arbitris.

A te super privilegio et aliis scriptis facta nullum tibi vel successoribus tuis aut etiam monasterio et duabus capellis de Pigavia præjudicium voluit generari.

TITULUS XVII.

De circumventis.

IDEM LUCENSI EPISCOPO ET ABBATI DE MOLON.

Cum illius vicem non suffragantibus meritis gerimus in terris de cuius vultu prodit judicium et vident oculi equitatem, etc. *Et infra:* Si vobis constiterit abbatem ipsum Cellæ-novæ ad sedem apostolicam, antequam episcopus in eum suspensionis et excommunicationis et in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse vel esse a jurisdictione ipsius Auriensis episcopi exemptum, B eo non obstante quod abbas ab episcopo, sicut dictum, circumventus præter fratrum suorum consensum ei obedientiam reprobavit, cum fraus et dolus ei patrocinari non debeant, sententias illas judicetis appellatione remota penitus non tenere. Alioquin faciatias eas per censuram ecclesiasticam inviolabiliter usque ad satisfactionem congruam observari. Quod si forte abbas ipse in exemptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione tueri, licet probet se ante dictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium ipsum Anriensi judicis Ecclesiae subjacere, in cuius diœcesi est fundatum. Similiter eo in appellationis probatione deficiente, si vobis de exemptione vel legitima præscriptione constiterit, tam abbatem quam monasterium ab ejusdem episcopi et ecclesiae ipsius super hoc imputatione penitus absolvatis.

IDEM ARCHIEPISCOPO ET PRÆPOSITO SANCTI ANDREE.

(50) Cum universorum fidelium ab ipso Domino Jesu Christo pastorali sit nobis cura commissa, sollicititudini nostræ dignoscitur expedire ut sic debeamus quolibet in suis rationibus confore quod aliorum jura in conspectu Ecclesie dispendium non sustineant, sed firma et illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem dilecto filio G. canonico Sancti Joannis in Leodio referente quod cum et ille et L. clericus, ducti quadam animi levitate, permutationem præbendarum suarum inter se tractare coepissent, quia utilitatem utriusque immovere credebant, tandem idem L. clericus occasione dictæ permutationis, præbenda ejusdem G. quam in ecclesia Beatae Mariae Namuricensis habebat, cuidam suo consanguineo assignata, præbendam sancti Bartholomaei, quam sacerdotio G. promiserat, nequam voluit resignare; et sic idem G. (ut asserit) sua spe remansit omnino frustratus. Cum igitur deceptis et non decipientibus jura subveniant, fraus etiam et dolus nemini debet patrociniū impetrari, licet ipsi de se non possent ecclesiastica beneficia permuttere, ut tamen simplicitati venia tribuatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si vobis constiterit pretaxatum G. taliter suisse

(50) Lib. 1, epist. 84.

deceptum, ab ipsa Namurensi præbenda, quam diu A nunc per Dei gratiam libertati pristine restitutus, dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, cādem sublato appellationis obstaculo G. faciatis restitui memorato, et eundem ipsius pacifica possessione gaudere.

TITULUS XVIII.

De his que vi metusve causa geruntur.

ITEM DECANO ET SUBDECANO LINCOLNIENSI.

(51) Ad audientiam nostram dilecto filio magistro Hc. significante pervenit quod cum ecclesiam de Chevele auctoritate sedis apostolice canonice fuisset adeptus, et aliquandiu pacifice possedisset, gravissimo tandem regis metu quod eam resignaret jurare coactus, eam in eorum ad quos pertinebat manibus resignavit. Quia vero que vi metusve causa sunt, carere debent robore firmitatis, mandamus quatenus si eundem magistrum eo metu ad resignationem faciendam vobis constiterit fuisse contractum qui potuerit vel debuerit cadere in constantem, non obstante juramento predicto, quo non ad repetendum sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfata ecclesiam ei per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo restitui faciat.

ITEM MASSILIENSI ET AGATENSI EPISCOPIS.

(52) Cum dilectus filius abbas de Ferendillo (53), etc. Et infra : Quia constituit nobis de voto emissio et prestitio juramento a canonicis insularum quod regulam Cisterciensem observarent, non obstante violentia quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis continuerit, neque corporis cruciatum, et ideo non debuerat cadere in constantes, nec obstante dolo quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus non tam ad circumventionem abbatis de Floreia quam ad fatuositatem eorum debeat retorqueri, super restitutione petita silentium de consilio fratrum nostrorum duximus eis sententia litter imponendum.

TITULUS XIX.

De lictis et illicitis juramentis.

ITEM HUGONI COMITI ET MARSUCTO PISANO CANONICO.

(54) Significante dilecto filio Rubeo civi Pisano ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod cum domum suam cum horto Gal. Pisano civi pro cclii libris pignori obligasset et promisisset, cautione præstata juramenti, quod nisi domum ipsam statuto inter eos termino recolligeret, eundem creditorem ulterius super ea minime molestaret, infra statutum tempus per certum et fidelem nuntium pecuniam remisit, quam idem nuntius, infideliter agens, sicut ei injunctum fuerat, non persolvit. Cumque postmodum predictus R. ab imperatore captus pariter et detentus multa pericula sustinuerit et labores, nec dicto G. satisfacere potuerit, ut debebat,

A nunc per Dei gratiam libertati pristine restitutus, paratus est pecuniam redire creditori; licet ipse prorsus eam recusaret recipere, quia ei non eam statuto termino persolvit. Cum igitur pacium commissoria sit in pignoribus improbatum, et, quantum in eo fuit, predictus R. juramenti debitum adiunipererit, cum per eum quem certum et fidelem nuntium sperabat pecuniam remiserit termino constituto, et dum in imperiali fuit captione detenus, satisfacere non potuerit creditori, devotioni vestra presentium auctoritate mandamus quatenus si praemissis veritas suffragatur, predictum creditorem, ut sorte contentus existat, pensionibus præfati pignoris computatis in sortem, et domum ipsam et horum præfato R. omni postposita dilatione resignet, per censuram ecclesiasticam pacto vel tali juramento nequaquam obstante, admonitione praemissa, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis.

ITEM ARCHIEPISCOPO ARMERIENSI [Ameliensi episcopo].

(55) Sicut nostris est auribus intimatum, Ecclesia dum Tuderina vacante, ipsius canonici et venerabilis frater noster episcopus videns quod cum eis, dum in minori esset officio constitutus, juramenta quedam in damnum episcopaloris juris fecerunt prius quam de pontificis electione tractatus aliquis haberetur; qua utrum servari debeant, cum ex eis præsertim contingere episcopales redditus minorari, tanquam vir providus et discretus olim nos idem duxit episcopos consulendos. Nos ergo saluti ejus paterna volentes sollicitudine providere, pro iuratione inculta imponi sibi fecimus penitentiam congruentem. Et nihilominus attentes quod iuramentum, non ut esset iniurias vinculum, fuerit institutum, et quod non iuramenta sed perjuria potius sunt dicenda quæ contra ecclesiasticam utilitatem attentantur, fraternitatit tuz per apostolica scripta mandamus quatenus personaliter ad Ecclesiam Tuderinam accedens, quod in damnum episcopaloris juris repereris taliter attentatum, nostra suffultus auctoritate in statum debitum appellatione remota reducas, faciens quod decreveris, etc.

ITEM ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

(56) Ex tenore litterarum tuarum nobis innotuit D quod quidam consiliarii tui, quin immo potius deceptores, tuum animum induxerunt ut jurares, irquisito assensu populi, usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quæ tamen circa mortem ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem moneta est adeo diminuta et minoris valoris effecta quod grave propter hoc in populo scandalum generatur, tu quod egeras indiscretæ, discrete cupiens revocare, ac necessitatibus populi satisfacere, ab observatione juramenti pignorib.

(55) Cap. *Sicut nostris*, De Constitutionib. in ter-
tia Collect.

(56) Lib. II, epist. 28.

(51) Lib. II, epist. 282.

(52) Lib. II, epist. 91.

(53) Leg. *Floreia*. Nam causa abbatis de Ferendillo extat lib. I, epist. 377.

(54) Lib. I, epist. 33. — Cap. *Significante*, De

PATROL. CCXVI.

dici, ex quo tibi et regno tuo metuis grave periculum imminere, postulasti suppliciter a nobis absolvit. Super hoc vero diligens indagator veritate comperta potuisset facile intueri quod non tam erat absolutio necessaria quam interpretatio requirendis. Quoniam cum juramentum fecisti, monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam (quod de regia serenitate non credimus), juramentum fuisse illicitum et nullatenus observandum, et pro eo tibi esset pœnitentia injungenda, cum juramentum, ut esset iniuritatis vinculum, non fuerit institutum. Si vero ipsam legitimam esse credebas, juramentum licitum fuit, et usquequa servandum. Et ut irreprehensibiliter observetur, consulimus et mandamus ut reprobata moneta quæ a legitime pondere fuerat diminuta, alia sub nomine patris tui moneta eudatur, quam ad legitimam pondus reducas, secundum eum statum quem tempore patris tui habuerit meliorem, ita quod et antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur, per quod dispendium vitari possit et juramentum servari.

TITULUS XX.

De eodem et notoriis et canonica purgatione.

IDEM NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

(57) Ad nostram neveris audientiam venisse quod dodum a te quasi per extorsionem tale fuit præstatum juramentum quod in omni causa deberes ordinem judiciorum observare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent nec in eis est ordo judicarius observandus qui debet in aliis observari, neque tu, quando sub præmisso tenore jurasti, habebas in mente ut propterea venires contra canonicas sanctiones, aliquin non juramentum sed perjurium potius existisset, nec aliqua ratione servandum, nos juramentum tuum benignius volentes interpretari, ita quod consonet canoniciis institutis, fraternitati tuae auctoritate præsentium intimamus quod in manifestis et notoriis ratione juramenti præmissi non credimus te teneri servare subtilitatem ordinis judicarii, quam in his non servari per omnia ipsa quoque juris ratio postulat et requirit. Unde videbitur, nec immerito, subtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere ut in præmissis non per omnia ordo judicarius observetur, quanquam et secundum approbatum intellectum Scriptura divina recte possit intelligi quod jurasti tu in omnibus causis ordinem judicarii observares, in illis videlicet in quibus est ordo judicarius observandus. Sic ergo faciens et juramenti tenorem servabis, et instituta canonica non omittes.

IDEM C. QUONDAM HILDESEMENTI EPISCOPO.

(58) Miramur non modicum et non sine ratione movemur quod contra nos ausus es ponere os in cœlum, asserens quod contra te nec citatum nec

(57) Lib. I, epist. 415.

(58) Vide lib. II, epist. 204.

(59) Lib. I, epist. 143.

A convictionem non fuerat sententia proferenda. Sed ecce in quo alterum judicas, te ipsum condemnas, cum tuum non fuerit de superiori temere judicare, et in eo quod excusationem tuam imo potius accusationem nostram alleges, tertium membrum omiserris, cum in manifestis non sit ordo judicarius requirendus. Verum utrum excessus tuus fuerit manifestus, conscientiae tuae relinquimus discernendum, cum non potuerit esse occultum quod tam publice factum fuit et per totam Teotoniam publicum. Tu etiam confessus videris de crimen, cum in litteris ad nos directis, quas adhuc apud nos in testimonium reservamus, Heribolensem te præsumperis episcopum appellare.

B IDEM ARCHIPRESBYTERO SANCTI ANDREÆ PALLIANENSIS.

(59) Quam sit grave crimen in clericis gloriari cum maleficerint et in rebus pessimis exsultare nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane, quod non sine dolore reserimus, quod cum Ricius de Serrone R. filiam suam cuidam Joanni nomine tradidit in uxorem, Petrus diaconus ecclesie Sancti Petri, filius sacerdotis, non erubuit publice profleri se prædictam seminam carnaliter cognovisse. Unde factum est quod prædictus vir ad propria eam remitteret cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter per apostolica scripta mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, omni contradictione et appellatione cessantibus præfatum ab officio et beneficio suspendere non posponas, compellens vicum ut uxorem suam recipiat, eique sicut justum est officium exhibeat maritale.

IDEM EXONIENSI EPISCOPO.

(60) Tua nos duxit fraternitas consulendos si de clericis publice concubinas habentibus, qui quando conveniuntur a te, se esse concubinarios diffiduntur, nec appareat contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur consultationi taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec accusator nec testis est necessarius, cum hujusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si vero publicum est, non ex evidentiâ, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem sola testimonia non sufficiunt, cum non sit testimoniis, sed testibus judicandum. Sed si de clericis illis talis habeatur suspicio ut ex ea scandalum in populo generetur, licet contra ipsos non apparuerit accusator, tu tamen eis canonica potes purgationem indicere: quam si præstare noluerit, vel defecerint in præstanta, eos canonica poteris animadversione punire.

D IDEM SENONENSI ARCHIEPISCOPO.

(61) Quoniam ex dictis testium multa erat præsumptio contra decanum Nivernensem, utpote eum esset manifeste probatum eum familiaritatem ha-

(60) Lib. II, epist. 263.

(61) Lib. II, epist. 63.

reticorum non solum habuisse, sed etiam captasse scienter, cum publica etiam laboraret infamia, et tantum suscitatum esset scandalum contra ipsum quod non posset canonica purgatione deleri, nec ipsum absolvere, nec purgationem quam obtulerat ab initio, et tunc etiam offerebat, recipere noluisti, sed ipsum cum litteris tuis ad sedem duxisti apostolicam destinandum, intelligens quod ex concessa nobis plenitudo potestatis citra penam canonicam dispensare possumus et ultra eam rigorem severitatis attingere. Ceterum ei postmodum in nostra praesentia constituto communem audientiam in consistorio nostro concessimus, ubi se multipliciter natus est excusare, illud praeferens allegans, quod cum non apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerunt aliquatenus admittendi. Nos igitur litterarum scientiam et honestatem morum in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum usque ad purgationem canonicanam doceat suspenderdos, quod tamen etiam eum a beneficio propter immanitatem criminis, ut credimus, suspendisti, nolumus improbare; nec illud etiam propter causam improbamus eandem; quod licet nullus contra eum accusator legitimus compareret, ad detergendam tamen hujus pestiferam mortis imo mortiferam pestis radicem, ex officio tuo fama publica deferente voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave scandalum et vehementem suspicionem ex testium dictis obortam, quia contra eundem decanum facere videbantur, cum propter eorum quod libet ei esset purgatio injungenda, et servantes et molientes rigorem fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum apud sedem apostolicam existentiam, purgationem quattuordecimam manus sui ordinis ciudicium injungendum. Ipsum igitur ad te cum litteris apostolicis remittentes, ut ibi purgaretur ubi noscitur infamatus, mandamus quatenus ascitis tecum Nivernensi et Parisiensi episcopis, indictam ei a nobis purgationem accipias, ita tamen ut qui ad ejus purgationem accesserint comprobandum, sint fidei catholici, vita probati, qui conversationem et vitam ipsius non tam moderno tempore neverint quam transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas, ne cogatur victus in cleri opprobrium mendicare. In penam autem familiaritatis illius quam cum haereticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensus, donec scandalum sopiatur; ita tamen ut publice familiaritatem haereticorum abjuret. Praecipias insuper ipsi districte ut in predicta et aliis villis circumpositis profiteatur et predicta fidem catholicam, ac confundat et detestetur haereticam pravitatem, sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus ut infamia convertatur in famam, et omne scandalum et suspicio de catholicorum

A mentibus evellatur. Quid si forsitan in purgatione defecerit, cum ecclesiastice dictictionis mucrone percellas, et ab officio beneficioque depositum ad agendum penitentiam in arctum monasterium retrudere non omittas.

IDEM BISUNTIO ARCHIEPISCOPO.

(62) Licet in beato Petro apostolorum principe ligandi atque solvendi nobis a Domino sit attributa facultas, quam in subditis juxta eorum exigentiam meritorum exercere libere debeamus, exemplo tamen illius qui omnes salvat et neminem vult perire, libentius ad absolvendum intendimus quam ligandum, etsi nonnullae sint culpæ in quibus est culpa relaxare vindictam. Sane cum olim ex litteris G. decani, C. cantoris Sancti Stephani, Joannis Salinensis, T. de Grahi, et plurium aliorum canonorum Ecclesiae Bisuntinae ad apostolicæ sedis audienciam pervenisset te varia crimina commisisse, ac ab eis suis per easdem litteras super perjurio et crimine Simoniae et incestu delatum, felicis recordationis C. papa predecessor noster servata judicaria gravitate tibi certum terminum assignavit quo, responsurus objectis, apostolico te conspectui praesentares. Cum autem tu juxta tenorem facti tibi citationis ad sedem apostolicam accessisses, te et dilectis filiis Jo. et C. archidiaconis apud sedem apostolicam constitutis, expectavimus aliquandiu si qui forsitan contra te procederent, et que de te litteris intimaverant, proponerent in scribendo. Ceterum cum nec unus etiam appareret qui te impetraret de predictis, ne aliquid de contingentibus omittere videtur, predictis archidiaconis vocatis ad presentiam nostram, et in nostra et fratrum nostrorum presentia constitutis, quæsimus diligenter si quid super predictis aduersus te pro se vel aliis proponere vellent, et quod scriperant, legitime demonstrare. Ipsi autem quod non proposito accusandi hoc scriperant responderunt; sed quia tu super quibusdam incorrigibilis videbaris, quedam de te sedi apostolicæ duxerant intimanda, sed nuntius qui pro litteris impetrando accessit, mandati formam præsumpsit excedere. Nos igitur famam tuam consulere cupientes, dictis canonici contra te super predictis silentium duximus imponendum, ne te de certo eis super ipsis accusare licet vel infamare, illius sequentes exemplum qui cum mulieri dixisset: *Nemo te condemnavit, mulier?* et illa: *Nemo, Domine. Nec ego, inquit, te condemnabo. Vade, jam amplius noli peccare (Joan. viii).* Quia vero predicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerunt, eis de juris permissione id non duximus imputandum. Ne autem in absolutione tua nimis procedere videamur, quamvis potius in odore bonæ opinioneis coepiscoporum nostrorum quam eorum infamia delectemur, venerabili fratri nostro Cabillonensi episcopo et dilecto filio abbati

(62) Lib. i, ep. 276.

de firmitate inquisitionem famae tuae duximus com-
misumendam.

TITULUS XXI.

De inquisitione culparum.

IDEM NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO ET C. SANCTI
LAURENTII IN LUCINA PRESBYTERO CARDINALI APO-
STOLICE SEDIS LEGATO.

(63) Nihil est pene quod magis debeat formidare prælatus quam vitium negligentie; quia, si juxta testimonium veritatis de omni verbo otioso in die judicii redditurus est rationem, quanto magis de omni bono neglegto, cum eum etiam qui opus Dei fecerit negligenter Scripturæ divinae sententia maledicat? Heli namque summus sacerdos, licet in se ipso bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, et in se pariter et in ipsis animadversionis divinae vindictam exceptit, dum filiis

in bello peremptis, ipse de sella corruiens fractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus tanto diligentius debeat prælatus assurgere quanto damnabilius correctionem eorum negligeret; contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus monitis procedere possit, per accusationem videlicet, denuntiationem et inquisitionem ipsorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeat cautele, sicut accusationem legitimam præcedere debet inscriptio, sic et denuntiationem charitativa correctio, et inquisitionem clamosa debet insinuatio prævenire. *Descendam*, inquit Dominus, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere jam compleverint (*Gen. xviii*). Tunc enim clamor pervenit ad prælatum, cum per publicam famam aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus; et tunc debet descendere et videre, id est, mittere et inquirere utrum clamorem veritas comitetur. Si autem juxta canonicas sanctiones, si quid de quoconque clero ad aures prælati pervenerit quod eum juste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram Ecclesiæ suæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentiis, non tanquam idem sit auctor, accusator et judex, sed quasi fama defrente vel denuntianti clamore officii sui debitum exsequatur, eo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententia quoque forma dicetur.

IDEM CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

(64) Dilectus filius magister Andreas nuntius tuus pro parte tua fecit in audiencia nostra proponi quod cum Cantuariensem diœcesim secundum consuetudinem predecessorum tuorum visitas, ut quæ corrigenda sunt corrigas, et statuas quæ secundum Deum videris statuenda, in monasteriis et canonicis regularibus et religiosis locis pullulasse repereris Simoniacam pravitatem, ita ut in eis multi sint

(63) Lib. II, ep. 260.

(64) Cap. *Dilectus*, De Simonia.

A pretio recepti qui potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis observantiam invitari. Dubitas igitur utrum quia multitudo reperiatur in causa, severitati sit aliquid detrahendum, an in tales exercere debeas rigorem canonicae disciplinae. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod si adversus eos qui labi fuerint hujusmodi maculati accusatio coram te fuerit canonice instituta, postquam crimen ordine fuerit judicario comprobatum, tam in dantes quam in recipientes canonicae severitatis exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constituerit, eos qui per Simoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos ad agendam poenitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, abbatissis, prioribus, prælatis quibuslibet, et officiis eorumdem injungas poenitentiam competentem, et donec illam peregerint, eos a sacrorum ordinum executione suspendas. Studeas autem omnibus per Cantuariensem provinciam sub intermissione anathematis, auctoritate tam tua quam nostra, districtus inhibere ne talia presumant ulterius attentare, sed illud duntaxat grataer accipiant quod sine taxatione fuerit gratis oblatum, injungens episcopis ut hanc ipsam formam per suas diœceses studeant observare.

TITULUS XXII.

Quæ probationes in simonia productæ recipiantur.

IDEM PRIORI SANCTI VICTORIS, MAGISTRIS E. BONONIENSIBUS
ET VR. MEDIOCensi CANONICIS.

(65) Licet Heli sacerdos in seipso, etc. *Et infra.* Cum igitur de abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, inquisitionem eorum viris prudentibus commisimus faciendam; qui cum minime processissent, ad iteratum saepè clamorem de communis fratrum nostrorum consilio citavimus ad presentiam nostram abbatem et monachos, ut per nos ipsos causa morbi plenis inquisita, plagam ipsam melius curaremus. Eis igitur ad nostram presentiam accedentibus, quidam ex monachis nobis ipsum abbatem de Simonia, perjurio, dilapidatione ac insufficientia detulerunt. Contra quos cum idem abbas exciperet quod denuntiationem hujusmodi fraterne correctio secundum regulam evangelicam non præcesserat, et idem constanter assererent quod correctionem hujusmodi præmissent, licet ad id probandum duorum monachorum juramenta fuissent exhibita, quia tamen super hoc ipso necdum contendere desistebant, nos, ut prædictimus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro maluimus inquirere de premissis, omnes omnino monachos, qui vel ipso vel cum contra ipsum abbatem accesserant, juramenti vinculo astringentes ut de propositis plene quam scirent exponerent veritatem; quorum depositiones in scriptis redactæ cum publicatae fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia vero tum ex assertione monacho-

(65) Lib. II, epist. 260.

rum, tum ex abbatis confessione cognovimus quod idem abbas non modicam summam pecuniam reliquit a predecessor suo totam spenderat, et in alia summa majori monasterium obligaverat, nos eum juxta canonicas et legitimas sanctiones propter has et alias presumptiones quasi de dilapidatione suspectum ab administratione abbatiae duximus suspendendum. Et quia per testes Simonia multis modis contra ipsum abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptions proposuit, super quibus utrinque fuit multipliciter disputatum, aliis assertentibus in crimen Simoniae, sicut in crimen lesae majestatis, omnes indifferenter tam infames quam criminosos non solum ad accusandum sed ad testificandum etiam admittendas, cum ad instar publici criminis et lesae majestatis procedat accusatio Simoniae, multis super hoc et legibus et canonibus allegatis; aliis e contrario respondentibus quod licet haec duo crimina quantum ad accusationem quasi paria judicentur, differunt tamen in multis, cum alia poena in uno et alia pro altero inferatur, et inter personas accusatorum et testimoniis sit utique distinguendum, cum non per accusatores sed testes crimina comprobentur, multis super hoc et rationibus et argumentis inductis. Ne vero vel innocentiae puritas confusa succumbat, vel Simoniae pravitas effugeretur impunita, nos aequitatem pensata, nec omnes exceptions contra testes oppositas duximus admittendas, nec repellendas duximus universas, sed illas duntaxat probandas admisisimus quae forte probate non de zelo justitia, sed de malignitatis fomile procedere viderentur, conspirations scilicet et inimicitias capitales. Cæteras autem exceptions appositis, ut furti, adulterii et hujusmodi, propter immanitatem heresim Simoniacæ, ad cuius comparationem omnia crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas; quoniam etsi fidem testimoniis debilitarent in aliquo, non tamen evacuerent ex toto; praesertim cum alia contigerit adminicula suffragari. Ad probandas ergo exceptions admissas abbas quoddam protulit instrumentum, etc.

TITULUS XXIII.

De testibus ad exceptiones probandas et infamiam alicujus purgandam productis.

ITEM ARCHIEPISCOPO.

(66) De testibus qui ad exceptionem probandam a partibus inducuntur tua nos duxit fraternitas consulendos, utrum cogendi sint super principali etiam negotio ferre testimonium veritati, et an illi sint sicut cæteri testes examinandi districte qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur. Super hoc igitur fraternitatem tuam in Domino plurimum commandantes, quæ in dubiis apostolice sedis vult certificari rescripto, taliter ad proposita respondemus, quod si testes inducti jam sint ad exceptionem solu[m]modo comprobandam, cum super ea tantum juraverint dicere veritatem, super principali non

A debent audiendi nec cogi testimonium prohibere, ut potest super quo deponerent non jurati. Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali etiam eos deponere forte petierit, et ut cogantur super toto negotio dicere veritatem, sacramento eos postulaverit obligari, ad id sunt sine dubitatione cogendi, nisi forsitan sufficiens productio testimoniis super principali facta jam fuerit, vel renuntiatum a partibus, vel depositiones testimoniis fuerint publicatae. Illi vero qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id solum tenentur juramento firmare, quod veritatem eum credant juramento dicere qui purgatur.

TITULUS XXIV.

B De testibus ante litis contestationem productis et appellatione.

ITEM ABBATI SANCTI PROCULI ET MAGISTRO J. CANONICO BONONIENSIS.

(67) Ad hoc Deus in apostolica sede nos constituit totius Ecclesie magistratum ut quia secundum Scripturæ sententiam fecit Deus hominem rectum, sed ipse se infinitis immiscuit questionibus, ad eam nodi questionum difficultates referantur, suo facto iudicio dissolvendi. Ad apostolatus quippe nostri notitiam litterarum vestiarum insinuatione pervenit quod cum causa quæ inter B. et R. uxorem eius vertitur a dilecto filio nostro G. Sanctæ Marie in Portico diacono cardinale, tunc apostolicae sedis legato, vobis commissa fuisse finis debito terminanda, viro ipso a' vos ad instantiam mulieris sepius convocato, tandem R. patrum suum in causa ipsa coram vobis constituit responsalem. Qui assignata sibi die ut libello responderet uxoris (quo virum a separatione tori, et ut dotem suam recuperet, de adulterio accusabat), qui (patruus scilicet) donec advocatus ejus, qui absens erat, rediret, inducias postulavit. Quibus ad diem certam obtentis, iterum propter eamdem causam dilationes similes impetravit. Cum autem tertio dilationes hujusmodi cum instantia petens, obtinere non posset, publice proclamavit se nunquam coram vobis aliter responsorum, nec quod aliter vobis suam presentiam exhiberet. Unde duobus fere mensibus sic impedito cau-

D se principio et progressu, cum vobis dictus procurator illudere videretur, testes mulieris habito consilio recepistis, et allegationibus insuper prebueris audientiam. Quo facto, dictus procurator ad presentiam vestram accedens dixit se respondere paratum, velle negotio interessere. Qui sibi, die statuta, cum videretur libello de quo præmissim responsum, restitutionem uxoris ex parte viri prius fieri postulavit, et ne securus fieret, ad sedem apostolicam vocem appellationis emisit. Verum quia mulier ipsa dicebat se virum habere suspectum, vel quia in domo ejus coacta fuerat se adulteratam coram pluribus confiteri, vel quia me-

(66) Lib. 1, epist. 515.

(67) Lib. 1, epist. 362.

retricem publice detinebat, ex qua etiam prolem A medio et etiam prorogari; et quod ab initio sponte suscepserat, sicut evidenter facti et fama vicinæ demonstrabat (super quo etiam testes produxerat, et alios parata erat ad hoc ipsum probandum inducere), ab ipso procuratore quæsistis an vellet de mulieris impunitate cavere. Qui dixit super hoc se de consilio responsum. Sed ad diem statutam neque respondit, neque se vestro conspectu præsentavit. Quin etiam ad illum diem citatus se asseruit, nisi prius advocatus ejus rediret, nullatenus responsum, sicut nuntius vester juramento firmavit. Unde iterum testes mulieris de prudentium virorum consilio receperatis, et attestationibus publicatis diligenter audistis que fuerunt ipsius nomine allegata. Quia vero cum de ferenda sententia cum jurisprudentibus tractaretis, diversorum invenitis diversa consilia (quibusdam dicentibus appellatio simpliciter deferendum, aliis autem appellatio deferendum non esse; nonnullis etiam asserentibus appellatio nullatenus tenuisse, cum mulier non sit viro restituenda suspecto, nisi de impunitate sufficienti præstata cautione), vos in tanta varietate nos consulere voluistis qualiter esset in hoc negotio procedendum. Nos ergo de fratribus nostrorum consilio consultationi vestre taliter respondemus, quod licet ordo judicarius in aliis controversiis observandus, in matrimonialibus causis non usquequa seruetur; quia tamen in presenti negotio non est actum de feedere matrimonii, sed de crimine adulterii, per quod ad separationem conjugij non ad conjunctionem intenditur, cum lite non contestata testes fuerint recepti, et attestations publicatae, sive deferendum sive non deferendum appellatio fuisse, non est ad diffinitivam sententiam procedendum, potuit tamen passus R. propter contumaciam excommunicationis vinculo innodari.

IDEM CONSTANTIENSI EPISCOPO.

(68) Quid ad consultationem quam, etc. *Et infra.* Si autem quod a nobis postulasti, utrum appellacioni sit clerici deferendum qui purgationem indicat sibi per sententiam, et ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies vel amplius sine contradictione recipiens, et ad diem venienter consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suspicenda purgationi et executioni sententie, a cuius latrone ac purgatione injuncta ultra decennium dicitur effluxisse, taliter creditur respondendum, quod cum post viginti dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat judicata, qui ad provocacionis subsidium infra id temporis non recurrat, appellandi sibi aditum denegavit, cum per hoc videatur per interpretationem juris latæ sententiae paruisse, præseruit ubi causa non redditur appellandi: sed nec executionem ipsius sententiae ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum, quia id arctari potest nonnunquam a sedente in

(68) Lib. 1. ep. 543. — Cap. *Quod ad*, De sent. et re jud.

IDEM SANCTI AUGUSTINI ET SANCTI GREGORII PRIORIBUS CANTUARIENSIBUS.

(69) Dilecti filii J. et H. nuntii Ecclesiæ Cantuariensis nobis humiliiter retulerunt quod cum pro causa que inter priorem et monachos et venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum vertitur, ab ipsis priore et monachis mitterentur, idem archiepiscopus post iter arreptum in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Cum autem plus sit ad sedem apostolicam facto provocare quam verbo, et ipsis proper predictam causam ad Romanam Ecclesiam venientibus intelligatur ad se de apostolicam provocatum, mandamus quatenus si verum est quod asseritur, dictos J. et H. appellatio postposita denuntietis excommunicationis vinculo non teneri.

Ex decretis ejusdem.

Licet is cui causa committitur appellatio remota non possit eam alii sine provocacionis obstaculo delegare, si tamen delegatus aut judex quisquam non tam cognitionem quam executionem ad aliquem certum articulum alterum deputaverit, ab eo, nisi modum excedat, non licet appellari, dummodo de partium deputetur vel recipiat assensu. Quod si delegatus a nobis vel litis exordium, vel causæ finem, nedum totum negotium, ei duxerit commitendum, ab ipso tanquam a judice licite provocetur, cum et lis ante judicem debeat contestari, et causa per judicium diffiniri.

TITULUS XXV.

DE OFFICIO JUDICIS DELEGATI.

(70) Sæpe contingit quod cum ad nostram audienciam appellatur, propter defectum partis alterius neque per se neque per responsalem idoneum appellacionem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia responsalis mandatum procuratorum occultantis, lites que de facili poterant terminari, remanent indecisæ, cum frequenter juris questio moveantur cuius apud nos probationes necessariae non existant, et interdum etiam facti questio de levi posset partibus presentibus comprobari. Unde licet in Lateranensi concilio fuerit constitutum ut si in quoconque negotio aliquis appellaverit, et eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellavit venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore deterritus in gravamen alterius non facile quis appellat. Quia tamen propter hoc quæstiones nihilominus prorogantur, volentes ut finis litibus imponatur, et ne fraudus et dolus alicui suffragentur, de consilio fratrum nostrorum praesenti decreto statuimus ut si hujusmodi

(69) Lib. 1. epist. 351.

(70) Cap. *Sæpe*, De appell.

appellatio vel a judice recepta, vel a parte fuerit A appellatio remota compellas, ante usurarum solutionem, ab earum exactione desistere vel restituere ipsas postquam fuerint persolutae, ne de dolo et fraude sua contingat eos commodum reportare qui ad hoc prestari faciunt juramentum quod super usuris non valeant molestari.

EDIDICITUR
IDEM NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS
EJUS.

(74) Post innumerabile^m, etc. *Et infra*: Judeos ad remittendas Christianis usuras per principes et secularem compelli præcipimus potestatem, et donec eis remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimonis quam in aliis per excommunicationis sententiam eis jubemus communionem omnimodam denegari.

B

TITULUS XXVII.

De restitutione.

IDEM MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO.

(75) Ad hoc unxit nos Deus, etc. *Et infra*: Dilectus filius abbas de Scocula postulabat a nobis ut sententiam restitutionis pro eo deberemus auctoritate apostolica confirmare, et possessione sibi cum fructibus restituta sacerdremus eum absque molestatione gaudere. Nos igitur intelligentes quod [Veronensis] venerabilis episcopus abbatem in possessionem causa rei servandæ sollemmodo decrevisset induci, sicut erat consentaneum rationi, utpote coram quo super proprietate lis non fuerat commota, et quod per M. quondam archiepiscopum non stetisset quin satisfactionem infra annum oblatam præsterit et contumaciam, si qua præcesserit, expurgari, attentes etiam abbatem ipsum per subreptionem veritatis et falsitatis expressionem litteras a Bobiensi et [Ferrarensi] episcopis impretrasse, petitionem ejus non esse admittendam respondemus et ipsum scriptis carere mandavimus que per mendacium impetravit.

TITULUS XXVI.
De criminis usurarum.

IDEM OMNIBUS PRELATIS IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS,

(72) Quam periculoso sit vitium usurarum discretionem vestram non credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas quæ in eorum odium emanarunt, per prophetam detur intelligi eos qui suam dant pecuniam ad usuram a tabernaculo Domini repellendos, et tam in Novo quam in Veteri Testamento prohibita sint usure, cum veritas ipsa præcipiat, *Mutuum date, nil inde sperantes* (*Luc. vi.*), et per prophetam dicatur: *Usuram et omnem superabundantiam non accipias* (*Ezech. xviii.*). Inde est quod universitatibus mandamus quatenus manifestos usurarios, eos maxime quos usuris publice renuntiassæ constiterit, cum aliquis eos convenerit de usuris, nullius permittatis appellatio subterfugio se tueri.

IDEM MUTINENSI EPISCOPO.

(73) Dudum ex parte tua recepimus questionem, quod quidam usurarii tuæ diœcesis eos quibus dant pecuniam ad usuram præstare faciunt juramentum quod usuras non repeatant, et super his quas solvere nullam moveant questionem. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, ut usurarios ipsos monitione præmissa et per censuram ecclesiasticam

D

IDEM ARCHIPRESBYTERO ET CANONICIS SUTRINIS.

(76) Dilecti filii clerici conventionalium ecclesiarum civitatis ejusdem apud nos suam de vobis depovere querelam quod cum in episcoporum electi- nibus faciendis ipsi ac prædecessores eorum con- severuerint interesse, vos eis invitatis, renitentibus, et exclusis ad faciendam electionem procedere præsumpsisti, quam ob hoc non confirmandam sed infirmandam potius asserebant. Partibus ergo, etc. Nos ergo auditis allegationibus et rationibus partium, et depositionibus ipsis diligenter inspectis, quoniam liquido deprehendimus testes vestros in perhibendis testimonio varijs existisse atque aduersus fidem attestacionis sue coram dictis cardinalibus vacillasse, sicut ipsi nobis postea retulerunt et quod negotiationem quodam modo astruere salagebant, probare volentes jus electionis ita quidem ad se spectare quod ad adversarios minime pertineret; per testes vero partis adversæ fuit suffi-

(71) Lib. i, epist. 389.

(72) Lib. i, epist. 349.

(73) Cap. *Tuas dudum*, De usuris.(74) Cap. *Per miserabil.*, De usuris.

(75) Lib. i, epist. 37.

(76) Lib. ii, epist. 285.

cinter ostensum quod in trium episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentes adfuerunt et vocem habuerunt eligendi, præmissam electionem factam eis contradicentibus et exclusis decrevimus irritandam, clericos sæpedictos in eam quasi possessionem quam ante controversiam motam habuerant reducentes. Verum quoniam in quæstione prædicta quidquid juris utraque pars in electione habebat deductum in judicium videbatur, cum jure civili sit cautum id venire in judicium, non de quo actum est ut veniret, sed id non venire de quo nominatum actum est ne veniret, et secundum statuta canonica electiones episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscuntur, nisi forte alibi secus obtineat de consuetudine speciali, nec ex eo quod clerici antedicti se inter eligentes Sutrinos episcopos probaverint tertio exstitisse, jus eligendi propter brevitatem temporis usque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt, et actore non probante, qui convenitur, etsi nihil praestitit, obuienbit, ab eorum impetitione super electi- nibus faciendis vos duximus absolvendos, prædictis ecclesiarum clericis super hoc silentium perpetuum imponentes.

IDEM CANONICIS BETHLEHEMITANIS.

(77) Cum super electione Bethlehemitanensi inter R. subdiaconum nostrum et P. canonicum sepulcri Dominici nuper in nostra præsencia quæstio vertetur, utroque se pro electo gerente, cum primus etiam a venerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus, alter vero favorem regium obtineret, eis dilectum filium P. basilice duodecim apostolorum, J. tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum, et G. Sanctæ Mariæ in Portico diaconum cardinales dedimus auditores, in quorum præsencia receptis utrinque testibus, et eorum depositionibus publicatis, quæ hinc inde allegata fuerunt nobis et fratribus nostris retulerunt fideliter et prudenter. Nos vero tam per relationes cardinalium quam per gesta de cause meritis sufficienter instruci, communicato fratrum nostrorum consilio jam dictum subdiaconum nostrum, qui se probaverat per secularem potentiam spoliatum, restituendum decrevimus justitia mediante. Verum quoniam tam possessorum quam petitorum deducsum fuerat in judicium, et tam restitutionis quam electionis quæstio plenius acitata, constituit nobis electionem utriusque minus canoniam exstitisse, cum iudex de qua re cognoverit, et pronuntiare debeat iuxta canonicas sanctiones, utramque duximus sententialiter irritandam. Cæterum quoniam W. canonicus Bethlehemitanensis fuit in jure confessus (78) quod pro præstanto alterius electioni consensu quingentorum Saracenatorum obligacionem receperat et promissum et mediator exstitit Simoniacæ pravitatis, nos intelligentes contractum

(77) Cap. Cum super, De cav. pass.

(78) Cap. 2, De confess.

A hujusmodi continere Simoniacam pravitatem, quam persequi volumus, ut debemus, ipsum ab omni ordine clericali per diffinitivam sententiam duximus ab omni officio et beneficio ecclesiastico deponendum.

IDEM BURGENSI ET PALETENSI EPISCOPIS.

Olim nos dedisse meminimus in mandatis ut venerabilem fratrem nostrum Ovetensem episcopum ad debitam restitutionem partis Zamorensis dioecesis, quam tenebat, cum perceptis fructibus cogeret, si dilectum filium fratrem Raynerium, priusquam super hoc mandatum apostolicum adimpleret, viam ingredi contigeret omnis carnis. Verum quia inanis est actio quam inopia debitoris excludit, mandamus quatenus non prius episcopum ipsum ad restitutionem fructuum compellatis quam ipse taliter fuerit restitus ut restituere possit quod percepit de proventibus alienis.

IDEM NARNIENSI EPISCOPO.

(79) Dilectus filius abbas de Ferentillo conquerens de nobilibus viris dominis de Aravo suam proposuit quæstionem quod præfati nobiles, nulla requisitione præmissa, manu armata ad castra monasterii Ferentilli venientes in prædis animalium et damnis aliis usque ad cccc, vel Luc. damnificare dictum cœnobium præsumperunt, de quibus justitiam sibi fieri postulabat. Cui citra litis contestationem sub forma exceptionis fuit ex adverso responsum quod per ipsius dolum et violentiam castrum sacratum amiserant, et in aliis multis usque centum marcas se spoliatos dicebant, petentes prius restitui quam ipsius petitionibus responderent. Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod libello suo secundum regulam juris, qua dicitur ut qui prior appellat, prior agat, debebat primitus responderi, nec pro damnis illatis restitutio postulari, sed ad ea debebat actio competens intentari. Cæterum ex parte abbatis regulam introductam adversa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cum cause vicissim tractatæ una postea sententia terminantur. Nos vero distinguendum esse putantes utrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit objecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam, cum ea in modum actionis proposita intelligantur diverse petitiones sese minime contingentes, ac per hoc juxta regulam juris præmissam quæ prius esset proposita, prius foret tractanda, quanquam in idem judicium ambæ deductæ vicissim tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis objecta, pronuntiavimus ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, et ea probata legitime non cogerentur abbati respondere super petitionibus memoratis donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spolia-

(79) Lib. 1, epist. 377.

tori non cogatur ante restitutionem ullatenus A nolentibus etiam partibus, contenditis detinere, respondere. Spoliatione tamen in modum tantum exceptionis probata, non est per hoc restitutio facienda; quemadmodum cum in modum exceptionis aliquod testi crimen objicitur, ut sic a testimonio repellatur, etsi crimen contra eum civiliter probatum fuerit, non ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed ejus duntaxat testimonio non creditur, quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum actio non procedit. Testes etiam quorum testimonium reprobatur, inter infames, quasi ex falso testimonio, non habentur.

TITULUS XXVIII.

Si quis deficiat in exceptione probanda.

(80) Finem litibus copientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus et expensis, praesertim cum de beneficiis et officiis ecclesiasticis litigatur, quæ sine dispendio diu vacare non possunt, presenti decreto statuimus ut postquam intentionem suam altera pars fundaverit, si reliqua forte voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit aut nequeat in continenti probare, quia frequenter ad impediendum vel differendum processum exceptions hujusmodi per excoxitatam malitiam opponuntur, ad solvendas alteri moderatas expensas ex tunc in judicio facientis, cum acceptis induciis in probatione defecerit, condemnetur; et si solvendo non fuerit, alias secundum arbitrium discreti judicis puniatur; ut hoc saltem timore perterritus non facile quis in gravamen alterius falsas exceptions opponat.

TITULUS XXIX.

Quod judicarius vigor gratis sit omnibus exhibendus.

IDEM PRELATIS ET CLERICIS LOMBARDIAE.

(81) Cum ab omni specie mala præcipiat Apostolus abstinere, nos, qui, licet indigni, constituti sumus a Deo super gentes et regna, ut juxta verbum propheticum evellamus et destruamus, ædificemus et plantemus, sumnophore debemus satagere quatenus evellamus vitia et plantemus virtutes, destruamus iniqua et ædificemus honesta, sicutque nostra sollicitudine mediante prava transeant in directa et aspera vertantur in plana. Licet autem hujus nostræ sollicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia sapientibus sumus et insipientibus debitores, specialiter tamen ad clericos, qui dormire debent a vitiis, ut sint pennæ columbae deargentatae, ne quid in illis appareat quod obscurat candorem ecclesiastica puritatis. Sane ad audienciam apostolatus nostri multorum assertione pervenit quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas more sæcularium super decima litis, vel parte alia, pro diversa terrarum consuetudine, præter expensas victualium, cum litigantibus receptis pignoribus pro salario conventis, quæ postmodum usque ad solutionem pecuniae,

(80) Cap. 5, De dolo et contum.

(81) Lib. 1, epist. 376.

non attendentes quod ad hoc vobis et aliis clericis sunt ecclesiastici redditus deputati ut ex ipsis honeste vivere debeatis, ne vos oporteat ad temporalia lucra manus extendere vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cum igitur opera vestra lucere debeant laicis in exemplum, nec vos deceat instar sæcularium ad temporale compendium juris occasionem arripere, universitati vestre præcipiendo mandamus quatenus ab hujusmodi exactionibus de cætero abstinentes vigorem judiciarum gratis studiatis litigantibus impertiri, non obstante quod in fraudem a quibusdam proponitur quod id exigatur nomine assessorum, cum nec justum judicium iudici vendere licet, et venales sententiae ipsis etiam B sæcularibus legibus reprobentur.

TITULUS XXX.

De sententia et re judicata.

IDEM DECANO ET CANCELLARIO LAUDUNENSI.

(82) Sicut nobis vestris litteris intimasti, cum causa quæ inter H. subdiaconum et V. presbyterum super quicunque frumenti modiis vertebaratur, qui dicebantur ipsi H. per annos singulos exsolvendi, ex delegatione nostra vobis commissa fuisset, et partibus in vestra præsencia constitutis idem H. restitutionem sibi fieri postularet, adversarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice super hoc coram judice convenitus fuerit et sententialiter absolutus: quod ostendere voluit duorum testimoniis sacerdotum, ex quorum depositionibus vobis constituit quod magister A. ex parte venerabilis fratris nostri episcopi Laudunensis V. presbyterum per judicium absolvit ab impietitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium eorum quasi nude prolatum fuerat, ut de allegationibus et testimoniis quæ judicem moveantur solent ad sententiam proferendam nil se scire dixissent, variatum fuit inter jurisperitos a quibus consilium postulasti, aliis asserentibus tale testimonium non valere, aliis sententiis quod valeret. Unde in hac ambiguitate quid tenendum sit sedem duxisti apostolicam consulendam. Cum vero in pluribus locis, in quibus copia prudentium habetur, id moris existat, ut cause quæ judicem moveantur non existant, ut sententia proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testimoniis predictorum constiterit vobis sententiam a judice suo fuisse prolatam, proper auctoritatem judicariam præsumi debet omnia legitime processisse.

IDEM ABBATI SANCTI ZENONIS.

(83) Cum inter vos ex una parte, etc. Et infra: Quantum ad litigantes ipsos jus ex sententia factum fuit postquam in rem transiit judicatam, etiam si contra jus constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus prævalente, quæ præsumuntur rite per omnia celebrata.

(82) Lib. II, epist. 48.

(83) Cap. 13, De sent. et re judic.

TITULUS XXXI.

*De sententia excommunicationis.*IDEM ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI
ALTISIODORENSIS.

(84) Gravis ex parte vestra fuit in auditorio nostro querela proposita quod venerabilis frater noster Altisiodorensis episcopus et presbyteri ejusdem diocesis homines vestros absque manifesta et rationabili causa, non servato juris ordine, excommunicationi subjiciunt pro sue arbitrio voluntatis. Volentes igitur gravamini vestro paterna sollicitudine providere, si praedictus episcopus et presbyteri in homines vestros excommunicationis sententiam absque manifesta et rationabili causa et juris ordine non servato duxerint promulgandam, eam decernimus non tenere, et vos auctoritate apostolica divina eis officia celebretis.

IDEM ASSISINATENSI EPISCOPO.

(85) Sicut nobis tuis litteris intimasti, cum aliquos tuæ diocesis clericos vel laicos culpis suis exigentibus excommunicationi supponis, ipsi postmodum ad te, nulla satisfactione premissa, sine testimonialibus litteris redeuntes, dicunt se absolutionis beneficium receperisse. Qulbus si credi debeat in hac parte, per nos instrui simpliciter postulasti, cum propter causam hujusmodi, sicut dicas, tuæ sententiae a subditis contemnatur. Nolentes itaque malitiis hominum indulgere, fraternalitatem tuae taliter respondemus, quod nisi excommunicati a te super absolutione sua litteras nostras vel illius cui vices nostras in hac parte commisimus reportarint, aut alio modo legitimo de illorum tibi absolutione constiterit, tu eorum absolutioni fide non habita, ipsis pro excommunicatis ut prius habeas et facias evitari.

IDEM ARCHIEPISCOPO, DECANO ET PÆCENTORI

LUGDUNENSI.

(86) Cum pro causa quæ inter dil. fil., etc. Et infra: Si vobis constiterit F. archidiacaonum ob duplēm causam excommunicatum fuisse et expressisse tantum alteram in litteris quas super absolutione sua ab apostolica sede obtinuit, ipsum tanquam excommunicatum satisfacere Ecclesiæ sue de altera, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

IDEM COLUMBIENSI ET ALIIS EPISCOPIS PORTUGALENSIBUS.

(87) Cum in partibus vestris peccatis exigentibus saepe contingat diversa loca interdicto supponi, quando generale vel particolare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari, cum illi qui ab Ecclesia Romana decorari privilegio meruerint, videlicet ut cum generale interdictum terrae fuerit (88), liceat eis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce, divina officia celebrare,

(84) Vide Gesta abbatum S. Germani Altissiodor., c. 15.

(85) Lib. II, epist. 166.

(86) Cap. 27, *De sent. excomm.*

A interdicto particulari se asserant non arcari, asserentes illud interdictum generale duntaxat quando regnum vel saltem provincia tota subditur interdicto. Propter quod et justitia saepius deperit, et prælatorum sententia contemnuntur, cum in aliis interdictis promptius divina celebrent, et suspensis organis aliorum, ipsi pulsatis campanis et aperiatis januis quoslibet passim recipient ad divina. Ne autem diversa interpretatio discordie causam inter vos ulterius et odii somitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale amodo in dubium revocetur, significacione vobis præsentium intimamus quod cum in privilegio de regno vel provincia nihil expresse dicatur, nomine terre non solum regnum vel provinciam intelligi volamus, verum etiam villam et castrum, ut et in his locum habeat quod de generali dieitur interdicto, videlicet ut cum villa vel castrum generali subjicitur interdicto, præscripta privilegii forma debeat observari.

IDEM NIDRONENSI [NIDROSIENSI] ARCHIEPISCOPO.

(89) Quod in dubiis nostro postulas certificari scripto, ut juxta illud tuae discretionis arbitrium moderaris, fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus. Sane consuluit nos tua fraternitas utrum altare in quo excommunicatus divina celebrare presumpsit reconsecrari debeat, et an sit communicandum excommunicato qui quod staret mandato Ecclesiae juratoriam præstitit cautionem, sed nondum absolutionis beneficium est adeptus, et si excommunicato communicare aliquis, et qui etiam teneatur. Quesivisti etiam quæ pena his fuerit injungenda qui excommunicatis volentes communicant, vel invitati. Ad hæc autem fraternitatem tuae taliter respondemus, quod nec altare in quo excommunicatus celebrat debet, nisi aliud interveniat, consecrari, nec excommunicato, licet quod stet mandato Ecclesiæ juramento firmarit, communicari debet, donec fuerit per Ecclesiam absolutus, alioquin post juramentum non esset absolutio necessaria. Utrum autem si absolutionis beneficium non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excluderit, tali vel saltem in morte communicare sit licitum, quia minime per tuas litteras requisisti, ad præsens non duximus respondendum. Nullus autem omnino nominatim excommunicato scienter communicare tenetur, nisi quedam personæ quæ per illud Gregorii papæ capitulum *Quoniam multis* specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excommunicatis presumptuose participant, preter personas dicto canone denotatas, nisi ab eorum participatione communio forte destiterint, excommunicationis sunt vinculo inmodandi. Secus autem si ei scienter communicant qui cum participibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodata.

(87) Lib. I, epist. 554.

(88) Vide Baluzii notæ ad concil. Narbon., an. 1090.

(89) Lib. I, epist. 581.

tus. Tunc enim et ipsi sententiam excommunicatiois incurruunt. Altare vero in quo tabula cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota fuerit vel enormiter fracta, debet non immergit consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri. Clerici autem qui excommunicati, vel ab excommunicatis scienter ad ordines sunt promoti, debent ab ordine sic suscepto deponi.

IDEM DOCTORIBUS DECRETORUM BONONIENSIBUS.

(90) Inter alia quæ venerabilis frater noster Nidrosiensis archiepiscopus dudum apostolatui nostro proponi fecit humiliter consulente, illud etiam, si bene meminimus, inquisivit, utrum excommunicato communicare quis et qui etiam teneantur. Cui super illo recolimus articulo respondisse quod nullus omnino nominatum excommunicato tenetur communicare scienter, nisi quedam personæ quæ per illud Gregorii papæ capitulum *Quoniam multos* specialiter excusantur. Verum ex hac nostra responsione magna quibusdam, sicut accepimus, exorta est occasio disputandi; aliis concedentibus quod excommunicato communicare tenentur personæ in predicto capitulo nominatae, presertim que prius ad communicationem eorum ex debito tenebantur, aliis asserentibus eos excommunicatis communicare licite posse, si velint, non tamen ex hoc ex necessitate teneri. Ut igitur unde jus prodiit, interpretatio procedat, ambiguitatem hujusmodi taliter duximus absolwendam, cum quod quedam personæ in premisso capitulo denotatae illis in quos lata fuit excommunicationis sententia subsequenter ante prolationem ipsius obsequi tenerentur et familiariter adhaerere, neque postmodum ad contrarium teneantur, cum adhuc ipsum debitum durè beneficio canonis id agente, priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, et ita per consequentiam ad communionem quoque tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Id autem non ad omnes personas capitulo credimus referendum, ut videlicet obnoxietati hujusmodi sint subjectæ, cum viatores, peregrini et mercatores a communione talium personarum, nisi articulus necessitatis immineat, debeant abstinere, sicut ejusdem canonis serie colligitur manifeste, sed ad illas dumtaxat quæ talibus arctiori tenentur obnoxietate constrictæ, quibus tamen in his pro quibus sunt excommunicatione notatae, ut in criminibus, communicare non debeant, sed ab eis penitus abstinerent. Unde prudenter in premissa consultatione respondemus, non omnes personas, sed quasdam, quæ per illum Gregorii papæ canonem specialiter excusantur, ad communionem hujusmodi premisso modo teneri. Utrum autem et illæ personæ propter atrocitatem facinoris severius puniendi, a communione talium per excommunicationis sententiam debeant aliquando prohiberi, quia quæsumus non existit, responsum non fuit.

(90) Cap. 31, De sent. excom.

IDEM LAUR... EPISCOPO.

(91) Nuper a nobis tua fraternitas requisivit quid sit de illis laicis sentiendum qui clericos violenter, sine lesionе tamen, in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula, utrum in canonem late sententiæ incident, ut ipso facto sint vinculo excommunicationis innodati, sicut illi qui manus in clericos injiciunt temere violentas, et utrum qui nominatum excommunicatis scienter communicant, absolví ab excommunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archipresbyteri sit ab eis absolutio expetenda. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter duximus ex ordine respondendum, quod in primo consultationis articulo non credimus laicos **C** pœnam excommunicationis evadere, quamvis eorum facto corporalis lesio non fuerit subsecuta, citra quam violentia saepius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda vero quæstione credimus distinguendum, an is qui nominatum excommunicatus scienter communicat, in crimen communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem, aut alias in oratione, vel osculo, vel orando secum aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis et communicet criminis et participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eundem delinquere qui damnavit, ab ejus superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda, cum juxta canonicas sanctiones facientes et consentientes pari pena plectantur. In secundo vero casu, a suo episcopo vel proprio sacerdote poterit absolutio beneficium obtinere. Quamvis enim et tunc non judicis sed illius sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonum solutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur aliis facultatem relaxandi. Is qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolví. Qui vero juxta secundum modum illi participat, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum si difficile sit ex aliqua justa causa quod ad ipsum excommunicatorem absolwendus accedat, concedimus indulgendo ut praesita juxta formam Ecclesiæ cautione quod excommunicatoris mandato parebit, a suo absolvatur episcopo vel proprio sacerdote.

IDEM SPIRENSI, ARGENTINENSI, ET WARMACIENSI
EPISCOPIS.

Quanta presumptionis et temeritatis existat in rectores Ecclesiæ manus injicere violentas in Evangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis asserit, et in apostolorum principe alibi se perhibuit iterum crucifigi. Hoc etiam pœnae qualitas manifeste declarat, cum excommunicationis in ipso actu feriat delinquentes, si non solum in fratres et coepiscopos nostros, sed et in minoris ordinis clericos violentiam presumperint operari. Ne autem soli violentiae hujus actores aliquorum presumptione

(91) Lib. II, epist. 66.

erederet taliter puniendos, facientes et consente-
tientes pari pena canonica censura condemnat
(92), eos etiam delinquentibus favere interpretans
qui, cum possint, manifesto facinori desinunt ob-
viare.

**IDEM B. MAGISTRO SCHOLARUM ET WALBERTO CANONICO
TARVISINO.**

(93) Super eo quo nos vestra discreto requisivit,
videlicet quid faciendum sit de his qui captioni
bonae memoria Belunensis episcopi, ex qua digno-
scitur a quibusdam alii crudelissime interemptus,
se diabolico instinctu interfuisse fatentur, si ad Ec-
clesiam redire voluerint, in qua sint forma reci-
piendi ab ea, vobis taliter respondemus, quod cum
tam enorme flagitium debita velimus severitate
punire, ne facilitas venie incentivum praebat delin-
quendi, si communioni fidelium reconciliari desi-
derant, ad sedem apostolicam veniant absolvendi,
nisi forte articulus mortis immineat, vel hostilitas
impedit capitalis: quibus in utroque casu, recepta
secundum formam Ecclesiae sufficientissima cautione
quod vestris debeant obedire mandatis, absolutionis
beneficium nostra auctoritate potestis impendere,
ita tamen quod opportunitate recepta, suscepti
mandatum, ad sedem apostolicam accedere non
posponant.

IDEM ABBATI SANCTI ANDREÆ.

(94) A nobis est saepe quæsumus utrum si aliquis
excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentiae
manifesta, nec per eum steterit quomodo reconcilietur
ecclesiastica unitati, non suscepto beneficio absolu-
tionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit ha-
bendus et utrum pro tali recipienda sit eleemosyna,
et a fidelibus sit orandum. Ut autem quod intendi-
mus per suppositionem exempli apertius exprima-
mus, quidam presbyter et canonicus regularis, sicut
per tuas nobis litteras intimasti, cum publica labo-
raret infamia quod ad quamdam conjugatam acce-
deret, maritus ejusdem mulieris et consanguinei
ejus in eum manus injecerunt temere violentas:
propter quod per episcopum denuntiati sunt excom-
municationis sententiae subjacere. Verum ipsi post-
modum ad eumdem episcopum accedentes, præstito
in manibus ejus quod parerent judicio Ecclesiae cor-
poraliter juramento, in mandatis receperunt ab ipso
quod propter hoc apostolico se conspectui presen-
tarent. Cumque unus illorum se ad iter accingeret
veniendi, a quibusdam suis amulis est peremptus
et extra cœmeterium Ecclesiae tumulatus. Et licet
contra interfactores amici et consanguinei interfacti
graviter sint commoti, eis tamen omnem rancorem
remitterent et offensam, dummodo interfacti cada-
ver tradiceretur ecclesiastica sepultura. Videretur
igitur forsitan in hoc casu quibusdam quod cum sa-
cramentum non necessitatibus articulus sed contem-
plus religionis excludat, et judicium Ecclesiae divi-

(92) Dist. 83, c. Error.

(93) Vide lib. II, ep. 27.

A num debet judicium imitari, cum etiam in intersecto
prædicto manifesta poenitentiae signa præcesserint,
et propter hoc absolutus apud Deum esse credatur,
absolutus ab Ecclesia sit habendus. Sed e contrario,
cum ex sola culpa ligetur quis, quoad Deum, apud
triumphalem Ecclesiam, ex sola sententia ligetur,
quod hominem, apud Ecclesiam militantem, quando
vinculum culpæ remittitur, absolutus apud Deum,
sed apud homines non absolvitur nisi quando vin-
culum sententiae relaxatur. Alioquin Ecclesiae ab-
solutio nullatenus necessaria videretur, si in sola
cordis contritione præter sacerdotiale officium rigor
relaxetur ecclesiastica disciplina. Nos igitur con-
sultationi tue de consilio fratrum nostrorum bre-
viter respondemus, quod judicium Dei veritati, quæ
nec fallit nec fallitur, semper innititur; judicium au-
tem Ecclesiae nonnunquam opinionem prosequitur,
quam et fallere sepe contingit et falli, et propter
quod contingit interdum ut qui ligatus est apud
Deum, absolutus apud Ecclesiam sit, et qui liber
est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innovatus.
Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum,
in culpæ remissione dissolvitur. Illud autem quo
ligatus est apud Ecclesiam, cum sententia remittitur,
relaxatur: quod in suscitazione Lazari sermo
evangelicus manifestat, quem prius Dominus susci-
tavit, et apostolis præcepit postmodum solvere sus-
citatum. Unde quantuncunque prædictus se, jura-
mento præstito quo Ecclesiae mandato pareret,
humiliare curaverit, quantumcunque in eo poenitentiae
signa præcesserint, quia tamen morte præ-
ventus absolutionis non potuit beneficium obtinere,
quamvis apud Deum absolutus fuisse credatur, non-
dum tamen habendus est absolutus apud Ecclesiam.
Potest tamen et debet ei Ecclesiae beneficio subveniri;
sicut cum de ipsis viventis poenitentia per evi-
dentiæ signa constiterit, defuncto etiam absolutionis
beneficium impendatur. Nec obstat quod Ecclesiae
legitur attributa potestas ligandi ac solvendi homi-
nes super terram, tanquam non possit solvere et
ligare sub terra sepulctos, et quod legitur ne com-
municetur mortuo cui non est communicatum et
vivo; cum etsi communicatum non fuerit, com-
municandum tamen illi fuisset, quem non contemptus
D religionis sed necessitatibus articulus impedivit, et in
certis casibus a canonibus denotatis ligasse legatur
Ecclesia mortuos et solvisse. Ut autem in uno pa-
riter eodemque negotio et servemus rigorem et
mansuetudinem ostendamus, statuimus ut illius mor-
tui absolutio a sede apostolica requiratur, qui, cum
viveret, ab apostolica sede fuerat absolvendus. Alio-
rum autem absolutionem ex præmissa causa cæ-
teris indulgemus a quibus, cum viverent, fuerant ab-
solviendi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat
cum poenitentiali psalmo et tam oratione Dominicâ
quam alia consueta. Heredes tamen ipsius ad satis-
factionem faciendam pro ipso, si commoniti parere

(94) Lib. II, epist. 61.

nolue
pellan
De h

Sig
episc
quod
mane
sim
them
ret ip
se p
minor
pron
nem
etæ M
stolic
venis
cardi
vit,
quid
simp
per
niam
in su
nisi
susce
alias

(95)
nnunc
tioni
a pr
apos
glige
eccl
auter
pius
sicut
tales
retita
latæ
les, j
si fu
mus
tam
sedis
nove
lium
bita
Rom
dam
prou
strale
Alex

(96)

noluerint, per distinctionem ecclesiasticam com- A tulum quod monachi et canonici regulares, quo-
pellantur.

TITULUS XXXII.

*De his qui excommunicati ad ecclesiasticos ordines
promoventur.*

IDEM EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

Significante venerabili fratre nostro Andegavensi episcopo per litteras suas nos accepisse cognoscas quod cum R. clericus natione Scotus in sua dioecesi maneret gratia studiorum, in præterita Quadragesima ordinationi sue, licet sub interminatione anathematis esset inhibitus quod ad eam non accedere ignotus aliquis vel etiam non vocatus, ingerere se presumpsit tam inopia consilii quam lubrico minoris ætatis deceptus, et ita in subdiaconum est promotus. Cumque per ejusdem clerici confessio- nem lacrymabilem ad ipsius et dilecti filii P. Sanctæ Mariae in Via lata diaconi cardinalis, tunc apostolice sedis legati, notitiam quæ præmissimus per- venissent, præfatus episcopus de mandato ipsius cardinalis eum a vinculo excommunicationis absolu- vit, sicut suis nobis litteris intimavit, quærens quid esset super hujusmodi faciendum. Nos igitur simplicitatem clerici attentes, fraternitatì tuæ per apostolica scripta duximus intimandum quoniam si quod in te deliquerit se faciendo per alium in subdiaconum ordinari, ei duxris remittendum, nisi aliud quid obsistat canonicum, et in ordine suscepto de mansuetudine ministrare poterit et ad alios etiam promoveri.

EJUSDEM.

(95) Cum illorum absolutio qui pro violenta ma- nūm injectione in clericos laborem excommunicationis incurruunt, præterquam in quibusdam casibus a prædecessoribus nostris exceptis, sedi duntaxat apostolice reservetur, nonnulli ecclesiasticam negligentes sententiam in excommunicatione positi ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Quid autem fieri debeat de hujusmodi, apostolicum sa- pius oraculum imploratur. Circa quos credimus, sicut reperitur in subditis, distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis sententia se ir- retitos, vel non recolunt factum pro quo in canonem late sententiæ inciderunt, vel factum quidem scien- tes, iuris ignari, nesciunt inde esse toneri. Primos, si fuerint saeculares, a subreptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos. In reliquis casibus tam archiepiscopi quam episcopi absque mandato sedis apostolice speciali dispensandi facultatem se noverint non habere, quibus est etiam absolute talium interdicta, et majora intelligentur illis prohibita quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen haec Romani pontificis auribus intimari, ut ab eo secun- dum rigorem vel aquitatem responsum prodeat, prout sua discretio viderit faciendum. Quod si clau- strales hujusmodi fuerint, licet a bonæ memoriae Alexandro papa prædecessore nostro fuerit consti-

A tulum quod monachi et canonici regulares, quo-
cunque modo se in claustrō percusserint, non
sint ad apostolicam sedem mittendi, sed secundum
providentiam et discretionem abbatis discipline
subdantur, et si abbatis discretio ad eorum corre-
ptionem non sufficit, providentia est diocesani epi-
scopi adhibenda, et elibi dicat quod de aëculo fu-
gientes, qui religionis habitum in monasterio rece-
perunt, et inter cætera postmodum confitentur so-
tale commissione delictum per quod ipso actu ex-
communicationis sententiam incurrerunt, sine H-
centia Romani pontificis abbas nec potest nec debet
absolvere, quamvis presumptionem delinquentium
debita possit animadversione punire. Nos tamen in
religionis favorem, ut evagandi materia subtrahatur,

B ubiorem eis gratiam exhibere volentes, quod etiam talibus absolutionis beneficium valeant im-
pertiri, eorum abbatis indulgemus, nisi excessus
ipsorum extiterit difficilis et enormis, utpote si ad
mutilationem membra vel effusionem sanguinis est
processum, aut in episcopum vel abbatem violentia
sit manus injecta, cum excessus tales et similes sine
scandalo nequeant præteriri. Si vero claustralibus
aliquis in religiosam personam alterius claustrī
manus injecerit violentas, per abbatem proprium
et ejus qui passus est injuriam absolvatur. Quod si
clericum percusserit saecularem, nonnisi per apo-
stolicam sedem, ut scandalum evitetur, absolu-
tionis poterit gratiam promerer. Si autem et hos ad
ordines promoveri contingat, juxta præmissam di-
strictionem, qui scienter in contemptum ecclesias-
ticæ discipline se fecerint ordinari, ab executione
suscepti officii decernimus manere suspensos. Cirea
reliquos vero facti memoriam vel juris peritiam non
habentes, monasteriorum utilitate pensata, post in-
junctam regularem pénitentiam et peractam, abbates
ipsorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit et
notabile factum, aut is qui fecit adulterii fuerit et
discretus, ut violenter et valde contra oblivionem
vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem
abbatis ut formam istam diligenter observent, ne
privilegium mereantur amittere si concessa sibi
abusus fuerint potestate.

TITULUS XXXIII

D *De his qui minores ordines et subdiaconatum rel-
duos sacros ordines simul recipiunt.*

IDEM EPISCOPO... ET ABBATI SANCTÆ LEUCADIE.

Accedens ad præsentiam nostram dilectus filius D. pauper sacerdos sua nobis insinuatione mon-
stravit quod cum primos quatuor ordines et sub-
diaconatum a bonæ memorie Exoniensi episcopo
insimul receperisset, et postmodum, eo defuncto, a
successore ipsius in diaconum fuisse promotus, ac
deum ipso defuncto, a venerabili fratre nostro
Exoniensi episcopo fuerit in presbyterum ordinatus,
quia eidem episcopo fuit quorundam relatione sug-
gestum ipsos præfatos quatuor ordines et subdiaco-

natum insimul recepisse, eum officio beneficioque privavit, licet dilectus filius P. capellanus Sanctæ Mariæ de Barrinovo in presentia tua, frater episcope, testimonium perhibuerit quod tot simul idem sacerdos receipt ordinis, de ordinatoris sui beneplacito processisse. Cum igitur in hoc præfatus sacerdos dignoscatur potius ex ignorantia quam astutia delinquisse, presertim cum ordinatoris suus eidem insimul duxerit tot ordinis conferendos, et secundum apostolum facilius consequi valeat indulgentiam quoniam ignoranter deliquit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præfato presbytero, si verum est quod proponitur, officium beneficiumque facialis restitu, nec permittatis propter hoc a quoquam molestatione indebita fatigari.

IDEM A. MUNINENSIS EPISCOPO ET MAGISTRO UB. THEOLOGO SUBDIACONO NOSTRO MODIOCENSI CANONICO.

(96) Litteras vestras recepimus responsivas super inordinata ordinatione A. Imolensis electi, quem G. Bononiensis episcopus præcedenti Sabbato in diaconum, et sequenti Dominica continuato jejunio in presbyterum ordinavit: in quo quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit qui prudenter attendit. Si enim utrumque ordinem eodem die illi conferri non licuit, pari non licuit ratione unum ordinem uno die et alterum altero jejunio continuato conferri; cum propter continuationem jejunii fictione canonica, sive mane diei Dominicæ trahatur ad Sabbathum, sive vespere Sabbati ad diem Dominicam referatur, profecto mane cum vespere, seu vespere cum mane, ad eundem diem pertinere dicetur. Nam si, quantum ad hunc necessitatibus articulum pertinet, mane ad unum diem, et vespere referretur ad alterum, cur esset continuatio jejunii necessaria, cum et Sabbato ante cœnam et Dominica ante prandium intelligamus esse jejunii? Ne autem si factum hujusmodi sub silentio transiremus, id alii licitum reputantes similia facere attarent, et sic facti perversitas traheretur a posteriori in exemplum, præsumum Bononiensem episcopum, ut puniatur in quo deliquit, a collatione diaconii scilicet et presbyterii, alterum vero ab executione sacerdotalis officii volumus manere suspensos, donec de ipsis aliter disponamus. Ut igitur mandatum apostolicum debitum consequatur esse et, per apostolica scripta mandamus quatenus que premissa sunt facialis tam ipsis episcopis quam per Bononiensem et Imolensem dioceses publicari.

TITULUS XXXIV.

De his qui favorem præstant pugnantibus, et homicidii sponte vel non sponte commissis.

IDEM NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO.

(97) Quod in dubiis, etc. Et infra: Sane consultui nos tua fraternitas quid de presbyteris sit agendum qui gubernant naves ad pugnam, et his qui alias

(96) Cap. 13, De temp. ordin.

(97) Lib. 1, epist. 381.

A incitant, sed non pugnant. Ad hæc fraternitati tua taliter respondemus, quod quia tam sacerdotes qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent pugnæ conflictum, et hi qui alios incitant ad pugnandum, enormiter peccant, de rigore canonico credemus deponendos.

IDEM ARCHIEPISCOPO ET ARCHIDIACONO SENONENSI.

Exposuit nobis dilectus filius M. presbyter de Stabulis quod cum olim invitatus a quibusdam precordis de manu unius illorum arcum receperit et sagittam, et eam dirigere volerit in arborum que obstat, manu errante, sagitta eadem discurrens per aerem puerum quemdam valde distante modicum vulneravit in capite, propter quod idem puer postmodum creditur expirasse. Quod cum idem presbyter bona memorie G. prædecessori tuo, frater archiepiscope, sponte curasset humiliter confiteri, ipse penitentiam et confessionem ipsius attendens, super beneficio ecclesie de Stabulis, quam in archidiaconatu tuo, filii archidiacone, adeptus fuerat, misericorditer dispensavit ut ipsum quoad vivere possideret, mandans eidem ut ad sedem apostolicam accederet mandatis super officio apostolicis pariturus. Quia vero in hoc non ex voluntate, sicut asserit, sed casu deliquit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si verum est quod asseritur, factam cum eo misericordiam attentes, quod a dicto archiepiscopo factum est ratum habentes et firmum, eum super beneficio prædicto propter hoc nullatenus molesteti aut patiamenti ab aliis molestari.

IDEM LINCOLNIENSI EPISCOPO.

(98) Dilectus filius A. capellanus in nostra presentia constitutus sua nobis confessione monstravit quod, cum quadam corporis molestia gravaretur, ita quod somni et cibi desiderium raptum videretur ab eo, ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum quem nutrirat ascendit: qui cum non plene pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium suis calcibus lasciviret, ipse, ut ejus refrenaret impetum, et freno vim intulit, et equum calcaribus stimulavit, cumque fracto freno equus quasi proprio relictus arbitrio curreret festinanter, ei mulier quedam veniens ex obliquo et infantulum bajulans obviavit; in quam equus irruens, procul projecto sessore, puerum prædictum oppressit, et capellanus ipse ex repentino casu vix mortis periculum evitavit; sed ad ultimum convalescens, divina celebrare postmodum non præsumpsit. Quia vero nobis non constitut de præmissis, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus super his inquiras diligenter veritatem, et si rem inveneris taliter processisse, cum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetraverit, nec dederit operam illicita rei, non impediias quo minus divina pœnitencia celebrare.

(98) Cap. 13, De homicide.

IDEM PADUANO EPISCOPO.

(99) Significasti nobis per litteras tuas quod cum II. clericus cum archipresbytero Sancti Fidantii equitaret, equus cui insidebat tam se quam ipsum projectit in aquam. Unde clericus ipsum graviter calcaribus stimulavit. Equus vero, ut litterarum tuarum verbis utatur, cum extiterit bucca durus, praeter voluntatem sessoris raptus in cursum et male parens habens, quamdam mulierem, quam obviam habuit, ex improviso pedibus interfecit. Cumque nos ab eodem clero fecissemus inquire utrum equi vitium prius scivisset, illud se asservit ignorasse. Ideoque fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus inquiras super his diligentius veritatem, et si rem inveneris taliter processisse, ad majorem cautelam injungas eidem clero pœnitentiam competentem : qua peracta, nequam impediás quominus et in susceptis ministret ordinibus et ad majores valeat promoveri.

IDEM METENSI EPISCOPO.

(100) Ex litteris tuae fraternitatis accepimus quod cum lator præsentium N. presbyter fenum vellet de curru depонere, perticam superius alligata, cum neminem circa currum videret, projectit in terram, et cum feno insisteret depонendo, quidam prope ipsum accedens puerum quemdam juxta currum reperit semivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nihil inventire potuit lesionis. Nos autem ab eodem quæsivimus sacerdote si priusquam dejiceret perticam, circumspexisset sollicite an esset aliquis juxta currum : qui quod diligenter circumspexisset asseruit, sed quod vidisset aliquem denequivit. Ad te igitur remittentes eundem, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si res ita se habet, nisi contra eundem presbyterum grave scandalum sit exortum, vel tanta laborat infamia quod, deficiente accusatore, oportet ei canonican purgationem indici, ipsum libere permittas exequi officium sacerdotis.

IDEM OSCensi ET TYRASONensi EPISCOPIS.

Diaconus et monachus Sancti Joannis de Pinna sua nobis insinuatione [monstravit] quod cum in seculari adiuc habitu constitutum in ecclesia de Rigulo quoddam beneficium obtinente abbas ipsius Ecclesiae illum eodem beneficio spoliasset, cognati et amici ejus abbati saepius supplicarunt ut beneficium restitueret memoratum : quo nolente ipsorum precibus acquiescere, irati plurimum et commoti, nocte quadam in domo diaconi convenerunt, et cena facta dixerunt quod vindictam volebant sumere de abbatे. Inhibiti autem expresse a diacono ne abbatem occiderent vel aliquid ei facerent unde ordinis sui discrimen incurrent et animæ detrimentum, in eum nihilominus irruerunt, et plagiis impositis abierunt semi-vivo relicto, unde post dies aliquot spiritum exhavit. Ab illo autem tempore usque hodie prædictus

A diaconus de eo quod contigerat tristis effectus, ab administratione cessavit, et nondum expleto biennio habitum induit monachalem. Unde a nobis petit suppliciter edoceri utrum posset in officio diaconi ministrare, et si hoc ei liceret, an posset ad maiorem promoveri. Licit autem, si præmissis veritas suffragatur, præfatus diaconus super abbatis interiu non videatur fuisse culpabilis, quia tamen bonarum mentium est culpam agnoscere ubi culpa non est, quod ab administratione officii se propria voluntate suspendit vel habitum regularem [induit] sibi non ad peccatum ascribimus, sed ad meritum reputamus. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissa noveritis veritate subnixa, sepeliditum diaconum non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obstiterit, liberam concedatis auctoritate apostolica facultatem ; præsertim, si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat impunitari quod contra prohibitionem ejus expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego proponitur a consanguineis attentatum, divina Scriptura testante quod anima quæ peccaverit ipsa morietur, filius non portabit iniuriam patris, neque pater iniuriam filii, quanvis hoc ipsum verius ad æternam quam ad temporalem referatur vindictam.

IDEM RECTORI, JUDICIBUS, CONSULIBUS ET POPULO

BENEVENTANO.

Cum impunitas scelerum parere consueverit audaciam delinquendi, sic malefactorum excessus animadversione sunt debita puniendi ut et ipsi penitentem de commissis, et cæteri qui audierint, suam a consimilibus metu poena retrahant voluntatem. Licit enim ex apostolica servitutis officio sollicitudo nobis imminet generalis, de illis tamen qui spiritualiter et temporaliter nostræ sunt jurisdictioni subjecti nos oportet sollicitius cogitare ; quatenus sub nostro regimine boni digna recipient præmia meritorum, et malos debitæ ultiōnis poena castiget. Audivimus euidem, et non potuimus non moveri, quod G. filius R. civis Beneventani diabolico inebriatus veneno, Dei et nostro timore postposito, et honore civitatis Beneventanae abiecto, I. D. S. dum consulatus fungeretur officio interfecit, et pater ac frater interactoris, qui tam atroci sceleri personaliter interfuisse dicuntur, licet in præsencia vestra se nostro juraverint conspectui præsentare, ad nos tamen, sicut credimus, non venerunt, imo tam prædictus homicida quam ipsi in civitate Beneventana non metuunt, sicut audivimus, commorari. Volentes igitur ut malefactorem prædictum et fautores ipsius debita poena percussent, et civitas Beneventana similem in posterum valeat evitare jacturam, præsentium auctoritate statuimus ut memoratus homicida de cætero Beneventanam civitatem non auget

introire, nec hereditatis paternae percipiat aliquam portionem; imo pars ejus, si patrem premore forte configerit, ad opus curiae reservetur, nec unquam in eadem civitate prævaleat aliquid officium gerere dignitatibus, nisi forte fuerit illi concessum ex indulgentia sedis apostolice generali. Hoc etiam de futuris temporibus decrevimus observandum de illis qui judices, consules regalenses, vel alios ministeriales curiae vulnerare aut interficere qualibet temeritate præsumant. Patrem autem et fratrem homicidæ jam dicti tandem extra civitatem vestram præcipimus permanere donec ad præsentiam nostram accedant et ad vos cum litterarum nostrarum testimonio revertantur.

TITULUS XXXV.

De his qui ad ecclesiam confugiunt.

IDEI REGI CORRACIE.

(101) Inter alia quæ nobis regalis prudenter suis litteris intimavit, quid de illis fieri debeat qui maleficia perpetrantes confugiad ad ecclesias, ut pro reverentia loci sacri debitas poenas valeant evitare, sollicite requisivit. Nos ergo tuis inquisitionibus respondentes: juxta sacrorum canonum instituta et traditiones legum civilium, ita duximus in hujusmodi distinguendum, quod confugiens ad ecclesiam vel liber vel servus existit. Si liber, quantumcumque gravia maleficia perpetratur, non est violenter ab ecclesiis extrahendus, nec inde donari debet ad mortem et ponam, sed rectores ecclesiarum obtinere vitam et membra (102), super eo tamen quod inique fecit est legitime componendum. Et hoc verum, nisi publicus latro fuerit vel nocturnus populator agrorum, dum itinera frequentata et in publica strata obsidet aggressionis insidiis, pro facinoris magnitudine, cum et communem utilitatem impedit et nocere omnibus molitatur, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundum canonicas sanctiones. Si vero servus fuerit qui confugiad ad ecclesiam (103), postquam de impunitate sua dominus ejus clericis juramentum præstiterit, ad servitium domini sui redire compellitur et invitus, alioquin a domino poterit occupari. Tu ergo, fili charissime, cum in regno tuo aliquid horum configerit, juxta præmissam distinctionem sic procedere studeas quod honor Ecclesiarum et emunitas servetur illæssa, et malignandi facultas præva voluntatis hominibus auferatur.

TITULUS XXXVI.

Quod monasterio monachorum possint in canonicos regulares converti.

IDEI COLOCENSI ARCHIEPISCOPO.

Cum nobis, licet immeritis, in apostolicæ sedis specula consistentibus sit universarum Ecclesiarum sollicitudo commissa, de statu illarum sollicititudinem nos convenit gerere diligentem et providere attente ut per fratres et coepiscopos nostros, cum non possumus ubique nostram præsentiam corporaliter ex-

(101) Cap. 7, De imm. eccl.

(102) Lib. v Capitular., c. 153, et Addit. iii, c. 30.

Ahibere, possint in melius reformari. Ex parte si quidem tua nostris est auribus intimatum quod cum bonæ memorie An. antecessor tuus monasterium Sancti Stephani protomartyris situm in loco qui dicitur Keu concessisset fratribus Sancti Abraham de valle Ebron, monachis nigri ordinis propter dissolucionem suam inde remotis, et iidem fratres Sancti Abraham bona ejus dilapidando, et ducendo vitam nimium dissolutam, ipsum deduxissent ad nimiam paupertatem, bonæ memorie C. papa predecessor noster et nos etiam tibi dedimus in mandatis ut restitutione ejusdem monasterii provideres, tuo commitentes arbitrio utrum predicti fratres Sancti Abraham tolerandi, an monachi nigri essent in ipso monasterio reducendi. Tu vero, sicut acceperimus, fratres Sancti Abraham propter dissolucionem suam inde penitus abjecisti, et nos per petitionem tuam duxisti super provisione ipsius monasterii requirendo. Ideoque mandamus quatenus si per monachos Ecclesiam illam videris reformari non posse, in ipsa Ecclesia canonicos instituas regulares, qui secundum regulam beati Augustini devotum ibi Domino famulatum impendant, et per eorum religionem locus ipse in melius tuo faciente reformatur.

TITULUS XXXVII.

Si regulares ad seculares ecclesias possint in praetato assumi.

IDEI UBALDO PLEBANO SANCTI GAVINI

(104) Quod Dei timorem præ oculis habeas ex fructibus tuis colligitur evidenter, cum opera quæ facis testimonium perlibeat veritati. Unde tuum propositum in Domino commendamus. Sane, sicut jamdudum auribus nostris insonuit, quandam desiderans ad frugem vite melioris transire, officium plebani resignans, coram fratribus Sancti Victoris Bononiensis promissionem de tua conversione fecisti, neque professionem solemnum emittens, neque habitum religionis assumens. Sed nobilis vir comes Albertus et parochiani plebis ejusdem attendentes te laudabiliter præfuisse, ac de recessu tuo eidem loco jacturam non modicam imminere, desiderium tuum hactenus retardarunt, a venerabili fratre nostro Florentino episcopo impetrantes ut ministrares ibidem. Hoc etiam dilectus filius noster P. basilicæ Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis, tunc apostolice sedis legatus, pensata utilitate plebis proponitur annuisse: quod jam dicti comes et populus nobis ratum haberi suppliciter postularunt; præsertim cum de licentia prioris Sancti Victoris Bononiensis dignoscaris hactenus id fecisse. Licet autem in Lateranensi concilio de monachis caveatur ne singuli per villas et oppida seu per quascunque parochiales ponantur ecclesias, sed in majori conventu aut cum aliquibus fratribus maneat, ne soli inter seculares homines spiritualium hostium confundunt exspectent, Salomon dicente:

(105) Concil. Aurelian. i, c. 3.

(104) Cap. 5, De statu monach.

Vix soli; quia si cederit, non est qui sublevet eum (Eccle. iv), quia tamen istud de canoniciis regularibus specialiter non cavitur, qui etsi a sanctorum monachorum consortio non putentur se juncti, regulæ tamen inserviunt laxiori, et per antiquos canones etiam monachi possunt ad parochialium ecclesiistarum regimen in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium, quod privilegium est, exercere, sic annendum duximus postulatis, ut plebani exercens officium, si commode fieri poterit, unum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam, cujus in his que Dei sunt et regularis observantiae tam consortio quam solatio persuasis

TITULUS XXXVIII.

Quod canonici regulares ad religionem hospitalario-rum transire non possint.

ITEM CI. LUBUSSENSI EPISCOPO.

Referente dilecto filio fratre V. hospitalario nostro est apostolatui reseratum quod cum a tempore juventutis sue secundum institutiones canonorum regularium Aurowasiensis Ecclesie' beati Augustini regulam professus fuisset, et in ea ultra decennium permanens, sacros ordines usque ad sacerdotium suscepisset, juventute postmodum impellente, curiositate potius quam religionis amore devitus, terram Hierosolymitanam et alias videre desiderans, ab abbe suo non tam voluntarium sub eadem conditione licentiam obtinuit quam extortam ut si bonae memorie Alexandrum papam prædecessorem nostrum inveniret in viam, causam itineris sibi exponeret, et juxta mandatum vel procederet vel rediret. Verum ipse, neglecta conditione, procedens suscepit habitum hospitalis, in cuius servitio usque ad haec tempora fideliter laboravit. Sed cum ordo præmissus districtioris sit observantiae quam secundus, prudenter attendens quod de laxiore ascendendum sit ad ordinem arciorem, non autem de arciore ad laxiore sit ratione aliqua descendendum, ad se: 'Domino inspirare, reversus, ad bonum redire desiderat quod dimisit. Cum itaque non mediocriter delinquat qui minus bonum majori bono præponit, fraternali tue per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita super præmissis diligentius veritate, si rem inveneris ita esse, præfato fratri V. licentiam auctoritate apostolica præbeas ad primum ordinem redeundi.

TITULUS XXXIX.

De voto et habitus susceptione.

ITEM ACONENSI EPISCOPO.

(105) Sicut nobis est ex parte tua propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, et de recuperanda sospitate desperans, habitum canoniconum regularium petiit et accepit, ea in susceptione habitus exprimens ac promittens quæ solent in hujusmodi reprobmitti. Sed nec ad Ecclesiam transit, ut ipsoe infirmitate gravatus, nec bonis suis uti cessavit. Postmodum vero

A sospitate suscepta, post quindecim annos et ultra, videntibus et scientibus venerabili fratre nostro archiepiscopo et dilecto filio priore et canonico Ecclesie Nazarenis, a quibus habitum suscepserat regulari, tu, licet et tempore quo habitum suscepserat, in Ecclesia Nazarena prioris sollicitudinem exerceres, immemor eorum quæ facta fuerant circa ipsum, in Aronensem eum canonicum suscepisti. Quia vero quid super hoc facere debeas, per nostras expostulas litteras edoceri, fraternali tue duximus respondendum, quod si regularem habitum se postulante suscepit et ad observationem religionis canonice sua se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiastica est distictione cogendus, cum quod tanto tempore extra canonicanam mansit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari.

ITEM EPISCOPO ET CAPITULO TRAGURIENSI.

(106) Sicut tenor vestrarum litterarum nobis aperuit, cum P. lator presentium in sacerdotiali esset officio constitutus, et tanta rerum temporalium indigentia laboraret quod nec sibi nec suis progenitoribus seu fratribus in necessitatibus propriis posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus et maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore et acquisitione honesta suam et suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post haec quod ipse longe a vestra civitate consistens tam gravi cepit agriudine laborare quod extra se positus desperaret de vita praesenti; et cum in tali esset articulo constitutus, a quadam simplici monacho induitus fuit habitus monachali, et ad monasterium deportatus. Deinde, paucis diebus elapsis, cum jam esset in principio suæ convalescentie, depositus habitum, et de licentia ejusdem loci abbatis monasterium reliquit; et cupiens progenitorum indigentias subvenire, a vobis suppliciter postulavit ut, sicut prius, posset in sacerdotiali officio ministrare et vobiscum pariter conversari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum sacro apostolice sedis oraculo humiliiter petiistis edoceri. Nos igitur vestrae consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut scilicet quisquam sit extra se positus, et de presenti vita desperet, si tamen eo tempore quo positus extra mentem assurrit, induitus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, presbyterum prefatum denuntietis ab observatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis sue factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalem.

ITEM PISANO ARCHIEPISCOPO.

(107) Ad apostolicam sedem, quæ, disponente Domino, cunctorum fideliuum est magistra, super diversis articulis quæstiones dubiae referuntur, ut quod ab ea fuerit super earum solutione responsum,

(105) Lib. i, epist. 517.

(106) Lib. i, epist. 36.

(107) Lib. i, epist. 455.

indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte siquidem tua tales nuper suscepimus quæstiones, quod cum monachum fieri ante unius anni probationem regularis institutio interdicat, monachi et moniales in tua diœcesi constituti tam clericos quam laicos utriusque sexus, sanos pariter et infirmos, religionis habitum volentes assumere, nutu etiam aliquo profluentes, interdum absque omni professione recipiunt, quandoque professionem illico facientes. Unde multa mala noscuntur sepius provenire, cum infirmi ad monasterium jam translati et emissâ professione, postquam de infirmitatibus convaluerint, habitum religionis abficiant, et ad propria revertantur. Contingit etiam tales in propriis dominibus remanere, cum monachi per eos, dum vivunt, nolunt sua monasteria prægravari. Sani etiam sic absque probatione recepti retro aspicientes, matrimonia contrahunt, rejecto habitu regulari; de quibus si habitum religionis assument ante unius anni probationem vel temporis competentis, utrum faciat professione a talibus vel omissa, debeant monachi reputari, et si conjugatus converti desiderans sit recipiendus in monachum nisi uxor perpetuum continentiam reppromittat, certificari a sede apostolica postulasti. Nos ergo questionibus tuis taliter ex ordine respondemus, quod licet tempus probationis a sanctis Patribus sit indulatum, non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut et ille asperitates istius et istud mores illius valeat experiri, quod utrinque diligenter est observandum, presertim cum ab utroque de reliquo certa notitia non habetur, quia tamen ante tempus probationis regulariter præsinitum is qui converti desiderat, habitum recipit et professionem emitit, abbate per se vel per alium professionem recipiente monastica et monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei quod pro se noscitur introducendum, obligetur quidem per professionem emissam pariter et acceptam ad observantium regularem, et vere monachus est censendus, quia multa fieri prohibentur: quæ, si facta fuerint, obtinunt firmitatem. Prohibendum est tamen abbatibus ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, et si contra formam prescriptam quoslibet indiscretè receptorint, animadversione sunt debita corrigendi, cum in subsidium fragilitatis humanae spatium probationis sit regulariter institutum. Cum autem vir et uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti possit ad Deum et altera in sæculo remanere, profecto non est alter conjugum recipiendus ad observantium regularem nisi reliquias perpetuam continentiam reppromittat, vitam quoque debeat mutare, nisi forte ejus sit ætatis ut sine suspicione incontinentiae valeat remanere.

IDEM ABBATI DE FLORE.

(108) Porrectum nobis ex parte tua petitorum

(108) Cap. 13 De regul.

A continet quod I. canonicus Acheruntinus infirmitate gravatus vobis ut fieret monachus se asseruit emisisse: unde metuens ne voto decederet non completo, junctis manibus tibi se reddidit in monachum et in fratrem; alii quoque in absentia tua sese in manibus sacerdotum monachos se fieri devoventes, sani facti ad vomitum redierunt; et cum familiares monasterii tui antea extitissent, quia non fuerunt ad antiquam familiaritatem admissi, adversarii facti sunt pro amicis. Utrum ergo talia facta dissimulare valeas, ne fiant deteriores, an compellent sint ad complenda promissa, per nos postulas edoceri. Nos ergo inquisitione tue taliter respondemus, quod cum monachum faciat non habitus, sed professionis regularis, ex quo convertendo vobum emititur et recipitur ab abbatе, ut talis fiat monachus et reddat Domino quod promisit, erit utique non immerito compellendus.

IDEM ULIXBONENSI ET COLIMBERIENSI EPISCOPIS.

(109) Insinuante V. nobili muliere nostro est apostolati reseratum quod dudum puella et in annis teneris constituta M. Sacracii accepit in virum: post cuius obitum a quibusdam curialibus sicut regi Legionensi pro relicta copula supplicatum. Quod dum ad consanguineorum ejus notitiam deveisset, ei maritum acciperet, ei sub attestatione regia suggesterunt. Ipsa vero quod tunc nollet nubere protestante, consilium accepit ab eis quod vobum emitteret castitatis. Hoc autem in manibus ejusdem de fratribus Sancti Augustini eo fecit adjecto tenore, ut in domo propriis cum omni sua substantia remaneret. Sane in ejusdem ordinis habitu biennio post mansit, licet id se invitam fecisse et coactam assertat tam metu regio quam parentum. Post hec eidem regi quæ fecerat indicavit. Quod approbans vetuit ne quis ea nolente domum intraret ipsius vel exinde aliquid asportaret. Interim vero tempore modico elabente, P. curialis regias litteras secum portans, et F. Farnandi, dictæ mulieris domum intrantes, ut ipse P. vi saltē eam duceret in uxorem, accepérunt ab ipsa quod si eam idem P. duceret, ipsius manus interiret. Post hæc vero, dimissis domo et omnibus quæ habebat, in domo ejusdem Judæi per tres, in ecclesia vero Sanctæ Marie de Ociga per sex latitans septimanæ, ita quod exinde propter necessitates humanas egredi non auderet; tandem se coactam videns et omnibus destitutam, et attendens nihilominus quod invita votum emiserat, eo dimisso de parentum consilio P. Michaelis publice fuit matrimonialiter copulata, de quo quatuor sustulit filios tempore procedente. Verum quia saltem animæ omnibus desiderat anteferre, ac metuens quod hujusmodi conjunctio licita non existat, quid super his tenere debeat, edoceri responso nostro suppliciter postulavit. Nos ergo attendentes quod in emissione voti quod præstiti nulla vel modica coactio adfuisse, quam patientia et perseverantia so-

(109) Lib. II, epist. 252.

1260
rni-
eruit
non
ona-
tua
i de-
cum
quia
issi,
talia
, an
nos
aliter
a ha-
endo
s flat
erit

s.
apo-
annis
post
Le-
dum
, et
gges-
rote-
mitte-
m de
nore,
rema-
post
asse-
e i-
obans
us vel
tempore
ecum
in
rem,
eret,
missis
sdam
de
kinde
; et
tam,
misse-
aelis
atuor
salu-
tuens
quid
ostro
od in
a eo-
a so-

quentis temporis penitus promulgavit, et quod se-
quens conjunctio potius iniqua fuit et violenter
extorta, niandamus quatenus, si premissis veritas
suffragatur, praefatam feminam ad male dimissum
religionis habitum resumendum et servandum quod
vovit monere ac inducere procaretis, et si opus fue-
rit, per censuram ecclesiasticam coercere.

ITEM CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

(110) Quod super his sedem apostolicam consu-
lere decrevisti quorum execucio spectat ad officium
pastorale, fraternitatem tuam in Domino commen-
damus, sperantes quod per responsionem nostram
instructus ea diligentius exequaris. Quæsisti sane
de his qui, pro succursu terræ sanctæ signo crucis
assumptio, propter infirmitatem vel paupertatem aut
aliam justam causam votum peregrinationis non
possunt utiliter adimplere, quid tibi sit faciendum,
cum per apostolica scripta sine distinctione recepe-
ris in mandatis ut eos qui signum crucis assumptum
abjecerunt, ad resumptionem ipsius et executionem
voti per censuram ecclesiasticam appellatione re-
mota compelleres, non obstante aliqua indulgentia,
si forte a prædecessore nostro fuerat impetrata. Nos
autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod debiles et inopes magis illuc in defectum quam ad
profectum accedunt, cum isti pugnare non possint et
illi mendicare cogantur, nisi forte sint nobiles et
magnates qui suis secum expensis bellatores addu-
cunt, vel artifices et agricultores, qui de laboribus suis
sibi possunt acquirere necessaria et terræ subsidia
ministrare, quamvis non multi talium propter bre-
vitatem possessionum et paucitatem inhabitantium
ibi sint opportuni. Unde credimus distinguendum
inter illos qui temporalem et eos qui perpetuum im-
pedimenti causam credunt habere, quod primis
est indulgentia dilatio, secundis autem est redem-
prio injungenda, ac rerum facultate pensata, quas
possunt aut quas facturi essent expensas, persona-
rum præterea recompensato labore, in subsidium
terræ sanctæ transmittant, exsequentes per alios
quod per se nequeunt adimplere. Rursus inter illos,
qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinatio-
nis emitunt, et eos, quibus pro satisfactione suorum
criminum iter peregrinationis injungitur, credimus
distinguendum. Quocirca primos plus terra sanctæ
succursus, et circa secundos plus labor itineris, se-
cundum intentionem voventis vel poenitentis, debet
attendi. Unde, si quis hoc modo voventum est inuti-
lis ad pugnandum, quamvis habilis ad eundum,
melius est redimere votum quam expensas consu-
mere: quod et de poenitente qui, propter debilitatem
non potest iter injunctæ peregrinationis implere,
sane valet intelligi; non autem de illo qui, quamvis
sit impotens ad bellandum, potens est tamen ad
eundum. Super his autem diligens est adhibenda
discretio, ne quid prece vel pretio, amore vel odio,
sive occasione quacunque contra salutem animæ vel

A utilitatem terræ quomodolibet attinetetur. Unde per
viros religiosos et probos dispensationem hujus-
modi volumus provideri. De mulieribus autem hoc
credimus observandum, ut quæ remanere noluerint,
viros suos sequantur eunes; ceteræ vero, nisi forte
sint divites, quæ secum in suis expensis possint du-
cere bellatores, votum redimant quod voverunt, alii
ad terræ sanctæ subsidium singulis secundum pro-
prias facultates diligenter inductis.

(111) Quæsisti præterea quid agere debebas circa
illos qui dicentes se ab apostolica sede redire, su-
per absolutione sua ignota cardinalium sigilla re-
portant, cum eis super impedimentis expositis, non
fuissest de levi credendum. Ad quod fraternitati tua
taliter duimus respondendum, quod cum nos, si
B quando talibus litteras apostolicas indulgemus, illis
qui personas et facultates eorum plenus cognove-
rint scribamus ut super impedimentis expositis, in-
quisita diligentius veritate, statuant circa illos quod
animarum saluti et succursui terræ sanctæ magis
noverint expedire, attentius providentes, sicut su-
perius continetur, ne quid in fraudem voti falla-
citer configatur, si tales per veritatis suppressionem
aut falsitatis expressionem litteras non solum car-
dinalium sed et nostras, nec solum dubias, sed et
certas constiterit impetrasse, carere volumus impe-
tratis, et eis in nullo pro rorsus obstantibus ad execu-
tionem vel redemptionem voti compelli præcipimus,
appellatione remota, sicut superioris est expressum.

TITULUS XL.

De matrimonio.

ITEM PARISIENSI EPISCOPO.

Cum omnia orta occidant et aucta senescant, ne
operum Domini primitiae penitus deperirent, posuit
Deus semen juxta species suas in aliquibus crea-
torum, ut quæ super cursum temporis deficerent in
scipsis, in sua semente proficerent, et in reparacione
sui generis uberioris prosilirent. Sic etiam, ne homo
ad imaginem Dei factus, et tam volucribus cœli
quam piscibus maris et universis animalibus quæ
moventur super terram munere divino prælatus, in
sterilem cinerem sterilis ipse rediret, formata mu-
liere in auxilium ejus de latere dormientis auditiv:
Crescite et multiplicate et replete terram (Gen. 1). Cum
ergo extunc Adæ posteritas sibi invicem jungi con-
suevit fœders nuptiali, usque adeo in hoc ipsi
comparata est etiam post lapsum parentis dextera
Conditoris ut, juxta illud evangelicum: *Quod Deus
conjunxit homo non separat* (Matth. xix), non hu-
manæ adinventioni, sed divinæ auctoritati potius
ascribatur matrimonii sacramentum. Propter quod
licet inter homines contrahatur, significatur tamen
in Christo conjunctio Ecclesiae et anime fidelis ad
Christum juxta illud Apostoli: *Hoc autem dico ma-
gnum sacramentum in Christo et in Ecclesia* (Ephes.
v). Unde quantum in nobis est Ecclesiae filii debe-
mus summum studio præcavere ne, si quis impie agens

in seipsum partem sui corporis, quia scindere eam omnino non potest, a se forsan avellere attegutarit, animam suam divinæ bonitatis amplexibus efficiat clemam, et propter hoc totam Ecclesiam tanto amplius sibi reddat offensam quanto providum minus figuram despousationis ejus ad Christum, quantum etiam in ipso fuerit, maculaverit. Hac autem non ad instructionem, etc.

IDEM FERENTINO EPISCOPO.

(112) Sicut ex litteris tuae fraternitatis accepimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem se ducaturam in conjugem in manu patris ejus P. jurantis quodeam ipsi traxeret in uxorem, proprio juramento firmarit, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quo minus matrimonialis inter eos solemnitas sit secuta, quatuor postmodum vel quinque annis elapsis, idem L. G. mulierem per verba de praesenti, ut ejus consanguinei asserunt, despousavit. Propter quod frater predictus P. suam depositus in tua praesentia questionem. Quia vero quid super his agendum sit nostro postulas responso doceri, fraternitati tuae taliter respondemus, quod si tibi constiterit quod idem L. P. mulierem per verba de futuro, G. vero per verba despousaverit de praesenti, imposita ei penitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit, nisi forsan juramento certum terminum infra quem dictam P. duceret in uxorem praefixerit, nec per eum steterit quin ad statutum terminum matrimonium consummaret, secundum contractum legitimum judices, et ad illud servandum eum, si opus fuerit, ecclesiastica districione compellas, nisi forsan aliud quid obstiterit quod ipsum debeat impedire. Quod si forte per verba de futuro sponsalista cum ultraque contraxit, juramentum primum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas, de secundo ei penitentiam injuncturus. Quod si de his tibi non constat ad plenum, tandem adhuc cognoscas de causa donec super his sufficientius instruaris. Quod enim in attestacionibus quas ad sedem apostolicam destinasti de compaternitate habetur, non facit ad causam, cum neuter contrahentium sit illa persona: qua mediante, inter parentes eorum compaternitas est contracta.

IDEM MARSICANO EPISCOPO.

(113) Significasti nobis per litteras tuas quod cum B. vir O. mulierem prius carnaliter cognitam despousasset, eam postmodum non cognovit, immo ipsa ad partes alias transeunte, sibi aliam copulavit, ex qua filias et filios jam suscepit. Verum, quia eadem O. ad te reversa, vel virum ipsum sibi restitui postulat, vel dari licentiam contrahendi, et tu quid super his fieri debeat nostris queris litteris edoceri, fraternitati tuae taliter respondemus, quod si dictus vir eam despousavit per verba de praesenti, ad ipsam cogendus est de jure redire. Quod si forsan in despousatione ipsius verbis usus est de futuro, impo-

(112) Lib. 1, epist. 29.

(113) Lib. 1, epist. 48.

A sita utique penitentia de fide mentita, mulieri eidem nubendi cui voluerit in Domino liberam tribuas facultatem.

IDEM MUTINENSI EPISCOPO.

(114) Ex parte tua recepimus quod de consuetudine diu in Mutinensi obtinuit civitate ut si quis jurasset aliquam, et citra carnis copulam despousasset, si consequenter despousasset aliam, et etiam cognovisset, primo cognita adjudicaretur viro, non quae prius existit despousata. Ne vero turpis sit pars quae suo non congruit universo, et Ecclesia Mutinensis teneat humiliiter et observet quod beati Petri sedem et suam metropolim sequi viderit et docere, in matrimoniois de cetero contrahendis illud volumus observare, ut postquam inter personas legitimas consensus mutuos intervenerit de praesenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, et si solus defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur; et si personæ junctæ legitime cum aliis postea de facto contrahant, quod prius de jure factum fuerit, non poterit irritari.

IDEM MADEBURGENSI EPISCOPO.

(115) Discretionem tuam in Domino commendamus quod in his quæ dubia reputas vel obscura sedem consulis apostolicam, ut in eis de cetero ipsius auctoritate procedas. Sane in audiencia nostra fuit ex parte tua propositum quod quidam vir cum muliere quadam legitime per verba de praesenti contraxit, quam postmodum a se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit in quantum poterat renitentem. Ille vero cum ipsa, licet invita, matrimonii solemnia celebravit. Sed mulier, quam citius fuit redditâ libertati, ausfigit ab eo, et se priori viro vel priore sibi restitui cum instantia postulavit. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod et viro pro tam turpi facinore quam gravis est penitentia injungenda, et mulier ipsa propter publicam honestatem est commonenda sollicite ut nec primum repeatet, cuius consanguineus eam, licet invitam, cognovit, nec redeat ad secundum, cui non potest praeter reatum adulterii commisceri, sed in continentia maneat donec prior fuerit viam universæ carnis ingressus. Quod si forsan ad id induci nequiverrit, vir prior redire cogatur ad ipsam et maritali eam affectione tractare, cum adulterium ei non possit objicere qui eam adulterandam traxerit, praesertim invitam. Nam, etsi secundum evangelicam veritatem nunquam nisi propter causam fornicationis aut vir uxorem aut uxor possit dimittere virum, non tamen semper propter eamdem causam vel uxor virum vel vir dimittere valeat uxorem, cum possit exceptione vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, que post contractum legitimum inter virum et uxorem inique contrahitur, ei debet officere que hujus iniquitatis particeps non existit, cum sua jure non debeat sine culpa sua privari. Quau-

D D

erit, vir prior redire cogatur ad ipsam et maritali eam affectione tractare, cum adulterium ei non possit objicere qui eam adulterandam traxerit, praesertim invitam. Nam, etsi secundum evangelicam veritatem nunquam nisi propter causam fornicationis aut vir uxorem aut uxor possit dimittere virum, non tamen semper propter eamdem causam vel uxor virum vel vir dimittere valeat uxorem, cum possit exceptione vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, que post contractum legitimum inter virum et uxorem inique contrahitur, ei debet officere que hujus iniquitatis particeps non existit, cum sua jure non debeat sine culpa sua privari. Quau-

(114) Cap. Tuas, De spon. duo.

(115) Cap. 6, De eo qui cognov.

quam a quodam prædecessorum nostrorum dicatur A iuxta per apostolica scripta mandamus quatenus, si in simili casu fuisse distinctum, utrum videlicet adulterium vel incestum manifestum fuerit an occulatum, aliis assertibus inter gradum proximum vel remotum esse potius distinguendum (116).

IDEM ARELATENSI ARCHIEPISCOPO.

(117) Cum apud sedem apostolicam, cui, licet immemori, præsideremus, totius ecclesiasticae discipline resideat magistratus, dignum est et consonum rationi ut quoties circa negotia varia et diversa quidquam dubitationis emerserit, ad ipsius judicium recurratur: que, disponente Domino, inter omnes Ecclesias obtinere meruit principatum. Sane consulisti nos per nuntios et litteras tuas utrum mutus et surdus alicui possit matrimonialiter copulari. Ad quod fraternitati tuae taliter respondemus, quod cum prohibitorum sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quid non prohibetur, per consequentiam admittatur, et sufficiat ad matrimonium solus consensus eorum de quorum quarumque coniunctiobibus agitur, videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari quod cum verbis non possint, signis valeant declarare.

IDEM VIVARIENSI EPISCOPO.

Accedens ad præsentiam nostram B. mulier latrrix præsentium sua nobis insinuatione monstravit quod cum N. viro legitime conjuncta in lapsu carnis, instigante diabolo, incidisset, tandem quod neuter eorum repeperet alterum mutuo jurarunt, et etsi ipsa continentiam observarvit, vir tamen ejus nequaquam voluit continere. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus nisi communiti continentiam curaverint observare, tu, si res ita se habet, prefatum virum ut eam recipiat et maritali affectione pertractet monitione premissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas, cum nec adulterium ei possit adulteri opponere, nec etiam juramentum obsistat quod de non repetendo, non autem de non recipiendo, præstitum fuisse narratur.

IDEM NITINIENSI EPISCOPO.

(118) Constitutus in præsentia nostra Hugo Vitalis later præsentium humillima nobis insinuatione monstravit quod, cum esset in acolythus ordine constitutus, quandam pueram R. nomine in facie Ecclesie duxit uxorem, cumque aliquandiu cohabitassent insimul, et ipse eam carnaliter cognovisset, orta discordia inter eum et amicos pueræ coram te [habito] diligenter tractatu, prædicta pueræ fuit eidam alii Vitali nomine copulata, et tu memoratum Ilugonem usque ad gradum sacerdotii ordinasti, et eadem Ecclesiam concessisti. Cum autem cum sua conscientia remordet, et de consilio quorundam religiosorum habitum Cisterciensis ordinis assumpsisset, tandem N. abbatii suo omnia prædicta revelavit: qui eum commonuit diligenter ut super hoc saluti suæ animæ provideret. Ideoque fraternitati

A iuxta per apostolica scripta mandamus quatenus, si res ita se habet, prædictam R. ut recedat a præfato Vitali, cui per adulterium est conjuncta, nec præscriptum monachum impetrat quo minus regulare votum valeat adimplere, per censuram ecclesiasticam sublatu appellationis obstaculo cogere non omissas.

IDEM MANUANENSI EPISCOPO ET ARCHIDIACONO BANGARANENSI.

Postulavit a nobis dilectus filius princeps Norwæliae ut de concessione nostra sibi liceret filiam dilecti filii principis insularum subarrhatam ab ipso accipere in uxorem, nonobstante quod patruo ejus eadem infra nubiles annos existit desponsata, cum tamen a neutro traducta fuisset. Verum, quoniam nobis constare non potuit cuius aetatis puella tempore subarrhatonis vel desponsationis existiteret, et cui anteas fuerit, puta nepoti vel patruo, desponsata, cum secundum diversitates factorum jura etiam sint diversa, in hujusmodi certum non potuimus dare responsum, quoniam juxta canonicas sanctiones in rebus ambiguis non est absolutum judicium proferendum. Quocirca, mandamus quatenus sollecitinquiratis utrum puella septennium non attigerit quando subarrhata existit a nepote vel patruo desponsata. In utroque namque istorum casuum, quia tam subarrhatio quam desponsatio de jure non tenuit, que non potest septennium prævenire, quod factum est a patruo primo vel postea non obstante, nisi aliud quid impedit, puella eadem legitime contrahere poterit cum nepote. Si vero tam subarrhatio quam desponsationis tempore septennis existit vel majoris aetatis, cum extunc incipient placere sponsalia, si præcessit desponsatio patrui, non potuit contrahere cum nepote; quoniam secundum traditiones et observantias regulares nullus potest sponsam consanguinei sui accipere in uxorem, et si duo casus non ad imparia judicantur. Si autem subarrhatio facta cum nepote præcessit, quod secunda fuit postea non tenente, cum per secundum factum non potuerit primum dissolvi, quod quantum ad sponsalia sortitum fuerit firmitatem, voluntibus personis principalibus matrimonium inter eos poterit consummari. Si vero nepos eam ante septennium subarrhavit, et patruus in septennio vel post septennium desponsavit, idem nepos eam propter rationem premissam ducere non poterit in uxorem. Sin vice versa, eam sibi legitime poterit.

IDEM CONRADO ET PETRO QUONDAM FILIIS MALEBRAC.

(119) Ad dissolvendum quod factum fuit inter I. filium nobilis viri L. de Monumento et S. filiam quondam Matthæi de Fortibrachio super matrimonio contrahendo, accusatione super consanguinitatem proposita, et tam ex parte juvenis quam ex parte pueræ consanguinitatis gradibus computatis, cum eam velletis idoneis testibus comprobare, de con-

(116) Cap. Super eo, De consang.

(117) Lib. 1, epist. 333.

(118) Cap. 5, De conv. conjug.

(119) Lib. 1, epist. 325.

silio fratrum nostrorum pronuntiavimus inter dictos juvenem et pueram nec matrimonium nec sponsalia fuisse contracta, cum constet pueram nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset quod posset legitime accusari : deuentari non poterat consanguinitas ut interdicteretur matrimonium contrahendum.

IDEM MENFICENSI EPISCOPO.

Aliquo dubitationis serupulo emergente, ea quæ incerta videntur sancti Patres ad sedis apostolice decreverunt oraculum perforenda. Quorum siquidem vestigia laudabiliter imitatus, a nobis inquirere studiusti utrum inter duos parochianos tuos matrimonium quod, puerla probante, infra nubiles annos se ductam a viro fuisse, de consilio dilecti filii P. Sanctæ Mariæ in via lata diaconi cardinalis, tunc apostolice sedis legati, per divertit sententiam diremisti, possis redintegrare licenter, cum eadem puerla jam nubilem ætatem attingens consensem adhibeat, et nullus ex eis ad alia vota se duxerit transferendum. Ad quod tibi taliter respondemus, quod nisi aliam causam rationabilem intervenire cognoveris, securus ad copulam ipsius matrimonii tibi patet absque aliqua dubitatione processus.

IDEM ROSAN, ARCHIEPISCOPO.

(120) Quod super his articulis qui tibi aliquam dubitationem inducent nostrum ducis consilium requirendum, et ad ea exequenda quæ officium postulat pastoralè, apostolice sedis procuras auxilium invocare, sollicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, et postulationibus tuis grato animo respondemus. Significasti siquidem nobis quod in diœcesi tua pater et filius matrem et filiam, duo cognati duas cognatas, avunculus et nepos duas sorores ducunt in conjugium. Super quo taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris affines sint viri, inter consanguineos tamen viri et consanguineos uxoris ex eorumdem, viri videlicet et uxoris conjugio nulla prorsus affinitas est contraria propter quam inter eos matrimonium debeat impediti.

IDEM FERRARIENSI EPISCOPO.

(121) Quanto te novimus in canonico jure peritum, tanto fraternitatem tuam amplius in Domino commendamus quod in dubiis quæstionum articulis ad apostolicam sedem recurris, quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra, ut opinio, quam in eis quondam habueras, dum alias canonici juris peritiam edoceres, vel corrigit per sedem apostolicam vel probetur. Sane tua nobis fraternitas suis litteris intimavit quod altero conjugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur ad secunda vota transire desiderat et filios procreare : quod utrum possit fieri de jure, per easdem nos duxisti litteras consulendos, Nos igitur consul-

(120) Lib. II, epist. 261.

(121) Lib. II, epist. 50.

(122) Cap. Si infidelis, 28, q. 2.

A tationi tue de communi fratrum nostrorum consilio respondentes, distinguimus, licet quidam prædecessorum nostrorum sensisse aliter videantur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam convertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæresim vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo vel saltē non absque blasphemia divini dominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus quod dicit Apostolus (122) : *Si infidelis discedit, discedat : frater enim et soror non est servituti subjectus in hujusmodi (I Cor. vii)*, et canonem in quo dicitur quod contumelia Creatoris solvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur. Si ergo alter fidelium conjugum vel labatur in hæresim vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc casu is qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare, licet in hoc casu major appareat contumelia Creatoris. Nam si matrimonium verum, quod inter fideles existat non tamen est ratum, inter fideles autem verum quidem et ratum existit, quod sacramentum fidei, quod semel admissum nunquam amittitur, ratum efficit conjugii sacramentum, in ipsum in conjugibus, illo durante, perduret. Nec obstat quod a quibusdam forsitan objicitur, quod infidelis relietus non debet suo jure sine culpa privari, cum in multis casibus hoc contingat, ut si alter conjugum incidatur. Per hanc autem responsionem quorundam malitia obviatur qui in odium conjugum, vel quando sibi invicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim ut ipsi a conjugibus nubentibus resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa solvitur questio, qua queritur utrum ad eum qui vel ab hæresi vel ab infidelitate revertitur, is qui permanuit in fide redire cogatur.

IDEM LIVONIENSI EPISCOPO ET EIS QUI CUM IPSO SUNT FRATRIBUS.

(123) Deus, qui Ecclesiam suam nova semper, etc. *Et infra*. Quia vero in matrimonii contrahendis dispar est ritus eorum a nostro, cum in consanguinitate vel affinitate distinctionem canonica non attendant, et relietas fratrum indistincte sibi consueverint copulare, ne propter hoc a bono proposito, sicut hactenus, retrahantur, cum nec quidam eorum voluerint credere nisi relietas fratrum eorum patremur retinere, nec vos eos, nisi tales dimittent, recipere volueritis ad baptismum, propter novitatem et infirmitatem gentis ejusdem concedimus ut matrimonii contractis cum relictis fratrum utantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut defuncti semen juxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt, ne tales sibi de cetero,

(123) Cap. Deus qui De divor. et cap. 6, De vit. et hon.

consilio
edeces-
an ex
conver-
in he-
i enim
m con-
m ab-
pertra-
tum, qui
nsibit.
postolus
nim et
Cor.
umelia
relin-
abatur
orem,
nuitur,
convoca-
umelia
inter
es au-
aera-
quam
n, et
Nec
quod
pri-
nt si
pon-
suum
t, si
ere-
Per
qua
l ab
re-
UNT

per,
ndis
qui-
mon
on-
po-
am
un
te-
no-
us
an-
ut
nt,
o,
it.

postquam ad fidem venerint, copulent prohibentes. A sent facile revocari, fideles hujusmodi matrimonialiter copulati libere possunt et licite remanere conjuncti, cum per sacramentum baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur. Et, quoniam pagani circa plures insimul feminas affectum dividunt conjugalem, utrum post conversionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immrito dubitatur. Quia vero tam patriarchæ quam alii viri justi ante legem pariter et post legem multas uxores insimul habuisse leguntur, nec contrarium appareat in Evangelio vel lego præceptum, neque pagani subjiciuntur institutis canonicis post inventis, quemadmodum est præmissum, videtur quod et nunc juxta ritum suum licite contrahant cum diversis, quorum conjunctiones legit mas unda sacri baptisatis non dissolvit, et ita patriarcharum exemplo ad fidem Christi pagani conversi conjigiorum pluralitate gandebunt. Verum absonum hoc videtur et iniurium fidei Christianæ, cum ab initio una costa in unam feminam sit conversa, et Scriptura divina testetur quod : *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adhæredit uxori sua, et erunt duo in carne una (Gen. ii).* Non dicit *tres* vel *plures*, sed *duo*. Nec dicit, *adhæredit uxoribus*, sed *uxori*. Unde La-
mech, qui plures simul uxores legitur habuisse, reprehenditur in Scripturis eo quod ipse primus reprobandal bigamie speciem introduxit. Licet autem de hujusmodi non quæsieris, volentes tamen tam te quam alios super his etiam reddere certiores, et quod veritas prevaleat falsitati, sine dubitatione qualibet protestamur quod nulli unquam licuit plures insimul uxores habere, nisi cui divina fuit revelatione concessum : quæ mos quandoque interdum etiam fas censemur, per quam sicut Jacob a mendacio, Israelitæ a furto, et Samson ab homicidio, sic et isti ab adulterio excusantur. Sane juridica haec sententia probatur etiam testimonio Veritatis in Evangelio protestantis : *Quicunque dimiserit uxori suam nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mæchatur (Matth. xix).* Sic ergo, uxore dimissa, duci alia de jure non potest. Fortius etiam ipsa retenuta. Per quod evidenter apparat pluralitatem in utroque sexu, cum non ad imparia judicentur, circa matrimonium reprobandal. Ceterum, prolem de hujusmodi conjunctionibus natam, que secundum opinionem eorum matrimoniali contrahuntur affectu, post fidem receptam, utilitate publica sudente, legitimam volumus reputari (125). Qui vero secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobarerit, nunquam, ea vivente, aliam licite poterit, etiam ad fidem Christi conversus, habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat habitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum : in quo casu restitutionem petenti, quamvis de injusta spoliatione constaret, restitutio negare-

IDEA TIBERIADENSIS EPISCOPO.

(124) Gaudemus in Domino et in potentia virtutis eius, et Patri luminum, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, uberes gratiarum exsolvimus actiones quod, sicut nobis tuis litteris intimasti, diebus istis novissimis, ille, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, quod ad fidem Christianam venirent multorum paganorum cordibus inspiravit. Et, quoniam uxores acceperant in secundo, tertio, vel ulteriore gradu sibi concertas, utrum sic conjuncti debeant post conversionem suam insimul remanere vel ab invicem separari, edocet per rescriptum apostolicum postulasti. Super quo fraternitatibus taliter respondemus, quod cum sacramentum conjugii apud infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus, dicens : *Si quis frater infidelem habet uxorem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illum (1 Cor. vii)*, et in præmissis gradibus a paganis quoad eos licite sit contractum, qui in constitutionibus canonicis non arctantur. (Quid enim ad nos, secundum eumdem Apostolum, de his qui foris sunt judicare?) in favorem præsertim Christianæ religionis et fidei, a cuius perceptione per uxores deserit se timentes viri pos-

(124) Cap. 8, De divor.

D
de hujusmodi conjunctionibus natam, que secundum opinionem eorum matrimoniali contrahuntur affectu, post fidem receptam, utilitate publica sudente, legitimam volumus reputari (125). Qui vero secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobarerit, nunquam, ea vivente, aliam licite poterit, etiam ad fidem Christi conversus, habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat habitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum : in quo casu restitutionem petenti, quamvis de injusta spoliatione constaret, restitutio negare-

(125) Cap. 15. Qui filii sint legit.

tur; quia secundum Apostolum frater aut soror non est in hujusmodi servituti subjectus. Quod si censurus ad fidem et illa conversa sequatur antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur. Et quamvis, secundum evangelicam veritatem, qui duxerit dimissam mactetur, non tamen dimissor poterit opponere fornicationem dimisae, pro eo quod nupserit alii post repudium, nisi alias fuerit fornicata.

TITULUS XLI.

De legitimis filiis.

IDEM OVETENSI ET BURGENSI EPISCOPUS.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod... quondam pater dilecti filii... archidiaconi Ovetensis matrem ejus, quae uxor consanguinei sui extiterat tertio sibi gradu consanguinitatis conjuncti, sollemniter duxit et publice in uxorem, et eam maritali affectu cognoscens, ipsum qui modo est archidiaconus et quosdam alios genuit antequam inter eos esset divorcii sententia promulgata. Verum, quoniam viro et femina sublatibus de medio, ignoratur si scienter conjuncti fuerint vel ignoranter, idem archidiaconus dubitat, tanquam homo providus et discretus, ne sibi ex hoc possit in posterum praejudicium circa spiritualia vel temporalia generari. Nos igitur eidem archidiacono benignitate paterna provide volentes, fraternali vestre per apostolicas scriptas mandamus quatenus, si praemissa veritas suffragatur, non obstante quod de ignorantia est praemissum, ei auctoritate nostra suscipiendo sacros ordines concedatis liberam facultatem, cum alias idoneus censeatur.

IDEM EPISCOPO ET ARCHIDIACONO LEMONEONENSI.

Justus laicus cum labore maximo ad presentiam nostram accedens humiliiter coram nobis exposuit quod cum P. Perches ex concubina sua per simplis fornicationis amplexum filias suscepisset, tandem eamdem concubinam ad commonitionem Ecclesiae sibi matrimonio copulavit; sed quidam, ut eos ab hereditate possent excludere, minus legitimas reputant, eo quod ante matrimonium sunt susceptae. Quia igitur proles hoc modo suscepta sacris constitutionibus legitima judicatur, cum favore sequentis matrimonii excusetur, discretioni vestre per apostolicas scriptas mandamus quatenus dictas filias, cuius alteram praefatus W. sibi legitime copulavit uxorem, tanquam legitimas auctoritate nostra per cen-

A suram ecclesiasticam monitione praemissa, nisi aliud rationabiliter obstet, faciatis ad hereditatem admitti, et nullam super hoc permittatis molestiam indebitam sustinere.

IDEM YPONTINO ARCHIEPISCOPO

(126) Per tuas nobis litteras intimasti quod Ræd. a Ceresia ex muliere quadam, quam secundum opinionem majoris partis vicinie in concubinam habebat, prole suscepta, et quamdam prius, et aliam, ea defuncta, duxit uxorem, et ea ex qua suscepserat prolem, virum sibi alium copulavit. Processu vero temporis idem R. in praesentia multorum firmavit proprio juramento quod eam quam habere visus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem quam ex ea filiam genuisset, et cum post juramentum illud per sex annos et ultra vixisset, dum ageret in extremis, eum quem ex ipsa suscepserat, filium legitimum appellavit, instituit in testamento. Cum autem tuæ fuissest inquisitioni et decisioni commissum an filius sic susceptus legitimus esset haeres ipsius R. et ad ejusdem patrimonium admittendus, tu, præter id quod ex quadam decretali bona memorie Alexandri papæ prædecessoris nostri standum esse super hoc verbo viri et mulieris credebas, testes a filio ejusdem R. productos provide suscepisti, quibus legitime comprobavit dictum R. matrem suam in capella Sancti Sergii affidasse: propter quod eum ipsius R. heredem esse legitimum judicasti. Nos igitur, attentes quod plus est quod in veritate agitur quam quod simulate concepitur, licet tam dictus R. quam ea, quam ut concubinam habuerat, cum ad alia vota transivit, videatur ex ipso facto quod matrimonium inter eos fuerit denegasse, quia tamen despontatio per testes legitimos comprobata eos matrimonialiter fuisse coniugatos ostendit, sive despontatio ipsa fuerit de praesenti, ut per consensum legitimum et verbis de praesenti expressum, sive de futuro, ut per sequentem carnis copulam matrimonium inter eos fuerit celebratum, non tam decretali dicti prædecessoris nostri, que in casu dissimili loquitur, quam inducit probationibus innitentes, te processisse legitime respondeamus, et sententiam tuam auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus, auctoritate tibi praesentum injungentes ut sententiam facias monitione praemissa per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari.

(126) Lib. I., epist. 322.

ELENCHUS

Epiſtolarum decretalium Innocentii III quae relate sunt in corpus juris canonici.

A

- Abbate. *De verbis signific.* Lib. 13, epist. 53.
 Accedens. *De crim. falsi.* Lib. 1, epist. 436.
 Accedentes. *De praescript.* Lib. 1, epist. 369.
 Accepimus. *De purg. canon.* Lib. 16, epist. 138.
 Ad apostolicam. *De regular.* Lib. 1, epist. 435.
 Ad audienciam. *De his que vi me. ca. fuit.* Lib. 2, epist. 282.
 Ad audienciam. *De jurejurando. In tertia collectione.* Lib. 1, epist. 536.
 Ad aures. *De paenit.* Lib. 1, epist. 57.
 Ad dissolvendum. *De despōns. impub.* Lib. 1, epist. 525.
 Ad falsariorum. *De falsariis. In tertia collectione.* Collectio Rainerii, tit. 14.
 Ad hoc Deus. *Ut li. non contest.* Lib. 1, epist. 562.
 Ad hoc unxit. *De sequest. possess.* Lib. 1, epist. 57.
 Ad nostram. *De consuetud.* Lib. 1, epist. 371.
 Ad nostram. *De jurejur.* Lib. 1, epist. 415.
 Ad petitionem. *De accusat.* Lib. 15, epist. 1.
 Ad reprimendam. *De off. ordinarii.* Lib. 1, epist. 228.
 A multis. *De art. et qual. ord.* Lib. 10, epist. 161.
 A nobis. *De decimis.* Lib. 2, epist. 229.
 A nobis. *De sent. excomm.* Lib. 2, epist. 61.

B

- Bonae memoriae. *De electione.* Lib. 2, epist. 14.
 Brevi. *De jurejur.* Lib. 1, epist. 589.

C

- Causam. *De remuntiat. In tertia collectione.* Lib. 1, epist. 303.
 Causam que. *De rescriptis.* Lib. 1, epist. 62.
 Causam. *De sent. et re judic.* Lib. 1, epist. 431.
 Consequenter. *De clericis excomm.* Lib. 10, epist. 62.
 Constitutis. *De testibus.* Lib. 16, epist. 139.
 Constitutis. *De convers. conjug.* Collectio Rainerii, tit. 10.

- Constitutus. *De rescriptis.* Lib. 1, epist. 358.
 Contingit. *De sent. excomm.* Lib. 15, epist. 202.
 Cum ab omni. *De vita et hon. cler.* Lib. 1, epist. 376.
 Cum adeo. *De rescriptis.* Lib. 1, epist. 279.
 Cum ad monasterium. *De statu monachor.* Lib. 5, epist. 82.

- Cum ad nostram. *De electione.* Lib. 1, epist. 523.
 Cum ad nostram. *De institut.* Lib. 10, epist. 80.
 Cum ad quorundam. *De excess. prælat.* Lib. 1, epist. 140. Lib. 10, epist. 88, et collectio Rainerii, tit. 9.
 Cum a nobis. *De testibus.* Lib. 1, epist. 236.
 Cum apostolica. *De his quo fi. a prælat.* Lib. 1, epist. 513.

- Cum apud sedem. *De spons. et matrim.* Lib. 1, epist. 533.
 Cum causa. *De off. jud. deleg.* Lib. 1, epist. 392.
 Cum contingat. *De art. et qual. ordin.* Lib. 13, epist. 127.

- Cum contingat. *De causa possess.* Ibid.
 Cum contingat. *De rescriptis.* Ibid.
 Cum dilecta. *De rescriptis.* Lib. 11, epist. 263.
 Cum dilecta. *De arbitris.* Lib. 10, epist. 51.
 Cum dilecti. *De can. possess.* Lib. 10, epist. 31.
 Cum dilecti. *De electione.* Lib. 11, epist. 45.
 Cum dilecti. *De fide instrum.* Lib. 10, epist. 51.
 Cum dilecti. *De purg. canon.* Lib. 10, epist. 188.
 Cum dilectus. *De accusat.* Lib. 10, epist. 58.
 Cum dilectus. *De consuetud.* Lib. 11, epist. 205.
 Cum dilectus. *De his que vi metusse.* Lib. 2, epist. 91.
 Cum dilectus. *De ord. condit.* Lib. 1, epist. 377.
 Cum dilectus. *De purg. canon.* Lib. 15, epist. 12.
 Cum dilectus. *De success. ab intestato.* Lib. 1, epist. 217.

- Cum Ecclesia. *De causa possess.* Lib. 2, epist. 283.
 Cum ecclesiastice. *De exceptionibus.* Lib. 1, epist. 50.
 Cum ex illo. *De translat. episcopi.* Lib. 1, epist. 50.
 Cum ex injuncto. *De hereticis.* Lib. 2, epist. 111.

- Cum ex injuncto. *De novi op. nantiat.* Lib. 1, epist. 452.

- Cum i. et A. *De sent. et re jud.* Lib. 11, epist. 276.
 Cum illius. *De sent. et re jud.* Lib. 1, epist. 109.
 Cum illorum. *De sent. excomm.* Collectio Rainerii, tit. 32.
 Cum in diocesi. *De usuris.* Lib. 10, epist. 61.
 Cum in jure. *De electione.* Lib. 11, epist. 176.
 Cum in jure. *De off. jud. deleg.* Ibid.
 Cum in partibus. *De verb. signific.* Lib. 1, epist. 331.
 Cum in praesentia. *De sent. et re jud.* Lib. 14, epist. 13.
 Cum instantia. *De censibus.* Lib. 1, epist. 368.
 Cum inter. *De electione.* Lib. 2, epist. 30.
 Cum inter. *De electione.* Lib. 2, epist. 190.
 Cum inter. *De sent. et re jud.* Collectio Rainerii, tit. 30.
 Cum in tua. *De decimis.* Lib. 15, epist. 184.
 Cum in tua. *De sponsabilibus.* Lib. 15, epist. 184.
 Cum in tua. *De testibus.* Ibid.
 Cum in tua. *Qui matr. acc. possint.* Ibid.
 Cum M. Ferrarensis. *De constitut.* Lib. 1, epist. 98.
 Cum Martha. *De celebr. miss.* Lib. 3, epist. 121.
 Cum nobis. *De electione.* Lib. 2, epist. 277.
 Cum non licet. *De praescript.* Lib. 2, epist. 150.
 Cum olim. *De arbitris.* Lib. 11, epist. 146.
 Cum olim. *De consuetud.* Lib. 11, epist. 248.
 Cum olim. *De dolo. et contum.* Lib. 1, epist. 364.
 Cum olim. *De off. jud. deleg.* Lib. 11, epist. 265.
 Cum olim. *De privileg.* Lib. 2, epist. 79.
 Cum olim. *De sent. et re jud.* Lib. 1, epist. 267.
 Cum olim. *De verb. signific.* Lib. 10, epist. 66.
 Cum omnes. *De constitut.* Lib. 1, epist. 192.
 Cum pro causa. *De sent. excomm.* Collectio Rainerii, tit. 31.
 Cum propter. *De jure patron.* Lib. 1, epist. 521.
 Cum pro questione. *De conc. præb.* Lib. 3, epist. 71.
 Cum secundum. *De præbendis. In tertia collectione.* Lib. 1, epist. 414.
 Cum secundum. *De præbendis.* Lib. 1, epist. 76.
 Cum super. *De cause poss.* Collectio Rainerii, tit. 27.
 Cum super. *De off. jud. deleg.* Lib. 2, epist. 38.
 Cum tempore. *De arbitris.* Lib. 1, epist. 317.
 Cum tibi. *De testam.* Lib. 3, epist. 39.
 Cum tibi. *De verb. signific.* Ibid.
 Cum venerabilis. *De consuetud.* Lib. 11, epist. 73.
 Cum venerabilis. *De relig. dom.* Lib. 12, epist. 93.
 Cum venisset. *De sacr. sanct.* Gesta Innoc. III, cap. 76.
 Cum universorum. *De rer. permul.* Lib. 1, epist. 81.

D

- De homine. *De celebr. miss.* Lib. 11, epist. 146.
 De infidelibus. *De cons. et affin.* Lib. 1, epist. 314.
 De monialibus. *De sent. excomm.* Lib. 3, epist. 1.
 De testibus. *De testib.* Lib. 1, epist. 513.
 Deus qui. *De divorcio.* Collectio Rainerii, tit. 40.
 Deus qui. *De vit. et hon. clericor.* Ibid.
 Dilecti filii. *De appell.* Lib. 1, epist. 331.
 Dilecto filio. *De appellat.* Lib. 10, epist. 189.
 Dilecto filio. *De præbend.* Lib. 13, epist. 72.
 Dilecto filio. *De suppl. negl. prælat.* Lib. 13, epist. 157.
 Dilecto filio. *De testib.* Lib. 11, epist. 235.
 Dilectus. *De concess. præb.* Lib. 11, epist. 107.
 Dilectus. *De paenit.* Lib. 15, epist. 196.
 Dilectus. *De Simonia.* Collectio Rainerii, tit. 21.
 Dilectus. *De temp. ordin.* Lib. 13, epist. 193.
 Dilectus. *De homicidio.* Collectio Rainerii, tit. 54.
 Discretionem. *De eo qui cognovit.* Collectio Rainerii, tit. 40.
 Duo simul. *De off. ordinarii.* Lib. 1, epist. 513.
 Dura saep. *De falsariis.* Lib. 1, epist. 255.

E

- Ecclesia. *De constitut.* Lib. 2, epist. 239.
 Edoceri. *De rescriptis.* Lib. 11, epist. 5.
 Eo libentius. *De serr. non ordin.* Lib. 10, epist. 73.

Easi necesse. De donat. int. vir. et uxor. Lib. 2, epist. 75.
Ex conscientia. De crim. falsi. Lib. 1, epist. 404.
Ex litterarum. De auctor. et usu pullii. Lib. 12, epist. 18.
Ex litteris. De consuetud. Lib. 1, epist. 422.
Ex litteris. De excess. pralat. Lib. 11, epist. 187.
Ex litteris. De homicidio. Collectio Rainerii tit. 34.
Ex litteris. De jure jurando. Lib. 11, epist. 274.
Ex litteris. De off. jud. deleg. Lib. 10, epist. 178.
Ex ore. De his que si a maj. par. Capituli. Lib. 1, epist. 290.
Ex parte. De appellat. Lib. 5, epist. 22.
Ex parte. De corp. viuatis. Lib. 1, epist. 19.
Ex parte. De feudis. Lib. 11, epist. 163.
Ex parte. De his que si a maj. par. Capituli. Lib. 1, epist. 239.
Ex parte. De privilegiis. Appendix libri II, pag. 295.
Ex parte. De restit. spoliat. Lib. 11, epist. 206.
Ex parte. De tempor. ordin. Lib. 1, epist. 232.
Expositus i. De regularib. Lib. 3, epist. 10.
Expositi. De corp. viuatis. Lib. 1, epist. 307.
Ex tenore. De concess. prab. Lib. 11, epist. 188.
Ex tenore. De consanguinitate. In quarta collectione. Lib. 12, epist. 61.

F

Finem libibus. De dolo et contum. Collectio Rainerii, tit. 28.

G

Gaudemus. De dirortio. Collectio Rainerii, tit. 40.

I

Innotuit. De electione. In tertia collectione. Collectio Rainerii, tit. 4.
In quadam. De celebr. Miss. Lib. 12, epist. 7.
Inquisitioni. De sent. excomm. Lib. 11, epist. 260.
Inquisitionis. De accusat. Lib. 15, epist. 191.
Inquinante. Qui cler. re. videntes. Lib. 2, epist. 252.
In tantum. De Simonia. Lib. 2, epist. 104.
Intelleximus. De adulter. Lib. 11, epist. 70.
Intelleximus. De at. qual. et ord. prafic. Lib. 13, epist. 4.
Inter alia. De immunit. Eccles. Collectio Rainerii, tit. 53.
Inter alia. De sent. excomm. Collectio Rainerii, tit. 31.
Inter corporalia. De translat. Lib. 1, epist. 352.
Inter dictos. De donationib. Lib. 11, epist. 270.
Inter dictos. De excess. pralat. Lib. 11, epist. 264.
Inter d.lectos. De fide instrum. Lib. 2, epist. 57.
Inter monasterium. De sent. et re jud. Lib. 2, epist. 81.
Inter opera. De sponsalib. Lib. 1, epist. 112.
Inter quatuor. De cler. non resid. Gesta Ianoc. III, cap. 102.
Inter quatuor. De cler. peregrinis. Ibid.
Inter quatuor. De maior et obed. Ibid.
Inter quatuor. De relig. domib. Ibid.
Inter sollicitudines. De purg. canon. Lib. 2, epist. 63.

L

Licet. De accusat. Lib. 1, epist. 277.
Licet. De fals. ris. Lib. 1, epist. 549.
Licet. De off. jud. ord. Lib. 10, epist. 171.
Licet. De off. legati. Lib. 5, epist. 67.
Licet. De regularib. Lib. 11, epist. 178.
Licet. De translat. Lib. 2, epist. 278.
Licet Heil. De Simonia. Lib. 2, epist. 260.
Licet undique. De off. jud. deleg. Lib. 11, epist. 271.
Ligneis. De consec. eccles. Lib. 15, epist. 166.
Litteras. De temp. ordin. Collectio Rainerii tit. 33.

M

Magnae. De voto et voti red. Lib. 1, epist. 69.

N

Nova quedam. De penit. Lib. 13, epist. 187.
Novimus. De verb. signific. Lib. 11, epist. 257.
Nuper. De sent. excomm. Lib. 2, epist. 66.

O

Oblatæ. De appellat. Lib. 12, epist. 81.
Officii. De electione. Lib. 11, epist. 262.
Officii. De penit. Ibid.
Officii. De sent. excomm. Ibid.
Officii. De testamentis. Ibid.
Olim. De descriptis. Lib. 13, epist. 6.
Olim. De restit. spoliat. Lib. 1, epist. 239.
Olim inter. De restit. spoliat. Lib. 5, epist. 100.

Pastoralis. De causa possess. Lib. 5, epist. 40.
Per nostras. De jure patr. Lib. 1, epist. 264.
Per tuas. Qui fil. si. legitimi. Lib. 1, epist. 522.
Per venerabilem. Qui fil. si. legitimi. Lib. 5, epist.

128.
Petiistis. De privilegiis. Lib. 15, epist. 162.
Petrus Diaconus. De homicidio. Lib. 1, epist. 325.
Plerumque. De descriptis. Lib. 11, epist. 273.
Porrectum. De regularib. Lib. 1, epist. 524.
Possessiones. De reb. Eccl. alien. Lib. 1, epist. 53.
Post electionem. De concess. prab. Lib. 5, epist. 53.
Post miserabilem. De usuris. Collectio Rainerii tit. 28.
Post translationem. De renuntiat. Lib. 11, epist. 219.
Postulasti. De foro compet. Lib. 16, epist. 26.
Postulasti. De homicidio. Ibid.
Postulasti. De Iudeis. Lib. 15, epist. 118.
Postulasti. De jure patron. Lib. 11, epist. 258.
Postulasti. De descriptis. Lib. 16, epist. 165.
Postulatis. De concess. prab. Lib. 14, epist. 140.
Proposuiti. De consecr. Eccles. Lib. 13, epist. 73.
Proposuiti. De concess. prab. Lib. 1, epist. 127.

Q

Quae in Ecclesiarum. De constitut. Lib. 2, epist. 7.
Quasivisti. De sent. excommunicationis. In quarta collectione. Lib. 16, epist. 118.
Qualiter. De cler. non resident. Lib. 5, epist. 16.
Qualiter. De electione. Lib. 2, epist. 183.
Quam gravi. De falsariis. In tercua collectione. Collectio Rainerii tit. 14.
Quam perniciosem. De usuris. Lib. 1, epist. 299.
Quam sit grave. De excess. pralat. Lib. 1, epist. 143.
Quamvis ad abolendam. De Simonia. In secunda collectione. Lib. 1, epist. 261.
Quanto. De censibus. Lib. 1, epist. 135.
Quanto. De consuetud. Lib. 2, epist. 212.
Quanto. De divortiis. Lib. 2, epist. 50.
Quanto. De jurejur. Lib. 2, epist. 28.
Quanto. De off. ordinarii. Lib. 1, epist. 80.
Quanto. De translat. episcopi. Lib. 1, epist. 353.
Quemadmodum. De jurejur. Lib. 10, epist. 114.
Quia circa. De bigamis. Lib. 16, epist. 118.
Quia circa. De consang. et affin. Ibid.
Quia circa. De privilegiis. Ibid.
Quid per novalis. De verb. signific. Lib. 10, epist. 110.
Quod ad consultationem. De sent. et re judicata. Collectio Rainerii, tit. 24.
Quod Del. De statu monachor. Collectio Rainerii, tit. 37.
Quod in dubiis. De dedic. eccles. Lib. 1, epist. 581.
Quod in dubiis. De parvus. Ibid.
Quod in dubiis. De renuntiat. Ibid.
Quod in dubiis. De sent. excomm. Ibid.
Quod sedem. De off. ordinarii. Lib. 2, epist. 77.
Quod super. De fide instrum. Collectio Rainerii, tit. 59.
Quod super. De voto et voti red. Ibid.
Quod super iis. De consang. et affin. Lib. 2, epist. 261.
Quoniam. Ut lite non contestata. Lib. 11, epist. 266.

R

Ranutius. De sent. et re judic. Lib. 10, epist. 125.
Requisisti. De testam. Lib. 11, epist. 262.
Responso. De sent. et excomm. Lib. 11, epist. 267.

S

Sicut. De suppl. negl. pralat. Lib. 2, epist. 5.
Sicut. Ne clerici etc. Lib. 14, epist. 129. •
Sicut ex litterarum. De homicidio. Lib. 14, epist. 107.
Sicut ex litteris. De spons. et matrim. Lib. 1, epist. 29.
Sicut nobis. De regularib. Lib. 1, epist. 517.
Sicut nobis. De sent. et re judic. Lib. 2, epist. 48.
Sicut nobis. De sent. excomm. Lib. 2, epist. 166.
Sicut nostris. De constitutionibus. In tertia collectione. Collectio Rainerii tit. 19.
Sicut tenor. De regularib. Lib. 1, epist. 56.
Sicut his. De Simonia. Lib. 2, epist. 172.
Significante. De pignorib. Lib. 1, epist. 35.
Significasti. De homicidio. Lib. 12, epist. 59.
Significasti. De homicidio. Collectio Rainerii tit. 31.
Significasti. De off. archidiac. Lib. 2, epist. 185.
Significasti. De sponsal. et matrim. Lib. 1, epist. 48.
Significasti. De eo qui du. in matrim. Lib. 1, epist. 102.

Significavit. *De testibus.* Lib. 12, epist. 12.
Si vere. *De sent. et excomm.* Gesta Innoc. III. cap. 87.
Solite. *De maior. et obed.* Gesta Innoc. III. cap. 65 et
collectio Rainieri tit. 2.
Solicitudinem. *De appellat.* Lib. 10, epist. 163.
Suum nobis. *De Simonia.* Lib. 1, epist. 220.
Super eo. *De censibus.* Lib. 10, epist. 76.
Super quibusdam. *De verb. signif.* Lib. 12, epist. 134.
Suscitata. *De in int. restitut.* Lib. 15, epist. 69

T
Tua fraternitas. *De adulter.* Lib. 11, epist. 101.
Tuae fraternitatis. *De cler. non resident.* Lib. 10, epist. 61.
Tua nobis. *De decimis.* Lib. 2, epist. 212.
Tua nos. *De consang. et affin.* Lib. 14; epist. 159.
Tua nos. *De cognat. spirit.* Lib. 5, epist. 7.
Tua nos. *De cohabit. cler. et mulier.* Lib. 2, epist. 63.
Tua nos. *De Simonia.* Lib. 10, epist. 169.
Tuam in Domino De tempor. ordin. Lib. 11, epist. 275.
Tuan non credimus. *In quinta compilat.* lib. 2, tit. 5,
cap. 1. Appendix libri 16, pag. 843.
Tuarum. *De privilegiis.* Lib. 1, epist. 430.

Tuas dudum. *De sponsa duorum.* Collectio Rainieri tit. 40.
Tuas dudum. *De usuris.* Collectio Rainieri tit. 26.
Tuis questionibus. *De præbend s.* Lib. 11, epist. 46.
Tuis questionibus. *De testibus.* Ibid.

U

Ut nostrum. *De appellat.* Lib. 1, epist. 368.
Ut nostrum. *De off. archidiac.* Ibid.
Ut nostrum. *Ut eccles. beneficia.* Ibid.

V

Vacante. *De præbendis.* Lib. 16, epist. 166.
Venerabilis. *De electione.* Regisr. de negotio imperii, epist. 62.
Venerabilis. *De verb. signific.* Lib. 1, epist. 222.
Veniens. *De accusat.* Lib. 5, epist. 28.
Veniens. *De cognat. spirit.* Lib. 1, epist. 380.
Veniens. *De coni. conjugat.* Lib. 12, epist. 15.
Veniens. *De eo qui duxit.* Lib. 11, epist. 277.
Veniens. *De jurejur.* Lib. 1, epist. 387.
Veniens. *De prescript.* Lib. 15, epist. 7.
Veniens. *Qui matrim. accus.* Lib. 3, epist. 31.
Vergentis. *De hereticis.* Lib. 2, epist. 1.
Vocans. *De purific. post part.* Lib. 1, epist. 363.

ORDO RERUM

QUE IN HOC TOMO CONTINENTUR.

INNOCENTIUS III ROMANUS PONTIFEX.
REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER DUODECIMUS.

— Pontificatus anno xu, Christi 1209.

- I. — Abbatii Sancti Theodorici Remensis diocesis et decano et cantori Majoris ecclesie Remensis. — De confagratione ecclesie Bibidomontis. 9
 II. — Patriarche Aquilegensi et episcopo Paduano. — De libera peregrinatione ad loca sancta. 11
 III. — Clericis et laicis peregrinis in candida civitate Crete morantibus. — De eodem argumento. 12
 IV. — Nobili viro Henrico comiti Malte. — De negotio Creta et de laudibus ejusdem Henrici. 13
 V. — Nobili Ricardo germano nostro Sorano comiti. — Et confirmat castrum Soranum. 15
 VI. — Archiepiscopo et abbatii Sancti Stephani et priori Sancti Theodori Januensis. — Scrutatur eis pro ecclesia S. Mariae de Castello. 15
 VII. — Ferrariensi episcopo. — Respondet ad ejus consulta. 15
 VIII. — Patriarche Hierosolymitano apostolicae sedis legato. — De translatione episcopi Yporiensis ad patriarchatum Antiochenum. 18
 IX. — Cisterciensi, de Firmitate, de Pontiniaco, de Claravalle, de Morimundo, et universi Cisterciensis ordinis abbatibus. — De negotio interdicti Anglicani. 19
 X. — Londoniensi, Eliensi et Wigorniensi episcopis. — De eadem re. 21
 XI. — Rofrido, tituli Sanctorum Marcellini et Petri, presbytero cardinali, Casmensi abbatii, et magistro Roberto de Alberto. — Commititur eis causa quædam Marsicana. 22
 XII. — Nicolao Alexandrino patriarchæ. — Littera consolatoria scribitur 23
 XIII. — Episcopo Pataviensi, et abbatii de Bovingardenberg Pataviensis diocesis. — De eo qui monachus factus est consensu uxoris 24
 XIV. — Hubaldo archiepiscopo Ravennati. — De correctione monasterii S. Adelberti. 24
 XV. — Abbatii de Tilieto. — Eum hortatur ut electioni de se factæ consentiat. 25
 XVI. — Episcopo et archidiacono Cumanis. — De dissolvente matrimonio cuiusdam. 29
 XVII. — Archiepiscopo sanctæ R. E. cardinali et capitulo Mediolanensi. — De negotio Durandi de Osca et sutorum suorum. 29
 XVIII. — Petro Compostellano archiepiscopo. — Consideratur ei ut palio uti possit extra provinciam. 30

XIX. — Frisiensi episcopo, et preposito et decano Mosburgensi Frisiensis diocesis. — De homicidio casuali. 30
 XX. — Claramontensi episcopo. — Utrum licet bona sua dare Ecclesiæ pro beneficio obtinendo. 31

XXI. — Hugo abbatii ecclesiae Sanctæ Mariae de Gedderwde ejusque fratribus tam presentibus quam futuris canonican vitam profissis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 31

XXII. — Joanni de Dominico Judici Sabinensi. — Ut testes examinet in quadam causa. 33

XXIII. — Asculano Rapo lano et Lavellino episcopis. — De accusatione adversus episcopum Potentinum. 33

XXIV. — Ratisponensi episcopo. — De reformandis abusibus in clero. 33

XXV. — Eadem. — De clericis non residentibus. 35

XXVI. — Abbatii et conventui Sancti Medardi Stessoniensis. — Ut puerum quemdam ad monasterium admittant. 35

XXVII. — Illustri regi Franciæ. — De succursu Terra Sanctæ. 36

XXVIII. — Patriarchæ Jerosolymitano et magistris Hospitalis ac Temp. — Mittitur eis pecunia. 37

XXIX. — Joanni abbatii S. Bertini, etc. — Hanc epistolam ex notis chronologicis libro u restitutus. Est nunc in hoc libro ordine 58 bis. 38

XXX. — Miloni subdiacono. — Dispensatur cum eo super defectu natalium. 38

XXXI. — Hugo de Sadurano rectori ecclesiæ de Volobrica. — Suscipitur sub protectione apostolice sedis. 39

XXXII. — Archiepiscopo et capitulo Strigonicasi. Confirmatur eis donatio facta a rege Hungarie. 39

XXXIII. — Abbatii et conventui Sancti Bertini. De electione abbatii Alciaciensis. 40

XXXIV. — Episcopo Sancti Andreæ. — De testibus admittendis in accusatione matrimonii. 45

XXXV. — Nobili viro E. comiti Irsuto. — Suscipitur sub protectione apostolice sedis. 44

XXXVI. — Meldensi episcopo et archidiacono Parisiensi. — Eis committitur causa camerarii Carnotensis. 45

XXXVII. — Igniacensi et Clarevallis abbatibus Cisterciensis ordinis, Remensis et Laudunensis diocesum, et decano Remensi. — Adversus iniqwas excommunications. 46

XXXVIII. — Decano et magistris R. et P. canonicis Antiochenis, et universi clericis in castro Corsuri communitibus. — Ut patriarcham suum suscipiant reverenter. 46

XXXIX. — Nobili viro comiti Tripolitano. — Ut patriarcham Antiochenum habeat commendatum. 48

- XL. — Decano et capitulo Bituricensi. — De electione archiepiscopi Bituricensis. 48
 XLI. — Archipresbytero et capitulo Garganice ecclesiae. — Ut Bartholomeum recipient in canonicum. 49
 XLII. — Joanni Strigoniensi archiepiscopo et successoribus ejus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 50
 XLIII. — Archiepiscopo et capitulo Strigoniensi. — De eadem re. 51
 XLIV. — Episcopo et magistris P. Circulatori Majoris Ecclesiae et canonicis Sancti Salvatoris Metensis. — Ut J. monachum cogant ad monasterium suum redire. 52
 XLV. — Illustri regi Armenie. — Persuadetur ut treugas inseat cum comite Tripoliano. 51
 XLVI. — Abbat et conventu Sancti Benedicti Floriacensis. — Ut bona alienata revocare possint. 56
 XLVII. — Eisdem. — Confirmatur compositio facta cum archiepiscopo Senonensi. 57
 XLVIII. — Abbat et fratribus Sancti Benedicti super L. gerim. — Confirmatur eis quoddam privilegium Alexandri pape. 57
 XLIX. — Eisdem. — Ut Burgenses suos non depriment onere servitutis. 58
 L. — Abbat Sancti Benedicti Floriacensis. — De limitatione parochie de Villari. 58
 LI. — Abbat et conventu Beati Germani Autissiodorensis. — Ut liceat illis revocare bona alienata. 58
 LII. — Abbat et conventu Sancti Benedicti Floriacensis. — Ne Ecclesiae illorum possint interdicti vel excommunicari. 59
 LIII. — Episcopo, et Stephano canonico, et Joanni archipresbytero Sancti Joannis Sutrinensis. — Confirmatur sententia quædam lata pro ipsis. 59
 LIV. — Archidiacone et W. et R. primiceriis Civitensibus. — Confirmatur sententia quædam. 60
 LV. — Consulibus et civibus Januensibus. — Ut treugas inseat cum Pisaniis. 61
 LVI. — Stephano, Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. cardinali. — De electione episcopi Lincolniensis. 62
 LVII. — Episcopo et abbatu Sancti Vedasti Acrebenensis. — De excommunicatione regis Anglie. 61
 LVIII. — Ad***. 61
 LIX. — Abbat Sancte Trinitatis de Maloelone. — Irrugularem esse qui alium lethaler percussit. 64
 LX. — Fratri Astorgio monacho de Manso Adæ Cisterciensis ordinis. — De monacho qui medicinam exercuit. 66
 LXI. — Priori S. Honorati Arelatensis. — De causa quædam matrimoniali. 66
 LXII. — Scholastico Bremensi. — Ei confirmatur sua scholastria. 68
 LXIII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo. — Adversus Waldemarum episcopum Sieswickensem. 69
 LXIV. — Episcopo Concordiensi. — Ut admittat cessionem episcopi Tervisini. 71
 LXV. — Capitulo Tervisino. — De eadem re. 72
 LXVI. — Terraconensi archiepiscopo et suffraganeus ejus. — De negotio Durandi de Osca. 73
 LXVII. — Narbonensi archiepiscopo et suffraganeus ejus. — De eadem re. 73
 LXVIII. — Terraconensi archiepiscopo et suffraganeus ejus. — Super eodem. 74
 LXIX. — Durando de Osca et fratribus ejus reconciliatis ecclesiasticæ unitati. — De eadem re. 75
 LXX. — Praeposito et capitulo Sancti Michaelis de Bucaleno Constantinopolitan. — Suscipiuntur sub protectione sedis apostolicae. 77
 LXXI. — Willermo de Ultraportu presbytero. — Confirmatur sibi beneficium. 78
 LXXII. — Praeposito et capitulo Sancte Marie de Bakerna Constantinopolitan. — Suscipiuntur sub protectione apostolicae sedis. 78
 LXXIII. — Archiepiscopo et maori praeposito et capitulo Maguntinensis. — Ut Petrum Viterb. inducant in possessionem præbende Mogunt. 78
 LXXIV. — Custodi Moguntiensis, et praeposito et decano Pinguisi Maguntinensis diocesis. — De eadem re. 79
 LXXV. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo. — De peregrinis liberandis. 80
 LXXVI. — Patriarche Aquilegensi. — De eadem re. 81
 LXXVII. — Cremonensi et aliis episcopis in quorum diocesibus peregrini redeentes de transmarinis partibus detinentur. — De eadem re. 81
 LXXVIII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo. — Commendat civitatem Florentinam. 82

- LXXIX. — Patriarche Constantinopolitano. — Super injectione manuum violentia. 83
 LXXX. — Protestati et populo Urbevetano salutem et spiritum consili sanioris. — Redaguuntur de presumptione. 84
 LXXXI. — Abbatu Sancti Felicis, et G. de Bagnolo canonico Bononiensi. — Respondetur ad eorum consulta. 84
 LXXXII. — Abbatu et monachis Sancti Benedicti supra Padum — Super electione, visitatione et correctione. 86
 LXXXIII. — Nobili viro Petro duci et populo Venetorum. — Monet eos ut redeant ad obsequium. 88
 LXXXIV. — Guidoni subdiacono et capellano nostro. — Confirmatur ei ecclesia S. Laurentii. 89
 LXXXV. — Cephaludensi episcopo. — Dantur ei quadam monita. 90
 PROCESSUS NEGOTII RAIMUNDI COMITIS TOLOSANI.
 CAP. I. — Prima obligatio comitis facta apud Valentiam 90
 CAP. II. — Forma juramenti comitis. 90
 CAP. III. — Mandata ante absolutionem. 91
 CAP. IV. — Mandata post absolutionem. 91
 CAP. V. — Juramenta consulum. 92
 CAP. VI. — Haec est indulgentia. 93
 CAP. VII. — Forma pacis. 94
 CAP. VIII. — Juramentum quod præstiterunt custodes castrorum. 94
 CAP. IX. — Juramentum pro principibus cruce signatis ex exercitu. 95
 CAP. X. — Juramentum baronum. 95
 CAP. XI. — Praecepta baronum. 96
 CAP. XII. — Obligatio castrorum baronum. 96
 CAP. XIII. — Eadem obligatio pro aliis baronibus. 96
 CAP. XIV. — Mandatum episcopis factum. 96
 LXXXVI. — Archiepiscopis et episcopis et abbatis et alii ecclesiasticis prelatis et universis personis ecclesiasticis quibus hoc scriptum ab apostolice sedis legatis fuerit exhibitum. — De subsidio præstante cruce signatis. 97
 LXXXVII. — Regensi episcopo, et abbatis Cisterciensi, et magistro Milioni notario nostro, apostolice sedis legatis — De eodem argumento. 98
 LXXXVIII. — Universis fidelibus constitutis in terris nobilium qui adversus Provinciales hæreticos sunt cruce signati. — Super eadem materia. 99
 LXXXIX. — Magistro Milioni notario nostro apostolice sedis legato. — Mandatur ei ut cæptum negotium persequatur. 100
 XC. — Nobili viro R. comiti Tolosano. — Hoc latur eum ut perseveret in bono. 100
 XCI. — Stephano Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. cardinali. — De electione episcopi Lincolniensis. 101
 XCII. — Abbatu et conventu Farsensi. — Absolvuntur ab impietate ne episcopi Sabiniensis. 101
 XCIII. — Eisdem. — De eadem re. 103
 XCIV. — Paduano et Cenitensi episcopis, et abbatis Sancti Martini de Co. le Centenesis diocesis. — Scribitur pro archiepiscopo Duraciensi. 103
 XCV. — Albanensi episcopo. — De eadem re. 106
 XCVI. — Nobili viro Michalicio Cumianio Romanie. — Super eadem materia. 106
 XCVII. — Abbatu Sancti Petri de Lingariga, et archidiacono Duraciensi. — De eadem re. 107
 XCVIII. — Martino abbati et fratribus monasterii Sanctæ Mariae de Serena. — De revocatione alienationum. 107
 XCIX. — Episcopo et F. et V. archidiaconis Salamantini. — Confirmatur sententia lata pro monasterio Columbriensi. 110
 C. — Canonici regularibus ecclesie Beati Petri de Torgatona. — De canoniciis iustiueris in ecclesiis parochialibus. 113
 CI. — Sofrido Pistoriensi, episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 113
 CII. — Lundensi archiepiscopo. — De conversione Finlandie. 116
 CIII. — Illustri regi Dacie. — Suadetur ut pugnet aduersus paganos. 116
 CIV. — Ottoni, illustri Romanorum imperatori semper Augusto. — De eodem argumento. 117
 CV. — Litteræ missæ domino papæ. — De negotio Terra Sanctæ. 118
 CVI. — Litteræ magistri Milonis missæ ad dominum papam. — De negotio fidei in Provincia. 124
 CVII. — Domino papæ. — Super facto comitis Tolosani. 126
 Forma juramenti baronum, civitatum, aliorum locorum domino papæ danda. 127

- CVIII. — Domino pape. — De victoria habita contra haereticos. 157
 CIX. — Domino pape. — De expugnatione haereticorum. 141
 CX. — Adulpho quondam Coloniensi archiepiscopo. — Confirmatur ei pensio 230 marcarum. 142
 CXI. — Priori et fratribus Jerosolymitani hospitalis Saneti Agidii. — Confirmatur eis donatio facta a comite Forcalciensi. 143
 CXII. — Nobili viro Poncio Lugdunensi. — Datur ei facultas conferendi decimas. 146
 CXIII. — Constantinopolitanu[m] patriarcha. — Ut quendam canonico recipi faciat. 147
 CXIV. — Varissensi Thebanu[m], et Larissensi archiepiscopis. — De fidelitate praestanda imperatori. 147
 CXV. — Archiepiscopo Varissensi, et episcopo Solimbricensi, et decano Sancte Marie de Blakerna Constantinopolitanu[m]. — De praepositis ab imperatore constitutis. 147
 CXVI. — Patriarcha Constantinopolitanu[m]. — De eadem re. 148
 CXVII. — Eadem. — Non licere patriarchae unire sedes episcopales. 148
 CXVIII. — Ottoni illustri Romanorum imperatori semper Augusto. — De negotio episcopi Bambergensis. 149
 CXIX. — Magonino archiepiscopo, et episcopo Heripoliensi, et abbati Fuldensi Heripolensis diocesis. — De eadem re. 150
 CXX. — Salzburgensi archiepiscopo. — De eadem re. 150
 CXXI. — Nobili viro duci Austriae. — De eadem re. 151
 CXXII. — Nobili viro Simoni de Monteforti, comiti Lecestrie, vicecomiti Biterrensi. — Confirmatur ei omnia facta per legatos sedis apostolicas. 151
 CXXIII. — Nobili viro de Monteforti. — Respondet epistola. 152
 CXXIV. — Ottoni illustri Romanorum imperatori semper Augusto. — Ut operem fecerit Simoni de Monteforti. 153
 CXXV. — Illustri regi Aragonum. — De eadem re. 154
 CXXVI. — Abbatibus et aliis ecclesiarum pralatis in partibus Narbonensis, Biterrensis, Tolosanis et Albigensis constitutis. — De bonis haereticorum confiscatis. 154
 CXXVII. — Abbatu[m] Sancti Victoris, et Sancte Genovefae et Sancti Victoris prioribus Parisiensibus. — Ut tueantur Robertum Malivici. 155
 CXXVIII. — Eisdem. — De simili argomento. 156
 CXXIX. — Nobilibus viris baronibus et militibus qui cum nobili viro Simone de Monteforti de signatorum exercitu remanserunt. — Inducuntur ut assistant Simoni de Monteforti. 156
 CXXX. — Abbati et priori Sancti Victoris, et priori Sancte Genovefae Parisiensis. — De eleemosynis concessis p[ro]p[ri]is locis. 156
 CXXXI. — Abbatu[m] Cisterciensi apostolice sedis legato. — De quadam privilegio concesso R. Malivicino. 157
 CXXXII. — Abbatu[m] Vallibus Cisterciensis ordinis. — Ut accedat ad Simonem de Monteforti. 157
 CXXXIII. — Nobili viro Roberto de Malivicino, matri et uxori ejus. — Ejusdem argumenti cum epistola. 157
 CXXXIV. — Monialibus Parrassi Cisterciensis ordinis. — Ejusdem argumenti. 157
 CXXXV. — Galtero presbytero ecclesiae de Coroeron. — De eodem argomento. 158
 CXXXVI. — Arelatensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. — De negotio haereticorum. 158
 CXXXVII. — Consilibus Arelatensis. — Super extirpatione haereticorum. 160
 CXXXVIII. — Episcopo Segundino. — Indicatur ei purgatio super quadam facinore. 160
 CXXXIX. — Episcopo Segobiensi, et Paletino electo, et archidiacono Septemplicibus Segobiensis diocesis. — De eadem re. 162
 CXL. — Constantinopolitanu[m] patriarcha. — Cassatur promissio facta Venetis. 162
 CXL1. — Eisdem. — De decinis s[ecundu]s Iuvenis. 163
 CXL2. — Eisdem. — Arma non esse tribuenda infidelibus. 163
 CXL3. — Eisdem. — De exemptione archiepiscopi Patracensis. 163
 CXL4. — Archiepiscopo Eraciensi et Solimbricensi episcopo, et decano de Blakerna Constantinopolitanu[m]. — Ius committitum exexecuto ejusdem sententiae. 164
 CXL5. — Eisdem. — De monasterii patriarchalis. 164
 CXL6. — Archiepiscopo et decano et P. de Lagerio canonico Remensi. — Executoria super quadam ecclesia 164
 CXL7. — Fulconi priori et conventui Sancti Martini de Campis Parisiensis. — Adjudicatur eis medietas prouidentia Ecclesie S. Jacobi de Carnificeria. 166
 CXL8. — Decano Atrebatensi. — Respondet ad ejus consulta. 169
 CXL9. — Capitulo Tullensi. — De electione episcopi. 169
 CL. — Catalaunensi episcopo, et de Insula Cisterciensis et Flabonimontis Praemonstratensis ordinum abbatibus Tullensis diocesis. — Ejusdem argumenti cum superiore. 170
 CL1. — Judicibus, consulibus, et universo populo Benventano. — Eis confirmatur remissio fiduciarium. 171
 CL2. — Narbonensi et Arelatensi archiepiscopis. — De negotio comiti Tolosani. 171
 CL3. — Episcopo Regensi, et magistro Theodosio Januensi canonico. — Super eodem. 173
 CL4. — Nobili viro R. comiti Tolosano. — Declarat[ur] quidam articuli mandatorum Milionis. 173
 CL5. — Fragmentum. 174
 CL6. — Cisterciensi abbatu[m] apostolice sedis legato. — Ut absolvet cives Tolosanos a censuris. 174
 CL7. — Illustribus regibus et principibus et universi Dei fideli regno Dacia circumpositis Catholicam servavit unitatem. — Rex Dania suscipitur sub protectione sedis apostolicae. 176
 CL8. — Bono Senensi episcopo ejusque successoribus canonicie substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 177
 CL9. — Ranerio plebane plebis de Lornano. — Suscipitur sub protectione sedis apostolicae. 178
 CL10. — Eadem. — Super eodem. 179
 CL11. — Presbytero Dietajuvae rectori ecclesiae Sancti Pauli. — De confirmatione privilegiorum. 179
 CL12. — Spinello rectori ecclesiae Sancti Georgii Senensis. — Confirmatur sententia episcopi Senensis. 179
 CL13. — Eisdem. — Ejusdem argumenti. 180
 CL14. — Guidoni rectori ecclesiae Sancti Matthei Senensis. — De confirmatione privilegiorum. 180
 CL15. — Joanni rectori ecclesiae Sancti Andre[as] Senensis. — Ei confirmatur collatio ipsius Ecclesiae. 180
 CL16. — Priori monasterii de Hikelingue, ejusque fratribus tam presentibus quam futuri regularem vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 181
 CL17. — Priorissae ac monialibus de Campessela. — Ejusdem argumenti. 183
 CL18. — Argennensi episcopo. — Super factu[m] comitis Tolosani. 183
 CL19. — Eisdem. — Qui sint dicendi haeretici. 183
 CL20. — Archiepiscopo et Sancti Andre[as] et Sancti Severini decanis Burdigalensis. — Scribitur ei pro episcopo Agennensi. 184
 CL21. — Eisdem. — De eadem re. 184
 CL22. — Episcopo Vasentensi, et priori Sancti Macharii et archidiacono Vesalmensi Bur[gh] egalensis et Agenensis diocesum. — Ut haereticu[m] priuare terris quas teneant ab Ecclesia. 185
 CL23. — Agennensi episcopo. — Ejusdem argumenti cum epistola 170. 183
 CL24. — Capitulo ecclesiae Sancti Caprasii Agenensis. 183
 CL25. — Capitulo ecclesiae de Manso. — Super eodem. 186
 CL26. — Priori Medicini Cluniacensis ordinis. — Super eodem. 186
 CL27. — Episcopo et S. de Aunes archidiacono Oscensis, et decano Tirasonensi. — De electione episcopi Pamploniensis. 186
 APPENDIX LIBRI DUODECIMI.
 CL28. — Episcopo Regensi, Cisterciensi abbatu[m], et magistro Milioni, apostolice sedis legatis. — Eis committitur tutela ciuium Montispessulani. 187
 CL29. — Michaeli abbatu[m] Sancti Michaelis de Verruca, ejusque fratribus tam presentibus quam futuri regularem vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 187
 CL30. — Lilectu[m] filii doctoribus et universis scholariibus Parisiensibus. — Confirmatur eorum statuta. 190
 CL31. — Bartholomeo episcopo Theatinu[m], ejusque successoribus canonicie substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 191
 CL32. — Roffrido, tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbytero cardinali, abbatu[m] Casinensi. — Dantur ei quadam monita. 193

LIBER DECIMUS TERTIUS. — <i>Pontificatus anno xiiii,</i>	227
<i>Christi 1210.</i>	
I. — Silvanectensi episcopo, et abbatii Latiniacensi Parisiensis diocesis, et decano Silvanectensi. — Committitur eis causa abbatis Corbeiensis.	193
II. — Sancti Petri Latiniacensis et Caroli-Loci abbatis bus Parisiensis et Silvanectensis diocesum, et decano Silvanectensi. — De eodem argumento.	198
III. — Episcopo et decano et R. de Sancto Medardo canonico Silvanectibus. — De eodem negotio.	198
IV. — R. abbatii Sancti Martini Laudensis Premonstratensis ordinis. — Ut monasterii sui sollicitam curam gerat.	198
V. — Roderico Toletano archiepiscopo Hispaniarum primati, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	199
VI. — Archiepiscopo Atheniensi, et Thermopiliensi et Sidoniensi episcopis. — Ut Ecclesia Corinthiensis redatur ad ritum Latinorum.	201
VII. — Episcopo Vinetensi. — De exemptione monasterii.	202
VIII. — Abbatii et monachis Rotensibus. — Super eodem.	204
IX. — Capitulo Toletano. — Ut procuratorem sui diaconi militant in possessionem canonicius.	204
X. — Hispano ecclesiae Toletanae decano. — Super eodem.	205
XI. — Fernando Gondisalvi magistro militiis Beati Jacobi, ejusque fratribus clericis et laicis tam presentibus quam futuris communem vitam profissis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	205
XII. — Cenadiensi episcopo, et abbatii de Cikedor Quinquecliesiensis diocesis. — Scribitur pro episcopo Quinquecliesensi.	211
XIII. — Archiepiscopo Neopatrensi, et Termopiliensi episcopo, et electo Avelensi. — De electione archiepiscopi Thessalonicensis.	213
XIV. — R. et A. Atheniensibus et magistro G. Dimicensi canoniciis. — De congrua portione canoniconum Thebanorum.	213
XV. — Thebano archiepiscopo. Mandatur ei ne vexet canonicos.	216
XVI. — Atheniensi archiepiscopo et suffraganeis eius, — Ut Latinis det proprios sacerdotes.	216
XVII. — Praeceptor et fratribus Hospitalis Sancti Samsonis Constantinopolitanus. — Confirmat dona facta ab imperatore.	217
XVIII. — Patriarchae Constantinopolitano. — De ordinandis ex omni natione.	217
XIX. — Decano de Blakerna, et magistris P. Montiaco cantori et G. canonico Sancti Pauli Constantinopolitanis. — Super eodem.	219
XX. — Joanni Turonensi archiepiscopo. — Confirmatur compositio facta inter archiepiscopum Turon, et abbatem Cormaria.	219
XXI. — Abbatii de Sichem Halberstadiensis diocesis et Majori decano Halberstadiensi. — Committitur eis postulatio marchionis Brandenburg.	220
XXII. — Missio fundatori et fratribus leprosorum de Missino. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.	221
XXIII. — Electo et capitulo Coronensi. — Confirmat remissionem crustice.	221
XXIV. — Patracensi archiepiscopo, et episcopo Motonensi, et Coronensi electo. — Scribitur ad eus quosdam presumpptores.	222
XXV. — Thessuarario Thebano, et R. Atheniensi et Thebano canoniciis. — De archidiaconatu Audrevillensi.	222
XXVI. — Universis Latinis episcopis in Achaea constitutis. — Ut contenti sint suis terminis.	225
XXVII. — Praelatis ecclesiarium in Achaea constitutis. — Ne quis ex omnium nuncetur ex levia causa.	225
XXVIII. — Thessuarario, et Terrico et W. de Mirabello canoniciis Thebanis. — Confirmatur statutum de institutione personatum.	225
XXIX. — Oddoni Patracensi, et Terrico et W. de Mirabello canoniciis Thebanis. — De consecratione episcopi Amicensis.	224
XXX. — Eisdem. — Super eodem.	224
XXXI. — Aniopolitanum episcopo. — Confirmatur cordis inita inter ipsum et abbatem Lirinensem.	224
XXXII. — Abbatii et monachis Lirinensibus. — Super eodem.	226
XXXIII. — Mariae quandam Constantinopolitanam imperatrici illustri. — Confirmat donationem propriei nuptias.	226
XXXIV. — Eisdem. — Confirmat donationem factam ab imperatore.	227
XXXV. — Hemanelvi interpreti M. quandam Constantinopolitanum imperatoris illustris. — Confirmatur ei donatio facta ab imperatore.	227
XXXVI. — Abbatii et conventui Acapni. — Suscipitur sub protectione sedis apostolicae.	227
XXXVII. — Her. clensi archiepiscopo, et Cardicensi et Termopiliensi episcopis. — Maria imper. suscipitur sub protectione sedis apostolicae.	228
XXXVIII. — Eisdem. — De eadem re.	228
XXXIX. — Eisdem. — De libertate monasteriorum regalium.	228
XL. — Eisdem. — De custodia monasteriorum Montis Sancti.	229
XLI. — Termopiliensi et Cardicensi episcopis. — De libertate clerici.	229
XLII. — Eisdem. — Ut archiepiscopus Larissenus desistat ab indebitis exactiōibus.	230
XLIII. — Abbatii Sancti Ambrosii, et archidiacono Mediolanensi — Ut relaxent interdictum Pergamense.	230
XLIV. — Episcopo Galipolensi, et Sanctae Sophie ac de Blakerna decanus Constantinopolitanus. — Pro clero Constantiop. adversus patriarcham.	230
XLV. — Morello Tullensi canonico. — Confirmatur ei praebenda.	231
XLVI. — Capitulo Tullensi. — Super eodem.	233
XLVII. — Neopatrensi archiepiscopo, et episcopo Cithionensi, et Avelensi electo. — Confirmatur sententia quadam.	234
XLVIII. — Donato Casselensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.	234
XLIX. — Magistro Nicolaio Misnensi et Burcardo Wrenensi canoniciis. — Committitur eis quadam causa.	235
L. — Nobili Mulieri A. sorori nobilis viri marchionis Misnensis. — De causa divorciū eius rege Bohemia.	235
LI. — Ranulpho priori et conventui hospitalis Sancti Thomae martyris et Beati Antonii abbatis de Porta Miletii de Cadomo tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	235
LII. — R. de Sourebi clero. — Ei confirmatur praebenda Eboracensis.	244
LIII. — Alberto Ferentinati episcopo. — Conceditur quidam locus pro construendo molendino.	245
LIV. — Niciensi episcopo, et Lirinensi Claustralii et de Mogenis prioribus Antipolitanae diocesis. — Ut mulierem quadam ad maritum suum redire cogant.	243
LV. — Monachis Sancti Juliani, et... persone ecclesiae Sancti Dionysii de Ambasia. — Confirmatur quadam compotio.	246
LVI. — Canonicus Sancti Florentini. — Super eodem.	247
LVII. — Episcopo et magistro Flo. archidiacono Zamorensi et abbatii de Morerola diocesis Zamorensis. — Committit inquisitionem super excessibus canonicorum Portgalensem.	248
LVIII. — Burgensi episcopo. — De libertate monasterii Oniensis.	249
LIX. — Zamorensi et Legionensi episcopis. — De eadem re.	250
LX. — Zamorensi episcopo et magistris Mauricio archidiacono Toletano et Michaeli canonicō Segobiensi. — De eadem re.	252
LXI. — Eisdem. — De negotio capella S. Mariae de Castro Soris.	252
LXII. — Eisdem. — De causa monasterii de Ortega.	254
LXIII. — Archiepiscopo et suffraganeis Ecclesie Narbonensis. — De negotio Durandi de Osca.	256
LXIV. — Priori et capitulo Beate Marie de Salis Bituricensis. — Confirmat statuta ecclesie de Salis.	257
LXV. — Illustri regi Danorum. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.	258
LXVI. — Illustri regine Francorum. — De causa divorciū.	258
LXVII. — Eboracensi archiepiscopo. — De negotio Eboracensi.	259
LXVIII. — Episcopo, et abbatii Sancti Joannis in Vineis et decano Suessionensi. — Eis committitur causa praebenda Castelensis.	260
LXIX. — Fratribus monasterii Oniensis. — Confirmatur concordia facta inter episcopum Burgens, et monasterium Oniense.	262
LXX. — Episcopo Zamorensi, et Mauricio archidiacono	

- Toletano, et magistro Michaeli canonico Segobiensi. — De recipiendis testibus super præs riptione. 262
 LXXI. — Aurellanensi episcopo, et Eleemosynæ Cisterciensis et Bonævalis abbatis. — De electione abbatissæ S. Avitii. 263
 LXXII. — Herveo Trecensi episcopo. — De quadam præbenda Trecenti. 264
 LXXIII. — Episcopo, et I. archidiacono, et magistro N. de Duaco canonico Catalaunensi. — De eadem re. 267
 LXXIV. — Roffensi et Sares' erensi episcopis. — De dotallio B. regiae Anglorum. 268
 LXXV. — Episcopo, et magistro Florentio archidiacono Zamorensi, et abbatii de Morerola Zamorensis diocesis. — Scribitur pro episcopo Portugalensi. 270
 LXXVI. — Portugalensi episcopo. — De eadem re. 272
 LXXVII. — Durando de Osca, et Willelmo de S. Antonino, corumque fratribus in fide Catholica permanentibus. — De negotio Durandi de Osca et sociorum. 274
 LXXVIII. — Archiepiscopo et suffraganeis Terraconensis ecclesie. — De eadem re. 274
 LXXIX. — Priori et canonici Sanæ Catharine Waterfordensis. — Recipiuntur sub protecione apostolice sedis. 275
 LXXX. — Hugo Raymundi canonico Ebredunensi. — Absolvitur ab impotestate eujusdam mulieris. 276
 LXXXI. — Roberto abbatii monasterii Sancti Martini Troaricensis, ejusque fratribus tam praesentibus quam futuris, regulari vitam professi in perpetuum. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolice. 277
 LXXXII. — Gneznensi archiepiscopo et universi suffraganei ejus. — De statuto quadam facto a duce Polonice. 279
 LXXXIII. — Frederico illustri regi Siciliae. — Ut Canthan, episcopum recipiat in gratiam. 280
 LXXXIV. — Constantiæ illustri reginae Siciliae. — De donatione ei facta propter nuptias. 281
 LXXXV. — Turonensi et Burdigalensi archiepiscopis, et episcopo Pictavensi. — Redditur pristinus status presbytero penitenti. 282
 LXXXVI. — Nobili viro Simoni de Monteforti, comiti Ecclesiastici vicecomiti Biturensi et Carcassonensi. — Confirmat et civitatem Albiensem. 282
 LXXXVII. — Regensi episcopo et abbatii Cisterciensii apostolice sedis legatis. — Eis committit vices suas in causa fidei. 283
 LXXXVIII. — Eisdem. — Eis committitur accusatio adversus archiepiscopos. 283
 LXXXIX. — Archiepiscopo Strigoniensi. — De ecclesia constituta in fundo Romanæ Ecclie. 284
 XC. — Abbatii et conventui Sancti Germani de Pratis Parisiensis. — De muris urbis Paris. 284
 XCI. — Eisdem. — Confirmatur eis privilegium Lucii papæ. 285
 XCII. — Sancte Marie Dolensis et Sancti Joannis Angelicainsis abbatis Bituricensis et Xantoneensis diocesis, et archidiacono Bituricensi. — Scribitur adversus episcopum Pictavensem. 285
 XCIII. — Eisdem. — Adversus eundem episcopum. 287
 XCIV. — Universi archiepiscopis et episcopis ad quos litteræ istæ pervenerint. — De negotio Valdensium conversorum. 289
 XCV. Decane et canonici Waterforden. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolice. 293
 XCVI. — Abbatii Sancte Mariae Rotundæ. — Pineta ei adjicantur. 293
 XCVII. — Episcopo Cardicensi. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolice. 295
 XCVIII. — Illustri Constantinopolitano imperatori. — De libera potestate testandi in favorem ecclesiarum. 296
 XCIX. — Eisdem. — De restitutione ablitorum facienda ecclesiæ. 296
 CI. — Eisdem. — De eodem argumento. 297
 CI. — Archiepiscopo Neopatrensi et priori Sancti Demetrii Thessalonicensis et procuratori episcopatus Dimicensis. — Scribitur pro episcopo Cardicensi. 297
 CII. — Archiepiscopo Neopatrensi, et episcopo Davaliensi, et Avalonensi electo. — Ut bona ablatæ restituantur Ecclesie. 298
 CIII. — Archiepiscopo Neopatrensi et Nazorensi et Citrensi electis. — Scribitur pro arch. episcopo Larisseno. 299
 CIV. — Sydoniensi et Cardicensi episcopis, et electo Nazorensi. — Ut Dimicensis episcopus ad Ecclesiam suam redire cogatur. 300

- CV. — Nobilibus viris comestabulo Romaniae, W. de Larissa, domino de Armiro, et domino de Valestino, et aliis baronibus ac milibus provincie Larissenæ. — Scribitur eis ut restituant bona Ecclesie Larissenæ. 300
 CVI. — Archiepiscopo Larisseno. — Et sublevet pertatem episcopi Cardicensi. 300
 CVII. — Comestabulo Romaniae, domino de Armiro, A. de Plaerio, et aliis baronibus et populis Latinis et Graecis in Cardicensi diecesi constitutis. — Scribitur pro eodem. 300
 CVIII. — Illustri Constantiniopolitano imperatori. — De ablatis restituendis episcopo Citrensi. 301
 CIX. — Episcopo Sidoniensi, et electo Nazorensi, et procuratori Dimicensi. — De ablatis restituendis ecclesie Cardicensi. 301
 CX. — Archiepiscopo Thebano et Pavaensi et Sydoniensi episcopis. — De libera potestate testandi in favorem Ecclesiarum. 302
 CXI. — Sydoniensi et Cardicensi episcopis, et electo Nazorensi. — De ablatis restituendis Ecclesie Citrensi. 302
 CXII. — Archiepiscopo Neopatrensi, et episcopo Davaliensi, et electo Citrensi. — De decimæ solvendis. 302
 CXIII. — Archiepiscopo Neopatrensi et priori Sancti Demetrii Thessalonicensis, et procuratori episcopatus Dimicensis. 303
 CXIV. — Cardicensi, Synodensi et Termoplensi episcopis. — De subjectione monasterii de Sciro. 303
 CXV. — Illustri Constantiniopolitano imperatori. — De eadem re. 303
 CXVI. — Archiepiscopo Neopatrensi, et episcopo Sudoniensi, et electo Nazorensi. 304
 CXVII. — Illustri Constantinopolitano imperatori. — De tuitione episcopi Cardicensis. 304
 CXVIII. — Salzburgensi et Magdeburgensi archiepiscopis et abbatii de Pigavia Merseburgensis diocesis. — De matrimonio filiæ marchionis Misneus. 305
 CXIX. — Magistro et fratribus Jerosolymitani hospitalis. — Conformat donationem faciam a rege Armenia. 305
 CX. — Archiepiscopo Neopatrensi, et priori Sancti Demetrii Thessalonicensis, et procuratori episcopatus Dimicensis. — Conformat in eis causa episcopi Cardicensis aduersus Hospitalarios. 307
 CXI. — Mabilis mulier Januensi. — Ut fructus pignoris in sortem computentur. 308
 CXII. — Catholico, archiepiscopis et episcopis per Armenianam constitutis. — Datur eis privilegium. 310
 CXIII. — Episcopo Cremonensi. — De controversia pro principatu Aptiocheno. 310
 CXIV. — Universi abbatis Nigri ordinis per Rothomagensem provinciam constitutis. — De capitulo celebrando semel in anno. 312
 CXV. — Magistro et fratribus hospitalis Teutonicorum Acconensi. — Ne alba palia deferant. 312
 CXVI. — Super eodem. 313
 CXVII. — Rothomagensi archiepiscopo. — Respondet ad ejus consulta. 313
 CXVIII. — Gneznensi archiepiscopo. — De Prussis noviter conversis. 313
 CXIX. — Joanni episcopo Albanensi. — Confirmat quandam sententiam. 316
 CX. — Episcopo Parisiensi. — Ut præbenda reservata conferatur consanguineo papæ. 317
 CXXI. — Magistro Peregrino capellano nostro. — Super eodem. 318
 CXXII. — Turonensi archiepiscopo, et episcopo Engolismensi et abbati Gratiae Deli Cisterciensis ordinis. — Scribitur adversus canonicos Cellenses. 318
 CXXIII. — Petro Negro canonico Sancti Ursini Bituricensi. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolice. 320
 CXXIV. — Novariensi electo. — De causa episcopi Albiganensis. 320
 CXXV. — Archiepiscopo et capitulo Magdeburgensi. — Confirmatur quadam concordia. 322
 CXXVI. — Atheniensi et Neopatrensi archiepiscopis, et episcopo Davaliensi. — Scribitur pro Templariis. 323
 CXXVII. — Eisdem. — De eodem argumento. 324
 CXXVIII. — De electione archiepiscopi Thebani. 324
 CXXIX. — Castoriensi et Zatoriensi episcopis Ecclesie Thebanæ suffraganeis. — Ut electo Thebanæ obediens præstant. 325
 CXL. — Priori Sancti Joannis in Monte Bononiensi, et Archiepiscopo de Camoo Galliano Mutinensis diocesis,

et G. doctori decreto-um Bononie commoranti. — Adversus abbatem Sancti Bartholomei Ferrarensis.	325	pania. — Confirmatur compositio facta "cum rege".	330
XL. — Al. Rigensi ep scopo. — Confirmatur quedam compositio.	326	CLXXXI. — Episcopio Tiburtino. — Quod filius censenus est quem pater et mater publice recognoverint.	330
XLII. — Wolcuino magistro et fratribus militiæ Christi in Livonia constitutis. — Super eodem.	327	CLXXXII. — Abbatii Sancti Victoris, cancellario, et decano Sancti Marcelli Parisiensis. — Confirmatur epistola 147, libri xii.	331
XLIII. — Magistro et fratribus militiæ Templi. — Confirmatur eis ecclesia data a legato.	327	CLXXXIII. — Archiepiscopis et episcopis per Hispaniam constitutis. — De subsidio præstanto regibus adversus Saracenos.	333
XLIV. — Eisdem. — Confirmat diversas possessiones.	328	CLXXXIV. — Constantinopolitano patriarchæ. — Ne Graeci faveant Michalicio.	333
XLV. — Eisdem. — De eodem argumento.	328	CLXXXV. — Salimbreensi episcopo, et Sancta Maria de Blakera et Sancti Georgii de Mangonia decanis Constantinopolitanis. — De unione Ecclesiæ Medensis cum Verisiensi.	333
XLVI. — Eisdem. — Ejusdem argumenti.	328	CLXXXVI. — Salimbreensi episcopo. — De dividendis proventibus ecclesiasticis.	333
XLVII. — Fratribus militiæ Templo in Romania. — Confirmat donationem Viridarii.	329	CLXXXVII. — Palentino et Burgensi episcopis, et abbatii de morimundo Cisterciensis ordinis.	336
XLVIII. — Eisdem. — Confirmat donum Pasalani.	329	CLXXXVIII. — Nobili viro comiti Tolosano. — Ut hæreticus de terris suis ejiciat.	336
XLIX. — Eisdem. — Confirmat donum Paliopolis.	329	CLXXXIX. — Nobili viro Simoni comiti Leicestrie, domino Montisfortis. — Ut censum exigat apostolice sedi deponit.	337
CL. — Eisdem. — Confirmat casale Laffustan.	330	CXC. — Philippo illi strati regi Francorum. — Ut regalia restituuntur episcopis Aurelian. et Autissiodorensi.	337
CLI. — Termopilensi episcopo, et electo Citrensi, et priori Sancti Demetrii Thessalonicensis. — Scribitur pro Templariis aduersus episcopum Citrenensem.	330	CXCII. — Archiepiscopo et suffraganei Ecclesie senensis. — Super eodem.	339
CLII. — Larisseni et Neopatrensi archiepiscopis, et electo Citrensi. — Pro iisdem aduersus marchionissam Montisferrati.	330	CXCIII. — Atheniensi, Neopatrensi, et Sariseno archiepiscopis, et Davaliensi, Sermopilensi, Avalonensi, Sydoniensi, Gasioriensi, et Zaratoriensi episcopis, et Thebano, Citenensi, Nasoresensi, et Valacensi electis. — De resignationibus ecclesiarum factis per nobiles Thessalonicenses.	360
CLIII. — Davaliensi et Zaratoriensi episcopis, et electo Nazoresensi. — Pro iisdem aduersus dominum Nigripontis.	331	CXCIV. — S. G. potestati, conciliarii, et universo populo Pisani. — Ne Ottoni imperatori excommunicato dent favorem.	360
CLIV. — Archiepiscopo Neopatrensi et episcopo Davaliensi, et Nazoresensi electo. — Pro iisdem.	331	CXCV. — Gimmundo militi Alatrico. — Clerici defuncti patrimonium pertinet ad ejus heredes.	362
CLV. — Cardicensi et Davaliensi episcopis, et electo Zaratoriensi. — De cause Templariorum cum archiepiscopo Patracensi.	331	CXCVI. — Loaniensi et Findarensi episcopis, et abbatii de Magio Limircensis Diocesis. — Cassat electionem episcopi Ymilicensis.	363
CLVI. — Eisdem. — Ejusdem argumenti.	332	CXCVII. — Episcopo et Gervasio archidiacono Suessoniensi, et abbatii Vallis-Clare Cisterciensis ordinis Laudunensis diocesis. — Prorumpens contra judicem arbitrio superioris punitur.	366
CLVII. — Episcopo et cantori Zamorensi, et abbatii de Moreroli diocesis Zamorensis. — Confirmatur electio cantoris.	333	CXCVIII. — Priori et fratribus Sanctorum Quatuor Coronatorum. — Confirmatur concordia.	367
CLVIII. — Midnensi electo, et abbatii Lesburnensi Monasteriorum i diocesis, 'et custodi Monasteriensi — De translatione episcopi Osnaburgensis.	334	CXCIX. — Magistro et fratribus militiæ Templo in Hungaria constitutis. — Confirmatur communatio.	368
CLIX. — Archiepiscopo Patracensi'. — Ut canonicos S. Ruffi institutu in ecclesia Patracensi.	334	CXX. — Eisdem. — Confirmatur eis donationes factae a rege Hungarie.	368
CLX. — Abbatii et conventui Sancti Ruffi — Super eodem.	335	CC. — Abbatii et conventui Simigiensi. — Recipiuntur sub protectione B. Petri.	368
CLXI. — Archiepiscopo Larisseni, et episcopo Cithoniensi. — Contra nobiles Achæa detinentes bona ecclesiastica.	335	CCL. — Magistro Boilo canonico Lemoicensi. — Confirmatur ei praebenda.	369
CLXII. — Eisdem. — Super eodem.	339	CCLI. — Magistro Andreæ scriptori nostro canonico Lemoicensi. — Super eodem.	371
CLXIII. — Eisdem. — Ejusdem argumenti.	339	CCLII. — Abbatii et conventui Sancti Stephani Divonensis Lingonensis diocesis. — Adversus Herveum canonicum Divonensem.	371
CLXIV. — Eisdem. — Super eodem.	340	CCLIII. — Abbatii et conventui Sancti Berhini. — Nulli esse dandum pro benedictione abbatum.	372
CLXV. — Ar. hi. episcopo Patracensi. — Ejusdem argumenti cum epistola 165.	340	CCLIV. — Eisdem. — Ne beneficia non vacantia promittantur.	372
CLXVI. — Decano, archidiacono de Leseo, et magistru Hugo canonico Cabilonensi. — De libero accessu laicorum ad ordinem Cisterciensem.	341	CCLV. — Eisdem. — Confirmatur quasdam possessiones.	373
CLXVII. — Decano, archiepiscopo. — De sustentatione balivi.	341	CCLVI. — Universis monachis obedientiarum monasteriorum Saxivivi. — De reformatio monasterii ejusdem.	373
CLXVIII. — Abbatii et conventui Altaecumbre. — De monachis mittendis ad archiepiscopum Patracensem.	341	CCLVII. — Abbatii Bievallis Cisterciensis ordinis Eborenensis diocesis, et decano et thesaurario Eborenensis. — Ecclesia quedam deputatur usibus hospitalitatis.	374
CLXIX. — Nobili viro Gaverido principi Achæa. — De muniendo ecclesia Patracensi.	342	CCLVIII. — Morinensi episcopo, et Morinensi et Sancti Audomari Morinensis diocesis Decanis. — De congrua portione danda capellaniis.	375
CLXX. — Larisseni archiepiscopo, et episcopo Cithoniensi. — Ut archiepiscopus Patracensis fruatur terra de Larsa.	342	APPENDIX LIBRI TERTII DECIMI.	
CLXXI. — Eisdem. — De satisfactione facienda archiepiscopo Patracensi.	343	CCLIX. — Archiepiscopo Ravennatensi et suffraganeis eius. — Adversus Ottонem imper.	375
CLXXII. — Eisdem. — De reverentia exhibenda prælatis.	343	CCLX. — Autissiodorensi episcopo. — De erectione novarum parochiarum.	376
CLXXIII. — Eisdem. — Ut possessiones restituuntur Ecclesia Patracensi.	343	Guillelmi, Autissiodorensis episcopi, epistola ad omnes fideles.	377
CLXXIV. — Monothonensi et Amiciensi episcopis. — De p[ro]p[ri]e legatis Ecclesie Patracensi.	344	.LIBER DECIMUS QUARTUS. — Pontificatus anno IV. Christi 1211.	
CLXXV. — De Claromarisco et de Longovillari abbatis Cisterciensis ordinis, et decano Mosteroli, Morinensis et Ambianensis-dicessum. — De reformatione monasterii S. Judæi.	344	I. — Episcopo Basiensi, et de Luzila et de Tannibach	
CLXXVI. — Abbatii et conventui monasterii Sancte Marie de Carrazeto Cisterciensis ordinis. — Confirmat concessionem regis Legionensis.	345		
CLXXVII. — Aduiphio quondam Co'oniensi archiepiscopo. — Conceduntur ei quædam gratiae.	346		
CLXXVIII. — Magistris Palmario et Ricardo canoniciis Lucanis. — De presbytero contra sententiam latam tergiversante.	347		
CLXXIX. — Compostellano archiepiscopo. — De reducendis monialibus in monasterium de Lorbano.	348		
CLXXX. — Nobili mulieri Blanchæ comitissæ Cam-			

abbatis Cisterciensis ordinis, Constantiensis et Basiensis diocesum. — Confirmat electionem praepositi Constantiensis.	377
II. — Waltero praeposito Constantiensi. — Super eodem.	379
III. — Archiepiscopo Toletano et Tirasonensi, Colimbiensi, et Zamorensi episcopis. — De subsilio praestando regibus adversus Saracenos.	379
IV. — Aldefonso illustri regi Castellae. — Super eodem.	380
V. — Primogenito Charissimi in Christo filii nostri A. illustris regis Castellae. — Super eodem.	381
VI. — Abbatu ecclesie sancte Crucis sitae super fluvium Anglie juxta oppidum ejusdem nominis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	381
VII. — Raynaldo Brancaleoni Sitino. — Recipitur sub protectione beati Petri.	382
VIII. — Illustri regi Portugalensi. Redarguitur de quibusdam excessibus.	383
IX. — Compostellano archiepiscopo. — Super eodem.	383
X. — Eudem. — De negotio episcopi Colimbiensis cum Egitanieusi.	386
XI. — Archiepiscopo et suffraganei ecclesie Senensis. — De clericis promotis ab episcopis non suis.	387
XII. — Abbatissa et monialibus Auriacensis. — Ne beneficia non vacanta promittantur.	388
XIII. — Henrico electo Sancti Stephani Herbipoliensis. — Ejus electio confirmatur.	388
XIV. — Ratisponensi episcopo, et de Sancto Emmeranno Ratisponensi et Prwenigenensi Ratisponensis diocesis abbatis. — Super eodem.	390
XV. — Archiepiscopo Senonensi, et Niverensi episcopo, et magistro Roberto de Corzon canonico Parisiensi. — De presbitero Lingonensi accusato de heresi.	391
XVI. — Magistro Gilberto canonico sanctorum apostolorum Constantinopolitano. — Confirmatur ei praebenda.	392
XVII. — A. canonico Sanctæ Sophiae Constantinopolitano. — De eodem argumento.	392
XVIII. — Hugoni abbati monasterii Sancti Salvatoris Karrofensis, ejusque Fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	392
XIX. — Hugoni abbati et conventui Karrofensi. — De electione abbatis Andrensis.	393
XX. — Fratribus militiae Templi Sancti Philippi de Plano Auximanae diocesis. — De concordia inter episcopum et Templarios Auximanos.	397
XXI. — Cantori, magistro, E. de Hennin. et Her. Pedigentari canonicis Atrebatenibus. — De quadam praebenda Ariensi.	399
XXII. — Abbatu et conventui Fossenovæ. — Confirmatio compositio facta cum Pipernensis.	401
XXIII. — Priori et conventui Andrensi. — De fidei- jussione vetita monachis.	402
XXIV. — Eisdem. — Ut eis licet divina officia celebra tempore interdicti.	403
XXV. — Abbatu et conventui Sancti Auberti Camerensis. — Confirmat eorum possessiones.	404
XXVI. — Abbatu et conventui Sancti Quintini Belvacensi. — Ne beneficia non vacanta promittantur.	404
XXVII. — Abbatu et conventui Sancti Eligii Noviomagensis. — Super eodem.	404
XXVIII. — Petro illustri regi Aragonum. — Revocat donationes ab eo factas in minori aetate.	404
XXIX. — Episcopo Lingonensi et nobili viro duci Burgundie. — De reformatione monasterii S. Benigni Divisionensis.	403
XXX. — Lingonensi episcopo. — Super eodem.	407
XXXI. — Magistro Nicolao Misnensis et Arnaldo de Stendal Halbestaliensis diocesis canonicis. — Ejusdem argumenti cum epistola 49 libri xii.	407
XXXII. — Auxitano archiepiscopo. — Ut cedat oneri episcopali.	408
XXXIII. — Super eodem.	409
XXXIV. — Uticensi episcopo apostolicæ sedis legato. — De electione episcopi Carcassoniensis.	409
XXXV. — Uticensi episcopo et abbati Cisterciensi apostolicæ sedis legalis. — Ut comitatum Melgiorense recipient.	410
XXXVI. — Arelatensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. — De sententia lata contra comitem Tolosanum.	410
XXXVII. — Eisdem. — Super eodem.	411
XXXVIII. — Vivariensi episcop. — Super eodem.	411
XXXIX. — Uticensi episcopo et abbati Cisterciensi apostolicæ sedis legitimi. — Ne indebita pedagia exiguntur regalia dona.	411
XL. — Eisdem. — De sententia lata contra Roncemurum.	411
XLI. — Capitulo ecclesie Romanensis. — Confirmatur eius regalia dona.	411
XLII. — Eisdem. — Confirmantur eorum statuta.	412
XLIII. — Gneznensi archiepiscopo. — De confirmatione privilegiorum.	412
XLIV. — Episcopo quondam Halberstatensi, et abbati de Sichem. — Scribitur ei pro archiepiscopo Gneznensi.	413
XLV. — Abbatissæ Auregnaciensi. — Ne monasterium temere excommunicetur.	413
XLVI. — Abbatissæ ac conventui Auregnaciensi. — Ne quid exigatur pro benedictione abbatissæ, etc.	414
XLVII. — Abbatu et conventui Sancti Quintini Belvacensi. — De electione abbatis.	414
XLVIII. — Episcopo Brixineni, et Aquilegensi decano, et magistro Hug. canonico Ratisponensi. — De causa capituli Gurcensis.	415
XLIX. — Abbatu et conventui monasterii Cauriensi. — Recipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.	416
L. — Sororibus de Murcedo. — Confirmatur quoddam statutum.	416
L.I. — Nobili viro Wladislao nato quondam Nobilis viri Oddonis ducis Poloniae. — Recipitur sub protectione beati Petri.	416
L.II. — Archiepiscopo Senonensi et suffraganei eius. — De negotio episcoporum Aurelianensis et Autissiodorensis.	417
L.III. — Turritano archiepiscopo. — Datur episcopo Sorran facultas cedendi.	421
L.IV. — Abbatu et conventui Reomensi. — Adversus exactions episcoporum.	421
L.V. — Abbatu Theologi, et priori Cisterciensi. — De reformatione monasterio Reomensis.	421
L.VI. — Sanctæ columbe Senonensis et Sancti Germani Autissiodorensis abbatis, et decano Autissiodorensi. — Ejusdem argumenti cum epistola 54.	423
L.VII. — Toletano archiepiscopo. — Excusat quod non possit de primatia judicare.	425
L.VIII. — Illustri regi Portugalie. — Confirmat eius testamentum.	425
L.IX. — Sancio illustri regi Portugaliensi. — Super eodem et alii.	426
L.X. — Compostellano archiepiscopo, et Bracarensi electo, et Zamorensi episcopo. — Ut faciant observari testamentum regis.	425
LXI. — Guidoni abbati monasterii Sancti Joannis Reomensis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	425
LXII. — Guidoni abbati monasterii Sancti Michaelis de Tormodoro, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — Super eodem.	427
LXIII. — Electo et clero Laudunensi. — De non temere excommunicando.	429
LXIV. — Patriarchæ Jerosolymitano apostolicæ sedis legato. — De excommunicatione regis Armeniae.	430
LXV. — Patriarchæ Antiocheno. — De eadem re.	451
LXVI. — Joanni regi Jerosolymitano illustri. — Super eodem.	452
LXVII. — Decano et conventui Casinensi. — De electione abbatis Casinensis.	453
LXVIII. — Illustri regi Avoguia. — Hortatur ad defensionem terre sanctæ.	453
LXIX. — Nobili viro soldano de Alapia, ad veritatis perverne notitiam, et in ea salubriter permaneare. — Commendat ei patriarcham Antiochenum.	453
LXX. — Petru patriarcha Antiocheno. — Ut duas prebendas creare possit in sua Ecclesia.	454
LXXI. — Eisdem. — De processionibus dandis in emphytesin.	455
LXXII. — Eisdem. — Hortatur eum ad constantiam.	455
LXXIII. — Nidrosiensis archiepiscopo et suffraganeis ejus. — Super dissensione de regno Norwegie.	456
LXXIV. — Neapolitano archiepiscopo. — Quid licet tempore interdicti.	457
LXXV. — Cyrius scrinario Urbis — Ne gravetur ab aliquo quod acta rupit iussa pape.	458

- LXXVI. — Cremonensi episcopo, et Albanensi electo apostolice sedis legato, nec non et abbatii Columba. — Ut Ferrarensi Ecclesiae idoneum pastorem præficiant. 458
 LXXVII. — Archiepiscopo Ravennati. — Ut castrum Argentei custodiantur. 459
 LXXVIII. — Albanensi electo apostolicae sedis legato. — De excommunicatione Ottonis imperatoris 459
 LXXIX. — Potestati et populo Bononiensi, spiritum consilii sanioris. — Ut relinquunt partes Ottonis. 440
 LXXX. — Albanensi electo, apostolicae sedis legato. — De sedatione castri Ferrarie. 440
 LXXXI. — Episcopo Capadociensi, et abbatii Cavensi Saltitanitanae diocesis. — De electione episcopi Policastrensis. 440
 LXXXII. — Episcopo Uticensi apostolicae sedis legato, et P. de Monte Lauro Aquensi archidiacono, et magistro Thediso nuntio nostro canonico Januensi. — De reformatione monasterii Massiliensis. 443
 LXXXIII. — Priori Sancti Hilarii de Cella, et B. Sancti Petri et magistro Stephano Gaschet Sancta Mariae Majoris canonicos Pictavensibus. — De quodam recipiendo in canonicum. 443
 LXXXIV. — Andrei illustri regi Hungariae. — De discordia inter ecclesiæ Strigoniensem et Colocensem. 417
 LXXXV. — Ultrasilvano episcopo — Confirmatur electio prepositi Scibiniensis. 448
 LXXXVI. — Nobili viro Petro Anibaldi senescal nostro. — Concedit ei dominium et regimen castri Corani. 448
 LXXXVII. — Hugonij abbati et conventui Majoris Monasterii Turonensis. — Confirmat eis monasterium Fontis Giardi. 449
 LXXXVIII. — Episcopo et decano et cantori Andergvensibus. — Super eodem. 451
 LXXXIX. — Henrico Gnezeni archiepiscopo. — De electione episcopi Poznaniensis. 451
 XC. — Episcopo Salimbiensi, et Varisiensi electo, et Theoderico canonico Constantinopolitano. — Confirmatur electio episcopi Nicomediensis. 453
 XCI. — Fratribus militum templi de Aventino. — Confirmatur quendam transactio. 453
 XCII. — Abbatii et monachis Criptæ Ferrate. — Super eodem. 456
 XCIII. — Patriarchæ Gradensi, et episcopo Castellano. — De electione episcopi Durachiensis. 456
 XCIV. — Archiepiscopo Heraclensi, et decano Sanctorum Quadrangulæ Constantinopolitano — De abbatibus Ecclesiæ et Sophiae restituendis. 456
 XCV. — Ebredunensi archiepiscopo, et Uticensi apostolicae sedis legato et Regensi episcopo. — De absolutione Roncelini. 457
 XCVI. — Pisano archiepiscopo super eodem. 458
 XCVII. — Capitulo Sancte Sophie, ac universis praelatis conventionalium ecclesiæ Constantinopolitanarum. — De electione patriarchæ Constantinopolitanæ. 459
 XCVIII. — Episcopo Zaratonensi et decano Thebano, et cantori Davalensi. — Delegat inquisitionem contra episcopum Neopatrem. 460
 XCIX. — Abbatii et conventui de Flore. — Confirmatur eis Ecclesia Calabromaritæ. 461
 CI. — Archiepiscopo et decano et cantori Cusentini. — Super eodem. 461
 CI. — Nobili viro C. judici Turritano. — Adversus Ottomem imper. Siciliæ in habitem. 463
 CII. — Turritano et Arborensi archiepiscopis. — Quod consilium tribuant judici Calaritano. 463
 CIII. — Turritano archiepiscopo. — De matrimonio ejusdem judicis. 463
 CIV. — Hierosolymitano patriarchæ apostolicae sedis legato. — De causa comestabili regni Cypr. 466
 CV. — Patriarchæ Antiocheno. — De revocanda uxore O. de Impera. 466
 CVI. — Priori et fratribus Sancti Bartholomæi de Trisilio Carthusiensis ordinis tam præsentibus quam futuris eremeticæ vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 467
 CVII. — Priori et fratribus Carthusiensibus. — De presbitero qui causavit aborsum. 469
 CVIII. — Universi archiepiscopis et episcopis ad quos litteræ istæ pervenerint. — De terminandis pacifice littibus Carthusiensium et Cisterciensium. 469
 CIX. — Charissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Constantinopolitano imperatori. — Ut castrum de Sutum restituant Templariis. 470
 CX. — Thebano capitulo. — Confirmat remissionem cruxicæ. 470
 CXI. — Archiepiscopo et dilectis filiis decano et T.

- canonico Thebanis. — Ejusdem argumenti cum epistola 153 libri xiii. 471
 CXII. — Avelionensi episcopo, et dilecto filio thesaurario et T. canonico Thebanis. — Confirmatur compositione facta inter archiepiscopum et capitulum Atheniense. 471
 CXIII. — Archiepiscopo Sancti Laurentii, abbatii Sancti Gemini et Sanctæ Mariæ Novæ et Sancti Angeli de Spata, Sancti Stephani de Platea Fraianorum. — Confirmatur eis relaxatio procuracionum. 472
 CXIV. — Abbati Sancti Stephani Bononiensis, et magistro Gregorio decretorum doctori Bononiae commorant. — Ut suspendant episcopum Alexandrinum. 472
 CXV. — Nobili mulieri filia Sanchi quondam regis Portugalensis. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae. 473
 CXVI. — Archiepiscopo Compostellano, et Ulixbonensi et Egitanensi episcopis. — Super eodem. 474
 CXVII. — Nobilibus mulieribus Tarascae reginae et S. filiabus S. quondam regis Portugalensis. — Super eodem. 474
 CXVIII. — Compostellano archiepiscopo, et Zamorensi et Astoriensi episcopis. — De eodem. 475
 CXIX. — Priori et conventui Sancti Vincentii Ulixbonensis. — Confirmatur compositione facta cum episcopo Ulixbonensi. 475
 CXX. — Abbati, superiori et sacristæ Allobatii Ulixbonensis diocesis. — Super eodem. 475
 CXXI. — Lundensi archiepiscopo et episcopo Rigensi. — De dispensatione obtenta per falsitatem. 476
 CXXII. — Cesaraugustano et Tyrasonensi episcopis, et R. Lan archidiacono Jaccensi Oscensis diocesis. — De electione episcopi Pamploniensis. 476
 CXXIII. — Episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris et cancellario Parisiensi. — Scribitur pro monachis Vezeliacensibus. 478
 CXXIV. — Episcopo, et dilectis filiis abbati Sancti Lupi, et decano Trecensi. — Pro iisdem. 479
 CXXV. — Gebennensi episcopo, et dilectis filiis abbati de Abundancia et priori de Condamina Gebennensis diocesis. — Committitur eis inquisitio contra archiepiscopum Bisuntinum. 479
 CXXVI. — Episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris, et magistro Roberto de Corzon canonico Parisiensi. — Scribitur pro monachis Vezeliacensibus. 481
 CXXVII. — Senonensi archiepiscopo et suffraganeis eius. — Super eodem. 484
 CXXVIII. — Archiepiscopo Senonensi, et episcopo et dilecto filio decano Trecensi. — De negotio episcopi Aurelian. et camerarii regis. 485
 CXXIX. — Episcopo Esculano. — Ne clerici sint tabellones. 486
 CXXX. — Abanensi electo, apostolicae sedis legato. — Ut juniores canonici cogi possint ad fortiorum gradum. 487
 CXXXI. — Illustri regi Francorum. — De libertate terlandi in favorem ecclesiæ. 487
 CXXXII. — Abbatii et conventui Sancti Germani de Pratis Parisiensi. — Confirmatur quædam sententia lata pro eis. 488
 CXXXIII. — Magistro Roberto de Corzon canonico Parisiensi et coniudicibus suis. — Dantur inducere ad executionem voti. 495
 CXXXIV. — Hierosolymitano patriarchæ apostolicae sedis legato. — De electione archiepiscopi Nicosiensis. 494
 CXXXV. — Abbatii et conventui Sancti Vedasti Atrebantis. — Confirmatur quædam compositione. 494
 CXXXVI. — Preposito ecclesiæ Sancti Evasi de Casali, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 495
 CXXXVII. — Capitulo Sancti Evasi de Casali. — De subiectione Ecclesiæ Paciænensis. 496
 CXXXVIII. — Episcopo et custodi Argentinensi. — Ne vulgaris judicia exercerantur a presbyteris. 502
 CXXXIX. — P. preposito Ebredunensi subdiacono nostro. — Recipitur sub protectione B. Petri. 502
 CXL. — P. subdiacono nostro preposito, et capitulo Ebredunensi. — De supplenda negligientia prælatorum. 505
 CXLI. — Abbatii et conventui Corbeiensi. — Confirmatur quædam sententia. 505
 CXLII. — Universi episcopis in quorum episcopatibus malefactores Corbeiensi monasterii commorantur. — Adversus malefactores monasterii Corbeiensi. 504
 CXLIII. — Abbatii et conventui Sancti Maglorii Parisiensis. — Ne quid exigatur pro installatione abbatie. 504

- CXLIV. — Priori Grandimontensi. — Confirmantur quædam statuta. 504
 CXLV. — Priori et conventui Grandimontensi. — Super reformatione ejusdem monasterii. 505
 CXLVI. — Patriarchæ Alexandrino. — Consolatur captivos Christianos. 506
 CXLVII. — Patriarchæ Hierosolymitano apostolice sedis legato. — De communione captivorum. 507
 CXLVIII. — Universi captivis in Alexandria et Babylonie constitutis. — Super eodem. 509
 CXLIX. — Magistro et fratribus militiae Christi in Riga. — Differt erectionem episcopalis sedis. 509
 CL. — Abati Sancti Victoris Parisiensis. — Interpretatur quodam privilegium eidem abbatii concessum. 510
 CLI. — Decano et capitulo Beati Aniani. — Quis residere censundis sit. 510
 CII. — Abbatii Sancti Salvatoris de Breda Gerundensis diocesis, et magistris Vitali subdiaconi nostro et Arnaldo canonici Herdensibus. — Delegat correctionem monasterii S. Cucufatis. 511
 CLIII. — Electo et praeposito Colocensibus. — Confirmatur electio praepositi Cibiniensis. 513
 CLIV. — Illustri regi Castellæ. — Consolatur eum in tribulatione sua, et dat indulgentias. 513
 CLV. — Senonensi archiepiscopo et suffr. ganeis ejus. — Super eodem. 514
 CLVI. — Illustri regi Hungariae. — De concordia inter Ecclesias Strigoniensem et Colocensem. 515
 CLVII. — Sancta Genovefa Parisiensis et Boni Radii Cisterciensis ordinis diocesis Autissiodorensis abbatibus, et decano Aurelianensi. — De quadam venditione infra mandata vel confirmatione. 518
 CLVIII. — Aurelianensi et Autissiodorensi episcopis et magistro W. de Vienne canonico Autissiodorensi. — Beneficiorum superfluitas damnata. 520
 CLIX. — Gebennensi episcopo. — Respondet ad ejus consu ta. 520
 CLX. — Episcopo et dilectis filiis et canoniciis Parmensis. — De probenda collatione papæ reservata. 523
APPENDIX LIBRI DECIMI QUARTI.
 CLXI. — Hugo priori et conventui Andreensi. — Ut beneficia non vacantes non promittantur. 523
 CLXII. — Eisdem. — Confirmat quædam redempcionem reddituum ecclesiasticorum. 523
 CLXIII. — Philippo illustri regi Francie. — De negotio comitis Tolosani. 524
 CLXIV. — Decanu et capitulo capellæ ducis Divisionis. — Confirmantur eis bona concessa a duce Burgundie. 525
 CLXV. — Joanni abbatii et conventui Sancti Pauli. — De confirmatione privilegiorum. 527
APPENDIX AD LIBRUM XIV. 529
 Epistola inocentii in causa Brochardi de Avenis. 529
Liber DECIMUS QUINTUS. — Pontificatus anno xv, Christi 1212.
 I. — Capitulo Lingonensi. — De revocandis possessiobibus alienatis. 529
 II. — Eisdem. — De electione decani. 541
 III. — Magdeburgensi et Maguntino archiepiscopis, et eorum suffraganeis. — Contra Waldemarum intrusum Breensem. 541
 IV. — Episcopo et capitulo Pictavensi. — Confirmatur quædam concordia. 542
 V. — Electo et monachis Sancte Marie de Peroallo. — Recipitur sub protectione B. Petri. 544
 VI. — G. de Vallibus, magistro G. et P. de Fimis canonici Landunensibus. — Quod clausula *Si est ita ad omnia rescripti referuntur.* 544
 VII. — Colocensi electo, et Soksardensi et de Sekudwor Cisterciensi ordinis abbatibus Quinqueclesiensis diocesis. — Dirimit item inter episcopum Vesprimensem et abbatem S. Martini. 545
 VIII. — Priori et fratribus de Ba'neolis. — Confirmat eorum bona. 548
 IX. — Episcopo Magalonensi. — Ut de terris in comitatu Melgorii cognoscet. 549
 X. — Abbatii et priori Sancti Victoris et magistro G. Cornuto canonico Parisiensi. — De corpore B. Lupi archiepiscopi Senonensis. 549
 XI. — Morimontensi et Sancti Stephani Divisionensis abbatibus Lingonensi diocesis, et Majori archidiacoно Lingonensi. — Ut cognoscant de falsitate litterarum. 550
 XII. — R. de Bellovidere Camerario et S. de Berov. et S. de Burgo Guarin. canonici Carnotensibus. — De interdicto prolatio ab episcopo Aurelianensi. 550
 XIII. — Potestati Orianensi. — Contra nobilem quemdam detinentem castra Ecclesie. 552
 XIV. — Lundensi archiepiscopo apostolice sedis legato.
- Constitutus legatus apostolice sedis. 553
 XV. — Toletano et Compostellano archiepiscopis. — De belo aduersus Saracenos. 553
 XVI. — Petro abbatii monasterii Sancti Angeli quod situm est in suburbio Pistoriensis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 554
 XVII. — Episcopo Lingonensi, et abbatii Villariensi Metensis diocesis, magistro N. canonico Virdunensi. — De quadam præbenda Metensi. 555
 XVIII. — G. Thessalonicensi archiepiscopo ejusque successoribus canonico substituendis in perpetuum. — Eum constituit primatem et legatum sedis apostolicae. 555
 XIX. — Episcopo Havelbergensi, et de Sichem et de Lapide Sancti Michaelis Cisterciensi ordinis abbatibus Alsteratenis diocesis. — De restituzione præbenda. 558
 XX. — Maguntiensi et Magdeburgensi archiepiscopis apostolice sedis legatis. — De conservandis beneficiis eorum qui ab Ottone recesserunt. 559
 XXI. — Nobili viro Gaufredi de villa Ardnini principi Achiae. — Scribitur pro canonice ecclesie Patracensis. 559
 XXII. — Eadem. — De possessionibus restituendis Ecclesie Landrevillensi. 560
 XXIII. — Capitulo Piverensi. — De quadam præbenda. 561
 XXIV. — A. illustri regi Portugalensi et heredibus eius in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae. 562
 XXV. — Nobili viro Guidoni de Polenta. — Recipitur sub protectione B. Petri. 563
 XXVI. — Thebano archiepiscopo. — De sublevanda paupertate episcopi Zaratonensis. 564
 XXVII. — Nobili viro M. Domino de Gravia. — Ut quedam malefactores corrigantur. 564
 XXVIII. — Archiepiscopo et capitulo Thebanis. — De non recipiendi excommunicatis. 564
 XXIX. — Episcopo, decano, et cantori Davaliensibus. — Ut quisque finibus suis sit contentus. 565
 XXX. — Archiepiscopo Thessalonicensi, et electo Delticiensi, et thesaurario Sancti Demetrii Thessalonicensi. — Delegat cognitionem de injectione manuum violentia. 565
 XXXI. — Episcopo Tavriniensi, et preposito Sancti Gaudentii Novariensis. — Cassat Ottonis imp. sententiam in episcopum Cumani. 566
 XXXII. — Abbatii monasterii Sancti Severini, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 566
 XXXIII. — Salimbrensi episcopo. — Ut exhibeat sacramenta ecclesiastica quibusdam exemplis. 568
 XXXIV. — Decano et capitulo Sancti Macuti de Barro. — Recipitur sub protectione B. Petri. 568
 XXXV. — Preposito, custodi, et scholastico Monasteriensi. — De electione praepositi Bunnensis. 568
 XXXVI. — Archidiacoно Papiensi. — Ne judices ab Ottone dati procedant. 569
 XXXVII. — Abbatii de Nonantula Mutinensis diocesis. — Confirmat reservationem vacaturam præbenda. 569
 XXXVIII. — Episcopo et capitulo Xantoniensibus. — De quadam præbenda Xantoniensi. 570
 XXXIX. — Archiepiscopo Senonensi. — Scribitur pro episcopis Aurelianensi et Autissiodorensi. 570
 XL. — Philippo illustri regi Francorum. — Eiusdem argumentum cum superiore. 571
 XLI. — Archidiacoно, succentori et magistro R. de Remis canonici Parisiensibus. — De jure patronatus Ecclesie de Sanctis. 571
 XLII. — Thessalonicensi archiepiscopo. — Dimitriensis electus absolvitur a vinculo. 575
 XLIII. — Capitulo Panormitano. — De electione episcopi. 575
 XLIV. — Atheniensi et Thebano archiepiscopis, et decano de Thebis. — Ut ablati restituantur Ecclesie Motoniensi. 576
 XI. — Bituricensi archiepiscopo. — Adversus episcopum Bordegalensem. 576
 XLVI. — Episcopo Mothoniensi. — De residentia canonnicorum. 578
 XLVII. — Archiepiscopo Patracensi, et episcopo Amelensi. — Adversus decanum Mothoniensem. 579
 XI. — Archiepiscopo et B. archidiacoно, P. cantori Thessalonicensibus. — De causa Ecclesie Calidonienensis. 579
 XLIX. — Archiepiscopo Arelatensi, et Sancti Egidi et Psalmodi abbatibus Nemausensis diocesis. — De elo-

cione abbatis Sancti Victoris Massiliensis.	590	LXXXIV. — Episcopo Ariminensi — Statuta Othonis	decernuntur irrita.
L. — Philippensi archiepiscopo. — De revocandis alienationibus.	591	LXXXV. — Eadem. — Ejusdem argumenti cum superiore.	603
LI. — Balduno archidiacono Thessalonicensi. — El confirmat archidiaconatum.	592	LXXXVI. — Prior et capitulo Dominicani Sepucri Jerosolymitani. — Confirmatur quasdam compositio.	603
LII. — Radulpho Thesaurarii Citrensi. — El confirmat thesaurarium.	592	LXXXVII. — Decano, thesaurario, et magistro scholium Nivernensibus. — De procuratione qua debetur pro visitatione.	603
LIII. — Archiepiscopo Thebano et Davaliensi episcopo, et decano Davaliensi. — Ut abbatibus Graeci obediant archiepiscopo Corinthiensi.	592	LXXXVIII. — Bitaricensi archiepiscopo. — De congra portione presbyterorum parochialium.	606
LIV. — Clero et populo Nazarensi. — Ut obediant episcopo Sidonensi.	592	LXXXIX. — Abbatibus Maceneira Vicensis diocesis, cantori et P. Roderici canonico Colimbiensibus. — De remotione abbatis.	607
LV. — Joan. episcopo Motoniensi, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae.	593	XC. — Massiliensi episcopo. — De negotio Durandi de Osca et sociorum.	607
LVI. — Willelmo Philippensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae.	594	XCI. — Durando de Osca et Durando de Naiaco. — Super eodem.	607
LVII. — Arnulfo Sarrensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae.	595	XCII. — Illustri regi Aragonensi. — De eodem.	608
LVIII. — Gualtero Corinthiensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae.	596	XCIII. — Narbonensi archiepiscopo et episcopo Uticensi apostolicae sedis legis. — Super eodem.	608
LIX. — Jacobo archidiacono Coriatensi.	597	XCIV. — Januensi archiepiscopo et suffraganei ejus. — Super eodem.	608
LX. — Thebano archiepiscopo et Zaratonensi et Davaliensi episcopis. — Commititur eis quadam causa.	598	XCV. — Sancti Martini Canonicensis [leg. Canigon.] et Sanctae Marie Electensis abbatibus, et W. decano in Confluenti, Narbonensi et Helenensis diocesum. — De decimis tribuendis hospitali.	609
LXI. — Archiepiscopo Patracensi et Amiciensi episcopo. — Ut suffraganei Corinthienses obediant suo archiepiscopo.	598	XCVI. — Durando de Osca, et Durando de Naiaco, Guillelmo Sancti Antonini, Jo. Narbonensi, et B. Biternensi, et alii pauperibus Catholicis. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.	609
LXII. — Capitulo Corinthiensi. — Ut obediant archiepiscopo suo.	598	XCVII. — Episcopo et capitulo Petraricensi. — Ut J. de Veteri Morolio in canonico recipiunt.	610
LXIII. — Episcopo de Jacintho. — Ut obediat eidem archiepiscopo.	599	XCVIII. — Landon. Collis de Medio et G. filio ejus. — Profertur sententia pro eis.	612
LXIV. — Episcopo Cephaloniae. — Super eodem.	599	XCIX. — Nobilibus viris R. et A. de Canosa. — Ut monasterium S. Angeli restituatur Cruciferis.	612
LXV. — Nobili viro Gaufrido de Villa Arduini. — Ut restitut bona Ecclesie Corinthiensi.	599	C. — Archiepiscopo Atheniensi. — De non temere excommunicando.	612
LXVI. — Nobili viro O. de Rocca. — De eodem.	599	Cl. — Eadem. — Ut ducere possit eam quam prius cognovit per adulterium.	613
LXVII. — Sanctae Marie in Regula, et Sancti Pauli abbatibus et praeposito Imolensi. — Judices seculares non posse cognoscere de decimis.	599	CII. — Raimundo Uticensi episcopo et Narbonensi electo apostolicae sedis legis. — De negotio comitis Tolosani.	613
LXVIII. — Abbati et fratribus Sanctae Marie de Parvo Ponte Brundusio, Premonstratensis ordinis. — Confirmat donationem eis factam.	599	CIII. — Miltibus et populo castri Melgorii. — Hortatur eos ad obedienciam.	614
LXIX. — Thessalonicensi et Philippensi archiepiscopis, et episcopo Sithoniensi. — Scribitur pro episcopo Iardicensi.	599	CIV. — Mariae illustri regine Aragonensi et hominibus Montispessulanis. — De dominio Montispessulanis.	615
LXX. — Abbati et fratribus de Locedio. — Restituitur eis quadam possessio.	599	CV. — Archiepiscopo Tarantensi, et episcopo Gebennensi, et abbatis Sancti Mauriti de Gablasio. — De pravis moribus monachorum Montis Jovis.	615
LXXI. — Nobili viro Gaufrido de Villa Arduini principi Achiae. — Ejusdem argumenti cum epistola 69.	599	CVI. — Phi. ippo illustri regi Francorum. — De divertio Philippi regis.	617
LXXII. — Archiepiscopo Larisseno. — Ecclesia Dimictriac. commendator episcopi Cardicensi.	599	CVII. — Fratri Guarino. — Super eodem.	618
LXXIII. — Archiepiscopo Larisseno, et episcopo Sithoniensi et archidiacono Termopilensi. — Adversus archiepiscopum Patracensem.	599	CVIII. — Philippo illustri regi Francorum. — De negotio episcoporum Aurelianensis et Autissiodorensis.	619
LXXIV. — Illustri Constantinopolitano imperatori. — Non faveat excommunicatos.	599	CIX. — Antissiodorensi et Aurelianensi episcopis. — Super eodem.	620
LXXV. — Archiepiscopo Thessalonicensi, et Cardicensi et Sithoniensi episcopis. — De restituendis abbatis et aliis.	599	CX. — Baiocensi et Constantiensi episcopis, et abbatis Perseniae. — De removendis episcopo et priore Ecclesiae Sagiensi.	620
LXXVI. — Cardicensi et Sithoniensi episcopis et archidiacono Davalensi. — De libertate testandi in favorem Ecclesiarum.	599	CXI. — Bernardo abbati monasterii Sancti Petri Psalmodesiensis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regulare vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	620
LXXVII. — Archiepiscopo Thebano, et Davaliensi et Zaratonensi episcopis. — De thesauro Ecclesie Corinthiensis.	599	CXII. — Episcopo, et abbati Sancti Joannis, et archidiacono Parnensis. — De electione archiepiscopi Mediolanensis.	622
LXXVIII. — Episcopo, decano et archidiacono Davaliensibus. — Ut de pecunia episcopo credita cognoscant.	599	CXIII. — Archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constituti. — De concubinariis absolvendis.	625
LXXIX. — Amate abbatis monasterii Sancte Marie et Sanctorum Matthei apostoli et Antonii in loco qui dicitur Fonsodium in Esculana diocesi constituti, ejusque sororibus tam presentibus quam futuris regulari vivam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	599	CXIV. — Noli viro Jacobo consobrino et mareschale nostro. — Conceditur ei in feudum quoddam castrum Ecclesie Romanae.	624
LXXX. — Thessalonicensi et Philippensi archiepiscopis, et episcopo Sithoniensi. — Ejusdem argumenti cum epistola 69.	600	CXV. — Episcopo Murano. — Scribitur adversus episcopum Melfiensem.	625
LXXXI. — Abbatu Sancti Pauli. — De divisione parochiarum.	600	CXVI. — Ludgudensi archiepiscopo. — Nemo cogi debet invitum ad monachatum.	627
LXXXII. — Helenensi episcopo. — De negotio jurandi de Osca et sociorum.	601	CXVII. — G. abbati monasterii Sancti Angeli de Piano Firmiane diocesis. — Eum restituit sua abbatia.	628
LXXXIII. — Episcopo, et abbati Sancti Victoris, et cancellario Parisiensi. — Scribitur pro comite Niverneus.	601	CXVIII. — Lingunensi episcopo. — Respondetur ad eius consulta.	630
	602	CXIX. — Decano, et magistro Henrico canonico Trecensibus, et thesaurario Ville Mauri Trecensis diocesis. — Adversus monachos S. Germani Autissiodorensis.	631
		CXX. — Abbati Sancti Cosmæ de Vicovario, ejusque	

onis
603
ape-
603
ero-
603
ola-
pro-
603
con-
606
esis.
De
607
i de
607
Su-
607
608
ensi-
608
jus.
608
...
in
De
609
aco,
ter-
sub
609
J.
609
—
610
Ut
612
ex-
612
co-
613
ensi-
613
tis
613
tur
614
ini-
613
Ge-
De
615
rtio
617
618
ne-
sis.
613
—
620
ati-
Ec-
620
sal-
fu-
De
620
hi-
de-
222
an-
235
leo-
Ec-
324
de-
235
pi-
23
de-
327
de-
ta.
28
ad
339
re-
is.
51
ce

fratribus tam praesentibus quam futuris regularem citam professis in perpetuum. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolicae.	633	CLVI. — Magistro Maximo notario nostro. — De electione patriarchae Constantinopolitani.	675
CXXI. — Glasguensi et Brechinensi episcopis. — De electione episcopi Dunkeldensis.	634	CLVII. — Abbatii et conventu monasterii Sancti Michaelis Clusini. — Confirmatur quedam unio.	682
CXXII. — Populo Mediolanensi, spiritum consilii sanioris. — Adversus Ottomem imperatorem.	633	CLVIII. — Rainerio militi de Vico. — Remittitur ei infamia.	684
CXXIII. — Trecensi episcopo, et abbatii Clarevallensi Cisterciensis ordinis Lingonensis dioecesis, et magistro Henrico canonico Trecensi. — De negotio episcoporum Aurelianensis et Atrebatis-iodorensis.	633	CLIX. — Episcopo et P. et A. archidiaconis Auriensibus. — Eis committitur quedam causa.	684
CXXIV. — Atrebatis episcopo. — Ejusdem argumentum cum epistola 63 libri xiv.	636	CLX. — Abbati de Tilieto. — Albiganenses reverentiam exhibeant archiepiscopo Januensi.	687
CXXV. — Noldili viro W. militi de Tigne. — De jure patronatus.	637	CLXI. — Xantonensi episcopo, et priori Subsiensi Xantonensis dioecesis. — De ordinanda ecclesia Subsiensi.	687
CXXVI. — Bituricensi archiepiscopo. — De jurisdictione ecclesiastica burgi Dolensis.	639	CLXII. — Episcopo et capitulo Tripolitanis. — Respondet ad eorum consulta.	688
CXXVII. — Archiepiscopo Bituricensi, et episcopo Lemovicensi, et abbati Dolonensi Cisterciensis ordinis Lemovicensis dioecesis. — De electione abbatis Tutellensis.	643	CLXIII. — Eisdem. — De stato numero canonicorum.	688
CXXVIII. — Angelo abbatii et conventui Sancti Alexii de Urbe. — Confirmat illis vineas montis Aventini.	643	CLXIV. — Sidoniensi et Accensi episcopis, et thosaurario Acconensi. — De eadem re.	688
CXXIX. — Magistro et fratribus militiae Templi. — De violenta manuum injectione in clericos.	643	CLXV. — Leonardo presbytero de Sancto Elia et fratribus eius. — Confirmat immunitatem.	689
CXXX. — Bituricensi archiepiscopo. — Adversus archiepiscopum Burdigalensem.	644	CLXVI. — Archiepiscopo et capitulo Bisunlinensis. — Respondet ad eorum consulta.	690
CXXXI. — Fratribus Jerosolymitani hospitalis et militiae Templi in Remensi dioecesi constitutis. — Ne interdictos vel excommunicatos tradant sepulture.	645	CLXVII. — Nobili viro Simoni de Monteforti comiti Leicestris et vicecomiti Bitterensi. — Ut P. Marcus cancellarius sue praelicere possit.	690
CXXXII. — Rodulpho presbytero. — Dantur ei monita.	645	CLXVIII. — Narbonensi archiepiscopo et episcopo Uicensi apostolica sedis legalis. — Commendat eis eundem Marcum.	691
CXXXIII. — Fratribus Hierosolymitani hospitalis in Hibernia constitutis.	646	CLXIX. — Universis prelatis Ecclesiarum Ecclesiae Romanæ censualium per Narbonensem, Arelatensem, Aquensem, et Ebredunensem provincias, et Albiensem, Rutensem, Catucensem, et Agennensem dioeceses constitutis. — De eadem re.	692
CXXXIV. — Joanni Redostoniensi episcopo. — De Graeco episcopo ad Ecclesie unitatem reverso.	647	CLXX. — Narbonensi archiepiscopo apostolica sedis legato et suffraganeis eius. — Super eodem.	692
CXXXV. — Eisdem. — Ut Graecos hortetur ad unitatem Ecclesie.	647	CLXXI. — Nobili viro Simoni de Monteforti comiti Leicestris, vicecomiti Bitterensi. — Accipit munus eius.	693
CXXXVI. — Boianensi episcopo. — De quadam instrumento corroso.	647	CLXXII. — Totius provincie et Montispessulani, sancti Egidii, et Arelatensis domorum militiae Templi magistris. — Ut pecuniam apostolicam tradant thesaurarii templi Parisi.	693
CXXXVII. — Bernardo primo et fratribus eius. — Forma religionis quam tenent describitur.	648	CLXXIII. — Magalonensi episcopo. — De comitatu Melgorii.	693
CXXXVIII. — Populo Alexandrino, spiritum consilii sanioris. — Ut ab Oitone imperatore recedant.	650	CLXXIV. — Raymundo et Heliae de Caturio. — Ejusdem argumentum cum epistola 171 sup.	694
CXXXIX. — Cremonensi episcopo apostolica sedis legato. — Confirmat depositionem episcopi Vicentini.	650	CLXXV. — Magistro Petro Marco subdiaconi nostro. — Super eodem.	694
CXL. — Episcopo Aurasicensi. — Delegat causam matrimoni mulieris bigamæ.	651	CLXXVI. — Narbonensi archiepiscopo et episcopo Uticensi apostolica sedis legalis. — De censu Simoni de Monteforti.	694
CXL. — Norwicensi in Hibernia commoranti, Cluافتensi et Enactunensi episcopis. — Adversus episcopum Waterfordensem.	652	CLXXVII. — Episcopo Gebennensi. — Eum transfert ad Ecclesiam Ebredunensem.	694
CXLII. — Cremonensi et Vercellensi episcopis apostolicae sedis legitatis, et Reginensi electo. — Ut Brixensis episcopus ad cessionem cogatur.	656	CLXXVIII. — Gebennensi episcopo in archiepiscopum Ebredunensem electo. — De stato numero canonicorum.	695
CXLIII. — Abbati monasterii Sancte Mariae Dolensis, ejusque fratribus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum.	657	CLXXIX. — Capitulo, clero et populo Trojanis. — De electione episcopi Trojaniani.	696
CXLIV. — Trecensi et Meldensi episcopis, et abbati Latiniacensi Parisiensis dioecesis. — Confirmatur sententia lata contra Gaufridum priorem de Charte.	662	CLXXX. — Clero et populo Foientanis. — Super eodem.	696
CXLV. — Astoricensi episcopo et Palentinensi electo. — Ut partibus assignent terminum competentem.	667	CLXXXI. — Patriarche Antiocheno. — De querelis ait versus eua excitatis.	697
CXLVI. — Episcopo Cremonensi. — De negotio Bernardi primi et sociorum.	668	Indicatur supplicatio generalis.	698
CXLVII. — Universi abbatibus in generali Cisterciensium capitulo constitutis. — De libera prædicatione verbi Dei in Prussia.	668	CLXXXII. — Domino pape. — De bello Saracenic in Hispania.	699
CXLVIII. — Nobilibus viris ducibus Poloniae et Pomeraniae. — De eadem re.	670	CLXXXIII. — Illustri regi Castellæ. — Respondet epistola superiori.	703
CXLIX. — Cameracensi episcopo. — De decimis Ecclesie constitutis.	670	CLXXXIV. — Episcopo Beliaciensi — Respondet ad ejus consulta.	704
C.L. — Episcopo et decano et cantori Atrebatenibus. — Cause cognitionem ad eos remittit.	671	CLXXXV. — Patriarche Jerosolymitano apostolicae sedis legato. — Quod indulgentia sit stricto modo accipienda.	706
C.I. — Proposito Sancti Laurentii Laudensis et I. et A. canonice de Cavennacho dioecesis Laudensis. — Ut excommunicationis sententia mandentur executioni.	672	CLXXXVI. — Episcopo Pictavensi. — Eum hortatur ad emendationem.	707
C.II. — Priori et conventui Lateranensi. — De limitibus Ecclesie Lateranensis.	673	CLXXXVII. — Conrado Metensi episcopo, imperialis aulae cancellario. — Conceduntur sibi plura privilegia.	709
C.III. — Magistro Maximo notario nostro. — Ut possit absolvere excommunicatos.	674	CLXXXIX. — Consilibus et populo Mediolanensibus, spiritum consilii sanioris. — Redarguntur de quibusdam excessibus.	710
C.IV. — Universo clero Constantinopolitano. — Ut pareant notario legato apostolico.	674	CXC. — Episcopo Parmensi. — Dispensat super cognatione.	715
C.V. — Illustri Constantinopolitano imperatori. — Ei commendat eundem notarium.	675	CXCI. — Episcopo Gebennensi, et Viennensi sacrificante. — Respondet ad eorum consulta.	715

- CXXII. — Episcopo et abbatii Sancti Vedasti Atrebatenensis, et magistro H. de Atrebato canonico Atrebatenensi. — Confirmatus quadam sententia. 717
- CXXIII. — Pruliacensi Cisterciensis ordinis et Sancte Columbae et Sancti Satyri abbatibus Senonensis et Bituricensis dioecesum. — Ejusdem argumenti cum epistola 144. 718
- CXXIV. — Nobili mulieri Mathilde, quondam uxori Philippi, comitis Flandrensis. — Juspatronatus concedit, praebendarum collationem negat. 722
- CXXV. — Episcopo Tervisino. — Et concedit administrationem temporalium. 723
- CXXVI. — Abbatii Sancti Remigii, H. archidiacono et magistro G. canonico Remensis. — De electione episcopi Virdunensis. 725
- CXXVII. — Magistro Maximo notario nostro, et Ventura thesaurario Veronensi, subdiaconis nostris, et primicerio Gradiensi. — De negotio episcopi Tervisini. 726
- CXXVIII. — Pistoriensis episcopo. — Confirmatur consuetudinem quadam Ecclesiae Pisane. 728
- CXXIX. — Episcopo Meldensi, Sancti Pharonis Meldensis et de Latinaco Parisiensis dioecesum abbatibus. — Adversus fraudem Crueesignatorum. 729
- CC. — Archidiacono Grandensi, et archipresbytero Capitis Ageris Clugensis diocesis. — Et confirmatur plebanus de Rivoalto. 730
- CCL. — Abbatii Sancti Felicis et archipresbytero Capitis Ageris Torcellanae et Clugensis diocesum. — Similia argumenti. 730
- CCII. — Morinensi episcopo. — Adversus eos qui abutuntur privilegio clericali. 731
- CCHI. — Abbatii et priori Cisterciensibus, et decano capellae duca Divisionensis, Cabilonensis et Lingonensis diccesum. — Scribitur pro decano Divisionensi. 732
- CCIV. — Illustri regi Cypr. — De electione episcopi Nicosiensis. 733
- C.V. — Episcopo et priori Sancti Petri et archidiacono Matsonensis. — Scribitur pro decano Divisionensi. 734
- CCVI. — Capitulo Nicosensi. — Ejusdem argumenti cum epistola 204. 734
- CCVII. — Patriarcha et capitulo, Antiochenis. — Ne quid exigatur pro confirmatione electionis. 733
- CCVIII. — Illustri regi Cypr. — Ut a Christianorum opugnatione desistatur. 736
- CCIX. — Magistro et fratribus militiae Templi. — De eadem re. 737
- CCX. — Patriarcha Ierosolymitanus apostolicae sedis legato et suffraganei ejus. — Ut populos in regis fide confirmatur. 738
- CCXI. — Illustri regi Ierosolymitano. — Hortatur eum ad defensionem terre sancte. 738
- CCXII. — Archiepiscopo Narbonensi apostolicae sedis legato, et episcopo Regensi, et magistro Thediso canonico Jannensi. — De reconciliatione comitis Tolosani. 739
- CCXIII. — Nobili viro Simoni comiti Montisfortis. — Ut restituat abla vassallis regis Aragonum. 741
- CCXIV. — Nobili viro Simoni comiti Montisfortis. — Ut regi Aragonum faciat homagium de civitate Carcassonensis. 743
- CCXV. — Archiepiscopo Narbonensi apostolicae sedis legato. — Commendatur ei negotium fidei adversus Saracenos. 744
- CCXVI. — Magistris Lamberto et Jacobo de Lauduno et Jacobo de Maideires canonicos Virdunensis. — De portione congrua presbyterorum parochialium. 745
- CCXVII. — Bertholdio archidiacono et Arnulfo et Alberto canonicos Metensis. — Ejusdem argumenti. 746
- CCXVIII. — Episcopo Glascuensi. — De clericis promotis ab episcopis non suis. 746
- CCXIX. — Nobili viro comiti Tripolitano. — De electione abbatis Sancti Pauli Antiocheni. 747
- CCXX. — N. abbatii et conventu Saxiviri. — Confirmatus quadam arbitrium. 747
- CCXXI. — Mariae illustri reginae Aragonum. — De causa divortii. 749
- CCXXII. — Littere ad dominum papam missa per Petrum Bermundi dominum de Andusia. — De negotio comitis Tolosani. 754
- CCXXIII. — Vercellensi episcopo apostolicae sedis legato, et archidiacono Pergamensi. — Adversus quadam falsis litteris utentem. 753
- CCXXIV. — Andreae illustri regi Hungariae. — Dantur ei inducias ad solvendum votum. 757
- CCXXV. — Eadem. — De negotio episcopi Bambergensis. 757
- CXXVI. — Magantinensi archiepiscopo apostolicae sedis legato. — Et dat certa mandata. 757
- CXXVII. — Episcopo et decano et cantori Parisiensibus. — De relaxando interdicto capelle regie. 758
- CXXVIII. — Sancti Joannis Angeliacensis et Sancti Florentii Salmuriensis abbatibus Xantonensis et Andegavensis dioecesum, et magistro Stephano decano Sancti Hilarii Pictavensis. — Varia litis implicita capita decidit. 758
- CXXIX. — Capitulo Beati Martini Turonensis. — De immunitate monasterii Bellimontis. 764
- CXXX. — Senonensi, Rotomagensi, Turonensi, et Burdegalensi archiepiscopis, et eorum suffraganeis. — Scribitur pro monasterio Viadocinensi. 766
- CXXXI. — Abbatii monasterii Sancte Marie Silve Majors, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 767
- CXXXII. — Abbatii Anianensi. — De relevanda paupertate monasterii. 770
- CXXXIII. — Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali et coepiscopis suis cum ipso pariter exsultantibus. — Eos consolatur in afflictione. 771
- CXXXIV. — Joanni illustri regi Angliae, spiritum consili sanioris. — De negotio archiepiscopi Cantuariensis. 773
- Pacis et reconciliationis leges. 774
- CXXXV. — Capitulo Meliphensi. — Ut alium episcopum eligant. 777
- CXXXVI. — Stephano Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. cardinali, Willelmo Londonensi, Eustachio Eliensi, Algidio Herefordensi et Huberto Lincolniensi episcopis. — Pacta iniqua denuntia irrita. 780
- CXXXVII. — Eisdem. — De negotio archiepiscopi Cantuariensis. 780
- CXXXVIII. — Eisdem. — Super eodem. 781
- CXXXIX. — Eisdem. — Super eodem. 781
- CCXL. — Episcopo Magalonensi. — De erigendis novis parochiis. 782
- LITER DECIMUS SEXTUS. — Pontificatus anno xvi, Christi 1215.
- I. — Zamorensi et Portugalensi episcopis, et magistro Florentio archidiacono Zamorensi. — De limitatione episcopatum Egitan et Colimbrensis. 782
 - II. — Regi Armeniae. — Eum redarguit de quibusdam excessibus. 784
 - III. — Remensi archiepiscopo et suffraganei ejus. — De coercenda jurandi temeritate. 786
 - IV. — Episcopo Florentinensi, et priori Camaldulensi et magistro B. plebano castri Florentini. — De electione prepositi Aretini. 787
 - V. — Archiepiscopo Burdegalensi, et episcopo Agennensi, et abbatii Clariacensi Agennensis diocesis. — Adversus archiepiscopum Auxitanum. 789
 - VI. — Universis abbatis et prioribus Cluniaciens or- dinis ad generale capitulum convenientibus. — Hortatur eos ad meliorem frugem. 791
 - VII. — Patriarcha Hierosolymitanus apostolicae sedis legato. — De causa regis Armeniae. 792
 - VIII. — Episcopo Licensi, et priori Sancta Maria Rocca Matura Hydruntinensi. — De quadam monacho recipiendo. 793
 - IX. — Capitulo Suessionensi. — De redemptione decimaru. 793
 - X. — Lundensi archiepiscopo apostolicae sedis legato. — Adversus quadam falsum legatum. 794
 - XI. — Vegensi episcopo. — De modo procurationis episcopalis. 794
 - XII. — Decano Sancti Hilarii, et Sancti Petri et Sancti Hilarii subdecani Pictaviensis. — Adversus episcopum Pictaviensem. 795
 - XIII. — Priori Sancte Radegundis Pictaviensis. — Eum fetovet in causa sua. 798
 - XIV. — Episcopo Heredofordensi. — Ne beneficia dentur eis qui sunt sufficienter beneficiati. 800
 - XV. — Episcopo Cremonensi apostolicae sedis legato. — Ecclesia Viceutina committitur electo Reginensi. 800
 - XVI. — Electo Reginensi et priori Sancti Georgii in Bradia Veronensis diocesis, et Venturas subdiacono nostro canonico Veronensi. — De correctione monasterii de Vangaditia. 801
 - XVII. — Archiepiscopo Senonensi, et episcopo Niverneus, et decano Sereberiensi docenti Parisius sacram paginam. — De quadam canonico Lingonensi suspecto de heresi. 801
 - XVIII. — Episcopo Argentiniensi, et abbatii de Bongarten et priori de Salem Argentiniensi et Constantiniensi dioecesum. — De electione abbatissae Buchagiensis. 803

- XIX. — Patriarchæ Gradensi, et episcopo Castellano. — Adversus episcopum Tervisini. 804
 XX. — Archipresbytero de Gravalona Novariensi dicensis. — De interdicibili sententia relaxanda. 807
 XXI. — Archiepiscopo Salzeburgensi, et Salzeburgensi et de Rerithersgadine Salzburgensis diocesis prepositi. — Eis committitur quedam causa. 807
 XXII. — Nobili viro copiti Nivernensi, spiritum consilii sanioris. — De cause monasterii Vezeliacensis cum nomine Nivernensi. 810
 XXIII. — Archiepiscopo et abbat Sanci Pauli Narbonensis, et priori Fontifrigidi, Narbonensis diocesis. — Adversus hominem Montispessulanum. 811
 XXIV. — Marbacensi et de Salem abbatis Basiliensis et Constantiensis diocesum, et H. cellarario Basiensi. — Quod spoliatus restituendum est ante iudicium. 812
 XXV. — Abbat et conventu Vindocinensis. — Laudat reformationis propositum. 814
 XXVI. — Sleswicensi episcopo. — Rescribit ad ejus consulta. 815
 XXVII. — Episcopo et capitulo Massiliensi. — Ut mandat apostolico assignent præbendam. 816
 XXVIII. — Universi Christi fidelibus per Maguntinensem provinciam constitutis. — De negotio Terræ Sanctæ. 817
 XXIX. — De Salem et P. quondam de Novocastro abbatibus, et decano Spirensi, et præposito Augustensi, exsecutoribus. — Super eodem. 822
 XXX. — Archiepiscopo et episcopis, abbatibus prioribus per Viennensem provinciam constitutis. — Indictio concilii generalis. 823
 XXXI. — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, ceterisque clericis per regnum Franciæ constitutis. — Super eodem. 827
 XXXII. — Roberto tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presbytero cardinali apostolica sedis legato. — Super eodem. 827
 XXXIII. — Illustri regi Francorum. — El commendat legatum apostolicum. 827
 XXXIV. — Patriarchæ Alexandrino. — Consolatur eum et invitat ad concilium. 828
 XXXV. — Duci et populo Venetorum. — De negotio Terræ Sanctæ. 830
 XXXVI. — Alberto Jerosolymitano patriarchæ apostolicae sedis legato. — De negotio Terræ Sanctæ, et ut accedat ad concilium generale. 830
 XXXVII. — Nobili viro Saphildino soldano Damasci et Babylonie, timorem divini nominis et amorem. — Ejusdem tere argumenti cum superiore. 831
 XXXVIII. — Abbat de Bazaco Xantonensis diocesis, et Elie de Gracia Engolismensi canonico. — De collatione præbendarum. 832
 DE NEGOTIO COMITUM TOLOSÆ, CONVENARUM FUXI ET GASTONIS BE BEARNO.
 XXXIX. — De negotio comiti Tolosani. 833
 XL. — De eadem re. 835
 XLI. — Super eodem. 836
 XLII. — Epistola prælatorum qui fuerunt in concilio spud Vaurum, ad Innocentium. 839
 XLIII. — Ut abstineant a defensione hereticorum. 842
 XLIV. — Ut delect reliquias hereticorum. 843
 XLV. — De negotio comitis Tolosani. 844
 XLVI. — De absolutione comitis Tolosani. 844
 XLVII. — De juramento comitis Tolosani. 845
 Consulm Tolosse juramentum. 846
 Professio comitis Fuxensis. 847
 Professionis comitis Fuxenarum. 848
 Professio Gastonis de Bearno. 848
 XLVIII. — Illustri regi Aragonensi. — Suadetur ut faveat hereticis. 849
 XLIX. — De Refloriis et de Palmi abbatibus, et priori de Refloriis, Bracarense et Tudensis dioecesum. — De se peliendo excommunicato qui penitentia signa dederat. 852
 L. — Archiepiscopo Maguntiensi apostolica sedis legato. — De negotio episcopi Herbiopolensis. 853
 LI. — Novariensi capitulo. — De electione episcopi Novariensis. 854
 LII. — De Spina et de Ursaria abbatibus Placentinensis et Auriensis diocesum. — De absolutione regis Portugallie. 855
 LIII. — Abbat de Carraria Padianæ diocesis, et archipresbytero Paduano. — Adversus impretrantes rescriptum per obreptionem. 856
 LIV. — Electo et capitu' o Lauduniensibus. — Ut fructus præbenda conferant consanguineo papæ. 857
 LV. — Nobili viro Raimundo Peleg. — De comitatu Melgorii. 857
 LXI. — Archiepiscopo Remensi. — De relaxanda sententia excommunicationis. 857
 LVII. — Archidiacone præposito, et H. de Novavilli canonico Ambianensis. — De absolutione Majoris et Juratorum Landunensium. 858
 LVIII. — Capitulo Alexandrino. — Confirmat sententiam legatorum. 859
 LIX. — Engolismensi episcopo. — Ut pauperi diacono beneficium assignet. 860
 LX. — Decano et capitulo Eboracensibus. — Ejusdem argumenti cum epistola 54. 860
 LXI. — Abbat et conventu Nonantulanis. — De confirmatione privilegiorum. 861
 LXII. — Waradiensi et Nitriensi episcopis, et abbatu de Eris Canadiensi diocesis. — Ut dirimant controversiam super decimis. 862
 LXIII. — Episcopo Lingonensi, et abbat Morimundensi Lingonensis diocesis. — Canonica purgatio indicatur archiepiscopo Bisuntino. 866
 LXIV. — Abbat Sanci Florenti Salimuricensi. — De primatia Biuricensi. 866
 LXV. — Episcopi per Bordegalensem provinciam constitutis. — De eadem re. 867
 LXVI. — Abbat de Mellio Pataviensis diocesis, et præposito Sancte Crucis Augustensis. — De institutione episcopatus in insula Chiemensi. 868
 LXVII. — Præposito et fratibus Montis Jovis. — Confirmat eis dominus Vallis Sulisionis. 869
 LXVIII. — Præposito et capitulo Gurcenisibus. — Confirmat quandam permutationem. 869
 LXIX. — Courado episcopo quondam Halverstadensi et abbat de Schiem, et præposito de Hildeburgeroden Halverstadensis diocesis. — De concessione præbenda. 870
 LXX. — Abbat de Piguavia Mersburgensis diocesis, et præposito Magdeburgensi. — Adversus episcopum Hildesheimensem. 871
 LXXI. — Eisdem. — Adversus episcopum Halberstadiensem. 872
 LXXII. — Præposito et capitulo Brivatensis. — Decidit item quem ipsi habebant cum episcopo Claramontensi. 873
 LXXIII. — Præposito et capitulo ecclesiæ Sancti Juliani Brivatensis tam presentibus quam futuris in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 874
 LXXIV. — St. magistro scholarum Brivatensi. — Dispensat super defectu natalium. 875
 LXXV. — Archiepiscopo et capitulo Compostellani. — De collatione præbenda. 875
 LXXVI. — Litteræ regis Anglie. — Approbat conditiones absolutionis. 876
 LXXVII. — Litteræ regis Anglie. — Super eodem. 873
 LXXVIII. — Litteræ regis Anglie ad dominum papam. — Super eodem. 881
 LXXIX. — Illustri regi Anglie. — Respondet epistola superiori. 881
 LXXX. — Archiepiscopo et episcopis, abbatibus, prioribus et aliis ecclesiariis prælatis per Angliam constitutis. — De eadem re, et de legatione episcopi Tusculani. 882
 LXXXI. — Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali et coepiscopis suis. — De eadem re. 883
 LXXXII. — Comitibus, baronibus, aliisque magnatibus per Angliam constitutis. — Ejusdem argumenti cum superioribus. 884
 LXXXIII. — Illustri regi Francorum. — De eadem re. 884
 LXXXIV. — Archiepiscopo Senonensi. — De Iudeo ad fidem christi converso. 885
 LXXXV. — Monachis Cisterciensis ordinis et hospitalis Quinqueclesiensis diocesis. — De immunitate decimaru. 886
 LXXXVI. — Præposito et canonici Sanctæ Mariae in Vineis Januensis. — Confirmat illis parochiam. 887
 LXXXVII. — Petro illustri regi Aragonensis. — Confirmat privilegium ab Urbano II, concessum. 888
 LXXXVIII. — Episcopo Cameracensi. — Dispensat super defectu natalium. 889
 LXXXIX. — Stephano Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali. — De legatione episcopi Tusculani. 890
 XC. — Patriarchæ Hierosolymitano apostolica sedis legato. — Ne quid exigatur pro religionis ingressu. 890
 XCI. — Nobili viro Petro Ziani duci Venetorum. — Respondet ad varia ejus postulata. 891
 XCII. — Patracensi archiepiscopo. — Scribit pro episcopo Cefalonensi. 893
 XCIII. — Gebennensi electo. — De voto reddendo 893

- XCV.** — Episcopo Narniensi. — Non valere sententias latas a judicibus excommunicatis. 894
XCV. — Potestati et populo Viterbiensibus. — Confirmat eis quamdam immunitatem. 894
XCVI. — Archipresbytero et clericis ecclesie Sanctae Ceciliae Transtiberinae. — Eos absolvit a petitione quādā pecuniaria. 895
XCVII. — Episcopo, archidiacono, et cantori Davallensis. — De electione episcopi, Nazaroscensis. 897
XCVIII. — Episcopo Amycensi, electo Kericensi, et priori Patracensi. — De retractanda sententia interdicti. 898
XCIX. — Abbatii et conventui de Valle Sancti Petri Cisterciensis ordinis. — Commititur ei executio cujusdam sententiae. 899
C. — Abbatii et conventui de Alba Cisterciensis ordinis. — Confirmantur eis quādā possessiones. 899
Cl. — Preposito Ferrarensi. — Eum admonet sui officii. 900
Chi. — Nobili viro marchionii Estensi. — De Marchia Anconitana revocanda. 900
CIII. — Archiepiscopo, judicibus et consilibus Beneventanis. — De negotio Thomasi de Aquino. 900
CIV. — Illustri Constantinopolitano imperatori. — Ei commendat legatum. 901
CV. — Universi archiepiscopis, et episcopis, abbatibus, prioribus, et aliis ecclesiarum prelatis per Constantino-politanum imperium constitutis. — Super eodem. 902
CVI. — Gaufrido principi Achaea. — Super eodem. 903
CVII. — H. langravio Thuringie. — Ei justitiam promittit. 904
CVIII. — C. decano Spirensi. — Respondet ad ejus consulta. 904
CIX. — Decano et capitulo Spirensibus — Approbat quādā commutationem. 905
CX. — Gregorio Sancti Theodori diacono cardinali apostolice sedis legato. — Transferit archiepiscopum Borensem ad ecclesiam Panormitanam. 906
CXI. — Episcopo Ratisponensi. — De numero evocatum. 906
CXII. — Albanensi episcopo apostolicae sedis legato. — De electione patriarchae Constantiop. 907
CXIII. — Priori et conventui Camaldulensibus. — De reformatione monasterii de Vandagitia. 908
CXIV. — Nobili viro comiti Guidoni spiritum consilii sanioris. — Ut a Camaldulensem injuria abstineat. 909
CXV. — Episcopo et capitulo Cardicensibus. — Confirmat quādā compositionem. 910
CXVI. — Episcopo Narniensi. — Ejusdem fere argumenti cum epistola 94. 913
CXVII. — Patriarchae Gradensi. — Commendat marchionem Estensem. 913
CXVIII. — Archiepiscopo Lundensi apostolicae sedis legato. — Redemptor eis consulta. 914
CXIX. — Abbatii priori, et custodi Sancti Nicolai Rigenensis diocesis. — Ut cause sibi commissae diligenter intendat. 916
CXX. — Archiepiscopo, decano, et praepositio Lundensibus. — De institutione novi episcopatus in Livonia. 917
CXXI. — Abbatii, priori, et cellario de Monte Sancti Nicolai Rigenensis diocesis. — Ut protegant neophytes. 918
CXXII. — Abbatii de Gothlandia, et de Northianda, et de Sutherlandia praepositis Lundensi diocesis. — Dantur conservatores fratribus militiae Christi. 918
CXXXIII. — Magistro et fratribus militiae Christi in Livonia constituta. — Confirmat eis possessiones. 919
CXXXIV. — Universi Christi fidelibus per Saxoniam constitutis. — Quod subveniant episcopo Estiensi predicti fidem. 919
CXXXV. — Episcopo Monasteriensi. — Recipitur sub protectione sedis apostolicae. 920
CXXXVI. — Abbatibus, archidiaconis, decanis, prioribus, et aliis ecclesiarum prelatis per Saxoniam constitutis. — Ei commendat episcopum Estensem. 920
CXXXVII. — Episcopo Estiensi. — Confirmat ejus ordinationem. 921
CXXXVIII. — Dilectis filiis milibus Christi in Livonia. — Eis commendat eudem episcopum. 921
CXXXIX. — Episcopo Estiensi. — Eximitur a jurisdictione metropolitani. 922
CXXX. — Joanni illustri regi Anglorum. — Ejusdem argumenti cum epistola 78. 922
CXXXI. — Joanni illustri Anglorum regi, ejusque de sua uxore liberis heredibus in perpetuum. — Ejusdem argumenti cum epistola 70. 923
CXXXII. — Dublinensi archiepiscopo et Norwicien i et Wintoniensi episcopis, et nobilibus viris Guillelmo Saresberiensi, G. filio Petri Essexiae, R. Bolonio, R. Cestria, W. Vuaranni e, W. Marescalli Pembricie, R. Li Bigot Norfolcie, W. Arunde li, Guillelmo de Ferr. et sacro Wintoniae comitibus, et R. filio Rogeri; W. Brigerte, R. de Ros G. filio Baufredi, R. de Mortuomari, P. filio Heberii, et W. de Albinacio. — De eadem re. 923
CXXXIII. — Nicolaio Tusculano episcopo, apostolica sedis legato. — De dissolutione regis Angl. 926
CXXXIV. — Eadem. — De eadem re. 926
CXXXV. — Archiepiscopo et episcopis et nobilibus viis baronibus, milibus, nec non et universis populis per Angliam et Walliam constitutis. — Super eodem. 926
CXXXVI. — Roberto tituli Sancti Stephani in Cocio Monte presbytero cardinali apostoli iesu sedis legato. — Super eodem. 927
CXXXVII. — Nicolaio Tusculano episcopo, apostolica sedis legato. — Super eodem. 927
CXXXVIII. — Eadem. — Super eodem. 928
CXXXIX. — Neapolitano archiepiscopo. — De accusacione adversus archiepiscopum Surrentinum. 928
CXL. — Episcopo Taurinensi. — Ut recipiat cessionem episcopi Aqvensis. 932
CXL. — Capitulo Mediolanensi. — Dat eis archiepiscopum. 932
CXLII. — Priori et conventui Farsentibus. — De electione abbatis. 933
CXLIII. — C. Ferrarensi praeposito. — Constitutur rector massæ Picaroli. 934
CXLIV. — Abbati Sancti Petri Altissiodorensis, decano Trecensi et sacrifice Altissiodorensi. — Ut cives Senones faciant Ecclesie. 934
CXLV. — De Claro Marisco et de Longovillari abbatis, et decano Christianitatis de Mostero, Morinensis et Ambianensis diocesum. — De reformatione monasterii S. Judoci. 936
CXLVI. — Willelmo abbati Gemblacensis monasterii, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris religiosam vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. 937
CXLVII. — Episcopo et archipresbytero et B. canonico Florentinis. — Scribitur pro iudice Caralitano. 939
CXLVIII. — Abbati Sancti Mauricii Agaunensis Sedunensis diocesis. — De diacono promoto extra tempor. 939
CXLIX. — Episcopo Suessionensi, abbati Longipontis Cisterciensis ordinis Suessionis diocesis, et G. decano Suessionensi. — De negotio comitatus Campanie et Brac. 940
CL. — Patriarchae Jerosolymitano apostolicae sedis legato, et Tyreniensi archiepiscopo. — De matrimonio Erardi de Brena. 941
CL. — Nobili mulieri Blanchae, comitis Campanie, ac Theobaldo nato ejus. — Ejusdem argumenti cum epistola 149. 942
CLII. — Magistro Radulpho clero. — Confirmatur senectus lata pro eo. 942
CLIII. — Archiepiscopo Toletano. — De diocesis recuperatis a Christianis. 943
CLIV. — Nobili viro Herveo comiti et Mathildi uxori ejus comitis Nivernensi. — Dispensat super cognitione. 943
CLV. — Derano et capitulo Eboracensibus. — De electione episcopi. 944
CLVI. — Joanni canonico Sancti Petri Leodiensi — Ei adjudicatur praebenda. 945
CLVII. — Magistro et fratribus hospitalis Teutonicorum. — Decimas illis donatas confirmat. 945
CLVIII. — Lingonensi episcopo, et abbatii Morimundi Cisterciensis ordinis Lingonensis diocesis. — De purgatione canonica archiepiscopi Bisuntini. 945
CLIX. — Abbatii et conventui Virziliacensi. — Approbat concordiam initam cum comite Nivernensi. 946
CLX. — Capitulo Tervisino. — De negotio episcopi Tervisinii. 948
CLXI. — Archiepiscopo Strigonensi et universi episoporum in Hungaria constitutis. — Adversus eos qui manus iniuriant in clericos. 950
CLXII. — Albanensi episcopo apostolicae sedis legato. — Scribitur pro monasterio de Chortato. 951
CLXIII. — Episcopo et capitulo Massiliensis. — Ut praebendam assignent Raimundo scriptori. 952
CLXIV. — Nicolaio Tusculano episcopo apostolicae sedis legato. — De relaxando interdicto Anglie. 953
CLXV. — Episcopo Wratislaviensi. — Vicaria perpetua est beneficium. 954
CLXVI. — Eadem. — Sectio praebendarum quomodo in-

- telligatur vetita. 954
CLXVII. — Ebrodunensi, Arelatensi, Aquensi, et Narbonensi archiepiscopis, et eorum suffraganeis, et abbatis, prioribus, decanis, archidiaconis, et aliis ecclesiasticis praesatis in Ebrodunensi, Arelatensi Aquensi, et Narbonensi province constitutis. — Eis commendata legatum. 955
CLXVIII. — Sancti Athanasii cistercise abbatibus et monachis Montis-Sancti. — Recipiuntur sub protectione sedis apostolice. 956
CLIX. — Praeposito et capitulo Sancte Marie in Vinea, Januensis. — Eis conservat jura parochialis. 958
CLXX. — Petro Sancte Marie in Aquiro diacono cardinali apostolicae sedis legato. — De vicecomitatu Nemavensi. 958
CLXXI. — Eadem. — De absolutione quorundam nobilium. 958
CLXXII. — Petro Sancte Marie in Aquiro diacono cardinali apostolicae sedis legato. — De absolutione Tolosanorum. 959
CLXXXI. — Nicolaio Tusculano episcopo apostolico sedis legato, et P. subdiacono et familiari nostro. — De denario B. Petri in Anglia. 960
CLXXIV. — Tusculano episcopo apostolico sedis legato, et Norwicensi et Wintoniensi episcopis. — Scribitur pro Richardo de Marisco. 961
CLXXV. — Tusculano episcopo apostolico sedis legato. — Super eodem. 961
CLXXVI. — Richardo de Marisco archidiacono Northumbrie. — Recipiuntur sub protectione B. Petri. 962
CLXXVII. — Patriarchae et capitulo Antiocheni. — De praebenda quadam Antiochenae. 962
CLXXVIII. — Grimaldo et sociis suis crucesignatis. — Ut votum suum exsequantur. 962
CLXXIX. — Nobili viro duci et consiliariis Venetorum. — Ut n vigia commodent crucesignatis. 963
CLXXX. — Archiepiscopis et episcopis per Lombardiam et Tusciam constitutis. — Super eodem. 964
CLXXXI. — Archiepiscopo Lundensi apostolicae sedis legato. — Ut veniat ad concilium generale. 965
CLXXXII. — Rigeni episcopo. — Quod Ecclesia Rigenis nulli metropolitanu est subjecta. 966
APPENDIX LIBRI DECIMI SEXTI.
CLXXXIII. — Sancti Petri de Monasterio et de Chantilia prioribus Bitericensi et Nivernensis diocesum, et thesaurario Nivernensi. — De subjectione monasterii Menatis. 965
CLXXXIV. — Archiepiscopo Ravennati, et episcopo Cemonensi. — Ut Bononiensem episcopum compellant ad cessionem. 966
CLXXXV. — Roberto tituli Sancti Stephani in Celi Monte presbytero cardinali, apostolicae sedis legato. — Scribitur pro comitiss. Campania. 967
Epistola Honorii III, in qua continetur compositio ejusdem tituli supra epist. 98, nunc primum edita ex veteri codice ms. bibliotheca Colbertina. 968
De controversia de comitatibus Campaniae et Brize inter Blancham eorumdem comitatuum comitissam filiumque eius Theobaldum ex una parte, et Erardum de Brenna uxoremque eius Philippam ex alia parte. 971
I. — Epistola Innocentii III de vetitis noctiis Erardi et Philippae. 973
II. — Ejusdem epistola ad archiepiscopum Cæsariensem ut predicta inhibito publicetur in regno Hierosolymitano. 974
III. — Quod Gaufridus thesaurarius domus Temp. i secepit litteras domini papæ super negotio domini Erardi de Brenna et domini Philippæ filii Henrici quondam comitis Trecensis, quas redditum patriarchæ Hierosolymitano et archiepiscopo Tyrenensi. 975
IV. — Ludovicus primogenitus Philippi regis Francorum significat regi Jerusalem quod comes Theobaldus non debet trahi in causam de terra patris sui, donec impieverit vixit unum annos. 975
V. — Litterae Philippi regis Francorum de eadem re ad papam Innocentium. 976
VI. — Innocentii III epistola qua excommunicari mandat fautores et coadjutores Erardi de Brenna et Philippæ eius uxoris. 976
VII. — Scribitur prælatis France ut Erardum a sua presumptione compescant. 978
VIII. — Mandatur ut comissa et Erardus Romanum veniam aut mittant. 978
IX. — Testimonium receptum ab abbatibus Arremensis monasterii et Quinciaci et Vallislucentis super linea consanguinitatis inter Erardum et Philippam. 979
- X. — Testimonium Roberti cardinalis de eadem re. 979
XI. — Litteræ ejusdem de incestuoso matrimonio comitis Henrici. 980
XII. — Abbas Phulliae fecit hujusmodi inquestam super parentela inter Erardum et Philippam filiam comitis Henrici. 981
XIII. — Inhibitio Honori papæ III facta contra Erardum de Brenna et Phiippam uxorem. 982
XIV. — Prohibet papæ ne regina Cyperi audiat in causa successionalis donec probetur esse legitima. 984
XV. — Ad Philippum regem, ne audiat in causa successionalis donec terminetur causa natalium regine Cyperi. 985
XVI. — Ludovico regi, ne ipsos audiat in causa successionalis donec terminetur causa natalium. 985
XVII. — Charta Erardi de Brenna qualiter quitavit Theobaldo comiti Campaniæ et rectis heredibus ejus quidquid clamabat ex parte Philippæ uxoris sua in comitatibus Campaniæ et Brize. 986
XVIII. — Litteræ ejusdem Erardi et Philippæ eius uxoris, quibus promittunt sigillare ad voluntatem patriarchæ Hierosolymitani pacem et concordiam factam inter ipsos comitissam et filium. 987
XIX. — Confirmatio pacis inita inter partes supradictas. 988
XX. — Litteræ regine Cyperi de renuntiatione comitatum Campaniæ et Brize. 988
XXI. — Litteræ Ludovici regis de renuntiatione reginae Cyperi. 991
EXCERPTA DE REBUS GALICIS. 992
REGISTRUM DOMINI INNOCENTII III SUPER NEGOTIO ROMANI IMPERII.
I. — Archiepiscopo Moguntino, episcopo Sabinensi. — De electione imperatoris. 993
II. — Universi tam ecclesiasticis quam secularibus principibus Alemanniæ. — De eodem argumento. 997
III. — Litteræ regis Ottonis ad D. papam. 999
IV. — Litteræ regis Anglie. 1000
V. — Litteræ regis Anglie. 1001
VI. — Litteræ Joannis Rusca Mediolanensis potestatis. 1002
VII. — Litteræ Baldouini comitis Flandriae et Hanovris et marchionis Namurie. 1003
VIII. — Litteræ A. comitis de Dachsburg et Metensis. 1003
IX. — Litteræ Colonensi archiepiscopi. 1003
X. — Litteræ principum ac baronum Alemanniæ clericorum et laicorum. 1004
XI. — Colonensi archiepiscopo. 1006
XII. — Litteræ Phiippi. 1007
XIII. — Litteræ Philippi regis Francorum. 1007
XIV. — Litteræ principum Alemanniæ. 1008
XV. — Principibus Alemanniæ. 1010
XVI. — Colonensi archiepiscopo. 1011
XVII. — Litteræ Phiippi ducis Sueviae. 1012
XVIII. — Responsio domini papæ facta countis Philippi in consistorio. 1012
XIX. — Litteræ Ottonis regis. 1013
XX. — Litteræ Ottonis regis. 1016
XXI. — Universi tam ecclesiasticis quam secularibus principibus Alemanniæ. 1019
XXII. — Maguntino archiepiscopo, episcopo Sabinensi. 1021
XXIII. — Nobili viro duci Brabantæ et uxori ejus. 1022
XXIV. — Principibus Alemanniæ. 1022
XXV. — Episcopo Ostiensi apostolicae sedis legato. 1023
XXVI. — Trevirensi archiepiscopo. 1023
XXVII. — Maguntino archiepiscopo, episcopo Sabinensi. 1023
XXVIII. — Illustri regi Anglorum. 1024
XXIX. — Deliberatio domini papæ Innocentii super factio imperii de tribus electis. 1025
XXX. — Colonensi archiepiscopo et suffraganeis ejus, et nobilibus viris principibus in Coloniensi provincia constitutis. 1031
XXXI. — Universi tam ecclesiasticis quam secularibus principibus Alemanniæ. 1033
XXXII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo. 1034
XXXIII. — Universi tam ecclesiasticis quam secularibus principibus Alemanniæ. 1035
XXXIV. — Electo et c. pitulo Hildesemensi. 1041
XXXV. — Nobili viro Alberto comiti de Thaisburg. 1041
XXXVI. — Nobili viro comiti de Vianna. 1042
XXXVII. — Nobili viro Guarnero de Bolland. 1043

XXXVIII. — Magdeburgensi archiepiscopo	1043	bus principibus Alemanniæ.	1102
XXXIX. — Coloniensi archiepiscopo.	1043	XCVII. — Illustri regi Danorum.	1103
XL. — Nobili viro duci Brabantie.	1044	XCVIII. — Nobili viro duci Saxonie.	1103
XLI. — Henrico comiti Palatino Rheni.	1044	XCIX. — Duci Brabantie.	1104
XLII. — Patriarchæ Aquileiensis.	1045	C. — Colonensi archiepiscopo.	1103
XLIII. — Ducis Zaringie.	1045	CI. — Illustri regi Lanorum.	1106
XLIV. — Duci Bohemiae.	1046	CII. — Sappanis Bohemiae.	1106
XLV. — Argentinensi episcopo.	1046	CIII. — Archiepiscopo Salzburgensi.	1107
XLVI. — Archiepiscopis, episcopis, prioribus, et aliis ecclesiæ prælatis.	1047	CIV. — Prenestino episcopo apostolicæ sedis legato.	1107
XLVII. — Illustri regi Francorum.	1048	CV. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1107
XLVIII. — Ostiensi episcopo, apostolicæ sedis legato.	1049	CVI. — Litteræ Ottonis regis.	1108
XLIX. — Illustri regi Anglorum.	1050	CVII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1109
L. — Regi Francorum.	1051	CVIII. — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ducibus, et aliis principibus charissimo in Christo filio nostro Illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatore electo, faventibus.	1110
LI. — Litteræ episcopi Prenestini domino pape.	1051	CIX. — Archiepiscopo Magdeburgensi, spiritum consiliarii sanoris.	1111
LII. — Litteræ magistri Philippi notarii domino pape.	1053	CX. — Episcopo Pataviensi.	1111
LIII. — Litteræ regis Ottomis.	1054	CXI. — Nobili viro duci Brabantie.	1114
LIV. — Litteræ ejusdem ad dominum papam.	1053	CXII. — Maguntino archiepiscopo.	1116
LV. — Coloniensi archiepiscopo.	1053	CXIII. — Maguntino archiepiscopo, et Cameracensi episcopo, et praeposito Bunnensi.	1116
LVI. — Episcopo Prenestino apostolicæ sedis legato, magistro Philippo notario, et Egidio acolytho nostro.	1058	CXIV. — Aquileiensis patriarchæ.	1118
LVII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum rege electo.	1059	CXV. — Salzburgensi archiepiscopo.	1118
LVIII. — Trevirensi archiepiscopo et suffraganeis ejus, et universo clero in Trevirensi provincia constitutis.	1061	CXVI. — Archiepiscopo Maguntino, episcopo Cameracensi, et scholastico sancti Gereonis Coloniensis.	1119
LIX. — Paderburnensi episcopo.	1062	CXVII. — Prioribus et universo clero et populo Coloniensibus.	1121
LX. — Joanni illustri Anglorum regi.	1062	CXVIII. — Archiepiscopo Maguntino, episcopo Cameracensi, et scholastico Sancti Gereonis in Colonia.	1122
LXI. — Litteræ quorundam principum faventium partis Philosophi.	1063	CXIX. — Universitatem ecclesiasticam quam secularibus principibus et aliis per Teutoniam constitutis, charissimo in Christo filio nostro Illustri regi Ottoni, in Romanorum imperatore electo, faventibus.	1123
LXII. — Nobili viro duci Zaringie.	1063	CXX. — Maguntino archiepiscopo, et episcopo Hildebrandensi.	1124
LXIII. — Litteræ regis Francorum ad dominum papam.	1068	CXXI. — Nobili viro Henrico Palatino Rheni.	1124
LXIV. — Phillipo illustri regi Francorum.	1068	CXXII. — Nobili viro Landgravio Thuringiae.	1125
LXV. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1072	CXXIII. — Majori decano et sanctorum apostolorum et Sancti Gereonis praepositis Coloniensibus.	1125
LXVI. — Nobili viro duci Brabantie et uxori ejus.	1073	CXXIV. — Eisdem.	1125
LXVII. — Coloniensi archiepiscopo.	1073	CXXV. — Paderburnensi episcopo.	1126
LXVIII. — Trevirensi archiepiscopo.	1074	CXXVI. — Archiepiscopo Trevirensi.	1126
LXIX. — Joanni regi Anglorum illustri.	1075	CXXVII. — Praeposito, archidiacono, canonico, et ministerialibus ecclesiae Trevirensis.	1127
LXX. — Salzburgensi archiepiscopo.	1075	CXXVIII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1128
LXXI. — Episcopo Lingonensi.	1077	CXXIX. — Illustri regi Anglorum.	1128
LXXII. — Ad***.	1078	CXXX. — Prioribus et capellani Coloniensibus.	1128
LXXIII. — Ad***.	1078	CXXXI. — Illustri regi Anglorum.	1129
LXXIV. — Ad***.	1081	CXXXII. — Eisdem.	1129
LXXV. — Trevirensi archiepiscopo.	1081	CXXXIII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1130
LXXVI. — Episcopo Prenestino apostolicæ sedis legato.	1082	CXXXIV. — Eboracensi archiepiscopo.	1131
LXXVII. — Juramentum Ottomis regis illustris in Romanorum imperatore electi.	1082	CXXXV. — Brunoni archiepiscopo, majori decano et magistro H. scholastico Sancti Gereonis Coloniensis.	1131
LXXVIII. — Coloniensi archiepiscopo.	1083	CXXXVI. — Scriptum Philippi ad dominum papam.	1132
LXXIX. — Universitatem ecclesiasticam quam secularibus principibus Alemanniæ.	1084	CXXXVII. — Aquileiensis patriarchæ.	1132
LXXX. — Coloniensi archiepiscopo.	1085	CXXXVIII. — Illustri regi Ottoni.	1137
LXXXI. — Litteræ Ottonis regis in Romanorum imperatore electi.	1087	CXXXIX. — Salzburgensi archiepiscopo.	1137
LXXXII. — Illustri regi in Romanorum imperatore electo.	1088	CXL. — Litteræ Philippi ducis Sueviae.	1139
LXXXIII. — Ad***.	1089	CXLI. — Universitatem ecclesiasticam quam secularibus principibus Alemanniæ.	1140
LXXXIV. — Prenestino episcopo apostolicæ sedis legato.	1089	CXLII. — Processus legatorum apostolicæ sedis.	1142
LXXXV. — Universitatem ecclesiasticam quam secularibus principibus Alemanniæ.	1091	CXLIII. — Phillipo duci Sueviae.	1142
LXXXVI. — Litteræ cardinalium ad universos tam ecclesiasticos quam secularles principes Alemanniæ.	1092	CXLIV. — Hugoilio Ostiensi episcopo, et Leonii tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali apostolicæ sedis legatis.	1143
LXXXVII. — Archiepiscopis, episcopis, rectoribus, postestatibus, consulibus, marchionibus, comitibus et aliis nobilibus Lombardie.	1093	CXLV. — eisdem.	1143
LXXXVIII. — Ferrariensi, Papiensi et Placentino episcopis.	1094	CXLVI. — Hugoilio Ostiensi episcopo et Leonii tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali apostolicæ sedis legatis.	1143
LXXXIX. — Potestati et consulibus Mediolanensis.	1094	CXLVII. — Eisdem.	1143
XC. — Salzburgensi archiepiscopo.	1095	CXLVIII. — Eisdem.	1144
XCI. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1096	CXLIX. — Eisdem.	1144
XCII. — Archiepiscopis, episcopis, et aliis ecclesiæ prælatis, rectoribus, potestatibus, consulibus, marchionibus, comitibus et aliis nobilibus constitutis in Lombardia.	1097	CL. — Illustri regi Ottoni in Augustum electo.	1145
XCIII. — Eisdem.	1100	CLI. — Eisdem.	1145
XCIV. — Ferrariensi, Papiensi, Placentino et Mantuanis episcopis.	1101	CLII. — Domino papa.	1145
XCV. — Potestati et consiliariis Mediolanensis.	1101	CLIII. — Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatore electo.	1147
XCVI. — Universitatem ecclesiasticam quam seculari-		CLIV. — Archiepiscopo et episcopis suffraganeis Magdeburgensis ecclesiae.	1148

CLV.	— Universis principibus tam ecclesiasticis quam mundanis in Teutonia constitutis.	1148
CLVI.	— Illustri regi Bohemie.	1149
CLVII.	— Salzburgensi archiepiscopo.	1149
CLVIII.	— Nobili viro duci Zaringia.	1149
CLIX.	— Joanni illustri regi Anglie.	1150
CLX.	— Littere Ottonis regis in Romanorum imperatorem electo.	1150
CLXI.	— Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo.	1151
CLXII.	— Eadem.	1152
CLXIII.	— Archiepiscopo Magdeburgensi.	1152
CLXIV.	— Herbipolensi electo.	1153
CLXV.	— Philippo illustri regi Francorum.	1153
CLXVI.	— Adulpho quondam Colonensi archiepiscopo.	1153
CLXVII.	— Patriarche Aquileiensi.	1156
CLXVIII.	— Illustri regi Ottoni in imperatorem Romanorum electo.	1157
CLXIX.	— Eadem.	1157
CLXX.	— Spirensi episcopo.	1157
CLXXI.	— Nobili viro duci Zaringia.	1158
CLXXII.	— Cameracensi episcopo.	1158
CLXXIII.	— Magdeburgensi archiepiscopo.	1159
CLXXIV.	— Magistro Henrico scholastico Sancti Germanonis.	1159
CLXXV.	— Nobili viro duci Austriae.	1159
CLXXVI.	— Illustri regi Bohemia.	1160
CLXXVII.	— Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo.	1160
CLXXVIII.	— Eadem.	1161
CLXXIX.	— Eadem.	1161
CLXXX.	— Archiepiscopis et episcopis et dilectis filiis abbatibus et aliis ecclesiarum prelatis in Teutonia constitutis.	1163
CLXXXI.	— Archiepiscopis et episcopis in Teutonia constitutis.	1163
CLXXXII.	— Hugo Ostiensi episcopo, et Leoni filii Sanctæ Crucis presbytero cardinali apostolicæ sedis legatis.	1163
CLXXXIII.	— Eisdem.	1166
CLXXXIV.	— Magdeburgensi archiepiscopo.	1166
CLXXXV.	— Potestatibus, consulibus, et populis civitatum Lombardiae.	1166
CLXXXVI.	— Waltero patriarche Aquileiensi.	1167
CLXXXVII.	— Littere regis Ottonis illustris in Romanorum imperatorem electi ad dominum papam.	1167
CLXXXVIII.	— Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo.	1168
CLXXXIX.	— Sacramentum fidei ab Ottone exhibitum.	1169
CXC.	— Litteræ Ottonis regis ad dominum papam.	1170
CXCI.	— Illustri regi Ottoni in Romanorum imperatorem electo.	1171
CXCII.	— Littera Ottonis imperatoris.	1171
CXCIII.	— Summo pontifici.	1172
CXCIV.	— Ottoni illustri Romanorum imperatori semper Augusto.	1172

APPENDIX AD REGESTA.

Prima collectio Decretalium Innocentii III ex tribus primis regestoribus ejus libris, composita a Rainero diacono et monacho Pomposiano, nunc primum in lucem edita ex vetustissimo codice ms. S. Theodorici Remensis.

Prefatio.	1173	
Tr. I.	— Si personæ divinae proprium nomen possint habere. — Innocentius papa III Petro Compostellano archiepiscopo.	1175
Tr. II.	— Quod sacerdotium majus sit regno. — Idem nuns ius ducis Philippi.	1179
Idem Alexio Constantinopolis imperatori.	1182	
Idem nobilibus viris acero priori et aliis rectoribus Tusciae et ducatus.	1186	
Tr. III.	— De primula sedis apostolica. — Idem patriarche Constantinopolitano.	1186
Tr. IV.	— De electione et qualitate eligendorum. — Archidiacono et capitulo Capuanis.	1191
Idem archiepiscopo Cantuariensi.	1193	
Idem Bisuntino archiepiscopo et suffraganeis	1196	
Idem capitulo Pennensi.	1197	
Tr. V.	— Ne translatio electorum in episcopos, post confirmationem, præter ass'num Romani pontificis fiat. — Idem decano et capitulo Andegavensi.	1197
Idem Bituricensi archiepiscopo.	1198	
Tr. VI.	— Quod metropolitanus ex justa causa potest vices suas in conservatione episcopi suo suffraganeo de-	

legare. — Idem Turonensi archiepiscopo.	1201	
Tr. VII.	— Ne simplices sacerdotes que solis episcopis competunt ex consuetudine sibi usurpent. — Idem vicario apud Constantinopolim.	1201
Tr. VIII.	— Quod tempus suspensionis a vi mensibus per Lateranense consilium in ecclesiasticis beneficiis positum suppetat. — Idem Pe. Sancte Marie in Via Lata diacono cardinali, apostolicae sedis legato.	1202
Idem episcopo Sancti Andrea.	1203	
Tr. IX.	— De procurationibus non augmentandis. — Idem abbatu et conventu Bellavillæ.	1205
Idem abbatu et conventu.	1204	
Tr. X.	— De procurationibus legatorum apostolicæ sedis.	1204
— Idem principi et ciero Mediolanensi.	1204	
Tr. XI.	— De decimis. — Idem Sydoniensi, Beritensi et Bibliensi episcopis.	1205
Idem Vercelliensi episcopo.	1206	
Idem Pistoriensi episcopo.	1207	
Idem episcopo Abulensi.	1207	
Idem R. Archipresbytero, R. magistro scholarum, et P. de Vico canonico Sancti Austregilli Bituricensis.	1207	
Idem abbatu et conventu Leumannsi.	1208	
Tr. XII.	— De nuntiis Hospitaliariorum cruce falso signatis, et laicis qui officium predicationis sibi usurpat. — Idem archiepiscopo Lundensi.	1209
Tr. XIII.	— De hereticis et eis qui eos receperant. — Idem universi Christi fidelibus tam in urbe Metensi quam ejus diocesi constitutis.	1210
Idem episcope et capitulo Metensi.	1213	
Idem ciero et populo Viterbiensi.	1214	
Tr. XIV.	— De salaris. — Idem Remensi archiepiscopo et ejus suffraganeis.	1216
Idem archidiaconi et canonicis Mediolanensibus.	1217	
Idem Antibenensi archiepiscopo.	1219	
Decretum ejusdem in constitutione Lateranensis palati promulgatum.	1221	
Tr. XV.	— De rescriptis et eorum interpretationibus.	1222
— Idem universi archiepiscopis et episcopis et aliis ecclesiistarum pralatinis.	1224	
Idem Mediolanensi archiepiscopo.	1221	
Idem electo, decano, et magistro N. de Leventies, canonico Cameracensi.	1222	
Idem Cluniensi episcopo.	1223	
Tr. XVI.	— De abrenuntiatione. — Idem Sufredo Augustensi proposito.	1223
Idem abbatu et conventu de Pigavia.	1225	
Tr. XVII.	— De circumventis. — Idem Lucensi episcopo et abbatu de Molon.	1224
Idem archiepiscopo et proposito Sancti Andreæ.	1224	
Tr. XVIII.	— De his qui vi, metusque causa geruntur.	1226
— Idem decano et subdecano Lincolnensi.	1225	
Idem Massiliensi et Agathensi episcopis.	1223	
Tr. XIX.	— De licitis et illicitis juramentis. — Idem Hungoni comiti et Marsueto Pisano canonico.	1223
Idem archiepiscopo Armeriensi. [Ameliensi episcopo.]	1226	
Idem illustri regi Aragonum.	1226	
Tr. XX.	— De eodem et notoriis et canonica purgatione. — Idem Neapolitano archiepiscopo.	1227
Idem C. quondam Hildesheimensi episcopo	1227	
Idem archipresbytero Sancti Andreae Pallianensis.	1228	
Idem Exoniensi episcopo.	1228	
Idem Senonensi archiepiscopo.	1228	
Idem Bisuntino archiepiscopo.	1230	
Tr. XXI.	— De inquisitione culparum. — Idem Neapolitanus archiepiscopo et C. Sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali apostolicæ sedis legato.	1231
Idem Cantuariensi archiepiscopo.	1231	
Tr. XXII.	— Quae probations in Simonia productæ recipiantur. — Idem priori Sancti Victoris, magistris E. Bononiensi et Vh. Mediocensi canonicis.	1232
Tr. XXIII.	— De testibus ad acceptiones probandas et infamias aliquicujus purgandam productus. — Idem archiepiscopo.	1233
Tr. XXIV.	— De testibus ante litis contestationem productis et appellacione. — Idem abbatu Sancti Proculi et magistro J. canonico Bononiensi.	1234
Idem Constantiensis episcopo.	1233	
Idem Sancti Augustini et Sancti Gregorii prioribus Cantuariensisibus.	1236	
Ex decretis ejusdem.	1236	
Tr. XXV.	— De officio judicis delegati.	1236
Idem magistro Apollinari.	1237	
Tr. XXVI.	— De crimine usurarum. — Idem omnibus praelatis in regno Francie constitutis.	1237

Mons Rotundus episcopo.	1237	Idem Paduano episcopo.	1233
Mons Narbonensis archiepiscopo et suffraganus eius.	1238	Idem Metenui episcopo.	1233
Tr. XXVII. — De restituzione. — Idem Mediolanensi archiepiscopo.	1238	Idem Oscensem et Tyraconensi episcopis.	1233
Idem archipresbytero et canonico Sutrinis.	1238	Idem rectori, iudicibus, consilibus et populo Beneventano.	1234
Idem canonico Bebilementinus.	1239	Tr. XXXV. — De his qui ad ecclesiam confugunt. — Idem regi Corragia.	1233
Idem burgoni et Palestani episcopi.	1240	Tr. XXXVI. — Quod monasteria monachorum possint in canonicos regulares converti. — Idem Colosensi archiepiscopo.	1233
Idem Hartieni episcopo.	1240	Tr. XXXVII. — Si regulares ad sacerdotes possint in prelatos assumi. — Idem Ubaldo piebano Sancti Gavini.	1235
Tr. XXVIII. — Si quis diffidat in exceptione probanda.	1241	Tr. XXXVIII. — Quod canonici regulares ad religio- nem Hospitaliariorum transire non possint. — Idem Ci- Lubusensi episcopo.	1237
Tr. XXIX. — Quod iudicarias vigor gratu sit omni- bus ecclesiis. — Idem privatis et clericis Lombardis.	1241	Tr. XXXIX. — De voto et habitus susceptione. — Idem Aconensi episcopo.	1237
Tr. XXX. — De sententia et re iudicata. — Idem de- amo et consuetudo Lombardorum.	1242	Idem episcopo et capitulo Traguriensi.	1238
Idem abbas Sancti Zenonis.	1242	Idem Pisano archiepiscopo.	1238
Tr. XXXI. — De sententia excommunicationis. — Idem abbas et consuetudo Sancti Germani Altissimorum.	1243	Idem abbatii de Fiore.	1239
Idem Antiocheni episcopo.	1245	Idem Ulyssibonensi et Cobimbriensi episcopis.	1239
Idem archiepiscopo, vicario et procurator Logudunensi.	1245	Idem Cantuariensi archiepiscopo.	1236
Idem Olibriensis et aliis episcopis Portugaliensibus.	1245	Tr. XL. — De matrimonio. — Idem Parisiensi episcopo.	1233
Mons Viduenses [Vidrosteni] archiepiscopo.	1245	Idem Perentino episcopo.	1263
Idem viduensis decretorum Bononiensibus.	1245	Idem Marsicano episcopo.	1263
Idem ... episcopo.	1246	Idem Mutinensi episcopo.	1265
Mons Spurium Argentinem, et Wormationsi episcopis.	1246	Idem Magdeburgensi episcopo.	1264
Mons ... magistro scholarum et Walberto canonico.	1246	Idem Areolanensi archiepiscopo.	1263
Idem abbas sancti Danielli Andream.	1247	Idem Vivariensi episcopo.	1265
Tr. XXXII. — De his qui excommunicati ad ecclesiis- matus ordinis promoventur. — Idem episcopo Sancti An- drae.	1247	Idem Nitiniensi episcopo.	1265
Idem abbas.	1249	Idem Manuanensi episcopo et archidiacono Bangor- beni.	1266
Tr. XXXIII. — De his qui minores ordines et subdiaconi- sum vel dnois sacros ordines simul recipiunt. — Idem episcopo ... et abbatii Sancte Leucadie.	1250	Idem Conrado et Petro quondam filiis Malebrze.	1266
Idem ... Mutinensi episcopo et magistro Ub. theolo- gubacione nostro Modiceensi canonico.	1251	Idem Melitensi episcopo.	1267
Tr. XXXIV. — De his qui favorem præstant pugnanti- bus et homiciditis sponte vel non sponte commisis. — Idem Nidostensi archiepiscopo.	1251	Idem Rosan. archiepiscopo.	1267
Idem archiepiscopo archidiacono Senonensi.	1252	Idem Ferrarensi episcopo.	1267
Idem Lincolnensi episcopo.	1252	Idem Livoniensi episcopo et eis qui cum ipso sunt fra- tribus.	1268
		Idem Tiberiadensi episcopo.	1269
		Tr. XLI. — De legitimis filiis. — Idem Ovetensi et Burgensi episcopis.	1271
		Idem episcopo et archidiacono Lemoneonensi.	1271
		Idem Ydrontino archiepiscopo.	1273
		ELENCHUS EPISTOLARUM DECRETALUM INNOCENTII IIII quod relate sunt in corpus juris canonici.	1273

FINIS TOMI DU CENTESIMI DECIMI SEXTI.

Ex typis L. MIGNE, au Petit-Montrouge.

4312
1222
1223
1225
seven-
1234
st. —
1235
possint
nisi ar-
1235
clesias
lebanon
1236
religio-
em Ci.
1237
-Idem
1257
1263
1265
1261
1261
copo.
1263
1263
1265
1264
1265
1265
1265
gora-
1266
1266
1267
1267
1267
1 fr.
1268
1269
ns et.
1271
1271
1272
300
1275